

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci coloračně 6 korun, přílohu 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žitkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katol. chata v Praze-Bubnech.

Dvě pravdy. — O reformě středních škol. Píše duchovní prof. Frant. Horáček. (Pokračování.) — Jednoduchá frekvence školy. (Fr. Žundálek.) — Umění a škola. (G. M. Achian.) — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Dvě pravdy.

(Slavnému výboru Ústředního spolku českých učitelských jednot v království Českém.)

Když slavný Newton, zakladatel nynější mathematické fysiky a fysikální astronomie, umíral, tehdy prý pronesl ona pamětihodná slova: »Byl jsem jako děcko, jež stojí u moře, sbírá, co moře z pokladů svých bylo na břeh vyvrhlo. Těšil jsem se z toho, co zatím poklad sám zůstal mi utajený.« Velký reformátor fysiky, muž hluboké víry, zcela dobře vystihl, že pravda není jedna, nýbrž že pravd je nespočítatelné množství, veliký poklad, jako to nezměrné bohatství moře.

Jsou dvě říše pravd, a pravdy tudiž dvojího řádu. Pravdy řádu přirozeného a pravdy řádu nadpřirozeného. Prvé jsou cílem věd přírodních a přibývá jich, čím dále vědy pokračují. Druhé podává nám náboženství. A v jakém poměru jsou tyto říše a jich pravdy? Jsou jen jisté mezníky, demarkační čáry, v nichž se obě říše stýkají, ale pravdy těchto říší nejsou oběma společny. —

Proto není správně, když píšete: *My tvrdíme, že v pravdě církevní není definitivní pravdy, jako připouštíme zcela loyálně, že i věda nedrží pravdu definitivní; ale toho si upříti nedáme, že věda ku pravdě kráčí rychleji, spolehlivěji a upřímněji, nežli theologie, která tvrdí, že nemá na pravdě své již ničeho měniti.*

Věda a theologie nejsou soupeřky, které krácejí za týmž cílem, nýbrž každá má *cíl jiný* a každá svým vývojem spěje k různému cíli. A že theologie odpovídá na nejhlavnější a nejdůležitější otázky člověka: K čemu jsem zde? Kam jdu? Jak tam přijdu? Jaký bude osud můj? proto přirozeno, že jest závěrem a korunou věd. Že tyto otázky jsou nejdůležitější patrně, že každý myslící člověk o odpovědi na ně čili o theologii se zajímá. Nezáleží na tom, jaké stanovisko k ní zaujme, zda její pravdy přijme či odmítne, ale jisto jest, že k ní určité stanovisko zaujímá a nejde kol její otázek lhositelně dál. O jiných vědách toho říci nelze.

A právě proto, že tyto otázky chce mít člověk řádně, přesně a jasně rozřešeny, uznal Bůh — jak nás náboženství učí — za dobrý o nich člověka poučiti. Bůh se zjevil a jasně mu na ně odpověděl.

Již Plato, uznávaje naprostou nemožnost člověka, aby tyto otázky k plné spokojenosti si zodpověděl, volal »po božském slově, aby na něm, jako na lodi bezpečné, člověk přeplouti mohl bouřlivé moře tohoto života.« (Phaed. p. 85.) A jinde opakuje tutéž myšlenku, an dí: »Chceme čekati někoho, ať již je to Bůh či Bohem nadšený člověk, jenž nás našim povinnostem náboženským naučí a jako Athena u Homera Diomedovi řekla, temno s očí našich sejme.« —

Nuž a tento Očekávaný, jak věříme, přišel a duše lačné poznati říší nadpřirozenou svým učením nasýtil. A mníte, že snad přinesl již všechnu pravdu z oné říše nadpřirozenosti? Nikoli. Zjevil jen tolik, kolik věděti nám v tomto životě postačuje. Několik pravd, které sice touhu člověka poznati *všechny* pravdy neupokojují, ale které přece dostačí, aby člověk na nich všečen svůj názor životní bezpečně a klidně založil a tak s tímto málem ve své duši spokojeně životem krácel.

Pravdy tyto, jako jsou obsahem svým zjeveny, řádu nadpřirozeného, nejsou ovšem měřitelný rozumem. Rozum jich nikdy zde nepochopí; ale za to ony upokojují a štěstí přinášejí — *srdci*. Nedávno v jednom z liberálních listů učitelských citátem z Hume-a útočeno bylo na největší tajemství naší Nejsvětější svátosti. Nic absurdnějšího v náboženství Hume nikdy neslyšel, nežli tuto větu katolicismu! Připouštíme. Ale měl se tento skeptik tázati lidí věřících, kolik jim tato pravda, zakládající se ve slovech Ježíšových, přinesla síly, kolik útěchy, jaké tajuplné přeměny posily tekly odtud v jich duše, a chápal by velikost tajemství a sílu mysticismu. A což kdyby mohl spočítati *zástupy* těch, kteří právě v této »absurdní pravdě« nalezli své největší síly a útěchy! —

Pravda theologická jest ovšem nám všem *definitivní*. To přec patrnó z toho, že církev svých dogmat nikdy neměnila a měniti nebude. To jest právě její veliká přednost, když ve svém celém životě, od malých svých počátků v dobách císařství římského až po dnešní den může ukázati: »Hle, již první naši předkové před osmnácti sty lety věřili právě tak, jako věříme my.«

Každá pravda, protože jest pravda, *jest definitivní* a proto měniti se nemůže. Jenom doměnky, hypotheses, na jichž základě ta či ona theorie jest založena, se mění; jsou provisorní. A proč? Poněvadž se dokáže, že hypothesis v tom či onom směru je falešna, neudržitelná. A když se tak ukáže, pak ovšem, vše co na ni bylo založeno, se prostě zahodí a hledá se nová, lepší — hypothesis.

Již Göthe řekl: »Tápeme stále jen v záhadách, problemech. Člověk jest bytost tajemná, ví příliš málo o světě a nejméně o samu sobě.« *Věda nedrží pravdu definitivní*, jak jste ochotni připustiti jedině proto, že ji dosud nemá, že sice k ní se více méně blíží, ale sotva jí zcela dosáhne.

Ovšem věda sama, byť i ve svém hypothetickém základě, vede rovněž k Bohu. Ale k Bohu racionalistů, k náboženství pouhého rozumu. Ale náboženství rozumové není náboženstvím v užším slova smyslu. Tam kde již napřed všechno nadsmyslné, rozumem nepochopitelné z náboženství se vylučuje, tam již sám pojem náboženství, jež vždy obsahuje v sobě něco tajemného, mysteriosního, jest zúžen. A toto rozumové náboženství, jak dějiny dosvědčují, nebylo nikdy hybnou silou a podporou náboženského života národů a jeho slavných činů. Náboženství racionalismu jest jen pouhou skořápkou, mrtvou formulí, jež nemá v sobě tepla ni života, jež nevlévá člověku síly k heroickým činům a jest bezbranno proti jeho nepravostem. A dějiny všech mrtvých národů učí, že náboženství

tajemné, nepochopitelné stálo vždy u kolébky národů a vedlo je k výši rozkvětu; ale filosofie rozumářská, studená, nedokrevná stála vždy u jich hrobu.

Pravda vědecká a pravda theologická si neodporují a nemohou odporovati. Každá je perla z jiné říše. A pravdy tohoto světa, pozemské říše, jsou, jak de Maistre krásně řekl, jen lidskou předmluvou k Evangelii.

A bylo by již věru na čase, aby toto stálé zaměňování pravd, toto podloudné zahrávání si se slovem, jehož lesk sice každého opojuje, ale jehož vnitřní obsah málo-který člověk chápe: »Pravda,« již jednou přestalo. Ve jménu pravdy vědecké bojujati proti pravdě náboženské jest nesmysl právě takový, jako bidlem bojovati proti větrům. A prázdnotu této pravdy exaktní pro život skutečný, její nespůsobilost, vltí člověku sílu a heroické nadšení, nejlépe uznal sám Rousseau, když ve svém Emilu III. napsal: »Varuj se těch, kteří pod záminkou, že chtějí vysvětlovati přírodu, šíří bezužitečné nauky, jež vše převracejí, ničí a nohama šlapou, co lidstvu jest svato; kteří nešťastnému berou poslední útěchu v jeho bolu, bohatým a mocným jedinou úzdu jich náruživostí, kteří v srdcích hlas svědomí umlčují, naději ctnosti dusí a při tom chlubit se považují za dobrodince lidstva. Oni praví, že pravda nemůže člověku neprospěti. Ale to po mém soudu jest důkazem, že jich nauka pravdiva není.«

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Dějepis. S pěstováním písemnictví velmi úzce souvisí *studium dějin*, které z valné části literatury buď skytají látku, buď rozhodný vliv mají na literární směr i formu. Že solidní znalost dějin je nezbytným požadavkem pravého vzdělání, to jest věc všeobecně uznaná a učitel *dějepisů* je důležitým činitelem vychovávacím. Ovšem že úloha jeho není snadna, jelikož mu jest bojovati skoro s těmitěž překážkami, jako učitelům *literatury*, s předsudky totiž, které žákům jeho vštěpovány bývají mimo školu. Avšak z jednoho ohledu jest na tom lépe není mu zápasiti s *modou*, která jako proměnlivý Proteus ovládá a diktuje směry literární, kdežto látka dějepisná jest neproměnný »fait accompli«, pravda dějinná, která se dovolává pouze intelektu bez ohledu na pocity a chutě osobní.

Avšak pravda dějinná podobá se drahokamu, skrytému v haldě hluchých škvárů, podobá se klasu pšeničnému, obklopenému škodlivým bejlím. Francouzský výrok: »L'histoire n'est qu'une falbe convenue — Dějepis je pouze umluvená báchorka«, může se zdáti přehnaným, avšak, pokud se jednotlivých událostí týká, je úplně pravdivý. *Napoleon Bonaparte* si stěžoval: »Les véritables vérités sont bien difficiles à obtenir pour l'histoire — Opravdových »pravd« pro dějepis se dopíditi jest věcí velmi nesnadnou« a příkladů odstrašujících skytá nám každý odstavec dějepisů na tucty.

Již sama paní Fama vyobrazována bývá jako anděl nadmutých lící, který z plných plic duje do veliké trouby, děláje tím bez pochyby veliký vítr. A tento umělý vítr má býti »historia, quae est testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuntia vetustatis!« A co potom, je-li svědek zakoupen, světlo postaveno pod kbelec, život chorobný, učitelka lživá a posel kulhavý?!
1*

Proto mužové obezřetní, kteří to s pravdou mínili svědomitě, byli vždy opatrní u výběru pramenů dějinných, dříve na zlatých vážkách vážice *karakter* dotýčeného dějepisce. Slavný anglický státník *Fox* pravil: »*Hume* miloval krále v téže míře, jak *Gibbon* nenáviděl kněze; proto třeba se u obou míti na pozoru tam, kde mluví tu o králích, tu o kněžích.«

A nechvalné u nás pověsti se těšící historiograf *Mommsen* byl zajisté dalek objektivnosti, když na př. napsal: »Lidstvo nebylo nikdy šťastnější než za vlády císařů (římských).« — K tomu podotýká jeden kritik: »Ach, proč jsou rtové zesnulých tak pevně zamčeni? Proč nemohou nebožtíkové vzchopiti se k bouřnému protestu? Proč nevyroste z hrobů ruka hrozící, která by lhářům rozkázala mlčení? Lidstvo šťastné pod vládou císařů! Co mínil *Mommsen* pod jménem *lidstvo*? Snad ty četné zahaleče staré Romae Urbis? Aneb římské úředníky v Malé Asii, Pontu, Bythinii a Egyptě? Či snad velkokupce v skladištích římských přístavů? Aneb herce, tanečnice, nevěstky a t. d., s kterými se bavila římská »jeunesse dorée?«¹⁾

U nás jsou to obzvláště »*doba husitská*« a doba německé »*reformace*«, které vyžadují *učitele dějepisu* obzvláště svědomitého. Bohužel vyznati dlužno bolestnou pravdu, že právě katolíci málo jsou se starali o sepsání důkladných dějepisných knih, ponechávajíc pole protestantům, kteří dlouho považovali dějepis církevní za monopol, s nímž zacházeli nanejvýš libovolně, jak se jim do krámu hodilo. A sice byl to *Matěj Flaccius*, luteránský kazatel v Magdeburce který za příčinou oslavení »*reformace*« shromáždil kolem sebe kroužek spolupracovníků (*Judex*, *Faber*, *Corvinus* a j.), kteří rozdělili dějiny církevní po jednotlivých stoletích mezi sebe, odkudž také »*centuriatory*« nazváni.

Dějiscům těmto nedá se sice upříti ostrovtip a nadání kombinační, avšak také jich nelze uhájiti proti výtce *jednostranné* libovůle a bezpříkladné nesvědomitosti. Ten dobrý následek měl ovšem tento útok na dějinnou pravdu, že v táboře katolickém povstali mužové, kteří jali se spisovati dějiny církevní se stanoviska objektivního. Jména *Baronius*, *Muratori*, *Alexander Natalis*, *Berault Bercastel*, *Fleury*, *Bossuet*, *Paolo Sarpi* a j. budou se věčně stkvíti v dějinách katolické Cirkve. Z doby novější dlužno uvéstí jména: *Stolberg*, *Döllinger*, *Onno Klopp*, *Janssen*, *P. Duhr* — u nás jmenovitě *P. Svoboda*, pak jména mužů v katolickém »Historickém kroužku« sdružených. —

Svědomitý professor dějepisu musí sobě bedlivě všimati také *těchto* spisů a při svém osobním úsudku řídit se zásadou, že k stanovení dějinné pravdy třeba vmysliti se do prostředí, v němž ta neb ona událost uzrála, studovati pilně psychologii národů i jednotlivých stran a vžítí se do myšlení i citění osob historických, o nichž chce pronéstí svůj soud. A prohlédne-li v zákulisí, v provazišti i propadlišti historických dramat ty přerůzné páky, šrouby, dráty, provazy, hřídele, kola atd., vůbec všechny ty motory, oku laickému skryté, pak vyšine se duch jeho na výši filosofickou, odkud zavzní více slov soustrasti s osudy člověčenstva, než zatracujících rozsudků.

Pak pozná, že ta velebená »*reformace*« nevytryskla z pramene tak křišťálového, jak velebitelé téže miní, neboť jak jeden spisovatel trefně praví: »*Reformace* v Anglii byla dílem smyslné lásky (*Jindřich VIII.*), ve Francii dílem pouličního popěvku a v Německu dílem jednotlivých sobců.« Zarytý předsudek jest, tvrdí-li

¹⁾ Dr. Haas »Falsche Ideen pag. 94.

kdo, že protestantism je representant svobody svědomí proti katolické porobě duší, tam že je pouze světlo a zde čirá tma. Byli to *Luther*, *Melanchton* a *Mersenne*, kteří z důvodů biblických brojili nejen proti *Koperníkovi* a *Galileimu*, nýbrž proti samým astrofysickým zákonům *Keplerovým*. Také v zemích protestantských pálili čarodějnice, žalařovali a odpravovali »kacíře«. *Kalvin* to byl, který dal v Ženevě upáliti lékaře španělského *Serveta* (1553) pro jeho bludné učení o Nejsv. Trojici; *Melanchton* ho za to písemně pochválil a protestant *Beza* sepsal docela dílo: »De haereticis a civili magistratu puniendis.« Kancléř kurfiřta saského *Crell* odpraven mečem, poněvadž radil, aby »exorcismus« byl vynechán z řady svátostí, kam od bohoslovců protestantských byl zařaden. A horší-li se kdo na př. nad burleskami Tetzellovými, jichž žádný soudný katolík neschvaluje, tomu jsme radou, aby přemýšlel o »hluboké poesii a něžnosti,« která dýše z kostelní písně, složené Lutherem:

»Herr Jesu, nimm mich Hund beim Ohr,
Wirf mir den Gnadenknochen vor;
Und schmeiss mich Sündenlummel
In denen Gnaden Himmel!«¹⁾

»Tout comprendre, c'est tout pardonner!« Heslo toto musí *professor dějepisu* neustále mít před očima, má-li býti žákům svým věstcem pravdy, o němž platí výrok *Ciceronův*: »Ne quid falsi elicere audeat, ne quid veri non audeat!«

(Pokračování.)

Jednoduchá frekvence školy.

Posuzuje FR. ŽUNDÁLEK.

Otázka celodenního nebo dopoledního vyučování vynořila se mimo nadání na povrch celé společnosti v Haliči v těchto dnech. Již od 10 let zavedena na většině středních škol a na valné části škol obecných v království haličském jednoduchá frekvence.

Od té doby nebylo konáno žádných studií o prospěšnosti nebo škodlivosti tohoto zavedení, až najednou si vzpomněla zemská »rada zdrowia« (zdravotní), že jednoduchá frekvence ve školách naprosto škodí zdraví a navrhla c. k. zemské školní radě, aby zavedla opět celodenní vyučování. Následkem toho zemská školní rada rozeslala středním školám dotazník, zda by se nedoporučelo, navrátiti se k celodennímu vyučování. Bylo ovšem nemalou chybou, že představený úřad se netázal o radu též správ a ředitelství škol obecných a měštanských, kde trvalo dosud pouze dopolední vyučování, poněvadž zajisté tyto školy učinily náležitě zkušenosti, kterých by mohlo se užiti jako měřítko prospěchu či škody dosavadní soustavy.

Poněvadž tato otázka netýká se jen polské země, nýbrž je všeobecnou, chceme posouditi stanoviska zastancův obou směrů.

Zastancem názoru o celodenním vyučování v daném případě objevuje se zdravotní rada zemská v Haliči. Ta však tu dává na jevo jistou nedůslednost a nepevnost svého přesvědčení. Vzdává se totiž úplně stanoviska, které zaujala před 10 lety, kdy nařídila pouze dopolední vyučování na četných ústavech. Co tehdy bylo dobré, dnes ukázalo se dle jejího zdání býti špatným. Jednoduchá frekvence škodí prý dětem v hygienické příčině.

¹⁾ Buchmann, Populärsymbolik. Mainz. 1844. Srov. Dr. Alzog »Kirchengesch.« II. 380.

Na pomoc tohoto zdravotního úřadu příklusal mimo jiné neznámý dopisovatel katolického denníku Lvovského »Przedświtu«, jenž staví se v čísle 281. ze dne 7 prosince 1902 rozhodně na stranu obhájců celodenní návštěvy školní, dovzuje svůj názor několika důvody, jež zdají se míti na první pohled jakousi oprávněnost.

Počet hodin povinných na středních školách v německých zemích našeho mocnářství činí 22—25 týdně, v Haliči pak 27, 30 ano i 31, poněvadž k tomu přistupují též 3 hodiny polštiny a více hodin němčiny. Dopolední vyučování zavedeno bylo v některých krajích německých, ale tu nelze srovnávati duševního rozvoje tamního s rozvojem dětí haličských; pak též počet vyučovacích hodin je tam menší.

Převážná část žáků je v Haliči na stupni analfabetů, poněvadž jsou to dítky většinou chudasů. Dopolední vyučování dle dopisovatele zavdalo příčinu k volnější kázní. K tomu také se přidružily nynější disciplinární předpisy, dle nichž není řiditeli dovoleno, pokárati žáka beze schválení sboru učitelského.

Dopisovatel vyvrací pak názor zemské školní rady Lvovské z r. 1895, že následkem dopoledního vyučování nastal lepší prospěch v učení. Co prý pomůže tento úspěch, když mládež mravně upadá? V jiné zprávě zemská školní rada konstatuje, že počet disciplinárních trestů se zmenšil z téže příčiny. To nejsou ještě pro něho vážné důvody. Kde učitel neběře seriosně svého předmětu, snadno je mnoho dobrých známek. Že jest menší počet disciplinárních trestů, spočívá prý v tom, že byly pro obtíže při jednoduché frekvenci svolávány porady řídčeji.

Při dopoledním vyučování jsou dvě poslední hodiny, totiž čtvrtá a pátá, kratšími; žáci jsou učením přetíženi a potřebují delšího odpočinku. Jde tu o únavu psychickou, nikoli fysickou.

Srovnává pak návštěvu školy s divadlem, kde se člověk unaví za 3 hodiny kdežto ve škole má žák vyseděti přes 5 hodin nepřetržitě a slyšeti neustále nové věci a vyvíjeti nové pojmy. Proto se ozýval nárek, že dítky se méně naučí a že častěji potřebují domácího učitele. —

Protivníci celodenní návštěvy tvrdí, že je ztracen čas polední, kdy žáci jdou domů na oběd. Avšak žák si musí odpočinouti. Víť, že odpoledne jest mu trvati pod dozorem školním a myslí na své školní povinnosti. Mimo to není ve věku mladistvém radno, nechávati děti dlouho bez zaměstnání. Uznává, že mnohé dítky mají daleko do školy, ale to dle tohoto názoru není protidůvodem, nýbrž jen nutným zlem. Snad proto také mnohé dítky bydlí dále, než by tomu tak bylo za celodenního vyučování.

To jest celkem názor zastanců celodenního vyučování. Důvody však jsou jen zdánlivé. Jsou-li žáci analfabeté, nepomůže jim mnoho vyučování odpolední. Že by klassifikace žáků byla mírnější než dříve, dopisovatel nikterak nedokázal. Ostatně školské úřady se mohou snadno o tom přesvědčiti; mají k tomu povolané činitele. Na třech poradách pak možno rovněž tak projednati přechý žactva jako na šesti. Docházku k obědu si žáci nikterak neodpočinou. —

Mezi stoupenci pouze dopoledního vyučování jsou zkušení vychovatelé a rodiče. Dne 9. prosince 1902 konala se za tou příčinou ve Lvově schůze »Svazu rodičů«, »Spolku učitelů škol vyšších« a »Tovaryštva paedagogického« za přčetné účasti předních kruhů městských i starosty dra. Małachowského. Čtyřhodinná debata o této otázce ukázala jednomyslnost všech přítomných v obraně dopolední ná-

vštevty. Příslušná resoluce zní dle »Przedświtu« ze dne 10. prosince 1902 takto:

»Uváživše, že zavedení celodenního vyučování nezabrání toulce lenivých žáků po ulicích a nebude mít účinku na zmenšení nakažlivých chorob, uváživše dále, že celodenní vyučování je pro mládež škodlivé, že nemožným jest učiněno fyzické pěstění, že pro vyučování samo je nevhodným, že je překážkou chudším žákům choditi do školy a že stěžuje rodičům vychovavací vliv na ně, shromáždění prosí zemské rady školní o zachování jednoduché navštěvy vyučování a k zabránění jeho škodlivých následkův o prodloužení školních přestávek a zmenšení látky vyučovací.«

V této resoluci shrnuty jsou důvody, jichž zastávají obránci pouze dopoledního vyučování, jakož i požadavky, které v té příčině bylo by dlužno provést. Konstatovati sluší, že nikdo na oné schůzi se neprohlásil pro celodenní vyučování. Také zemská školní rada stojí na stanovisku dopoledního vyučování kromě p. Dworského a tak neshoduje se nikterak se žádostí a názvem vysloveným zemskou radou zdravotní.

Dopoledního vyučování žádá rozhodně nauka o tělesné výchově, ke které má se na školách také větší měrou než doposud přihlížeti. Jestli tělo důležitým nástrojem vnitřního života duševního, dokonalost tělesná je podmínkou zdravé činnosti. To je jistě správným heslem nejen somatologickým, nýbrž i paedagogickým vůbec. Již Juvenal je pronesl slovy: »Mens sana in corpore sano« — zdravá mysl v zdravém těle. Tělo je určeno k tomu, aby sloužilo vůli naší. Proto paedagogové srovnávají tělo se sluhou. Ale nejlepším sluhou je ten, který mnoho dokáže a málo žádá. Podobně je tomu u těla. Zdravé tělo nežádá mnoho na nás, naopak tělo nemocné je pravým tyranem duše. — Rousseau ve svém Emilu vyjadřuje tuto myšlenku slovy: »Čím tělo slabší, tím více poroučí, čím silnější, tím více poslouchá.«

A tělesnému výcviku právě možno se dětem věnovati v prázdných odpolednech; mají sice také starosti, aby se připravily na hodiny příštího dne, avšak práce jim jde čile, když tělo se posílilo na zdravém vzduchu vydatným pohybem, který je specifickou zvláštností člověka vůči ostatním živočichům podle Aristotela, tvrdícího dokonce, že »život záleží v pohybu«.

Prof. dr. Drtina vyjádřil ve svých universitních přednáškách o základech výchovy dne 14. listopadu 1902 různé názory v té věci těmito slovy: »Hygienické vyslovili se proti odpolednímu vyučování, hlavně Burgerstein, jak o tom psal Weyl v »Handbuch der Hygiene« a v dodatku »Notizen zur Hygiene des Unterrichtes«. Tam obrací se spisovatel též ku hygieně učitelově. Žák je ve věku vývoje, požije ráno chudou potravu, potřebuje v poledne potravu vydatné. Strávení po obědě žádá několika hodin; proto odpolední vyučování je nepraktické. Vynucená práce mozková překáží vývoji tělesnému. Spisovatel zavírá svůj soud o vyučování odpoledním slovy: »Weder ordentliche Verdauung, noch ordentliche Schulleistung.« — Krev proudí do zažívacích ústrojí, proto je vyučování tuhá, bezvýsledná práce. Nestačí ani tříhodinná přestávka polední, počítáme-li do toho i cestu do školy, která je přece také prací.

I studie experimentální nalézáme též ve Weylově rukověti. V Halle na měšťanských školách zkoumal Schmid-Monard zdravotní stav hochův i děvčat při celodenním a polodenním vyučování. Na jeho statistickém obrazci vyznačuje křivka

maximální onemocnění. A tu tato křivka, označující chorobnosti u dětí, které mají vyučování celý den, je mnohem vyšší než ta, která označuje chorobnost dětí, chodících jen dopoledne do školy. U hochů dostoupilo při vyučování celodenním číslo chorobnosti 37⁰/₀, při dopoledním vyučování bylo nejvyšší číslo 23⁰/₀, u dívek při celodenním 50⁰/₀, při dopoledním 40⁰/₀.

(Dokončení.)

Umění a škola.

G. M. ACHIAN.

Na denním pořádku vychovatelů je nyní hovor o tom, jak škola má býtí samé umění. Škola nemá si hledětí jenom intelektuelního vzdělání, také prý ne výhradně mravně-náboženské výchovy, ale má brátí tež náležitý zřetel ku esthetickému vzdělávání, pěstování krásna. Jen tehdy prý bude vzdělání harmonicky zladěno

Praví se také velmi důrazně, že dosud esthetika byla velmi mnoho zanedbávána a to prý jen ve prospěch intelektuelního a nábožensky-mravního vychovávání.

Tedy pædagogika od nynějška musí se vrazit do služeb esthetického období.

To děje se nejlépe tím, že v žácích probouzí se zvýšený zájem o umění, a k tomu také umělecké porozumění, kteréhož má ovšem samých vychovatelů nemnoho.

Žák má se vésti k tomu, aby pozoroval díla umělecká a to v různých oborech umění, zejména ovšem malířství, hudby, básnictví a umění hereckého; v řadě druhé nastupuje teprve sochařství (plastika vůbec) a stavitelské umění.

Středem vši umělecké výchovy jest pozorování uměleckého obrazu, buď to třeba jen pro ozdobu školní světnice nebo umělecké dílo musejní, ku kterémuž dítě bylo přivedeno ze školy.

Hudební krásno ve škole slyšetí lze jen zpěvem a umělým jeho pěstováním, neboť učení nástrojům na školách neobdobných není lze provéstí. Není toho mnoho, co může škola obecná učiniti pro umění hudební, ale zbývá aspoň důkladné pěstování krásného zpěvu církevního a národních písní. K tomuto bylo by potřebí, aby se u nás zavedly »dětské koncerty«, totiž, kde by pouze děti byly posluchači ušlechtilé hudby.

Dítě nemá poznati jen vybrané básnické plody Vrchlického a Čecha, Čermáka a Brožíka, ale i Smetanu, Dvořáka a j.

Pro umění divadelní také toho mnoho nesvedeme ve škole; můžeme provádětí deklamování a recitování jaksi divadelně, rozdělením přednášeného (slova básníka mluví jeden a slova osob neb zvířat jiní), nebo i jednotlivé scény dramatické můžeme předvéstí, na př. v některý památný den řeč nad Caesarovou mrtvolou (Shakespeare); Neklan (Zeyer): Svatopluk (Pfleger) atd. Tu možno zase nejspíše pomoci pořádáním představení divadelních pro děti, v nichž by předvedeno bylo krásno, ani nábožensky ani mravně nezavadné.

Nechceme tuto blíže přihlížet k výsledkům shora uvedených snah, jež zdají se býtí velmi důležitými (návštěvy museí, koncerty pro děti, divadelní předsta-

vení), ale můžeme směle tvrdit, že škola má mnoho a důležitých úkolů pro život praktický i estetický.

Škola má tolik předmětů vyučovacích, že učitelé se naskytá hojnost příležitosti ku pěstování etetiky a krásna, neboť k moderní esthetice »hnusu« (viz plakáty) se nikdy nepřikloníme.

Jmenujeme: kreslení, přírodověda, zeměpis, dějepis, náboženství, řeč rodná a literatura, ruční práce (modelování a dívčí ruční práce) atd., toť jsou předměty vyučovací, kde najdeme hojnost příležitosti k výchově uměním.

Veďme žactvo ku zvykání si čistotě, pořádku, přesnosti, k slušnému držení těla (tělocvik), pečlivému konání školních prací i domácích a pod

O tom se pořád nemluví a tuto skutečně musíme hledati základy. Ženeme to nyní přesprlíš a co pak necháme těm dětem po 14. roce, když už teď poznají Brožíka, Böcklina, Thorwaldsena, Mozarta, Wagnera, Smetanu, Dvořáka, Schnircha, Myslbeka atd. atd. .?

Nezdá se vám, že v tyto směry ženou školu nějací činitelé mimoškolní? A proč?

O tom jindy.

FEUILLETON.

Hostina.

Jako každoročně, i letos ku konci školního roku chystal se pan ředitel vystrojiti hostinu všem členům učitelským na téže škole.

Byl to zajisté chvalitebný zvyk na ústavu vychovavacím a vyučovacím. Zvyk pořádati hostinu po skončené práci ve školním roce, nezavrhli by snad nikde a hezké by bylo, kdyby pan ředitel po těch poradách měsíčních na své útraty to zařídil a všechny účinkující síly domácí i přátele školy ku pěknému posezení na kousek řeči bez rozdílu sezal.

Zbývalo pouze rozeslati pozvánky všem pánům učitelům a slečnám učitelkám, jakož i přátelům školy.

V první řadě byla to milostpaní Pedagogika. Byla dcerou vdovy po slavném A. Komenském. Nejvěrnější společníci paní Pedagogiky byl párek: Pan Rozum se svou paní Pamětí.

Manželé tito byli již v pokročilejším věku, ale přece stávalo se, že začasté na sebe se hněvali. Pan manžel chtěl mít pravdu na své straně, ale jeho paní Paměť, nemyšlete, že se dala poučovati. Hlásila se, že ona je první, a to ve mnohých věcech.

Hned uváděla: »Jaké by bylo učení Logice, Psychologii, kdybych já tu nebyla?«

»To je právě hlavní chybou, že Logice se vyučuje, jako když papoušek se učí násobilce. Co se týká paní Logiky a též paní Didaktiky, tu já, pan Rozum, mám mítí solo. Jinak vyučování jde na prázdno a paměti ubývá.«

»Ó, hrůzo světa, slyšte! Již i můj pan manžel mne odstrkuje, již se nelíbím svému pánovi, nejspíš ošklivě vypadám! Už vím, co říci chceš,« pokračovala paní s pláčem, »já stárnu a ty jsi muž v plné síle — snad — čekáš na mou smrt!«

»Ale, rozmilá ženuško, snad já mládnou?« praví na to mírně pan Rozum. »Stárneme, nikdo nemládně. Nikoliv, já nemohu býti bez tebe, můj drahoušku, ale ty neobstojíš též, kdyby mne nebylo. Je to naše manželství nerozlučný svazek, jeden druhého podírá, jeden druhému pomáhá.«

»Ale v historii: ani tam já přednost nemám mítí? A což v zeměpise, v jazycích?« honem vyhrkla paní Paměť s očima již zcela suchýma.

Pan Rozum jen pokrčil ramenoma.

»Vidíš, vidíš, že jsi i i ubližoval a upíráš mi právo přednosti.«

Však muž neodpovídal, mysle sobě: »Dobrý jazyk v nynějším čase má všude a ve všem přednost.«

»Pravda, v zeměpise, dějepise, v jazycích, tu já vládnou, v počtech taktéž.«

»Běda, matko, nemožno! Jestli tvoje moc vztahuje se na některé předměty výhradně, tedy rozhodně ne v počtech. Zde můj rozum, moje síla převládá, či můj bratr Úsudek.«

»Je viděti, kam tvoje vláda zavádí« — skočila paní do řeči. »svět už je pln rozumu. Pro samý rozum už mládež ani nedovede napaměť: »Na tý louce zelený.«« Škoda — tedy už nejsem k ničemu — vida — « opět zasteskla si paní Paměť.

Oba manželé přeli se o nadvládu a svou důležitost.

Paní Paměť vlastně zapomněla, že ne pan Rozum, ale ona přísahala poslušnost svému muži a často po takové disputaci s očima uplakanýma vešla do zahrady.

Jedenkrát potkala paní Paměť slečnu Metlu. Stará již slečna, kostnatá, vyschlá, ale pevná.

Slečna Metla svýma očima jako jehla zabodla se do obličeje paní Paměti a slyšíc její stesk, zasyčela: »Zasloužíte oba, nic — nic — já bez obalu, to víte, zrovna do živého. Patřilo by, abych vám i vašemu panu Rozumu dala díl. A teď to bývá tak, dnes chválí toho, kdo více křičí. A tamhle tu slečnu, tam sedí na lavičce, skryta za jasmínem — tu nevidíte? Na mne již se stáří zahlodalo, ale slečna Ctnost, jakoby byla věčně mladá a má již také léta. Jest však spokojena, přeje každému vše dobré, miluje pravdu, skromnost, práci a tak ten život si neztrpčuje ani klevetami ani pomluvami. Z ní si vezměte oba příklad. Ctnost vždycky okrašluje a zpřijemňuje, co se nám zprvu nepřekonatelným a krušným zdálo.

Velikou zásluhu má, kdo svůj život zasvětil Ctnosti. Co do člověka, vládne-li ohromnou pamětí, není-li ctnostný a co do rozumuře studeného, nemá-li též srdce šlechetné? Zasluhují oba, abych já slečna Metla se jich ujala. Nemám velké trpělivosti, já nejraději sekám do živého.«

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Vánoční nadílka učitelstvu. Zákon o nové úpravě učitelských platů, jimiž měl býti učiněn konec nynější bídě učitelstva té chvíle stále ještě očekává svého potvrzení.

Otec slečny Metly se podruhé oženil, a to již v pokročilejším stáří. I narodila se mu opět dcera Metlička. Stará dcera zanevřela od té doby na všecko mužské pohlaví (pokolení) a kde viděla nepravost, hned trestala. Musíme říci, že slečna byla všeobecně vážena; i vysoce postavení soudcové nepokrytě vyznávali, že nebýti slečny Metly starší, nebyli by dnes seděli ve svých hodnostech.

O hojně mnoho mladší její sestřička Metlička již tak upřímnou nebyla. Milovníků měla mnoho, neboť slečnu Metličku měli rádi — ale tajně — no — a zkrátka koketa leckdy sklamána, začasté prozrazena. A potom bylo lze. Obyčejně pak ubohý milovník dostal se do pastí.

Pedagogika říkávala: Nyní chce každý vládnouti a jiné strkati za sebe. Já jakožto nástupkyně staré Pedagogiky již dokonce nemám žádné moci, vše jen paní Didaktika. Paměť s Rozumem se pře od rána do večera, má-li ona či on poroučeti. Žádná jednota. Věřte, mezi námi je to jako mezi africkými národy. Každou chvíli se štucháme, jeden druhému nepřejeme.

Skrývatí nebudeme, že paní Pedagogika byla jen dle jména první. Známo bylo, že vládne celou školou její teta milostpaní Didaktika.

Představte si, když měsíc plnou tvářívá nebi září, ale nehřeje. Škrtnete-li sirkou, fosfor světlkuje, plamínek se mihá, ale nehřeje. Představte si panáka nebo pannu ve výkladní skříni, má na sobě parády hojnost, ale ve hlavě nic, uvnitř život žádný.

Z toho si sestavíte popis Didaktiky.

Muž paní Didaktiky z počátku chtěl vzít za společníci slečnu Ctnost, ale byl z toho skandál. Didaktika rozhorlena, vycinkala svému pánu, že co myslí. — tu skroušenou hekalu že uvádí do domu. Ona potřebuje dámu všestranně vzdělanou, moderně zkušenou.

(Pokračování.)

Učitelstvo nemělo míti svého »Ježiška«. Přirozeno, že toto zklamání rozmnožilo jen roztrpčenost těch, kteří stále do poslední chvíle čekali, že aspoň na konec roku zákon dostane své nejvyšší sankce. Zajímavý jest způsob, jímž učitelstvo domáhalo se toho, aby zákon nyní vládu byl k sankci předložen. Jest charakteristický proto, jaký proud v učitelstvu v tom či onom kraji

převládá. V Plzni a jiných místech manifestací schůze, jimiž potřeba uzákonění nynějšího návrhu byla akcentována, vyzněla stavu zcela důstojně. Jinde, kde radikálové zmocnili se otěží ve vedení, byly výpady proti vládě ostré. Ba hrozeno bylo tu i tam stávkou. Na jednom okrese zrodil se i návrh, aby učitelstvo uspořádalo demonstrativní průvod k hejtmanství. Navrhovatel zřejmě tu chtěl kopírovati známou metodu sociálních demokratů. Jinde opět přijata resoluce, že nebude možno učitelstvu tak svědomitě a dokonale povinnost plniti, nedostane-li se mu potvrzením zákona lepšího základu existenciálního. Patrně, že ti páni, jež takto své mínění manifestují, netrpí nikterak nedostatkem autokritiky. — Po našem náhledu chyba stala se, jak se říká, hned v Kyrie. Sněm neměl schvalovati zákona o pivní dani — s nímž nikoli na mravní prospěch učitelstva zlepšení jeho platů bylo nerozlučně uvedeno ve spojení — když vláda zcela nepokrytě proti zvýšené příirážce pivní daně se vyslovila. Měla již z prvu najíti se shoda mezi vládou a sněmem, aby zákon na přijaté a srozuměné basi založený, mohl býti též bez obtíží schválen. Že ti, kteří o této základní neshodě sněmu a vlády věděli a následky toho tušili, hráli neupřímnou hru zákon schvalující, netřeba jistě dokazovati. Nic neomlouvá, že snad tíž páni později sami deputace učitelské vodili po ministrech. »Katol. Listy« ve svém čísle ze dne 13. prosince 1902, ukazující na potřebu toho, aby zákon o platech učitelských byl schválen, významně dodávají: »Učitelstvo obojí národnosti ve valně většině je takorůžka na skoku do tábora sociální demokracie, nenalézají-li se již v něm, a co to znamená pro výchovu útlé mládeže, dovede i vláda uvážiti. Výnosy i sebe přísnější rozčlenění mezi učitelstvem neutiší. Dříve platy učitelům upravit i pak teprve poroučeti, tak velí politická moudrost, nikoli však opáčně.« — Jak denní listy však oznamují, jest přece naděje na uspokojivé vyřízení této v pravdě životní otázky učitelstva. Zemský sněm na konec prosince svolaný má dřívější zákon svůj o pivní dani pozměnit i za tuto koncesi vládu je prý ochotna ihned oba zákony, spolu v jediné junctim spojené, k schválení předložiti. Kéž aspoň tato zpráva ukáže se pravdivou!

r.

»Učitelské Noviny«, jež vydává p. Ad. Frumar, od čísla k číslu snaží se co nejmakavěji ukázati svůj politický, nábožen-

ský a sociální radikalismus. V čísle svém ze dne 12. prosince rozplývá se chválou smutně proslulého spisu A. Dodeľa, profesora na universitě v Curychu, jenž v době, kdy darwinismus stál na vrcholu svých triumfů, napsal spis: »Mojžiš či Darwin«. Nechápeje smyslu zprávy Mojžišovy, jak ji nejlepší exegeté uvedli v souhlas s učením geologie o ponenáhlem vývoji světa, napsal tendenční spis, v němž kosmologii Mojžišovu prohlašuje za nevědeckou a neudržitelnou. Strana sociálně-demokratická vydala český překlad této knihy. »Učitelské noviny« rozplývají se chválou tohoto spisu a citují několik vytržených míst. Nepatrné, ale přece významné znamení doby.

Rekonvalescence po dětských nemocích. Mnoho chorob naskytá se již v prvním věku žití našeho, u věku dětském. Nazýváme je dětskými nemocemi. Při všech, vyjma záduchový kašel, objevují se na kůži zvláštní vyrážky. Osypky, spála jsou věci, kterých se u dětí velice obáváme, neboť nesou v zápětí mnohdy zlé následky. Organismus bývá nemocemi těmi často silně porušen a těžko se zotavuje. Zajisté, že známy jsou zlé následky osypek. Slabé, skrofulosní dítky nejvíce trpívají těmito chorobami a pak inklinují snadno k chorobám plicním, otokům žláz a kašli. Velice pomalu nabývají opět bývalé tělesné síly a váhy, zůstávají slabými a sešlými, pozbývají chuti ku práci. V takých případech, dovoluje-li tomu čas roční a povětří, jest pobyt u moře a hojnost pohybu v čerstvém vzduchu velmi prospěšným. Poměry mnohých nedovolují však tomu, aby mohli dítě své k moři poslati, nebo počasí a čas roční nedovolují pobyt venku. Co tu pak činiti? Dítě musí se v pokoji zdržovati, neboť bývá tak slábo, že nemůže vyjíti. Tehdy potřebuje dítě nějakého prostředku, který by blahodárně působil na jeho slabé síly. Je posiloval, také občerstvoval jaksi i jeho nervovou soustavu a tvoření krve. K tomu účelu celkovému hojně nyní lékaři předpisují syrop hypophosphites (Fellow). Spála ráda dětem zůstává dvě choroby a to jsou zápal ledvin a záněty ušní. Z těch prvních na štěstí bývá obvykle jen přechodným. Za to choroby ušní mají pomalý průběh, protože zesláblý organismus nemůže se jich zbýti. Jako viditelné znamení této druhé choroby je výtok z uší, o němž jest zakořeněn mezi lidem názor, že se to samo vyléčí, že to samo přejde. Odborní lékaři ušní však praví, že následky

toho, na pohled nepatrného zjevu, jsou dalekosáhlé. Studený a vlhký vzduch sám o sobě uším škodí; tím větší jest jeho účinek na uši při výtoku jich. Nezřídka stává se tím trvalá porucha blány bubínkové a dítě jest pak velice nedoslýchavé. Tato choroba bývá provázána zimnicí a bolestmi hlavy, kteréžto symptomy nám praví, že onemocnění dostihlo tvrdých částí kostnatých, i kůže dotýká se bolest. Když zesláblé děti (spálou nebo i jinými chorobami) dostanou výtok z uší, musí se ihned povšechný stav tělesný i duševní nějak posílit, povznést, aby se škodlivosti chorob zbavil. U dětí skrofulosních, u kterých vývoj kostí jest nedostačelný, objevuje se tato choroba nejčastěji a také nejdéle trvá. V takých případech musí se všechny páky nasaditi a překážeti všemožné nebezpečí tomu. I zde lékaři hojně užívají syrup Fellow, zvláště tedy u zesláblých dětí. V pozdějších letech dětských přichází difterie, kteráž při nejlepším svém průběhu zůstává povšechné vysilení, zeslabení. Rekonvalescence jest tuto velmi zdoluhavá a neuspokojující. Nezřídka přistupují komplikace ochromení různých stupňů, kteréž drží se člověka po dlouhý čas. Opravdu nestává dosud jiného lepšího prostředku, který by lépe působil v posilování nervů v rekonvalescenci, než tohoto syrupu. —ch.

* * LITERATURA. * *

Z knihkupectví *Rud. Rupp* v Pelhřimově.

Kazatelna. Homiletický časopis. Pořádá *Fr. B. Vaněk*. Číslo 2. Obsahuje 3 řeči na den narození Páně, na svátek sv. Štěpána, neděli po vánocích, den mládežáků, konec občanského roku, na Nový rok (2), neděli po Novém roce, Zjevení

Páně (2), na svátek nejsvětějšího jména Ježíš atd. Obsah velice pestrý a zajímavý. Doporučujeme. Z nakladatelství *Ľ. Otly* byla nám zaslána tato díla:

Bájký. 79 původních bajek českých. Napsal *J. K. Hraše*. Druhé, opravené a rozmnožené vydání. Ilustroval *St. Hudeček*.

Národní pohádky, pověsti a historické obrazy. Vypravuje *J. K. Hraše*. Druhé, opravené a rozmnožené vydání. Ilustroval *St. Hudeček*. Obě práce zasloužilého spisovatele pro mládež, v elegantním vydání, opatřené pěknými ilustracemi v textu i celostránkovými obrázky, hodí se výborně za dar naší mládeži.

K protinožcům. Cestopis *Josefa Kořenského*. Sešit 8. Sešit zajímavého líčení o pobyte spisovatelově v Adelaidě bohat jest opět na četná vyobrazení rázu přírodovědeckého.

Z nakladatelství *Cyrillo-Methoňského* (V. Kotrba) v Praze:

Kapesní kalendář českého dorostu na rok 1903. Sestavil *Lad. Zl. Macháček*. Cena 40 h.

Kapesní kalendář českého hádankáře, odborného listu hádankářů. Sestavil *St. Kober-Jaroměřský*. Cena 40 hal. Oba tyto kalendáře, v pěkné vazbě, doporučujeme za dárek mládeži.

Z nakladatelství *B. Kočího* v Praze:

O školní praxi umělecké a reformě kreslení. S reprodukcemi ukázek prací žáků prvních dvou ročníků školy reálné a kursu učitelského. Napsal *A. Bouda*, professor c. k. státní reálné školy na Kladně. Na slovo vzatý fedrovatel reformy školního kreslení přesvědčivými slovy pojednává o potřebě nové metody kreslení. Obrazková příloha je velice zdařilá. Našemu učitelstvu spis p. Boudův zajisté v mnohém poslouží.

České umění. V elegantním úboru svém chce býti kniha vánočním uměleckým rádcem tomu, kdo chce si pořídit výbor z našeho reprodukčního umění domácích mistrů. Jsou tu obrazy Jansovy ze „Staré Prahy“, Jenneweinův cyklus: Mor, Muchova: Otčenáše, ukázky kreseb Alešových, J. Kalvody, Úprky, Urbana, obrazy Brožíka a Chitušeho atd. Perokrese Holárkových přes všechnu formální dokonalost nelze nám schvalovati pro jich ostrou tendenci. Ilustrace katechismu jsou sarkasmem umělce, jenž vidí jen stinný stránek a tudíž jednostranně se na svět dívá. Kdyby chtěl viděti spravedlivě, nalezl by zajisté též místa, kde ony pravdy křesťanské se vyplňují a nejen taková, jež bičují slova katechismu do tváře.

Výměna !

Nadučitel na dvojtřídce na Moravě s malým počtem dětí, **při kostele, vymění místo s kolegou i bez kostela**, je-li slušný byt a dráha v místě nebo ne daleko. Štola vynáší ke 400 K, mimo to možný ještě značný příjem vedlejší.

Nabídky pod značkou **„I bez kostela“** do administrace t. časopisu do 15. ledna 1903.

PALESTINA s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139×73 cm. Cena podlépené 14 K, s lištami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zasláť:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, pololetně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hmotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se 75 procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasť.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním umě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslala se předpl. a adres. reklamace, iž se nepočítá a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smichově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776, pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy rodaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

V prudším boji. — O reformě středních škol. Píše duchovní prof. Frant. Horáček. (Pokračování.) — Jednoduchá frekvence školy. (Fr. Žundálek.) — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

V prudším boji.

Oficiální annalista »Školské hlídky« v »Národních Listech« ve svém článku ze dne 4. ledna t. r. zachycuje poměr učitelstva ke klerikalismu v minulém roce, zaznamenává toto: »Poměr učitelstva v království ke klerikálům stal se napjatějším, když vedení českého učitelstva odmítlo jednání s katolickým spolkem učitelským o zmírnění ve způsobu polemik, od něhož slibovali si onen spolek první počátky dohody. Toto odmítnutí stalo se právem. Vždyť i na říšské radě i na sněmích opět klerikálové zastávali se pod heslem náboženství církve a konfesijního rázu škol, proti čemu tenkrát na radě říšské školu svobodnou hájila řada učitelů-poslanců.« —

Věřu, teprve z této zprávy se dovídáme, že svobodomyšlné učitelstvo postavilo se do ostřejšího ještě šiku proti nám, ubohým klerikálům! A příčina této ostřejší toniny byl návrh smírů, který podala Zemská jednota katolického duchovenstva Ústřednímu spolku učitelskému. Beránek dole stojící skalil nejspíš vodu vlku, který nahoře pohodlně si hověl! —

Marně hledáme v řečeném návrhu Zemské jednoty duchovenstva místo, které pány z Ústřední jednoty učitelské tolik rozcivililo, že si umínili zotřítiti palbu. Ale — pardon! Již mně napadlo, co as bylo kamenem úrazu, že prudší oheň vyšlehl. Zemská jednota ve svém návrhu řekla doslova toto: »Veřejný poměr, jevící se v časopisech obou stran, není zrovna nejlepší, neboť ukazuje se tu mnoho roztrpčení, náklonnosti věci soukromé rozšiřovati v záležitosti stavu, paušální podezřívání druhého stavu z nepřízně, ano i z nepřátelství. Uvádíme toto faktum se zármutkem tím větším, že nemůžeme a nechceme zapřít, že i na straně duchovenstva bývá vina buď začatím sporu, aneb nedostatkem včasné mírnosti.«

A nyní jak na toto místo reagovali zástupci učitelstva v nepřátelském táboře? Praví toto:

»Boj církve a mnohých její předáků v době přítomné nevede se ani tak o autoritu pravdy, jako o mizící autoritu moci světské. A to se nepokrytě jeví v řadách církve bojující; to v nás budi odpor, neboť vidíme, že tento boj o autoritu

moci míří k duši lidské a přenáší se i tam, kde by měl být klid: na pole výchovy, do duše dorůstajících generací.

Zde je zlehčován program, cíl, práce školy a učitelstva. Učitelstvo obviňováno z bezbožství, jeho práce podezřívána ze špatnosti, existence učitelstva, jeho vážnost a vliv ohrožovány úhrnným způsobem. Kněží velmi často osobně provokují v osobních stycích i příležitostně před cizími lidmi a jich kruhy.»

Je zajímavé srovnat obě tato místa. Strana katolická přiznává se, že leckde příčinou neshod bývá kněz, jenž neopatrně spor vyvolal, aneb neznal mírnosti v pravý čas.

Kolik viny doznávají na toto více než upřímné Confiteor páni z Ústředního spolku učitelského? Ni té nejmenší. Oni nikdy nezavdali příčiny k sporu. Vždycky jen na naší straně byla vina.

Nadbytkem autokritiky páni mluvčí zajisté netrpěli, když takto psali. A proč by také se doznávali? Zpytování svědomí svého už hezky dávno se odnaučili. Ale nejen že nedovedli spravedlivě konstatovati, že i u nich leckdy není též yše v pořádku — jest to věru ještě domýšlivost, přehnané sebevědomí, jež z odpovědi mluví. —

A o toto vypěstění přílišné stavovské pýchy svobodomyslných učitelů mají hlavně »Národní Listy« svoji smutnou zásluhu. Strana svobodomyslná potřebovala průkopníků a agitátorů, hlavně na venkově. Nuž honem na námluvy k učitelstvu! A jako obyčejně se začí počala s pochlebováním, lichocením, děláním komplementů. »Vy jste průkopníci vši osvěty, pilíři pokroku, stav v národě nejdůležitější! Vy vychováváte příští generace« atd., znělo to z jejího potišťného lánu. — Však ty námluvy znovu a znovu se opakují. Každá ze stran, jež chce získati si učitelstvo, začíná vždy touto sladkou serenadou. A podivno, že se ne-nalezne nikdo, kdo by řekl: »Učitelstvo, má-li pracovati klidně ve škole, nesmí býti vtahováno v zápasy politických stran. Dejte učitelstvu tolik, aby mohlo klidně své úloze se oddati, ale nečiňte ho sluhou svého politického proselytismu!«

Každá strana, snažíc se získati jeho lásku nikoli že by vždy uznávala jeho tichou osvětňou práci, ale z tajného motivu, získati v učitelstvu svého nadháněče — byla plna vynášení jeho vysokých cílů, jeho práce, plna komplementů. Však při manifestačních schůzích, jež pořádány byly v minulých dnech, znovu se tak ukázalo.

A nyní, prosím, divte se, když páni svobodomyslní z učitelstva žijí v té domněnce, jež přirozeně lichotí lidské ctižádosti, že oni jsou stavem nejdůležitějším, stavem základním, na němž jako na bedrách Atlantových spočívá všecken duchovní svět přítomnosti.

A přece myslíme, že v tomto tvrzení je též část sebeklamu. My jsme zajisté poslední, kteří by důležitost stavu učitelského podceňovali. Ale obracíme otázku takto: Jsou snad všechny ostatní stavy méně důležité pro harmonický rozvoj národu? Spočívá opravdu všechna budoucnost národu jen na jeho elementární škole? —

My, uvažující význam jednotlivých stavů, onoho největšího rozdělení práce v lidstvu vůbec, máme za to, že *všechny stavy* pro pravidelný rozvoj lidstva jsou více méně *stejně důležité*. Bez žádného z nich se nemůže kulturní stát nynější obejít. Vytvořila je přirozená potřeba a ponenáhle evoluce národů. A v tom, že stav učitelský je též nutným a důležitým kolečkem ve velkém, složitém stroji

národu, má spočívati všechno sebevědomí učitelstva, a nikoli kotviti v pyšné domněnce, že on jest stav nad jiné stavy, stav nejdůležitější.

A právě v této falešné pyše stavovské kotví všechna troufalost svobodomyšlných »pokrokových učitelů«, s níž pouštějí se v nový, prudčí boj proti nám a všem stranám, jimž dali cejch zpátečnictví. A troufalost jich roste a roste. A proč by nerostla? Vždyť nikdo se neodvažuje je zakřiknouti. Ale troufalost ta založena je na klamu, bludu. A blud, jak výtečný Lacordaire pravil, jest list spadlý se stromu pravdy a zanešený větrem.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Přírodopis. Přicházíme k učení *přírodovědy*, kteréž vtisklo školám středním ráz nový, starým »humaniora« neobvyklý. Také z tábora humanistů ozvaly a ozývají se až posud hlasové, kteří v zavedení přírodopisu a silozpytu do gymnasií zří původ všeho zla, jimž mládež studující po stránce vychovávací strádá. »Přepjatý směr reální, to zbožňování věd přírodních a mathematických, jest kletba, neštěstí naší doby. Dokud formální vzdělanost převládala, dokud gymnasia byla cvičebnami ducha a ne jakési menší neb nižší studium generale, vyznačovaly se třídy vzdělané zralostí a solidností, ve mladých mužích jevil se více méně ten duch, který se zračí na básnících, řečnících, stylistech a filosofech v minulosti.«¹⁾ Těmito slovy žaluje jeden ctihodný veterán na úlohu, kterou hraje studium přírodovědy na *středních školách*.

Avšak, možno-li gymnasia naše stavěti pod kbelec, aby do síní jejich nevnikly vymoženosti přírodních věd, a to za věku, kdy tyto dožily se triumfů, před tím nevidaných? Lze to učiniti za dnů, kdy samým žákům v nejzazší jednotřídce pohorské učitel vykládá o kyslíku, vodíku, elektřině, magnetismu atd.? A je-li to i radno za doby, kdy t. zv. popularisování přírodovědy vede mnohé spisovatele k tomu, že také v kalendářích vyprávějí lidu o bakteriích a bacillech, o dusíkové monádě rostění, o hybridismu a degeneraci rostlin, o Pasteurovi, Listerovi a anti-sepsi? A nebo by měla mládež studující věřiti s Pliniem, že kozí krev jest jedovatá a že štír, jsa pronásledován a nemaje kudy uniknouti, vlastním ostnem jedovatým se usmrtí? Aneb měla by dáti za pravdu Aristotelovi, že obtížný hmyz, na př. mouchy, štěnice, švábi atp. líhnou se *přímo* ze smetí a prachu, čemuž dříve »generatio spontanea« říkali, kterýž přerod z živého do neživého byl dlouho zamilovaným koníčkem materialistů až *Pasteurovy* pokusy této báje zasadily smrtelnou ránu?

Naopak, máme za to, že rozumné a křesťanským duchem provanuté studium přírodovědy na školách středních mnoho dobrého může působiti, křivá poněti opravujíc, obzor poznatků rozšiřujíc, ducha lidského pozorováním divů přírodních od věcí stvořených k Stvořiteli povznášejíc. Totéž dosvědčují také slova v Encyklice papeže *Pia IX.* ze dne 4. srpna 1879: Scholastici intellexerunt, nihil esse philosopho utilius, quam *naturae arcana diligenter investigare et in rerum physicarum studio diu multumque versari.*«

¹⁾ Časopis kat. duch. ročník 1882.

Ovšem, že je zde řeč o »filosofoch,« pro něž sv. Otec nezná užitečnějšího zaměstnání nad pilné zpytování tajů přírodních. Ale nezapomeňme, že věci a pojmy, o které se za středověku zajímali pouze filosofové, staly se předmětem vědy-chtivosti intelligentních tříd vůbec, ano že křesťan vzdělaný, který by chtěl hájiti náboženského přesvědčení svého, musí nezbytně míti, byť i povšechnou, nicméně důkladnou známost věd přírodních a musí dobře rozeznávati mezi tím, co je nepopíratelným faktem, co pravděpodobnou hypothesou, aneb posléze, co je pouze jednostrannou, aprioristickou utopií. Znalost tuto zajisté tím spíše sluší předpokládati u učitele přírodopisu na školách středních, čímž úloha jeho jest velice usnadněna, pakli jinak je mužem dobré vůle!

Neboť, jaký jest medle účel studia *přírodovědy* na školách středních? Zajisté ten, aby studující uvedeni byli do říše přírody, učíce se znáti nejprřednější její tvory a vlastnosti jich; aby dále pozorovali podobnosti a příbuznosti, dle nichž jedinci kupí se pod vyšší pojem druhu, druhové opět na základě spřízněnosti povšechnější sestupují se v čeledi atd. Tedy v první řadě jest to znalost *morfologic*, kterou studium přírodopisu na školách středních má zprostředkovati, aby studující se zájmem samostatně dovedl přírodu pozorovati a toto pozorování stalo se mu pramenem požitku, který tato samočinnost plodí. Vedle toho ovšem netřeba zanedbávati účele *utilitaristického*, kterého se dosahuje, naučí-li se studující znáti prospěšnost neb škodlivost jednotlivých věcí stvořených.

Pokud se *silozpytu* týká, tu ovšem nestačí pouhé popsání zjevů přírodních, nýbrž třeba také, aby studující dospěl k poznání zákonů, jakými se spravují.

V hodinách přírodopisu ve vyšších třídách neobejde se professor, aby příležitostně nezminil se o *theoriích*, které různí učenci vymyslili k vysvětlení základních zjevů kosmických, fyziologických neb biologických, aby mohli dáti odpověď na ony věčně stejné otázky, které člověku nedají pokoje: »Odkud tento svět? Odkud panující v něm zákonnitost, pořádek a krása? Který je původ člověka? Jak se dá vysvětliti cit a vědomí? Jak přišel člověk k rozumu a řeči Jaká je podstata duše« atd.? — Professor *přírodovědy* nesmí vyhnouti se těmto otázkám — ano, on může velmi mnoho prospěti opravením křivých názorů, které studující čerpali mimo školu, poukázáním na skromné výsledky lidského bádání, hlavně v oboru *anthropologie a psychologie*, jakož i na vratkost teorií a hypothes sebe skvělejších!

A při tom není více třeba, než aby se professor držel přísně dokázané pravdy.

Ať sdělí se studujícími, že descendenē i nauka Darvínova je pouhá utopie; že *anthropopithekos* je švindl; že monér »*Bathybius*,« kterou odkryl kdysi Haeckel co neomylný důkaz své karbogenní theorie o vzniku života, objevila se býti sádrou sedlinou, že tiskové cliché, kterým týž vědátor chtěl demonstrovati příbuznost psa, želvy, kuřete a — člověka v embryonálním stavu, bylo pořízeno jedním a *timž*e odličkem pro všechny 4 druhy, že ani vznik, ani pořádek ve stvořenstvu panující nelze šobě mysliti bez *Boha*, Tvůrce, Zákonodárce a Ředitele. Ať sdělí se studujícím, že pěstění věd přírodních, děje-li se správně, nutně vede k náboženství, jakož dokazují velicí badatelé přírody, kteří byli při vši učenosti své skromnými a poslušnými syny Církve sv. Že Církev katolická není odpůrkyní věd přírodních; naopak, že chová v lůně svém veliký počet osob duchovních, které ve vědách přírodních vynikly a proslulými vynálezy lidstvu veliká dobrodiní

prokázaly. Ať sdělí se studujícími, že původcem metody *indukční* byl *Roger Bakon*, františkánský mnich z 13. století, a nikoliv učený lord Bakon, zvaný Verulánský ze stol. 17., jak se všeobecně za to má.

Moudrý učitel přírodovědy neopomine sdělití svým žákům, že v *astronomii* sobil úplný převrat známý *Kopernik*, katolický kanovník v Toruni, který našel mocného zastance v osvěceném papeži *Pavlu III.* proti útokům se strany — protestantské. Vždyť Luther nazýval zakladatele moderní astronomie »střeštěným astrologem« a sám »mírný« Melanchton »bláznem.« Ať sdělí, že novověká *fysika* založena je na výzkumech katolických kněží Castelliho, P. Merseu-a a Gassendiho, kteří byli tvůrci mechaniky, hydrostatiky a hydrodynamiky.

Přidá-li k tomu, že *P. Secci* je nejslavnějším hvězdářem doby novější, prvním badatelem, který nám podal spolehlivé zprávy o složení tělesa slunečního, jakož o t. zv. protuberancích a pochodních slunečních, že jiný znamenitý astronom *Leverrier* byl zbožným katolíkem, pak pochopí studující smysl památného výroku *Bakona Verulamského*: »Leves gustus in philosophia movent fortassis ad atheismum, sed *pleniores haustus* ad religionem reducunt.«²⁾ (Pokračování.)

Jednoduchá frekvence školy.

Posuzuje FR. ŽUNDÁLEK.

(Dokončení.)

Ze zdravotních důvodů doporučuje se tedy rozhodně pouze dopolední vyučování. Na některých školách v Německu je polodenní vyučování, na příklad

Brunšviku, Hamburku, Královci, Bukovci, a všude se zařízení osvědčuje. Zdravotní stav dítek je mnohem lepší při dopoledním vyučování než při celodenním. Potud prof. Drtina.

Tímto statistickým výkazem vyvrací se tudíž tvrzení zemské zdravotní rady haličské, že pouze dopolední vyučování působí »Zdenervowanie« — ochablost nervů následkem dlouhého napjetí mysli. Ráno je rozum chápavější, žák je posilněn odpočinkem nočním, odpočine si při přestávkách. Lehčí předměty se pak dávají na poslední hodiny.

Lvovský týdeník vychovatelský »Szkola« rázně odmítá v čísle 47 r. 1902 »dwurazowou nauku«. Diví se najednou péči zdravotní rady o tuto záležitost, která není tak akutní, kdežto onen úřad má hojně jiných důležitějších prací na starosti, jako hygienu staveb školních, nedostatek tělocvičen a lékařů školních; tyto věci mnohem důrazněji klepou na dvěře zdravotní rady, žádající o náležitou pomoc.

Zmíněný list má za to, že kwestionář vydaný zemskou školní radou v té věci nevyšel zásadně od zdravotní rady, nýbrž že na tuto měla vliv osoba, které se polodenní vyučování nelíbí. Snad to byl nějaký příliš přísný mravokárce, který vidí záchranu mravnosti v celodenním vyučování, když »mundurky« nepomohly. Před časem byly totiž na středních školách haličských zavedeny studentské uniformy podle způsobu ruského, které se nikterak neosvědčily, činíce chudým rodičům nemalé potíže při zaopatřování drahé uniformy, kdežto hoch se dříve spokojil s lacinými šaty. Pak nesmí býti uniforma také obnošena, aby

²⁾ Novum Organon scientiarum.

studentstvo bylo vystrojeno důstojně dle svého stavu. Snad také vedl onoho inspiratora k tomu nedostatek zkoušených sil učitelských na středních školách, při čemž by se mohlo zkoušených osob lépe využítí, nebo lépe je vykořistiti. Aspoň stěžoval si dopisovatel »Przedświtu«, že při onemocnění některého člena sboru professorského není možno poříditi náhrady a že se studující místo učení pouštějí domů.

Tomu opět odporuje skutečnost, že nejsou všichni professoři celé dopoledne zaměstnáni každý den. Majíť 18—20 týdenních hodin, kdežto všech vyučovacích hodin je v třídě kolem 30. Tu tedy snadno se zařídí rovrh hodin, aby hodiny mohly býti suplovány. —

Hygienické zásady nyní také vnikly mezi lid. Zdraví žactva nezajímá pouze zemské školní a zdravotní rady, nýbrž také rodiče. A ti mají rovněž právo býti v té věci dožádáni o svůj úsudek. Také veřejné listy se obírají zdravotnictvím, ale ani o jejich dobrozdání nebylo žádáno, ač by nebylo závazným, nýbrž pouze poradným. Veřejnost má býti dle »Szkoly« zaskočena, co prý mu je do školství!

Odpolední vyučování může zpravidla trvati pouze dvě hodiny, tedy týdně 12 hodin. Zavede-li ona reforma tradiční dva prázdné půldy týdně, zbývá na odpoledne 8 hodin, čili že žák posedí o hodinu 20 minut ve škole méně, ale za to má 4krát odpoledne po dvou hodinách. Poněvadž pak oněch 20 minut z posledních hodin odpadá na přestávku, tu nastává nepochopitelná okolnost, čili dle jmenovaného listu »łamigłówka«, co působí na organismus škodlivěji: zda šest dní seděti o hodinu nebo o 40 minut méně, anebo místo toho čtyřikrát odpoledne dvě hodiny. K tomu také sluší přibrati hygienický zřetel, zda 40minutové sezení ráno, třeba o čtvrtou a pátou hodinu, ale s přestávkami, jak se obecně praktikuje, není zdravější, než dvouhodinové sezení bezprostředně po požití oběda.

Ministerstvo vyučování vydalo svého času hygienu průmyslovou, v níž kategoricky tvrdí, že »sedění při ruční práci nevykonává bezprostředně škodlivého vlivu na organismus.«

Dítky v Haliči nejsou namnoze také dostatečně oděny a chráněny takto proti zimě, proto dvojí docházka působí na tělo nepříznivě i z tohoto nedostatku. Také možno uvážiti, že po 3. hodině v zimě, alespoň po dva měsíce, je světlo tak slabé, že příliš napíná oči při četbě. Tyto dva škodlivé následky dvojí docházky školní jsou s to, aby vyrovňaly, anebo snad i převážily škodlivé sezení při odpoledním vyučování.

Že dítko si neodpočine při celodenním vyučování, jeví se býti patrným. Spěchá ze školy domů, rychle sní oběd, chvatně připravuje se na odpolední hodiny a opět ubírá se do školy. Je stále rozčilen, pořád nad ním visí Damoklův meč povinnosti beze všeho oddechu. Tím právě nastává ochablost čivů. — A pak, zač to odpolední učení stojí! Již Římané byli o tom přesvědčeni, oddávajíce se po obědě krátkému odpočinku. Věděli, že »plenus venter non studet libenter« — s plným žaludkem se nerado studuje. Práce duševní po jídle je dvojnásob nepříjemná, proto nutno užítí celé síly vůle, aby se překonala osláblost organismu.

I okolnost vážená ze školních dětek samých svědčí o prospěšnosti pouze dopoledního vyučování. Dítky se těší na středu a sobotu odpoledne, poněvadž tu mají volno.

Byly učiněny pochůzky po různých úřadech a nikde nebylo si naříkáno na jednoduchou frekvenci, leč tam, kde úředník v úřední pohovce se pokojněji může oddat trávení, nežli doma. A přece se činí propaganda pro dvojitou frekvenci školní, ač vyžaduje větší námahy duševní, nežli práce úřední. V Praze zavedeno jest úřadování jednoduché hlavně u státních úřadů a při magistrátě král. hlav. města Prahy, a všude s prospěchem.

Polské listy poukazují také na nemilé porušení domácího pořádku zavedením dvojité docházky školní, protože otec přijde z úřadu teprve po 2. hodině, kdežto pro školní dívky je potřebí oběd upravit dříve. Na ubožáky, kteří mají půl hodiny i dále do školy, bydlice v odlehlé víšce, nemožno vzpomínati. Ti nechť nechodí do školy!

Zamýšlená přeměna jednoduché frekvence školní ve dvojí připadá proto, jako přesypávání peněz z ruky do ruky; ani nikl se nepromění ve zlatník, ani nepřibude peněz. Proto srovnává se ona reforma s heslem: »Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.«

Mládež je čím dál tím slabší, ale tomu nezabrání dvojitá frekvence ve škole, jako ji nepřivodila jednoduchá. Je třeba raději přemýšleti o tom, zda by nebylo prospěšno, aby se vyučování nezačínalo v tak mladistvém věku, jako dosud. Sluší dále vymýtit z vyučování všechen balast, aby dívky nebyly nuceny déle pracovati, nežli velká část lidí dospělých. »Szkofa« užívá tu trpkého výrazu, stěžujíc si: »Faktem jest, že domácí zvířata chováme rozuměji, než děti; neboť mladých koní, dokud jsou v rozvoji, užíváme jen k lehčím pracem.«

Není prospěšno dále hromaditi tisíce žáků ve velkých městech, nýbrž rozšířiti ústřední školy po venkově, kde jsou zdravotní podmínky příznivější. Bylo by zavést zdravotnictví do školy jako povinný předmět. Gymnastika a jiná fyzická cvičení nemají se považovati jen za vyzdobení plánu vychovatelského, nýbrž třeba jich použiti k roznožce s prací rozumovou. Rodiče nutno také sblížit se školou, aby pilně bděli nad zdravím mladého pokolení, a tomu odporují přeplněné třídy a ústavy. Pro rodiče měly by se zavést kursy paedagogicko-zdravotní a rozšiřovati bezplatně přiměřené brožury. Učebný plán bylo by s prospěchem netoliko tak změnit, aby se snížil počet hodin vyučovacích, nýbrž také aby učebná látka se přiblížila životním potřebám a skutečnosti vůbec.

Za takových okolností bude asi těžko zemské školní radě haličské, učiniti radikální změnu, která by znamenala ve příčině hygienické krok nazpět, a ponechá dosavadní jednoduché frekvence školní, pokud je zavedena. Spíše bude hledati cest, jak by zdravotní stav žactva zvýšila jiným způsobem.

Halič tedy v té věci stojí mnohem výše, nežli země koruny Svatováclavské, jichž kultura se tak často velebí. U nás není doposud ani potuchy o jednoduché frekvenci školní. Nestarají se o ni školní úřady, ani učitelstvo, ani rodiče tou měrou, jak by toho tato záležitost zasluhovala. Bylo by na čase, aby tato věc byla uvedena v proud veřejné diskusse a do porad sborů učitelských, do okresních a zemských konferencí

Jednoduchá frekvence má zvláště pro vyučování náboženství nemalou cenu. Uznávají to povolání činitelé dostatečně. Jakýsi krok nápravy učiněn nařízením c. k. zemské školní rady v Čechách na návrh k. a. konsistoře pražské, aby na obecných a měšťanských školách dle možnosti věnovaly se náboženství první hodiny dopolední, což působí velmi blahodárně. Tento pokyn nemá však platnosti

pro školy střední, kde náboženství bývá zhusta i odpoledne, na realkách i od 4—5 hod. Že takové vyučování nikterak neprospívá, leží na bíledni. Proto bude zajisté nově zřízený odbor katechetský při Ústředním spolku českých profesorů k tomu konci pracovati, aby pokyn platný pro školy obecné byl rozšířen také na školy střední. Tím bude jednoduchá frekvence zavedena z počátku alespoň pro katechety, a bude zajisté míti velmi dobrý vliv na prospěch nauky náboženské!

FEUILLETON.

Hostina.

(Pokračování.)

Ke školní budově přiléhá prostranná zahrada. Uprostřed ní jako malý zámeček zdvihá se obydlí pana ředitele. Obyčejně býval hluk ve škole a zde ticho. Dnes obráceně.

Školní budova ztichla, je opuštěna. Všichni páni učitelé i slečny učitelky odebraly se k hostině do útulného domečku pana ředitele. I ten školník opustil školu a místo dlouhé dýmky vyměnil si ručník, který má hosený přes levé ramě. Čiperně seká nohama, běhá z kuchyně do síně, ze síně do kuchyně, odkudž se rozlévá libovonná vůně.

Dvěmi pootevřenými vidíme do salonu, ve kterémž v půlkruhu stojí pan ředitel, paní Pedagogika a její provdané dcery Logika a Psychologie, dále paní Didaktika a uprostřed slečna Ctnost. Hovoří vespolek.

Na síni zahlédli jsme slečnu Metličku se slečnou Kázní. Obě mládež a nerozlučné družky. Slečna Kázeň ráda se zasmála a zalaškovala.

Ukázala prstíčkem na dvěře vedoucí do salonu, zašeptala: »Tam se odstěhovali ti moudří a tamhle zalezli ti mladší a já sama, žádná spolky.«

»Však já se také nedám,« dosvědčila slečna Metlička. »Tuhle v jedné třídě byla jsem na návštěvě a znáš mě, že nejsem tuze ku práci. Ale klučina jeden zlobil pana učitele, že jsem již nemohla déle čekat. Pan učitel mě vzal ku pomoci, ale jen poslyš! — V tom otevřely se dvěře a pan ředitel tu. Na prahu ihned poznal, co se má dít, pana učitele zarazil ostrým pohledem: a mě — mě popadl a chtěl přelomiti na dva kusy!«

»I jen si z toho nic nedělej!« chlácholila slečna Kázeň rozplakanou družku Metličku. »Nechod tam! Řekni zač by stálo to mužské

pokolení, když by se mu nedopřálo ani v dětství s sebou pohnouti; kampak s tím, hned bít! Mám tu zkušenost, ačkoliv též málo školu navštěvuji, že nejpozornější dítě neseď tak jako dřevěný panák a více poslouchá, nežli žák, který má ruce napjaty na lavici a očima téměř na učiteli visí.«

»Ale jen si považ, mě přelomiti chtěl ten pán a ven z okna vyhoditi,« vězelo ještě slečně Metle v žaludku. »Hanba učiteli, který má ve škole otlučené otroky. Ani tam vícekrát nepáchnu. V nynějším století je třeba, aby duch lidský svobodně se vyvíjel.«

»Nu, však se ten duch už vyvíjí svobodně až mílo.« zahučela slečna Kázeň do zdi. »Teď může býti učitel rád, když kluk z lavice nevyskočí a jemu nenamlátí.«

»Mám-li mluvití upřímně, Kázníčko drahá,« začala opět Metlička, »raději bych se vdala. Sestra moje je dosti ještě rázná a stačila by na celý okres.«

»Milá Metličko, máš pravdu, všecko máme rovným dílem jako páni, ale co jen to za nápad, nás nechat klusat samotny tím světem! Člověk je sám a sám. Já jsem však šťastna, mám tebe, moje milenko!«

Objala Kázeň slečnu Metličku a počala s ní po síni tančiti.

»Teď něco provedu, počkej, pomstím se, že nás odsoudili do samoty.« řekla slečna Kázeň a odskočila ke dveřím, kde byli shromáždění učitelové a učitelky, dále pak paní Paměť s panem manželem Rozumem, slečna Fantasie a slečna industriální. —

Referent však musí býti ještě mrštnější. Předběhneme slečnu Kázeň a nahlédneme, jak zde utrácí čas do započeti hostiny.

V malém pokojíku nacpáno hostů, kteří čekají na chvíli, kdy se otevrou dvěře a zavolá školník: Budu prosit!

V hovoru cílem zastaneme tu pány učitele. Jeden pán z těch mladých zvláště vyniká zvučným hlasem: »Reformovat, rrreformovat všecko od hlavy až k patě, náboženství se škrtne« — rychle po těch

slovesh švihl očima k oknu, zda-li se zde nenalézá slečna Ctnost. Pamatoval se od loňska, když podobně mluvil, že mu tenkrát dala co proto.

Řečník pokračoval: »Učení češtině je spíše kazení mluvy. Či pozná žák krásu řeči z odříkávání tvrdých, měkkých a obojetných souhlásek, anebo zamiluje si tu naši zlatou mluvu českou ze skloňovacích tabulek? S pravidly mluvnickými se jen dítě poplete a na předmět zanevře!«

Souhlasíme! Bravo!

»Kolego,« přistoupila paní Paměť, »odpusťte, každý si chrání své, nesouhlasím s vašimi vývody.«

»Na zdar! Nesouhlasíme!« opět znělo sborem.

Slečna Fantasie stojíc za jarmarou, spínala ruce až ke stropu.

»Nezazlíte mě,« opět začínala paní Paměť, »že jako žena dávám příklad dámám blízký. Damské šaty jsou krásné, ale dříve umělec, ženský krejčí, musí vědět, jak brát míru, jak střihati, dělati stehy, kusy sešívati, háčky přišívati. Tak znáti má každý i formy slovesné, částky řeči a těmi vědomostmi vybroušen, jako broušenými skly, zří krásu řeči.«

»Pravdu má milostpaní Paměť, pane kolego,« překlíkl jiný. »kdyby vám paměť nepomáhala, již byste dávno zapomněli dnešní řeč, kterou nás už po více let oblažujete.«

»Dle mého názoru nejvíce záleží na počtech. Čeho si Židé nejvíce

hledí ve školách křesťanských? Počtů. V počtech vynikají, což jim v praktickém životě hezké peníze vynáší.« — »K počítání je však třeba též paměti,« ozvala se nám známá panička.

»Počkej, bratříčku, teď se braň, umíš-li!« houkl pan Rozum na mladého pána.

»Paměť ovšem, milostivá, ale ještě více rozum,« ozval se dřívější učitel, »a vůbec je třeba více pěstovati rozum. V našem století osvíceném zbavíme se hlav hloupých, když rozžihati a osvěcovati budeme lidstvo již v dětství, již ten malý capart, již ten rozumek musí rozeznávat, zdali to, co mu člověk povídá pravda je, čili vymyšlená lež.«

»Křičte bravo, výborně!« šťuchl pan Rozum vedlejšího mladšího učitele a již to znělo sborem: Výborně!

»Již ten capart, slyšíš ten capart, co má palec v ústech,« upozorňovala slečna Metlička.

»Jen buď zticha, počkej, až tam budou v nejlepší, já je vyvedu,« šeptala slečna Kázeň.

Celou komnatou to znělo. U zadního okna krčila se slečna industriálka a toužebně dívala se na dvře. V duchu posílala kuchyňky ke všem všudy.

Mnozí učitelé též nevěděli, proč křičí: Výborně. spíše mysli jaká bude letos omáčka k hovězímu a bude-li úhoř — jako loni — nebo snad pstruh po polévce.

(Dokončení.)

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Sv. Vojtěch. Kalendář družstva Vlast na r. 1903. Red. Jos. Flekáček. Ročník II. — Odběrní podmínky: od 15. ledna 1903 prodává se kalendář náš každému bez výjimky za polovici, tedy: velký za 50 h, malý za 30. Poštovné a nákladní list platí si objednatel. Poštovné při jednom kalendáři činí 20 h.

Výbor družstva Vlast konal dne 7. ledna 1903 devátou výborou schůzi v XVIII. správním roce za předsednictví c. k. pošt. pokladníka pana K. Ulricha a pak kons. rady dp. dra. Rud. Horského, faráře na

Šárce. — Jednatel red. p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Dp. Jos. Charvát, farář ve Vel. Čakovicích, dal v našem závodu tisknouti Monografii Čakovic a vzdává nám srdečné díky za velmi vkusné provedení a opravdu laciné posloužení. — Z Vratislavi v pruském Slezsku objednali si jeden alumnus »Vlast« a druhý »Naše Listy«. — Čtena byla různá poděkování za blahopřání a darované knihy. — Výbor bere s roztrpčením na vědomí článek »Katolických Listů« ze dne 25. prosince 1902. Pan Václ. Myslivec rozebírá tam 10 let naší práce, vypočítává časopisy katolické, které v posledních 10 letech vyšly; družstvo Vlast vydalo v posledním desetiletí tři nové časopisy, ale o tom pan Václ. Myslivec buď neví, buď vědět nechce. — Jednota katolického učitelstva

v království Českém navrhla v poslední své schůzi za redaktora učitel. přílohy »Vychovatele« řídícího učitele pana Jos. Flekáčka a za jeho pomocnou sílu učitele pana Fr. Jelínka. Výbor družstva Vlasť tuto volbu schválil a usnesl se při tom poděkovati veřejně i písemně onemocnělému řídícímu učiteli panu K. Skultétymu za jeho zdárnou a záslužnou redakční činnost při »Vychovateli«. Jistý věřitel, jenž půjčil družstvu v říjnu r. 1900 — 10.000 (deset tisíc) korun, dává nám na tyto peníze pololetní výpověď. Děje se to právě ve veliké finanční tísní, povstale záložnou Svatováclavskou, i musí družstvo napjati všechny své síly, aby i této povinnosti do 1. července 1903 dostálo. Z té příčiny rozešlo družstvo upomínky do cizích zemí, pak do Slezska a do Moravy a posléze i do Čech těm, kteří katastrofou záložny Svatováclavské nejsou postiženi s prosbou, aby přispěli. Družstvo má mezi abonenty a členy nejméně 200.000 K dluhů, i doufá, že aspoň 30.000 K bude splaceno, aby běžná vydání a oněch 10.000 korun mohlo býti zapláceno. Bis dat, qui cito dat. Na konci pokladník družstva dp. Tomáš Škrdlé podával zprávu o úsporách, které nám letos jest podniknouti. Bude šetřeno na různých stranách; tak zejména nebudou letos mimo dvě žádné peněžité podpory udílány; tři výboři jako redaktori počkají své služné po celý rok a předseda vidp. Dr. Rud. Horský vezme si v r. 1903 za své práce v »Našich Listech« pouze 200 K na vydání s časopisy a dalších 600 K se úplně ve prospěch družstva vzdává a z roku 1902 slevuje 240 korun, kterážto obětavost zaslouží veřejného uznání. Štědrému dárci bylo ve výboru patřičně poděkováno. — Družstvo má ve Svatováclavské záložně na jednu knížku 1 K 70 h a na druhou 18 K 20 h; obě tyto knížky výbor záložně i s příslušnými úroky daruje. — Tím byla schůze skončena. — Ve výboru družstva panuje jedna mysl, nadšení pro jeho úkoly, obětavost pro jeho potřeby a tak doufáme v Boha, že i letošní krise, způsobená záložnou Svatováclavskou, bude šťastně překonána.

Zvolání do duše. Starý rok zašel a nový roste před námi. Překročili jsme tajemství dvou dob — malá zastávka — zběžně se ohledneme! Kdo kráčí s námi? Jsou to dobří soudruzi, kteří nám cestu krátí, nebo nepřátelé, kteří proti nám se sápu? Pohledneme přece důkladně na ně!

Potom vzhůru do nového roku! Pozdraveni buďte všichni, kteří spravedlivě smýšlejí a s námi touže cestou krácejí. Budte pozdraveni i ti, kteří podél cesty stojí a míjejí lhostejně svazky naše! Nemáte chuti s námi jíti? O kéž by stáli ne nadarmo a slyšeli hlas náš i modlitbu naši: Otče náš! Nový rok počíná obvyklým přáním štěstí, blaha. a hledáním štěstí toho nám ubíhá! To najdeme jen pevnou vůlí, vírou v možnost štěstí Věčnou Láskou a vyřčením Její ANO a AMEN To přání najdeme jen u Boha stále na rtech, jen k Němu se obracíme a najdeme tam vše — vše — vše!

ch.

Hyperpokořový zástupce učitelstva pražského p. Frumar prohlásil se najednou pro mravnictví filosofické a proto také jistého žadatele na místo učitelské do Prahy obvinil z nemravnosti, žež ani četnictvo nevyšetřilo na toto udání »zástupce« učitelstva. Když něco takového vyvede nějaký »byrokrat«, je ovšem ihned rámus — vzbourení V Praze na pouhou pomluvu »zástupce« ničí se existence. P. Frumar se vymlouvá, že to slyšel z hodnověrných úst, což prý stvrzuje jeho krajan (také podařený, který sbíral jen klepy, když přišel domů) a tím chce se ospravedlniti. To však je již vše pozdě! Na základě klepů byl člověk ženatý, otec, zbaven místa a to nám nevymluví nikdo, že tím právě na člověka toho byl vržen stín pro vždy! Svědomí a křesťanská láska spaly u pana udávatele! Teď se probudily, ale již pozdě. Tak se notně sklamalo pražské učitelstvo ve svém zástupci a všeobecně jest jednání jeho odsuzováno. Na důvěrné schůzi, již p. Frumar svolal, vycitil snad ten chlad, který k němu ze všech stran zel? Napraví se? Ukvapeným byl, jest a také nejspíše zůstane!

Poznámka redakce. Pan Ad. Frumar ve svém orgánu »Učitelské Noviny« resolutně se hájí proti výpadům »Českého Učitele«, jenž prvý hrubou střelbu zahájil proti němu. Zde p. Frumar uvádí, že informace jeho byla správná a že tudíž vystupuje proti p. Š., jenž za místo učitelské v Praze žádal, jednal zcela správně. Nám jen je podivno, že úřední dokumenty, jimiž zajisté žádost p. Š. byla doprovázena, nic o tom nemluví. Patrně existuje ještě mimoúřední, tajná kvalifikace, již tu p. Frumar užil. Ovšem, kdo má z proucíh se pravdu, nelze nám rozhodnouti. Ale jest zajímavé, jak si dvě, svým radikálně-pokořovým

stanoviskem tak blízké strany leží v vlasech. Nepochybujeme však ani na okamžik, že si ve chvíli společného výpadu proti nám ihned padnou do náručí jako bratři.

Významné znamení doby. O uprázdňených 10 míst sluhů v italském parlamentě podalo žádost 7000 osob. Mezi těmito uchazeči bylo 5 lékařů, dva advokáti, šest inženýrů a professor matematiky.

Na kterém místě zeměkoule je nejvíce tmy v roce? Soudili bychom, že v polárních krajinách, ale není tomu tak, nebo poly rozhodně nejsou ona místa, kde panuje během roku nejvíce hodin úplná noc; naopak na polech převládá v roce sluneční jas a je tam nejméně nočních hodin. Na polech svítí slunce po 186 dní a 11 hodin, soumrak trvá tam celkem 94 dní 16 hodin a jen po 84 dni 3 hodiny panuje tam úplná tma. Nejvíce nočních hodin je na rovníku. Tam uprostřed pásma horkého připadá během roku 146 dní 14 hod. na úplnou noc; slunce stojí tam po 182 dni a 15 hodin nad obzorem a 36 dní a 1 hod. připadá na soumrak. Dle toho je na rovníku během roku o 1499 hodin déle úplná noc než na polech. To je více než šestina celého roku, ve kterém veškerá místa na blízku rovníku jsou déle oloupena o světlo než poly země.

Pohlednice. Všeobecně uznává se, že pohlednicím zvoní umíráčkem a to sami výrobce tak vyslovují. Dříve pohlednice přinášely obrazy památných míst a osob v Čechách, tedy sledovaly poučný směr a na základě toho činěny sbírky pohlednic. A nyní! Trochu polonahých ženských. Před výkladní skříní pohlednic zastavuje se kde kdo. Ale trestuhodným jest, když obchodník vedle vánoční pohlednice představující Marii Pannu vystavuje obrázky veřejnou mravnost urážející a ošklivost vzbuzující. Či jsou to výtvary umělců a tím způsobem připravuje se mládež k výchově umělecké?

Pozor na hřebeny z celluloidu. Hřebeny celluloidové jsou oblíbeny, ale málo kdo ví, že jsou nebezpečné. Případ tento to dosvědčuje. Dívka s celluloidovým hřebínkem ve vlasech seděla asi půl metru od kamen, kde se topilo a jejichž dvířka byla zavřena. Nenadále uslyšela syčení kol hlavy a ucítila bolest, jako když se kůže připaluje. Skutečně také jí hořela hlava. Celluloidový hřebínek vzdor tomu, že byla dívka od kamen značně vzdálena, se vzal. Jaké to mohlo mít následky, kdyby nebyl býval nikdo přítomen,

možno si představit. Přítomná matka na výkřik dceři přiskočila a hořící vlasy umáčkala. Budiž to všem výstrahou v době zimní, kdy děti přese vše napomí mešská nejraději u kamen.

Liga ruských dětí. Petrohradský spolek k ochraně zvířat usnesl se na důležité akci, která byla zaslána ministerstvu vnitra k úchvale. Jedná se o založení »Svazu dětí«, aby se v nich budila láska, sympatie a přichylnost ku ptactvu, zvířatům domácím a vůbec všem živočichům. Dítky, které chtějí přistoupiti ke svazu, podepíší prohlášení, že vyplní všechny podmínky, předepsané stanovami. Do svazu přijímají se dítky všech vyznání, hochů do 16 let a dívek do 15. Členové neplatí příspěvků; každé dítě dostane odznak, který se připne na klobouku nebo šátku. Kromě ochrany ptákův i zvířat zavazují se členové, že se nebudou na vzajem posmívat, bít, odmlouvati, šiditi slabší a mítí radost z neštěstí bližního. Dítky, které by nezachovávaly předpisů, budou ze svazu vyloučeny a odznaky se jim odeberou. fž

Manifestační schůze učitelské. V posledním čase konaly se manifestační schůze v různých městech. Tak v Turnově konána schůze v neděli 21. prosince m. r., kdež předseda p. Radský (starosta města) sdělil, že městská rada jednomyslně učinila usnesení, jímž žádá na vládě, aby učitelská otázka ve příčině platu byla konečně vyřízena. Z řady učitelstva líčil p. Hlaváček smutnou situaci rodin učitelských, a dovolával se spravedlnosti u všech činitelů, kteří v této věci rozhodují. Pan posl. dr. Šamánek tvrdil, že veškerá vina padá na vládu. Red. p. Hajn podotkl, že vláda již povoluje a že povolí dočista, uvidí-li jednomyslnost a pevnost sněmu. Pan posl. Baxa praví, že záležitost úpravy uč. platů stala se čestným závazkem pro veškeren lid český i německý v království. Pan Bernat ujišťoval učitelstvo sympatiemi národního dělnictva, které volá o spravedlivou mzdu nejen za práci hmotnou, nýbrž i za práci duševní. — Pol. spolek v Táboře svolal na den 21. prosince veřejnou schůzi za příčinou úpravy učitelských platů. Posl. p. dr. Kotrbelec, starosta města Tábora podal zprávu o složení sněmu, jeho činnosti, užívání přebyteků sirotčích pokladen, o chudobincích, dále o školství národním, o zákonu nových platů učitelských a o dani z piva. Poukázal na pravdivost výroku, že kdo má školství v rukou, má i budoucnost svého národa zajištěnu. Požadavek učitelstva

jest spravedlivý, plně zasloužený a nutný, neboť známo jest, že v některých třídách jeho panuje bída. Posl. p. dr. Lang praví, že vláda chtěla si daň z piva zachovati pro účely své. Dělník Šídlo, kovář ze Zahrádky uznal požadavky učitelstva za nutné. — Za učitelstvo promluvil p. učitel Švehla ze St. Tábora. Slovy: Věřte, doufejte a milujte volal bouři odporu v posluchačstvu. Řečník vyzýval shromážděné k trpělivosti. — V Pardubicích byla manif. schůze, kterou svolala též městská rada. Řečnil zde posl. p. Sokol, za sociální stranu promluvil pp. Soukup a Weinštein. Podobně svolány schůze v Čes. Budějovicích 11. ledna 1903, před tím protestní schůze v Mladé Boleslavi dne 6. ledna t. r.

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

»Čechie«, obrázkový a zábavně poučný měsíčník pro českou domácnost. Řídí *Jan Pauly*. Nakladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze. Ročník II. Sešit 1. V nové úpravě nastupuje tento obrázkový list svojí druhou pouť po českých rodinách s obsahem zajímavým a bohatým, s ilustracemi velice zdařilými. A bylo by na čase, aby tento měsíčník, jenž má býti českým domům to, co je německým Gartenlaube, byl co nejúčinněji podporován. Cena sešitu obnáší pouze 70 hal. Můžeme vřele doporučit.

»Vychovatelské Listy«. Časopis věnovaný zájmu křesťanského výchování. Ročník III. Číslo 1. Pořádá *Alois Adamec*. Naše paedagogické časopisy katolické v království mají velice cihloho druhu ve »Vychovatelských Listech« v markrabství, a jest si věru přáti, abychom i my podporovali katolické písemnictví moravské tou měrou, jakou Morava podporuje tisk náš. Proto upozorňujeme své čtenáře na tento list, bohatý na články paedagogické,

a voláme: Podporujme všechny naše spolubojovníky pro křesťanskou výchovu mládeže!

»Rodinné vychování«. List pro šíření zásad dobrého vychování v rodinách českoslovanských. Majitel, vydavatel a zodpovědný redaktor: *Josef Šauer* z Augenburgu. Ročník III. sešit 10. Každé číslo tohoto listu obsahuje celou řadu obrázků z výchovy domácí, psaných svěžím, roztomilým perem. Máje na zřeteli dávati návod přirozeným vychovatelům dětí, otci a matce, ukazuje list více na pěkných příkladech, než-li na theorii krásu a užitek řádné výchovy domácí. Přátele své prosíme, aby v kruhu svých známých na tento list upozorňovali a snažili se mu všude, kde možno, raziti cestu.

»Přítel Domoviny« s přílohou *Hádanky* v čísle 8. přináší dokončení poutavého románu A. Gruszeckého: »*Přemožení*«. Je to dojemný román o lidské bídě, o utlačovaném dělním lidu slovanském, upírcím pod jhem německého továrníka. Perspektiva v lepší budoucnost otevírá se v jeho ukončení. Práce tato zajistí si získá zasloužené obliby čtenářstva.

Dědictví sv. Ludmily čili *Zlatá kniha* v *Pisku* přinesla v posledním (39.) čísle, v oddělení prvním »*Zlaté Listky*« zvaném (pro dívky až do 12. jich roku) devět pro útlou mládež vhodně volených prací, a sice: »*Drak*« od K. G. Zákouckého. »*O černém bezu a bezinkách*« od L. Grossmannové-Brodské. »*Za maticí*« od A. B. Štátného. »*O motýlkovi*« od téhož. »*Co mi panenka vypravovala*« od Fr. Hurta. »*Dobrá srdce*« od Karla J. Zákouckého. »*Špatné rozuměl*« od Fr. Hurta a dvě pohádky, totiž: o chudobce a o krájičku chleba. K zábavně-poučnému obsahu těchto článkůků druží se pět vkusných obrázků, jež se také zajisté malým čtenářům líbiti budou — ano, jak nám již z více stran oznameno bylo, zamlouvají se »*Zlaté Listky*« tyto i dospělým! V II. oddělení: »*Zlaté Klasy*« (pro dívky od 12—20 let) jsou tentokrát jen dvě práce, a sice: »*Bl. Anežka Přemyslovna, vzor dívek českých*« od Dr. V. Pavlíka, a delší povídka (str. 15.—90.) od učitelky Sab. Heybergerové: »*Zvoníčková schovanka*«. I tyto obě práce jsou velmi zdařilé a pobaví i poučí se jimi každý! Doporučujeme proto poznovu »*Zlatou knihu*« všem příznivcům mládeže podotýkající, že za nepatrný obnos 6 K dostává dítko každý rok krásnou knihu až do uplynulého 20. roku svého!

Frohop Zaležl.

VYCHOVATELSKÝCH LÉTÁKŮ

číslo 1.

Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém.

Matka — dítě

od slečny AUG. ROZSYPALOVÉ, učitelky.

Cena 2 h; na 10 exemplářů dává se jeden zdarma.

Objednávky vyřizuje obrátem pošty: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

PALESTINA s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139×73 cm. Cena podleně 14 K, s lištami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zastříž.

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v admi-istraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knižkapečím slevujeme 35 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hoto-ové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Ru k o p i s y pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež E. M. Žákovi, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Nové boje? (Slavnému výboru Ústředního spolku českých učitelských jednot v království Českém.) — O reformě středních škol. Piše duchovní prof. Frant. Horáček. (Pokračování.) — Od žkoušky nebo od vysvědčení způsobilosti? Několik poznámek k novému zákonu učitelskému pro katechety podává F. K. K. — Nová hesla. G, M, Achian, — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Nové boje?

(Slavnému výboru Ústředního spolku českých učitelských jednot v království českém.)

Vracíme se i dnes k odpovědi, kterou výbor Ústředního spolku učitelského dal na smířlivý návrh Zemské jednoty katolického duchovenstva. Vždyť v ní dávná žehravost známých kruhů učitelských ústý zástupců tak nepokrytě zase jednou se projevila.

Učitelstvo, jak se v odpovědi praví, učinilo s duchovenstvem zkušenosti smutné i nepříjemné, jež budí nedůvěru i pro budoucnost. *„Ve mnoha případech co nazývá se shodou mezi oběma stavy, jest vykoupeno jen ústupností, trpělivostí, nezřídká i trpností, ba servilností jedinců ze stavu našeho. Není to shoda vzešlá z oboustranné vážnosti a kolegiality.“*

Zkrátka není to přátelství dvou rovnocenných, nýbrž poddání se slabšího zvůli silnějšího za cenu pokoje a míru. Tak argumentuje reprezentativní orgán strany.

Máme za nynějších poměrů, jak již v čísle předešlém jsme naznačili, každé katalogisování stavů, jich třídění na důležitější a méně důležité, přední a druhotné, za nebezpečné a neopatrné. Třídní boj, stavovské kastovnictví dávných věků, by se tím jen obnovovaly a rozdmýchovaly. A to není zajisté na posilu vzájemné lásky, již Kristus Pán sám jako heslo na prapor církve své označil

My zajisté každého upřímného spolupracovníka na poli duchovního rozvoje a umravňování národu si vážíme a jako bratra milujeme. A každé generalisování jednotlivého projevu, v němž ten či onen na učitele jako na pariu hledí, je nesprávné a nespravedlivé. Vždyť dnes každý platí tolik, kolik dělá a příslušnost stavovská daleko již není náspem, jenž by zvyšoval lesk a úctu toho, kdo k stavu náleží.

Proto o superioritě stavu mluvit, rovněž tak je nemístno, jako prohlašovati inferioritu stavu druhého. Nejedná se o mravní podmanění a ovládnání jednoho stavu druhým, ale o smír, o shodu, vzešlou z oboustranné vážnosti.

Ale k smíru, přátelé, potřebí *osobní snášlivosti*, smyslu pro vzájemné vyhovění, poshovění, trochu sebekázně i sebezapírání. A těch vůbec v nynějším

věku velice se nedostává. Naprostý rozvoj individualismu, svého já, to jest heslo, jež se hlásá dnes na ofřesených hradbách autority.

A drazí pánové, říkáte, že ten domnělý smír, kde ještě jakž takž se udržuje, je draze vykoupěn povolností vašich jedinců! A čím je zjednáván mezi vámi navzájem? Zda není též ustupnosti, trpělivosti a nezřídka kdy i trpnosti potřebí, aby uchována byla shoda mezi správcem školy a členy sboru? A kde těchto vlastností není, tam učitelský sbor jest stále jako různé, válečné strany, jež každé chvíle padnou si do vlasů? A jedná se jen o shodu učitelstva s duchovenstvem? Což nemá vychovatel mládeže, ať učitel či kněz, též s ostatními stavy, se vším občanstvem v pokoji žíti?

Ovšem každého proti sobě popuditi, býti ježkem, jenž všechny vůkol pobodá, toť není umění života; ale svorně s každým vyjiti, zachovati v nutných věcech potřebnou shodu, toť ono veliké umění pospolitosti, jemuž zkušeností, shovívavostí a především odvržením vši falešné stavovské pýchy každý se má přiučiti. *A vy, místo povelu k vzájemné shodě dáváte falešný signál k novému boji!* Ovšem ve jménu kultury, jejímiž strážci se zavete a nás za její bojiče máte! Ponechme však dnes heslo toto stranou.

Prohlédněme si své řady. Hledejme si svojí rodnou příslušnost. Z kterých řad stavovských, z které vrstvy národní pocházíme? *Jsme na mnoze z téhož rodu.* Nezřídka bratři těchže rodičů. Byla by věru zajímavá to statistika, kdyby někdo o ni se pokusil a zjistil, kolik kněží má své otce, bratry a bližší příbuzné mezi učiteli a kolik zas učitelů je v příbuzenském svazku s jednotlivými kněžími. A myslím, že přes všechnu vaši domnělou různost zásad, jež podněcují boj, svazky krve a příbuzenství jsou svazky pevnější a přirozenější.

Chcete je přetrhati? Nepochybuji o tom, že i tam jste hotovi jíti. Ale táží se jinak. Myslíte, že se to vám tak cele povede? Že provedete svoji »bandurskou« až do krajnosti důsledně? O tom věru, zamyslete-li se vážněji, musíte pochybovati. — Velectění pánové! Zanechte boje proti nám. Vždyť je to boj bratrovražedný. Moderní filosof Nietzsche, apoštol nejkrasnějšího individualismu, tak často citovaný a uctíváný, když v masce Zarathustry sestupuje dolů mezi lid, aby hlásal mu své učení, a rozbíjí desky desatera, zastavuje se u kněžstva a praví svým věrným: Bratři, jděte kol kněží *mit schlafenden Schwerten*, — se spícími meči. Vždyť jsou též krví z krve moji!

Ovšem dnes, opojeni svými domnělými úspěchy, chválou, již každá strana vás zasypává, nejevíte ni nejmenší touhy po klidném spolužití, neb aspoň vedle sebe žiti. Ba naopak dáváte signály: »Přejíti k útoku.« Proto návrh náš na zastavení boje připadal vám jako projev bázně a slabosti. Vždyť obyčejně slabší volá vždy první po smíru. Ale taková argumentace nebyla by správná.

Jsme dnes početně slabší. Ale ideově silnější. Bojujeme za duchovní statky víry katolické a církve. A ta přestála již prudší boje a bouřlivější doby, než nyní hrozí. A když my počtivě a vytrvale útoky vaše budeme odrážeti, Spasitel náš nám nedá podlehnouti. Vždyť řekl *„Já jsem vámi po všechny dny, až do skonání světa.“*

Dobře tu dokládají »Katolické Listy« ze dne 22. ledna 1903. »Český klerus trpí si obstáti v boji věčném a čistě zásadovém — o tom svědčí jeho mírumilovný návrh; ale »Českému Učiteli« se do boje takového nechce. Či není tak povahově vycepován a duchovně silný, aby dovedl zarazit přiliv, »klamivé sofistiky

a učiniti směšnými pokusy vědy theologické«, jimiž může český klerus proti jeho vědecké pravdě bojovati, že musí se utíkati k prostředkům tak nízkým? Či je ještě tak duchem slab, nemůže čeliti »temným snahám klerikalismu« jinak, než štváním, podezříváním a urážením nejen jednotlivých osob, ale celého stavu?»

Když za dob prvých bojů reformačních Dr. Eck měl učenou disputaci s Dr. M. Lutherem, bylo též přítomno mnoho venkovánů, kteří více zvědavostí než touhou po poučení puzeni, přišli se podívat na zajímavé soky. Disputace vedla se latinsky. A když po její skončení jeden z rozhodčích mezi zápasícími řečníky tázal se známého venkovana, který z obou soků po jeho soudu má pravdu, bystrý venkovan, vždy zcela správně vítěze naznačil, ač ni slova latinského neznal. Tomu se učený muž nemálo podivil a tázal se: »Proč myslíš, že Dr. Luther byl poražen?« A vtipný sedláček odpověděl: »Protože se zlobil, do stolu pěstěmi mlátil a — nadával.«

»Český Učitel« svým způsobem psaní dělá to podobně.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Filosofická propaedeutika má místo v posledních dvou třídách gymnasiálních, a to ještě v rozměrech tak skrovných, že výsledky, jichž studiem zmíněného předmětu dosaženo býti může, nikterak se nesrovnávají se skvělým názvem filosofické disciplíny. A přece na tomto obmezeném působišti lze učitelům míti po stránce výchovaci vliv podstatný a trvalý na mládež, která v tomto věku již se vysoce zajímá o odvěké záhady člověčenstva. Jsou to hlavně přednášky z *psychologie*, které bývají studujícímu autorativním pramenem k utvoření názoru anthropologického. Jakých služeb může prokázati dobré věci professor, jehož zásadní výměry a vývody jsou v souhlase s anthropologií křesťanskou! Naproti tomu, co zmatku může natropiti takový učitel, který by jako na př. Lindner a Dittes, osobitou podstatnost duše lidské zneuznával pravě, že »duši nazývá se souhrn pocitů, myšlének a představ v našem vědomí se nacházejících«, který dále by neviděl mezi člověkem a zvířetem rozdílu kvalitativního, leč pouze kvantitativního, a svobodu lidské vůle by líčil jako užitečný sebeklam! — Jelikož čas kvapí, musíme spokojiti se s těmito poznámkami a spěti k závěrku!

Měli bychom se ještě zmíniti o *vyučování náboženství*, aby se nezdálo, že máme za to, jakoby v tomto ohledu bylo vše v nejlepším pořádku a reformy že netřeba. Ba nikoli, bohužel, není tomu tak, a také prozíraví katecheté si nedostatků dotýčných netají. Žádoucí jest oprava učebné *osnovy*, přežádoucí reforma *učebnic* a *methody*! Podle našeho skromného úsudku jest věnováno na př. ve 4 a 5. třídě gymnasiální příliš mnoho času na studium *biblické*, a to na veliký úkor stránky *apologetické*, pro kterou v osnově nynější není místa. Poznámky apologetické, přilepené k tomu neb onomu odstavci věro- neb mravouky, pro naši dobu nikterak nepostačují a zapotřebí jest, aby aspoň 1 celý školní rok věnován byl souvislým přednáškám *apologetickým*!

Co pak se *učebnic náboženských* týká, jsou namnoze suchopárné a nezáživné, zaměstnávající z většiny pouze stránku rozumovou, kdežto náboženství má býti

kvasem, který by pronikal křesťana celého, tedy vedle rozumu také obrazotvornost, cit a vůli jeho.

Jmenovitě *učebnice věrouky* sestávají ze samých výměrů, výčtů, důvodů, důkazů a syllogismů tak, že vypadají jako věda čistě formální, na př. jako nějaká kniha geometrie neb algebry. K tomu ta manie autorů, roztrpěti pojmy sebe abstraktnější na živly ještě subtilnější, a na skřipci logiky natahovatí axiomata která důkazu nepotřebují! A tak se stává, že pro příval otázek: »Je to pravdivé? Je to zajištěné? Je to pravděpodobné?« jež se mnohdy uměle suggerují mládeži, která o pravdách zjevených ještě ni v nejmenším nepochybuje, nedostává se času na otázky: »Je nauka Kristova člověka přiměřena? Je krásna a velebna, tak že ji žádná jiná nauka nepředčí? Je celému lidstvu i jednotlivci užitečna? Je pro tyto své výborné vlastnosti nutna?«

Rozebíráním těchto a podobných otázek zavanul by v přednáškách čerstvý vzduch, šedé rysy rozumových budov dostaly by příjemný kolorit, srdce posluchačů zaplála by ohněm nadšení a vůle jejich byla by mocně pohnuta ke křesťanskému smýšlení a jednání v životě praktickém, kdežto nyní mládež studující mnohdy na přednáškách jeví zájem nepatrný a službám Božím obcuje pouze z prinucení.

Naše *učebnice náboženské* pro školy střední potřebují velenutně reformy v směru naznačeném. A to spíše ještě než katechismus pro školy obecné, kde aspoň příběhy biblické činí protiváhu katechismu, obsahujícímu učivo po většině povahy abstraktní, kdežto *učebnice náboženství* na školách středních upomínají, dle výroku jistého vynikajícího katechety, na bájkovou operu »Excelsior«, která asi v letech osmdesátých skvostnou vypravou vábila četné obecnstvo. Byla to t. z. »féerie« na oslavu věd a umění, které na jevišti představovány herci různých úborů a odznaků ku znázornění toho kterého odvětví věd a umění. A tak kráčí přes jeviště: Poesie i Astronomie, genius Stavitelství a Sochařství, Elektřina, Hudba, genius Malířství i Fotografie, Telegrafie i umění dramatického. Všichni tito geniové vystupovali v podobě sličných jinochů a dívek, bohatě ústrojených a květinami, věnci atd. okrášlených. Konečně přichází řada také na genia Náboženství. Na jevišti objeví se postava, zahalená černým rouchem tak, že ani obličej nelze viděti a schoulena loudavým krokem pohybuje se v před. Bubák! Místo světlého genia Víry, Naděje a Lásky!

Takové jsou — až na nepatrné výjimky — naše náboženské učebnice. Jaká úloha zde nastává katechetovi, má-li, jako druhdy prorok Ezechiel pole, plné kostí, obživiti dle slov Páně: »Rci jim: kosti suché, slyšte slovo Hospodino! Toto praví Pán Bůh kostem těmto: Ať já vpustím ve vás ducha a živý budete; a dám na vás žíly a učiním, že na vás vzroste maso, a potáhnu vás kůže: a dám vám ducha a živý budete.«¹⁾ — Toho dovede posouditi pouze učitel náboženství sám, zvláště ten, který po desetiletí uvykl snášeti břímě dne i horka.

(DOKONČENÍ.)

¹⁾ Ezech. 37 4.—6.

Od zkoušky nebo od vysvědčení způsobilosti?

Několik poznámek k novému zákonu učitelskému pro katechety podává F. K. K.

Ve článku »K naší činnosti« v prvním čísle »Katechetské přílohy« letošního ročníku čteme: »Zvláště vytknouti dlužno nemalý úspěch, který byl dokázán našim spolkem, že totiž kvinkvenálky se nepočítají od definitivního jmenování, nýbrž *od zkoušky způsobilosti*.«

Jedno slovo věty této mohlo by však mnohému katechetovi naději na kvinkvenálku velice vzdáliti, kdyby v osnově zákona skutečně tak bylo, jak tuto uvedeno. Podati chceme k tomu vysvětlení.

Věc, o níž se jedná, obsažena jest v prvním odstavci § 26. zákona, který původně zněl: »Všem osobám učitelským (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem), jež jsou definitivně ustanoveny na obecných školách národních a měštanských, náleží, působí-li dle povinnosti a nepřetržitě, čítajíc od doby prvního definitivního ustanovení, od pěti do pěti let šest zvýšení služného, a to na školách obecných po 200 K a na školách měštanských po 250 kor. (Tisk XIV čís. 169. sněm. Zpráva zemského výboru v záležitostech úpravy platů učitelů při školách obec. a měšt., č. 27693 z. v. rozdaná ve sněmu dne 18. června 1901.) Ve školské komisi projednáván byl tento paragraf dne 26. června a na návrh zpravodaje poslance Schwarze přijaty některé změny. Na konec přijat byl 12 proti 8 hlasům návrh na přiznání kvinkvenále *od doby dosažení způsobilosti k vyučování*. (»Nár. Politika« 27 června 1901.) V referátu »Času« dne 27. června čteme: »Kdy definitivně ustanovený učitel *nabyl vysvědčení učitelské způsobilosti*.« Komise školská a rozpočtová projednavše tuto osnovu zákona, předložily ji dne 5. července ve druhém čtení sněmu, který osnovu zákona přijal tak, jak navrhla většina komise školské.

§ 26. přijat v tomto znění: »Všem definitivně ustanoveným osobám učitelským (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem), které dle povinnosti a nepřetržitě působily jako učitelé na některé škole obecné v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených, náleží, čítajíc *od doby, kdy nabyly vysvědčení učitelské způsobilosti*, od pěti do pěti let šest zvýšení služného, a to na školách obecných po 200 kor. a na školách měštanských po 250 kor. (»Katol. Listy« 6. července 1901 a Katechet. příloha IV čís. 8., str. 86.)

Tato osnova schválena byla dne 6. července beze změny ve čtení třetím.

Ve znění přijatého paragrafu v osnově zákona pozorujeme proti uvedenému zpráve v Katechet. Příloze patrný rozdíl. Je tu jednak jeden z těch příznivějších — ovšem nepatrných — předpisů pro katechety, byť se jednalo u mnohých jen o dobu 2 neb 8 měsíců (srovn. Katechet. Příloha IV str. 91. 2 a), které snad některý katecheta strávil ve službě školní, neměv ještě zkoušky způsobilosti. U mnohých, jak víme, je to však mnohem více, poněvadž mnozí dělali zkoušku až teprve tehdy, když chtěli žádati za místo na škole měštanské. Vidíme však výhodu pro katechety ve slovech *od doby, kdy nabyly vysvědčení učitelské způsobilosti* proti slovům *od zkoušky*, proto že není třeba dle dosavadní praxe u katechetů na obecné škole žádné zkoušky, ale jen způsobilosti učitelské a proto stačí pouhé ustanovení biskupa. »Za katechetu zvláštního může býti dosazen jenom takový žadatel, kterého biskup prohlásil za *způsobilého* k úřadu tomu.« (§ 6. zák. říš. z 20. června r. 1872. Srov. Mrštík-Skočdopole: Soustavný přehled stránka 52.)

Za způsobilého prohlašuje biskup buďto *na základě absolutoria ze studií theologických*, které obsahují i studium katechetiky a paedagogiky, spojené s praktickými výstupy na škole veřejné a zkouškou na konci roku, a posavadní osvědčené schopnosti (a tak bývá ustanovena většina našich katechetů); anebo se kandidát podrobuje zvláštní *zkoušce konkursní* dle praxe *pro školy měšťanské*, kterou však biskup má právo odpustiti, když se přesvědčil jiným způsobem o způsobilosti katechety. Katecheta škol obecných žádné zvláštní zkoušky nepotřebuje, stačí tu pouhé posláni od biskupa, které jest zároveň již vysvědčením katechetské způsobilosti.

Zřejmo tudíž, že není třeba ku zastávání místa katechetského dle zákonů školních žádné zvláštní zkoušky katechetské, ale jen *vysvědčení katechetské způsobilosti*, kterou udělití je úplně v rukou biskupových. Přímý důsledek zákona říšského ze dne 25. května 1868 č. 48 ř. z. § 2. a zvláště § 6. odstavec 2.: »za učitele náboženství mohou však zřízení býti jenom ti, jež náležitý vrchní úřad náboženský za způsobilé prohlásí.« Tohoto vysvědčení způsobilosti žádá také § 26. osnovy nového zákona.

Že u zemské školní rady také tak se to vykládá, patrně z nedávno vydaného vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. října 1902, čís. 35.699 ve příčině předpisování příspěvků k pensijnímu fondu zatímne ustanoveným katechetům (Ord. list praž. arcid. str. 115), kde se praví: »Dle § 6. zákona ze dne 14. prosince 1888, č. 69. z. z. platí ve příčině příjmů služebních a pensionování katechetů předpisy, vydané ve příčině učitelů světských, avšak *pro katechety školními zákony zkouška způsobilosti výslovně není předepsána*; důsledkem toho na rozdíl od předpisů § 75. ze dne 13. května 1894, č. 36. z. z., pokud se týče § 55. zákona ze dne 19. prosince 1875, č. 86 z. z., počítá se učitelům náboženství vůbec také doba v prozatímní službě strávená ve příčině výslužného, z čehož plyne, že příspěvky pensijní také ve službě zatímní *bez ohledu k tomu, zda zkouškou způsobilosti se vykážali*, jim platiti jest.« Poněvadž ve vynesení tom uvedené paragrafy vzaty jsou do nového zákona, vztahuje se výnos ten i k novému zákonu a patrně tu z něho, že neklade se žádná váha úřadu školnímu na zkoušku způsobilosti, »vždyť pro katechety školními zákony zkouška způsobilosti výslovně není předepsána« a v příčině placení do pens. fondu jedná se u katechetů »bez ohledu na to, zda zkouškou způsobilosti se vykážali«. Proto všude třeba klásti důraz na to, že u katechetů čítají se kvinkvenálky přesně dle znění osnovy nového zákona *od doby, kdy nabyli vysvědčení učitelské způsobilosti*, čili od té doby, kdy biskup katechetu (zvláštního učitele náboženství se stálým platem) k vyučování náboženství na některou školu poslal, *prohlásiv jej tím za způsobilého k úřadu tomu* (dle § 6. zákona ze dne 20. června 1872). Jak patrně, třeba katechetům, zvláště škol obecných, při žádostech o kvinkvenálky (po nabytí platnosti nového zákona o nich v r. 1904) žádati o ně od doby svého ustanovení za katechetu, neboť tím, že za katechetu posláni byli od biskupa, obdrželi vysvědčení katechetské způsobilosti, žádané v § 26. osnovy nového zákona, a ne teprve od doby, kdy vykonali zkoušku katechetskou, která se koná pouze pro školy měšťanské (srov. Ord. list buděj. z r. 1883, č. 12 a z r. 1884, č. 15.), ale zákony školními výslovně není předepsána. U někoho možno, že je mezi ustanovením a zkouškou difference 2 neb 8 měsíců, ale u mnoha zajisté větší.

Nová hesla.

G. M. ACHIAN.

Umění ve škole! — Umělecká výchova. — Rembrandt vychovatelem! — Umění v životě dětí! — Výchova pro umění! —

Dítě a umění! — Den umělecké výchovy! — — —

Nebolí vás už z toho hlava? Nepozorujte tu záplavu insertních výkřiků? Zní to tak odevšad, ze všech koutů, se všech stran.

Umění a jen umění doporučuje se jako velkolepý, jistojistý prostředek ku pozvednutí výchovy mládeže, děti již v peřince Ano, pánové, přišlo to náhle a udeřilo jako hrom do bezduchého, copatého stáda, zahaleného v ztrnulost v 19. stol., bezvýchového to věku.

Umění a jen umění povoláno jest k tomu, aby z dítěte učinilo pravého člověka! Umění teprve udělá člověka člověkem a vštípí mu, že k obrazu Božímu stvořen Žádná theorie, žádná nauka, žádná vira to nezpůsobí, jen výchova umělecká!

Ó běda Vám, vy nevěřící! Vy zatmělí, kteříž nevoláte plnými hrdly (chtěli jsme říci »plnou hubou«) s námi za heslem umění. Nevidíte, co ztrácíte? (Tak doopravdy nevidíte? My také ne! Pozn. sazeče.)

Kdo za těmi hesly nejde, je zpátečník, duševně omezený, paedagogický žvanivec, který nechce a nevidí právě vzdělavatele mládeže

A přece, drazí čtenáři, povězme si pravdu! Nezdá se vám, že za tím vězí něco jiného? Znáte reklamu? Nevidíte namnoze ten houfec švindlu, podvodu?

Umělec nějaký, prostřední síly, pochybného umění hledá dav, který se snadno dá omámiti, a s umělcem sdružený nakladatel dají na buben zvukná hesla, na něž chytají hejly!

Agenti jsou drazí a proto »hodí se do výchovy« hesla a za agenty chytanou učitelstvo, které se pak zdarma stává agentem

Nakladatelství pošle vám nabídku sběratelství, dostanete slevu 10% a na konec roku ze skladu »darem« jako premii několik knížek ve skladišti překážejících a tak označených, že ani v antikváři to nechtějí koupiti

Že jste při tom ze své kapsy dopláceli a premie dávno zaplatili — do toho panu nakladateli nic není — po případě vás třeba pro korunu zažaluje

Za peníze tančí čert, neřku-li lidé. Hudbu obstará reklamní tisk. Část tisku jest lacinou oblohná, není-li to z protekce, tedy za peníze všechno!

Moderní velmoci je tisk; jde-li ku předu a napřed, tisíce bezmyšlenkovitě běží za ním a přizvukují s pýchou, že náležejí také k moderním entusiastům pro umění

To vše si třeba uvědomiti, máme-li při všech moderních heslech zůstatí klidni Ovšem bylo by chybou popírati vliv umění na výchovu, neboť právě umění, bez reklamy a humbugu budí smysl pro krásno a pravdivost, budí lepší pohnutky životní, dřímající v duši dítěte. Umění povznáší duši z prachu všednosti do vyšších sfér, ukazuje mu krásu a sílu Boží, uvádí v nové krajiny duševní.

Umění nemá široké působnosti, ale ono právě svým omezeným kruhem i člověka milým a často zbavuje ho zvířecých vášní a chťičů.

Pravé umění necpe se násilím, ono svojí něhou ukazuje svou sílu a jí působí v nás mnohem více, než sebe silnější buben reklamní. — Najednou víme, že máme také umění míti ve škole, neboť doposud jsme byli slepí a hluchí.

Jistí páni neumějí nic jiného, než dělati nestvůry a chromé křivky. A ti nevědí, jak vyniknouti, a právě ti nejvíce křičí, protože překonali Rafaela, Michaela Angela, Thorwaldsena, Brožíka, Čermáka atd. Ti kumštýři chytli na lep nakladatele a tito zase chytají na lep nás!

Jestli se někomu líbí některý reklamní plakát, za to nemůžeme, ale litovati ho můžeme, jest-li se líbí někomu moderní velké písmo. Vidíme, že dovede znamenitě luštit kabbalistická znamení. Líbí-li se někomu tisk bronzí na šedi, seznáme, že má supí zrak. Tedy něco má do sebe ten modernismus.

Nejširším heslem všech těch tlačitelů umění je: Kupte obrazy pro uměleckou výzdobu školy!

Nejsme zásadně proti tomu heslu, ale je potřeba opatrně rozmýšlet se ve všem »heslování«.

Chceme do školy pěkné obrazy, ale vhodné, praktické ceny. Ale nežeňme vše tak vysoko a podívejme se také níže.

Jak jsou stavěny lavice? Jak je postaráno o osvětlení? Máme ve třídách dosti vzdušno? Je u nás vzorná čistota?

Kde máme nejpotřebnější pomůcky školní na př. mapy, tabule, počítadla, globus, sbírky přírodnické, dostatek knih, sešitů atd.?

Má každé dítě pořádné pero, tužku a gumu?

Je dostatečně postaráno o tělesnou výživu našich chudých dětí? S hladem se špatně okukuje umění.

Hesla blednou — — — — —

FEUILLETON.

Hostina.

(Dokončení.)

A opět zvučný hlas: »Někdo by myslel, že psaní je až poslední předmět, já však kladu psaní hned po mravném chování. Dnes je krasopis kreslení popelkou ve škole, ačkoliv psaním vzdělává se povaha.«

»Na zdar! Vivat Grafologie,« znělo hlučně komnatou.

Starší páni učitelé chtěli, aby se konečně v kuchyni dovtipili.

Paní Paměť se usmívala pravíc: »Ale dříve si musí dítky zapamatovati podobu a tahy písma,« a vítězoslavně se ohlédla.

Leč nastojte! Pan Rozum šel k jarmaře, za níž dosud skryta roztomilá slečinka Fantasia.

Paní Paměti již to škublo.

Pan Rozum praví: »Jak mně tohle vysvětlíte pánové a dámy? Dítě vidí kolečko na mapě a má si představit vesnici, je-li

kolečko větší, má viděti před sebou město; čárka modrá je prý voda, čára tlustá anebo skupina čárek má býti vysoké pohoří. Kdo tu pomáhá dětem malým i velkým, aby viděli jasně, co nikde nevidí? Prosím, mám čest představit zde slečnu Fantasií.«

Pánové vskutku dosud nepozorovali ukrytou slečnu Fantasií, vždyť takřka po celý rok ji neviděli. Nyni zvědavě pohlíželi na neznámou krásku, jejíž oči měly zvláštní oheň.

Fantasia předstoupila a pravila: »Není mým zvykem násilně se vtírat do předu: již mě zaměstnání je toho způsobu, že letem, bleskem, lehko, bez všech překážek ocitám se v nekonečných výšinách i v podzemí a mořských hlubinách. Dle vypravování vymaluji si nejživěji postavy i celé události.«

»Prosím, slečno, konec konců přece musí děti uchopiti učivo ať zeměpisné či dějepisné paměti,« předstoupila paní Paměť a dodala polohlasně: »Počkej, pane, manželé, tu Fantasií ti oplátím!«

»Nic platno,« zvolal nejstarší pan učitel, »milostpaní Paměť je všude a vždycky velice prospěšna.«

»Ano, tak jest, sláva!« znělo to celým domem.

»Leč, zdá se,« doložil zas onen pán, »že v kuchyni pana ředitele ztratili paměť; při nejmenším to nějak připálili.«

»Budu prosit!« ozval se náhle hlubší hlas v pootevřených dveřích.

»No konečně,« broukl jeden z hostů.

Industrialní učitelka hbitě se hnula a již byla v chumáči ostatních přítomných.

»Co to? Slyšeli jste pánové, že nás volali?« Však dvěře byly zavřeny a na klíč z venku zamčeny.

Zalomcovali dveřmi a hle, povolily.

Školník totiž s ručníkem přes rameno vyběhl z kuchyně, chtěje zvědět, co to za hluk; octl se u dveří komnaty a vida, že zavřeno, klíčem otevřel. Za tu ochotu vyhrnul se naň přívál výčitek a vyhrůžek.

Slečny Kázeň a Metlička uskočily hbitě za roh zdi, stěží zatajující smích.

Vida zástup pánů a slečen, k nimž se i Kázeň a Metlička přidaly, dělal pomatený školník poklony a něco povídal, rukama rozkládal, ač tomu v šumotu nikdo nerozuměl.

Pan Rozum ukázal se býti velice galantním vůči své paní, již otevřel dvěře do salonu a ustoupil. Jeho paní Paměť vlídně se usmála, vstoupila a v duchu mu odpustila Fantasií, neboť ji blažilo, že je přece prvni.

Páni i ostatní hosté vešli do salónu, kdež zastali pana ředitele, milostpaní Pedagogiku, Logiku a Psychologii, na druhé

straně paní Didaktiku. Uprostřed slečna Ctnost, bílá jako lilie.

Pedagogika v černém šatě, zahalena, se smutným výrazem ve tváři postoupila s panem ředitelem a podávali přichozím ruku, laskavě je vítajíce. Jemnostpaní Didaktika podávala jen dva prsty. Psychologie mlčky hleděla pronikavými očima přibylým hostům do očí, jakoby prohlédnouti chtěla jejich nitro.

»Nějak to letos divně začíná,« krčili pánové rameny, otáčejíce se po prázdných talířích.

Konečně se otevřely dvěře a školník se služkou nosili polévku.

Hostina začíná.

Každé dítě ví, když někdo jí, že mu nemá do úst hledět; proto do kouta.

A vůbec, co se týká jídel a pití, ode mě nečekejte žádných rozborů. Vždyť jsem po 16 let na jednotřídce vyučoval a v kuchařském umění nikterak se nevyznám, maje na tom dosti, když jsem se bramborů a podmaslí dosyta najedl.

Zvědavý přítel, dívaje se přes rameno mého psaní pravil, že dříve hostiny školní byly pořádány a to proto, aby společnost učitelů se vespolek nejen pobavila, ale mnoho vážných věcí umluvila, jakož bývá podnes zvykem mezi vyššími kruhy.

Ale hostiny závěrečné zajdou, budou-li pokrm a nápoj výše kladeny nežli vtipný, jadrný hovor při hostině pronášený. Ale nade všechno upřímnost.

Škoda nastokrát!

SMĚS.

Sv. Vojtěch. Kalendář družstva Vlast na r. 1903. Red. Jos. Flekáček. Ročník II.

— Odběrní podmínky: od 15. ledna 1903 prodává se kalendář náš každému bez výjimky za polovici, tedy: velký za 50 h, malý za 30. Poštovné a nákladní list platí si objednavatel. Poštovné při jednom kalendáři činí 20 h.

Pan Frumar ve svém orgánu »Učitelské Noviny« v čísle 16. poznamenává, že na lež, kterou o jeho nepřekném jednání »Český Učitel« přinesl, chytil se v české veřejnosti

pouze klerikální »Vychovatel«. — A o stránku dále, písmem již drobnějším uveřejňuje toto prohlášení: »Čes. Učitel« v č. 18. přináší v hovorně zasláno p. Mařatky z Vysokého n. J. ve věci p. Š. z J. Trvám i při tomto jeho projevu na tom, že informace o p. Š. měl jsem pouze od něho. Nechce-li se dnes znáti k tomu, co mi osobně sám sdělil, je to jeho věcí a dovedu si to vysvětliti. Mohl bych však i písemnými doklady jeho posloužit o p. Š., ve kterých stojí také něco jiného, než nyní v »Č. U.« tvrdí. Je také na p. Mařatkově, pokud se dal svěsti k výrokům svým »stařeckou úzkostlivostí a žvařtlostí matky jiného učitele.« *Ad. Frumar.*

Což nechápe p. Frumar, že si tím sám vlastní ortel podepisuje? — Přiznává se přece jasně, že na základě soukromého sdě-

lení *jednotlivce* zničil existenční otázku svého kolegy. Nežli rekriminace toho druhu přednesl, bylo přec jeho svatou povinností vyšetřiti věc všestranně, hledati svědectví několika spolehlivých lidí a nikoli spokojiti se s výpovědí jednoho člověka. Vždyť i soudce může odsuzovati jen na základě výpovědi nejméně dvou svědků. Panu Frumaroví, samozvanému soudci, stačil jediný. — A pak že neplatí o něm, že ukvapený byl a jest! Kež jen poučen touto zkušeností, v níž zajisté přes všechno domnělé ujišťování hlas svědomí jeho kárně se ozývá, ze své ukvapenosti se vyléčí!

Organisace stran křesťanských. Zatím, co národ v politickém snažení tříští se zbytečně ve strany, zmohutněla za všeobecné nepozornosti organisace t. zv. pokrokových stran takou měrou, že musí buditi vážné obavy všech křesťanských stran, ohrožených lžiliberalismem a nevěrectvím. Je potřeba, abychom byli právě v době nynější sevření v pevný šik proti všem útokům. Proto budte nám, spolubratři, všichni na pomoc, pomáhejte našemu tisku, abychom jím mohli odrazeti útoky nepřátel. Ve spolcích křesťanských povzbuzujte stále mysl členstva, aby ono neochablo a nedalo se svéstí zmatenými řečmi »červených«! Nám vypovídají stále ze všech stran boj, ale my s klidem můžeme čekatí věci příštích, neboť štít náš »Věčná Pravda« zastíní každý šik nepřatel podloudných. Jestliže někdy trochu klidu nastává, nedávejme ruce v klín, protože důvěřivost v také svobodomyšlníky se špatně vyplácí v budoucnu. Domnělá ochablost útočníků jest jen přeměnou taktiky, protože jejím účelem je zmocniti se lidu tajným a tichým způsobem. Strany křesťanské by měly míti stále na mysli, že jen pevně spojeny obstojí proti úkladům sváděčů, a že jen mohutným časopisectvem se ubrání. Proto hlavním účelem buď podpora našeho tisku, přední stráž před nepřitelem necouvající, první v boji!

—ch.

Budme na stráž! »Selské Listy« píší 18. prosince 1902: »Náhodou dostal se nám do rukou kalendář »Havlíček«, jež letos prvním rokem vydává Zemská Jednota uč. Mezi obsahem četli jsme hrubé urážky našeho sv. náboženství, našeho katol. duchovenstva, zeje vůbec z celého kalendáře fanatická zášť ku všemu katolickému. Upozorňujeme proto naše rolnictvo, by zmíněným kalendářem nenechalo se napáliti. Jsou-li mezi pp. učitelé někteří, kteří z náboženství posměch si tropí,

pak ať svoje rozumy si vykládají sami sobě. My si to líbit nedáme.«

er.

Den výplaty. Učitelstvu vyplácí se slušné až čtvrtého každého měsíce, případně-li však čtvrtého na neděli, tu výplácí se až dne následujícího, tedy pátého. Měsíc prosinec má 31 dní. Čtvrtého ledna připadlo letos na neděli — a proto bylo slušné učitelstvu vyplaceno až pátého ledna. Všichni úředníci, důstojníci o celý téměř týden byli dříve vyplaceni než učitel. Výmluva, že se slušným opět učitel o tolik dní déle vydrží, jest právě tak pádná jako omluva, že jiný je s ním zase dříve hotov. Že vážnosti učitelé to nedělá, toť samozřejmo. Jiní všichni svým platebním povinností učinili zadost, jediný učitel musí fezníka, krejčího, obuvníka, služku, hokynáře atd. prositi o laskavé přijetí omluvy, že bude bráti peníze až pátého. U jiných úřadů výplácí se v případě takovém o den dříve a manipulaci berních úředníků to nijak nevadí. Učitelé musí své kvitance berním úřadům zaslati nejméně do 25. každého měsíce napřed a přece jsou nejpозději vypláceni. Zemské šk. rady jest povinností vážnost stavu učitelského v každém případě hájiti; a tu zajisté lze čekatí, že se instituce tato bez zvláštního připomínání postará, aby tato nepřístojnost, která se páše na úkor stavu učitelského, brzy byla odstraněna.

Zákaz chození do kostela. Kam až odvažují se mnohé místní a okresní školní rady v příčině náboženských úkonů, to ilustruje následující výnos okres. školní rady Novobydžovské, který uvádíme, dle »Školy našeho venkova« čís. 3. (listopadového): »Návštěva kostela dětmi školními ve dnech všedních, v časné době ranní před vyučováním, bez ohledu na nestejný vývin organismu dětského děje se též v měsíci říjnu. Jelikož však zejména roku letošního, ale i vůbec v měsíci tom je počasí obvyčejně studené, vzduch mlhami zvlhlý a pro orgány dýchadel ne právě přiměřený, bylo se stanoviska hygieny doporučeno, aby od ustanovení povinné návštěvy bohoslužeb mládeží školní ve dnech všedních bylo jak po dobu zimních měsíců, tak již v měsíci říjnu upuštěno. I usnesla se c. k. okr. školní rada ve svém sborovém zasedání dne 11. října t. r. odbývaném, aby návštěva kostelů v měsíci říjnu vůbec přestala. Toto dáváme všem spráвам škol věděti s vyzváním, aby usnesení to ve školách ihned oznámeno bylo; duchovní správy vyrozumívají se přímo.« Bylo by věru zajímavé zvědět, jak kněžstvo

okresu toho zachovalo se k tomuto přerození mezi působnosti okresní školní rady — a co dále učinila okresní školní rada.
kšh.

Lidumilné a vlastenecké odkazy.

Dne 8. prosince m. r. v Praze zemřela paní Barbora Sudová, vdova po finančním radovi, odkázala v poslední své vůli tři čtvrtiny domu svého v Praze v Salmovské ul. č. 12, studentské koleji českých vysokých škol pražských. Z příjmů ze tří čtvrtin domu toho plynoucích mají se zříditi místa v budoucím konviktu českých studentů a mají býti na památku zemřelého syna zvěčnělé nazvána: »stipendia JUDra Gustava Sudy.« Za vykonavatele poslední vůle byli požádáni vrchní stavební rada Hlávka, profesoři dr. ryt. Randa, dr. Thomayer a dr. Fiedler. Dům má kolem 90.000 korun ceny. Kromě toho učinila zemřelá značné odkazy České akademii (akcie v ceně 16.000 K), Museu království Českého a příbuzným svým (dětem po MUDr. Kodymovi).

Klassifikace zevnější úpravy písemných prací. Vynesení c. k. zem. šk. rady z 6. prosince 1902 nařizuje, aby: »zevnější úprava prací písemných u žáků byla klassifikována a ve školních zprávách i vysvědčeních propouštěcích, pokud se týče ve vysvědčeních výročních, byla označována dle této stupnice:

- velmi úhledná = 1
- úhledná = 2
- méně úhledná = 3
- neúhledná = 4.

Na školách obecných budiž této klassifikace vůbec jen u žáků posledních tří školních roků užíváno, pokud nebude c. k. zemskou školní radou také ve příčině žáků nižších stupňů jinak ustanoveno v základě daného již zmocnění c. k. ministerstvem kultu a vyučování.« K tomu podotýká se, že dle uvedeného vynesení není překážky, aby i na dále užíváno bylo úředních formulářů, zavedených ve zdejších správních obvodech, které mají stupnici pro klassifikaci zevnější úpravy prací písemných, pokud zásoba stačí.

er.

Polské bursy. Poláci i Rusíni zakládají menší studentské konvikty, jež nazývají bursami, tyto působí velmi blahodárně. Tak polská bursa v Kolomyji v 10. výroční zprávě, právě vydané, vykazuje vzrůst počtu studentů z 15 na 36. Tento dobročinný ústav má svůj dům v ceně 50.000 K, na němž vázne dluh 14.000 K. Vnitřní dozor

koná »gospodarz«, bydlící v ústavě, kuchyni pak vedou jeptišky. Ač tato instituce je tak potřebná, přece čítá pouze 80 členů činných a podporujících.

Vyučování pouze dopolední doporučuje velice všeob. německý spolek pro školní zdravotnictví pro střední školy i pro školy obecné. O tomto předmětu jedná spis C. Müllera, rektora měšť. školy v Eilenburku: Die »ungetheilte Unterrichtszeit der Volksschulen in Berlin.

Poláci v cizině. Kdekoli se usadí Poláci, starají se o založení polského spolku a zvláště polské školy. Tak tomu je i v Londýně, kde seskupilo se několik šlechtných vlastenců i vlastenek, aby založili polskou čítárnu a školu. Spolek zápasí s nedostatkem kapitálu, ale také s předsudky, protože mnozí rodičové raději posílají své děti do anglických škol, což prý je pro ně mnohem užitečnější, než učení polštiny. Proto žádají svých krajanův o zaslilku katechismů, obrázkův, svatých a zbožných knih.

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Sborník historického kroužku. Čtvrtletní časopis historický. Majitel, nakladatel a vydavatel družstvo Vlasf. Redaktor Dr. M. Kovář. Knihtiskárna družstva Vlasf. Ročník III. — Od té doby, kdy začal »Sborník historického kroužku« při družstvu Vlasf vycházeti v pravidelných čtvrtletních lhůtách, vyšly pozoruhodného časopisu toho již 3 ročníky, jež přinesly hojnost dějepisných statí a pojednání, jak přesvědčiti se možno i z tohoto posledního ročníku, kde nalézáme důkladné práce Dra. Ant. Lenze: »Sv. Tomáš Aquinas a M. Jan Viklíř o řeholích«. Dra. Ant. Podlahy: »Z dějin katolické reformace v Čechách v letech 1668—1703«. Od téhož: »Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Koutského«. Dra. Frant. Kráska: »Některé zprávy o Zbiroze a okolí«. Dra. Frant. X. Kryštůfka: »Sesazení Václava IV. s království římského a papež Bonifacius IX.«. Fr. J. Čechetky: »Kolinské a Kouřimské paměti cechovní z konce XVI. a počátku XVII. století«. Františka Teplého: »Krátké poznamenání hodnověrných věcí králov. věnného města Mělníka n. L.« a m. j. — Také »Drobné zprávy od pp.: Hynka Grossa, Dra. Ant. Podlahy, Josefa V. Bouchala, Dra. Ant. Kováře a Frant. Teplého jsou vždy zajímavé a poučné, »posudky« dějepisných prací věcné, takže možno časopis tento, na nějž předplácí se ročně 5 K, co nejlépe každému doporučiti. **Prokop Zateřil.**

Serafinské květy. Časopis terciářů československých. Ročník I. Pořadatel Ant. B. Drápálek. Zodpovědný redaktor Fr. Švábeník. Administrace v Olomouci. Tiskem. J. F. Kubeše v Třebíči. Nákladem redakce. — List tento, schválený vldp. provinciálem řádu minoritského, františkánského a kapucinského, přinesl v prvním ročníku vedle deseti básní množství článkův rozjímavých, poučných a zábavných, z nichž zvláště uvádíme

»Sv. František — náš vzor v měsíci říjnu« »Sv. Otec Lev XIII. a třetí řád sv. Františka.« »Cestou kříže«. »Dobry příklad terciářů v životě soukromém i veřejném«. »Apoštolský list Jeho Svatosti Lva XIII. — drahocný odkaz terciářům.« »Kněz a třetí řád sv. Františka.« »Bohem souzen.« »Apoštolát laiků a m. j. — Zamlouvá se nám tento časopis našim terciářům v mnohem ohledu a zajistě slavná redakce všemožně se vynasnaží, by dále jej zdokonalovala, což ovšem velice závisí též od počtu odběratelů. Ač v první řadě vydáván jest list tento pro členy III. řádu sv. Františka, hodí se, však nicméně pěkným obsahem svým pro každého katolíka vůbec a bylo by si přáti, by hodně se rozšířil ve zbožných našich rodinách a nedovolil tam přístupu listům špatným! Vychází prvního dne v měsíci a předplácí se na celý rok toliko 2 K. také i méně majetní snadno mohou tuto částku na »Serafinské květy« věnovati. *Prokop Zajíčkůl.*

Kazatelna. Homiletický časopis, pořádá Fr. B. Vaněk. Číslo 3. obsahuje řeči duchovní od sv. nejsvět. jména Ježíš až do 1. neděle postní. Pěšlivý výběr těchto řečí doporučujeme vřele.

Akkordy. Básně *Františka Kyselého*. Autor z katolických publikací našich dobře známý podává tu celou řadu květů své lyrické poesie. Hodi se výborně za dárek. Vyslo nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrby) v Praze. Cena 1 K.

Rodnému kraji. Sbírka básní *Jana Psohlavého* (pseudonym). Sečtělému čtenáři naší belletrie katolické není zajisté těžko uhádnouti jméno spisovatele. Sbírka roztomilých básní, ducha písní a ballad národních, trefně vystihujících. Vyslo nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrby) v Praze. Cena 60 hal. Oba tyto nové plody našeho Parnasu katolického doporučujeme co neupřímněji.

Bible a nejnovější objevy v Palestyně, Egyptě a Assyrii. Sepsal V. *Vigouroux*. Sešit 53., 54. a 55. V době, kdy Delitzsch ml. svou přednáškou: Bible a Babel rozčeřil veřejné mínění svým útokem na Pentateuch, nelze ani dosti na tuto pozitivní a vysoko vědecky stojící práci upozorniti. Vychází nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví (V. Kotrby) v Praze. Cena 40 hal.

Právní rádce pro duchovní správu. Sepsal ThC. *Jan Pauly*. Sešit 38., 39., 40. Obsáhle toto dílo, jež se důstojně řadí po bok téhož druhu

publikací cizojazyčným, obsahuje v posledních sešitech celou řadu formulářů na výkazy, zprávy, žádosti o dispense, různá podání atd. Upozorňujeme důrazně na toto dílo, jež nemá scházeti v žádné knihovně duchovního správce.

Zasláno.

Slav. Ústřed. spolku českých učitelů!

Výbor »Zemské Jednoty katolického duchovenstva českého«, pojednav o urážkách a křivém podezření, jež »Č. Učitel«, orgán »Ústř. Sp. Č. U.«, vrhá bezdůvodně ve tvář veškerému duchovenstvu vůbec a Zemské Jednotě zvláště, — když se všeobecniv politování hodný případ v záložně Svatováclavské, viní nejen každého kněze z jednání zločinného, ale přímo celou Zemskou Jednotu podezřívá, jakoby byla jen proto žádala o věcné projednávání sporných otázek mezi duchovenstvem a učitelstvem, poněvadž prý tušila, ne-li dokonce věděla, co se stane v záložně Svatováclavské, a tak chtěla mlčenlivost učitelstva si pojistiti — vyslovuje tímto své nehlubší politování nad nízkým tonem i křivým tímto podezřením listu, jenž chce representovati kulturní úroveň intelligence výchovatelské a s rozhořčením podezření to odmítá. Zemská Jednota poukazuje tu jen na ten fakt, že ona to byla, jež dala podnět ku sbírkám mezi duchovenstvem, které vynesly více věž 1 milion korun ve prospěch Svatováclavské záložny. Poukazuje dále i na to, že krátký ještě čas před vypuknutím krise uložila veškeré své jmění spolkové v obnosu 2000 korun v řečené záložně, což by sotva byla učinila, kdyby o věci jen dosti málo tušila. Fakt ten mluví více, než všechno ostatní.

V Praze, 16. ledna 1903.

Výbor Zemské Jednoty katol. duchovenstva českého.

VYCHOVATELSKÝCH LÉTÁKŮ

číslo 1.

Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém.

Matka — dítě

od slečny AUG. ROZSYPALOVÉ, učitelky.

Cena 2 h; na 10 exemplářů dává se jeden zdarma.

Objednávky vyřizuje obratem pošty: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

PALESTINA — s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139x73 cm. Cena podlepené 14 K, s lištami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zasilá:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletě 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Písním knihkupcem slevujeme o 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a shératel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776, pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Památce kněze-buditele a vychovatele Karla Al. Vinařického. — Zákon ze dne 27. ledna 1903. — O reformě středních škol. Píše duchovní prof. Frant. Horáček. (Dokončení.) — Práva otcova a úkol státu ve vyučování. — Láska ku práci u dítek. — Směs. — Literatura.

Památce kněze-buditele a vychovatele Karla Al. Vinařického.

Z dávných dob našeho probuzení, na němž vlastenecké kněžstvo našeho národu tak veliký mělo podíl, v těchto dnech ve vzpomínkách našich oživuje postava šlechtěného kněze, zasloužilého paedagoga, básníka *Aloise Karla Vinařického*.

Dne 24. ledna t. vzpomínali jsme stoletých jeho narozenin. Žil v oněch dobách našeho nového národního života, kdy kněz a učitel bratrsky, ruku v ruce, probouzeli slovem a knihou lid náš k novému životu. Krásné, dojemné chvíle sbližení, nám pomalu vyznívající jen jako pohádka!

Když r. 1832 jednáno bylo o zavedení jazyka českého do škol, tu Vinařický, na vyzvání Musejního sboru sepsal *pamětní spis*, v němž výmluvnými slovy horuje pro uvedení mateřštiny. Pravil tu mezi jiným: »Nelze věru bez hlubokého bolu pohlížeti na nesčíslné nehody, způsobené již vypuzením našeho jazyka rodného z vyučovacích ústavů vlasteneckých; neboť na to musíme býti připraveni, že bude-li i na dále pokračováno ve směru poněmčovacím, octneme se na stanovisku bídné polovzdělanosti, která pro rozkvět ba i pro trvání státu je záhubnější, nežli nevědomost a barbarství.« A dokládaje se slovy Herderovými, dí: »Nejlepší vzdělanost nějakého národa není rychlá; nelze ji vynutiti jazykem cizím; nejkrásněji a ať tak dím, jedinečně daří se na vlastní půdě národa ve mluvě zděděné a dědičné.«

Záporná odpověď, jež na spis došla, zdržela sice, ale nezastavila vnitřní proudění života, jež v těle národa mocně počalo se ozývat. — —

A že jako farář v Kování pilně si všímal, cestou empirickou, metodiky ve vyučování, poznati jest z toho, že celé hodiny trávil v tamější škole, pozoroval mluvidla dítek, zkoumal jich chápavost, bavil a zaměstnával mysl jejich i po škole hrou a veselím, aby jen v ducha dětského vnikl a jemu porozuměl.

Jeho *Slabikář a první čítanka pro katolické školy v císařství rakouském* z r. 1853 a *Druhá čítanka a mluvnice pro katolické školy v císařství rakouském* z r. 1857 více než čtvrt století byly takořka evangeliem maličkých. Z nich učila se naše mládež Boha i vlast svou znáti.

Vinařický v nich pohroužil se takořka v ducha dětského a napsal velkou řadu článků, jež byly lahodnými, ušlechťujícími deklamovánkami celých generací českých. »Tluče bubeníček«, »Ivánku náš«, »Trávo, trávo« a jiné básničky byly jako kvítka na luzích českých vyrostlá.

Oceňuje význam a cenu těchto čítanek, pěkně píše Dr. Jos. Kachník, ředitel k. a. ústavu učitelek ve »Vychovatelských Listech« (č. 3.) takto:

»Dosud alespoň v čítankách od Štastného, Lepaře a Sokola zachován ráz, jaký jim dal Vinařický, jenž na popud ministerstva Lev Thunova pro obecné školy české tak šťastně sestavil, že byly vzorem pro čítanky ostatních národů rakouských. V nejnovějším slabikáři však od Frumara-Jursy snad ze samé pety ku spisovateli-knězi, o české školství nejen literárně, ale i mužným vystupováním na nejvyšších místech tak zasloužilému, ze 17 básniček Vinařického, jež Štastný-Lepař-Sokol v první čítance ještě podrželi, nenalezla milosti ani jediná. Místo Vinařického zaujal Tolstoj. Dalo by se to snad omluviti, kdyby nový slabikář znamenal pokrok ve směru methodickém. Ale tu není o logickém postupu, methodickém rozčlenění a psychologickém vývoji dětského nazírání a znenáhleho osvojování ani potuchy.

Jak jináče vedl sobě Vinařický! Tu jest vše tak nelíčené, přirozené. To není sebráno na zdařbůh z rozličných knih a sbírek, to jest vypořazováno z dětského života, jak si vede doma a jak od nejbližšího ve svém prostíněm a přece tak na poesii bohatém životě ku vzdálenějšímu pokračuje.«

A dále na slovo vzatý odborník dí: »Co Vinařický hlásal písmem, zdůrazňoval skutkem. Jeho zásadou bylo, že jen přirozený jazyk klíčem jest k mysli a srdci. Látku ku svým čítankám nenasbíral z literatury, které nebylo. Vytvořil ji sám s velikou námahou a uskutečnil prakticky, o čem psal Salzman a jiní paedagogové theoreticky. Jeho styk s laiky všech stavů působil ethicky na směr životní, získával církvi a národu českému přátele. Při tom však Vinařický, ač vědami světskými se zanášel, nezanedbával věd bohoslovných a vlastních povinností svého stavu. Přispíval četnými a cennými články do »Časopisu katolického duchovenstva« a když po 24 letech svého trvání pro neblahé poměry tento nejstarší časopis český zaniknul, vzkřísil jej znova a až do smrti, jež jej jako kanovníka na Vyšehradě dne 3. února 1868 stihla, redakci jeho úspěšně vedl. K jeho návrhu zřízeno bylo r. 1861 dědictví Svatoprokopské, jež dodnes bohoslovnou literaturu českou tolika krásnými vědeckými spisy obohatilo.

Vinařický byl první, jenž dal u nás popud ku zřízení ústavů pro vzdělání učitelek, sám pak zřídil z peněz, jež mu literární díla vynesla, místo industriální učitelky při škole vyšehradské. Krásné budovy školní v Týně nad Vltavou a na Vyšehradě jsou hmotnými pomníky jeho zásluh o školství české. Paedagogická literatura česká Vinařického více méně ignoruje. V Kalinově »Obrazích z dějin vychovatelství« pro ústavy učitelské věnováno mu půl druhého řádku a to bez udání charakteru. Klikův »Slovník paedagogický« nezná dosud Vinařického. Byl Vinařický knězem smýšlení a zásad konservativních, obhájcem škol jezuitských a potíratelem snah liberalních, obzvláště ve své sbírce »Sněmy zvířat«.

Proto nenalezl snad milosti v očích a na soudu nestraných »odborníků«. Leč tím památka a význam jeho nepohasne. Historii lze sice zamlčeti, ale nikoli vyhladiti. Příjemná postava Vinařického bude nám vždycky mile zářiti z řady vlasteneckých buditelů a ti, kdo z nás s poctivými úmysly vždy budou horovati

pro svornost mezi kněžstvem a učitelstvem, pro vnitřní spojení chrámu a školy, pro výchovu na základech mravně-náboženských, vždy budou spatřovati v Karlu Aloisi Vinařickém světlý vzor těchto ušlechtilých snah!

Jeho památce budiž nehynoucí čest a sláva!

Zákon

ze dne 27 ledna 1903, platný pro království České, kterým se změňují §§ 31, 32, 34, 51, 55, 56, 57, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 69 a 70 zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z., pak §§ 18, 19, 20, 26, 27, 28, 30, 33, 50, 54, 58, 73, 75, 79 a 80, pak čl. II. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36, dále § 82 ve znění zákona ze dne 31. března 1895 č. 40 z. z. a odst. 4. čl. I. zákona ze dne 8. září 1899 č. 60. z. z.¹⁾

S přivolením sněmu mého království Českého nařizují takto

Článek I.

Paragrafy 31, 32, 34, 51, 55, 56, 57, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 69 a 70 zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z., pak §§ 18, 19, 20, 26, 27, 28, 30, 33, 50, 54, 58, 73, 75, 79 a 80, pak čl. II. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36, dále § 82 ve znění zákona ze dne 31. března 1895 č. 40 z. z. a odst. 4 čl. I. zákona ze dne 8. září 1899 č. 67 z. z. se zrušují a mají příště zníti

§ 18.

Místa podučitelská při obecních školách národních proměňují se místa učitelská II. třídy.

Pro místa ta platí ustanovení zákona ze dne 14. května 1869 č. 62 z. z. v příčině podučitelů.

Místa učitelská zřízená ve smyslu právě dotčeného zákona označují se jako místa učitelská I. třídy.²⁾

§ 19.

Osoby učitelské s vysvědčením dospělosti ustanoví se jako **zatímní** učitelé s roční odměnou 900 K.

¹⁾ Zákonem tímto má zprostředkován býti přechod od dosavadní soustavy místních tříd k tak zvané soustavě osobního platu.

²⁾ Přání učitelstva po zrušení míst podučitelských vyhovuje se částečně; místa podučitelská proměňují se v místa učitelská druhé kategorie, při čemž předpisy říšského zákona školského i zákonů zemských vztahujících se na dosavadní podučitele platiti mají též pro nové učitele druhé kategorie.

Při úplném zrušení míst podučitelských jednalo by se především o přeměnu jistého počtu míst systemisovaných podučitelských, jichž počet při jednotlivých kategoriích škol zákon říšský přesně stanoví, v místa učitelská, avšak též musela by budoucně všechna prozatímní místa, jež dosud vždy obsazována byla podučiteli, zastávána býti učiteli, což by mělo v zápětí buď nesmírné zvýšení osobního nákladu, nebo vedlo by nutně k tomu, že by se na nejméně zrušila největší část prozatímních učitelských míst a že by povolování prozatímních tříd na delší dobu přestalo. První uvedený následek ohrozil by vážně finance zemské a samostatných okresů školních, druhý pak, nehledíc k socialním pochybnostem, jichž nelze podceňovati, způsobil by přeplnění jednotlivých tříd nebo všeobecné zavedení vyučování v odděleních, což po stránce zdravotní i didaktické jest na pováženou.

§ 20.

Základní služné osob učitelských s vysvědčením způsobilosti na obecných školách činí, nechť jsou tyto osoby ustanoveny zatímně nebo definitivně, pro místa učitelská II. třídy 1200 K., pro místa učitelská I. třídy 1600 K.

Základní služné osob učitelských s vysvědčením způsobilosti (pro měšťanské školy) na školách měšťanských, které jsou na těchto školách ustanoveny buď zatímně nebo definitivně, činí 2000 K.³⁾

Zvláštní učitelé náboženství, zřízení se stálými platy, nechť jsou zatímni nebo definitivní, obdrží na školách obecných základní služné pro místa učitelská I. třídy 1600 K, na školách měšťanských základní služné 2000 K.⁴⁾

Definitivně ustanovení učitele II. třídy na školách obecných budou po desítileté nepřetržité bezúhonné službě, počítaje ode dne nabytí způsobilosti učitelské, jmenování ve způsobě postupu učiteli I. třídy s požitky těmto učitelům příslušejícími na místě učitelském, které právě zaujímají definitivně.

Požitky tyto plynou ode dne, kdy byla naplněna dotčená desítiletá doba služební.

³⁾ Kategorie učitelů škol obecných požívá již nyní v první třídě platu 1600 K, pročez, ježto snížení platu tohoto za nynějších poměrů možným není, nezbyvalo nic jiného, než uvést plat všech učitelů škol obecných první třídy na stejnou výši, aby vyrovnání, k němuž se směřuje, bylo umožněno. Plat 1200 K navržený pro učitele kategorie druhé se způsobilostí učitelskou na školách obecných a plat 2000 K navržený pro učitele škol měšťanských převyšuje dosavadní požitky osob učitelských dotčených kategorií (1100 K, 1800 K).

⁴⁾ Odstavec tento vyňat jest z § 6. zákona ze dne 14. prosince 1888. V roce 1898 vysloveny byly soustavně v peticích požadavky katechetů. Petice ty odkázal sněm 9. května 1899 (referent J. B. M. Dr. Krás!) zemskému výboru, aby o nich podal zprávu, jakož aby zavedl s c. k. vládou jednání v tom směru, aby stále platy zvláštních učitelů náboženství na veřejných školách národních upraveny byly *zvláštními příznivějšími předpisy*.

Přípisem z 5. května 1899 čís. 14.382 sdělila zem. šk. rada zemskému výboru stanovisko své o požadavcích katechetů. Stanovisko c. k. zemské školní rady odpovídalo v celku tomu, na čem se sněm usnesl, při čemž však zemská školní rada byla toho názoru, že by se poměry učitelstva světského a duchovního na obecných a měšťanských školách v zásadě měly srovnávat, třeba by *slušelo vzíti náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují*.

Dle názoru zemského výboru otázka tato měla být rozřešena současně s úpravou platů učitelských buď v té způsobě, by při stanovení různých tříd platů pro jednotlivé kategorie osob učitelských všichni katecheti vřadění byli do nejvyšší třídy platů dotčené kategorie, *příznivější úpravou přídavek služebních*, neb jiným vhodným způsobem!!

Ve zprávě ze dne 30. listopadu 1900, kterou zemský výbor sněmu předkládal s návrhem nové úpravy poměrů učitelských vyšším z kruhů učitelských, ponejprv vyskytl se odstavec o platech katechetů mezi odstavci o platech učitelů; od té doby pak již tam zůstal a z § 6. zákona »katechetského« ze 14. prosince 1888 byl vypuštěn.

Při dalším jednání pak setravalo se již napořád při tom, že katecheti vřadění byli do nejvyšší třídy platů dotčené kategorie, ač častěji muselo příslušným kruhům napadnouti, že v návrhu tomto jest nedůslednost v neprospěch katechetů. Prohlásil zpravodaj školské komise posl. Schwarz ve sněmu dne 18. prosince 1900, že komise chtěla, aby byla do celé soustavy uvedena spravedlivá zásada, že kde jest stejná kvalifikace a stejná povinnost, má také být za obě stejná odměna, tedy kde jest vyšší kvalifikace, vyšší také má být odměna. Povinnost katechetů zajisté není menší, než po-

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

(Dokončení.)

Tím dospěli jsme konce své úvahy »*O reformě středních škol*« a dovolíme sobě, k vůli přehledu, jednotlivé body krátce rekapitulovati:

1. Žadoucí jest přiměřené *obmezení* převládajícího pěstění jazyků *staro-klassických* tím způsobem, aby s učením latiny počínalo se teprve ve třetí třídě, když žáci byli již důkladně okováni v mluvnici i slohu jazyka mateřského, jakož i aby řečtině věnováno bylo patřičné místo ve dvou nejvyšších třídách a to hlavně za účelem lexikálním k vůli terminologii, která ve všech odvětvích věd vykazuje četné řeckých kořenů. Při tom není nikterak třeba, aby dosavadní cíl učebný utrpěl na své podstatě, ježto zmenšený počet hodin dobře lze nahraditi reformou

vinnost učitelů a kvalifikace katechetů zřejmě jest vyšší než učitelů, ale ani tímto zpravodajem nebylo upozorněno, že by tedy důsledně katechetům náležely vyšší platy — ne jen v prvních letech služby, nýbrž vůbec. Všeobecně se uznávalo, že vychází-li se při nové soustavě platů ze zásady: stejná kvalifikace, stejné povinnosti, stejné služné, kde se shledává různá kvalifikace, má se to také v příjmech těchto činitelů vyjádřiti a že se to nejsprávněji vyjádří tím, když se příjmy, zvláště kvinkvenálky těchto učitelů přiměřeně zvýší. Správně vyměřilo se učitelkám ženských ručních prací při měšťanských školách se zřetelem k jejich nižší kvalifikaci nižší služné (1000 K.) než učitelkám literním na týchž školách ustanoveným (2000 K) — ale při katechetech se na zásadu zapomnělo a přiřklo se jim, kteří následkem delšího studia odborného do služby školní vstoupiti mohou o 5 neb 4 léta později, než učitelé světských, služné sice na počátku služby vyšší než učitelům v počátečních letech služebních, ale v dalších letech služebních stejné. Po 13 neb 12leté službě každý učitel dosahuje dle odstavce 4. § 20. a požívá pak stále stejného služného jako katecheta a není tedy různost kvalifikace nikterak přiměřeně vyjádřena v platech těchto učitelů (ani v kvinkvenálkách, jak dále bude ukázáno). Docela jinak jest tomu při úpravě platů učitelek industrialních. Nejen na počátku služby, ale vůbec po veškerá léta služební nenabývají stejného služného jako učitelky literní — různost ve služném trvá tu od počátku po všechna léta služební. Považují-li se učitelky industrialní za zvláštní kategorii, mají důsledně dojísta i katecheti považováni býti za zvláštní kategorii a má se to důsledně v jejich příjmech vyjádřiti. V této příčině nedůslednost (dvojí loket), srovná-li se § 20. a 26. s § 34. (o ind. učitelkách), každému logicky myslícím musí býti zřejma a volá — zvláště pokud se týče katechetů na školách obecných — po brzké opravě.

Měla-li by se úprava příjmů katechetů provésti důsledně, slušelo by rozeznávati rovněž katechety třídy druhé a třídy první, do níž by zařazení býti měli asi po 5leté službě (po delších studiích vstupují do služby školní asi o 5 let později, než učitelé). Katechetům třídy druhé, nechť působí na škole obecné neb měšťanské, mohlo by přičteno býti služné asi totéž jako učitelům I. třídy na škole obecné, katechetům první třídy (po 5leté službě) pak služné o několik procent vyšší, než učitelům školy měšťanské — pak by různost kvalifikace došla přiměřeného vyjádření v jejich příjmech.

Odstavec 3. v § 20. (o katechetech) byl vsunut do tohoto zákona zcela zbytečně. Nemá jiného významu, než staré ustanovení v § 6. zákona ze 14. pros. 1888: »Stálé platy zvláštních učitelů náboženství upraveny jsou předpisy, které platí v příčině příjmů služebních učitelů světských na příslušné škole« — *učitelů* (nikoliv produčitelů) t. j. dle nového zákona učitelů I. třídy (nikoliv učitelů II. třídy); na příslušné škole t. j. na škole obecné neb měšťanské, tedy 1600 K neb 2000 K.

Kdyby ani tohoto odstavce v § 20. nebylo, kdyby bylo v § 6. zák. ze 14. pros. 1888 zůstalo staré ustanovení, měli by katechetové rovněž služné na obecných školách 1600 K, na měšťanských 2000 K.

methody, která by s prospěchem řídit se mohla postupem, obvyklým nyní při vyučování cizím jazykům živoucím.

2. Aby dosažen byl *cíl vychovací*, jímž dle platných předpisů jest vzdělání *mravně-náboženské*, nevyhnutelně jest třeba, aby veškeré *učebnice* a veškeré *přednášky* provanuty byly duchem jedním a tímže, majíce na zřeteli jediný *konkrétní ideál*, jímž může býti pouze *Ježíš Kristus*, jak nahoře s důstatek bylo vyloženo.

3. *Harmonického postupu*, bez něhož řádné vychování je věcí nemožnou, tím snáze bude lze docílit, čím méně bude činitelů spolupracujících. Z té příčiny zamlouvá se návrat zpět k soustavě *učitelů třídních*, vedoucích svěřenou sobě mládež od třídy první do poslední, na místě učitelů odborných, kteří přes vědeckou výtečnost svoji nemohou tak účinkovati na žáky, jako učitelé třídní, a to z té jednoduché příčiny, že z jedné třídy do druhé spěchajíce, nemají ni času, ni příležitosti, seznati *jednotlivé žáky* důkladně za příčinou výchovy *individuální*, které se moderní paedagogika apodikticky dovolává.

4. *Ředitel* školy budiž středem a ohniskem, z něhož vycházejí: podnět i síla, světlo i teplo, ředidlo i uzda pro celý sbor učitelský.

5. A jelikož škola bez *rodiny* málo dokáže, nevyhnutelně jest třeba, aby ředitel, katecheta i učitelé třídní s rodiči žáků svých udržovali spojení co možná nejčilejší, aby rodičům mohli dávat praktické pokyny hlavně po stránce četby soukromé.

6. Pokud se nápravy *učebnic a metody* v jednotlivých předmětech týká, tu jsme se svého času o tom vyjádřili tak zevrubně, že ni slůvka více přičiniti netřeba. —

Závěrek. Budou tomu pomalu dva roky, co jsme počali uveřejňovati tuto úvahu. Že jsme dobře pochopili ducha času, toho jsou důkazem mnohé zjevy na poli paedagogickém, jako na př. množící se hlasové po úplném (sic!) vyhoštění řečtiny z osnovy gymnasií, udělení doktorského titulu studujícím vysokého učení technického a — hlavně v Německu — prudce vedené diskusse o t. z. »*Einheitliche Mittelschule*«. Toť ovšem utopie! Ducha studií humanistických nelze nikdy sloučiti s duchem realistickým. Ale nepoměr, který mezi oběma směry až doposavad panuje, dal by se odstraniti k prospěchu všeobecnému, kdyby gymnasia věnovala více času studiu přírodovědy a literatur novověkých, jakož i zas navzájem, reálky přijaly do ústrojí svého trochu oleje humanistického.

Kdo čteš, rozuměj! Nemíníme zde ovšem »humanismus« pohanský, nýbrž všelidské smilování *Kristovo*, kteréž zůstává nepohnutelným základem, s něhož poutník tohoto světa pohlíží na »mumraj«, který kolem něho víří »sub specie aeternitatis«, a bída tohoto slzavého údolí hledí zmírniti jasným hledem a vřelým srdcem.

»Tout comprendre c'est tout pardonner.« Kdo všechno pochopil, jest hotov, vše odpustiti!

K výši této dovede se povznésti ovšem pouze duch harmonicky vzdělaný, který má nejen v hlavě světlo, nýbrž také teplo v srdci. Teplo toto však dává pouze *vychování v duchu Ježíše Krista*. Bohužel, že porozumění pro toto »*unum necessarium*« schází jmenovitě u těch, kterým přece nejvíce záležeti má na budoucím štěstí dítek svých. »Vždyť namnoze tak daleko jsme přišli.« touží nezapomenutelný katolický paedagog Kellner, »že *rodiče* sami od školy ničeho více nepožadují, než dobré vyučování. Proto také nikdež ani stopy ideálního horo-

vání pro budoucí stav. Anobřž všeobecná jest snaha, aby *vyučování* vedlo co nejdříve k *praktickému* využitkování, a moment vychovávací ustupuje docela do pozadí. A jelikož také vychování domácímu ubývá energie i vlivu, tu ptáme se nikoli bez starostlivosti, kam asi mládež naše a s ní společnost lidská dospěje?«¹⁾

My starší se toho asi nedočkáme. Ti mladší však, kteří třímají ještě žezlo paedagogické, aniž by dbali znamení času, mají příčinu rozjímati o slovech římského klassika: »Qui nunc ludunt pueri, iudices nostri erunt!«

Práva otcova a úkol státu ve vyučování.

Minulého měsíce ve známost bylo uvedeno po celé Francii toto nařízení
»Senát a sněmovna přijaly —

President republiky promulguje zákon tohoto znění:

Článek první: — Článek 16. zákona ze dne 1. července 1901 jest doplněn jak následuje:

Dle článku 8., § 2. budou pokutováni všichni:

1. Kteří nepoživajíce práva autorisace dle čl. 13., § 2., otevrou nebo říditi budou některý ústav řeholní, jakéhokoliv řádu, af tento ústav náleží řeholi nebo terciářům, af má jednoho nebo více řeholníků.

2. Všichni, kdož budou straniti ústavu, jehož uzavření bylo nařízeno ve smyslu čl. 13., § 3.

3. Všichni, kteří budou podporovati organisaci nebo činnost ústavu, spadajícího pod uvedený článek a paragraf.

Zákon uvedený, po uvážení a přijetí senátu a sněmovny, nabývá platnosti zákona státního.

Dáno v Paříži, 4. prosince 1902.

E. Loubet. E. Combes, E. Vallé.

Z uvedeného zákona, který jak vidno, je datován z nedávné doby, každý pozoruje, že boj, který v minulém roce rozvířil celou Francii, daleko ještě není dobojován, zbraně nejsou ještě složeny, bílá vlajka míru a pokoje nevlá nad ubohou Francií — ale naopak, v boji pokračuje se dále s obou stran.

Vláda pokračuje s houževnatou neústupností ve svých protináboženských tendencích — s druhé strany upřímní katolíci hájí snažně to, co jim nejdražšího, víru a dítky, které jim chce vláda vyrvati. Ils ne les auront jamais — jamais, to je jim heslem

Chceme v následujícím poukázati na důvody, jakými hájí ve Francii otcové, upřímní katolíci, práva na výchovu dítek svých proti bezohledným ordonancím vládním. — — —

Ti, kteří chtějí za každou cenu vyrvati otci rodiny právo, aby směl vychováti dítky své podle svého svědomí a víry, ti říkají nyní: »To se děje jen ve jménu dítky, že my vystupujeme proti vůli, víře a svědomí otce.«

Věru, pěkný to vynález, když na praporu vychovatelství budeme čisti tato podivná slova: »Odboj proti otci!«

A hle, stát běže tu na sebe tu smutnou úlohu: ve jménu dítky a pro dítko bojujati a ubíjeti ideje a city otcovské a mateřské.

¹⁾ Keller »Lose Blätter« 289.

Rádi a ochotně doznáváme, že stát má mítí účastenství na výchově a na vyučování dítek, a že mu tedy jisté právo na ně náleží. Ale kdo jest *prvním* velitelem, kdo *prvním* učitelem dítky? Zdaž to není otec? Jemu, a jen jemu přináleží v první řadě právo na dítko.

Abychom určitěji vymezili, jaká úloha připadá státu a otci na výchově a na učení dítky, jest třeba začítí od počátku.

Jaký jest vlastně účel vyučování a vychovávání? — Vývoj fysický, intelektuelní a morální dítky.

Jest nepopíratelno, že dítko od prvního dne svého narození má právo na život v nejširším slova toho smyslu. Všechny schopnosti, jakých se mu dostalo, mají býti vyvíjeny. Ono má právo na život, na život fysický, intelektuelní a na život morální.

Než, co zmůže dítko samo o sobě? Holé nic, jest absolutně bezmocné.

Na koho tedy připadá starost o udržování a rozvíjení života v něm? Ptejte se přírody — ona vám odpoví. *Ti, kteří mu dali bytí, ti mají je zachovávatí a staratí se o jeho vzrůst.* Je to matka, která je koji mlékem svým, a je to srdce a duch otce a matky, kteří utváří ducha a srdce dítky.

Zákon tedy přírodní ukládá kategorickou povinnost těm, kteří dali dítku život; mají, abychom tak řekli, dílo své zdokonaliti — z dítky má se státi řádný člověk — řádný občan.

Řekne snad někdo, že přísluší otci právo na dítko jenom pokud se jedná o výživu dítky, pokud však se tkne stránky intelektuelní, tu že má na dítko právo výhradně stát?

Jak asi žene se do tváře krev spravedlivého rozhorlení každému otci při zaslechnutí podobné myšlénky!

Proč by se mělo takovýmto způsobem snižovati právo a důstojnost otce, aby směl zaopatřovati dítěti pouze chléb pro tělo, — proč by mu mělo býti bráněno, aby neměl se staratí o potravu pro duši a srdce dítěte?! — Příroda jaksi sama promluvila slovo rozhodné, plnic prs mateřský výživným mlékem, a promluvila rovněž neméně významně, vkládajíc do srdce mateřského *oddanost a lásku pro dítě.*

Kdo by se zastával onoho názoru svrchu uvedeného, ten by jednal nejen proti zdravému smyslu, ale proti právu všeobecně uznanému.

Jděte a řekněte otci — matce, že mají zůstati apatickými, pokud se tkne vnitřní stránky dítky, tu že je někdo jiný, který má plnou moc v tomto ohledu, oni že musí ustoupiti a se skloniti!

Krev se vzbuří, poněvadž se činí attentát na jejich práva nezadatelná.

Jak již jsme z předu uznali, stát má účastenství na otázce, o kterou se jedná. Záleží mu na tom, aby občané byli řádní, probuzení a »hotovi« v každém ohledu. Je to však důvodem, že má mítí vše na starosti?

Na otázce výživy stát také bře podíl, a svou činnost tu prokazuje tím, že nařizuje ochranu dítek v prvních letech, řídí zpracování a prodej jistých potravin, zapovídá užití jistých substancí, podporuje chudé atd. *Než můžeme z toho učiniti závěr, že nás má živiti?* Jistě že ne!

Podobně můžeme argumentovati i ve výchově a učení. Není to stát, na němž spočívá tato starost, — v první řadě je to — otec. *Povinností státu je usnadňovati otci vyplnění této povinnosti,* podporovati jej v jeho snaze a ne zajmouti jeho místo.

Snadno však může někdo přijít s námitkou: kde máte toho otce, který může vyplniti tuto povinnost? Vždyť to není otec, který učí dítě! — Co tedy zbude z té vaší teorie?

Toto tvrzení nic však nezmění na uvedeném principu; ani jím neotřese. Otec to je, který má učit. *Je to jeho povinnost. Kdo má povinnost, má také zodpovědnost. Kdo však zodpovědným, musí býti svobodným.*

Otec nemůže vyplniti povinnost svou sám. To je pravda. On ji vyplní za pomoci jiného; než tím však nepřestává býti zodpovědným. *Jak pak může býti zodpovědným, když nemůže si zvoliti toho, koho by chtěl delegovati k tak vznešenému a důležitému úřadu?* Jak může býti zodpovědným, když není svobodným ve volbě učitele pro své dítě?

Jestliže stát zapovídá vyučovati jisté kategorii občanů, kterým právě ten neb onen otec chtěl svěřiti své dítě, poněvadž oni odpovídají a jsou v souhlasu s jeho srdcem, s jeho smýšlením — pak otec ten není svobodným, *tímto násilím znemožňuje se mu vyplniti povinnost, jakou je povinen ke svému dítěti.*

Nechť stát řídí vyučování, ať dbá na to, aby vyučování bylo povinným, ať připomíná otcí jeho svatou povinnost. Ať zapovídá vše, co by bylo v odporu se zákonem mravním a ustanoveními země; ať určuje podmínky schopnosti a způsobilosti učitelů; nechť dohledá, podněcuje, povzbuzuje, chrání — toť vše v jeho oboru.

Když však si připisuje monopol na vyučování, když za nezpůsobilé k úřadům prohlašuje jednu kategorii občanů, jejichž vina spočívá jedině v tom, že se mu nelíbí neb že se jim projevuje důvěra v rodinách — toť potlačování, toť tyranie.

Fr. Neliba.

Láska ku práci u dětí.

Důležitými úkoly vychovatelskými jest udržovati pozornost dětí a buditi u nich lásku ku práci. Prvnější vlastnost má jeviti žactvo ve škole, druhou pak doma a později v životě. A právě tu chybí se velmi mnoho ve škole, že neumíme buditi lásku ku práci.

O tomto předmětu jedná »Miesięcznik Pedagogiczny« na sklonku minulého roku. Podáváme z něho zajímavé myšlenky, které zaslouží všeobecné pozornosti.

U národů, kteří kráčeji v čele civilisace, kteří mají nejvíce svědků slavné minulosti, shledáváme úctu ku práci a její uznání v největší míře. Tu nám bije do očí nemalý rozdíl mezi Američany a naším národem.

U zámořského národu tohoto má velmi dobrý zvuk název »self made man« (čti self med men), což značí člověka, který vlastní silou stal se tím, čím jest. A u nás je tomu naopak. S opovržením pohlíží se na muže, který z nepatrných začátků domohl se slušného majetku a vlivu. Nazývají ho leckde posměšně výdělkářem. U Angličanů je »self made man« bohatýrem, což vysvitá z úcty ku práci na jevo dávané.

Pohrdati prací je v našem smyslu zbytek v pravdě pohanským, neboť heslem křesťanství je přece: »Modli se a pracuj!« Že Spasitel náš se nikterak za práci nestyděl, pozorujeme z okolnosti, že jeho pěstounem byl tesař, že sám pomáhal sv. Josefu v řemesle, jakmile povyrosl, a že i ostatní apoštolové byli řemeslníky nebo dělníky. Na to obracejí úvahy svoje křesťanští sociologové, že práce postavená na tak vznešeném základě křesťanském je v dějinách lidstva jich

životní silou; neboť práce jest nejbezpečnějším úkolem lidí, stává se stále vážnější, a úpadku její významu v budoucnosti nelze nikterak znamenati. Naopak, každým stoletím poroste její význam tím mohutněji. Smutná zajisté budoucnost hrozí národu, který nemá ku práci povinné úcty.

První naší povinností ve výchově domácí jest, aby byla do vnímavého srdce dětského vštípena úcta a láska k práci. Jaké prostředky podává k tomu nauka vychovatelská?

Chce-li kdo vzbuditi v dítěti chuť pracovati, jest mu začítí již ve věku nejútlejším. Láska ku práci je každému dítěti již vrozena, jest potřebí jen pěstovati tuto náklonnost a nezničití ji. Na malém dítěti, které sotva může choditi a rozumí jen několika výrazům, můžeme tuto náchylnost přiváděti k platnosti. Poručme mu něco přinést, aby posloužilo nám, staršímu sourozenci nebo domácí čeládce. Dítě se samo těší, když může nějakou práci vykonati, ale naší vychovatelskou povinností jest, abychom dali na jevo uznání provedeného výkonu, pochváliti dítě, poděkovali mu a jindy opět něčím obdařili, aby též vědělo, že práce kromě příjemného pocitu přináší též užitek. Vůbec bylo by třeba dbáti v domácím vychování zásady: nedávati nic dítěti, čeho by si samo alespoň poněkud nezasloužilo.

Náklonnost k práci ničíme v dítěti, když mu neprojevíme, že jeho práci umíme oceniti. Dítě nám hledí do očí, zdali jsme spokojeni s tím, co provedlo. Neoceníme-li jeho snahy, ano odbudeme-li dítěte za špatné nálady duševní za to, že nám ukázalo dobrou vůli posloužiti nám v něčem, a my této úslužnosti nedbáme, padá do duše jeho první stín nespokojenosti a první zrno hloží do jeho nitra. Dítě ve své mladistvé duši cítí dobře, že se mu stala křivda, poprvé vidí vítězství zla, nedostatek uznání práce.

Pěstujeme čím dále tím více náchylnost ku práci, žádáme-li s jeho dospíváním obtížnějších úkonů. Avšak žádáme-li od dítěte úkolu nad jeho síly, pozbývá chuti k práci. Paedagogickou zásadou vždy má býti, abychom se varovali všemi silami dávatí dítěti takové rozkazy, kterých by nemohlo vykonati pro fysickou nebo duševní nevypělost. Tu dítě malomyslní a malátní.

Avšak přes to dlužno pokoušeti se o posilu lásky ku práci již v mladém věku. Tak zkusme v okamžiku, když dítě jest zaměstnáno nějakou hrou nebo zábavou, kdž se obírá jinými dětmi, když při stole snídá nebo obědvá s rodiči, aby příjemné zaměstnání přerušilo a vykonalo nějakou službu. Když to učiní, ukáže-li takovou sílu vůle, že nad chvilkovým nepříjemným pocitem, jaký mu působí přerušeni hry, zvítězí a opanuje se mužně a provede náš rozkaz, tu znovu zkoušejme ho více. Ale ovšem jest potřebí, abychom mu dali na jevo spokojenost s přesnou poslušností, aby vědělo, že jsme s to, abychom ocenili jeho obět.

Takovým způsobem pěstíme v dítěti chuť a úctu ku práci, neboť dítě se přesvědčuje, že práce má v životě lidském velký úkol.

Podobně možno si počínati u starších dítek a také u dospívající mládeže; za každou práci náleží starší dceři nebo synu projevití uznání.

Ovšem později sluší od toho upustiti a tak dáti dítěti na jevo, že nevykonalo nic velkého, třeba byla práce obtížná, nýbrž že dostálo jen své povinnosti. Starší dítě má dojiti k přesvědčení, že pracujíc, plní svou povinnost. Ale k tomu potřebí, aby si uvědomilo, že my to cítíme.

Pr. Žundálek.

* * * SMĚS. * * *

Valná hromada katolického spolku učitelského na Moravě konána v Brně 1. února t. r. Schůzi řídil předseda J. M. Kadlčák. Po schválení zápisu o schůzi předcházející podal předseda různé zprávy činnosti spolku se týkající, načež zvolen jednatelům dp. katecheta P. Karel Tíray z Ivančic místo p. Kořínka, jenž se vzdal jednatelství. Bývalému jednateři k návrhu předsedy vysloveny díky a uznání. Zprávu o »Vych. Listech« velmi obšírnou a pečlivě sestavenou podal redaktor p. Adamec. Zpráva schválena. Přijaty zároveň různé návrhy, jako že se má založiti fond tiskový. K propracování podrobného programu zvoleni red. Adamec, sl. Hoffmannová a P. Tíray. Schválen dále návrh, aby letos byl pořádán kurs národohospodářský. Sněmu se podá pamětní spis o hmotných poměrech učitelstva a žádost, aby spolek katol. učitelů nebyl pomíjen při udělování subvencí a podpor zemských. Účty předložené administratorkou sl. Rubrovou schváleny, přijaty návrhy týkající se honorářů, redakce, administrace a spolupracovníků. Dále schválen návrh sl. Hoffmannové, týkající se účasti na sjezdu katolickém do Brna letos chystaném, při kteréžto příležitosti bychom snad mohli konat sjezd katolického učitelstva českoslovanského. K.

C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové opatřené náležitými doklady do dne 1. dubna t. r. Žádosti za dispens podány buďtež nejdéle do dne 1. března t. r. Přihlášky *ke zkouškám ze ženských ručních prací* dodány buďtež témuž ředitelství do dne 1. května 1903.

Pobožnost křížové cesty. Upravil farář Vlastimil Hálek. Schválena nejd. kníž. arcib. Ordinariatem pražským. Vyjde před letošní dobou postní nákladem družstva Vlasť a bude se prodávati po 20 h.; pp. knihkupci obdrží 25% provise a překupníci, kteří odeberou nejméně 26 ex. najednou, obdrží ji po 14 h. Objednávky již nyní přijímá administrace družstva Vlasť v Praze čp. 570-II.

Z Králové-Hradecka. Došel nás tento přepis: V roce právě minulém odvážil se bývalý chovanec Borromea v Hradci Král. p. H. potřísniti chvalnou pověst bisk. chlap. semináře svými neblahými vzpomínkami.

Vím jen tolik, že pro násilné smilstvo byl z Borromea vyloučen a pak i z gymnasia. Ovšem dnes je zbytečným dopisovatelem a zbankrotěným redaktorem na venkově! Že se i v duchovních domech někdy něco nemilého přihodí, nepopírám; ale silně akcentuji, že se tam vždy všeliké nepravosti rozhodně kladly meze a podnes též kladou. Za mne nikdo nesměl — zdrav jsa — opakovat třídu a zůstat v Borromeu. V tomto ústavě je třeba dnes činiti rozdíl mezi starým a novým domem. — Vzpomínky se vztahují na staré Borromeum, vis à vis bisk. kněžského semináře, jež laborovalo: a) nedostatečným dvorem — kde studna byla 7 kroků od — záchodu. b) Naprostým nedostatkem hřiště, koupelí, zahrady, tělocvičny, atd. — což nově vystavený ústav všecko má a jak nákladně a důkladně upravené! Je pravda, že se tam děly krádeže kniž., hodinek, peněz i šatů neb prádla, ale správa Borromea se postarala o náhradu a vinník — byl-li nalezen a vypátrán, byl exemplárně potrestán. — Nijak se na pravdě nezakládá, že by se tam nepravosti nějaké hovořlo se strany představených. Rovněž připouštím, že se tam i jiné neplechy vetřely, ale jen vždy na tak dlouho, až to p. představení zvěděli a pak tomu hned přitřel se snažili učiniti. Co se týče tak vychvalované osobní svobody od »Č. Učitele«, jako by tato v »Borromeu« (ba prý i v Arnoštově koleji v Praze) hrozně byla ztenčena, odpovídám tolik: a) V I. semestru jsme hráli divadlo ve starém Borromeu 3-4krát. b) Vypůjčovali jsme si doporučené a schválené knihy od správy sl. Borromea — ve středu a v sobotu. c) Dovoleno bylo čísti katolické, nežádavé časopisy a spisy; nedovoleno však odebíratí neb čísti: Brousek, Nár. listy, Šípy, spisy nevěrecké, protiklerikální brožurky atd. d) Časem bylo zvláště na vyšším gymnasiu povoleno jíti na slušné divadlo, koncert, jednou na ples a jednou za rok na výlet. e) Byly tam pěstovány literární kroužky hlavně slovanské a francouzské, zpěv a hudba. Všemmu slušnému, novému se nebránilo, ale opatrně vše se nechalo a popřálo, a jen potom se zakázalo, když to bylo na újmu zdraví, mravů, dobré pověsti ústavu atd., »kopaná« je přísně zakázána. Pivo se pije a pilo v Borromeu jen na základě přání p. lékaře neb rodičův; jinak tam byla vždy denně na stole čerstvá voda. Sklep v sobě neměl ani sudu piva; vše se nosilo od kantinské k tomu ustanovené; a ta bez vůle p. rektora neb své

představené, ctihodné sestry *Armelly* se nesměla odvážit nikomu $\frac{1}{3}$ litru piva do-
něsti. K tomu by i sl. správa pivovaru Hra-
deckého i hostinský od Javůrků věrohodné
doklady ochotně poskytli. Co se týče po-
travin a jídla, musím pravdě svědectví vy-
dati: Byla tam chutnější a lépe upravena,
než-li v semináři kn.; po kolikaleté zkuše-
nosti mohu to slavně dosvědčiti. Tolik zatím
na objasněnou těm, kteří by popřáli sluchu
hanobiteli ústavu, jemuž měl býti pisatel
zpráva proti Boromeu v prvé řadě vděčen.

* * LITERATURA. * *

Časopis katolického duchovenstva. Organ
vědeckého odboru akademie křesťanské v Praze.
Redaktoři: Dr. Fr. Král, Dr. Fr. Kryštof, Dr.
Jos. Tumpach. Ročník XLIII. (LXVIII.) 1902. Na-
kladatel: kníž. arcibiskupská knihtiskárna (Ro-
hlíček a Sievers) v Praze. Nový tento ročník vy-
kazuje opět, jako jeho předchůdci, celou řadu dů-
kladných prací skoro ze všech oborů posvátné vědy,
tak na př. z dogmatiky: »Poslední pomazání« od
Dr. Frant. Kryštofa; »O skutečné přítomnosti
Ježíše Krista ve Svátosti oltářní« od Dr. Richarda
Špačka; »Hlavní protestantské theologické« od V.
Olivy. Z dějin: »Jindřich Justikaris« od Dr. Ant.
Kubičky; »Mučednictví sv. Voršily a její družiny«
od B. M. Branda a j. Z biblického studia: »Chro-
nologie života Páně« od Fr. Friče a »Stimulus
carnis u sv. apoštola Pavla« od Dr. Ant. Podlahy.
Z práva: »Otázka patronátní v Čechách« od Dr.
Jos. Doubravy; »Stručné dějiny dispensační praxe
při překážkách manželských« od Dr. Jana Sedláka;
»Dispens pro snoubence ze dvou různých diecézí
od téhož; »Přirážky k daním« od Dr. Al. Jiráka;
»O církevních censurách« od Dr. L. Dvořáka;
»Manželství smíšená« od Ant. Hoffmanna a m. j.
Těž z pastorálky a sociologie jsou tu hojná po-
jednání zvláště od Ant. Skočdopole, Dr. Jos. Tum-
pacha, Dr. Ant. Podlahy, R. Vrby atd. Doporuče-
jíce tuto výběrnou revui, podotýkáme, že roční
předplatné (10 sešitů) obnáší 7 K.

Prokop Zatléřl.

Přítel domoviny přináší další část románu
X. Šandora Gjalského: Na rodné hroudě, jež do-
poručujeme vřele svým čtenářům, neboť v něm
formou zábavnou a poutavou poznají společenský
život chorvatský. Autor toho románu je z nejlepších
romanopisců jihoslovanských naší doby.

Časové postní řeči. Nákl. R. Rupp v Pel-
hřimově vyšel právě z pera Fr. B. Vaňka časový
postní cyklus »Spása znovu křížovaná« tohoto ob-
sahu: I. Kristus církev založil, 2. viditelnou, 3.
Kristus nevěrou křížován. II. Církev apoštolská.
2. tím nebrání pokroku, 3. Kristus nepravým po-
krokem křížován. III. Církev obecná, 2. tím ne-
brání lásky k vlasti, 3. Kristus národními a stát-
ními církvemi křížován. IV. Církev jedna, 2. ne-
omylnost církve, 3. Kristus odpadlictvím křížován.
V. Církev svatá, 2. nehodnost jednotlivých údů a
zástupců této svatosti neruší, 3. Kristus indife-
rentismem našeho věku křížován. VI. Církev sa-
mospasitelná, 2. jinověrce všechny neodsuzuje, 3.
není netollerantní, 4. Kristus nepravou snášeni-
lostí křížován, 5. Budoucnost národa českého jen
v církvi katolické. — Cena 90 h., poštou 1 K,
pro odběratele »Kazatelny« (doplatek) 30 h.

B. Kočího České umění pro školu a rodinu.
Cíle nakladatelství B. Kočího chopilo se šťastné
myšlenky, popularisovati umění malířské, t. j. za
laciný peníz opatřit barevné obrazy, umělecky
provedené, na ozdobu přbýtků i k zjemňování
vkusu mládeže ve škole. Vyšly dosud 4 sešity po
30 haléřích. Obsahují: Jansův aquarell »Malá
Strana a Hradčany«, Engelmüllerovo »Černé jezero
na Šumavě«, Kleimondové »Zátisi« a Kalvodův
»Hrad Buchlov v ranní mlze«. Ke každému obrazu
připojen jest populární výklad uměleckého směru,
který obraz zastupuje i obrazu samého. Vřele do-
poručujeme.

Prangových Základů umělecké výchovy
(vydává B. Kočí v Praze, překladem prof. Jos.
Patočky) vyšel sešit třetí. Velice poutavý způsob,
kterak otvírá se té drobtině školské oči pro sku-
tečnost, do drobných prstíků jí vkládá tužku a
budi její snahu kreslířskou. Překlad J. Patočkův
je hoden veškeré chvály: způsob, jak přizpůsobuje
text originálu našim zvláštním poměrům českým,
dlužno vytknouti s obzvláštní pochvalou. Četné
obrázky tištěny jsou čistě a výrazně na krásném
papíře. (Sešit stojí pouze 40 kr.)

VYCHOVATELSKÝCH LÉTÁKŮ

číslo 1.

Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém.

Matka — dítě

od slečny AUG. ROZSYPALOVÉ, učitelky.

Cena 2 h; na 10 exemplářů dává se
jeden zdarma.

Objednávky vyřizuje obrátem pošty: administrace
družstva Vlasť v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

PALESTINA s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování nábožen-
ství i zeměpisu. Schválena c. k. minister-
stvem i nejd. konsistofi. Barvotiskový orig.
1139x73 cm. Cena podlepené 14 K, s listami
5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice
vřele doporučena. — Zasláta:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 5 korun — Půjčím knihkupcům slevu o 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hůlové. Alumním, klerikům a studujícím slovuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nehraní. Rukopisy pro hlavn. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, gymn. profesorovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

K papežskému jubileu Jeho Svatosti Lva XIII. — Nový zákon učitelství. — Paralela mezi láskou otcovskou a mateřskou. — Od srdce — k srdci. — Feuilleton Škola v budoucnosti. — Směs.

Literatura.

K papežskému jubileu J. Sv. Lva XIII.

»Příklad velkého muže jest posvátná pochodeň, kterouž dobrotitě nebe v této hluboké noci občas rozžehnuje k blahu lidstva.«

V pátek, dne 20. m. února, bylo tomu právě dvacet pět let, co zvolen byl za hlavu církve náš milovaný papež, vznešený jubilár, kmet velebný, svatý Otec Lev XIII.

Dávne podání italské, že žádný papež »annos Petri non videbit« — let Petrových se nedočká, ukázalo se nepravdou. Staletí dlouhá je potvrzovala, ale věk nynější je vyvrátil. Zvěčnělý Pius IX. a nynější Lev XIII. po nevyzpytatelných soudech Božích měli býti pochodněmi, dlouho a mocně planoucími do hluboké noci nynější nejistoty a bezradnosti lidské.

Jaké místo bude Lvu XIII. vykázáno v historii? Na otázku tu krásně odpovídá Boyer d'Agen pozoruhodným svým spise „Léon XIII. devant ses contemporains«.

»V slavné řadě dvou set šedesáti tří papežů, kteří tvoří obdivuhodnou historii nástupců Petrových, nalézají se toliko tři, kteří sobě rovnati se mohou významností doby, v níž se objevili v kalendáři dějin a mohutností svého ducha, jež po vůli jejich události měnila.

První na oři, kříž v ruce, odjíždí z Říma v době, kdy páté století jest v polovici svého běhu. Kněží v talárech a rovněž beze zbraní, jako on, provázejí jej proti spoustě vozů, na nichž naložena kořist z nesčíslných měst, a lavině koní nezkracených, řízených polonahými lidmi, již zdají se býti ještě zdivočilejšími, než jejich zvířata.

Tento papež dá znamení, že chce mluvit i divoši poslouchají. Slovy, která Řehoř Veliký o sto let později jemu do úst položí, mluví Lev k Attilovi a praví, že Řím jest prázden a že tyto hordy nepřinesou zkázy leč do pouště; že podobá se starému orlu úplně holému a že jej naleznou opuštěna od svého obyvatelstva a těch mocných mužů, jimiž dříve na svou kořist se vrhával.

A hle, slovy těmi dojat, káže Áttila hordám svým opustiti Itálii

Druhý, pět věků později, nalézá Evropu ve stavu přesmутném. Prostopášný císař Jindřich IV ji jařmí. Císař jest neobmezeným pánem a ve zpupnosti své vzdoruje i církvi, ano, odváží se i toho, postaviti proti náměstku Kristovu vzdoropapeže. A prostý mnich Hildebrand, jako papež Řehoř Veliký, donucuje jej přece, že jako kající, bos a v rozedraných šatech, přichází do Canossy, aby se kál z hříchů svých a sklonil svou šíji před papežem

A třetím v slavné té historii jest Lev XIII.* —

Stáří samo je ctihodno. *»Koruna ozdobná jsou šediny na hlavě člověka,«* dí Duch sv. slovy Pisma. Tím ctihodnější koruna, čím těžší je úřad s ní spojený, čím vzácnější jsou šediny, jež ona pokrývá. A sv. Otec Lev XIII. v těžkých dobách nynějšího věku má úřad nejněsnadnější a šediny jeho, velebného kmeta třidevadesátiletého, získaly si i úctu nepřátel a protivníků.

V pravdě papež míru a lásky, vědy a umění, otec dělnictva, nejvyšší učitel světa. Ve významný den jeho pětadvacetiletého pontifikátu celá církev sklání se před vznešeným náměstkem Kristovým. —

Když Josue, dobýváve svaté země, táhl proti Amoritským a potřel je s pomocí Boží ostrím meče svého a je na útěk obrátil, tehdy modlil se k Hospodinu, řka: *»Slunce nezapadej proti Gabaonu a měsíc nevycházej nad údolím Ajalon.«* A Bůh prodloužil dobu dne až dílo vítězství bylo dokonáno.

Církev v dobách plných zmatků a nebezpečí modlí se jako druhý Josue, aby veliké *»Světlo na nebi,«* jak dávné proroctví sv. Otce Lva XIII. bylo označilo, nezapadalo, ale svítilo světlem jasným v boji proti jejím nepřátelům.

Bůh zachovej a žehnej velikého náměstka Ježíše Krista, svatého Otce Lva XIII!

Nový zákon učitelský.

(POKRAČOVÁNÍ.)

§ 26.

Všem definitivně ustanoveným osobám učitelským (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem), které dle povinnosti a nepřetržitě působily jako učitelé na některé škole obecné v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených, náleží, čítajíc od doby, kdy nabyly vysvědčení učitelské způsobilosti od pěti do pěti let šest zvýšení služného, a to na školách obecných po 200 K a na školách měšťanských po 250 K.

Toto zvýšení náleží jim od prvního dne měsíce po datování vysvědčení o učitelské způsobilosti následujícího.

Osobám učitelským, které byly ustanoveny definitivně pouze s vysvědčením dospělosti, budou se na dále počítati pětiletá zvýšení služby od doby, kdy byly prvně definitivně ustanoveny. ⁵⁾

⁵⁾ Výměru tak zvaných zvýšení služného (služebních přídavků od 5 ku 5 letům) stanovil zákon ze dne 19. prosince 1875 10‰ základního služného dotyčných osob učitelských. Zákon ze dne 13. května 1894 zavedl změnu, že učitelé na školách národních dosíci mohli tři zvýšení služného po 50 zl. a tři po 100 zl., celkem tudíž 450 zl.; učitelé na školách měšťanských tři zvýšení po 80 zl. a tři po 100 zl., v celku tudíž 540 zl.; podučitelé vůbec a učitelky na školách národních 6 zvýšení po 50 zl., celkem tudíž 300 zl.; učitelky na měšťanských školách 6 zvýšení po 80 zl. v celku tudíž 480 zl.

Do služební doby, vpočítatelné za těchto podmínek pro zvýšení služného, lze v případech zvláštního zřetele hodných za souhlasu zemského výboru a v samostatných městských okresech školních za souhlasu obecního zástupitelstva vpočísti dobu, po kterou ten který učitel po nabytí učitelské způsobilosti působil na soukromých školách s právem veřejnosti.

Ustanovi-li se učitel (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) obecné školy národní definitivně na škole měšťanské, nabývá za týchž podmínek týchž zvýšení služného, která by mu příslušela, kdyby byl působil na škole měšťanské stejně dlouhou dobu jako učitel. Zvýšení služného, kterých nabyl jako učitel na obecné škole národní, počítají se do celkového počtu šesti vůbec možných zvýšení služného.

Komise školská navrhovala původně pro učitele na školách národních a měšťanských bez rozdílu pohlaví 6 stejných zvýšení služného po 200 korunách, v celku tudíž 1200 kor.

Zemský výbor však usnesl se, aby výše všech 6 zvýšení služného ustanovena byla pro všechny učitele (učitelky) na školách národních po 200 kor., celkem 1200 kor. a pro učitele (učitelky) škol měšťanských po 250 kor., celkem 1500 korun.

K tomuto pro učitelstvo příznivému usnesení veden byl zemský výbor následující úvahou: Kvinkvenálky mají být u nás částečnou náhradou za to, že lze soustavu graduačního postupu osob učitelských do vyšších tříd služného (která zavedena jest na Moravě a ve Stýrsku) v Čechách pro velký počet osob, do jednotlivých kategorií zařazených a pro komplikace, podmíněné rozdělením dohledacích úřadů dle národnosti, jen velmi těžko provést. Také uvést lze pro zvýšení výměry přídávku ke služnému tu okolnost, že zvýšení toto reprezentuje pro učitele na školách, národních, dosud do první třídy zařazené — nehledíc k aktivním přídávkům — jedinou výhodu, vyplývající z navržené úpravy.

Konečně odkázáno bylo také ku okolnosti, že se při zamýšlené úpravě jedná o to, aby otázka úpravy platů učitelských vyřízena byla na dlouhou řadu let a že se proto nedoporučuje, aby luštění jednotlivých otázek ponecháno bylo nejisté budoucnosti.

Učitelkám industrialním kvinkvenálky ~~přísně~~ ^{přiznány} nebyly; není však pochybnosti, že se jich časem domohou.

Učitelkám literárním přiznány byly kvinkvenálky v téže výši jako učitelům; nemohlo se státi jinak, když při nové soustavě platů vycházelo ze zásady stejná kvalifikace, stejné povinnosti, stejné služné a tedy i také stejné kvinkvenálky.

Učitelstvu škol měšťanských přiznány kvinkvenálky vyšší (o 50 K) opět na základě zásady, že »kde se shledává různá kvalifikace, má se to také v příjmech těchto činitelů vyjádřiti a že se to nejsprávněji vyjádří tím, když se příjmy, zvláště kvinkvenálky, těchto učitelů přiměřeně zvýší.«

Avšak při katechetech se na tuto spravedlivou zásadu opět zapomnělo; byly jim přičteny kvinkvenálky stejné jako učitelům na příslušné škole.

Různost kvalifikace, která při ustanovení služného katechetů nedošla vyjádření přiměřeného, nedošla při ustanovení kvinkvenálek vyjádření žádného!!

Skutečnost tato jest tím podivnější, že zemský výbor ve zprávě ze dne 11. dubna 1900 uznával, že by »náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují« slušelo vyjádřiti také »*příznivější úpravou přídávků služebních*« a že již také zemská účtárna činila výpočty, jaký by byl finanční efekt, kdyby kvinkvenálky katechetů byly o něco vyšší, než kvinkvenálky učitelů v té době.

Také v této věci budou tedy katecheti musiti domáhati se opravy zákonem.

V příčině počítání dne, kdy nastati má první zvýšení služného, odchyluje se nové ustanovení podstatně od dosavadního. Kdežto dosud čítaly se kvinkvenálky od prvního definitivního ustanovení jako učitel neb podučitel, budou čítati se nyní od prvního dne měsíce po datování vysvědčení o učitelské způsobilosti (pro školy obecné) následujícího.

Protože při katechetech zvláštní zkouška způsobilosti pro školy *obecné* se nevyžaduje, nýbrž tato způsobilost se jim přiznává na základě zkoušek z katechetiky, paedago-

Učitelská osoba nepůsobí dle povinnosti po smyslu prvního odstavce tohoto paragrafu toliko tehdy, jestliže se jí za porušení povinnosti, udávši se v době, ke které se přihlíží při přiznání zvýšení služného, dostalo od úřadu školního buď důtky aneb disciplinárního trestu.

Písemní domluva odkládá přiznání zvýšení služného nejvýše na 1 rok, disciplinární trest nejvýše na 3 roky.

Zadržení některého zvýšení služného, jež se stalo ve smyslu předcházejícího odstavce na celé tříletí anebo na kratší dobu, nemá žádného vlivu na den nápadu následujících zvýšení služného. ⁶⁾

giky a katechisování, jimž podrobují se ve IV. ročníku bohosloví, bude třeba ustanovení o kvinkvenálkách pro katechety vykládati v tom smyslu, že jim počítati se má první kvinkvenálka ode dne nastoupení služby školní.

I při tomto způsobu počítání kvinkvenálek zůstává každý katecheta v získávání kvinkvenálek opožděn za učitelj nejmeně o 3 roky.

Můžef katecheta do služby školní vstoupiti v nejlepší případě teprve po 12letém předběžném studiu, kdežto učitel po 7letém, k čemuž přičísti sluší 2 roky praxe školní, jež zkoušce způsobilosti pro školy při učitelích předcházeti má, tedy celkem 9 let.

Okolnost tato bude podporou požadavku katechetů, aby jim vyměřeny byly vyšší kvinkvenálky.

⁶⁾ Odstavce 6., 7. a 8. § 26. jednají o zákonných podmínkách pro přiznání zvýšení služného.

§ 26. zákona o upravení právních svazků učitelstva ze dne 19. prosince 1875, č. 86 činil přiznání zvýšení služného závislým na tom, by ten který učitel působil 5 let při některé veřejné škole národní bez přerušení a s platným prospěchem. Toto ustanovení bylo však změněno zákonem ze dne 12. května 1899 v tom směru, že přičtení pětiletých přídavek bylo učiněno závislým na tom, aby působení učitele bylo v dotýcném období *dle povinnosti*, při čemž nepochybně byla rozhodná úvaha, že učitel, jenž svědomitě konal své povinnosti, nemá býti na újmu okolnost, že působení jeho nemělo žádoucího výsledku následkem zevních a na něm mnohdy nezávislých příčin.

Přes to, že změna tato učiněna v zájmu učitelstva, stala se přece předmětem mnohých útoků, při čemž zvláště k tomu se poukazovalo, že posouzení otázky, zdali učitel v tom kterém pětiletí působil dle povinnosti, závisí na čistě subjektivní úvaze dozorcích orgánů, a že — ježto tu není určitých norem omezujících toto uvažování — nedostává se tudíž učitelstvu dostatečné ochrany v příčině přiznání zákonných požitků.

Z příčiny té byly sněmu předloženy z různých stran návrhy domáhající se toho, by z § 26. byla vůbec vyloučena podmínka působení dle povinnosti a aby přiznání t. zv. pětiletých přídavek bylo učiněno prostě závislým na uplynutí doby pětileté.

Takové návrhy však setkaly se s rozhodným odporem státní správy a nedošla také nejvyšší sankce osnova zákona, na které se sněm usnesl v zasedání z r. 1899. Ministerstvo vyučování doporučilo ustanovení, dle kterého se odepření přiznání zvýšení služného učinilo závislým buď na písemní domluvě aneb na přisouzení disciplinárního trestu.

Zároveň právní následky skutků, přičítících se pořádku, byly časově omezeny, by provinění sebe nepatrnější nemělo ihned dle zákona v zápětí ztrátu pětiletého přídavku, jak se to dělo dosavad.

S tím dále souvisí ustanovení, že úplné neb částečné odepření zvýšení služného nemá míti žádného vlivu na den nabytí následujících zvýšení služného.

Tímto ustanovením byla odstraněna nesrovnalost, jevíci se v tom, že toho kterého učitele stihaly po celou dobu služby následky provinění třebas nepatrného, a že provinění, jehož se dopustil na konec pětiletí, mělo mnohem nepříznivější následky než provinění, jehož se dopustil na počátku pětiletého období.

Odepření jednotlivých zvýšení služného nabývá tedy nyní spíše povahy peněžitěho trestu.

Odstavce 1.—5. v § 26. nabudou platnosti dnem 1. ledna 1904.; odstavec 6., 7. a 8. vešly v platnost prvním dnem měsíce po vyhlášení následujícího, tedy 1. únorem 1903.

§ 27.

Ředitelům škol měšťanských a správcům obecných škol národních náleží funkční přídatek.

Funkční přídatek správců jednotřídních škol obecných a řídících učitelů dvoutřídních škol obecných činí 200 K, trojtřídních 250 K, čtyřtřídních 300 K, pět a více třídních 400 K.

Celoroční expositury počítají se při vyměřování funkčního přídatku řídících učitelů obecných škol národních jako postupné třídy, třídy pobočné nemají však na toto vyměřování žádného vlivu.

Je-li při škole více než 5 tříd pobočných, může zemský úřad školní, dohodnuv se se zemským výborem, poskytnouti správci školy přiměřenou remuneraci.

Funkční přídatek ředitelů na školách měšťanských činí 400 K, ředitelů na školách měšťanských, majících 6 definitivních tříd, neb spojených s obecnou školou národní méně než pětitřídní, 500 K, ředitelů na měšťanských školách, majících více než 6 definitivních tříd neb spojených s pětitřídní obecnou školou národní 600 K.

Tyto funkční přídatky vyplácejí se ve stejných lhůtách spolu s ročním služným.⁷⁾

§. 28.

Ředitelové škol měšťanských a správcové obecných škol národních mají právo na byt, skládající se aspoň ze dvou pokojů, kuchyně a potřebných vedlejších místností, který jim má býti vykázan pokud možno v samé budově školní.

Není-li možno vykázati jim takový byt, náleží jim příbytečné, jež se vyměřuje stejným způsobem pro ředitele měšťanských škol i pro správce obecných škol národních a to tak, že činí v místních obcích, jež nemajíce než 2000 obyv. 200 K, v místních obcích, čítajících přes 2000—4000 obyvatel 300 K a v místních obcích, čítajících přes 4000 do 10.000 obyvatel 400 K, v Karlíně, na Smíchově, Král. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech, Teplicích-Šanově, Mariánských Lázních a ve Františkových Lázních, jakož i v obcích Košířích, Vršovcích, Nuslích, Fišern (školní okres Karlovy Vary), Podmoklích, Děčíně, Škvřanech, pak v místních obcích, čítajících přes 10.000 obyvatelů činí 600 K a v Praze 800 K.

(Pokračování.)

Paralela mezi láskou otcovskou a mateřskou.

Narodí se dítě — — —

Již několik měsíců napřed prochvívaly matkou radostné city.

Při svém příchodu na svět dítě nalézá v matce naprostou něžnost, spojenou s horečnou činností. — Ne se stejnými pocity vítá dítě otec. Jemu snad lichotí, že bude zachováno jeho jméno, že má dědice nebo dědičku; — v celku však novorozeně nepůsobí v něm nadšení tak vznešeného, jaké plní srdce matky. Zvláště v prvních dobách tyto city radosti otce jsou po většině mírné, vlažné, zatím co u matky celá ta láska a všechny povinnosti plynoucí z lásky mateřské nabývají maximálního rozvinutí.

⁷⁾ Ustanovení tato nabudou platnosti od 1. ledna 1904.

Matka nemyslí na sebe. Milujíc dítka *pro ně samotno*, bez ohledu na vlastní svoji osobu, zapomíná sebe zcela, a nedovedla by pochopiti, že by snad mohlo míti něco pro ni větší cenu, že by snad nějaká starost mohla ji více zaujati — než starost o dítka. Její láska jest charakterisována úplnou oddaností k dítku a sebezapíráním.

Její povolání neslibuje jí nic jiného, než nesčetné starosti, úzkosti smrtelné a nekonečnou námahu. Co probdělých nocí, zažitého strachu, co vynaložené péče, než dostane se jí za odměnu — prvního úsměvu dítka! A tento úsměv dovede energii matky zdvojnásobiti!

Což na tom?! Sebe zapíráti pro svého miláčka — trpěti pro něho! — Zdaž to není nekonečná radost pro ni — a potřeba její povahy?! Čím více se exponuje pro své dítě — tím více se cítí matkou.

Vskutku! Montaigne nebyl by se směl odvážiti pronésti před pravými matkami ona cynická slova, jež pronesl o svých dítkách: »Tuším, že ztratil jsem z nich jedno, *nebo* dvě« — —

Dítka za takovéto obětavé péče matky utěšeně roste a přichází den, kdy počíná poznávati ty, kteří je obklopují — a jednou když přichází otec po denním zaměstnání ku své rodině, ozývají se mu z drobných rtíků dítka vstříc radostné zvuky: »ta - ta«. Tyto zvuky vzruší otce a mocně uhodí na málo až dosud se chvějící strunu lásky otcovské. Od tohoto okamžiku, abychom tak řekli, »smysl« pro dítě je u něho živější, hlubší než byl tehda při narození dítka.

Proč však u otce ta láska dá na sebe tak dlouho čekati? Proč pokulhává za onou, jakou chová pro ^{své} dítka? To proto, že otec miluje *méně nezištněji* než matka. Láska otcova má na sobě známku egoismu.

»*Pokud dítka nejsou čisty, patří výhradně matce!*« — — Celá legie otců souhlasí s těmito slovy, která právem vzbouří tak mnohou matku. V horlivosti a lásce k dítěti však ji nezastaví. Cato, který s láskou zabaloval do plének své novorozeně, je sice obdivován — není však napodobován.

Opakujeme poznovu: láska matky skví se právě v obětavosti pro dítka své. A věru je to známka charakteristická: Čím dítka slabší, chorobnější — tím více lásky pro ně v srdci mateřském. Jak miluje mnohá matka svého nešťastného mrzáčka!

Těžko tvrditi, že by tomu bylo tak i ze strany otcovy — který zdá se milovati dítka své jenom v poměru zábavy, jakou dítka otci působí.

Z lásky, jakou matka chová pro své dítě, můžeme snadno usouditi, jaký ona má také vliv na vychování dítěte. — Po většině uznati se musí převaha vlivu mateřského na výchovu dítka. — Je to konečně také i přirozeno a vysvětlitelné tím, že obyčejně otec v čase, v kterém by se mohl dítkám věnovati, totiž ve dne — je vzdálen, a dítka dnem i nocí odkázána je hlavně na matku.

Když však otec nemůže se vychování dítka věnovati sám, jest nekonečně důležité, aby aspoň podporoval a dával takorba sankci ustanovením matky.

Když ne — hřeší těžce — a jest zodpovědným za budoucnost.

Ono schválení otcovo mocně přispívá k udržení jednoty a harmonie v řízení.

Delegace otcova je tisíckrát lepší, než nepravdivé, špatně rozvážené a jen nahodilé jeho zakročení.

Nic záhubnějšího; nic ničivějšího, jak každý sám dozná, by nebylo ve výchově dítka nad to, když by snad otec neprozřetelnou snášelivostí mařil upřímné

snahy matky; když by sluchu měla dojiti a uplatňovati se vyhrůžka dítěte moudře trestající matce: »Počkej, já to povím tatínkovi až přijde!« — Zapřahnouti dva koně ve směru protivném — znamená — mařiti jakýkoli postup.

Znamenalo by to, páchatí zradu na matce — ničiti její upřímnou snahu.

Pochopitelně a zcela přirozeno, že dítka v prvních letech, kdy téměř nevjdou z ruky matčiny, mají k matce více přitulnosti — více lásky než k otci — který jest k nim vlažnější. — Není snad od svých malých dědiců tak jásavě vítán, tak úzkostlivě vyhledáván jako matka!

Než ať se v tomto otec spoléhá na matku! — Ona dobře poví, do srdce vloží a naučí dítka své ctíti v otci hlavu rodiny a jej milovati.

Spoléhati i v tomto na matku daleko více se doporučuje a také lépe se osvědčí, než mnohé ono nedůstojné »kamarádství«, v kterém otec hraje úlohu obveselovatele, šaška, a tak snad by si chtěl lásku dítek zjednat.

Ovšem, jemu je snadno dítka »rozdováděti«. Když již má vlasy, vousy v tom nejlepší nepořádku, když již na obleku jeho plno známek častých útoků malých rozbouřenců, když již »situace« stala se nesnesitelnou, tu je mu snadno, »vyvážnouti«. — Stačí vzíti klobouk a hůl a říci matce zcela pohodlně:

»Má drahá, odcházím přenechávám Vám dítka.«

Ano, ale v jakém stavu! Rozčilené, vzrušené, rozbouřené. Pěkné to přivítání pro matku.

Co jí to dá namáhání, než přiměje Vašička k tomu, aby se učil své úloze, Mařenku, aby opisovala určenou stránku, Jeníčka, aby byl pokojným. Jaká to těžká práce pro matku, než učiní pořádek po tak podivné zábavě. — — — — —

Z výtek, jaké se činí matkám, jest snad jen jedna, která se právem může zaznamenati: *Nadsazování v malých starostech.*

Rozumíme tím hlavně onu přemrštěnost v lítosti a v soustrasti pro nepatrnou bolest dítěte. Chyba spočívá spíše v pathetickém tónu — jehož tak mnohá matka užívá — než v samé snad bázní.

Ať tomu však jakkoli, vždy podobné počínání je dítěti ke škodě. Umenšuje se mužnost, odvaha, energie a dítě se stává rozmazleným, bojácným, změkčilým.

Dítko se škrábne

Což lepšího, než dáti mu kousek náplastě a když pláče, hleděti je utišiti a napomenouti zároveň k opatrnosti pro podruhé.

K čemu třeba onoho nářku:

»Ach, můj drahý andělíčku! Ty jsi si musil »dát!«. Hleďte, jak ten můj miláček trpí! Anna, přineste rychle anglickou náplast! — ale pospěšte si — rychle — rychle! Pojd' sem, můj drahý poklade! Píchá tě to mnoho, viď, má drahá kočička!«

Jest-li po takové nářkupné scéně dítko necítí se býti těžce nemocno a povážlivě zraněno — pak věru musíme to dítko obdivovat.

Dítko by bylo snad ani ničeho neřeklo; — tak nepatrná byla jeho bolest. Když však vidí matku tak vzrušenu — dítka se pomalu obměkčí a myslí si: »To musím jistě asi trpěti, když takový zájem o mně mají.

Zkrátka, dítka dá se strhnouti vzrušením matčiným, a na konec dá se do hořkého, usadavého pláče — pro nepatrnou bolest.

— — — — —
Vypravuje se, že jeden advokát obhajoval klienta svého tak dojemně, že tento dal se do usedavého pláče.

Soudce domníval se, že pláče z lítosti nad svým proviněním.

Strážník však, který stál za obžalovaným, ten dobře zaslechl:

»Věru, nevěděl jsem, že jsem tak nešťastným.«

Pravíme, vychování nemá za účel oddalovati bolest, ale spíše učiti odvaze a hotovosti v boji proti mnohým zlům, s nimiž je každému zde na světě zápasiti, a učiti též oddanosti v trpění toho, co trpěti musíme.

Fr. Neliba.

Od srdce — k srdci.

Hon všech téměř lidí za zlatem je příslovečným. Kdo má málo, chce více míti. Chudý touží po halíři, bohatý po tisícovkách a jeden více než druhý chvátá, aby co nejvíce měl, aby, pokud jen možno, hojně shromažďoval. Za leskem světa vše se žene, pachtí.

Čím jsme v této nesmírné věčnosti? Jsme prachem, jedinkým zvukem prachu všehomíra — bublinou páry neviditelné, mizíme v nesmírnosti a přece každý chce aspoň něco uchvátit z toho pomíjejícna.

Celý ten dav velice málo hledí si ctnosti, pile, bez které není mu možno přece býti! *Pile s ctností vede nás k blahobytu beze stesků!* —

Hned záhy musíme s pilností začítí a ta nás pak jistě uvede k spokojenosti života. Jen stálou a stálou pilností se nám může dobře dařiti a k tomu všemu pak pili ziskejme ctnost! To jsou dvě hvězdy, jež zajisté štěstím září.

K pili potřeba však též pravé zbožnosti, protože ona pilnost nejen podporuje, ale také k ní nabádá; zbožnost vede k Bohu a k božským naukám pravdy i lásky, lásky k bližnímu, lásky k vlasti.

Kamkoliv pohlédneme, všude plno zrady na Bohu, pohrdání vlasti. Kam to spějeme? Kam vedou ti falešní proroci lid zbavený lásky k Bohu a k vlasti?

Lid takto svedený neví, proč je zde; nemá lásky k Bohu, pozbývá lásky ku pracovitosti, k pilnosti a dostává se mu za to žebrácké mošny.

Tak mizí ubohému lidu svedenému mnohé duševní radosti teď i ve starosti. Pozdě potom nařikají na ty lhavé filosofy beznáboženství, bezbožství

Slibované eldorádo se rozplynulo v niveč a lid otupený stojí — stojí a čeká a neví na koho, neví na co. Přicházejí konce! Provaz — jedy — prach a olovo — — — — —

Jsme tu pro práci a blaho z práce plynoucí! Konáním naším buď vždy užitečná práce, které se máme vždy přidržeti a jí se těšiti. Kdo práci tu pak koná, má ji prováděti dokonale, řádně, neboť jakmile přikročí k nám jen trochu nedbalosti, již hned nám vysychá pramen toho štěstí, které se k nám sklánělo.

A tak nedbalý téměř svévolně ztrácí štěstí, blaho. Kráčeť každý stále cestou ctnosti, v každé době svého života, ať v blahobytu, ať ve strádání a tak spojením ctnosti — pilnosti — práce — postaviš si pevný základ štěstí.

Všude Bůh a všude hled svou ctnost mu ukázati, všude ukazuj se pracovitým synem Božím a bojovníkem za božské pravdy, za nauky své víry — —

Jeden Bůh a jedna vlast! Miluj Boha — miluj vlast, do kteréž tě Bůh sám postavil, abys ji a ní oslavil Boha!

Kdo nemiluje vlast svoji, ten nemiluje Boha! Nikdy nezapomeň na Boha, na vlast!

My jsme Češi, synové Čechie a zůstaneme takovými vždy! V Čechách jsme zrozeni a vlast svou co matku vždy hledme ctíti!

Heslem našim budiž stále: *Milujme Boha, vlast i krále!*

— G. M. Achian. —

FEUILLETON.

Škola v budoucnosti.

(Dle spisu: Žena a její kouzlo. F. K. Bakule.)

»Především však na starosti bude ženě v budoucnosti naléhati vším vlivem na opravu školství, jež jest pramenem nezdravého proudu vířícho ještě v našich dobách.

Školství zajisté asi v ten smysl bude opraveno, aby vyhovovalo požadavkům budoucnosti, aby vychovávalo pokolení rozumné, jež by pochopovalo důležitý úkol života společenského, jež by vzděláváno bylo v životních pravdách, v moudrostech života, v zásadách prospěšných a potřebných životu.

Školství budoucnosti za úkol bude mít vychovávat v mládeži ryzí charaktery, povahy křišťalové, poctivé, které by konaly jen dobro v celém složení společenského života a měly vliv na nový útvar jeho kvality zcela jiné, než jest útvar našeho společenského života, jenž složen jest z veliké části z povah zvrhlých, bidných, nevypěstovaných, což jest příčinou zoufalého života vnitřního naší doby, kdy jeden před druhým se uzavíráme ve strachu před sklamaním a podvodem.

Budoucí školství bude vychovávat šlechtice povahou, aby tak přetvořen byl nezdravý život společenský naší doby, jenž stále víc horší se a napíná, vyvolává ve lidstvu vířik úzasu, strachu a hrůzy.

Poněvadž školství budoucnosti pěstovati bude vytříbení mládeže v moudrosti života, odvrhne truchlivý materiál našeho školství, jež vlastně přináší málo dobra společenskému životu a spíše tísní duševní stav člověka, tlumí jeho vývin, dusí vzněty a stírá svěžest mládí.

Směru školství doby naší, v němž i sama jest vychována, žena podporovati rozhodně nebude, poněvadž hlavně jí jest platiti za trochu našeho vzdělání tím nejdrazším: krásou i mládím. Proto směr našeho školství obrátí

již tehdy ve zmíněné rysy budoucího, jakmile nabude jen dostatečného vlivu a síly. Vždyť i ženě jest známo, že úspěch našeho školství jest jednostranný, ba na mnoha stranách škodlivý a všechny tyto okolnosti nutí ji budou, aby získala si vliv na opravu a změny.

A my sami zajisté již v dnešních dnech pocítujeme slabost svého školství, ač se školy utěšeně šíří a množí.

Velikost školního materialu volá již dnes po opravě, po zjednodušení, výměně neprospěšných vyučovaných předmětů a my v životním chvatu stojíme nevědouce, jak začít.

Takové jsou poměry školské za naší doby, kdy žena nemá úplné rovnoprávnosti s mužem, kdy ještě nenaplní ve stejném počtu s mužem budov škol středních, vysokých.

Až bude žena zastoupena na školách stejným počtem toužících po vzdělání, tehdy nastane reforma a obrození školy. Netřeba podotýkati, že pak stejně bude na něm pracovati muž i žena, jež majíc úplnou rovnost hlasů, dosáhne takového směru reformy, jaký by jí byl nejvhodnější a nejprospěšnější.

Nabudouc žena zmíněných před tím ústupků a prospěchů, totiž hlasovacího práva, vlivu na utváření zákonů a reformu školství, bude zvolna od muže víc a více neodvislou, na kteroužto snahu leckde muži již za našich časů si stěžují.

Volným vzděláváním žena dle vlastní vůle bude vychovávat své straně stále rostoucí počet družek, které budou schopny zastávatí platně všechny úřady našich mužů. Poněvadž však počet chleboďárných úřadů v budoucnosti nebude se množiti tou měrou, jakou bude vzrůstatí počet kompetentek podporovaných vysoce postavenými družkami, bude existenční postavení mužů stále víc a více se horšiti, stěžovati.

A že postupem času domohou se ženy za pomoci svých vlivuplných družek všech úřadů a budou je zastávatí v téměř počtu, jako je zastávají muži za našich dnů, toho

důkazem jsou nám některé zjevy již v našich časech.

V Petrohradu r. 1901 slavnostně otevřena lékárna paní Lešnovské, jež především prohlásila, že bude zaměstnávat výhradně ženský personál.

Též takové úkazy Americe, Anglii, Francii a j. —

Podobá se, že i imo některé věty opravdové je v ostatní části spisu více fantasmie a méně praxe.

Pravda jest, že škola má jednostranný směr; neboť ona vyučujíc nevychovává.

Slabost našeho školství ovšem pocítujeme, pocítujeme, že něco chybí. Jen upřímně! Něco nám ve škole chybí a my chodíme okolo a nechceme toho vidět. Americké noviny píší:

»Kdyby se skácelo křesťanství, musilo by být náboženství, neboť není proti vzdělání, a rozum lidský nemůže zavrhnouti spojitost duchovní mezi hrudou a myšlenkou.«

Budoucí škola vychová šlechtice povahou. Bůh dejž!

Někteří prorokují reformu poměrů společenských železem a krví; zde bídou hmotnou, nedostatkem zaměstnání a j. Zkrátka až se žena doví, že ona je světa pánem. vyhladoví mužské pokolení a na ty horší, buřiče vezme důtky!

Usmějeme se a přidáváme útěchu pro strašpytle. Ku konci totiž p. spisovatel těší, že ten boj mezi pohlavím nebude tak hrozný, že i žena v budoucnosti ráda se vdá.

My k tomu pouze připomínáme, že ženu krásí a zdravou činí práce a že *líné stvoření* trápí sebe i své okolí. P.

Demise. Sděluje se nám toto: Předáci Ústř. Jednoty učitelské ustoupili, ohlásivše veřejně zcela stručně svůj odchod. Náhle překvapili; — totiž překvapiti chtěli. Dokonali své dílo, platy zvýšily a o více snad se nemusí bojovati. Kulturní stránky byly protřepány dost a dost a za to ať bojují jiní! Ten odstup má však býti jen chytrý manév. »Komenský« pražský není stále členem organizace, protože prý předsednictvo organizace je tomu překážkou. Teď té překážky není. Ústřední spolek čeká od této chvíle s otevřenou náručí pražské a předměstské učitelstvo v Komenském, pro něž ústř. spolek pranic neučinil. — Vejde v tu náruč »Komenský«? Sotva, neboť by tím vykonal velikou taktickou chybu! Až by Ústřední spolek »Komenského« měl, tu by »páni vedoucí« z Ústř. sp. přišli zpět ihned, dali by si odhlasovati důvěru, a radostně by si mnuli ruce s vědomím, že konečně lapli »Komenského« a sami zůstali na krásně u vesla — — — Teď bude volání: »Překážka předsednická je odstraněna, páni z »Komenského« pojďte k nám. Kdo pak bude chytrější? Jestliže se však tento manév. pánům z Ústř. sp. nepodaří že totiž, »Komenského« nelapnou, tož dají si aspoň důvěru odhlasovati a vrátí se opět na svá vedoucí křesla.

g.

Žena v státní službě. Dle knihy pod tímto titulem vydané zaměstnáno bylo v Rakousku v roce 1900 ve státních úřadech 8950 žen, z nich pak 8822 u pošty, ostatní v různých jiných oborech na př. u státních drah, statistických úřadů, policie, spořitelny atd. V právním ohledu nejsou státní úřednice dosud na rovnou postaveny mužům a nesmí se provdati. Platy jejich jsou menší než platy úředníků, kariéra jejich je silně omezena, ač jinak požadavky služební na obou stranách jsou stejné. Vzhledem k tomu ozývají se opět a opět hlasy volající po nápravě. Ženské úřednice domáhají se v první řadě zrušení zákazu vdavek, jakž zřejmo z petice organizovaného všeobecného spolku moravských žen, nedávno teprv podané. O výsledku negativním za nynějších poměrů nebylo ovšem třeba pochybovat. er.

Barbarské poměry v Haliči. Výroční statistika obecného školství rakouského vydávaná ministerstvem vyučování ve Vídni, uvádí mezi jiným, že je v Haliči 987 obcí, v nichž není žádných škol. Na haličských obecných školách působí 1113 nezkušených učitelů a 285.908 dítek škole povinných vyrůstá beze všeho školního vyučování. V pravdě úžasný to úkaz, jak nedokonale postaráno jest o školství v Haliči. er.

Proti hrubosti. Spolek proti hrubým nadávkám založil v Anglii lékař Grevile Walpole. Zakladatel dává členy spolku pořádati přednášky pro dospělé i školní mládež, ve kterých dokazovati se má, že kdo na-

dává jiným, — nadává vlastně sobě, nadávkou že prozrazuje tvrdé srdce a nevzdělanost myslí, nadávka je protispoločenská, kazí náladu a dobré mravy. Mimo to přimlouvá se Walpole za to, aby každý, když od jiného nadávku sklídí, ihned žaloval pro urážku na cti. Poněvadž pak urážky na cti trestají se v Anglii velkými pokutami a dlouhou vazbou, doufají zajisté, že po dověrě i po zlém přemohou hrubost na veřejných místech. Ovšem doznati třeba, že některé nadávky tak se v lidu vžily, že lid nadává, aniž o tom ví, a aniž na cti urážeti chce. Že by ve škole hodinka, týdně zdvořilosti věnovaná, nejvíce zdvořilosti prospěla, jest na bledni. Ale jemným mravům vyučovati není v osnově nynější školy. A proto tolik hrubosti kolem nás, proto tolik hospodského tónu a surových nadávek i ve sborech, které všem vrstvám lidovým mají býti vzorem vybraných mravů! Příkazům zdvořilosti musí býti od mladosti soustavně vyučováno, ve škole i v rodině, potom ukáže se ovoce ve společnosti a veřejném životě. My zase říkáme, že chybou jest, zapomínati čtvrtého příkázání Božího, což jest obyčejem ve všech vrstvách lidových. Podlomením čtvrtého příkázání stalo se, že malí hoši dnes dovolí si proti svým učitelům vyučujícím největší hrubosti nejen jednotlivě, ale i sborově.

Vliv tělocviku na rozvoj těla. P. Codin zkoumal po 6 měsících na 100 žácích 14—18letých vojenské školy vliv tělocviku na rozvoj těla. Polovina žáků ve volném čase cvičila se avšak mírně na nářadích, druhí nekonali žádných cvičení. Následkem toho shledal, že objem hrudi u žáků prvnějších rozšířil se o 8—10 cm. Avšak i svaly značně zesílily, na př. lýtkový, ramenní atd. Při tom přibývalo gymnastům i váhy značnější měrou, než jejich druhům, kdežto těmto přibýlo v době té okolo 14 kg, byli gymnasté o 20—30 kg těžší. Ba i vzrůst žáků prvnějších v době té byl o 1 cm. vyšší.

Poplatky katechetů do pensijního fondu Účetní odbor c. k. místodržitelství seznal. že se v některých školních okresích zatím, ustanoveným nezkoušeným katechetům nikakých příspěvků k pensijnímu fondu uč. nepředpisuje a nesráží. Zákonné ustanovení, dle něhož zatím ustanovení svěští učitelé beze zkoušky způsobilosti uč. nejsou povinni příspěvků k pens. fondu uč. odváděti — neplatí pro katechety beze

zkoušek katechetických. Pro katechety působící na veř. školách obecných a měšť. platí toto: »Všichni zatím ustanovení katechetové i beze zkoušky katech. již k pens. fondu uč. v dřívějších letech dobrovolně přistoupili aneb v poslednějších letech vzhledem k výn. c. k. zem. šk. rady ze dne 16. května 1889 č. 3386 přistoupiti povinni byli, mají příspěvky k témuž fondu za všech okolností a z veškerých svých, do pense vpočítatelných požitků a to v každém jednotlivém případě ode dne dotčeného prozatímního ustanovení počínajíc, za první rok deseti a za další dobu dvěma procenty odváděti. Dotyčné okr. školní rady za těchto okolností mají zjednati vyslovené zásady platnosti nejen za dobu minulou, nýbrž i za dobu budoucí.

Zdržování se mládeže na ulici v době večerní. Mládež, povinná choditi do školy obecné, pokračovací nebo živnostenské, nesmí se v létě po 9. hod. a v zimě po 8. hodině večerní bez účelu na ulicích nebo v polích zdržovati. Kdo by se vzpíral jíti domů, má býti přiměřeně potrestán. Nařizuje představený úřad města Schopfheimu v Badensku.

Školský fond na stávkách. Za příčinou odchodu rusínských studentů ze Lvovské university sebráno bylo 18.000 K ku podpoře studujících. Když secese byla odklizená, žádali studující, aby tento fond byl dán na oběti poslední rolnické stávky. Když se tomu vynikající mužové opřeli, bylo věnováno k tomu konci 5000 K, ostatní pak se odevzdá ku podpoře studujících.

Chůvy. Aby chůvy a služebné dívky vůbec seznámeny byly s výchovou dětí, počíná se již značnou měrou přihlídati v Anglii. Vedle celého zařízení mívají tu Lady Nurse čili slečny chůvy ovšem také dle toho platy, neboť vedle celého zaopatření dostávají 400—600 K ročně. U nás bývá chůvou dívka, která »zatím« nehodí se k jiným pracím a nastupuje teprv službu.

Hvězda J. A. Komenského zachází. Zář sluneční vychází nad hlavou Pestalozziho. Dle tohoto vychovatele radí B. Reiss, spisovatel a professor ve výslužbě v Linci, aby se začínalo se čtením a psaním teprve, když dospěli žáčkové jistěho stupně vzdělání. Stupně toho dosíci však možno toliko slovem mluveným a ne za měsíc nebo dva, nýbrž teprve za 2 léta. Za prvních dvou školních roků tudíž by nemělo býti čteno a psáno, nýbrž toliko mluveno. Čtení a

psaní mají předcházeti zevrubná cvičení mluvidel. Na základě nabytého jazykového materiálu cvičí se ve 3. a 4. školním roce čtení a psaní a potom teprve v pátém spojuje se čtení a psaní s mluvením a myšlením. Tím způsobem, jistí prof. Reiss, dosíci lze důkladného a opravdového vzdělání žáka, který nabude jím chuti k samostatnému dalšímu vzdělání a způsobilosti vzdělávati se sám dále. Nynější způsob vyučování jazykového autor zamítá.

er.

* * LITERATURA. * *

Rozhledy po lidumilství. Měsíčník ku povzbuzování a podpoře lásky k bližnímu. Ročník X. Redaktor: JUC. Fr. Cyr. Vlk. Administraci a expedici obstarala pí. Lotty Trakalová-Kheilová, choť ředitele akademie hrab. Straky. Ve prospěch jubilejního ženského asyly císařové a králové Alžběty v Praze na Kampě. Nákladem spolku »Družina blahoslavené Anežky České.« Veliký, ba řekněme hned přímo neocenitelný kus práce na poli charity vykonaly »Rozhledy po lidumilství« v předešlém desetiletí! Poukazuje na to, co tu a tam pro blaho bližních podniknuto bylo, předváděje čtenářům krásné vzory lásky k bližnímu, vybízely čtenáře každou téměř práci k následování lidumilných těchto stránek ve společnosti lidské. Bychom se o tom přesvědčiti mohli, nahlédneme jen na př. do posledního (10.) ročníku, kde vedle četných a praktických úvah J. M. nejđ. pana Msgr. Ferd. Jana Nep. Kalouša světicího bisk. pražského a probošta boleslavského, nalézáme hojnost do oboru charity spadajících článkův a pojednání, jako: »Obchod s běloškami«, »Rozvoj filantropie v cizině«, »Hospitál hladových«, »Dobro a krásno« a m. j. Také rozmanitosti a zprávy, jakož i příloha »Milosrdný samaritán« obsahují množství opravdu povzbuzujících prací, takže můžeme z každého ohledu výborný tento list, na nějž předplácí se ročně jen 4 K (u p. L. Trakalové-Kheilové v Praze čp. 128-III.) co nejvřeleji doporučiti.

Prokop Zaletl.

Náboženství a věda. Napsal Fr. Tom. Čáma r a. Odpověď na Draperovy Dějiny konfliktů mezi náboženstvím a vědou. Vyšel sešit 5.—6. Nákladem Cyriilo-methodějské knihtiskárny a nakladatelství V. Kotrby. Na výběrné toto dílo, jímž Vzdělávací knihovna katolická je obohacena, upozorňujeme vřele.

Paprtnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně

a) obrázky k prvnímu svatému přijímání:

1. Domácí po 2 h, (100 za 1-50), po 4 h (100 za 2-70), tři druhy po 14 h (100 za 12 K); 2. štyrsko-hradecké od firmy »Styria«: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za 21-60); loňský a letošní obraz k prvnímu sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 11 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svatě zpovědi:

1. Berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2-50), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K); 2. mnichovské: po 18 h (100 za 18 K) a po 20 h (100 za 20 K).

Poznámky: 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. 2. Všecky obrázky tute uvedené mají české nápisy, avšak objednaljme většinu těchto druhů i s německými nápisy, takže i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, i nemůžeme zorky těchto obrázků zdarma zoselati. Kdo si přeje zorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na drahu.

VYCHOVATELSKÝCH LÉTÁKŮ

číslo 1.

Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém.

Matka — dítě

od slečny AUG. ROZSYPALOVÉ, učitelky.

Cena 2 h; na 10 exemplářů dává se jeden zdarma.

Objednávky vřizuje obratem pošty: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

PALESTINA s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejđ. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139×73 cm. Cena podlepené 14 K, s listami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zasílá:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hůtově. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a noprofrank. Rukopisy pro hlavn. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, gym. professoru na Smichově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Činnost Riegrova ve prospěch osvěty. — Nový zákon učitelský. — Ukázka ze školní praxe. Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Činnost Riegrova ve prospěch osvěty.

Byla to opravdu veliká manifestace českého národa v sobotu dne 7 března, když konal se pohřeb vůdce českého lidu, dr. Fr. Lad. Riegrova. Bylo to pravé zadunění kroku dějin. Jar. Vrchlický píše ve své znlce k úmrtí Riegrova: »Náleží to k chvalným pověstem českého lidu, že dovede své velké syny okazale pochovávatí.«

Ano, je to přednost našeho lidu, ale tím chce zhusta napravití křivdu, kterou vykonalo zesnulému velikánu. Za živa se mužové o vlast zasloužili kaceřují, pronásledují, ale v okamžiku smrti, jakoby anděl míru vznášel se nad mrtvolou velikánovou, spojují se všechny vrstvy, aby uctily památku toho, po němž házely za živa kamením.

Tento nepřirozený zjev, který kotví v málo vážném pojímání práci pro národ vykonaných, ukázal se doslovně na Riegrovi. Co tento muž pro vlast vykonal, jest a zůstane zapsáno v dějinách našich zápasů národních písmem nesmazatelným.

Že Rieger mohl vtisknouti pečet své době, sluší přičísti jeho nadání i vnějším poměrům. Byl silné konstrukce, která dovede bouřím odolati, měl také zabezpečenu existenci, tak že se mohl věnovati sebevzdělání a národní práci. Mnoho cestoval, ovládal jazyk francouzský, anglický a polský a dorozumíval se ostatními jazyky slovanskými — již to jest veliká výhoda, poněvadž tím obor vědomostí jednotlivcových se nemálo rozšíří.

Vyzbrojen jsa důkladnými vědomostmi, věnoval se práci osvětové v národě našem, jsa pevně přesvědčen, že jen ten národ zachová si svoji existenci, který je vzdělán a hospodářsky mohutný.

Prvním článkem této činnosti byl boj o českou školu, která by vychovala ve vlasteneckých zásadách naši mládež. V letech 40tých minulého století obrátil zřetel svůj k Jednotě průmyslové, kterou drželi ve svých rukou němečtí továrníci a šlechta, kdežto české živnostnictvo z ní nemělo prospěchu. I přistoupil k ní s Trojanem, Štrobachem a Pernerem a vytýkal říditelstvu, že utlačuje Čechy i navrhl zřízení české průmyslové školy. Šlechta z rozmrzelosti nad těmito boji

vystoupila ze spolku, říditelstvo pak po tuhých bojích povolilo žádosti české. Ale nebylo peněz. Proto Rieger s jmenovanými vlastenci učinil prohlášení k národu, aby byly pořádány sbírky k tomuto účelu. Bylo to nevídané hnutí, ode všad peníze zasilány, i v zámořských krajích osvědčovala se příslušnost národnostního pokrevnosti. Sebráno na 8000 zl. Ale vláda netrpělivě hleděla na tento ruch, zakázala sbírky, a školy české nepovolila. Avšak přes to mělo toto hnutí dobré následky, neboť národní vědomí bylo vzpruženo, a zakládány byly též nedělní školy po celé vlasti naší.

Uznáváje důležitost odborného vzdělání, pečoval úsilovně o zřízení a rozvoj hospodářských a průmyslových škol, o pokrok ve vyučování hluchoněmých a žádal ústavův uměleckých a tělocvičných na polytechnice.

Jak bystrým byl pozorovatelem a znatelem potřeb našeho lidu, vysvítá z jeho snahy, aby národní škola podala nejen potřebné vědomosti mládeži, nýbrž aby pěstila zvláště povahu a působila na mravnost. Ve sněmovní řeči své 4. března 1863 dovozoval, že čtení, psaní a počítání je pro děti tak nutnou potřebou, jako oděv a obuv; proto povinností rodičů jest o to se starati. Ve spise svém »Průmysl a postup výroby jeho v působení« r. 1860 prohlásil: »Pravda, že vychování jen tehdy učiní zadost nadějím lidumilův i z ohledu mravnosti, když se bude více pečovati o vzdělání povahy a srdce a o mravní přesvědčení, než pouze o podání některých známostí aneb vlastně jen prostředků podání ke známostem. Nemyslím ani, že by vyučování školní, kteréž obyčejně nic neobsahuje kromě čtení a psaní, mohlo ochrániti proti nedostatku Tolik ale je jisto, že za našeho času nikomu bez nich býti nelze, kdo se neodhodlá zůstat v nejnižších třídách společnosti. Nejsouť ony přímo pramenem statků a bohatství, ale jsou jakoby klíčem k bohatým pokladům vědomostí, kterými těchto nabyti možná.«

Chtěl, aby všude byla rovnoprávnost, neboť jen tak stát bude prospívati; ale na školách má se vyučovati důkladně oběma zemským jazykům: »Úřady a školy naše budťž v krajinách českých právě tak české jako v německých německé. Při tom přejeme si, aby školy naše vůbec byly tak zřízeny, aby každý vzdělanec znal u nás druhý zemský jazyk.« (»Nár. Listy« ze dne 1. ledna 1861.) Měl za to zcela dobře, že tím národnostní protivy se zmenší, a bude možné mírné spolužití obou kmenů. Riegrovi náleží zásluha o provedení rovnoprávnosti jazykové při reorganisaci pražské polytechniky, která byla zemským ústavem, k čemuž sám 1862 vypracoval návrh, jenž byl sněmem přijat.

Zesnulý byl upřímně nakloněn učitelstvu, pracoval, aby zlepšen byl špatný plat jeho, uznával jeho práci ve škole a byl jeho zastancem. Psal také do »Školy a života« články, mimo jiné pečlivě upravenou stať: »Vzorné zahrady na školách obecných.«

Ovšem z počátku si představoval působení ve škole i veřejnosti demokraticky, radikálně, ale poznal, kam podobný způsob vzdělání by vedl, a snažil se školní zákony liberální pomocí železného kruhu pravice zmírniti a vyníti z nich ostny, urážející náboženské city katolických národů.

Havlíček, jehož Rieger byl upřímným přítelem, byl přesvědčen o důležitosti náboženství ve veřejném životě, že chtěl svěřiti duchovenstvu veškeru vyučování ve školách národních, Jeho programem bylo totiž, aby absolvovali bohoslovci vyučovali několik let jako učitelé, načež teprve pak by se věnovali kněžskému stavu.

Podobně Rieger staral se o spolupráci duchovenstva ve věcech výchovy a vzdělání lidu vůbec. Již jako student byl ve styku s vlasteneckým duchovenstvem okolí svého rodiště, když po dokončení filosofických studií byl nucen k žádosti churavého otce zůstat doma a přihlížeti k mlynářské živnosti. Středem duchovenstva byl tam děkan libušský, známý spisovatel a vlastenec Marek, s nímž často rozmlouval o národních pracích. Paměťhodná jest jeho řeč o pohřbu vlasteneckého kněze Čermáka dne 7. června 1878 v Libichově, kde snažil se zmírniti nepřátelství proti kněžstvu, dovozuje, že spolupráci duchovenstva ve věcech národních je nezbytná. A nejlepší vysvědčení dal téměř vůdce národa na schůzi v Kolíně 10. ledna 1897, kdy prohlásil: »Jiný stav je předmětem nezasloužených útoků, jest naše kněžstvo. Ono to bylo, jež způsobilo základ k našemu obrození, jež se ujalo lidu v době nejhorší. Byly doby, kdy polovice našich spisovatelů byli kněží: Dobrovský, Karlík, Vinařický, Čermák, zakladatel nadace »Svatobora« a mnozí jiní. Jak možno ospravedlniti, aby tak důležitý stav, který požívá tak velikého vlivu v lidu, z něhož vyšel a v jehož středu působí, byl z politické strany vylučován. Toť nejen nespravedlivě, nýbrž i nemoudré. Spojme se Češi všichni ke společnému cíli. Nesmí se na knězi žádati, aby byl nevěrec. Žádati falše a pokrytectví, byl by nerozum. Jest na pomyšlenou, že právě lidé, kteří se nazývají svobodomyšlnými, jiným svobody dopřáti nechtějí. Jsou-li fanatikové víry, jsou mnohem četnější fanatikové nevěry.«

Rieger také za doby, kdy Čechové účastnili se prací ve sněmovně a na říšské radě, žádal, aby duchovenstvo přijalo mandáty do těchto korporací. Ale tehdejší kníže arcibiskup Schwarzenberg byl jiného názoru, že kněžstvo se nemá starati o politiku, a tím rozbita byla slibná akce, která dodnes by měla blahodárný vliv. Snad podnes bychom měli katolické poslance na sněmě zemském.

Rieger byl také praktickým katolikiem. Byla radost naň pohlížeti, když o slavných mších sv. nebo v pohřbu odpovídal svým mohutným hlasem na zpěv kněží. A když r. 1891 nevděčný národ ho odpudil od sebe, nalézal útěchu v náboženství. Odebral se do Říma, kde jej uvítali vicerektor české kolleje msgr dr. Zapletal a rektor Lorenzelli; k oběma přilnul celým srdcem. Dne 9. března toho roku byl na mši sv. v České kolleji, kterou měl tehdejší kaplan Animy, nynější ndp. kníže arcibiskup a kardinál Leo ze Skrbenských. Dne 15. března přijal z ruky sv. Otce sv. přijímání se svou chotí ve Vatikáně, načež vzdal námětku Kristovu svůj hold v půlhodinové audienci. Ve věčném městě zemřela také jeho vznešená choť, byvši zaopatřena svátostmi umírajících. Tehdy proslovil Rieger významná slova: »Kojím se nadějí, že ubohá, zemřevši zde v Římě, našla krátkou cestu do nebe.«

A jeho závěš svědčí o jeho v pravdě křesťanském smýšlení. Odkázal 50.000 K jako nadaci k účelům lidumilným a, což více ceniti jest, slova napomenutí, aby národ žil podle víry křesťanské a varoval se závisti, která otravuje náš veřejný život: »Přeji si dále, aby národ můj nikdy nespouštěl se snah ideálních, křesťanských, věčných to pravidel cti, práva a lidskosti. Avšak nechtějme se spouštěti víry ve spravedlivé, vyšší řízení osudů národů. Dětem svým milým a šlechtěným zefům, jakož i všem potomkům svým kladu na srdce, aby vždy zůstali věrni svému národu českému, aby snažili se sloužiti všestrannému jeho blahu, konajíce vždy ochotně povinnosti své k Bohu a lidem

Svým přičiněním přispěl nejvíce k založení prozatímního divadla r. 1863, jehož intendantem se stal; hleděl v tomto úřadě vždy k tomu, aby ústav ten se nestal rejdištěm výdělkářství ředitelstva, a zachoval vždy ve výběru kusů směr slušný a zemského ústavu důstojný. Pečoval o stavbu nynějšího divadla, založil s otcem svým Palackým »Svatobor« ku podpoře spisovatelů, »Ústřední Matici školskou«, jejímž dlouholetým předsedou byl (1880—90). Významným kulturním dílem Riegrovým dlužno nazvati »Slovník naučný«, jež r. 1858 počal vydávati pomocí četných osvědčených pracovníků. Také založení prvního českého denníka »Národních Listů« r. 1860 bylo jeho dílem. Byl to list, který měl vzdělávati všecky vrstvy národa a byl veden v duchu konservativním. Po 4 letech přivlastnil si jej však dr. Jul. Grégr a učinil jej orgánem liberální strany ke škodě národa.

Fr. Lad. Rieger byl velikým mužem v dějinách naší osvěty; proto potomstvo nechť kračí ve šlépějích tohoto neohroženého vlastence, jehož heslem bylo »Neděje se!« a jenž při slavnosti položení základního kamene pomníku Jungmanova dne 13. července 1893 prohlásil: »Nedáme se od toho, co naše poctivé právo, ani odlihotit, ani odkoupit, ani násilím odehnat!«

F. Ž.

Nový zákon učitelský.

(POKRAČOVÁNÍ.)

§ 30.

Osobám učitelským s vysvědčením učitelské způsobilosti na obecných školách národních a měštanských (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem) náleží *aktivní přídavky do výslužného nepočitatelné*, v místních obcích majících přes 8.000 až do 16.000 obyvatelů 15%, v místních obcích majících přes 16.000 až do 30.000 obyvatelů 20% a v Karlíně, Smíchově, Král. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech, Teplicích-Šanavě, Mariánských Lázních a ve Františkových Lázních, jakož i v obcích Košířích, Vršovcích, Nuslích, Fischern (školní okres Karlovy Vary), Podmoklech, Děčíně, Škvřaněch, pak v místních obcích čítajících přes 30.000 obyvatelů 30%, v Praze 40% základního služného; přídavky tyto buďte ve stejných lhůtách se základním služným vypláceny.⁸⁾

⁸⁾ Dosavadní rozdíl platu osob učitelských dle místa jich úřední působnosti spočíval na úvaze, že drahotní poměry jednotlivých obcí v království Českém značně se liší. Vzhledem k navrženému vyrovnání základního platu všech osob učitelských téže kategorie bylo nezbytno, aby k tomuto rozdílu jiným způsobem hleděno bylo, což stalo se tak, že se učitelům, kteří působí v místech, kdež ceny životních potřeb notoricky zvlášť vysokými jsou, *po čas jich činné služby* přikázaly zvláštní požitky ve formě tak zvaných *přídavků aktivních*.

Dle návrhu školské komise měly tyto přídavky býti poskytnuty všem činným osobám učitelským a měly činiti 10% až 30% základního platu příslušné kategorie učitelské podle poměrů drahotních toho kterého místa.

Následkem stanovení jednotného služného, jež má zejména v místech dřívější nejnížší třídy služného za následek zvýšení základního služného až o 80%, odpadla potřeba pro ona místa, která zařaděna byla dosud do nejnižších tříd služného, navrhovati zvláštní přídavky aktivní, neboť přídavky těmito odstraněna býti má toliko *nestejněměrnost*, vyplývající z různosti poměrů drahotních; kdyby dostalo se takového přídavku také učitelům, kteří působí v místech, kde lze si lacino zaopatřiti potřeby životní, bylo by tím žádoucí vyrovnání jen stíženo. Naproti tomu uznáno bylo slušným, aby dostalo se aktivních přídavek oněm učitelům, kteří působí na místech, která zařaděna byla do první a druhé

Tyto aktivní přídavky hradí *okres školní* (§ 15. a 22. zákona ze dne 24. února 1873 č. 16 z. z.

V příčině počtu obyvatelstva, ustanoveného v tomto paragrafu a v § 28. a čl. II. je rozhodný výsledek toho kterého všeobecného sčítání lidu.

Zastupitelstvo místní obce, ve které jest škola, po případě zastupitelství obcí přiskolených, mohou se svolením c. k. zemské rady školní povolit učitelským osobám na školách své školní obce *přidavky drahotní nebo příbytečné*, v takových případech musí však příspěvky ty *pro všechny školy* a to *veškerým osobám učitelským stejné kategorie ve stejné výši* býti uděleny.

§ 31.

Osoby učitelské, jež mají nárok na naturální byt, obdrží *polovici* ustanoveného aktivního přídavku.⁹⁾

§ 32.

Zatímním učitelům, kteří nemají vysvědčení učitelské způsobilosti, je třeba povolení okresní školní rady, aby se mohli oženiti.

§ 33.

Veškerá ustanovení §§ 18. až 31. platí také o *ženských* osobách učitelských na obecných školách národních a měšťanských,¹⁰⁾ vyjma definitivně ustanovené učitelky ženských ručních prací.

§ 34.

Odměny učitelům *výpomocným* vyměřují se 70⁰/₀ základního služného učitele II. třídy.

Roční služné *učitelek ženských ručních prací* definitivně ustanovených při měšťanských anebo při měšťanských a obecných školách národních činí 1000 K a při obecných školách národních 900 K.

třídy služného, poněvadž učitelé ti získali by novým stanovením služného toliko málo anebo dokonce ničeho a poněvadž povinnost, která těmto osobám učitelským se ukládá, aby totiž během své činné služby bydleli v místech, kde opatřiti si lze potřeb životních toliko s největším nákladem, jest spravedlivým důvodem proto, aby dostalo se jim během této doby za větší náklad přiměřené náhrady.

Pro Prahu ustanoveno 40⁰/₀ základního služného, poněvadž poměry drahotní jsou alespoň ve čtvrtích, uvnitř potravní čáry, notoricky nepříznivějšími, než v předměstích pražských.

Menšina komise školské a zemského výboru navrhovala, aby přídavky ty hradily *obce školní*; avšak většina rozhodla se, aby placení přídavků učitelů převzaly *okresní pokladny školní*. Rozhodujícím proto bylo zejména, že není přiměřeným, aby učitelové odkazováni byli s jednou částí příjmů svých na školní obec, s jinou částí na okresní pokladnu školní, že aktivní příjmy náleží věcně k osobnímu nákladu, který již ve smyslu toho času platných zákonů hraditi má větším dílem (vyjma příbytečné správců škol) okresní pokladna školní a že by zejména chudším obcím s větším počtem obyvatelů vloženo bylo citelné břímě, kdyby hraditi měly příjmy tuto uvedené.

⁹⁾ Toto ustanovení odpovídá povaze věci a obdobným předpisům, platným pro státní úředníky.

¹⁰⁾ To zahrnuje změnu důležitou pro učitelky, že jim přiznány byly i *kvinkvenálky* (§ 26.) *ve stejné výši*, jako učitelům; totiž na obecných školách po 200 kor., na měšťanských školách po 250 kor.; dříve měly na obecných školách po 50 zl., na školách měšťanských po 80 zl. (učitelé měli na školách obecných I., V. a VI. kvinkvenálku po 50 zl., II., III. a IV. po 100 zl., učitelé na školách měšťanských I., V. a VI. po 80 zl., III., IV. a V. po 100 zl.)

§ 50.

Všechny definitivně ustanovené osoby učitelské, počítajíc v to definitivně ustanovené zvláštní učitele náboženství, jakož i definitivně ustanovené učitelky ženských ručních prací, tyto poslední s omezením obsaženým v čl. III. zákona ze dne 8. září 1899, č. 67 z. z. mají právo *na výslužné*.¹¹⁾

Osoby učitelské *mají* býti dány na odpočinek, když pro přílišnou pokročilost věku, pro těžké vady tělesné anebo pro jisté pozoruhodné poměry k vykonávání povinností jim náležejících nejeví se býti způsobilými.

Po dokonaném 40., pokud se týče v případě ustanoveném v § 58. odst. 2., po dokonaném 35. roce služebním má každá osoba učitelská právní nárok, aby dána byla na odpočinek.

Osoby učitelské mohou býti dány na odpočinek buď ku své žádosti neb z moci úřední.

§ 51.

Vzdá-li se člen učitelstva služby své dobrovolně aneb opustí-li ji o své újmě, pozbude tím práva, aby dán byl na odpočinek. Za dobrovolné vzdání se služby pokládá se také, když se ženská osoba učitelská provdá, anebo když bez svolení okresní školní rady (§ 32.) se ožení zatímni učitel, který má toliko vysvědčení dospělosti.

§ 54.

Vpočitatelné služné jest to, kterého požívala osoba učitelská v posledním definitivním postavení před tím, než byla dána na odpočinek (§§ 20., 26., 33., 34.)

Funkční přídavky pokládají se za části tohoto ročního služného.

§ 55.

Vpočitatelná je doba služební, po kterou osoba učitelská po odbyté zkoušce učitelské způsobilosti působila bez přerušení při některé škole veřejné. Byla-li doba služební přerušena, nemůže se doba služby již vykonané vpočítati, ač lze-li dokázati, že služba ani vinou ani přičiněním učitelovým nebyla přerušena.

Zvláštním učitelům náboženství definitivně zřízeným počítá se doba služební, kterou strávili v postavení zatímním, pojí-li se doba ta bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.¹²⁾

¹¹⁾ Vřadění zvláštních učitelů náboženství, již jsou definitivně ustanoveni a definitivních učitelek ženských ručních prací mezi osoby učitelské, jež požívají nároku na výslužné, je pouze *důsledkem práva na výslužné*, jež přiznává jim zákon katechetský ze dne 14. pros. 1888 č. 69 z. z. a zákon ze dne 8. září 1899 č. 67 z. z.

¹²⁾ Odstavec tento jest doslova opsán z § 6. zákona katechetského ze dne 14. prosince 1888. Neobsahuje pro katechety tedy docela nic nového a vůbec žádné výhody zvláštní.

Také učitelům počítá se doba, kterou strávili v postavení *zatímním* — po zkoušce způsobilosti. O této *zkoušce* se při katechetech nemluví. Přiznává se jim tedy patrně způsobilost pro školy *obecné* na základě zkoušek z paedagogiky, katechetiky a katechisování ve IV. ročníku bohosloví. Lze tedy za to míti, že školní úřady důsledně budou katechetům také *kvinkvenálky* vyměřovati od nastoupení služby a ne až od zkoušky způsobilosti pro školy *městanské* a že nebude třeba katechetům pro *kvinkvenálky* pracně domáhati se teprve toho, co se jim pro *počítání doby služební* beze všeho přiznává.

Také zde platí, co řečeno bylo při kvinkvenálkách, že katecheti i při tomto »výhodném«¹³⁾ počítání doby služební zůstávají za učiteli v letech služebních nejméně o 3 léta — a to právě následkem studia předběžného průměrem o 5 let delšího. Jakési vyrovnání této difference podává katechetům nové ustanovení v § 58.

V případech zvláště pozoruhodných může zemským školním úřadem za souhlasu zemského výboru při vyměření výslužného býti vpočtena také doba služební, po kterou ten který učitel působil po nabytí učitelské způsobilosti na soukromých školách národních s právem veřejnosti, ač-li za tuto dobu byly zapraveny zákonné příspěvky do učitelského pensijního fondu.

Osobám učitelským, které byly definitivně ustanoveny před platností zákona ze dne 21. ledna 1870 č. 14 z. z., počítá se čas služební od jejich definitivního ustanovení.

§ 56.

K zákonnému výslužnému a k zaopatřování pozůstalých svých mají právo i takové osoby učitelské, které vykonavše zkoušku způsobilosti učitelské pro obecné školy, dosazeny byly na veřejnou školu *mateřskou* spojenou se školou obecnou, nebo na školu zřízenou *pro některou továrnu* (§ 10. zák. říš. ze dne 2. května 1883. čís. 53 říš. zák. a § 60. říš. zák. ze dne 14. května 1869 č. 62 říš. zák.), jestli po čas služby na ústavech takových vykonané, každoročně do pensijní pokladny odváděly zákonem vyměřené příspěvky dle základního služného učitelů škol obecných I. neb II. třídy.

Vpočitatelné roční služné jest totéž, jako základní služné učitelů škol obecných I. neb II. třídy.

§ 57.

Osoby učitelské, které ještě nedokonalý desítiletý vpočitatelný služební dobu, obdrží, pakli ze školní služby nevystoupily, dobrovolně se jí zřeknuvše, nebo byvše cestou disciplinární ze služby propuštěny, jednou pro vždy *odbytné*, které se vyměří za služební dobu až do pěti let jednorozhodným, za služební dobu více než pětiletou dvojnásobným vpočitatelným ročním služným (§ 54.) (Pokračování.)

Ukázka ze školní praxe.

Usnesení slavné c. k. okresní školní rady v Novém Bydžově ze dne 11. října, prohlášené 14. října 1902, č. 2976 — čili komedie plná omylů.

Výnosem tím zakázala zmíněná c. k. školní rada dítkám společnou návštěvu chrámu Páně o všedních dnech měsíce října. Praví: »I usnesla c. k. školní rada ve svém sborovém zasedání, dne 11. října t. r. odbyvaném, aby návštěva kostelů v měsíci říjnu vůbec přestala.«

Z předchozího textu však vidíme, že miní pouze návštěvu o dnech všedních, nikoliv také o nedělích a svátcích, »ježto bylo jí se stavu hygienického doporučeno, aby od ustanovení povinné návštěvy bohoslužeb mládeže školní ve dnech všedních bylo jak po dobu zimních měsíců, tak již v měsíci říjnu upuštěno.«

Neminíme se šířiti o meritu tohoto zákazu, spočívá z větší části na pravdě. Loni v říjnu byly dny velmi chladné a žádný rozumný duchovní ani správce školy špatně ošacených a řádně neobutých dítek do chrámu Páně zajisté nenutil a užil dispensačního práva, které bohoslužebný řád, platný pro diecesi královéhradeckou, ze dne 9. června 1870 č. 3553 a schválený c. k. zem. škol. radou 14. listopadu 1871 č. 13273 mu dává. »Vzduch« zvlhlý mlhami nepadá na váhu, neboť těmi mlhami kráčí dítě právě tak do kostela jako jimi musí kráčet, jde-li do školy,

neboť jde tu pouze o rozdíl časový, pouhé půl hodiny, za kterou mlhy se neztratí.

Jiný jest však ve věci háček. Slavná okresní školní rada v Nov. Bydžově rozhodla o věci, ve které jí rozhodovati nepřisluší.

Dle § 5. zákona ze dne 14. května 1869 ustanovuje nábož. cvičení pro katol. školní mládež obecných škol biskup, po případě biskupská konsistoř. — Svě ustanovení oznámí okresní školní radě, která má právo zkoumati, zda srovnává se s platnými školními zákony čili nic. »Cvičení náboženská, o kterých okresní úřad školní sezná, že srovnávají se s řádem školním, ohlásí týž úřad, zakládaje se nařízením úřadu církevního, místní školní radě, by o tom dala vědomost příslušnému správci školy. Kdykoliv však snese se okresní úřad školní na tom, by vyhlášece jednoho neb druhého nařízení církevního buď v celém jeho znění aneb částečně odepřelo se schválení, předloží odůvodněné snesení své zemské školní radě k vyššímu rozhodnutí.«

Zemská školní rada dohodne se o tom s církevním úřadem, jehož se týče, učiní pak své rozhodnutí a ohlásí je i dotčenému vrchnímu úřadu církevnímu i okresnímu úřadu školnímu, jehož se týče, kterýž pak toto vyšší rozhodnutí vykoná. (Odst. 2. a 3. min. nař. ze dne 16. října 1872, č. 14.878 sděl. výnosem c. k. zem. škol. rady pro král. České ze dne 24. prosince 1870, č. 11.764.

Dle těchto zákonitých předpisů byl Králové-hradeckou nejd. biskup. konsistoří dne 9. června 1870 č. 3553 všem c. k. okr. škol. radám bohoslužebný řád oznámen a c. k. zemskou školní radou dne 14. listopadu 1871, č. 13.223 poprvé a 5. března 1884, č. 30.110 opětně o něm prohlášeno, že platným školním předpisům se neprotiví. Všemi, pokud známo, c. k. okr. škol. radami byl tento bohoslužebný řád prohlášen a jest nyní platným článkem školního řádu, ježž libovolně měniti žádné c. k. okr. školní radě nepřisluší.

Zdálo-li se c. k. okr. školní radě Novo-Bydžovské, že z ohledu hygienických — které tímto nikterak nepodceňujeme — není radno útlých dítek ráno voditi do chrámu Páně, mohla pouze vyzvati podřízené sobě správy škol, aby po dorozumění s duchovními správci, po případě s katechety užívaly hojněji svého dispensačního práva, které v onom konsistorním výnosu jasně jest vytčeno, mohla za podobné nařízení pro duchovenstvo požádati i bisk. konsistoř — a byl by to nejmenší akt zdvořilosti úřední! — ale návštěvu chrámu Páně v říjnu prostě zakázati a k tomu ještě v zasedání, ve kterém církevní zástupce pro nemoc nebyl přítomen, není ničím jiným nežli překročením mezí působnosti, a zaslání téhož výnosu duchovním správám na vědomí, jakoby kněz byl orgánem, okr. školní radě podrobeným, pašovstvím, proti němuž duchovenstvo mělo se důrazně ohraditi. Celý pak výnos nelze jinak označiti nežli ústupkem radikálním živilům, které by nejradyji zakázaly veškero chození do kostela vůbec.

Mravné naučení plynoucí: Zástupce církve v okr. škol. radách měj ustanoveného náhradníka, aby náboženské zájmy katolíků byly vskutku zastupovány, a duchovenstvo budiž na stráž!

Augustin.

* * FEUILLETON. * *

Program výstavy pro uměleckou výchovu, již uspořádá o prázdninách 1903 (26. července—16. srpna) v Kutné Hoře učít. jednota »Budeč« kutnohorská.

I. odd. Kutnohorská síň ukáže, jaký vkus umělecký projevoval zámožný měšťan kutnohorský při úpravě svého obydlí v době rozkvětu města. Použito bude sbírek místního musea i majitelů soukromých. Vystaveny budou též staré rytiny a tisky kutnohorské.

II. odd. Síň kutnohorského umění zahrne obrazy Kutné Hory a jejích památek a jejího okolí, i obrazy a výtvary sochařské, umělců v Kutné Hoře se narodivších nebo zde působivších — originály i reprodukce (Petr Brandl, A. Lhota, Fr. Zvěřina, Ant. Waldhauser, Fel. Jenewein, J. Strachovský, K. a A. Liebscherové, K. Klusáček, Frant. Urban, A. Slaviček). Zde umístěny budou i fotografické obrazy kutnohorských architektur, obrazů, skulptur a uměleckého průmyslu. Dále vše, co dala Kutná Hora umění slovesnému (Dačický, Vocel, Tyl, Lier, Braun, Pokorný-Pikulík, Preissová) a hudebnímu (Strébl). K vystavené literatuře družiti se budou podobizny a poprsí autorů a pod.

III. odd. Umění ve škole a dětské světlici zahrnovati bude 1. reprodukce umělecké domácí i cizí, pro výzdobu a potřebu školy i dětské světnice; 2. umělecky vypravené knihy domácí a cizí, a díla podobná pro mládež; 3. vzornou knihovnu pro mládež; 4. uměleckou hudbu a zpěv pro mládež, (zpěvníky, školy pro hudební nástroje, skladby našich umělců-skladatelů pro mládež, díla methodická, výběr dobrých nástrojů hudebních mládeží užívaných a pod.; 5. hračky pro děti paedag. stanovisku odpovídající.

IV. odd. Umění v našich domácnostech obsahovati bude: 1. vkusně upravený moderní pokoj pro občanskou rodinu; 2. české reprodukce k výzdobě našich domácností; 3. umělecky vypravené knihy pro (dospělé); 4. předměty uměleckého průmyslu pro domácnost; 5. uměleckou hudbu a zpěv atd.

V. odd. Dětské umění. Oddělení toto obsahovati bude výstavu kreseb a plastických výtvorů dětských, vůbec vše, na čem se

»umění dětské« projevuje, také počátky dětského umění slovesného — ukázky »volného slohu«.

VI. Výstava kreslířská poučí učitelstvo o moderních methodách kreslení reformního.

VII. odd. Výstava uměleckých ženských prací ručních uspořádána bude komisí zvolenou výborem Východočeského odboru Jednoty českých učitelů z vyšívání lidového a uměl. prací starožitných i moderních.

VIII. Výstava Alšova, doplněná originály mistrovými z výstavy Manesovy.

IX. Literatura a umění spojená s čítárnou.

Věstník výstavy kutnohorské. Ve středu výstavního výboru kutnohorského vznikla myšlenka, aby vydáván byl malý list, který by byl věstníkem výstavy a zároveň šířil porozumění pro idee umělecké výchovy. Redakce odborné části ujal se p. prof. Jos. Patočka v Čáslavi, zodp. red. jest p. Old. Hepnar, učitel v K. Hoře. Majitelem a vydavatelem »Budeč« kutnohorská. Zasilati se bude úplně zdarma a vyplaceně po čas svého vycházení učitelským a professorským sborům v Čechách, dále všem sborům měšť. a střed. škol na Moravě a ve Slezsku, mimo to zadarmo zasilán bude do veř. místností i jednotlivcům v Praze, v okresích kutnohorskocháslavském, kolínském a uhliřsko-janovickém.

První číslo obsahuje program redakce, dále referát Fr. Jirčáka »Hodnota paedopsychologie na základě otisku z České Mysli od prof. Dr. Fr. Čady. Přednáška Dr. J. Nováka: Večeře Páně od Leonarda da Vinci (dle prvního zpracování ve Vlasti IV. se svolením red.). V druhém čísle prý bude rozbor obrazu: Odsouzení M. Jana Husi. Dále stať o ruském malíři Vasil. Perovu překl. M. Kozáka; o výstavě náchodské J. Zeman. Publikace portrétů Fr. L. Riegra, prof. T. G. Masaryka a Fr. Palackého od Max. Švábinského. Ku konci následuje věstník výstavní a provolání českému učitelstvu.

V příloze citován výrok českého myslitele: »Umění ztratilo své staré oficiální příznivce (církve, absolutistický stát a aristokracii) a nového dosud nemá.«*)

*) Pozn. red.: Umění, jež se dalo do boje proti zásadám, jež oficiální jeho příznivci dřívější hájí a rozšiřují, přirozeně nemohlo přec počítati na jeho podporu a přízeň. Že by snad to platilo o umění vůbec, nikdo spravedlivý nefekne.

* * * SMĚS. * * *

Anonymní udání. Nový správce ministerstva vydal v poslední době zvláštní výnos, týkající se podání anonymních. Ačkoliv v zájmu veřejném, který vyžaduje potrestání každého trestného skutku, nemůže se od použití anonymních dopisů zcela upustiti, přece nanejvýš nutnou jest v podobných případech zvláštní opatrnost, již s ohledem na ponejvíce špinavé prameny, z nichž takové anonymní udání prýští, jsouce většinou denunciací, k níž pohnutkou stala se nezřídka zášť, pomstychtivost nebo podobné zavržení hodné vlastnosti. Všeobecně na základě § 87. t. ř. budiž k tomu přihlíženo, aby toliko taková udání byla v zřetel vzata, která obsahují věrohodné okolnosti k trestnímu činu se vztahující. Pro všechna úřední jednání v tomto směru budiž pak řídítkem předpis zmíněného paragrafu, hlavně základní jeho myšlenka, aby se jednalo s největším šetřením cti obviněné osoby a to — aniž třeba toho zvláště podotknouti — bez ohledu na její postavení společenské. Vážnost úřadu nemůže získati a právní cit nemůže býti povznesen, když na udání, jež nikdo svým podpisem neopatřil a také nikdo nezastupuje, a pro něž přece v pádu jich nepravdivosti neb dokonce zřejmě jich zlomyslnosti nikdo k zodpovědnosti potahován býti nemůže — zahájí se úřední, zvláštní soudní řízení. Nebezpečí v tom vězíci vyvozuje spíše živé znepokojení v obyvatelstvu, jež může míti v zápětí vážné důsledky. Kdo trestní skutek, nebo veřejných zájmů se dotýkající zlo udává, jedná ve smyslu veřejného řádu a netřeba jemu skrývati se pod roucho anonymity, která ani potom není lépe ospravedlněna, když k svým účelům užije veřejnosti. Z tohoto stanoviska vidno, že když již na základě anonymního udání vzhledem k jeho určitému a věrohodnému obsahu úřední jednání musí se zavěsti, všechna vyšetření provedena býti musí diskretně a taktně a takovým způsobem, aby v případě, že by se udání nepotvrdilo, dotyčné osobě tím žádná škoda nevzešla. Takovým vyhledáváním za podklad sloužící cíl, všeobecný zájem zachovati, nesmí sféru soukromého i dobré jméno jednoho každého stojí tu nade vším, nemá-li vůbec rozkol mezi prostředkem a účelem vnitřní oprávnění k takovému jednání úřednímu pochybným

učiniti. Zároveň se zavedením vyšetřování proti udanému budiž zavedeno nejbedlivější pátrání po anonymním udavači, aby týž případně zasloužilým trestem mohl býti odměněn.«

Dobře míněná slova, ale lépe by bylo zkrátka naříditi: Páni úředníci nadřízení, cokoliv dostanete písemného bez podpisu — ničte! jako to prováděj zkušeni pp. c. k. okr. inspektoři a každá řádná redakce povitvého časopisu.

Ministerský předseda ve Francii Combes, který měl až dosud důvěru celého republikánského bloku, jak se vládní většina nazývá ve sněmovně, náhle ocitl v rozporu s radikálně socialistickou částí této sněmovny a byl by bezmála utrpěl porážku, kdyby při hlasování nebyla mu přispěla pravice na pomoc. Stalo se to při rokování o rozpočtu ministerstva kultu. Vládní většina ústy svého referenta navrhla úplně odloučení katolické církve od státu a škrtnutí 50ti milionového rozpočtu na potřeby duchovní správy. Combes, který již svým radikálním prováděním zákona o řeholích a zrušováním škol řeholních způsobil ve Francii velké rozjitření, poděsil se návrhu na škrtnutí rozpočtu kultu, který by znamenal pravý rozvrat. Nechtěl za přijetí návrhu přijmouti zodpovědnost a prohlásil, že by v nynější době naprosto nemohl souhlasiti s odloučením církve od státu. Ano, Combes šel tak daleko, že hájil ve sněmovně ideu náboženskou a prohlásil ji za velkou zpružinu humanity. Tím však dostal se do příkrého odporu k radikálním socialistům, kteří návrh na škrtnutí rozpočtu kultu učinili. Při hlasování většina vládní se rozpadla a pouze pomoc konservativní pravice a umírněných republikánů rozhodla ve prospěch Combesův. Za to nyní vytýkají socialisté min. předsedovi zradu a praví, že ztratil jejich důvěru.

Časopis učitelek (orgán jednoty českoslov. učitelek) v lednovém čísle t. r. ptá se sl. redaktorka na předním místě: »Čeho nám třeba?« a odpovídá: »Víry, naděje a lásky. Slova, jež vůdčími hvězdami byly našemu velkému mistru Husovi.«

Ale aby někdo nemyslel, že sl. Boženě Tesařové sedí na kalamárii snad nějaký klerikál, honem vysvětluje: »Ne víry slepé a duchem líné, která všechno s pohodlnou důvěrou ponechává té neznámé moci Nejvyšší, ne té víry, která každý pokrok dusí a ubíjí. Nám třeba víry jiné. Víry neporušené v nejvyšší a nejčistší ideály lidstva:

pravdu, dobro a krásu. Vzdělávající všestranně ducha svého, poznáváme pravdu a poznání svého užívající při každém svém činu, konati budeme jen dobro a tím obojím zušlechtěná duše naše stane se teprve schopnou vnímat krásu a plně porozumět nesmrtelným jejím zjevům.« — Buďte ujištěna, že to dlouho ještě potrvá, nežli vaše družky tomuto výkladu nesmrtelnému porozumí a ty, které mají v účtě své rodiče a sv. náboženství, ty učitelky tomu nebudou chtít nikdy rozumět. Což pak Vás matička vaše neučila: »Modli se a pros, jako bys bez Boží pomoci neobstála, a přece se tak přičiňuj a pracuj, jakoby všechno bez Boží pomoci docílila.«

Slovo o našich listech, o paedagogických zvláště. Častokrátě dává se přednost listům všeobecně vzdělávacím a listům odborným upírá se těch výhod a sko. o výsad. A přece listy odborné jsou předními bojovníky našimi a tak zejména časopisy na obranu školství, nanejmenš katolického, jsou bojovníky zejména školy obecné, průpravy to obecného vzdělání, jsou to vůdčí hvězdy a světla pro čtenáře, rozněčují v učitelstvu lásku k mládeži a k jeho povolání, probouzející v nás vyšší zájmy a zušlechťující život školský. List náš dochází s mnoha stran uznání svého působení a trvale účinkuje u mnohých našim ideálním působením paedagogickým. Škola katolická vstupuje v obrození tak, že protivníci naši stále obracejí k nám svých zraků s bázní, aby nepadla jich vyumělkovaná lež modernismu. Stále chceme býti průkopníky školy katolické a stále také budeme ventilovati otázku tuto akutní, bez bázně a směle, v boji za *Pravdou!* ch.

Jak mateřské školy klášterní vychovávají dítky. Číslo I. 1903 časopis učitelů. V jedné takové školce jeptiška v zadu v světnici vši silou rákoskou na lavici uhodí a při této ráně žádné dítě se nesmí ohlédnouti. V téže opatrovně moří jeptišky ubohé děti výkladem o přítomnosti Krista Pána v hostii a Trojici Boží a pod. — Vánoční hry bývají dětem místem i obsahem velice přístupné! Příklad: Skupina dětí (městských) jde do lesa pro vánoční stromek, v lese slyší volání, přiběhne k nim hošík, bratříček jednéh dětí byl ukraden cikány, malé cikáně ho osvobodilo, otevřeš mu dvířka vozu. Děti se vrací domů. Na konec zpívají píseň o cikánech. Ubohé malé děti! — Zajímavě by bylo, kdyby pisatelka

podotkla, jak se o těchto hrozných přehmatcích dověděla. Tím by se vysvětlilo vše. Ale kde pak! Oháněti se svou poctivostí a šlapati při tom stav jiný. Sem patří jako na zavalanou čekající slova v témže čísle z předu

což vše je provázáno obyčejně podryvajícím, nelaskavým a opovážlivým kritikovaním práce, jež druhými poctivě jest vykonána. Toť choroba stavu našeho, jež jedině vyhoviti může stále vzrůstající láska a obětavost těch, kdož slyší a slyšce rozumějí! « A což, když člověk slyší klepy o ústa-vech, kdo ví od koho, špatně jim rozumí a hanu kydá na jméno poctivých pracovníků, poctivých a svědomitých — ale tichých! Kdyby tak z kláštera hlaholilo se, jako se stříli odjinud, vybledla by leckde chvástavost jako barvy anilinové, které se vyznamenávají skvělostí, ale — na slunce nesmějí!

Prospěch školy záleží hlavně v tom, aby to nebyl jen ústav vyučovací, ale i vychovávající. A k tomu cíli je potřebí hlavně tři věci:

1. Rád kázeňský, kterýž obsahuje pořádek a kázeň a celému školskému organismu zaručuje řádný chod;

2. účelná osnova učebná;

3. pro kázeň neboli výchovu v užším smyslu a život školní budiž také jistý určitý rozvrh. V tomto rozvrhu budiž láska hlavní zásadou vši výchovy, sluncem, kteráž škole skýtá světlo, teplo a ušlechtilý život. *Láska je tím největším činitelem, nejen v křesťanství, ale i v paedagogice.*

Tyto tři činitele potřebí však založiti základě křesťansko-vědeckém a k nim přidáme etiku a psychologii. To trojí nám schází, neboť kázeň a prostředky, ji udržující, jsou slabé, učebné osnovy jsou neúplné a lásky je málo. Modernisti by rádi náboženství hodili pod stůl a založili »novou mravouku«, lásku by měli nejraději »volnou«, kázeň udržují »řečmi« a učebnou osnovu dotloukají jen tak frázemi ch.

Z daleka. V Mexiku r. 1889 ustanovil general Diaz dítky školou povinné všechny od 6—12 roku; ale přece nebyly zákony try přesně provedeny. Od r. 1896 zřízeny pro hochy od 13—16 r. vyšší školy; zejména i v kasárnách, vězeních a polepšovnicích má se udělovati vyučování. Mexiko má asi 10.000 veřejných škol obecných se 680.000 žáky, pro kteréž se vydá ročně kolem 27,200.000 fr. Státních škol jest jen 8011; ostatní jsou označeny jakožto svobodné (snad soukromé) a jsou vydržovány

hlavně katolickou církví a pak soukromými společnostmi. V zemi je také 136 odborných škol, jež mají 16.800 žáků. ch.

* * LITERATURA. * *

Obzor. List pro poučení a zábavu. Redaktor *Vladimír Štastný*, XXV. ročník, 1902. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. — Celé čtvrtstoletí vychází již výborně redigovaný časopis tento! Co listů vzniklo dříve nebo později opět zaniklo za tuto dobu — a hle, »Obzor«, trvá stále, ba v »Doslovu« oznamuje redakce, že mu zvláště v posledním času hojně odběratelů přibýlo; zjev to u listu eminentně katolického za našich rozháraných poměrů opravdu řídký a vzácný. A věru není divu, kdežto mnohé časopisy sotva že žijí a zanikají, že »Obzoru« poměrně dobře se daří; prohlédneme si jen tu bohatost a zajímavost v každém ročníku, t. j. v ročníku posledním (25.)! Jest tu zastoupena celá řada básníků zvůčného jména, jako *Vladimír Štastný*, *R. Stupavský*, *Vránek-Pohorský*, *Jaroslav Tichý*, *Aug. Rozsypalova* atd. Úvahami a pojednáními v pravdě pozoruhodnými přispěly také síly již dávno osvědčené, jako *Fr. Bartoš*, *Fr. Sahula*, *Ignác Zháněl*, *Fr. Janovský*, *Václav Kozel* a jiní, povídkami a obrazy ze života *Boh. Brodský*, *Fr. Valoušek*, *Tomáš Hájek*, *Čeněk Kramoliš*, *Jan Vojenský* a mn. j. Řekneme-li ještě, že i »Beseda« a »Obzor literární« jsou vždy bohaté a zajímavé, že předplácí se na celý rok toliko 4 K, myslíme, že právem můžeme tento přední náš časopis každému co nejvíceji doporučiti. *Prokop Zateřil.*

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Redaktor *Msgr. Dr. Josef Burian*, Jeho Svatosti Lva XIII. tajný komoří a kanovník, farář na Vyšehradě. Ročník IX. Tisk a majetek *Cyrillo-Method. knihtiskárny* (V. Kotba) v Praze. Nikdo, kdo zná jen poněkud poměry našeho duchovenstva, nebude zajisté tvrditi, že by mělo času nazbyt! Mnohdy hodné záhy musí s mnohých přivstati, chce-li aspoň část brevíře se pomodliti, pak musí pospíchat do zpovědnice, k oltáři, do školy nebo k nemocnému — a odpoledne obyčejně ta pšepolní škola na něj čeká, odkud často již za tmy se vrátí unaven a utmáčen; i musí býti rád, nečeká-li ještě v kanceláři nějaká nutná práce! Sotva si trochu oddechne, hledí, by dokončil brevír, připravil se na příští den do školy atd. — a kdy mu zbude čas na kázání? Ó, jest málo těch šťastných, kteří by mohli říci: ten aneb onen den mám úplně prázdný, ten mohu zcela věnovati kázání! Pravidelně i takový volný den nebo půlden bývá přerušen, a tak nezbyvá než po celodenní únavě večer pustiti se do této práce, kde člověku každá trochu jen vhodná pomůcka jest vítanou. Všem takovým doporučujeme co výbornou pomůcku »Rádce duchovního«, jenž přináší na každou neděli a svátek jedno i dvě kázání od předních našich homiletů vedle dojemných promluv postních a příležitostných, jakož i četných statí vědeckých, pojednání katechetických a j. *Prokop Zateřil.*

Cestovatelský ruch vzbuzený v posledních letech v české společnosti velmi intenzivně nabádá nás k návštěvě zemí jihoslovenských. Bude tedy

naším čtenářům velice vhod obeznámiti se se společenským životem na př. dnešní chorvatské »společnosti. A tomuto úkolu znamenitě vyhovuje román *X. Šandora-Gjalského »Na rodné hroudě*«, jenž právě teď v českém překladu vychází v »Příteli domoviny« a jež proto čtenářům svým poctivě a nejvíceji doporučujeme!

Knihy redakci zasláné z nakladatelství *Cyrillo-Methodějského* (V. Kotba) v Praze:

České květy. Rodinná obrázková revue pro zábavu a poučení. Porádá *Dr. Antonín Podlahá*. Sešit 5.

Duchovní řeči na všechny neděle a svátky roku církevního. Z předních autorů světových podává *Melchior Zavoral*, český kázatel v Jihlavě. Homiletické knihovny svazek IV. Sešit 9.

Náboženství a věda. Odpověď na Draperovy Dějiny konfliktů mezi náboženstvím a vědou. — Napsal *Fr. Tom. Cámara*. Ze španělštiny přeložil *Ant. Freerc*. Sešit 7.—8.

Otče, zhršil jsem! Sedmero postních kázání. Napsal *Fr. Janovský*. Cena 1 K.

Vybrané spisy Petra Kopala. Díl IV. Sešit 15.—16.

Z nakladatelství *R. Ruppa* v Pelhřimově:

Spása znovu křžována. Šest časových postních řečí o pravé církvi Kristově. Napsal *Frant. B. Vaněk*. Cena 90 hal.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu svatému přijímání:

1. Domácí po 2 h, (100 za 1-50), po 4 h (100 za 720), tři druhy po 14 h (100 za 12 K); 2. Štýrsko-hradecké od firmy »Styria«: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za 21-60); loňský a letošní obraz k prvnímu sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 11 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svaté zpovědi:

1. Berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2-50), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h 100 za 16 K); 2. mnichovské: po 18 h (100 za 18 K) a po 20 h (100 za 20 K).

Poznámky: 1. Přicházím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak obecněji jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, takže i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma zoslati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hrádíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knižkům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a šheratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nevrátí. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Stejná ozvěna ode dvou protivných pólů. — Nový zákon učitelský. — Učitelské choroby. — Znovu čísti! — Směs. — Literatura.

Stejná ozvěna ode dvou protivných pólů.

Lacordaire — Viktor Hugo.

Dojista nepochybili jsme, když jsme v nadpise se zmínili o pólech protivných, neboť jimi jsme mysliili dva velikány, jejichž síla, jejichž působení se pocituje po celém vzdělaném světě.

A proto tím pozoruhodnější, tím nápadnější jest shoda, jakou projevíli tito mužové tak různých názorů v otázce svobody svědomí; v oné otázce, která za dnešních dnů ve Francii tak násilně je potlačována a nejsmutnějším a odsouzením hodným způsobem je luštěna.

Poslechněme oba tyto muže. Uslyšíme slova upřímná, z nichž v každém se ozýval hlas spravedlnosti, logiky a rozumnosti. — — —

»Jaké zlo působí na světě sestry a bratři klášterní — ti kněží, kteří se zasvěcují povolání tak vznešenému, tak ideálnímu jako je — přinášeti křesťanství a civilizaci národům barbarským — nebo hlásati evangelium ve své vlastní zemi a vychovávat mládež, kterou jim světila vůle otců? Co na tom všem je zlého?

Jak je možno pochopiti, že země, kde se od padesáti let hlásá svoboda, to jest, právo konati to, co neškodí jinému — že v té zemi do krajnosti se pro následuje určitý způsob života, který se líbí mnohým a neškodí nikomu?

Jest spravedливо, v zemi, kde právo vlastnictví a domovské jsou posvátny, vyhnati z domova násilím lidi, kteří žijí v pokoji a nikoho neurážejí?

Jest spravedливо v zemi, kde svoboda svědomí byla vykoupěna krví, proskribovati celou třídu lidí, poněvadž vykonávají akt víry, který se nazývá slib?

Jest spravedливо v zemi, kde idea ovládá všechny vznešené duchy, zavrhovati svatyně, v nichž se tak mnozí zasvěcují chudobě a čistotě pro nedoceníitelnou lásku k rovnosti s malými (chudými)?

Na to není než jedna odpověď, a ta zní: »Je pravda, že to, co nám vytýkáte, je vrchol nespravedlnosti; než my jsme nepřátelé vaší náboženské doctryny a tato je příliš mocna, než abychom s ní mohli bojovati stejnými zbraněmi.

Vy čerpáte ze své víry tak veliké sebezapírání, že my druzí, lidé světa, ženatí, bažící po povýšení, nemůžeme vám upřít přednost. Než přece musíme vás přemoci, protože vás *nendvidíme*. Musíme vás postavit mimo zákon a mimo svobodu — protože se svými ctnostmi vy jste mimo *rovnost*.« *Lacordaire*.

»Lidé se shromažďují a bydlí pospolu. Jakým právem? Právem associačním. — Oni se uzavírají. Jakým právem? Právem, které má každý člověk, zavřítí a otevřítí své dvěře.

Oni nevycházejí. Jakým právem? Právem, které náleží rovněž každému svobodnému člověku, totiž právo vycházeti a přicházeti, které zahrnuje v sobě rovněž právo zůstatí doma.

A co tam činí? Mluví tise, klopí oči, pracují. Zříkají se světa, měst, smyslnosti, radostí, zábav, závisť, touhy po povýšení. Jsou oblečeni v hrubou vlnu, nebo v hrubé plátno. Žádný z nich nemá nic vlastního, ať je to cokoliv. Při svém vstupu (do kláštera) bohatý stává se chudým. To co měl, dává všem.

Ten, který byl, jak my říkáme, »vznešeným, urozeným pánem«, stává se rovným prostému venkovanu. Jizba jedna jako druhá — pro všechny. Všichni dostávají stejnou tonsuru, nosí stejný šat, jedí tentýž černý chléb, spí na stejné slámě — a pro všechny stejný hrob. Mají stejnou kapuci na zádech, stejný provaz kolem beder.

Je-li ustanoveno jíti na bosu, všickni jdou bez obuvi. Může tam býti kníže, i ten je stínem, jako ostatní, žádného titule. I jména rodinná zmizela; nemají než jmen křestních. Jsou odloučeni od rodiny tělesné a jsou postaveni do rodiny duševní.

Podporují chudé, ošetřují nemocné. Volí si ty, které chtí poslouchati.

Jeden k druhému mluví: »Bratře.« Prosí. Koho? Boha!

Člověk nerozumný, ukvapený, řekne: »K čemu tyto postavy nehybné? K čemu jsou dobré? Co dělají?

Není snad práce vznešenější, než kterou konají tyto duše. Není snad práce užitečnější. Prokazují vskutku dobrodiní ti, kteří se stále modlí za ty, kteří se nemodlí nikdy.«

Viktor Hugo.

Nový zákon učitelský.

(POMRAČOVÁNÍ.)

§ 58.

Učitelé, kteří budou dáni na odpočinek po dokonaném desátém vpočítatelném roce služebním (§§ 55., 56.), obdrží výslužné, které po dokonaných desíti letech služebních činí 40%, za každý další rok služební 2% posledních vpočítatelných důchodů. Po čtyřicetileté vpočítatelné době služební náležejí tudíž *plné* vpočítatelné důchody jako výslužné.¹³⁾

¹³⁾ Dosud výslužné po dokonání 10. vpočítatelného roku činilo 34% a zvyšovalo se každým dalším rokem o 2·20%. — Zamítnut byl požadavek, aby ustanoveno bylo, že nároku na plnou pensí, rovnající se vpočítatelnému ročnímu služnému, jehož učitel naposledy požíval, nabývá se dovršením 35 let služebních, a to v ten způsob, že by *po nabytí způsobilosti učitelské* výslužné činilo 34% vpočítatelných příjmů a každým dalším dokonaným rokem služebním až do dovršení 33 let služebních od nabytí způsobilosti počítaných, že by zvýšilo se o 2%. Důvodem jest, že dle platného dosud právního náhledu nabývá se nároku na výslužné teprve po *delší* době ve službě strávené.

Zvláštní učitelé náboženství, definitivně zřízení, mají po dokonání 35. roce služebním a když dosáhli 60. roku věku právní nárok, aby byli dáni na odpočinek.

Výslužné zvláštních učitelů náboženství vyměřuje se tím způsobem, že za prvních 10 let ve službě bez přerušení strávených připadá kvota 40% služného do pense vpočítatelného, kterého ve službě činné posléz na penězích brali. Každým dalším rokem služebním pak kvota tato vzrůstá o 2·4%.¹⁴⁾

Učitelé, které následkem nemoci nebo tělesného úrazu, jimi úmyslně nepřivoděného, staly se ke službě nezpůsobilými, obdrží, byť i nedokonalý ještě deset, ale dokonalý-li alespoň pět vpočítatelných let služebních, takové výslužné, a jejich pozůstalí obdrží takové zaopatření, jako by tyto učitelé osoby byly skutečně dovršily deset vpočítatelných let služebních.

Při počítání služební doby, deset let převyšující, počítají se *zlomky* jednoho roku za plný rok služební, *převyšují-li šest měsíců*.

§ 59.

Osoby učitelé mohou býti dány na odpočinek buď trvalý nebo dočasný. Na dočasný odpočinek může býti dána osoba učitelé také tehdy, když není více třeba služebního místa, které zastává, a při tom není dána možnost, aby mohla býti povolána na jiné místo služební.¹⁵⁾

¹⁴⁾ Toto ustanovení jest nové. Bylo jím vyhověno požadavku katechetů, vyslovenému v petičích z r. 1898, jehož oprávněnost všechny instance jednomyslně uznávaly. Zemské školní radě zdál se býti předpis, že katechetové po dokonání 35. roce služebním míti mají právní nárok, aby dáni byli na odpočinek, *příliš daleko sáhajícím*, a vyslovila se, že jest třeba, aby vedle 35 služebních let *ještě stáří 60 let vyžadováno bylo*.

Ve zprávě zemského výboru ze dne 26. května 1901, tisk XIV., str. 32 praví se, že zemský výbor položil této úpravě **výslužného** katechetů *za základ ustanovení platná pro zemské úředníky s akademickým vzděláním!*

Samá sebou vtírá se otázka, proč neučinil taktéž při úpravě **služného** katechetů? Nejspíše proto, že by to bylo něco stálo, kdežto příznivé ustanovení v příčině **výslužného** katechetů dosud nestojí *nic* a po delší dobu bude vůbec vyžadovati nákladu nepatrného. Dosud nedokončil žádný katecheta 35letou službu, a tudíž vyměření plné pense katechetské dosud vůbec nenastalo. V roce 1900 pouze *jeden* katecheta měl 31letou služební dobu, 5 katechetů mezi 26—30, 4 mezi 21—25, 11 mezi 16—20 a 18 od 11—15 let. Vyšší *náklad*, jenž by vzešel zem. fondu, po případě pensijnímu fondu pro učitele, kdyby katechetům dostalo se plného výslužného po 35leté době služební, počítáním kvot výslužného pro kratší dobu let služebních, *nebylo v roce 1900 lze vypočísti!*

Že kvota výslužného katechetů po 10. roce služebním (po 40%) vzrůstá každým dalším rokem o 2·4% (při učitelích o 2%) jest nutným důsledkem ustanovení o kratší době služební.

¹⁵⁾ *Nové* ustanovení toto odůvodněno bylo tím, že, jak zkušenost za posledních let v několika konkrétních případech učila, dle dřívějších předpisů pensijních nebylo možno, aby osoby učitelé, definitivně ustanovené, které staly se zbytečnými následkem zrušení škol nebo tříd, mohly býti dány na případný odpočinek. Okolnost ta pro okresní školní fond spojena byla s nákladem, poněvadž takovým silám učitelským, byly-li přeloženy na jiné místo, musily býti veškeré aktivní příjmy ponechány, k čemuž při správách škol i přibytečné náleží; následkem toho pak převzato býti muselo pro případ, že nemohlo býti nalezeno stejné místo služební i přibytečné, které na obcích dřívějšího místa služebního nemohlo býti požadováno, výmínečně okres. fondem školním. Poněvadž podobné případy i později se mohou vyskytnouti a poněvadž není vyloučeno, že takové osoby učitelé, jichž služeb není třeba, nemohouce býti dány na jiné místo služební, často po delší dobu požívaly by dále své aktivní příjmy, *aniž by za to službu zastávaly*: jevílo se býti přiměřeným zavést pro takové případy podobné ustanovení, jaké platí pro státní úředníky.

Odpadne-li překážka, pro kterou byla osoba učitelská dána na dočasný odpočinek, jest tato osoba povinna, k nařízení zemské školní rady nastoupiti opět službu školní s těmitěž požitky, které jí vedle §§ 20., 26. a 27. tohoto zákona náležely, než byla dána na dočasný odpočinek, jinak přestane nárok na odpočivné, které užívala.

§ 61.

Vdovy a sirotci po zatímních osobách učitelských, které neměly vysvědčení způsobilosti učitelské a oženily se, neobdrževše potřebného povolení (§ 32.), nemají práva žádati zaopatření.

§ 63.

Nabyli-li již zemřelý pro sebe nároku na výslužné (§ 58.), přísluší vdově pense, která se vyměří 40% posledních vpočitatelných ročních duchodů zemřelého (§ 54.)¹⁶⁾

§ 66.

Pro manželske nebo následujícím manželstvím legitimované děti osoby učitelské přísluší vdově, má-li sama nárok na stálou pensí, bez rozdílu na počet žijících dětí, *příspěvek na vychování jednou pětinou* vdovské pense pro každé nezaopatřené dítě, které se nachází v jejím ošetřování. Počet všech příspěvků na vychování nesmí však převyšovati sumu vdovské pense.

Stále normální zaopatřovací požitky vdovy a dětí po učiteli, na odpočinku zemřelém, nesmějí dohromady převyšovati 80% posledních vpočitatelných ročních důchodů zemřelého.

§ 67.

Příspěvek na vychování dítěte přestane, jakmile dítě dokoná *dvacátý* rok věku svého, nebo dnem, kdy se dříve zaopatřilo.

§ 68.

Sirotkům, kteří nemají rodičů, nebo sirotkům, kteří jim na roveň jsou postaveni, pokud nejsou zaopatřeni a pokud jim není 20 let, přísluší dohromady v případě § 62. totěž odbytné, které by obdržela vdova, v případě § 63. však konkrétní pense, jejíž úhrn rovná se polovici vdovské pense, které požívala jejich matka, nebo macecha, po případě, která by jí příslušela.

Jestliže by však úhrn normálních příspěvků na vychování, který by podle § 66. býval náležel matce, převyšoval pensí sirotčí, poukáže se tato přebývající částka jako přídavek k pensí sirotčí podle hlav, a to tím způsobem, že kdykoli některé dítě pozbude práva k požitku, srazí se suma příspěvku na vychování, která na toto dítě připadá, a to potud, až ona přebývající částka úplně zmizí a zbude toliko úplná pense sirotčí.

Pense sirotků i s přídavky nikdy nesmí býti větší, nežli pense vdovská podle § 63. příslušející.

Z nároků těchto jsou jen ony dítky vyloučeny, které pocházejí z manželství uzavřeného v době, kdy učitel byl na odpočinku.

¹⁶⁾ Předpisy obsažené v §§ 63., 66., 67., 68., 69. a 70. jsou vzaty z dotyčných ustanovení pensijních moravského zákona školního ze dne 5. července 1899. Vdově po osobě učitelské, která v čas úmrtí svého pět neb víc než pět, ale ještě ne úplných deset takových let služby dokončila, náleží jako odbytné *polovice* vpočitatelného služného ročního, kterého zemřelý manžel naposledy požíval (§ 62.); dle moravského zákona školního však toliko *čtvrtina*. Protože tedy dosavadní předpis obsahuje ustanovení *příznivější*, než zákon moravský, nebyl § 62. změněn podle vzoru zákona moravského.

S dětmi z různých manželstev naloží se v případech §§ 66. a 68. jako by měly společnou matku.

§ 69.

Tato konkrétní pense přestane dnem, když není již žádného nezaopatřeného dítěte po zemřelém ve stáří menším 20 let.

§ 70.

Provádá-li se opět vdova po učiteli, vstoupí na místo jednotlivých přídavků na vychování (§ 66.) pense konkrétní, dětem po zemřelém svědčící (§ 68.).

§ 73.

Vdova po učiteli v činné službě neb *na odpočinku* zemřelém, aneb není-li vdovy, děti jeho a není-li ani dětí, jeho příbuzní neb sešvakření až do čtvrtého stupně, po případě dědicové, mají právo žádati, aby jim k uhrazení výloh, spojených s nemocí a pohřbem byla vyplacena *čtvrtina* vpočítatelného ročního služného, jehož zemřelý naposledy požíval.

Totéž platí za stejných podmínek o příbuzných, sešvakřených a dědicích ženských osob učitelských.¹⁷⁾

Není-li tu příbuzných neb sešvakřených, po případě dědiců, a mohou-li jiné osoby prokázati, že zemřelého před smrtí ošetřovaly, aneb že pohřební útraty hradily ze svého, *může* zemskou školní radou, souhlasí-li zemský výbor, i těmto osobám pohřebné býti povoleno.

Ustanovení §§ 3. a 6. říš. zákona z 21. dubna 1882 č. 125. říš. zák. platí za pohřebné.

(Dokončení.)

Učitelské choroby.

Podává G. M. ACHIAN.

Obyčejně jmenujeme nemocným toho, kdo je nucen své povolání přerušiti a trpí bolestí. Ve skutečnosti jest však více nemocných; neboť každé rozrušení některého orgánu v nesmírně složitém lidském těle jest »nemocí«.

Život jest pohyb a opak je smrt. Každým způsobem činnosti působí se jisté změny v orgánech našich; upotřebené součástky nahrazují se jinými. Děje se výměna látek. Zvláště dýcháním podporuje se výměna látek, neboť atmosférický vzduch přichází plicemi do krve a mísí se, při čemž temná tělíska krevní, která cestou tělem lidským nabírala dusík, vybavují kyselinu uhličitou a přibírají kyslík kterýmž se zjasňují. V noci přijímá krev více kyslíku, proto je potřebí míti v ložnici čistý vzduch. Součástky krevní tvoří se z potravin, které ovšem teprve v druhé řadě jsou důležité.

Pokud náležitá výměna látek, a to v určitém pořádku se děje, dotud je člověk zdrav; jakmile poruší se tato výměna, nastává nemoc.

Nepravidelnost ve výměně látek jest hlavní příčinou většiny onemocnění; totéž se naskytuje zhusta při nemocích učitelů a později uvidíme, kterak právě povolání učitelské k tomu směřuje, takové choroby přivoditi.

¹⁷⁾ Třeba vytknouti, že zde neděje se žádná zmínka o katechetech; při všech ostatních ustanoveních, jež také katechetů se týkají, poznamenává se to slovy: »(zvláštní učitelé náboženství se stálým platem)«. Zde snad se na to zapomnělo a bude snad se bez obtíží přiznávatí pohřebné příbuzným katechetů, po případě osobám, o nichž jedná se v odst. 3. Bude třeba při nejbližší příležitosti na příslušných místech žádati, aby v této otázce stalo se určité prohlášení.

Nemoci z povolání nebývají z mnoha stran uznávány; ale kdo se poohlédne jenom trochu v sociální hygieně, ten ví, že každý stav má své zvláštní radosti, ale i vady a ovšem též i nemoci.

Mlynáři, tiskaři a dělníci v továrnách, pracujících olovem atd., trpí zejména průjmem a úbytky, dělníci gumy otravují se sirovodíkem, které se jeví v nemocích ledvin a očí. V sirkárnách objevuje se nekrosa fosforem a rychlá ztráta zubů. Železniční zřízenci dobře jsou obeznámeni s rheumatismem a poruchami nervů, a tak bychom mohli uvést celou řadu nemocí z povolání plynoucích. —

A tak také úřad učitelský vyžaduje si ve svých řadách obětí služby, kteréž ovšem velmi často nám bývají upírány a většina lidí spatřuje v učitelstvu velmi příjemnou službu, vedoucí k dosažení vysokého stáří

Jistá pojišťovací banka vyslovila se takto: Seznané výsledky šetření speciálního již i v dřívějších letech, zvláště šetřením lékařů a duchovních ukazují, že při různých kategoriích učitelstva není zvláštních nemocí z povolání.

V hygienicko-statistickém díle dra. Eschericha pronáší se náhled, že učitelové se stránky zdravotnické stojí nejbližší kněžím a lesníkům, že 1·13 proc. dosahuje 80. rok věku. Praví: »Příprava ke službě jest bez škodlivých vlivů, v povolání není námahy, žádného nebezpečí, vlivů povětrnostních, stálá změna a radostné pocity v životě denním při skrovném platu a starosti rodinných, stálá činnost, odvislost a disciplína, kteréž vše učitele zadržuje před zbytečnými požadavky blahobytu, ctižádostí a touhou po majetku.«

Rada Händler napsal v č. 43. r. 1897 v časopise »Reichsblatt«: »Nejzdravějším povoláním přítomnosti jest učitelství na venkově, »vzduch« dětí, naplňujících třídu, učitele impregnuje tak, že stává se tím nezmarým (steinalt).«

Jak to jinak zní, jestliže svědomitý muž promluví, jako Dr. Siegel: »Školní lékaři jsou toho náhledu, že učitelstvo představuje dle zdravotního stavu velmi nepříznivý materiál lidský.«

Dr. Pilz v »Paedagogických květech« praví: »Jak málo se najde učitelů, kteří zůstávají zdraví a svěží až do svého stáří; množství jich umírá v květu svých let«

Jean Paul volá: »Chcete-li malovatí ukřižování, vemte si za model učitele.«

Dle lékařských zpráv bylo v Lipsku učitelů nemocno 42·7 proc. Úmrtnost učitelů je také značná. Prof. Dr. Büchner sestavil tabulku průměrné délky života, kteráž činí u duchovních, vyšších úředníků, kapitalistů 63—68 let, u venkovanů a lesníků 62—63, u obchodníků 61—62, při vyšším důstojnictvu, výše postavených všech kategorií, hospodářích, velkostatkářích a akademických učitelích 59—61, u zahradníků 58, u právníků 58—59, při umělcích všech oborů 57—58, *při učitelích* 56—57, při lékařích 54—56, při řemeslnictvu a dělnictvu 46—55 let.

Dle jiných rozpočtů jeví se průměrná délka života učitelů škol měš. 38·6 let, učitelů škol obecných 36·9 let.

Protože tuto nelze mluvit o úmrtnosti stářím, jistě přivoděna tu smrt nemocí. A to vede nás k přemýšlení, že stav učitelský jistě má své zvláštní choroby.

Nevěři-li někdo tomu, nechať jen po první hodině vyučovací vstoupí do třídy, nechať se tam podívá v zimě a v létě! Ty rozdily!

Ráno všechny dívky si přinesou sebou téměř veškerý noční výpar z domova a odpoledne cítíte ze všech zápachů různých kuchyní, nevzpomínaje při tom vůni,

kteří si přinesou děti obuvníka nebo koželuha; kličem voní syn truhlářův, fermeží a olejem syn lakýrníkův.

Ve škole byl hoch, jehož otec smažil rybičky a po ulicích je prodával. Vůni toho »jemného« omastku načichlý oděv hochů líbezně čpěl ve třídě.

Počítejme trochu: vdechnutý vzduch obsahuje 21 proc. kyslíku, vydechnutý jen 16 proc. obsah dusíku zůstává asi týž. Vdechnutý vzduch má 0·4% kyseliny uhličitě, naproti tomu vydechnutý již 4%, k čemuž přidruží se nasycení vodními parami. Snadno seznáváme, že vzduch v uzavřené místnosti se málo tím čistí. Je dokázáno, že kyselina uhličitá, dýchacími ústroji tvořená, jest obtížnou při 1%. K tomu přistupují ještě jiné vydechnuté plyny, které nazval Du Bois Reymond »Antropotoxinem«, kteréž stupňují se asi stejně jako kyselina uhličitá.

Dospělý vydechne 18 l kys. uhličitě v hodině, dítě asi 10 l; z toho snadno vypočteme, kdy máme vzduch ve světnici zkažený.

Uvažíme-li, že nejen plíce vydychují, ale i kůže vydává nepříjemně páchnoucí plyny, nepotěší nás nikterak ani rozklad potu, kterýž obsahuje kyseliny: mravenčí, octovou, máselnou, amoniak atd.

Dle zkoumání shledá se snadno v obecných školách $\frac{1}{5}$ % špatný, 11·9% velmi špatný a ve 13·1% zcela špatný vzduch.

Že snad špatný vzduch někomu budí zvláštní chuť k jídlu, to ještě nikdo nedokázal, naopak.

Čistý vzduch a čerstvý posiluje a oživuje tělo i duševně vzpružuje, zatím co zkažený vzduch tělo ničí a uspává život duševní.

Dr. Reinhardt v Drážďanech zkoumal vytápění školních světnic a shledal ve 40 různých budovách:

Topení	Teplota dle Celsia		Kysel. uhlič. na 1000 dílů vzduchu		Relativní vlhkost % nasycení	
	dopol.	v poledne	dopol.	v poledne	dopol.	v poledne
teplou vodou	17·5	20·0	0·98	2·33	40·09	47·15
vzduchem teplým	17·75	19·0	0·87	1·84	49·42	51·78
kamny	14·88	18·5	1·08	2·64	52·67	57·88

Topení teplým vzduchem má mnoho vad všeobecně známých, na př. po delším přerušení topení na počátku otvory teplovodné páchnou a tím znečišťují vzduch, povstává vysychání v krku, čímž žízeň a katarhy bývají přivoděny. Také prach se tím jednak žene, jednak stále zvedá, horký a suchý vzduch způsobuje sklíčenost, zmáhá se proudění krve do hlavy, bolení hlavy, nervosní rozrušení, stahování v krku, pálení v chrápech, zvýšená činnost sliznic a chraplivost.

Což pak nás oblažují také výpary z šatů dětí?

Zvláště při nepříznivém počasí, více na venkově než ve městě, je vzduch ve třídě kažen měrou značnou. Takový vzduch nevypudíte ze světnice ani za týden, stále a stále vám to čpí. Kdy budou všude šatny dětí na chodbách?

Školní prach již mnohého učitele uvrhl na lože, protože tento prach jest nadmíru jemným a právě svojí jemností dostane se velmi snadno hluboko do plic, kdež usadí se a působí pro »blaho« žití. Má-li někdo t. zv. železné plíce, tento prach působí aspoň na krk tak, že přece ukáže, seč jest.

Bylo nalezeno v obecné škole v jedné světnici 100.000 bacillů v 1 m³ vzduchu, v jiné seznáno 60—70 mil. těchto přátel zdraví, — zatím co horský vzduch bývá jich téměř zcela prost.

Prof. Carelly ve Škotsku našel v 1 l vzduchu při dětech čistotných 63 bakterií, při nečistých 159, v čistých místnostech 85, v nečistých 139, při nejmladších dětech 167, při následujících stupních 146, 106, 76, 69, 68, 51 bakterií.

Učitel bydlící ve školní budově má tyto bakterie k lepšímu i po skončeném vyučování

Proti prachu jest učitel bezmocným, neboť dosavadní čistění ve školách jest nedostatečné. Dosud mete se ve škole nejvýše dvakrát týdně, zatím co v každé domácnosti koná se totéž *denně*.

Mohou vznikat tedy choroby čistě školní, jak dokázali jsme stručně jen a způsobem povšečným. Jestliže by tedy někdo záviděl nám ty nové platy, zeptejme se ho, chce-li v takém vzduchu pracovati za tak nepříznivých okolností.

Což nikdo nevidí, kolik trpělivosti je nám ve škole potřebí, kolik zlosti zkusíme, kolik duševních těžkých napjetí, kolik inspekci, kolik všech různých prací s tím vším spojených?

Učitel není ze dřeva, a kdyby byl, i to dřevo podléhá rušivým účinkům a těch my máme ve škole dost a dost.

Každý stav má své slasti i strati. Strastí bývá více, a tak i u nás. Než proto přece jen s chutí do práce s heslem »Nechte maličkých přijíti ke mně!«

Znovu čísti.

Mme de Sévigné pravila jednoho dne ke své dceři: »Musíme doufati, že přijde čas, kdy vaše dítko se zalíbením *znovu* bude čísti knihy již přečtené. Nemáme věru pravé radosti z jiné četby, než z té, která nás dovede nadchnouti a kterou přijmeme za četbu *svou*.«

Kdy rádi saháme po knize již přečtené?

Děvčátko, o němž Mme de Sévigné činí zmínku, její vnoučátko, rádo četlo a četlo mnoho. Jako však všechny jiné děti, tak také i ono, bralo knihu za knihu, četlo s dychtivostí, spěchem, aby jen brzo se dovědělo, jaký to neb ono vypravování mělo »konec«, — a nenechávalo dojmům, jaké mezi četbou přicházely, dosti času, aby se z nich vyvinulo něco jiného než pouhé dojmy. Ve věku tom, jako u všech dětí tak také i u tohoto děvčátka, nebyl duch pro četbu dostatečně připraven; přechásto — lépe snad by bylo říci *vždy* — není to chtivost, zvědavost, dověděti se něco nového, která dítku knihu do ruky vtiskuje, zvědavost, kterou nic nemůže zastavit ani ukojit. Tato nálada duševní ochabuje v letech pozdějších a přijde čas, kdy člověk si řekne: »Teď nemám touhy čísti, — (něco nového) — ale chci *znovu* čísti.«

Znovu čísti. — Myšlénka tato zahrnuje v sobě nutně *volbu*. — Které knihy budeme znovu čísti? — Přečetli jsme knih mnoho, spousty, — brali jsme však knihu za knihu, bez rozdílu, — a v tom chvatu nepovšimli jsme si ani, jak ta neb ona kniha zvláště mysl naši poutá. Nyní však, když horečka se utišila, když hlad byl ukojen, — vzpomínka připomíná nám knihy, jimiž mysl naše byla tehda zvláště zaujata.

Otvíráme poznovu knihy ty a jejich četba nás nyní opravdu těší, a jestli radost, kterou pocítujeme při čtení těchto knih, přemůže touhu po novotě, stává se nám četba ta četbou zamilovanou, četbou *naší*.

Co hledáme v četbě, již jsme si zamilovali?

Není to vždy, ani ne často *rozum*, který je rozhodčím při volbě četby, jež nás zvláště těší. — Je to *cit*. A jaký je ten cit? Je to snad touha čísti něco lepšího?

Nemůžeme k tomu přisvědčiti, odporuje tomu zkušenost, jež nám praví, nejlepší díla nemohou se vždy vykázáti největším počtem čtenářů.

Přisvědčme, že velmi často saháme po knize, již jsme si zamilovali ne pro ni samu, ale *k vůli sobě*, — hledáme v ní *sebe samy*. Otevíráme knihu, zdá se že proto, abychom se jí jenom pobavili, — ve skutečnosti však chceme viděti v knize té sebe samy, jakými bychom *si přáli býti*, neb *jakými již vskutku jsme*.

V následujících řádkách pokusíme se státi se srozumitelnějsími.

My pouštíme se do ruchu — do boje životního s úmyslem, zadost učiniti naším přáním, uskutečniti naše sny, jež zbudovali jsme si v mysli své. Máme důvěru v provedení svých úmyslů. Před námi otvírá se budoucnost plná slibů — a my jsme té víry, že se nám vyplní. Však velmi často ze všeho není nic. Zlaté zámky, které jsme si vystavěli — se rozpadly — existence, v níž jsme, není ta o které jsme snili. — Než ani potom nezaplašujeme sen, jimž tak rádi jsme se obírali — a jsme šťastni při tom snění.

Než na snu zbudovaném v mysli není dosti. Je sen *psaný* — to jsou knihy. Jak bychom pak neměli s radostí sahnouti po knize, v níž shledáváme se se svým snem, se svým ideálem? V knize zdá se nám, že vskutku *žijeme* sen svůj — neboť osoby mají charakter, příhody a hlavně štěstí takové, jaké si přejeme, — a tu jsou ty knihy, jež stávají se četbou naší zamilovanou, zkrátka *četbou naší*. — A proč? My našli jsme v nich *sebe samy*.

Snadno si nyní vysvětlíme, proč vojínové tak rádi čtou životopisy slavných válečníků, — proč mnichové životopisy velkých mužů z jejich řádu atd. Je tu kniha jakoby zrcadlem, v němž duše naše vidí své myšlenky a pocity oblíbené; — je naším přítelem, vždy ochotným říci nám to, co si přejeme slyšeti — ona nás dovede potěšiti, když jsme smutnými, — když duše naše je rozrušena, — ve *své* četbě najdeme slova konejšivého, — když srdce naše váhá a couvá před povinností, v četbě *své* hledejme povzbuzení — ano i výčitku.

Všecky knihy ovšem nemohou míti pro nás tohoto výsledku. Jest třeba čist a hlavně *znovu* čistí jen knihy *dobré*.

Fr. Neliba.

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

Otázka biblická jest otázkou čistě vědeckou, ale vývody a důsledky její sahají daleko, ba dotýkají se samých základů náboženství nadpřirozeného, zjeveného. Tato otázka vědecká stala se najednou předmětem

novinářských článků a úvah denních listů, obsahem veřejných diskusí, vyvolala celou, již nyní četnou literaturu. »Habent sua fata libelli.« Po dlouhou dobu otázky biblické a problémy, spadající v původ a výklad bible, řešeny v pracovních orientalistů, theologů i filologů a celý ostatní svět neměl ani potuchy, co již vykonáno práce zvláště za doby poslední na jediném tom poli, jež slove: bible. A hle — vladař promluvil, noviny přinesly jeho slova, konkluse z jeho výroků

a názorů, a široké veřejnosti poněkud odkrývá se aspoň nepatrně závoj, zakrývající mu dosud výsledky práce a bádání vědy nejnovější. Předmětem veřejné diskuse jest bible, táž bible, která předmětem úsilovného bádání je již více nežli sto let. Vznikl racionalismus, doba, jež ránu smrtící měla zasaditi dosavadnímu pochopení a výkladu zpráv biblických, bylo nutno sáhnouti k obraně, chopiti se zbraní. Hledány důvody a doklady a nalezeno jich s dostatek.

Napoleon podnikl své tažení do Egypta; četné památky zaslých dob, tam objevené, nalezly svého *Champolliona* staršího i mladšího, rozlušťeny hieroglyfy, podniknuta celá řada cest výzkumných, jež množství památek drahocených přinesly museím evropským. *Champollion* starší nalezl v práci vědecké mnoho zdatných pomocníků i pokračovatelů. Byl to především *Rosellini*, prof. v Pise, jenž z prvu druh *Champollionův*, pokračoval pak po odchodu a smrti jeho (r. 1832) na cestě jím vytknuté. Po něm pak vůdce výpravy německé, *Richard Lepsius*, dále *Jindřich Brugsch* a *Jan Dümichen* získali si zásluh velikých. Současně činna byla i Francie (*Vicomte de Rougé*) Anglie (*Flinders Petrie*). Na půdě starého Egypta mnoho práce vykonali *Mariette*, *Maspero*, *Grebant* a j. a práce vědecká, založená na výkonech, nálezech a objevech jejich, poskutuje velmi mnoho důkazů a potvrzení údajů biblických, vypravujících nám o osudech národa izraelského, vyrostlého z rodiny Jakobovy v blízkém a bezprostředním styku s obyvatelstvem starého Egypta.

Zároveň s pracemi na půdě starého Egypta přihlíženo i k druhému místu, jež těsně souviselo s nejstaršími dějinami národů biblických, a zraky mnohých myslitelů zvědavě se obracely k odumřelým, nyní tak zpustlým břehům řeky Eufratu a Tigridu, ve starou Mesopotamii. Jako zájem pro kraje starého Egypta a obyvatele jeho vzbuzen rozluštěním záhadného písma hieroglyfického, tak i zde první zřetel obrácen k epigrafickým památkám a úsilovná péče vynaložena na rozluštění jejich.

Vzata v úvahu stará zpráva *Petra de la Valle* (z r. 1621) o nápisích, jež nalezl v místech, kde stálo staré Persepolis. Z nich přinesl do Evropy pouze úryvky, jež pak doplnil *Chardin* (r. 1674). Vzpomenuto i vyvrácení domněnky, že by jednalo se o nápisy; tak tvrdil *Th. Hyde* (r. 1700),

vysvětluje písmo klínové jako ozdabu architektonickou; ovšem že již ve druhém vydání knihy své odvolal toto tvrzení. Bylo nutno především opsati nalezené nápisy, aby na základě přesných opisů mohlo býti podniknuto soustavné bádání, směřující k tomu, aby nalezen byl klíč k rozluštění jejich. Bylo jisto, že jsou zde nápisy historické, staré, jichž rozluštění bude světlem pro dosavadní temno starých dějin orientu. Opisování spojeno bylo s mnohými a velikými obtížemi. Nápisy nalézaly se vysoko, na skále, bylo možno pozorovati je pouze dalekohledem a hlavně jen v době ranní, kdy osvětlovány byly paprsky slunečními. Nesnadné práce té podjal se *Karsten Niebuhr* a dokončil úplně opis nápisů teprve *Westergaard*. Bylo obecné přesvědčení, že jedná se zde o nápisy trojím písmem a v trojím jazyku zhotovené a hned vyslovována naděje, že jen přiměřeným srovnáváním všech tří sloupců možno přijíti k rozluštění a porozumění. Přední orientalisté projevíli různé náhledy své, jež však nevedly dále nežli v bludiště hypotéz.

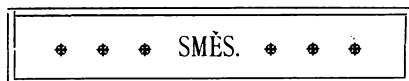
Ve věci nastal nenadále netušený obrat. V učené společnosti göttingké předčítal 14. září 1812. *G. Fr. Grotefend* vědeckou práci svoji o písmu prvního sloupce nápisů perselských, kterážto práce je základním kamenem všech kroků dalších v tomto oboru. Důmyslným pochodem započal Grotefend rozluštěním slov, značících jména panovníků Xerxes, Hystaspes, Dareios, podal výklad úplně správný, jenž pak byl cestou četným následovníkům jeho. Pokračováno v luštění druhého i třetího sloupce nápisů perselských, kteréžto práce činně a se zdarem účastnili se *Eugène Burnouf*, francouzský orientalista, jehož však daleko předčil učenec německý *Christian Lassen*, prof. v Bonnu. Tím, že k opuštěným krajům mesopotamským obrácen byl zřetel vzdělané Evropy, množil se poněkud počet nálezů a přibývalo materiálu. *Jindřich Rawlinson* objevil nápisy Behistunské a *Westergaard* okreslil nápisy, nalézající se na hrobech králů perských v Nakš-i — Rustamu.

Přední zásluhu o rozluštění úplně nejen všech sloupců nápisů perselských, ale i jiných, hlavně behistunských má *Jindřich Rawlinson*, jenž podal úplný a přesný překlad všech nalezených nápisů, nejen staroperských, ale i suských a assyrsko-babylonských, určil platnost jednotlivých značek (v letech 1840—1851) a na zá-

kladč, jež položil Grotefend, vykonal dílo rozluštění nápisů úplně. Práce jeho, jež v oboru rozluštění písem nápisových vykonal, odměněny byly i tím zadostiučiněním, že zároveň a samostatně k týmž výsledkům došli i jiní, zvláště *Hincks* v Dublině (r. 1846) a *Jul. Oppert* v Paříži (1847.). Skvělé výsledky správného rozluštění písem klínových, časté zprávy o nových a nových

nálezích podnítily mnohé cestovatele touhou poznati tato místa a pokusiti se o výkopy a nálezy další. Ovšem obtíže cesty, krajina velice nezdravá četnými bařinami a nebezpečná nejistým obyvatelstvem svým, nelákala, ba spíše zrazovala cestovatele; však zájem pro vědu a poznání, a vědomí nesmírné důležitosti možných nálezů, ta překonala všechny obtíže, v cestu se stavící.

[Pokračování.]

»Učitelské Noviny«, redakci p. Ad. Frumara vycházející, snaží se, seč jsou, přetrumfovat svým radikalismem všechny své vážené literární spolubojovníky. V čísle 24. t. r. přináší ve stati o literatuře stručný referát o Nieuwenhuisově spise: *O výchově*. Knihovna »Nového Kultu« č. 8. I s obálkou dle Vallotona za 30 h. »Obálka znázorňuje rozlíceného pátera, praskajícího zuřivě metlou kloučka, který si nechutná dogmata v odhozeném katechismu v paměť nevštípl, přes obnaženou část těla, sloužící ode dávna za trpné místo tělesné exekuce. Charakterisuje tím násilnictví stále ještě kvetoucích vychovatelských a vyučovatelských systémů ostře.« Nepozastavujeme se nikterak nad případnou obálkou. Myslíme jen, že »násobilka« našim žákům nechutná o nic lépe než dogmata katechismu; a obrázek mohl by — ovšem ve formě méně vítané našim pp. radikálům — rozlíceného učitele, praskajícího zuřivě metlou kloučka rovněž tak zachytiti jako ukrutný princip autority! — V referátu, z něhož patrně, že vlastně autor bojuje již pod titulem výchovy proti všemu společnému, na určitých řádech založenému společnému vychování, t. j. naší škole, praví se též toto: »Praví učenci pochybují o všem. Právo pochybovanosti musí býti uznáno za nevyhnutelnou podmínku pokroku intelektuálního cviku školákov, a všude, kde cesta je zatrasena, stává se překážkou volného bádání pravdy.« Doufáme, že učenec, jenž tuto duchaplnost proslovil, sám na škole tomuto fenomenálnímu principu vychovatelskému dá volný průchod a pak nám poví — jako pravý učenec — jak pochodil.

Čilé učitelky. Inspektor z Briauçon podává zajímavou zprávu, jak některé učitelky

z jeho departamentu navádějí dívky k tomu, jak si mají počínati v hospodářství. Učí své svěřenky udržovati domácnost v pořádku, učí je připravovati různá jídla a zhotovovati různé oděvy. — Učitelka z Escoyères zadřídila zvláštní vyučování čtvrtční (den volný). Ve čtvrtek pozve si totiž k sobě jedno nebo dvě děvčátka (ovšem že ze tříd vyšších) a děvčátka za dozoru učitelky připravují oběd, ke kterému pak slečna s malými kuchařkami pospolu zasedá. — Učitelka z Forville naučila žáčky, které pro vzdálenost nemohly chodit na oběd domů a do školy jen nějaké studené jídlo si přinášely, vařiti polévku a jiná jednoduchá jídla, aby mohly pojísti v poledne také něco teplého. Zvláště v zimě byla pro dívky s nemalou výhodou tato malá školní kantina. — Učitelce z Puy-Saint-Pierre posloužilo vyučování hospodářství jako výborný prostředek k zlepšení návštěvy školní.

Cár a vyučování. Ve svém rescriptu, týkajícím se oprav, jež se mají zavést ve vyučování, praví cár mezi jiným toto: »Především opakují své přání, aby ve školách *vzdělávání* mládeže šlo ruku v ruce s *vychováváním* v duchu víry, poddanosti trůnu, lásky k vlasti a úcty k rodičům. Zkrátka jest třeba, aby žáci již ve své mladosti navykali si disciplině. Škola, ze které vycházejí žáci sice s vědomostmi, ale *bez vychování* náboženského i mravního, bez uvědomění citu o *povinnosti, pořádku, úctě k starším* — škola taková nejen že by neměla žádného užtku, ale naopak často by byla na škodu, poněvadž by podporovala jenom *zaturzelost a domýšlivost* na velkou škodu všech. Jest třeba, aby byly školy, ústavy, kdež se nejen vyučuje, ale také vychovává.« — Jsou to dojista slova moudrá, jimž přisvědčí každý, kdož pro »přílišný« rozum nezapomněl na srdce.

Ni.

Odkaz ve prospěch školství. Zesnulý metropolita katolíků v ruském Polsku odkázal celý svůj majetek svému otci, avšak s podmínkou, že po smrti dědicové má jeho majetek, zapsaný v zemských deskách a ležící v jedné ze severních gubernií ruských, přejíti ve vlastnictví římsko-katolického semináře duchovního v Mohylevě. Kromě toho odkázal svému příbuznému 2000 rublů, sestře svojí 5000, útluku dívek 1000, útluku hochů 1000, římsko-katol. semináři duchovnímu lodžsko-žitoměřskému 10.000 rublů.

Atheismus mezi rusínskou mládeží.

V Novém Sączu na gymnasiu rusínském koná se šetření stran tajné propagandy atheistické. Sídlem jejím byla dle udání «Haličana» bursa ruská, to jest konvikt, kde byli chovanci pronásledováni a bití od svých kolegů za to, že konali modlitby. To jsou ovšem smutné poměry mezi nastávajícími vychovateli a vůdci národa.

Oslava jubilea papežského v Krajině a Haliči. Za celých 20 věkův pouze tři papežové dožili se 25leté vlády, čítáme-li v to i sv. Petra. Proto zvláště mládež školní bylo potřeba na tak významnou událost upozorniti. Tak stalo se hlavně na školách obecných i středních v Kraňsku, kde 3. března, ve výroční den 25leté korunovace Lva XIII. bylo na školách prázdné a konány exhorty o jubileu papežském a mše sv. za náměstka Kristova sloužena. Loňského roku na všech školách bylo prázdné v Haliči a exhortou a službami Božími zasvěcen začátek 25letého papežství Lva XIII. Taková oslava utkví pak v srdcích mládeže nad jiné významněji, poněvadž se děje tak významným způsobem. Snad mohlo bez velkých překážek tak státi se v celém Předlitavsku.

LITERATURA.

Z nakladatelství *Cyrrillo-Methodějského* (V. Kotrba) v Praze:

Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět. Sepsal L. z *Hammersteinu* T. J. Se svolením spisovatelovým přeložil a upravil Dr. J. Podlaha. Část II. Cena 3-60 K. Kniha tato, dokončující řeci na neděle a svátky církevního roku, významně se týká skvělými vlastnostmi pára Hammersteinova jako první díl těchž výborných řecí.

Náboženství a věda. Odpověď na Draperovy Dějiny konfliktů mezi náboženstvím a vědou. Napsal Fr. *Tom. Cámara*, O. S. A. Ze španělštiny přeložil *Ant. Freccr*. Vzdělavací knihovny katolické svazek XXVII. Sešit 9.—10. Cámara významitě odpovídá na nevědecký spis Draperův jest tímto sešitem ukončena. Upozorňujeme vřele na tuto

výbornou práci. Spis tento, jako všechny předechozí díly Vzdělavací knihovny katolické, zasluhuje co největšího rozšíření.

Nikolas Nickleby. Napsal *Charles Dickens*. Z angličtiny přeložila Marie Charbuská. Sešit 1.—3.

Vybrané spisy Petra Kopala. Dílo IV. Sešit 17.—18. Soubornou sbírku bystrého pozorovatele přítomného života zajiště netřeba zvláště katolickým kruhům doporučovati. Jeť pro vzácné své péro znám všeobecně.

Z nakladatelství *B. Kočího* v Praze:

Základy umělecké výchovy se zvláštním zřetelem ku kreslení dle přírody.

Obrazárna pro školu a rodinu, vydávaná nakladem *B. Kočího*, přináší ve svých dalších sešitech 5.—8. *Józy Úprky*: Slováckou idylku, *Václava Jansy*: Staroměstský rynek s radnicí a kostelem P. Marie před Týnem; *J. Věšina*: Doprawu dříví s vysokých Balkanů a *Al. Kalvody*: Leopoldův sál na hradě Buchlově. Ku každé z těchto zdařilých reprodukcí připojen je instruktivní výklad slovesný.

Vítáme srdečně druhé dílo záslužné **Polské knihovny**: *W. St. Reymonta*, *Zaslibená země*. Nový svět otevírá nám tu Reymont: boj polského živilu s německým a židovským na poli průmyslu v továrním městě Lódži. Tento široký ramec sociální vyplněn jest nádhernou mosaikou milostných afér, životných figurek lódžských atd. atd. Nakladem E. Beauforta v Praze.

Z nakladatelství *Rud. Ruppy* v Pelhřimově: **Kazatelna**. Homiletický časopis. Pořádá *Fr. B. Vaněk*. Sešit 4. Obsahuje cyklické a jednotlivé řeči pošítní, literaturu a směr, homiletiky se týkající. Doporučujeme.

Papírnický závod družstva Vlasť má hojný výběr obrázků k prvním sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu svatému přijímání:

1. Domácí po 2 h, (100 za 1-50), po 4 h (100 za 720), tři druhy po 14 h (100 za 12 K); 2. štyrsko-hradecké od firmy »Styria«: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za 21-60); loňský a letošní obraz k prvnímu sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 11 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svaté zpovědi:

1. Berlínské — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2-50), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h 100 za 16 K); 2. mnichovské: po 18 h (100 za 18 K) a po 20 h (100 za 20 K).

Poznámky: 1. Přicházím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty only si vybrali. 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, takže i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložíli jsme velkého kapitálu, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorek, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hůtově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. roklamače, jest se nepočítá a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žakoví, gym. professoru na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Reforma měšťanských škol. — Nový zákon učitelský. — Nové vychování! — Feuilleton.
Směs. — Literatura.

Reforma měšťanských škol.

Ve starších dobách byly všechny městské školy biskupské a farní a stály úplně na stanovisku obecné školy nebo měly ráz školy latinské. Proto slavní paedagogové 18. století žádali výslovně škol, které by úplně vyhovovaly potřebě měšťanského a živnostenského stavu. Zvláště kruh hallských pietistův okolo Francke seskupených postavil tento požadavek a učinil několik pokusů, které se zdařily. Zájem pro tyto školy byl zvýšen spisem Resewitze-ovým v Kodani r. 1773 vydaným »Die Erziehung des Bürgers«. Tato otázka od té doby neustala býti přetřásána, až měšťanské školy byly uvedeny v život.

V Rakousku byly zavedeny zákonem ze dne 14. května 1869, jímž se ustanovují pravidla vyučování na školách obecných. Druhá část tohoto zákona jedná o školách měšťanských, a to v § 17.—19.

Účel, pro který byly tyto školy založeny, vysloven je jasně v § 17. těmito slovy »Školy měšťanské zřízeny jsou k tomu, aby poskytovaly těm, kteří nechodí do školy střední, vzdělání vyššího, nežli je to, jehož dojití mohou na škole obecné. Na těchto školách vyučovati se má těmto předmětům náboženství, jazyku a písemností, zeměpisu a dějepisu, zvláštní zřízení majíc k vlasti a k ústavě vlastenské, přírodopisu a přírodopytu, aritmetice, geometrii, vedení knih, kreslení od ruky, kreslení geometrickému, krasopisu, zpěvu a tělocviku; děvčata vyučovati se mají: ženským ručním pracím a nauce o domácím hospodářství. Na školách měšťanských, které nejsou německé, poskytnuto buď příležitosti, naučiti se jazyku německému. Když k tomu přivolí školní úřad zemský, může se na školách měšťanských také vyučovati některému jazyku živému, však způsobem neobligátním.«

Tento důležitý odstavec považovali jsme za vhodné předeslati, poněvadž jest nutno seznámiti se s ním, chceme-li snaze po reformě měšťanské školy dobře rozuměti.

Zákonodárce zamýšlel založiti měšťanské školy jako vyšší druh školy obecné pro města, aby dítky mohly se vzdělati na obchodníky a řemeslníky. Ráz její tedy byl rozhodně praktický; ale byl doplněn také jiným účelem, jak naznačo-

vala změna tohoto paragrafu zákonem ze dne 2. května 1883 »Škola měšťanská má poskytovat vzdělání vyššího, nežli se poskytuje školou obecnou, hledíc jmenovitě ku potřebám průmyslnickým a rolnickým. Škola tato poskytuje též přípravy k ústavům učitelským a k takovým školám odborným, které nepožadují přípravy ze škol středních.«

Z počátku docházeli do těchto škol jen žáci lepších vloh, ale později přelínávaly se třídy měšťanské školy i žactvem vloh prostředních a úplně nevyhovujících. Nářky ozývaly se nejen soukromě na tyto trudné poměry, nýbrž také v konferencích; odtud pak vyrazily mohutným proudem do veřejnosti, a to hlavně do učitelských listův a jednot, které snažily se hledati nápravy. Tyto snahy čelily k reformě školy i učitelstva. Voláno po obmezení počtu žactva, po lepším materiálu výchovném, po zmírnění požadavků vyučovacích, po oddělení správy školy měšťanské od obecné, a také hlavně po zlepšení hmotného stavu učitelstva.

Že nebyly tyto hlasy a stesky nadarmo, ukázalo se letošního roku, kdy ve dnech od 21.—23. března byly v ministerstvu kultu a vyučování konány porady o reformě měšťanské školy na popud a za předsednictví ministra vyučování dra. Ed. rytíře Hartla, který osvědčil se dobrým znalcem školských poměrův a přítelem vyššího vzdělání nejširších vrstev obyvatelstva. Z Čech byli povoláni do ankety za české učitelstvo: zemský inspektor školní Fr. Wenig, ředitel Kneidl z Karlína, učitel J. Dyk Královic a ředitelka Marie Vítková z Kutné Hory. Kromě českých zástupcův účastnili se porad sekční šéf dr. Z. Kaněra jako místopředseda, radové Haidmaier, Heinz a Berger, okresní inspektor Fellner jako referent ministerstvem povoláný; mezi účastníky bylo 9 ředitelů a 2 ředitelky měšťanských škol, 1 správce školy obecné, říšský poslanec a učitel Schreiter. Celkem bylo 32 účastníků.

Ministr zahájil schůzi, přivítal srdečně přítomné a uvedl, že všude ozývají se nářky na nynější školu měšťanskou, jakož i snahy po její reformě. Vyzval pak přítomné, aby zcela svobodně a upřímně vyjádřili svoje mínění a přispěli tak k reorganizaci tohoto školství. Při tom však prohlásil se vši rozhodností, aby navrhovány byly jen takové změny, které by se mohly provést v rámci dosavadního školského zákona, jinak že by tato práce byla marna.

Anketě bylo předloženo 14 otázek, které měly býti projednány, případně příslušné resoluce odhlasovány. Byly vysloveny různé názory, o kterých učinil ministr vyučování hned překvapujícím důvtipem a znalostí věci bystrý závěr a úsudek.

První otázka jednala o tom, zda je potřebí opravy měšťanské školy; poněvadž tato záležitost byla samozřejmě a všeobecně se uznává, nebylo o ní debatováno.

Druhá i třetí otázka jednala o přijímání žáků do měšťanské školy. Referent žádal, aby přijetí bylo závislo na zkoušce. Kdyby žák nevyhověl již v prvním čtvrtletí požadavkům vyučovacího plánu a ukázal se neschopným, sbory učitelské budou oprávněny poslati jej zpět do školy obecné. Členové ankety uznali všeobecně potřebu přijímací zkoušky, ale pouze tehdy, když nastávají pochybnosti o schopnostech žakových v rozsahu, jak výnos ministerstva vyučování ze dne 16. června 1899 č. 8365 nařizuje. Dítky, které nejsou duševně vyvinuty, nelze přijímati do měšťanských škol, vzhledem však k nucené docházce školní mohla by se rozšířiti škola obecná o jednu nebo dvě třídy.

Čtvrtá a pátá otázka týkala se revise učebné látky. Podle názoru referentova je měšťanská škola přetížená; proto má se látka učebná rovnoměrně rozdělit a

přidati se má za tou příčinou ještě jedna třída; do programu učebného sluší dáti nauku o účetnictví a jazyku francouzském, aby tím způsobem usnadněno bylo absolventům školy měšťanské vstoupiti do škol reálních. Při debatě uznána byla všeobecná nutnost revise osnovy a bylo rokováno o tom, zda je potřebí zavésti též algebru, a to ne do 3. třídy, nýbrž do 4, avšak jen v rozsahu, pokud jest jí třeba pro geometrii.

Vůbec bylo poukázáno na potřebu, aby plány učebné byly přizpůsobeny moderním poměrům, aby staly se školy tím, proč byly založeny, totiž ústavem pro vyšší vzdělání měšťanského dorostu, jakož aby podaly dostatečnou přípravu pro odborné školy. Proto doporučováno mimo jiné i počítati s obecnými čísly. Pro dívčí školy nechť jsou upraveny zvláštní osnovy. To je zcela přirozeno; a dlužno nazvati podivným, že ředitelka Marie Vitková žádala pro ně stejných učebných plánů, zvláště co se týče vědeckých výsledků celkových; jen v praktickém využitkování vědecké látky má prý býti přihlíženo k požadavkům dívčích škol pro život. Proto žádá, aby na dívčích školách zavedeno bylo též geometrické rýsování, geometrii pak aby bylo věnováno více času než doposud. Ruční práce mají býti přizpůsobeny národohospodářským a průmyslovým poměrům obyvatelstva, dále aby bylo tomto oboru hleděno k uměleckým zásadám. K tomu konci mají učitelky ručních prací nabývati hlubšího vzdělání všeobecného i odborného. Přimlouvá se za to, aby na dívčích školách bylo tělocviku vyučováno alespoň dvě hodiny týdně.

Máme za to, že žádost zástupkyně měšťanských škol dívčích vycházela pouze ze snahy, aby tyto byly postaveny chlapeckým školám úplně na roveň, aby byly rovnocennými. Ale to není zajisté správným stanoviskem, poněvadž zvláště u dívek má býti brán zřetel k praktickému výcviku, nikoli k theoretickému. Většina dívek má se připraviti na úkol hospodyně, jen malá část jich jde do škol obchodních, aby tam nabyla vzdělání k některým úřadům.

Zajímavá byla rozprava o methodě vyučovací. Školy měšťanské jsou tak upraveny, že podávají v každé třídě celek látky v jednotlivých předmětech. Byly sice vytýkány některé vady těmto kruhům koncentrickým, ale přece nejsou tak veliky, aby bylo potřebí methodu změnit. Jakási náprava nastane tím, že vedle zásad soustředivých bude se přihlížeti též k vnitř i spojitosti učiva. Při tom zcela správně bylo poukázáno, že není methoda hlavní věcí, nýbrž učitel, který svým duchem, pojetím i schopnostmi soustředí i účelně spojí učivo probírané.

Šestá otázka týkala se vysvědčení. Protože má býti tu dokumentován jakýsi rozdíl od školy obecné, bylo upuštěno od školních zpráv čtvrtletních, a vysvědčení se budou vydávati půlročně jako na středních školách. Znamka sotva dostatečná bude zrušena. Znamky budou jako na středních školách. Propouštěcí vysvědčení budou dvoje, totiž pro absolventy celé školy s dobrým výsledkem a pro ty, kdo kratší dobu docházeli do měšťanské školy. (Pokračování.)

Nový zákon učitelský.

(DOKONČENÍ.)

§ 75.

Všechny osoby učitelské, které vykonavše zkoušku způsobilosti učitelské, nabudou definitivního neb zatímního postavení služebního, jsou povinny, by splácely do pensijní pokladny v prvním roce 10 procent svého ročního do vý-

služného vpočitatelného služného, které jim bylo nejprve vykázáno, a pťávě tolik aby také splácely z každého pozdějšího zvýšení služného nebo z přídavku funkčního; mimo to mají v každém dalším roce odváděti do pensijní pokladny 3 procenta svých ročních příjmů do výslužného vpočitatelných.¹⁸⁾

Osoby učitelské, které v době, kdy tento zákon částečně vstoupí v platnost, jsou již definitivně ustanoveny, mají shora uvedený roční příspěvek zapravovati toliko ve výši 2%, dotud, pokud nenabudou služného dle této úpravy zvýšeného.¹⁹⁾

Stane-li se ke službě neschopnou aneb zemře-li osoba učitelská, která nejsouc v definitivním postavení, nemá práva na výslužné (§ 50. odst. 1.) aneb na odbytne (§ 57.), vrátí se příspěvky, placené do pensijní pokladny, jí neb jejím dědicům.²⁰⁾

¹⁸⁾ Následkem zvýšení výslužného osob učitelských a jejich příslušníků bylo nutno zvýšiti dosavadní (2%) procentní příspěvky k učitelskému fondu pensijnímu.

V obou osnovách zákona, navržených od zemských spolků učitelů, stanoven byl dosavadní dvouprocentní stálý roční příspěvek *třemi* procenty, kdežto dosavadní 10% příspěvek, placený při prvním jmenování nebo při každém následujícím zvýšení vpočitatelného služného, měl napříště odpadnouti.

Hledíc k tomu, že pensijní normy pro vdovy a sirotky osob učitelských v tomto zákoně sděleny byly podle vzoru dotčených předpisů zemského zákona pro markrabství Moravské ze dne 5. července 1899, bylo na snadě pojeti do zákona tohoto také ona ustanovení zákona moravského, jež jednají o příspěvku procentním a stanoviti tudíž příspěvek placený jednou pro vždy 20% a každoroční trvalý příspěvek 3%.

Komise školská přijala však jen 3% stálý příspěvek, upustivši od zvýšení 10% příspěvku placeného jednou pro vždy při prvním jmenování a při každém následujícím zvýšení služného na příspěvek 20%, a to z toho důvodu, aby zlepšení platů učitelských nebylo značnou srážkou dalších 10% příliš ztenčováno.

Zemský výbor připojil se k tomuto mínění školské komise.

¹⁹⁾ Vzhledem k tomu, že nový zákon o platech učitelských nenabude platnosti najednou, nýbrž postupně v jistých časových obdobích, a že tudíž část osob učitelských po nějakou dobu, pokud nový zákon v celém svém rozsahu nevejde v platnost, bude požívat jen dosavadních svých platů služebních, pokládal zemský výbor za přiměřené pojmouti do tohoto paragrafu výjimečný předpis, dle něhož osoby učitelské, které byly již definitivně ustanoveny, když nový zákon o platech učitelských částečně vešel v platnost, mají na tak dlouho platiti toliko *dvouprocentní* roční příspěvek, pokud nedostane se jim služného úpravou touto zvýšeného.

Předpis tento má ráz přechodního ustanovení, neboť po *úplném* provedení nového zákona dostane se i těmto osobám jistého zlepšení jejich vpočitatelného platu aspoň při každém *zvýšení* služného,

²⁰⁾ Školská komise k návrhu J. B. M. Dra. Fr. Krásla v r. 1899 uznala, že by »měl *katechetům* snížen býti poplatek do pensijního fondu při ustanovení a v následujících letech *na polovinu*«, ale zemský výbor nechal pro katechety *stejně* příspěvky do pensijního fondu, jako pro učitele, »jež však katechetové platiti budou *o 5 let méně* než učitelé světské.«

Doslouží-li *katecheta* plných 35. roků, zaplatí do pensijního fondu *o 525 korun méně*, než učitel, který doslouží 40. roku. Avšak po katechetovi, v případě jeho úmrtí *někd* nemá nároku ani na odbytne ani na výslužné; po učiteli zemřelém *před 10. rokem* služebním *vdova* má nárok *na odbytne* a po učiteli zemřelém *po 10. roce* služebním má *vdova* nárok *na výslužné* a na příspěvek pro *děti*. *Kolikrát* větší cenu má nárok tento než 525 K? Aspoň mělo se »pozůstalým« po katechetech vyměřiti *pohřebné přiměřené době*, po kterou katecheta do pensijního fondu přispíval (jak se o tom stala zmínka v referátu J. B. M. Dra. Fr. Krásla z r. 1899). Leč (jak již bylo upozorněno) při ustanovení o pohřebném (§ 73.), schází vůbec zmínka o »pozůstalých« po katechetech, ač zvláštní odstavec jedná o »pozůstalých« po učitelkách.

§ 79.

Zákon tento nemá žádné osobě učitelské býti na újmu, co se týká příjmů jí nyní platně náležejících aneb co se týká práv k požívání platů výslužných, která získala dle zákona ze dne 21. ledna 1870 č. 14 z. z. aneb dle zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z. a 13. května 1894 č. 36 z. z.

§ 24. zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z. bude ve skutek uveden vzhledem ke každému místu učitelskému, až bude o nové obsazení jeho se jednati.

§ 80.

Pětiletá zvýšení služného dle dosavadního zákona již nabytá zůstávají, ač-li dle tohoto zákona počet jejich by nebyl větší, v platnosti počtem a pořadím s tou změnou, že požívala-li definitivně ustanovená osoba učitelská (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) nižšího zvýšení služného anebo menšího počtu zvýšení služného, mají se tato zvýšení vyměřiti od doby platnosti tohoto zákona vyšší sumou anebo počtem v tomto zákoně stanoveným.

Další zvýšení služného budou splatna v době tímto novým zákonem stanovené.

§ 82.

Osoby učitelské budou požívatí platů v tomto zákoně ustanovených *od doby*, která v té příčině tímto zákonem zvláště je vytčena.

Pokud by však osoba učitelská tím v úhrnném obnosu svého definitivního služného a zvýšení jeho, která jí před platností tohoto zákona náležela, zkrácena byla, musí jí služné a zvýšení služného doplněno býti do výše v § 79. zjištěných příjmů.

Toto doplnění služného bude jí však v případě postoupení do vyššího služného (§§ 20., 26., 27. 33.) zmenšováno v tom poměru, jak bude služné zvyšováno, po případě pomine úplně.

Čl. II.

Ustanovení § 6. zákona ze dne 8. září 1899 č. 60. z. z. o měsíčním přídavku, který náleží za *zastupování* osobám učitelským, v tomto § uvedeným, dlužno užívatí s tou změnou, že tento *přírůstek za zastupování* na obecných školách v místech s obyvateli až do 10.000 činí 30 K a v místech s více než 10.000 obyvateli, jakož i na škole měšťanské 40 K.

Čl. III.

Článek II. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36 z. z. se zrušuje.²¹⁾

Článek IV

Zákon tento nabude platnosti:

a) v příčině posledních tří odstavců § 26. prvním dnem měsíce po vyhlášení následujícího;²²⁾

b) v příčině §§ 18., 19., 20., 28., 30., 31., 32., 33., 34., 50., 51., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 61., 63., 66., 67., 68., 69., 70., 73., 75., 79. mimo příslušná přechodná ustanovení, jež jsou obsažena ve člancích VII. a VIII., pak v příčině čl. II. a III. dnem 1. ledna 1903;

²¹⁾ Jednal o *podporách* z peněz zemských.

²²⁾ V příčině zadržení zvýšení služného.

c) ve příčině odstavce 1 až 5. § 26. a § 27. a 80. dnem 1. ledna r. 1904.²³⁾

Čl. V

Pokud jednotlivé paragrafy tohoto zákona nenabudou platnosti, platí v té příčině ustanovení dosavadního zákona.

Čl. VI.

Ode dne 1. ledna 1901 až do doby, kdy nabudou platnosti §§ 18., 19., 20., 30., 31. a 33. tohoto zákona, bude osobám učitelským ustanoveným při obecných školách národních IV a V třídy platů dle § 18. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36 z. z. vypláceno jako základní služné (§ 19.) 1200 K a učitelským osobám při měšťanských školách IV. třídy platů jako základní služné (§ 20.) 1600 K; v toto základní služné včítají se dosavad požívané doplňky služného.

Základní služné osob učitelských s vysvědčením učitelské způsobilosti, které jsou ustanoveny jako podučitelé, zvyšuje se pro tuto dobu na 900 K., pokud pro ně není ustanoveno vyšší služné.

Zatímní podučitelé s vysvědčením dospělosti obdrží roční odměnu 900 K.

Čl. VII.

Ustanovení tohoto zákona nevztahují se na osoby učitelské, aniž na vdovy a sirotky jejich, již tou dobou zaopatření požívající.

S pozůstalými po učitelských osobách, které nyní jsou ve výslužbě, bude naloženo podle zákona tohoto, když tyto osoby učitelské zemřou.

Čl. VIII.

Všechna ostatní ustanovení zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. a zákona ze dne 13. května 1894 č. 36 z. z., ježto se týkají výslužného učitelstva a zaopatřovacích požitků vdov a sirotků, zůstanou v platnosti, pokud neodporují předpisům tohoto zákona.

Čl. IX.

Mému ministru duchovních záležitostí a vyučování jest uloženo, aby zákon tento provedl.

VE VÍDNI, dne 27. ledna 1903.

František Josef v r.

Hartel v.

Nové vychování!?

Při psaní tohoto článku máme na mysli hlavně Francii; ačkoliv v mnohých případech slova, která na tomto místě uvedeme, mohla by se dobře připomenouti u nás také těm, kteří mají podobné choutky na opravy v oboru vychovatelském, jaké mají právě ve Francii.

Co bylo vlastně příčinou pronásledování škol řádových? Dojista ne pravopis, počty, gramatika, zeměpis a historie. Zednáři i katolíci, liberálové i upřímní kře-

²³⁾ V příčině výše kvinkvenálek a doby, od níž se počítají; v příčině funkčních přídavek správcům škol; v příčině upravení dosavadních zvýšení služného.

sfané, socialisté i konservativci, pokrokaři i radikálové — ti všickni přece učí, že $2 \times 2 = 4$, že vlastní jména píší se velkou písmenou, že Londýn je hlavním městem Anglie atd.

Ale otázka, týkající se výchovy, to bylo ono úskalí, na které narazila otázka školská ve Francii, a vlny se rozdělily ve dva odchylné proudy, v proud vychovatelů liberálních a vychovatelů katolických. — Tito poslední jsou potírání, pronásledování, vyhánění. Proč? — Proto že jejich vychovávání vede k Bohu, mravní zákon opírají o příkázání Boží a autoritu Boha. A to je to, proti čemu se právě strana protivná vzpírá a co nechce uznati, a co z otázky vychovávání chce odstraniti.

»Nechceme mravní zákon na základě náboženském, nechceme jej opíratí o autoritu Boží, — chceme, aby každý sám vlastní silou dospěl k mravnosti.«

A věru lidé podobného druhu, kteří rádi se prohlašují za syny Voltaira a syny Republiky, za pokračovatele ve velkém díle — rozuměj potlačení náboženství — věru ti by byli asi důkladně zaraženi, kdyby se jim řeklo, že ti, pod jejichž prapor se staví, o otázce vychovávání měli myšlenky a názory zcela protivné těm, které nyní oni hlásají.

Není přece pochyby, že cíl, za kterým tíhnou pronásledovatelé škol řádových není jiný, než potlačení náboženství. Poznali, že v tomto jejich cíli byla by jim nepřekonatelnou překážkou výchova ve školách řádových — proto vyhánějí vychovatele. Co je nad toto jednodušší, praktičtější!?

Řeknou si: »Morálka náboženská, když jí nebude vyučováno — zůstane jednoduše bezvýslednou.«

A která že to bude morálka, kterou chtí zavést? Snad ona Adama Smitha? snad Kanta? snad Schopenhauera?

Dítko, až doroste, zvolí si samo! — tak vám odpoví.

Myslíme, že mladík »bez Boha« — ten že bude brzo hotov se svou volbou; spokojí se prostě tím, že se nerozhodne ani pro tu ano pro onu. Tuto myšlenku pronesl již Jean-Jacques Rousseau, když napsal: »Morálka atheisty vychovává lumpa.«

Nuže dobrá! a tato myšlenka, která by ohromila větší část našich radikálů, byla sdílena všemi těmi, kteří z blízka nebo z dále, byli předchůdci školy liberální.

Nepotřebujeme, než projítí jejich spisy, abychom se přesvědčili o tom, jaké měli náhledy o výchově, jež se v nynější době chce zaváděti. — — — —

Edgar Quinet praví »Národ, který by ztratil Boha, ztratil by tím samým již všecken ideál.«

Victor Cousin volá ve sněmovně poslanců: »Učení nic neznamená bez výchovy; a není výchovy bez náboženství. — Křesťanství má býti základem výchovy národa. — Škola veřejná je svatyně, z níž náboženství nesmí býti vypuzeno.«

Aimé Martin, Guizot, Jules Simon, Victor Hugo — smýšleli podobně. Je pravda, kdyby V Hugo, J. Simon, Guizot, Aime Martin nebo Napoleon I. byli živi, že by byli prohlášeni za klerikály.

A klerikálem byl by i autor »Emila«, který nechtěl, aby se mluvilo dítěti o Bohu před 20. rokem a který napsal jedné matce, která naříkala nad výsledkem podobného vychování, jež zkusila na svém synu »Ach, madame, kdo vás nutil k tomu následovati tuto metodu Když jsem uveřejňoval svou

knihu, mohl jsem doufat, že bude čtena; ale nikdy jsem si nepomyslel, že by byl někdo ve Francii tak málo rozvážným, aby ji následoval.« — Tedy nepomyslel si, že by byl někdo ve Francii tak málo — rozvážným, aby ji následoval!

Klerikálem byl by d'Alembert. — Učitel jeden ptál se jej, zda má pustiti také k prvnímu sv. přijímání jednoho jeho chráněnce. »Ovšem že,« pravil d'Alembert. »Když mládí lidé nemají náboženství, pošlou brzy morálku ke všem čertům.«

A co řeknete o Diderotovi, když prohlašuje, »že prvním poznáním pro mládež má býti náboženství, které je jediným základem morálky.«

A nyní snad doklad nejpůsobivější.

K Voltairovi jednoho dne přivádí jeho přítel svého syna a praví:

»Představuji Vám zde učence, — on přečetl všechny Vaše spisy.« »Tím hůře,« — odpovídá Voltaire. »Byl byste lépe učinil, kdybyste na místo toho jej dobře naučil katechismu.«

A tentýž Voltaire zapřisáhá ve svém »Dictionaire philosophique« otce rodin, aby vychovávali potomstvo, které by znalo evangelium.

Hle, minění dvou největších neznabožců mezi spisovateli 18. stol. — — —

A aby obrázek byl úplnější, ptejme se nyní revoluce samotné, a ona snaha po zavedení novoty do vychovávání mládeže ukáže se nám ještě monstrosnější. — Čtete slova, která padla s tribuny Conventu 18. florealu r. II. (letopočet revoluce):

»Motivy a základy morálky jsou nutně přimknuty k ideji o Bohu; ji vyhladiti znamená zdemoralisovati národ. Také nevím, že by některý zákonodárce mohl učiti v úmyslu nationalisovati atheismu. . . Ostatně ten, kdo dovede nahraditi Boha systémem života socialního — jest v mých očích zázračným geniem; — ten pak, aniž by jej nahradil, nemyslí na nic, než je vytisknouti z mysli lidí, ten je v mých očích monstrem hlouposti a perversity.«

Slova ta byla pronesena: »Maxmilianem Robespierem!! Verba movent, exempla trahunt.

Fr. Neliba.

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Pokračování.)

Angličan *J. C. Rich*,*) který mnoho roků strávil v Bagdadu, častěji se zabýval pozorováním a zkoumáním rozsáhlých zřícenin starého Babylonu, jež nalézaly se ne daleko obydlí jeho v Hilleh; zhotovil si dosti podrobnou mapu jejich. Když pak meškal v Mosulu, poutaly pozornost jeho pahorky, neobyčejně se zdvihající nad ploché

niveau krajiny; viděl pahorek, Araby zvaný Nebi Junus (dle proroka Jonáše), blíže něho pahorek Kujundžik a severně s vyvýšením s vesnicí Chorsabad. Všude nalézal mnoho střepů z nádob a cihly s nápisy, psanými písmem klínovým. Zhotovil si i mapu místa tohoto a vše, mapy i nepatrné nálezy poslal museu britickému do Londýna. Nebyla to shírka veliká a přece neušla pozornosti zraku povolaného. Uviděl je *Julius Mohl*, německý orientalista, jenž byl té doby (r. 1840—50) v Paříži professorem jazyka perského na Collège de France. Jemu náleží zásluha, že upozornil na to, že zříceniny starého města Babylonu i Ninive mohou býti pokladnicí nálezů nesmírné ceny i důležitosti jak pro poznání nejstarších dob minulých, tak pro pochopení a porozumění zpráv biblických,

*) F. Kaulen, Dr. Fr., Assyrien und Babylonien nach den neuesten Entdeckungen. Vydání IV. str. 19. násl.

vztahujících se k místům těmto. — *Paul Emil Botta* ustanoven vládou francouzskou konsulárním agentem v Mosulu (r. 1842). Jestě před svým odchodem upozorněn byl J. Mohlem na důležitost zřícenin niniwských i babylonských. Upozornění toto nevyznělo na prázdno. Snaha Bottova odkryla nám v pahorku Chorsabadském zříceniny obrovského paláce krále assyrského Sargona, jehož památky tvoří stále podstatnou část assyrského musea pařížského v Louvru. Vidíme zde dva obrovské býky s mužskou hlavou, kteří tvořili vchod do paláce, obdivujeme se překrásným reliéfům, znázorňujícím jednotlivé scény z vojenského i rodinného života, jež zdobily stěny paláce, vidíme i četné ukázky skulptury assyrské, zastoupené několika sochami, hlavně sochou Sargonovou.

K pracím francouzským připojila se Anglie. *Austen Henry Layard*, znamenitý archaeolog, konal výkopy v Kujundžiku, jež odměněny nejen nálezem paláce assyrského krále Sennacheriba s četnými reliéfy s nápisy a hlavně se známou obrovskou sochou hrdiny Gilgameše (Izdubara). Při dalším kopání učiněn nález nad jiné důležitý objevením drahocenné knihovny krále Assurbanipala, jež stala se zároveň knihovnou všem assyriologům a studnicí, z níž čerpano vše, co dnes naprosto jest nutným k poznání jazyka, stupně vzdělání a vůbec minulosti říše assyrské. Práce tyto, jež Layard podnikl, aby prozkoumal důležitá historická místa mesopotámská a četné nálezy, jež assyriologům a Museu Britickému poskytl Kujundžik, Nimrud, Kalah-Šergat a j., vyvolaly v Anglii zvláštní účenou společnost k podporování a provádění výkopů (Assyrian Excavation Fund). Konsul anglické vlády v Mosulu *Hormuzd Rassam*, geolog *Loftus*, *Boutcher*, *George Smith* a zvláště plukovník *Henry Rawlinson*, účastnili se činně prací namáhavých, spojených s řízením i prováděním výkopů, jejichž výsledky, četné a vzácné nálezy, jsou nyní ozdobami assyrského oddělení Britického Musea v Londýně.

Rovněž činna byla i Francie, pokračující v práci, Bottou započaté. Assyrské museum v pařížském Louvru ukazuje ve sbírkách svých překrásné nálezy, jež Francii přinesly vědecké výpravy výzkumné, které podnikl *Victor Place*, francouzský konsul v Mosulu, *Felix Thomas*, architekt, a dále *Ernest de Sarzec*, konsul v Bassoře (v l. 1877—

1881 a 1888), jenž je jedním z těch, kteří vidouce neobyčejné výsledky výkopů v Mesopotamii severní, počali všimati si i kraji jižní, staré Chaldeje i Elamu. Předmětem pozornosti jejich byly především zříceniny starého Babylonu, nedaleko nynějšího Hilleh, pak teprve konány výkopy v jednotlivých vyvýšeninách mesopotámských, v umělých pahorcích, kdež nalezeny zříceniny starých měst jižní Chaldeje. První práce se chopil *Loftus* a po něm neunavně pokračoval *Layard*. Zříceniny Babylonu zkoumala a určila výprava, podniknutá péčí Akademie pařížské, a ve výkopech pokračoval pak *Rawlinson*. Loftus v posláním společnosti »Assyrian Excavation Fund« ohledal zříceniny jež nyní zvány Senkerekh (snad staré jméno Sinear); dle nápisů nalezeneých konstatoval, že nalezeno staré město Larsa, sídlo kultu boha slunce (Šamaš), biblické Ellasar (Gen. XIV 1.). Ve zříceninách nynějšího Warka nalezeno město Uruk (Erech, Gen. X. 10.). Taylor jménem Britického Musea londýnského prokopal nynější Mugheir,*) kde nalezeny zříceniny města chaldejského Ur (Gen. XI. 28.) se zbytky chrámu, v němž uctíván bůh měsíce Sin. Tento kult byl patrně příčinou, že opustil toto město Abraham, ctitel jednoho Boha.

Rovněž plodnými byly výkopy Taylorovy v Abu Šahrain (staré Eridu) a v Tel-il-Lahm, a veliké poklady získány sbírkám londýnským nálezy, jež učinil Smith a s ním Hormuzd Rassam v Tell Abu-Habba (staré město Sippar, kde pěstován kult boha slunce- »šamaše« jako v Larse).

Světlo, nálezy těmito poněkud vnikající v temno minulosti a osvětlující události mnohé, jež až dosud známy byly pouze z vypravování bible, sesílono ještě paprsky novými, jež vrženy ve tmu nálezem, učiněným v roce 1887 v Tell-il-Amarna na půdě starého Egypta. Desky, jichž nalezeno asi 300, nalézají se nyní v Britickém Museu, v Berlíně a kašyrském museu v Bulaku. Desky jsou nám potvrzením fakta, že řeč assyrská byla nejen řečí velice rozšířenou, ale i řečí diplomatickou, již užíváno i ve styku s Egyptem. Ernest de Sarzec výkopy svými, konanými v Tell-Loh (obyč. Tello), v němž poznána stará Sirgulla, nalezl mnoho cenných památek, mezi nimi zvláště několik dioritových soch sirgulskeho krále kněžského z 3. tisíciletí př. Kr.; byl to Gudéa, jehož

*) Arab. Mukajjar, »vystavené z asfaltu«.

sochy, hojně popsané nápisy, vítají příchod z ního hned při vstupu do pařížského Louvru.

Rostoucí zájem o místa, znenáhla povstávající před zraky našim po tolika dobách z prachu zřícenin, povzbudil i jiné země k společné činnosti na půdě mesopotámské. V Německu podporou komerčního rady L. Simona poskytnuto s dostatek nákladu na výzkumnou výpravu, jež svěřena osvědčeným rukou *Moritze a Koldeweje*, kteří počali výkopy své v r. 1886. Zvláštní společnost za tímž účelem založená a stojící pod protektorem samého německého císaře (*»Deutsche Orient-Gesellschaft in Berlin«*), vyvine značnou činnost zvláště v době poslední, kdy k radě prof. *Friedr. Delitzsche* v č. 1899 počal *Dr. Koldewey* soustavné výkopy na zříceninách Babylonu. Práce je odměňována četnými nálezy, jimiž stále plní se assyrské museum berlínské.

Společnost k provádění výkopů v Mesopotamii povstala i v Americe se sídlem ve Filadelfii (*»Babylonian Exploration Fund«*). Výkopy, jež dějí se podporou asi 20 boháčů amerických, většinou vykonal prof. *Hilprecht*, jenž činným je v tomto směru již 14 let. Je nyní před pátem výpravou; přednášel nedávno v posluchárně berlínského musea národopisného a sděloval s posluchačstvem výsledky svého bádání. Výkopy koná hlavně v Nifferu (staré Nipur), kde jediné při chrámu Bělově nalezl starou bibliotheku, obsahující 23.000 textů klínopisných. Celkem nalezl již prof. Hilprecht 53.000 klínových nápisů, 40 liber stříbrných mincí, otevřel a prozkoumal 2500 hrobů. Památky nalezené sahají až do 5. tisíciletí př. Kr. Jak veliké to výsledky jediného muže, a jak mnoho asi ještě vzácných památek skrývají dosud neprozkoumané, umělé pahorky na březích Eufratu a Tigridu!

Ve Francii pařížský Louvre vystavuje výsledky výkopů, které v posledních letech provedl v Susách hr. *Jaques de Morgan*, jenž s výpravou svoji pokračoval v díle, které před ním konal *Marcel Dienlajof*, ředitel první výpravy do Susiany, jehož nálezy i rekonstrukce apadamy, paláce Artaxerxa Mnemona, budí stále podiv návštěvníků Louvru. Jaq. de Morgan spolu s učeným dominikánem P. *Scheillem* provedl četné výzkumy, sahající až do temných dosud dob elamitských, do 3. tisíciletí př. Kr. Nejkrásnější je stěla krále Naramsin-a, nej důležitější pak je stěla se zákoníkem krále Hammurabiho. Velice zajímavé jsou všechny

tyto staré památky, objevené po tak dlouhé době z úkrytu zřícenin. Z nich poznáváme nejen paláce králů assyrských i babylonských, ale i starožitnosti života veřejného i rodinného. Ovšem jsou-li cennými malé sošky hliněné i bronzové, velké, ba obrovské basreliefy alabastrové, postavy býků a lvů, tvořících vstup do paláců, daleko vzácnějšími a důležitějšími jsou památky epigrafičké, přinášející nám závažné svědectví pro doby dosud nejstarší a nejméně známé. Nápisy, provedené různými druhy klínového písma, zhotoveny jsou na různém materiálu; je to nejčastěji cihla, mramor, alabastr a diorit. Však máme i památky četné s nápisy důležitými, k nimž použito materiálu vzácnějšího; nápisy vrývány i do zlata, stříbra, antimonu, bronzu, užito i kamenů různých, jako tyrkysu, krystalu křemene, achatu, onyxu, chalcedonu, jaspisu, porfyru a j. Ovšem nejrozšířenějším materiálem byla hlína, z níž buď zhotovovány cihly a opatřovány nápisy ve formě našeho pečetidla, aneb zhotovovány nápisy na deskách hliněných nejrozmanitější velikosti, jež pak buď usušeny na slunci, buď v ohni vypáleny. Psáno bylo po obou stranách a užíváno při tom rydla snad dřevěného, snad i ze slonové kosti. Zvláštní byl způsob, jímž pořizovány smlouvy obchodní, jež měly praktický význam i důležitost. Na desku hliněnou napsán text smlouvy, podepsán stranami i přivolanými svědky. Deska byla pak v ohni vypálena, pak zabalena v obal čerstvé hlíny, na níž napsána kopie úplná, a vše v ohni vypáleno znovu. Při pochybnostech, jestliže později vznikly, rozbit obal a na dotvrzení pravdy kopie srovnána s originálem.

Epigrafičských památek klínového písma v ohromném množství chová hlavně Britické Museum v Londýně a Louvre v Paříži; menší sbírky mají četná města jiná, jako Berlín, Cařihrad, Edinburg, Haag, Lipsko, Liverpool, Mnichov, New-York, Řím, Petrohrad, Zurich a některé koleje americké.*)

(Pokračování.)

*) Bezold Carl: Kurzgefasster Überblick über die Babyl. assyr. Literatur. Leipzig. 1886. Přehled výkopů a nálezů podán ve spisech: Delitzsch, George Smith's Chaldaische Genes, Leipzig. 1876, str. 257 násl. Mürdter, Kurzgefasste Geschichte Babylonien u. Assyriens, Stuttgart 1882 str. 3. násl. Hommel Fr. Die semitischen Völker und Sprachen I. Leipzig. 1883 str. 213. násl. a 459 násl. Hommel Fr. Geschichte Babylonien und Assyriens Berlin 1885. Kaulen, Dr. Fr. Assyrien und Babylonien 1891 vyd. IV. str. 18. násl. Vigouroux F.: Bible a nejnovější objevy. Přel. Dr. Ant. Podlaha str. 20 násl.

* * * SMĚS. * * *

Poručenství církve a státu. Pod tímto heslem »*Učitelské Noviny*« páně Frumarovy citují z anarchistického, či abychom neurazili jemnocit, z krajně individualistického spisu Nieuwenhuise, o němž jsme se minule zmínili, tuto velikolepou myšlénku: »Člověk opravdu miluje pohodlí, a jest pohodlnější, dáti mysliti a jednati jinému, než mysliti a jednati sám. Dobře to pochopila katolická církev, spekulující se slabostí lidskou, myslí za všechny a když se jí to dovolí, jedná za všechny. Čeho nečiní církev, činí stát, a v poručenství tatínka státu a maminky církve úpí lidstvo, nemohouc dosíci neodvislosti, svobody.« — Nemohlo by se také říci, že dobře pochopil pan redaktor, když nechává za sebe mysliti a mluvit Nieuwenhuise, aby, čtverák, mohl se vymlouvat: »Já nic, já jen muzikant« Ostatně je též patrné, že ani mysliti nedovede, neboť kdyby dovedl, nemluvil by o úkonu církve jako ten, kdo ji nepochopil a mluví jako slepý o barvách. Má stále plnou hubu církve a zase církve, a vsadím se oč, že o ní ni jediného spisu vášného a obranného nečetl. r.

Slovo k umělecké výchově. »*Přehled*«, týdeník věnovaný veřejným otázkám, v čísle ze dne 21. března t. r. mezi jiným dí: »S apoštolováním pro umění se u nás začalo hodně hluchně. Mluví se na schůzích, odhlasují se resoluce, piší se nevкусné brožurky, reformuje se, vtípní nakladatelé na účet dobrých myšlének vydávají špatná díla a t. d. Pro umění nelze vychovávat s takovým hlukem, s jakým se aranžují politická a společenská hnutí, banálnost takových hromadných zájmů už je sama hříchem proti umění. Naučit někoho milovat umění, to lze vnuknout v chvílích důvěrného sblížení duší, ale tomu nelze učít jako násobilce. — Umělecká výchova je pojem nasmírně složitý, zahrnující sta cest, směřujících k jednomu cíli, totiž vychovat v dítěti bytost jemně, citlivě duše, již by požíte z krásného byl takovou nutností, jako slunce a vzduch, jejíž život by byl sám krásným uměleckým dilem. Není téměř vyučovacího předmětu, aby se v něm nedalo aspoň trochu prospěti myšlénce. Nejen však ve vyučování, nýbrž i ve vychovávání dítěte třeba dbáti uměleckých požadavků, jak

jednání vespolečném, tak v úpravě šatu a pohybech, aby i v povaze i v zevnějšku si odnášelo stopy uměleckého zjemnění.« — Již dávno jsme tak napsali. r.

Stálá výstava školská v Praze nalézající se v II. patře farní budovy u Panny Marie Sněžné na Jungmannově náměstí v Praze, otevřena jest ode dne 4. dubna t. r. každou sobotu od 3. do 5. hod. odpoledne. Ve výstavě vyloženy jsou nové různé školy předlohové i historick. díla pro kreslení, výtvarné památky Nár. výst. českoslov., znamenité přírodopisné obrazy a kolekce učebnic Kobrových pro měšť. školy a mnoho jiných nejnovejších pomůcek školních. — P. T. nakladatelům učebních pomůcek skýtá se nejhodnější příležitost k oznámení pomůcek v kruzích odborných věnováním jednoho exempláře výstavě. Vstup do výstavy je volný jen osobám dospělým; děti přístupu nemají.

Ministerský předseda dr. Körber v těchto dnech rozeslal na politické správy zemí výnos, kterým se žádá, aby zdravotní a školní úřadové horlivě působili k patřičnému ošetřování zubů a čistění úst v obyvatelstvu. Výnos upozorňuje, že zejména ve škole má se působiti k pravidelnému čistění a ošetřování zubů.

Výstava pro uměleckou výchovu v Kutné Hoře. Návrhy na zařízení moderního pokoje na výstavě této pracuje c. k. umělecko-průmyslová škola v Praze; nábytek dle návrhů těch provede pan Antonín Hrabák v Hoře Kutné. Z českých nakladatelů slíbili účastenství na výstavě dosud pp. B. Kočí, J. Otto, Fr. Šimáček, Fr. Topič, Jos. R. Vilímek v Praze, K. Janský v Táboře a Česká grafická společnost v Praze. Výstava doplněna bude univerzitním kursem umělecko-výchovným, jenž uspořádán bude Zemským ústředním spolkem jednot učitelských král. Českého v Hoře Kutné v době otevření výstavy. Program kursu, jeho počátek a trvání i podmínky účasti se uveřejní se, až veškeré vyjednávání o celém podniku bude ukončeno. První hromadnou návštěvu výstavy ohlásila Jednota učitelů škol měšťanských v král. Českém. První příspěvek z řad občanstva na uspořádání výstavy této jest od p. J. Vraného, nájemce dvora Třebešického v obnosu 10 K. Populární koncerty v době otevření výstavy ochotně slíbil aranžovati p. J. Mačenka, učitel hudby na c. k. peřagogiu v Kutné Hoře. Účinkovati budou v nich jen síly

místní a z nejbližšího okolí a účelem jich nebude snad pouze pobavení obecnstva, ale systematické seznamování jeho s různými epochami hudebními — koncert klasických, romantických, moderních mistrů, českých mistrů. Také — ponejprv snad na půdě české — pamatováno bude na děti koncerty s programy zvlášť vybranými, dětské vnímavosti přiměřenými.

Umění pro děti. V průmysl. museu ve Lvově byla v první polovici března zahájena výstava, která obsahuje nejlepší zahraniční ilustrované umělecké spisy pro děti a mládež vůbec; vedle toho je tam sbírka maleb, provedených barevnou lithografií a určených k umělecké výzdobě školních učeben. Spisy, jakož i lithografie nástěnné jsou práce předních umělcův anglických, francouzských, holandských a německých. Přístup do této výstavy má mládež bezplatný za průvodu svých učitelů. Doporučovalo by se provést také v Praze, abychom si uvědomili rozsah umění ve škole, o němž nyní se tolik jedná.

Žid či Israelita? Často, obvykle z planých důvodů užíváme u stoupenců Mojžišova vyznání názvu »israelita« místo »žid«, který sice není esthetický, ale správný. Nejlépe by ovšem vyhovovalo jméno »hebrejec« nebo »mosaik«, které u nás není zavedeno a těžko by se vžilo také proto, že mosaikou nazývá se druh umění. Název »hebrejec« příjemným je sionistům a je také zcela oprávněn. Nynější žid, ač pozbyl jazyka i pleti původní, zachoval přece semitských známek ethnografických, které svědčí o síle tohoto plemene; neboť jiná plemena pozbývají svých význačných rysův. Nelze však ho doporučovati, protože se ho zřídka užívá. Proti názvu »israelita« svědčí několik důvodů: Pentateuch uvádí, že Jakub, syn Isákův, ve snu dostal od anděla jméno Israel čili bojovník Boží. Později celý národ hebrejský nazýval se bojovníkem Božím, po smrti Šalamounově větší část odpadlého lidu od vládnoucí dynastie přivlastnila si tento název. Tento nepravý Israel klesl již ve věku 8. před Kr. pod meči Salmanassara a Sargana, a levitě částečně zhybnuli ve vyhnanství, částečně zanikli mezi osadníky nově podmaněné krajiny, pozdějšími Samaritány a Galileany. Menší část Hebrejců z pokolení Judova, židy zvané »reb«, přetrvala mnoho bouří, aby se rozprášíla po celém světě. Mají jejich potomci slouiti tedy dle práva

a spravedlnosti Židé a nikoli Israelita, a to vzhledem ku plemeni, jak někteří Poláci slují Armény nebo Japonci Mongoly, ač mají úplně tyž jazyk.

* * LITERATURA. * *

»Sborník Historického kroužku«, jež čtvrtletně (v sešitech o 64 stranách) vydává družstvo Vlasť v Praze za redakce Dra. Mat. Kováře, každým novým číslem dokazuje, že věrně a svědomitě plní úkol sobě vytknutý, totiž »na základě věrohodných pramenů v duchu katolickém pěstovati studium historie národa českého vůbec, zvláště pak vyvracet historické bludy a tendence lži o církvi katolické, jakož i přihlížeti k oněm katolickým mužům, kněžím a laikům, kteří stáli v boji proti husitismu, lutheranismu a zednářství a bývají v dějepise umlčováni nebo klivě posuzováni.« — Toho patrným důkazem jest též první číslo IV. ročníku, kde vedle pokračování ve statích z minulého ročníku (»Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích« od Dr. Antonína Lenze; »Rukopisný Sborník Evermonda Jiřího Košetického« od Dr. A. Podlahy a »Mikšovicova kronika Lounská« od Dr. M. Kováře) nalézáme více psanou pohrobni vzpomínku na biskupa Eduarda Jana Brynychy, dále zajímavý »Příspěvek k životopisu sv. Jana Nepomuckého«, článek »Kniha učtů nymburských l. 1617—1618«, »Rafael Soběhrd Mnišovský ze Sebusína«, »Darování vsi Praskoles knězi Albertovi, rektoru při kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce«, jakož i počátek prací: »Doplňky k V. dílu Tomkova dějepisu města Prahy od str. 40.—54.« a »Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.« Doporučujeme. *Prokop Zalelěl.*

Zábavy večerní, jež za redakce dp. katechety *Emanuele Žilka* vydává podnikavá Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze, přinesly v posledním — XXIII. — ročníku šest velice pěkných sešitů, a sice v čísle 1. práci předního našeho spisovatele B. Brodského: »*Předlady*«, v čísle druhém »*Různé povídky a pověsti*«, jež vybral prof. Julius Košanr; v čísle 3. poutavou povídku Aloise Dostála: »*Na bílidle*«, v čísle 4. rovněž nadmíru zajímavý obraz: »*Most Boží*« od M. Maryanové; v čísle 5. kratší obrázky J. F. Andrlíka: »*Venkov*« a v čísle konečně 6. práci »*Uboká Dolores*«, o níž jsme se již svého času zmínili. Jak práce původní tak i překlady byly celkem vhodně voleny a zajisté že každého čtenáře nejen pobavily, ale i povzbuzený nebo výstrahu mu daly, co činiti a čeho se varovati má; a nezamlouvá-li se někdy to neb ono číslo někomu, a nepřestává hned shrkou odebrati, neboť jiná čísla zase jistě se mu líbiti budou; ostatně co jemu se snad nezamlová, nechť to půjčí jinému, a ten třeba bude mu velice povděčným; nalezná v knize to, co tam onen marně hledal... Sbírky takových, jež by podávaly četbu vždy nezavadnou, ani četbu výbornou, ani nikdy nezbyt, tím pak méně u nás — proto doporučujeme »Zábavy večerní«, na něž předplácí se ročně jen 4 K, co nejlépe. *Prokop Zalelěl.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hoto-
vové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokáček, Hd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Reforma měšťanských škol. — Zákon o odměnách za vyučování náboženství na školách obecných. — Nesprávné posuzování — očeřňování. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Reforma měšťanských škol.

(Pokračování.)

Sedmá otázka náležela zajisté k nejdůležitějším bodům celé porady, a byla na ni též účastníky dávana nemalá váha, což jest přirozeno, poněvadž s ní souvisí další slibný rozvoj měšťanské školy. Otázka ta obírala se právy absolventů měšťanských škol vzhledem ku přestupu na jiná učiliště a co do vstupu do nižších služeb státních úředníků. Referent správně navrhoval, aby se učinilo možným odchovancům měšťanských škol vstoupiti do manipulační služby úřednické. Za tou příčinou by bylo záhodno, aby rok od roku c. k. ministerstvo kultu a vyučování se postaralo o uveřejnění seznamu ústavů, do kterých by odchovanci zmíněných škol mohli býti přijati. Tyto seznamy ovšem uvede ve známost ve svých orgánech též příslušná zemská školní rada, aby se poskytla příležitost interestentům s nimi se obeznámiti. Členové ankety projevíli názor, že by bylo záhodno, aby absolventi měli dovoleno vstoupiti do všech odborných škol, které nemají podmínky studia vyšších středních škol. Vzhledem k tomu bylo správně poukázáno na okolnost, že některé podobné ústavy již přijímají tyto žáky, kteří jsou v té věci úplně postaveni na roveň studujícím nižších škol středních. Jak ministr dr. Hartel ujistil, bude lze žádosti účastníků větší měrou vyhověti, když bude měšťanská škola náležitě zreformována a doplněna; tím okamžikem nabudou odchovanci významnějších práv tím spíše, že Jeho Excelence sám zavede vyjednávání s ostatními ministerstvy, jichž se tato záležitost týká. Zvláště v té příčině bude výhodno, doplní-li se měšťanská škola čtvrtou třídou, čímž vědomosti žactva budou náležitě zvýšeny.

A tu se nám zdá, že jeden pražský politický list má pravdu, když tvrdí, že volání po reformě zmíněných škol nabylo na vyšších místech vážnějšího ohlasu, poněvadž ministerstvo vojenství se té věci uchopilo. Jeví se totiž nedostatek přiměřeně vzdělaného dorostu poddůstojníků. Proto prý má býti alespoň částečně měšťanská škola postavena po bok nižším středním školám. Účastníci žádali, aby bylo odchovancům přirčeno právo dvouleté služby vojenské; s tím by bylo možno úplně souhlasiti zvláště po stránce národohospodářské, poněvadž tříletá služba je

velikou ztrátou pro dotčené žáky, kteří delší dobu věnovali svému průpravnému vzdělání. Tím by také bylo vyhověno přání ministra vojenství, poněvadž zajisté více absolventů by se věnovalo vojenské dráze, kde by naši postavení přiměřeně svému vzdělání. Nemůžeme však nikterak přisvědčiti k názoru onoho listu, který právě do toho si stěžuje, že by čeští absolventi ubíjeli svoje síly na nižších místech, kdežto vyšší místa jsou vyhrazena Němcům. Nemohou zajisté všichni příslušníci našeho národa zaujímati vyšší místa, která jsou určena těm, kdo se podrobili studiím vyšším. Kdyby naši intelligenti v dostatečném počtu se hlásili, byli by zajisté přijati, poněvadž mají lepší jazykovou kvalifikaci. Ale poněvadž se u nás s opovržením hledí na stav vojenský, hlásí se tam s naší strany valnou většinou jen ti, kteří jinde snad by nenabyli lepšího postavení. Kdyby poddůstojnická místa byla obsazována vhodně vzdělanými našinci, byla by pro české vojáky zajisté služba snesitelnější.

Organisační statut byl předmětem další otázky. Referent dovozoval, že nynější zřízení nestačí a že je potřebí sestaviti nový školní a vyučovací řád, který by odpomohl dosavadním nedostatkům. Školní rok má se počínati a končiti podobně jako na středních školách, což je zajisté slušný požadavek. Doposud se tak děje i na obecných školách, kde jsou školy střední, proč by tak nemohlo býti všude, kde jsou školy měšťanské?

Účastníci ankety doplňovali návrh zpravodajův v ten smysl, že mají býti přiměřeně upraveny místnosti jak učebné, tak i pracovní, jako kabinety a sborovny, pracovní pak na dívčích ústavěch. Neschopní žáci mají býti odkázáni na školu obecnou, počet žáků ve třídě nemá přesahovati 40, aby možno bylo úspěšně s nimi pracovati. Rozvrhy hodin mají býti též vhodně sestaveny, kázeň školní zdokonalena. Služební poměry dlužno ovšem přizpůsobiti namahavější práci učitelův a jejich předběžnému vzdělání. V té věci má býti služební doba omezena na 35 let, počítajíc v to léta strávená na škole obecné. Maximalní počet hodin pro učitele budiž stanoven, za přespočetné hodiny pak nechť se určí remunerace, jakož i za suplování. Zřetel byl též obrácen k úředním tiskopisům, které by měly vyhovovati svému účelu.

I ministr vyučování uznal potřebu, aby byl vydán zvláštní organisační statut pro měšťanské školy; a tu by bylo nutno rozeznávati dvojce ustanovení, jedna, k nimž by nebylo potřebí změny dosud platných zákonů, jiná, zvláště co do učitelských povinností a remunerací, která by vyžadovala změn, totiž hlavně spolupůsobení zemského zákonodárství.

Neméně důležitou byla devátá otázka o rozšíření měšťanských škol o čtvrtou třídu. Okresní inspektor Fellner, jako referent ministerský tvrdil právem, že všichni povolání činitelé uznávají potřebu rozšíření školy řečené; proto budiž zřízena další třída se společnou správou a společným sborem učitelským. Vyučovati by se tam mohlo obecné arithmetice a druhému zemskému jazyku. Žáci buďtež přijímáni na vysvědčení třetí třídy nebo na základě příslušné zkoušky. Poněvadž však vzroste nemálo náklad na tuto třídu, doporučoval k úhradě zavést školní plat. Pro tyto žáky pak bezpodmínečně nechť se redukuje vojenská služba na dvě léta, aby tím byl uznán rozdíl od těch, kteří vychodili jen třídu třetí.

Většina řečníků se vyslovila pro zřízení čtvrté třídy měšťanské při dosavadních trojtřídních školách, která by byla pouze fakultativní, jsouc vlastně při nich

jednoročním pokračovacím kursem. Jako důvod bylo poukázáno na to, že by tím nastala nemalá úleva též pro školy trojtřídní, v nichž by pak látka mohla býti důkladněji probírána. Také učitelské ústavy by měly lepší material, než je nyní, což by bylo s nemalou výhodou pro vzdělání lidu vůbec. Poradcové doplňovali opět vývody zpravodajovy, majíce za to, že by se vyučovalo moderním jazykům, algebře, těsnopisu a řemeslným zručnostem, na dívčích měšťanských školách pak vychovatelství a domácímu hospodářství.

Kamenem úrazu ovšem jest úhrada této nové třídy. V království českém je českých měšťanských škol 268, německých pak 185, celkem tedy 453; zřízení čtvrté třídy by tedy vyžadovalo slušného zvýšení na školství. Samy »Národní Listy«, ač zajisté plnou měrou vzdělání lidu a rozšíření jeho přejí, nemohou zatajiti pochybnosti, že stěží bude možno alespoň v Čechách najíti pramen k úhradě těchto nových vydání, poněvadž právě letošního roku došel Nejvyššího stvrzení zákon přijatý sněmem království Českého, kterým se značně upravuje slušné učitelstva. A úhrady té bude možno tím tíže hledati, poněvadž účastníci se rozhodně vyslovili proti školnímu platu, který by valnou část chudších žákův odstrašoval docházeti do pokračovacího kursu. Avšak anketa nevzdávala se naděje, že přiměřeným způsobem a za dobré vůle povolanych činitelů najde se přece cesta, kterou by bylo možno otázku nákladu uspokojivě rozřešiti. Jak se to má státi, ovšem nebylo udáno, ač by toho bylo nemálo potřebi.

Dr. rytíř Hartel byl přesvědčen o finančních obtížích tohoto nového zřízení a proto vyslovil názor, že jen tam by se měla fakultativní třída čtvrtá zříditi, kde se toho jeví naléhavá potřeba a kde jsou příznivé poměry. Aby příliš náklad nevzrostl, doporučoval, aby tam nebyli zřizováni zvláštní učitelé, nýbrž, aby stávající učitelé tam vyučovali za remuneraci. Kde pak osvědčí se tato třída svými výsledky, nechť se zřídí teprve tehdy definitivně. Ministr uznal potřebu, aby absolventům čtvrté třídy se přiznala větší práva než odchovancům třetí třídy měšťanských škol.

(Dokončení.)

Zákon o odměnách za vyučování náboženství na školách obecných.

Zákon daný dne 16. dubna 1903¹⁾ platný pro král. České, jímž se mění §§ 2. a 7. a zrušuje § 6. zákona ze dne 14. prosince r. 1888 č. 69 z. z., kterým na základě zákona ze dne 17. června 1888 č. 99 ř. z. vydávají se ustanovení o tom, jakou odměnu platiti náleží za vyučování náboženství na školách obecných.²⁾

S přívolením sněmu Mého království Českého vidí se mi naříditi takto :

¹⁾ Sněmem přijat byl *současně* se zákonem o platech *učitelských*, ale sankce došlo se mu o 2¹/₂ měsíce později. Osnova, sněmem přijatá, zapomenuta zůstala ležeti ve kterémsi kanceláři v Praze.

²⁾ Ku změně tohoto zákona dán byl podnět peticemi systemisovaných katechetů v roce 1898 a »učitelů náboženství v duchovní správě« v roce 1899. Postup celého jednání vyličen jest ve »Vychovateli« z r. 1901 na str. 43. a násl. a v »Katechetské Příloze« r. 1901 na str. 88. a násl.

Článek I.

§ 6. zem. zákona ze 14. prosince 1888 č. 69 *se zrušuje*³⁾ a §§ 2. a 7 se mění, a mají na příště zníti takto :

§ 2.

Zvláštní učitel náboženství zřízený se stálým platem, jest povinen vyučovati až do *dvaceti pěti hodin* týdně. Exhorty počítají se do toho, jakož i do počtu hodin, uvedeného v § 1. zákona ze dne 14. prosince r. 1888 č. 69 z. z. *třemi* hodinami.

V případech zvláštního zřetele hodných, zvláště když jest vyučovati v budovách místně od sebe vzdálených, může zemská školní rada za souhlasu zemského výboru snížit povinnost vyučovací na *22 hodin*, při čemž se však exhorta v to čítati má toliko *dvěma* hodinami.⁴⁾

³⁾ § 6. obsahoval zásadní ustanovení v příčině *platů* a *výslužného* katechetů. Ustanovení ta z tohoto zákona zcela jsou vypuštěna a nalézají se v zákoně ze dne 27. ledna 1903, kterýž se týká nových platů *učitelských*. Zemský výbor přijal tuto změnu *z návrhu, který vyšel od organisace učitelské*! Lpe bylo by bývalo, kdyby § 6. byl býval *změněn*, aby obsahoval *zásadní* ustanovení o *platech* a *výslužném* katechetů *příznivější*, totiž *zásadně vyšší* služné a kvinkvenálky a příznivější předpis v příčině výslužného. V zákoně *»katechetském«* ze 14. prosince 1888, nyní změněném, není *žádného* § 6. Bude na katechtech snažiti se o to, aby tento zrušený paragraf opět se do tohoto zákona dostal, ovšem upravený tak, aby obsahoval *příznivější zásadní* ustanovení o *služném, kvinkvenálkách* a *výslužném* katechetů.

⁴⁾ Katecheti žádali v petici své, aby »povinnost vyučovací (bez zvláštní remuneratione) omezena byla na 22 hodin týdních, exhortu v to 2 hodinami počítaje.« Odůvodnili to takto ; »Není vznešenějšího a důležitějšího, však také obtížnějšího a nesnadnějšího předmětu na školách obecných a městských nad ten, jemuž učí katecheta. Jestli ustanovit námaha plic a orgánů hlasových při výkladech a vysvětlování pravd většinou abstraktních, myslí dětské málo přístupných, a při stálém povzbuzování žactva, při předmětu, který všecken oddech písemnými pracemi a pod. vylučuje, nenáhlým, ale jistým vyčerpáváním sil fysických, kterýžto proces urychlují zvláště ve větších městech mnohé hodiny, které ztrvají katecheta zpovídáním žactva svého i jiných kolegů, kterým vzájemnou pomocí jest povinován.

A přece zákon (§ 2.) ustanovil katechetovi 25 týhodních hodin a *v praxi přidržuje se katecheta, aby je obtížným, ano i zdraví nebezpečným přecházením a doplňováním i na jiných školách, často dosti vzdálených, skutečně vyučoval.*

»Učiteli světskému vyměňuje sice zákon povinnost učiti až do 30 hodin týhodních, ale *nepřidržuje jej, aby doplňováním na jiných školách skutečně je učil*, tak že ve skutečnosti učí na školách obecných 8třídnic :

v	I. třídě	17	hodin,
v	II. »	19	»
v	III. »	21	
ve	IV. »	23	
v	V. »	23	»

na městských školách *chlapeckých* (3tříd.) průměrem 23 hodi

» » » *divčích* (3tříd.) » 17 hodin,

ač v nich zahrnuty jsou hodiny méně namáhavé, než jsou náboženské, jako čtení, psaní, kreslení a j. a až se stanoviska paedagogického *vyučování náboženství nehodí se zvláště v nižších třídách na hodiny odpolední ani na 4. hodinu dopolední* (po rozumu nařízení ministerského ze dne 12. června 1769.)«

Ve *školské komisi* ujal se katechetů velmi vřele referent J. B. M. Dr. Fr. Krásl a dosáhl toho, že sněmem jednomyslně přijata byla (3. března 1898) *resoluce*, kterouž zemskému výboru bylo uloženo : »b) *aby dával své svolení ke snížení povinnosti vy-*

§ 7.

Remunerace zvláštním učitelům náboženství, pak remunerace za vyučování náboženství, jež uděluje se od správy duchovní a od učitelů světských, jakož i náhrady cestovní, jichž poskytnouti náleží učiteli náboženství, když vyučuje náboženství mimo bydliště své, povoluje od případu k případu zemský úřad školní, vylslechnuv okresní úřad školní.

Při tom budiž roční remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelského I. třídy učitelů obecných škol, vztažně $\frac{1}{25}$ platu učitelů měšťanských škol, světskému učiteli však 40 K ročně.⁵⁾

učovací katechetů na 22 hodin týdně, exhortu dvěma hodinami v to počítaje, když o to v zájmu vyučování od c. k. zemské školní rady bude žádáno. (Viz »Katechet. příloha« r. 1898 str. 40.)

Zemská školní rada dohodla se se zemským výborem, aby výhoda ta poskytovala se »zpravidla jen tenkrát, když dotyčnému katechetovi zastávají jest vyučování na několika národních školách místně od sebe vzdálených, čímž jemu značná ztráta času jest způsobena« a že výhoda ta nevysloví se v dekretu katechetově, nýbrž »pouze ve vynešení na okresní školní radu řízením a dekret onen provázejícím a i tu vždy k *naprosté odvolatelnosti* výhody té se poukáže« (viz »Vychovatel« z r. 1898 str. 310 a »Katech. příloha« z r. 1899 str. 2. a další).

V roce 1899 opět jednalo se v *komissii školské* o tomto požadavku katechetů (podrobnou zprávu viz v »Katechetské příloze« 1899 str. 61. a násl.). Ale tu již (vlivem c. k. zemské školní rady, která stanovisko své vyložila v notě ze dne 5. května 1899) učiněno bylo dne 9. května 1899 snesení *méně příznivé*, totiž: »aby povinnost vyučování o 25 hodinách i na dále byla závazná, ale v případech, kdy jest katechetům vyučovati v rozličných budovách, obmezena byla na 22 hodin týdně, exhortu všem katechetům třemi hodinami počítaje.«

Zemský výbor pak ve zprávě ze dne 11. dubna 1900 CVII navrhl tomu odpovídající *nové znění* § 2. — to jest nyníjší. Zemská školní rada v notě ze dne 28. srpna 1900 (při zprávě z 30. listop. 1900 CCVI) sice namítala:

»V § 2. osnovy jeví se inkonskvence v tom, že exhorty počítají se jednou třemi hodinami, po druhé dvěma hodinami. Proto by se doporučovalo, aby maximální počet týdenních hodin vyučovacích 24 hodinami byl vyměřen a aby pak exhorta vždy 2 hodinami se počítala.« —

Také ve sněmu dne 6. července 1901 učinil posl. *Opitz* souhlasný návrh. Když však zpravodaj probošt Dr. Karlach proti tomu se vyslovil, byl § 2. přijat, jak navržen byl zemským výborem.

Požadavku katechetů za snížení povinnosti vyučovací vyhověno bylo tedy jen částečně »v případech zvláštního zřetele hodných« — většinou bude to záviseti na *benevolenci* školních úřadů. — Počítání exhorty za *tři* hodiny má význam toliko v tom případě, učí-li katecheta v hodinách *přespočetných*.

⁵⁾ Učitelům *světským* náležela *remunerace* 20 K za každou hodinu. Zemský výbor ve zprávě ze dne 11. dubna 1900 CVII praví, že ani z předlohy vládní ani z jednání sněmu o osnově zákona katechetského z roku 1888 nevysvítá, proč tak nízká sazba byla stanovena. Zdá se, že odměna učitelům světským 10 zl. za 1 hodinu ročně stanovena byla na základě remunerační udílených za předměty *nepovinné*, k čemu zajisté svádí ta okolnost, že vyučování náboženství jest pro učitele zaměstnáním vedlejším. Poněvadž však i tyto remunerace od té doby značně se zvýšily a nyní průměrem 40 K za 1 hod. ročně obnášejí, vzata i zde tato částka za základ.

Posl. *Opitz* navrhoval v sezení sněmu dne 6. července 1901, aby vyměřena byla remunerace světskému učiteli ve stejné výši s příslušnou remunerací duchovenstva v duchovní správě. Návrh ten byl zamítnut. Difference není značná.

Remunerace duchovenstva ve správě duchovní budiž poukázána ku konci každého roku školního a výpočtu jejímu buď položen za základ peníz *1 K 20 h* za každou hodinu, ve které bylo vyučováno.⁶⁾

Jakožto náhrada cestovní buď při takových školách přespolečných, které nejmeně 1·5 km. od řádného bydliště učitele náboženství jsou vzdáleny, dle poměrů místních povoleno *20—30 h* za každý kilometr uražené cesty tam i zpět.⁷⁾

V příčině *remunerace zvláštním učitelům náboženství* zemská školní rada vzhledem k doporučenému maximálnímu počtu 24 týdenních hodin v odst. 2. § 7. upozornila, že by také remunerace měla $\frac{1}{24}$ platu vyměřena býti.

Souhlasný návrh činil také ve sněmu dne 6. července 1901 posl. *Opitz*. Návrh ten — ovšem příznivější — byl zamítnut. Zpravodaj Dr. Karlach vyslovil se proti němu. Přijat byl návrh zemského výboru (t. j. $\frac{1}{25}$) se změnou, kterou navrhl posl. *Legler*, aby totiž zvláštním učitelům náboženství na školách *městanských* remunerace vyměřena byla $\frac{1}{25}$ platů učitelů škol *městanských* (2000 K). S návrhem tímto souhlasil zpravodaj Dr. Karlach, pravě, že po upozornění p. dv. r. Schroubka byl by změnu tuto navrhl sám.

Remunerace za *přespočetné* hodiny katechetům »se stálým platem« vyměřovala se všeobecně do r. 1898 dle tohoto ustanovení, t. j. $\frac{1}{25}$ ze služného. V roce 1898 pojednou učiněna byla srážka asi $\frac{1}{12}$ katechetům na některých místech, z prvu na školách českých, později i na německých. Od té doby pak vyměřuje se remunerace tato v každém okresu jinak. Avšak ve *správě zemského výboru ze dne 11. dubna 1900* (CVII str. 4.) mluví se o této záležitosti tak, že jest zřejmo, že u zemského výboru *předpokládá se vyměřování této remunerace $\frac{1}{25}$ — bez všeliké srážky*. Počítá se tam, mnoho-li by obnášela remunerace katechetů za hodiny *přespočetné*, kdyby povinnost vyučovací katechetů redukována byla na 22 hodin; a tu počítá se remunerace ta $\frac{1}{22}$ služného katechetů — bez všelikých srážek.

Podobá se, že nyní při vyměřování remunerace katechetů za *přespočetné* hodiny na škodu katechetů působí někde nedostatek znalosti věci, jinde nedostatek dobré vůle!

⁶⁾ Remunerace členům duchovní správy zvýšena z 1 K na *1 K 20 h*, což při 25 hodinách týdně a při 46 týdnech činí 1380 K (služné učitele a katechety na obecné škole 1600 K). Katechetům v duchovní správě náleží remunerace toliko za vyučování v třídách *od 4. počínaje vzhůru*. Tak ustanoveno jest v *říšském* zákoně ze dne 17. června 1888. — Již, když se zákon tento sdělával, vláda ve své předloze navrhovala takto (§ 2. al. 2.): »Remunerace mohou též za vyučování náboženství na *troj* — aneb *méněřádných* školách obecných povoleny býti tehdy, když udílení jeho *pro veliký počet* vyučovacích hodin neb z *lokalních příčin* s neobyčejným namáháním jest spojeno.« — Než *školský výbor* sněmovny poslanců, ačkoliv *uznával závažnost* takových případů, odmítl takové ustanovení z důvodů: 1. že takové odměňování prolomilo by zásadu, že církevní a společností náboženským přísluší (?) míti péči o vyučování náboženství. 2. vzrostlé tím obtížení školního nákladu nedalo by se přehlédnouti (t. j. stálo by to peníze!). 3. pouze fakultativní pojetí takové nemohlo by závažné pro zemské zákonodárství — — pročež v zájmu věci (?) vidí se radnější »celou záležitost, pokud plynoucí výlohy z nákladu duchovní správy nemohou býti zapraveny, ponechati vlastnímu vyměření zemských sněmů.« Cultusgesetze, Dr. Burckhard III. Aufl. I. Abth. S. 113. — Zde jest jistě na místě: Si taciusses — —

Aby se v této věci náprava stala, podal již v roce 1898 říšský poslanec farář Žička návrh, aby změněn byl § 3. v čl. I. zákona ze dne 17. června 1888 takto: »Za udílení náboženského vyučování *ve více než 6* hodinách týdenních na školách obecných a městanských *propůjčována buď remunerace*, anebo ustanoven buď k tomu zvláštní učitel náboženství.«

Návrh ten odkázán byl školské i finanční komisi; dále však při známé »dělnosti« říšské rady nedospěl.

⁷⁾ Zpráva zemského výboru ze dne 11. dubna 1900 o tom praví (str. 9.) »Ohledně náhrad cestného bylo již ve zprávě komise školské, která pojednávala o vládní osnově

Článek II.

Zákon tento nabude platnosti 1. lednem r. 1903.

Článek III.

Mému ministru záležitostí duchovních a vyučování jest uloženo, aby zákon tento uvedl ve skutek.

Nesprávné posuzování — očeřňování.

»Si duo faciunt idem, non est idem,« povídá jedno latinské přísloví, — ale my povídáme a chceme ukázat, že není vždy ani *jedno* a *totéž* to, co činí pouze *jeden*. Ovšem nemáme při pronášení tohoto náhledu na mysli počínání nebo čin jednotlivce sám o sobě, — jako spíše to, jak je od různých lidí *posuzován*.

Abychom také hned doprovázeli úvahu svou obrázkem, představme si tutěž osobu a jednání její před soudnou stolicí dvou posuzovatelů, z nichž jeden posuzuje vše se špatné stránky — druhý pak naproti tomu je shovívavý a mírný. Vizine výsledky jejich pozorovací činnosti:

Obrázek první.

»Upřímně řečeno, to co nazývá Váš přítel »přímostí«, je nezdvornost. On se nestydí říci člověku do očí před lidmi věci nejne příjemnější. Aspoň by mohl počkat, až ostatní odejdou.«

»Znáte, prosím vás, jeho bratra? Bože, jak ten je ošklivý! Přímo hrozný! Ostatně není zlý člověk, ale také ne žádné lumen — — nejedl asi mnoho chytré kaše.«

»Pozorujete také, jak velký dům vedou u těch X.? Kde na to berou peníze? Nevím, ale myslím, že ty peníze nejsou poctivé; aspoň jsem již tak všelicos o panu X. zaslechl ..! Však ujišťuji Vás, že o tom nic nevím, povídám Vám jen to, co jsem zaslechl. — — Ostatně nebylo by nic divného, kdyby měli dluhy ! To bude asi nejspíše.«

Obrázek druhý.

»Přímost pana X., trochu sice trpká, se mi velice líbí. Aspoň víme, s kým máme co činit. Místo aby za zády pomlouval, řekne Vám do očí to, co má na srdci cením si velice takoveto přímosti.«

»Je pravda, jeho bratr není žádný Adonis; než jeho dobrot a chování nutí zapomenouti na tvář. Je to dale člověk, který raději mlčí a zdržuje se kritiky, než aby se dělal důležitým na útraty jiných.«

U X. se vydá mnoho; je to dobře pro obchodníky, kde jsou takoví lidé; než pan X. je pracovník neúporný, který při své příkladné pili dopřeje si jenom malý odpočinek. Jeho obchod je výnosný, a já mám za to, že i při tom jejich způsobu života ještě každým rokem hezkou částku si uloží.«

katechetského zákona, prohlášeno stanovení odměny mezi 16—24 h. za 1 km ve prospěch katechetů za značnou výhodu, zvlášť u porovnání s předpisy platícími ohledně cestného *pro členy okresních školních rad* a dostalo by se navrženým zvýšením odměny mezi 20—30 h. katechetům výhody ještě větší, tak že není třeba vzhledem k tomu zkracovati zákonně minimum vzdělanosti, stanovené zákonem z r. 1888 na 1¹/₂ km., za něž se odměna neudílí.«

»Pozorovala jste již, jak paní X. chce využítkovati svou malou postavu? Je vskutku pro zasmání s tím jejím dětským se tvářením! Myslí, že je ji dvacet let — a zatím je již hezky letitá! — Já aspoň myslím, že není nic směšnějšího, než dělati ze sebe mladou, když by mohla již býti babičkou.«

»Co se mi při paní X. líbí, je to, že je veselá, čilá, milá jako mladá nějaká slečinka. Jest vskutku jednou z těch, kterým přibývá let, aniž by stárly a její toaletta odpovídá jejímu svěžímu a naivnímu duchu. Pravda je, že na svůj věk nevypadá staře.«

Tyto ukázky dojistá dostačí, abychom uznali, že onen náhled, jaký jsme pronесли na začátku, — je správný.

Osoba jest jedna a táž, — čin jenom jeden! — a přece jak ty obrázky se od sebe různí!

Pro který z těchto obrázků bychom se měli rozhodnouti, o tom dojistá netřeba dlouho uvažovati; každý rozumný člověk, jenž má trochu ethického a esthetického smyslu, dá přednost a souhlasiti bude s autorem druhého obrázku.

Představme si nyní dítky, vychovávané v jednom nebo druhém ovzduší. Jako dítky v převážné většině jsou obrazem rodičů dle těla, že jsou tak jakoby jim z oka vypadly, — tak také jsou i odleskem duší svých rodičů. — Šťastné tedy dítky, jimž otcem nebo matkou jest portretista druhého obrázku!

Dítky však rodičů, kteří na vše jen se špatné stránky, čili na vše *černě* se dívají, — zdaž mohou mítí smysl pro mírný charakter, zdaž můžeme od nich žádati uhlazenost způsobů, shovívavost a spokojenost se svým bližním, když jsou vychováni v atmosféře, kde téměř bez ustání vdechují do sebe tu kyselost a hanu a očerňování jiných?

Bude i v tomto dítko po rodičích, a jako oni, tak i dítko bude se dívatí na vše tím špatným, černým okem.

V dítku takto vychovávaném otupuje se veškerý smysl pro krásu, nadšení; ono zůstává chladným i tam, kde srdce naše plní vznešený obdiv — — —

Představme si jen, — abychom příklad uvedli, — že člověk takto vychovaný, podnikne cestu krajinami, kde příroda svými vznešenými krásami mysl jiného uchvacuje.

Myslíte, že při svém návratu bude plný nadšení, že vám bude vypravovati o uchvacujícím zapadání a vycházení slunce, o velkolepých pohledech na horstva věčným sněhem pokrytá? Myslíte, že vám bude popisovati rozpoutanou bouři oceanu aneb vyprávěti o mysteriosním klidu na jezerech... o strmých skalách, o bezedných propastech — o vodopádech, jež na hodinu cesty upozorňují na sebe cizince?

Klamete se!

Jeho vypravování se zredukuje na detailní vypravování banálních nehod nebo nepatrných příhod. On se *nedovede obdivovati!* Má zalíbení jenom ve stížnostech a kritikách — ovšem že nepřiznivých. »Když šel na dráhu, měl hned potyčku s vozkou; zřízenec od dráhy dal mu nejasné vysvětlení... seděl ve voze s lidmi, kteří mu byli podezřelí. v tom neb onom městě byl by ztratil peněženku; tu zase průvodce jej ošidil tam mu někdo roztrhl kabát. « A tak to jde dále. Zkrátka: naříkati si, vypravovati celou řadu nehod a nepříjemností, vzpomínati si na poklesky a pochybení *jiných*, to je u něho — vypravování dojmů z cest. Ostatní — *umění a příroda* — to je u něho vedlejší!

Duše prosaické bez sladkých illusí, srdce vyprahlá — jak jste k politování! O kolik radostí zdravých a posilujících připravilo vás černé oko, kterým se na vše díváte! Nevíte, co v tom *dobrého*, viděti *dobře* a smýšleti *dobře*!

* * *

Do rámce této kapitoly zapadá rovněž výstraha *souditi pouze podle zevnějšku* — neboť vydáváme se tím v nebezpečí, dopustiti se často chyb a politování hodného bezpráví.

Almužník jednoho charitativního ústavu vypravoval, že byl jednoho dne nepředvídanými okolnostmi donucen vypůjčiti si malý peníz — a byl velmi překvapen, když po nějakém čase byl vážně upomenut o zaplacení. Když uvážil bohatství toho, kdo mu onen malý peníz zapůjčil, a své obětavé zaměstnání, zdálo se mu rázné požadování tak malého obnosu prozrazovati odporné skrblictví. »Než, brzy na to,« dodal almužník, »jsem se najisto dověděl, že tento pán byl právě onen, který mi dal anonymně doručiti 500 franků pro naše sirotky: Jeho jednání na první pohled tak překvapující, nemělo jiného účelu, než ještě lépe zakrýti jeho štedrost a zadostučiniti jeho posvátným citům lásky k bližnímu. Když si vzpomenu, že jsem byl v pokušení, tuto duši ušlechtilou učiniti směšnou, nemohu si ten úmysl ani odpustiti. Je pravda, každý snad by mi dal tenkrát za pravdu, a zatím bych se byl dopustil skutku nad pomyšlení zlého.«

Příklad ten mluví vskutku tak výmluvně, že netřeba se pouštěti do hlubší analýse, abychom ukázali, jak jest nebezpečno souditi jen dle zevnějšku..

Kdybychom při počínání, které zdá se nám na první pohled podivným, šli samé věci, jak se říká, »na kloub« a zkoumali *příčiny* — tu bychom v devatenácti případech ze dvaceti poznali, že ten, který byl pomlouván, haněn, měl pro své počínání vážné příčiny — a že tak jednati musil.

* * *

Znáte onu bajku »Mlynář, jeho syn a osel«? Je vskutku pěkná a poučná. Ať osla nesli, ať seděl na něm syn, ať starý otec, ať osla nechali volně jiti před sebou nebo za sebou — — nikdy se světu nezachovali.

Ano, na to upozorněme také ditky! Aniž bychom ovšem uváděli určité osoby, upozorněme je, že bohužel jsou na světě lidé, jejichž kritika trhá jako trn, raní jako kámen, drtí jako kolo, — před nimiž *nikdy* nenalezneme milosti, ježto není počínání, není slova, které by nevyložili ve smyslu nepříznivém. — Vy vidíte jejich stísňené poměry a nabídnete jim svou peněženku — a oni vám odpoví s pýchou a hněvem, že vědí, že máte peníze a že nepotřebují almužny. — Marně byste se pokoušeli učiniti jim něco po vůli — toho nedosáhnete, dělejte co dělejte. —

Slyšeli jste již, že by mohla býti ctnost chybou? Když ne, tak vezměte jen do rukou slovníček těchto lidí a tam se dočtete že:

dobrota	je slabostí	štedrost	je okázalostí
vytrvalost	zatvrzelostí	odpuštění	zbabělostí
dovednost	chytrostí	upřímnost	drzostí
odvaha	pošetilostí	uhlazenost	farizejstvím
čilost	podražďeností	hovor	klepařství

odpočinek je leností.

Autor tohoto slovníčku se nazývá: *Závist*.

Úzkostlivě snad se ptáme »Jak se tedy zachovati vůči takovým lidem Již jsme řekli, že je marno snad se jim chtít zalíbiti, snad jim učiniti po vůli — a proto bez ohledu na ně, jedné tak, abys nepocítoval výčitek svědomí. Konej jednoduše svou povinnost!

Fr. Neliba.

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Pokračování.)

Všecky výkopy a nálezy egyptské a hlavně mesopotamské byly až dosud velkou většinou přirozenou zbraní proti racionalistickým výkladům bible a hlavně knih Mojžíšových, osvětlující mnohé v bibli pouze naznačené osoby a děje a odhalující závoj mythu s osob najisto historických. Jak introdukce biblická a hlavně exegese horlivě chápe se zbraní těchto, »kamenů mluvících« (Luk. XIX. 40.) zřetelněji, nežli kniha, přesvědčí nás každá téměř stránka novějších komentářů biblických. Ovšem je samozřejmo, že mnohdy výklady a úsudky, činné z nálezů historických a hlavně památek epigrafických, různí se vespolek a nepřiléhají k výkladu, jež podává církev a stálá tradice biblická, avšak fakta tato týkají se většinou událostí vedlejších a menšího významu, jež s celkem biblického vypravování o nadpřirozeném zjevení nemají souvislosti a v historii zjevení Božího nemají závažného významu.

Až před rokem stala se událost, která rozvířila celý svět pro bibli nadšený i bibli nepřátelský a ji zahrnující. Nejdůležitější stránky Starého Zákona, stěžejné pravdy na nich obsažené, jež dosud byly posvátným kamenem pro srdce věřící a byly základem jeho víry, vzaty v pochybnost, ba co více, *popřeno vše, co v bibli nadpřirozeného a božského, bible sama prohlášena za výtvor lidský jako jiné dlo literární některého národa, bibli popřeno původnost a zprávy její prohlášeny za pouhou kopii originálů kultury babylonské.* To jsou hlavní myšlenky prof. Delitzsche, autora celého nyní tak rozšířeného veřejného sporu o bibli a Babylon.

Dr. Bedřich Delitzsche, syn známého theologa, hebraisty a exegety Františka Delitzsche, narozen r. 1850., byl od r. 1877

professorem řeči semitských na universitě v Lipsku, pak od r. 1893 ve Vratislavi, nyní jako professor na universitě berlínské je zároveň ředitelem assyriického musea berlínského. Proslul jako znamenitý assyriolog četnými svými spisy v tomto odboru,*) v nichž v rámci vědecké práce stále propagoval své názory, jež ale zůstaly skryty celé veřejnosti, která právě nestará se příliš o výsledky udaných assyriologických bádání. Proto nynější poslední veřejné vystoupení Delitzschovo není tak novým svými názory, jež pronáší, jako spíše kategoričnou formou, již jsou pronášeny. Prvá přednáška o bibli a Babylonu konána dne 13. ledna 1902 »v německé vých. společnosti« (Deutsche Orient-Gesellschaft) berlínské u přítomnosti samého německého císaře a opakována byla po jeho přání dne 1. února v královském hradě berlínském. Druhou přednášku konal prof. Delitzsch po návratu svém z cesty, podniknuté do Mesopotamie, dne 12. ledna 1903 opět v shromáždění »německé východní společnosti« v Berlíně u přítomnosti císaře i císařovny; třetí přednášku slibuje konati tehdy teprve, až »náhledy, o názorech pronesených v první a druhé přednášce se vyjasní a upevní.«

Není nikterak s podivem, že předmět tak důležitý, otázky významu tak dalekosáhlého i určitost tvrzení Delitzschových vzbudily všeobecný rozruch, přetřásány živě v celé řadě článků novinářských a v krátké době vyvolaly celou literaturu spisů a brožur.

*) Studien über indogermanisch-semitische Wurzelverwandschaft, Lipsko 1873., 2. vyd. 1884.; Assyrische Studien, Lipsko 1874; zpracoval dílo Smithova, jež vydal s názvem »Chaldäische Genesis«, Lipsko 1876; Assyrische Lesenstücke, autografované, 3. vyd. 1885.; »Wo lag das Paradies?« Lipsko 1881.; The Hebrew language viewed in the light of Assyrian research. Lond. 1883.; Die Sprache der Kossäer 1884.; Prolegomena eines neuen hebr. aram. Wörterbuches zum Alten Testament 1886.; Assyrisches Wörterbuch zur gesammten veröffentlichten Keilschriftliteratur 1887. a násl.; Assyrische Grammatik, Berl. 1889; vydává společně s P. Hauptem »Assyriologische Bibliothek« v Lipsku od r. 1881. a »Beiträge zur Assyriologie und vergleichenden semitischen Sprachwissenschaft« od r. 1889.

Barth, J., Babel und israelitisches Religionsvesen. Vortrag. Berlin 1902,

Budde, Prof. Dr. K., Das Alte Testament und die Ausgrabungen. Giessen 1903.

Hommel, Prof. Dr. Fr., Die altorientalischen Denkmäler und das Alte Testament. Berlin 1902.

Jeremias, Dr. A., Im Kampfe um Babel und Bibel. Leipzig 1903.

Kittel, Prof. D. R., Die babylonischen Ausgrabungen und die biblische Urgeschichte. Leipzig 1902.

Knieschke, W., Bibel und Babel, El und Bel. Berlin 1902.

König Ed., Prof. Dr., Bibel und Babel Berlin 1902.

Oettli, D. Sam. Der Kampf um Bibel und Babel. Leipzig 1902.

Rosenthal, Rab. Dr. Ludw., Babel und Bibel oder Babel gegen Bibel? Berlin 1902. Mimo to četné obšírné články o tematiku tomtu v odborných časopisech.

Většina brožur vyvrací vývody Del. klidně, ukazujíc slabá místa v základech jeho hypotéz. Jest mu bojovati nyní s nepřitelem spojeným, vždyť nejen katolicismus, ale i mosaismus a orthodoxie evangelická považuje za nutné, chopiti se všech zbraní a hájiti víru všeobecnou v nadpřirozené zjevení Boží, obsažené v knihách Zákona starého.

Pravda, bylo již dříve o mnohých zprávách biblických pochybováno, ale Del. pokročil o krok dále; tvrzení priority kultury babylonské je jen nutným následkem negace nadpřirozeného zjevení, zprávy o stvoření světa, hříchu prvotném atd. Neboť jestliže tato vypravování biblická vzata byla z originálů kultury babylonské a přenesena do Kanaanu, pak není hříchu prvotného a Kristus umřel za smýšlenku, mythus staré kultury babylonské. My začínáme nadpřirozeným zjevením Božím a klesání náboženského vědomí lidstva vysvětlujeme si tím, že zneháhla mizela a jako na slunci bledly původní tradice, původní reminiscence na prazjevení; zde pochod opáčný. Vše vysvětleno způsobem přirozeným, negací nadpřirozeného; a tu ovšem pak, následují-li ve vývinu lidstva a jeho vědění, a tedy i vědění náboženského, jednotlivé fáse jedna za druhou, je jednou z těchto fází Babylon a fási pozdější, sekundární je bible.

Del. otevřeně to vyznává v úvodu své první přednášky: »Razí si cestu vždy více všeobecné přesvědčení, že výsledky výkopů babylonsko-assyrských jsou povolány, aby zavedly novou epochu jak v porozumění, tak i v posuzování Starého zákona, tak že po celou budoucnost trvale budou spojena slova: »Babel a bible.« (Str. 4.) Vzdor tomu ale, že Del. tak zásadní pravdy považuje za nepatrné a úplně lidské a tím zjevení nadpřirozené popírá, slibuje vývoďům svým veliký výsledek na prospěch náboženství a zbožnosti. Právě na konci své první přednášky: »A tak se mi snad podařilo ukázati, že i na našem smýšlení náboženském lpí prostřednictvím bible velmi mnoho babylonského. Vyloučením těchto představ, vzatých sice národům vysoce nadaným, ale přece představ čistě lidských, a osvobozením myšlení našeho ode všech takových, pevně zakořeněných předsudků, bude pravé náboženství, pravá zbožnost, jak nás jí proroci a básníci St. zák. a ve smyslu nejvznešenějším Ježíš učil, tak málo dotknuta, že spíše vyjde z tohoto procesu očištění tím pravdivější a tím prohloubenější. (Str. 44.) — Slova řečená byla by pravdivější, kdyby jednalo se o věci vedlejší, jež netýkají se přímo dějin Zjevení Božího, ale spíše svazků kulturních, v nichž skutečně podobnost se jeví. Těchto »elementů babylonských« je možno zcela snadně zbaviti pojem Zjevení Božího, aniž by celek utrpěl ujmy nějaké, avšak zbavití dějiny zjevení těch podstatných pojmů, jako stvoření světa, hřích prvotný, potopa atd., znamená upříti faktum zjevení vůbec, a o to zajisté zde se jedná. To zřejmě prozrazeno v přednášce druhé, kde Del. vyznává: »Já věřím, že ve Starém zákoně jest nám jednání s nábožensko-historickým vývinem, jako vše pozemské Bohem způsobeným aneb připuštěným, ale ostatně jinak lidským, vývinem, v němž Bůh »zvláštním nadpřirozeným zjevením« nezasáhl: právě starozákonný monetheismus jeví se takovýmto pokrokem z nedokonalého k dokonalejšímu, z klamného k správnějšímu, tu a tam ovšem jeví se občas krok nazpět; a zdá se mi nemožným, viděti v těchto jednotlivých stadiích vývinu vždy nějaké »zjevení« absolutní dokonalé pravdy, jež sluje Bohem.« (Str. 44.) (Pokračování.)

* * * SMĚS. * * *

Výbor družstva Vlast konal dne 16. dubna t. r. 10. schůzi za účasti šesti členů výboru a za předsednictví II. místopředsedy dp. faráře Vlastimila Hála. Dva členové výboru se omluvili. — Po zahájení schůze modlitbou, schválen a probrán byl protokol ze schůze minulé. — Výbor došly poděkovací příspěvy od J. M. ndp. dra Jos. Doubravy, biskupa Královéhradeckého za blahopřání k jeho jmenování, od Jeho Ex. p. ministra dra. Ant. Rezka, za blahopřání k jeho 50letým narozeninám, od Jeho Jasnosti Karla knížete a Vilemíny kněžny Schwarzenberků za gratulaci k jejich zlaté svatbě. Příspěvy tyto vzaty výborem na vědomí. — Žádosti říditelstva české reálné školy v Olomouci za darování některých knih pro žákovskou knihovnu vyhověno. — Spolek křesťanských akademiků »Danica« ve Vídni děkuje příspěvem za dobrovolné zaslání »Vlasti« a prosí za další přízeň. Běře se na vědomí. — Podobně děkuje výboru správa knihovny trestanců na Pankráci za darované knihy. — Správce domu oznamuje, že pro knihtiskárnu, jak již dříve výborem bylo usneseno, přidělena byla jedna bytová místnost za skladiště papíru k tisku připraveného a do jiné místnosti že na farní tiskopisy a různé toho druhu zásoby pořízeny čtyři velké a silné regály. Zpráva běře se na vědomí. — Dále běře se do nákladu v 3000 ex. nová knížka »Devítidenní pobožnost k sv. Janu Nepomuckému.« — Výbor ustanovil, aby se ve »Vlasti«, ve »Vychovatelci«, ve »Sborníku historickém« a v kalendáři platil tento honorář: za stránku garmondu a borgisu 2 K, za stránku básní a petitu 3 K. Ve zvláštních a důležitých případech může administrator družstva, dp. Tom. Škrdlé, honorář tento zvýšiti. Usnesení toto nabývá platnosti od data této schůze. — Předsedovi vdp. dru. Rud. Horskému vyslovuje výbor k jeho jmeninám vřelé blahopřání a oznámí mu je písemně. — Přípis sl. c. k. polic. říditelství ze dne 13. ledna 1903 č. j. 34 ohledně předkládání »Vlasti«, »Vychovatele« a »Našich Listů« běře se na vědomí. — Když byly vyřízeny

ještě některé běžné záležitosti, týkající se spolkového domu a jeho správy, a ustanoven program denního pořádku k výroční řádné valné hromadě, která koná se v úterý dne 2. června 1903 o půl 1. hod. odpol. ve velkém sále u Dominikánů, přikročil místopředseda k uzavření schůze. Denní pořádek valné hromady se jest v čas v »Katol. Listech« a v »Hlasu« oznámí a členům s výroční zprávou zašle.

Mezinárodní výstava včelařská, která ve Vídni bude uspořádána, vzbujuje za hranicemi značnou pozornost. Je na čase, aby naši včelaři již záhy činili potřebné přípravy, aby české včelařství na výstavě této bylo důstojně zastoupeno. Došly dosud nejčetnější přihlášky z Itálie, Švýcarska, Rumunska a z německé říše. Značně zastoupeny budou také Brazílie a Palestýna. Uherské ministerstvo orby zajistilo si velkou prostoru pro soubornou včelařskou výstavu uherskou. C. k. dvorní biblioteka propůjčí velké množství spisů včelařských, rovněž tak vídeňská vysoká škola zemědělská. Jako neobvyčejnou zvláštnost bude možno prohlédnouti si na výstavě této mimo jiné i zajímavý papirus z doby Ramsesa III. a XII., v nichž se jedná o pěstování včel a o upravování medu. Vedle kulturně historických památek ze šedé dávnověkosti budou zde vystaveny výsledky nejmodernější praxe včelařské. Naše včelařství mělo by být náležitě osobitě reprezentováno a o to nutno přičiniti se, jak možná nejdříve. Po škodě marno stýskat si do nepříznivých poměrů.

* * * LITERATURA. * * *

Z nakladatelství *Cyrillo-Melohedžského* (V. Kotrba) v Praze:

Víra katolická, dokázaná a obhájená slovy a důvody nepřátel. Sestavil *Jakub Bolland*. Ve výběru z vlastiny podává *Fra Josef Mergl*. Vzdělávací knihovny katolické svazek 28. Sešit 1. a 2. Zajímavá tato publikace, v níž sami nepřátelé jsou apologety křesťanské pravdy, dojde, jak doufáme, vsudy zaslouženého rozšíření a upotřebení.

Dějiny nové doby. Prvý pokus o zavedení ústavnosti v soustátí habsburském. Napsal Dr. *Jan Kryštof*. Sešit 1. a 2. Proslulý autor s obsáhlým materiálem líčí tu první počátky naší politické ústavy. Upozorňujeme znovu své čtenáře na práce tohoto zasloužilého spisovatele.

BIŘMOVACÍ LÍSTKY. Papírnický závod družstva VLAST má na skladě bířmovací listky s textem českým, německým nebo latinským. Prodávají se 3 kusy za 2 h. české na lepším papíře 1 kus za 2 h. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nopočetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtežem. Žákoví, gym. profesorů na Smíchov; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žizkově u Prahy č. 776. pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Reforma měšťanských škol. — Úprava platů a katecheta školy obecné. — Láska synovská. — Feuilletton. — Směs. — Literatura.

Reforma měšťanských škol.

(Dokončení.)

Co se týče otázky vzdělání učitelstva měšťanských škol, dlužno uznati, že je na výsost důležitá, a proto také anketa jí věnovala největší píli. Schůze počala se o 10. hod. a prodloužila se až do 7. hod. večerní s dvouhodinnou polední přestávkou. Předsedal opět sám ministr dr. Hartl.

Zpravodaj dr. Kaněra doporučoval zřídit zvláštní kursy pro vzdělání učitelů měšťanských škol.

Všichni řečníci shodovali se v tom, že dosavadní kursy pro měšťanské školy nevyhovují, neboť jsou jednak přeplněny, jednak jest jim vyměřen krátký čas a posléze i ztěžka jsou učitelstvu přístupny. Nezbyvá tedy většině kandidátů učitelství na měšťanských školách, než spokojiti se vlastním sebevzděláním, což ovšem nemůže postačiti k důkladnému pojetí látky a uzpůsobení pro praxi. O prostředcích, kterými by bylo možno obtížím těm odpomoci, byla projevována různá mínění. Někteří z řečníků vyslovili se rozhodně, aby učitelstvo pro měšťanské školy vzdělávalo se na universitě; jiní byli mínění, že by se měly učitelské ústavy reorganisovati, aby chovanci mohli ve svém dalším vzdělání na universitě pokračovati. V průběhu debaty ovšem poukázáno bylo k obtížím, které staví se v cestu realizování požadavku, aby učitelstvo vzdělávalo se na universitě.

Bylo mimo jiné uváděno, že university nemohou poskytovat vzdělání pro určité povolání, ale že mají svobodně vědeckého úkolu svého sledovati. A ku vzdělání učitelstva je potřebí nad to poskytnouti i odborného vzdělání a znalosti. V mezích organisace universit zaváděny byly paedagogické semináře při universitách, avšak zkušenosti ukázaly, že pro učitelstvo nejsou tím, čím dle očekávání měly býti. Proto v novele k říšskému zákonu o obecných školách byly vypuštěny. Nad to pak i samo vědecké vzdělání učitelů na universitě zůstávalo by přece jen kusým, neboť v poměrně krátké době, již by tu strávili, nemohli by osvojiti si potřebných vědomostí v rozsahu i hloubce, jak bylo by žádoucí. Ze všeho jde na jevo, že by nezbyvalo než zřídit zvláštní ústav s rázem akademickým pro tento účel, na němž by vedle profesorů a docentů vysokých škol

vyučovali také praktičtí učitelé. V debatě bylo poukázáno i k tomu, že bylo by možno použití ku vzdělání učitelstva měšťanských škol také universitních sbírek. Při té příležitosti bylo uvažováno o zkouškách pro měšťanské školy, neměly-li by býti zrušeny. Bylo uznáváno, že by měly zkušební komise pro měšťanské školy býti toliko v hlavních městech, aby členy jejími mohli býti také profesori vysokých škol. Také důraz dáván byl na to, aby zkouška tato byla rázu vědeckého a oprávněovala absolventa ke studiu universitnímu.

Ministr jako přítel školství, ze kterého vyšel, vyjádřil svoje potěšení ze snah a tužeb po vyšším vzdělání učitelstva měšťanských škol. A poněvadž obtíže s universitním vzděláním skutečně jsou téměř nepřekonatelné, klonil by se k názoru, aby byly zřízeny paedagogické akademie pro vzdělání učitelstva měšťanských škol, ovšem jen v hlavních městech, které by se tak zřídily, aby svému účelu dokonale vyhovovaly.

13. otázka týkala se důležitého bodu, totiž zda nutno vyučovací jazyk zavést za zkušební předmět pro všechny tři odbory skupin měšťanských škol. Referent navrhoval, aby byla konána podobná zkouška z vyučovacího jazyka pro všechny odbory, poněvadž je důležité, aby každý učitel byl dokonale obeznámen s tímto důležitým předmětem. Kromě toho paedagogika má býti zkušebním předmětem pro všechny tři odbory zkušební.

Po delší debatě, již se účastnili zejména Lange, Pausa, Naske, dr. Kummer a j., konstatoval ministr vyučování, že většina řečníků jest pro to, aby učební oprávněnost k vyučovací řeči nebyla vymáhána na kandidátech všech tří odborů. Naproti tomu zůstává se aprobovaným kandidátům volnost rozšířiti způsobilost učitelskou i z jiných předmětů. Při tom dotýká se otázky, má-li při zkoušce způsobilosti pro měšťanské školy podjati se kandidát i zkoušky z vyučovací řeči a má-li mu dotyčná kvalifikace býti vepsána do vysvědčení.

Dále bylo hovořeno o tom, kterak učitelům obecných škol bylo by usnadniti docházeti do kursů kandidátů měšťanských škol; bylo pak vysloveno přání, aby byla dána dovolená oněm žadatelům, kteří ve svém úřadě se dosud osvědčili, a dále aby také byla poskytována stipendia, aby bez starostí o finanční zabezpečení se věnovali důkladné přípravě pro budoucí povolání.

Poslední otázka týkala se opět učitelstva, a to ve směru velmi závažném. Je to právní postavení učitelstva jmenovaných škol. Tento důležitý předmět jednání je kulturním požadavkem učitelstva, které se dovolává změny dosavadě platných nařízení a zákonů, které nikterak nevyhovují moderní době.

Debaty účastnili se zejména Kneidl, Trunk, Moissl, dr. Pivec, Rudolf a j. pronášejíce různá přání, jako na př., aby učitelstvo měšťanských škol bylo platně zastoupeno v okresních a zemských školních radách, aby ze řad jeho vybírání byli hlavní učitelé pro učitelské ústavy jakož i pro místa okresních inspektorů, aby změněna byla titulatura učitelstva atd. Ministr ujišťuje anketu, že k těmto přáním bude v ministerstvu přihlédáno, pokud ovšem nevyžadují změn platných ustanovení zákona, zejména zemských zákonů.

Referent navrhoval, aby za inspektory obecných škol a měšťanských byli bráni učitelé měšťanských škol v okresích, kde jsou měšťanské školy. Titul odborného učitele má se přiděliti učitelům měšťanských škol. Důležitým návrhem jeho bylo, aby služební doba jmenovaných učitelů byla pouze 35 let; též počet vyučovacích hodin má býti snížen, přídavky nemají se dávat po pěti, nýbrž

čtyřech letech. Část příbytečného budiž počítána do výslužného. Co se týče titulu, bylo souhlasně uvedeno, aby jím byl »hlavní učitel«.

Když všechny předměty rozhovoru byly probrány a nikdo se k slovu nehlásil, zakončil ministr jednání a poděkoval členům ankety za věcné a otázkám přiměřené úvahy. Při tom podotýká, že předpojaté a vášnivé úvahy by jen samé věci škodily. Ujišťuje, že vláda bude snažiti se, pokud jen možno, brzy v život uvést mnohé tu pronesené návrhy. Tak bude mimo jiné provedena revize učebných osnov a to zejména dívčích měšťanských škol, budou předsevzaty změny ve vysvědčeních, bude pracováno k těchto větší důležitosti, bude upraven školní a vyučovací řád atd. Má pevně za to, že úrady ankety přinesou školám měšťanským zdravé ovoce.

Inspektor Charvát jménem českého a obecní radní Hohensinner jménem německého učitelstva děkovali na to předsedovi za blahovůli, již projevuje pro povznesení měšťanských škol, jež hodlá postaviti na moderní stanovisko.

Ministerstvo ukázalo dobrou vůli, že se chce informovati o přáních a tužbách učitelstva měšťanských škol, jakož i že chce vyslechnouti jejich návrhy, co se týče zlepšení této školy. Bude ovšem nyní nejen na ministerstvu, nýbrž také na zemských sněmech a vládách i ostatních činitelích, aby reforma měšťanských škol nezůstala pouze na papíře, nýbrž aby byla provedena skutkem.

Ale přes tento slibný počátek nemůžeme zatajiti svého podlvu, že *ministerstvo kultu a vyučování neuznalo za dobré pozvati do této ankety též zástupce učitelů náboženství*. Vždyť přece náboženství je prvním, tedy důležitým předmětem vyučování na školách měšťanských. Zástupcové katechetů by byli přednesli věcně a klidně, ale bez zatajování nedostatků svoje návrhy jakož i přání. Nemyslíme, že se toto opomenutí stalo schválně; ministerstvo má zajisté právo určovati osnovu vyučovací jen v předmětech světských, nikoli však v náboženství. To přísluší výhradně jen úřadům církevním. Na těchto by tedy bylo, aby samy svolaly anketu katechetů škol měšťanských z celého Rakouska, aby bylo uvažováno o zlepšení nauky náboženské, jejím rozdělení, po případě o vhodných učebnicích a všech otázkách do tohoto oboru se vztahujících.

Přes to, že katecheté nebyli zastoupeni na těchto poradách, přece bylo na ně laskavě vzpomenu. Jeden z účastníků ankety dovolával se vyplnění spravedlivého požadavku katechetův, *aby jim byla započítána doba strávená v duchovní správě*. To bylo vážné slovo, které by mělo býti vodítkem všem katechetským organizacím, aby se dožadovaly jeho provedení. Ovšem anketa neměla moci vyplniti tento důležitý bod programu katechetského stavu, poněvadž tato záležitost náleží před forum zemských sněmů, které v té příčině jsou jedině kompetentními.

Ke konci bude také záhodno podati úsudek kruhů, které jsou v rozšíření měšťanské školy jen nepřímo účastněny, totiž professorů. Minění to zastává prof. a školní inspektor Gustav Effenberger, který na schůzi pražského spolku »Deutsche Mittelschule« prohlásil tyto myšlenky:

Dle znění zákona z roku 1869 Hasner a jeho pracovníci chtěli učiniti z měšťanské školy podobně jako z obecné přípravku pro život občanský, nikoli však školy odborné, jakožto náhradu za školy střední, kde by jich nebylo. Měšťanská škola má dáti dětem hlubší vzdělání než tak může učiniti škola obecná, k níž se nejtěsněji připojuje. Za tou příčinou je povinnou školou a pokud možno

všem přístupnou. Ostatně již teď mají poslední ročníky nedostatek žáků. Tím spíše by se jevil tento nedostatečný počet ve třídě čtvrté nových škol měšťanských.

Ale tu třeba vzíti v úvahu ještě další otázku, totiž finanční, která je velmi důležitá. Měšťanských škol chlapeckých je v Čechách 200 a bylo by třeba tolikéž nových tříd; to by vyžadovalo nákladu 1 mil. korun, což je velmi na pováženou, poněvadž právě letošním rokem byl zvýšen náklad na školství znamenitou měrou.

Také nemá smyslu rovnati učivo nižší reálky s měšťanskou školou. Látka je sice v podstatě stejná, ale způsob podání je zcela jiný, vědecktější. Z té příčiny nelze souhlasiti se žádostí, aby měšťanské školy byly povýšeny na stupeň nižších středních škol.

A to se srovnává s pravdou. Líšíť se způsob podání. Škola měšťanská má učivo pro každou třídu ucelené, látka je koncentrická, kdežto na nižších reálkách se postupuje cestou systematickou.

Bylo by tedy potřebí od základů změnití učebnou osnovu. Kdyby se mělo absolventům 4třídní měšťanské školy dovoliti, aby vstoupili do páté třídy reální, bylo by francouzštině vyměřiti týdně 10 hodin.

Tak soudí zástupci pražských profesorů, kteří pronášejí svůj konečný úsudek v ten smysl: Mnohé učitele vede prý jen mámivá ctižádost a snaha po postavení a titulu profesorů, a to prý je hlavní základ všech podobných návrhů. Škola měšťanská má zůstatí dobrou přípravkou pro hospodáře, obchodníky, živnostníky, jakož i pro učitelské ústavy a pro odborné školy, které nepotřebují žádného předběžného studia středních škol.

Podobně vyjádřil se také spolek »Realschule« ve Vídni, který 23. března t. r. konal v té příčině schůzi v sále vědeckého klubu. Rozhovoru seúčastnili prof. dr. Schilling, učitel měšťanské školy dr. Kraus, předseda prof. Januschke, načež byla odhlasována resoluce tohoto znění: »Spolek „Realschule“ ve Vídni uznává, že je právem učitelstva měšťanských škol, aby o dalším vývoji měšťanské školy pracovali a svoje stavovské poměry zlepšili. Spolek je dalek toho, aby se domáhal vlivu na tuto záležitost, na učebné osnovy, vzdělání učitelstva a zastoupení škol měšťanských. Spolek přeje výsledku nejlepšího snahám ve příčině přijímání žáků měšťanských škol do vyšších škol odborných, připuštění jich na místa podúřednická a poskytování jim úlev ve službě vojenské. Spolek ohrazuje se však proti požadavku, aby školy měšťanské byly stavěny na roveň s nižšími reálkami jakožto přípravy pro vědecké studium.«

Jsou tu tedy dva směry úplně protivné. Stanovisko profesorů jest nám nazvati zcela správným a pochopitelným, poněvadž je tu třeba bráti zřetel nejen ke vzdělání žactva, nýbrž i učitelstva, které doposud se nemůže nikterak srovnávatí. Také nižší reálky by pozbyly na mnoze svého významu.

Avšak v rámci dosavadního zákonodárství dá se zajisté provésti mnoho oprav na měšťanských školách, které by pak plnily svůj úkol osvětový v plné míře ve svém oboru.

K tomu, jak se zdá, v dohledné době alespoň částečným způsobem dojde.

F. Ž.

Úprava platů a katecheta školy obecné.

Po sankci nového zákona a úpravě platů učitelských mnoho se též mluvilo o platech katechetů, kteří prý novou úpravou proti učitelům velmi mnoho získali. »Velikých výhod poskytuje proti učitelům nový zákon katechetům,«*) psala »Naše Doba« v čísle 4. Nedostalo se novým zákonem učitelstvu všeho po čem toužilo, neuspokojil snad mnohé, že by však katechetům poskytoval velikých výhod, toho nepravda jasně patrná z porovnání postupu úpravy platů katechetů a učitelů na téže škole.

Známo, že za dobu 33 let zákon o úpravě platů byl několikrát změněn. Základní slušné učitelstva upraveno bylo zákonem zemským ze dne 21. ledna

1870 v § 21. a § 22. dle čtyř tříd, na něž obecné školy dle průměrných cen nejpotřebnějších věcí byly rozděleny tak, že učitel v I. třídě měl základní slušné 600 zl., v II. tř. platů — 500 zl., v III. — 400 zl., a ve IV — 300 zl. Učitelové škol měšťanských (§ 23.) měli bez rozdílu tříd platebních — 600 zl.

V roce 1875 při úpravě nové, zákonem ze dne 19. prosince, rozděleny obce na čtyři třídy (§ 18.). Rozdělení upraveno vyhláškou c. k. zemské školní rady ze dne 13. července 1877. Počet obcí, zařazených do jednotlivých tříd, byl však omezen a zákonem stanoven nejvyšší počet obcí pro první tři třídy platů (ne více než 100, 250, 1400 obcí). Slušné v jednotlivých třídách platu zvýšeno o 100 zl. na školách obecných; na školách měšťanských, opět bez rozdělení ve třídy platů, o 200 zl., tudíž slušné 800 zl. (§ 19, 20.)

Roku 1892 zákonem ze dne 5. listopadu změněny ony dva paragrafy (19. a 20.) tak, že učitelstvu na obecných školách v Praze, Karlíně, Smíchově, Král. Vinohradech a Žižkově upraveno vyšší slušné o 100 zl., nežli jim příslušelo dle třídy slušného, do které obce ty náležely. Také učitelstvu škol měšťanských v těchže obcích zvýšeno slušné o 100 zl.

Všeobecná úprava nastala zákonem ze dne 13. května 1894. Obce opět rozděleny, ale na pět tříd, dle počtu obyvatelstva. Do V tř. náležely obce do 2000 obyv., do IV tř. do 4000, do III. do 10.000, do II. do 30.000 a Libeň, Nusle-Pankrác, Košíře, Vršovice a lázeňská místa: Karlovy Vary, Teplice, Šanov, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně; do I. tř. města přes 30.000 obyv. a Praha s obcemi vyjmenovanými v zákoně r. 1892. Učitelstvo škol měšťanských rozděleno na čtyři třídy platů, tak že do IV. tř. náleželo v místech do 10.000 obyv., do III. tř. do 20.000, do II. a I. tak jako na školách obecných do tř. II. a I.

Základní slušné učitelstva škol obecných v I. tř. platů obnášelo 800 zl., v II. tř. 700 zl., v III. tř. 600 zl., ve IV. 550 zl. a v V tř. 500 zl. Zákonem tím získalo učitelstvo škol venkovských, platy učitelstva městského zůstaly většinou nezměněny. Učitelům na školách měšťanských v obcích I. tř. dostalo se 900 zl., II. tř. — 850 zl., III. tř. — 800 zl., IV tř. — 700 zl., tak že ve větších městech zvýšeno o 50—100 zl., kdežto ve městech malých o 100 zl. sníženo, což ovšem v brzké zrušení IV tř. slušného na školách měšťanských vyrovnáno.

Zákonem novým ze dne 27. ledna 1903 upraveno jednotné slušné učitelstva, upuštěno od soustavy tříd a učiněn přechod k soustavě osobní. Dřívější pod-

*) Viz »Katol. Listy« č. 34.

učitel změněn učitele II. třídy a učitel v učitele I. tř. Učitelstvu ve velkých městech služné zůstalo nezvýšeno 800 zl. = 1600 K, za to učitelstvo venkovské získalo 100 až 300 zl. Učitelstvo škol měšťanských získalo více o 100 až 200 zl. kromě aktivního přídavku.

Od r. 1870, kdy úprava platů učitelských nastala, setkáváme se na školách také se zvláštními učiteli náboženství, ovšem jen na škole měšťanské.*) Jim vyměřovalo se služné v každém případě ustanovení zvlášť, obvykle 800 zl., a *katecheti ti měli postavení výjimečné*, přistoupiti k pensijnímu fondu ponecháno jim na vůli.

Teprve vydáním říšského zákona o udílení náboženského vyučování na veřejných školách obecných a měšťanských ze dne 17. června 1888 dána možnost zřizovati místa zvláštních učitelů náboženství i *na školách obecných*. (§ 3. zákona stanoví: Za udílení náboženského vyučování ve vyšších třídách školy obecné více jak trojtřídní nebo ve škole měšťanské propůjčována buď remuneratione nebo ustanovení buď k tomu zvláštní učitel náboženství.)

Poněvadž však dle § 5. téhož zákona »zemskému zákonodárství zůstaveno jest, aby stálé platy a remuneratione učitelům náboženství na obecných školách a na měšťanských příslušející upravila,« měl sněm zemský platy katechetů upravit. O věci té jednala školní komise dne 3. října r. 1888.***) Tehdy biskup Schwarz v komisi horlivě se přimlouval za to, aby katecheti i co do platu i co do počtu hodin postavení byli na roveň *učitelům měšťanských škol* a aby přijato bylo do znění zákona, by vyměřil se stálý plat zvláštních učitelů *na školách obecných na 800 zl.* Návrh ten však zamítnut. Referent dr. Žák uznával, že navržené platy ve vládou vypracované předloze pro katechety nejsou dostatečné, ale přimlouval se, aby zákon tak, jak byl vládou navržen, byl přijat (§ 6. Stálé platy zvláštních učitelů náboženství upraveny jsou předpisy, které platí v příčině příjmů služebních učitelů světských na příslušné škole); ale aby nedostatek zákona projevil se ve zvláštní k zákonu přidané resoluci. Ve smyslu tom přijata pak resoluce, navržená biskupem Schwarzem: »Zemský výbor se vyzývá, aby s c. k. vládou zavedl vyjednávání v tom směru, zdali by nebylo možno stálé platy zvláštních učitelů náboženství na veřejných školách obecných ustanoviti na 800 zl.«

Zákon, kterým vydávají se ustanovení o tom, jakou odměnu platiti náleží za vyučování náboženství na veřejných školách obecných, přijat v zasedání sněmovním dne 8. října 1888, zároveň s peticí navrženou ve školské komisi. Zákon ten, tak zvaný katechetský, obdržel sankci dne 14. prosince 1888. Služné katechetů dříve zvlášť vyměřované mělo býti nyní sice jako u učitelů 400—700 zl., doplňováno však ve smyslu resoluce osobními přídavky na 800 zl. neb aspoň na 700 zl., čímž veliká nesrovnanost vzhledem na jejich předběžná studia, k dosažení způsobilosti nutná, nepatrným způsobem aspoň nahrazována.

Zákonem ze dne 5. listopadu 1892 zvýšeno o 100 zl. služné učitelstva v zákonem jmenovaných místech a ovšem i katechetům.

Zatím již konaly se přípravy k nové úpravě platů učitelských. V anketě, která ku konci r. 1891 radila se o úpravě platů učitelských, vřele ujal se tehdejší vspd. kapitulní děkan Hora katechetů na obecných školách, pro něž, protože mají

*) Právní poměry katechetů od r. 1870. »Kat. Příloha« I. 51. násled.

**) I. c. str. 63.

vyšší kvalifikaci než učitelé, chtěl mít služné jako na školách měšťanských.*) V dalším jednání však o katechetech již jednáno nebylo a v roce 1894 přijat nový zákon o úpravě platů učitelských s platností od 1. ledna 1895. Katechetům novou úpravou tou na velmi mnoha místech se přilepšilo, ale naopak na mnohých venkovských místech, které do nižší třídy platů přišly, *katechetům se ubralo*. (Měl-li dříve učitel na některém místě 700 zl., katecheta pak také 700 zl. a osobní přírůstek 100 zl., a nyní místo do vyšší třídy platů se dostalo, měl učitel i katecheta služné 800 zl.)

(Pokračování.)

Láska synovská.

Podává FR. NELIBA.

Jestliže o lásce rodičů může se právem tvrdit, že láska jejich je citem vrozeným, bylo by poněkud odvážné tvrdit totéž o lásce synovské. Naproti některým úkazům, které zdají se nasvědčovatí tomuto tvrzení, chceme ukázati, že lásku synovskou nemůžeme pokládati za projev, resultat přirozenosti — jako spíše za *výsledek vychování*.

Poukazuje se snad na to, že důkazem vrozené lásky dětí k rodičům jest ona přítulnost dítěte k matce hned v prvních chvílích života. Řekne se: »Bežte dítě z náručí mateřského, ono dá se do pláče Hle! tu lásku dítěte!

To že cit lásky? — Nesouhlasíme!

U dítěte v prvních dobách života nevidíme v tomto úkaze cit lásky, jako spíše cit *sebezachování*. — Pláče z bázně, že přijde o svou matku, pláče však ne proto, že přijde o matku, kterou miluje — ale že přijde o svou — *živitelku*!

Dítě, které přichází na svět, instinktivně hledá matku, však se stejnou dychtivostí chápe se i jiného prostředku vyživovacího, který mu podáváte. Je to ono výživné liquidum, které hledá, po kterém touží.

Podobá se ptáčku, které se třese radostí, když se přiblíží naplněný zobáček — a jemu jedno, kdo mu potravu přináší.

Zákon sebezachování, vlastní všem tvorům, probouzí ony instinkty a je zachováva.

Nechme dokumentovati pro naši úvahu samu přírodu.

Zvířata na nejnižším stupni, která si postačí sama hned od svého narození, neznají onu přichylnost mezi rozenci a rodiči. Ona pro ně neexistuje. A to proto, že »mladí« hned *od první hodiny svého bytí sami se dovedou o sebe starati*. —

Na stupni vyšším již vidíme ptactvo. Tu »staří« hledají pro své »mladě« v prvních chvílích jejich života příhodnou potravu, je zahřívají a chrání. Jakmile však »mladí vylétají« — hnízdo je opuštěno — žádné více známky po jakékoliv starostlivosti a lásce — a členové ptačí rodiny se více neznají. A takový konec bere ten poměr mezi rozenci a rodiči v celé živočišné přírodě.

A v rodině lidské bylo by snad tomu také tak. Než u člověka právě vidíme, že on přemáhá, převyšuje tento zákon platný pro ostatní přírodu. A proč? Odkud to pevné pouto v rodině lidské?

*) »Kat. Příloha« I. 76.

Dítě i když ve své výživě není výhradně odkázáno na matku, je přece i nadále bezmocno potravu samo si zaopatřovati. Je v tom úplně odkázáno na rodiče.

Však již v prvních letech dítě svým malým rozumkem počíná chápati, kdo je to, kdo mu vše zaopatřuje, kdo se o ně stará. A tu záleží na rodičích, aby naučili dítě, sebe (t. j. rodiče) milovati. Ať dítě co nejdříve pozná, že jsou to rodiče, kteří mu zjednávají domov, kde ono nalézá přístřeší, pomoc. Ať pozná, když otec každého dne odchází, že odchází jenom proto, aby získal potřebných prostředků na živobytí. Ať pozná, že obuv, která je chrání na trnité cestě, že oděv, který je kryje, potrava, která je sytí a sílí, to vše že opatřeno péčí otce a matky. Ať pozná, že toho všeho by se mu nedostávalo, kdyby bylo odkázáno samo na sebe, kdyby bylo opuštěno.

»Dítě roste« — praví jeden znamenitý vychovatel — »jeho duch počíná se pomalu vyvinovati, začíná chápat. — Ty rozličné starosti, jež se mu prokazují, laskavost, s jakou se s ním zachází, to dává klíčiti v dítěti citu něžnosti. — Usměvavá tvář matky, její mírný, laskavý hlas — jímá zrak i sluh dítěte. — Dítě pozoruje, pozoruje tu ruku, z níž mu tolik dobrého plyne. Je to cit vděčnosti, který první probouzí se v srdci dítěte — a intelligence dítěte pojí se pak k tomuto citu, aby *zrodila lásku*. Dítě líbá ty ruce, z nichž tolik dobrodiní se mu dostává — ono září v přítomnosti otce a matky. *Ono je miluje*.

Při výkladu lásky synovské — aspoň po našem soudu — nejedná se o žádnou filosofickou analýsu, ani snad o proces morální. Pohlížejme na dítě, jako na malou bytost, utilitařskou od přírody, egoistickou z nutnosti, u něhož *smysly* hrají převážnou roli.

Jest na rodičích vytržiti, zdokonaliti, *vychovati* tyto city smyslné na stupeň vyšší, působiti na *intelektuelní, rozumovou stránku dítěte*, aby tato ovládla onu smyslnou. *A tak přivedou dítě své k té lásce pravé, kterou člověk povznáší se nad ostatní přírodu* a která jenom člověku je vlastní.

»*Vychovávat*« — toť to slovo zázračné, které jest celým programem a světelným vůdcem. Vychovávat, t. j. povznášeti mladé duše nad úroveň přírody — jak jsme byli z předu naznačili, povznášeti je k těm krajům vznešeným, kde září ideál, pravda — Bůh sám.

Egoismus, který umenšuje a snižuje, který nevidí před sebou jen zase sebe a který, jak jsme naznačili, převládá v přírodě, ten egoismus znetvořuje a dusí lásku synovskou — a dusí i ony vznešené city vlastenecké. Vždyť dojista to pouto lásky synovské a otcovské, toť zřídlo lásky vlastenecké.

Co to jest, co nás více k zemi, v níž jsme se zrodili? Zdaž to není láska k rodičům? — Již to pojmenování »země otcovská« povídá, že to ten cit lásky k otci, který nám činí zemi tak drahou.

To, co budí v nás lásku k zemi, k horám, řekám, lesům, to není příroda, je to pouto rodinné, prožité mládí, památka otce a matky.

Pokusili jsme se naznačiti a odůvodniti vývoj lásky synovské a opakujeme: Nemůžeme pokládati za správné, že dítě miluje rodiče své citem lásky jemu vrozené. Toť holá domněnka! Dítě tulí se k vám puzeno hlavně nutností, nutností sebezachování.

V dítěti neozve se pro vás cit pravé lásky, dokud neocení vaše dobrodiní.

Můžeme po této úvaze s dobrým svědomím napsati »*Láska synovská přichází z rodičů.*«

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Pokračování.)

Výroky tohoto druhu, jimiž prof. Del. v přednáškách svých argumentuje, ovšem diametrálně čelí proti zjevení Božímu, a tím vysvětleny jsou s dostatek vlny pobouření v celém věřícím světě, kterýž nemůže ve snaze Del. viděti úmysl, použití Babylonu jakožto »interpreta a illustratora bible« (I. předn. Str. 53.), ale vidí úmysl podryti víru ve vše nadpřirozené. Sám to uznává, ale ohražuje se proti podobnému nařčení ve slibu, jímž ohlašuje třetí přednášku svoji, v níž slibuje, že »poučí o tom, že mu udržení a stavění více leží na srdci, nežli oťrásní a odnášení zviklaných pilířů« (II. předn. Str. 48.). Dosud však důkazu toho nepodal a proto boj proti náhledům jeho trvá stále, ba zuří nejvíce v jeho vlastním táboru, kde bojováno nejen argumenty, ale též ironií, ba přímo posměchem. Del. trpce si na to stěžuje: »Hlubokým bolem naplňuje mne, jenž přece pocházím z přísně orthodoxního luteránského rodu, pravá propast nejasnosti, polovičatosti, nesjednocenosti, nemluvě zde o horším, jež jeví se v posici, kterou v otázkách, vyvolaných spisem »Babel a bible« zaujala evangelická orthodoxie« (II. předn. Str. 42.).

Ohromná důležitost právě těchto částí nadpřirozeného zjevení, jež zde brány v pochybnost, velikost nebezpečí, jež plyne z toho pro víru v Boha a skutky jeho, přímo nutí všechna srdce věřící k obraně věci tak posvátných, a to tím spíše, že boj dostal se na veřejnost, v široké pole lidu, jenž již nyní, kdy sotva poprvé strany sporné skřížily zbraně, celou řadu prostých hypotéz běže za pravdu prokázanou, přijímá je prostě bez uvažování a zkoumání, tyto pak přecházejí z listu jednoho do druhého a spíše mnohou škodu nežli prospěch přinášejí nejširším vrstvám lidovým.) Jest si zajisté přáti, aby spor veden byl věcně, by použito bylo svědomitě materiálu, který jest již po ruce a den co den se množí a bible po výměně názorů vyjde jako vítěz, právě

tak, jako již vyšla z četných bojů dob minulých.

Základem názorů a vývodů Del. je negace nadpřirozeného zjevení, obsaženého hlavně v prvních kapitolách Genese. Potomci Abrahama, Isáka a Jakoba jsou mu pouze jedním z kmenů semitských, těžícím jako všichni ostatní z bohatého zdroje kultury babylonské, jejíž vliv jeví se pak nejen v různých způsobech života a zaměstnání, ale hlavně na půdě náboženské. Národ israelský není pak národem »vyvoleným«, není účastníkem zvláštních zjevení Božích, není nositelem idey messiánské; vřdyť vše padá popřením originality zpráv o původu a stvoření světa i člověka, o hříchu, potopě i zaslíbeních Hospodinových. Celá budova theologie starozákonné se boří a rozpadává v sutiny. Delitzsch bourá ji slovy: »Zjevení! Nelze mysliti si většího poblouzení lidského ducha, nežli to, že považoval bezcenné v Star. zák. sebrané zbytky starohebrejského písemnictví v celistvosti jejich po staletí za náboženský kánon, za zjevenou knihu náboženskou, ač nalézají se mezi nimi spisy, jako kniha Jobova, jež bere v pochybnost existenci Boha spravedlivého (?) slovy, kteráž na některých místech až k blasfemii sáhnají, právě tak, jako zcela světské oddíly, jako na př. zpěvy svatební (tak zvaná velepíseň Šalamounova)«. (II. předn. str. 19.) Zcela přiměřený pak závěrek brzy následuje: »Ruku na srdce; — my vůbec nezasluhovali mimo zjevení Boží, jež každý nosíme v sobě, ve svědomí svém, dalšího osobního zjevení Božího«. (II. předn. str. 20.)

A přec vyžadovala nutně pieta, s kterou Del. o Novém zákoně a hlavně o osobě Ježíše Krista mluví, aby zcela jinak vyjadřoval se o částech St. zák., které s Nov. zák. tvoří jeden jediný celek, ba jsou základem pevným, na němž Nový zákon spočívá, jsou předpokladem toho, co Ježíš Kristus sám učením svým vykládá, potvrzuje a naplňuje. Není zde místa uváděti důkazů tohoto faktu, jež zřejmo z každé kapitoly novozákonní.

Ježíš Kristus části St. zák. cituje, zřejmé a výslovně považuje je za inspirované, totéž i apoštolé jeho a za nimi církve ve všech dobách. To není neznámo Delitzschovi a proto zmiňuje se více o tom, ale nechápe význam »inspiratione« ve smyslu katolickém, když praví: »Ale i pro ostatní části literatury starozákonné vzdali se všichni vědecky vzdělání theologové, evangeličtí i katoličtí, inspiratione verbální —« (II. předn. Str. 20.).

*) Výmluvným dokladem je článek: Bibel u. Babel. Ein neues Capitel zur Frage: »Moses oder Darwin?« Von prof. Dr. Arnold Dodel (Zürich) v časopise »Die Zeit« 1903 str. 138 násl.

Inspirací rozumíme nadpřirozené působení Boží na člověka v té míře, že Bůh jeví se autorem hlavním (primárním), člověk pak svým spolupůsobením jest autorem druhým (sekundárním) spisu inspirovaného. Působení Boží spočívá v osvětlení rozumu k poznání pravd zjevovaných a v posílení vůle ku sepsání jich, člověk pak spolupůsobí s vůlí Boží tím, že lidským svým přičiněním slova pravd Božích odívá rouchem slov lidských a jiným je takto oznamuje. Církev katolická nikterak nedefinovala rozsah působení Božího na člověka a nemůže býti tudíž považována za katolické mínění to, jež vidí působení Boží na člověka v jakémsi slovném diktování knih inspirovaných. Naopak, inspirace verbální (slovní) měla v církvi katolické velmi málo zastanců (Toletus, Suarez), spíše zřejmě rozlišováno bylo mezi působením Božím, obsahujícím pravdy božské a působením člověka inspirovaného, dávajícího jim formu slov i vět dle svého vlastního způsobu, své povahy i stupně svého vzdělání.

Proto neodporovali bychom tvrzení Del., kdyby ukazoval na podobnost jednotlivých částí biblických s plody kultury babylonské ve věcech vedlejších, jež právě jsou i v pojmu inspirace ve smyslu katolickém považovány za dílo spisovatele, tedy za spolupůsobení lidské. Zde vskutku podobnost se jeví, jež snadno jest vysvětlitelná úzkým svazkem národů mesopotamských s potomky Abrahamovými. Staří semitští obyvatelé mesopotamští, přejavše s písmen rovněž i kulturu sumerskou, stáli velice blízko kmenům kanaanským, a jsouce původu společného, jeví i mnohé znaky společné v plodech duševní svoji činnosti. Proto bezpečně možno bráti pochod a vývin vzdělanosti israelské za souběžný se vzdělaností babylonskou, možno považovati kulturu národa israelského prostě za sestru sousedních Babyloňanů; avšak odvažným a nedokazatelným je tvrzení, že kultura babylonská byla by matkou kultury israelské. Ač jeví se zde mnohé podobnosti, jak u národů stejného původu a sobě tak blízkých ani jinak býti nemůže, přec kultura israelská je samostatnou, zvláštní a svéráznou svými vlastními prvky, jež nikterak vzíti nemohla z východu, poněvadž bez odporu jsou jí a jen jí vlastní.

Podobnost mezi kulturou babylonskou a jednotlivými částmi bible jeví se ve dvojí věci. V podobnosti myšlenek i způsobu vyjadřování jich. Je zde tedy podobnost věcná i formální. Že myšlenky a názory hlavně náboženské v mnohém — ovšem nikoliv ve všem — souhlasí, ukazuje nutně na společný původ obou kultur i nositelů jejich, vede nás do dávné minulosti, kdy předkové obou těchto národů tvořili jeden celek a čerpali ze společného pramene. Jsou to reminiscence na prazjevení, jímž kultura lidská vůbec začíná a jež pak poněkud ztrácelo svoji původní ryze a přibíralo na sebe více a více prvků čistě lidských, jimiž konečně setřeno téměř úplně. Proto, čteme-li staré výplody kultury babylonské a assyrské, žaseme mnohdy nad výši a vznešeností názorů v nich obsažených, ale hned musíme pak býti připraveni na to, že třeba nejbližší text svrhne nás s výše té v prach názorů nejnižších. Tak na př. kdo nevzpomínal by na chválu Hospodina v písni Mojžíšově (Exod. XV. 11.) při čtení překrásných, nadšených slov:

O Minib, Pane, Bělův synu,
kdo s tebou může porovnat se?
Ty nevztahuješ ruky své [nadarmo].

O Ty, Tvé slovo kdo pozná, kdo závoditi
může s ním?
vždyť mezi bohy, bratry svými, nemáš rovného!

Kdo velký v nebesích?
Ty jediný jsi velký!
Kdo velký na zemi?
Ty a jen ty jediný!

Tvůj hlas když zavzní v nebesích, na tvář
padají bohové,
Tvůj hlas když zavzní na zemi, prach líbají
geniové!

A vedle těchto krásných názorů o velikosti a moci Boží žaseme nad pravou spoustou nejrozmanitějších bytostí, jež sice také jsou bytosti božské, ale nedokonalé, podrobené největším chybám a nedokonalostem.
(Pokračování.)

*) Transactions of the society of biblical archaeology. II. str. 51.

* * * SMĚS. * * *

Oprava. V článku nadepsaném: »Zákon o odměnách za vyučování náboženství na školách obecných« omylem uvedeno, že dán byl dne 16. dubna 1903. Zákon tento jest datován ze dne 8. dubna, což tuto k vůli přesnosti opravujeme.

Výroční účetní zpráva družstva Vlast přiložena jest ku květnovému číslu »Vlasti«. Kterýkoliv člen družstva by ji neobdržel, račiž ji reklamovati a bude mu ihned odeslána. Valná hromada družstva koná se 2. června t. r. o půl 1. hodině u Dominikánů (vchod z té strany, co byly místnosti družstva Vlast).

Výbor pro záležitosti vyučování měl dne 4. března schůzi, na níž učiněn návrh, aby vláda byla vyzvána, by předložila sněmům návrh zákona, dle něhož by mohli učitelé obec. a měštanských a středních škol vysílati své zástupce do zemských školních rad. Posl. Sturgh navrhoval, aby při jmenování zástupců učitelských kruhů vzat byl zřetel zvláštní na členy učitelských sborů obec. a měšť. škol, jakož i ústavů učitelských. Ministr vyučování dr. ryt. Hartl prohlásil, že správa vyučovací nemá ničeho proti tomu, aby nebyli v zemských školních radách zástupcové oněch sil učitelských, které tam dosud zastoupeny nejsou a proto resoluce posl. Sturgha přichází jen vládě vsříci a nenalezne odporu. Dlužno jen uvážovati, v jakém souzvuku snahy v resoluci té vytčené jsou se zákonem říšským. Že se v záležitosti této nebude jednati bez srozumění zemských školních rad a sněmů, netřeba dokládati.

»Český Učitel«, jemuž přirozeně každá nemilá událost ve stavu kněžském je vitanou vodou na radikální mlýn, který by pomalu bez těchto vod musil se zastaviti, jako široce se známou sprostotou se rozpísal o trudné aféře záložny Svatováclavské, tak nyní zase mravně se rozhorluje nad vnitřními záležitostmi arcidiecése olomoucké: »Dr. Kohn a Rectus«. A ku podivu, že aspoň tento kněz nalezl milosti před jeho očima! Vždyť kolikrát již prohlašoval, že vše v těch kruzích klerikálních je tak skrz na skrz nicotné a prohnílé. — A v tomto svém rozhorlení vypustil přece slovo, jež stojí za uváženou. Práví ku konci: »Kdyby si klerikálové neškodili sami, byl by s nimi věru těžký boj.« V tom věru

má pravdu. Zásady křesťanské výchovy a vzdělání lidstva vždy na konec zvítězí nad vším strojeným falešným humanismem, tak jako slunce přemáhá tmu; potřebí jen, abychom sami nedávali nepřátelům, špatně vybrojeným, zbraní do rukou.

Pranýř »Českého Učitele«, jak se zdá, příliš již zevšedněl. Aspoň v jednom z posledních čísel »Č. Uč.« píše: »Vždy vychováváme; — tomu způsobu dáváme přednost a jen v případech nutných a krajních pranýřujeme; pranýřujeme, jen když výchova rozumová nepostačuje, a to k vůli odstranění zla, ale nikoliv k vůli špinění osoby a jeho rodiny — pranýřováním nesmí osobní a rodinná čest trpět! — pranýř nebudiž pláštíkem osobních nevraživostí: pak by si vystavoval signum bídáctví a z prostředku stával by se účel; pranýřujeme po důkladném rozmyslu a rozvaze, nikdy ve zlobě a jiné vášni: ne dvakrát, ale desetkrát měř a jednou řež.« — Ale to ovšem vůči klerikálům neplatí. Tu platí: »Desetkrát řež a jednou měř« a třeba neměř!

Vláda i většina ve Francii nemajíc nic lepšího na práci, pokračují společnými silami v ubíjení řeholí. Vnitřnímu míru nemůže býti nic tak nebezpečno jako toto stále draždění lidu, podněcování jedněch proti druhým a tyto rozvraty celých vrstev společenských. Vyhánění tisíců mnichů a jeptisek, které až dosud v sociálním tělese Francie byly důležitým činitelem, ofese všemi poměry země. Vyhánění duchovenských řádů dotýká se mocně zájmů celého venkova Francouzského, kde mnichové a jeptišky rozvíjeli hlavně činnost na poli vyučování a veřejné dobročinnosti. Ptáme se, kam to vše má dospěti? Socialisté a radikálové volají: Jen dále! Pryč s řeholemi! Po nich přijdou na řadu kněží světsí a pak zrušíme všechno náboženství! Ale tak šílená není ani vláda Combesova, neboť ví, že nezbytně by musilo dojít k boji všech proti všem a k nové krvavé revoluci. Jiná otázka však jest, zda vyháněním řeholí zlomí se jich vliv a tu sám liberální list francouzský vytýká vládě Combesově přetvářku a neupřímnost. Práví: Zavíráte řeholím širokou bránu, ale zapomínáte, že byste byli strašně na holičkách, kdyby se rázem všechny řehole vystěhovaly. Neměli byste školy, neměli byste nemocnice. Abyste si to vše pořídili, k tomu vám schází peněz, obětavosti a smyslu pro správu. Když choť původce zákona o řeholích Waldecka-Rouseana onehdy

se musila podrobiti operaci, povolala si jeptišky k ošetřování, ač v Paříži jest dosti ošetřovatelek světských. Zdá se, že tu hraji intriky, kterým záleží na tom, aby Francii nedaly klidu a aby její vliv za hranicemi následkem domácích rozbrojů podlomily.

Opuštěných dítek, těch nejvíce ubohých ze všech, totiž takových, jimž matka zemřela a k nimž se otec nehlásí, ujímá se Družina katolických dam, vychovává je v asyly milostného pražského Jezulátka (Ječná ulice č. 15.), by i dítky tyto staly se užitečnými členy společnosti lidské. Kdož by o takovém dítku věděl, nechť laskavě oznámí to Družině. Bližší ústní informace sdělí se každého dne vyjma pondělí od 3—4 odp. v asyly, Praha II. Ječná ul. č. 15.

Krakovská Nowa Reforma důrazně protestuje proti anketě pro reorganizaci svolané ministrem vyuč. do Vídně. Anketa tato byla jen novým krůčkem centralismu v Rakousku a pokusem dalšího zbyrokratisování našeho školství. Usnesení ankety mají býti jakousi direktivou pro celé Rakousko a to jest veliký přehmat. Měšťanské školy jsou školami obecními a jako takové náležejí do zákonodárství zemských sněmů vyjma zásadních ustanovení. Zásadní ustanovení jsou však již vydána v říš. zákoně školním. Kdyby výsledky ankety, praví krakovský list, měly býti nějakým ministerským nařízením prováděny, bylo by to porušením samosprávy zemské. Každá země má své zvláštní zájmy co do školství a svůj ráz, šablona jest tu naprosto nevhodná. Anketa vídeňská mohla býti snad užitečná pro účastníky, ale nesmí býti závazná pro národy a země. Ne ministr, ale zemská školní rada, ne parlament, nýbrž sněm tu rozhoduje.

* * LITERATURA. * *

»Svatojanské hvězdy«. Devítidenní pobožnost k účtě sv. Jana Nepomuckého, patrona království Českého. Napsal Antonín Plaček, starosta sboru literátského v Pacově. Tiskem a nákladem družstva Vlast. Cena 50 hal.

Duchovní řeči na všechny neděle a svátky roku církevního. Z předních autorů světových po-

dává *Metod Zavoral*, český kazatel v Jihlavě »Homiletické knihovny« svazek 5. Sešit 10—11. Vybrané vzory světových kazatelů, jež tu pilný p. překladatel uvádí, poslouží zajisté nejlépe našim kazatelům, toužícím po povznesení duchovního našeho řečnictví.

Mirjam — Maria. Výklad litanie loretánské. Napsal P. *Sigismund Boučka* O. S. B. Homiletické knihovny svazek 7. Sešit 1. a 2. K májovým pobožnostem vřele doporučujeme.

Obrazky vojenské jako první výzvu svých Sebraných Spisů posílá Bohumil Brodský do boje ze své drávo u českého čtenářstva. Bohumil Brodský jest dnes již všemu českému čtenářstvu znám, po všech beletristických časopisech a sbírkách roztroušeny jsou jeho práce. Vojenskými Obrazky jdou tedy Lidové Spisy Brodského do světa, nechť šťastná jest jejich pouť, ať vlivné jsou přijaty. Sebrané spisy Brodského vydává nakladatelství V. Kotrby v Praze II.-200, které zajisté nikomu ukázkou neodepře.

Kazatelna. Homiletický časopis. Pořádá Fr. B. Vaněk. Ročník I. Číslo 5. a 6. Obsahuje řeči v době velikonoční a pohodí velikonočním, promluvy k prvním sv. přijímání a řeč na den sv. Jana Nepomuckého. Výborná sbírka homiletická. Vřele doporučujeme. Tiskem a nákladem Rud. Suppa v Pelhřimově.

Z nakladatelství E. Beauforta v Praze:

Nejšířší kruhy čtenářstva dojista zajímají bude úchvatný sociální román **Zaslibená země** od W. St. Reynolda, jež právě přináší Polská knihovna, tento důležitý spojovací most mezi literaturou polskou a českým čtenářstvem. Mladý, talentovaný romanopisec polský znamenitě vystihl neukrotnou žádostivost po zlatě i trudné, do nebe volající poměry tříd dělnických. Je to kniha plná hlubokého soucitu s trpícími. Doporučujeme vřele tuto užlechlou knihu!

Poslední svazek (7.) **Přítele domoviny** přináší dokončení velkého společenského románu ze života chorvatského »Na rodné hrouď« a současně počátek nad miru poutavé četby »Ze záhrobního světa«. Zjevování se mrtvých je vždy věčným thematem a o této tak zajímavé látce je sebráno na sta příkladů, vždy napínavých. Doporučujeme tuto četbu co nejvřeleji.

PALESTINA — s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139x73 cm. Cena podlepené 14 K, s lištami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou vřele velice doporučena. — Zaslá:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

BIŘMOVACÍ LÍSTKY.

Papírnický závod družstva VLAST má na skladě biřmovací listy s textem českým, německým nebo latinským. Prodávají se 3 kusy za 2 h. české na lepším papíře 1 kus za 2 h. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 370-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplárů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: **Družstvo Vlast.**

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buděž Em. Žákovi, gym. profesorovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá psísněvký Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Národní školství v království Českém 1901—1902. — Úprava platů a katecheta školy obecné. — Dětské modely. — Lenost a její léčení — Optimismus. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Národní školství v království českém v r. 1901—1902.

Jako každoročně, tak i letos vydala c. k. zemská školní rada pro Čechy obsáhlou výroční zprávu o stavu národního školství, jak se jevil ve školním roce 1901—1902.

Dle tohoto výkazu bylo českých měšťanských škol chlapeckých 158, německé pak 104, celkem 262; dívčích škol měšťanských českých 110, německé 81, dohromady 191. Všech škol měšťanských s vyučovacím jazykem českým bylo 268, s německým pak 185, úhrnem 453.

Obecných škol bylo přirozeně mnohem více, a to jednotřídek 1058, a to českých 466, německých 592; celodenní vyučování mělo 998, polodenní 58, dílem celodenní, dílem polodenní 2 školy. Dvojtřídek se napočítlo 1600, a to českých 958, německých 637; celodenně se vyučovalo na 1573, polodenně na 4, dílem polodenně, dílem celodenně na 23 školách. Trojtřídní školy byly v počtu 952 (577+367), s celodenním vyučováním 918, s polodenním 4, smíšeným 23. Mnohem řidšími objevují se čtyřtřídky, totiž 527 (343+184), z nichž celý den se vyučuje v 509, půl dne v 2 a částečně polo- i celodenně v 16 případech. Pětítřídek bylo daleko více, 940 (581+359), s celodenním vyučováním 925, se smíšeným 15. Za to šestitřídky byly jen 92 (50+42), z nichž na 2 bylo smíšené vyučování. Sedmitřídek bylo nejméně, totiž 10 (5+5), na nichž se vyučovalo celý den. Dohromady bylo veřejných škol obecných 5179, a to českých 2980 a německých 2199. Celodenní vyučování mělo 5023, polodenní 68, smíšené 88 škol. Jen pro chlapce bylo těchto škol českých 164, pro dívky 156, německých pak chlapeckých 121, dívčích 109; ostatní byly pro chlapce i dívky.

Nově otevřeno bylo 77 škol (56+21), a to českých 11 měšťanských pro chlapce (v Lišově, Trhových Svinech, Habrech, Bělohradě, Mšeně, Opočně, Bechyni, Protivíně, Sadské, Žižkově a v Praze na Hradčanech), 4 pro dívky (v Ledči, Sadské, Žižkově a v Praze na Hradčanech, obecné pak 4 pro chlapce, 4 pro dívky a 33 společných; německé měšťanské školy byly zřízeny 2 pro chlapce (v Radonicích a Ústí), 4 pro dívky (v Jablonném, Rychnově, Ústí a Zaclěři), 2 obecné pro chlapce, 3 pro dívky a 10 smíšených.

Nově otevřených tříd bylo 481 (301+180), zavřeny byly 4 školy (3+1) a 110 tříd (80+30). Toto zrušení škol jest jen zdánlivé, neboť byly nahrazeny jinými školami; tak v Nuslích byla zavřena pětitřídní škola chlapecká s 13 pobočkami, aby byla rozdělena na 2 pětitřídky po 5 pobočkách. Podobně stalo se tamtéž s pětitřídkou dívčí.

Sedmitřídka v Praze-Hradčanech byla rozdělena v pětitřídku obecnou pro chlapce a jinou pro dívky. Podobně byly některé třídy zrušeny, poněvadž byly obce vyškoleny a zřídily si vlastní školu nebo byly nahrazeny měšťanskými školami.

Odečte-li se počet zavřených škol a tříd, dlužno s potěchou konstatovati, že přibýly ve školním roce jmenovaném v celku 73 veřejné školy (53 české a 20 německých) a 371 třída (221 česká a 150 německých).

Úhrnný počet všech tříd je 17.900, z čehož připadá na české školní okresy 10.776, na německé 7124. Z těch je při školách s vyučovacím jazykem českým 10.828, s německým 7072.

Oficiální zpráva uvádí, že podány byly četné žádosti za zřízení měšťanských i obecných škol, jakož i za to, aby byly stávající rozšířeny. Zřízeny pak byly většinou zatímní pobočky, poněvadž kde potřeba zákonná dle tříletého průměru byla prokázána, definitivní třídy na měšťanských školách jsou všude zřízeny, na obecných pak až na malé výminky.

Nově povolené školy nejsou obvykle přesně dle zákona nutnými, ale přece byly zřízeny, poněvadž jich účelnost byla prokázána, když konkurenční činitelé se zavázali, že budou školy ty vydržovati. Kde žactva novou úpravou ubylo, tam třídy byly opět redukovány.

Počet veřejných škol obecných se zvýšil ve školním roce 1901—1902 o 56 proti 35 v předešlém školním roce a 40 v roce 1899—1900. Z pravidla hleděla zemská školní rada zřízením nových škol zlepšiti docházku školní, která byla nepříznivá pro vzdálenost některých osad od příslušné školy. Proto zřízeny byly 2 nové expositury v českých a 3 v německých okresích školních. I na obecných školách přibývá zatímních poboček.

Mezi obecnými školami zaráží nás větší počet německých jednotřídek (592) proti českým (466). Zpráva vysvětluje tuto nesrovnalost okolností, že německé obyvatelstvo jest usazeno větším dílem v horách, kde je daleko do druhých osad. Počet všech českých škol obecných (2980) je v poměru náležitém s německými (2199).

Některé obce odvolávají se k zemskému školnímu úřadu v příčině staveb školních. Tyto stížnosti se náležitě vyšetří, aby chudším obcím nevzešla příliš velká břemena. Ale přes to jest nutno, aby závady zdravotní byly odklizeny.

Průměrně připadají v českých školních okresech při 683.037 dítkách a 10.776 třídách 63 dítky, v německých pak při 423.306 dětech a 7124 třídách 59 dětek, v celé pak zemi při 1,106.343 dětech do školy chodících a 17.900 třídách 61 dítko na jednu třídu.

Všech školních budov se čítá 5686, z nichž je méně vhodných nebo nevhodných 706, a to 471 v českých obcích a 235 v německých. Počet vhodných budov stoupl proti minulému roku o 55, počet méně vhodných a nevhodných klesl o 4. Celkem přibýly 84 nové školní budovy.

Přístavby a větší opravy provedeny byly na 44 budovách v českých okresích a na 35 v německých, celkem v 79 případech. Při četných budovách byly stavební nedostatky znamenitě napraveny.

Ze všech 5632 veřejných škol obecných i měšťanských jest 5212 (2951 česká a 2261 německá) opatřeno vhodným nářadím. Novým nářadím školním opatřeno bylo 49 budov v českých a 16 v německých osadách.

O zdravotní stránku škol pečují nejen c. k. okresní školní inspektoři, nýbrž také okresní lékaři. Rovněž zemští zdravotní inspektoři prohlížíjí na svých cestách zevrubně školní místnosti, nastupující důrazně na odklizení shledaných nedostatků zdravotních. V některých okresích školních, jako v Praze, byli ustanoveni zvláštní školní lékaři, aby pravidelně měli zřetel o zdraví dítek.

Očkováno a přeočkováno bylo v českých školních okresích 112.010 dítek, v německých 46.187, dohromady pak 158.197 dítek. Očkování bylo podporováno tím, že toto žádáno bylo při přijímání dítek, při žádostech za předčasné propuštění ze školy nebo za povolení úlev v docházce školní.

Soukromých škol bylo 227 (228 v roce 1900—1901), a to s právem veřejnosti 187, bez tohoto práva 40. České školy soukromé byly pro chlapce 1 měšťanská a 6 obecných, pro dívky 3 měšťanské a 11 obecných, společných pak 90; s vyučovacím jazykem německým byla pro chlapce 1 měšťanská a 2 obecné, pro dívky 6 měšťanských a 27 obecných, 40 společných. Bez práva veřejnosti byly české 2 obecné školy pro dívky a 8 společných, německé pak 2 obecné pro chlapce, 2 měšťanské a 6 obecných pro dívky a 20 společných.

Co se týče vyznání náboženského, byly 42 školy určeny pro dívky katolické, 59 pro evangelické a 28 pro židovské; 98 škol bylo přístupno dětem všech vyznání.

(Dokončení.)

Úprava platů a katecheta školy obecné.

(Pokračování.)

Při provádění zákona z r. 1894 z počátku ponechány ještě osobní přídavky jako *»doplňk ke služnému.«* Až teprve v roce 1896 pojednou vyslovena byla zásada *»šetření«* a tu počalo se šetřiti u zemského výboru nejprve s *chudými katechety na obecných školách*. Osobní přídavky katechetům se více nedávaly, kteří je měli, těm byly odňaty a požadováno, aby to, co na osobních přídavcích od 1. ledna 1895 vybrali, ve lhůtách vrátili! Ovšem na žádosti katechetů upustila cestou milosti zemská školní rada po dohodě se zemským výborem od náhrady vybraného osobního přídavku, ale dále jej dávat již nechtěla.

Do roku 1895 bylo zřízeno 45 míst katechetských na obecných školách, z nichž na třech měli katecheté v tom roce 550 zl., na 4 místech 600 zl. a na ostatních 700 a 800 zl. Od té doby byli katecheti úplně postaveni na roveň učitelů na téže škole — a nikde nebylo ani známky po tom, že vzhledem na jejich vyšší kvalifikaci náleží jim vyšší plat, aspoň jako učitelům na škole měšťanské (900 zl.). To zavdalo příčinu, že na popud Katechetského spolku v roce 1897 podávány petice za zlepšení právních poměrů katechetských ke sněmu král. Českého. Na sněm došlo 80 petic asi se 200 podpisů,*) v nichž na předním místě

*) »Katechet. Příloha« I. 37.

poukazováno k tomu, že již při projednávání zákona katechetského, uznávala komise školská spravedlnost toho, aby katechetům příznivější hmotné postavení bylo pojištěno, nežli se jim § 6. zákona řečeného zaručovalo, že dělo se. tak částečně osobními přídávky ke služnému, které se však od vydání nového zákona nedávají a dřívější odnímají.

Referent komise školské, vsdp. dr. Fr. Krásal v zasedání jejím, dne 19. února 1898 tak horlivě se ujal katechetů, že jím navržená resoluce jednomyslně byla přijata. Táž v závěrečném zasedání sněmovním 3. března bez debaty schválena. Stanoveno, že má býti podán návrh za změnu zákona katechetského, a že má zemský výbor v případech, když o to bude c. k. zemskou školní radou požádáno, opět *dávati svolení k udílení osobních přídaveků* ke služnému katechetů tímže způsobem, jako to po vydání zákona ze dne 14. prosince r. 1888 činil. *)

Mnoho katechetů podávalo nyní žádost o osobní příravek, ale očekávané povolení dlouho nepřicházelo. Záležitost nad potřebu byla protahována a zemský výbor království českého přípisem teprve ze dne 8. července r. 1898, č. 43.380, zpravil zemskou školní radu o usneseníh sněmovních, **) ta pak dohodla se se zemským výborem na jistých zásadách, kterými při vyřizování petic řídit se hodlá. Zásady ty byly přípisem c. k. zem. školní rady ze dne 17. listopadu 1898 sděleny všem konsistořím v Čechách.

V zásadách těch se stanoví, ***) že udělovány budou přídávky po dorozumění se i s biskupskými úřady, toliko v zájmu vyučování samého, každému katechetovi zvlášť, a jen potud, pokud místo zastává, při každém zvýšení, že nutno znova vyžadovati rozhodnutí zemského výboru, má-li povolený osobní příravek býti ponechán, a že platí tyto přídávky jen do doby, kdy pozdějším zákonem služné učitelů vůbec, neb služné katechetů zvlášť bylo by zvýšeno.

A tak teprve potom udělovány katechetům osobní přídávky od 100—150 zl. ke služnému, čímž ovšem katecheta nijak nedosáhl onoho tehdy biskupem Schwarzem, a pak vsdp. děkanem Horou požadovaného platu pro katechety — jako učitelů na školách měšťanských. Měli opět plat mnohem nižší 700—800 zl.!

Zatím již pracováno u zemského výboru a ve školské komisi o nové úpravě platů materiálních poměrů učitelů v království Českém na základě podaných petic, jakož i na opravě zákona katechetského dle petic podaných od katechetů, jakož i od duchovních správců, a resoluce na základě jejich podané školskou komisí v plenu sněmu dne 9. května 1899. †)

Notou ze dne 28. srpna 1900, čís. 31.621, oznámila c. k. zemská školní rada zemskému výboru, že by se doporučovalo, *aby platy učitelů náboženství současně s požitky učitelstva byly upraveny*, a zároveň odvolávajíc se ku přípisu svému ze dne 5. května 1899, č. 14.382, stanoviti zásady, jichž dlužno v příčině změny §§ 2., 6. a 7. zákona ze dne 14. prosince 1888 šetřiti. (Zpráva zemského výboru ze dne 30. listopadu 1900, č. 465. sněm. tisk CC VI. příloha 1.). Tím dostal se návrh o úpravě právních poměrů učitelů náboženství na obecných školách národních a měšťanských do úpravy platů učitelských a § 6. zákona kate-

*) »Katechet. Příloha« I. 41.

**) »Katechet. Příloha« II. 2.

***) »Vychovatel« XIII. 309.

†) »Kat. Příloha« II. 85.

chetského o stálých platech zvláštních učitelů náboženství úplně pojat do nového zákona (§§ 20., 26., 30., 50., 55., 58.). Ostatní §§ (2. a 7.) zákona katechetského projednány zvlášť a přijaty na sněmu dle návrhu školské komise téhož dne, kdy úprava platů učitelských*) (6. července 1901.).

Návrh tohoto zákona sněmem přijatý měl vejíti v platnost zároveň se zákonem o úpravě platů učitelských dnem 1. ledna 1903, avšak ač usnesená osnova zákona sdělena byla praesidiu místodržitelství notou praesidia sněmu z 31. května 1901,**) nevysvětlitelným způsobem se stalo, že zákon o platech učitelských sankci obdržel (27. ledna r. 1903) a v platnost vešel, zákon však katechetský nikoli.

(Dokončení.)

Dětské modely.

V Praze a v předměstích mívají učitelé i učitelky někdy potíž s dětmi — modely.

»Proč nechodí N. do školy?«

»Prosím, slečno, ona dělá model!«

Učitelka poslala rodičům lístek, aby oznámili, proč N. nechodí do školy. Na to dostala slečna lístek tohoto obsahu:

Velechte na slecnó!

Jelykoš mi nemáme peníze a děti chtějí mýti šati, musejí si dřívějc na to vidělat. Dyž bila zima a holka nemela boti tak se žádnej neptal esli je má nebo né. Ze školi nic nedostane a tak muší vidělávat.

Suctou

N. N.

Teď je milá slečna učitelka hotova, po případě i učitel. Oznámí dítě jako nedbale navštěvující a má s dětmi pak tím větší svízeľ. To odnese přece jen na konec učitel.

V akademii umění snad ani nevědí, že děti jsou povinny školou a také se o to ani v nejmenším nestarají. »Jim« po tom nic není.

Jak takové dítě prospívá, je samozřejmo.

Vždyť rodiče už se nemohou ani dočkat, až dítě vystoupí ze školy, neboť pak teprve nastane mu pravá svoboda a volnost.

Máme tu na zřeteli hlavně dívky, protože u hochů jsou také případy modelů řídké.

Dívky také cestou umění dospívají pro prostituci. Avšak co nasely již dříve zlého semene ve škole! Ony se svým spolužačkám chlubívají, jaké posy musí držeti. Vypravují si s rozhodným »uměleckým« klidem, že seděly »na hlavu«, »na půl«, nebo dokonce »na akt«.

»Pan professor mě prohlížel celou,« pravila jedna, »chtěl, abych byla »na akt«, ale dal mi takovou těžkou pósu, že jsem to dlouho nevydržela. Poslal mě brzy domů, že prý jsem slabá.«

»A nestyděla jsi se?« táže se zvědavá spolužačka.

»Ale, kde pak, to já jsem už zvyklá!«

To byl rozhovor desítiletého děvčete. Kam dojde tak dále?

*) »Kat. Příloha« IV. 88.

**) »Katol. Listy« 1903. č. 63.

Děvče — model při svém »sedění« je vystaveno mladým lidem na pospas. Co utrží úsměšků a poznámek na své tělo, o tom netřeba se šířiti.

Je tohle potřebí?

Dětských modelů, aspoň školou povinných, není rozhodně potřebí, a ani těch maličkých. Ohromné folianty všech možných postav i sestav dětských modelů jest vydáno a každá umělecká škola je také má. Je tedy ještě potřebí zne-mravňovati ty maličké a přispívati tak k rozmnožení prostitute?

Dnes už není možno stvořiti novou pósu nějaké postavy. Ti mladí umělci na akademiích těch dětí živých nepotřebují. Ať si vezmou folianty vzorů, nebo sádrové modely, kterých jsou také celé spousty.

Skuteční vyspělí umělci mohou si bráti své vlastní dívky, jsou-li ženati. Avšak tu je chyba lávky.

Své vlastní dítě by umělec si nevystavil nahé, ale cizí — co je mu do něho. —

Smí nějaký mistr vzíti si do učení chlapce, který jest ještě školou povinný? To by ho úřady stíhaly a také právem.

A ejhle! Co na jedné straně jest zakázáno, tuto se mlčky trpí. Tu berou se velmi často děti školou povinné do jakéhosi učení nemravnosti. — —

Bylo by věru záhodno, aby naši zákonodárci této věci si povšimli, protože u rodičů takých dětí, bohužel, není možno ničeho pořídit, jelikož z těch dětí často dobře žijí. Jsou celé rodiny, kterým je »sedění modelem« pramenem výživy.

Není nám znám jediný případ, aby z mladé modelky vyvinula se mravná žena!

Vezměte v ochranu mravnost, o které se kde kdo chvástá, ale jinak slepým zůstává. Usilujte pilně, aby rozšířilo se heslo:

•Pryč s dětskými modely, zvláště jich akty!«

G. M. Achian.

Lenost a její léčení.

Velmi často, jak »Szkola« lvovská psala, setkáváme se se stížnostmi rodičů, vychovatelů i učitelů: »Hoch je lenivý! Nechce ani lenosti jísti. Ba i k zábavě je lenivý.« Nářek ten je tak častý a povšechný, že zhusta se ani nepozastavujeme nad ním, ačkoli původ jeho je záležitostí prvního řádu. Lenivé dítko očividně nepostupuje v učení, nerozvíjí se duševně a často ani tělesně. Proto dlužno za jednu z nejvážnějších povinností vychovatelských považovati ochranu dítěte od duševní i tělesné lenosti a zmalátnělosti. z níž každým způsobem je nezbytno, dítky úplně vyléčiti.

U každé nemoci hledá se vždy její původ a příčina. Podobně má se státi i s leností. Má-li tato svůj původ v nemoci tělesné, po přestání těžké choroby možno ji léčiti pouze velkou trpělivostí se strany vychovatele, kterému je čekati, až chorobný organismus se vrátí do původního stavu. Mnohdy stav jistě lenivosti dostavuje se u dítky při přechodu z období dětského do jinošského. V takových případech jest nejlépe zůstaviti dítko sobě samému. Osvědčení paedagogové tvrdí, že dítě, nebylo-li před tím lenivé, přestojí tuto změnu beze vší škody pro sebe a vrátí se do dřívějšího stavu a snaživosti.

Konečně dalším zřídlem této nectnosti jest přílišné mazlení a nerozumná péče o vychovance. Matky starají se někdy pouze o to, aby dítě jejich co nejlépe vyhlíželo, a probuzení jeho duševních sil takto zanedbává se úplně v do-

mácím vychov Zhusta, když dítko dorůstá, vodí se mezi starší, kteří se jím docela nezabývají a o ně se nezájímají, a jichž rozmluvám úplně nerozumí. Dá se mu tedy hojně cukrovinek a lahůdek, aby starším nepřekáželo. Zvykne-li si dítko v mládí na podobné jednání, myslí stále na sladkosti a lahůdky, duch jeho spí, neprobouzí se.

Je přirozeno, že jediným prostředkem odpomáhajícím je změna dosavadního jednání ve smyslu úplně opačném. Je třeba přiměřeně oduškovati tělo dítko, od-pírati dítěti, zvláště rozmazenému, lahůdek a cukrovinek a starati se v něm o buzení schopností duševních.

Velmi příhodným prostředkem osvědčuje se též, vedeme-li takové dítko do společnosti dítek veselých a vychovaných ve smyslu opačném. Proto velké chyby dopouštějí se oni vychovatelé, kteří dítku od přirozenosti flegmatickému (takovou povahu možno již v dětském věku rozpoznati) brání styku s dětmi veselými a oddalují je od dětských zábav.

Vstupem do školy se otvírá dítěti nové období životní, které může býti ve vyléčení dítko z lenosti fyzické i duševní často rozhodujícím. Společnost živých, pohyblivých spolužáků má blahodárny vliv na mysl i chování dítěte; ono strásá se sebe zvolna a nevědomky ospalost a v převážném počtu případů pozbývá jí úplně. S tímto znenáhly obratem je přirozeně spolupůsobiti vychovateli a učiteli, který má pracovati k tomu, aby lenivost a ospalost u všech dítek byla úplně vyléčena.

Přetěžování jakýmkoli učením je didaktikou prohlášeno za škodlivé; proto přetěžování úlohami, často obtížnými, náleží ku pramenům lenivosti též u žáků velmi pilných. Uvážíme-li, že skoro veškerá mládež školní koná svoje písemní práce bez jakékoli pomůcky, docházíme k přesvědčení, že úkoly mají býti takové, aby je mohl školák beze vší pomoci provésti na základě školního vyučování. V opačném případě tato obtížná práce odráží, dítko nekoná ničeho, povolí lenosti. Úkoly mají mládež zajímati, aby je konala ochotně a aby provedení jich působilo v žactvu vnitřní uspokojení, které vychází z vědomí vykonané povinnosti. Podobně je tomu s lekcemi, které se ukládají k naučení; přetěžuje-li se jimi žactvo, dává se mu tím jen příležitost k zahálce.

Dobře také jedná vychovatel, když hledí vzbuditi v dítku soupeřivost, aby se snažilo dostoupiti takové výše vědění, jako dítky pilné. To jest ovšem možno jenom ve výchově školní, a tu prospěch této mírné závodivosti jest nemalý.

Často dávalo dítko soukromě vyučované na jevo málo zájmu pro učení, ano bylo úplně lenivé; avšak ve škole se změnilo docela, poněvadž na ně působil příklad a touha vyniknouti jako lepší žáci.

Máme za to, že není potřebí tu připomínati, že k vyléčení fyzické ochablosti sluší užívati gymnastiky, která se dobře osvědčuje také při ospalosti duševní. Různé pochody, pohyby, cvičení, zábavy a hry tělocvičné působí zajisté velmi blahodárně na lenivce.

Nejlepším však prostředkem vyléčiti ospalost a lenivost a probuditi k živosti, pilnosti a pracovitosti je zajisté láska k učiteli-vychovateli. K vůli němu vzdá se vychovanec příjemné lenosti, postřehne-li, že učitel, kterého miluje, působí tím bolest.

Fr. Žundálek.

Optimismus.

Uvažuje J. NELIBA.

Jeden znamenitý francouzský vychovatel zaznamenal tuto pozoruhodnou myšlenku: Inspirovati dítkám rozumný optimismus, chvalitebnou snahu dívati se na vše z té lepší stránky — znamená prokazovati dítkám velkou službu.

Nechme škaredohlídy bezustání opakovati, že růže mají trny; my radujme se spíše z toho, že mezi trním nalézáme růže.

Jedním z nejvydatnějších prostředků, abychom vypěstovali u dítky šťastný optimismus, jest stále poukazování k tomu, jak šťastí jest relativní.

Slyšme příklad

Syn velkého finančníka, jehož jinak nevozí než v pohodlném voze otcově, volá radostí jednoho dne: »Jaké to štěstí! naše koně jsou nemocné. Již více než rok prosím otce, aby mi dovolil jeti v omnibusu. Ani nevíš, jak mne to těší, jak jsem spokojen.«

Je v této odpovědi kus staré pravdy. Máme cit vrozený, že radujeme se z toho dobrého, které *nyňi* máme, kterého snad jsme nyní nabyli; ale po jisté době vše nám sevšední. Assiduitate viluerunt. Malá změna v poměrech, na jaké ten nebo onen si zvykl, může pro něho znamenati štěstí — nebo ovšem také neštěstí.

Znáte tu radost v rodině dělníka, když dostane poněkud lepší práci. Žena sděluje sousedkám svým s tváří zářící: »Můj muž dostal přidáno, bude nyní bráti o pětník denně více, teď již se nám přece bude lehčeji žítí.« — Hle! pětník stačí, aby se mohlo mluvíti o štěstí.

Slyšeli jste snad ale také lidi zámožné, kteří s trpkostí si naříkají: »Tento rok jsem uložil stěží pět tisíc; je to hrozné! Jestli to půjde takhle dále — — —«

Ano nic není relativnějšího než štěstí; — nemusíš mít v kapse třeba ani haléře a je ti při tom tak, že by jsi si s chutí zazpíval, — a jiný zase je zasypán vším možným, žije v přepychu a přece pravé radosti nepocítí.

Dceruška baronky dostane ke svým narozeninám tučet panen; jedna je lepší nežli druhá, dostane několik balíčků čokolády, a množství hraček jakéhokoli druhu je složeno v koutku její malé ložničky — přec ani jedno ani druhé ji nebaví, ani s jednou z těch krásných hraček si nehraje.

»Miláčku,« řekne matka, která pozoruje, že dceruška její není spokojena, »ty si jistě myslíš na něco — co jsi nedostala.« »Ano, mama.« »Nuže, pověz jenom, hned ti to koupím, přeješ si snad »laternu magiku« nebo ono velké loutkové divadlo, které jsme tehda na procházce viděli za výkladní skříní?« »Ne mama.« »Co tedy chceš, mazlíčku?« »Já bych chtěla. « »Nuže mluv přece!« »Mama, já bych chtěla tu zajecí nožičku, s kterou si tak hezky hraje domovníkovic maličká.« — — —

Usměješ se snad tomu příkladu a řekneš že přeháníme. Nepřeháníme; pravíme naopak, kdyby se takto dětská přání zaznamenávala, že bychom našli příklady ještě frappantnější. — A co mluvíme jen o přáních dítek?

Z okna paláce nebo velkého činžáku dívá se dáma oblečená v přepychovém šatu. Dívá se na tu směsici lidí, mužů i žen, honících se za svým živobytím, slyší jejich bodrý hovor a upřímný smích a z prsou dámy ozve se upřímný

povzdech a v něm přimísena je i jakási ávist: »Jak jsou ti lidé šťastní, — bylo by mi mezi nimi jistě lépe

A právě snad tentýž lid, o jejichž štěstí ona dáma sní, když ji uvidí, bude si dosvědčovati: »Ti se tam mají dobře . . .«

Jak dobře bude působiti k uchránění se této všeobecné nespokojenosti a vzájemné závisti rada onoho znamenitého vychovatele, jak jsme ji z předu uvedli, aby se již dítkám hleděl inspirovati šťastný optimismus. Bude pak méně nespokojenosti, méně závisti a více trpělivosti.

Chceme ještě jako na doklad tohoto našeho náhledu zakončiti anekdotkou, jejíž hrdinou je znamenitý almužník abbé Grozes.

Přihodilo se mu totiž, že jednoho dne spadl na něho hrnec se studenou vodou, který vypadl z rukou jedné ženě, když zalévala kytky v prvním poschodí. »Ach! jak jsem šťastný!« zvolal almužník. »Jak že! — šťastný?!« »Ano!« odpovídá živě almužník, »pomyslete si, že na mne mohl spadnouti hrnec s vařící vodou a se čtvrtého poschodí.« —

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Pokračování.)

Táž různost názorů jeví se i v pojmech náboženských o zbožnosti, o životě věčném. Čtème na př. desku,*) jež mohla by nésti název »Smrt spravedlivého«:

»Bouře na nebi, blesk na zemi zuří,
dobrého muže, jenž byl tak silen, síla odešla.
Věrného sluhy síla nevrátí se již.

Muž ten, na těle těžce nemocen, leží.

Ištara božská úsměvem blahým nad ním se
[usmívá

a dolů sstupuje s hory své, lidmi neviděná,
před dveřmi nemocného mluví.

Nemocný sebou pohne.

Kdo je zde? Kdo přichází?

Ištar, dcera Boha Sina:

jenž bůh jest synem Bělovým;

Toť Marduk, syn boha .

k tělu nemocného oni přibližují se.

[řádka 14. je téměř zničena]

Kisibta (drahokam) z božských pokladů svých
[přinášejí

a nesou sisbu, jež z oblačných jejich pokladnic.
Drahokamu vzácnému z pokladů nebe i hymnus

[přidávají.

Tak nyní člověk zbožný odchází.

Ať vyjde (vzejde) jasně jako kisibta,
jak sisbi onen nechať zazáří,
jak stříbro čisté svitni jeho [postava],
a jako měď buď leskle zářící,
kéž k Slunci, největšímu z bohů, vrátí se,
Nechť Slunce, z bohů největší, spasenou
[duši v ruce přijme své!«

A vedle tohoto vskutku skvostného obrazu, dýšícího vznešenou velebou, velikostí posledního okamžiku života lidského a blahou zá-oveň naději na život posmrtný, položme obraz jiný, plný znetvoření magickými pověrami a náboženskými kouzly starých Babylonianů. Destička jiná oznamuje nám, že Bůh Marduk chce zmírniti poslední okamžiky člověka umírajícího; otec Ea dí:

»Jdi, synu můj!

Vem ženský šátek,

kolem pravé ruky otoč(?) ho, levou rukou

[rozvaž,

zavaž ho na sedm uzlů; to dvakrát udělej,

svaž to kolem ruky nemocného muže,

ovaž kolem rukou i nohou jeho okovy a

[pouta,

sedni (?) na jeho lože,

vodu posvátou na něho stříkni —

bohové přijmou mroucího ducha jeho.«

Tak souditi nutno o podobnosti názorů assyrsko-babylonských s některými místy biblickými. V celé nesmírné spoustě různých názorů náboženských, jevících se v nálezech nápisových, je zajisté možno tu i tam na-

*) Transactions of the society of biblical archaeology. II, str. 30. a násl.

léztí vnitřní podobnost, odůvodněnou remiscencí na prazjevení, aneb podobnost čistě vnější, kterou s dostatek vysvětluje příbuznost a úzké svazky obou národů. Ale podobnost tato je v jednotlivostech, *nikoliv ale v základě*, neboť kultura národa israelského, národa čistě theokratického, je založena na pevném základě monotheistickém, kde každá odchylka k bohům cizím je považována za hřích největší a stíhána nejprísnejšími tresty, kdežto na březích Eufratu a Tigridu vidíme prostý polytheismus, z kterého vzdor tvrzení Del. z rozmanité směsice bohů nelze si vybrati doklad pro poznání jednoho, jediného Boha »v jediné jeho výši i hloubi.«

Množství náleží archaologických, učiněných v Mesopotamii hlavně v době nejnovější, a jasnější názor na nejstarší děje, jež odehrály se na půdě této v dobách pro nás nejdávějších, nemůže zvíklati stanovisko naše k biblí ani po stránce chronologické.

Až dosud totiž se stanoviska theologického dle výpočtů, k nimž vedly některé chronologické údaje St. Zák., počítána dle přijaté a stále tradice doba od prvního člověka až do narození Ježíše Krista na více nežli 4000 let, a to dle chronologie Vulgaty uplynulo 4200 let mezi stvořením a narozením Kristovým, kdežto v martyrologiu římském čteme »V roce po stvoření světa

5199, po potopě světa 2957 narodil se Ježíš Kristus v Betlémě.« Tato neshoda, jevíci se v různých údajích chronologických jednotlivých překladů knih starozákonných, nikterak nezmenšuje váhu inspirace knih těchto ani jí není na odpor. Jestliže inspirace týká se hlavně pravd, obsažených v knihách Písma sv. a zevnější forma slohu i písma ponechána jednotlivým pisatelům, nejsou nikterak prostým diktováním obsahu, pak zajisté prozřetelnost Boží, chráníc spisy inspirované před záhubou i porušením, věnuje péči tuto opět jen pravdám základním, obsahujícím stěžejné články víry a mravů a tvořícím hlavní a vlastní obsah zjevení Božího, kdežto věci ostatní, různá vedlejší a k podstatě zjevení nikterak nepatřící sdělení a zprávy pisatelů, mohou jakožto dílo lidské podlehnouti změně a býti porušeny. Dokladů k tomu poskytují nám dějiny textů bible, jež vykazují celou řadu omylů a chyb písařů a opisovačů, chyb, jež staly se buď nesprávným čtením aneb nepochopením pravého smyslu. To zajisté v první řadě platí o údajích chronologických, jež psány písmeny abecedy starohebrejské, tvary tak prostými a jednoduchými a při tom tak velice si podobnými, že omyl opisovače byl velice na snadě. Mimo to je nutno míti na zřeteli účel těchto údajů chronologických, jak je nalézáme hlavně v genealogiích knih St. Zák.

(Pokračování.)

• • • SMĚS. • • •

Kurs umělecko-výchovný uspořádán bude péčí a nákladem výstavního výboru (resp. Budče Kutnohorské). Kurs nebude výhradně universitní, nýbrž vedle universitních profesorů přednášetí mají i odborníci v oboru theorie umění mimo universitu. Přednášky budou jednati o umění povšechně, o umění výtvarném, hudebním, o literatuře, o umění mezi lidem, o paedagogice umění, o umění dětském a kutnohorském. Celkem bude as 10—18 přednášek.

Sleva jízdného pro žakovské výlety. Výnos zemské školní rady 7. března roku 1903 č. 5743, který vydán byl za příčinou připsu c. k. ředitelstva státních drah. Dle nového tarifu osobního zavedeného od 1. ledna 1903 jsou na c. k. ra-

kouských drahách státních a na drahách místních státem spravovaných ve příčině slevy jízdného pro výlety žakovské a feriální kolonie platná tato ustanovení. — Žákům a žákyním všech ústavů s právem veřejnosti, v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených, povoluje se při společných výletech, pořádaných za dozoru učitelstva ve II. a III. třídě obyčejných vlaků osobních a smíšených (vyjímajíc rychlíky) bez ohledu na vzdálenost a na počet účastníků 50% sleva normálního jízdného. Též výhody požívá také učitelstvo, mládež doprovázející. — Ředitelstvu nebo správě příslušného ústavu jest nejdříve do 24 hodin napřed písemně (prostě kolku) ohlásiti jízdu u přednosty stanice, z níž má se vyjeti, při čemž udán buď účel a den jízdy, dále stanice, do které jeti se má, vlak, jehož se chce použiti, třída vozů, jakož i počet účastníků. — Výše uvedená ustanovení platná jsou též pro společné cesty, které konají děti

školou povinné za dozoru učitelstva ke sv. biřmování. — Totéž platí dětem odjiždějícím do ferálních osad nebo z nich se vracejícím. Dvě děti, které nedosáhly ještě věku 10 let, jedou na jeden poloviční lístek. —

Děti a výstava. Hromadné dětské návštěvy musí býti organisovány, neboť jeden den bývá ve výstavě prázdná a druhý den se hemží tam na sta dětí, aby překážely. Mnoho záleží i na tom, jak se děti do výstavy vedou. Správná cesta je ta, prohlédne-li si učitel napřed sám v klidu výstavu, poznamená, kam děti povede a jakým výkladem opatří předměty výstavní. Nežádej nikdo na znavených členech výboru, aby opatřovali výklady učitel i dětem. Učitel musí si sám svůj úkol napřed propracovati, vědět, kde se činí zastávka a co dětem u ní poví, hledět, aby sám z výstavy co nejvíce vytěžil a pak dovedl mladé duši otvírat krásu. Přípravy je tedy zapotřebí. Leckdy to jde postupem obráceným. Učitel odcházej se dětmi, které mu zabraňovaly vlastně pohroužit se v počitek a důkladnější prohlídku, umíňoval si, že ještě jednou přijde, ale sám. — Naopak, nejdřív sám a pak s dětmi. Někdy spojuje se návštěva výstavy s nějakým výletem. Děti jdou několik hodin do výstavy. Jiná skupina přijde vlakem, mnohé dítě jeho poprvé, ba mnohé poprvé vlak vůbec vidělo, vzpomínalo doma na svou první jízdu a na železniční kolos více nežli na výstavu. Dítě venkovské, které vstupuje poprvé do obrovské budovy výstavní, bývá zaraženo a uchváćeno prostorem tak, že mu výstava v ní není ničím. Další vnímání je otupeno. Neorganisované, nepromyšlené vodění neokoukaných dětí do výstavy nemá jiného smyslu, než že zvětšuje pokladní příjmy.

Z Praze. V Libni jest řídítel školy chlapecké, který spravuje 8 tříd obec. školy s 9 silami učitelskými, 6 tříd měšť. školy s 9 silami učitelskými a 19 tříd průmyslové školy se 34 silami učitelskými, tedy 33 tříd s 52 silami učitelskými. Unikum celé naší říše!

Bouření proti ústřednímu vedení učitelstva rozněcuje »Školský Obzor«. Jádrem protestu jest, že ústřední vedení nechce menšín ponechat svobodného mínění, nechce dovoliti rozvratu ve své straně a proto prý pozbývá práva nazývat se pokrokovým. Praví se: »Protestujeme proti této organizaci učitelské. Protestujeme proti sdružení v této

formě, proti sdružení pídícímu se téměř jedině po zájmech hmotných. Protestujeme proti generálům dnešní organisace, kteří reakci v řadách svého vojska trpí, ba protěžují. Protestujeme proti zneužívání organisacího tisku od předáků organisace k osobním zájmům, protestujeme proti způsobu organisacího tisku, který z ohledů na redakční štáb odpuzuje od učitelstva přátele jeho a kultury. Protestujeme, aby klerikální stvůry byly trpěny v řadách organisovaného učitelstva. Protestujeme proti ústřednímu vedení, které klerikální rakovinou nechá rozežírat vše, co dosud ještě zdravé. Protestujeme proti znásilňování opoziční menšiny majoritou štábu; ale zároveň protestujeme proti těm opozičníkům, kteří bouří proti »Rasínovu regimu«, ale potají vyzývají organisacího proroky o přispění — — Protestujeme proti této organizaci učitelské, která se domnívajíce být založena na základě zdravém, pokrokovém, násilím spojuje prvky různorodé, protivné v principu, přemáhá a dusí svobodu volné myšlenky a nechává vzrůstati ve své půdě semeno reakce a klerikalismu.« — Další to »řikání«, jež má vzbudit v učitelstvu pravou revoluci z péra p. Olympa, (snad to jsou slova dokonce Olympu), bouří proti nynější organizaci, kterou nazývá »organisací svičkových bab, kněžských nohsledů, předřikávačů a zpěváků, ponížených poddaných všemohoucích představených.« Činnost nynějších předáků je prý »malá« a vidí nebezpečí v lidovém tisku našem (»klerikálním«), protože pravdy naše prý lid ohlupují. Bojí se i našich přednášek. Organisace pokroková má se chopiti vydávání letáků, krejcarových novin. »Hrozně« zní: Pohrdáme kolegy, kteří zaprodali svoje přesvědčení, kteří vstoupili v řady tak zv. katolického učitelstva.

Školský Obzor opět slibuje uveřejňovati jména návštěvníků visitačních hostin. Při tom podotýká, že ti zasluhují pranýře, kteří prý za najedení a napití zaprodávají svou neodvislost. Inu škoda, že se také někdy nenajedl Š. O. Měl by také více co povídati.

Výstavy. V tomto roce v Hořicích od 1. srpna do 6. září hospodářská, průmyslová a umělecká. Zvláštní oddělení pro školství hospodářské, průmyslové, obecné a oddělení pro umění. — Výstava v Kutné Hoře od 26. července do 16. srpna. — Výstava v Brně o prázdninách pro uměleckou výchovu jako v K. Hoře. — V Pardubicích výstava pro průmysl, zemědělství,

národopis a umění. V oddělení školském bude »stará škola«. — V Praze otevřena výstava pro české umění ve výstavním paviloně pod zahradou Kinského. p.

* * LITERATURA. * *

Jan Psohlavý: Rodnému kraji. Praha 1903. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 60 h.

Objemem skrovná (50 str.), ale obsahem bohatá knížečka tato obsahuje vedle básně »úvodní« celkem sedmnácte veršovaných prací, jež rozděleny jsou na tři části, totiž: I. Písně. II. Z Chodského kraje a III. Pověsti. — Místo všeho doporučení uvedeme několik ukázek. Již první písnička »Bulačina« jest čarokrásná; počíná:

»Zdráva buď na stokrát řeči stará, hlahole našich chat, písní jara, prostické nářečí babičino, zdraví tě tvé dítě, bulačino! Když mě máš vinula doma v plenky, ty jsi je měnila v hedbáv tenký,	ani ne v hedbávi: v pavučinu -- proto ji miluji bulačinu. Při mně jsi stávala nad kolébku, do ní jsi stávala píseň hebkou, proto se potěším, odpočinu, slyším-li na chvíli bulačinu» atd.
---	---

Nebo »Kozinova« (str. 30.—32.)

»Zejtra huž na krev mu roudou
s Lomikarem hledět budou.
Zejtra — Bože, pravda stará,
spatříš je i Lomikara,
dnes Tě prosím na kolenou,
ustrň se nad moji ženou
čtyři budou místo pěti —
nevopouštěj moje děti...
Chraň mý matky hlavu sedou,
selský bratry před zlou bédou.
Naposled pak ruce obě
s prosbou zvedám, Bože, k Tobě.
Rok a den až budu v hrobě,
Lomikara pozvi k sobě,
haž se vrátí dnešní doba,
před svůj soud nás postav oba — —«

Doufáme, že tyto ukázky dostačí, by každý poznal, jaký vzácný skvost chová tato sličně vypravená knížečka, jež rozletěouti by se měla po celé naší vlasti, čehož bychom i z plna srdce přáli.

Prokop Zalcitl.

(Zasláno.)

Správa Zlaté knihy čili Dědictví svaté Ludmily v Písku za souhlasu svého protektora J. Excell. nejduš. pana biskupa budějovického, rozhodla se — následkem nedostatečné podpory ze strany obecnosti — že přestane vydávati podílů knihy a že s členy svými se vyrovná. Každá kniha, kterou člen za svůj vklad ob-

držel, bude se mu počítati po 40 h; zbytek vkladu nahradí se mu buď knihami, buď penězi, dle toho, jaký bude výsledek prozkumu nároků členských, jenž proveden bude koncem června t. r. Do toho času musí se všichni členové, kteří toho dosud neučinili, s udáním čísla svého diplomu — o náhradu přihlásiti; jinak bude Správa za to míti, že se všeliké náhrady vzdávají. — Přihlášky o náhradu vyřídí se v tom pořadu, v jakém Správě Zl. Knihy byly dodány. — Obšírnější oznámení podá Správa všem těm P. T. členům, kteří ji za to přímo požádají.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvním sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvému svatému přijímání:

1. Domácí po 2 h, (100 za 1'50), po 4 h (100 za 720), tři druhy po 14 h (100 za 12 K); 2. štyrsko-hradecké od firmy »Styria«: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za 21'60); loňský a letošní obraz k prvním sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 11 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svaté zpovědi:

1. Berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2'50), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K); 2. mnichovské: po 18 h (100 za 18 K) a po 20 h (100 za 20 K).

Poznámky: 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většínu těchto druhů i s německými nápisy, takže i Cechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitol, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozeslati. Kdo si přejí vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu po poštu nebo na dráhu.

PALESTINA s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistofi. Barvotiskový orig. 1139×73 cm. Cena podlepené 14 K, s listami 5 K, vždy s brožurou. Kritkou všude velice vešle doporučena. — Zaslá:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a shératel dostane na 10 exemplárů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro blav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Národní školství v království Českém 1901—1902. — Kdo má právo na školu. — Zámožnost — pravá chudoba. — Uprava platů a katecheta školy obecné. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Národní školství v království českém v r. 1901—1902.

(Dokončení.)

Všech dětí školou povinných bylo 1,124.325, a to 561.754 hochů a 562.571 dívek. Do veřejných škol národních docházelo 1,106.342 dětí, z nichž před 6. rokem bylo přijato 15.641, po 14. pak roce chodilo do školy 5835 dítek. Z dítek veřejných škol bylo školou povinných 1,084.867, ze soukromých 24.262, do vyšších průmyslových nebo hospodářských a odborných škol docházely neb doma byly vyučovány 11.063 dítky. 3959 dítkám nedostalo se vyučování pro tělesnou neb duševní vadu. Bez vyučování zůstaly 174 dítky normálně vyvinuté.

Ve školní docházce lze za uplynulý rok znamenati ve všech okresích značné zlepšení. Nejméně zanedbaných školních půldnů neomluvených má z českých okresů Nové Město, totiž 0·37%, nejvíce Strakonice 11·31%. V Praze bylo zameškáno 0·81% bez omluvy. Německé okresy váží si více vzdělání; neboť nejví se tam tak veliké procento neomluvených dnů. Nejméně jich má okres Dubá, totiž 0·06%, nejvíce Sušice, a to 6·72%. Nejvíce navštěvovaných půldnů má Kladno, totiž 96·36%, nejméně Strakonice 75·38%, z německých pak nejvíce Aš, 95·70%, nejméně Sušice 83·43%. Na českých školách v Praze jeví se procento navštívených půldnů 92·02%.

Značná část obmeškání školy byla způsobena nemocemi, jichž epidemický ráz přinutil úřady uzavřít na čas některé školy.

Také nepříznivé výdělky, ale často i nedbalost zavinily špatnou docházku. V krajích, kde se pěstuje cukrovka, kde jsou blízko dvory, cihelny a p., jakož i tam, kde lidé odcházejí z domova za výdělkem, jeví se návštěva školy přese vši námahu učitelstva nepravidelná.

Aby se odpomohlo špatné docházce v chudých obcích, byly na 562 školních místech (266 českých a 296 německých) chudé dítky za nepříznivé doby podělovány polévkou, na 167 školách (138 českých, 29 německých) obědem, na 1906 školách (1013 českých, 893 německých) byly obdarovány oděvem a obuví, na 3989 (2368+1621) školními potřebami.

Z c. k. škol. knihoskladu bylo věnováno chudým dětem knih za 45.994 K, a to pro české školy 36.665-68, pro německé 9228-32 K. Soukromí dodavatelé poskytlí namnoze 10 proc. slevy z koupených knih.

Ze 124.700 dítek k úlevě oprávněných byla tato povolena 72.502 dítkám. Na konci uplynulého školního roku bylo ze školy propuštěno 94.077 dítek (54.309+39.768).

Do vězení na jeden nebo více dní bylo odsouzeno v 3993 případech, na několik hodin v 26.024 případech. Peněžítá pokuta byla uložena 9524krát; vybráno peněžitých pokut 19.752 K, dosud není zapláceno těchto pokut 22.575 K. Zemská školní rada s politováním podotýká, že i v roce uplynulém bylo třeba sáhnouti k nejkrajnějším prostředkům, aby jednotliví rodiče byli donuceni pravidelně dítky do školy posílati.

Vysvědčením způsobilosti bylo opatřeno 16.707 osob učitelských, a to učitelů 14.329, stálých katechetů 380 (237+143), od církevních úřadů ustanovených 3413 (2052+1361), učitelek 2378 (1527+851). Pouze vysvědčení dospělosti měl 1101 učitel, 446 učitelek; bez učitelského vysvědčení bylo 73 učitelů a 47 učitelek. Ženským ručním pracím, jazyku francouzskému a jiným nepovinným předmětům vyučovalo 3489 osob s vysvědčením způsobilosti a 37 bez něho. Míst systemisovaných a neobsazených bylo 46 (6 českých a 40 německých).

Z 16.707 osob se zkouškou způsobilosti učitelské bylo ve službě školní ustanoveno definitivně 14.957 (8943+6014), 1750 (1179+571) provisorně. Z příčin služebních přeložila zemská školní rada definitivně 75 osob (56+19), což se dělo v nejnutnějších případech. Výměna míst byla povolena v 22 případech (10+12). Všech učitelských osob působilo 25.693. Četní podučitelé byli dle § 40. zákona z 13. května 1894 ustanoveni učitelé pro svou osobu. Nezkoušených výpomocných podučitelův a podučitelek bylo 125. Všech učitelských míst, jež nebyla řádně obsazena, bylo 160; z těch 99 na českých a 61 na německých školách. Pro vyučování ženským ručním pracím bylo ustanoveno 709 učitelek, z nich 271 českých, 438 německých.

Na 1072 veřejných školách (522 českých, 550 německých) vyučovali částečně nebo zcela učitelé škol obecných dle § 5. říšského zákona školního. Jako nepovinnému předmětu vyučovalo se němčině na všech 268 českých měšťanských a na 486 obecných školách, na 138 německých školách obecných i měšťanských opět češtině. Francitině se učilo na 110 českých a 112 německých školách měšťanských, angličtině pouze na měšťanské chlapecké škole v Jablonci nad Nisou a na obou měšťanských školách v Karlových Varech. Hře na housle se vyučovalo na 67 českých a 27 německých měšťanských školách, těsnopisu pouze na 14 měšťanských školách, a to jen německých.

Vyučování ručním pracím pro chlapce, záležejícím v návodě ke vhodným pracím ve dřevě, v lepenkářství a modelování, dalo se na 23 českých a 17 německých školách.

Pozorování učiněná co do metody v uplynulém roce školním byla dosti uspokojivá a stále znamená se v té věci pokrok. Učitelstvo vyhovělo celkem úplně požadavkům vymezeným. Méně uspokojivá nebo neuspokojivá činnost byla jen v málo případech. Učitelstvo se dále vzdělává, jak vidno z docházky na přednášky na vysokých školách, na universitní kursy, jakož i z otázek odborných v okresních poradách a učitelských spolcích.

Zpráva píše dále: »Chování učitelstva mimo školu bylo důstojné a stavu přiměřené. Vystupování jeho u veřejnosti nezavdalo téměř příčiny k zakročení, ježto i politické i mravní chování učitelstva bylo celkem správné. *Poměr mezi světskými a duchovními učiteli byl zcela uspokojivý. Oba činitelé působili svorně spolu ve škole.* Počet případů, v nichž disciplinárních trestů bylo použiti pro chování s povinností se nesnášející byl skrovný.«

Disciplinární tresty byly uloženy 34 osobám, a to 30 důtků, 4 pak byly z trestu přesazeny. Menší přestupky byly v 95 případech okresními škol. radami ústně nebo písemně vyrovnány.

Již jsme na to uvykli, že zemská školní rada příliš optimisticky pohlíží na poměr učitelstva k duchovenstvu. Tomuto zemskému úřadu nezdá se býti známo, že valná část učitelstva stává se proti náboženskému vyučování, ano i žádá, aby bylo ze škol odklizeny. V té věci podávají nejlépe různé učitelské listy smutný důkaz. Náboženství není mnoha učitelům svato, bojí proti duchovenstvu, stěžují mu práci jeho, ano sami prohlásili, že boj proti křesťanství nemohou zastaviti, nýbrž že bude bojovati dále, když Zemská Jednota katolického duchovenstva nabídla smír učitelstvu, aby se zastavily neurvalé vzájemné útoky na oba stavy. V poslední době běže si opět učitelská organizace na mušku učitelské ředitele kůru, tvrdíc, že prý je toto postavení s učitelským neslučitelné a jeho nedůstojné. Učitelstvo chce úplnou svobodu, a poněvadž jí nedostane od svých úřadů, ano ani ne od místních školních rad, proto žádá alespoň, aby bylo svobodno od vlivu duchovenstva na školu.

Ústavů ku vzdělání učitelův i učitelek bylo v Čechách 25, a to 14 českých a 11 německých; z nich bylo 18 veřejných, z nichž české c. k. ústavy ku vzdělání učitelů byly: v Jičíně, Hradci Králové, Kutné Hoře, Plzni, Poličce, Praze, Příbrami a Soběslavi, německé v Č. Budějovicích, Chebu, Chomutově, Liberci, Litoměřicích, Praze, Stříbře a Trutnově. C. k. ústavy ku vzdělání učitelek byly jen dva, totiž český a německý v Praze. Soukromých ústavů bylo 7, a to s právem veřejnosti český evangelický seminář učitelský v Čáslavi, české ústavy ku vzdělání učitelek kongregace chudých školních sester de Notre Dame u sv. Anny v Praze, v klášteře Voršílek v Kutné Hoře a sester sv. Františka v Chrudimi; dívčí ústavy německé jsou v Česk. Budějovicích, vydržované damským spolkem a městskou obcí, pak v Chebu, řízený sestrami sv. Kříže. Bez práva veřejnosti je český ústav dívčí v Plzni. Dohromady studovalo na českých ústavech 1345 kandidátův a 604 kandidátky, na německých 990 kandidátů a 502 kandidátky. Do soukromého ústavu v Plzni chodily 82 chovanky. Působily pak na těch ústavech 394 učitelské osoby.

Pro mládež ve věku dosud školou nepovinném byl kromě 4 mateřských škol, spojených s dívčími ústavy, 431 ústav (233+198), a to jeslí i opatroven 189, mateřských škol 242. Bylo by jich potřeby mnohem více, poněvadž jsou velkým dobrodiním zvláště pro pracující lid. Hospodářské pokračovací kursy byly 84.

Kromě toho jsou 4 ústavy pro hluchoněmé, z nichž jsou tři diecéšní v Č. Budějovicích, v Hradci Králové a Litoměřicích, v Praze pak je vydržován kuratorem. V Praze na Hradčanech je ústav pro výchování chudých slepých dětí, řízený sestrami řádu sv. Karla Boromejského. Na Starém Městě v Praze byla zřízena městským nákladem pomocná škola pro slabomyslné dívky, do níž chodilo

19 dětí (13 hochů a 6 dívek); vyučování obstarávala v 1 třídě o 2 odděleních učitelka. Vyučovací ústav pro slabomyslné »Ernestinum« v Praze na Hradčanech jest vydržován damským spolkem sv. Anny. K léčení koktavých a jinými poruchami mluvy stížených dětí byly zřízeny tříměsíční kursy v Praze. Dále dlužno uvést více sirotčincův a útulen sester řádu sv. Vincence a asyl »Vincentinum« v Liberci.

O polepšení zanedbané školní mládeže pečuje 8 ústavů, totiž v Králíkách, Kostomlatech u Bíliny, vychovatelná arcivévodkyně Alžběty na Král. Vinohradech, vychovatelná pro zpustlé hochy v Libni, vychovatelná manželů Olivových u Říčan, ochranná pro zanedbané dívky v Černovicích u Pelhřimova, ochranná pro opuštěné a zanedbané dívky v Lobči u Slaného a škola pro zanedbané chlapce v Praze.

Soukromých škol národních bylo 227, vydržovaných náboženskými nebo společenskými korporacemi.

Náklad na školství ve školním roce 1901—02 činil 35,440.644 K 18 h proti 32,101.775 K 49 h z roku 1900; náklad tudíž stoupl o 3,338.868 K 69 h, což se vysvětluje zřízením a rozšířením škol a dalším provedením zákonů z 13. května 1894 a 31. března 1895. Školného bylo vybráno 3,042.831 K. Nedoplatky školného byly rázně vymáhány.

Ke konci referát zmiňuje se o potěšitelné okolnosti, že úřady církevní a školní se snažily svorně podporovati výchovu školní mládeže. F. Ž.

Kdo má právo na školu?

V »Selském Listu« č. 14. čteme: Chci ukázati katolickým rodičům poněkud, jak mnoho na tom záleží, jaký je učitel, čemu a jak se ve škole vyučuje. Je to sice ode mne opovážlivé, dovoliti si kritisovati učitele a školu, ale že jsem tak trochu svobodomyšlným, myslím si, že mohu o věci té své mínění pronést, a to tím spíše, ježto vím, že většina pp. učitelů je svobodomyšlná. Ale pokud liberálů znám, vím již předem, že budu titulován: blbec, zpátečník, otrokář a p., možná také klerikál. Ale že tak titulují často, je nám to již otřepané; zvláště strašidla »klerikál« se nebojíme, neboť víme, že klerikálem je ten, kdo se snaží zachovávat Boží přikázání. Kdyby dnes byli na živu sv. Václav, sv. Ludmila ba i Karel IV. byli by tito všichni — klerikály. A táži se: byli by tito klerikálové škodliví, nebezpeční lidem? Možná, že těm připáleným liberálům, totiž jejich nekalým záměrům; je již zvykem našich svobodomyšlníků, když katolík má jiné mínění než oni, již je za blbce vyhlášen, jakoby katolík rozumu neměl.

Otázka školská jest za našich dnů věcí velice důležitou. Škola zajímá všechny strany. Dnes není nikomu lhostejno, čemu a jak se ve škole vyučuje. Důkazem toho jsou poměry školské ve Francii, kde si liberální stát — řekl bych spíše několik úplných nevěrců — přeje, by ve škole v duchu křesťanském se nevyučovalo. A dosáhli toho. Někdo se diví, jak to možno, že ve Francii, v katolické zemi; k takovým koncům to došlo. Nechtě ale uváží, že my jsme také ve státě katolickém, a mnoho-li těch práv katolických máme? A která máme, zdali je za těchto poměrů udržíme? Či nejsou u nás lidé, kteří tuto francouzskou metodu

i u nás zavést usilují? Jestli to nechceme přivést tam, kam to francozští katolíci přivedli, pak jest nejvyšší čas, abychom si na výchovu ve škole posvětili.

Příčinu k tomu nám dávají někteří páni sami. Přiznáváme, že máme v úctě učitele, který si jest vědom své povinnosti a také ji svědomitě koná, ale nemůžeme pomínouti odůvodněné podezření proti učiteli, který své povinnosti málo dbá nebo vůbec nedbá a lehkomyšlně uráží náboženský cit jiných. Slýcháme říkati: »kněz ať je v kostele, učitel ve škole«. Ale to jest nesprávné. Mnohý učitel se na to spoléhá a do kostela ani nejde, jakoby od té povinnosti byl osvobozen, a jde-li, věru neví, jak se v kostele má chovati, má-li čísti »Národní Listy« či něco jiného, třeba román. Nejde tu jen o něho, ale také pohoršení dává jiným, zvláště mládeži. Katolický učitel má povinnost mládež mravně nábožensky vychovávat a vznešené zásady svaté víry důstojným způsobem hájiti. Katoličtí rodiče svěřují děti své škole, ne aby se pouze něčemu naučily, ale aby se také mravně vychovávaly. Učitel má býti spolu vychovatelem, neboť ve škole zastupuje rodiče. Nyní dovolím si otázku: Pro koho chce učitel-nevěrec ve škole vychovávat? Snad pro zvěřinec? Máme sice jen selský rozum, ale jsme přesvědčeni, že mravní výchova bez náboženství není možná. Proto nechť se inoderní učitel nemýlí, že Bůh nemá ve škole co dělati. Jsou tu také katoličtí rodičové a s těmi bude mít také co počítati. Náboženství se musí v celém školním vyučování jeviti jako zlatá nit. Mravnost bez náboženství neobstojí. —

Tím způsobem, jak se vyjadřuje »Český učitel«, ovšem rolníky poštvé na učitele. Směje se, že si zemědělec nechce rozhněvati své bohy, kteří mu snášejí rosu nebeskou a podmiňují jeho úrodu. Zemědělec s oltářem nechce býti na štiřu a proto jeho služebníkům nepřekáží. Naopak právě on je nejkonserativnějším v rituelních obřadech, kterými přináší svým bohům oběti, a právě on je nejschopnější všech vlivy klerikálů přijímati v sebe. Klerikální rolnictvo je dnes silná armáda. Hmotařský antagonismus vůči oborům duševně vzdělanostním nejhůře se dotýká školy, a to zase především učitelstva. Upravení platu učitel. padlo v dobu, kdy palčivou jest otázka agrární. Potřeby dvou společenských vrstev rozšířilo trhlinu mezi oběma. Náš český agrárník stojí proti učiteli a proti škole, jde ruku v ruce s klerikály. Kde učitelstvo usiluje o vyšší stupeň své intelligence, tam je odpůrcem agrární hnutí. Nikdo s takovým cynismem nemluví o otázce vyššího vzdělání učitelstva jako naši agrární vůdcové — úplně v duchu klerikálních. Mezi pracující učitelstvo a lid hozena byla nenávisť z bláhové ješitnosti jedné společenské vrstvy, která by těžko snesla, aby stoupal intelektuálně učitel, jenž podle nevyhaslé tradice byl ještě nedávno figurkou nepatrného společenského stupně, a to figurkou na všechny strany podřízenou. —

V čítance pro děti čteme, že rohatý kozel chtěl rozbítí vrata a zde bychom řekli, že nikomu se v Praze nepodaří rozbítí na venkově svazek duchovního s učitelem. Až na malý zlomek, všude je spojení učitele s kněžími co pořád do toho bušíte? Proč rýpáte do rolníků, když ani zdání nemáte z praxe o pracích a starostech v hospodářství. Chcete-li opravovat usedlé samo v sobě konservativní rolnictvo, o pomyslete si, že to nepůjde hr!—hr! O to již pokoušeli se soc. demokrati a nešlo to. Pravím pořád dobře pro učitelstvo, dokud rolník drží se svého Boha. Je-li učitel vzdělaný, učený — to dobře prohlédnou vesničané a nemusí se blýskati po hospodách ani chvástaveť sekati kolem sebe šavlí vysokého vzdělání, a požívá opravdové vážnosti. Je to vůbec podivné jednání stříletí do

klidně a s prospěchem pracujících společenských vrstev po venkově a při tom v některém koutě v Praze schovávati a vybíráti poplatek za psaní vět, pocházejících z rozervaného srdce a nespokojené duše.

Zámožnost — pravá chudoba.

Podává F. NELIBA.

Moudře jednají rodičové, když zvykají své dítky na skrovnější způsob života, než jaký by dle postavení svých rodičů nebo dle majetkových jich poměrů vésti mohly.

Řekli bychom tak v přirovnání: dělati menší oheň, než jaký nám zásoba dříví dovoluje.

Pro sebelásku bude to malá oběť. Buď si! Ale zájem dítek nás k tomu vybízí.

Je to nejlepší prostředek proti zálibě v marnostech a přepychu, proti kterým snad každý ve světě horlivě vystupuje a přísně odsuzuje, ale na konec žádný nechce ničeho změnit ve svých zvycích, které často tak mnoho vyžadují.

Ano, přepych je z dvojí stránky odsouzení hodný. Předně podporuje pýchu, tohoto zapříisáhlého nepřitele charity, a za druhé bouří chudého.

Mluvíme zde ovšem jenom o onom přepychu excessivním, který učí zbytečnému mrhání peněží a nezná pravého dobrodiní.

Jaký je jeho původ? Je to z počátku téměř nepozorovatelné, ale nepřetržité zvětšování zbytečných výdajů.

Tak ponenáhu postupuje se od jednoho stupínku, který bychom naznačili tím běžným »ti dobře žijí« — ke stupínku druhému »ti si přejí«, pak postupuje se k zbytečnosti, k přepychu a marnotratnosti, která na sobě nese známku holého egoismu.

Je přirozenou snahou překonat jeden druhého, a tu snadno se může státi, ano za jisté můžeme považovati, že dítky si budou přáti to, co rodiče sami by si nedovolili.

Jestliže nebude se k tomu přihlížeti a nedostane se dítkám řádného poučení a napomenutí, budou — jak praví Franklín — kupovati zbytečnosti, byť by se jim třeba i potřebného nedostávalo.

Proto třeba držeti se pravidla opácného, a jak jsme již z předu připomenuli, bude to ve velkém zájmu dítek, zvykati je životu skromnějšímu, než jaký by jim rodiče poskytnouti mohli, a pak také z té důležité příčiny, že jmění otcovo se dělí mezi dítky a jejich poměry finanční v poměru k otcovým budou zredukovány.

Hleďme dítkám vtisknouti to přesvědčení, že pravá zásluha, pravý talent a pravá ctnost vyznačuje se skromností a dovedou se obejít bez malicherné pýchy. — — — — —

*

Téměř všude se říká dítkám, že společnost lidská se vlastně rozděluje na dvě třídy — na bohaté a chudé.

Podobná klassifikace svádí první k vyvyšování nad druhé, a v srdci chudých budí závist.

Snažme se, aby dítky naše — *pokud možno* — naučily se jinak, moudřeji

rozdělovati lidskou společnost, ať rozdělují spíše lidi — nehledě k tomu, zda jsou bohatí nebo chudí — na řádné, počestné z jedné strany — a pak — na ty druhé.

Pravíme *pokud možno* — poněvadž je věru těžko neupozorniti dítě také na ten rozdíl, jaký činí mezi lidmi různost majetku a sama láska k bližnímu, byť by byla sebe liberálnější v tom dobrém smyslu, nikdy neučila povinnosti, neuznávati a odstraniti zámožnost a hierarchii v společnosti lidské.

Také k tomu rozdělení společnosti lidské na čestné a na — ty druhé, při kterémž rozdělení je dojista každý pro ty první — chceme učiniti poznámku o oněch úkazech, které se velmi často přiházejí, že totiž vcházíme ve styk s těmi lidmi, kteří vůbec pravé úcty a vážnosti nepoživají; — jejich postavení, které je rovnocenné postavení našemu, nutí nás ty nejnужnější styky s nimi udržovati.

Nesetkáváme se v salonech s lidmi, kteří, kdyby byli chudí, byli by jistě vyškrtnuti ze seznamu těch, kteří zasluhují podpory; poněvadž nezasluhují našeho soucitu pro svůj nepořádný život .?

*

Chudý! — Pojem chudého po většině je nedobře ujasněn. Obyčejně svět má za chudé silné zahaleče, kteří místo aby poctivě pracovali, vykořisťují dobročinnost obecnstva nebo pode jménem chudiny označují se také ony známé shluky lidí při různých demonstracích — výtržnostech — kdy vytloukají se okna, provolává se »pereat« atd.

To nejsou ti *praví* chudí, totiž ti ubožáci plaší a stydliví, kteří vzdáleni od myšlenky snad hroziti nebo bouřiti — se schovávají, izolují — ústraní vyhledávají — o kterých by se ani nevědělo, kdyby se k nim nešlo. — A takových chudých má každé velké město hezký počet.

Toto rozdělení dává nám na ruku, že láska k bližnímu sama vyžaduje jakéhosi měřítka, klidu a rozvahy a ne ukvapenosti a vzrušenosti — a důležitá na tomto místě poznámka pro dítě, že nemá ničeho dělati bez rady svých rodičů — ani almužnu udělovat.

Když dítky budeme poučovati a povzbuzovati k soucitu k chudým, připomeňme jim, že rozdávat chléb chudým ze svého majetku, to že je *dobročinnost* — ale zřící se nějaké hračky nebo dárku nějakého a peníze, jež by podobná věc snad stála, věnovati chudým, to že znamená prokazovati *lásku k bližnímu*, to je ta ctnost nejvznešenější a nejučinnější, kdy pro bližního vskutku oběť jakousi přinášíme.

Dáti — neznamená sebe dáti — obětovati.

Jsou jistí lidé, kteří myslí, že upokojí své svědomí i že jaksi učiní zadost své povinnosti k ubožákům, když deklamují s falešným citlivůstkářstvím: »Já nemohu něco podobného viděti.«

Je to snad soucit? Nikdy ne! — ale holý egoismus. Mají strach, aby se jich ten ubožák nedotekl, mají strach býti velkomyslnými.

Úprava platů a katecheta školy obecné.

(Dokončení.)

Novým zákonem o úpravě platů učitelských katecheta postaven na roveň učitelů I. třídy, což je totéž, co bylo v zákoně starém. Proti zákonům z let předešlých ovšem jeví se tu výhoda pro katechety v menších městech — tak jako

i pro učitele — kterým služné zvýšeno, katecheté ve městech však mají služné totéž jako dříve. Zbývala by tu pro ně naděje v resoluci v březnu z roku 1898, ale poněvadž v přípisu o zásadách při udělování osobních přídaveků zemskou školní radou ke služnému učitelům náboženství pod číslem 7. se praví, že *»když by pozdějším zákonem služné učitelů vůbec, neb služné katechetů zvláště mělo býti zvýšeno, pozbude svolení ku všem přídávkuům řečeného druhu moci své a učiněno bude nové usnesení zemského výboru o tom, zdali a jak dalece ony přídavky za změněných poměrů na dále mají býti ponechány,«* pochybna jest veškerá naděje katechetů ve městech na osobní přídavek a bude jim čekati na rozhodnutí zemského výboru.

Avšak jak z denních listů je známo*) ve schůzi zemského výboru dne 11. února t. r. vzhledem k tomu, že vůči nové úpravě platů učitelských příslušný náklad pravděpodobně rok k roku nepoměrně vzroste, vyslovena zásada sporeni, neboť uložil sněm zemskému výboru, pokud možno dbáti zásad šetrnosti v hospodářství zemském. V r. 1896 také byla vyslovena zásada šetření a začalo se šetřiti u katechetů. Snad tentokráte tomu tak nebude!

Katecheti jsou nyní opět postaveni úplně na roveň učitelům na téže škole, a mají po třiceti letech, kdy služné učitelstva na školách obecných se o 200—500 zl. a na školách měšťanských o 400 zl. zvýšilo, *totéž služné 800 zl., jako měli katecheti prvně ustanovení*, jejichž platy byly zvlášť upraveny, a kteří měli postavení výmínečné.

Patrně, že postupem doby *výhod pro katechety ubývalo*, a že zákon nový nijakých nových výhod v příčině platu katechetům neposkytuje. K snažšímu přehledu připojena tabulka o úpravě platů učitelů jednotlivými zákony a platu katechetů škol obecných.

Rok	zákon	učitel na škole měst.	učitel na škole obec.	katecheta škol obecných	
1875	úprava platů	800 zl.	400—700 zl.	800 zl. (s osob. př. V.)	Katecheta jako učitel na škole měšťanské
1888	katechet. zák.				
1892	Praha a okolí	900 zl.	800 zl.	800 zl. —	
1895	úprava platů	700—900 zl.	500—800 zl.	550 zl. — 600 » — 700 — 800 —	jako učitel na téže škole
1899	po resoluci sněmu z r. 1898			* osob. přídavek po 100—150 zl.	ve tř. IV a III. platů více než učitel v I. a II. jako učitel
1903	úprava nová	1000 zl.	800 zl.	800 zl.	jako učitel

*) »Katol. Listy« 12. února t.

Katecheta postaven je úplně na roveň učiteli na těžší škole a nijak se nehledí na tolikrát uznanou kvalifikaci a delší předběžná studia. Ač sama c. k. zemská školní rada, jak podáno ze zprávy zemského výboru ze dne 11. dubna 1900 tisk CVII., čís. 286 sněm, na str. 5. dole a 6. nahoře uznala: *»že by slušelo vzíti náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují,«* přece zdá se, jako by při úpravě platů katechetů vzat byl zřetel na resoluci přijatou na sjezdu delegátů ústředního spolku jednot učitelských v Čechách dne 9. srpna 1899, kde o platech katechetů se praví: *»Služné katechetů upraveno budiž v té výši jako služné učitelů těžší školy. Rozdíly ve služném učitele náboženství a učitele literního nejsou ničím odůvodněny a kalily by jen přátelský poměr obou kategorií.«*

Velice podivno, proč učitelstvo se nevyslovalo také proto, aby učitelka industrialní na těžší škole měla stejné služné jako učitelka literní. To nekali přátelský poměr obou kategorií? Zákon tu hledí na nižší potřebnou kvalifikaci a proto vyměřuje učitelkám industrialním (§ 34.) nižší služné. S tím učitelstvo je zcela spokojeno, ba Královy »Učitelské Noviny« po vydání zákona ze dne 9. září 1899 č. 67. z. z. psaly o platech industrialních učitelek: *»Zákon připouští možnost, že učitelka industrialní na obecné škole, slečna dvacetiletá s přípravným vzděláním z obecné nebo měšťanské školy, může mít 900 K služného, a učí-li přes 20 hodin týdně 1000 i 1200 K. Vedle ní učitelka literní, kteráž absolvovala mimo měšťanskou školu i čtyři ročníky ústavu učitelského, vykonala zkoušku maturitní a zkoušku způsobilosti, má 800 K ještě ve svém 28. roce.«* Tedy kdo má vyšší potřebné vzdělání, má mít také vyšší plat. Tak také píše *»Škola měšťanská a živnostenská«* roč. V v čísle 1. v článku o »Remuneraci za vyučování nepovinným předmětům«: *»Dostává industrialní učitelka, která absolvovala jenom jednoroční kurs, za hodinu týdenního vyučování o 4 zl. ročně více, než dostává za vyučování němčině odborná učitelka těžší měšťanské školy, jejíž vzdělání trvalo 7 až 8 let, a která vedle maturity podrobí se musela i 2 nebo 3 zkouškám způsobilosti.«*

Co u literálních učitelek proti učitelkám industrialním se uznává, to *katechetům se popírá!* Má-li zákon býti spravedlivý, **musí u všech kategorií užívatí téhož měřítka!**

Nijak tu nepadá na váhu tu a tam pronesený náhled, že by se nemusilo požadovati tak velkého vzdělání od katechetů na obecných školách. Nechceme poukazovati na směšnost toho v době dnešní, kdy se všude volá po vyšším vzdělání, ale ukážeme jen k zákonnité nutnosti takového vzdělání u katechetů — kněží.

Známo přece, že říšský zákon o školách obecných přijal zásadu, že v první řadě jsou povolány církve a církevní společnosti, aby staraly se o vyučování náboženství svými církevními orgány, a že ponechává tudíž i katolickým církevním úřadům, aby též duchovní za učitele náboženství na školách obecných a měšťanských dosazovaly. Církev na prvním místě povolává k vyučování náboženství kněze, *kteří za stávajících poměrů a platných zákonů* způsobilosti k úřadu svému nabýti mohou *toliko po předběžném studiu, které za normálních poměrů trvá dvanáct let.*

Jest tu tudíž zákonem odůvodněný rozdíl mezi učitelem a katechetou delším předběžným studiem u katechetů, jež zákon vyžaduje, tak jako je rozdíl mezi učitelkou literní a učitelkou industrialní.

Proto jeví se v zákoně novém nesrovnalost, když katecheti jsou nyní opět tam, kde byli po vydání zákona z roku 1894, postaveni na roveň učitelé a katecheti musí se domáhati opětného uznání resoluce z roku 1898 o osobních předavcích, aneb změny zákona, aby postaveni byli vůbec na roveň učitelé na škole měšťanské základním svým platem, jak se toho pro ně domáhali v roce 1888 biskup Schwarz a v r. 1892 ndp. kapitulní děkan Hora, aby tak požadované delší předběžné vzdělání i u nich výrazu došlo, jako se to stalo již u učitelů literárních a učitelův industriálních.

Kš.

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Pokračování.)

Účelem jich nebyl nikterak chronologický postup děje a délka jeho trvání, nýbrž genealogie měla ukázati pouze svoji kontinuitu a oprávněnost, k čemuž tu a tam připojen i údaj chronologický. Proto hlavně v textu hebrejském nalézáme četné odchylky a nesrovnalosti při porovnávání míst paralelních; vidíme zde zřejmé mezery, jimiž pak délka jednotlivých období značně se zkracuje. To jest ovšem příčinou, že v případě tom, kdy nové a nové nálezy z dob nejstarších nutně vyžadují, abychom události v prvních kapitolách Genese posunuli dále do minulosti, nežli činěno dosud na základě výpočtů bible, přidáváme se k výsledkům vědeckým, které nemohou odporovati slovu zjevenému, neboť jeden jest původce, jeden autor obou — Bůh sám.

Tím spíše to učiniti lze, ježto církve v ohledu tomto neučinila žádných určitých prohlášení, ale ponechala určitější stanovění dat chronologických výsledkům zkoumání vědeckých.

Tof jest také stanovisko většiny biblistů a exegetů katolických. Čtíme jen v jedné z nejznámějších příručních knih biblických (Manuel biblique par Bacuez et Vigouroux): »Jest velice mnoho systémů chronologie biblické. . . chronologie biblické, mocí učitelského úřadu církve stanovené, není Starý zákon obsahuje pouze jednotlivé údaje chronologické, jichž možno užití za základ k sestrojení chronologie celkové. Jsou to rodokmeny patriarchův a počet let jejich života. Leč v tom stavu, v němž se nám dochovaly, nestačí číselné údaje ty nikterak

k sestrojení chronologie přesné a jisté My netoliko nevíme, které číslice původně nalézaly se v těchto rodokmenech biblických, nýbrž jest nám také neznámo, jsou-li rodokmeny ty úplné. Jest možno, že jsou mezery jak v seznamu patriarchů před potopou, tak i v seznamu patriarchů po potopě. Již sama možnost těchto mezer dostatečnou podává odpověď ke všelikým námitkám, jež by kdo jménem rozličných věd (dějepisu, palaeontologie atd.) proti chronologii biblické mohl pronést. I kdyby se vědám těm podařilo dokázati, že doba, do níž stvoření člověka obvykle se klade, není dosti vzdálena, vyplývalo by z toho pouze, že soustavy chronologistů jsou bludny; textu Písma sv. samého by se věc ta nikterak netýkala.«

Tím vysvětlena s dostatek ochota exegetů katolických přidati se k zaručeným výsledkům vědeckého bádání na základě nálezu, padajících zjevně v dobu starší, než udává bible, a předpokládajících již jistý vývin kultury svých původců; jde stačí pouze připojití výroku učeného a přísného jesuity lovaňského P. Jos. Corluy (ve Science cath. I. str. 65.): »Nebude lze nadále jménem chronologie biblické odpor klásti oněm učencům, kteří soudí, že objevení se člověka na zemi dlužno posunouti o několik tisíc let dále do minulosti.«*) Jestliže exegeze katolická v posledních desetiletích ochotně přidávala se k požadavkům, jež stanovila nejnovější zkoumání geologická, pak zajisté není ani možno mysliti, že by odporovala vážným a dokázaným výsledkům bádání archaeologických a epigrafických po stránce stáří jejich. Ale zase naopak exegeze katolická musí nutně ze zásady stavěti se na odpor výkladům, postaveným na základě hypotheses a dedukcí odvážných,

*) Srv. F. Duilhé de Saint-Projet, Apologie vřy křest. Přel. Dr. Ant. Podlaha. Str. 325 násl.

buď vůbec slabě podepřených aneb postavených na důvodech, jimž možno při nejistotě věci dávat význam zcela opačný. To zcela zřejmo je při sporné otázce Delitzschově o prioritě a významu starého Babylona pro pochopení a výklad bible, kdy celá řada odborníků postavila proti názorům Del. názory své, podepřené četnými a závažnými důvody, jež namnoze diametrálně čelí proti jeho tvrzením. Zde ovšem, kde není místa dlouhým a obsáhlým úvahám a rozborům, stačí snad jen pohledem zběžným blíže přihlídnouti k některým pouze náhlehlům Del. o poměru Babylonu k biblí se stanoviska základních článků naší víry o Bohu, stvoření světa, hříchu prvotním, potopě atd., a z nich pak učitelní celkový úsudek o povšechném názoru Del. na biblí a hlavně na St. zákon, jakož i na celkový stav otázek této v kruzích theologických.

Základem veškerého života náboženského jest zajisté idea Boha, vrozená v srdce lidská, jejíž nepopřená universalita je dokladem božského původu. Ideu tuto ve smyslu eminentním hlásá bible již na prvních stránkách St. zákona. Bůh jeví se zde jako bytost nejdokonalejší, všemocná a zároveň dobrotivá, spravedlivá a milosrdná zároveň; Bůh v biblí jest jen a pouze jeden, jenž vlastní mocí svojí vše činí jak ve stvoření světa i člověka, jenž beze změny byl, jest a bude, a tak chce býti člověkem poznán a zároveň uznáván. Toto jasné vědomí Bůh prazjevením všopil člověku způsobem nadpřirozeným, a když člověk odchyloval se od Boha převráceným jednáním svým, pokračoval Bůh ve zjevení svém nadpřirozeném, použív jako nástrojů svých Mojžíše i proroků. Tak o Bohu mluví bible.

(Pokračování.)

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Učitelé — ředitelé kůrů. Okresní školní rada v Pardubicích vydala dne 18. dubna t. r. toto usnesení: »C. k. okr. šk. rada shledala, že na některých školách služba na kůru a zvláště obstarávání pohřbův a jiných funkcí se strany učitelů ruší značně vykonávání služby školní. Týká se to jmenovitě škol v místech, kde mnoho obcí jest přifařeno. Na ten čas jest dosti lidí, kteří odbyvše varhanickou školu, nebo jinak dostatečného hudebního vzdělání nabývše a hudbu za svoje životní povolání zvolivše, místa samostatných ředitelů kůrů zastávají mohou. Ti jsou vedlejším zaměstnáním učitelstva ve výživě zkracování, ač nyní o každém učiteli, který místo ředitele kůru zastává, možno říci, že plat jeho tak byl upraven, aby prost jsa všelikého překážejícího mu zaměstnání vedlejšího, povolání svému ze vši síly se oddávat a také rodinu svou dle poměrů místních vyživovati mohl. Uváživši toto, usnesla se c. k. okresní školní rada v zasedání dne 18. dubna 1902, že hledíc k výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 24. dubna 1871 č. 2650, na takových místech, kde služba chrámová zvláštěmu řediteli kůru živobytí zjednatí může a kde učitelé pro službu tuto povolání svému dokonale věnovati se nemohou, trpěti nebude a že u nejdůstojnější biskupské konsistoře zakročí, aby učitelé

samostatnými řediteli kůru nahrazení byli.«
»Český učitel« jásá nad tímto rozhodnutím. A my tentokrát zcela souhlasíme. K čemu ono stále doprošování? Kde poměry záduší jsou takové, že samostatnému řediteli kůru mohou zaručiti dostatečný příjem, není zajisté důvodno, dovolávati se pochybné ochoty nebo milosti svobodomyšlných učitelů. Ale jsme přesvědčeni, že kdekoli samostatný ředitel kůru se ustanoví a počne dávat hodiny na klavír, housle a t. d., tiž páni zase budou naříkati na konkurenci a pod. Ale jen ne v chrámě působili. To je klerikalismus.

Orgán p. Frumarův »Učitelské Noviny« pozdvihl boj proti Zemskému ústřednímu spolku jednot učitelských a »Českému učiteli« na celé čáře. V řadě svých těžkých žalob a stížností píše o p. Rašínovi, předsedovi ZÚS. takto: »Rašín i učitelstvo i občanstvo při volbách demoralisoval. Důvěrníky své nabádal, aby užívali různých volebních praktik, *ať jsou mravné nebo nemravné*. Mám zde dopis, plný jménem podepsaný, ve kterém jsou vyličeny scény z voličské schůze, ve které o jednání našeho kandidáta byla podána zpráva; dávám dopis každému k volnému nahlédnutí. Rašín hleděl využití rozporu mezi sedláky a chalupníky, *vysslovil se pro Ebenhochův návrh*, který všecko učitelstvo odsoudilo, řeči své točil dle toho, jaké měl posluchačstvo, tak že kandidáta socialně-demokratického jenom s námahou jsem uprosil, aby Rašina před

veřejností neničil. Proto po volbách stal jsem se úhlavním odpůrcem Rašinovým a nebudu spokojen, dokud nebude Rašin a ten celý rod odstraněn. (Fr. Doležal ze Sedlice.) *Nejsme spokojeni s Viktorem Rašinem ani jako s osobou, tím méně jako s předsedou ZÚS.* Rašin podobá se úhoři, chce býti všude hezký, sám se rozhodně nepostavi ani proti Mladočechům, ani proti klerikálům. (F. Círk z Dudín u Pelhřimova). — *Jsmé nespokojeni s »Českým Učitelem«*, který se stal záloženským věstníkem. Je to tak hubená menáž, že dnes český učitel se obejde úplně bez »Českého Učitele«. Bývalý »Č. Uč.« každým svým číslem byl nám udalostí. Kde který pokrokový list jej citoval, dnes časopisectvo o něm skoro neví. Zbořili v něm pranýře, pardonují farské hodovníky, ale pranýř pro pokrokové lidi tam stojí, šibeničky pro nás mají. Jsme klidni, poněvadž napřed už víme, že v nejbližším čísle už budeme se na nich houpat. (Paukert.) — Podívání »pro bohy«.

Práce výstavy umělecké v Kutné Hoře, prováděné členy jednotlivých oborů pracovních, jsou v plném proudu. Pro síň kutnohorského umění získány jsou do té doby originály Lhotovy, Zvěřinovy, Waldhauserovy, Jeneweinovy, Urbanovy, br. Liebscherův a pořízena již řada fotografických obrazů uměleckých památek kutnohorských. České reprodukcce pro školu a dům doplňují se nově vydáními nebo vybranými, a požádání znalci uměleckých poměrů jinოსlovanských o radu, která důstojně reprezentovati umělecké reprodukcce a knihy různých národů slovanských. Pracuje se pilně o tom, aby čelní umělci naši zastoupení byli i originály na výstavě, tak aby každý návštěvník poučil se hned na místě o působivosti originálu na rozdíl od jeho i té nejdokonalejší reprodukcce. — Plány moderního pokoje, vypracované sl. c. k. umělecko-průmyslovou školou v Praze již došly a pracuje se na jich provedení. — Nejpřednější české ateliery pro umělecký průmysl požádány, aby vystavily výbor předmětů, určených k výzdobě i potřebě domácností.

Vystěhovalectví z Rakouska do Ameriky vzrůstá do příšerných rozměrů.

Roku 1901 vystěhovalo se za moře 113.000 obyv., 1902 172.000 z naší říše. Mezi ostatními národnostmi zaujímají Slované 61⁰/₀.

Pianola, americký vynález. Pomocí pianoly mohou se hrati bravurní skladby. Kdo z blízka nepozoroval hráče u pianolu sedícího, nerozeznal, že nehraje on, nýbrž pouhý stroj. Pianola obstarává zde pneumatickou cestou toliko technickou část skladby, kdežto koncertista řídí pomocí dvou malých ocelových pák přednes, tempo a mance skladby dle značek. p.

✱ ✱ LITERATURA. ✱ ✱

Devadesát úloh z hudební theorie. Pro učitele hudby a jich žáky upravil J. N. Poláček. Učitelovy knihovny svazek 10. Nákladem J. Barviče, knihkupce v Brně.

Z Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (nakladatelství V. Kotrby v Praze):

České Květy. Rodinná obrázková revue pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Podlaha. Sešit 8.

B. Brodského Sebrané spisy. I. Svazek: Vojenské obrázky. Sešit 3.—4. Vřele doporučujeme.

Charles Dickens: **Nicholas Nickleby.** Z angličtiny přeložila Marie Charbuská. Sešit 6.

Z manželského ráje. Historický obrázek ze života Valachů na Moravě na počátku XIX. století. Napsal Čeněk Kramolíš. V Praze 1903. Majetek a tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Cena 80 h. »Zábavy večerní« započaly touto prací (116 str.) velice šťastně nový — již XXIV. ročník! Pan spisovatel dobře již znám svými putovými obrázky, zvláště z Valašska moravského; líčí tu zcela prostě, ale velmi zajímavě život Martina Divína z Horních Pasek (u Rožnova) zvláště od té doby, co dav se svěsti pěknou tváří Verušky Fojtíkovy, pojal tuto za ženu. Matka její, aby nemusila dáti zeťovi slíbeného věna, jako zly duch stasí se stále mezi manžely, poštvajíc dceru proti mužovi, až tato od něho uteče...

Kdo zná aspoň poněkud moravské Valachy a zvláště Rožnov s překrásným okolím, jako pisatel těchto rádků, toho bude kniha tato dvojnásobně zajímat a toužebně bude čekat na pokračování (toto 1. číslo obsahuje totiž pouze první díl této práce) tohoto nadmíru putavého, do nejmenších podrobností líčeného obrázku z manželského ráje na Valašsku. Při té příležitosti poznovu upozorňujeme na krásnou sbírku zdravé četby, totiž na »Zábavy večerní«, na něž předplácí se ročně jen 4 K. Prokop Zatléř.

MILÁČEK PÁNĚ. Citelům nejsv. Svátosti oltární. Kytici tuto uvil Th. Dr. Karel L. Řehák. Se schválením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře v Praze. Doufáme, že všem duším, po dokonalosti křesťanské toužícím a Spasitele ve svatostánku milujícím, vložíme přemilý dárek do rukou! — Cena: brožovaná K 1-20, s červenou ořízkou K 1-40, se zlatou ořízkou K 1-60. — Laskavě objednávky přijímá administrace družstva Vlasť v Praze čís. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půllítně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Panům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumínům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jez se nepočítá a no frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekátok, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Kárná škola. — Idee dítky o štěstí. Měřítka štěstí. — Okresní konference učitelská v Praze. — Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Kárná škola.

Není divu, že stává se volání po ostřejších kázeňských prostředcích stále pronikavějším, což dokazují poslední léta měrou významnou. Dává se však tím také na jevo, že nynější škola učinila smutné zkušenosti, kde učitel má se chovati k dítkám humánně, lidsky, ale za to dítkám volno je týrati učitele, který proti notorickému uličnictví je takoruka bezbranným. Jako se dlouho pěstovala hygiena školních dítek a zapomínalo se na hygienu učitelovu, podobně je to při té věci. Ale již svítá i ve věcech zdravotní stránky učitelovy a jest naděje, že tato věc se nepustí se zřetele. Podobně na obzoru školském objevují se jakési světlé body, které opravňují k naději, že i humanita k učiteli bude náležitě oceněna a že ti, kteří nelidsky ve škole se proti svému učiteli chovají, budou také náležitým trestem stíženi.

Na schůzi okresní konference pražského učitelstva dne 22. června byl dán nespokojenosti učitelstva s kázeňským řádem výraz nad jiné jasný, čehož zásluha přísluší p. Josefu Kliikovi, řediteli měšť. školy chlapecké u sv. Trojice, který svoji upřímnost náležitě dokumentoval a žádal, aby v této věci bylo jednáno otevřeně, jak je toho nevyhnutelně potřebí.

Ředitel Klika podával v oné poradě referát o potřebě zřízení kárných tříd nebo škol, z něhož hlavní myšlénky pro časovost tohoto předmětu podáváme.

V posledních letech se Praha rozšiřuje měrou netušenou, čímž počet obyvatelstva se nemálo zvyšuje, poněvadž se jeví citelný přírůstek z našeho venkova. S touto okolností jde také ruku v ruce jiná okolnost; množí se proletariát, rodiče nemohou nebo nechtějí dozírati na své děti a je vychovávat, čímž přibývá škole ničemného, darebného žactva, které je na škodu a překážku zdárné výchově a brání školní kázni. Ze 72 českých městských škol pražských obecných i měšťanských ve školním roce 1901—2 bylo jich 30 šťastných, které nebyly stíženy podobnými individui. Ostatní 42 školy jsou sužovány 94 chlapci a dívkami, z nichž 9 bylo na čas ze školy vyloučeno; mimo to 161 lehkomyšlník úmyslně kazil práci učitelův i spolužáků. Tento počet 255 ničemných dítek jistě jmenovaného roku byl větší než léta předešlá a zajisté v budoucnosti bude stále vzrůstat; i

to se stane tím spíše, poněvadž Praha na svém obvodu novými četnými stavbami se rozšiřuje.

Zajímavým, ale smutným zjevem jest, že i mezi nejmenšími žáčky objevují se takové výstřelky. Z 91 případů bylo jich v 1. a 2. třídě 8, ve 3. tř. 12, ve 4. tř. 25, v 5. tř. 15. Ovšem nejvíce tímto neutěšeným zjevem trpí 1. ročníky měšť. škol, kterým jest přijímati děti z nejbližších škol obecných; bylo tam takových kazisvětů 26, v 2. třídách pak jen 5. Podobným poměrem pokračují lehkomyslné dívky: 1. tř. 7, 2. tř. 22, 3. tř. 3, 4. tř. 18, 5. tř. 19, na měšťanských školách pak 28, 5, 2.

Data, která za tou příčinou byla úředně rekvirována, nejsou bohužel spolehlivá a úplná. Lze z nich ovšem vyčísti, že výchovná práce učitelů není marnou, že úbytek žáků špatných ve vyšších třídách je velmi znatelný. Plného vyšetření by zasluhovalo žactvo ze škol propuštěné.

Avšak na druhé straně vzrůstající počet případů renitentního žactva ukazuje také jasně, že není výchova všemohoucí. Jen pošetilí rodičové si namlouvají, že u nezdárných dětí škola všecko napraví. Takových rodičů, kteří vše přenechávají škole u výchově dítěte, bylo zmíněného roku 86. Rodičů o děti nedbalých a kázně neschopných bylo 136.

Tyto smutné úkazy jsou zajisté následkem třídního zápasu o denní chléb, neboť jen hlavně z té příčiny bývají ditky nedochovány. Ze zmíněných rodičů by jen 6 mohlo nésti náklad na výchovu dětí.

Mladými výstředníky trpěly pražské školy ode dávna. Nyní však stává se tento zjev povážlivějším. Nesnáze vzrůstají měrou větší než prostředky k ovládnutí mládeže. Než nelze podceňovati opět snahy městské rady pražské a okresní školní rady, které zřizují nové školy a třídy, aby počet dětí se zmenšil. Není již toho hrdlování o třídy poboční, jak bylo; dříve se 80 žáků musilo vecpati do třídy měšťanské, aby litera zákona byla vyplněna. Též se zapovídá předměstské děti přijímati do pražských škol, aby ony obce byly samy nuceny pro ně zřizovati příslušné školy. Pečuje se o náležitou výpravu škol, o vydatnou podporu chudé mládeže. Poměr mezi oběma radami a učitelstvem je stále příznivějším a upřímnějším. Řídky jsou případy, aby nyní rodičům dávano bylo za pravdu, když přišli si stěžovat na učitele, jak se dělo dříve z obavy, aby to nepřišlo do novin.

Přes tyto prostředky praeventivní množí se počet žáků svévolných. Chce-li a musíme-li býti upřímnými, nesmíme stav věcí skrývati, okrašlovati: jest nám tento stav přiznati, jak jinde se činí, že stávající prostředky kázeňské všude nevystačují, že u mládeže pražské není všecko v pořádku. Ovšem na tyto věci nezbylo školským úřadům času, poněvadž tito považovali za svůj největší ideál učební osnovy.

Jedná se o stupňování kázeňských prostředků na školách pražských, aby zjednan byl potřebný klid a pořádek, aby nebyly ničeny dobré snahy učitelstva. Tato nutnost ukázala se v jiných městech již dříve vzrůstajícím ruchem. V Hamburku ukázala se potřeba zříditi kárné třídy s přísným řádem, aby tam nezvedenci byli vychovávaní až do nápravy.

I v Praze se doporučuje tento prostředek. Ovšem stává ještě vydatnějšího prostředku, totiž odejmouti špatné žáky rodinám vůbec a trvale světití jich výchovu polepšovnám, zjednati jim nové společnosti, nového okolí. K tomu dnes na snadě není nákladu. Rozumné zasáhnutí obce v práva rodičů překročilo již

meze akademického studia. I sociální úkol obce pražské je v začátcích. Okresní školní rada by mohla zjednatí nápravy, vylučující takové děti do polepšoven; ale to není trvalé. Také se nedoporučuje propouštět a vylučovati rozpustilé hochy ze školy vůbec, aby nebyli podporováni špatnými rodiči a nestali se pouličním proletariátem a nepobíhali celým městem, když nyní nemají střediska v židovském městě.

Proto zřizování kárných tříd je dnes potřebou časovou. Nelze dosud stanoviti věc podrobně a pouštět se do otázek, zda mají býti společny pro obě pohlaví, jaké mají býti podmínky přijímání žactva, jaké prostředky voliti. O tom zajisté bude rozhodovati okresní školní a městská rada, zdravotní, hospodářská, právní a sociální komise. V učitelské poradě může se jen jednati o důraznější projev pro zřízení takových tříd a škol, že musejí býti školy sprostředky rušivých živlů a tyto odkázány do kárných tříd, jež by byly podporou libeňské polepšovny, když by se jí přenechal slušný počet takových žáků. Naše schůze může jen objasniti toho potřebu, proto navrhuje řečník tento projev:

»Okresní porada učitelská pražských škol obecných a měšťanských doporučuje sl. radě městské a okresní školní radě, aby soustava školní byla rozšířena kárnými třídami, po případě kárnou školou pro mládež školou povinnou, do nichž by c. k. okresní školní radou k návrhům učitelských sborův obecných a měšťanských škol odkázány byly 1. děti z městských škol obecných a měšťanských na čas vyloučené, 2. žáci a žákyně tak rozpustilí a svévolní, že udržování kázně a pravidelnému vyučování stále a největší měrou překážejí, 3. lehkomyslní žáci a žákyně, u nichž nápravy při tužší kázní lze očekávati (k žádosti rodičův a za určitý plat se svolením městské rady). Pobyt v takové škole se stanoví nejdéle na čtvrt roku, kdy polepšení mohou do svých nebo jiných škol obecných nebo měšťanských přestoupiti. Kdo byl v kárné třídě třikráte bez výsledku, buď odkázán libeňské polepšovně. Kárný řád buď vymezen a ucelen. Za prostředky vychovávací se doporučuje užívati ručních prací a působivých trestů, přiměřených individualitám. Všichni chovanci budež přidrženi k naprostému pořádku i největší čistotě; učení a práce se střídají s tělocvikem. Zdraví chovanců buď věnována zvláštní péče. Kárnou školou mají se stupňovati kázeňské prostředky obecných a měšťanských škol a zjednatí zprostředkujícího člena mezi školou a libeňskou vychovatelnou. Má přispěti k řešení sociálnímu úkonu naší obce.«

Tato řeč, jakož i příslušné návrhy byly vyslechnuty velmi pozorně a odměněny potleskem, načež se rozvinula o tomto zajímavém a důležitém předmětu živá diskuse.

(Dokončení.)

Idee dítko o štěstí. — Měřítka štěstí.

Podává FR. NELIBA.

Všecky překážky na kteréž tělo, duch a srdce dítko v životě narazí, zdají se jeho nezkušenosti býti anomaliemi nepřipustitelnými a nesnesitelnými. A to proto, poněvadž u dítko vyvinut smysl a přesvědčení o přednostech blahobytu.

Veškeré své rozumování zredukuje na tuto jedinou zásadu, která zdá se mu býti jednou z nejpřirozenějších: — *»To se mi nelíbí — tedy to nemá býti.«*

Otec, matka, vychovatel musí se nyní snažiti, aby dítku suggerovali přesvědčení jiné. onomu dítěti zcela opačné, totiž, že vůli a svobodě každého *mohou*

se v cestu stavěti překážky, a že v jistých případech tyto překážky nastoupiti *musí* — že mít to čeho si jen vůle přeje, to že jen velkou výminkou a sice tak řídkou jako málo trvalou.

Vzijme se na chvíli do mysli dítěte, snažme se zaujmouti jeho místo a pocítiti ty náhledy, dojmy a pocity jeho mladé duše.

Nuže, jaký je *vrchol štěstí*, které může život dáti? A v jakém poměru jsou ony protivy, jak často dostavuje se zármutek, sklamání a překážky všeho druhu jež staví se v cestu naší vůli a naším přáním?

Dítka jich nezná.

Ono nemůže mít o nich tušení ani přibližné. Ono neví nic; či spíše ví jenom jedno: *to že nechce trpěti*.

Aby přišlo dítko k jinému náhledu než právě jaký nyní dítko má, to úkolem *vychování*.

Zkušenost, tento činitel tak užitečný v pokroku lidském, ta přivedla by dítka k tomu náhledu příliš pozdě.

Jest třeba vstřípiti v tu mladou duši jistý počet *prvních a základních pravd*, aby dítko pochopilo čím vlastně je — čím má býti, a co se od něho očekává.

Prakticky, na příkladech snadných a každodenně se odehrávajících, poučujeme dítka, že život jest spíše dobou zkoušky než dobou radosti, že nejšťastnější zde je ten, kdo vlastně nejméně trpí a že žádné štěstí není nezkalené

Jen ctnost má nároky na zásluhu a není ctností bez sebezapření.

Oběť je nutná a boj nevyhnutelný.

Výsledek, odměna ta je řídká, nevědomost však častá.

Prokazovati dobrodiní to že je přísná povinnost jakmile nám Prozřetelnost dala více než chléb potřebný; lásku pak k bližnímu že má mít každý bez rozdílu.

Práce, že velkým zákonem člověčenstva — že není od práce dispensován ten, komu nebe připustilo, aby mu jaksi výplata byla dána napřed

Bohatý že má podporovati chudého, a chudý že nemá záviděti bohatému; almužna že má býti radostí právě tak pro toho, kdo ji dává, jako pro toho, kdo ji přijímá

K chybujićimu máme býti schovávavými, ale intolerantními máme býti k chybě.

Že není ani moudrým ani spravedlivým, kdo se domnívá býti oprávněným dopřáti si všechny radosti proto, *že si je může zaplatiti*; tato zásada nešťastná, že rodí sobectví, který vysušuje srdce, *marnivost*, která kazí ducha, a *změkčilost*, která oslabuje tělo.

Nemusíme dojista poznamenati, že pouhé snad memorování těch zásad dítka by mnoho neprospělo, ani by je mnoho nepřesvědčilo o pravdivosti a nutnosti zásad těch, ale na tom hlavně záleží, aby ten, kdo dítka řídí sám zásadami těmi byl prodchnut.

Dítka, když mu tímto způsobem budete ukazovati na neudržitelnost a nemožnost jeho náhledu, když bude viděti, že se má vzdáti své základní zásady, již zřídka se jakékoliv nepříjemnosti, všeho toho co se mu nelíbí — bude snad zlostně dupati nohama, že nemůže uskutečňovati svá přání.

Znázorněte mu marnost jeho počínání. Zvete, vybidněte ho, aby vám pomohlo přenést silnou zeď, která vám překáží a kterou jste si umyslili odstranit, opřete se s ním o ni — a po marném pokusu ukažte mu, poučte je, že mnohé

co bychom snad si přáli, nedá se provésti — a tu že nám nepomohou ani křik ani zlost, ani pláč

Tento příklad nebo každý jiný podobného druhu bude pro dítě poučným a přinutí je k uvažování a k uznání dvojí nutnosti: resignace a poslušnosti.

Okresní konference učitelská v Praze.

V pondělí dne 22. června konala se c. k. okresní porada učitelská v Praze na Žofíně za předsednictví okr. inspektora dra. Jana Kaňky. A tu dlužno vytknouti, že tyto porady nebývají šablonovitého rázu, nýbrž slavnostním a důstojným projevem snah učitelstva pražského. Jen jest litovati, že žofínský velký sál není akustický, tak že většině řečníků bylo málo rozuměti, což je na škodu pozornosti a působnosti řečí pronášených. Jako místopředseda fungoval p. dr. Čihař, ředitel c. k. ústavu učitelek, jako zástupce c. k. okresní školní rady p. Molnar, evangelický farář.

Dle zprávy inspektorovy čítá král. hl. město Praha 74 školy, z nichž jsou 24 měšťanské, tak že samotné *hlavní město má více měšťanských škol než celé království české*. Vyučuje se ve 401 třídě, totiž 105 měšťanských a 296 obecných. Se soukromnými školami bylo 419 tříd. Nově otevřeny byly měšťanské školy na Hradčanech a »u Studánky« v Bubnech, pro kteroužto poslední byla zřízena nádherná budova, vyhovující všem zdravotním požadavkům, jež jest asi jediná toho druhu v Čechách. Kromě toho byly učiněny také některé přístavby. Školním rokem 1904 bude zřízena nová měšťanská škola u sv. Vojtěcha a v Libni a dle možnosti ještě jedna. Obec nešetří nákladu, aby její školství dostoupilo rozkvětu. I vnitřní zařízení škol dlužno nazvati dobrým. Městská rada hledí ulehčiti práci učitelstva tím, že i při menším počtu než 80 bývají povolovány pobočky. Vydávají se brožurky hygienické a umělecké, aby i po té stránce nastal pokrok dle moderních požadavků.

S touto snahou závodí učitelstvo, které plní úkol svůj dle sil svých svědomitě a všímá si nových směrů, aby metoda vyučovací byla zdokonalena. Co se týče mateřského jazyka, bylo upuštěno od odříkávání vzorcův a definic, hledají se příklady a vyučování se oživuje, tak že pouhé slovičkářství přestává. Spisovný jazyk poznává dítě rádo již na nejnižším stupni. Při věcném učení se pokračuje poněkud jednostranně, působí se více na rozum a nikoliv na cit.

Konstatuje, že poprvé byly do porady připuštěny pěstounky opatroven. Proti opatrovnám věje silný vítr, poněvadž prý více učí, než vychovávají. Málo volnosti se poskytuje dítkám. Sociální poměry toho u nás vyžadují, aby byly opatrovný zřizovány. Ale mají vyhovovati svému účelu, aby nahrazovaly domácí vyučování. Necht se učit jen ty, které si toho žádají, jinak necht si hrát; avšak budovati výchovu na učebním plánu nebylo by možno schvalovati, aby nejmenší dítky nebyly přetíženy a nenastala u nich ochablost. Dlužno šetřiti individuality i varovati se všeho nepřirozeného při deklamaci. Nadressovaná deklamovánka má dojem loutky.

Doporučuje pěstovati volný sloh, ale tomu se tak nerozumí, aby žáci psali, o čem by chtěli, věci ty mají se napřed probrati. S prospěchem lze vybírat známé látky ze života rodinného a domácího. Při čtení byly shledány obtíže, že méně byly vykládány myšlenky, spíše bylo hleděno k písemnictví a metrické stránce,

což se nedoporučuje. Jinak čte žactvo celkem plynně a správně. Také počty jdou dobře, ale mnoho zbytečného se žádá ve vyšších třídách. Úsudkovému počítání by se mělo věnovati více pozornosti, aby výsledky praktické byly utěšejší. V přírodopisu a kreslení se přivádějí k platnosti nové proudy, ale jest na pováženou vydati celé školství na pospas pokusu.

Zajímavý byly delší a důkladné poznámky o vyučování země- i dějepisu. Oba předměty utkvěly na vyšlapaných cestíčkách. Teprve v novější době si zeměpis získává půdu. Osnovy z r. 1898 žádají, aby nebyla memorována jména, nýbrž aby bylo porozuměno plánu i mapě. Doporučují se také kulturní obrazy. Nemají se hromaditi jména, nýbrž má se postupovati dle hesla »non multa, sed multum«. Pro Rakousko-Uhersko nestačí jedna mapa, poněvadž pro děti tam všechno splývá. Tomuto nedostatku se odpomáhá náčrty, ale tím se podporuje jen memorování. Ve velmi mnoha případech se jevila potřeba učiniti předmět zajímavým. Má se siliti paměť, vybavovati obrazotvornost a buditi zájem. Školní mapa nemá býti přeplněna. Jest litovati, že děti nemají map aneb mají mapy nevhodné a ty neshodují se s nástěnnými, které by měly býti zvětšeným měřítkem malých mapek. Náčrtek ovšem nedostačí; ale lépe je malý názor než žádný. Dítka mají býti naváděny k tomu, aby map nástěnných i příručních šetřily. Také kreslívaly dítka mapy; ale to je pro ně nemálo obtížno, tak že takové kresby jsou spíše kariatury.

Němé mapy jsou též důležitou pomůckou. Dle některých náleží jim budoucnost, poněvadž na obyčejné mapě žactvo zná jen jména. Jiní zase tvrdí pravý opak. Než nemá mapa nemá býti východiskem. Učitel i žák by mohli přijíti do rozpaků. Nástěnná mapa k opakování může býti němá. Plastická mapa je velmi dobrá, ale málo se jí dosud užívá. Tím se znázorní více rozměrů. Měl by býti pořízen relief pražského okolí. Obrazem se doplňuje mapa, poněvadž tento dodává výraznosti a ukazuje, jak předmět vyhlíží. Pohled na město představovati na obraze se nedoporučuje, poněvadž se objevuje dítěti jen řada domů. Jsou ovšem i jiné pomůcky, jako stereoskopy, skioptika, kterých by bylo možno s prospěchem použiti. Nesprávným se nám ukazuje, podávají-li se dětem vystřižené obrazy z časopisů nebo pohlednice.

Zeměpisu se vyučuje od 3. třídy. Nejlépe ovšem se tak stane, když možno učiniti počátek v přírodě, na návrší, odkud se dobře pozoruje celá krajina a kde nejlépe lze vysvětliti rozměry; strany světa a jiné lépe než ve světnici. Již od 3. třídy mají žáci býti vedeni k tomu, aby rozuměli mapám čili aby je dovedli čísti. Ze čteného mají žáci vyvoditi úsudek, co poznáváme ze zeměpisu; vůbec má se dáti důraz na jeho význam. Měšťanská škola by měla podati hlubší základy vyučování zeměpisu. Potřebí též, aby žáci znali jízdní řád, rozuměli mapám generálního štábu, poněvadž toho mohou velmi dobře použiti; učíme se zajisté pro život.

Dále oceňuje význam osobnosti učitelovy pro vyučování. Když se učitel nerozehrál pro látku, marno je vše. Děti se zhusta obtěžují spoustou zbytečného balastu. Má se míti zřetel k jisté souvislosti látky, jednotlivé věci srovnávati, jinak vysvitnou dětem poměry, když se srovná Dánsko se Švédskem, a Afrika s Evropou, než když se udají pouhé číslice velikosti a počet obyvatelstva. Líčení má býti živé, zajímavé, syté, jednoduché a jasné. Kdo cestuje, má lepší názor, a proto učitelstvu lze raditi, aby užívalo volného času k cestování. Mapy jsou mrtvy, je potřebí jim vlítí život a řeč. Předčítati cestopisy však nemá účelu, poněvadž ne-

mohou nahraditi živého slova. Vysvětlovati zeměpisná jména se doporučuje, poněvadž si děti výklad dobře pamatují. Nestačí říci žactvu, co je mys, záliv, nýbrž je třeba, aby i to děti samy rozpoznaly.

(Dokončení.)

Jak se dařilo „staré“ škole v letech 1847, 1848 a 1849.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

Poznali-li jsme v dřívějších letech smutné postavení učitelů, shledáváme, že v letech 1847—49 vedlo se učitelstvu a veškerému školství nejšpatněji. Pochodeň svobody a osvěty rozdmýchovala lhostejnost ano nenávisť k náboženství a ke škole. První pohromou učitelů r. 1847 a v letech následujících bylo systematické zadržování sobotalesů, neplacení dávek povinných; zela tu prohlubeň bídy, nad níž mnohý učitel si zoufati mohl. Proto předlohy okresních školních dozorců za r. 1847 vypravují o do nebe volajícím nedostatku mezi učitelstvem, zaviněným nesvědomitými rodiči, jež zřeklí se dávati učiteli, což jeho jest. A v té tisni opět konstistoř hleděla se ujmouti učitelů, vyžádala si ode všech okresních školních dozorců seznam »restů«, jaké učitelé u rodičů k dostání mají. V tom výnosu z r. 1847 čteme mezi jiným: »Zaslané dosud zprávy o stavu školství za r. 1847 skýtají smutný resultát, že mnozí učitelé velké obnosy školního platu k dostání mají, čímž jejich beztoho nepříznivá existence ještě smutnější se stává.« Konstistoř pak chtěla, jelikož se jednalo o konečné regulování učitelských platů, materiálem, jenž i v číslicích by mluvil, toho dosáhnouti. Z té příčiny měli vikáři zaslati výkazy zadržených platů učitelům. A v těch zprávách čteme smutná fakta. Tak píše učitel v B. Jos. Štěpán:

»Podepsaný již několikrát obrátil se na úřad, ale skorem nic nevyřídil. Nedoplatky mu rodiče nejen neodvedli, ale nových dluhů nadělali, tak že podepsaný jsa odkázán jen na pouhý školní plat, stále s bídou zápasiti musí.« Rodiče mu zůstali dlužní za jediný rok 41 zl. 15 kr. m. — Město S. zůstalo dlužno učiteli Kassfákovi 350 zl. školného. — P., B. a Sp. zůstaly dlužny učiteli 127 zl. k. č. — Učitel Filip Novák v N. nařiká zle. Rodiče zůstali mu dlužní na 60 zl., žádného dříví nedostal a k tomu ještě musí si platiti byt. Učitel Josef Karneth v N. udává nedoplatku 155 zl. 11 k. k. č. Zemřelému učiteli Václavu Karnethovi tamtéž dluhuje obec ještě 162 zl. 42 k. k. č. — Zajímavé jsou nedoplatky sobotalesu v Š. Učitel tamnější Josef Simon udává je takto sestaveny:

Roku 1840	zůstali rodiče dlužní	29	zl. 46	k. k. č.
1841		11	32	
1842		22	18	
1843		23	44	
1844		18	20	
1845		22	38	
1846		37	26	•
1847		107	20	

Jak mohl býti učitel Simon živ, dá se těžko posouditi.

Učitel Michael Nečásek v A. nařiká stejně smutně. Nedoplatků do konce r. 1846 měl na 81 zl. 9½ k. k. č. Na rok 1848 dluhuji mu rodiče ještě veškeren

školní plat — 331 zl. 9 $\frac{1}{2}$ k. kon. č. Ze zprávy jeho vyjímáme ještě následující Nečásek píše: »—poněvač v lednu se školní plat nejvíce platí, doufá učitel, že dostane během čtyř neděl přece, aspoň 20 až 30 zl., ostatní však zůstane státi, tak že »rest« bude veliký. Vrchnostenský úřad po druhé prosbě na kolkované listině dal si dlužníky zavolati, určil jim lhůtu ku zaplacení nedoplatků, ale svatodušní svátky prošly a nikdo se ku placení neukázal, zrovna tehdy udeřila drahota, a učitel byl od vrchnostenského úřadu a od rychtářů upokojen, že zaplacení stane se na podzim zcela jistě. Učitel se s tím spokojil a žil ze věna, jež mu manželka přinesla. V říjnu sepsal znova konsignaci nedoplatků a předložil ji zase vrchnostenské kanceláři. V listopadu téhož roku přišla do obce vojenská exekuce, aby vymáhala c. k. daně. Exekuci bylo uloženo, aby zároveň vymáhala školní plat a jiné zadržené dávky. Ale ze 200 zl. dostal učitel toliko 10 zl. 30 k., jež si sám s krvácejícím srdcem ve škole vybrati musil. — Učitel Ad. Tichánek v R. měl k dostání 245 zl. 23 kr. konv. č. — Učitel Jos. Janausch sestavil nedoplatky, jež měl k dostání takto

Roku 1841 nedostal	1 zl. 40 kr.
1842	2 20
1843	1 40
1844	4 28
1845	20 29
1846	48 25 »
1847	. . 149 » 23 » k. č.

Učitel Frant. Kučera v T. měl mezi lidmi 221 zl. 45 kr.

Nechci dále unavovati laskavého čtenáře těmito smutnými čísly. Chci raději uvést návrhy jednotlivých dohlížitelů-vikářů, jak tito soudili o této nepříznivosti lidí ke škole. Tak píše vikář českokamenický Rud. Wazl: »Rodičům byla určena lhůta ku placení; ale oni přece nezaplatili. Školní plat musil se tedy vymáhati exekucí. Výsledek byl, že učitel musil vojáku poskytnouti byt, stravu, a jelikož poplatků exekučních od zarputilých rodičů k dostání nebylo, musil učitel i těch několik grošů, jež zatím byl sehnal, vojákovi dáti a byl konečně rád, když voják opouštěl ves.

Vikář libochovický píše, že mnozí učitelé trpělivě čekají na zaplacení četných nedoplatků. Jiní domáhali se práva, ale poznali, že za přispění úřadů málo neb docela ničeho nedostali, a tak pozbyli vší chuti svého se za pomoci úřadů domáhati. Vikář českolipský viní úřady z čiré lhostejnosti k učitelstvu. Píše doslovně: »Úřady, jsou-li o tom zpraveny, nečiní pro učitele ničeho neb docela málo. Ony divají se na učitele jako na nepokojného, svárlivého muže a buď jej nevlídně odbudou neb jeho stížnosti nechají nevyřízeny. Při některých úřadech jest ovšem jinak, ale výsledek jest vždy týž — žádný Turnovský vikář píše, že resty až do konce r. 1847 činí sumu 11.093 zl. 7 $\frac{3}{4}$ k. k. č., ale že v tom všechny nedoplatky obsaženy nejsou, jelikož mnozí učitelé je dosud neudali. Podali ztrápení učitelé na kolkovaných listinách své stezky vrchnostenským kancelářím, ale nic to neprospělo, proto pro budoucnost od všeho raději ustali.

(POKRAČOVÁNÍ.)

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. *Ign. Steinochr.*

(Pokračování.)

A nyní pohlédneme ke břehům Eufratu a Tigridu a slyšme, co vypravují nám nálezy epigrafické:*)

První otec všeho byl Apsu, oceán, a matka Tiámat, jež zrodila všechno. Když nebylo zde ještě ničeho, ani bohové ještě nebyli stvořeni, a nebylo ničeho, co by »bylo« (existovalo) aneb mělo své jméno (v Chaldejích a v Egyptě nic neexistovalo dřívě, nežli dostalo své jméno) ani své určení, bohové se zrodili.

Lukhu a Lakhamu objevili se první a byli mocnými po dlouhé věky.

Anšar a Kišar objevili se po nich.

Dni hromadily se. Pak teprve povstali po řadě Anu, Julil, Ea, neboť Anšar a Kišar je zplodili. Anu = nebe, ovládané ve dne sluncem, noci poseté hvězdami; Julil = král země a pán její — Bél, pak Ea = pán vod. Dle představy babylonské nebyl dokonalým jedinec sám, nýbrž teprve spojením principu mužského se ženským; proto bohové tito se zdvojnásobili tím, že každý má vedle sebe manželku svoji, jež vyvedena z něho samého a s ním pak se spojil. Existují tedy zde tři páry božstev hlavních: Anu — Anat, Bél — Bélit. Ea — Damkina.

Z živých božstev pak povstali párové úrodní, jimiž naplnila se země; Sin — měsíc, Šamaš — slunce, Rammân — ovzduší, atmosféra, dále vládci planet: Ninib, Marduk, Nergal, Ištar, Nébo a celá směsice bohů jiných, kupících se kolem Anu, pána svého nejvyššího.

V tomto bludišti pantheonu mesopotámského množství bytostí božských nejen vylučovalo víru v jednoho Boha, ale vedlo i k tomu, že mínění lidí o bytostech božských nebylo právě vznešené, aniž vzbuzovalo pravou úctu k nim. Jen tak můžeme vysvětliti si vypravování o strachu bohů ve

zprávě o potopě, obsažené v nálezech G. Smithových z knihovny Assurbanipalovy, kde se praví:

V nebi

se báli bouře bohové a hledali útočiště; až k nebi Boha Anu vstoupili. Bohové, jak psi když ocasy své skrývají, se slezli v hromadu.

A Ištar volala jak žena rodící, volala, z bohů největší, své slovo:

Svět v hrůzy změnil se a zde, před bohy, já věštila jsem neštěstí;

— — — — —
pak plakali s ní bohové nad záhubou, a bohové na trůnech svých ve pláči seděli, a sevřeny rty jejich nade zlem, jež nastalo. —

Ovšem nutno uvážiti, že destičky z knihovny krále Assurbanipala, obsahující opisy starých zpráv, jež panovník tento zhotoviti dal, ukazují nám pouze zbytky starého mytologického pantheismu nesemitského národa sumírského, jenž původně obýval starou Mesopotamii a s nímž Semité pak splynuli v jeden národ. To doznává Del. již v prvé přednášce své (str. 47.): »Náboženství kmenů kanaanských. přistěhovalých do Babylonie, hynulo tam rychle v polytheismus starších a nejstarších obyvatelů země, po staletí tam zdomácněným,« a když četné odpovědi veřejného tisku přesvědčily jej o tom, že slovům jeho nebylo porozuměno, vyslovuje se určitěji v případných poznámkách (str. 72.): »Hlavní věci jest, že kmenové severních Semitů, které nalézáme okolo r. 2500 před Kristem usazené na severu i jihu Babylonie, a jejichž největším vládcem potom (kolem r. 2250) byl král Hammurabi, považovali a ctili Boha jakožto jednotnou bytost duchovou. Nutno všimnouti si: kmeny severních Semitů, kteří částečně přistěhovali se do Babylonie a tam se usadili, nikoliv sumersko-semitští Babyloňané. Jestliže řada časopisů označovala můj náhled, »že i židovský pojem Boha nutno odůvodniti babylonským názorem světovým,« anebo jestliže Oetli (Der Kampf um Bibel und Babel str. 4.) praví, že dle mého náhledu i »jméno a úcta Jahveho spojená s více neb méně jasně vytvořeným monotheismem náleží k dědictví babylonskému«, je to omylem.

(Pokračování.)

*) Srv. Maspero, G., *Histoire ancienne des peuples de l'orient classique*. Paris 1897. Díl I. str. 537 násl.

♦ ♦ ♦ DOPISY. ♦ ♦ ♦

Z Prahy.

Jsou jisté věci tuze vážné, jenže na neštěstí nikdo o nich nechce slyšet. Zavaďte ve společnosti na př. o slovo »výchova« — rozprchne se Vám celá společnost do posledního, s ustrašenou tváří z daleka na Vás pohlížejíc jako na nebezpečného člověka, skrz na skrz prosáklého »baccilem moralinovým«. Vážné výklady nikdo neposlouchá, na vážné přednášky skoro nikdo nechodí, vážné knihy nikdo nekupuje — pardon! kupuje, tak pro jméno a aby je měl v knihovně. ale nečte jich »Prosím Vás, kdo pak si bude ještě takovými věcmi nadarmo otravovat život, však je bez toho sám tak strašně vážný a smutný!« takové odpovědi dočkáváte se přes tu chvíli.

Jak na takové nefilosofické filosofy života, kterým je život sám »tak strašně vážný a smutný?« Přihlédnete-li trošičku blíž, zdá se Vám, že nalézáte lék ne-li pro všechny, aspoň pro přemnohé. Ubrat jeho životu část jeho truchlivosti a přílišné vážnosti, ulehčit jejich zkormouceným duším a duše ty začnou si všimat mnohých věcí, mnohých vyšších zájmů, jimž se dnes úzkostlivě vyhýbají z obavy, aby svému smutnému životu nepřidali ještě víc truchlivosti.

Zdá se mi, že účinný prostředek k radostnému rozjasnění života podává umění. Budiž si mínění o účelu umění jakékoli, jisto je, že mezi mnohými funkcemi jeho je též funkce, vykrašlovati a rozradostňovati vnitřní život člověka. Není to jediný a poslední účel umění, je to pouze jeden z jeho úkolů. Ale úkol ten trvá a sta duší může vypravovati o blahodárném jeho vlivu.

Znáte, tuším, recept mistra poesie, Goetha, který pravil, že nikdo by neměl opomíjeti, aby každého dne si nepřečetl aspoň jednu krásnou báseň, nepodíval se na pěkný obrázek, neposlechl si hezkou píseň. Znamenitý recept uložen je v těchto slovech Goethových. Každého dne vydat svou duši trojnásobnému vlivu umění, jako útlou květinu jemně vlahému deštiku za slunného jitra — jaká to požehnaná summa zůslechujících dojmů za rok a za desetiletí. Je-li pravda, že štěstí života záleží ze samých drobných šťastných chvil, pak takové pravdivelné šťastné okamžiky ve svém souhrnu tvoří značný díl tohoto štěstí životního.

Nikdo nemůže si naříkati, že by z tohoto štěstí byl vyloučen. Knihy výborných básníků jsou dnes pralevné, i hudba je dnes přístupna nejširším vrstvám, jen s výtvarným uměním to doposud trochu vázlo. Tím pozoruhodnější se mně zdá býti nový pokus, jež v oboru popularisace umění činí známé pražské nakladatelství B. Kočího.

Míním jeho »Obrazárnu pro českou školu a rodinu«, ve které vychází týdne obraz vynikajícího umělce domácího i cizího v barevné pěkné reprodukci za pouhých patnáct krejcarů. Je to podnik, který nemá u nás ani jinde dosud příkladu. Uvažte, že týdne dostane se Vám za pranepratný výdaj skvělého, pečlivě reproduktovaného obrazu, který svými barvami, skutečnou cenou uměleckou i vhodným formátem hodí se stejně k výzdobě pokoje na stěně jako do sbírky. Abych uvedl jen nejvíc mluvící číslo sbírky: za patnáct krejcarů získáte proslulý po celém světě obraz Raffaelův, velkolepou »Madonnu Sixtinskou«. Hleďte obraz tento v jiném vydání, poptávejte se po reprodukci jeho v samých Drážďanech, kde originál sám pro sebe, jako v nějaké svatyni v královské obrazárně visí, obléhán každoročně tisíci a tisíci nadšenci jako zázračné dílo — hleďte a podívejte se, jaké bídné reprodukce získáte za drahý peníz. Naproti tomu pralevný obraz v B. Kočího obrazárně lze nazvati přímo vzornou reprodukcí originálu v barvě, charakteristice osob i celkové náladě. Ale nechci vzbuditi zdání, jakoby s tímto jediným obrazem celá obrazárna stála i padala. Jsou tu dosud zastoupeni naši vynikající krajináři Engelmüller, Kalvoda, Foerster, Jansa (jeho chvalně známé obrazy staropražské), Schwaiger, Věšin, Felix Jenewein, mistr V. Brožík výbornou podobiznou Dra. Fr. L. Riegry — jak je silně pravdivě charakterisován mohutný tento kmet! — Kleimondová a j. K nim pak v pozdějších číslech se přidruží se dvěma světoznámými výtvary, Kristem i Madonnou Quido Reni, Mánes, Aleš, Marold, Knüfer, Němec, Fr. Bílek a j. Za šest zlatých ročně opatří si každý roztomilou vlastní galerii, ze které může čerpat hojnost uměleckých požitků. Zvláště při tom chválím, že nakladatelství postaralo se pro každé číslo o srozumitelný výklad obrazu i rozmanitých otázek k umění malířskému se vztahujících, čímž celá sbírka ještě větší měrou nabývá skutečně vlastnosti díla umělecky výchovného. C. D.

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Z družstva Vlast. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Sigm. hrabě Ledóchowský, rektor Patronátu mládeže v Praze; P. Aug. Jannal, duchovní správce na Bílé Hoře; Frant. Vaněček, kníž. arcib. vik. tajemník a farář ve Višňové; Spolek sv. Ludmily, paní a dívek na Mělníku; Adolf Junek, obchodvedoucí na Smíchově; Alfons Neubauer, posluchač filosofie na české universitě v Praze, a Ant. Müller, novosvěcenec pražské arcidiecése. — Želatinové lístky s českým textem jsou rozebrány, s textem německým dosud jsou na skladě. — Vydali jsme obrázky vhodné pro ty, již vystupují ze školy, s poučným textem pro hochy zvláště a pro dívky zvláště. Prodávají se po 6 h. — Peníze přijímá a objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Nešťastné vedřiny. Totiž nešťastné jsou svým nařízením, vysloveným nedokonalé nebo snad nedokonalým porozuměním. Vynesení o vedřinách vydané 4. ledna 1887 zní takto: Je-li od 1. června počínaje *tepnota volného vzduchu ve chladu* v 10 hod. ráno 18 stupňů R (22.5 st. C), nemusí se odpoč. vyučovati. Oteplí-li se volný vzduch ve chladu teprve v poledne anebo za první hodiny odp. na 20 st. R (25 st. C), může se odpoč. vyučování po první hod. skončiti. — Páni řiditelé užívají tohoto vynesení jako biče. Aby nemohli býti kontrolováni, někteří pražští řiditelé vzali (*nezákonně*) teploměry ze tříd! Jak to směřně vypadá, když na př. v jedné a téže budově měla prázdno dívčí škola a chlapecká měla vyučování do 4 hod.! — Páni řiditelé, jak se zdá, také po většině nerozumějí výnosu, protože oni mají za to, že »volný vzduch ve chladu« je na *severní straně v průvanu*, protože v tu stranu dávají teploměr. Nebo snad nerozumějí teploměru a měření teploty? Jiný pan řiditel dával teploměr do školní zahrádky metr vysoko od země a pak dal zemi kropiti! —

Ěkteré školy mají učebny na jižní straně, a pan správce školy měří teplotu na severu! Veškeru učitelstvo české mělo by se připojiti k učitelstvu německému, které žádá, aby od 1. června odpolední vyučování vůbec odpadlo, a aby dopolední vyučování pro-

dloužilo se dle průměru pětiletého období vedřinového zameškaných tím hodin.

—ch—

Školy a — reklama. V Praze uspořádána výstava knih a obrazů pro mládež v Uměl. Prům. Museu, na kteroužto výstavu dekretem okres. škol. rady byly vyzvány jiti všechny školy pražské. Proto se šlo a nastalo ohromné sklamání. Výstava uspořádána téměř beze všeho ladu a beze vši soustavy. Proč nebyla výstava uspořádána historicky, od let 1800 až po naše dny, aby byl viděn ten vývoj? Proč vše bylo pomícháno a téměř beze všech vřdčích nápisů? Každý knihkupec si vystavil svoji kolekci, navěsil si tam firmu a dost. Reklama! — Manesův orloj, čtyři roční počasí zarážely nás svým mizerným provedením. Inu, pro české děti je to dobré a jen když se hodně peněz za to dostane! Jinak výstava byla bohatá, až na to nešťastné uspořádání. Zdálo se nám, že vše bylo na kvap sneseno a nastrčeno. Děti koukaly, výklad jim podán a domů si nesly trpké dojmy. Většinou děti říkaly: »Hm, to vidíme za každou výkladní skříní!« —ch—

Šetřme ptáků. Mezi velmi pronásledované ptáky náleží tuhyň, že prý požívá mladé ptáčky atd. Inu je to prý veliký lotr. Přítel a pozorovatel ptáků vypravuje takto: »Vždy ve škole nás učili o tuhyňkovi, kterak je to ukrutný pták, který mladým ptáčkům mozečky vykloubuje atd. Požoroval jsem po několik let více hnízď tuhyňků a prohlížel jsem jejich spížírny na trní. Nikdy, ani jedenkrát nenalezl jsem nikde nabodnutého ptáčka. Na trní visely kostry myši, nabodnutí chrousti, ale po ptáčích ani památky! Tuhyň je výborný pěvec a lovením škodného hmyzu, myši a pod. dává více užítu nežli škody. Nevěřme všem starým povídkám o ptáčích-ukrutnicích. Je třeba také sami se přesvědčiti.« Šetřme ptáků! —ch—

Čistota a slušnost. Školník na dívčí škole na Hr. v Praze neví ani co je čistota ani slušnost. Zajímavá podívaná naskytuje se chodčím mimo školu po 4. hod. Školník totiž vylévá vodu z umývadla, třeba z druhého poschodí, okny přímo na ulici. Co si nesmí žádná děvčeka dovoliti, to si dovoluje líný a nečistý školník. Co platná všechna hygienická nařízení, když málo z nich se zachovává. Učitel pošle žáka ke školníkovi s tímto vzkazem: »Pan učitel slušně žádá, byste nalil do tříd žákům inkoust.« Školníkova odpověď: »Já nemám čas, kdy si

učitel vzpomene!« Podobných odpovědí je na sta. Všecko to je však marné mluvení. Školnictví je jakýsi druh zaopatřovacího úřadu pražského —ch—

Úmrtí. V poslední chvíli došla nás zpráva, že v Šestovicích zemřel ve stáří 46 roků dne 27. června řídící učitel Karel Skultěty, bývalý redaktor naší Učitelské Přílohy »Vychovatele«. Pohřben byl 29. června ve Velké Jesenici. Byl to vynikající pedagog a vzorný, uvědomělý a obětavý katolik. Doporučujeme jej modlitbám jeho přátel. Čest buď památce jeho.

»Pout do posvátných míst Svaté Země a Egypta.« Průvodce po svatých místech od dr. Jar. Sedláčka. V Praze 1902. Nákladem katolického spolku tiskového. — Kniha velice cenná, která bohatostí a množstvím látky uchvátí čtenáře právě tak jako prostým, nelíčeným a srdečným způsobem vypravování a líčení. Čtenář, veden jako spisovatelem, prochází krajinami a městy tak důležitými a posvátnými; než nekoná pouze cesty, nýbrž zároveň pouti, jež duši jeho naplňuje nadšením na místech posvátných, na nichž octne se aspoň v myslí své. Přiměřené reflexe jsou všude na místě, a prostému vypravování dodávají svěžesti a ducha. Dlužno všimnouti si rovněž přesného a do detailů provedeného kriticismu, s nímž jednáno o místech, každému křesťanu tak drahých; zaručená historičnost míst pravých brána v ochranu a určitě rozlišována od míst nepravých a smyšlených. Těšíme se, že spisovatel splní slib svůj a poví nám ještě mnohem více ze svých bohatých zkušeností, nabytých na cestách v dalekém východu. J. S.

LITERATURA.

Z Cyrillo-Methodějské knihkárny (nakladatelství V. Kotrby v Praze):

Víra katolická dokázaná a obhájená slovy a důvody nepřátel. Sestavil *Jakub Bottan*. Ve výběru z vlastiny podává ThC. Fr. Josef Mergl. Vzdělávací knihovny katolické svazek XXVIII. Sešit 3.—5. Výborná, praktická apologie hlavních pravd naší víry. Nepřátelé ve své různosti stávají se tu bezděčnými obhájci církve. Doporučujeme vřele tuto publikaci. Vzdělávací knihovna katolická zasluhuje co nejširšího rozšíření.

Nejsvětější svátost. Řeči pro Jednoty ustáveného klanění se Ježíši v nejsvětější svátosti oltářní a pro kazatele vůbec. Kázal a napsal *Fr. Vaněček*, kněž. arcib. vikář v Tejnici nad Sázavou. Homiletické knihovny svazek VIII. Sešit 1. a 2. Krásné řeči eucharistické. Zasloužily spisovatel hloubku myšlenek spojuje tu s nadšenou formou řečníckou. Upozorňujeme důtklivě své čtenáře na tuto knihu.

Z nakladatelství E. Beauforta v Praze:

Přítel domoviny přináší poutavé obrázky »Z různých vrstev« od Dra. B. Prusika (Jiří Ščerbinského). Autor sděluje s čtenářem svá pozování v různých sférách životních formou lehkou a zábavnou. Některé z jeho obrázků jsou výronem trpké bolesti, v jiných najdete veselím překypující scény.

Pomněnky z českých krajů. Práce Frant. Wildmanna, býv. faráře v Sudoměřicích, (S životopisem a podobiznou téhož.) Upravil ThDr. Jan Fr. Zítek. Nákladem Dědictví Svatojanského v Praze. Tiskem kněž. arcib. knihkárny. Cena váz. výtisku 5 K. — Objemný spis tento (462 str.), jenž vyšel v »Dědictví sv. Jana Nep.« co podíl 89. (na rok 1902), podává v části první šestnácte pěkných obrázků Mariánských od výše uvedeného spisovatele. a sice tři o Matce Boží Bechyňské a po jednom o Panně Marii v Loučimi, Novém Etinku, v Klatovech, v Mlácce, na Zelené Hoře, v Křesčicích, Drahotě, Římově, u sv. Kamene, v Sepekově a Kájově (s vyobrazeními); v části druhé jsou poutavé »různé obrázky« (17) od téhož spisovatele s životopisným nástinem (a podobiznou) jeho od Dr. Jana Zítka v části třetí, konečně v části čtvrté připojeny jsou »Zprávy o Dědictví Svatojanském«. Podílem tímto vyhověno přání slov. spisovatele Fr. Wildmanna, jenž v závěti své odkázal »Dědictví Svatojanskému« značný dar se žádostí, by práce jeho v kalendářích a časopisech roztroušené po jeho smrti byly souborně vydány, a zároveň dostalo se členům krásné knihy, která jistě vždy bude hledána a horlivě čtena, Kdo složí 20 K, stává se údem tohoto výborného »Dědictví« a obdrží každý rok cenno knihu. Doporučujeme. Prokop Zlatěhl.

PALESTINA — s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139x73 cm. Cena podlépené 14 K, s listami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zaslá:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

BIŘMOVACÍ LÍSTKY.

Papírnický závod družstva VLAST má na skladě biřmovací lístky s textem českým, německým nebo latinským. Prodávají se 3 kusy za 2 h, české na lepším papíře 1 kus za 2 h. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. 15. každého měsíce předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovuujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hmotné. Alumním, klerikům a studujícím slovuje se deset procent a shěratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předplác. adres. roklamačo, jez se nepočítá a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány budžem. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáč, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 770; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Kárná škola. — Okresní konference učitelská v Praze. — Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

Motto: »Aus ei er einzigen Virtuosität, die sich ein solcher Mensch in Seminar angeeignet hat, der eine im Rechnen, der andere im Geigenspiel, der dritte im unerschrockenen lauten Elteinreden, nehmen sie eine Veranlassung zu maßlosem Dänkel her.« Gutzkow »die Söhne Pestalozzis« I. 91. —

»Vědecká« paedagogika. Ejhle moderní šiboleť, jemuz se koří ti mladí a nejmladší učňové Komenioví, učitelé a vychovatelé národa, sůl země, světlnosi šťastnější budoucnosti, ano — ven s tím! — ti polobohové a celí bohové moderního věku! Ano bohové! Již r. 1888 uvítal v jednom městě Nitranské stolice na učitelském shromáždění jeden domácí řečník kollegy přespólní těmito home-rovskými slovy: »Vítám a pozdravuji ve vás moderní Promethey, kteří tvoří duchovního člověka. Vy to jste, kteří tvoříte člověčenstvo po druhé; kdo však činným jest při tvoření člověka, ten jest bohem! A tak jest učitel národa také bohem. Národ je bůh, učitel jest bůh, a pravý bůh jest ten největší Bůh! Toť mé vyznání víry, toť Trojice, které se klaním.«*)

Což teprve řici dnes po 15 letech, ve kterých »vědecká« paedagogika doznala netušeného rozvoje? Jestli kde ještě existuje nějaký veterán staré doby, nezapomenutelný »ubohý kantor vesnický«, jenž, měl-li při škole »pomocníka«, slul také »principálem«, tomu se zatají dech, uslyší-li od pokrokových učitelů slavnostně hovořiti o »experimentální psychologii«, »diagramech«, »ergometru« »aesthesiometru« a jak se všechny ty podobné »pomůcky« »vědecké« paedagogiky jmenují.

Starý učitel konkordátní školy! Ruské počítadlo, několik nástěnných map, příhrádka velikých, na lepence připevněných písmen pro »slabikanty«, několik krasopisných vzorců, — to byl celý jeho paedagogický arsenál. Nezapomeňme na »ultima ratio« — březovku a svižnou lískovku, kterou mnohdy zastupovala také rákoska.

Ubohý paedagog! Neznal *Kanta* ani *Herbart*; *Komenský* pak a *Pestalozzi* byli mu jakýmsi druhem paedagogických svatých, k nimž by se byl skoro modlil,

*) Fr. Stauracz: »Der Schlachtengewei Dittes etc.« pag. 182.

aniž by spisům jich rozuměl. Ubohý učitel! Neznal »vědecké« paedagogiky — za to znal *bázeň Boží*, která druhdy platila za počátek vši moudrosti. Byl to muž, a němž platila, ne-li venkoncez tedy zajisté v mnohém ohledu slova, která pronesl francouzský státník, protestant *Guizot*, o učiteli ideálním: »Muž, který musí ovšem věděti více, než to, čemu má naučiti dítky — který přes podřízené postavení své přece si zachovati dovede vzlet ducha, důstojnost smýšlení a vážnost chování, bez níž by se mu nikdy nepodařilo získati sobě vážnosti a důvěry rodin; muž, u něhož se tichá mírnost pojí k náležitě dávce pevnosti, které mu jest zapotřebí, aby nikomu, za posluhu se nesnižoval; muž, kterému nikterak nejsou neznáma práva, jež mu přináleží, ale který spíše má na paměti své povinnosti, než práva; muž, který dovede býti příkladem, rádcem a který stavu svého za žádnou cenu by nezaměnil s jiným, jsa v něm spokojen pro dobro, které působí, považuje stav svůj nejen za službu lidkou, než i za službu Boží, odhodlán pro tutéž žíti i umříti.«

Pro dobu naši ovšem vlastnosti takové nikterak nedostačují. Od učitele moderního žádá se především studium »vědecké« paedagogiky, a jelikož tato zakládá se na filosofii, hlavně na psychologii, kteréž discipliny na ústavech učitelských z příčin na snadě ležících mohou býti sděleny pouze aforisticky a sumárně, lehko vysvětliti lze snahy učitelského dorostu po »akademickém vzdělání«.

Snahy tyto jsou nutným důsledkem *vědecké paedagogiky*, která se od učitele moderního vyžaduje.

Jako každé nové heslo suggestivní silou uchvacuje davy, které bezmyšlenkovitě opakují to, co hlásají jich pohlaví, aniž by komu napadlo, obsah i dosah hesla zmíněného rozebirati, tak se děje i s šiboletem vědecké paedagogiky. Poněvadž otázka tato u nás posud málo, a to ještě jednostranně byla přetřásána, pokusíme se v následujícím o objasnění celé otázky té, za kterou příčinou pojednám o těchto thesích:

1. Co jest *vědecká paedagogika*?
2. Jaký byl *základ* její za různých dob?
3. Jaká je *theorie paedagogická* dnes podle učení výsadních vědátorů?
4. Jaký užitek ze známosti theorie této kyne pro *praktickou* výchovu?

(Pokračování.)

Okresní konference učitelská v Praze.

(Dokončení.)

V dějepise má se přihlížeti ke kulturním dějinám. Doposud však nelze vysloviti spokojenost s vyučováním tohoto předmětu, poněvadž se žádá přílišné memorování; jakousi útěchou jest nám, že nejsou v jiných zemích dále. Je třeba uvážiti věc se stanoviska výchovného. Vypravování o bitvách působí špatně na mysl dětskou, na mravnost vůbec. Tu se názorné vyučování nedoporučuje. Stěžujeme si stále na demoralisaci, ale sami k tomu přispíváme. Dějepis má vysvětliti, co je krásno a vznešeno, bitvy toho nedokáže. Proto bitvy by měly býti psány pismem černokrvavým. Války a hrdinství se nemají líčiti jako doba heroická a nesmějí býti středem podání. Vystříhejme se proto všelikých vražedných podrobností a vypouštějme číslice raněných a zabitých v každé příčině.

Stanoviska didaktického tu bylo pomíjeno. Doposud to byla spousta jmen, dosti slabě kausálně spojených. To má platnost zvláště o přehledech jako stručných průvodcích po dějinách. Netřeba, aby děti si mnoho pamatovaly. Tím se ujímá mnoho místa věcem užitečným.

Děti mají výbornou, překvapující, až zázračnou paměť. Vodítkem má nám býti: Nic chybného neříkati, nemluvit o tom, čeho nerozumím. Nic nezapomínáme, neboť nemožno vyprázdniti mozek. V přetížení mozku záleží nervové nemoci. Podobně je to u dětí, zvláště ve velkém městě, kde rodiče vlekou svoje dítky do hostinců, kde stráví celé hodiny ve špatném vzduchu, kouří; vodí je též do divadel, které přílišnou obrazotvornost budí. Proto si naříkáme všeobecně: Nemáme dětí. V opatrovkách toto přetížení se již pozoruje, neboť děti se učí dlouhým básničkám. Některé dítky se těžce učí. Učení je prý gymnastika duše, ale vždy tomu tak není. Je třeba přihlížeti k individuálním schopnostem dítěte a neobtěžovati paměť dítky ničím zbytečným. Rozumná hygiena má býti heslem naší doby. Cit se má šlechtiti láskou k náboženství a má se budit láska k vlasti.

Bylo by záhodno pěstovati dále nauku občanskou, dovozoval inspektor dr. Kaňka. Dítky mají se státi hodnými lidmi a občany. Netřeba, aby tato výtku se ve veřejném životě konala, že škola nevyhověla svému účelu. Vedou k tomu také naše socialní poměry. Není možno zaváděti tuto nauku jako zvláštní předmět, nýbrž dlužno těchto věcí si všimati při dějepise i při všech ostatních předmětech. Učitelské časopisy by měly této záležitosti věnovati více pozornosti a uveřejňovati methodická pojednání o národohospodářství, vojenství, právech občanských, moderním pojišťování a jiných otázkách, týkajících se veřejného života.

Větší péče by se měla věnovati též národnímu životu, čímž by se vypěstoval smysl pro tento obor. Látku kulturní by bylo třeba vybrati dle místních památek, což lze provésti v Praze více než jinde, poněvadž máme zde hojnost takových pomníků své slávy. Vyučování dějepisu začíná pověstmi, v naší čítance jest jich však málo. Každá škola by si je měla upravit dle lokálních poměr. V té věci máme publikace »Staré Prahy« a spis Dolenského »Praha ve své slávě a utrpení« a možno jich s prospěchem užíti. Od výkladu mrtvých památek, jako staveb, kamenů, hřbitovů, náhrobků, trhů, řemesel, od líčení života předků svých, přecházíme k živým dějinám. Od místních pověstí přistupujeme k národním. Dítě pověstí potřebuje. Poznává rozdíl dob přítomné a minulé. Článek »Libušin soud« v čítance by měl býti vypuštěn pro hrozné obtíže při vysvětlování. Článek o založení kláštera sázavského potřebuje, aby byl předaslán výklad o životě klášterním vůbec; článek o sv. Vojtěchu pak opět žádá pověděti něco o kulturním životě Čechů vůbec za tehdejší doby, což podávají dobře »Fontes rerum bohemicarum« mimo jiné pomůcky.

A proto bylo by záhodno sebrati prameny, z nichž by žáci i učitelé z historie čerpali, poněvadž jen tak možno dobrý základ položit k učení dějepisu. Je v tom zajisté půvab, když čteme svědka dávných dob. Dějepisný výklad má býti doplněn též kulturním přehledem. Vypravujeme-li tak živě a názorně, jako Homér (na př. když líčí Achillovo štít), dopracujeme se výsledků zdárných; epické líčení pro mládež nejlépe se hodí. Nic neprospívá přehled suchých dat a faktů, neboť tak se převrací elementární metoda úplně. Dějepisem hledíme působiti na cit a vůli mládeže, která se učí ne pro okamžik, nýbrž pro život.

Řečník by rád viděl učitelstvo pražské pokračovati v čele tam, kde jde o pravý pokrok ve školství. Avšak jest litovati, že někteří lidé se neradi loučí se šablonou. Ke konci vzdává veškerému učitelstvu srdečné díky za horlivé konání svých povinností, jakož i za vesměs taktní chování. Přál by si, aby do učitelstva hlavního města nevnikala nikdy závist a nesnášlivost, aby měla platnost slova sv. Augustina: »Ve věcech nutných svornost, pochybných volnost, ve všech ale láska.«

Tato řeč byla zajisté přítomnými pozorně vyslechnuta a odměněna potleskem, jak toho plně zasloužila; řečníku bylo gratulováno. Z jeho návrhův a pokynů vysvítá, že si pilně všímá literatury německé i francouzské a že pokračuje v té věci s požadavky moderními, aby naše školství se neustále zdokonaľovalo. Zda tyto plány se provedou, závisí ovšem na více činitelích, hlavně však na učitelstvu samém, které by mělo chopiti se chutě práce, aby dle osvědčených příkladů pracujíc, dočkalo se výsledků ušlechtilých snah svých.

Časovým a místným byl návrh, aby tyto pokyny páně inspektorovy byly vytištěny a rozdány jednotlivým školám.

Po té podávány byly zprávy o jednotlivých komisích, které neposkytovaly žádné zajímavosti; mohly ji míti tím méně, poněvadž řečníci nesnažili se nikterak, aby jim rozuměli aspoň účastníci, kteří seděli v předu. Jen tolik podotýkáme, že jsme pozorovali dosti citelný útek pracovníků různých oborů, poněvadž nedali se znova voliti, četní pak nechtěli přijmouti případné volby. Toho si nedovedeme vysvětliti, ač uznáváme milerádi, že práce spolková je málo vděčná; bez pracovníků však se nedomůžeme nikterak nápravy ve věcech, ve kterých sami rozhodujeme. Při všech volbách byli jsme též nemile dotčeni, že nebylo pojato do kandidátní listiny ani jediného zástupce katechetův, ač by zajisté v podobných věcech tito rádi pracovali. Netvrdíme, že by to byla schválnost se strany navrhovatelů, ale spíše tento zjev sluší přičítati okolnosti, že katecheté sami podobné návrhy nečiní, které by jistě při harmonii učitelstvapražského a katechetů byly přijaty.

Za to plně pozornosti se těšila přednáška univ. docenta dra. Čády, který již v tomto sboru podruhé o důležitých věcech školních promlouval. Za předmět své rozpravy si zvolil patologické zjevy ve škole, o nichž skoro dvě hodiny pojednával za neztenčené účasti, ač poslední hodina není opravdu podobným vážným věcem přiměřena. Trest této přednášky přineseme ve zvláštním článku, jak jsme učinili s dalším zajímavým předmětem, totiž s referátem řed. Kliky o kárných třídách, případně o kárné škole. Na témž místě jsme pak také přičinili svůj soud o zřízení podobného ústavu.

Následujícího dne měly poradu měšťanské školy, při čemž fungoval jako místopředseda ředitel c. k. učitelského ústavu, kanovník dr. Blanda. Hlavním bodem jednání byl dívčí tělocvik, o němž referovala sl. Jakubičková. Zdá se nám, že význam tohoto předmětu byl v této přednášce příliš vysoko ceněn a následkem toho že se mu hledí zjednatí většího rozsahu. Dívčí tělocvik chtějí některé učitelky postaviti na roveň tělocviku chlapeckému, což z pochopitelných příčin nelze a není též potřebí provésti. Jakkoli si přejeme, aby dívky pěstovaly v jisté míře tělocvik, přece zajisté náš národ nebude na tom ve své existenci lépe, budou-li dívky vychovány na amazonky, nežli když se vypěstují z nich řádné hospodyně; rodinný život je základem života národního, a je-li onen zdrav a přiměřen, pak i tento prospívá.

Tělocvik nabyl ovšem za dnešní doby velké důležitosti proti dřívějšku, hlavně středověku. Řekové v té věci vynikali. Římané se rovněž řídili heslem: »Mens sana in corpore sano« — »zdravá mysl v těle zdravém.« Řecký mladík vstupoval v 6 letech do palaistry a za vedení paidotriky se cvičil v kázni. V 16 letech vstupoval do gymnasia, kde měli dozor sofnonisté. Řecko podobalo se dle slov jednoho francouzského badatele rozsáhlé tělocvičně, kde občané hledali krásy a síly.

Ve středověku nebylo dbáno výchovy tělesné, ano tělem bylo opovrhováno. Druhá polovina středověku dala vznik rytířstvu; síla tělesná byla opět pěstována, ale jen u šlechty. Za to renaissance přináší obrat. Rabelais v Gargantovi předkládá fysickou výchovu mládeže. Výchova tělesná dle něho má mít rovnováhu s duševní. Ještě v 18. století tento názor nebyl všeobecným, poněvadž převládal zřetel utilitářský; tělocvik by překážel učení. Teprve v 19. století nastal obrat. A tu shledáváme různost v názorech na tělocvik. Švédský básník Petr Ling zmodernisoval názory Platonovy a žádá, aby v přírodě bylo tělocvikovi vyučováno a postupovalo se demokraticky, ne šablonovitě, jednostranně.

Naproti tomu německý tělocvik se pěstoval s vývojem vojenského ducha, kterému byl také přizpůsoben. U nás tento způsob je též zaveden, pohlíí se na tělocvik jako na předmět školský; hledí se vypěstovati virtuosita. A v tom je právě pochybeno. Mládež proti pravidelným složitým cvičením na náradích jeví značný odpor a nevychází z tělocvičny osvěžena. Dispense od tělocvikovi nepovažují dítky za ztrátu. Při akrobatických kouscích se namáhají svaly jednostranně, což má pro nervovou soustavu následky nepříznivé.

Rozumová zdravověda dá vždy raději přednost hrám ve volné přírodě nežli šablonovitému tělocvikovi, který unavuje tělo i ducha. V té věci mají zajisté zkušenosti odborníci Francouz Lagrange a Vlach Mosso pravdu, když žádají, aby odklizen byl nucený pohyb a volné hry aby nahradily tělocvik; cvičení na náradích má býti ponecháno jen dospělým. V Paříži je zřízena škola, která jest na venkově ve volné přírodě. Převrácenost nynějšího školského systému tělocvičného znamenitě charakterisují slova Lagrangeova, který tvrdí, že nynější tělocvik je anachronismus; bylo by ho potřebí, kdyby každý člověk žil na stromech, to je tělocvik opičí.

Poněvadž tedy hra je tělocvik budoucnosti, je marno držeti se zastaralého názoru o vojenském tělocvikovi a bezúspěšně o něm tak dlouze a vášnivě debatovati, jak se stalo při zmíněné příležitosti. Více přirozenosti žádáme i v tělocvikovi, poněvadž všechna strojenost se zavrhuje.

Kárná škola.

(Dokončení.)

V nastalé debatě přihlásil se k slovu učitel p. Sedláček z libeňské vychovatelny, který dle svých zkušeností ubezpečoval, že touto cestou se lze nadíti, že se částečně odklidí výstřednictví; tím bude účelu dosaženo a z toho důvodu lze vřele doporučiti zřízení kárných škol a tříd. Jinak stejně je důležitá otázka, zda dostačí pouze kárná třída, poněvadž se tu jedná o nápravu kleslé a mravně zpustlé mládeže. V tomto však nelze mnoho očekávati od kárné školy, tím méně od kárných tříd; to má platnost zvláště tehdy, když tyto třídy mají býti zřízeny jen ad hoc, poněvadž k mravní nápravě stěží mohou přispěti.

Je známo, že k hlavním příčinám zpustlosti čítá se špatné okolí a společnost, kde se dítě nachází. Nezabývá-li se dítě tohoto prostředí, pouhý krátký pobyt dítky nezmění. Tu by lépe působila kárná škola a to internát asi pro 120 chovanců samostatný, který by byl spojen s některým humanitním ústavem, aby byla započtena strava a ostatní věci pro větší domácnost potřebné. Internátem by se zjedнала nějaká vnitřní náprava. Pravím nějaká náprava, neboť ani internát kárné školy nemůže provést zázraků; za krátkou dobu několika týdnů se nenapraví, co zavinila špatná společnost za mnoho let.

Vnitřní nápravu může provést dobře zřízený výchovavací ústav. Takový ústav by se mohl založit ze sirotčích peněz. Pokud těch ústavů není, je potřeba praeventivních prostředků, a těmi jsou kárné školy a třídy; ale vždy sluší dáti přednost internátu, který by se měl stát brzy skutkem.

Není uskutečnitelné spojení s vychovatelnou v Libni. K tomu by se dobře nejlépe hodil městský pražský sirotčinec, kde je místo pro 100 chovanců; nyní je tam asi 40 chovanců. V jednom prázdném oddělení sirotčince mohla by se otevřít kárná škola, která by byla upravena z počátku asi pro 20 chovanců. Po nabytých zkušenostech by se pak mohla založit definitivní škola kárná.

Jakých prostředků disciplinárních a jakého způsobu vyučování by se na tomto ústavě užilo, nelze ovšem napřed určit pro vždy; ale je jisto, že musejí býti odchylny od obyčejných škol i polepšoven, poněvadž za krátko má se mnoho provést. Navrhuje proto, aby byla uznána přednost kárné školy před kárnými třídami, tak aby místo několika tříd byla zřízena kárná škola, a to na zkoušku v prázdných místnostech sirotčince na Hradčanech.

Učitel p. Svoboda z libeňské vychovatelny uvádí svoje zkušenosti ze studijní cesty po Bavořích a Švýcarsku. Zavítal do Andechs v Horních Bavořích, kde v klášteře benediktinském byl přítomen vyučování v kárné třídě. Konstatuje prostě fakta, úsudek pak přenechává posluchačstvu.

Benediktini zřídili 7třídní školu obecnou při klášteře s právem veřejnosti asi se 150 žáky. Vedle toho byla zřízena kárná třída, ve které za návštěvy řečníkovy bylo 7 chovanců. Všichni byli ošetřováni v klášteře. Této kárné třídě přidělují se nejen žáci klášterní školy, kteří se mravně neosvědčili, nýbrž prikazují se tam i mladiství provinilci ve věku školou povinném z nálezu soudního z okolí Andechs, aby si tam odpykali přiřčené tresty za své viny.

V rozsáhlé budově klášterní je kárná třída umístěna v osamocené světnici a úplně odloučena od ostatního okolí. Klid a ponuré ticho klášterní zaráží příchozího. Co v protilehlém křídle se těší ostatní chovanci vycházkám, hrám a značné volnosti v obecné škole zřízené rovněž klášterníky, přebývají žáci v kárné třídě v místnostech smutných, zvláště pak v dílnách, hlavně krejčovské a obuvnické, kde vyučování je svěřeno řeholníkům-mistrům; tam pracují hoši o obuvi a obleku potřebném pro obyvatele kláštera. Každý chovanec jest nucen podrobiti se přísnému řádu, jehož platnost se vnučuje i tělesnými tresty samovazbou v temné komoře. Těžkým úkolem a trestem chovancům jest, že nesmějí spolu nikdy mluvit ani ve škole ani v dílně. Tím zajisté citelně všichni chovanci jsou postiženi. Porušení kázně se přísně trestá. Žáci sedí ve značných vzdálenostech. Lenivým hochům se dává menší porce jídla. Chovanci jsou velice stísňeni, litují brzy zvrhlých činův a touží po návratu k svým šťastnějším soudruhům.

Již sama blízkost kárné školy dle ujišťování řeholníků velice zdárně působí na chovance oněch 7 tříd klášterních, neboť o přísnosti v kárné třídě jsou uvědomováni svými soudruhy, kteří tam pobýli a po přiměřeném polepšení svých chyb vracejí se opět do obyčejné školy.

Řečník dále se zmiňuje o zkoušení a učebním plánu. Osnova byla zařízena dle jednotřídních škol. Zmiňuje se o zvlátnosti, kterou tam shledal, totiž o 13ti-letém, patrně zanedbaném chlapci, který v počtech byl velmi slabý, v kreslení však jevil dovednost jako žáci měšťanských škol.

Dalším zajímavým zjevem bylo, že nedbáno tu bylo norem předepsaných pro jednotřídní školy, aby žák dle staří byl přidělen svému oddělení, nýbrž že se dbá individuálních schopností a vloh každého chovance. Tím způsobem bylo možno dopracovati se jakéhosi úspěchu, poněvadž počet káranců byl omezen. Kromě toho lišilo se ještě vyučování od našich škol obecných tím, že bratři benediktini vyučovali odborně, podobně jako na našich měšťanských školách.

Okresní inspektor dr. Kaňka ukončil debatu o této záležitosti, když ještě byl řed. Hrubý poukázal na všeobecné přesvědčení učitelstva o nutnosti kárné školy. Dle názoru předsedova má býti věc ponechána v první řadě schválení městské rady. Když tato přistoupí na zřízení podobného ústavu, bude možno teprve pak přistoupiti k dalším otázkám. V té příčině budou povoláni znalci a interesti k anketě, načež pak budou podány podrobné návrhy městské radě.

Co se našeho mínění týče, bude zajisté dovoleno uvést, že plně schvaluje návrhy učitele p. Sedláčka a přidáváme se ke zprávě učitele p. Svobody o prosiředcích a methodě vyučovací v kárné třídě kláštera andechského. Činíme tak z důvodů vychovatelských i s hlediska sociálního, srovnávajícího se s poměry životními. Můžeme se jen vysloviti pro soustavu samostatné několikatřídní školy kárné, nejlépe pětitřídky, která by byla jakýmsi internátem pro sebe uzavřeným a tvořícím jaksi jednu rozčleněnou rodinu, která by byla od vnějšího světa, podrobeného nesčetným a náhlým změnám úplně odloučena.

Jsouť zajisté četny obtíže se zřízením kárných tříd. Mimo jiné dlužno obrátiti pozornost na rozlehlost hlavního města Prahy, z čehož vysvítá očividná nemožnost, aby při každé jednotlivé škole zřízena byla zvláštní třída kárná. Jak lze si představit, že by na př. dívky z odlehlé Libně nebo z Holešovic měly docházeti do středu města na některou školu. Těch několik hodin strávených za dozoru odborně vzdělaných učitelů nebylo by pranic platno; neboť co by v krátké době obtížné vystavěli, rozbořily by rušné pražské ulice nebo po případě i domov. Vedle toho dlužno pozornost věnovati též nákladům vzhledem ke stravování, po případě i k mostnému. Nelze tedy tuto stránku nikterak podceňovati a bagatelisovati.

Zajisté jediným správným východiskem bylo by, aby se učinil v rozlehlé veleobci pražské pokus se zřízením kárné školy, která by byla vedena odborně vzdělaným učitelstvem a do které by mohly býti poukázány dívky ze všech školních obvodů městských. Měla-li by škola ta vyhovovati účelům na ni vzneseným, bylo by nezbytno, aby tyto dívky i mimo školní vyučování podrobeny byly přísnému, soustavnému a účelně zařízenému dozoru. Ovšem že náboženské strance bylo by třeba zjednati důkladný obor působnosti, poněvadž náboženství působí na cit, a ten právě má se zjemniti.

Tak by tato škola uměle nahrazovala rodinu (surrogát rodiny), což by pobyt

mimo školu v internátě snadno doplnil, čímž by se nejlépe vyhovělo požadavku v poslední době hlasitě se ozývajícímu, totiž spolupůsobení školy a rodiny.

Zřízení celé školy již i proto jeví se býti žádoucím, aby postup vyučování a tedy i samy dívky netrpěly, poněvadž nelze za to míti, že by dívky z různých stupňů školního vyučování, na př. pětítídek, mohly býti vedle sebe současně zdárně vyučovány a vzdělávány; tu se jeví také u nich rozdíl mravní zpustlosti, tak že i v té příčině individuální výchova se ukazuje býti nutnou a prospěšnou. Zajisté čím správněji a přesněji individuálně bude vychovááno a vyučováno, tím větších úspěchů lze se dočkati v obojí příčině. A tato individualita tím spíše musí býti mimo školu respektována.

Takoví káránci by se mohli vrátiti do obyčejných společenských a rodinných poměrů teprve tehdy, kdyby náchylnost jejich k nepořádnému životu a jejich stinné stránky byly úplně zažehnány a bylo jisto, že jich duševní stránka je tou měrou k dobrému posílněna, že obvyklým nárazům společenského a rodinného života budou s to, aby odolali.

Král. hlavní město Praha je prvním městem v Rakousku, které uznává veřejně nynější prostředky kázeňské za nedostatečné, čemuž chce odpomoci radikálním způsobem. Hamburk, kde podobná kárná škola je zřízena, nejeví mnoho chuti, aby se pochlubil touto vymožeností, neboť na opětovné žádosti jednoho odborníka českého v té věci nebyla podána nižádná zpráva.

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. *Ign. Steinochr.*

(Pokračování.)

Ale i zde, kdy Dl. jasně označuje své stanovisko, nalézá celou řadu odpůrců. Mnichovský orientalista Dr. Fritz Hommel již dříve dokázal *) a celou hojnou zásobou dokladů epigrafických odůvodnil, že dynastie babylonských králů, v níž největším byl Hammurabi, nebyla původu »kanaanského« ale arabského, vyšlá z východní Arábie, upozornil vhodně na to, že mimo kulturu staré Mesopotamie a sousední kulturu kanaanskou nutno počítati i s kulturou arabskou. Prof. Delitzsch nepřidal se tehdy k vývodům Hommlovým, ale opakuje tvrzení své, že monoteismus přinesli k břehům Eufratu a Tigridu kmenové severních Semitů. Tím dopouští se Del. nedůslednosti v řadě tvrzení svých a zcela zjevně opouští půdu

školy Wellhausenovy, jež původ víry v jednoho Boha vidí v nejnižším fetišismu, ale zdůvodnil tvrzení své o souvislosti a spojení Babylona s biblí, vysvětluje původ monoteismu biblického ideou monoteismu právě těchto kanaanských kmenů semitských, kteří usadili se v Mesopotamii. Avšak materiál epigrafický, právě z dob krále Hammurabiho poskytuje více důkazů spíše pro polytheism z doby té, nežli pro monoteism. Pak v řadě králů dynastie řečené otec krále Hammurabiho nazýván Sin-muballit (= Sin, bůh měsíce; probouzí mrtvé), a jméno to podává svědectví o účtě měsíce, o níž zřetelné důkazy máme v památkách některých měst jižní Babylonie (na př. město Ur); syn pak krále Hammurabiho slova Samsu-iluna (= Samsu, bůh slunce, jest naše božstvo), a jméno to jednak neukazuje původ babylonský a tedy potvrzuje cizí původ dynastie (jinak muselo by býti psáno Šamšu, a pak ilu-ni a nikoliv arab.-na), a pak svědčí opět o účtě boha slunce, jež podřizována byla účtě měsíce, považovaného za božstvo vyšší. Dle. Del. nositelé těchto kultů měli přinést v r. 2500 př. Kr. do Mesopotamie ideu monoteismu, jež pak utonula v polytheismu obyvatelů starších. Ale přec jsou to tiž kmenové semitské, s nimiž pak 1400 př. Kr. střetlo se v Kanaanu dvanácte kmenů isra-

*) Srv. Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Bd. 49. Leipzig 1895. Str. 524—528., Hommel Fritz, Dr., Die altisraelitische Überlieferung in inschriftlicher Beleuchtung. München 1897. Str. 40. a násl.

elských, vedených Mojžíšem, a od nich učili se nevěře a úctě Baala; jsou to tiž kmenové, o nichž dí Josue jdu israelskému před smrtí svojí (Jos. XXIII. 3. násl.): »a vy vidíte všecko, co jest uči il Hospodin Bůh váš všechněm národům vůkol, kterak za vás sám bojoval a ještě mnoho národů pozůstává, Hospodin Bůh náš vyplení je a odejme od tváře vaší, a vládnouti budete zemi, jakož vám slíbil. Toliko posilněte se a buďte pečliví, abyste ostříhali všech věcí, kteréž psány jsou v knize zákona Mojžíšova, a neuchýlili se od nich ani na pravo ani na levo, abyste, když vejdete k národům, kteříž mezi vámi budou, nepřisáhali ve jméno bohů jejich, a nesloužili jim a neklaněli se jim: ale přidrželi se Hospodina Boha našeho: což jste učinili až do dnešního dne.« Tedy právě ti kmenové »kanaanští«, o nichž bible podává svědectví tak málo chvalné, byli dle Del. nositelé monotheismu, tiž od nichž Israelité dle zpráv biblických tolik zlému se naučili, ale od nichž dle minějí Wellhausenova a Delitzschova nejkrásnější »mythy« (prvních jedenácte kapitol Genese a mnoho jiného) přejali.*) Tak slabé a křehké je pouto, jímž Del. právě na tomto místě chce spojit bibli s kulturou starého Babylona; za doklad bere si ke tvrzení svému jméno Boha z dob těchto nejstarších, slovo *El*, jemuž dává význam příhodný, a slovo *Jahve*, jemuž opět přidává příslušnou míru starobylosti.

Jméno *El-Bůh* jeví se vždy jakožto protiva slova *ádám*—člověk; značí tudíž ve St. zák. vždy bytost božskou, a jsouc většinou užíváno ve smyslu apelativním, označuje buď Boha pravého aneb i bohy národů pohanských. Proto také velmi často užíváno bližšího určení, když naznačen měl býti jménem tím Bůh pravý; o častém užívání jména svědčí celá řada vlastních jmen složená se jménem tímto nejen v bibli, ale i v památkách epigrafičských jiných národů semitských. Etymologie dlouho viděla původ jména tohoto v kořenu *ul*, což znamená »býti silným«; v pozdější době uváděno ve shodu s kořenem *ul* »u předu, napřed býti« (Nöldke), ač jiní opět hledali původ jeho v kořenu *alah*, se stejným významem »silným býti« (Ewald, König, Dillmann). Naproti tomu Paul de Lagarde vychází od významu předložky »el« = k, do, proti, a stanoví původní význam jména *el* = snahu po něčem, dosa-

žení něčeho, cíl.*) Tohoto výkladu přidržel se Del. v přednášce své první, ač v poznámce (str. 72.) vyznává, že ačkoliv citoval de Lagarda, »přec je úplně nezávislým na něm, poněvadž pojednání jeho vůbec do dnes nečetl.« Tato etymologie *el* = cíl, je pak pro Del. velice důležitou, neboť přichází ke konkluzi: cíl, ke kterému snahou svojí směřuje člověk, může být jen jeden, určitý cíl; a tudíž »cíl, ke kterému jedině pozdvihují se oči člověka, k nebi hledíciho, jež »všichni lidé vidí, jedenkaždý patří (na něj) z daleka« (Job XXXVI. 25.), tento cíl je kterému člověk zdvihá ruce své, po kterém touží srdce lidské z nestálosti a nedokonalosti pozemského tohoto života — tento cíl nazývali oni staří semitští nomádové *El*, *Bůh*« (I. předn. str. 46.). Tento výklad ale ihned nalezl řadu odpůrců, a doznal, možno říci, úplného vyvrácení hned na počátku odpovědi Königovou, o níž ovšem Del. v poznámce (str. 72.) praví, že »nestojí za vyvrácení«. König totiž trefně poznamenává, že jednak pojmu Boha lépe přiléhá význam »síla«, »moc«, nežli »cíl«, jednak i sám význam »cíl« nemusí nikterak vésti k důsledku, »jeden Bůh«, nýbrž připouští i zcela možný význam »některý bůh«, »některý z bohů.«

Touto cestou ovšem je těžko dokázati monotheistický názor náboženský v bibli odkazováním na názory náboženské jednotlivých kmenů kočovných severních Semitů, vždyť i zajisté tam, kde přichází slovo *babyl.* *ilu* = bůh objevuje se i femininální jeho *aequivalent* ve slovu *iltu* = bohyň. Tolik jest jisto, že bible stojí názorem svým monotheistickým vysoko nad názory národů jiných, i nejbližších, jevíc tím stále a na každé téměř stránce vliv nadpřirozeného zjevení Božího, kdežto národové sousední, vzdalující se čím dále tím více reminiscenci na prazjevení, upadají poněkud ve vědění i vědomí náboženském a klesají v polytheismus, jevící se ve formě nejrůznější. Monotheismus národa israelského pak zvláště naznačen jménem *Jahve*, jímž vždy jmenován výlučně a v eminentním smyslu slova Hospodin, jakožto Bůh národa svého vyvoleného. I jména tohoto používá Del. jakožto důkazu ke svému tvrzení, že monotheismus národa israelského úzce souvisí s monotheismem severních Semitů, kteří v třetím tisíciletí př. K. sídlili v Mesopotamii.

*) Hammel, Dr. Fr., Die altorientalischen Denkmäler und das alte Testament. Berlin. 1902. Str. 10.
*) Buhl, Dr., Fr., Wilhelm Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch über das Alte Testament. XIII. Aufl. Str. 39. násl.

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Výbor družstva Vlast konal dne 3. července druhou schůzi za předsednictví vldp. Dr. Rud. Horského, kons. rady, kníž. arcib. vik. sekretáře a faráře na Šárce u sv. Matěje. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Děkuji za blahopřání: J. M. ndp. Dr. Frant. Král, kap. děkan a světitel biskup v Praze a Dr. Fr. Kordáč, rektor bisk. semináře v Litoměřicích. Poslední blahopřeje nám k tomu, že jsme vystihli nezbytnou potřebu dvou činitelů zdárné reformy časové, a to: 1. neochvějnou věrnost kněžstva a lidu katolického k autoritě biskupů a 2. rozšiřování a uplatnění věcných zásad křesťanských v životě soukromém a veřejném lidu našeho pomocí tisku a života spolkového. — Vdova po jistém zemřelém říd. uč. děkuje, že jí bylo sleveno 34 K 80 h, jež její zvěčnělý manžel družstvu za časopisy dluhoval. — Kalendarář Sv. Vojtěch bude stát pro každého bez výjimky 1 K a tucet bude se prodávat za 8 K; kdo hotově zaplatí, dostane na tucet třináct nádvkem. — Knihy z družstva udělují se jen těm spolkům, které některý časopis družstva odebírají. — Novému kanovníku vyšehradskému, vldp. Fr. Vaněčkoví, zašle výbor blahopřání. — Čten byl dopis kněze z Hradecké diecese, jenž schvaluje vystoupení »Našich Listů« proti dopisovateli »Obnovy« v otázce Husově. — Vldp. farář Dr. Karel Řehák děkuje družstvu za krásnou úpravu jeho knížky »Miláček Páně«. — V otázce slavnosti Husových vydá výbor zvláštní projev, v němž své stanovisko k pomníku Husovu a k oslavám Husovým zřetelně vysloví. — Předseda sděluje, že vydá nákladem družstva: »Vlastenecké homilie«; příklady čerpá hlavně z českých dějin; družstvo si určí cenu a náklad a až si z prodeje zapraví výlohy s tím spojené, dá autoru honorář, jaký výbor určí. Formát má být takový, jaký má Sborník hist. kroužku. Výbor s povděkem všechny tyto návrhy přijal. — V první polovici srpna bude konati výbor třetí výborovou schůzi, věnovanou propagandě družstva. — Na konci schůze věnoval předseda vřelou vzpomínku † řídícímu uč. K. Skultětymu, věrnému obětavému členu a příznivci družstva. Tím byla schůze skončena.

Dovolená a substituce. C. k. zemská škol. rada vynesena ze dne 16. června 1903, č. 11.573 nepostavila se na stanovisko zcela humanní ani zákonné. Seznáno bylo, že obnos za zastupování učitelstva byl v roce 1901 sumou 206.370 K, totiž za české učitelstvo 132.913, za německé 73.457 K. Má se tedy vydání tato zredukovati na míru co nejmenší. Ve příčině udílení dovoleně uvádí se, že tato může býti udělena jen se svolením zemské školní rady. Doba dovoleně má býti dodržena, totiž ne býti překročena, ale také ne dříve ukončena. Substituce za onemocnělé má býti — pokud možná — bez útrát aneb s útratami co možná zcela malými. Budiž po případě zavedeno poledenní vyučování, nebo spojení dvou tříd, povolání ostatních členů sboru učitelského vlastní školy, event. z části také členů sboru učitelského jiné v místě se nacházející školy, (tato část jest nezákonná, zejména pokud se týče definitiv. učitelů). Nepůjde-li to takto, připouští se teprve substituce jiná, placená. Zastupování učitelů industrialních na přístě obstarají pokud možná literní učitelky. Ku konci zprávy mluví se, že zemský fond novým zákonem o platech učitelských těžce dotčený, potřebí má nutně největšího ušetření. (Učitel nesmí snad stonati!) Nové nařízení toto budí všude úžas. (Věst. vl. 1903. VI. str. 74.)

Umění pro děti. Zatím, co moderní toto heslo na papíře se silně propaguje, přikročeno tise ke skutku. Učitel na škole Vyšehradské v Praze p. Jan Gmach uspořádal ve dnech 28. a 29. června výstavu s heslem nahore uvedeným. Výstava těšila ze hojně návštěv školní mládeže škol vyšehradských a hradeckých. Dětem se ani domů nechtělo. Výstava obsahovala na 1000 předmětů: Modely hliněné a sádrové, reliefy, sochy, teracotty, porcelánové výrobky, zink. předm., měděné zvláštn. Obrazy tištěné, plakáty, fotogr., olejové obrazy, akvarely, kresby uhlím, křídou a pérem. Mince. Starožitnosti. Umělecko-průmyslové předměty. Stroje (4 parní, 1 dynamo, 1 parní cylindr, vodní turbína, 2 parní lokomotivy atd.), hračky, jesličky s vyřezávaných figur, výrobky dětí a květiny. Některé jmenujeme: V. Szymanowski: Modlitba. — K. Makowský: Smrt Ivana Hrozného. — R. Bompiani: Sv. Lucie. — Madonna (Německý mistr XVIII. st.). — Zázrak v Káni (Němec. mistr XVII. st.). — J. Gmach: Narození Páně. (Relief.) — P. Barthel: Madonna. — J. Svoboda: Madonna. — J. Brunet: Poslední slova Kristova. — Ženišek:

život lidský (křest — dětské hry — učení — biřmování). — Bronz. socha cis. Tranjana atd. Podotýkáme, že většina vystavených předmětů je majetkem vystavovatele a že výstava tato byla první tohoto moderního hesla u výchově mládeže. —

Stálá výstava školská nalézající se ve II. patře farní budovy u Panny Marie Sněžné na Jungmannově nám. v Praze, vystavuje pomůcky veškerých oborů vyučování na obecných měšťanských školách se týkající a hledí učiniti známými hlavně práce učitelů, jimž není po ruce rozsáhlá reklama; vystavuje však pomůcky všech nakladatelů jiných. Stačí zaslati jeden exemplář správě výstavy darem. Tak nemůže bez viny nakladatelovy žádná pomůcka býti nepovšimnuta v kruzích odborných. Ve školním r. 1902—1903 získány darem 142 předm. a koupí 24. Darovali pp.: J. Otto v Praze 28, J. Knížek, učitel v Praze 2, Hammer učitel v Žerotíně 1, Konopásek, učitel v Klobukách 1, J. Kober, v Praze 17, c. k. umělecko-průmyslové museum ve Vídni 1, Krátký v Kolíně 4, Loučický učitel 1, Bayer v Kolíně 40, Janský v Táboře 45, Dufek, říd. uč. 1, Hulub, uč. v Časlavi 1. Ve výstavě vyloženo jest celkem 732 čísla o 3114 kusech. Výstava otevřena je vždy v sobotu odpoledne od 3. do 5. hodin mimo měsíce zimní a dobu prázdnin. Vstup do výstavy je dospělým volný, o prázdninách na přihlášku u pana Neureitha v prvním patře téže budovy. Za minulý rok navštívilo výstavu celkem přes 400 osob, vesměs odborníků. Při výstavě je též museum Komenského a Český slavní učitelský.

Čištění úst a zubů. Okresní škol. rada v Praze, rozeslala v těchto dnech vynesení po škol. pražsk., v němž ukládá se učít., by ve škole zvláště pravidelné a pečlivé čištění úst a zubů bylo doporučováno, a mládež školní aby byla poučována o tom, jak škodlivo může býti zdraví a zdravotnímu stavu každého jednotlivce, vyhlodávají a kazí-li se zuby, a jak prospěšno i nutno jest, počínající nákladu zubů *v čas*, t. j. dříve než bolesti se dostaví, dáti odstraniti léčením zubního lékaře. —

4. a 5. července t. r. měla býti škola na Vyšehradě také osvětlena. Do školy přineseny svíčky a svíčky, počtem přes 300 kusů a vše k iluminaci připraveno. V poledne přišel náhle zákaz. Z toho bylo mezi liberály Vyšehradskými pobouření. Škola měla jim býti pro demonstraci a pro »hec«. Že se tak nestalo, svaluje se to, jak už to jinak ne-

dovedou, na »kterikály«. Co pak páni nevědí, že škola nesmí býti sídlem politických demonstrací? Nač bylo potřeba té práce s nosením svícnů a svíček? Koho to mohlo napadnouti, aby se škola osvětlovala pro »hec« publika, které beztoho osvětlovalo okna a nevědělo proč. Inu pro legraci. Tak vypadá ten husitismus XX. věku, kterého věru se lekati nemusíme. Lid potřeboval trochu vybouření: mydláři měli mnoho svíček na skladě, chtěli je tedy vyprodati; tiskárny tiskly transparenty a tak šel čile obchod. —

Co mysliti? V jedné ulici pražské, při iluminaci Husovy slavnosti měli v jednom okně transparent Husa na hranici a v druhém okně transparentní nápis: »Svatý Jene, oroduji za nás!« —

* * * DOPISY. * * *

Jak někdy nábožensko-mravná výchova školní se rýmuje. V jednom místě N. B. škol. okres. němec. Jindřicho-Hradeckého zvláště poslední čas zde panující strana německých radikálů zasáhá, ač jen z několika málo soupeřníků záležitosti, pod bezohledným komandem v obor školní a církevní. K čemuž slouží tato ilustrace: Právě před krátkým časem jednalo se o def. obsazení ředitelského místa tam. chlap. a dív. měšť. škol, které dosud téměř tři léta provisorně zastával nejstarší učitel tčlže škol, p. Aug. F., velmi pilný a vzorný učitel i bodrý katolík. Ale nebyl od místní školní rady ani formálně dán do terna, což ovšem c. k. okr. školní rada ve svém sezení, dne 12. května 1903 právem zamítla, praesentující pana F. za ředitele 8 hlasy proti 2. Nicméně dva pánové z N. B. pustili se, při jejich obvyklém justamentu s rekusem ústně proti této zákonité praesentaci do Prahy ku veselí zem. škol. radě. Co vyřídili, neví se, ale jsme přesvědčeni, že dotčení úřadové spravedlivě jednati budou a na takové řeči nic nedají. Víme tolik, že neprávě mluvili o p. řediteli a jeho dobrém příteli p. katechetovi tamějším, který po celá léta v nejlepší shodě s ředitelem a měšť. školou vůbec výborně působí. Jak ředitel, tak i katecheta těší se tu všeobecně oblíbě u veškerého žactva a obyvatelstva, netoliko v místě, ale i celém okolí, působíce, jak jich četná pochvalná uznání od jich představených skvěle dosvědčují, s nejlepším prospěchem ku prospěchu mládeže školní a její rodičů. A proč tedy

to odium strany radikální? Inu, ta chce mít ředitelem jiného, mladšího zde učitele měšť. škol, p. W., stejného jich smýšlení. S tou stranou nemůže nikdy jíti kněz, ani konser-vativní učitel, s tou by nedopluli ku břehu, ale utonuli.

Těm dvěma pánům dáváme tu radu, aby raději dle všeobecného uznání jen svému úřadu a povolání se dobře věnovali a ne do školy měšťanské, která vzorně dle před-pisů mládež vychovává, zasáhali, nýbrž ra-ději o svou vlastní rodinu se starali, neboť syn jednoho z těchto pánů propadáva je, přebíhá z jednoho do druhého, ano už i do třetího gymnasia, a první syn druhého pána matu-raloval právě dvakrát (loni) a nyní jest bez zaměstnání a druhý syn studuje též z fun-damentu na gymnasiu. Tedy juris perite ac medice curate vos ipsos!

Katecheta vyučuje na obou tamějších měšť. školách a kromě toho dle počtu hod-in na 5řídni obec. škole, ač z větší části toliko subsidierně za duch. správu za remu-neraci! Na této škole činily se mu od loň-ského roku obtíže v jeho úřadě od řídícího učitele, přívržence Schoenerianů v N. B. Ku nábož. výkonům musil katecheta takorčaditky školní sám přidržovati, tak že na základě toho dne 26. června 1902 c. k. okres. rada správě obecné školy nařídila, aby zvláštní katalogy ku zapisování absencí při službách Božích škol. přesně vedla. To se sice jakž takž děje, ale omlouvá se, dává se dispens od návštěvy bohoslužeb škol. dle libovůle, bez *sohlasu a dohodnutí* se s katechetou proti zřejmému výnosu ministeriálnímu ze dne 16./5. 1880 čís. 6206. Ano i spolek »Sv. Děťství Páně«, který tu přes 20 roků zaveden je, který dle výnosu minister. ze dne 3./6. 1885, č. 7454 docela schválen a ve všech diecesích ku buzení náboženského děťského citu tak rozšířen je, napadán byl, an p. řídící velmi se o to staral, kdo z děť při tom spolku je, (lépe než kdo byl v ko-stele) a hrozil chudým děťkám, že když k ta-kovému věcem (!) (— ku spolku ročně platí se 24 kr. —) mají peníze, od něho žádných škol. potřeb nedostanou.

Jest tedy věcí spravedlností, aby lichým řečem a pýchy plným vyhrůžkám oněch dvou pánů a ne jiných deputantů, kompetentní úřadové školní víry nepřikládali a p. ředitele, p. katechetu a měšť. školu vůbec v N. B. proti nim ku všeobecné radosti v ochranu vzali. Vox populi, vox dei! Toho očekává nejen klerus ale i učitelstvo a obe-

centstvo dobře smýšlející z okolí a my voláme proti těmto zlořádům: »Principiis obsta, sero medicina paratur!«

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

»Vlasti«, časopisu pro zábavu a poučení, re-dakci Tom. Škrdlé vyšlo právě ročníku XIX. č. 9. (červnové) s tímto bohatým obsahem: Může-li descendenční nauka ve smyslu Darwinově a jeho stoupenců za nynějších známostí přírodovědeckých za pravděpodobnou, vědecky odůvodněnou theorii pokládána býti? Píše Tomáš Pícha. (Dokonč.) — V Ringstedu. Báseň od Václava Korandy. — Na faře — ve škole. Román. Napsal Al. Dostál. (Pokračování.) — Naše Slezsko. Napsal Jan Vyhřidal. (Pokračování dílu II.) — Josef Vlastimil Kamaryt. Obraz literárně životopisný. Věnováno památce Kamarytově a Kleinově. Píše Dr. J. Frant. Zitek. (Pokračování.) — Vlákem. Báseň. Napsal Josef Plaček. — Cesty srdce. Povídka P. J. Franco S. J. Přeložil Josef Flekáček. (Pokračování.) — Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České. Píše T. J. Jiroušek. Díl II. (Pokračování.) — Důvěra. Báseň Napsal L. Sabi. — Z mého pobytu na Černé Hoře. Píše Frt. Rozkošný. (Pokrač.) — Valná hromada družstva Vlasf. — Výroční zpráva spolku sv. Vin-cence v Čechách. — Literatura. — Drobné lite-rární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a z veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na »Vlasti«, ročník XIX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K. Předplatné přijímá: administrace časopisu »Vlasti« v Praze, čp. 570-II. (Žitná ul. 26 n.)

Obrazárna pro českou školu a rodinu, kterou vydává umělecké nakladatelství B. Kočího. přináší ve svých dalších sešitech 9.—16. tyto umělecké reprodukce: Rafaelovu Madonnu Six-tinskou; Václava Jansy: Ulice k mostu na Malé Straně; Felixe Jeneweina: Na Kalvarii; J. Vě-šína: Z okolí Ruščuku; Václava Brožíka: Podobiznu Dra. Fr. Lad. Riegry; Viktora Foerster: Kvetoucí máky; Hanuše Schwaigra: Krakonoše a L. Kleinmondové: Zátuší II. Priměřený výklad provází tyto rázovité malby našich předních umělců. Vzhledem k nezvyklé u nás nízké ceně a pečlivě reprodukci upozorňujeme znovu všechny přátele umění na tuto významnou a pečlivou do-mácí naši publikaci.

První německá učebnice pro školu a dům. Napsal Antonín Borovský. Učitelovy knihovny svazek 11. Nákladem J. Barviče, knihkupce v Brně.

Z Cyrillo-Methodějské knihliskárny (naklada-telství V. Kotrby v Praze):

Vybrané spisy Petra Kopala. Dílo V., sešit 21.—22. Zasloužilého našeho katolického spisovatele a žurnalisty práce vřele doporučujeme.

Sebrané spisy Bohumila Brodského. Sv. I. Vojenské obrázky sešit 7—8. Poutavá četba bele-tristická, a nás opětne upozorňujeme.

Charles Dickens: Nicholas Nickleby. Z an-gličtiny přeložila Marie Charbuská. Znamenité práce této vyšel sešit 8. Dporučujeme.

„Vychovatel“ vychází 15. každého měsíce. Předplácí se v administraci colorocně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním omě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nehrančí. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

† Lev XIII. dokonál. (Thir.) Základové vědecké paedagogiky. — Náboženské vyučování ve škole buď v souhlasu s rokem církevním. (Boh. Český.) — Pathologické zjery ve škole. — Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Lev XIII. dokonál.

Po dlouhé, téměř stoleté pouti žitím sklonil hlavu svou, složil ruce své, srdce jeho dotlouklo.

Dokonál v pozhennání! Zhaslo *»světlo s nebe«*: zapadlo jako to slunce na nebi, které když vzbudilo tisíc květů, tisícero rozvučelo písní a miliony oblažilo životů, odchází, by svítilo světům jiným. Dokonává zářivou svojí pouť, však dlouho ještě leskem svým zlatí končiny země, plane v těch hvězdách nebes a jako ve vzpomínkách žije v toužném pění slavičím.

Dokonál, odešel v jiné říše, tam k *Světlu světél*, však poslední okamžiky jeho svatozáří věnčí věčný Řím; *skutky svými plane na obzoru církve jako hvězda jasná první velikosti, a památka jeho nepřestane žiti ve vzpomínkách věků.*

»Nyní propouštíš Pane služebníka svého v pokoji,« tak mohl zvolati po dlouhé, úmorné pouti žití svého k svému Bohu, v tom žití, kde tolik věřil, tolik doufal a tolik církev miloval. Viděl dny šťastné i dny bolu, viděl úpadek i slávu lidu svého, a dočkal se, že oči jeho spatřily spasení Boží, že zaradovati se mohl na konec svého života z pozhennání, jež korunovalo práce jeho apoštolské zdarem nebeským.

Jako vetchého starce, skorem nad hrobem, volal jej Bůh k úřadu velkému, by byl jeho zástupcem zde na zemi, by v dobách těžkých, plných bouří, řídil lodičku Petrovu v přístav věčné spásy. A hle! milost Boží posílila slabost jeho žití, přidala mnoho a mnoho let jeho puto-

vání, takže *uviděl leta Petrova*; a pod šedinami jeho, které klonily ustáralou jeho hlavu, v srdci jeho panovalo jaro a duch jeho stával se tím osvícenějším, čím více mizely síly jeho tělesné. —

Vzali mu násilím to malé jeho království pozemské, ale nemohli zabrániti, by věhlasem svým kraloval v té velké říši duší věřících, kteří dnes bez rozdílu stran a stavů, bez rozdílu smýšlení a přesvědčení sklánějí se před veleduchem, jakých málo jen žilo na trůně Petrově.

V pravdě popřáno mu dobrotivou Prozřetelností, by v životě svém naplnil velké slovo Boží: *»Ty pak někdy obrátě se, potvrzuj bratři svých.«* Ano Bůh sám žehnal mu, že v těch dobách nejhorších mohl posilovati, potvrzovati svých bratří. Bůh sám učí il, že zazářil v té říši duchů opravdu jako světlo s nebe, jež rozlévá se z každého jeho slova, jako učitele národů, jež tryská jasem nadpozemským z těch jeho velkých, nesmrtelných encyklik, které v zápase duchů hájí pravdu Boží, obnovující slávu velkých světél středověku, odhalující nové obzory dálné, otevírající duším umdleným klidný, šťastný nový svět, kde víra a věda ruku v ruce vedou lidstvo vzhůru tam k nebi, k světlu a pravdě.

Dokonal! Tiše přiblížil se anděl smrti k jeho loži, z ruky umdlené vzal berlu Pastýře, by ji nahradil palmou vítěznou: tiaru ze zlata i z trní sňal se skrání jeho, aby je ozdobil korunou slávy a spravedlnosti.

Dobojoval, dotrpěl. Dopil kalich utrpení svého: avšak na sklonku let svých zřel již jitřenku lepších dob; odešel, však v červáncích našeho příští zářiti bude jméno jeho v památce požehnané, on zaskví se v lesku nesmrtelném těch velikých geniů církve, kteří stojí stále před trůnem Boha národů, aby orodovali za nás a nedali zahynouti nám ni budoucím.

Zemřel jako blahoslavený, který v Pánu umírá; skutky jeho následovaly jej na věčnost, by zanechaly světlu, zářivou stopu zde na zemi, by způsobily, že světlo jeho nezhasne, ale zářiti bude povždy v dějinách. Se slzou v oku, s bolem v srdci ukládáme tělo jeho v tu prastarou, památnou svatyni late-ránskou.

Dímej tam sladce po boku svatých mučedníků slavných, očekávaje s nimi slavné vzkříšení! Duch tvůj žije tam na věčnosti, kam za tebou ze rtů milionů nese se ta velká, dávná svatá modlitba církve tvé, jež volá za tebou:

»AVE ANIMA PIA!«

Thir.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Kapitola první.

Co jest vědecká paedagogika?

Zde třeba především jasně stanoviti dva pojmy, ve kterých se stoupenci moderní vědy rozcházejí. Co jest *paedagogika* vůbec? Co jest *paedagogika vědecká* zvláště?

Paedagogika jest, jak každý vychovatel bezobalu uzná, disciplina smíšená, — *materia mixta*. V theorii *věda*, či spíše vědění, v praxi *umění*. To vysvítá již z výměru cíle vychovatelského, jak jej vytýčila vychovatelská theorie. — Než

co díme cíle? Zná moderní paedagogika vůbec jednotného cíle vychovávacího? Nikoliv! Neboť není tak hned oboru vědění, ve kterém by panovala taková rozháranost náhledů jako zde?

Náš věhlasný *Komenský* věděl sice velmi dobře, čeho mládeži jest zapotřebí, an znai nejen přesně *poslední cíl* výchovy, než i také *cíl bližší*, který by byl prostředkem k dosažení onoho. Pravit ve svém »Poslání všem představeným obcí, ředitelům států, pastýřům církvi, rodičům a poručníkům dětí« — jak následuje:

»Mládež bedlivě vychovávatí znamená tolik, jako pečovatí o to, aby mysl její uchráněna byla před pokušením tohoto světa, aby símě rozšafnosti, které v ní jest uloženo, ryzím a neustálým učením, jakož i příkladem přivedeno bylo k zdárnému vývoji, posléze aby duch téže zasvěcen byl v pravé poznání Boha, lidí a různých věcí tak, aby si mládež navykla v tomto světle (scil. poznání) zřítí světlo Boží a milovati a ctíti nade všecko Otce světél.« Tof *cíl bližší*, ať tak díme mluvou katechismu, *přirozený*. Cíl konečný — *nadpřirozený* záleží dle Komenského ve spojení s Bohem, vrcholem dokonalosti, slávy a blaženosti. (Diktika, kap. II.)

Tak pojímán cíl výchovy po všech školách více méně až do druhé poloviny století 17

Se vznikem šířavého skepticismu v Anglii a frivolního řádění encyklopedistů francouzských ideální účel člověka zanedbáván, až se naň zapomenulo docela. Avšak na místo starého jednotného cíle nevytknut žádný jiný, stejně jednotný, nýbrž mezi filosofy a paedagogy nastala »itio in partes«, a ovocem toho byla žalostná rozháranost samých elementárních zásad vychovatelských.

Rousseau chce svého Emila vychovati k lidskosti — *Rousseau*, der aus Christen Menschen macht«, deklamoval *Schiller*. — *Niemayer* zří úkol vychovatele v harmonickém vyvinování sil a schopností v žáku dřímajících, *Pestalozzi* poukazuje k mlhovitě humanitě, *Fichte* zří cíl výchovy ve zdokonalování do nekonečna, *Schrader* chce vésti chovance k bohopodobnosti, *Walter* je pro blaženost ve zdejší, *Erdmann* pro mravouku úplně neodvislou, *Diesterneg* domnívá se viděti cíl výchovy v probouzení vloh a mohutností chovance a souladném jich vývoji k samočinnosti, známý pak *Dittes* se vzácnou upřímností se přiznává: »Který je poslední cíl člověka — nevíme.« Avšak místo co by nad tímto děsným poznáním zahalil duši svou do pláště melancholického pessimismu à la Leopardi, oťrese se, neřekne ani »brr!« a s jasným čelem hlásá: »Nevíme sice, ale to nic nedělá; to není pro výchovu rozhodující.« — Již tato rozháranost ponětí úkolu vychovatelství byla by s to, aby vzbudila vážné pochybnosti o otázce, lze-li paedagogiku přivést na výši vědy, jako je na příklad přírodověda, dějepis, jazykověda, lékařství a pod.

Než však v pr má se — Bohu díky! — věc přece trochu jináče. Zde spravují se sebe větší skeptikové výrokem svého mistra *Hume-a*, který v theorii docela zákon přičinnosti popíral, avšak vůči zjevům života skutečného prohlásil: »V praxi musíme se spravovati zdánlivou pravdou smyslů a pochybovačnost omeziti na pouhou spekulaci.«

Jest to tatáž důslednost, kterou osvědčil otec skepticismu *Pyrrho* — odkud také pyrrhonism jméno svoje běře — jenž tvrdil: »Vše je jedno; to, co jest, jest tak velkou neb tak malou měrou důležitě, jako to druhé. Pročež sluší se, aby mudrlec za všech okolností zachovávatí se snažil úplný klid mysli, nedada se

ve svém pokoji ničím vyrušovati.«*) Přes to však neopomenul z dálky vzteklému psu se vyhnouti, omlouvaje se, že člověku za těžko přichází, přirozenost lidkou docela se sebe svléci. Tak má se i s paedagogikou. —

Co jest věda? — Odpověď na tuto otázku není tak snadná, jak by si mnohý myslil, jenž se slovy »osvěta«, »věda« atd. ohání jako nějakým Brunčvíkovým mečem. Jmenovitě za dnů našich, kdy experimentátoři při slově »metafysika« pohrdlivě krčí rameny, lze také pozorovati i u samých učenců slavného jména úžasnou *neznalost* základních zákonů myšlení a v pravdě vědecké techniky. Také u samých vzdělanců ustálilo se falešné ponětí o *vědě*, jejíž podstatu hledají mnozí v objevení nových úkazů, hromadění experimentů a na nejvýše ve stanovení zákonů, jimiž se ony spravují. Po dalším se nikdo neptá; jmenovitě zkoumání tajemných příčin, které za úkazy smyslovými tušiti musíme, platí v učené nynější republice za nemoderní a jest skoro zakázáno, protože — nastojte! — mohl by ubohý vědátor snadno sveden býti — k náboženství!

Tak vyznává dr. Max Herz otevřeně: »Ich halte es für einen, des Naturforschers allein würdigen (sic!) Standpunkt, die Forschung nach dem »Warum« zu perhorresciern, weil sie unfehlbar zur Annahme von Kräften (jedná se o fyziologii. Pozn. spis.) und schliesslich zu einer Religion führt.«**) To však nesmí býti, neboť to »kouše«, jak slavný Görres v satirickém rozhořčení jednou poznamenal.

O každé vědě pravé platí až dodnes podmínky, které Bacon pro vědu lékařskou stanovil: »Desideratur nimirum philosophia naturalis vera et activa, cui medicinae scientia inaedificetur«, t. j. *filosofie* přírodní, pravá a činná, má býti základem lékařské vědy. Dodáváme k tomu: vědy *každé*, neboť kde není filosofie, tam jest na nejvš *věděni*, halda poznatků, ale žádná *věda*!

Neboť *věda pravá* nehromadí pouze experimenty, nerozmnožuje pouze poklad představ, nýbrž pátrá po vztazích, které mezi jednotlivými podstatami a silami panují, odvozuje zákony, kterými se úkazy přírodní spravují, snaží se, různé zjevy jednotlivé přivést na jednodušší formuli řádu vyššího — ale nejen to, nýbrž za chimérami zjevů pátrá také po podstatách, a za projevy sil po příčinách a energiích základních a jde cestou přísné logiky ku předu ať to »kouše« nebo ne!

Při tom používá věda metody dvojí: buď *analytické*, buď *synthetické*, jak toho povaha pravdy, kterou učenec objeviti se snaží, dovoluje.

Poznání totiž lidské v oboru jakémkoliv pohybuje se mezi dvěma extremy: mezi jednotlivým a všeobecným. Buď myslitel běže za východiště svého bádání *úkazy jednotlivé*, které mezi sebou srovnává, pátraje při tom po vztazích vzájemných, načež před duševním okem jeho vynoří se pravda, totiž zákon všeobecný, jímž se veškeré stejnorodé úkazy jednotlivé spravují. Toť metoda *analytická* či *induktivní*. Aneb myslitel ponoří se do hlubin duše vlastní, kdež dřímají prvotní klíče spekulace filosofické, a z jednoduchých axiomů odvodí řadu vědeckých vět podružných, kteráž metoda *synthetickou* či *deduktivní* se nazývá. Vzpomeňme na př. nauky geometrické, která celá z několika málo vět základních jest rozvinuta.

*) Diog. Laërt. IX., 61, 199.

**) »Energetik und Medizin«. Beilage zur »Wiener Medizin-Presse« 1897, No. 23.

Zdali však badatel dle té či oné metody vésti sobě má, to nezávisí nikterak na něm, nýbrž od povahy té které vědy. Tak na př. matematika, logika a metafysika jen dle metody synthetické pěstovány býti mohou, ana povaha věd těchto experimentů ani nepřipouští. Neboť kde jest medle geometr aneb kreslic, který by přesným experimentem dokázal, že úhly trojúhelníka či i 360° ? Vždyť nemá ani kružítko, ani pravítka, ani černě, ani úhloměru, tak jemných a subtilních, aby znázorniti dovedl přesné geometrické tvary, na př. přímku jako tvar rozměru jednoho, totiž délky; neboť přímka sebe jemnější, ač-li má býti zraku přístupna, jest již obrazec o dvou rozměrech, mající vedle délky také určitou šířku.

A naopak, pěstování věd přírodních musí východiště svoje vzíti od úkazů jednotlivých, tedy začíti a pokračovati cestou analytickou. Tak objevil slavný *Kepler* zákon o eliptické dráze oběžnic cestou analytickou. Studoval a porovnával vlastnosti planet až posud známých, a všude pozoroval dráhy eliptické. I rozumoval takto:

Major: Merkur, Venuše, Země, Mars, Jupiter, Saturn kolují kolem slunce v drahách eliptických.

Minor: Merkur, Venuše, Země atd. jsou oběžnice či planety.

Závěrek: Všechny oběžnice mají dráhu eliptickou. —

Ovšem že tento synthetický úsudek při objevení každé nové oběžnice byl empiricky kontrolován; ale až dosavad nestalo se, že by indukce *Keplerova* byla selhala.

Jinak vedl si domýšlivý *Hegel*. Ten ve své vědecké pýše odvážil se tvrzení, že dle jeho nauky nechají se zákony fysikální stanoviti a priori cestou deduktivní. A priori namáhal se dokázati, že mezi Marsem a Jupiterem není místa pro žádnou novou oběžnici, až se brzo dožil blamáže, že hvězdář *Piazzi* objevil Ceres právě v těch krajinách, které *Hegel* naznačil jako prázdné.

A tak možno říci, že vyjímaje vědy t. zv. *exaktní*, mezi které se čítají matematika a logika, všechny ostatní musí projíti, ať tak díme, řešetem *method obou*, mají-li resultáty zkoumání uchráněny býti před možnou pohromou. Bohužel, že hlavně za doby naší vědy *empyrické* toho nedbají, trvajíce na svém jednostranném stanovisku, které na delší dobu však vystačiti nemůže. Tak dí jeden hluboký myslitel o chatrnosti hypotézy darwinovské: »Zdá se, jakoby zastanci téže překážek, které jich nauce v cestě leží, buď vůbec neznali, aneb neuznali za hodno jich si všimati. Chování toto pochodí z nedostatku duševního vzdělání mnohých zástupců moderní vědy přírodní. Mají-li nejen v theorii, ale také i v praxi empyrické zkoumání a vědecká hypotéza býti navzájem v rovnováze, tu je třeba, aby badatel měl zcela objektivní svobodný přehled, který jest však možný pouze tam, kde exaktní přírodovědecké vzdělání jde ruku v ruce s důkladným vzděláním logickým a filosofickým. *) Po těchto poznámkách methodických obrátíme se k závažné a na nejvyš choulostivé otázce, které poznatky lidského rozumu a zkušenosti hodí se k tomu, aby z nich zbudován byl chrám, aneb aspoň chrámek vědy?

Šňůrou svého přísného criticismu vyměřil slavný *Kant* trojí revír poznatků lidských; tyto jsou:

1. *Poznatky aprioristické*, či synthetické, jichž se duch lidský dopídí cestou deduktivní. Poznatky tyto tvoří arsenál logiky a matematiky.

*) Dr. Joh. Bumüller: »Die Methode d. exakten Wissenschaft« 1901.

2. Autonomie *praktického rozumu* a závaznost kategorického imperativu z ohledu na mravnost praktickou.

3. *Nejvyšší idee* rozumové: Bůh, svoboda mravní, nesmrtelnost duše, nemají být prý předmětem vědy, nýbrž *spíše regulativy jednání*. Jest to koncesse, udělená tužbám lidského srdce. »So nur können die unstillbaren Wünsche des Herzens und die Forderungen der Vernunft, welche diesseits, in der Tageshelle (sic!) der Erfahrung unerfüllt bleiben müssen, ihre Befriedigung finden in der »Mondscheinlandschaft«, welche der Glaube an das sittliche Ideal und die Möglichkeit seiner Verwirklichung jenseits der Erfahrung entsteigen lässt.« ^{*)} Ke cti *Kantově* budiž podotknuto, že nikoli on sám, nýbrž jeden z jeho nejapných ctitelů jest »básníkem« této idylly při měsíčku s obligátními netopýry a kulichy!

Jak každý se shora líčeného rozřídění poznatků lidských snadno posouditi může, jest počet oněch disciplin, které by se dle Kanta mohly honositi pyšným názvem *vědy*, velice obmezený. Jmenovitě platí to o poznacích přírodních, respective o snaze, vpraviti tytéž do soustavného rámce vědy. Po stránce této panuje také všeobecný, osudný omyl, neb spíše řečeno pověra dvojí, proti které vystoupil sám *Du Bois Reymond*, který poznání přírodovědecké definuje takto: »Poznání přírody, aneb poznání světa hmotného pomocí a ve smyslu vědecké theorie není leč rozložení zjevů *přírodních* na *mechaniku atomů*. Zkušenost nás učí, že tam, kde takové rozložení se podaří, zákonu příčinnosti *prozatím* se učiní zadost. Neboť these mechaniky nechají se mathematicky znázorniti a skýtají pak tutěž apodiktickou jistotu, jako věty mathematické

Tudíž také tvrzení *Kantovo*, který pravil, že v každé nauce přírodní vězí vlastně tolik *vědy*, co obsahuje živlů *mathematických*, dlužno ještě zostříti v ten smysl, že místo matematiky postavíme slovo »mechanika atomů«. Očividně byl *Kant* stejného smýšlení s námi, když lučbě přísudek vědy upíral, řadě tutěž mezi nauky pouze experimentální. Myslíme-li sobě veškeré proměny světa hmotného zredukovány na pohyby atomů, které jsou způsobeny konstantními centrálními silami atomů samých, pak bude vesmír vědecky poznán.

Na to líčí *Reymond* mathematického veleducha *Laplace-ova*, který by za jistého okamžiku nazíral na všechny síly přírodní, jakož i na povahu atomárních podstat; kdyby duch onen s to byl, aby veškeré ty úkazy podrobil analýsi, dovedl by také do formulí mathematických přivést pohyby atomární rovněž tak snadno, jako hvězdář pohyby těl nebeských. A duch ten — ovšem nad ponětí lidské veliký, nemusil by ani býti nekonečný, předpokládaje, že také počet atomů, z nichž svět hmotný se skládá, není nekonečný. Ale čeho by tím pro porozumění světa a lidí bylo dosaženo? Pramálo! Znalost pohybu atomů a jich počet; nic více. Ale zkušenost nás poučuje, že ve světě jsou také *kvality*, pocity, život, vědomí, účelnost, pořádek, soulad — samé úkazy to, kterých pohybem atomárním vysvětliti nelze.^{*)} A vůči nemožnosti, úkazy tyto a jiné zpřízněné empyricky vyložití a na jednotku vyšší přivést, zoufá sám tento apoštol výlučného empyrismu nad rozluštěním záhad přírodních vůbec, volaje s ponurou resignací: »*Ignorabimus!* To jsou věci pro nás transcendentní.«

^{*)} Braig: »Die Freiheit der philosoph. Forschung« 1894, pag. 10.

^{*)} Du Bois Reymond: »Über die Grenzen d. Naturerkennens«.

Patrně zůstal velebený učenec na poloviční cestě *Baconova* itineraria, kteréž praví: »Leves gustus in philosophia naturali abducunt a Deo« — »Mlsání se filosofii přírodní odvádí od Boha«, kdežto důkladné, všestranné pěstování věd přírodních k Bohu vede zpět: »sed haustus pleniores ad Deum reducant.«

Avšak *Du Bois Reymond* měl býti ve své skepsi ještě překonán. *John Stuart Mill* — tak zove se Sokrates 19. věku, — který světu, očekávajícímu od moderní vědy rozluštění všech otázek, pod jichž tíhou lidstvo na tisíce let úpi, s cynickým úšklebkem vědeckého clowna hlásá radostnou zvěst: »Vlastně nevíme nic!«

(Pokračování.)

Náboženské vyučování ve škole buď v souhlasu s rokem církevním.

Chce-li katecheta s úspěchem působiti, pak nemůže se vázati prostým pořadem knihy vyučovací, nýbrž musí někdy pořad ten pozměniti dle doby církevního roku. Tím nabývá rozmanitých pomocníků při díle svém jak v kostele, tak i v domácnosti dítěte. Máme zde na zřeteli ony kruhy katolického obyvatelstva jak v městě tak i na venkově, jež kostelu se ještě neodcizily a jež, bych tak řekl, v duchu roku církevního i doma žijí, jak tomu bývalo u našich předků.

Při vyučování biblické dějepравě v prvních dvou třídách školy pětiletíni se ovšem pokračuje stále dle knihy, ale nicméně rok církevní musíme míti vždy na zřeteli, tak abychom v I. třídě do adventu zaměstnali děti počátky Starého zákona, na počátku adventu pak dostali se k Zvěstování Panny Marie. S jakou radostí pak vypravuje katecheta, a děti poslouchají o té události! Naše české děti jsou tak zpěvného ducha, že i ty nejmenší hned zpívají s katechetou první sloku písně: »Z nebe posel vychází«, zvláště jestli ji již doma od nábožné matky slyšely. Při takovém zpěvu není třeba žádných umělostí, nýbrž polohlasně zazpívá katecheta dětem první slova, a děti jej budou brzo polohlasně provázeti, tak aby zpěv zůstal tím, čím má býti — modlitbou. Slyší-li pak děti doma, jak větší chystají se na »Rorate«, aneb jestli s nimi také někdy mohou jíti, pak mají ze svých dětských let již jakýsi pojem radosti adventní.

V Blandově »Pastorálce ve škole« jest »Zvěstování Panně Marii« tak asi v polovici látky učebné pro I. třídu, dle čehož bychom se dostali k předmětu tomu někdy počátkem postu. Šťastnější jest v tom ohledu osnova učebná, vydaná pražskou k. a. konsistoří.

Jestliže takto vyučování v I. třídě počneme, pak snadno přizpůsobíme celé pokračování roku církevnímu. Ba i nedělní evangelia po Zjevení Páně vystihneme z části, vypravujíce o působení Pána Ježíše. Jak mile působí pak v domácnosti křesťanské vypravování čiperného žáčka o tom, co velcí v neděli slyšeli na sv. evangeliu!

V II. třídě jest předepsán Starý zákon; nicméně však nikdy nezapomene před většími svátky aneb na počátku nového období v církevním roce věnovati hodinu příslušnému opakování z Nového zákona. Tím spíše se doděláme něja-

kého cíle, než kdybychom opakovali a doplňovali Nový zákon, probavše Zákon starý, jako v osnově i v »Pastorálce« jest psáno — ač nalezně-li se katecheta, jenž by v druhé třídě vedle Starého zákona také ještě Nový zákon soustavně dovedl probrati!

Ve vyšších třídách při vyučování katechismu jest častěji třeba uchýliti se od pořádku v knize.

Počínáme prvním článkem víry a do konce října proběheme I. — II. článek. Pak přijde svátek Všech Svatých a Dušiček. Jaká jest zde vhodnější látka z katechismu, nežli »o čtyřech posledních věcech člověka«? Při tom nezapomeňme opět na starou píseň lidovou »Odpočiňte v pokoji«, kterou v křesťanských rodinách zpívali každého dne po klekání.

Takto dostaneme se právě před adventem k III. článku víry, jenž vyžaduje zároveň čtení počátku Nového zákona z bible, aneb není-li knih, jich opakování katechetou. Dle nového katechismu, jenž má věc tu vlastně ze starého t. zv. malého katechismu z let šedesátých, vyžaduje tento třetí čl. víry s příslušným opakováním z bible práci celého adventu a tím nejlépe se přiblížíme duchu roku církevního. Zbývá-li nám čas, pak nelépe asi bude v době adventní přejíti hned ku druhé části katechismu »o naději a modlitbě«. Toť zajisté učení pro dobu adventní nejprůhodnější. Jinak bychom si ponechali tuto část jako v starých katechismech na konec.

Po svátcích vánočních nemůžeme se vrátiti hned ke IV. článku víry — ten si ponecháme na dobu postní. Tu jest nejprůhodnější třetí díl »o lásce a příkazích«, při němž již třeba míti na zřeteli nedalekou přípravu k svatým svátostem.

Na počátku postu, jak již řečeno, bude nám vrátiti se ke IV. čl. víry, poněvadž hned přijdeme ke IV. dílu katechismu »o milosti a svátostech«. V postě chodí k sv. zpovědi a k sv. přijímání žáci nejstarší, o bílé neděli protokommunikanti, po nich (již v teplejší čas, tak aby první sv. zpověď vždy mohla býti v kostele) protopoenitenti. Zajisté že do té doby bylo lze důkladně probrati i nejsv. svátost oltářní i sv. pokání, i když katecheta kol svátků velikonočních se vrátil k V. článku víry.

Ostatní dokončení jak apoštolského vyznání víry dle doby roku církevního, tak vůbec celého katechismu netřeba již dále naznačovati.

Je-li třeba při bibli i při katechismu všimati si církevního roku, jest třeba tím více tak činiti při liturgice. Z počátku roku pojednáváme o osobách bohoslužebných. Kolem svátků posvěcení chrámu Páně a Všech svatých mluvíme o místě bohoslužebném: kostelu a hřbitovu. O čase bohoslužebném z počátku přehledně a pak ovšem vždy dle doby roku církevního zvláště, vkládajíce dle příležitosti části o bohoslužebných úkonech.

Vzpomeňme sobě na svoje léta studentská, zvláště na gymnasiu ve velkém městě a snad také na menším městě krajském a seznáme, jak úžasně málo jest proniknuta naše intelligence duchem roku církevního. Vánoční stromeček s nádloukou, Boží hrob a Vzkříšení s beránkem — to jsou tak povšechné vědomosti o roku církevním. Teprve když jsme přišli do duchovní správy mezi lid, pocítili jsme to teplo, které vane ze svátků a slavností roku církevního, a poznali jsme, jak moudře celý církevní rok jest spořádán. Proto v tom duchu roku církev. spo-

rádejme všechno svoje vyučování, používající při tom také aspoň první strofy do-
tyčných písní, jež ode dávna jistou dobu roku církevního vyznačují. Tak usnad-
níme sobě vyučování a mládeži snáze vstřípíme katolického ducha.

Boh. Čenský, farář.

Pathologické zjevy ve škole.

Dne 22. června na okresní konferenci učitelstva pražského na Žofině před-
nášel universitní docent dr. Čáda o patologických zjevech ve škole. Ač tato
přednáška trvala skoro dvě hodiny, byla velmi pozorně vyslechnuta, poněvadž
rozvinula před posluchači důkladný obraz o zajímavých zjevech dětí školních,
jichž jednání zdá se učitelům často nevysvětlitelným a nepochopitelným. Z této
přednášky vybíráme důležitější věci, abychom výzkumy pilného pracovníka dětské
psychologie učinili přístupnými i širším kruhům.

Pathologické zjevy ve škole staly se předmětem důkladného badání. Při tom
je třeba jíti ke kořenu. Je to základní problém moderní psychologie, nejnesnad-
nější, kterého nerozřeší konference ani úvaha, jehož řešení bude stát velkou řadu
let; v jehož dokonalém rozřešení záleží hlavní pokrok. Pokrok byl v té věci dán
i když došlo k ustanovení moderní školy, když od starověkého způsobu vychová-
vání jednotlivce se přešlo k hromadnému, když vznikly první tvary dnešní školy,
totiž školy farní a klášterní, kdy nucená docházka školní byla ku prospěchu oby-
vatelstva zavedena.

Problém tkví v tom, že má vychovávat i vyučovat současně; za poměrně
krátký čas má se vykonat poměrně mnoho. Tu třeba k tomu hleděti, aby k cíli byly
přivedeny všechny děti. Jeví se velký rozdíl mezi výchovou jednotlivce a většího
počtu žactva; v prvním případě možno uplatnit výchovaci metodu, poznati
chovance, chápat je ze všech stran. Je-li však v třídě už 80 žáků, těžko najít
možnost, aby učitel současně ovládal všechno množství, vzdělával a vyučoval
a při tom měl zřetel k rozmanitým individuům. V tom vidíme hlavní problém mo-
derní výchovy a její nesnáze. Theoretické knihy poučují, že učitel nemá jíti
o krok dále, dokud všichni žáci si látku neosvojili; má pokračovat stejně, nezanedbává
nejslabších. Tyto pedagogické rady jsou zcela správné. Při ne-
stejném vyučování naskytá se obtíž. Pracuje-li učitel s nejslabšími, nejnad-
nější mají dlouhou chvíli, svádí je k nečinnosti. Pracuje-li však stále s vynika-
jícími žáky, zanedbává opět slabších. Následek systému stejnoměrného vyučování
však je podobný jako u zahradníka, který chce, aby všechny květiny rostly stejno-
měrně a proto tlačí bujně rostliny k zemi, slabší květiny pak povytahuje. Tak
ve škole se vypěstuje stav prostředního žactva v každé příčině. Prostřednosti
máme nazbyt.

Než nesmíme tvrditi, že tento systém je nesprávný a míti za to, že je lépe
vypěstovat několik žáků vynikajících. Všecky příkazy jsou dobře míněny, mají
dobré jádro. Svědomí nedopustí, abychom nechali některé chovance bez zřetele;
ale také nepřipustí, aby se nenapomáhalo žákovi talentovanému.

Obtíže tkví jinde. Máme vychovávat hromadně a individuálně. Musíme se
blížit řešení problému tím, že se snažíme utvořit si třídu chovanců co možno

jednotnou, aby žáci byli úplně stejní; ale nesmíme si přát, aby jisté různosti individuální zmizely. V tom právě záleží přednost hromadného vyučování. Sociální styky žáci navzájem se vychovávají a podporují práci učitele. Je třeba se o výchovu v třídě, která by byla co možno jednotná se zřetelem k paedagogickému cíli, starati.

Dle statistických výkazů přibývá však žákův, v nichž učitel opravdu je na rozpacích, má-li je prohlásiti za normální nebo má-li jejich kousky uznati za abnormální. Na venkovských školách vyskytují se individua, která mají býti ze školy vyhostěna, poněvadž jsou těžkou psychopathickou chorobou stížena. Takové děti nejsou ve škole nic platny, veškero učení nic neprospívá, ano často škodí; i v jiném oboru by mohlo dítě to býti přivedeno k jakémusi cíli. Některá individua ohrožují dokonce život spolužáků a soužití vůbec. Pak nestačí potrestati nebo i soudem hroziti, nýbrž předem podobným výstřelkům zabrániti. Slabomyslní se dále vyskytnou mezi ostatními. Vyloučením jich není práce hotova, je třeba jíti hlouběji. Je třeba znáti základní rys této paedopathologie. Tyto patologické zjevy třeba tříditi na třídu skutečných psychopathů, těžce zatížených dětí, děti slabomyslné a dále .na třídu paedopathických zjevů, která je hojnější, než pozorujeme. Dvě věci jsou nezbytné, možno-li odloučiti, neb aspoň věděti, jak s nimi zacházeti ve škole.

Tu narážíme na řadu nerozřešených věcí. U psychistů není jednotných názorů. Jean de Moure definoval: »Opozdilými jsou děti, které nemohou býti podrobeny obyčejnému vychování pro slabost duševní a abnormalitu, která má důvod v chorobě aneb ze školního působení, v okolnostech, v rozvoji dítěte.« To je vlastně circulus vitiosus.

Třetí třídy, kde jsou některé děti s podstatnými vadami mluvy, nemožno odstraniti, jako jsou slepí, hluchoněmí. Dále jsou za 4. děti opozdilé v užším smyslu.

První tři kategorie vzbudily pozornost, a pro ně byly zřízeny příslušné školy. Proto jich nevidíme v našich školách. Které byly opozděny v paedagogické příčině, jsou děti passivní a nepoddajné. Naproti tomu jsou medicínsky opozdilé, a ty třídy uznává de Moure jako idioty 1., 2. a 3. stupně. I jiní psychisté tak činí. Je to nestálost, slabá vůle, naprosté sebe neovládání, živá fantasmie, veliká náladovitost, úžasná marnivost, což náleží do první třídy. Druhým stupněm jsou děti duševně nevyvinuté, které tedy nízko stojí, ale tak zůstávají pořád, nepozvedajíce se a neklesají. Jeví pozornost nepatrnou, zájem vzbuditi nemožno, mechanickou práci často spleťitou ovládají dobře. K třetímu stupni připadá nejnižší řada, kde člověk již v tomto tvorbu ani člověka nepoznává, kde se blíží ne ke zvířeti, nýbrž k automatu. Děti jsou naprosto apathické k okolí, nepozvedají se k obyčejným věcem, funkcím dětským se nenaučí. Vyznačují naprostou nezávislost na okolí.

Lékaři liší dále kretiny, které mají vole a jsou blbými, epileptiky, měkocitlivé atd. Konečně rozeznávají jednotlivé idioty, kde nemůžeme příčiny nalézt. Jiní zase na prvním stupni uznávají slabomyslné, na druhém pak idioty v užším smyslu.

Hlavní rozdíl těchto stupňů záleží v tom, že se u idiotů jeví naprostá nevědomost k okolí, malá chápavost, malý stupeň úrovně duševních vlastností, naproti tomu některé duševní funkce jsou znamenitě vytrženy, neboť něco nesmírně dobře chápají, vyvinující při tom živou fantasmii. Ty dva typy se všude nalézají a odlišují. Některé pak typy, které nazýváme imbecillními, dávají na jevo velikou

živost, která se projevuje v maličkostech. I písmo obou typů je obtížné. Ukazuje se to nejlépe na kresbách. Idioté jsou asocialní, necítí se býti členem společnosti, imbecill je antisocialní, bývá nebezpečný žákům, rodině a společnosti. Takové dítky těžko klassifikovati. Říká se jim notoričtí hlupáci, lenoši, děti slaboučké, rozmazlené, rozhyčkané, znemravnělé. Psychisté však to jinak pojímají a je třeba také přihlížeti k výchově, k špatným poměrům; proto rozdělují je na děti naprosto passivní, pozornosti slabé, velké lhostejnosti v ohledu mravním, slabého těla a slabé duše. Dále jsou to děti pathologicky těkavé, to jest stížené tělesně tancem svatého Víta, naprosto roztržité, těkavé, neposedné, brzy tím aneb oním se zabývající, přílišně čilé, čímž neustále vyrušují a rozčilují. Za 3. jsou to děti s porušenou rovnováhou duševní. Jeden čas nás překvapují svou pilností, poslušností. Přejde několik týdnů a z poslušného beránka stává se žák vzdorovitý, který ruší kázeň. Učitel i rodiče jsou překvapeni, neboť nedovedou si to vysvětliti. Dále jsou děti znemravnělé.

Kde jsou příčiny těchto zjevů? U mnohých nevězi ve vnějším momentu, nýbrž v psychopathickém zjevu. Ta příčina je skryta, a jedině oko zkušeného odborníka po delším pozorování by ji mohlo rozpoznati. U jiných je příčina nemoc, jako hysterie, epilepsie. Vliv této nemoci se nesmí podceňovati. Epileptiků bylo r. 1901—2 zjištěno mezi žáky z 297 tří; to jest veliké procento, že možno už v tomto věku postřehnouti tuto chorobu. Bylo by třeba vésti tuto statistiku řadu let a nejen ve školách, nýbrž i ve věznicích a káznících, poněvadž i tyto ústavy plní veliký počet těchto nešťastníků.

Dále to bývají jisté náruživosti, které se nedají jmenovati, pak tuberkulosa a vady trávení. U malého dítěte stačí k tomu ozubení, porušené trávení, čímž dítě jeví se býti nemocno. Je to podobně jako u dospělých lidí, kteří také na př. při bolení zubů jeví velikou abnormálnost. Ale dítě je tím vyrušeno úplně ze své koleje. Chybujeme proto, když na dítě běheme přísné měřítko.

Velikou část viny má prostředí (milieu). Význam jeho je obyčejně veliký. Následky jsou jiné, vyrůstá-li dítě v příznivých poměrech hmotných anebo v chudobě. Dítě, které vyrůstá v prostředí, kde je brutální autorita, není tak otevřené, jako ono, které vyrůstá v normálních poměrech. Když rodiče pro nervosnost anebo chorobu týrají zbytečně děti, nedivíme se, že z takových rodin vychází řada paedopathických zjevů.

Dále rozeznáváme nedbalost a odsuzování práce školské u dítek. To shledáváme nejen v nejchudších třídách, nýbrž i ve vysokých vrstvách. Když nedbalé děti jsou posílány do školy a obchodují, pracují a tím vydělávají rodičům chleba, když neslyší kritiku o škole dobrou a učitele odsuzující, pak takové dítky jsou nepoddajným materiálem. Sem náleží neopatrné mluvení o různých věcech v rodině. Dítě stává se roztržitým, mysl jeho je roztržštěna. Velcí lidé myslí, že dítě nerozumí, nepozoruje, když dospělý něco mluví, avšak jsou na omylu, dítě, které si hraje a zdánlivě nejví účastí, ví dobře, co se okolo něho děje, chytne slovo, aniž by se kdo nadál. To má platnost i když se mluví cizí řečí, i tu mohou býti lidé na pozoru, neboť dítě postřehne věc přirozeným vtípem a zvědavostí. Nikdy nemějme dítě za pošetilé, hloupé, nevšímavé. Tento tvoreček je všímavější než dospělý člověk. Stává se, že dítě 10leté, když mu bylo vysvětleno, co některé slovo znamená, při tom špulí divně ústa a domnívá se, že to je něco pikantního.

(Dokončení.)

Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

(Pokračování.)

Kadaňský okresní školní dohlížitel a vikář doprovází supliky učitelů následovně: Mnozí učitelé se nenamáhalí u vyšších úřadů zakročiti o zaplacení školních »restů«, poněvadž: 1. Viděli, že u jiných kolegů, kteří se na úřady obrátili, to nic nepomohlo. 2. Tím zakročením mnoho nepříjemností a mrzutostí rodičům nadělali, poněvadž tito před dětmi o učitelích špatně mluvili, jemu docela nadávali, proti němu nepřátelsky vystupovali a tak působení jeho v cestu se stavěli. 3. Nedostatek práce, nouze a drahota zvláště v horách činily zaplacení restů nemožným, jelikož rodiče sotva na denní chléb si vydělali mohli. Vikář hlasuje pro nutné regulování školního platu, žádá by ten z jiného pramene byl placen a dosavadní způsob placení byl naprosto odstraněn. — Teplický vikář, děkan v Řehlovicích P. Kaufold žádá konsistoř, aby u vši vážnosti věci k tomu působila, aby chudí učitelé pohledávky své na jisto dostali. Neb učitel neví již, jak by se dále protloukl, dříve v naturalích nedostává, peněz k opatření si potřebných věcí nemá, půjčiti mu nikdo nechce. *Vláda* — píše Kaufold doslovně — *zajisté nechce, aby učitel hladem umřel.* — Frýdlandský vikář Frt. Petters píše, že jen několik učitelů oznámilo nedoplatky sobotales a ten činí sumu 6382 zl. 20 kr. konv. č. A končí smutnou zprávou slovy: »Kéž by konečně jednou nějaká náprava v tom směru se stala, neb jinak veškeré školství se rozpadnouti musí.« Radí konečně, aby sobotales byl určen jako daň a tím také způsobem se vybíral. — Mělnický okresní školní dohlížitel a vikář dří, že mnozí učitelé se vyjádřili: »Raději budeme nouzi trpěti, nežli bychom se nechali tupiti a pronásledovati.« A proto raději nedoplatek neudávali vrchnostenským úřadům, jež jedině, jak laskavý čtenář z předešlého poznal, měly moc nedoplatky vymáhati. K této smutné kapitole školství r. 1847 dovolím si uvéstí stížnost učitele Jana Bulíře ve Světlé, jakou zasílá okresnímu školnímu dozorcí libereckému. Charakterisuje velice krásně české učitelstvo z té doby vůbec. Učitel Bulíř píše následovně:

Wysokodůstojný školní dozorní Auřade okršku Libereckého!

Na vybidnutí Wysokodůstojného školního dozorního Auřadu, by každý učitel v tom samém okršku se nacházející sobotálesní dluhy věrně udal: nížepsaný v hluboké pokoře Wysocedůstojnému škol. doz. Auřadu toto ve známost v poníženosti předkládá, že on jen malou částku u některých rodičů k požadování má; to však doufá, že v krátkém čase tu maličkosť bez velikého mučení a upominání dostane.

Že málo sobotálesu někteří rodičové mu dlužní jsou, udává dvě příčiny:

Ini: Na začátku každého roku podepsaný všechny školní děti a jich rodiče sepiše a slavnému auřadu Storodubskému a podřízeným rychtářům k posouzení předloží; který otec neb matka může od svých dětí sobotales platit neb nemůže, onino rozhodnou. Ti rodičové, které Slavný Auřad a podřízení rychtářové za možné k placení uznají, ti také svůj sobotales, když ne dřív tak jistě na konec roku platí. Čímž se ale to stává, že mnoho rodičů za chudé uznáno bývá. Letošní rok (1847) bylo 132 chudých školních dětí, příští (1848) rok snad mnohem větší počet vzroste.

II. Slavný Auřad Starodubský s podřízenými rychtáři o to každoročně se stará a pečuje, aby přiškolení rodičové ku konci každého roku vypsany sobo-

táles náležitě zapravili; a který otec by zůstal po roce dlužen, rychtář za něho tu částku učitelovi zaplatí: sám pak dlužícího otce k tomu tak dlouho má, až ten dluh jemu zaplatí. Konečně nížeapsaný ještě toto v poniženosti připomíná, že větší díl rodičů sobotales dříve neplatí, až ke konci roku; poněvadž v tom čase již chleb a potřebnou potravu mají a tudy nejen sobotales, ale i jiné platy platí; aby ale učitel nedůstatek netrpěl, slavný Auřad a podřízení rychtářové dle možnosti ho penězi podporují. Světelská škola 27./12. 47 Josef Bulíř, učitel.

Jak z tohoto listu vidno, vedlo se v těchto bouřlivých letech některému učiteli přece lépe. Ale byl to asi jeden z celého sta.

Vedlo se špatně vůbec jak učiteli českému tak i německému. Tak učitel v německé osadě A. oznamuje, že má nedoplatkův 475 zl. Všecko upomínání jest marné, hlad a nouze na něj a jeho rodinu přikvačily, takže musil sáhnouti na jmění své manželky, 200 zl. dosadil, 100 zl. si od lidí vypůjčil. Konečně musil zarputilě rodiče žalovati. Přišla tedy vojenská exekuce. Ale voják byl tak týrán, že ani svých požadavkův neobdržel a obec konečně opustiti musil. A učitel? Musil ze svého zaplatiti vojáka a dluhy zůstaly ve stejné výši dále. A jiný učitel v německé vsi Z. píše, že má veliký obnos k dostání, i obrátil se na kancelář a dostal poniženou suppliku svoji zpět s poznámkou: »Vrací se s tím podotknutím, že nedoplatky sobotalesní dle předpisu »Pol. Schul. Verfas.« každého pololetí a nikoliv teprve za pět roků předkládány býti mají«.

Konsistoř uvážila bedlivě toto trudné postavení učitelstva a obrátila se na gubernium s oprávněnou žádostí, by konečně regulován byl plat učitelů a význam školy byl přece jednou pochopen. Neb nebylo většího nepřítele školství jako bída učitelů samých. Hlad kladl učiteli v cestu překážky veliké; nebylo pak divno, že učitel vlastní své povolání zanedbával a vyhledával vedlejší výdělek, jenž tak málo se shodoval s úřadem učitelským.

Jak mohlo vyučování a školství vůbec zkvétati? To vše znala duchovní vrchnost, neb nikdo nemohl školství lépe rozuměti jako kněz. Úřednictvu vrchnostenskému škola dávno se zprotivila, nedbali o ni, až na skrovné ovšem výjimky, skorem nic. A lid? Ten dychtil po svobodě, svobodu chtěl, a učiteli a knězi chtěl ruce poutati

Jak se tedy ujala konsistoř svého učitelstva? Vedle přehledného resumé o neblahém postavení učitelstva podala výkaz nezaplaceného sobotalesu učitelstva a přidala z kruhů učitelských charakterisující žádost učitele Václ. Webra na německé osadě v Sch. To vše zaslala konsistoř na gubernium. Laskavý čtenář by asi rád zvěděl, mnoho-li zůstali lhostejní rodiče svým učitelům dlužní. Všickni učitelé nepřiznali svých nedoplatků; ale ti, již přiznali, přiznali sumu 58.631 zl. 9 kr. konv. č.! Ve skutečnosti byly nedoplatky ještě asi větší!!

Ubozí učitelé! — Povšimněme si ještě listu výše jmenovaného učitele, jaký konsistoř přidala jako přílohu, přílohu stejně smutnou k zemskému úřadu. Učitel Weber píše o trapném svém postavení, uvádí příčinu toho — bídu a nouzi lidu, jež ovšem také byla příčinou takých nedoplatků, o sobě pak sám píše následovně: »Co bude a co se musí státi, až trochu těch zemčat, jimiž si podepsaný až dosud vypomáhal, ztráveno bude? Školní plat? Dobrá, roční školní plat, jaký v celku 73 zl. k. č. obnáší, třeba by celý zaplacen byl, přece jen nestačí, aby člověk mohl býti živ. Denní vydání obnáší 12 kr. k. č. neb 30 kr. v. m.; rodina podepsaného skládá se z 5 osob, pro něž — mírně budiž počítáno — za

30 k. v. m. suchého chleba jest třeba A z čeho se opatří ostatní pokrmy pro ráno, poledne a večer? Třeba by tento obnos dostačil, by podepsaný s rodinou žil jen o nemaštěných bramborech, přece odkud vezme na šat, aby nahotu svou a své rodiny zakryl? A jak by si měl podepsaný pomoci, kdyby Bůh jeho rodinu nemocí neb jiným neštěstím navštívil? Co může podepsaný jako otec na další vzdělání svých dětí věnovati? Jakému osudu jdou vstříc jeho dítka, jeho manželka, zachvátí-li podepsaného uprostřed práce nelitostná smrt? Kdo může podepsanému zazlívati, když on, jen aby své rodině něčeho lepšího poskytnouti mohl, konečně vzal útočiště k vedlejšímu zaměstnání, jež s úřadem jeho se nesrovnává? Když tedy úřad neb i nějaké řemeslo, při vši možné pili a šetrnosti, starostí o vedlejší chléb člověka nezabavuje — tedy toho, což na světě nejvíce hňete — a když není vyhlídky na zlepšení, pak musí veškerá chuť i láska ke všemu zmizeti a duch a tělo musí pod touto tíhou klesnouti* atd. atd.

List tento mohl zajisté nejlépe přesvědčiti zemské úřady o té smutné kalamitě ve školství r. 1847

A výsledek žádosti církevní vrchnosti o nutné nanejvýš regulování platu školního? Zemské gubernium odkázalo konsistoř na výnos ze dne 7 října 1819 č. 41.922! I obrátila se konsistoř na tři krajské úřady, totiž na krajský úřad litoměřický, boleslavský a žatecký, a v motivované žádosti učitelstva a tím i školství se žádostí o nanejvýš nutnou pomoc a podporu pro učitelstvo.

A jak se vedlo »staré« škoie r. 1848? Bouřlivý r. 1848 přinesl »staré« škoie novinku dosti důležitou; byly to učitelské konference, jež se měly v jednotlivých vikariátech konati. V těchto konferencích měli učitelé o učebných předmětech obecné školy, o methodě, disciplíně, knihách, spisech paedagogických atd. pojednávat. Takové učitelské porady měly se v každém vikariátu jednou za měsíc konati. Protokol pak konané také porady musil okresní školní dozorce vždy biskupské konsistoři předložiti.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Pokračování.)

Jménem Jahve (výslovnost Jehova vešla ve zvyk teprve od r. 1520; avšak nyní všeobecně uznána za jazykově nesprávnou) významován vždy pouze Bůh jediný, Bůh národa israelského, na rozdíl od bohů cizích. Etymologicky vykládán původ jména toho z kmene hebr. haja, vlastně ze starší aramejské jeho formy hava, jež jest totožné významem svým s naším: býti. Etymologie založena na slovech Hospodinových (Exod.

III. 14.) a stala se obecnou svojí nehledanou přirozeností i starobylostí aramejské formy. Poněvadž však forma jahve (3. os. jedn. čís. fut.) může utvořena býti buď od tvaru prostého, buď hiflového (kausativního), je možno podkládati jí význam dvojí, takže znáči může buď »toho, jenž jest (existuje)*, aneb »toho, jenž všemu existenci dává«, aneb jak Lagarde praví, »toho, jenž zaslíbené ve skutečnost uvádí.«*) Však forma hiflová se vůbec od kmene tohoto nevyskytuje a proto zbývá jen etymologie prvá, jež pravý význam Boha vidí v Jeho existenci, v Jeho bytí, jež jest absolutné, na nikom nezávislé a tím nejdokonalejší. Jméno toto vyskytuje se často samostatně, přichází však i v mno-

*) Buhl, l. c. str. 312.

hých složeninách, hlavně ve jménech vlastních, a tu pak jeví se ve formách zkrácených: jahu, jah, i, jo.

Del. již v dřívějších spisech svých *) při výkladu etymologie jména Jahve šel cestou úplně opáchnou, vycházejí právě od těchto tvarů zkrácených, jež pokládá za etymologický původ jména Jahve; tvrzení své podporává faktem, že není vůbec složeniny se jménem Jahve, ale že jsou pouze složeniny s těmito jednotlivými zkráceninami (na př. Chizkijahu, Joram, Matatjah, Jehu atd.), dovozuje, že původní název lidový Jahu přešel v Jahve = jsoucí, a to zajisté pry reflexí, jsa již umělým produktem přemýšlení náboženského a trváje jen v ústech nositelů theokratie. Toto tvrzení své opakuje Del. v prvé přednášce svojí, dokládaje je vyobrazením tří destiček hliněných, popsaných písmem klínovým a pocházejících z doby krále Hammurabiho, souvěkovce Abrahamova. Na destičkách totiž nalézají se jména Jahveilu, Jahumilu (= Jahve jest Bůh). Del. praví: »Tedy Jahve, Jsoucí, Ustavičný (neboť to asi mělo by znamenati jméno to, jak důvodně tvrdíme), kterýž není jako my lidé, již zítra včerejškem, ale jenž žije nad státním hvězdným, zářícím ve věčné pravidelnosti a působí od věčnosti do věčnosti, tento Jahve, starobylé to dědictví oněch kananejských kmenů, z nichž pak po staletích mělo vyjíti dvanácte kmenů israelkých.« (I. předn. str. 47.)

Proti odvážnému tvrzení Del. postavilo se ihned několik odpůrců, kteří zdáfilými důvody ho vyvracejí, buď ho zcela popírajíce aneb kategoricky jeho vyslovení seslabující. První odpověděl ve své brožurce prof. König (str. 43.): »Či snad neuvedl Mojžíš ve jménu Jahveho Israelity do Kanaanu s hlavním přikázáním, aby nesloužili bohům jiným? Co bylo dále po době mojžíšské heslem v boji proti Kanaanu? Jméno »Jahve«, »Meč Jahveův a Gedeonův!« byl válečný křik Israele (Soude. VI. 20.). Proč dále bylo na př. Eliášovi, proroku Jahveho, podstoupiti onen nábožensko-historický zápas s kněžími Baala, boha slunce? Poněvadž kult Baalův podporován byl v Israele Izebelou, ženou kananejskou. A tu byli by právě tíž Kananejci ctili boha Jahve? To postrádá vůbec pravděpodobnosti.«

Rovněž prof. Hommel, horlivý zastánce arabského a nikoliv kanaanského původu

dynastie Hammurabiho, rozhodně odporuje vývodům Del., *) tvrdě o kmenech západo-semitských, příslých do Mesopotamie z krajín východní Arabie: »Jejich náboženství byl kult měsíce a hvězd, při čemž dáno bylo bohu měsíce tak vznešené místo (jak dokazují hymny), že zdá se to býti téměř monothismem. I v systému jmen přicházejí jména, jako Jahvi-ilu, ale nikoliv ve významu »Jahve jest Bůh«, nýbrž: »Jest Bůh«. Toto jméno objevil jsem svého času ze starobabylonských tabulek oné epochy a správně jsem je rozluštil, kdežto Delitzsch sice nalezl mého používá, ale podkládá mu význam nemožný. Rovněž i druhé jméno, jež Delitzsch na str. 47. uvádí, a jež prof. Sayce v Oxfordu nejprve nalezl, nezní Jahum-ilu (to by bylo opět: »Jahve jest Bůh«), ale Jáum-ilu, t. j. Jáu (= Ai, měsíc) jest bůh.«

Vidíme tedy opět, jak proti kategoričkému tvrzení Del. stojí důvody zcela opačné, pronesené muži odborníky na slovo vzatými. Než připustíme, že jméno Jahve bylo známo před dobou Mojžíšovou, můžeme tak učiniti dle toho, že často objevuje se jméno to i v začátcích Genese, (přichází tam vůbec 160krát) i nalazáme tam složeniny jména toho (jako na př. Moriah; Jakebed, matka Mojžíšova). Jaký může býti důsledek toho? Nejiný než pouze ten, který naznačen slovy Hospodinovými k Mojžíšovi: »Toto diš synům israelským Hospodin Bůh otců našich, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův poslal mne k vám: to jest jméno mé na věky« (Exod. III. 15.), t. j. ten Bůh, který jedině ctěn býti jakožto jediný, nejvyšší a absolutní bytost v rodinách patriarchů, kteříž nepodlehli názorům polytheistickým, se všech stran je obkličujícím. Ale nikterak nemůže důsledkem býti názor monoteistický u těchto národů čistě pohanských, jejichž polytheismus rovněž nemožno vysvětliti tím, že by bohové jejich byli pouze formy a vnější zjevy jedné a téže bytosti nejvyšší. Neboť jen zblžný pohled v pantheon babylonský ihned přesvědčuje nás o opaku, a vidíme-li někdy v poesii hymnů náboženských staré Babylonie vznešené myšlenky, nadšeně opěvující bytost jedinou, snadno můžeme vysvětliti si zjev tento uhasínající jiskrou reminiscencí na prazjevení. Tím ale přece nijak nedělí se starý Babylon s biblí o ideu monothismu, jenž ideálně a ve smyslu nejvznešenějším pouze v biblí

*) Hommel, Dr. Fr., Die altorientalischen Denkmäler und das alte Testament. Str. 11.

*) Delitzsch Friedr., Wo lag das Paradies? Leipz. 1881, str. 158. Nota 50.

jest vysloven. El i Jahve v bibli značí pouze bytost jedinou, kdežto slovo babylonské »ilu« nikdy nedosahuje takové výše a vznešenosti významu, naznačujíc pouze jedno božstvo z mnohých.

Jak jasný a vznešený je pojem Boha, jakožto bytosti nejvyšší a nejdokonalejší, jak hlásá nám ho bible, tak stejně prostě a bytosti té nejpřiměřeněji vyjádřen i první skutek Boží, stvoření světa, prvním veršem Genese: »Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.« Celá prvá kapitola Genese blíže popisuje nám tento akt Boží jako doklad jeho všemohoucnosti, již vše stvořil, moudrosti, již vše dokonale uspořádal, a dobrotivosti zároveň, kterouž vidíme v lásce Boží ke člověku, jemuž tento stvořený svět měl^{*)} býti přibýtkem. Bůh vše tvoří z ničeho, sám, svojí vlastní mocí, nepotřebuje pomocníků ke svému dílu, nenalézá v ničem překážek ani odporu, a proto tvoří dílo veliké a dokonale, vidí, že »bylo velmi dobré«, co stvořil. »Není zde ničeho, co by vznešenosti Boží bylo nedůstojno, ač tyto ideje, Boha důstojné, znázorněny jsou obmezené představě lidské způsobem přiměřeně obmezeným. Roucho jest prosté, myšlenka zářící; plášť prozrazuje pracovníka na poli, ale z chudého tohoto roucha mluví král nebes i země.«^{*)})

Tak nutno hleděti na zprávu o stvoření světa, obsaženou v první kapitole Genese, jakožto na první zjevení Boží, učiněné člověku, jako na první paprsek, jenž působením Božím vnikl v prostou a dětinně nevinnou jeho duši. Proto také veliká a vznešená pravda stvoření podána zde způsobem nejprostším a nejpochopitelnějším. A co dala pravda tato již látky ke přemýšlení hlavám nejvážnějším! Vždyť skutečně »Bůh odevzdal svět uvažování našemu!« Církev jakožto podstatu článku víry klade pouze faktum stvoření »z ničeho«, ač o způsobu stvoření nevyslovuje se nikterak. Vysvětlitelno jest tedy, že při různosti výkladů Písma sv. i zde brzy odstoupilo se od výkladu slovního k ideálnímu, a ač vyjadřováno stvoření podstatně (creatio prima) stále již prvními slovy všech symbolů (»Věřím v Boha,

Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země«). přece způsob stvoření, jakási úprava stvořené hmoty (creatio secunda), různým způsobem vykládán. Když přicházela věda se svými námitkami, vznikla theorie konkordistická, slovo »stvoření« nahrazeno modernějším slovem »vývin«, ba výklad ideální dospěl až v »theorii vidění« (Hummelauer, Schäfer a j.), jež měla svým čistě dogmatickým rázem, spočívajícím jedině na zjevení Božím, odzbrojiti veškeré námitky, jež věda činila. Však po všech různých bojích a výměnách náhledů dnes jest stále a pevně jisto, že pořad jednotlivých t. zv. »dnů« stvoření je týž, jak ho vyžaduje věda, a poněvadž Mojžiš, pisatel této zprávy, byl pouze vyučen ve vši moudrosti egypské, jež zajisté nestála na výši vědy moderní, je nutno přepokládati pramen na tu dobu neznámý, jež vidíme pouze ve zjevení Božím.

Však přece ve vědění lidském nalezen pramen jiný, z něhož prý čerpal pisatel první knihy Mojžišovy svoji zprávu o stvoření, když George Smith a Hormuzd Rassam v neocenitelných pokladech, jež poskytují asyriologii zbytky knihovny krále Assurbani-pala, nalezli úryvky z nejstarší literatury mesopotamské, zachované v opisech, jež panovník tento zhotoviti si dal pr svoji knihovnu. Tu vzbudil všeobecný podiv epos o stvoření, zachovaný nám ovšem jen v úryvcích, ale přece tak, že na první a páté desce jeho vidíme velikou podobnost s první kapitolou Genese, vypravující nám o stvoření světa. Epos samo napsáno kolem roku 660 př. Kr., původ jeho pak klade George Smith asi v dobu 2000—1500 př. Kr.

Prof. Delitzsch ve své první přednášce i těchto desek se dovolává, aby podal důkaz o prioritě kultury babylonské i o tom, že »celá řada biblických vypravování nyní najednou v čistší a původnější formě vystupuje na světlo z temna babylonských pahorků« (předn. I. str. 29). Aby neunavil posluchačů svých suchopárným vypravováním, vybral z celého eposu pouze bož boha Marduka s Tiamatou, jež ovšem nadšeně vyličil. Nahlédneme s ním v destičky Assurbanipalovy knihovny a v duchu srovnávejme je se zprávou biblickou, snažíce se nalézt podobnosti, které on nalézá. (Pokračování.)

^{*)} Rohling. Prof. Dr. A.. Über die Entstehung der Welt. Prag 1889 str. 10.

* * * SMĚS. * * *

O maturitních zkouškách na gymnasiích a reálkách vydal ministr k. a v. dne 23. května t. r. pod č. 17.541 toto vynešení: Kandidáti, kteří byli připuštěni k maturitní zkoušce ve lhůtě podzimní a při ní z jednoho předmětu neobstáli, mohou dostati od zkuš. komise dovolení, aby tuto zkoušku po půl roce opakovali. Mimořádně může na žádost zvlášť odůvodněnou zemským úřadem školním ve srozumění s komisí zkušební býti povoleno opakovati zkoušku z jednoho předmětu po půl roce také v tom případě, když kandidát v letním období dostal opravu a při ní v období podzimním neobstál. Při těchto opakovacích zkouškách může předsednictví býti svěřeno v případě potřeby také ředitelům ústavu. Nařízení to nabude působnosti už v podzimní lhůtě šk. r. 1903/4. r.

Nový český pravopis. Čís. 11. Verordnungsblattu přináší výnos, jímž ministerstvo k. a v., jež nedávno zavedlo nový německý pravopis, *zavádí nyní také opravený pravopis český.* Návrhy redakčního komitétu, skládajícího se z odborníků s prof. drem. Gebauerem v čele, byly *definitivně ministerstvem vyučování schváleny.* Nová *pravopisná pravidla budou zavedena na všech českých školách* v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Výnos sám zní: Český pravopis na školách obecných i středních, na nichž se vyučuje češtině jako předmětu povinnému neb nepovinnému, podle minist. výnosu ze dne 28. května 1903 č. 10.563 od šk. r. 1903/4 musí býti cvičen jen podle spisu »Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů. Přehlednuté vydání větší,« kterýž vydán v c. k. knihoskladu v Praze a jest jediným vydáním c. k. minister. autorisovaným. Cena knihy této neváz. 90 h, vázané 1 K. Menší vydání její se prodává po 30 h. Jinak mají o zavedení tohoto pravopisu obdobnou působnost ustanovení obsažená v minist. výnosech o jazyku německém ze dne 24. února 1902 a 12. března 1902. r.

Pravopis na škole obecné je zajistě tvrdým oříškem a jedinou správnou metodou k nacvičení správného pravopisu je diktát. Učitel řekne žákům větu, kterouž opakují, a pak hned samostatně píší. Na to učitel dotazuje se, co a jak napsali, a vytýká, proč se to neb ono tak a ne jinak

píše. Ovšem věty musí se rozdělit tak, aby do všech oborů zabíhaly a aby také stále pozornost napínaly. Nechceme tu snad psáti nějakou methodiku, ale dáme stručný návod vět: *Pýcha* k hlouposti se druží. — *Bodláčí píchá.* — *Sití* roste ve vodě. Chceš-li žiti, musíš *síti.* — *Sití* se chytají ryby. Nes ryby ve své *síti.* — *Syti* neradí všecko jedit. — Chléb *syti.* — Tedy zde na př. vidíme dosti látky v jazyku našem, a zdá-li se někomu, že tuto jen náhoda, nechť jen trochu přemýšlí nebo dopíše redakci a povíme ukázek více. Diktujte žákům: *Biskup* dává požehnání. A hned na to větu *By z kupní ceny slevil, přemlouvali.* Tak podobně lze i jinde nalézt. Tímto způsobem nuceno je žactvo zajisté k pozornosti a ku přemýšlení. Nedivte se ovšem, že z počátku budou míti děti v sešitech chyby, to nevadí, za to tím více a spíše budete míti hojně látky k rozhovoru mluvnickému. Počátek bude těžký, ale čím dále, tím větší se ukáže prospěch. Ku konci ještě pronášíme ne novou myšlenku, aby úkoly pravopisné byly vždycky souvislé články. Jen zanechte docela opisování s tabule, to už je strašně zastaralé a také zcela bezvýsledné, neboť tímto způsobem se cvičí pouhý mechanismus, který se v praktickém životě zle splácí. Jen cvičte diktát pilně a ku konci roku s radostí a hrdostí výsledek své práce spatříte!

—ch.

»Náboženství jest věcí soukromou a nikdo nemůže býti nucen k nějakým církevním úkonům« píše »Pr. L.« a diví se tomu, že Josef Uhř, 26letý čeledín ze Pcher, byl obžalován z přečinu proti veřejnému pokoji a řádu dle § 303. III. tr. z., jehož se dopustil tím, že dne 22. května t. r. v poli nesmekl čepici, když kněz jel kolem k nemocnému s »Nejsvětější svátostí«, že obrátil se obličejem od cesty a při tom ostentativně se usmíval. Čeledín odsouzen do tuhého vězení na 8 dnů, 1 postem zostřené. »Pr. L.« vidí v rozsudku tom zastaralost zákona a v urážení církevních úkonů snad zří pokrokovost. »Pr. L.« špatně zná bujně venkovské čeledíny, kterými zpustlost a nevázanost jen hraje a které poučí jen trest, protože dobré slovo u nich bývá docela marno. Nám vytýkají páni z »Pr. L.«, že rádi máme lid »chudý duchem«, že lid nepoučujeme; avšak totéž zvláště platí o »vůdcích červených«, kteří nevědomý lid strhují v život nezákonný, bouří mysl a svádějí v záhubu. Těm »červeným« temnota

lidu je vítaným prostředkem k jich nekalým agitacím. Poučujte lid, ať respektuje zákon a pak bude činnost Vaše blahá aspoň jednostranná! Vám se nesmí nikdo smát, hned se durdíte; my však sněsti »musíme« vše.

—

Ústav pro plicní choroby učitelů a učitelek má být zřízen ve Francii. Myšlenka, že boj proti tuberkulose v budoucnu náleží společností, uchopena byla národní jednotou učitelstva spolu se zástupkyněmi učitelek a usneseno také založení léčebny. Potřebný kapitál chtějí sehnati pomocí loterie, pro kterou každý učitel francouzský rozprodá 10 losů. Peníze na vydržování doufají dostati od vlády, departementů a učitelské jednoty.

—ch.

O reformě ústavů ku vzdělání učitelů přinesla paedagogická příloha vídeňského časopisu »Die Zeit« dne 13. a 27. května článek z pera odborníka, působícího na paedagogiu. Činí v něm návrhy: 1. Podmínkou přijetí do ústavu budiž nejméně nižší gymnasium s dobrým prospěchem absolvované. 2. Za profesory na ústavy budete ustanovováni jen síly učitelské s akademickým vzděláním a způsobilostí učitelskou pro gymnasia a reálky. 3. Cvičná škola ať se zruší a koná se zkušební rok. 4. Místo dosavadní maturity budetež zavedeny roční zkoušky za přítomnosti ještě jednoho učitele vedle zkoušejícího. 5. Ústav budiž v místě, kde je též hospodářská škola, a 6. návrh jest, aby v místě, kde je ústav, bylo okresní hejtmanské. — Vývody pisatelovy zaslouží pozornosti odborných kruhů. Co se týče učitelů povolávaných na ústavy učitelské z měšťanských škol, praví doslovně: »Přejeme zajisté každému, aby toužil po zlepšení a tudíž i větším služném a vyšším stupni na dráze úřednické, ale jen co je spravedlivé. Jestliže někdo absolvoval nejen gymnasium, ale má i gymnasijsní maturitu, navštěvoval pak nejméně 8 semestrů universitu, podrobil se státním zkouškám, nejprve jako suplent, potom 3 léta jako učitel působil a pak teprve prof. ustanoven a jmenován býti může, potom jest to nespravedlností, které není rovno, když z učitelstva škol obecných a měšťanských přejati hlavní učitelé mají titul (führen den Titel) professorů a do 9., 8. a snad i 7. třídy postoupiti mohou, nespravedlností takého druhu, že nutno se diviti, že se strany gymnasijsních a reálních profesorů z úcty k sobě samým a ze zájmů stavovských již dávno nebyl podán protest a neucíněny pa-

trické kroky. Že my tu věc zde k řeči přivádíme, k tomu nepřiměřely nás důvody spravedlnosti a práva, ale spíše živý zájem o vědecké vyskolení našich dorůstajících učitelů, aby úroveň vzdělání neklesla na nižší stupeň a pozvolna nebyla úplně systematicky snížena.

Schválené učebnice pro obecné školy. Známe a hojně používané učebnice »*Škola českého jazyka*«, mluvnice, pravopis a sloh v soustředních kruzích pro školy obecné, přispěním c. k. škol. rady *Ad. Heyduka* upravil *Arnošt Říha*, vyšel nákladem J. Otty v Praze 3. a 4. sešit vydání A) pro pětileté školy obecné, kdež každá třída shoduje se s jedním školním rokem, v *druhém opraveném vydání*, a schválen byl výnosem c. k. ministerstva osvety a vyučování ze dne 27. června 1903 čís. 20.463. Nové toto vydání vyniká výtečným zpracováním látky mluvnice na základě praktických zkušeností, inabýtých při vyučování dle 1. vydání učebnice, jakož i dle trefných pokynů odborné kritiky. Tyto nové schválené dílky 3. a 4. prodávati se budou nyní dle nařízení ministerstva pouze vázané po 80 hal. Dříve vyšly ve 2. vydání již prvé dva dílky, i jest nyní učebnice v novém přepracování úplná. České učitelstvo na tuto výtečnou učebnici zvláště upozorňujeme.

Nešvary při prodeji učebních knih. Ministerstvo vyučování v Prusku poukazuje na výnos ze dne 3. června 1903 a 7. května 1894, kterým obrací se proti způsobu kupování učebních knih a pomůcek se strany učitelův od firem, které platí jistá procenta ve prospěch dobročinných fondův učitelských nebo nákup jich ze spolkův učitelských, které pomůcky svým nákladem vydaly. Podobným jednáním se poškozují živnostnictvo, které si stěžuje na zamítání školních potřeb se strany učitelů pro nepatrné příčiny. Ministr žádá inspektorův, aby měli dozor na dokonalé provádění tohoto výnosu, neboť jen stálou kontrolou bude tomuto jednání odpomoženo.

O kopané píše týdeník *Slovo*: »Stále se všech stran ozývají se stesky a reptání na sesurovující vliv této přišerné hry, které obecenstvo tak nezkrtně holduje, že tomu obdobný případ lze naléztí toliko v perverzním kultu tenoristů. Sport jest zajisté krásná věc a systematické a rozumné jeho pěstění jediné jest schopno napravití schátralé nervy dnešní doby — ale všechno má své meze. Kopaná jest zajímavá, hraje-li se pořádně;

ale když pak kope kde kdo, beze vší sportovní ušlechtilosti, když to nevede nikam jinam, než že všechny děti po ulicích kopou kde co, ohrožují bezpečnost majetku a osob, rozedrou šaty a potlukou se, naučí se býti rvavými a surovými — pak skutečně by se měla ustaviti nějaká instituce, která by tomuto řázení položila své veto. Takto zatím jest toliko podporováno, zejména většinou denních listů, kde rubrika kopané zaujímá mnohem větší, významnější a přednější místo než rubriky kulturní. r.

Klerikalism v nemocnici. Pod tímto nadpisem stěžuje si »Právo Lidu«, že ve všeob. nemocnici v Praze přichází kněz nemocné vyzpovídati, což se nemocným přede mnami. Z toho vidí »Pr. L.« omezování svobody, vyvolávání pohoršení a trýznění nemocných. K tomu netřeba výkladu. Se slepým o barvách nemožno mluvit.

—.—

Učitelské zkoušky. V Prusku žádá se dle nedávno vydaného nového zkušebního řádu pro učitelskou způsobilost mimo jiné také znalost zvláštního oboru, na němž se delší léta vzdělávali, jakož i pedagogického díla, kterým se zevrubněji obírali. Dle zkušeností nabytých však smysl tohoto nařízení se minul cílem, poněvadž udání o zvláštním studiu bylo příliš všeobecné, kdežto mělo zasahovati do podrobností. Volili si totiž za tato thema na př. náboženství, dějiny, zeměpis, kdežto bylo potřeba obírat se pouze jistým oddílem těchto věd, aby jej řádně ovládali pilným studiem několika let. Práce v té příčině konaná má míti ráz vědecký, ne žákovský, jako bylo při pracích v semináři učitelském; dlužno vlastním přemýšlením řešiti pojednání.

Organisace slovinského učitelstva. Na poslední valné schůzi »Zvezy« (svazu) učitelských spolků slovinských bylo uvedeno, že svaz měl 1139 K příjmů a 1188 K vydání. Organ svazu »Učiteljski Tovariš«, vycházející v Lublani, čítal 857 odběratelův a měl 5296 K příjmův a 6012 K vydání. Druhý učitelský časopis »Popotnik« (Poutník) čítal 863 předplatitelů, 3292 K příjmův a 3570 K vydání. List pro mládež »Zvonček« čítající 952 předplatitelů, mělo 4192 K příjmův a 3928 K vydání. Poněvadž »Popotnik« platí nepatrné honoráře, bylo usneseno, aby byla vypsána odměna po 50 K za dva nejlepší pedagogické články. »Uč. Tovariš« má se starati více o materiální postavení učitelstva. Správce školy v Kastně,

kněz Butkovic z Istrie, dovozoval, že výsledku slušných žádostí učitelských spaťuje jedině v pevném svazu všech učitelských spolků v Rakousku. Na jiné schůzi jednáno o útocích klerikálů na učitelstvo a usneseno, aby v každé korunní zemi byl získán jeden obháje. Katolické učitelstvo má vlastní organisaci.

Bulharské učitelstvo dle »Szkoły« pečuje nejen o výchovu dítek, nýbrž i dospělých. Bulharský národ je velmi přičinlivý a práhne po vzdělání. Učitelé zakládají vzdělávací spolky a čítárny, pořádají divadelní představení za spoluúčinkování rolníků, rozšiřují noviny a časopisy, jichž sami jsou nejlepšími a nejspolehlivějšími předplatiteli; pečují též o to, aby nepravdivé placení nerušilo administračních prací. Vystupují také politicky. Mnoho Bulharů a Bulharek se vzdělává na ruských školách a považují za svoji národní povinnost po dokonání studií gymnasijských nebo universitních státi se učiteli nebo učitelkami na obecných školách.

* * LITERATURA. * *

Spisy proti alkoholismu doporučeny ministerstvem školám. V »Lidových rozpravách lékařských«, vydávaných redakcí doc. dra. L. Haškovce nákladem J. Otty v Praze, vyšla jakožto číslo 20.—21. celé sbírky vhodná, velice pěkně psaná brožura proti alkoholismu, obsahující dvě pojednání a sice: *Alkoholismus*. Krátký přehled časových otázek. Sepsal dr. Jan Šimsa. *Alkoholismus a škola*. Napsal dr. Duchoslav Panýrek. Cena brožury K 1'20. Brožura tato byla výnosem c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 6. dubna 1903 č. 934 doporučena školám obecným, měšťanským, středním, jakož i ústavům učitelským a spolu bylo učitelstvo těchto škol a ústavů na tento spis upozorněno.

Die Glaubensspaltung und ihre Folgen in der Gegenwart. Vorträge für die gebildete Männerwelt. Von Victor Kolb, S. J. Münster in Westfalen. Verlag der Alphonse-Buchhandlung (A. Ostendorff). Preis M. 1'50. — Na podnět arcibratstva sv. Michala přednášel slavný kazatel P. Kolb v adventě minulého roku ve farním chrámu Páně sv. Petra ve Vídni pro vzdělaný mužský svět »o roztržce ve víře a její následcích v přítomnosti«, kteréžto výborné přednášky vyšly nyní též tištěné (174 str.), což lze jenom pochvaliti. Jest to celkem šest řečí, z nichž první pojednává o Ježíši Kristu, jaké účte zevnější i vnitřní těší se u katolíků a jaké u protestantů, kteří za rozdíl mezi svojí a katolickou církví udávají to, že jejich

církev (evangelicko-lutherská) Krista Pána jediného jako Pána církve cti „, na což tu velmi pěkně posvíceno! Přednáška druhá pojednává neméně poutavě a časově o Písmu svatém, třetí o učení církve katol. a protestantismu, čtvrtá o řízení církve u nás a u protestantů, pátá o svátostech a šestá o mravouce. V době hesla: »Pryč od Říma« jest to spis na výstost časový a v každém ohledu důkladný; proto též od tolika vrchních pastýřů schválený a doporučený. Kéž by nám ho někdo přeložil do naší milé mateřštiny! Prokop Zalešl.

P. Ondřej Hamrle C. Ss. R.: **Katolická církev koncem XIX. století.** Několik úvah. Dle druhého vydání přeložil Václav Oliva. — Ve spisku tomto (94 stran) jediné a přesvědčivé dokázáno, že církev katolická jest Bohem samým štěpený strom života, což i v uplynulém století skvěle dokázala I. svou nezlomnou silou, neboť nemohla býti ani poválena, ani rozštěpena, ani okleštěna, ač nepřátelé její všemožně se o to přičiňovali, útočíce jak jen mohli na papeže, na nauky i vnitřní život církve, při čemž ani těch nejhnusnějších prostředků se neštilili; zvláště pak téměř barbarsky si počínalo Prusko a Rusko! Dále dokázala církev svůj božský původ v minulém století II. vzrůstem a to jak mezi pohany tak mezi konfesy křesťanskými, o čemž nejlépe přesvědčuje připojený přehled na str. 26. Konečně dokázala to III. svou působností; jesti ovoce toho stromu života: důstojná bohoslužba, zázraky, svatí, oddanost k Apoštolské Stoli, horlivost v modlitbě, láska k Pánu Ježíši, P. Marii, k duši lidské, k chudí, k nemocným, k sv. čistotě a ku vědám, což vše v míře nejhojnější jevílo se jako vždy, tak i ve století devatenáctém. Doporučujeme knihu tuto co nejlépe každému k poučení a povzbuzení, jakož i k odříznutí útoku na církev katolickou činěných.

Z nakladatelství *Cyrillo-Methodějského* (V. Kotrba) v Praze:

M. Bougaud: **O bolesti.** Dle čtvrtého vydání francouzského přeložil Ant. Melka. Bougaudův »Ježíš Kristus«, který vyšel jako X. svazek Vzdělávací knihovny katolické, jest zajisté v nejlepší paměti svých čtenářů. Splnil cele úkol svůj: v člověčenství Ježíšově spatřovati jeho božství. Stýmž

radostným zajmem setká se zajisté i staf: »O bolesti«, která jest výňatkem z výtečné apologie biskupa lavalského Em. Bougauda: »Křesťanství a doba nyní«. Autor věnuje tuto knížku »lidem trpícím«. Výborná kniha rozjímání, znamenatí pomůcka homiletická. — Na publikace Vzdělávací knihovny katolické znovu tu důtklivě upozorňujeme. Staf »o bolesti« vyšla jako 30. svazek této knihovny. Cena 90 hal.

Z nakladatelství *E. Beauforta* v Praze. **Přítel domoviny** přináší dokončení obrázků Dra. B. Prusíka (Jiri Ščerbinského) »Z různých vrstev«. Současně přináší počátek krásných povídek »Pod pyramidami« od duchaplného ruského spisovatele *Mordovceva*. Země plná tajů a kouzla nadchla talentovaného ruského spisovatele k řadě hluboce poutavých povídek, jež i u nás dojsa dojdou nehojnější obliby.

Polská hnhovna přináší poutavý román z továrního života *Wl. Reymonta* Zaslibená země. Talentovaný, mladý spisovatel přenáší nás do polského Manchesiru do Lódži, kde polský živel úporně nucen je bojovati s kapitalisty německými a židovskými. Vnikáme nejen do továren, ale i do rodin a to jak dělníků, tak i továrníků. A v tom pestrém kaleidoskopu leží vlastní půvab vysoce poutavého románu.

Z uměleckého nakladatelství *B. Kočího*. **Obrazárny pro českou školu a rodinu** sešit 17.—20. přináší tyto práce: Quido Reniho: Ejhle člověci!, Luď. Marolda: Přátelé, Václ. Jansy: Starý židovský hřbitov v Praze a Em. Horálka: Pérokresbu: Noc. Instruktivní stručný výklad doprovází každý z těchto význačných obrazů. Na populár levnou tou uměleckou galerii obrazů upozorňujeme své čtenáře. Zaslouží co největšího rozšíření.

Album Prahy, obsahující 22 nejvýznačnějších pohledů na Prahu, jak je přední krajínář V. Jansa ve velkém díle těchto nakladatelství: **Stará Praha** byl užito, podává zde v překrásné barevné reprodukci. Cena 2 K. Přátelé turistiky, kteří z cest svých alba pohledů rádi si přinášejí, mají zde dílo vzácné umělecké hodnoty a při tom opravdu báječně levné.

VYCHOVATELSKÝCH LÉTÁKŮ

číslo 1.

Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém.

Matka — dítě

od slečny AUG. ROZSYPALOVÉ, učitelky.

Cena 2 h; na 10 exemplářů dává se jeden zdarma.

Objednávky využívaje obrátem pošty: administrace družstva Vlasť v Praze, Žitná ulice č. p. 570-I.

PALESTINA — s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoremi. Barvotiskový orig. 1139×73 cm. Cena doplepené 14 K, s listami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zaslíla:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

MILÁČEK PÁNĚ.

Ctitelům nejsv. Svátosti oltární kytici tuto uvil Th. Dr. Karel L. Řehák. Se schválením nejdust. kníž. arcib. konsistoře v Praze. Doufáme, že všem duším, po dokonalosti křesťanské toužícím a Spasitele ve svatostánku milujícím, vložíme přemilý dárek do rukou! — Cena: brožirovaná K 1'20, s červenou ořízkou K 1'40, se zlatou ořízkou K 1'60. — Laskavě objednávky přijímá administrace družstva Vlasť v Praze čís. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumínům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nofrank. Rukopisy pro blav. list. zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Zákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přis. evky Josef Flekáčok, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Pius X., dříve kardinál Sarto, patriarcha benátský. Základové vědecké paedagogiky. — Sjezd učitelstva v Praze. — Pathologické zjevy ve škole. — Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Paprsek světlý, zářivý tryskl ve chmury smutku, jež halily církev Boží. Dumná píseň hran pohřebních umkla, zazněl radostný hlahol zvonů a nesl z věčného města radostnou zvěst, že Bůh dal osiřelé církvi nového pastýře, že na trůn Petrův vstoupil:

Pius X.,

dříve kardinál Josef Sarto, patriarcha benátský.

Ve svatvečer památky »sv. Petra v okovech« vstoupilo svaté kollegium v ústraní konklave, by zde vykonalo své právo a dalo církvi nejvyšší hlavu.

Významná to byla chvíle.

Mysl světa křesťanského nese se v den ten v dávné věky apoštolské, kdy svatý Petr úpěl v žaláři, kdy církev také byla bez pastýře.

A jako tenkrát ve lkání církve nesla se k nebi bez přestání modlitba k Bohu za něj, tak i nyní po tisíci svatých obětech nesly se modlitby kněžstva i lidu k nebesům, by Bůh dal církvi své hodného velekněze, jenž by důstojně vstoupil v šlépěje velkého svého předchůdce: *Lva XIII. slavné paměti.* —

Milosrdenství Boží sklonilo se k prosbám těm. Pátého dne vystupuje z konklave toužebně očekávaný papež, z loggie velechrámu sv. Petra nese se starodávný pozdrav radosti celému světu: »*Habemus papam*«!

A rychlostí blesku proniká zvěst ta celým světem. Na rtech milionů v nadšení chvěje se jméno nového papeže, a radostný jásot všech věřících jako ohlas radosti vrací se k věčnému městu, kde za velebného hlaholu zvonů ponejprv nový velekněz žehná »*urbi et orbi*«.

Celý svět křesťanský dýchá tichou radostí, která plní uspokojením všecka srdce, a radost ta nelíčená, nestrojená, která najednou ovládla nesčetné zástupy s dychtivostí očekávající výsledek volby, která bouřlivým ohlasem naplnila celou církev, ta ukázala jistě, že byla to ruka vyšší, která jako tam na nebi vládne harmonii věčných sfér, *obrací i srdce lidská v jeden soulad. Ten, který zkoumá*

ledví i srdce lidská, obrátil hlasy svatého sboru na *Pia Desátého*, před nímž sklonil se celý katolický svět, by přijal první jeho požehnání.

Pius X., patriarcha, kardinál Sarto. Životopis jeho pronikl všemi listy. Na skráň jeho, které šedinami ověncilo šedesát osm let, klade Bůh tiaru papežskou. Šedesát osm let! Jak dlouhá to pouť života — od prostého kněze až k nejvyšší důstojnosti papeže. Jak bohatý to věk lety, bohatší ještě činy! Však trpkou, mnohdy snad křížovou pouť jeho žití, bohatou tolika zkušenostmi, věnčiti bude vždy jedna a to nejkrásnější upomínka: *»Procházet, dobře činit«*.

Zachoval si *náboženství čisté a neposkvrněné*, — *svatost života a skutky milosrdenství* provázely kroky jeho žehnáním od hrdé Venecie do věčného Říma, by odtud dále kráčet, ozdoben těmi ctnostmi, v čele církve k životu věčnému.

Nezná bohatství, nezná slávy, chudičká byla jeho matka, chudý jeho život uprostřed chudých. Prostý jeho znak nese v zori nebes krásnou hvězdu a pod ní noří se kotva ve hlubiny moře. Jak krásný to znak jeho svaté *víry*, jeho pevné *naděje* v těžkých bojích života! A ten *»ignis ardens«*, jenž podle dávného proroctví má ozařovati dny jeho pontifikátu, zdaž to není jeho *láska*, ta láska účinná, provázená milosrdenstvím, které v paměť věků napsalo velké slovo Sirachovo: *»Kněz veliký, který za svého života opravil dům, a za dnů svých upevnil chrám, jak oheň plápolající a kadidlo, hořící v ohni.«*

Netušil asi, kdy nedávno žehnal základům nové kampanily benátské, která obnovena ze zřícenin má vévoditi městu a zvony svými zahlaholiti k nové slávě královny moře, netušil, že za nedlouho povolá jej Bůh, by spravoval dům boží, chrám svaté církve a mocným slovem svým k nové ji vedl slávě.

»Důvěřuji v Boha,« tak pravil, přijímaje volbu. A dobře děl. Vždyť *Ten, jenž z prachu pozdvihuje nuzného, by veliké věci učinil s ním, Ten jej neopustí.*

»Nechť kráčí tedy ve jménu Jeho v požehnání.«

Ten hlahol zvonů, jenž nesl se celým světem a zazníval od slavných katedrál velkých měst až k prostému chrámečku venkovskému, ten ať vždy nám připomíná velké slovo Písma: *»Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně«*; a cesty jeho nechť vždy vede *Ten, jenž jest cesta, pravda a život.*

»Deo propitio ad plurimos annos!«

Thir.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Poznatky veškeré pravdy — vykládá Mill — čerpány jsou ze zkušenosti, a podrží podmíněnou, relativní platnost svoji pouze tak dlouho, dokud jich nová zkušenost neopraví. To platí nejen o pravdách empirických, nýbrž také i o t. z. exaktních, za jaké až doposud these mathematické a logické byly považovány. Zkušenost sice nám hlásá pravidelnost zjevů přírodních a pochodů myšlení, avšak to je jen pouhá pravděpodobnost! Mill *věří* pevně (sic!*), že může někde ve vesmíru býti svět jiný, kde úkazy dějí se bez určitého zákona, dle pouhé *náhody*.**)

*) To je hodný, že aspoň věří na »sebe«! Pozn. spis.

**) Srov. Braig: »Die Freiheit der philosoph. Forschung« 1894.

Tážeme-li se nyní na základě výkladu předchozího: »*Co jest moderní věda?*«, tu nám odpověď přijde věru za těžko. Citovali jsme 3 vědátoři, kteří v učené republice provozují policejní dozor, bdíce nad tím, aby žádné podezřelé zboží s padělanou známkou nebylo vpašováno do výsadního chrámu té pravé *Vědy* — a co zříme?

První učí: »Připustíme pouze to zboží za vědecké, o jehož pravosti jsme se zrakem, hmatem, čichem, chutí byli přesvědčili.« Tak *Du Bois Reymond*.

Druhý káže: »Smysly klamou; pouze matematika skytá jistotu. Míra a váha! toť jediné spolehlivé kritérium.« A ten dozorce jmenuje se *Kant*.

Třetí nevrle bručí: »Dejte mi s tím vším svatý pokoj — nic není spolehlivé pravé — vše je podezřelé! Nelze věřit ani zraku, asi sluchu, ani míře, ani váze — v tom jsem *Sokrates*: ἴδᾱ, ὅτι οὐκ οἶδᾱ!« Tak *Stuart Mill*.*)

Ukážeme později, že sama theorie *paedagogiky* tohoto skepticismu nebyla ušetřena, a že v ní panuje právě taková rozháranost, jako ve vědách jiných. A nyní ptáme se: které jsou medle příčiny této rozháranosti vědy a nejistoty v těch nejjednodušších a ovšem i nejdůležitějších zásadách názoru světového?

Jest to především démonický téměř odpor proti methodě *deduktivní*, poněvadž ona ve svých důsledcích nezbytně vésti musí k *Bohu*, proti čemu se moderní vědátoři vzpírají zuby i nehty, až i s obětováním hlasu vlastního svědomí, ano i aprioristických axiomů logiky, jako na př. zákona kauzality čili přičinnosti. Kromě toho byl netušený rozvoj věd přírodních jednak původem nezměrné pýchy u těch, kdož nějaký nový nález učinili, jednak vedlo, ať tak díme, mikroskopické rozebírání výjevů přírodních k tříštění duševních sil a řemeslnému *specialismu*. »Cit pro přímou souvislost jednotlivých úkazů přírodních i lidských s jednotně vyznařujícím vesmírem schází dnešní vědě venkoncem; tudíž musí nynější věda jmína býti nefilosofickou, neznabožskou — ano bezduchou! Dnešní věda hýří v jednotlivostech; také si už tím sama sobě a jiným pokazila žaludek. Ve velikých stoupách »specialismu« bývají takměř rozmělněny duševní *individuality*, kterých zajisté dnes není menší počet stejného jádra jako kdy jindy, avšak bez přesných a vyvinutých individualit není žádné samostatné produkce. Odtud lze vysvětliti, že ve vědeckém světě našich dnů vedou slovo hlavní hlavy prostřední; duševní personality vymírají, a na místě jich objevují se veličiny číslované. Prozíraví pozorovatelé to již dávno předvídali. Již *H. Kleist* děl o specialitech: »Tyto osobičky sedí každý jako housenky; každá na svém lístečku; to je to nejlejší, tak se domnívají, a o strom se nestarají.«

Tak duchaplný neznámý spisovatel díla »*Rembrandt als Erzieher*. Výlučně odborné pěstování *vědění* přírodního bez *makroskopického* svazu bylo také příčinou porušení samého *pojmu vědy*, vzbuzujíc mylnou domněnku, že čím více vynálezů a zjevů přírodních kdo nastřádá, tím většího pokroku ve vědě učiní. Naproti tomu dí sám *Humboldt*, jinak nadšený citel method empirických: »Die Gegensätze zwischen der Natur und dem Geiste müssen doch nicht auf eine

*) Také slavný *Helmholtz* sdílí částečně stanovisko Millovo. Životopisec jeho Alfred Königsberger dí o tom ve 3. svazku svého díla: »In einer tief sinnigen Untersuchung über die tatsächlichen Grundlagen der Geometrie hat er gezeigt, dass die von Kant angenommene Ableitung der Axiome der Geometrie aus transscendentaler Anschauung eine unerwiesene, unnötige (!) und für die Erklärung unserer Erkenntnis der wirklichen Welt unbrauchbare Hypothese ist.«

solche Trennung des Physischen vom Intellectuellen führen, dass die Physik der Welt zu einer blossen Anhäufung empirisch gesammelter Einzelheiten herabsinke. Wissenschaft fängt erst an, wo der Geist sich des Stoffes bemächtigt, wo versucht wird, die *Masse der Erfahrungen einer Vernunft-Erkenntnis zu unterwerfen.*«*)

Krátce řečeno, pravá *věda* počíná teprve tam, kde *empirických* poznatků zmocní se *duch*, aby dle věčných, absolutních zákonů podrobil zjevy světa vnějšího naší existenci duševní. Z toho viděti, že věda moderní zůstala státi na poloviční cestě: navezla cihel, kamení, vápna, dříví atd. a nakupila to vše na jednu velkou hromadu, kterou nazvala pyšným jménem vědy.

(Pokračování.)

Sjezd učitelstva v Praze.

České učitelstvo škol národních, sdružené v »Zemském ústředním spolku jednot učitelských v království Českém« pořádalo ve dnech 5. až 9. srpna t. r. v král. hlav. městě Praze sjezd českého učitelstva a přátel školství.

Ve středu, 5. srpna 1903 konán přátelský večer na Žofíně k přivítání a seznámení účastníků o 8. hod. večerní. »Český Učitel« vyšel ve slavnostním rouše jako sjezdové číslo s úvodní básní J. Vrchlického.

Ve *čtvrtek 6. srpna 1903.* Učitelstva na sjezd súčastněného počítalo se na 3000 hlav. Mezi účastníky byly rozdávány hojné tiskopisy a »reklamy«. Tiskem rozdána jednatelská zpráva, kterouž napsal B. Skála, z níž vysvítá, že v Zem. Ústřed. sp. je 120 jednot okresních se 7763 členy. Odbory: *Odbor pro byty učitelské* řeší otázku zjednání vhodných bytů pro učitelstvo, otázku to akutní, jejíž rozřešení jest ovšem velmi těžké, ba téměř utopií. *Odbor hospodářský* zjednává nákup a výhody hospodářské pro učitelstvo; *odbor kalendářní* vydal lidové kalendáře »Havlíček« a »Palacký«, jakožto bojovníky proti kalendářům »klerikálním«! *Odbor pro kalendář učitelský* vydal společný učitelský kalendář pro Čechy a Moravu (teď, aby učitelé se krmili samými kalendáři!); *literární odbor* pečoval o literární vzdělání učitelstva, o zdokonalení tisku pro lid a pro mládež a o organizaci pracovníků k této činnosti (rozuměj vše proti »klerikálům«!).

Dále pečováno o zastoupení školství na výstavě petrohradské, (která se stále odkládá, nějak se to nedaří) a navrženo pořádati kresliřský kurs v r. 1905 za vedení prof. Boudy.

Smír s Jednotou pro školy měšť. nebyl docílen, neboť je všeobecně známo, že mnozí z pánů těch nemohou se přece »snižiti« k učiteli školy obecné! Ovšem spíše docílí se shoda s profesory, než s těmito. *Odbor právní* vyřídil několik set právních případů a redakcí K. V. Tučka vydává »Školské zákony«. — V roce 1904 bude pořádán v Náchodě kurs filosoficko-paedagogický. Záložna učitelská v Brandýse nad L. vykazuje obrát 1,306.000 K.

*) Kosmos I. pag. 70.

Pojišťování vyneslo organizaci 13.000 K.

Učitelské podniky svépomocné: Podpůrný fond 15.301 K, fond Škodův 412 K, fond útulkový 4450 K, fond pro stavbu sirotčince 2800 K, fond pro stavbu učitelského domu 1400 K. Bolzánův sirotčinec učitelský 104.189 K, samostatný sirotčinec učitelský 43.656 K, Spolek pro vydržování konviktův učitelských při Besedě učitelské v Praze 18.000 K, Spolek pro zbudování učitelského domu v Praze 3500 K. *Příští úkoly*: Vyměření aktiv. přídavku všemu učitelstvu, neboť ze 2798 českých obcí školních není aktiv. přídavku ve 2758 a toliko ve 40 obcích je akt. přid. vyplácen. Zákonitá úprava bytův učitelských. Plné výslužné po 35leté službě. Osobní přídavek pro ty, kteří se nestanou správci škol po 20leté službě. Úprava disciplinárního řádu. Norma pro spravedlivé obsazování míst učitelských.

Účetní výkaz čítá 56.649 K aktiv a 10.592 K pasiv.

Zahájení pracovního dne prvního stanoveno na 9. hod.; ale páni se raději procházeli po Žofinském ostrově a teprve, když jevena netrpělivost, zahájena o půl desáté schůze předsedou přípravného výboru p. Skálou.

Posl. p. Černý pravil, že stalo se nutností pro učitelstvo, aby svůj program formulovalo z toho hlediska, které o organizaci školství má, pro práci školskou i mimoškolskou — národní. Program ten má být oporou, který si má poněmáhle cestu raziti tam, kde hned na poprvé nebude přijat.

Největšímu účastenství těšila se sekce II. »*Správa a dozor ve školství*«, jejíž referentem byl pan K. V. Tuček.

Nejprve jednáno o prvním bodu:

»*Zákonodárství a administrativa*«. Referent p. Tuček: »Školství má být autonomisováno, ale pokud jsou poměry ústavní, mají se požadavky učitelstva zavěsiti na ně. Učitelstvo má pokračovati pokrokově a varovati se nevraživosti. Samospráva školská má se manifestovati jako autonomie vojenská, soudcovská a církevní. Učitelstvo chce být samostatné a neodvislé.«

Pan Šustr navrhl, aby církvím ponecháno bylo právo, aby mládež v náboženství vyučovaly dle přání rodičů — *mimo školu!* (Zamítnuto.)

»*Školské konference*«. Zpravodaj pan Tuček ztěžoval si, že konference pozbývají svého významu, protože nelze tam volně učiniti svůj projev z bázně před inspektorem. Učitelstvu je potřebí, aby si samo inspektora volilo, aby mohlo volně debatovati, což nelze před inspektorem jmenovaným.

»*Zemská konference*«. Návrh: »Konference zemská skládá se: 1. ze členů veškerého učitelstva v zemi ustanoveného, zvolených v okresních konferencích dle počtu členův učitelstva okresů tak, že na každých 100 učitelů voliti třeba jednoho delegáta do zemské konference. 2. Z volených zástupců jednotlivých politických okresů, jakož i zástupců škol jednotlivých kategorií, konečně i zástupců z rady zemědělské, komor obchodních a průmyslových, uměleckých a vědeckých*) akademií.« Pan Svoboda a p. Vraný báli se, že by byli do takové konference vysláni pokrokoví zástupci zmíněné intelligence a korporací. Na to rozčileně zvolal zpravodaj p. Tuček: »Kdyby český národ dusil školství, pak se raději sebeřme a jdeme odtud pryč. *Učitelstvo si musí samosprávu samo vychovat!*«

*) Zástupcové církevních korporací nemají míti místa v zemské konferenci. Zcela ve smyslu návrhů, dle nichž náboženství má přestat být výchovným činitelem!!

»O školských úřadech.« Staré stezky se projednávaly; zejména stížnosti vůči okres. hejtmanům a škol. inspektorům. Pan Tuček poukázal k tomu, že učitelstvo těmi poměry je samo vinno.

O programu tom široce rozpředli debatu pp.: red. dr. A. Hajn, starosta p. Rašin a p. Kubrycht se stanoviska samosprávy i státního práva.

Referent na to prohlásil, že program sjezdu předložený je takový, že i kdyby dnes učitelstvo podléhalo úřadům autonomním, že by setkal se s odporem *a pro učitelstvo byly by možná poměry ještě horší. Učitelstvo si musí samosprávu vychovat.*

(Dokončení.)

Pathologické zjevy ve škole.

(Pokračování.)

K příčinám, jež zaviňují abnormální zjevy ve škole, dlužno též počítati mimo jiné přetížení žactva, které bylo a dosud trvá. Nesmíme se klamati, a přes různá mínění jest nám zachovati nestranný úsudek, poněvadž ve skutečnosti toto přetížení učinilo mnoho škody na zdraví žáků. Toto přetížení má přirozené příčiny. — Každá věda pokračuje. Některá se usamostatňuje a žádá vpuštění do školních místností, čímž vyhovuje se různým hlasům, jež svoje obory nejlépe cení a přejí si, aby alespoň něčemu z této disciplíny bylo ve škole vyučováno. Proti této snaze nelze mnoho namítati, ale třeba také uvážiti obtíže, se kterými podobné zjevy jsou spojeny; neboť je jisto, že tím pro školu vzniká veliké zlo, totiž přetížení žactva, což obvykle mívá v zápětí smutné následky. Je tedy nevyhnutelno míti na zřeteli meze požadavků, které jsou označeny hygienickými předpisy.

Další vinu má špatné zatížení žáků, které je mnohem obtížnější než příčina nahoře uvedená, poněvadž od přetížení si dovede žactvo lehce pomoci, při čemž můžeme děkovati Pánu Bohu, že tento prostředek dítky mají. Kde se ukládá mnoho úloh na paměť na jeden týden, na druhý pak nic, síly se cvičí nestejnoměrně. Také chybou jest, když učitelé různých předmětů v téže třídě žádají, aby dítky pracovaly mnoho v jednom předmětu, čímž stěžují práci ostatním kolegům; tím vyvíjejí se ve škole pedopathické směry.

Dalším důvodem je četba a vše, co s ní souvisí. Jak zkušenost ukazuje, četba má na dítky rozsáhlý vliv. Jen četbou indiánských a krvavých románů si vysvětlujeme útěk školních dětí do Afriky, Ameriky a jinam. Moudří vychovatelé ovšem nedají těchto knih dětem do ruky, ale ony si je zaopatří samy.

Tu nastává nám zajisté oprávněná otázka, zda tyto zjevy jsou častý? U nás nemožno dáti na ni náležitou odpověď, poněvadž ty věci se u nás nevyšetřují. Na školách wiesbadenských byla podobná šetření systematicky pěstována. Z 1167 žáků pozorovaných připadlo na tyto abnormální zjevy asi 28⁰/₁₀₀, tedy zajisté veliké číslo. Tak bylo vyšetřeno na počátku zkoumání. Dnes však z 1253 žáků našlo se jen 3¹/₂⁰/₁₀₀, protože se příslušní činitelé radikálně postarali o nápravu, bojíce se smutných následků. Zavedli totiž školní lékaře, kteří se o zmenšení těchto zjevů ze všech sil svých přičinili.

V lipských školách odborník Spitzner konal pedagogická šetření ve středních a vyšších obecných školách, rozdělených na 8 tříd, a to tak, že každou para-

lelu sledoval samostatně. Ve středních obecných školách u hochů nalezl v paralelkách v A. tělesných abnormálních žáků 23·5⁰/₁₀₀, v B. 45⁰/₁₀₀, u dívek v A. 45⁰/₁₀₀, v B. pak 30⁰/₁₀₀. Ve vyšších obecných školách u hochů shledal v A. 22·9⁰/₁₀₀ v B. 29·5⁰/₁₀₀, u děvčat pak bylo 44⁰/₁₀₀ abnormálně tělesných dívek.

Spitzner zkoumal však také duševní poruchy a přesvědčil se, že v prvním případě (na středních školách obecných) u hochů bylo duševně abnormálních 30⁰/₁₀₀ v A., v B. 28⁰/₁₀₀, u děvčat v A. 20⁰/₁₀₀, v B. 12⁰/₁₀₀, v druhém případě (na vyšších školách obecných) pak u hochů průměrně 31⁰/₁₀₀ a u dívek 18⁰/₁₀₀.

Z uvedeného je patrné, že tělesná a duševní abnormalita úzce spolu souvisí. Procent tělesných i duševních vad je dosti slušný počet, jako na př. v Lipsku 21. A tu dlužno uvažovati o nutnosti, jak se má proti tomu zlu pracovati a co s těmito zjevy počíti?

Především je nevyhnutelno, aby těžké případy pathologické byly ze školy vyloučeny; nejasné a slabší případy pak dlužno studovati, pozorovati. To není příjemná práce, ale přece je nezbytná. Kam vyloučiti dítky příliš obtížené? Odpoví se nám: Do ústavů! Očekávali bychom, že země nebo korporace bude podobné ústavy vydržovati, avšak není tomu tak. U nás se toto břímě vrhá na města nebo na jednotlivce. Zavítáme-li do ústavu idiotů v Praze, shledáme, že je čistě soukromý, kde dlužno více nebo méně platiti za chovance. Poněvadž pak nastane brzo přeplnění, bývají žadatelé zhusta odmítnuti.

Někteří zase naproti tomu žádají, aby podobné dítky byly vychovávány v rodinách. Oboje vychování má svoje výhody, ale také stinné stránky.

Bylo by ovšem lépe, kdyby tyto abnormní zjevy se poznaly zavčas. Avšak věc není tak jednoduchou, jak se na první pohled zdá, tu mnohdy vychovatelé dobře nevidí nebo nechtějí viděti. Stává se, když hoch neprospívá, že se nutí k učení, domlouvá se mu; považuje se za notorického lenocha, že nechce svého nadání využítkovati. Proto vynakládají se všechny prostředky, ano i tělesné tresty, aby takový žák byl pohnut k výsledkům utěšeným. A pozdě teprve splácí rodiče, když objeví katastrofu, když se přesvědčí o pravém stavu věci.

(Dokončení.)

Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

(Pokračování.)

Dobu tu charakterisuje koop. Ressel v knize: »Geschichte der Kirche und Schule in Gablonz« slovy: Potřebovala »stará« škola všelijak trpící nutně zkušeného lékaře, ale ještě nutněji potřebovala lepší — kuchyně. Tedy ani roku 1848 existence učitelů nebyla lepší! Vizme jen jediný toho obrázek. V semilském střídnictví konala se první učitelská porada dne 12. října 1848 ve Vysokém nad Jizerou. Na této poradě sešlo se 43 učitelův, 22 školních pomocníků a 11 učitelů náboženství. Přítomen byl také okresní školní dozorce, vikář Jách. Schaurek, farář té doby v Držkově. Hned na počátku přednesli mnozí učitelé přání, by pro přístě směli se sejíti v menších kroužcích, neb dostavení se do vzdálených míst, kde

se porada konati má, jest spojeno pro ně s velikými výlohami, jež z vlastního zaplatiti nemohou. Učinili návrh, aby se každému, takým poradám přítomnému na penězích dalo 48 kr. konv. č., jinak že se jich nemohou účastniti. — Pak přistoupeno bylo k volbě předsedajícího, a zvolen byl učitel na vzorné škole ve Vysokém, Josef Daubalík. Prvním bodem této porady bylo: Materiální postavení učitelů. Sotva tato otázka byla vyslovena, již ozývaly se mnohé žaloby na pode vší kritiku nedůstojné placení učitelstva. Přítomní se vyslovili, že valné většině učitelstva i ten skrovný školní plat byl v congruu pojat. A učitelé toho platu ani neviděli, musí stále žádati od vrchnostenských a obecních úřadů, aby plat ten vymáhaly. Byl tedy vymáhán školní plat vojenskou exekucí, ale nadarmo; učitel musil sám ze svého ještě zaplatiti exekuční výlohy. Přítomní učitelé přednesli, že mají mezi lidmi nedoplatku 4673 zl. 24 kr. k. č. Za příčinu takového neblahého a trestuhodného jednání rodičů, neplatících školní plat a jiné dávky, uvádějí učitelé pobuřující letáky, které lid houfně čte, a nerozumně si vykládaje svobodu, vzpouzí se učitelé dáti, co mu náleží. A jelikož téměř vší moci zbaven jest, trpí učitel hroznou bídou. Většina učitelů vyprávěla, že následkem toho upadli do dluhů, jiní opět musili co měli prodati, aby sobě a svým rodinám mohli zaopatřiti potřebný chléb. Včasné zlepšení těchto neblahých záležitostí jest nanejvýš třeba. Tak vypovídali všichni.

Druhým bodem této porady byla úvaha o dalším vzdělání učitelů. O tomto předmětu povstala celá debata. Doporučovalo se zakládati učitelské knihovny a četba vhodných paedagogických spisů. Přítomní učitelé toužili po zřizování lepších učitelských ústavů, kde by se patřičně noví učitelé vzdělávali mohli. Konečně vyvolení byli na této poradě dva učitelé, učitel Kafka ze Semil a Donat Woprschalek z Jablonce n/N., aby odebrali se jako deputace do Vídně a vyžádali si audienci u císaře Ferdinanda a přednesli mu trapné a nedůstojné postavení učitelstva v severních Čechách. Přítomní sebrali sbírkou potřebný peníz této deputaci na cestu. Co deputace vyřídila, bohužel, nikde není zapsáno. Statistika vykazovala r. 1848 následující: Hlavních škol bylo v litoměřické diecési 8, triviálních škol, společných pro chlapce i děvčata 804, oddělených toliko pro děvčata 20, městských škol 84, venkovských škol 822, učitelů na městských školách 140, učitelů na venkovských školách 721, pomocníků na městských školách 130, pomocníků na venkovských školách 355, triviálních škol bez pomocníků bylo 385, s jedním pomocníkem 286, se dvěma pomocníky 56, s více než se dvěma pomocníky 14, expositních pomocníků bylo 68; ročně obsadilo se přibližně učitelských míst 24, míst pomocníků 25. Diecése byla rozdělena ve 24 školní okresy. — Vizme konečně, jak se vedlo školství r. 1849. Agenda vikářů — okresních školních dozorců byla té doby více než složita. Musili referovati konsistoři po skončených výročních zkouškách: 1. sumárně a přehledně o stavu školství za minulý školní rok, 2. musili podati výkaz o prospěchu žactva z jednotlivých předmětů, 3. výkaz o sbírkách pro chudou mládež, 4. seznam bibliotek školních, 5. zprávy o školních nadacích a 6. musili referovati, zda-li hluchoněmé dívky jsou vyučovány, kdo je vyučuje a s jakým prospěchem.

[Pokračování.]

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Pokračování.)

Bohové, jichž na počátku stvoření povstala celá řada, skupili se kolem nejvyššího pána svého, jímž byl Anu.*) Však co již stvořeno bylo, celý ten chaos, ovládaný byl bytostí, jež zvána Tiámat (tihom, v assyr. tiamat = propast, byla zosobňována a představována jako bytost zlá, jakási saň), jež sice obmezována byla bohy, ale přece tvořila tvory bez přestání. Stvoření tato ale byla fantomy, monstra, mající vypůjčené údy dvaceti zvířat různých. Tiámat dala jim zbraně, dala rozkazy Kingu, svého chotě, a vyšla v boj s bohy. Všichni bohové trnou strachem a nevědí koho poslati v boj. (Bylat Tiámat vyobrazována jako obluda, drak sedmihlavý nebo had; německá výprava, řízená Dr. Koldewey-em objevila ve zříceninách starého Babylona ulici, jež vedla branou Ištařinou k paláci královskému, a tam nalezeno vyobrazení tohoto »draka«, jež připojil Del. ke druhé přednášce svojí v obr. 14.) Anšar poslal rychle svého syna Anu. Avšak Anu měl strach a nezmohl ničeho proti ní. Poslán bůh Ea, ale i ten trnul bázní a nechtěl učiniti útok. Až konečně Marduk, syn Eův, cítil se dosti silným k vítězství; všichni bohové, shromáždění na hostině, prohlásili ho za svého hrdinu a krále, jehož rozkazy všechny měly hned býti vyplněny. I vyzbrojil se lesklou, zářící zbraní, vzal si luk a kopí, kopí vzal do pravé ruky, luk a toul visely mu po straně. Vstoupil do svého válečného vozu, položil před sebe blesk, tělo naplnil plamenem šířajícím, zhotovil síť, kterou upevnil na čtyřech stranách světových, aby do ní lapil Tiámat, postavil na stanoviště čtyři větry, sedm blesků, bouři zuřivou, spůsobil vichřici, aby omámil Tiámat, dostal se skrze netvory její až k ní a vyzval ji na souboj. Vyšli proti sobě; Marduk v oko zapletl Tiámat, a když rozevřela tlamu svoji, vpustil do ní víchr tak prudký, že tlamy

zavřítí nemohla, vrazil kopí své do ní, páral ji a vytrhal vnitřnosti; a bohové, ji doprovázející, třáslí se strachem. On svázal je i Kingu, jejich pána, a vedl v řetězích svázané před trůn svého děda.

Bylo nutno odstraniti tělo Tiámaty a zaříditi vše ve prospěch vítězů. Marduk vrátil se k Tiámatě, kterou byl svázal řetězy. Vstoupil nohou na ni, nožem svázal ji zabil. Bohové se radovali a poslali mu dar, tribut míru. On rozřízl kadaver tak, jako ryba se rozřízne, když má se usušiti. Jednu polovici pověsil nahore, a tak povstalo nebe, druhou pak položil pod nohy, učiněna jest země. Je tedy země jako podlaha podoby překocené lodi, či spíše obráceného koše (jehož se až dodnes užívá ke převozu přes dolní Eufrat), svoje extremity vyvyšuje jakožto vrcholky hor, mezi nimi nejvyšší bod tvoří zasněžené hřebeny, na nichž Eufrat svoje prameny sbírá. Na úpatí pohoří vztýčují se boky této lodi náhle a obklopují zemi vysokou zdí a bez otvoru. Vody shromáždily se v tomto tak povstalém jakémsi příkopu. To je moře úzké a tajemné, řeka Ocean, kterou lidé nesmějí přejíti bez dovolení bohů; vlny její oddělují kraj lidí od krajů, bohům vyhrazených. Nebe zdvihá se nad »horami země« jako mohutná kopule, opírá se o zeď, jako dům opírá se o základy. Marduk je opatřil pevným kovem, jenž všemu vzdoruje, leskne se v paprscích slunce a v noci představuje pouze plochu modrou, posetou hvězdami. Tu nechal Marduk na jižní straně celou, na sever ji vyhloubil, na východ i západ učinil dvě brány, prostředkující spojení s venkem. Slunce vychází branou východní, přejde klenbou, západní branou zajde a pod zemí tráví noc. Marduk upravit pohyby celého vesmíru; upravit rok, rozdělil ho na 12 měsíců po třech dekadách dnů a určil v každé dekadě vládu jednomu dekanovi. Pořádek dnů dostal v moc Nibiru (planeta Jupiter). »Rozsvítil lunu, aby panovala nad nocí, i stala se z ní hvězda noci, aby určovala dny« (tím vysvětleno, že den určoval se lunou a začínal se při východu jejím, tedy asi v 6. hod. več. a trval do večera příštího). Upravit dráhu planetám, čtyři světil čtyřem bohům, sám nechal si pátou, našeho Jupitera, a učinil se pastýřem tohoto stáda, jehož jednotlivá souhvězdí uspořádal.

(Pokračování.)

*) Maspero. G., Histoire ancienne, I. str. 538. násl.

* * * SMĚS. * * *

Přistupte za členy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast usnesl se ve schůzi dne 13. srpna t. r. konané, požádati nejprve veřejně a pak třeba soukromě všechny ty, kdož píší do »Vlasti«, »Vychovatele«, »Sborníku Hist. Kr.«, »Našich Listů«, »Hlasů sv. Václavských« a »Vzdělávací četby katolické mládeže«, aby přistoupili za zakládající členy družstva Vlast. Zakládající člen splácí 100 K ve lhůtách; spisovatel může si vklad honořečem odepsati.

Výbor družstva Vlast konal dne 13. srpna třetí schůzi v XIX. správním roce za předsednictví vdp. Dra. Rud. Horského, kníž. arcib. vik. tajemníka a faráře v Šárce u sv. Matěje a za hojného účastenství členů výboru. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Po vřelé vzpomínce na sv. Otce Lva XIII. jednatel p. red. Tomáš Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Ustanoveno bylo, aby titulní obraz kalendáře »Sv. Vojtěch« tvořila podobizna sv. Otce Pia X. — Ke katol. sjezdu brněnskému zašle výbor pozdravný telegram a k 40letému kněžskému jubileu Jeho Excell. ndp. Dra. Sal. Fr. Bauera, biskupa, odešle výbor pozdravný dopis. — Živou debatu vyvolal referát o propagandě »Vlasti« a o propagandě nového členství družstva Vlast. Zevrubný referát byl přijat a členové výboru rozdělili si agitační práci. — Rovněž byl přijat referát o tom, jak letos pohlížely různé katolické časopisy a frakce na oslavu Husovu a jak na ni pohlížíme my. Obsáhlý referát zásadně přijatý bude podroben zevrubné kritice dvou vynikajících členů výboru a bude vydán ve »Vlasti« jako projev výboru družstva Vlast. — Jako vzácný host byl schůzi přítomen p. prof. Ant. Drápalík z Brna. — Po vyčerpání obsáhlého programu byla schůze skončena.

Dvorní rada dr. Willmann byl dán na svou žádost jako řádný profesor filosofie a pedagogiky německé university v Praze do výslužby s císařským uznáním jeho činnosti. Narodil se 24. dubna 1839 v Lisse v Poznaňsku, studoval ve Vratislavi, Berlíně a Lipsku matematiku, filosofii a filologii. R. 1862 byl promován na doktora filosofie v Berlíně, následujícího roku složil státní zkoušku pro střední školy tamtéž a odešel do Lipska, aby studoval důkladněji Herbautovu filosofii

a pedagogiku. V Lipsku působil pak jako učitel v Zilleroově semináři, Barthově vychovávácí škole a jako gymnasijský učitel. Roku 1868 byl povolán za profesora městského pedagogia do Vidně, r. 1872 za mimořádného profesora na nově zřízenou stolicí filosofie a pedagogiky na pražské universitě. R. 1876 zřídil pedagogický seminář jako první v Rakousku. R. 1877 byl jmenován řádným profesorem. Po rozdělení university této (1881) působil na německé universitě. Do r. 1883 byl členem zemské školní rady v Praze. Ředitelstvu Lvovy společnosti náleží od r. 1896, kuratoriu akademie hr. Straky od r. 1900. R. 1901 byl jmenován dvorním radou. Willmann je bez odporu nejlepším pedagogem přítomné doby, ač jej církví nepřátelský učený svět umlčuje, poněvadž je věřícím katolíkem. Napsal celou řadu vynikajících spisů pedagogických. Herbartovského stanoviska ve výchově se vzdal. Za svůj pobyt ve výslužbě si vyvolil Solnohrad.

Jak se to rýmuje? P. Jar. Vrchlický na počest sjezdu učitelského, konaného ve dnech 5.—9. srpna v Praze, napsal proslav, v němž nadšeně opěvává J. Amosa Komenského jako vzor českého učitele. Mezi jiným tu dří: »jeť heslo jedno vaše aureola a stačí za vše, *Komenského škola*.« — A pan říd. učitel K. V. Tuček ze Štáhlav pojednává o správě a dozoru ve školství, navrhuje resoluci: »Církvím ponecháno buď právo, aby mládež v náboženství vyučovaly *dle přání rodičů* avšak bez vlivu na vyučování světských učitelů. Dodatek p. Šustrův, dle něhož náboženství již ani do školy nepatří, aby se totiž vyučování náboženství stalo *mimo školu*, byl zamítnut. — P. Vrchlický, jak patrně ve svých názorech o valné většině nynějšího učitelstva je o dobrých 40 let nazpátek. Komenský a organizovaný nynější učitel! Tomu už dávno zásady Komenského jsou starou rachotou! Ten má své jiné modly! Vždyť jemu již ani neplatí 1. článek školských zákonů o účelu školy obecně v jejím nábožensko-mravním poslání. r.

»Mluva skutků«. Pod tímto titulem uvádí »Český Učitel« v č. 44. s obvyklou pósou frázovitého křiklouna, že pohřbu předsedy klerikálního spolku učitelů, Karla Skultetyho v Šestovicích, který se konal dne 29. června, nesúčastnil se »žádný klerikál! Ti, za něž tak byl bojoval, více ho nemohli potřebovati; ti, jimž nejen zdraví tělesné,

ale i rozum (světe žasni!) v oběť přinesl, ti odkopli ho na dobro! — Pánům z táboru »organisovaných« mělo to být vlastně vítáno, že mohou účastníci se pohřbu beze styků s těmi nenáviděnými klerikály, a že tu »poslední poutu«, kterou oni chůzí za rakví hovorem a bavením se mezi sebou zesnulému prokazují, mohli též zesnulému našinci vzdát. Že se účastníci pohřbu, usvědčuje konečně organisované z té nepravdy, že zesnulý nebyl nikterak tak zlý, jakým ve svých listech často jej líčili. Byl krajně snášlivý a kolegiální. Ale za živa byl jim trnem v oku; — po smrti šli mu na pohřeb.

— Ostatně pání asi nevědí, že kněžím v neděli neb o svátek se vzdáliti ze svého působiště, jest velmi zhusta zcela nemožno. — Vy, pánové, kteří jste na pohřbu byli, tímto svým »vejšlapem« jste domnělou povinnost ke kolegovi *škončili*. My známe však ještě jinou, krásnější povinnost uctít památku zesnulého, která vám je cizí. Tu nám diktuje naše náboženské přesvědčení. Která to je, snad ještě ze školy se pamatujete. A té dostátí jest naší úlohou. Vaše mravní rozhorlení nad domnělým nedostatkem naší piety k zesnulému kolegovi, jest čiré farizejství! — Ostatně můžeme oznámiti, že věrný přítel zesnulého, dp. Tomáš Škrdl, jenž právě pro den sváteční nemohl se tedy pohřbu účastniti, zaslal ihned na farní úřad ve V. Jesenici soustranný příspěv, že týž uveřejnil ve »Vlasti« a ve »Vychovatel« o zesnulém čestnou vzpomínku, 5 exempl. »Vlasti«, kde tato vzpomínka byla, že rozdal mezi příbuzné zesnulého a 50 otisků že zaslal choti, pí. Skultěty-ové, aby je rozdala v posledním působišti zesnulého, v Šestovicích. Co učinila pro spásu duše a pro čest zesnulého valná hromada Jednoty katol. učitelstva, o tom svědčí veřejná zpráva o ní vydaná.

Kvinkvenálky učitelské. Ředitelství škol došel v těchto dnech následující příspěv: »Aby zjednodušilo se dosavadní úřední jednání při udělení pětiletých přídaveků definitivně ustanoveným učitelům škol středních, vidělo se panu c. k. ministru kultu a vyučování vynesem z dne 24. června 1903 č. 13.584 naříditi toto: »Příště upustiti jest z pravidla od podání písemných žádostí za udělení přídaveků pětiletých; příslušným učitelům v přiměřený čas před počátečním termínem příslušného přídavku jest se u ředitelstva ústavu jen ústně přihlásiti a doklady, jimiž nárok na přídavek ten se prokazuje

(o prvním definitivním ustanovení, po případě o započetí služby suplentské, o ustanovení ve vlastnosti provisorního učitele a o udělení předchozího přídavku pětiletého), předložit. Na ředitelstvu pak jest, aby, čeho dále třeba, zařídilo v podání svém k c. k. zemské školní radě o všech k tomu hledících okolnostech, zvláště majíc zřetel k ustanovením § 2., odst. 3. a 4. zákona ze dne 19. září 1898 ř. z. č. 173, co nestručněji vyslovilo. Jen v těch případech, kde běží o udělení přídavku v jiném termínu než normálním, jest příslušnému učiteli, jako dosud se dělo, podati písemnou žádost prostřednictvím ředitelstva k c. k. školní radě. V Praze dne 26. července 1903. C. k. zemská škol. rada, č. 28.881. — Bylo by si přáti, aby v pětiletých přídavecích učitelů na obecných a měšťanských školách co nejdříve bylo vydáno rozhodnutí téhož smyslu. Neboť tímto řízením jest jasně akcentováno *právo učitelů* na přídavky, jež prostě náležejí těm, kteří povinností svým dostáli, a jichž udělení není aktem milosti, za který znovu zas zvláštní kolkovanou žádostí prositi se má.

r.

V Praze dostal dovolenou mezi škol. rokem a podporu p. Cyrill Sládek, učitel obecné školy u Matky Boží Vítězné, aby šel zkoumati metody kreslení v Berlíně. Týž pán doprovázel slovem uměleckou obrazárnu B. Kočího, avšak pro hroznou češtinu musel toho nechat. Česky neumí, německy zrovna tolik a tak si Praha užila notnou ostudu tím pánem v cizině. Jak ten tam mohl reprezentovati české učitelstvo? Pomalu bude tomu půl roku a pražské učitelstvo s dychtivostí čeká, co p. C. Sládek v Berlíně vyzkoumal. Jakoby tu nebyli skuteční kreslíři v Praze v řadách učitelstva, to musel se vyslati člověk, který tužkou i umí ani črtnout! Ovšem, dle slov pána toho, je on jediným povoláním ku zreformování kreslení *v král. hl. městě Praze.* — ch —

Náboženská vyznání v Německu.

Dle 150. sešitu »Statistiky německé říše« dovidáme se, že při posledním sčítání v Německu bylo 221 vyznání náboženských. Tento překvapující výsledek rozlišuje pět velkých skupin: křesťany, židy, přívržence jiných nekřesťanských vyznání a konečně osoby bez udání náboženství. Všecka vyznání vypočítávati bylo by velmi unavujícím. Jen dlužno podotknouti, že je 49 druhův evangelického a 29 druhův katolického vyznání; k velké skupině »jiných kře-

stanů» čítá se celkem 107 vyznání (na př. jen po 8 druhích baptistů a apoštolských, 9 druhů nekatolíkův a quakrů, 7 druhů svobodně náboženských lidí, [freireligiös], armáda spásy). Všech křesťanských vyznání je 185. Vedle židů je 14 skupin vyznavačů jiných nekřesťanských vyznání (mohamedáni, budhisté, brahmíni, vyzývači ohně, slunce a j.); dále je 22 vyznání jiných, která se kloní k ateismu a materialismu a ovšem také k pohanství.

Nová pravidla pro měšťanské školy.
Z Vídně, 1. srpna. Věstník ministeria kultu a vyučování ze dne 1. srpna t. r. obsahuje několik výnosů ministra kultu a vyučování, které obsahují předběžný výsledek reformy měšťanských škol a ony novoty, jež se vidi vyučovací správě již nyní potřebnými. Dle doslechu budou brzo následovati opatření ve příčině vzdělání a zdokonalování učitelstva, zlepšení učebních osnov na měšťanských školách dle nabytých zkušeností a stran vydání nového školního a vyučovacího řádu. První ze zmíněných výnosů podává nová ustanovení o přijímání do měšťanských škol, dovoluje vedle praxe v Čechách již prováděné za jistých předpokladů přijímací zkoušku a odmítnutí takových žáků, kteří by pro pokročilý věk nemohli do měšťanské školy chodit ani plný rok a proto by nemohli nabýti většího vzdělání než v obecné škole. Druhý výnos jedná o vysvědčeních na měšťanských školách; jejich vydávání má býti přispůsobeno vysvědčením na nižších školách středních. Současně další nařízení má konečně za účel rozšířiti měšťansko-školské vyučování i na mládež odrostlou školní povinností a sice tak, jak je řečeno v § 10. novely k říšskému zákonu o obecných školách. Ani zřízení ani návštěva takových kursů není nucená, tak že tu nelze mluvit o rozšíření školní povinnosti. Pouze jsou cestou nařizovací dány podmínky, že fakultativně mají býti s měšťanskými školami spojovány učební kursy, které mají zvláště vyhovovati novým úlohám, které byly novelou ke školskému zákonu z r. 1883 přikázány měšťanským školám (příprava pro jisté vyšší ústavy vyučovací). Nejprřednější

vyučovací předměty těchto kursů jsou pro chlapce počty, druhý živý jazyk a těsnopis; u děvčat druhý živý jazyk, těsnopis a vědomosti užitečné pro vedení domácnosti, spolu s poučením o zdravotnictví a domácí ošetřování. Vyučovací správa počítá především s tím, že vždy v jednom školním okrese aspoň při jedné měšťanské škole chlapec a jedné dívčí budou takové kursy zřízeny. »Praž. Nov.« 2. srpna 1903.

»Naše Listy«. Tento měsíc bude ukončen XII. ročník »Našich Listů«. »Naše Listy« jsou statečným obhájcem zájmů katolických a když je toho třeba, činí těmto zásadám průchod i ve vlastní straně. »Naše Listy« nikdy ani v nejmenším směr přesně katolický neopustily a jsou tudíž dobrým vodítkem těm, kteří je odebírají. Redaktor p. Tom. Jiroušek a p. farář Dr. Rud. Horský, hlavní spolupracovníci, vynikají vůbec jako přední křesť.-socialní předáci, jejich články jsou výborné, tak že žádný jiný list křesťansko-socialní nemůže s »Našimi Listy« konkurovati. Na základě toho žádáme jejich čtenáře, aby jim nejen věrní zůstali, alež aby počet jejich předplatitelů všemožně rozmožnili. Doba je vážná, pro katolicismus velmi nebezpečná, i hledej každý útočiště u statečných obránců víry, a těmi jsou »Naše Listy«.

* * LITERATURA. * *

Inkvizice (církvní, španělská, protestantská a židovská) ve světle pravdy. Dle různých pramenů napsal Václav Oliva. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství (V. Kotrba) v Praze. — »Lidová knihovna«, vydávaná »Zemským sdružením katolických spolků v království českém« za redakce ThDr. Josefa Buriana, sídelního kanovníka na Vyšehradě, přinesla v díle druhém svrchu jmenovanou práci (204 str.), v níž po vhodném úvodu poukázáno nejprve na to, kdo rozšířil lži o inkvizici, načež stručně podán životopis tohoto »hrozného charakteru« (Juan Antonio Lorente), cena jeho spisů a vyvrácení lži jeho učencem Hefelem. Potom teprve v oddílu prvním důkladně pojednáno o inkvizici církví a »španělské«, čemuž předeseán význam slova: inkvizice, poměr církve ke kacířům, oprávněnost církve k napomínání a trestání bludařů, státní moc a církve, zákon o upalování kacířů atd. Inkviziční řízení (zatknutí, soudní dvůr, výslech a pod. jest tu podrobně vyspáno. K oddílu tomuto připojen dodatek, v němž stručně pojednáno o Tomášovi de Torquemada, o inkvizitoru Dr. Petru Arbēsovi a Carranzově. V oddílu II. vylíčena inkvizice protestantská, na niž zvláště upozorňujeme, a posléze v oddílu III. inkvizice židovská. Doporučujeme spis tento co nejlépe.

DOBŘÁ MATKA — DOBRÝ OTEC.

Vychovatelských letáků Jednoty katol. učitelstva, čís. 2. Cena 2 h. Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlasť v Praze, čp. 570-II. — Spisovatel předvádí svoji dobrou matku; za děti se modlíla, dobře je vychovávala. — Křesťanské matky, čítejte podobně. — A ve druhé řadě vzpomíná svého dobrého otce, milovníka čtení. Neříkal, čeho špatného se má syn varovati a syn se toho varoval přece, nevida to při svém otci. — Leták je dobrý, ba výtečný. Čtenáři kup si jej * * * * * a rozšiřuj. * * * * *

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půllatně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedonáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tamí zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nrofrank. Rukopisy prohlav. list. zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gymn. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáč, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Sjezd učitelstva v Praze. — Pathologické zjevy ve škole.

Počátek reformy městanské školy. — Studentský konvikt v Mladé Boleslavi. — Feuilleton.

Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Nemilosrdně šlehá počínání toto filosof *Schopenhauer*, kterého jinak výstřední empirikové reklamují pro sebe. Jestli každý učenec bude pěstovati svůj jediný odbor, nestaraje se o vše ostatní, pak ovšem v oboru svém vynikne nad obecný dav (vulgus), ve všem ostatním však bude patřiti k němu. Přistoupí-li k tomu ještě zanedbávání staroklassických jazyků — tedy uvidí svět učence, kteří mimo svůj speciální obor jsou pravými (prosíme s odpuštěním) — voly! Vůbec podobá se takový exklusivní odborník továrnímu dělníkovi, který po celý život nic jiného nedělá, než určitý druh šroubů aneb násadek k jistým nástrojům, ve které práci to ovšem přivede k neobyčejné zručnosti. Také lze odborníka přirovnati k muži, bydlícímu ve vlastním domě, z něhož nikdy ani paty nevytáhne; v domě tom zná každý schůdek, každý koutek a každý trám; ale vše ostatní, co se nachází mimo dům, jest mu cizí a neznámo.*)

Zde musíme stanovisko své zřetelně označiti! Přes to, že jsme odpůrci *empirie výstřední*, jednostranné, jsme přece dalecí toho, abychom jí snad upírali hodnoty a prospěšnosti pro hmotné blaho člověčenstva, aneb abychom snad hájili filosofie bez empirie! To by byl extrém opačný. Suum cuique! Oko zevnější budiž nástrojem empirie, vnitřní oko ducha nástrojem syntese. To musí uznati i nefilosof. Smysly postřehujeme pouze kvality věcí, úkazy světa zevnějšího. Vidíme barvy, hmatáme předměty v prostoru, čicháme vůni, slyšíme zvuk; avšak zdali medle postřehujeme *podstatu*, která prostor naplňuje, onu záhadnou *ἄλη* jonické filosofie, Kantovo »Ding an sich«, krátce podstatu toho »was da im Raume spuckt«, jak se Goethe vyjádřil?**)

*) Parerga und Paralipomena II. pag. 520.

**) Ovšem že také filosofická spekulace záhadu podstaty nevysvětlí; avšak dovede budovati soustavu, z níž jasně poznati lze, jaký vztah panuje mezi podstatou věcí a Bohem, jakož i dovede uspokojiti člověka vzhledem k bytosti vlastní. Pozn. spis.

Rovněž tak málo postřehnouti lze smysly *jednotu*, která je základem krásna; neboť jednota jest tolik, co identita, jednoduchost — smysly však vzbuzují v nás dojmy successivně a způsobem složitým. Jestliže dílo umělecké vzbuzuje dojem jednoty, tedy sluší původ téhož hledati v duchu umělce, který ráz jednotnosti do díla vložil; co do tvarů přírodních, které našemu krasocitu se zamlouvají, tu třeba výslovně podotknouti, že to nejsou smysly, které krásu tu objevily, nýbrž duch, který pro krásno je vnímavý. To vysvětluje také z té známé zkušenosti, že totiž dílo umělecké aneb týž krásný zjev přírodní jednoho diváka strhne k frenetickému obdivu, kdežto druhý divák, stejně dobrými smysly nadaný, zůstane úplně chladen a nepohnut. Jsouť lidé, kteří pro samé stromy nevidí lesa.

Totéž platí o zásadách *ethických*, s kterými nemá empirická metoda ni toho nejmenšího co činiti, any mohou čerpany býti pouze z náboženství zjeveného, aneb v zárodcích svých objeveny býti jen a priori, cestou logické synthese.

Takové jsou základy a směry nynější vědy, pokud jest čistě empirická. Skromnou výjimku tvoří při tom pouze ony discipliny, které již pro svůj abstraktní ráz bez metafysiky obeatí se nemohou, na př. bohosloví, krasověda, právnictví, racionální mravouka a t. p.

Nuže a které stanovisko zaujímá vůči tomu *paedagogika*? — Na tuto krátkou otázku není odpověď tak snadná. Neboť *paedagogika* není vlastně věda, nýbrž, prakticky vzato, *umění*, a to jedno z nejtěžších, jemuž za základ slouží celá řada věd experimentálních i synthetických. Tu máme na př. těloznalství a biologii, filosofii a dušesloví, hygienu soukromou, veřejnou i osobní, mravovědu či etiku, krasovědu, didaktiku, methodiku, gymnastiku, národní hospodářství atd. jichž znalost se od moderního učitele vyžaduje. (Pokračování.)

Sjezd učitelstva v Praze.

(Pokračování.)

Prvá sekce.

Za předsedu zvolen byl redaktor J. Smrčka, referentem Fr. Moravec.

Tento po krátkém úvodu vykládá, jak Z. Ú. S. si představuje organizaci školství. Školství třídí na útvarů: 1. Školy všeobecné a 2. školy odborné. Obě kategorie škol buďtež v naprosté harmonii a jednotnosti. Školstvím odborným buď umožněno všeobecně vzdělaného jedince připravit účelně, nejen prakticky, ale též ideově ke kulturní odborné práci v národě. Školy všeobecné buďte jednotné ústavy, dále nediferencované, vzájemně se podmiňující, ze sebe vyrůstající a se doplňující. Dožaduje se proto jednotné školy obecné, jednotné školy střední a jednotné školy vysoké. Dále promlouvá širše o škole obecné a přeje si ji míti dělení: 1. v nižší školu obecnou a 2. ve vyšší školu obecnou. Všichni žáci prvních 5 roků, t. j. 6 až 11letí byli by povinni docházeti do nižší školy obecné a dalšího vzdělání nabyli by na vyšší škole obecné, která budiž o čtyřech ročnících, z nichž první tři jsou obligátní a poslední fakultativní. Tento druhý oddíl školství obecného nebudiž pojímán jako zvláštní, od organismu obecné školy neodvislý, samostatný a soběstačný orgán. Přejede do střední školy tvořiti bude čtvrtý neobligátní ročník vyšší školy obecné. K této připínej se jednotná čtyřletá škola

střední. Referent nastiňuje, jak představuje si tuto střední školu. Omezením latiny a řečtiny nutno získati čas k náhradě novými učebními předměty a novým obsahem v dosavadních předmětech. Třeba zavést vyučování moderním jazykům, vyhraditi více času přírodovědě a technickým předmětům než dosud na gymnasiích bylo; dále zejména předmětům: zdravotvědě, mravovědě, sociologii, kulturní historii, historii literární, politické i socialní, anthropologii, filosofické propedeutice, historii náboženství místo výlučně církevní dogmatiky, estetiky a nauce o zřízení státním a ústavním. Tělocvik, těsnopis a obratnost získanou v dílnách při ručních pracích považuje referent za nutné pro studující. Pedagogika školy střední dbej rovněž individuality žáků. Přístup na střední školy reklamuje i pro dívky. Vrcholem vzdělání všeobecného buď škola vysoká. Ta budiž rozmnožena k důležitosti a kulturnímu rozvoji národa. Duch a vedení jich buďtež naprosto neodvislé od kterýchkoli tendencí; školství toto budiž zdrojem národní kultury.

Odborné školy nižší připínají se ku škole obecné. Jsou to hlavně školy rolnické, řemeslnické a školy obchodní. Velkou důležitost klade na zimní školy hospodářské. Referent blíže naznačuje program těchto škol. Kulturním a nejoprávněnějším požadavkem jest zřízení české vysoké školy zemědělské a české vysoké školy obchodní v Praze. Dle potřeb krajinských pak rozmnoženy buďtež školy vyšší průmyslové a zřízena česká hornická akademie. Pokud týče se ústavův učitelských, nesouhlasí návrh kulturního programu s jejich existencí. Pro vzdělání učitelstva přeje si jednotné školy střední a studium na universitě.

V zájmu lidového vzdělání jest žádoucí, aby při všech vyšších školách obecných zřizovány byly školy pokračovací. Referent nastiňuje jejich organizaci. Pro povznesení duševní úrovně českých žen nutno zřizovati pokračovací školy pro dívky.

Pro rolnické dívky buďte zřízeny hospodářské školy nebo aspoň kursy. Podobné promlouvá referent obšírně o zřizování škol mateřských, které mají výchovu domova doplniti, regulovati a podporovati. Sirotci, děti opustěné, zanedbávané a pod. buďtež odevzdány k výchově buď řádným rodinám neb účelně zřízeným ústavům. Pro děti mravně zpustlé buďtež zřizovány vychovatelný. Zřízena buď výchovná rada učitelů, lékařů, duchovních a soudců. Pro mladistvé zločince buď zřízen zvláštní ústav. Návrh dožaduje se dále zvláštních ústavů pro děti slepé, hluchoněmé, epilepticky, duševně choré, zmrzačené, idioty a slabomyslné. Vše tu podrobně odůvodněno a nastíněno i program těchto škol.

Vedle povinné docházky školní nynější budiž též tříletá povinná docházka do škol pokračovacích. Úlevy nebudtež povolovány. Budiž vydán zákaz používati dětí ku výdělkové práci. Školy tovární nebudtež zřizovány. Docházka školní buď chudým dětem usnadněna.

Propouštěcím vysvědčením ze školy budiž dán náležitý význam v životě občanském. Vyučování buď bezplatné, maximální počet žáků 40. Vyučování odpolední odpadní. Zavedena buď koedukace, t. j. společná výchova mládeže obou pohlaví. Návrh promlouvá dále obšírně o administrativě školství. Doporučuje se systém malých škol.

Velmi případné jsou i požadavky pokud se týče úpravy škol a jich vnitřního rázu. Všecky ty požadavky plně odpovídají moderním snahám v oboru školství.

(Dokončení.)

Pathologické zjevy ve škole.

(Dokončení.)

Tak na př. měl jeden gymnasijsní profesor 12letého syna a rozmyšlel se, co s hochem učiniti. Hoch prošel obecnou i měšťanskou školu a byl ve druhé třídě gymnasijsní. Otec si naříkal, že hoch jest líný, a doháněl syna k pilnosti různým způsobem. Když syn propadl, opakoval. Otec ho zavedl tedy do blízkého ústavu odborného, kde ho ředitel hned vyzkoumal; pozoroval dobře, že hoch jest abnormální. Na stole ležel atlas a hoch nedovedl odpověděti na otázku, co to jest. Avšak za to dovedl dobře měřiti hloubku vody a odhadnouti výšku pokoje. Projevoval úžasné detailní vědomosti, že mohl tím způsobem nezasvěceného člověka omráčiti. Zůstal tedy jako na pozorovací stanici v tomto ústavě, avšak vyváděl hrozné věci; tak posluhovače trhal vlasy, pak ji líbal oči.

Spitzner tento zjev vysvětloval tím způsobem, že byl přesvědčen, že mezi hlupáky je velké procento dětí, které jsou stíženy strachem před školou. Některé dítě je 10 let cvičeno a trýzněno, až posléze epileptické záchvaty tento strašlivý zjev vysvětlí. Všechno posuzování dítěte bylo založeno na omylu; je to zkrátka obžaloba těch, kteří byli na blízku dítěte. Rodiče i učitelé byli mu mučiteli.

Za tím účelem jeví se nezbytno zaříditi školní lékaře. Jinde na tuto důležitou stránku dávno pomýšleno; u nás však tato otázka je teprve v počátcích. Je tu závažná nepříznivá okolnost, totiž spořivost ve věcech hygienických, která brání, aby byli zřízení samostatní lékaři školní, kteří by se ničemu jinému nevěnovali, než zdravotní péči o školní dítky. Ti by ovšem měli býti členy sboru, a to tak, že by každá škola obecná i střední měla zvláštního lékaře, který by denně dítky vyšetřoval a srovnával zdravotní stav dítek na počátku a na konci školního roku.

V Americe mají dítky svého dentistu, aby pozoroval dítky a svoje objevy sdělil rodičům, aby zlu odpomohli, když tak sami neučinili. Lékaři školní ovšem nesměli by ordinovati. Rozumí se samo sebou, že lékaři tito by musili míti pedagogické vzdělání, aby svému úkolu dostáli. Ale bylo by potřebí, aby byli dobře honorováni. A v té věci právě se objevují největší překážky.

Dokud tohoto ideálního zařízení není, je potřebí, aby učitelé byli vzdělávání v pedopathologii. Bylo by třeba, aby na universitách byly pravidelné přednášky o tomto předmětu, kterýž by byl závažným na pedagogiích. Přednáší se tam sice hygiena, ale ne v míře dostatečné. V Rusku konají se na pedagogiích přednášky o obou věcech.

Dále je potřebí, aby pro učitelstvo byly zřízeny kursy, jednající o tomto předmětu, které by byly pořádány odborníky. Dokud toho není, jeví se nezbytným požadavek, aby každý učitel soukromým studiem v té příčině nabyt dostatečných vědomostí, které by stále doplňoval. Příslušná literatura by měla býti přístupna v knihovnách učitelských, škola sama by si měla podobné pomůcky opatřiti. Tato věc jest propracována již v řadě monografií a v různých časopisech.

Pro pedopathické zjevy jest nezbytno zřízení odborných škol. V cizině jsou v té věci daleko před námi, tak na př. v Londýně, Bruselu, Paříži i Německu mají tyto školy, kdežto u nás jsou teprve viditelné nepatrné počátky. Máme vychovatelnou podobnou, jako na př. v Libni a na Král. Vinohradech. Doporučuje se, aby každý tyto školy navštívil, aneb alespoň pilně přečetl jich výroční zprávy.

Je tam vyjádřeno, jak bylo jednáno s chovanci, čímž budou mocně dojati a poznají hloubku otázek, o které tu jde.

Bylo by si přát, aby toho bylo více, aby bylo více pomocných škol, které by byly náležitě dotovány; neboť jenom tak může se celá věc rozvinouti. K tomu by počátku stačilo, kdyby za tím účelem byly konány studie jinde. Nechť se zřídí stipendia, nadaní lidé nechť se posilají do ciziny, neboť budou horlivými zastanci této palčivé otázky.

Po výstupu ze školy zvláště tato otázka má svou důležitost, neboť náleží k důležitým socialním úkolům výchovy. Ať každý učitel a vychovatel již ve škole si zjednává konkrétní znalosti žactva. První věcí jest, aby se seznámil s individualitami žactva, aby zařídil pečlivě individualní knihy, všechna pozorování, která učí il, pilně zaznamenával. Horlivý učitel zajisté bude se dotazovati také rodičů, vejde s nimi ve styk, bude se vyptávati na chování domácí a všimati si všech zjevů, třeba by byly zdánlivě nepatrnými.

Ovšem, že tu třeba také opatrnosti. Nesmí se jíti příliš daleko, aby každý darebák se nepovažoval za idiota. Často se objevují případy, které mají všechny stavy psychopatických zjevů. Jedenkrát přivedli do pozorovacího ústavu rodiče 5leté dítě a stěžovali si trpce, že dítě je stíženo ničivostí. Dítě zejména všechny cenné kusy nábytku ničí, porušuje, ano jednou zapálilo postel. Rodiče chtěli dítě přivést na pravou cestu a domnívali se, že tak nejlépe učiní citelným trestáním. Ředitel ústavu se vyptával, zda rodiče přistihli dítě při podobném činu, což popřeli. Proto jim radil, aby pozorovali dále. Za krátký čas přišli, neboť se přesvědčili, že věc má se zcela jinak. Odejeli totiž na letní byt a vzali dítě s sebou, čímž se celá záhada vysvětlila. V bytě totiž udála se podobná věc opět. Tu vyšlo na jevo, že příčinou toho ničení byla nesvědomitá služka, která byla skutečně psychopatická; při tom měla na dítě tak velký vliv, že toto ubožátko vzalo všechno na sebe.

Proto třeba s definitivním úsudkem čekat, ano mnohdy není ani možno jej učiniti. Učitelstvu ukládá se mnoho povinností. Dříve se odbylo vše rákoskou, nyní však se žádá v té věci odborného studia. Poněvadž učitel je dnešní doby prací přetížen, bylo by záhodno sprostiti ho méně potřebných věcí, které do jeho oboru nenáleží a ty práce rozdělit mezi lékaře a úředníky. Dále je třeba zmenšiti počet žáků a hodin, a nešetřiti nákladu, kde vyžaduje toho potřeba. Tím učitel by nabyl příležitosti, aby se věnoval pozorování psychopatických dětí.

fž.

Počátek reformy měšťanské školy.

Jak v těchto listech jsme uvedli, konala se ve dnech 21.—23. března t. r. porada zástupců měšťanských škol ve Vídni za příčinou naléhavých změn. Tuto anketu svolalo a řídilo c. k. ministerstvo kultu a vyučování, pečující o to, aby naše školství bylo na výši doby. Zkušeni odborníci tu podávali návrhy, které by se mohla učiniti náprava, pokud by nebylo potřebí měniti dosavadní zákon školský, který se tu jeví jako podivné »noli me tangere«, ač by potřeboval náležitě opravy sám nejvíce. Ale za nynějších rozvířených parlamentárních poměrů není možno pomýšleti na úspěšné jednání v té věci; proto dlužno se spokojiti alespoň s drobem, který se tu podává.

Po náležitých úvahách přikročilo ministerstvo k provedení některých navrhovaných změn, pokud ovšem sáhá pravomoc tohoto úřadu. »Věstník ministerstva kultu a vyučování« ze dne 1. srpna t. r. přináší právě více výnosův a též nařízení ministra kultu a vyučování, kterými již nyní nejvyšší úřad školský za dobré uznal vyvoditi důsledky z oněch porad. Další opatření ve příčině vzdělání učitelstva měšťanských škol, dále ve příčině učebné osnovy dle dosavadních zkušeností, jakož i co do vydání nového školního a vyučovacího řádu se připravují dle doslechu v ministerstvu a budou také provedeny.

Právě vydané výnosy vztahují se na dosavadní trojtřídní školu, ve které se zavádějí některé novoty; nařízení, jakož i průvodní výnos téhož úřadu, určený zemským školním úřadům, týká se zavedení jednoročního učebného běhu pro mládež škole odrostlou.

První ze zmíněných výnosů jedná o nových zásadách stran přijímání žáků do měšťanské školy. V té věci nařizuje ministerstvo dle dosavadní praxe v té záležitosti v Čechách obvyklé, aby totiž byla konána za jistých okolností zkouška, když totiž vysvědčení žadatelovo jeví pochybnosti o zdatnosti žákově. Neprovede-li úspěšně této zkoušky, jest mu navrátiti se do obecné školy. Podobně nemají býti přijímáni žáci, kteří pro pokročilý věk nemohou docházeti ani rok do měšť. školy a tak vyhověti učebné osnově a lépe se vzdělati, než je možno na škole obecné.

Oba výnosy byly vydány za tím účelem, aby se zlepšil materiál žactva vyloučením živilů dostatečně nepřipravených, jakož i neschopných osvojiti si osnovu učebnou.

Dále směřující požadavky učitelstva měšťanské školy, aby byla konána všeobecná zkouška přijímací, jakož i aby učitelé ti měli právo zpět poslati do obecné školy žáky, kteří na měšťanské škole nevyhovují, dle doslechu ministerstvo považuje za neuskutečnitelné hlavně proto, poněvadž náležitě nevyhovují postavení měšťanské školy, která se jeví jako kategorie veřejné školy, všeobecně přístupné, čímž měšťanská škola dle školní novelly z r. 1883 nepochybně jest. Proti právu zpětného posílání dítek do školy obecné se ostatně vyslovila většina účastníků zmíněné ankety.

Druhý výnos týká se vysvědčení měšťanských škol, která mají býti podobně upravena, jako na nižších středních školách. Největší pozornosti ve veřejném životě v té příčině zasluhuje změna, že propouštěcí vysvědčení měšťanské školy od té doby bude vydáváno jen těm žákům a žakyním, kteří úplně a s prospěchem dokončili měšťanskou školu (tedy ve třech letech), nebo jako privatisté vykonali příslušnou zkoušku.

Tomuto propouštěcímu vysvědčení se bude moci právem dáti název vysvědčení zralosti měšťanské školy, poněvadž, kdo je má, může vstoupiti do odborných škol, v kteréžto věci se konají právě rady a jednání.

Současné nařízení konečně má za účel rozšíření a úpravu vyučování na měšťanské škole pro mládež odrostlou školní povinnosti v oné formě, na niž bylo již v § 10. školní novelly předem pomýšleno.

Ani ke zřízení ani k docházce do tohoto kursu nemá býti nikdo nucen; a proto nelze tu nikterak mluvit o rozšíření povinnosti školní. Toto nařízení udává jen podmínky, že fakultativně s měšťanskou školou mohou býti spojeny učebné kursy, jež zvláště vyhovují nové úloze, kterou novella z r. 1883 měšťanské škole výslovně uložila, totiž přípravě pro některá vyšší učiliště, podobně jako byly na základě ministerského nařízení ze dne 10. dubna 1885 vládního věstníku

15. zřízeny učební kursy pro mládež škole odrostlou, pokud se nejednálo přitom o všeobecné pokračovací kursy dívčí; v oněch nových kursech by bylo přihlíženo hlavně k malému průmyslu a hospodářství.

Tyto kursy, hlavně chlapecké, mají dle toho zprostředkovati bližší spojení s takovými vyššími učilišti (jako na př. ústavem učitelův i učitelek, odbornými, kadetními školami), a to nejen co do vyučovací látky, nýbrž především hlavně tím, že odklídí zlořád, podle něhož dosud po absolvování školy měšťanské 15. rok životní zůstává úplně nepoužit k vyučování.

Co se týká dívčích kursů, nynější ministr kultu a vyučování slíbil vybudovati vyučování měšťanské školy, když výnosem vyučovací správy ze dne 11. prosince 1900 Věstníku vládního číslo 65, vydána byla organizační opatření a zřízení dívčích lyceí, kterážto poslední jsou založena na vyučování obecné školy, nikoli měšťanské. Podobné kursy by vyhověly často pocítované potřebě, na niž také vedoucí kruhy ženského hnutí důrazně poukazují, která směřuje k rozšíření příležitosti vzdělání ženské mládeže, škole odrostlé.

Že dosavadní opatření nikterak nevyhovují, vidno na př. z toho, že průmyslová pokračovací škola ve Vídni je přeplněna, jak noviny nedávno psaly; chodily totiž do ní u velkém počtu dívky měšťanské školy, které nebyly ve službách ustanoveny, takže tím vlastní úloze tohoto ústavu nevyhovovala. Podobně je tomu též s pražskou dívčí školou průmyslovou.

Hlavními předměty vyučovacími těchto kursů spojených s měšťanskými školami jsou u hochů: počty se všeobecnými čísly, vyučování druhému živému jazyku a těsnopisu, u dívek druhý živý jazyk, těsnopis a nauka vědomostí potřebných k vedení domácnosti zároveň s vyučováním o zdravotědě a domácí péči. Druhým živým jazykem se dle všeho nerozumí druhý zemský jazyk, nýbrž francouzština nebo angličtina.

Od zájmu, který činitelé školy vydržující přinesou vůči tomuto novému zařízení k účelu rozmnouženého vyučování obecného, od zdatných učitelských sil a praktických učebných osnov bude záviseti, jakého místa si tyto nové kursy vydobudou v organismu našich vyučovacích ústavů.

Ministerstvo vyučování má za to, že z počátku alespoň vždy na jedné chlapecké a na jedné dívčí škole každého okresu takový učební kurs bude uveden v život.

Co se týče náboženství, měly by se vrchní úřady církevní postarati u ministerstva vyučování, aby náboženství byly vyhrazeny alespoň dvě hodiny týdně jako v ostatních třídách škol měšťanských, a také se postarati o učebnou osnovu pro tyto kursy. Nestane-li se tak, a nebudou-li úřady církevní rozhodně žádati, aby bylo náboženství tamtéž vyučováno, může nastati okolnost velmi nemilá pro nás, že náš dorost, připravující se pro učitelské ústavy a pro jiné odborné školy, jakož i pro vedení řádné domácnosti, bude vychováván beze všeho náboženství, jak je tomu na školách pokračovacích, průmyslových, obchodních a jiných odborných. Bude pozdě rekvirovati tento důležitý bod, až nové kursy bez náboženství se vžijí.

Městská rada v Ústí nad Labem usnesla se v jednom ze svých posledních sezení, že zřídí již počátkem tohoto školního roku nový kurs chlapecký pro absolventy škol měšťanských, aby byla jim dána příležitost použití dobrodiní většího vzdělání, pro případě přípravy pro odborné školy. Možno se oddati naději, že i jiná města v té záležitosti učiní svoje rozhodnutí.

Fr. Hanuš.

Studentský konvikt v Mladé Boleslavi.

Péče o dorost katolické intelligence, jakož i duchovenstva, jehož citelný nedostatek se pozoruje v posledních letech zvláště v litoměřické diecési, přiměl msgra. dra. Františka Kordače, rektora kněžského semináře, k založení studentského konviku v Mladé Boleslavi. Podařilo se mu získati část kláštera piaristického k tomu konci, kde byl učiněn slibný začátek. V těchto prostorách bylo umístěno 80 studujících c. k. gymnasia a c. k. reálky. Neunavné snaze zakladatelově však se podařilo provésti velkolepou stavbu konviku, která všem moderním a zdravotním požadavkům vyhovuje.

Po českých duchovních cvičeních, které se konaly v Litoměřicích počátkem srpna t. r., byla dne 7. srpna v biskupském semináři uspořádána schůze Podpůrného spolku biskupského konviku sv. Bonaventury v Mladé Boleslavi, kterou srdečnými slovy zahájil infulovaný probošt Josef Bernát z Mělníka jako předseda.

Po uvítání členův a hostů ujal se slova msgr. rektor dr. Kordač, který o spolku a konviku pronesl v zásadě tyto myšlenky:

Každý konvikt dlužno pozorovati hlavně se dvou stran, totiž ve příčině duchovní a materiální. Co se týče duchovní stránky, dlužno s potěšením vyznati, že ze 160 chovanců nabylo jich 50 vysvědčení první třídy s vyznamenáním, 107 vysvědčení první třídy, 3 pak propadli. Tento výsledek lze nazvati velmi uspokojivým. Abychom však nabyli přesného rozhledu, co se týče prospěchu, bylo by třeba tento výsledek srovnávati s prospěchem na počátku školního roku. Následkem rozšíření konviku bylo možno přijati o 80 žáků více. Mezi nimi však bylo mnoho méně schopných, někteří pak se zdáli býti úplně neschopnými ke studiím, neboť měli 4 až 5 nedostatečných známek. Mnozí z nich se za náležitého dozoru znamenitě polepšili. Že se všeho nedosáhlo, jak snad se očekávalo, byla vinna okolnost, že byl veliký nával cizích živel beze vší subordinace. Každý dobrý vychovatel potvrdí nutnost, že konvikt má postupovati, totiž že si má svoje chovance sám odchovati; je-li přijato mnoho žáků z vyšších tříd najednou, převládá cizí živel, který těžko si zvyká na společný život. Odtud můžeme si vysvětlovati některé stížnosti, které skutečně byly vedeny, jako nepokoj, kterého ani nejlepší prefekti by nebyli překonali.

Nyní po roční zkušenosti došli jsme k přesvědčení, že s některými chovanci vůbec nebylo možno úspěšně pokračovati; proto byli vyloučeni, které správa uznala za úplně neschopné ke studiím, nebo ke komunitnímu životu. Následkem tohoto očistění bude možno zavést vzorný pořádek, což se tím spíše podaří, poněvadž byli za prefekty přijati zkušení a různí odborníci, kteří v podobných ústavech již úspěšně působili, tak že v té příčině možno se oddati nejlepším nadějím.

Po stránce intelektuální postarali jsme se dle sil svých, aby konvikt prospíval. Po stránce asketické přizpůsobili jsme se účelu, ke kterému byl náš ústav zbudován. Není to zajisté kněžský seminář, nýbrž ústav, kde má se vzdělati důstojně dorost katolické intelligence. Proto se hledí k tomu, aby chovanci dobrovolně vykonali svoje pobožnosti, jakými jsou ranní a večerní modlitba, docházka na mši sv., návštěva velebné svátosti, měsíčně jednou přistupuje se ke sv. zpovědi a k sv. přijímání; pěstuje se též církevní zpěv, neboť také zpěvem se působí na ušlechtnění mysli. Hodláme tamtéž zříditi místo stálého spirituala,

který by jen k vůli slyšení sv. zpovědi byl ustanoven, a to nejen pro chovance, nýbrž i pro kněžstvo a lid, tak že každého okamžiku tam možno jíti ke správě Boží. Chceme působiti takto též ku blahu lidu a býti nápomocni duchovní správě.

Celkem možno tvrditi, že s dosavadními pracemi a výsledky můžeme býti spokojeni, berouce zřetel na nepříznivé poměry a na chovance. V tom smyslu se vyslovili ředitelé c. k. gymnasia a c. k. realky v místě, kteří projevíli svou spokojenost s chováním i prospěchem chovanců.

Co se týče materiální stránky, máme za uplynulý rok po zapravení vydání pokladni zbytek 8477 K. Ovšem je třeba míti zřetel k celkové bilanci, ke které nemůžeme přikročiti, poněvadž účty stavitelovy jsou zkoumány odborníkem; proto stavitel nemá práva žádati za své pohledávky úroků a proto opravuje též různé nedostatky, které na nové budově byly shledány, na svůj účet. Celá novostavba stojí 430.000 K, nač bylo splaceno 130.000 K ze sbírek a úspor msgra. Kordače, který bezúročně zapůjčil spolku kapitál, reprezentující roční úrok 2500 K. Rektor Kordač prohlašuje, že ochotně daruje spolku veškerý tyto svoje úspory, nebude-li jich kdysi potřebovat. V tom jsou peníze, jichž se nám dostalo od konsistoře darem a půjčkou, při čemž máme výhodu, že není tento dluh vypořádavitelný. Litoměřická konsistoř, jakož i hlavně prelát Seifert jest konviktu nakloněn, proto lze doufati dalších podpor. Dříve bylo darováno 20.000 K na zakoupení starého domu. Inventář činí 50.000 K, což je zapraveno, tak že hmotné postavení spolku je dosti utěšené. Nový dům jest odhadnut stavitelem a zástupci Hypoteční banky na 330.000 K, co bychom jistě dostali v případě konkursu. Jiné věci mají cenu 8000, topení 20.000, vodovod a plynovod 13.000, v celku tedy 383.994 K. To jsou aktiva spolku. Kromě toho náleží mu starý dům, který byl zakoupen za 34 000 K, při čemž zbývá po odečtení dluhu, na něm vážnoucího 24.000 K čistého majetku.

Příjmy činí příspěvky členův a dobrodinců (letos 4346 K), výbytek ze stravného a nájemné ze starého domu. Od příštího roku bude potřeba dobře upravití režii, aby byla zaplacená částečně ze stravného chovanců, což je zcela přirozeno. Bude nutno na veškerý výlohy ročně po zaplacení velkých splátek sebrati přes 20.000 K, což msgr. Kordač doufá s pomoci Boží a s přispěním veškerého kleru jako nadšený Cottolengo dokázati.

Po té byly aklamací provedeny volby a ustavil se výbor. Msgru. dru. Kordačovi, neohroženému a obětavému zakladateli přejeme k dokončení díla tak velkolepého mnoho zdaru a doporučujeme duchovenstvu litoměřické diecése tento podnik nejhojnější podpoře.

řž.

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. *Ign. Steinochr.*

(Pokračování.)

To jest v podstatě obsah babyl. epu o stvoření světa. (Více o tomto zajímavém předmětu podává: Transactions of the society of biblical Archaeology Vol. V str.

426.; Jensen, Kosmogonie der Babylonier, str. 226.; Delitzsch, Assyrische Lesestücke str. 93. Jeremias, Izdubar-Nimrod 1891; Kaulen, Assyrien u. Babylonien str. 161; Vigouroux, Bible, přel. Podlaha, str. 71.; Sedláček, Dr. Jar., Chaldejské báje o původu veškerenstva. Rálice duchovní. Roč. II. 1895; Urquhart Joh., Die Neueren Entdeckungen und die Bibel. Přeložil E. Spliedt. Svaz. I. str. 30. násl. Srov. též příslušné odstavce v brožurách a pojednáních o témž

předmětě, jako: Knieschke W., Bibel und Babel, str. 12.; König l. c. str. 29.; Hommel, Die altorient. Denkm. str. 17.; Döller, Bibel und Babel str. 15.; Musil, Dr. Al., Bible nebo Babel? Hlídka 1903. Č. 4. násl.)

Dle tvrzení prof. Del. kananejský pisatel prvé kapitoly Genese měl před sebou klínopisný originál starobabyl., z něhož opisoval, ovšem »úzkostlivě hledě, aby odstranil z tohoto vypravování o stvoření světa všechny rysy mythologické« (l. předn. str. 14.). Ale jestli právě tyto dvě staré památky literární — dle tvrzení prof. Del. — tak úzce vespolek souvisí, jak možno vysvětliti pak nepopíratelné faktum, že mythy, babylonskému více méně podobné, vyskytují se i u četných národů jiných, značně vzdálených? A když již pisatel bible by byl použil pramene nějakého, proč sáhati po deskách klínopisných a ne jíti spíše ke prameni, z něhož i pisatel bible i pisatel desek klínopisných čerpali společně, a jímž jest zajisté nejstarší podání tradiční, obsahující vybledlé vzpomínky na prazjevení? To zajisté jest cesta přirozenější, ať již jdeme po ní k původu nadpřirozenému, který hlásá nám bible, k nějakému jinému přirozenému prameni, sáhajícímu v temno minulosti, k nějakému starobylému podání chaldejskému, které nám již se ovšem nezachovalo, a z něhož čerpal i pisatel Genese i pisatel desek klínopisných (Hommel l. c. str. 18.).

Prof. Del. vidí souvislost zprávy Genese se zprávou babylonskou ve dvojí hlavně věci, že totiž v obou vyskytuje se totéž slovo, hebr. tehom, assyr. tiamtu, jednak že v boji Mardukově mluví se o rozdělení zabité Tiámaty ve dvě polovice, z jedné povstalo nebe a z druhé země; v bibli pak mluví se o rozdělení vod, které nad nebem jsou, od vod, které jsou pod oblohou. Však slabé a vratké jsou důvody jeho tvrzení.

On v boji Marduka s Tiámatou vidí boj světla se tmou a konečné vítězství světla. Jak vysoko stojí bible vznešeností názoru svého nad mythologickým pojmem stvoření na deskách klínopisných! V bibli Bůh nebojuje s Tiámatou, bytostí zosobnělou, ale hebr. tehom jest skutečná propast, naplněná vodou, jakési obrovské moře, jež není jako v názoru babyl. prapůvodem tvorů, ale stvořeno jest Bohem, jak vyjádřeno v prvé větě Genese. O nějakém boji není zde možno mluvit; představa ta asi vyvinula se až tehdy, kdy »tiamtu« stala se v mythologickém pojetí bytostí živou, ohromnou, stavící se proti bohům.

Rovněž tak nutno souditi i o díle druhého dne stvoření, jež s rozdělením zabité Tiámaty není v nijaké souvislosti, ale souhlasí úplně se známým pojetím nebeské oblohy u národů orientálních, jak často vysloveno je i v bibli. Zde často představována obloha jako rozestřený koberec, jako závoj jemný, jako stan; je srovnávána se zrcadlem, jež je tak pevně, jako by bylo z kovu ulito, jest průhledná jako safír nebo jako krystal. Hlavní podstatná známka pojmu slova »obloha« u starých Hebreů spočívá již ve slově »rakia« (od kmene rakaa = rozšířiti, rozprostřiti). Jen příliš smělá fantazie může zde spatřovati podobnost a při tom viděti v bibli jen výtvar sekundární. A přece vznešenost názoru biblického o Bohu, Stvořiteli světa tak vysoko stojí nad malicherným pojetím klínopisných zpráv! Proč zde právě máme nalézati originál zpráv biblických a proč nepovažovati spíše zprávu babylonskou za deprecaci, porušení původního zjevení, o němž zprávu nám podává bible a jež teprve u národů, vzdalujících se svého původního středu, znešvařováno bylo elementy lidskými, vznešeného pojmu revelačního nedůstojnými? (Pokračování.)

* * * SMĚS. * * *

Osobní. Zakladatel družstva *Vlasť*, vldp. *Tomáš Škrdle* slavil dne 9. září své abramoviny. Kdo okem spravedlivým, předsudky nezkaleným pohlédne na jeho činnost, s povděkem zajisté uzná, že pro katolický život a tisk vykonal Škrdle velmi mnoho. Vyvolal v život družstvo, jež pevně ve svých základech, mnoho zajisté ještě může učiniti

pro naši církev i vlasť. Před 20 lety s neúpornou pílí a vytrvalostí počal získávati členy pro družstvo. Chytil je, říkali ti, kteří obdivující horlivost, s jistou závistí pohlíželi na jeho horečnou činnost. A nachytil prý jich tolik, že každý, kdo by po něm přišel, nalezl by prý již prázdné kapsy. Myslím, že nebylo to tak hrozné. Ale jisto jest, že nikdo po něm té nevďěčné práce se neujal. — Když družstvo stálo v rozkvětu, vyrostli i nepřátelé. Tak již to na světě bývá. — Činnost Škrdlova nenabyla přízně

u církevních představených. Upadl v nejhlubší nemilost. Zajímavo, že v té době Škrdle u nižšího kleru měl nejvíce přívrženců a přátel. Bolelo jej, že nenabyl pochopení tam, kde mohl jej očekávat. Když »laudabiliter se subjecit« a byl rehabilitován, a když činnost jeho »nahoře« uznána, někteří z mladších spolubratří zdvihli proti němu odpor. Jeden z uražené ješitnosti, druhý ze závisti, třetí z podezírání jeho literární kritičnosti atd. Jeden přejímal zprávy o Škrdle po druhém. a nepřátelé na základě jich vytvořili si o něm obraz — nejhorší. Mnohý hodil kamenem, a osobně ho ani neznal! A jsem přesvědčen, kdyby mnozí z protivníků osobně byli jej poznali, opravili by svůj soud a nepřátelství dávno odložili. Dnes již hrubá střelba umkla. Doufejme, že navždy; že nadejde doba lepšího vzájemného porozumění a tím i sblížení. Proč pracovati proti sobě, když máme jeden cíl před očima? Každý běž se k němu svojí cestou. A ještě na jedno vzpomínám. Nestáčily jen útoky těch, kteří přímo či nepřímo měli zájem na tom, co mezi klerem se děje. Na Škrdle přispíšila si ulice. Pro několik ostrých slov o Nerudovi, jež Škrdle nenapsal a jen do tisku připravené přehlédl, vzbouřena »duše davů« a Škrdlovi vytloukána okna. Jako by ti, kdo bili kamením, sami nikdy o jiných literátech nepronесли slov daleko ostřejších. Když známý spisovatel trhal Háika způsobem daleko jedovatějším, ti statní obžobové neměli už té kuráže. — Byly doby, kdy Škrdle byl téměř ostrakismem souzen, proskribován. Nechceme tu psáti jeho apologii. Nepřátelé jeho snad sami časem změní neb opraví svůj celkový soud o něm. Chci však pokázati, že Škrdle za svých let mnoho vykonal a mnoho těž vytrpěl. V tom snad dají mi za pravdu všichni. A když dočkal se v těchto dnech padesáti let věku svého, tož přejme mu všichni, aby ještě mnoho ku zdaru církve, vlasti mohl vykonati a to již bez toho zášikování nazaslouženého. Člověk v 50 letech má snad již trochu práva na klidnou, poctivě myšlenou práci. Jméno přátel voláme: »Ad multos annos.«

—r.

Nové nařízení ministerské. Ministerstvo kultu a vyučování vydalo výnos, aby na všech středních školách po každé hodině vyučovací byla desetiminutová přestávka, a po každé druhé hodině oddech čtvrt hodinový. Rovněž lze ve smyslu tohoto nařízení prodloužením dopoledního vyučování o pátou

hodinu, tedy od 12.—1., k tomu působiti, aby některé odpůldne žákům připadlo prázdno mimo obligátní středu a sobotu. Nařízení prvé týká se i předmětů neobligátních. Dále může c. k. zemská školní rada na odůvodněnou žádost učitelských sborů k tomu přivoliti, aby vánoční prázdniny byly prodlouženy i na den 2. ledna inclusive. — Jak viděti, vyučovací nejvyšší správa, byť na ten čas ještě váhala hlouběji sáhnouti v nynější system vyučovací a školství střední důkladně zreformovati, přece aspoň některých oprav se neleká. Opětujeme znovu, že by náš nejvyšší autonomní orgán školní zemská školní rada měla v tom smyslu k úlevám žactva, školním vyučováním v případě přecpaného, působiti. Pětiminutovou přestávku po 1. a 3. hodině vyučovací bylo by věru možno bez obavy, že »cile vyučovacího« nebude dosaženo, prodloužiti po příkladě výnosu mi isterstva kultu a vyučování. Pan ministr v řečeném výnose rovněž doufá, že touto úlevou nebude nikterak sníženo niveau vyučování. A osnovy středoškolské jsou už nějak naloženy! — S radostným ohlasem vítáme též nařízení, dle něhož může býti 2. leden ustanoven dnem prázdným. Týká se to ovšem oněch ústavů, kde přespolní žactvo nuceno je dosavad tento významný den, první v roce, věnovati návratu do města své střední školy. Den sváteční často tu žák musil strávit na cestách, služeb Božích nemohla se ani účastniti. Povinnosti náboženské: účastenství na službách Božích, na jejíž plnění — ku cti středních škol budiž to řečeno — obyčejně více se tu hledívá, nežli na leckteré škole národní, byla v mnohem případě illusorní. Nyní bude tomu ve smyslu nařízení cele odpomoženo. Podotýkáme, že již loni v prosinci katechetský odbor zřízený při spolku profesorů středních škol ruku v ruce s německými kollegy toho se domáhal, aby 2. leden byl nařízením ministerským prohlášen za den prázdnin. Žádost nebyla tehda příznivě vyřízena. Ale zdá se, že přece nebyla marna. Nynější nařízení aspoň dává možnost, že v den tento může býti povolena prázdnina, aby žáci, klidně nový rok v kruhu rodinném strávice a svým náboženským povinnostem dostáti mohouce, mohli se až druhého ledna vraceti ze svých vánočních prázdnin.

—r.

Zjištění cest k vyučování náboženství. Bylo doposud zvykem, že farní úřad na konci školního roku zaslal okresní školní radě počet cest za příčinou vyučo-

vání náboženství, což též učinila správa školy, zaslavši i třídní knihy, kde toho bylo žádáno. Poněvadž však stávaly se omyly — správa školy čítala někdy snad jen hodiny, nikoli cesty, v čemž na víceřídnicích školách snadno nastane různost — nařídila c. k. okr. školní rada v Liberci pro venkov výnosem ze dne 17. listopadu 1902, aby katecheta podal na konci školního roku žádost adresovanou c. k. okr. školní radě prostřednictvím správy školy, aby tato o ní věděla a nepodávala nové žádosti. Aby se předešlo omylům, v každé škole má se založiti seznam cest katechetových, které správce školy ke konci týdne запиše, při čemž katecheta má právo vždy do něho nahlédnouti. Seznam má se předložiti okr. inspektorovi při inspekci s ostatními úředními spisy. Správa školy na konci roku udělá přehlednou tabulku o cestách, po případě hodinách od 4. třídy výše, dá ji podepsati katechetovi a zašle ji okr. škol. radě.

Školní výlety. Svaz spolků abstinentů konal 28. července v Ústí n. L. schůzi, při čemž bylo různými řečníky poukazováno na špatné následky pití lihovin. Nadučitel Mika pojednával o otázce alkoholu se strany učitele a ke konci navrhl tuto resoluci: »Sjezd abstinentů, shromážděný dne 28. července v Ústí n. L. vznáší na c. k. zemskou školní radu prosbu, zakázati výnosem požívání lihavých nápojů při výletech žáků.« Vězí zajisté právě v těchto výletech nebezpečí, že děti, které jindy vůbec piva nepily, přece jsou často lákány a takto učeny pití nezdravých nápojů. Jiný řečník žádal, aby učenci, profesori vysokých škol a vůbec vzdělanci předcházeli dobrým příkladem a ukázali, jak bez doutníků, bez piva a vína, zvláště bez šampaňského člověk může žiti. fž.

* * LITERATURA. * *

Význam M. J. Husi, uvažuje K. Střela a **Protestantismus a povaha českého národa,** rozumným Čechům na uvaženou věnuje F. X. Radoň. — Leží před námi dvě malé, úhledné knížky, které zdárně zahajují ohlašené cykly tiskové ligy: *»Husitství ve světle pravdy«* a *»Obrana víry«*. Přišly zrovna v čas. První zahájila úspěšně boj o správné posuzování husitismu v době, kdy po rozbourání myslí z oslav Husových, dostavuje se umírněnost a klidnější rozvaha, která ukazuje, že právě prohloubení slavnosti Husových záleží ne v pustém spílání a posměchu všeho katolického, ale v klidném studiu doby i spisů Husových, které zajisté věsti musí k objasnění stanoviska katolíků jak tehdejších, tak i nynějších. Druhá brožurka

šťastně zasáhla v boj o obranu víry v té době, kdy i liberální strany poznávají, kam až daleko zašel realismus se svým heslem »Pryč od Říma«, z něhož číši nenávisť ku všemu, což nám tak posvátno, z nichž poslední dobou vyklubala se i vlastizrada. Pilný pan spisovatel opravdu mravenčí práci sebral mnoho a mnoho dokladů ze spisů jak realistů, tak protestantů samých, jimiž jasně dokázal, že národ náš nejlépe udělá, nedá-li se svěsti klamným pozlátkem, jakým realisté zdobí protestantismus, kde ale není vše zlato, co se leskne, a zůstane při víře v Boha i vlast svých otců. Přejeme obětavým pracovníkům, aby jim dal Bůh další síly k dalšímu boji, jsou statnými harcovníky, kteří statečně konají službu prvních strážů k velkému boji, který se chystá za pravdu Boží, podniky pak tiskové ligy kéž provází hojně rozšíření v kruhy čtenářstva českého. r.

»Vlasti«, časopisu pro zábavu a poučení, redakcí Tom. Škrdlé vyšlo právě ročníku XIX. č. 12. (zářijové) s tímto bohatým obsahem: Sv. Otec Pius X. Podobizna a báseň. Věda nebeská. Píše Bedřich Jiříček. (Dokončení.) — Na faře — ve škole. Román. Napsal Al. Dostál. (Dokončení.) — Proslov při akademii Francův na Horách Stříbrných od Jos. Flekačka. — Něžný poměr družstva Vlast k sv. Otci Lvu XIII. Píše Tomáš Škrdlé. (Dokončení.) — Josef Vlastimil Kamarýt. Obraz literární výtvarnosti. Věnováno památce Kamarýtově a Kleinové. Píše Dr. J. Frant. Zitek. (Dokončení.) Sluneční hodiny. Báseň od Jos. Plačka. — Naše Slezsko. Napsal Jan Vyhřídál. — Poměr katolíků českých k oslavám Husovým. Dr. Rud. Horský. — Abrahamoviny zakladatele družstva Vlast. — Bible a Babylon. Píše Jos. Černík. (Dokončení.) — Slavnosti Jednoty čes. katol. učitelstva v král. Českém. — Národopisné rozhledy. Píše K. Procházka. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a z veřejného života. — Spolkové zprávy. Na sklonku XIX. — Obsah celého ročníku. — Předplatné na »Vlasti«, ročník XIX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K. Předplatné přijímá: administrace časopisu »Vlasti« v Praze, čp. 570-II. (Žitná ul. 26 n.)

Z uměleckého nakladatelství B. Kočího.

Prangovy »Základy umělecké výchovy« chystají se v našem školství způsobiti pronikavou reformu. »Základy umělecké výchovy«, jak známo, vycházejí v českém překladě se spoustou obrazů nákladem B. Kočího v Praze a budou již záhy dokončeny. Právě vydán byl sešit dvanáctý (po 40 kr.), který dotvrzuje opětě znamenitou uměleckou a paedagogickou pověst i cenu sešitů předešlých. Studie a kresby figur, stromů, květin, vás, známých předmětů všedního života — toť opět poutavým obsahem sešitu, který vyniká též originální přílohou, obrázkem mistra H. Schwaigra. Zbývajícími třemi sešity bude toto vzácné dílo ukončeno.

Kalendář sv. Vojtěch roč. III. bude se rozepisovati po 20. září t. r. Stojí velký 1 K, malý 60 h; tucet velkého 8 K, malého 4 K 60 h. Při hotovém placení dává se třináctý nádvakem. Přátelé své prosíme, aby tento kalendář hojně rozšířili. — Objednávky přijímá admin. družstva Vlasti v Praze čp. 570-II.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnnům, klerikům a studentům slovu se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 370-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žakoví, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Sjezd učitelstva v Praze. — Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849. Školská otázka na katolickém sjezdu v Brně. — Feuilleton. — Směs. — Literatura. — Na sklonku XIX. roku.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Jak viděti, jsou to vědy téměř naskrze *empirické*, jichž znalost od moderního paedagoga se vyžaduje. Jelikož pak *empirie* dle přirozené povahy své skytá poznání jenom kusé, relativní, jest také theorie vychovatelství moderního kusá a jednostranná; kusý a jednostranný jest její cíl — blaženost pouze pozemská — jednostranná její methoda, ona sleduje hlavně pěstění mohutností rozumové kusý jest její pojem ethický, an má za obsah úzkoprsý altruism, který jest vlastně ovocem vypočítavého sobectví, kusý jest posléze pojem bytosti chovancovy, v níž theorie novější vidí jediné fysiologický substrát, an starobylý pojem »*duše*« se scvrkl na pouhý pojem pomocný neb »subjekt logický«, jehož podstatnost jest nekonečně pochybnější, než existence atomů neb fysického étheru, nejsouc než pouhý »*fatus vocis!*«¹⁾

Bude tudíž odpověď na první otázku naši: »Co jest »*vědecká paedagogika*,« krátce zníti takto:

Jest to ona paedagogika, která je založena na *psychologii fysiologické a experimentální*, a jejíž pomocnicemi jsou vědy čistě *empirické*. Sledujíc ve všem methodu výlučně analytickou, sdílí paedagogika zmíněná ovšem přednosti i vady téže: přesná v maličkostech, nevědomá cílů velikých, lpí na hroudě zemské, holdujíc pouhému *utilitarismu*; hrdá na výzkumy experimentální, jest nesnášlivou, doktrinářskou a dogmatickou bez autority. A poněvadž analytik zrna nejhrubšího cítí přece potřebu, aby rozmetené poznatky své přivedl do jednotného rámce filosofické soustavy, drží se paedagogika zmíněná moderního *monismu*, což však není nic jiného, než *materialismus* v rukavičkách.

¹⁾ Tak dí Wundt: »So betrachten wir denn auch die Seele vorläufig lediglich als *logisches Subjekt* der inneren Erfahrung, eine Auffassung, die das unmittelbare Resultat der von der Sprache geübten Begriffsbildung ist, gereinigt jedoch von den Zusätzen einer unreifen Metaphysik.« Physiol. Psychol. I. S. 9.

Kapitola druhá.

Motto: »*Invisibilia per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciuntur.*«
Řím I., 20.

»Jaký byl základ vědecké paedagogiky za různých dob?« — tak sluje druhá otázka naše. — Hodlajíce pokusit se o odpověď, musíme zde označiti přesně své stanovisko. Kdybychom pojem výchovy brali ve smyslu běžném, stotožňující jeviště výchovy se školou, vychovatele s učitelem, musili bychom nitky úvahy své navázati na počátek 17. stol., kdy povstali *Komenský* a *Ratich*, kteří byli prvními, již jali se budovati nauku vychovatelskou na základě psychologickém.

Než tím by poznání naše o vývoji, jakož i různých změnách základních pravd vychovatelských vypadlo velice kuse, nemluvě ani o křivdě, které bychom se tím dopustili na věcích předchozích, za kterých přece lidé také byli vychováni v rodině i ve školách, třeba ovšem tyto školy jinak vyhlížely, než za dnů našich. —

Začněme s klassickými národy Řeků a Římanů. Zde nechceme se šířiti ni o »gymnasiích« a »palestrách«, v nichž mládež *řecká* pod dozorem »paidagogů« a »paidotribů« vedle t. z. »trivium« (grammatika, rhetorika, dialektika) hlavně síly tělesné tužila, ani o soukromých učitelích v Římě, kterými výlučně byli otroci řečtí, jako onen »*plagosus Orbilius*«, jehož četných ran básník Horác s hořkostí vzpomíná, neboť budování názoru světového, vytýčení posledního cíle člověka, jakož i hlásání povinností — a to jsou přece živly eminentně vychovatelské — obstarávali jiní činitelé: hlavně básníci (jmenovitě Homer a Hesiod) a mudrci. Také život náboženský, jehož přechétné symboly občana antického doprovázely od kolébky až přes samou smrt, pak také dramatická představení veřejná, jichž podkladem byla obyčejně nějaká pravda nadmyslná, byly de facto školou veřejnou, kdež občan řecký čerpal svůj názor o světě a životě. *Římanům* pak bylo hlavním zdrojem poznatků nadmyslných *náboženství*, které původně přijali od Etrusků. Tito ctili vedle t. zv. bohů »zahalených« takové, jichž význam totožný je s bohy olympickými; pouze jména jsou jiná: Jupiter (řec. Zeus), Juno (řec. Hera), Minerva (řec. Pallas Athene), Mantus, vládce podsvětí (řec. Radamantys), Veditus, soudce nebožtíků (egyptský Thoth), Charun, průvodce zesnulých (srov. řeč. Charon), Saturnus (řec. Kronos), Mars (řec. Ares) atd.

Přes všechna poblouzení do kterých starověk v ohledu náboženském upadl, doznati dlužno, že názor světový a životní u starých Řeků a Římanů byl povahy *ideální*, kterýž zjev pouze ze zbytků *prazjevení* vysvětliti lze, jež, byť i ve formě zkomolené a často na frašku přetvořené, ve svém souhlasu s kosmo- a antroponiemi jiných národů starověkých neúprosne k jednomu společnému prazdroji poukazují. A ku podivu! Samy tyto zkomolené symboly a nauky náboženské sloužily národům ku prospěchu mravnímu, pokud se jich lid přidržoval. Bezuzdnost mravní a sobecké tyranství, jakož i rozklad společnosti staropohanské datují teprve od těch dob, kdy sofisté — pokrokáři — začali posmívati se olympickým bohům. Sama filosofie starověku od prvopočátku cestou zdravé spekulace syntetické narysovala *psychologii*, která má platnost svoji až do dneška. První pokusy filosofické u starých Řeků odivají se sice formou *monismu*¹⁾ (ionický hyló-

¹⁾ Učilit Jonikové, že existuje pouze jediná podstata, hmota oživená, za jejíž hybný základ vydáván byl brzo oheň, brzo vzduch atp.

zoismus), ale jeho odůvodnění bylo tak mělké a naivní, že duchové prozíraví brzo stanoviti se jali zásadní rozdíly mezi »νοῦς« a »ὄλη« — mezi duchem a hmotou. Ovšem, že ani filosofie řecká nebyla původní. Srovnávací studium starých jazyků a náboženských nauk zajisté odhalilo ten překvapující zjev, že jisté základní názory kosmogonické a anthropologické všem národům starověkým byly společny, jak již z ohledu na názory náboženské bylo řečeno. Jmenovitě zkazky o stvoření světa, o blaženém stavu prvních lidí, o ztrátě štěstí původního vinou člověka, o veliké potopě, o zázračném zachránění čeledi jedné, o rozejíti se národů atd. Zkazky tyto nalezáme buď v celistvosti, buď z veliké části v tradicích všech národů. K tomu přistupují nauky *ideální*: »Tělo propadne vše přemáhající smrti, na živu však zůstane obraz věčnosti, neboť pouze ten pochodí od bohů — dí na základě podání *Pindar*, který také učí, že duše ctnostné obdrží věčnou odměnu, duše bezbožných věčný trest.« Také uctívání památky zesnulých, modlitby a oběti, bohům věnované, slib náboženský atd. jsou očividným dokladem *ideálního* názoru světového u národů antických.

Samí *filosofové* řečtí ikerak nevydávali nauky svoje za původní, nýbrž všude dovolávali se víry předků a tradic věků minulých. Také to nebyli filosofové, kteří zkazky ty byli převzali, nýbrž *kněží a básníci*. (Pokračování.)

Sjezd učitelstva v Praze.

(Dokončení.)

Třetí sekce.

»Působení učitele a školy.« »O vzdělání učitelstva.« P. Jos. Tůma z Červ. Hrádku promluvil nejprve o druhém tematě: Vzdělání buď jednotné, a to akademické. Učitelstvo vzděláve se na jednotné střední škole, na níž by povinně vyučováno bylo i řemeslným pracím, nepovinně hudbě a moderním jazykům: němčině, francíně, ruštině. Vzdělání buď prohloubeno theoreticky i prakticky, čehož nabude se dvouletým studiem na vyšší škole paedagogické při filosofické fakultě. Navrhuje studijní cesty, zřízení velkých vědeckých knihoven v Praze a v Brně, utvoření museí paedagogických a založení vzorných školních zahrad.

Ku školní práci učitelstva buď svoboda bádání, vědění a veřejného projevu o záležitostech školských. Učitelstvo má požívatí plně všech práv občanských a nebuď v područí a pod tlakem státního a *církevního absolutismu*.

V pátek 7. srpna 1903.

Slavnostní schůze sjezdová. Na estrádě v presidiu zaujali místa starosta Jednoty pan Rašín jako předseda, posl. p. Černý, předseda příprav. odb. p. Skála, pp. Tuček a Petrák.

Když dostavil se starosta král. hlav. města Prahy, pan dr. Vl. Srb, byl bouřlivě uvítán. Starosta měl odznaky své hodnosti a řády.

Schůzi zahájil posl. p. Černý, načež po krátkém uvítání vyzval přítomné ku sbírce ve prospěch živelní pohromou postižených.

P. Skála vítal hosty, kteří všichni byli bouřlivě vítáni shromážděním. Zdravil p. dr. Vl. Srba, p. řed. Rašína, obec. st. král. města Prahy, posl. Anýže, dr. He-

rola, Špindlera, Sokola a Karbuse, zástupce české university prof. dr. Drtinu, posl. české strany agrární pp. Kubra a Ladu, posl. dr. Baxu a Klofáče, zástupce strany radikálně-pokrokové red. dr. A. Hajna a dr. Juklika, zástupce české strany lidové s dr. Herbenem v čele, zástupce Ústř. Jednoty hasičské pp. JUC. Milchálka, Seidla a Jindru, ředitele hasičského sboru pražského p. Vejdělka, zástupce České Obce Sokolské p. prof. Klenku atd.

Schůzi zahájil předseda p. Rašín delší řečí, ve které vítá účastenství všech stran. Na to vystupovali hosté na podium a jeden po druhém mnoho krásných a parádních slov vrhli do shromáždění. Řeči všech vyznívaly stejně a nikde nejevil se nějaký zvláštní vrělý ton. Byla to samá »slova«, která ovládají massy. Ať mluvil ten neb onen, bylo krásné ticho a po řeči zaburácel vždy jásavý potlesk. Nadšení bylo stále všeobecné a výsledek schůze téměř žádný. Po dlouhých a unavujících řečech officiálních po 12. hod. pol. přikročeno k volbě čestných předsedů. Zvoleni byli pp. Našný z Moravy a Šimoř ze Slezska. Oba sjezdu přinesli pozdravy.

Pan Moravec ze Solan mluvil potom o organisaci všeho školství. (Viz vpředu.)

Pan Tuček mluvil o správě a dozoru ve školství. Pan Jos. Tůma referoval o působení školy a učitele. O půl 3. hod. odpol. zakončil schů starosta pan V. Rašín velmi vrělými slovy.

— ch —

Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

(Pokračování.)

Tak čteme ve zprávách okresních školních dozorců mnohé, což zasluhuje naší pozornosti. Vikář teplický Kaufold líčí i r. 1849 stejně trvající nedostatek a bídu učitelů, stěžuje si, že nutné nanejvýš stavby a opravy se vůbec neprovedly, starých školních zákonů nikdo nešetřil, moc exekutivní scházela, *»mysl lidí jest přemrštěná, výstřední. Nebudou-li dány nové a dobré školní zákony, a jich zachovávaní bedlivě střeženo, pak musíme léta se namáhati ty škody napravit, jež v rocích 1848 a 1849 na školství spáchány byly.«*

Rodiče, jak vidno, o školu nedbali, dítky své špatně do školy posílali, za to mládež pilně voděna byla k častým tanečním zábavám. Školní plat neplatili, učitelé trpěli velikou nouzí. Úřady nebyly s to, učitelé dopomoci k jeho právu.

O učitelích vikář Kaufold svědčí, že věnují se s pravým nadšením a vytrvalou pílí svému tak často nevděčnému povolání, kdy zvláště té doby bídu trpí; pro blaho školy pomocníky si běrou a pro svůj stav se stále vzdělávají.

O pomocnících referuje vikář, že jest s nimi spokojen, ačkoliv pro nový titul (pan podučitel) mnozí zpyšněli. Pracovali by s větším zdarem, kdyby se jim bylo dostalo lepšího předběžného vzdělání a také kdyby se lepší existenci těšiti mohli.

Školství ve střidnictví libochovickém popisuje vikář Feresch, děkan té doby v Třebenicích. Feresch učitele chválí, vyučují též mládež počátkům zeměpisu, dějepisu, přírodopisu. Učitelé nedají se ani nevděkem, ani zneuznáním od dobrého odvrátiti. Kdyby se školním vyučováním šlo v stejném chodu domácí vy-

chovávání, pak by škola musila hleděti vsříc nejkrásnějším nadějím, pak by přinesla to nejlepší ovoce mládeži pro časnost i pro věčnost. Ve všech školách okresu libochovického bylo náboženství základem všeho učení. Proto také na chudou a opuštěnou mládež na žádné škole nebylo zapomenuto. Počet škol v celém okrese bylo 34, učitelů 26, podučitelů 25. Školu navštěvovalo 3690 dětí. Mnozí dobrodinci ujímali se jak učitelů, tak i mládeže. Tak děkan v Brozanech nad Ohří, Josef Rössler, dával tamnímu podučiteli ze svého 40 zl., jen aby tento nemusil hospodským hraním vydělávati si to, co si jako učitel vydělati nemohl. Zprávu svoji končí vikář Feresch následovně: »Jelikož organisace obecné školy se připravuje, neodvažuje se podepsaný novými návrhy se vytasiti, ale těší se a doufá od moudrého ministerstva vyučování, že řádné regulování všeho školství bude provedeno. Nemůže však to přání pomlčeti, aby tím regulováním nezapomnělo se na materielní postavení učitelů, zvláště pak podučitelů, aby tito nestarajíce o své příjmy, tím s větší láskou svému, tak důležitému postavení věnovati se mohli. A též by bylo co nejvíce k přání, aby rodiče zvláštním zákonem byli donuceni děti své řádně do školy posílati, neboť tak nedostatečná docházka školní nepřinese nikdy toho požehnání a prospěchu, jaký přinéstí může a má.«

Vikář českolipský Frant. Hayde, stěžuje si rovněž do špatné školní docházky a dí, jakoby úřady vši moci pozbyly. O hluchoněmých žácích referuje vikář, že jimi zabývá se kooperator na klášterní faře v České Lípě, P. Leon Patzelt. Zabývá se jimi tak horlivě, že tito (4) chovanci lidské společnosti vrácení býti mohou jako platní její členové. Také učinil P. Patzelt s nimi veřejnou zkoušku, a přítomní divili se velice nad výsledky zkoušky, zvláště jak tyto ubohé dítky poznávaly nadsmyslné pravdy sv. náboženství.

Počet škol bylo r. 1849 v českolipském školním okrese 43.

V hanšpachském střídnictví byl vikářem a okresním školním dozorcem Josef Münzberg, farář ve Sv. Jiřetíně. Učitelé i tam vyučovali mládež zeměpisu a jiným vědomostem, aby tato školu opouštějící mládež necitila se býti cizincem v tom širém světě. Nikdo si také nemohl ztěžovati, že není příležitosti, aby se jeho dítky vzdělati mohly. Ale návštěva školy jest přece špatná. Učitelé si stěžují na špatné placení školního platu, vrchnostenské úřady jako by se bály lhotejných rodičů.

V bilinském vikariátě byl vikářem a okresním školním dozorcem P. Václav Sechard. Učitele chválí jak vzhledem k pilnosti, tak i vzhledem k mravnímu chování. Žádný učitel neměl podílu na nepokojích bouřícího se lidu. Návštěva školní byla lepší. Pro chudou mládež sebráno bylo po předchozích kázáních 180 zl. 45 kr. vid. m. Lid nechtěl platiti školní plat, odvolává se na dosaženou svobodu, ale byv poučen, nezdráhá se učiteli dávat, co mu patří. (Pokračování.)

Školská otázka na katolickém sjezdu v Brně.

Školská otázka náleží mezi nejdůležitější odvětví veřejného života. Proto všecy strany usilují o to, aby dostaly do svých rukou školy. Jeť škola dle slov zesnulého velikého papeže Lva XIII. bojištěm, na němž se rozhodne, komu náleží budoucnost. Je tedy směřno, když vytýkají nepřátelé naši, že »klerikálové« se chtějí zmocniti školy, jakoby liberálové, socialisté, pokrokaři a příslušníci jiných stran se školy odříkali. Jeví se zajisté přirozeným, že právě této pevnosti katolíci chtějí

dobyti, vždyť jest jejich spravedlivým majetkem. Katolická církev je zakladatelkou školství a rozšiřovatelkou vzdělanosti nejen evropské, nýbž i světové; proto nedvědným se ukazuje, kdož upírají katolíkům právo na školství. Valná většina obyvatelstva v Rakousku přísluší vyznání katolickému, a přece nechťejí různé veličiny dovoliti, aby si uspořádali to, nač platí a co rozhodne o jich budoucnosti.

V protestantských zemích konfessiční škola jest zavedena beze všech obtíží, jak tomu jest na př. v Německu, kde přece vzdělanost stojí na vysokém stupni. Mezi inspektory distriktními (okresními) v Prusku je přes tři čtvrtiny duchovních obojího vyznání — a přece Prusko jest obávanou zemí. Zajisté nemožno o něm tvrditi, že by tmářství se tam zahostilo.

Touto důležitou otázkou zabýval se důkladně tež III. katolický český sjezd v Brně. Aby práce sjezdová byla rozdělena, bylo ustanoveno více odborů, které se obíraly určitou otázkou. Byly zřízeny odbory pro katolický život, ženský, pro vědu, literaturu a umění, sociální, jakož i školský. Zvláště tento poslední vynikal dobrými referenty, kteří úkolu svému dostáli plnou měrou. Jednalo se v něm o druhé české universitě, o výchově na středních školách, o stanovisku katolíků k universitním extensím, o školních bratřích a Matici Cyrillomethodějské.

Za velmi hojného účastenství jak učitelstva tak i duchovenstva, i jiných laiků vychovatelů, konala se dne 31. srpna o 1/2 10. hod. dopoledne v místnostech chlapeckého semináře ve Veverí ulici první schůze školského odboru. Člen přípravného výboru dp. dr. Methoděj Marvan zahájil schůzi vzletným proslovem, v němž srdečně uvítal shromážděné, zvláště vsdp. preláta a msgra. dr. Jana Sedláka, kanovníka vždy věrné kapitoly na Hradčanech v Praze, kterého navrhl za předsedu jako odborníka ve školských věcech na zemském sněmu, kde dlouhá léta ve školské komisi zasedal. Za místopředsedu byl zvolen ředitel měšťanské školy J. Tiray, za zapisovatele pak prof. Josef Janoušek.

Předseda dr. Sedlák za všeobecného potlesku ujal se předsednictví, poděkoval za poctu, která mu byla volbou prokázána a dovozoval, že tímto svorným postupem v otázce předsednické byl vlastně poctěn sbor, kterého je členem. Jsa místopředsedou školské komise na zemském sněmu království českého, často byl nucen zasáhnouti v rozhovor o věcech školských. Rád přijímá volbu, maje za to, že dle sil svých přispěje k řešení otázky nad jiné důležité. Jednání přál hojně zdaru a vyslovil vroucí touhu, aby ve školství stále se pokračovalo. Škola jest zajisté pevností, o jejíž dobytí usilují mnozí; a jest nepopíratelno, že tomu náleží budoucnost, kdo této pevnosti dobude. Proto jeví se býti nutno obírat se důkladně školskými věcmi. Bude-li sjezd svorně úsilovně pracovati, zajisté že Bůh všemu jednání požehná.

Řed. Tiray rovněž přihlásil se o slovo, aby za svoji volbu shromážděným poděkoval. V dalších slovech rozmlouval o tom, že nezbytna jest za nynějších rozharaných poměrů vzájemná shoda mezi učitelem a knězem. A to je zajisté pravdou, poněvadž nemůže prospívati vyučování, kde druh proti druhu šťve, kde jeden zboří a zničí, co druhý vystavěl.

Prvním zpravodajem byl dr. Josef Samsour, professor kněžského učiliště v Brně, který pojednával o moravské universitě. Hlavní myšlenky jeho řeči byly tyto:

Vysoké školy jsou povolány, aby rozněcovaly a udržovaly oheň vědeckého snažení v národě. Vycházejí z nich třídy nejvyšší intelligence, která má nemalý

vliv na ostatní vrstvy národní. Proto národu českému, když se probudil z 200-letého spánku, bylo se důrazným způsobem domáhati zřízení vysokých škol, aby si zajistil svoji existenci. Po dlouhých bojích a námáhách i zklamáních konečně r. 1882 byla zřízena česká u iversita v Praze, a to ještě neúplná. Bohoslovecká fakulta zůstala tehdy ještě německou, až teprve dru Riegrovi se podařilo i českou fakultu theologickou získati. Že této školy bylo potřebí, ukazuje nejlépe okolnost, že byla v pravdě přeplněna četnými posluchači. Ve školním roce 1902—1903 bylo posluchačů 3525, kterýmžto počtem předčí všechny university rakouské kromě vídeňské, která je vlastně střediskem studentstva všech zemí. Za těchto poměrů, zvláště proto, že místnosti úplně jsou nedostatečné, nemůže jediná universita našemu národu vyhovovati. Proto neustále voláno bylo, aby zřízena byla nová universita česká, a to na Moravě. Katolíci nezustali v té věci pozadu, nýbrž postavili se do prvních řad nadšených bojovníků za universitu a žádali již na svém prvním sjezdě v Brně r. 1894, aby zřízena byla druhá česká universita na Moravě. Od té doby touha po založení druhých vysokých škol se stala populární a proniká vždy více všechny vrstvy národa českého, jenž má práva tak žádati, a opírá svoji žádost nejzávažnějšími důvody.

Již 19. článek státních základních zákonův ukazuje nutnost, zříditi tyto nové školy, poněvadž má se šetřiti úplné rovnoprávnosti mezi národy. Ale právě v této věci se nemálo chybje. Nejlépe se nám tento křiklavý nepoměr objeví, když srovnáme populaci Němcův, Polákův a Čechů. Němců jest pouze 35·37 proc. v Rakousku, a přece mají plných pět universit. Tak Poláci jsou na tom již mnohem lépe, neboť na svých 23·27 proc. dostali dvě university, totiž ve Lvově a Krakově. Český národ, který činí 23·27 proc. všeho obyvatelstva předlitavského, má však pouze jedinou universitu, ač ani poplatní silou ani všeobecným vzděláním nestojí za ostatními národy rakouskými.

Pro zřízení české university na Moravě mluví však i právo historické. Již r. 1570 olomúcký biskup Vilém Prusinovský zřídil katolickou akademii, které se dostalo záhy práv a privilegií universitních. Tato universita, jež zakusila rozličných osudů, kvetla tou měrou, že i při svém zrušení v letech padesátých předešlého století čítala 955 posluchačů.

Oprávněnost tohoto požadavku vyplývá dále z počtu obyvatelstva českého na Moravě a ve Slezsku. Připadá-li u Němců v Rakousku jedna universita asi na 1,837.188 duší, pak zajisté český lid na Moravě a ve Slezsku usedlý v počtu 1,873.535 duší může se pro sebe dožadovati také university, jejíž rozkvět zajišťuje frekvence českých gymnasií na Moravě a ve Slezsku. Vždyť bylo v uplynulém školním roce na těchto ústavech 5208 studujících.

Zřízení české university musíme se konečně dožadovati v zájmu české vědy. Druhou universitou povstane čilé závodění vědecké.

Co se týče otázky místa budoucí university, ukazuje zpravodaj, že jím může a musí býti pouze Brno, poněvadž tam jsou všechny podmínky, potřebné ke zdárnému rozkvětu vysokých škol.

Katolíci českoslovanští však se nemohou spokojiti jen požadavkem zřízení české university na Moravě. Jest jim žádati dále, aby na stolice budoucí university byli dosazováni mužové nejen dle jména, nýbrž i smýšlením a přesvědčením katoličtí. Jen ti jsou s to, aby mládež akademickou, jejíž víře tolik nobezpečení hrozí, utvrzovali ve víře a v přesvědčení katolickém. Toho je tím více třeba,

ježto universitní posluchači po ukončení svých studií akademických vstoupí v rozličných postaveních do veřejného života a budou vštěpovati slovem a příkladem jiným zásady, kterými se sami řídí.

Zpravodaj na konec ukazuje na okolnost, že v našem mnohojazyčném Rakousku může udržeti národy pohromadě jen láska k panovníckému rodu a živá víra katolická. A proto i zájem státu toho vyžaduje, aby dosazování na stolice budoucí university jen tací mužové, kteří by tyto zásady svým posluchačům a takto pak ostatním vrstvám vštěpovali.

Dr. Samsour navrhl pak příslušnou resoluci, která byla jednoglasně přijata. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.
(Pokračování.)

Prof. Del. trpce si stěžuje na odpor, který povstal proti jeho názorům právě v jeho vlastní straně a diví se tomu, dokládaje, že »pochází z rodiny tak přísně orthodoxně-lutheránské« (II. předn. st. 42). Nás ovšem zase naopak naplňuje podivem ohromný rozdíl mezi názory jeho a náhledy otce jeho, Františka Del. Vezměme do ruky komentář ke knize Genesis, který vydal C. F. Keil ve sbírce, již řídil společně s Františkem Delitzchem (Biblischer Commentar über das alte Testament. Herausgegeben von Carl Friedr. Keil und Franz Delitzsch. Leipzig.), a čtème na str. 8.: »Příhlédneme-li blíže k obsahu naší zprávy o stvoření, vidíme, že liší se od všech mimobiblických kosmogonií jako pravda od básně. Kosmogonie národů pohanských jsou buď hylozoistické, vyvádějící původ života a bytosti žijících z jakési původní prahmoty, anebo pantheisticko-emanatistické, učíce, že svět vyplynul z obecné božské substance a mythologické, tvrdíce, že bohové i lidé vyšli z jakéhosi chaosu anebo vejce světového. Ani nepozdvihují se k pojmu stvoření, tím méně k poznání všemohoucího Boha, jakožto stvořitele všech věcí.« A tyto kosmogonie pokládá prof. Del. za originál bible!

Se stvořením světa úzce souvisí poslední skutek Boží, zakončující zprávu o stvoření, *stvoření člověka*. S úsměvem pohrdlivým zmiňuje se o tom Del. a nemůže ani uvěřiti tomu, jak zde člověk hmotný srovnáván

s Bohem, jakožto bytostí duchovou, jak prý nerozumné je tvrzení bible, že Bůh hmotného člověka stvořil »k obrazu a podobnosti svému,« jsa bytostí čistě duchovou. Jako by nebylo všeobecně známo, že tato podobnost jeví se právě po stránce čistě duchové a nikoliv po stránce tělesné a tedy hmotné. Vždyť člověk právě jen tím jest obrazem Božím, že duše jeho, pouhý duch, obdařena jest dary a schopnostmi, kteréž ji činí Bohu podobnou. Známo jest dále, že naše poznávání Boha zde na zemi jest jenom nedokonalé, »jako v zrcadle a podobnosti,« a tedy nejen pojem Boha v duši naší ale i celé naše vyjadřování se o Bohu je čistě lidské, založené na našem poznání a tedy anthropomorfistické a anthropopatrické. I zde prý pisatel bible měl při ruce babylonský originál. Pohlédneme tam také.

Když Marduk*) po vítězství nad Tiamatou upravil nebe, zalidňoval zemi; bohové ovšem nikterak jemu nepomáhali, snad byli slabí a bezmocní. Konečně rozhodli se k tomu. Půdu země pokryli zelení a všichni společně utvořili bytosti živé různého druhu, zvířata, šelmy i plazy. Vypráví se dále, kterak tvorové, sotva vyšli z ruky stvořitelů svých, hynuli, nemohouce snést světla. Marduk prosil otce svého, jenž slul Ea, aby země nezůstala pustou a úroda její marnou, aby mu ušel hlavu, smísl hlinu s krví, jež by prýštila z těla, a utvořil bytosti nové i lidi, jimž by krev božská dodala síly vzdorovati větru, vzduchu a světlu. Lidé takto stvoření, žili v počátcích svého pobytu na zemi jako jini tvorové, bez pravidel a zákonů. Až v prvním roce vystoupila z šířého moře erythrejského tam, kde s Babylonii sousedí, bytost rozměrů obrovských, obdařená rozumem, nazvaná Oannes. Před-

*) Maspero l. c. I. str. 545.

stavován byl Oannes jako postava lidská, nad hlavou jeho vynikala hlava ryby, celé tělo bylo jako rybí, nohy vynikaly z rybiho ocasu; hlas ale byl lidský. Oannes trávil celé dny ve společnosti lidí, nepřijímaje potravy, ale uče je písmu, vědám a uměním všelikým. On ukázal lidem umění zakládati města, poznávati zákony geometrie, on upozornil na setí i žeň, zkrátka na vše, co činí život příjemným. Večer pak vplížil se opět do vody, kde ztrávil celou noc, jsa obojživelníkem. Napsal i knihu o původu věci a vzdělanosti a odevzdal ji lidem.

Tato zpráva klínopisná má býti originálem zprávy biblické, vypravující o stvoření člověka Bohem samým, jenž tělo z »prachu země« vytvořiv, sám dává jemu »dechnutí života!« Než, opět zde platí analogicky totéž, co o stvoření světa vůbec. Nutně nalézáme zde podobnosti, ovšem pouze zevnější, nepatrné, čistě formální, ale v podstatě vypravování, v ideji samé jak veliký tu rozdíl! Dle zprávy biblické Bůh sám všemohoucností svojí člověka stvořil, sám jest jeho vychovatelem i učitelem; ve zprávě klínopisné pouze jeden z bohů tvoří tvorstvo i člověka, práce jeho jest nedokonalejší, je potřeba opět jiného z tvorů nadlidských, nikoliv bohů, který by dokonale, z čeho

prvý ve slabosti své dokonati nemohl aneb nedovedl. Jak opět nízký to pojem Boha proti vznešenému názoru biblickému!

Ke zprávě biblické o stvoření člověka ihned se pojí vypravování o hříchu prvotním, jakožto původu zla lidstva, ale zároveň i jeho vykoupení. Zpráva biblická o hříchu prvotním má eminentní význam nejen pro Starý zákon, ale hlavně pro celou teologii Zákona nového, v němž Ježíš Kristus jeví se nám jako druhý Adam, jenž přišel vykoupit a spasit vše, co hříchem prvního Adama zahynulo.

A přece až sem dosáhla odvaha prof. Delitzsche, že bezohledně popel nesmírnou důležitost právě této zprávy biblické a prohlásil ji pouze za kopii originálů babylonských. Doklad podává hlavně jeden. Je to malý pečeti váleček, jenž nalézá se nyní v britickém muzeu v Londýně a jehož otisk ukazuje scénu podobnou, jak líčena v bibli. Uprostřed nalézá se strom, rozkládající větve na obě strany; z něho na každé straně visí plod. Po stranách sedí dvě osoby na nízkých sedadlech; hlava osoby pravé jest ozdobena rohy, osoba levá má jen nízkou pokryvku hlavy. Obě vztahují ruku po plodech visících se stromu. Za levou osobou vine se had.

(Pokračování.)

SMĚS.

Světový názor. »Posel z Budče«

čísle ze dne 16. září uvádí článek, v němž nějaká dobrá duše v potu tváří se namahá vyjádřiti svůj světový názor. K vůli zajímavosti z něho uvádíme několik vět: »Prapříčinou všeho jsoucna duševního i hmotného (věci a představ), konečného a nekonečného je intelligence absolutna, kterou af filosofové jmenují jakkoli, má u mne jméno Bůh. — Chtění prvotné je expanse od božského středu, od božského rozumu. — Účel lidí jest boj nekonečného s konečným a konečné splnutí v absolutnu, v němž podstata hmotného i duševního je táž. Z boje tohoto na světě vzniklo to, čemu říkáme dobro a zlo. Přibližování k absolutnu zpět je chtění dobra. Přilnutí ke konečnému je zárodek zla. — Stálou očistou dospívá tvor lidský stavu, v němž vnímá již toliko z duchového, nekonečného, nemůže již zván býti

člověkem a splývá konečně s prapříčinou svojí« atd.

Dobrý muž patrně je pilným čtenářem theosofického listu: »Lotos«, v němž evropský neobudhismus se pěstuje. Aspoň s pojmy nekonečnosti, nevyjasněnými slovy ve svém významu, nepochopitelnými, tu hází jako s lískovými ořechy. Jak vysoko stojí tu nad tuto roztodivnou motanici křesťanský názor na svět a na život! Jak je jednoduchý ve své formě, prostý slovy! Každé dítě je chápé. A pro tuto svoji jednoduchost, jež jest známkou pravdy, jest též jedině správný.

— r.

Školské poměry v Italii. Stále se nadává na katolické školství, ale v Italii zednářské listy samy s velkým despektem píší o poměrech školních. Tak 12. listopadu 1902 ředitel školy v Carovigno zaslal ministru vyučování tento list: »Excellence! Od pěti měsíců učitelé obecné školy nejsou placeni. Jsou mezi nimi tací, kteří přece vši početnost nedostanou úvěru na libru chleba. O pokoleních, kterým jsou vystavováni, nechci

mluviti, ani o nesnesitelných úrocích, které musili platiti, tak že jejich mzda o třetinu neb i více se zmenšila; avšak je hanba a pohana, že učitel lidu tak daleko musí přijít. Již dlouho bojují tito učitelé, aby se jim vyplatil alespoň jediný měsíční plat: piší purkmistrovi, školnímu inspektorovi, prosí osobně u prefekta, telegrafují Vaši Excellenci, že opustí školu, nebudou-li zaplacení. Úřady slibují a slibují; avšak zatím strádají učitelé mezi trním bídy a lichvy.« Toť odsouzení velmi zřetelné liberálního systému školního v Itálii, který nestará se o to, aby učitel těžce pracující dostal v čas svou mzdu.

Tresty na školách norvěžských.

Otázka metly, jak příloha »Szkoły« piše, nebyla dosud na obecných školách norvěžských způsobem uspokojivým upravena, ač se domáhá stále konečného vyřízení. Úřady školní již nejednou zvláštními nařízeními pokusily se označiti hranice užívání tělesných trestů, avšak omezení ta v praxi ukázala se nedostatečnými. Rozhodujícím způsobem dle humanitního stanoviska tuto palčivou otázku rozřešil norvěžský Skoledepartamenten nařízením, zaslaným správcům obecných škol. V Norvěžsku dosud byla závaznými v té věci pravidla pro veřejné školy (Reglementet för offentlige Allmenskoler), vydaná r. 1869, a oběžník školního odboru z r. 1884. V nejnovějším výnose školní vláda norvěžská dovozuje, že předpisy dosud závazné ukazují se nedostatečnými, dále že bývají často špatně vykládány a při tom pozůstávají učitelé mnohlo volnosti. Nové nařízení ruší vůbec právo užívati metly a upravuje školní tresty. Zvláštní důraz dává na to, že velmi častý tělesný trest má přesvědčiti úřad dozorující na učitele, že vychovatel, zneužívající práva tělesného trestu, nemá kvalifikace potřebné a jako takový nechť je z úřadu sesazen. Tyto názory hledí norvěžský vrchní školní úřad takto odůvodniti: »Jako jest účelem vyučování školního přivést žáka k tomu stavu, aby se mohl dále sám vzdělávati, tak trest, který je prostředkem, nechť má především ten cíl před očima, aby co nejdříve se stal zbytečným. Již v dřívějších nařízeních označen je způsob trestati žáka. V našich zemích též se výslovně zakazuje udeřiti žáka dlaní a tím méně pěstí nebo rákoskou po hlavě; neboť lékařská badání ukazují, že každé, i nejmenší udeření, není úplně zdraví neškodné. Školní departement vidí se proto nucena připomenouti toto dávější nařízení a přidati, » metla,

kůži nebo též přivozující nabubření podkožních orgánů, nemůže býti dovolena.« Následuje tedy otázka, jak žák může býti v norvěžské škole trestán. »Nepořádek a nepozornost žactva za vyučování nedá se trvale a skutečně odkliditi užíváním rákosky. Jediným prostředkem radikálním k odklizení zla je zajímavý výklad, vzbuzující úctu žáků k osobě učitelově. jeho jednání a pečlivá příprava na každou lekci. V případě nezpůsobného chování žákovy stačí se strany dobrého učitele jeden pohled nebo slovo pokárání, aby pořádek v třídě udržel.« Norvěžský »Skoledepartamenten« staví se proti vystavení žáka z třídy z těchto důvodů: »Žák oddálený z třídy za vyučování, netoliko že trvale zaměstnání, což v každé příčině je zlou věcí, ale častým vystavením je poškozován na duchu, nebera podílu na vyučování. Dovoleté tresty jsou: 1. Vykázání žáku zvláštního místa. 2. Kdyby se ukázal trvale zpurným, může býti zavřen ve vězení v hodinách po škole. 3. Kdyby ani to nepomohlo, mají býti o případu vyrozuměni rodičové nebo pěstounové, kterým ponecháno jest vyměřiti trest. — Moderní kultura vniká do Norvěžska teprve nyní, kdy natropila v ostatní Evropě mnoho zlého a kdy od těchto tak zv. humanitních názorů se odvrací samo učitelstvo, které nevědouc si rady s nezbednou mládeží, žádá pro ni zřízení — kárných škol.

Oprava. Nejlíh přehlédnutím stalo se, že na str. 173. »Vychovatele«, řádka 5. shora bylo vytištěno, že úhly v trojúhelníku činí 360°. Čtenář zajisté sám si opraví tento lapsus calami. Že zde se mluví o čtyřúhelníku.

C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období listopadové 1903 opatřené náležitými doklady do dne 10. října 1903.

* * LITERATURA. * *

Kalendář sv. Vojtěch roč. III. již vyšel. — Stojí velký 1 K, malý 60 h; tucet velkého 8 K, malého 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se třináctý nádvkem. Přátelé své prosíme, aby tento kalendář hojně rozšiřili. — Objednávky přijímá admin. družstva Vlasť v Praze čp. 570-II.

»Vlasti«. Časopisu pro poučení a zábavu. Majitel, nakladatel a vydavatel družstvo Vlasť. Redaktor Tomáš Škrdl. Ročník XIX. 1902—1903 Devatenácte let neúporné, záslužné práce má před sebou měsíčník tento, jenž neohroženě kráčí za cílem hned z prvopočátku si vytknutým, nedbaje

jiných směrů ani útoků odtud naň činěných, ani poměrů a ohledů často výnosných! Snad ztratí tu a tam proto některého odběratele, ale to ho nezmate, neboť ví dobře, že pravda a právo, byť sebe déle byly umlčovány a šlapány, přece jednou zvítězí a zvítězí musí! Tímto duchem provanut i poslední (XIX.) ročník »Vlasti«, jenž vedle zdařilých básní od Rud. Stupavského, V. Korandy, M. J. Jera, L. Sabiho, Jos. Plačka a j., a kromě pokračování prací z předešlého ročníku vykazuje pojednání: Učení M. Jana Husí o Církvi a jejích členech není totožné s učením sv. Augustina. Od Dra. Ant. Lenze. — Cesta na Sibiř a Sibiř. Na-

psal Dr. Jaroslav Sedláček. — Výlety na planety a Věda nebeská. Píše Bedřich Jiříček. — Z mého pobytu na Černé Hoře. Píše Frant. Rozkošný. — Starý Egypt v Pařížském Louvru. Sděljuje dr. Ign. Steinochr. — Český čaroděj. Obraz ze XVII. věku. Napsal F. J. Čechetka. — Josef Vlastimil Kamarýt. Obraz literární životopisný. Píše Dr. J. Frant. Zítek a m. j. Celým ročníkem vine se zajímavý román Al. Dostálův: Na faře — ve škole, dále četné povídky, drobné literární a jiné užité zprávy a úvahy, paběrky z novin a z veřejného života a p. Doporučujeme co nejlépe.

Prokop Zlatěhl.

(Zasláno.)

Na sklonku XIX. roku.

Letos dostupuji 50. rok svého života a »Vlast« uvádím do 20. ročníku. Na památku těchto dvou důležitých událostí založím spolek k systematickému zakládání katolických knihoven v Čechách a na Moravě; bude to asi poslední větší práce v mém životě.

Po celý svůj kněžský život churavím; letos byl jsem navštíven těžkou nemocí, střevním tyfem; s pomocí Boží zotavil jsem se však zase tak, že konám jako dříve své obvyklé práce.

Zásadní a důsledné chování našeho výboru vedlo nás k tomu, že jsme se povždy zdrželiví měli k předsedovi a k liberálnímu vedení záložny Sv. Václavské. Tím jsme uchráli i sebe od nesmírné pohromy, nestavše se jejími členy, ale všeobecnými následky, kterými jest pádem této záložny zasažen celý katolický tisk, trpíme i my velice. Avšak jednou dostaneme odkaz + faráře Fr. Wildmanna v obnose 9000 K, časem ubudou úroky ze soukromých půjček a darů a případně nám pojistka na život v sumě 4000 K; za 17 let doplatíme značný dluh v České a ve Městské spořitelně, máme tedy nejen bezpečné opory, ale i mnohé naděje v budoucnost, a to nás silí v naší práci.

Ti, kteří rozhláší, že prorokují našemu družstvu pád, velice se mýlí; buď obchodu pranic nerozumějí, nebo jejich rozum zaslepuje přání jejich srdce. Není to poprvé; vždyť se družstvu prorokoval brzký zánik ještě dříve, nežli vzniklo. a při každém dosti chabém zavanutí větru nám nepříznivého (a přičeň všech není žádnému dána) již již se volalo, že se budova našeho družstva rítí. Kdyby každé takové křičení, jakož i zbožné přání našich »přátel« bylo pravdou, dávno by nebyl z družstva našeho ani prášek. Družstvo nezahyne; má pevný podklad, vede ke svorný a obětavý výbor, plně vědomý svého cíle a své zodpovědnosti.

A také jinak utvářejí se pro nás poměry vždy utěšeněji, přátel přibývá, nepřátel ubývá. Není možno vždy líciti interní život tak, jakým skutečně jest. Upřímnosti máme k tomu dost, ale brání tomu ohledy taktické, a není vždy dobře, dle slov velikého Brita, nositi své srdce na rukáve; leč jaká havěť pak do něho klove.

Kol »Vlasti« se řadí stále zdatné a osvědčené literární síly z různého oboru; a věru mohu s potěšením říci, že nemám nikdy nouzi o literární práce, ba některým pracím čekati jest rok i dvě leta, než na ně dojde řada.

Spolehaje na tyto osvědčené literární pracovníky, hodlám oživit staré naše zařízení, aby naši přátelé, pokud to jde, všechny důležité knihy, časopisy a publikace pročetli a ve »Vlasti« útoky na církve a víru naši krátkými, jasnými a věcnými referáty odráželi. Z té příčiny rozdělím mezi recensenty všechny časopisy a knihy, které pro redakci dostávám, ale více mimo skrovný honorář za tyto referáty učiniti nemůžeme, spolehající v ostatním na obětavost našich lit. přátel. Prosím tedy, aby nám byly sděleny adresy: Kdo chce v této příčině s námi spolupůsobiti, a které časopisy, jež odebírá, chce k tomu účelu pročitati. Nahro-

madi-li se mnoho materialu, přepustím vhodné věci buď »Naším Listům«, nebo »Vychovateli« a »Sborníku hist. kroužku«.

Ve »Vlasti« zavedu novou rubriku: »Co nám schází a čeho si přejeme pro zdárný vývoj života katolického, hlavně katolického tisku«, kdež si své stesky sice setrně, ale otevřeně povíme.

Jako dříve, tak i ve XX. roč. »Vlasti« bude probírat moravský tisk zvláštní lit. referent a také o Slovensku budeme stále a pravidelně zprávy přinášeti. Slezsko pak jest zastoupeno podrobnou prací faráře Jana Vyhliďala. Slovanskému tisku a katolickému životu mezi Slovany budeme věnovati i dále stejnou péči, majíce v Korutanech, v Rusku i na Černé Hoře zvláštní literární zpravodaje.

Bylo by křivdou tvrditi, že »Vlasti« odpuzuje zdárné spolupracovníky, jak se před lety říkalo a zde onde dosud mluví. Pravda jest, že důsledný a co do stanoviska katolického přesný a nezměnitelný směr družstva i jeho tiskových publikací, tedy i »Vlasti«, mnohému se nelíbil a tedy ho nepřivábil; vždyť je známo, že i mnozí katolíci vysoce si váží domněle přízně liberálů a že to, co vykonají opravdu katolického, nejraději činí *incognito*; přihlásiti se tedy *zjevně* a *otevřeně* k »Vlasti« a jejím zásadám nevoní tomu, kdo by si u liberálů nerad rozlíl otec. Nepřijatý rukopis ovšem není též žádným »odpuzením«, takový výklad může činiti jen ješitný a domýšlivý spisovatel. Před lety mluvilo se o mnohých »výtečných« silách, které prý »Vlasti« odpudila; minula léta — a hle! domněli ti »výtečníci odpuzenci« svou výtečnost *neosvědčili*. Jako každý jiný list i »Vlasti« má stále nové a nové přispěvatele; stará jména objevují se řidčeji a řidčeji a místo nich nastupuje nový dorost; noví příznivci, nové síly, které se buď časem vyvinuly, buď se »Vlasti« teprve naklonily.

Pro XX. ročník »Vlasti« nám buď zaslali nebo slíbili práce tito literární spolupracovníci:

Jan Michal Dvorecký: Ze života malého Slováčka.

Jos. Flekáček uveřejní ve »Vlasti« divadelní dvouaktovou veselohru: »Vyhral«, na niž zvláště naše Jednoty a spolky upozorňujeme.

Halouzka Jan: O vývoji života katolického a vlasteneckého za posledního století na Moravě.

Tomáš Jos. Jiroušek: Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České.

Bedřich Jiříček: Vzhledy do hlubin světa.

Filip Jan Konečný: O nábožensko-mravních názorech nejzanedbanějších národů divokých. — Jak se dělají přirozené dějiny náboženství. — Ukázky z realistické noblesy a pravdymilovnosti.

† *Dr. Ant. Lenz* (z jeho pozůstalosti): Lze říci podle pravdy, že byl Hus, trvá v Čechách, ač bloudil u víře, uvnitř katolíkem? — Mistr Jan Hus nebyl reformátor církve ani ve věcech dogmatických, ani mravoučných, ani církevně ani občansky socialních, a podle toho nepřinesla reforma jeho žádoucího ovoce.

Fr. V. Peřínka: Dějiny česko-slovanské vzájemnosti literární.

Tomáš Pícha dá práci ze svého oboru.

Fr. Rozkošný: O vývoji písemnictví na Černé Hoře.

Fr. Štingl, jenž pročítá časopisy 14 moderních jazyků: Spolek M. Kačkovského u Rusinů a jeho zakladatel J. Naumovič. Zprávy ze slovanských literatur.

Jan Třeštík: Srbský román.

Jos. Vávra: Zpráva o luterském kostele v Glogůvku.

Jan Vyhliďal: Zaměstnání a povaha lidu slezského.

Dr. Jan Zitek: Fr. Dobromil Kamarýt, bratr Vlastimila Kamarýta.

Em. Žák: Nestor žijících skladatelů českých J. R. Rozkošný.

Povídky uveřejní ve »Vlasti«: Vlasta Pittnerová (Proklaté peníze) a Jos. Flekáček. Z lit. pozůstalosti Martina Medňanského máme tu slovenskou povídku, již v originále uveřejníme.

V Praze, dne 9. září 1903, v den 50tých narozenin.

Tomáš Škrdle,
red. »Vlasti«.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půllitně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Horcegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Zásady šetření ve školství a katecheté. Školská otázka na katolickém sjezdu v Brně. — Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849. — Feuilleton. Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Tragedie, jak všeobecně známo, vzala původ svůj v obětech přinášených Dionysiu Zagreusovi, jehož utrpení a vítězství činoherně bylo líčeno za tím účelem, aby lid úzkostí a doufáním, bázní a soustrastí s bohem dosáhl morální očisty. Teprve později byly také jiné látky do tragedie přijímány — vždycky však látky jen povahy nábožensko-mravné, tak že posvátné jeviště bylo vskutku *národní školou* moudrosti a zkoušenosti. Mezi básníky tragickými vynikají *Aischylos* a *Sofokles*. První dramatisuje myšlenku smíru mezi člověkem a božstvím (*Oresteia*), líčí oběti za pokoj nebožtíků (*Peršané*), znázorňuje pád a vykoupení lidstva (*Prometheus*); druhý v »Nepsaných zákonech« povznáší se docela až k poznání jediného neviditelného Boha. O »Nepsané zákony« opírá se také mudrosloví známých *sedmi mudrců*, jimiž slují: *Pittakos*, který hlásá: »Především vzdej božství čest«; *Solon*: »Dbej rady bohů«; *Kleobulos*: »Nic není vyššího nad modlitbu a slib«; *Thales* dí, že Bůh nemá ni počátku ni konce; *Bias* učí: »Činiš-li něco dobrého, nepovažuj sebe, nýbrž bohy za původce«; *Cheilon* napomíná: »K pravému životu náleží, bráti podíl na obětech, ctiti Boha a rodiče a poslouchati zákonů.« *Pythagoras* pak má zásluhu, že nauky orfické theologie, které byly ovocem mystické intuíce, do vědeckéh. rámce přivést se pokusil. Jeho číselná metafysika moderním objevem zákona »zlatého řezu«, v přírodě se vyskytujícího, doznala překvapujícího vysvětlení a ospravedlnění.

Pythagoras také to byl, jenž učil, že *duše lidská* je výronem duše vše-světové, a který roztrídil základní mohutnosti duševní na rozum, vůli a cit.¹⁾

Avšak prvním *vědeckým* budovatelem *psychologie* jest *Plato* (430—348 a. Ch.). Dle něho záleží člověk z těla hmotného a duše nehmotné, která jeví činnost svoji trojím způsobem:

¹⁾ »Grundlinien idealer Weltanschauung« etc. Dr. Seidenberger 1902 aus Otto Willmanns »Geschichte des Idealismus«.

a) jako *duše chtíčů* — ἐπιθυμία — která sídlí v útrobach těla, konajíc činnost vegetativní, jako duševní princip v bylině; b) duše zmužilá — θύμος — která má své sídlo v srdci; táž jest údělem všech živočichů; c) duše myslící — λόγος — jejíž sídlem je mozek, v němž duše uzavřena jest jako v nějakém žaláři, rozpomínajíc se na myšlenky, které měla za své existence dřívější (præ-existentianismus) a toužíc po tom, aby po očistě života vezdejšího navrátila se zpět do říše ideí. Tak ovšem bylo Platonovi snadno, vysvětliti původ oněch pravd základních, ke kterým dospívá lidský duch cestou *synthetické spekulace*. V dialogu Filelos zachoval se nám zlomek dotyčné argumentace Platonovy:

»Veliký je rozdíl mezi představou a myšlenkou, mezi míněním (δόξα) a vědou, mezi věrou (πίστις) a poznáním (νοήσις). Jistě, že každý cení výše názor než pojem, vědění výše než mínění. Avšak mínění pravé, a pojem patřičný vedou stejně k cíli jako poznání názorné. Proto se lid málo stará o vědění, které s obtížemi spojeno jest, jda spíše za představami, které tradicí jsou posvěceny a drže se více mínění, které bylo předkům vlastní. Tak obvyklý způsob myšlení splývá v jedno s tužbami srdce

Víra stává se tak pravidlem života, hlásajíc plnění povinnosti a působíc jako tajemná moc, která rozsévá naději a pěje čarovnou sloku o štěstí.« Na to líčí *Plato* živě a názorně spor, do kterého hlava a srdce, vědění a víra, autorita a rozum od jakživa přicházejí:

»Tu jsou autorita a rozum! Prvá chce rozkazovati, druhá nemá se k tomu, aby poslouchala. *Autorita*, která založena jest na nezdolných tužbách lidského srdce, dovolávajíc se snahy po Pravdě, pudu víry, zakotveného v hrudi lidské, ozbrojí se vážností božství, které laskavě a milosrdně, řečí srozumitelnou, zázraky a znamení věčné Pravdy zjevilo lidem, a tytéž obmezenému, smrtelnému vědění dalo a vytýčilo za hvězdy vůdčí.

Naproti tomu *rozum*, místo aby skromně se podal, zhrdá prometheovskou pýchou, troufaje sobě vysvětliti sám všechny hádanky světa vezdejšího i onoho nadzemského

Je-li tudíž s podivením, zřime-li, kterak ze sporu mezi věrou a věděním, mezi zjevením a rozumem šrůtky a půtky vznikají? Kterak protivy ty docela i napjetí a nepřátelstva plodí, a pošťvaný dav do hádek a bojů se pouští?

A není-li přirozeno, že v rozpáleném tomto boji *autorita* chrání svých straníků štítem zákona, povinnosti a víry, kdežto *rozum* s druhé strany rozvinuje prapor s heslem o svéprávnosti, samostatnosti a svobodě myšlení?

A přece muži rozvážlivému nepřijde za těžko, vyhnouti se boji, aneb, nelze-li se mu chrániti, týž rozluštíti s pokojem. Kěž můj přítel vzpomene sobě na postavy Daidalovy! Tytéž, nejsou-li přivázány, uprchnou těm, kdož jich byli koupili. Podobně tékají mínění, představy a názory v duši a prchají odtud, berouce i světlo sebou, ač-li nejsou připevněny na myšlenku *základu*. Přivázány však zlatým řetězem, stanou se z prchavých součástí Pistis trvalými poklady *Gnosis*.²⁾

²⁾ Jest věru s podivením, že německý filosof *Fichte* ke konci svého bádání dospěl k stejnému názoru vzhledem k filosofii, která má zapotřebí základu *víry*! Tklivý věru je nářek, který tento badatel vede nad zmarem svého životního díla: »Co hledáš ještě, ubohé srdce moje? Čím to jest, že se bouříš proti mé soustavě, na kteréž rozum můj ni té nejmenší vady neshledává? Však už vím, co to jest. Toužím po něčem, co leží mimo obor mého představování, co jest a bylo a bude, byť i žádné představy nebylo. Co

K vůli lepšímu porozumění této rozmluvy Platonovy dlužno poznamenati, že jmenovaný mudrc, věřil ve svět transcendentní, v němž žijí *idey* jako zosobnění geniové. *Idey* tyto jsou kořenem věcí pomyslných a oporou poznání vůbec. Svět pomyslný jest nestálý, pomíjející; — *idey* jsou nepomíjející a neproměnné. Předměty pomyslné mají se k ideám asi tak, jako otisk k razítku. Toto je dříve než otisk, který je pouhý obraz onoho. »*Universalia ante rem*« — učili později scholastikové.

Nemůžeme při tomto předmětu déle se zdržovati, jelikož úkolem kapitoly této je sledování názoru *psychologického co základu paedagogiky* za různých dob jeho vývoje. Proto přejdeme ihned k muži, jenž byl odpůrcem jednostranného idealismu Platonova. Mužem tím byl *Aristoteles* (384—322 př. Kr.). Tyž zavrhuje učení o praexistenci duše a jejím stěhování se (metempsychosu). Duše jest mu pouhá forma, ovšem forma substanciální — „ἐντελέχεια“ — která však bez těla existovati nemůže. Také Aristoteles rozeznává v člověku trojí život: rostlinný, živočišný a rozumový. Tohoto je podkladem „νοῦς“, rozumová duše, která v člověku existuje jako čirá intelligence a jest nesmrtelná. Kdežto v psychologii Aristoteles od Platona podstatně se liší, Aristoteles za to v ontologii — byť i pod jinými jmény — přibližuje se valně k *idealismu* svého velikého soupeře, svojí naukou o bytí potencialním a aktuálním.

V zárodku dříme rostlina neb živok *potentialiter*, „δυνάμις“, jako schopnost, kterou skrytá síla formativní — „ἐντελέχεια“ — dovede rozvinouti bytí skutečného a činnosti — „ἐνεργεία“.

(Pokračování.)

Zásady šetření ve školství a katecheté.

»Ještě na začátku století XX. uzákoňují zemské sněmy kněžstvu katolickému jistá privilegia.« Tak čteme v Masarykově »Naší Době« r. X. v čísle 10. ve hlídce školní při zprávě o zákoně ze dne 8. dubna 1903, jímž mění se honorování za vyučování náboženství. S trpkým úsměvem pohlížíme na tyto řádky, uvažující, kde vlastně jsou ta privilegia, která sněmy katolickému kněžstvu uzákoňují, a probíráme spěšně ty dva paragrafy zmíněného zákona ze dne 8. dubna 1903. Jest sice v zákoně tom v § 2. odstavci druhém přidána jakási výhoda pro katechety, ale tak podmínečná, že kdo zná praxi, která v novější době se provádí právě s tímto odstavcem, přisvědčí, že nepatrná výhoda — žádné privilegium — spravedlivě a mnohdy krušně zasloužená, ocitá se pouze na papíře. Že tomu tak, hodlám v následujícím dokázati.

Když upraveny byly r. 1894 zákonem platy učitelské, a zákon začal se roku 1895 prováděti, vyslovena byla zásada »šetření«, a zásada ta začala se nejprve prováděti u zemského výboru na katechetech obecných škol, jimž brány byly osobní přídatky — a na mnoze požadováno od nich, aby to, co za rok na osob-

věděním povstává, jest opět jen vědění. Vědění však je obraz pouhý, soustava vědění je soustava pouhých obrazů, bez reálnosti, významu a cíle. Mohl jsi očekávati něco jiného? Což bys si troufal obměniti vnitřní podstatu svého ducha a vědění svému rozkázati, aby bylo více než vědění pouhé? Vědění boří a ničí blud. *Pravdy* podati nemůže. Nemáš-li jiného ústroje, kterým bys ji pochopil — nikdy ji nenajdeš! Avšak ty máš takový ústroj — tím jest *víra* [totiž v základní pravdy *aprioristické*] — (Bestimmung des Menschen.)

ních přídavcích vybrali, vrátili — a teprve cestou milosti bylo jim vrácení odpuštěno, ale další přídavky osobní jim již neposkytovány.

Letos novým zákonem učitelským »upraveno« i katechetům na školách obecných a měštanských služné tím, že úprava platů jejich přijata byla do zákona učitelského, a katecheta postaven úplně na roveň učiteli na téže škole. Nijak ovšem nehleděno k tomu, že na př. katecheta zákonem jest povinen k delším studiím předběžným, že přichází na školu v letech, kdy už učitel, často spolužák jeho ze školy obecné, má jednu kvinqenálku a zůstává vždy proti katechetovi o rok i dva s kvinqenálkama napřed; nehleděno k tomu, že má katecheta universitní vzdělání, o němž nyní ve stavu učitelském tolik se mluví, aniž brání k tomu zřetel, že povolání katechetské jest velice namáhavé. Úplně zajisté jest v té příčině jasno, že zákon nijak neužil stejného měřítka vůči katechetům a učitelům, jakého užil vůči učitelkám literním a industriálním, a že katecheté jsou novým zákonem v nevýhodě.

A přece vyskytly se hlasy, že prý zemský sněm uzákoňuje kněžstvu katolickému jistá privilegia! Již v lednu 1903 v čísle 4. Masarykova »Naše Doba« prolévala slzy nad tím, že »katecheta, jak přijde na místo, má dostávatí celé základní služné, že kvinqenálky, které se budou učitelům a učitelkám počítati od zkoušky způsobilosti, započítají se katechetům hned od nastoupení služby« atd. (Srovnej »Katol. Listy« č. 34. ze dne 4. února.) Sněm zemský měřil prý dvojím loktem! A proto, když zpozorováno, že pivní dávka nijak nestačí ku krytí výloh na úpravu platů učitelských a poznáno, že novým zákonem o úpravě platů učitelských značně zvýšen byl rozpočet na školství, vyslovena byla zemským výborem opětne »zásada šetření«; a zemská školní rada, aby realisty nestrašil dvoji loket u katechetů, ihned obrátila se se šetřením na katechety.

V roce 1898 hlavně zásluhou vsdp. kan. dr. Frant. Krásla přijato sněmem dne 19. února, aby katechetům povolováno bylo snížení hodin vyučovacích na 22, což vysloveno ve známé resoluci, kteráž měla býti direktivou při nastávajícím upravování a změně zákona t. zv. katechetského. Ve smyslu této resoluce skutečně některým katechetům snížen počet hodin na 22, z důvodů, že katecheté ztráví mnoho času zpovídaním žactva svého i jiných kolegů, že musí někteří vyučovati v několika budovách a na mnoze i proto, že mají přeplněné třídy žactvem. (Tak dostalo se snížení katechetům na Žižkově, Král. Vinohradech, Smíchově, v Plzni a j.) Již tehdy, kdy jednalo se ve sněmu o přijetí resoluce, všele přimlouval se vsdp. dr. Krásl za to, aby snížení toto přijato bylo do zákona, ale vysloveno určitě a jasně. Pravidl: »Ovšem lépe by přece bylo, aby také zákonem toto snížení na 22 hodin bylo vysloveno tak, *aby nikdy nebyla žádná pochybnost a aby povolování menšího počtu hodin nezáviselo na individualním stanovisku toho kterého referenta.*« (Viz Katechet. Příloha r. I. str. 40.) Přijata do zákona úleva o snížení počtu hodin, ale tak, že to, čeho se vsdp. dr. Fr. Krásl obával, odstraněno nebylo, způsob povolování snížení počtu hodin zůstal nejasným a nepřesným. V odst. druhém § 2. zákona ze dne 8. dubna 1903 se praví:

»V případech zvláštního zřetele hodných, zvláště když jest vyučovati v budovách místně od sebe vzdálených, může zemská školní rada za souhlasu zem. výboru snížití povinnost vyučovací na 22 hodin, při čemž se však exhorta v to čítati má dvěma hodinami.« Který jest zvláštní zřetel, mimo budovy od sebe vzdálené, vysloveno nebylo, a tak katecheté odkázáni na benevolenci školních úřadů,

Žádali někteří katecheté počátkem roku 1902-3, a tu horliví páni školní inspektoři měřili vzdálenost jedné školy od druhé na kroky a počítali minuty, ba znám jest případ, kdy vzata k tomu od geometra svinovací míra, a tou měřena vzdálenost jedné budovy školní od druhé na metry! Protože neshledán aspoň kilometr, žádost katechety za snížení počtu hodin nebyla doporučena a zemským úřadem školním zamítnuta. Stůjž zde odůvodnění zamítnutí jedné takové žádosti: »Správě školy dáváme věděti, že c. k. zemská školní rada nevyhověla za souhlasu zemského výboru království českého žádosti N. N. katechety za snížení povinnosti vyučovací z 25 na 22 týdenních hodin, protože nejsou splněny podmínky, na kterých dle zásad smluvených se zemským výborem závisí snížení vyučovací povinnosti katechetů, a dále z té úvahy, že vzdálenost tříd exponovaných, na nichž mimo hlavní školu vyučuje, je zcela nepatrná, a že úpravou rozvrhu hodin docíliti lze toho, aby přecházení vlivu na vyučování nemělo. O výnosu tom budiž žadatel vyrozuměn.« V tomto výnosu odvolává se okresní školní rada na zásady smluvené se zemským výborem. (Viz »Vychovatel« 1898 str. 309 násl.) V zásadách těch o snížení počtu vyučovacích hodin se stanoví: »poskytována bude výhoda ta, po vyslyšení nejdůstojnější konsistoře, za souhlasu zemského výboru, v případech obzvláštního zřetele hodných, ovšem výhradně k zájmům vyučovacím, jak sněm se byl usnesl a zpravidla jen tenkrát, když dotyčnému katechetovi zastávají jest vyučování na několika národních školách místně od sebe vzdálených, čímž jemu značná ztráta času jest způsobena.«

V zásadách těch stanoví se zcela zřejmě, že má katechetovi úleva dána býti, když *jemu značná ztráta času je způsobena*. Tedy je tu brán ohled na katechetu, že on při svém namáhavém vyučování přecházením ještě ztrácí čas. Musí-li katecheta přecházeti činí tak o 10. hod., kdy určena je chvilka odpočinku, a mezi tím co jiní členové sboru odpočívají ve sborovně, katecheta je nucen pospíchati často v blátě a dešti z jedné budovy školní do budovy druhé. Tím je mu značná ztráta času způsobena, on, aniž by mu bylo popráno odpočinutí, musí dále vyučovati — a to zajisté dotýká se zájmů vyučování! Ale vyslovena byla zásada šetření a tu na zdraví katechety zřetel se neběře, i zájmy vyučovací se přehlédnou, odbude se to možným upravením jiného rozvrhu hodin a nově žádajícím katechetům za snížení počtu vyučovacích hodin snížení nepovoleno — učiněn slibný začátek šetření!

Avšak v šetření pokračováno. Ku konci školního roku 1902-3 nařídila c. k. zemská školní rada všem okresním školním radám (a tyto oznámily příslušným úřadům církevním), aby o to pečovaly: »by v příštím školním roce vyučovací hodiny katechetům přiděleny byly tak, aby *na příště odpadla nutnost snižovati zákonnou povinnost vyučovací*.«

Zákon, jemuž dostalo se **Nejvyšší sankce** dne 8. dubna 1903, **povoluje** snížení hodin a **zemská školní rada** za tři měsíce potom — v červenci 1903 — **nařizuje** (»dle daného nařízení c. k. zem. školní rady«), **aby na příště odpadla** nutnost snižovati zákonnou povinnost vyučovací! Co zákonem povoleno, to nařízením zemské školní rady se běře, a tak zůstává 22 hodin pro katechety v zákoně — na papír! Toť část těch privilegií katolickému kněžstvu uzákoněných.

(Pokračování.)

Školská otázka na katolickém sjezdu v Brně.

(Dokončení.)

Resoluce, která jedná o zřízení české university na Moravě a která byla jednohlasně přijata všemi přítomnými zní:

III. katolický sjezd česko-slovanský má na zřeteli, že ku předním úkolům světovým států náleží péče o kulturní potřeby všeho občanstva jeho, vyslovuje politování nad tím, že dosud nebylo vyhověno oprávněnému požadavku národa českého po zřízení druhé university. Sjezd vidí nutnost její nejen v početné síle a poplatnosti národa, nýbrž i v osvětových jeho potřebách a v zájmu vědy nade vši pochybnost. Důtklivě žádá, aby pro národ český na Moravě a ve Slezsku, jenž v těchto zemích na vysoké školy má ostatně právo historické, a to v hlavním městě Moravy, Brně, kde jediné dnes nalézají se všechny podmínky k zdárnému rozkvětu vysokých škol, byla co nejdříve zřízena česká universita. Sjezd zároveň vážně žádá, aby při budoucí universitě moravské šetřeno bylo náležitě rázu křesťanského, a nebyli proto na ni povoláváni mužové smýšlení církvi nepřátelského.

Praktický pokyn přičinil k této resoluci prof. Janoušek v tom smyslu, že třeba pečovati již předem o dorost učitelstva vysokých škol, aby se neopakovaly podobné případy jako po úmrtí matematiků prof. Studničky a Weyra na české universitě a technice, kdy nebylo vůbec kandidátů pro tato místa. Němci se nám právem posmívají, že nemáme dostatku sil pro jednu universitu a chceme ještě druhou.

Předseda školské sekce, msgr. dr. Jan Sedlák poděkoval řečníkům a doporučil jich myšlenky k náležité úvaze i snaze, aby byly provedeny. Co se týče druhé university, jest její potřeba úplně dokázána. Ale nesmíme v té věci dovoliti, aby vliv cizích, nevěreckých universit se rozšířil i na novou universitu.

Druhým předmětem jednání tohoto odboru byly školy střední. Školní rada a prof. dr. Fr. Nábělek jako osvědčený znatel pojednal o výchově na středních školách.

Střední školy jsou ještě důležitější universita pro výchovu vůbec; jsou také přípravou pro vyšší studie a proto jest potřebí, aby na nich byl položen pevný základ, na němž by byl zbudován pevný charakter.

Nynější systém středních škol nemůže nám nikterak dostačiti a vyhověti ani po stránce národní ani náboženské. Vše záleží na učitelích samých, nezasejí-li semene nevěry do mladistvých vnímavých srdcí studující mládeže. A v té věci se mnoho hřeší: vždyť jsou dokázány případy, kde učitelé středních škol ostentativně opovrhovali modlitbou, činili si posměch z náboženství i náboženských úkonů, stavěli na pranýř definice náboženské. Za takových okolností není divu, že mládež kráčí ve šlépějích těchto svých svůdců, kteří nejsou si vědomi ohromného dosahu svého zlověstného působení. Proti takovým vychovatelům dlužno nejrozhodněji pozvednouti hlasu.

Ostatní předměty mimo náboženství nikterak neohlížejí se na víru a její základní články, a nedokázané hypotheses stavějí za podklad své nauky, která takto bývá v rozporu s učením církve. V takové dusné atmosféře ovšem nedaří se činnorodé víře.

Bylo by si proto přát, aby předměty mimonáboženské vzaly zřetel na náboženské přesvědčení svých žáků a neubíraly jim víry, která je posiluje v jejich životním boji i v četných pokušeních, která na ně číhají.

Také poukazuje se všeobecně na okolnost, že naše střední školy pouze vyučují, ale méně vychovávají. Tento nedostatek se jeví velmi citelný zvláště tehdy, když abiturienti přicházejí na universitu, kde mají opět příliš mnoho volnosti, které zhusta nedovedou užívatí vhodným způsobem, aby neškodili tím ani tělu ani duši.

Náboženské úkony na středních školách nejsou doposud takové, aby nás uspokojily; bylo by proto potřebí, aby byly rozmnoženy a tak vyhověly slušným požadavkům katolického lidu, který tyto školy si vydrží ve velkém nákladem.

Různé filosofické soustavy, hlavně filosofie materialismu bývají závadou zdravé výchovy, jestliže se jich učitel přidržuje. Není-li člověk pouhou hmotou a má-li svět původce mimo sebe, není člověk nejvyšším pánem a neslouží pouze sobě samému, nýbrž má povinnosti k Bohu a ke společnosti lidské.

Střední školy odchovávají muže, kteří ve svém pozdějším povolání jsou vůdci a rádci národa: jsou to kněží, učitelé, úředníci, učenci, zkrátka intelligence národa. Protože odpovědnost těchto vůdců jest veliká, proto má býti také příprava výchovná přiměřená. Jen tak může národ náš si dobýti uznání ve světové vzdělanosti a uhájiti svého bytu.

Proto mají školy dbáti mravně náboženské výchovy; bez náboženství není výchova možná. Všecka výchova záleží na autoritě a pro lidstvo nejvyšší autoritou jest Bůh; rozum lidský tu dle dosavadních zkušeností nikterak nestačí, poněvadž jest podroben bludu.

Mezi všemi učiteli připadá nejdůležitější úkol katechetovi, jenž má znáti nejen svůj obor, nýbrž býti obeznámen i s jinými obory a zvláště má býti vzdělán důkladně filosoficky, aby mohl žáky poučiti, je vyvésti z bludů, aby bez ostychu se mu mohli svěříti a tázati se, nač snad četbou přišli, co s náboženstvím je v odporu. Katecheta má býti žákům autoritou, učitelem, ježž žák ctí a miluje; proto jeho život nemá býti v odporu s učením.

V příčině výchovy mravně-náboženské po katechetovi může působiti profesor přírodních věd, zvláště obrátí-li zřetel žáků na zákonitost, účelnost a krásu v přírodě, kteráž sama nemohla povstati. Možno tu ukázati na podmínky zdravého těla, které jest příbytkem zdravého ducha. Profesor řeči mateřské má příležitost účinkovati na jejich domácí četbu a varovati je od četby zhoubné. Dějepisec má více hleděti ke kulturním dějinám lidstva, poněvadž mužové železa a krve jistě nejsou vhodnými, aby jich mládež následovala.

Všecky předměty mají směřovati k jednotnému cíli, aby neboulal jeden, co staví druhý, aby také žáci nebyli uváděni ve vnitřní rozpor, kterého si nedovedou vysvětliti. Nejúčinnějším prostředkem jest ovšem dobrý příklad, který každý z učitelů má dávatí na jevo.

Řeč zpravodaje vynikala klidnou věcností a vroucí opravdovostí, která se řinula z plného přesvědčení a hluboké víry. Vrcholem požadavků v ní vyslovených bylo, aby veškeré školy byly upraveny tak a učily ve smyslu Komenského, aby byly chrámy Ducha sv. Jen tak možno očekávati, že z nich budou vycházeti lidé moudří, rozumní, kteří umějí dobře poraditi, pevní charakterové, lidé bohatí vědomostmi, zbožní a bohabojní.

Téhož dne odpoledne konal školský odbor druhou schůzi svoji, v níž referoval dr. Aug. Štancil o školních bratřích. Řečník vyličil vznik a původ tohoto řádu, životopis sv. Jana de la Salle, který založil první laický ústav učitelský a

povýšil kněze k úřadu učitelskému, dosud vyhrazenému kněžím. Také zřídil první průmyslovou školu a ustanovil rovnost všech dětí ve škole, kde mají býti vedle bohatých dětí vychovány stejně i nejchudší. Za svého života se dožil sv. Jan mnoho pronásledování, ale jeho řád rozpučel se nadějně po celém světě a slibuje mocným proudem spolupůsobiti k obrození národů ve příčině náboženské.

Také na Moravu tento řád byl uveden vedle Čech, kde v Bubenči mají školní bratři svůj svatováclavský konvikt. Na Moravě byla za tou příčinou založena Matice Cyrillo-Methodějská, která zasluhuje všeobecné podpory. Lid přeje si vyučování na základě náboženství, jak zkušenost učí. Dosavadní výsledky působnosti školních bratří ve Vídni a jinde opravňují k velkým nadějím.

Zejména pro kraje ohrožené a Slezsko budou míti školy školních bratří nemalý význam národní. V duchu sv. Cyrilla a Methoděje mají tyto školy působiti prakticky nejen u nás, nýbrž i ve všech zemích slovanských, netoliko v městech, nýbrž i na venkově.

Řečník žádal proto nejúčinnější podpory pro tento účel a navrhl, aby se konaly sbírky po farnostech, neboť tak bylo by možno v brzce uvést ve skutek dílo tak mnohoslibné.

Po doslovu předsedy dra Sedláka o působení školních bratří v Praze, v němž je srovnával na poli vychovatelském s milosrdnými sestrami, byla přijata tato resoluce:

»III. katolický sjezd českoslovanský si přeje, aby školští bratři co nejdříve byli uvedeni do Olomouce, aby tam byli vzorem našemu školství vzornou českou školou měšťanskou, školami odbornými a katolickým ústavem učitelským.

Proto doporučuje sjezd »Matici Cyrillo-Methodějské« rozvinouti dle stanov úsilovnou činnost a zavést v našich novinách moravských stálou rubriku o jejím podnikání. »Matice Cyrillo-methodějská« zakládejž po farnostech odbory a dojednejž s příbuznými spolky německými, aby v krajích českých od sbírek ve prospěch její upustily. Dále doporučuje a žádá zřízení českého učitelského ústavu na Těšínsku, jehož vedení má býti svěřeno školským bratřím.«

Dr. Josef Tumpach, kanovník metropolitní kapitoly na Hradčanech, promluvil pak o našem stanovisku k universitním extensím, jež jako bývalý profesor bohoslovecké fakulty sám se svými kollegy konal.

Katolická církev je první pěstitelkou vzdělanosti, proto jest i naší povinností, abychom ve prospěch universitních extensí pracovali. Jejich původ a vznik udává za účel vzdělání nejširších vrstev národních, což se shoduje s naším stanoviskem. Proto nevysvětlitelna jest netečnost některých katolíků i katolických spolků, že této vzdělávací činnosti lidu si málo všimají.

Jsme pro všeobecnou vzdělanost, ale rozhodně vystoupíme proti všem, kteří nepravou vědu rozšiřují mezi lidem a tak štvou proti víře. Domněnek nelze pokládati za pravou vědu a proto nemožno z ní vyvozovati důsledků proti víře.

Navrhl pak resoluci, která byla jednohlasně přijata:

»Katolíci shromáždění na třetím všeobecném katolickém sjezdu českoslovanském v Brně, jsouce po vzoru matky své upřímnými přáteli vědy a jejího rozšíření pokud možná největšího, vítají i universitní extenze jakožto prostředek, jímž z tohoto vznešeného stanoviska vědy rozlévati se má zářné světlo osvěty, vědění a vzdělanosti do nejširších vrstev lidu. Žádají však, aby při nich lidu jako věda podáváno bylo to, co v pravdě a skutečně nepopěrnou vědou jest, jakož

i aby ani zjevená ani historická pravda jimi snižována nebyla. Ve smyslu tom doporučují je též pozornosti a přízni veřejnosti katolické.»

Tim jednání školského odboru bylo ukončeno. Letošní sjezd katolický se omezil na vyšší a střední školství, ač bychom si přáli, aby i obecné školství bylo vzato v úvahu, poněvadž má neméně důležitost než střední a vyšší. Zlepšení národního školství ve smyslu náboženském má býti našim »Ceterum autem censeo« na všech našich reprezentativních schůzích.

Fr. Hanuš.

Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

(Pokračování.)

O ústeckém vikariátě se dovídáme, že čítal r. 1849. 36 učitelů, 19 pomocníků či podučitelů. Návštěva školní byla t. nestálá. Učitelé — píše vikář — svoji životní úlohu, svůj stav nejen pochopili, ale také věrně se snažili tolik působiti, jak byli s to a jak jim dnešní bouřlivý čas dovoloval. Všude byla docházka školní špatná. Rodiče měli se i v tomto směru za samostatné, úřady a magistráty stálými svízelemi jsouce týrány, předmět tento pokřčením vyřizovaly; odkazovaly učitele na brzké utváření se věci školních. Utinam.

Ústecký vikariát čítal r. 1849 36 škol, z nichž byly dvě české v Lounkách a ve Vehlavicích, a jedna německo-česká ve Vetlí. Školní docházka byla také chabá. Byly školy, v nichž při zkoušce třetina, ano i polovice dětí scházela. Toho že příčina či následek pohnutlivé doby jest, netřeba připamatovati, dí vikář Schlosser. Dále píše vikář: *Stěžují si mnozí na špatný prospěch mládeže, ale těm odpovídám: 1. Postarejte se o řádnou docházku školní, 2. odstraňte všechny překážky školství se v cestu stavící, pak — nebude mítí nikdo příčiny si stěžovati, neboť duchovní i světské učitelé nedají si scházeti na horlivosti a pilnosti, jak se při každé školní návštěvě přesvědčiti můžeme. Bohužel, lid jest špatným tiskem zaslepen a velice pokažen.*

Vikariát litoměřický spravoval roku 1849 vikář Ant. Herzig, té doby farář v Lovosicích. Vikář Herzig líčí neblahé povstání r. 1848 jako velice školství ohrožující, špatná návštěva, nápadná neposlušnost dětí ve škole, stížnosti učitelů o zadržených poplatcích, to vše a podobné jeví se jako následek té svobody lidstva. *A při tom světské a duchovní učitelé — píše vikář — povinnosti své plní chválným nadšením a nebeskou přímo trpělivostí.* Učitelů bylo 28, podučitelů 11, škol v celém školním okrese 29.

Turnovský vikariát spravoval r. 1849 známý náš Ant. Marek, té doby děkan v Libuni. Marek dobře poznával jak význam školy, tak i dovedl poznati jaké škody způsobí stále se množící pohromy a překážky vývinu školy obecné se v cestu stavící. Zajímavé jest, jak soudil Marek o r. 1848 pro školství. Píše takto: »Ten klamající podvod slova svoboda zmocnil se zvláště středního stavu lidí a to tím způsobem, že mnozí považovali školy za káznice a mládež do školy neposílali. A následek tohoto předpojatého myšlení ukázal se brzo. Školní plat rodiče více nechtěli platiti, mnohý učitel nevěda si rady a pomoci, již již chtěl úřad svůj navždy opustiti. Takové starosti o vezdejší chléb nemohly jinak působiti než jako vše ochromující. Ubíjely nadšení, ubíjely duchovní snahu učitelů.

Takové poměry trvaly v turnovském střídnictví ještě roku 1849. Toho roku ještě mnohý podučitel vyhrával po hospodách, aby si aspoň šaty zaopatřit mohl, když rodiče zřekli se učitele »živiti«.

V libereckém střídnictví byl vikářem Jan Pažout, té doby děkan v Loukově. Tento okres školní byl rozsáhlý, čítal 43 škol, z nichž bylo 24 německých, 17 českých a 2 německo-české. Učitelů bylo 46, z nichž dva vzorní učitelé, podučitelů 34. Hlavní škola byla 1, triviálních škol bylo 41, a dívčích škol 1. Školu navštěvovalo t. r. 9765 dítek. Vůbec toho roku nenavštěvovalo školy 700 dítek. Tato nedostatečná docházka školní jest následkem zvůle lidí, již byli přivodili neblahé politické věci.

Vikář chválí nadšené působení duchovenstva a učitelstva a dí, že veškerá jejich obětavost přece byla té doby beze všeho účinku, byla marna; víra zmizela, působení učitelů bylo potlačeno. »S bolestí důvěrou hledí učitel do budoucnosti, kdy mu Bůh dopřeje zdárně a šťastně zase stavěti,« dí vikář.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Bible a Babylon.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.
(Dokončení.)

Důležitý tento nález ihned byl spojován v jedno se zprávou biblickou, ač již před časem pronášeny o tom některé pochybnosti. Již Ménant tvrdil, že otisk válečku toho neznázorňuje hřích prvotný, ale že spíše možno považovati obě osoby za muže, a pak uvádí, že obě osoby vztahují ruku po plodech stromu a nikoliv osoba jediná. Ano i had, vinoucí se za osobou levou, považován byl některými prostě za čáru vlnitou. To vše bylo z velké části zaviněno nedokonalými reprodukcemi. Kdo viděl váleček tento v britickém museu a vedle něho přesný jeho otisk v bílé sádře, vidí na první pohled analogii s třetí kapitolou Genese. Tato podobnost je prof. Delitzschovi dokladem pro babylonský původ zprávy biblické, jež mu »zní zcela babylonsky«. Hlavní podobnost vidí v tom, že bible vypravuje o hadu-svědci, a zde na válečku babylonském had skutečně vyobrazen. Však to ještě nemůže býti dokladem originality zprávy babylonské a tedy správnosti tvrzení prof. Del. Jako nejlepší vyvrácení jeho je zde fakt nepopíratelný, že právě »had« hraje velikou úlohu v mythologii mnohých národů, jak arijských, semitských i turánských. Zde nutno spatřovati vnitřní souvislost všech těchto mytů, jež vedou do minulosti ke společnému původu, založenému na vypravování o hříchu

prvotném. Jest nemožno vybrati si zprávu babylonskou a učiniti ji libovolně originálem bez závažných věcných důvodů, jen prostě na základě podobnosti. V různých tradicích a mytech jednotlivých národů jeví se zajisté četnější a případnější analogie ve více směrech, jako ve vině ženy, v požívání plodu stromu zapovězeného atd. Jest patrné na první pohled oku nepředpojatému, že všechny mythy různých národů ukazují na jeden jediný pramen svůj společný, totiž na vypravování biblické o hříchu prvotném. Mythos o Pandoře je ovšem zajisté pouze mythem, ale povstal nepopíratelně z vypravování původního, obsaženého v III. kap. Genese, kde vypravuje se fakt, skutečná událost.*) Právě tak má se věc i s mythy babylonskými; proto opět dejme si otázku: Proč právě ve zprávě babylonské hledati nutno originál?

Prof. Del. domnívá se, že nalezl i babylonský originál biblické zprávy o původu odpočinku dne sobotního, a odůvodňuje tvrzení své nálezem kalendáře babylonského, v němž zvláště označeny v měsíci dny: sedmý, čtrnáctý, dvacátý první a dvacátý osmý, »v nichž nesmí žádná práce konána býti, král nesmí měniti obleku svého, vstoupiti na vůz svůj, obětovati, vyfknouti rozsudku, jísti masa pečeného aneb vařeného, ba ani lékař nesmí vložití na nemocného ruky své.« (I. předn. str. 29.) Tím však není řečeno nikterak, že rozkaz světiti den sedmý jakožto den sváteční, je původu babylonského. Ba spíše tvrditi nutno, že jest

*) Urquarth, Entdeckungen I. str. 110.

zbytkem starých tradic chaldejských, jež v dobách dávných byly společné kmenům semitským. Když pak od doby krále Hammurabiho patřila Chaldea k říši babylonské, snadno mohl se počet sedmi dnů jednoho týdne dostati do kalendáře babylonského, jenž přece mívá dnů pět (chamuštu) a nikoli sedm.**)

Podobně má se věc i s biblickým vypravováním o potopě světa, kteréž prof. D. opět odkazuje na babylonský originál, v němž Xisuthros se jeví jakožto babylonský Noe. Zde ale jde Del. ještě o krok dále. Dle něho ani biblické vypravování ani zpráva klínopisná nezaslňuje víry, jsouc pouze líčením veliké povodně, cyklonu, provázeného průtrží mračen a zemětřesením, jak to dokazuje vídeňský geolog Eduard Suess. I zde odpověď, analogická jiným bodům jeho tvrzení, je na snadě.

Soudíce celkově o tomto vystoupení prof. Del. musíme nazvat je nešťastným. Povstání proti němu všickni, jichž nitro je naplněno posvátným citem víry v Boha, v jeho zjevení a skutky; svých pak stoupenců nespokojil nikterak. Vystoupili proti němu mnozí nejen zastánci staré tradice biblické, ale i nejhorlivější hlasatelé moderní kritiky bible.

Jak vysvětliti si možno toto faktum? Autor, vynikající odborník v assyriologii v ohledu grammatickém i lexikografickém, učelec na slovo vzatý, jehož práce na poli assyriologie dlouho budou základním kamenem každému, jenž věnovati se chce studiu archaeologie biblické Starého zákona, ukládal již po celou řadu let ve spisech svých náhledy a názory své, aniž by svět veřejný byl si jich povšimnul. Ve veřejné přednášce

svě v nadšení a snad i rozhorlení — přestřelil trochu, a proto celá tato záležitost rozvířila vlny veřejného mínění, způsobila tolik hluku a nevole. Dokazují to četní jeho stoupenci, kteří právě nyní, v tomto bodu mlčí, neprojevuje souhlasu svému mistru. Důkaz o tom pak podává i sám prof. Del. jednak v poznámkách svých ke přednášce prvé, jednak ve druhé přednášce své, kde některá význačnější mínění svá moduluje slovy umírněnými.

Učiněn rozruch, na čas zaujatý myslí mnohých, listy odborné i neodborné, periodické i denní vykonaly svou povinnost, a nyní nastává opět klid a mír. Pravda Boží, uložená v knihách Písma sv., nezakalena a neotřesena.

Při tom stále četné ruce s námahou pracují na výkopech ve staré Babylonii na březích Eufratu a Tigridu. Babylon vystává ze ssutin svých po tak dlouhé době, povstává jako svědek dávných časů, zahalených až dosud v temno záhad a nejistoty. Jeví se nám skutečně jako »interpret a ilustrátor bible« (I. předn. str. 53.), ale nikoliv aby popřel a vyvrátil to, co udává bible, jak by naše moderní, t. zv. kritická exegese přála, ale aby nade vši pochybnost potvrdil a dokázal pravdivost a přesnost údajů biblických.

Bible může pouze radostně vítati nové a nové výkopy, konané na místech, kde odehrály se děje události, již vypravovaných, může nedočkavě těšiti se na množství nálezů, jichž v hojnosti podávají nám pahorky babylonské velikým téměř nadlidským namáháním vytrvalých badatelů, vždyť každý sebe nepatrnější nález jest jí novým svědkem, novým důkazem její pravdivosti.

SMĚS.

»Český Učitel« ve svém 1. čísle VII. ročníku jak náleží si opět slazuje záhu na klerikálech. Vstýčilť zase novou redakční šibenici zvanou: »Hlídka klerikální«. Z uložených tam modrostí na ukázkou podáváme poslední. »Pověrou prý se prohřešuje, kdo věcem obyčejným připisuje tajnou moc, které jim Bůh nedal.« Čím se prohřešuje, kdo si dává světití vejce, chléb, víno a připisuje jim moc, které jim Bůh nedal. Nu, všechen respekt před logikou a moudrostí toho pana »spi-

sovatele«, který takto soudí! Upomíná nás věru na pověstnou otázku z počtů: Je-li míra kožených jablek za 2 zl., zač přijdou kožené kalhoty. — V témže čísle diví se tmářství kterýchsi osadníků, již při konkurenci stavební na zřízení fary ochotni byli přispěti, ale školu »pro učitele« stavěti nechtí. Dobrý muž z toho nechápe, že měli patrně faráře u větší lásky nežli učitele! — Firma Bayerova v Kolíně zaslala správám škol nabídku, aby u ní zakoupily obraz nynějšího svatého Otce Pia X. Nad tím se Č. U. zle rozčiluje a podotýká, že vlastně dětem do Pia X. nic není! Pány dopisovatele tyto literární plody zajisté charakterisují. —

Naše učitelské listy. Prohlížíme-li tedy několi učitelský list odborný, shledáváme,

*) Srovň. Hommel, Die altorient. Denkm. str. 18.

že až na několik vzácných výjimek je směr těchto listů více organisující než vzdělávací. Ač nikdo neupírá ani směru organisáčnímu důležitosti, přece je nutno všimnouti si, jakého směru tato činnost je a není-li snad na špatných cestách. Směr organizační často používá hesel (mnohdy více frází), která sice organisují, ale bohužel nenabádají k práci, uznání a odstranění vlastních chyb a nedostatků, nýbrž ještě více a zbytečně rozjiřují vzájemně sociální protivity stavů, aniž by i svému vlastnímu sebe méně prospěly. V netečnosti k organisování se a všemu odbornému vzdělání musíme spatřovati první příčinu živení většiny těchto orgánů a listů odborných, jimž trpí také jejich obsah. Jak může při několika stech odběratelů redaktor (obyčejně i vydavatel a nakladatel) listu, zápasící od čísla k číslu peněžními nesnázemi, věnovati se listu úplně? Listy odborné mají obsahovati vedle původních odborných článků také zprávy tržní a upozorňovati jimi na výhodné prameny. Uveřejňovati oznámení a prosté vynálezy toho kterého oboru se týkající. Zprávy a z cizojazyčných listů odborných upozorňovati na všechny důležité věci kdekoli se vyskytnou. Oznamovati zprávy a posudky z různých výstav a tím širší zájem a porozumění pro tyto vzbuzovati. Uveřejňovati důležitá nařízení, tyto jak náleží vysvětlovati a zároveň poukazovati na nedostatky stávajících zákonů a tím k odklizení jich a zavádění oprav přispívati. Otevírati sloupec pro dotazy ku bezplatným a odborným zodpovídáním jich v číslech příštích. Nové vyšlé knihy mají podrobovati se věcné a nestranné kritice, kdežto od špatných a bezcenných mají zrazovati. Naše listy učitelské měly by se přeměnit tak, aby byly životní potřebou odběratele, aby měl skutečně v ruce list, který by mu pověděl vše a nemusel zbytečně se týrati žvásty listů jarmarečních. Takový list musel by býti cennou pomůckou a pravým vůdcem. Řekněme pravdu! Čte-li dnes někdo více listů směrů různých, a nenamáhá-li se rozeznávati pravdu, snadno bývá sveden od svého pravého přesvědčení a záhy stává se odpadkem svého vlastního »já«. My katolíci zejména potřebujeme, abychom tím úžeji spjati byli a poučováni tak, abychom hned seznali, co protivníci naši píší. Vždyť útoky na nás dějí se takým způsobem, že protivníci naši s tou nejvážnější tváří a zápalem jakoby ryzí pravdy píší proti nám, že méně obezřelý snadno uvěří. Dovolávají se mnohdy tak důrazně různých prostředků, že snadno

oklamán bývá čtoucí a hned co tisknuto za pravdu bere. Tu třeba neustále vysvětlování a na pravou míru uvádění. List náš stále a stále k těmto věcem poukazuje a je nutno na pozoru se míti a chrániti vždy, v každou chvíli. Čtěte a rozšiřujte list náš! Netřistěte sil, neboť nepřítel silný bojuje proti vám zbraněmi nejujímavějšími. Listy nepřátelské nepoučují svůj lid v pravém slova smyslu, ony jenom myslí pobuřují, aby pak v horké té náladě spíše mohly zvrtnáť hesla šířiti a lid sváděti. To, co jsme předem napsali, i na dále chceme vésti a snahou naší bude stále pracovati ku blahu všech heslem Nejjasnějšího panovníka: »Spojenými silami!« Zde naleznete ochrany a potěchy, poučení a pravdy!

— ch —

* * LITERATURA. * *

Sbírka promluv k mládeži na všechny neděle církevního roku. Upravil Dr. Lubomír Petr. Nakladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby v Praze. — Cena 2 K. Velmi vhod, na počátku školního roku, byla vydána tato sbírka, jež jest opravdovým obohacením české literatury kazatelské. Obsahuje exhorty i původní i spracované hlavně na základě proslulých kázáních vratislavského biskupa Dr. H. Förstra. Založeny na znamenitě znalosti Písma svatého a napsány s vážností mluvy biblické, povznášejí se na příslušných místech k líčením nanejvýš poetickým a výletným, jež nezůstávají bez hlubokého pojmu na duši čtenářovu. Themata volena jsou vzhledem k povaze posluchačstva velmi vhodně. Sbírka svědčí, jak z předmluvy patrné, především mládeži studující. Výborná kvalita promluv bude však ještě prospěšné působiti i za užším tímto rámcem, a není pochyby, že i pánům exhortátorům škol jiných prokáže služby opravdu cenné. Je-li pravda, že nejlepší mládeži jest jen dobré, tato sbírka podává mládeži dobré věci. —

Rajská zahrádka, obrázkový časopis pro mládež, vydávaný knihtiskárnou Cyrillo-Methodějskou v Praze, (Pštrosova ul. č. 200-II.) právě vydaným sešitem začínají již svůj XIII. ročník. Časopis vydaný jest v nové, velice vkusné úpravě, která při nízké ceně (40 haléřů za sešit o 24 stranách, celoroční předplatné 1 K 60) přímo překvapuje. Nalezáme tu dvě krásné barvotiskové přílohy, kromě četných vyobrazení v textu. Obsah jest pečlivě vybrán, nalezáme tu práce našich předních spisovatelů pro mládež: P. Polabské, Fr. L. Jelínka, V. Podpříského, J. Soukala, J. Miloty, K. Červenky a j. Články veršované střídají se s prosaickými, a vedle zábavného čtení pilně se přihlíží i ku stránce poučné. Pořad zakončen jest »rozmanitostmi«, za jejichž rozluštění dostává se odběratelům pěkných odměn. Tím doporučuje se »Rajská Zahrádka« jako jeden z nejlepších časopisů pro mládež, i nepochybujeme, že se jí dostane hojného rozšíření. Na 5 výtisků dává nakladatelství šestý zdarma.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Panům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasť.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklama, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žakoví, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Zásady šetření ve školství a katecheté. Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849. — Beznáboženské školy ve Francii. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Tento formativní princip nepůsobí však silou vlastní, nýbrž následkem *popudu* vyššího a za jistým *účelem*. — Tak dodělal se jmenovaný filosof čtyř principů základních, kterými jsou: forma, látka, pohyb, účel. Z toho odvozený názor světový zří za sebou nepřehlednou řadu činných příčin, před sebou stejnou řadu cílů. *Synthese* nutí nás k stanovení příčiny první a posledního cíle, kterými jest *Bůh* — Alfa a Omega.

Entelechie Aristotelovy mají velikou podobnost s ideami Platonovými — ano nauka jednoho nabývá opory v nauce druhého. Entelechiemi směřují bytosti k Bohu, kdežto idey, od Tvůrce vycházející, okazují směru oněch cestu; formy, držma-jící v hmotě, budují předměty pomyslné z dola, kdežto předobrazné idey jim přicházejí shora vstříc. Entelechie pracují z nitra na venek způsobem účelným, idey představují všeobecné, od nejvyšší Příčiny pochodící zákony. Entelechie jsou podkladem pojmu přírody, idey rukojmím pojmu stvoření; ony sprostředkují vysvětlení vesmíru organizací, tyto transcendentní Moudrosti; obě souhlasí v tom, že úkazy světové vykládají z myšlenky a účelu.

Proto také oba tito velikáni deduktivní *spekulace* byli od jakživa miláčky křesťanských filosofů, s tím toliko rozdílem, že Otcové spíše přáli Platonovi, kdežto Aristoteles je opět učiteli andělskému »Philosophus« »*νατ* *ἐσχη*«. Učený *Besarrion* pak vyznává: »Věz, že Platona miluji a Aristotela mám rád a oba ctím, jako muže nejmoudřejší.«*)

Nit *idealistického* názoru světového předli dále horlivě Otcové církevní, jmenovitě *sv. Augustin*, jenž jsa důkladně obeznámen s filosofií antickou, po svém obrácení na víru Kristovu byl povolán spíše než kdo jiný, aby perly nauky zjevené zasazoval do vybroušených forem mudrosloví řeckého. Než, jelikož tento

*) Willmann: »Geschichte des Idealismus«.

fenomenální muž vedle obrovského rozumu měl také srdce, plápolající po Pravdě věčné, pěstoval sv. *Augustín* vedle spekulace deduktivní také *intuicí mystickou* a výsledky obou spojil s historickými pravdami zjevení v jeden organický celek.

Tak stal se tento učitel Církve vlastním zakladatelem směru, který *scholastickým* byl nazván a v sv. *Tomaši Akvinském* našel svého nejskvělejšího představitele, jehož veledílo: »Summa theologiae« jest jakoby nějaký velechrám, pod jehož klenbou národové celého okrsku zemského mohou naléztí útočiště proti chorobám skepse a nevraživým útokům bohopusté vědy. Jakoby hlavními sloupy tohoto velechrámu jsou knihy, které nesou nápisy: »Bůh, Člověk, Bohočlověk«; neb také: »Svět, Člověk, Církev«; též i s obměnou: »Příroda, Zákon, Nadpříroda«; neb posléze »Nutnost, Svoboda, Milost«.

V ontologii drží se učitel andělský Platóna s tím toliko rozdílem, že idey, které jsou základní formou věcí stvořených, nemají bytí samostatného, nýbrž uloženy jsou v duchu Božím a to pro každého jedince obzvlášť, ano Písmo sv. výslovně dí: »I řekl Bůh: Zplod' země bylinu zelenou a činící símě, a dřevo plodné nesoucí ovoce *podle pokolení svého*... A vydala země bylinu zelenou a činící símě podle pokolení svého. a dřevo nesoucí ovoce a mající jednokaždé símě podle tvárnosti své.«*) Podobně mluví Písmo sv. také o zvířatech: »A učinil Bůh zvířata zemská podle tvárnosti jejich... všeliký zeměplaz podle pokolení svého.«**)

Pro naši stať jsou nejzajímavější ony kapitoly sv. *Tomáše*, které jednají o *duši lidské* a její mohutnostech. Zde vystupuje tento hluboký myslitel samostatně, přicházejí do zásadního odporu s Platonem a částečně i s Aristotelem. Jak jsme shora sdělili, stanovil Platón *trojí duši* pro člověka: jednu, sídlící v útrokách, pro výkony vegetativní, druhou se sídlem v srdci — duši zmužilou — a třetí rozumnou, sídlící v hlavě. Proti tomu dí sv. *Tomáš*: »V člověku jest pouze *jeden princip* duševní, od něhož pochodí výživa i vzrůst (činnost vegetativní), pocíťování i bažení (činnost sensitivní), myšlení i chtění svobodné (činnost intelektuální); tomu však nesmí se tak rozuměti, jakoby snad vzrůst tělesný, postřehování smyslné a vědomé myšlení byly jedno a totéž — nýbrž jsou to funkce různé pochodící od téhož jediného principu. V různých říších přírodních jsou činnosti tyto osamocené: nejvíce v bylině, která má život pouze vegetativní, pak částečně ve zvířeti, které má sice vzrůst a cití, avšak žádný rozum, kdežto v člověku tyto činnosti, vegetativní a animální, vycházejí od jediného principu vyššího, kterým jest sebevědomá, rozumná a svobodná *duše*. Tak opakuje se i zde zákon, vládoucí všude ve vesmíru, že princip nižší splývá v jedno s vyšším.«

Argumentaci tuto shrnul sv. *Tomáš* ve známou klassickou větu: »Anima rationalis sive intellectiva est forma corporis humani per se et essentialiter.«

Zde rozchází se učitel andělský s Aristotelem, jemuž byla duše entelechií pouhou, která bez těla existovati nemůže, kdežto sv. *Tomaši* jest duše *podstatou* či *substancí*, která může existovati také bez těla, ač ovšem ve světě tomto hmotném a prostorném potřebuje těla jako nástroje.***)

*) Genes. 1., 11.—12.

**) Genes. 1. 25.

***) Licet anima humana per se possit subsistere, non tamen per se habet speciem completam Quia ipsum Intelligere animae humanae indiget potentiis, quae per quaedam organa corporalia operantur ex hoc ipso declaratur quod naturaliter unitur corpori ad *complendam speciem humanam*.« (Summa c. gent. 1. 2. c. 68.)

Výklad spojení duše s tělem prozrazuje takovou hloubku spekulace, kterou učitel andělský slynul, že nejmodernější psychologie nic trefnějšího a správnějšího podati nedovede. Proti strohému dualismu, který stanovil Plato a později ještě zostřil Descartes, hlásá sv. Tomáš t. zv. *animismus mírný*, který člověka myslícího spíše uspokojí, než zbrklý monismus.

»Člověk záleží z těla i duše, ale takým způsobem, že ze dvou bytostí vzniká třetí, která není ani tělo pouhé, ani duše pouhá — nýbrž člověk.*)

Na výtku, která duše, která za svého pobytu v těle potřebuje k myšlení mozku, po odloučení od těla bude moci mysliti, zní odpověď: »*Alio modo intelligit anima separata a corpore et corpori unita, sicut et alio modo est. Unumquidque enim secundum hoc agit secundum quod est.*« (Summa c. g. 1. 2.) — totiž máme-li krátce se vyjádřiti: »Činnost každé bytosti je vázána na prostředí, v kterém se nalézá. Jiný svět, jiný způsob myšlení, jiná mluva.

Vůči sporu, který v současné paedagogice vládne z ohledu na mohutnosti duševní, zajímavá a nanejvýš důležitá je *psychologie thomistická*, která v člověku rozeznává — vedle činnosti řádu nižšího — trojí rozdílnou činnost řádu vyššího, totiž: *rozum, chtění a cit.***) (Pokračování.)

Zásady šetření ve školství a katecheté.

(Pokračování.)

V šetření u katechetů vynalezeny však ještě jiné cesty. Dle zákona katechetského § 2. jest katecheta povinen vyučovati 25 hodin týdně. Jaká to nesrovnalost, když náboženství vyučuje se po 2 hodinách v jednotlivých třídách v každém týdnu! Nesrovnalost ta má ovšem jaksi býti vyrovnána tím, že katechetům počítá se exhorta 3 hodinami a 22 hodin zůstává hodin vyučovacích v 11 třídách. Ale zákon neplatí jen pro katechety škol měšťanských, nýbrž i pro katechety škol obecných. Dle výroční zprávy c. k. zemské školní rady pro Čechy o stavu národního školství v král. českém ve šk. roce 1901—1902, jest na obecných a měšťanských školách českých 237 a na školách německých 143 ustanovených katechetů se stálými platy. Tedy celkem 380 katechetů; z těch jistě 80 jest ustanoveno jen na školách obecných a i pro ty platí zákon katechetský o 25 hodinách týdně; ale poněvadž na obecných školách exhorty není — jen asi snad v pěti případech — kde vezme katecheta onu pěťadvacátou hodinu? Aby naplněna byla litera zákona, bývá katecheta nucen vzíti si jednu hodinu přespočetnou, za kterou náleží mu, poněvadž vyučuje v hodinách přes počet zákonem stanovený, zvláštní odměna — remunerace. Co už bylo sporů a různých způsobů u vyměřování této! Když upravován byl zákon katechetský, tu na Moravě přijato do zákona, že náleží

*) »Ex corpore et anima dicitur esse homo, sicut ex duabus rebus tertia quaedam res constituitur, quae neutra illarum est; homo enim nec est anima nec est corpus.« (Opusc. De ente et essentia c. 3.)

**) »Anima est primum, quo nutrimur et *sentimus* et movemur secundum locum et similiter, quo primo *intelligimus*« (Summa I. quaest. 76.) »Necesse est, ut homo sit *liberi arbitrii* ex hoc ipso, quod rationabilis est.« (Summa theol. I., I. quaest. 83. a 1. c.).

katechetovi za hodinu přespočetnou 25 zl. ročně. U nás přijat zákon tak, jak vládou byl zemím navržen a odměna za vyučování přespočetné vyměřována dle § 7. odst. 2. »(Při tom budiž roční remuneratione za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštním učitelí náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelského příslušné obce školní.) Po nějakém čase — v roce 1900 — vynalezen u zemské školní rady t. zv. osmičkový systém (viz Vychovatel XV., Katechetská příloha str. 84.), a dle toho počítána katechetům remuneratione, která byla pak o něco menší než jedna pětadvacetina služného dotyčného katechety (o 12%). Počítáno u katechety se služným 800 zl. takto $8 \times 8 = 64$ kr. za jednu hodinu, týdně 2 hodiny = 128 kr., ve školním roce 44 týdnů, tedy 56 zl. 32 kr. za jednu třídu, čili 28 zl. 16 kr. za jednu hodinu týdně. Na rekurs katechetů bylo odpověděno, že prý se to počítá dle substitučního normálu ze dne 3. června 1839 dle vynesení zemské školní rady ze dne 18. května 1877, č. 2744. Vyměřování to bylo ovšem nesprávné, poněvadž tu katecheta nikoho nezastupoval, ale katecheté dalších námitek proti vyměřování tomu nečinili.

Když na základě petic podaných sněmu království českého jednáno bylo o úpravě právních poměrů učitelů náboženství na školách obecných a měšťanských, tu zemská učtárna počítala, aby zjištěn byl finanční efekt, mnoho-li bude obnášeti zvýšení platů u všech katechetů. Zemský výbor království českého podal o tom zprávu sněmu ze dne 11. dubna 1900 tisk. CVII. čís. 286. sněm., kde pod čís. 3 a 4a) zřejmě se uvádí, že přespočetná hodina počítá se jednou pětadvacetinou služného. (Viz »Katol. Listy« 17. března t. r.) Než již ve školním roce 1900—1 v jednom případě, a ve školním roce 1901—2 již v několika případech vyměřena katechetům remuneratione jinak: ani jednou pětadvacetinou, ani dle t. zv. osmičkového systému, ale dle toho, co katecheta »skutečně« vyučoval, tak, že mu dny feriální a jiné prázdninové dny byly odečteny. Něco podobného stalo se na pražské průmyslové škole, kde učitelé byli nuceni nahrazovati učení, které připadne na sváteční den — a tehdy časopisy zastaly se učitelstva a nařízení odvoláno. [Psaly na př. Pelcloy »Rozhledy« v čís. 19. »Všude a na všech školách považují se dny sváteční za dny feriální, kdy učitelé nevyučují a nejsou povinni nahrazovati učební hodiny. Jen král. město Praha má své zvláštní opravdu jen pražské monstrum. Na její pokračovací škole musí učitelé nahrazovati učení, které připadne na sváteční den!« — (Srovnej »Kat. Listy« 21. února t. r.)] U zemské školní rady však připadli na daleko důkladnější monstrum u vyměřování remuneratione katechetům za hodiny přespočetné: oni jednoduše z hodin přespočetných doplnili počet hodin povinných, pokud byl zmenšen z hodiny na prázdné dny připadající a teprve ty, které zbyly, poukázány k remunerationi — při služném 800 zl. — 64 kr. za hodinu. O tom svědčí jeden takový poukaz na remunerationi za jednu přespočetnou hodinu ve školním roce 1901—2. »C. k. berní úřad v B .! poukazuje, aby dle vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 13. října 1902 č. 37888, p. X. Y., katechetovi na měšťanské škole v N za vyučování náboženství na školách v N. Ve 24 (!) přespočetných hodinách týdně (!) ve školním roce 1901—2 vyplacena byla z okresní pokladny na řád úspor rubriky XII. okresního školního rozpočtu na rok 1902 odměna na dobu svrchu zmíněnou vypadající částkou 26 K 88 hal. t. j. dvacet šest K 88 h. V B dne 31. října 1902. Rub. Dp. X. Y., katechetovi na měšť. škole v N. na vědomí s připomenutím, že odměna ta jediné za skutečné přespočetní týdenní hodiny vyměřena byla.«

Obdržel tedy katecheta za jednu hodinu 1 K 12 hal.. Dle osmičkového systému ze služného 700 zl. počítáno $8 \times 7 = 56$. Podle kterého zákona tak počítáno, je otázkou. Jak někteří se domnívají, že dle zákona o zastupování jest nemožno, ač způsob počítání by se shodoval (Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 6. července 1900 č. 19.814 ve příčině návrhů na povolování substitučních odměn stanoví: »vykázati jest dle třídních knih v každém jednotlivém témdni ony hodiny, v nichž skutečně bylo vyučováno, a sice po odečtení oněch hodin, které v každém jednotlivém témdni následkem dnů feriálních neb z jiných důvodů odpadly.«); avšak odměna vyplácená za hodinu vyučovací se zákonem tím se neshoduje (§ 5. zákona o zastupování ze dne 8. září 1899 č. 60 z. z. stanoví 50 kr. za jednu hodinu). Zákon ten také aplikován býti nemůže, vždyť tu katecheta nikoho nezastupuje, poněvadž místo zřízeno není, jsou to hodiny přijaté k vyučování na celý rok, a ne snad na několik týdnů, jak v zákoně o zastupování se předpokládá. Pokud nám známo, podáno bylo ode dvou katechetů odvolání proti tomuto způsobu vyměřování k ministerstvu vyučování, a když toto přidalo se na stanovisko zemské školní rady, podána věc k rozřešení správnímu soudnímu dvoru, jehož výrok v té věci se očekává.

(Dokončení.)

Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

(Pokračování.)

Semilský vikariát spravoval nám již známý vikář Jáchym Schaurek. Popisuje stav školství v semilském vikariátu za rok 1849 následovně: Docházka školní toho roku jako minulého byla špatná, což je třeba z většího dílu hledati v neblahých událostech časových. Neboť ve hlavních městech kluby zvášnivělých pobuřovatelů a zkažených lidí, již zmocnili se veškerého tisku, snažili se vší mocí buď letáky mezi venkovským lidem bezplatně šířenými, nebo svými emisary veškeren zákonitý pořádek zničiti a místo něho jen nevázanost a zvůli zavést, aby tak mohli nerušeně řádit a konečně veškerou moc na sebe strhnouti. Ten prostý venkovský lid šel jim na lep; medem a kadidlem zastřeli své intriky, oslepili jej záhy a pobouřili, nezmohla pak ani napomínání a varování úřadu a kněží, varovné hlasy těchto byly docela v podezření uváděny. Škola nebyla placena, desátků nebylo dbáno, a v těchto bédách vikář a ostatní duchovenstvo poskytovali, pokud mohli, chudé školní mládeži obědy, jen aby jí chuti dodali k bedlivější docházce školní. A neméně nadšeně pracovali učitelé semilského školního okresu, aby mládež se vším krásným a užitečným seznámili. Učili mládež čtení, psaní, všem druhům počítání, zpěvu, též i zeměpisu, dějepisu a jiným důležitým věcem. Proto všechna chvála učitelstvu, dí vikář. Děti přinášejí i do školy špatné příklady rodičů, v nichž patrný jsou roky 1848 a 1849, a vše úsilí učitelstva, je na dobré cestě udržeti, jest marno. Jest také nanejvýš smutno, že učitelé při vší pilnosti, nadšení a obětivosti v minulém roce, ale i v tomto roce, bídu trpěti musí. Žádné péro není s to, píše vikář Schaurek dále, vyličiti jejich politování hodné a na pokraji zoufalství jsoucí postavení. Rovněž budovy školní a vůbec vše, co se školstvím souvisí, v těchto letech jest ve špatném pořádku. Dej Bůh, aby tyto

osudné poměry konečně pominuly a zákonitý pořádek se zase navrátil!! V semilském vikariátě bylo té doby 43 triviálních škol, 41 učitelů, 36 podučitelů, budov školních najatých 17, zdarma propůjčených 1. Do školy nechodilo 601 dítko.

V nymburském střídnictví byl vikářem děkan nymburský Ant. Zych. I tu snažilo se učitelstvo oproti tak mnohým překážkám zdárně působiti. »Zarmoutiti musí každého,« píše vikář, »tvrzení radikální partaje o zneuznané činnosti učitelstva, jak r. 1848 a i roku letošního často slyšeti bylo; ale podepsaný považuje za radostnou povinnost, že smí oznámiti: tato křivda nebyla s to dobré smýšlení učitelstva potlačiti, naopak přispěla k tomu, že učitelé s tím větším západem a pilí věnovali se svému povolání. A tato blahodárná činnost učitelů těšila by se ještě většímu zdaru, kdyby i docházka školní lepší byla, a kdyby učitelé nemuseli se starostmi o svoji existenci tak zápasiti.« V nymburském vikariátě bylo 26 učitelů, 71 pomocníků; školu mělo navštěvovati 5162 dítek, ve skutečnosti chodilo do školy 4832 dítek. Sbirky pro chudé dítky vynesly 149 zl. 41½ kr. Učitelé zaslужují vši chválu. — Školních knihoven bylo celkem 7, při školách v Kostomlatech, v Lysé (342 svazků), v Nymburce (299 svazků), v Rožďalovicích (202 svazky), v Osenicích, ve Všejanech a v Budiměřicích.

Jak vypadalo školství ve vikariátě mladoboleslavském? Vikářem a okresním školním dohlížitelem byl té doby děkan kosmonoský Vinc. Procházka. Vikář charakterisuje r. 1848 a 1849 následovně: Zle vykládaná konstituční svoboda uplatňovala se rušením zákonitého pořádku, neposlušností k úřadům, zadržováním povinných dávek. To zvláště dotklo se bolestně učitelstva, takže byla obava, že mnohý, bídu a zneuznání zakoušející učitel stane se chladným a lhostejným ve svém povolání. Bohu však budiž poděkováno! Podepsaný při výročních zkouškách přesvědčil se o chvalitebném nadšení učitelů, poznal s radostí na většině škol pokrok; vždyť učitelé, nehledíce na bedné své postavení, takorba zápasili, aby požadavkům času tak mnoho, jak jim bylo možno, vyhověli. Vyučovali mládež vedle předepsaných předmětů též české mluvnici, dějepisu, zeměpisu Čech, na mnohých školách též přírodopisu, což vše zasluhuje nejen spravedlivého uznání, ale jest potěšitelným znamením, že učitelé význam svého povolání k srdci si vzali. Škol v boleslavském vikariátě bylo r. 1849 24, z nichž byla 1 židovská (v Mladé Boleslavi), učitelů 32, z nichž 3 židovští, podučitelů 18, z nichž 2 podučitelé byli židé. Do školy nechodilo 244 dítek, z nich 198 katolíků, 9 židů a 37 akatolíků. Mezi duchovenstvem zvláště vynikal r. 1849 kaplan v Dobrovici, P Ant. Zuman. Zuman působil zvláště na rodiče, by dítky své pilně do školy posílali; poučováním a napomináním získal mnohé. Milým jednáním získal si Zuman i mládež tak, že dítky samy doma rodiče prosily, by je rodiče nezdržovali od školy. Též vyučoval děti přírodopisu a české mluvnici. — Na 7 školách mladoboleslavského okresu byly r. 1849 dosti obsáhlé školní knihovny. Vykazovaly 1086 knih.

Vikář doksský Jos. Čermák žaluje velice na nesvědomité rodiče, kteří jsouce zbaveni roboty, místo aby se stali lepšími, štedřejšími, stali se zarputilými a nevraživými. A tu nevraživost zvláště dávají učitelé zakoušeti. Učitelů bylo ve vikariátě 34, podučitelů 22, stanic školních 41. Mšeno honosilo se »vzornou« školou. Vikář končí obsáhlou zprávou těmito památnými slovy: »*Třebas v novinách do*

světa se křičelo, v jakémžto poddanství u cirkve škola trpěti musí, a jak by bylo záhodno, aby církev a škola navždy rozloučeny byly, a třeba i několik učitelů to-muto křiku přisvědčovalo, přece nedali se učitelé v plnění svých povinností nikým másti, nýbrž láskou, dobromyslností a horlivým plněním svých povinností ukázali se býti hodnými svého jména a svého úřadu

Z té příčiny přeje si vikář vyznamenání všeobecné, totiž pro všechny duchovní a městské učitele. — Při 10 školách r. 1849 byly zřízeny knihovny, z nichž nejobsáhlejší byla při vzorné škole ve Mšeně (284 knih). (Pokračování.)

Beznáboženské školy ve Francii.

Protináboženské hnutí ve Francii, které loňského a letošního roku veškeru veřejnost a hlavně svět katolický rozrušilo, vzalo svůj prvo počátek již v letech čtyřicátých. Zasetý tehda koukol vybuchel mezi pšenicí tak, že dnešního dne protivníci cirkve mohou s radostí pohlížeti na svou žeň. Kruhy, jimž na potlačení cirkve záleželo, mohou dnes klidně usínati. Ve Francii se jich dlouholeté dílo zdařilo nad míru.

V mládeži spočívá naděje každého národa. To vytyčili protivníci náboženství a započali své zhoubné dílo z této strany s vypočítavou jistotou, že podaří-li se jim zmocniti se škol, tohoto těžiška budoucí generace, jest úspěch strany protináboženské zajištěn. Počátek nebyl lehký. Ale přes to v roce 1848 zvolal Thiers na sněmu v Paříži: »Máme 40.000 učitelů národních, to jest 40.000 odpůrců cirkve, 40.000 kněží nevěrectví a socialismu.«

A bylo tomu tak. Ale to ještě nepostačovalo ku zajištění budoucnosti. Míti učitele, a ponechat na škole vyučování náboženství? Mládež bylo třeba chrániti veškerého vlivu náboženského. Stalo se. Jedenácte let později, as v roce 1859 pojednával francouzský spisovatel Eugen Sue ve svém časopise »National« o úplném přeměnění systému vyučovacího za tím účelem, aby duševní výchova dětí byla od náboženské výchovy naprosto oddělena.

Dětem mělo se dostati »katechismu občanského, v němž by se na náboženská ustanovení žádného zřetele nebralo.« Požadavky Sue-a shodovaly se plně s náhledy vůdců »ethického hnutí« v Německu, Anglii a Americe. Leč i naši svobodomyšlní učitelé schvalovali ony zásady a ve svých listech je propagovali. Mají a měli as s odpůrci náboženství stejný cíl: humanistický ateismus, který chce svrhnouti Boha, by sám pak na jeho místo dosedl a za tímto ateismem tají se zednářská lože a jí podobné spolky.

V roce 1882 zmocnila se atheistická Francie svých škol pomocí vydaného zákona a od té doby vychovává mládež svou bez náboženství.

O výsledcích této výchovy mluví kriminální statistika hrůzně. Mladí zločinci se množí úžasnou měrou — ale lože zednářů a její přívrženci jsou slepí a hlší. Lid pozdvihuje hlas svůj, jednotlivci tlumočí přání a stesky národa na místech příslušných, poukazující na propast, do níž národ pozvolna klesá — ale marně.

A dnes? Věci dospěly svého vrcholu. Francie neposlechla varovného hlasu ze svého středu a z cizozemí. Strana protináboženská zvítězila. Jásá dnes nad svými úspěchy, rozhláší svůj triumf do světa, ale vzdělanci nedají se strhnouti k potlesku nad vítězstvím tak brutálním, které mimo to rozervalo zemi samu, rozdmýchalo v ní rozbroje, vyvolalo tisíce a tisíce nářků a zaseló símé k dlouholeté, ba snad neodčinitelné bídě morální.

Systematické svádění mládeže ve státních školách francouzských zavdalo podnět k mnohým protestům a steskům a sám slavný básník a literát francouzský François Coppée, muž po celém vzdělaném světě známý, chopil se péra a promluvil rázně a odhodlaně proti straně atheistické ve svém velkém díle. Stůžž zde jedna kapitola oné knihy. Víme, že svých zásad se nikdo tak snadno nezhošťuje, ale možno, že kapitola ta povede mnohé svobodomyšlné hlavy ku přemýšlení o nebezpečích, v nichž naše mládež by se mohla ocitnouti, kdyby ony francouzské útoky na víru měly se i u nás opakovati.

Děti, které v letech sedmdesátých a osmdesátých byly svedeny na cestu beznáboženskou, jsou dnes dospělými muži a ti to jsou, kteří v této době odhlasovali ve Francii zákony, jichž provádění je bezohlednou krutostí a které se vymstí hrůzně na svých původcích a snad i na celé zemi. Hle, co napsal ve své knize François Coppée o poměru dětství k modlitbě:

Před několika dny navštívil mne milý host. Byl to syn mého nejlepšího přítele. Mladý ten muž byl před krátkým časem vysvěcen na kněze v semináři svatého Sulpice a nastoupil místo katechety v jedné z nejchudších čtvrtí předměstských.

Zvolil své povolání ze záliby a pln nadšení pro svůj úkol chopil se díla, jsa všecek šťasten, že božská prozřetelnost uvedla ho na místo, kde naskytovala se mu denně příležitost ku konání dobra, ať slovem či skutkem. Nelekal se práce a strádání, jednalo-li se o duši zbloudilou, tápající ve tmách a toužící ve své strasti po pravé cestě. Avšak po několika dnech činnosti uvědomil si cele nadměrné obtíže svého povolání. Poměry jeho farnosti musí býti vskutku velice smutné; pravil mi, že sotva třetí díl mládeže je křtěn a z těch, kdož křest přijali, není jich ani čtvrtina přítomna službám Božím.

Ostatní ovšem rostou jako dříví v lese bez Boha a církve. Opravdu nemůžeme chovati žádných illusí o stavu věcí; brzy nadejde hodina, kdy zde v Paříži a v jiných větších městech nebude křesťanů ani dle jména — a to se stane ve Francii, kdys tak hrdé na svou křesťanskou minulost.

Oni páni, kteří za jméno svobodomyšlných skrývají svou bezmyšlenkovitost, svou surovou nezkrotnost, oni páni mohou se honositi svými úspěchy za posledních dvacet let. Neboť dvacet let tomu, co byl kříž škrtnut ze seznamu školních předmětů. Nuž, v nebi as tak tragicky to nebrali, ačkoli to učinila slavná obecní rada. Ostatně, proč by slavná obecní rada nemohla jednou míti dobrou myšlenku? Proč by neměla býti tabulka o mírách a váhách poučnější než kříž?

I katechismus byl podobným ustanovením odstraněn. Taký památník fanatismu a pověry musel nutně zmizeti ze škol! Něco duchaplnějšího mělo vyplniti mezeru po knize náboženské, v níž Bůh osobil si všechny pocty na úkor ubohého státu. Byly vydány čítanky, jichž účelem bylo seznamovati mladé občanky s jich lidskými a státními povinnostmi. Bohužel, malí ti občané státu neznali

většinou ještě ani význam a používání kapesníků, tím méně pak měli porozumění pro obsah svých národních čítanek.

Ze zvědavosti přehlédli jsem některé z těchto mazanic. Vyznamenávají se všeobecně sprostou hloupostí.

V jedné z nich jest mimo jiné obraz vyšňořeného pána v elegantním povoze, konajícího zdánlivě svou denní vyjíždku. U cesty stojí chudý cestář. A pod obrazem lze čísti: Všeobecné právo hlasovací činí všechny lidi stejně oprávněnými, tak i bohatý pan X. jest roveň chudému nádenníku-cestáři Y.

Toto tvrzení a závěr vyvozený z všeobecného práva hlasovacího zdá se mi přece trochu smělým, neboť krásný ten sen o rovnosti jest u konce, jakmile je — po volbách. Pak žije p. X. dále v počtích, jež mu jeho jmění podává, a p. Y. tluče dále šterk na silnici. Neblíží se v tomto bodu katechismus spíše pravdě? Ten ubohý, starý, vypuzený katechismus, v němž si páni X. a Y. před Bohem *po celý život* jsou rovni? Boháči káže se o lásce k bližnímu, chudšovi o trpělivosti; náboženství potlačuje v onom sobectví a pýchu, v tomto vzpouře a závisť; náboženství stírá všechny slzy, poukazuje na věčné blaženství na onom světě. A tímto způsobem daří se mu alespoň částečné vyrovnání poměrů společenských i na tomto nedokonalém světě. Obávám se, že má přímá řeč vyvolá velké pohoršení a nelibost našich obecních zástupců.

Katechismus stojí u těchto pánů na jednom stupni se spisy nemravnými. Nelitují žádné pily, by jej vyhladili a pasou po něm i ve stolcích žáků. Moji čtenáři nechť neopomenou si uvědomiti, že převálná část těchto pánů jsou svobodnými zednáři.

Vyznají se v tajemstvích života a budoucna as lépe než my — prostí křesťané. Na neštěstí nedám se zastrašiti výbuchy hněvu těchto nevěřících inkvizitorů, aniž se dám odvrátiti od veřejného hlásání mravní bíd, kterou jejich systém seje mezi nižší lid. Nechť jmenují svůj systém neutrálným, jest přece ve skutečnosti protivníkem myšlenky křesťanské.

Zpustlost mezi lidem je hrozná a mráz mne obešel, když můj mladý přítel vyprávěl mi skutečné události. Již sama myšlenka, že ve čtvrtích chudiny pařížské, tedy mezi obyvatelstvem, které má dobrodiní náboženské posily nejvíce třeba, dvě třetiny dětí neznají ani dle slova výraz Bůh, jest děsná; i modlitba nevstoupila nikdy na jejich rty a mládež ta je zanedbaná na nejvyšší stupeň.

Táží se tě, milý čtenáři, znáš-li dojemnějšího obrazu nad dítě modlící se na klíně matčině? Drží je k sobě přimknuté, jeho ručky ve svých sepnutých dlaních. Slovo po slově předřikává mu kratičkou modlitbu, jen několik slov: »Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku.« Je-li už větší, říká vznešená slova Otčenáše nebo krásné pozdravení Bohorodičky: Zdrávas Maria. Ráno pohlíží dítě při modlitbě na azurné nebe a sluneční paprsky ozařují dětskou líc, která v tu chvíli beře na se spanilost andělskou. Večer pak při svitu lampy zdá se, jako by sám cherub naslouchal vyznání probouzející se víry úst dětských.

Ovšem nerozumí ještě plně významu svatých slov, leč jedno ví; že mamička se raduje, slyšíc modlitbu svého děčka. Vždyť úsměv její mu to praví a vroucí objetí po skončené modlitbě mluví významněji než slova. Tak probouzí nesmírná láska mateřská první city náboženské v jemném srdci dítěte a klade v ně símě budoucí neochvějné víry.

(Dokončení.)

* * * SMĚS. * * *

Z družstva Vlast. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Jan Michal, farář ve Wildgrubu; Jan Gmach, učitel v Praze; Jan Košnar, pekař v Plzni; Fr. Waldmann, vrchní dozorce a varhaník v Johanneu a red. »Kř. Dělníka« v Praze; Alois a Josef Černý, typografové v Praze. — Darovali: Nejmenovaný 10.000 K a red. Tomáš Škrdle 1000 K. — Dne 15. října zaplatilo družstvo Vlast Jednotě kat. učitelstva v král. Českém veškerý dluh i s ú.oky. — Želatinové listky s českým textem jsou rozebrány, s textem německým máme ještě na skladě. — Peníze přijímá a objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Říhova německá mluvnice a čítanka pro obecné školy vyšla právě nákladem J. Otty v Praze v druhém přepracovaném vydání o 3 stupních. Tato výborná, na četných školách již zavedená učebnice, vyznamenává se v novém vydání nejen tím, že opatřena je již novým německým pravopisem, ale je také oproti vydání předešlému velmi účelně rozdělena ve 3 stupně, pro 3 školní roky, aniž by slovesný obsah byl rozšířen. Každý stupeň je hojně a pěkně ilustrován. Novým vydáním této učebnice dostane se žactvu i učitelstvu dobré pomůcky k snadnému naučení se němčině upozorňujeme na ni naše školy. Dílky jsou vázané a stojí I. 60 h, II. 80 h, III. 1. K.

»Český Učitel« referuje o sjezdu západočeského studentstva v Plzni 26.—28. září t. r., uvádí v pojednání o »středoškolské výchově po stránce národnostní a náboženské«, že výchova bez náboženství je úplně možná a jestliže se ozývají hlasy, že na školách národních nemá se vyučovati náboženství, nemá se mu vyučovati tím spíše na škole střední. — Rozumí se, že všechno je tu špatné. »Náboženství může způsobiti u žáka spíše disharmonii než harmonii, viz na př. spory náboženství mezi přírodovědou, dějepisem a pod.« A tak to jde dále. — Aby tak někdo řekl pánům učitelům, že bez školy je výchova možná, jak by ty patentované vychovatele urazil! Zdá se opravdu, že v hlavě referentově způsobila nyníější škola krutou disharmonii, na niž, jak se zdá, trpí ubohý muž dosavad. r.

Česká škola, příloha »Českého Uč.«, přináší v čís. ze dne 14. října t. r. úvodník: Náboženství a politika. Ukazujíc na zájem, s jakým sledovaly vlády volbu nového sv. Otce, přiznává, že vliv papežský na lid, a jeho poměr k moci světské, nelze podceňovati. A zajímavě, k jakému závěru tu pisatel článku přichází. »Politika na jedné straně musí být sesvětštěna, na druhé straně pak náboženství musí se vrátiti k původnímu svému poslání a hleděti *politice ziskávati mravní podklad*.« Takové stkvočné doznání sluší přece si zapamatovati! Vždyť náboženství získati vlivu na politiku, tomu přece se říká klerikalismus! Toť podle liberálů zneužívání náboženství k politickým rejdům! A nyní protiklerikální »Český Uč.« v příloze fedruje klerikalismus! r.

Vykořisťování dětí, jinak: děti školou povinné při živnostenských práci. Statistické šetření vykazuje, že z 3,207.674 dětí v zemích předlitavských, veřejné školy navštěvujících bylo 154.791 (4.5%) užíváno k pracím živnostenským, zemědělským a jiným. A ty platí! Tak platí se v Čechách pasákům 10 korun ročně vedle stravy, šatů a obuvi (?), za mlácení 80—90 hal. se svačinou, za roznašení novin 4 K měsíčně, šití nítěných knoflíků 4—5 h (!) denně, pletení sítěk vlašových 15 h denně, skládání uhlí 40 hal. denně, ministrování 30—40 K ročně (nejlehčí práce), na Moravě za skládání řepy 60—80 h denně. Co do účinků dětské práce na vývoj jich tělesný i duševní poukazujeme na zhoubný vliv pasáctví, zakrňování dětí, které musí vykonávati těžké práce v hospodářství v náhradu za dospělé čeledíny a služby, ztrátu radostí mládí a jich vlivu na duševní vývoj u dětí, příliš záhy za výtěžkem a ziskem hnaných, zhoubný vliv společnosti dorostlé čeledi, s níž děti často spí v těžké posteli. Tu nutno co nejdříve již jednou přikročiti na ochranu těch maličkových a to zavedením všeobecného ochranného zákona. (Staat. Monatsschrift 1903.) — ch —

Obecné školství v Německu. Dle úřední statistiky bylo ve spojených státech německých kromě Meklenbursko-Šverinu r. 1901 celkem 58.164 obec. školy s 8,829.812 žáky a 614 soukromých škol, s vyučovací osnovou škol obecných s 39.799 žáky. Třetí díl těchto soukromých škál připadá na Hamburk; kdežto v celém Prusku bylo 315 soukromých škál s 12.967 žáky, Hamburk má jich 80 s 13.207 žáky. Na třetím

místě počet soukromých škol byl největší v Elzasu Lotrinskách, totiž 77 s 3395 žáky. Na veřejných obecných školách bylo 122.145 učitelův a 22.339 učitelek; z těch bylo v Prusku 76.342 učitelův a 13.86 učitelek. Na jednoho učitele připadá průměrně 61 žák. Tento průměr stoupl nejvýše v Hanoversku (70), knížectví reusské (73), Poznaňsku (74), Lippe (92), a Schaumburg-Lippe (99), nejníže pak klesl v Berlíně a Brémách (47), Elsassko-Lotrinsko (43), Meklenbursko-Střelicko (42), a v Hamburce (38). Obecné školství vyžadovalo nákladu 412,886.000 marek, stát přispěl 230,357.000 marek. Nejvyšší státní příspěvek odvádí království saské ($\frac{1}{7}$) a knížectví reusské ($\frac{1}{12}$), největší pak Bremy a Hamburk ($\frac{3}{6}$ a více.) *ž.*

Jesuitská zásada byla prý důvěrně vnučována ve jménu organisace učitelstvu, totiž zásada *«o nezáhazování nijakých zbraní»* od těch, kteří si od učitelstva «dávají platit každý svůj krok, kterým je organisace učitelská prostředkem k dostihování osobních cílů a prospěchů a k zaopatřování širokého příbuzenstva.» Tak ozvalo se nejednou v poslední době. Inu, ani kuře darmo nehrabe! To ať si vyřídí organisace sama. My jen tolik: Kdo dokázal, nebo dokáže, že Jesuité podobné zásady hlásali? Jesuita P. Roh roku 1852 ve Frankfurtě n. M. vyhlásil veřejně, že dá 1000 zl. rýnských tomu, kdo dokáže, že Jesuité takové zásadě učili. Totéž prohlášení učinil r. 1862 v Halle n. S. a roku 1863 v Brémách. Důkazů nepodal nikdo, ale fráze šíří se dál. — Tedy lépe nechati těch «jesuitských zásad» a říci: Liberálové a pokrokáři v učitelstvu hlásají, že je jim každý prostředek dost dobrý, jen když čelí ku prospěchu «Organisace». Vždyť by jinak byli udělní z vedoucích panů sami klerikálové, neboť stoupenci zásad jesuitských jsou přece vesměs klerikálové, a to by pak těch šibenic musilo být více než půl milionu.

Vyučování náboženství v diaspoře.

Ve smíšených obcích v Prusku zastavuje se vyučování náboženství, když počet dětí té konfese klesne pod 12 a lze mít za to, že toto klesnutí delší dobu potrvá. Kde však je naděje, že počet opět vstoupne, podrží se vyučování náboženství na státní útraty. Ministr vyučování vůbec doporučuje, aby královská vláda v té věci chovala se šetrně. Kde stát neplatí tohoto vyučování, jsou jednotlivci nabádáni, aby sami se postarali o vyučování svých dětí ve svém náboženství.

Židovské dítky. Komorní soud v Prusku nedávno rozhodl, že židovské dítky nesmějí bez dovolení školního inspektora o židovských svátcích školy zanedbat.

Podivná vychovatelka. Lidový spolek v Pířstějně v severních Čechách vyslovil se ve své poslední schůzi o chování učitelky Antonyové v Modlanech, doporučujícím § 1. říšského školního zákona vůči katolickým dětem a očekává, že podobná nesvědomit' vychovatelka nebude nikde vnučována. Týž spolek ohradil se proti tvrzení advokáta dr. Böcka v Litoměřicích, který před nejvyšším správním dvorem ve Vídni bez trestu nazval pozhánání svatoblažské pověrou. Bylo by záhodno, aby i jiné katolické spolky podobných protináboženských štvanic si všimaly a hleděly tak přivést nápravu.

Sinai. Skály poloostrova sinajského jsou pokryty tisíci nápisy, které poprvé objevil v polovici 6. století byzantinský cestovatel Cosmas Indicopleustes (cestovatel do Indie.) Podle něho byly považovány tyto nápisy za zbytky po Israelitech, když vycházeli z Egypta. Nyní však bylo vyšetřeno, že jsou to nápisy matabejské, a snadno se dají čísti. Mezi nimi je nápis z roku 83 letopočtu Bostralsova po Kristu; bylo mu doposud tak rozuměno, jakoby jednal o zpusošení země Araby. Podle nového vysvětlení slavného francouzského orientalisty Clermont-Garneau mluví se v něm o »roce, v němž chudí měli právo sklízeti datle.« Shledáváme tedy ke konci druhého století po Kristu u semitských Nabateů zařízení úplně stejné jako sobotní rok (7. rok), který předpisoval, aby sedmého roku náležela veškerá úroda chudým. Výroky matabejských nápísů se podobají těm, kterých užívá bible. Tím jsou také tisíce sinajských nápísů vysvětleny; záleží většinou z vlastních jmen, která značí majetkové právo na palmy, jakož i právo pásti na vhodných pozemcích na Sinai. Toto právo bylo vždy sedmého roku zrušeno, kdy chudí sami mohli úrody a pastvin užívat.

Biskup ministrantem. — Dr. Moser r. 1875 byl kaplanem v Alzey, kde bylo právě biřmování, jež konal biskup Ketteler. O 5. hod. kaplan odešel do sakristie, aby se připravil ke mši sv. a objednal k tomu cíli kostelníka. Za několik minut vstoupil tamtéž biskup a usedl pak do lavice v presbytáři s breviářem. Brzy po té objevil se farář, oblekl se a šel s kostelníkem k oltáři. Když byli asi u Gloria, vrátil se biskup do sakristie a nařídil prostě: »Pojďte, pane ka-

plane!« Nil dicens — v rubrikách nebylo pamatováno na podobný případ — krácel kaplan za biskupem k vedlejšímu oltáři. Omnia fiunt more solito. Při obětování dostavil se druhý kostelník a vystřídal biskupa při ministrování. Před slavnou mši sv. chtěl kaplan biskupovi poděkovati, avšak biskup ho předešel a zvolal: »Jest již dobře, milý pane kaplane, jest již dobře; působilo mi to radost. Pochválen buď Ježíš Kristus!« — O věci se později nemluvalo. »Katech. Monatsschr.« k tomu dodává: »Kdo by se divil jednání biskupovu, nechť si vzpomene, že velký světec Tomáš Aquinský, když odsloužil mši sv., při následující rád ministroval. — Jak už jsme dříve uvedli, nynější španělský král Alfons i ve své vysoké důstojnosti se neostýchal milému vychovateli svému přisluhovati při mši sv.

* * LITERATURA. * *

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakci Tom. Škrdlé roč. XX. čís. 1. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: Na prahu XX. roku »Vlasti«. Báseň od Jos. Flekáčka. — M. Jan Hus nebyl reformátor Církve atd. Z literární pozůstalosti † Dra. Ant. Lenze. — Za prázdnin na vsi. Báseň Jaroslava Tichého. — Jitro letní na vsi. Báseň Jaroslava Tichého. — Prokletí peníze. Povídka. Napsala V. Pittnerová. — Naše Slezsko. Napsal J. Vyhliďal. (Pokrač.) — Ze života malého Slováčka. Lidopisné drobotiny ze slovácké osady, jež zaznamenává staré Slovačisko. Píše Jan Michal-Dvorecký. — Klekánice. Báseň Václ. Korandy. — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokračování.) — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České. Píše T. J. Jiroušek. (Pokrač.) — Václav Štulec a jeho paměti. Stručným životopisem a poznámkami opatřil Fr. H. Zundálek. — O nábožensko-mravních názorech nejzanebanějších národů divokých. Podává Filip Jan Konečný. — V podzimní noci. Píše Adam Clumecký. — K abrahamovinám zakladatele družstva Vlasti. Báseň Jar. Tichého. — Až k Harnackovi. (Z dějin

náboženského racionalismu.) Podává F. Radoň. — Jak se dělají přirozené dějiny náboženství? Dle Davida Huma a také proti němu napsal Filip Jan Konečný. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na »Vlasti«. roč. XX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K. Předplatné přijímá: administrace družstva Vlasti v Praze čp. 570-II.

Dějepis církve katolické pro nejvyšší třídy škol středních. Napsal *Václav Müller*, c. k. profesor. Schváleno nejduš. kníž. arcib. ordinariátem v Praze ze dne 15. května 1903., č. 6346. Od vyps. c. k. ministerstva kultu a vyučování 15. září 1903., č. 30629. — Cena váz. výtisku 3 K. — Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

S reformou učebnic náboženských pro školy střední jde to sice pomalu; ale přece znamenati je patrný pokrok. A v tom směru šťastně se prezentuje kniha p. Mülleroва. Autor varuje se vši rozvážnosti, stručně a jasně rozvíjí před námi obraz historie církevní ve všech směrech jejího působení. A čeho si hlavně vážíme, jest, že na kulturní působení církve v každém věku bere se tu náležitý zřetel. Těž české dějiny jsou tu ve svých akutních otázkách velice obratně podány. Knihu zdobí četná vyobrazení, nejvýznačnější to ukázky církevního umění všech dob. —

Nové učebnice všiml si též nějaký odborník — anonymus v radikální Samostatnosti. Věnoval její kritice dva články. Čtenářstvu svému ještě ukážeme, jak náši páni protivníci hledí na historii církevní. —

Kniha má velice pěknou úpravu. Cena váz. výtisku 3 K. jest poměrně velmi nízká. Nepochybujeme o tom, že dějepis p. Müllerův dojde hojného rozšíření a upozorňujeme důrazně duš. pp. katechety na novou tuto učební knihu. r.

Obrazárna pro českou školu a rodinu, vydávaná uměleckým nakladatelstvím B. Kočího, přináší v sešitech 22. — 28. tyto cenné práce: Ferd. Engelmüllera: Letní večer, Frant. Bilka symbolickou kresbu: Jak milost k nám se sklání v ženě andělské, Jos. Manesa portretní studii mladé dívky, Jana Novopackého: Dalmatince s drubeží, Lud. Marolda: Pařížský náčrt, Václ. Jansy sv. Ludgardu na Karlově mostě v Praze, Al. Kalvody Převyškovskou bránu a Aug. Němce studii: Do kostela. Každý obraz provázen jest výkladem, který diváka chce uvést do ducha toho kterého obrazu. Na pěknou tuto publikaci znovu přátelé domácího umění upozorňujeme. r.

Novinka!

No inka!

Vánoční zpěvohra o 4 obrazech.

„Vonný dech vánoc“.

Verše napsal **Dr. M. Kovář**, jež v hudbu uvedl **Jan Ev. Želinka**. (Op. 26.) Nákladem družstva Vlasti. Kde se na jevištích v rozkošné době vánoční představuje narození Páně, tam neopomenou objednat si tuto velezdařilou operu k provozování. Zvučné, plynulé verše, hudba překrásná a snadná. Cena partitury o 64 str. 7 K, pro členy družstva Vlasti 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecenstvo 30 hal.

Objednávky vyřizuje obřatem pošty: administrace družstva Vlasti v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

PALESTINA — s ptačího pohledu od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139×73 cm. Cena podlepená 14 K, s listami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zasláť:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekátěk, M. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Zásady šetření ve školství a katecheté. Beznáboženské školy ve Francii. — Požadavky pražského učitelstva — Feuilleton: Dr. Innocenc Frencl. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Scholastická psychologie byla — až na nepatrné výjimky — panující od 13.—17. stol., kdy *Renatus Cartesius* (1596—1650) proti nauce o hypostatické jednotě duše s tělem postavil nauku novou, odporující oné sv. *Tomáše Akv.* a navazující spíše na absolutní *psychismus* Platonův.

Vycházejí od zásady — ovšem mylné — že duch není s to, aby působil na tělo, jelikož mezi podstatami jednoduchými a prostornými není žádné kontinuity a tudíž také žádného styku (a což Bůh a svět?), jal se učití Cartesius, že pochody duševní a fysiologické plynou rovnoběžně za působení příčin navzájem úplně neodvislých. Neboť zatím co duše obstarává funkce psychické sama o sobě, dějí se pochody biologické v těle rovněž neodvisle od duše následkem *organisace*, kterou udržují t. zv. »âmes corporelles«, ať tak díme, dušičky čivní. Duše rozumná sídlí prý v »mozkové žláze šutkové« (glandula pinealis) a jest ovšem, jako bytost jednoduchá, nesmrtelná. Vzájemnost mezi duší a tělem, respektive ten úkaz, že jisté pochody tělesné vyvolávají vždy určité pochody psychické a naopak, nedovedl *Cartesius* ovšem jinak vysvětliti, než že se dovolával pro každý jednotlivý soulad somato-psychický přímého zasahání Božího, (Occasionalismus, který později rozvinuli Malebranche a Guelinx), kterou the. jakožto Boha nedůstojnou, obměnil na teorii »předurčeného souladu« (harmonia praestabilita) *Leibnitz* (1646—1716), tvůrce *idealistického monismu*. Celý vesmír sestává dle něho z jednoduchých podstat, t. zv. *monád*, které všechny obdařeny jsou mohutnostmi pocitování a snažení. Prostornost a zdánlivou hmotnost věcí vykládal Leibnitz rozpínavostí *monád*, mezi nimiž rozlišoval: Pramonádu, v níž spočívá poslední příčina věcí, t. j. *Bůh* a monády stvořené; tyto jsou opět buď rozumem obdařeny jako *duch* (mens), neb pouze smysly, jako

duše (anima), neb posléze pocíťováním a snažením stupně nižšího, jako podobnosti duše (animae analogia).¹⁾

Poznáním věčných, nutných pravd rozeznává se člověk od nerozumného tvora; pravdy mathematické, logické a morální jsou člověku *vrozeny* a nikoli ze zkušenosti čerpány. Dynamistickou theorii velikého Leibnitze přijal *Kant* (1724 až 1804), s tím toliko rozdílem, že základním živlům — monádám — upřel všelikou podstatnost a celý vesmír prohlásil za pouhý »fenomén« (φαινόμενον). Vedle toho uznával sice ještě říši poznatků vniterných — »numena« (νοούμενα) — ale jak? Dle *Kanta* je pouze svět pomyslný skutečný a může býti předmětem vědeckého bádání; říše *numen* vlastně neexistuje. Ale přes to vše nesmí býti numena považována za pouhou nicku. Neboť, ač postrádají veškerého základu empirického, přece jsou jistá, a ač náš rozum se zpěčuje proti nim, přece je nutkán na ně mysliti. Ač za základ jim slouží fantasie básnická, jsou lidu přece důležitější, než veškerá pravda ostatní.²⁾

Ke charakteristice vědecké argumentace Kantovy sdělujeme zde zdrcující soud *Tilm. Pesche* S. J. o tom, jak Královecký titán zachází s *numeny*, uče: a) Numena = 0; b) numena = něco neurčitého; c) numena = pouhý pojem hraniční.³⁾

O *psychologii* nemůže býti u *Kanta* ani řeči, jelikož neuznává ani kontinuity našeho »já«! »Za základ t. zv. psychologie nemůžeme položit nic jiného, než jednoduchou a pro sebe docela prázdnou představu: »Já«, o které nelze ani říci, že by aspoň pojmem byla, nejsouc než holé vědomí, kterým doprovázeno jest veškeré myšlení. Tímto »Já«, aneb »On či Ono« (Das Ding), které myslí, neděje se nic více, než že vůči myšlénkám postaví se transcendentní subjekt = X. »Já« není pro nás — jako vše ostatní — nic více, než pouhé *Fata morgana*, pouhá řada představ, které visí — ve vzduchu? — nikoli, musíme říci: v »Nicu!«.⁴⁾

K tomu poznamenává *E. Hartmann*, jenž jinak s *Kantem* co do psychologie v mnohém souhlasí:

»Kritika *prvního* stupně učinila z objektivně skutečného světa pouhý sen spáče; kritika *druhého* stupně proměnila tento sen spáče v sen, který vlastně nikdo nesní, ale který přece zůstává snem. Sen tento, ať tak díme, zdá se sám sobě a mezi vidinami postřehuje také osobu domnělého spáče. Avšak tento sen bez spáče jest skutečný sen, na funkci snáše se kritika neodváží, a proto zbývá přece jakási skutečnost, byť i značně vybledlá.«⁵⁾

Ale kriticismus Kantův je neúprosný. Je to žiravina, která rozežirá vše, nejen obsah, nýbrž také nádobu samu, až nezbude ničeho. Tvrdí *Kant*, že sama funkce představování pro svoji časovou formu — již *Kant* upíral vlastní subsistenci — neexistuje skutečně, nýbrž že se nám to tak jen zdá. Tedy svět není ani pravým zdáním, nýbrž pouze zdánlivým zdáním. »Nun existiert der Traum nicht einmal mehr als Akt des Träumens; nun wird es zum Traum, dass ein Traum sich fortspinne. Nun sehen wir ein, es sei illusorisch, zu meinen, der Schein scheine, da er doch nur zu scheinen scheint; wir gelangen zum absoluten

¹⁾ Pesch »Die grossen Welträthsel« I. 432.

²⁾ »Kritik d. reinen Vernunft« Reclam pag. 221 a násl.

³⁾ »Die Haltlosigkeit d. modernen Wissenschaft« 1877, pag. 102.

⁴⁾ »Kritik der reinen Vernunft« p. 296.

⁵⁾ »Kritische Grundlegung d. transcendentalen Realismus« S. 43.

Schein, der nicht einmal die Wirklichkeit seiner Funktion des Scheines zulässt: der Wahnsinn des eine Welt scheinenden Nichts gähnt uns an.«¹⁾

E. Hartmann jmenuje první stupeň Kantova skepticismu »Subjektivismus« či »Solipsismus«, druhý stupeň pouhý »Bewusstseinsidealismus«, stupeň třetí absolutní »Illusionismus«. Srozumitelněji řečeno Bláznovství prvního, druhého a třetího stupně.

Snad si mnohý čtenář bude mysliti »Co pak má kritika Kantova kriticizmu společného s naší otázkou o *základu vědecké paedagogiky?*« — Prosíme za laskavé strpení. Ukážeme později, jak záhubný vliv měl Kant na metodu vědeckou a má jej dosud. A jelikož paedagogika je věrným obrazem současného názoru světového, měl Kantův kritický skepticismus neblahý vliv na budování soustav paedagogických. Ovšem nikoli způsobem přímým — toho nepřipustila jeho rosolovitá psychologie — nýbrž nepřímým otřesením noetických a ontologických sloupů, na nichž spočívala pyšná budova idealistického názoru světového, jak ji vystavěli nejpřednější velikáni spekulace, Platonem počínaje až do andělského učitele sv. Tomáše.

Jak veliký a blahodárný vliv měla křesťanská filosofie na vývoj vědy a umění, to výmluvně líčí výtečný paedagog *Willmann* ve spise »Grundlinien idealer Weltanschauung«: »Křesťanský aristotelismus doby renaissanční, jehož jádrem jest nauka thomistická, tvoří most mezi středo- a novověkem a představuje regulující těžiště v nepokojných dobách

»Jestli na sklonku středověku různé kruhy ztratily smysl pro křesťanskou moudrost scholasticismu, neznamená to daleko ještě, jakoby moudrost tato sama přišla k ztracení; jestli epigoni nemají více tolik síly ducha, kterou učitelé křesťanští dovedli spojití živly racionální, mystiku a dialektiku v jedno, tu nenásleduje z toho ještě, jako by odtud spekulace křesťanská rozpadla se v pouhou dialektiku a mystiku. Onen velkolepý svět myšlenkový se nerozpadl a nerozprášil, nýbrž malicherné pokolení obrátilo se k němu zády, při čemž jeden uchvátil ten, druhý onen kus, který dřív neb později docela promarnil. »Dissipavit substantiam suam« jako marnotratný syn.«²⁾

Pozoruhodný je věru zjev, že protestant *Chr. Wolff* (1679—1754), na němž sám arcimistr Kant mnoho si zakládal, sledoval pilně metodu scholastickou, aby protestantům zbudoval filosofickou soustavu na způsob »*Summae theologiae*« sv. Tomáše.

První, kdo proti *spekulaci aprioristické* vystoupil, byl anglický filosof *Locke* (1632—1704), který dosavad je hlavním pilířem metody *empirické*. Ovšem že již před ním známý *Bacon z Verulam* (1561—1626) proti scholastické metodě, která za příkladem Aristotela a Platona od universalii vycházela, odkud také *deduktivní* se nazývá, postavil se nepřátelsky, jedinou indukci za pravou metodu vydávaje. Ale ve svých fysikálních výzkumech stal se sám sobě nevěrným, drže se pilně Aristotela. (Viz: Schopenhaur »*Parerga u. Paralip*« pag. 86.)

Od *Locke*-ho pochází klassický výrok: »*Nihil est in intellectu, nisi fuerit in sensu*«, čímž se postavil zřejmě na půdu *nominalismu*. (Pokračování.)

¹⁾ Ed. v. Hartmann o. c.

²⁾ O. c. pag. 78—79.

Zásady šetření ve školství a katecheté.

(Dokončení.)

Zatím nabyt platnosti dnem 1. ledna 1903 nový zákon katechetský ze dne 8. dubna t. r., kde v § 7. odst. 2. se praví »Při tom budiž roční remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelů první třídy škol obecných, pokud se týče $\frac{1}{25}$ platu učitelů škol měšťanských; světskému učiteli však 40 K ročně.« Tu činí se zřejmý rozdíl mezi zvláštním učitelem náboženství, to jest mezi učitelem duchovním (katechetou se stálým platem a katechetou za remuneraci), kterému náleží jedna pětadvacatina — tedy na škole obecné K 64, na škole měšťanské K 80, — a učitelem světským, jemuž náleží 40 K ročně. Očekávali právem katecheti, že jim remunerace za hodiny přespočetné vyplacena bude za rok školní 1902—3 tím způsobem, že počítána bude do konce roku 1902 dle starého t. zv. osmičkového systému a od 1. ledna 1903 dle nového zákona, jednou pětadvacatinou platu, jak zákon zřejmě stanoví. Ač zemská školní rada vydala oběžníkem ze dne 10. března 1902 č. 1445 všem c. k. okresním školním radám nařízení, aby remunerace za vyučování náboženství nejdéle v měsíci po ukončení školního roku byly vypláceny, což i v zasedání sněmovním dne 29. července 1902 ohlášeno bylo, remunerace za školní rok 1902—3 ještě v říjnu katechetům vyplacena nebyla. Návrhy okresních školních rad na vyplacení této byly zemskou šk. radou vráceny k novému šetření. Proto asi vydala na př. jedna okresní školní rada toto nařízení »C. k. okresní školní rada v P č. 5211 o. š. dne 1. září 1903. Ředitelstvím a správám českých škol v P Hledíce k vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 25. srpna 1903 č. 29.021 ukládáme ředitelství — správě školy, aby sem do 8 dní předložilo a *výkazy sestavené na základě třídních knih*, z nichž by bylo patrné, mnoho-li hodin *týdně* v každém jednotlivém týdnu školního roku 1902—3 ten který katecheta náboženství *skutečně* vyučoval a v kterých týdnech exhortu *skutečně* odbyval. Jsou-li na škole 2—3—4 katecheti, bude o každém katechetovi zvláštní výkaz předložiti. Ředitelství, správa školy svým podpisem ručí za správnost výkazu.«

Nařízení toto na první pohled zdá se jako by mělo vésti k tomu, by zkoumalo se, zda katecheté správně plní svoje povinnosti; však porovnáme-li je s výše uvedeným vynesemím c. k. zemské školní rady ze dne 6. července 1900 č. 19.814 poznáváme, že se tu úplně mluví ve smyslu toho nařízení a jedná patrně opět o vyměření remunerace za hodiny přespočetné prazvláštním způsobem! Že tím na katechetech bude ušetřeno, jest patrné. Dle citované zprávy zemského výboru ku sněmu království českého zřejmě, že *za hodinu přespočetnou počítá se v rozpočtu $\frac{1}{25}$ — ale ta se nevyplácí!* Ve Vládním Věstníku na rok 1903 část VII. jest vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 1. července 1903 čís. 21.523, ve příčině sestavení okresních školních rozpočtů na rok 1904 a v normálních zásadách k tomuto rozpočtu při rubrice »náklad na vyučování náboženství« čteme (str. 92. Vládního Věstníku): »Jsou-li však katechetovi nad jeho zákonitou povinnost (25 týdenních hodin čítaje v to i exhorty) ještě další hodiny vyučovací přikázány, sluší za tyto přespočetné hodiny zvláštní odměnu ve sloupci třináctém při své škole uvést, na které v těchto přespočetných hodinách vyučuje, i jest zároveň počet těchto přespočetných hodin ve sloupci devatenáctém vykázáti; na př.

Katecheta měšťanské školy P. N.

dle položky 6.	18 hodin
exhorty	3 hodiny
položka 9	6 hodin
	<u>Úhrnem 27 hodin.</u>

2 přespočetné hodiny po 64 K = 128 K při položce 9.«

Tak v normalích k rozpočtu na rok 1904. (Nechceme zatím poukazovati k tomu, že nesprávně tu počítáno katechetovi 64 K — snad to chybou tisku! — ač má býti dle zákona na škole měšťanské 80 K.) Byla tak počítána jedna pětadvacatina i jiná léta, vždyť v této příčině se zákon nezměnil, ale nevyplácena — vyplácena zmenšená o 12% a později ještě o více; ušetřeno tudíž opět na katechetovi. Způsobem tím i odstavec druhý paragrafu 7. zákona ze dne 8. dubna 1903, ocitá se jen na papíře a nikoliv v praxi, jak katecheté se těšili.

Ku konci několik ještě poznámek. Běže-li katecheta na začátku roku na se povinnost vyučovati v hodinách přespočetných, přijímá něco, k čemu není povinen dle zákona a náleží mu za to remunerace tak jako učitel, který na počátku roku přijímá závazek vyučovati nepovinně němčině nebo i náboženství. Za němčinu dostává na školách obecných za jednu hodinu týdně ročně 34 K a na školách měšťanských 40 K (vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 15. března 1890 č. 4370); za náboženství pak za jednu hodinu týdně ročně 40 K (§ 7. odst. 2. zákona ze dne 8. dubna 1903). Remunerace ta dle vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 16. února 1900 č. 6082 vyplácí se učitelům nezkráceně ve dvou stejných půlletích, na počátku března a na počátku srpna. I jim odpadla při vyučování povinném i při vyučování těmto předmětům řada hodin ve dny feriální a jiné dny, kdy vyučováno z různých příčin nebylo, a přece se jim ani halěť z ročně stanovené remunerace nestrhuje. A to jest zcela spravedlivě! Ale proč co učitelé se činí, nemá také počítáno býti katechetovi, který zákonem postaven jest na roveň učitelům téžé školy? Tuť ten dvojitý loket — a tu i nespravedlnost se strany školních úřadů. Katecheta učí nepovinně, namáhá se nad svůj zákonitý počet hodin, učitel v počtu svých zákonitých hodin vyučuje předmětu nepovinnému; máť učitel 30 hodin povinných, avšak na př. ve třídě III. jest jen 21 hodin vyučovacích a 3 hodiny němčiny, které jsou remunerovány a dostává dle zákona remuneraci celou, nezkrácenou — spravedlivě, jak ji zasloužil, a katecheta z toho, co si také zasloužil, musí doplňovati hodiny, které odpadly ve dny feriální! Jest to tak spravedlivě? Kde je ten »dvojitý loket a ta privilegia?« To k úvaze ponecháváme »Naši Dobře«, připomínající důrazně, že co nechceme pro sebe, nepřejeme také ani jiným.

F. Kk.

Beznáboženské školy ve Francii.

(Dokončení.)

Zbožná matka se srdečně raduje, podávajíc Bohu své dítě v modlitbě. Něžné, slabé dítě s ručkama neobratně semknutýma, upírá na máti svůj hled. V té chvíli modlí se matka se svým dítětem, za své dítě, ve svém dítěti, a srdce její otvírá se dokořán milosti posvátné modlitby. Pocit uctivé bázně vůči Bohu všemohoucímu; velikému mizí v pohledu na modlící se dítě. Oddanost a plná bezmezná

důvěra jí zaplavují duši. Ví jistě, že Bůh vyslyší prosby její, vždyť je přijímá prostřednictvím toho čistého tvora; ani okamžik nepochybuje, že bezbranná nevinnost děcka dojde Toho, jenž jest pravěká moc a moudrost. A pak tam nad oblaky kdesi panuje Královna, prostřednice všech milostí. Což by mohla oslyšeti ždání pozemské matky, vyslovené neumělými rtíky dítěte a nevyprositi jí splnění u svého nebeského Syna?

Pravda, modlitby veškerého křesťanstva jsou Bohu příjemny, neboť projevují slávu a moc Boha věčného. Jistě že všechny pronikají ku trůnu Nejvyššího, stoupající ze srdcí věřících a vroucně milujících. Nechť tvor blíží se svému Tvůrci kdekoli, ať to v chudé svatyni vesnické nebo pod velebnou klenbou gotické katedrály, Všemohoucí nalezá stejné zalíbení v počtách a zbožňování věřících.

Liturgické modlitby u oltáře jsou mu jásavým pozdravem, který církev volá svému Králi vstříc. Lid spojuje v písni hlas svůj s voláním kněze a harmonické tóny hlučících varhan vysílají k nebi mocné proudy hymen, tak že zdi domu se chvějí v základech. Chrámem přírody nese se ozvěna chvalozpěvu poutníků a nad otevřeným hrobem svých drahých stojí člověk, rozerván bolem, trýzněn výčitkami a lítostí nad svým hříšným životem, a ten volá o vykoupení, v zoufalém zápasu: modlí se k Bohu. Ohnivá slova lásky tryskají ze srdce mnicha, rozjímajícího ve svém nitru o jasné velebě Boží. — Jistě, že všechny ty modlitby putují věrně před trůn Pána, jež oslavují k nohám Tvůrce všemocného. Leč Tvůrce náš jest především Bohem lásky, jest Otec přelaskavý, a tož jistě nepohrdne modlitbou nevinného, ještě nesebevědomého děcka; modlitba ta jest jako šveholení drobného ptáčka mezi miliony hlasů Boha chválicích.

Člověk, který se naučil modliti se v mládí, nezapomene nikdy více tak činiti. Vášně, bouře životní, vzpoura rozumu a smyslů mohou ho vésti sice k pochybnostem; snad i k nevěře, mohou z něho učiniti i rouhače; ale dojem víry v Boha z prvních let mladosti, nikdy nepomine nadobro. Stopa jeho zůstane v srdci vryta jako nesmazatelné písmo na starém pergamenu. Nikdo mu nerozumí více, ale i tak obsahuje ona vzácná tajemství moudrosti.

Tu sešle Bůh velká trápení, nemoc, chudobu. Brzy připomene si člověk těžce zkoušený, ony prchlé, dávné chvíle, kdy modlíval se kleče u své matky. Mní zřítí její láskyplný pohled, cítiti její zářivý dech, ana tiskne tvář svoji k jeho dětské hlavičce a mní slyšeti, jak mu předřikává slova Otčenáše a Zdravas. Krátká vzpomínka — okamžik váhání — a boj s mocnostmi temna a zoufalství se vyžuil. Nastává klid. Silný muž zakrývá si dlaněmi oči a na smrt znaven, sláb jako dítě, šeptá: Bože, smiluj se nade mnou!

Pro ty, kdož na moři života viděli svou loď ztroskotanu, jest tento lkavý výkřik bleskem majáku, osvětlujícím zející tmu propasti; jest to přístav — spása. Jak mnoho inohl bych tu říci z vlastní zkušenosti!

Proto nechť se nikdo nediví, zmocňuje-li se mne svatý hněv nad počínáním oněch bidáků, kteří v nepochopitelném šílenství odnímají Francii víru Kristovu. Oh, oni k cíli nedojdou! Církev jest vyvolena k boji; příboj tmy bude na ni dorážeti bouřícími, zuřivými vlnami až do konce světů, ale budou se rozstříkovati v malomocném vzteku na úpatí skály Petrovy. Bojem tím církev trpí, ale raduje se též z něho, po dobách poroby nadejdou časy rozkvětu. A Bohu buď sláva!

Jemu buď dík, že po těžkých zápasech století, stojíme tu my křesťané v nepopíratelném lesku.

Počínání oněch rouhačů, kteří lidu odnímají modlitbu, jest v pravdě dábelské, neboť víra a modlitba jsou jedinou oporou lidu. Pokora a prostota věří a modlí se bez donucování. Naopak prostá mysl má tu výhodu, že na těžké pouti životní nalézá v modlitbě posilu snáze, než my vzdělanci, v nichž plevel pýchy dusí všecken náboženský cit. Bohužel třeba doznati, že systematické potlačování náboženství na školách a špatný příklad užších vrstev národa způsobily již mnoho duševní pohromy. Den ke dni jest hůře, a před zrakem dorůstá nám pokolení, potácející se životem mezi zoufalstvím a vzpourou.

Kdo mohl by lhostejně pohleděti do budoucna za stávajících poměrů? Kdo necítil by se v hloubi duše roztrpčen, vida, že tak mnozí z našich kocourkovských politiků prokazují peklu tyto bídné služby pomahačské, aniž by jednali z přesvědčení? Ve vlastní rodině nemohou se bez náboženství obejiti; ba divně by se na rodinu tu hledělo, kdyby »milostpaní« nebo »milostslečna« žila dle svobodomyslných zásad otcových. A kde tu zůstala choulostivá čest těchto pánů? Nejeví-li se v tomto počínání nejnestoudnější pokrytectví, nejnížší zbabělost?

Jestli některý z mých čtenářů z trestuhodné lehkovážnosti tyto protináboženské snahy podporoval, neznaje jich rozsah a neblahé následky — ó, nechť dnes ho obrátí na cestu jinou bezpočet dětí, vyrůstajících bez křtu, bez ponětí o významu náboženství! Nemusi-li se zarívatí nad svou neupřímností, když večer vstoupí do svého příbytku, v kruh své rodiny a vidí svoji choť modlící se s nejmenšími dětmi? Nechť jím zachvěje hrůza při myšlence, že utrhuje od úst chudáům chléb duševní, ačkoli ho své rodině skýtá!

Em. Š.

Požadavky pražského učitelstva.

V organisaci záleží největší síla toho kterého stavu. Učitelstvo utvořilo pevné šiky, které srovně postupují a docházejí svého cíle. Tohoto výborného prostředku používá i učitelstvo král. hlavního města Prahy; sešlo se k důležité poradě v Bubnech dne 19. října, aby formulovalo své požadavky, které jsou poněkud odchylny od požadavkův ostatního učitelstva.

Příslušné vývody, které p. uč. Josef Kuchař přednesl, jsou v podstatě tyto

Novým zákonem o učitelských platech nezískalo učitelstvo pražské poměrně mnoho, zvláště na obecných školách, poněvadž tu základní služné se nezměnilo, jen dobrovolné příbytečné 30% proměněno ve stálý aktivní příspěvek 40%.

Místo příbytečného povolila obec pražská učitelům I. třídy 200 K, II. třídy pak 120 K jako drahotní příspěvek, neosmělujíc se tento obnos nazývatí příbytečným. Smíchov se přizpůsobil v té věci Praze, Král. Vinohrady však ponechaly 30% příbytečného učitelstvu, Žižkov pak 20%. Vinohradské učitelstvo jest o 40 K lépe situováno než pražské.

Magistrátní úředníci domáhají se též zvýšení příbytečného z 20 na 30%, ale jsou ve výhodě, poněvadž dostávají příbytečné z celého platu, kdežto učitelé jen ze základního služného. Za to jim bylo učití ještě němčině bezplatné.

Drahotní přídavek obce pražské jest povolen pouze na rok a bude se po roce obnovovati. Proto jest potřebí již nyní energicky žádati za zvýšení tohoto přídávku na 20%, aby se to mohlo příbytečným nazvati. Tato žádost jest tím oprávněnější, srovnáme-li učitele s úředníkem magistrátním bez vyššího studia, po 20leté službě. Tento má mnohem vyšší služné.

Tomu ovšem na závalu jsou špatné finance obce pražské, avšak na to neohlížejí se úředníci magistrátní, poněvadž vědí, že se najde úhrada při dobré vůli. Starosta dr. Vladimír Srb, který jest upřímným přítelem a velkým znatelem školství městského, prohlásil, že výkonný výbor svobodomyšlné strany pojal mezi pracovními body také onen, že Praha a Liberec dostanou náhradu ze zemské dávky z piva; tím by se stalo možným, že by se učitelstvu v Praze zvýšil drahotní přídavek. Německá obstrukce však překazila veškeré jednání v té příčině.

Druhá věc, která tísní pražské učitelstvo, jest velmi neutěšený postup. Na holešovické škole působil svého času podučitel, který odešel do Nuslí a již jest ředitelem, ač slouží jen o 2 léta déle nežli jeho kolegové, kteří zůstali v Praze. Na Král. Vinohradech je kol. S. již 7 let ředitelem, ač jeho kolegové s touže služební dobou v Praze nemají ani naděje na postup. Nedávno stěžoval si jistý žadatel s 22letou služební dobou, že se nestal ve venkovském okresu ředitelem. Na pražských obecných školách je tomu mnohem hůře. Jeden učitel tu slouží 37 let, jeden 36, jeden 32, jeden 30, jeden 28, jeden 26, čtyři 25, čtyři pak 24 léta. O ostatních není ani řeči, poněvadž jich jest veliká řada. Podobně je tomu na měšťanských školách.

Hlavní vinou tohoto špatného postupu jest okolnost, že jsou obecné školy spojovány správou se školami měšťanskými. To jest nejbolavější místo pražského učitelstva. Na okresní poradě se o této otázce jednalo a bylo usneseno požádati sbor obecních starších, aby obecná škola byla samostatně spravována. Tehdejší referent o této věci, ředitel měšťanské školy, se ovšem vyjádřil pro jednotnou správu školy měšťanské i obecné, a to hlavně asi z té příčiny, že by oddělením obou byl zmenšen funkční přídavek ředitelům.

Další příčinou nepatrného postupu jest zásada, dle níž obsazuje se správa dívčích škol obecných učitelkami. V Praze půjde několik řídících učitelů do výslužby, tak že bude asi 6 míst řídících učitelův uprázdněno, z nichž některá jsou na školách dívčích. Po obsazení těchto míst bude postup na dlouhý čas zamezen, poněvadž správu škol vedou mladé síly.

Na měšťanských školách byli v posledním čase dosazeni za ředitele mladší učitelé, ale to se stalo proto, že byly nové školy otevřeny. Až půjdou starší ředitelé na odpočinek, dostanou se na řadu ještě dva až tři kolegové, a bude opět po postupu.

Tyto neutěšené poměry vedou nás k tomu, abychom se ohlíželi po náhradě a odškodnění tím spíše, poněvadž ve venkovských okresích podobné případy se neobjevují. Proto bylo by záhodno, aby obec pražská dávala po 20leté definitivní službě přídavek do pense počitatelný; tím by bylo stížnostem odpomoženo, a nebylo by také tolik žadatelů za místa správců škol a ředitelů.

Byla by ovšem jiná pomoc, totiž oddělení správu školy obecné od měšťanské, jak je tomu na Král. Vinohradech. K tomu však za stávajících okolností asi nedojde. Proto nezbude jiného, než aby hořejším návrhem bylo odpomoženo špatnému postupu; toho vyžaduje ne právní, nýbrž morální povinnost.

Loňského roku usnesl se sbor obecních starších, aby se dala nějaká náhrada těm učitelům, kteří se nestanou řidícími nebo řediteli; ale byla tu nešťastná stylisace, totiž v tom smyslu, že se tato náhrada má dáti těm, kteří nejsou způsobilí zastávat místo vedoucího. To bylo urážlivé, následkem čehož se učitelstvo o podobné vysvědčení duševní chudoby nehlásilo.

Tato otázka se týká také katechetů, kteří dle zvyku se vůbec řediteli nebo správci škol nemohou státi. Někteří následkem toho si podávají žádosti za příslušné přídavky, a někteří je také dostali. Ale toto udílení má se ustáliti podle jistého pravidla, aby nebylo potřebí se dožadovati nějaké milosti.

Ředitel p. Josef Rašin vyslovil souhlas s touto akcí, ale poukázal na zvýšený rozpočet školský následkem nového zákona, dle něhož jeví se větší spotřeba o 390.000 K; od nového roku občanského to bude ještě více, poněvadž budou kvinkvenálky, což bude vyžadovati opět nákladu většího o 180.000 K. Novým zákonem obci pražské bylo uloženo veliké břímě, tím větší, poněvadž zatím byla připojena Libeň, a obec od země nedostala žádné náhrady. Školská komise i zemský výbor uznal oprávněnost nároku Prahy na odškodněnou ze zemské přírážky z piva. Praha má nyní 50% přírážek, a na školství jdou asi 32 díly. Obec pražská dává na školství ostatních okresů asi 4 mil. K, ale kromě toho si vydržuje svoje školství sama. To jest nespravedlivé zatížení poplatnictva pražského. V nejkratší době není možno očekávati, že drahotní přídavek bude zvýšen, leč až sněm povolí asi 1 mil. K náhrady městu Praze; pak jistě nastane příznivá doba, aby naší oprávněné žádosti bylo vyhověno. Jinak by se musily zvýšiti přírážky, což by opět roztrpčilo poplatnictvo.

Poukazuje-li se na magistrátní úřednictvo, jest mezi učiteli a jimi veliký rozdíl, poněvadž úředníci jsou v platebních třídách, kdežto učitelé nikoli; následkem toho jest úředníkům zaručen postup, kterého my nemáme. Proto též se jeví po 20leté službě mezi oběma tak veliký rozdíl.

Další řečníci poukazovali rozněž k nutnosti, aby drahotní přídavek byl zvýšen. Na měšťanských školách v Praze jsou dítky méně nadané, zvláště na školách chlapeckých, poněvadž nadanější se věnují studiím. Že na týchž školách se vyučuje zdarma, nezakládá se na pravdě, poněvadž se čítají učitelům hodiny němčiny do povinného počtu. Na Žižkově mají učitelé měšťanských škol 21 až 23 hodin, tedy mnohem méně než na školách pražských. Tento úkaz se vysvětluje tím, že na každé měšťanské škole jest o jednoho učitele více než v Praze.

Když oba předměty jednání byly dostatečně projednány, bylo ustanoveno jednohlasně, vyslati deputaci k starostovi dru. Srbovi, aby mu podala příslušné memorandum, v němž jsou obsaženy nejdůležitější požadavky pražského učitelstva. Tyto jednájí jednak o zvýšeném drahotném přídávku, jednak o přídávku do pense vpočítatelném, který by se uděloval osobám učitelským, jež po 20leté definitivní službě se nestanou správci školy nebo řediteli.

Tato deputace byla přijata p. starostou v úterý dne 27. října. Dr. Srb ujistil deputaci, že uznává milerád oprávněnost požadavkův učitelstva. Avšak nový zákon o platech učitelských v Praze ukládá mnoho břemen, která budou stále většími. Také němčina se nyní honoruje, a byl také povolen drahotní přídavek. V nejbližší době nemožno tedy doufati, že by tento drahotní přídavek

byl zvýšen, ale bude na to pamatováno, jakmile zemský sněm povolí Praze jistou náhradu z dávky pivní. Co se týče druhého bodu žádosti, postaral se již p. starosta o to, aby do příštího rozpočtu bylo vloženo 6000 K, které by byly věnovány pro učitelské osoby, které se nestaly v určité době správci škol nebo řediteli.

ř.

FEUILLETON.

Dr. Innocenc Frencl.

Řeč při odhalení pamětní desky tohoto kněze-spisovatele na Horách Stříbrných dne 2. srpna 1903. Přednesl *Vlastimil Hálek*, farář v Liboci, místopředseda družstva „Vlasť.“

Krásné jest vzpomínati těch drahých duší, jichž jedinou slastí byla práce ke blahu církve, národa a jeho jazyka. Chvalitebné jest označovati místa, kde se zrodili tiši geniové národa, mužové práce nezištné a obětavé. Vždyť práce na literární roli jest jediným neklamným znamením, ve kterém jen národ náš může zvítěziti. Nadešla doba, kdy dějiny neoslavují tak válečných trofejí vojevůdců, kteří s ohněm a mečem spěli za vidinou slávy, nýbrž spíše cenu tiché práce literární, klidný emblém práce. Vždyť jediný řádek vědeckého pojednání, malá knížekčka s dobrym užlechtilým obsahem vykonala často více než baterie mohutných děl.

Národ nezhyne, dokud jazyk žije; jazyk nehasne, dokud má své písemnictví, účinně pěstěné. Písemnictví však, má-li národu prospívati, musí se nésti za ideály pravdy, dobra a krásna, a nesmí žádný záhon jeho býti zanedbán. Jako srdce v těle napájeno a živeno jest krví ze všech částí a údů těla, má i národ zapotřebí součinnosti a literárních prací všech odvětví literatury. Je-li národní literatura podmínkou trvání národa, jest bohoslovná jeho sílcí šťávou. Ti pak, kdož písemnictví pěstují, nechť náleží kterémukoli stavu, zasluhují vědu a uznání.

Slavíme dnes muže tiché, skromné práce, avšak vytrvalé — slovutného rodáka z úpatí šumavských velikánů horských. Starožitné městečko vaše, Stříbrné Hory, jest rodištěm tohoto muže zlatého srdce, dra. bohosloví Innocence Frencla. Požehnány buďtež naše české chaloupky, nepatrné a zapomenuté, jež jste se staly národu českému Betlemem, z kterého vyšli učenci, spisovatelé a vycho-

vatelé lidu! Z tohoto prostičkého domku, u něhož jsme se dnes v slavnostním nadšení shromáždili, vyšel před osmdesáti pěti roky oslavenec náš, jenž živ jsa krátce, vyplnil dny mnohé.

Ten jihočeský koutek, malé město vaše, které oslavenec tak vřele miloval, dal církvi a vlasti muže, z jehož každé řádky, co napsal, prosvitá rudý plamének čisté lásky k Bohu, vlasti — českému lidu. Z nich cítíme dech a tep velkého srdce jeho. Kněz-spisovatel, pěstitel bohoslovné literatury! Jak malou představu spojují mnozí s těmi slovy! A přece jest to půda činnosti, bez níž by národ zhynul žízni, kdyby i z ostatních odborů literárních měl potravu nadbytek.

Jako největší část mužův o církev a vlast naši zasloužilých, pocházel i Frencl z rodiny méně zámožné, a jen vlastním úsilím a neúpornou pílí dosáhl za pomoci Boží svého životního cíle a domohl se ve světě čestného postavení.

Roku 1818 dne 34. dubna*) skláněli se v tomto domku nad novorozěným dítětem rodiče Josef Frencl, pekař, muž poctivý, příčinnivý a rozšafný s manželkou Magdalenou, vynikající zbožností, tichou povahou a dobrotou srdce, tážající se v duchu sebe: Kým medle toto dítě bude? A hle kým se stalo!

Synáček jich Innocenc vzdělával se na dvojitřídí farní škole svého rodiště, která požívala široko daleko dobré pověsti. Byl na ní učitelem dokonale vychovatel a zbožný katolík Petr Šafránek, který v celé krajině byl co nejchvalněji znám jako učitel mládeže. Zemřel teprve r. 1871 jako stařeček víc než osmdesátiletý, působiv přes padesát let na roli učitelské. Z daleka dávali k němu rodiče své dítky do školy, a též ze žáků Šafránkových vyrostli znamenití mužové, kteří dnes zaujímají vynikající postavení. Náboženství učil Frencla Stříbrnohorský tehdejší farář

*) Životopisná data čerpána od pamětníků ve Stříbrných Horách a ze životopisného nástinu prof. J. Košnáře v Čes. katol. duchov. č. 4., z r. 1902.

Josef Švejdar, který měl Innocence velmi rád pro jeho zbožnou a nadanou mysl. Nuže vám, prvním vychovatelům Frencla, náleží též dnes naše vděčná vzpomínka! Vidíme vás, kněze a učitele, svorně působící za čistými ideály na dětské duši našeho oslavence, abyste ji vzdělali a k zdárnému ovoci štípili. Dušem Vaším kéž údělem jest věčný mír!

Na naléhání Šafránkovo dali rodiče Innocence do Klatov, do třetí třídy »hlavní školy«. Tu výborně prospíval a přijat byl do tamního gymnasia, kdež pobyl do r. 1834.

Životopisec Frenclův v Naučném slovníku Riegrově zmiňuje se o tom, že Frencl již v Klatovech »přilnul k snahám národním«; zajisté že jen působením tu a tam objevující se české knihy, která se mu do ruky dostala.

Na podzim r. 1834 přišel Frencl do Prahy, kdež byl zapsán do IV třídy staroměstského, nynějšího to akademického gymnasia. Praha učinila naň hluboký dojem. Nadaný duch Frenclův počal se vzdělávati v památkách Prahy; studující jinoch náš jal se soukromě čísti v historii národa českého, duch jeho posud dětinný stal se vážným a vnímavým. Když někdo ze Stříbrných Hor přišel do Prahy, Frencl rád prováděl ho Prahou a o každé památce dovedl dáti vysvětlení a vypravovati o ní něco z historie.

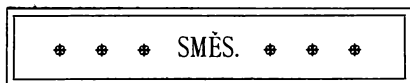
Dokončiv studia gymnasijsní šestou třídou »rhetorikou«, přišel na filosofii, která se dělila na dva ročníky »logiku« a »fysiku.« Tu se seznámil Frencl s Řezáčem a Hronkem, kteří později s ním vstoupili do pražského semináře a rovněž pak literárně byli činní. Mezi professoři působil tehdy slovnitý matematik praemonstrát dr. Jos. L. Jandera a upřímný vlastenec dr. Bořivoj Presl, jenž přednášel přírodopis.

Zbožná matka Frenclova přála si míti z Innocence kněze, a stejně s ní smýšlel jeho otec. Něžná duše Frenclova klonila se též k duchovnímu povolání, a tak vroucí radost naplnila rodiče, když jim Innocenc sdělil, že se věnuje kněžství.

Vstoupil pak do kníž. arcibiskupského semináře v Praze, jehož rektorem byl Büttner, vicerektory Plauzar a Rost, spirituálem Sigmund, kněz horlivý a zbožný, jenž svědomitě chovance k stavu duchovnímu připravoval. Tehdy každý alumnus v semináři mívál jednoho strážníka, chudého to studentika, jemuž ze svého jídla musil časť poskytovat, a snídání žádou. Ale i tu ukazoval Frencl dobré srdce a dělil se bratrsky se svým strážníkem.

V semináři seznámil se Frencl s Vojtěchem Hlinkou, známým později českým povídkářem Frant. Pravdou. A tu oba přilnuli k sobě věrným, upřímným přátelstvím pro celý život.

Jako na všech ústavech tak i v semináři vyučovalo se v jazyku německém. Ale i tu byla již řada nadšených pro českou řeč bohoslovců, kteří horlivě navštěvovali přednášky profesora a spisovatele českého Jana Pravoslava Koubka na filosofické fakultě. A mezi těmi byl Vojtěch Hlinka i náš Frencl, kteří si osvojili lahodu a čistotu řeči Veleoslaviny, již milovníkem byl profesor Koubek. Sloh i obraty řeči Veleoslavinské poznáváme i později ve spisech Frenclových. Než nejen ve vzdělání jazykovém pracoval Frencl, ale pilně též poučoval se ve studiu bohoslovném poslouchaje pozorně přednášky svých profesorů, a vynikaje při zkouškách výborným prospěchem. Hluboké vzdělání náboženské obráželo se pak později v jeho spisech bohosloveckých. (Pokračování.)

Co už je zpátečnictvím. »Přehled«, týdeník věnovaný veřejným otázkám, orgán realistů, v čísle svém ze dne 21. m. října uvádí toto: »Jaký duch panuje na našich ústavech ku vzdělání učitelů, prozrazují »Pravidla pro stravovatele«, jež vydal ředitel pražského pedagogia P. Frant. Blanda. Mezi řadou ustanovení, jež kandidáty vši volnosti

zbavují, jsou také tato: »Kandidáti buďtež přidržováni k tomu, aby doma vykonávali obvyklé modlitby a nezameškávali služeb božích. Ve dnech postních nebuďtež kandidátům dávány zakázané pokrmy.« Modlit se a církevní posty zachovávat je už tedy duch reakcionářský. Naváděti katolické žáky k plnění náboženských povinností je už znásilňováním jich ducha! Ubohá svoboda!

r.

Český učitel v 7. čísle tohoto ročníku účel své hlídky klerikální vysvětluje takto:

»Naše Hlídká klerikální není rubrikou pro lokální a nahodilé zjevy v táboře klerikálním, ani útočnou částí našeho listu na klerikalismus, nýbrž řadou fakt charakterisujících a odhalujících klerikalismus uvnitř i vně. Tedy úhrnným dokumentem současného stadia klerikalismu. Při jedincích nejde nám nikdy o jedince, ale o charakteristický význam jejich činů pro klerikální směry. Jak vysoké to stanovisko! Nejde jim o jednotlivce, to víme, ale jde o snižování a tupení celého stavu tím, že jednotlivé nepěkné případy se generalisují. V jich umravňující tendenci patrně schází pro to smyslu, co je to vlastně na cti utrhaní. Ve své odpovědi na smířlivý návrh, který Ústřední jednotě Zemská jednoty katolického duchovenstva zaslala, páni redakci zajisté blízcí slavnostně prohlásili: »Způsob našeho boje proti vám bude se řídit způsobem boje vašeho.« Pánové dají nám snad za pravdu, když díme, že bychom v kruzích jejich našli rovněž jednotlivce, již by byli tučnými exemplary pro »Hlídku školního liberalismu.« Ale my tento způsob boje neschvaluje. Šibeníčky stavět je práci katovských pomocníků.

Polodenní vyučování. Učitelé listy některé přinášejí zprávy, že v základě miisterského nařízení o desitiminutových přestávkách po každé hodině vyučování, jež svědčí středním školám gymnasijským a realním, zavedeno jest na četných ústavech středních vyučování polodenní. Konstatujeme, že zpráva tato není pravdivá. Pouze německé ústavy střední v Praze, a to ne všechny, a z českých jen na gymnasiu v Žižkově, jehož prvá třída letos se otevřela, zavedeno jest vyučování pouze dopolední. Ostatní ústavy jednomyslně zůstaly při dvojité školní docházce. Dáváme těmto ústavům potud za pravdu, že při nynějším, nezmenšeném počtu hodin pro klassické jazyky nelze ani z da-

leka si myslet, že by žák s prospěchem mohl pět hodin za sebou výklady učitelů sledovati. Proto bylo by žádoucí, má-li v celém systému vyučovacím nadejít důkladná reforma, nejprv omezit a upravit moudře učební plán, a pak teprve řešiti otázku polodenního či celodenního vyučování. — Stejně soudíme i o školách obecných. Nejprv změna osnov a teprve otázka jednoduché či dvojité návštěvy školní. Ostatně, mluvili se stále o intensívním výchově nynější školy, nelze dobře srovnati, kterak ti nadšení vychovatelé, vlivní a obětaví pro blaho mládeže, stále jen o tom horují, aby s ní co nejméně se stýkali! A ještě jednu okolnost sluší uvážiti: Dejte na vůli rodičů, jakou návštěvu školy budou si přát. Na venkově asi horovali by pro návštěvu jednoduchou, aby děti jich při pracích domácích a polních mohly částečně jim pomoci. Ve městě však věru ve valné většině případů by se řeklo: Jen do školy s dětmi i odpoledne!

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Z nakladatelství Cyrillo-Melhodějského (V. Kotrba) v Praze, zaslány redakci k oznámení:

Čechie. Obrázkový a zábavně poučný měsíčník pro českou domácnost. Redaktor J. Pauly. Ročník II. sešit 11. Rodinný měsíčník vybraného obsahu více doporučujeme.

Boh. Brodský: Sebrané spisy. Svazek II. Vesnické obrázky. Sešit 19.—20. Drobné črty oblíbeného spisovatele budou se zajisté těšiti všeobecné oblibě.

Petra Kopala Vybrané spisy. Sešit 31.—32. Knižovny »Kříže« a »Marie« dílo VI.—VII. Doporučujeme.

Český Jinoch. Časopis pro dospělejší mládež československou. Rediguje prof. V. Müller. Ročník 9. Číslo 2. List vyznamenává se péknou, srdce jinocha ušlechťující četbou. Vybrané ilustrace jsou ladným její doplňkem.

Vánoční novinka!

Vánoční novinka!

Uvítání Ježíška.

Vánoční činohra se zpěvy o dvou dějích a s dohrou.

Veršem napsal Dr. M. Kovář. — Nápěvy (s průvodem harmonia nebo klavíru) složil Jan Evang. Zelinka. Vydání dvoje pro hochy a pro dívky. Cena každého vydání 60 hal. — Objednávky vyřizuje:

administrace družstva Vlast v Praze,
— čp. 570-II. —

Novinka!

Novinka!

Vánoční zpěvohra o 4 obrazech.

„Vonný dech vánoc“.

Verše napsal Dr. M. Kovář, jež v hudbu uvedl Jan Ev. Zelinka. (Op. 26.) Nakladem družstva Vlast. Kde se na jevištích v rozkošné době vánoční představuje narození Páně, tam neopomenou objednat si tuto velezdarilou operu k provozování. Zvučné, plynné verše, hudba překrásná a snadná. Cena partitury o 64 str. 7 K, pro členy družstva Vlast 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecenstvo 30 hal.

Objednávky vyřizuje obratem pošty: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci colorované 6 korun, polletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hově. Alumnum, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a šheratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslala se předpl. a adres. reklamace, jez. se nejednoti a nofranc. Itukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buřtořEm. Žákovi, gym. professoru na Směho : pro učitel. přílohu přijímá pris. évky Josof Flokáček, fid. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálok, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Zásady šetření ve školství a katecheté. Protestant o katolických universitách. — Feuilleton: Dr. Innocenc Frencl. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

A nyní vraťme se opět do Německa, kde po orgiích absolutního subjektivismu Fichteova, Schellingova a Hegelova povstal muž, který je zakladatelem moderní vědecké paedagogiky.

Jan Herbart (1776—1841) proti výstřednostem filosofie Fichtea, jehož zákem původně byl, chtěl jako protiváhu založiti soustavu, spočívající na základech empirických.

Jediným zdrojem poznání je mu pocit. Jest to stanovisko čistě sensualistické, které Herbart přejal od filosofů anglických. Ale od empiriků čistého zrna liší se tím, že v pocitech nevidí pouhý obsah poznatkový, pouhou látku, ať tak díme surovinu, kterou teprve duch má spracovati na živly intelektuální. Ovšem že vůči podstatě věci choval se Herbart stejně skepticky jako Kant: »Unser Wissen beschränkt sich bloss auf die Form des Gegebenen, d. h., es bildet nichts ab, als Verhältnisse (Relationen), ohne dass die Verhältnissglieder einzeln bekannt wären.¹⁾

Jako Leibnitz tak i Herbart byl učitelem t. zv. *idealistického monismu*, dle něhož vlastním substrátem vesmíru jsou monády či *reály*, které jsou jednoduché, absolutní (nestvořené!), bezprostorové a bezčasové. Čas a prostor jsou formy pouze zdánlivé. Jediným přívlastkem *reál* jest jich vzájemná přitažlivost a odpudivost, čímž dávají vznik bytostem zdánlivě prostorným.

Naše »já« je něco skutečně existujícího: »Cogito ergo est — me »já«. V našem »já« pozorujeme stavy a činnosti různé — činnosti tyto právě jsou *reály* či síly periferické, které se kupí kolem reály centrální, vlastní reály duševní, jejíž vnitřná podstata nám jest a zůstane neznáma. Reála duševní slouží pouze pochodům řádu vyššího, t. j. činnosti *představovací*, a nestará se o funkce biologické a fysiologické, přenechávajíc je reálám quasi-hmotným. Samo vtělení duše děje se prostřednictvím soustavy čivní, která taktéž obstarává pouze funkce řádu vyššího. O ně-

¹⁾ Herbart, *Sämtliche Werke* IV 327.

jakém rozeznávání základních mohutností neb vloh duševních nemůže prý býti ani řeči, any reály neznají žádné jiné činnosti kromě oné, která jde po sebezachování. Totéž platí o *duši*: jedinou její činností je *představování*, kterým se udržuje. Různé vlohy a schopnosti, které u různých osob shledáváme, pocházejí pouze z různosti *inkorporace* reály duševní, která u všech osob je stejná — tabula rasa —, jež podrží písmo, které na ni napíšeme.

Originelní je způsob, kterým Herbart vysvětluje *cít a vůli*.¹⁾ Je-li v duši více představ zároveň, jsou buď stejnorodé, buď různorodé. V prvním případě splývají v jedno, jinak zápasí jedny proti druhým. Představa slabší, která podlehně, bývá při tom zatlačena sice pod práh vědomí, ale její činnost tím nepřestává. Představování další děje se však způsobem nejasným, mlhovitým. Tento stav duševní nazýváme *cítem*. Zároveň představa tato jako napjatá pružina odporuje tlaku, který na ni představa vítězná činí, snažíc se vyniknouti nad práh vědomí a rozvinouti — z pudu po sebezachování — dokonalou činnost představovací, kterouto snaživost nazýváme *chtěním*. Ze součinnosti rozumu a chtění povstává *vůle*, která sluje svobodná, protože rozum i chtění nacházejí se uvnitř nás, tudíž také rozhodnutí, které vznikne ze soutěže mezi rozumem a chtěním, jest našim samostatným individuálním majetkem.²⁾

O duši učil Herbart, že je svobodná a nesmrtelná, což dokazoval jednoduchostí její. Ano naše »já« teprve po rozloučení se s tělem rozvine svoje perutě. Život věčný záleží prý v nepřetržitěm plynutí představ »Ein unendlich sanftes Schweben der Vorstellungen, eine unendlich schwache Spur dessen, was wir Leben nennen, ist das — ewige Leben.«³⁾

Toť stojí ovšem v přímém odporu s tvrzením dřívějším, že naše »já« teprve a hrotem rozvine svoji činnost. Ale theorie Herbartova je podobnými protivyami tak bohatá, že netřeba nad tím se pozastavovati!

Proti pantheistickému idealismu souvčké filosofie hájil Herbart jsoucnost *osobního Boha*, jehož si představoval jako náplň praktických ideí, kterými jsou Moudrost, Svatost, Všemohoucnost, svrchovaná Dobrotivost a Spravedlnost. Podstaty Boží nepoznáme nikdy cestou vědeckou — zde jsme poukázáni pouze na *virtu*.⁴⁾

Pro stať naši je ovšem nejdůležitější Herbartova *vědecká paedagogika*, kterou přesně konstruoval na základech své filosofie; první to případ toho druhu.

Cíl výchovy zří Herbart v navedení chovance k ideám praktické mravnosti, jimiž jsou: 1. Vnitřní svoboda, 2. Dokonalost, 3. Blahovolnost, 4. Spravedlnost, 5. Slušnost.

Vnitřní svoboda je vlastně ctnost stěžejná, na níž všechny ostatní závisí.

Zajímavý — ač ovšem nepravý — je Herbartův názor o podstatě mravnosti. Dle něho nejsou to snad zmíněné idey praktické mravnosti, které by determinovaly vůli naši k jich přijetí a následování, nýbrž, — nastojte! — idey ony mají vznik svůj co děkovati našemu esthetickému úsudku! Tak filosof, který reálami svými vyšel do boje proti zbrklým vidinám naprostého subjektivismu, stává se sám sběhem vlastního praporu, stává se subjektivistou! A to sice strohým subjektivi-

¹⁾ Herbart I. c. B. IV. 142, 298.

²⁾ L. c. V., 83—84.

³⁾ L. c. 83—84.

⁴⁾ L. c. IV., 615, 618.

vistou! Neboť ono patero ideí mravních prý neexistuje mimo duch lidský, nýbrž jest výplodem našeho *esthetického úsudku*. Proto také postrádají idey tyto všeliké povahy autoritativní, nejsouce ničím jiným, než kaleidoskopickým obrazcem, který povstává ze soutěže představ. K tomu ještě onen zmíněný úsudek *estheticko-mravní* děje se bez našeho vědomí, takřka automaticky, neboť lidská vůle sama jest Herbartovi slepá síla impulsivní, na způsob pudu a žádostivosti, a stejně temná jako tyto, t. j. bez všeho vědomí osobního. Veškeré naše chtění, bažení a konání závisí od konkurence představ. Že při takovém názoru o mravnosti a mohutnostech lidského ducha neobstojí ani *vnitřní svoboda* ani *příčetnost* lidská, o tom netřeba zajisté široce mluvit.

Ponecháváme laskavému čtenáři, aby si učinil úsudek, zdali Herbartova filosofie pohybuje se ještě na křesťanském podkladě. »Nikoli!« tak bude znít jednomyslný úsudek, — ač ovšem jinak zatajiti nesmíme, že *Herbart* a nejslavnější z jeho stoupenců (Ziller, Stoy, Rein, Bonitz, Zimmermann, Fröhlich) vůči výchově náboženské chovají se dosti příznivě. Sám *Herbart* dí po této stránce slova, která by si měli mnozí z moderních nebeborců dobře zapsati do paměti: »Moralische Bildung muss mit der *religiösen* verbunden werden, um die Einbildung, als wäre etwas geleistet worden, zu demüthigen!« Ve svém posledním spise přenechává Herbart bohoslovcům, »das Innere des Religionsunterrichtes zu bestimmen« — a porovnává filosofii s náboženstvím, památný výrok — »dass kein Wissen imstande sei, die Zuversicht der *Religion* zu überflügeln.«¹⁾

Bohužel, že k tomuto poznání dospěl *Herbart*, tento veskrz účtyhodný, vznešený charakter, který v noblesse svého ducha opovrhoval reklamou, jakou na př. Hegel vyhubňoval slávu svoji, teprve na sklonku svého působení, kdy paedagogická soustava jeho, která pro jednotlivost koncepce rázem okouznila posluchače jeho,²⁾ byla již nastoupil vítěznou pouť po všem Německu, odkudž se dostala také k nám. Slavený professor Náhlovský byl Herbartianem ve filosofii, kdežto paedagogickou soustavu Herbartovu u nás zavedl a rozšířil hlavně prof. *Lindner*.

A tato soustava, která působením Dittesa a znovuohríváním nauky Diesterwegovy doznala ještě značného zhoršení, jest — bohužel — podstatnou příčinou, že ve školství našem obecném zavládl naprostý chaos. (Pokračování.)

Zásady šetření ve školství a katechetě.

Dodatkem podává F. Kk.

Remunerace za hodiny přespočetné i letos vyměřuje se katechetům na obecných a měšťanských školách po způsobu vyměření remunerace katechetovi, jehož poukaz uveden na str. 240. »Vychovatele«. »Poukazuje se berní úřad, aby vyplatil z okresní školní pokladny na řád úspor rubriky XII. okresního školního rozpočtu na rok 1903 vzhledem k ustanovení § 20. zákona ze dne 27. ledna 1903 č. 16 z. z. a § 7. zákona ze dne 8. dubna 1902 č. 62 z. z. *odměnu* atd.« Od-

¹⁾ »Umriss der pädag. Vorlesungen« § 19.

²⁾ Bylť Herbart r. 1802 professorem filosofie a vychovatelství v Göttingách, r. 1809 v Královci, odkud r. 1833 se vrátil do Götting zpět, kdež učil až do své smrti r. 1841. Pozn. spis.

měna ta jest 1 K 28 haléřů za jednu hodinu při počítání takovém, že odečtou se hodiny vůbec i povinné, a co prázdnem ubylo doplní se hodinami přespočetnými, tak že v mnohém týdnu za hodiny přespočetné vůbec nic se neplatí. (Na př. ve třetím týdnu školního roku 1902—3 byl svátek Jeho Veličenstva, povinné prázdno, katecheta měl 26 hodin týdně, na ten den odpadly 4 hodiny, nedostane tu. iž za týden ten žádnou remuneraci!) Ve výnosu tom zřejmě ukazuje tu okresní školní rada, že jedná se o úsporu, praví *»na řád úspor — rozpočtu na rok 1903.«*

Jak má se to s touto odměnou a s celým rozpočtem školním, který každoročně v měsíci srpnu u okresních školních rad se pracuje a počátkem měsíce září, když již se na mnohých školách vyučuje — i v hodinách přespočetných —, zemské školní radě zasílá, o tom podáváme několik poznámek.

Ve Věstníku Vládním u věcech škol obecných v království Českém bývá pravidelně v části V. v květnu otiskován *»Summář rozpočtových výsledků okresních školních fondů království Českého na běžící rok.«* Rubrika XII. udává náklad na vyučování náboženství a jest rozdělena na tři oddíly a oddíl, kde se udává úhrnná suma výdajů na vyučování náboženství. Rubrika XII. 1. obsahuje Stálé platy — zvláštních učitelů náboženství; rub. XII. 2. Odměny za vyučování náboženství; rub. XII. 3. Náhrady cestovní učitelům náboženství. V první rubrice této položky uveden tudíž stálý plat zvláštních učitelů náboženství t. j. katechetů na školách obecných a měšťanských (§ 1. zákona ze dne 14. prosince 1888 č. 69. z. z.). O rubrice XII. 2. jasnějšího světla nabudeme, prohlédneme-li si tiskopis, vydaný místodržitelskou knihtiskárnou (skladní číslo tiskopisu 210), jež každoročně jako *»výdajovou přílohu k rubrice XII. pro rozpočet Náklad na vyučování náboženství«*, okresní školní rady vyplňují.

Jak v prvním článku bylo uvedeno, vyplacena byla remunerace v letech dřívějších dle zákona jednou pětadvacetinou služného sniženou o 12 procent. Vládní Věstník 1902 část VI. přináší vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 12. června 1902 č. 19.906 ve příčině sestavení okresních školních rozpočtů na r. 1903, kde se praví *»C. k. zemská školní rada, smluvivši se po rozumu čl. I. zákona ze dne 1. května 1886 z. z. č. 47, se zemským výborem království Českého, nařizuje, aby rozpočty školních okresů na rok 1903 sestaveny byly v celku dle dosavadních, v souhlasu se zemským výborem zdejšího oběžníkem ze dne 5. června 1900 č. j. 19.819, vyhlášených zásad normálních, které byly vodítkem již při s-i stavování okresních školních rozpočtů na leta 1901 a 1902.«* Má se tedy rozpočet učiniti dle *»dosavadních vyhlášených zásad normálních.«* Dle těch byla počítána v rubrice *»výdaje na náboženství«* za přespočetnou hodinu jedna pětadvacetina (viz zprávu sněmovní tisk. CVII. č. 286 sněm), počítána tudíž měla býti dle těchto dosavadních zásad i na rok 1903, jak toho příslušný sloupec oné *»Výdajné přílohy«* vyžaduje.

Tiskopis místodržitelské knihtiskárny č. 210 skladní má 19. sloupců. Jednotlivé sloupce jeho obsahují:

Sl.: 1. číslo položky; 2. farní obvod a náležející k němu školy; 3. počet všech tříd a poboček; společné znění ku sloupci 4.—9. v těchto třídách vyučuje se náboženství hodin týdně; 4. duchovní správou bezplatně; 5. duchovní správou za odměnu; 6. substitučně světskými učiteli; 7. zvláštními učiteli náboženství; 8. katechety se stálým platem; 9. úhrnem v třídách ve sloupci 3. uvedených. Ku dalším sloupcům 10.—13. jest opět společné znění jest tudíž vložiti do rozpočtu

remuneraci či stálý plat; 10. pro duchovní správu — dle sloupce 5. za hodinu K 55:20; 11. pro světské učitele — dle sloupce 6. za hodinu K 40; 12. pro zvláštní učitele a) na měšťanských školách za hodinu K 80, b) na obecných školách za hodinu K 64; 13. pro katechety viz přílohu vedlejší.¹⁾ Další rubriky tiskopisu vztahují se na cestné a udává se ve sloupci: 14. kdy povoleno vynešením zemské školní rady; 15. vzdálenost v kilometrech; 16. kolik připadá na kilometr a na jednu cestu tam a zpět; 17. celková roční náhrada. Ve sloupci 18. má být uveden »úhrn obnosů ve sloupci 10., 11. 12., 13. a 17. uvedených; v konečném sloupci 19. mají být uvedeny poznámky. (Dle instrukce uvedené ve Věstníku Vládním 1903, VII. na str. 91. a násl. má tu být jméno katechety, počet hodin na každé škole, a školy, kde vyučoval.)

Patrně, že součet obnosů uvedených ve sloupci 10., 11. a 12. tohoto tiskopisu jest shodný s obnosem uvedeným v Summáři rozpočtových výsledků v rubrice XII. 2., součet obnosů v sl. 13. s položkou v rubrice XII. a součet obnosů v sl. 17. s položkou v rubr. XII. 13.; úhrn nákladu na vyučování náboženství jest pak suma všeho, co uvedeno ve sloupci 18. místodržitelského tiskopisu.

Místodržitelský tiskopis »výdajová příloha« rozeznává při náboženství vyučování a) duchovní správou bezplatně, b) duchovní správou za odměnu, c) světským učitelem, d) zvláštním učitelem náboženství, e) katechetou se stálým platem; a stanoví také odměny ad a) cestné, ad b) za hodinu 55 K 20 h a cestné, ad c) za hodinu K 40, ad d) za hodinu K 80 nebo K 64, ad e) stálý plat za zákonný počet hodin. Není tu však žádné zvláštní rubriky, ve které by byla uvedena odměna pro katechetu, učil-li nad svůj zákonný počet hodin. Patrně, že mu náleží odměna taková, jaká již v rubrikách předešlých uvedena byla. To zcela zřejmě stanoví normální zásady k sestavení okresních školních rozpočtů na rok 1904: »jsou-li však katechetovi nad jeho zákonitou povinnost ještě další hodiny vyučovací přikázány, sluší zvláštní odměnu uvést na př. za 2 přespočetné hodiny po 64 K = 128 K.« Tedy přesně dle zákona jedna pětadvacetina platu. Avšak to není nic nového při rozpočtu na rok 1904, poněvadž *zákon u té příčině nijak se nezměnil*, i v zákoně z roku 1888 byla roční remunerace za jednu hodinu týdně jednu pětadvacetinu platu učitelského příslušné obce školní. Tedy kde byl plat 800 zl. = 1600 K učitele na škole obecné, obnášela remunerace pro katechetu 64 K jako dle zákona nového z r. 1903. Tedy *v zákoně se žádá změna u této příčině nestala!*

Okresní školní rozpočty sdělávají se každoročně během měsíce srpna a posílají se v září zemské školní radě. V době té okresním školním radám jest již skoro úplně znám počet tříd na všech školách v novém roce školním (vždyť správy školy ku konci roku školního posílají o tom výkazy), a tu remunerace za hodiny náboženské bývá již započtena v náklad na vyučování náboženství pro příští školní rok skoro úplně správně, zvláště v takových místech, kde se každoročně stává, že nutno jest katechetům převzít hodiny přespočetné (na př. na Král. Vinohradech, Žižkově, Smíchově, v Plzni a j.) V rozpočet započítá se tedy dle zákona katechetského § 7. odst. 2. přesně a správně jedna pětadvacetina

¹⁾ Příloha tato jest též jako u učitelů a obsahuje stálý plat katechetů, pětiletá zvýšení a aktivní přídavky, součet všeho napíše se do sloupce 13. ve výdajové příloze, K sl. 10. srovnej znění odst. 3. § 7. a k sloup. 12. znění odst. 2. § 7. zákona katechetského! (Pozn. aut.)

služného (na př. 64 K) a po ukončení školního roku, někdy v říjnu, dostane katecheta poukaz, že se mu uděluje odměna 26 K 88 h za jednu hodinu „na řád úspor rubriky XII. okresního školního rozpočtu“, v kterém přece celá dle zákona jemu náležející remuneration byla počítána. *Na katechetovi tím bylo ušetřeno z toho, co jemu dle zákona náleželo, co v rozpočtu školním bylo započítáno a v Summárii otištěném ve Věstníku Vládním jako položka XII. 2. co odměna za vyučování náboženství veřejnosti oznámeno bylo!*

Učiteli vyplácí se remuneration za vyučování němčině, frančině, modelování, houslím celá a nezkrácená, a nic se jim nestruhuje. Katecheta má na papíře 25 hodin zákonných, a učí zadarmo 26 i více, neboť jedině katecheté v Čechách jsou tak „vyznamenávání“, že když připadne svátek v týdnu neb jiná zákonitá prázdnina, musí hodiny tím odpadlé *doplňovati z hodin toho týdnu ve třídách přespočetných*, které za remuneration na začátku roku školního k vyučování přijali (tak jako učitel nepovinné vyučování němčině), a pak ze svého právem zaslouženého a zákonem jim přiřčeného platu rozmnožovati „řád úspor okresního školního rozpočtu“. Tak se děje nyní katechetům napořád. Neuvěřitelné — ale v Čechách ve školství dokázáno!! Co nyní? Rekurovati k ministerstvu, kde rekurs pravděpodobně bude zamítnut a odvolati se k správnímu soudu a zatím nechati remuneration u berního úřadu! Nezaplátí-li katecheta bernímu úřadu poplatek vyměřený ihned, platí 3% úroků z prodlení a teď bez úroků musí nechati svůj trpce zasloužený groš u berního úřadu, než správní soud uzná právo jeho na to, co jemu jako mzda za vykonanou práci po právu božském i lidským náleží. *»Nezadržíš mzdy muzněmu a chudému bratru svému. ale téhož dne dáš jemu mzdu za práci jeho před západem slunce, aby nevolal proti tobě k Hospodinu, a počteno bylo tobě za hřích.«* (V. Mojž. 24. 14.—15.)

Protestant o katolických universitách.

Před vánocemi r. 1901 vydal rakouský episkopát společný pastýřský list, kterým se vyzývají katoličtí věřící, aby sbírali příspěvky k založení vlastní university v Solnohradě. Celá židovsko-liberální žurnalistika, jakož i podobný „učený“ svět volal všechny mocnosti pozemské (nebeských neuznávají) do zbraně, aby se nepodařilo zříditi ústav, který by uváděl v nívěž jejich názory. Byla to hlavně „Neue Freie Presse“, která vyzvala rovnou i křivonosé professory vysokých škol, aby pronesli svůj soud o katolické universitě a postavili se po bok nepřátel katolického lidu, který za vlastní peníze chce si postaviti chrám vědy. A o vánoční hod Boží, kdy církev hlásá „pokoj lidem dobré vůle“, deset takových koryfeů pozdvihlo hlas svůj proti katolickému vzdělání.

Prof. Frisch prohlásil v té příčině „Orthodoxie překází a mate v povolání lékařském, jež má bez zřetele na rozdíly konfessiijní, bez předsudků sloužiti každému člověku.“ Ubohý vědec je to zajisté, který neví, že právě katolická církev dle vzoru svého Mistra lidumilnost svoji provádí nejen u souvěrců, nýbrž i u jinověrců.

K tomu radí se názor prof. Jodla „Vědecké bádání, jehož výsledky nevycházejí z vnitřní logiky věci, nýbrž jsou diktovány vnější autoritou, vědecké učení, jehož odbor nestojí pod dozorem veliké republiky učenců, nýbrž církevního

úřadu, nese v sobě zárodek smrti. Biskupové, chtějící založiti katolickou universitu, kují hroznou zbraň na svou vlastní církev. Jaká tu nebezpečí budou uvalena na stát, na klid a rozvoj osvěty!« Podobně Arnošt Mach »prorockým« duchem předvídá hrozné osudy státu ve stínu katolické university. Sami učenci podřývají půdu autoritě nejen církevní, ale i státní, avšak právě toho se lekají katolické university, ač ta si běže za heslo »Dávejte císařovi, což jest císařovo, a Bohu, co je Božího.«

Prof. Myrbach z Innomostí nemůže si představit, že by rakouský stát, jsa konstitučně řízen, dal si vyrvati část vysokého učení od církve.

Nejmarkantnější nepřátelství dává na jevo dvorní rada prof. Ant. Menger svým tvrzením: »Křesťanské učení víry obsahuje nesmírně četná ustanovení o otázkách, jež jsou též předmětem vědeckého bádání, jako o původu člověka, o posmrtném životě, o poměru mezi státem a církví, kteréž od počátku středověku zkušenostmi a historickou kritikou stojí k sobě v nesmířitelném odporu. Nejnovější filosofie a kritika, na př. soustavy Schopenhauera, Hartmanna, Nietzsche, Davida Strausse, vzdala se vůbec dalších pokusů tyto rozpory uvésti v soulad. Odpor mezi vírou a vědou činí zástupcům moderní vědy nemožným, uznávati zástupce katolické vědy za rovnocenné. Čím jest vojína udatnost, tím jest učenci bezohledná láska ku pravdě, netetelící se před žádnou autoritou. Založení katolické university bude mítí však v zápětí i zlé politické následky. Úředníci, profesori atd. budou závislími na biskupech a tito na Římu! Povstanou z toho zmatky babylonské, stejné asi, jako když papežové přebývali v Avignonu.« Svůj spletený názor dovršuje proroctvím, že z katolické university vzejde Rakousku veliké neštěstí, což jest posledním závěrem. skoro všech uvedených i ostatních odpůrců katolického vysokého učení.

Srovnáváme se plně s prof. Mengrem, že názor pravověřícího katolika stojí v odporu s názory různých filosofů, kteří svoje nejfantastičtější myšlenky uváděli v soustavu a podávali ji jako písmo sv. lehkověrnému obecnstvu. Dr. Virchow sám vystupuje proti této snaze učiniti se nesmrtelným, lépe řečeno, nesmrtelně směšným.

Dvorní rada prof. Karel Menger má za to, že vyučovací ústav za dozoru biskupů nemůže vůbec nabýti důstojnosti a práv university. Tvrdí, že celá ta katolická universita bude jen konviktem pro syny vyšších rodin, kteří při studiu na svobodných universitách mají potřebi zvláštní výpomoci a při zkoušce protekce; tím se přiznává, že i na svobodných universitách možno nabýti diplomu, opravňujícího k veřejné působnosti bez velké námahy.

Tehdejší rektor vídeňské university Jakub Klapper vyjádřil se v tom smyslu, že katolická universita je chimerou.

Tyto ukázky výroků mužů, kteří zdají se býti povolányi rozhodovati o působení katolické university, stojí na stanovisku krajního nepřátelství proti této instituci. Nepodávají ovšem nic jiného než fráze, což je mnohem pohodlnější, nežli obtížný důkaz. Až do reformace kvetly university katolické, arcibiskup pražský byl kancléřem pražské university ještě asi před sto lety — a tyto vysoké školy, jež byly buď církví nebo dle církevních tradic zřízeny, daly základ moderní vzdělanosti; ale to jest ještě málo pro »svobodné« vědátory, poněvadž každý z nich chce sám býti modlou, již celý svět by se klaněl.

Tyto úsudky bylo potřebí zaznamenati, abychom je srovnali s názorem protestanta Houstona Stewarta Chamberlaina, který r. 1902 uveřejnil v časopise »Die Fackel« brožurku o katolických universitách. Nelze upřítí tomuto spisovateli bystrosti v názoru na tuto otázku, jakož ukázal i v jiných svých studiích, jako jsou »Základy XIX. století«, »Nepředpojatý Mommsen«, »Richard Wagner« a jiné.

Chamberlain začíná svoje pojednání paralellou mezi Caesarem a Pompejem. Oba jsou nesmířitelní sokové, ale jsou za jedno ve snaze zničití svobodu. Již před bitvou u Farsalu bylo jisto, ať zvítězí kdokoli z obou, že svoboda římského lidu bude zničena. Svoboda je tak přirozenou potřebou ducha, že možno pochybovati, zda lidé mohou ji přepustiti jednotlivci nebo jednotlivé moci; dříve předchází vždy zmatek, mnohostranné ohrožení, utvoří se strany, až nastane chaos, a ustrašení duchové uchýlí se do ochrany některého z ochotných »ochranců«, vymlouvajíce se dle slov básnickových, že pouta sama se jim zdají ziskem.

To pozorujeme všude. Tak za vlády jakobínského klubu a vlády direktoria svoboda se ztrácí. Proti tyranství prý opět jen tyranství něco zmůže, nikoli svoboda. *Reformace vedla k podstatnému obmezení svobodného myšlení a bádání.* V boji tom Erasmove a Moreova tolerance úplně upadá, a na obou stranách se ozývá nesnášlivý duch. Spisovatel tu správně dodává, že pravá snášlivost nemůže býti vlastní žádné církvi, která má svůj kořen v židovské půdě, a že před-reformační a jesuitů prostá katolická církev byla mnohem tolerantnější, dokud se dal pokoj její theologii, než pozdější menší církve, pokud měly moc překážeti vědě. Svobodomyšlný americký přírodovědec Draper, zajisté »nepodezřelá autorita«, ukazuje v 22. hlavě »Myšlenkového rozvoje v Evropě«, jak váhavě a nerada církev proti Galileiovi postupovala a Koperníka dala na index; o fysikální nauky sama o sobě by se nebyla starala, kdyby Galilei byl netrval tvrdošíjně na tom, že vtahoval bibli do rozhovoru a ji tak snižoval. Za to Luther nazval Koperníka bláznem, a na protestantských universitách byla jeho nauka o pohybu země rovněž tak zakázána jako na katolických.

Zatím napsal katolický kněz, Gassendi, nadšený životopis Koperníkův a byl za to svou církví rovněž tak málo obtěžován jako za záchranu cti Epikurovy a obranu atomismu. Giordano Bruno učil v Paříži úplně svobodně; jen proto, že se zdráhal choditi na mši sv., nebyl trvale ustanoven. Avšak v reformovaném Helmstädtu byl superintendentem veřejně vyobcován. Podobně se dělo vychovanci jesuitů Descartesovi s holandským kazatelem Voetiem. Ano, nesnášlivost byla na reformovaném území tak rozsáhlá, že německé protestantské university trvaly na autoritě Aristotelově jako věčně nedotknutelné, poněvadž »dle reformace« má jediné platnost: naproti tomu katolíci Gassendi a Descartes bojovali proti Aristotelovi a scholasticismu a pomohli tak zakládati moderní přírodovědu. Protestantské university dokonce proti přání knížat zdráhaly se ustanovovati ne-aristotelíky za své professory, naopak od svých magistrův a bakalářův žádali přísežného závazku »přidržovati se učení Aristotelova a šířiti pokud na nich jest.« (Paulsen, Gelehrter Unterricht, 2. vyd. II. 257.)

Chamberlain se staví na povznesenější stanovisko, než jsou odporující si denní zájmy a mí ~ neohlížeje se na stanovisko náboženské, které i jemu jest předpojatým.

Římská církev byla v posledních 50 letech upřímná, pochvaluje si spisovatel, uváděje tu slova Pia IX. ze dne 18. července 1870 po přijetí dogmatu o neomylnosti.

nosti papežské: »Nejen nemají se nám naši nepřátelé vysmívati, nýbrž báti.« Katolická církev není dle spisovatele horší než jiné, jak již Bismark prohlásil roku 1874: »V mnohých pastorech vězí malý papež.« Ti ovšem nemají takové moci jako církev římská, poněvadž jest úplně oddělena ode vsí společnosti. Slova téhož papeže proto jej naplňují bázní: »Vyobcován buď, kdo tvrdí, že římský papež může a má se smířiti a sněsti se vzdělaností přítomnou.«

Uvádí dále důraznou odpověď na otázku o svobodě vědy ze sněmu vatikánského ze dne 28. dubna 1870, kdy dogmatická konstituce o víře katolické (oddíl 4. kanonů, § 2.) vyobcováním z církve se hrozí těm, kdož tvrdí, »že nauky lidské svobodně mají býti projednávány.«

Přes to dospívá k mírnějšímu názoru o katolických universitách.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Dr. Innocenc Frencl.

Řeč při odhalení pamětní desky tohoto kněze-spisovatele na Horách Stříbrných dne 2. srpna 1903. Přednesl *Vlastimil Hálek*, farář v Liboci, místo-
předseda družstva »Vlastf.«

(Pokračování.)

Dne 30. července 1843 byv posvěcen Frencl na kněze, slavil týden na to svoji primici ve farním chrámu na Horách Stříbrných za velikého účastenství lidu z místa i z okolí. Když dával novokněžské požehnání svým pečlivým rodičům a sestrám, byla to nejkrásnější chvíle v jeho životě i v životě zbožných rodičů Frenclových.

Působil pak v duchovní správě a byl tak šťasten, že mohl po své ordinaci pracovati na vinici Páně na památném poutnickém místě ve St. Boleslavi. Když tam denně mši sv. obětoval před milostným obrazem Bohorodičky, zajisté zapustila hlubokou kořeny v srdci mladistvého kněze vroucí úcta k Matce Boží i upřímná oddanost k církvi sv., jejíž byl služebníkem. I utvrdilo se jeho přesné katolické přesvědčení. To vše mělo rozhodný vliv na všechnu další jeho činnost.

V r. 1848 nalézáme ho v Praze, kdež byl u sv. Vojtěcha kaplanem a pokračoval v studiích bohosloveckých, aby se připravil k úřadu učitelskému. V zastoupení onemocnělého profesora mravouky na bohoslovecké fakultě pražské Bentla z Latenberga, přednášel delší čas mravouku. Žáci jeho, pozdější kněží, chválili úžasnou propracovanost jeho přednášek a při vši jasnosti výkladu ve všem patrně, hluboké studium. Tu v Praze

žil ve věrném přátelství se svým přítelem Václavem Štulcem, tehdy duch. správcem v ústavu choromyslných, a s Vojtěchem Hlinkou, duch. správcem v ústavu slepců u sv. Rafaela, jakož i se svým rodákem, kaplanem týnským Aloisem Škampou. V té době pohřbil s bolestiplným srdcem na Stříbrnohorském hřbitůvku svoji matičku, kterou s jinými kněžími doprovázel i věrný přítel jeho Vojtěch Hlinka.

Než přepjetí sil a vrozená slabost ústrojí tělesného (byl po narození pro slabost téhož dne již pokřtěn), přivodily mu neduh plicní, takže musil k radě lékařské na půl roku opustiti Prahu a odebral se na zotavenou r. 1850 sem do svého rodiště Hor Stříbrných. Ale pilný duch jeho neuměl zahálet. Sotva poněkud okřál, podstoupil přísné zkoušky a byl r. 1851 povýšen na doktora bohosloví a došel tak koruny svého neúnavného studia. To byl muž, který se výborně hodil za pěstitele mládeže. A vskutku, již před tím stal se Frencl učitelem náboženství na chvalně známém gymnasiu akademickém v Praze, kdež učil i češtině. Nesnadný úřad ten zastával se vsí láskou a se zdarem tak, že bývali jeho žáci ještě dnes s vroucí vděčností vzpomínají svého horlivého dobrého učitele, který pln svatého nadšení vštěpoval do srdcí jejich lásku k Bohu a sv. víře. Kdyby nebyl Frencl nic jiného vykonal, než že byl dobrým pěstitelem studující mládeže, byl by si již tím získal dosti zásluh a hoden byl by všeho uznání. Svou milou povahou získal si při vši přísnosti a svědomitosti záhy srdce studující mládeže, již byl opravdu pečlivým otcem. Chudým studentům zaopatřoval obědy po klášterích a bohatších domech, a kde nestačilo ani to, přispíval štědře a pomáhal ze svých skrovných příjmů.

Ale činnost učitelská na užší kruh mládeže omezená nestačila bystrému duchu Frenclovi a nevyplnila úplná srdce kněze pro víru katolickou nadšeného, spolu i upřímného vlastence. Srdce jeho toužilo po tom, by mohl působiti i na širší veřejnost a šířiti čest Boží i pracovati pro dobro svého milého národa. Nemohl-li tak činiti slovem, chtěl prospěti aspoň pěrem. Pobídkou k tomu byl mu dobrý jeho přítel, o málo starší Vojtěch Hlinka, náš proslavený veterán písemnictví Pravda, který již tehdy počal vydávati své ušlechťující spisy pro lid. Frencl obrátil na poli literárním písemnictví bohoslovecké, které tehdy dosti leželo ladem. Jako neunavná věla prohledával a shledával Frencl spisy jinojazyčné vědecké a z nich vybíral zlatá zrnka. Kládl zrnko k zrnku, perlu k perle a složil spisy ceny vzácné.

Především upravil pěknou modlitební knihu »Anděl Strážný neb Rafael průvodčí po cestách života« (V Praze 1853 u B. Stýbla) pro ty, kteří srdci jeho byli nejbližší, pro studující mládež. Kniha ta dočkala se již jedenáctého vydání. Dále vydal Frencl překlad Albachových modliteb: »Posvátní zvukové« (nákł. B. Stýbla). Pro studující mládež složil tento šlechtitý vlastenecký kněz i náboženské učebnice v milé naší mateřštině, ježto knih takových dosud nebylo. Z pera jeho vyšla »Liturgika« čili Vysvětlení služeb Božích a obřadů v sv. katolické církvi. Kniha k náboženskému vyučování mládeže na c.

k. gymnasiích rakouské říše. Sepsáno od — V Praze r. 1852. V roce následujícím vydal dvě učebnice: »Stručný a úplný přehled katolického náboženství«. (V Praze r. 1853. Nákł. Bedř. Stýbla) a »Biblický dějepis zjevení Božího v St. Zákoně«. (Pro mládež studující a vzdělanější obecnost vůbec sestavil — (V Praze 1853. Tisk a sklad Bedř. Rohlíčka.)

Těmto učebnicím nelze upřiti veliké důležitosti. Byly to první knihy učebné pro katolickou českou mládež, vydané v jazyku českém. Spisovatel vynasnažil se úzkostlivě vše řádně odůvodniti a mládeži pochopitelným učiniti. Všude hledí správnosti a čistoty mluvy veleslavinské. Učebnice tyto vykonaly mnoho dobra u studující mládeže české a z ní vyšlé české intelligence po stránce náboženské, jazykové i národní.

Pro kněze sestavil úmornou pilí »Bibliickou encyklopedii« čili seznam důležitých textů Písma sv. na všechny články víry a mravů učení katolického, jakož i na znamenitější biblické osoby, města, obyčeje atd. Rukověť ku prospěchu kazatelů, katechetů a milovníků Písma sv. vůbec, sestavená a příslušnými oddíly a poddíly opatřená a vydaná od — V Praze. Nákladem Václava Hessa 1855.) Dílo to, jež vyšlo v šesti sešitech o 760 stranách by jen ten dovedl oceniti, kdož by podobnou knihu napsati chtěl. I tu vyplnil Frencl citlivou mezeru v literatuře bohoslovecké dle vzorů na tu dobu nejmodernějších. (Dokončení.)

SMĚS.

»Český Učitel« v čísle svém ze dne 11. listopadu zastavuje se nad tím, že prof. Horáček ve svém pojednání o Základech vědecké paedagogiky nazývá monistický směr v psychologii materialismem v rukavičkách. »Takové aprioristické odsouzení jest možno jen z pera přepjatého scholastika-klirikála, kterého nade vše palí pozitivní metoda moderní paedagogiky, jež ovšem zcela správně nezná nijakého ohledu ani autority.« Poznáváť Č. U. ke svému hněvnému projevu a zase hází tím hrůzným slovem: »dogmatičnost«. Jaká hrůza ta naše dogmata! Panstvo, jež má v erbu pozitivní metodu moderní paedagogiky, patrně svých dogmat nemá! A zatím jest mu dogmatem

vše, co který moderní filosof přemílá, jen když je to v opaku s katolickým náboženstvím. Duše od těla různá, duchová, pro ně již dávno neexistuje, a kdo tak učí, to jest jejich autorita. A jich dogmata? Neexistuje, co je nad rozum lidský, toť jich první, velký předpoklad. Ohromné, netvorné dogma. Kdyby páni byli dosti nestranní, poznali by sami, že celá jich věda klamavá, pyšná, spočívá na samých »dogmatech«. My máme pro svá dogmata rozumné důvody, jich dogmata žádají však slepé víry.

Jmenování Dra Jana Kaňky, okr. školního inspektora pražských škol, zemským školním inspektorem »Český Učitel« vítá tím upřímněji, čím horlivěji usiloval nejvyšší představený církve katolické v Čechách, aby místo po insp. Procházce, vstupujícího do výslužby, zaujal v zemské školní radě některý z ředitelů Š. nebo P. — V jednom

z předešlých čísel zle se »Č. U.« do inspektorů zemských i okresních pustil, že nikdo nesúčastnil se jich letošního sjezdu pražského. Nazval je pouhými úředníky, jimž patrně pokrok učitelstva k srdci nepřirostl. Dnes má pro jednoho z nich slova uznání a chvály. Ale jakmile jednou pronese nový zemský inspektor p. Dr. Kaňka něco, co jim nebude po chuti — neptejte se, jak zase obrátí. — »Kdo studené i horké fouká z huby, jed má mezi zuby.« r.

Svobodomyslné listy učitelské velice si pochvalují brožuru P. Svozila: »O klerikalismu«, již vydala redakce radikální »Samostatnosti« v Praze. Brožury jsme nečetli; nebyla redakci zaslána. Chceme však jen na jedno poukázat. Autor opět se namáhá vysvětliti liberálům rozdíl mezi náboženstvím a klerikalismem. Až jednou promluví neb napíše něco náboženského, co pánům z liberálního tábora nebude se líbit, a oni jej nazvou za to klerikálem — jako činí všem, kdo své poutivé náboženské přesvědčení projevují — pak tuším bude ze své domněnky vyléčen. Stalo se nejednomu. Proto škoda výkladu těm, kteří osvědčování víry af na tom či onom poli nechť chápají. r.

Ze sněmu. Projednáván byl návrh posl. Vojty a soudr., jak zavést šetření, aby možno bylo zavést dozor a účelné ošetřování dětí nalezených a navrženo, aby zemskému výboru bylo uloženo, by provedl urychlené opatření k odstranění nedostatku při ošetřování a výchově nalezenců a děti nemanželských se vyskytujícího, jakož i časové reformy celého nalezenceví vůbec; aby zřízení byl místní i ústřední dozor na nalezenceví, a aby byl dozor ten svěřen samostatným orgánům, podřízeným zem. výboru. — Upozorňujeme, že o předmětu tom první jsme článek psali, na to objevilo se podobné v Rusku a nyní v našem zemském sněmu. ch.

* * LITERATURA. * *

Vlastenecké homilie. Díl I. »Sebraných kázání«, jež napsal Dr. Rud. Horský. Sešit 1. Cena 1 kor. 20 hal. — Družstvo Vlast svým nákladem počíná vydávati sbírku kázání, jež zajisté se setká se všeobecným souhlasem. Jsou to kázání proslulého našeho řečníka Dra. Rud. Horského. Horský jest zajisté u všech, kdož měli příležitost jej slyšeti, nebo jeho řeči čísti, v dobré

paměti jako jeden z nejlepších našich řečníků. Jadrná, bohatá mluva jeho, jasný rozvrh, přesvědčující argumentace, neobyčejné množství citátů a příkladů, jež svědčí o podivuhodné sečtěllosti a paměti autorově, jest zajisté s dostatek známa. Zřídka kdy v kázáních našich duchovních řečníků setkáváme se s takým bohatstvím myšlének, jaké u Dra. Horského nalézáme.

Prvou sbírku svých řečí nazývá autor »Vlastenecké homilie«. Činí tak proto, že v duchovních těchto řečech, jimž je vždy podkladem perikopa nedělní neb sváteční, vedle citátů z Pisma sv. a svatých Otců téměř výhradně užívá historických příkladů z našich domácích dějin. Jak lid příklad taký s dvojenou pozorností poslouchá, ví z nás zajisté každý. Sbírkou obsahuje *cyklus řečí adventních*: Boží soud. A to: Soudní dvůr, Před poslední instancí, Advocata nostra (na svátek neposkvrněného početí blahosl. Panny Marie), Soudní řízení a Rozsudek. Následuje pak *cyklus řečí vánočních*: Láska sebe pokořující, Láska sebe obětující a Láska nás povyšující. Na konec pak *cyklus řečí novoročních*: Bilance uplynulého roku — rozpočet osobní a rozpočet národa českého.

Již z názvů jednotlivých řečí zajisté je patrné, že řeči vymykají se svým originelním pojetím daleko z vyjetých kolejí obyčejných kázání. A zkušený řečník v knize své zavádí ještě jednu, neobyčejně praktickou novotu. Opakuje vždy v samostatném článku řeč, obsírně zpracovanou. Tím dosahuje dvojího účelu. Kazatel, jenž řeči hodlá použít, má tu jasně vyznačený postup řeči, a tím napomáhá autor znamenitě paměti a memorování řečníkově, a pak stručné skizzy lze též výhodně použít k ranní, obyčejně kratší, promluvě. — Řeči při vši své vybranosti věcné i formální jsou tak psány, že výborně poslouží všem kazatelům a před každým posluchačstvem.

Vlastenecké homilie Dra. Horského zaujmou zajisté v naší hojné literatuře homiletické přední místo. Proto činíme všechny naše čtenáře na tyto řeči pozorný. Řeči tyto, čítající v 1. sešitě 80 stránek velkého formátu, vyjdou v pokračováních nejméně čtyřikrát do roka. Objednávky přijímá za obnos napřed zaslány: družstvo Vlast, Praha, Žitná ulice, čp. 570-II. r.

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakci Tom. Skrdle roč. XX. čís. 2. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: M. Jan Hus nebyl reformátor Církve atd. Z literární pozůstatosti † Dra. Ant. Lenze. (Pokračování.) — Vzpo-

mínka. Báseň od V. Korandy. — Proklaté peníze. Povídka. Napsala V. Pittnerová. (Pokračování.) — Naše Slezsko. Napsal J. Vyhřídál. (Pokračování.) — O nábožensko-mravních názorech nejzanebanějších národů divokých. Podává Filip Jan Konečný. (Pokračování.) — Stárnem! Báseň od L. Sabiho. — V podzimní noci. Píše Adam Clumecký. (Dokonč.) — Ze života malého Slováčka. Lidopisné drobtiny ze slovácké osady, jež zaznamenává staré Slovačisko. Píše Jan Michal-Dvorecký. (Pokračování.) — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny české. Píše T. J. Jiroušek. (Pokrač.) — In memoriam věrných členů a přátel družstva Vlast odešlých na věčnost. Báseň od Jos. Flekáčka. — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokrač.) — Václav Štácl a jeho paměti. Stručným životopisem a poznámkami opatřil Fr. H. Žundálek. (Pokračování.) — Ke 40letému kněžství Jana Nep. Černoheuze. Báseň od Dra. M. Kováře. — Vhledy do hlubin světa. Píše Bedřich Jiříček. — Jak se dělají přirozené dějiny náboženství? Dle Davida Huma a také proti němu napsal Filip Jan Konečný. (Pokračování.) — Až k Harnackovi. (Z dějin náboženského racionalismu.) Podává F. Radoň. (Pokr.) — Národopisné rozhledy. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na „Vlasti“, roč. XX. obnáší ročně 10 K, příletně 5 K, pro členy ročně 8 K, příletně 4 K. Předplatné přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Kalendář sv. Vojtěch roč. III. již vyšel. — Stojí velký 1 K, malý 60 h; tucet velkého 8 K, malého 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se třináctý nádvkem. Přítele své prosím, aby tento kalendář hojně rozšířili. — Objednávky přijímá admin. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Z Cyrillo-Methodějského nakladatelství (V. Kotrba) v Praze.

Charles Dickens Nicholas Nickleby. Z angličtiny přeložila Marie Charbuská. Sešit 13.—14. Knihu kypící výborným líčením povah a zdravou veselostí upřímně doporučujeme.

•**Český Hádankář.** Jediný samostatný časopis českých hádankářů. Pořádá St. Kober-Jaroměřský. Ročník III. čís. 6. a 7.

•**Český Kneipp.** Časopis pro šíření přirozeného způsobu života a Kneippova léčení vodou ve všech vrstvách společenských. Redakci listu vede Dr. Jos. Wiesner. Ročník XI. č. 7. Přítelem vodoléčitelství vřele doporučujeme.

Z nakladatelství Ed. Beauforta v Praze.

Dvě ženy. Rusky napsal K. Barancevič. Sešit 1. a 2. Oblíbený romanopisec ruský K. D. Barancevič má svůj obsáhlý kruh čtenářstva. Lehký a zábavný způsob vyprávění zjednal kontroloru petrohradské tramvaje, jenž po odbytu služby sedl k psacímu stolků, popularity nesmírné. Jeho společenský román „Dvě ženy“, jež právě přináší XX. ročník „Hlede Domoviny“ dočkal se na Rusi mnoha vydání.

Vánoční novinka!

Vánoční novinka!

Uvítání Ježíška.

Vánoční činohra se zpěvy o dvou dějích a s dohrou.

Veršem napsal Dr. M. Kovář. — Nápěvy (s průvodem harmoniky nebo klavíru) složil Jan Erang Zelinka. Vydání dvoje pro hochy a pro dívky. Cena každého vydání 60 hal. — Objednávky vyřizuje:

administrace družstva Vlast v Praze,
— čp. 570-II. —

Novinka!

Novinka!

Vánoční zpěvohra o 4 obrazech.

„Vonný dech vánoc“.

Verše napsal Dr. M. Kovář, jež v hudbu uveřejnil Ev. Zelinka. (Op. 26.) Nakladem družstva Vlast. Kde se na jevišti v rozkošné době vánoční představuje narození Páně, tam neopomenou objednat si tuto velezdárlitou operu k provozování. Zvukné, plynulé verše, hudba překrásná a snadná. Cena partitury o 64 str. 7 K, pro členy družstva Vlast 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecenstvo 30 hal.

Objednávky vyřizuje obratem poštou: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

Vánoční! v papírnickém závodě družstva Vlast v Praze

prolává, i se tyto vánoční věci:

Jesle v arších po 4 až 24 K, jesle hotové od 12 h do 2 K 40 h; krásné obrázky: narození Páně a Sv. rodina: 100 kusů po 250 až 7 K; — vánoční pohlednice od 10. 16—24 h; — vánoční andělé od 14—46 h; papír na jesle: skálový, brokátový arch po 8 h, skálový obyč. po 6 hal; skálový pískový po 12 h; vánoční gratulační listky po 12, 16, 18, 20, 24, 36, 44 a 50 h; ozdoby na vánoční stromek: papírové quirlandy, třísne vánoční, andělské vlasy, třísne zubová, patentní hvězdy, florentinské perly, zvonky, svítilky koule, perly, barevný papír na řetězy, různobarevný hedvábný papír, gratulační listky na nový rok 10—90 h, a novoroční dopisnice kus 12 h — vše v hojném výběru. — Alba na podobizny a památníky.

Objednávky vyřizuje administrace DRUŽSTVA VLAST V PRAZE 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a shérátůl dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nehrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, gyn. professoru na Smichově; pro učitel. přílohu přijímá přisvěky Josef Flekáčok, říd. učitel v Žitkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Protestant o katolických universitách. — Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848. a 1849 — Feuilleton: Dr. Innocenc Frencl. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Jak jsme svrchu ukázali, uznává *Herbart* v duši lidské pouze jednu mohutnost, a to *představovací*. Cit a vůle vznikají pouze z pošnutí představ z původní normální polohy. Z tohoto principu, který je osudné »*πρωτον πψεδδο*« celé soustavy plyne ovšem železnou důsledností hlavně zákon vychovatelský: »Žák se *vychovává* *učením*!«

Herbart sám se o tom pronáší takto: »Der Unterricht ist die planmässige Erzeugung und Kultur der Vorstellungen bis zur Erreichung des vielseitigen Interesses, woraus dann unmittelbare Fähigkeit und Bereitschaft zum *Wollen* (sic!), anderseits der *Geschmack* (das sittlich-ästhetische Urtheil) hervorgehen soll.« — Výrok tento však stojí v přímém odporu s tisíciletou zkušeností, kdy celá pokolení byla přesvědčena, že »poznání« nevede vždycky ke »konání«, jak již *Ovidius* sobě stýskal:

»Video meliora proboque —

Sed deteriora sequor.«

Tedy v učení, přivádění představ tak zvaného »Gesinnungsstoffu«, v buzení zájmu, v sesilování představ dobrých prý spočívá klíč k bohabojnému a ctnostnému životu!

Odtud ono velebení intelektuálního vzdělání, tohoto vzdělání »*κχι' εςοχην*!« Neboť společnost naše již do takových zabředla jednostranných konců, že člověk »*učený*« a člověk »*vzdělaný*« jest jí jedno a totéž, ač již starým Římanům známo bylo heslo: »In litteris qui proficit et deficit in moribus, plus deficit quam proficit!«

Sám *Herbart* pronáší se o vědění a jeho hodnotě:

»Vysokou cenu *vědeckého* vzdělání dlužno hledati v tom, že poznání *Pravdy* jest *samo sobě cílem*. Proto také svět paedagogický nikdy nepřestane pohlížeti na vzdělání ducha (totiž intelektuálním. Pozn. spis.) jako na věc, která *sama sebou* je skvostná, a nikoli jako na *služebnou* část výchovy.«

Tedy »scientia non est ancilla paedagogicae«. Avšak *Herbart* sám se toho později neдрžel, jakož vůbec konsekvence nebyla jeho nejsilnější stránkou, o čemž

důkladný jeden paedagog pronesl zdrcující úsudek: »Herbart erkennt bei seiner praktischen Richtung diese Selbständigkeit (der wissenschaftlicher Bildung nämlich. Pozn. spis.) nicht an. Auch liess seine sehr beschränkende Ansicht von der Möglichkeit, die *Wahrheit* zu erkennen, ihn theoretisch nur zur bloß *relativen* Schätzung der *intellektuellen* Bildung kommen, weshalb auch behauptet werden kann, dass in der Consequenz seiner Lehre eine eigentlich wissenschaftliche Begeisterung nicht begründet ist.«¹⁾

Herbart tedy během času slevil s kopy groš! Stal se skeptikem vůči poznání *Pravdy*, an připisoval vzdělání *vědeckému* hodnotu pouze relativní, ano ke konci svého života odvážil se výroku, že žádné vědění není s to, aby předčilo nad jistotu, kterou skytá *náboženská víra*!*

Ale přes to »pædagogický svět« nepřestal a nepřestává pohlížeti na vzdělání rozumové jako na absolutní dobro, jako na nějakou »panacée«, která by dovedla zahojiti všechny rány člověčenstva, tak se zdá, jakoby falešné heslo *Spinozovo*: »Ignorantia omnis mali est fons« — teprve za věku našeho přicházelo k platnosti: »Osvětou k svobodě!« »Wissen ist Macht!« Až do omrzení vystavovali liberálové za vzor pruského »šulmajstra«, který prý u Sádové vyhrál bitvu, při čemž zapomínají, že tento »šulmajstr« vyšel ze školy — konfesijní!

Budíž nám dobře rozuměno. Také my jsme přátely osvěty t. j. intelektuálního povznesení národa. Avšak za mnohem důležitější klademe výchovu *řádných charakterů*, za prospěšnější bázeň Boží, lásku k bližnímu, počestnost, skromnost, obětavost a svědomité konání povinností. Škola nová pracuje na vzdělání národa pomalu 40 let! A jaké je ovoce? — Nepopíráme nikterak, že vzdělání intelektuální našeho dorostu průměrně je větší, než za staré školy. Ale žádný člověk soudný nebude moci uzavíratí oči svých před stinnými stránkami, které z jednostranného pěstění intelektů a za nedostatečného vlivu výchovy nábožensko-mravní poznenáhla se vyvinuly. Jsou to pak hlavně: nedostatek úcty před autoritou, vzdorovitost, bezuzdnost a bezpříkladná drzost školní mládeže, která budí obavy pro budoucnost, a pod nimiž trpí v první řadě učitelstvo samo. Liberální »Neue Freie Presse« v okamžiku lepšího poznání napsala o výstřelcích nové školy úsudek, který podáme zde v původním znění:

»Unsere Schulen leisten nicht das, was man von ihnen erwartete. Man hat den Lehrplan der Volksschulen auf Kosten des *elementaren* Wissens mit einem Ballast von *Halbwissen* und unnützem Plunder belastet, den Lehrern durch allgemeine, unverständliche Lehrpläne ein Lehrgebiet erschlossen, das weit über ihre Kräfte geht. Man hat vermeint, mit Forderungen, welche auf dem Papier an die Armee von Lehrern gestellt wurden, diese auch mit einem Schlage auf die Stufe zu heben, welche die neue Schule verlangte, während man sie nur verwirrte und ihnen eine grosse Meinung von sich beibrachte.« (14. I. 1878.)

Mnohé úkazy z života učitelského stanou se nám teprve srozumitelnými, vzpomeneme-li výroku, kterým velebí *Dr Lindner* poslání učitele: »Učitel neobjeví se nikdy před dítětem, jako otec v županu všedního života, nebo vždy obklíčen odznaky svého úřadu. Tak stojí na podstavci svého vznešeného povolání v nadlidské téměř velikosti, a sklání se k žákovi pouze mimochodem, aby přísnost autority zmínil přívětivou blahosklonností!«²⁾ A to zavinil hlavně přemršťený kultus *Herbarta*!

(Pokračování.)

¹⁾ Schmidt, Pädag. Handb. I. 614. — ²⁾ »Allgemeine Erziehungslehre« pag. 149.

Protestant o katolických universitách.

(Dokončení.)

Chamberlain chtěje odůvodniti svoje mírnější stanovisko o katolických universitách, užívá při tom zvláštního rozdílu, který dle všeho sám si vynalezl; rozeznává totiž víru katolickou od římské. Proto shoduje se úplně s katolickým apologetou svob. pánem z Hertlingu, který ve svém spise (*Princip des Katholicismus*, 2. vyd., str. 16.) píše: »Světa víry (římsko-katolické) nemusí se vzdáti, kdo rozumovému poznání a vědě v jejím vlastním oboru její plného práva zachovati jest odhodlán.« To prý je katolicky myšleno, a dodává, že století nás o tom poučují, že tak katolíci jsou přesvědčeni; není prý to však římské, jako by bylo možno tyto dva pojmy od sebe oddělit, což nikdy se nepodaří dokázati. Ačkoli Řím by nepovolil tohoto rozlišení, přece dle Chamberlaina toto rozlišování je zprostředkujícím živlem katolicismu; nemá-li se k němu zřetel, není možno o této i jiných otázkách platně rozhodnouti.

Katolická církev žádá mnoho u víře, ale tu prý se otvírá cesta skepticismu o božských a lidských věcech, při čemž prý není potřebí přijíti do rozporu s církví. Tomu ovšem dlužno rozuměti pouze o katolících dle matriky, nikoli však o praktických katolících, jakých rozhodně žádá víra naše, poněvadž víra bez skutků jest mrtva.

Ač spisovatel znal hojně katolíků lhostejných, přece rád vyznává, že žádná církev na světě neumí tak dobře své věřící upoutati jako katolická: »Jest velikou znatelkou lidského srdce, nekonečně laskavou ošetřovatelkou duševně i tělesně nemocných, nevyvážitelnou těšitelkou; jako matka kolébá nás ubohé, osamělé dítky ve svém náručí, podporuje klesající vůli k dobrému, pozdvihuje hříšníka, povyšuje nás ve svých tajemstvích nad nás samy. Kdežto my protestanté však, kteří s Lutherem vyznáváme: »látkou víry jest vůle« — v prometheovské odvaze útočíme, abychom sami sobě přinesli s nebe věčné světlo poznání Boha, při čemž velmi často nám síly docházejí a my jako Ikarus padáme k zemi, ani se nežadám u katolíka této úsilovné námahy, ani se nedovoluje. Odtud úplně jiný směr smýšlení, který — v paradoxní protivě k naukám papežův a sněmů — se ukazuje jako velká snášlivost, velkodušnost, indifferentnost. Protestant, jakmile jest orthodoxně církevním, je tvrdě nesnášenlivým. .

»Jest odpornou nepravdou, připisuje-li se katolickým učencům méně svobody v badání, úsudku a řeči než-li nám nekatolíkům. Necht mnozí z nich nosí známku plachosti; mezi námi činí jich tak nemálo. Kdo, táží se, může na německém sjezdu přírodopyscův a lékařů rozeznávati katolíky od protestantů? Kdo se odvážlí tvrditi, že katolíciť laikové jsou ve svých bádáních méně svobodnými, méně odvážnými, méně úspěšnými? Hleďme jen nazpět poslední čtyři století a dnes kol sebe. Není Descartes pravým zakladatelem moderního vědeckého názoru světového? Ovšem nevědí to mnozí, a přece jím jest. Žák jesuitů! Muž, který se úzkostlivě vyhýbal státi se nevěrným církví. Ovšem, když svůj »Le Monde« chtěl vydávati, dověděl se o odsouzení Galileiho a zalekl se; frázistě nařikali velice na tento nedostatek pevného charakteru; experimentátor a zbrojř nových myšlének má lepší věci činiti než se dáti upáliti. »Pour rien au monde je ne voudrais qu'il sortît de moi un discours où il se trouvât le moindre mot qui fût desapprouvée de l'eglise.«¹⁾ píše ze dne 22. července 1633 Mersenoovi.

¹⁾ »Za nic na světě bych nechtěl, aby ode mne vyšlo pojednání, kde by se našlo nepatrné slovo, které by bylo zavrženo církví.«

»A nyní vizme před očima svýma nepřehlednou řadu katolických fysiků, matematiků, hvězdářů, katolických botaniků a zoologů (kteří nauku evoluční nejdříve podávají, kdežto protestant Cuvier proti ní brojí vši rázností), katolických právníků, dějepisců, církevních badatelů! A upřeme zrak na jednoho z posledních a největších katolíků, nesmrtelného Pasteura. Bez fanatismu, než přece z hluboké oddanosti zůstal věren církvi svých otců, a když cítil blížiti se smrt, žádal dvojího — tak jeho životopisec vypravuje —: kněze, který by mu podal kříž k políbení, a starého přítele filosofa, který by mu mluvil o Kantově nauce mravní a opakoval mu kategorický imperativ ještě v posledních dnech. To je v pravdě katolické!«

»A nyní, je-li tomu tak, proč zamítáme tak zvané »katolické university?« Zamítáme je, poněvadž jest jasnou, netřeba dokazatelnou, úplně axiomní skutečností, že, kdo dnes mluví o katolických universitách, nemíní katolických ve smyslu velkého světa katolických laiků, nýbrž římské, úplně podrobené kleru, vydané bez obrany jesuitům.«

Srovnávej katolíky, protestanty a židy, Chamberlain dochází k vývodům, že nepřítel křesťanství, nenávisť proti Kristu a kulturnímu ideálu, nejvíce podporuje věc Říma, jak se to stalo za kulturního boje, který sjednotil katolíky a vydupal mocnou stranu středu; neboť valná většina rozumných lidí raději se přimkne k Římu, historicky na skále založeném, ideálně poukazujícím na nejvyšší zjevy, při tom zorganizovaném a disciplinovaném, nežli k bořícímu duchu, který stále popírá.

Spisovatel prohlašuje název »nepředpojaté vědy« za úplně nemístný a nesprávný. Nejde tu o vědu, nýbrž o kulturu; věda, která není ve službě vzdělanosti, to jest, která »nepředpokládá« určité vzdělanosti, jest největší monstrum. Teprve assimilací stávající vzdělanosti s novým kulturním živlem vyvstává věda jako z anorganického světa v organický a nabývá živého významu. Tento živý duch však činí vzdělanost; věda jest pouze její součástí.

»Svoboda neznamená nikdy nepředpojatosti a nevázanosti, nýbrž naopak možnost vyvíjeti vlastní předpojetí bez závady dle určitého zákona životního, při čemž nám nezavírají cesty jiná předpojetí a jiné zákony Lidé, kteří pozdvihují válečný křik »nepředpojaté vědy«, odvolávají se tedy na vědění a neuznávají týmž dechem prvního zákona přírody.«

Proto chce se brániti nejen proti Římu, ale také se staví na odpor protikřesťanské lize, která hlásá nepředpojatost a chce vyloučiti z universit katolíky a poznenáhla i každého, kdo se přiznává ke kulturnímu ideálu křesťanskému. Obě pouta proto prý třeba s sebe svrhnouti.

Jest očividno, že Chamberlain se velice mylí, rozlišuje od sebe římskou víru od katolické: Římská i katolická víra nikterak nebrání badání, ale zajisté opatrně si vede, když různých hypotéz, které bývají zhusta ztřeštěnými vědci vymyšleny a dovozovány bez věcného podkladu jako pravé, nepřijímá a je odkazuje na průkaz pravdy. I sám Virchow varuje slávyčtivé učence, aby se mírnili ve svých domněnkách, volaje na sjezdu německých přírodopisců v Mnichově r. 1877: »Stůj!«

Že církev nikterak nebrání rozvoji věd a badání, výslovně prohlásila na sněmu vatikánském (konstituce o víře, hl. 4.): »Církev neprotiví se nikterak pěstování lidských umění a věd, nýbrž naopak, pěstování jich všemožným způsobem pod-

poruje. Znáť zajisté a nikterak nepodceňuje užitku, jenž z nich pro život lidský vyplývá.. A nezabráňuje tomu, aby každá z těchto věd ve svém oboru užívala svých vlastních zásad a své vlastní metody uznávajíc tuto oprávněnou zásadu.«

V tomto smyslu psal o katolicismu dr. Ehrhard, dr. Schell a jiní vynikající katoličtí učenci.

Dvorní rada prof. dr. Pernter, professor vídeňské university, vydal počátkem 1902 spis, jednající o tomto předmětu s názvem: »Voraussetzungslose Forschung, freie Wissenschaft und Katholicismus.« V tomto spise probírá hesla o ne-stranném badání a svobodné vědě v jich původním a rozumném rozsahu a do-sahu a dokazuje, že v tom smyslu každý katolický učenec se k nim přiznává. Odmítá podezření badatelů s katolickým světovým názorem z dobrých důvodův a řadou příkladů hlavně v oboru přírodopytu. Případ Galileiův vede jej k třetímu bodu, k vládě theologických škol. Zde tepe hlavně »zcela nedovolený kult To-mášův«, kterým stoupenci sv. Tomáše Aquinského, »muže fenomenálního ducha, kterému právem bylo přiděleno jméno Doctor universalis«, vzdávají duchu svého učitele velmi málo úcty. Pernter uznává plně oprávněnost idee katolické univer-sity, avšak nemá naděje na přílišný úspěch celé akce; rozhodně potírá způsob boje nepřátel proti katolickým universitám.

»Jest možno míti za zlé katolickým státním občanům rakouským, že zamýšlejí přikročiti k založení katolické university, když vidí, že vůči jich synům, kato-lickým studentům, tak nepřátelsky se postupuje, že se jim nejen rovnoprávnosti odnímá, nýbrž i činí pokus je co možno vypuditi nebo chce se jim nejvš poskytnouti skrytého bytí katakomb; jak ani akademické úřady samy nejsou s to, aby jich chránily od znásilňování; když všeobecný proud na universitách vůbec zdá se míti za úkol zapuzení katolického živlu? Jsem přesvědčen, že projekt kato-lické university nikdy by nebyl vznikl bez těchto poměrův a že by ihned padl, kdyby se udělila katolikům na universitách ve všech odvětvích a ve všech posta-veních upřímně a loyálně úplná rovnoprávnost a úplně stejné jednání.«

F. H. Žundálek.

Jak se dařilo staré škole v letech 1847, 1848 a 1849.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

(Dokončení.)

Vikariát mělnický spravoval r. 1849 známý vikář a paedagog Vojtěch Zuman, děkan v Chorušicích. Zuman naříká stejně jako ostatní vikářové. Návštěva školní chabá. Kněží a učitelé hledíce prosbami a poučováním návštěvu škol zlepšiti, byli nezdárka potupeni, ignorováni. Úřady ztratily skorem všecku moc! V měl-nickém školním okrese bylo 18 škol, 14 řádných, 4 expositi-učitelé, a 7 pod-učitelů. Školu nenavštěvovalo 316 dětí. Učitelé všickni jsou pilní. Jak nevraživí byli lidé r. 1849 ke škole, dokládá vikář, že právě ti nejhorlivější nejvíce bezpráví a potup zakoušeli. *Všickni učitelé, až na jednoho, ve zvláštním listě na nejd. p. biskupa vyslovili vronci přání, nadále pod dozorem církve katolické zůstatí.*

Povšimněme si ještě, jak vypadalo školství r. 1849 v lounském okrese. Vikářem byl E. Werner, farář v Blažimi. Rok bouřlivý zavítal i tam a mnohé neblahé následky zanechal; ale většina učitelů stejnou horlivostí pracovala, jako kdy před tím. Škol bylo v okrese 36, učitelů 30, pomocníků 18; biblioteky školní byly při 7 školách. Tři biblioteky založili dva kněží.

Pozorovali-li jsme mezi českými vikáři té doby mnohé vynikající paedagogy a vřelé přátele učitelů, shledáváme rovněž i na straně německé vynikající vikáře, jimž stejně tak šlo o polepšení učitelům. Mezi těmi vynikal německý vikář střidňictví mosteckého, Fr. Siecher. Siecher přál školství jako málo kdo jiný. Za jeho svolení vyučovalo se na německé škole v Červeném Hrádku (Rothenhaus) i českému jazyku! Případ to zajisté ojedinělý. Těžce nese vikář, že mnohé školy vykazovaly až 218, jiné 156, 133 dítek, jež měl *v jedné* učebně *jeden* učitel vyučovati. »Co může,« ptá se Siecher, »tu učitel při nejlepší vůli dobrého způsobiti? A což teprve, pokročil-li věkem, je-li přes 70 let star? A když takový sestárlý, sosláblý učitel při takovém množství dítek pomocníka si vezme, jemuž nemůže nic platiti a který pak hraním po hospodách živiti se musí, tu nikdy účel školy nebude dosažen, když oba v jedné škole, jeden druhého vyrušuje, vyučovati budou. Učitel má přece aspoň jednou za den s každým dítětem promluvit, jest to možno, když má před sebou 156 až 218 dítek? A jaké to postavení zvláště těch ubohých podučitelů? Skorem všickni jsou bez platu, a přece jsou nepostrádatelní! Mladý muž má se dále vzdělávati, má s radostí a chutí pracovati, a on nemá plat, jaký má dnes poslední čeledí. A ty budovy? V jedné škole při každém dešti učitel musí školu rozpustiti, přší skrze střechu a strop až na děti!! — Pak ozývají se hlasy, že triviální škola úkol svůj neplní! Kdo chce k cíli, musí míti prostředky, a to platí o triviální škole r. 1849. Vždyť to nepřátelství ke škole trvá i nadále, učitel aby si vyžebřával ten školní plat! Jest zajisté více než spravedливо, aby školní plat po způsobu daní byl předpisován, tak i vybírán a učiteli pak doručen. Pak by zpomoženo bylo i učiteli i platícím.« Vikář píše dále: »Těž častěji jest slyšeti, i v novinách se tvrdí, že kostelní služba učiteli se odejme. Právě však tato služba byla hlavní podporou učitelovou! Odpadne-li tato, pak učiteli bude se teprve více nedostávat. Ve městech a ve větších osadách jsou již kostelníci ustanoveni. Že by pak kostelní služba byla vyučování na překážku, nemůže se nijak tvrditi, neboť ve všedních dnech jde učitel stejně do kostela, nic tím nezamešká a v neděli a ve svátek ustanoven jest při každém kostele zvláštní kostelník. Právě ti nejlepší učitelé, kteří horlivými byli i v této službě, nikdy si nestěžovali.«

Tot obrázek, více materiál k posouzení školství v neblahých letech 1848 a 1849. — Záznamy vikariátní vypovídají ještě více, ale vybral jsem to nejnútnejší, abych trpělivého čtenáře neunavil. Tím i končím »Archivní obrázky staré školy«, loučím se s těmi sežloutlými papíry všelijak popsanými, loučím se s těmi dobrými vzdělavateli mládeže, s obětavými kněžími, trpícími učiteli, kteří ve »staré« škole jako jeden muž si vedli, ruku v ruce pracovali, nedbajíce ni pomluv ni novinářských skřeků, hledících je již v r. 1848 od sebe rozloučiti. Vytrvali kněz a učitel jako staří přátelé a jediní i dnes fedrovatelé školství, až konečně »nová« škola svrhla se sebe »jho« církve, nutné obapolné působení kněze a učitele zničila, kněze »vyštafirovala« jako nepřítel učitelstva, nad učitelem vede zápisy, jak chová se ke knězi, z obecné školy učinila »universitu«, obdařila ji licenci vše-

možnou, ustanovujíc při škole, do níž chodí jen katolická mládež, za učitele žida, či evangelíka, či bezvěrce. A výsledek? Ruina ve všech směrech! Nepřál bych si, aby se vrátila zase ta všechna »stará« škola s těmi bídami, ale přál bych si, aby aspoň z té »staré« školy vrátilo se obaplné spolupůsobení kněze a učitele na základě pravého náboženství, pak by bylo všem činitelům blaze, blaze škole samé! A to skrovné přání kéž by aspoň z polovice se vyplnilo!

FEUILLETON.

Dr. Innocenc Frencl.

Řeč při odhalení pamětní desky tohoto kněze-spišovatele na Horách Stříbrných dne 2. srpna 1903.

Přednesl *Vlastimil Hálek*, farář v Liboci, místopředseda družstva »Vlasť«.

(Dokončení.)

Pro katolický lid pak v knize vydal drahocenný klenot »Postilu«, výklad na evangelia a epištoly všech neděl a svátků v roce »by křesťanský hospodář svolával své v den sváteční odpoledne a jim jako kněz nebo-li pěstitel domácí pobožnosti z ní čítával. Mnohý zajisté vzpomene si s radostí na pacholetská léta svá, kdež u zbožné matky sedě, poslouchával otce, an z nábožné knihy čítal,« dle v předmluvě k »Postille« Frencl. Vydal ji ve 4 dílech nákladem dědictví sv. Jana asi ve 20.000 výtiscích. Co dobra tato kniha v lidu českém vykonala, Všemohoucí pouze ví; pérem nelze vypsat. Něžně píše v předmluvě Frencl: »Přijměte, milí krajané, zbožní Čechové, Moravané, Slezané i Slováci, dílo, kteréž vám ostýchavě spisovatel podává; přijmětež je s takovým srdcem, s jakýmž je vám podává: aby totiž sloužilo Bohu ke cti a slávě, k rozhojnění svaté církve Kristovy na zemi; vám pak aby napomohlo ke vzdělání, poučení, povzbuzení a k útěše duchovní.« Vizme jen malý obrázek, jak působila »Postilla«: Prostý dělník z Hronova zasílaje příspěvek na pomník Frenclův, připsal: »Kdykoli mi bylo nejhůře, našel jsem vždy v jeho »Postille« potěšení, posílá a se mnou i má rodina. Zdědil jsem ji po otci — bylo to jediné, co mi odkázal, ale je to poklad. Bůh mu to zaplať.«

Dílo toto vniklo až do duše českého lidu, neboť udeřilo na pravou strunu srdce zbožného čtenářstva.

Avšak slabé zdraví Frenclovo nesneslo tolik práce a námahy. Ochuravěv plicním neduhem, musil se rozloučiti s úřadem učitele náboženství roku 1857, načež se stal rektorem u sv. Jiří. Než ani tu nedopřál si oddechu. Stav se roku 1858 ředitelem »Dědictví Svatojanského«, s kterýmž úřadem spojeno mnoho práce a starostí, věnoval všechnu pili »Dědictví«, konal i horlivě přípravy k oslavě tisícileté památky pokřtění Moravy a Čech k r. 1863, ale nedožil se slavnosti té. Vyjednával totiž o vydání kancionálu, jenž měl toho roku nákladem Dědictví vyjít, poslední síly věnoval stále již nad hrobem velikolepé práci, a sice novému vydání Pisma sv., jež obrázky z německé bible dle Allioliho vzatými ozdobeno bylo, a vycházeti začalo r. 1860 pod názvem: »Bibli česká čili Písmo svaté starého i nového Zákona podle obecného latinského od sv. římské katolické církve schváleného výkladu přeložené a od nejduš. kn. arcib. pražské konsistoře vydané; nyní pak poznovu s mnohou pilností přehlednuté, poopravené a příslušným výkladem opatřené prací Innocencia Ant. Frencla, doktora bohosloví, rektora u sv. Jiří na hradě Pražském, kníž. arc. notáře, ředitele Dědictví Svatojanského. S povolením nejduš. kn. arcib. pražské konsistoře. S dřevorytinami dle výkresu nejvýtečnějších umělců.« V Praze, nákladem Karla Bellmanna 1860—1864. Stran 1978. Ještě na lůžku v nemoci své obstarával dr. Frencl korektury tiskové této bible, až pak zbaven byv úplná sil svých nucen se vidět zůstatí dokončení díla silám jiným. A když poslední síly prchly, že ani mluvit*) nemohl, dal se usadit v křeslo upíraje zrak svůj na kříž, k němuž chvílemi své ruce spínal.

V nejkrásnějším věku 44 roků povolal 25. února 1862 Pán svého věrného služebníka, jehož duši provázela vděčnost tisíců,

*) Za života Frenclova vyšlo celkem 27 sešitů obrázkové bible.

kteří z modlitebni knihy jím složené k nebesům vonný dým modliteb vysílali. Pohřben v Košících u dveří chrámových, kdež označil kříž u hrobu jeho kanovník Bradáč dvojversím :

»Dosti's pracoval a trpěl, drahý;
požívej teď v nebi pokoj blahý!«

Šlechtné srdce Frenclovo odkázalo z úspor těžce konaných 1500 zl. na zřízení nadace pro kaplany tuberkulosou stížené a knihovnu semináři. Co as se nastrojil a jak mnoho si času odepřel, by shromáždil tento obnos pro trpící spolubratry, těžko vylíčiti. Životopis jeho budiž ukončen charakteristikou jeho povahy: Zbožný, skromný a dobrý jako dítě, vytrvalý jako včela.

Hle! přátelé, toť ten muž a tak jeví se nám z blízka šlechtný kněz-spisovatel, jehož památku přišli jste uctít k jeho rodnému domku z blízka i z dále.

Rádi věříme, že on nemá potřeby pozemské naší oslavy; došleť jistě oslavy lepší, nehynoucí v nebesích. Ale oslavujeme-li nicméně dnes jeho památku, splácíme mu jen dluh vděčnosti povinné za všechnu tu úmornou práci, kterou vykonal pro víru katolickou a svou milou vlast. Chceme tak projevit, že si vážíme muže vzácného, nezištného, obětavého, jakých je pořídku. S pohnutím vyhledáváme dnes jeho rodný domek, v němž zrodil se kněz šlechtný vlastenec, upřímný a vzácný lidumil, který žil a pracoval jen pro dobro svého národa. Působil tiše, bez hluku a tak i odešel, celkem málo znám širší veřejnosti.

Jedině uctěna byla čtyřicetiletá památka jeho úmrtí loni r. 1902 dne 26. února na posvátném poli Malostranském v Košících, kdež za přítomnosti katol. spolků a spisovatelů posvěcen byl nově zřízený kříž a hrob

jeho ověněn. Rov jeho okrášlen byl květinami, ano nescházela ni suchá kytky z květů vyrostlých na šumavských hvozdech, které Frencl tolik miloval, tihnul vždy celým srdcem k Vám, přátelé, k svému pošumavskému rodišti — Horám Stříbrným.

Než nesmí býti zapomenut skromný ten učenec, nebude zapomenut jeho hrob, aniž rodný domek tento, ježž jste dnes označili pamětní deskou.

Čestnou památku zachovají Frenclovi cenné jeho spisy, které napsal pro čest Boží a spásu spolubližných, drahým naším jazykem českým. Památku jeho zachovejte Vy, vážení rodáci a krajané Frenclovi, ve vděčné paměti! Hleďte k oslavenci dnešnímu, jakožto ku vzoru krásných ctností, který vykonal záslužné práce daleko nad síly své.

Mládeži naše! Spolurodáci oslavence! Milý lide český! Kdykoliv pak pohlédneš na tuto desku, obnov v sobě předsevzetí následovati tohoto rodáka svého v jeho ctnostech! Nuž, strhněte roušku z ní, ať jasným písmem vzplane jméno jeho, by hlásalo nám i budoucím, že skromný tento domek hostil kolébku věrného syna církve a vlasti, jehož vlastnosti ducha budou zářivým vzorem nám i budoucím. Tobě pak, muži šlechtný, jehož paměť uctíváme, nevadnoucí dík za vše, co jsi nám dal, nehynoucí Tobě čest a sláva!**)

**) Při posledních slovech řečnickových spadla rouška z pamětní desky, ježž nápis uvítán byl tklivou pozorností všech přítomných. Deska, zhotovená ze švédské černé žuly, s medailonem poprsí Frenclova z bílého karrarského mramoru se čtyřmi bronzovými růžicemi, zhotovena byla v dílně Otty Sandtnera v Praze a stála celkem 280 korun. Má v zlatém písmu nápis: »Zde se narodil dne 24. dubna 1818 dr. Innocenc Frencl, kněz, vlastenec a spisovatel.« Desku předal odbor Frenclův v opatrování města Hor Stříbrných.

✻ ✻ ✻ SMĚS. ✻ ✻ ✻

Osobní. J. V. císař a král náš jmenoval vdp. *Frant. Horáčka*, c. k. profesora na vojenské akademii v Novém městě u Vidně, čestným kanovníkem při kathedrální kapitole v Králově Hradci. Všichni čtenáři »Vychovatele«, do něhož zasloužil p. spisovatel po dlouhá léta řadou odborných, s nevšedním vzděláním a znalostí věci svědčících článků přispívá, těší se jistě upřímně

z tohoto vzácného vyznamenání. Vzácnému pracovníku u věcech vychovatelských a horlivému přispěvateli našemu srdečně blahopřejeme. Ad multos annos!

Schůze katolických učitelů Rakouska. V Linci konala se dne 20. července t. r. schůze katolických učitelů Rakouska. Učitel J. Bonelt (Brien) tam líčil smutný hmotný stav tyrolských učitelů, z nichž 80% musí se spokojiti s denním platem 2 K 20 h a z toho musí ještě většinou živiti ženu a dítky. U bodu: »Kterých opatření třeba se chopiti, aby se povznášela mravnost,

uvedl referent následující návrhy 1. Budiž církev dán větší vliv na výchovu mládeže než dosud v zákoně o dozoru školním. Vyučování náboženství musí prováděti náboženské cvičení a to více než dosud. 2. Světské vyučování budiž vždy tak zařízení, aby nejen hlavu dítky vědomostmi naplňovalo, — kteréž později opět se ztrácí, — nýbrž má bystřiti rozum, vzdělávati srdce a působiti k účelné nábožensko-mravní výchově. 3. Napjatou pozorností při duševním vyučování budtež dítky zvykány sebedpřemáhání; i fysickému vychování žáků budiž větší pozornost věnována než dosud. 4. Autorita světského a duchovního učitele ve škole i mimo ni nesmí na žádný způsob býti podřívána, ani u chybujících osob. 5. Třeba se vši vážností k tomu pracovati, aby mravní výchova mládeže v náboženství a v jeho cvičení měla kořen. 6. Přísnému dozoru školy budiž doporučena kázeň dětí před vyučováním; v hodinách vyučovacích a dle možnosti i na cestě ze školy. 7. Přestupky mravní nutno kárat i pedagogickým taktem, důvěrný styk žáků a žákyní znemožňovati. 8. Rozdělení vyšších tříd dle pohlaví třeba víc než dosud žádati, texty v školních knihách s ohledem na pochybná (dvojsmyslná) místa prohlédnouti, testy za veřejnou nemravnost jen ve velmi zřídkých případech před celou třídou, když není vyhnouti, udělovati, ale jinak před celým, pokud možno sborem učitelským. 9. Sbor učitelský nechť dává sám nejvýmluvnější příklad v mravním ohledu. 10. Školní úřady budtež požádány, aby tyto body ve skutek uvedly. Návrhy ty byly od sjezdu přijaty. Potom pojednával jeden řídící uč. o příčinách nedostatku učitelstva a navrhl tuto resoluci: »Jelikož příčinou nedostatku učitelstva jsou nepříznivé materiální, právní a sociální poměry učitelského stavu, proto nechť katol. učitelský spolek bez ustání k tomu působí, aby bylo docíleno lepšího postavení v tomto trojím ohledu. (Přijato.) Na konec byly ještě tyto návrhy přijaty: a) katol. uč. spolek upozorňuje na veliká nebezpečí, která nastávají mravnosti škol. dítek rozšiřováním nechutných pohlednic; očekává, že v prvé řadě kompetentní úřadové omezí dosud stávající zvyk používání škol. dětí k rozšiřování dopisnic. b) Ježto následky alkoholismu dítě a mládež nejvíce a nejhůře bývají zasahovány, proto nutno děti dobrým příkladem, poučením, písmem a všemožnými prostředky před alkoholem varovati. Jos. Plaček.

Zajímavé rozhodnutí ministeria kultu

a vyučování. Až dosud platilo, že ve smyslu § 40. ř. z. školského vysvědčení způsobilost učitelské pro obec. a měst. školy se promlčuje, když majitel vysvědčení po více než tři léta nepřetržitě nevykonává službu na některé škole mající právo veřejnosti. Nejnovějším rozhodnutím ministeria kultu a vyučování bylo však stanoveno, že vysvědčení o způsobilosti učitelské *vůbec nemůže* pozbyti své platnosti.

—ch—

»Na vysvětlenou« Vychovatelé.

Pod tímto heslem praví »Český učitel«: »Žádáme-li, aby náboženství vrátilo se ku svému původnímu poslání a hledělo politice získávati mravní podklad, nesmí si to Vychovatel zaměňovati se svou tendencí klerikální, ovládat politiku v tom smyslu, aby mu byla cílem i prostředkem. Náboženství nechť si jenom skromně zůstane u zásad pravého křesťanství, ať vychovává poutivé, spravedlivé lidi, ať nevychovává nesnášlivce, pověřivé a zabeďněné lidi a netouží po království tohoto světa. Tím připraví lidi také pro lepší politický život a my mu budeme blahověřiti. Takovéhoho klerikalismu bychom dovedli být i přáteli.« K tomu poznamenáváme, že i my jsme proti každému zneužívání náboženství. Jen že »Český učitel« každý veřejný projev náboženský, každé odražení útoků na katolicismus, každou snahu, aby vedoucími politiky stali se lidé křesťanských zásad, má za klerikalismus čili zneužívání náboženství. K poznámce, že biskup Fuget ve Francii zakázal svěřnému kněžstvu do politiky se míchat, díme: Právě proto, že kněžstvo ve Francii uchýlilo se výhradně do svých chrámů, nepřestujíc mimo ně styků s lidem, dospělo to ve Francii tak smutně. Jen tak Combes stal se možným. Ovšem přinese-li jeho odpor proti náboženství křesťanskému a školství na něm založenému zemi pozhánání, o tom rozhodne budoucnost. I páni by si přáli, aby naše kněžstvo nevycházelo ze svých chrámů. Měli by aspoň pole volné. Ale patří-li kněz pouze do chrámu, proč by nemohlo se říci, že učitel náleží jen do školy? A s tím by, tuším, přece »Český učitel« nesouhlasil.

—r.

Staré nepravdy a lži. Realistický týdeník »Přehled« ve svém 2. čísle II. roč. opětne ohřívá staré lživé fráze o poměru církve ke škole a dí: »Kněžstvo, církev budou mít v kapitolách našich útisků, našich křivd vynikající místo. Nejsou to ani první útisky a křivdy, jichž se pachytíři náboženství dopustili, ani poslední. Je to úžasné,

ale pravdivé, že nikde nenajdete méně smyslu pro lidskost a spravedlnost, jako u služebníků boha.« Liberální učitelé, ach, ti již dovedou si stěžovat na tu otročinu! A zkušenost učí, že nejvíce křičí ti, kteří ve škole — nejméně pracují. Kolik »křivd se kněžstvo a církev d pustila« na škole, toho asi nejméně ze své zkušenosti bude znáti mladý autor hrůzostrašných článků o nynějším školství! O tom mohli by svědčiti jedině ti staří, šediví veteráni — učitelé; a z těch mnohý s radostí vzpomíná na svého bývalého inspektora p. vikáře. Mnohý vyznal, že pod ním lépe se sloužilo, než pod nynějším inspektorem. A dále píše: »Vím ze zkušenosti, oč lépe působí se pokrokovému učiteli v obci, kde není kněz.« Nu v tom mu s radostí přisvědčujeme. Tam není nikoho, kdo by se jeho řádění v cestu stavěl. Tam má pokrokový učitel zlaté časy. Ovšem jen tak dlouho, dokud řádní občané sami ho neprohlédnou a neučiní řádění jeho konec. — Všemohoucnost klerikálů ukazuje p. dopisovatel na činnost zesnulého p. biskupa, Brynychy. Víte, jak ji osvědčoval? On si stěžoval, kde žactvo líknavě chodilo do kostela až k zemské školní radě, a ta učitelstvo dotýčné vybidla, aby k řádné docházce žactva do chrámu pilně přihlíželo: To je hrůza, ne? To je přece už skoro jako diokleciánské pronásledování velikých mučedníků svobodomyslnosti. A slyšte dále, co ten biskup Brynych provedl. Inspektor školní nechtěl Brynychův »Oltář« připustiti jako učebnou knihu do školy. P. biskup si stěžoval a — opět prosadil svoji. Učebnici náboženskou přece nemá a nesmí stanovit katolický biskup, — ale liberální p. inspektor! Ubohý, pronásledovaný učitel! — —r.

Odsouzený učitel. Před porotou pizeňskou stál ředitel měšťanské dívčí školy v Plzni 42letý Em. Štorkan. Obžalován pro zločin násilného smilstva a zprznění, jehož se dopouštěl delší dobu na školačce, nedosáhnuvši dosud 14. roku. Ličení trvalo tři dny. Porotci zodpověděli otázku, znějící na zločin násilného smilstva dvanácti hlasy ne, otázku znějící na zločin zprznění osmi hlasy ano, 4 hlasy ne a otázku znějící na zločin svádění k smilství 10 hlasy ano, 2 hlasy ne, načež po 7. hod. byl vynešen rozsudek, jímž byl obžalovaný Emanuel Štorkan odsouzen do těžkého žaláře na 5 let, zostřeného každého čtvrt roku postem. Obhájce odsouzeného dr. Šikl oznámil zmatečnou stížnost a odvolání. Odsouzený vyslechl

rozsudek zdrcen, byv pak prohlášen za zatčena, klesl na židli a plakal. Litujeme muže, jenž tak se zapomněl. V blízkosti onoho města, jak s námi sděleno, proklubává se prý podobný případ. Když starosta Svatováclavské záložny odveden byl do vyšetřovací vazby, jaký to byl pokřik ve všech liberálních listech učitelských. »Český Učitel« snížil se tehda až k podlému utrhačství, že v každé obci sedí větší či menší drozd. Zlý čin jednotlivců hned sevšeobecnoval. Nechceme následovati jich »pokrového« příkladu. Ale podivno, že liberální listy, které vědí co se na každé faře sběhne, a hned s tím jako se sensací pospíchají na veřejnost, nyní jako zafezány mlčí a mravně se nerozhodují nad svým příslušníkem jako nad cizím. —r.

»Učitelské noviny« v čísle svém ze dne 13. listopadu hrozí se, kolik učitelů přispívá do časopisu pro křesťanskou mládež: »Anděl strážný«. A poznamenává: »že jest povinností organizace učitelské býti na stráži, aby učitelstvo, jehož cesty s cestami klerikalismu se křížují, morálně nepodporovalo největší a nejnebezpečnější odpůrce školy.« Doufáme, že tato výstraha »Učitelských novin« bude nejlepším doporučením v kruzích našich, aby list, liberálními listy tak kaceřovaný, co nejvíce podporovali.

Tristadenní odpustky, píše »Český učitel«, nabízí papež Pius X. tomu, kdo se modlí jeho modlitbu k Panně Marii. Nu vida, přece pokrok v té strnulé církvi! Dříve, jak jistě »Český učitel« ve svých vědomostech dějepisných si pamatoval, odpustky se prodávaly za pení! Nyní jsou skoro zadarmo! —r.

Jak si Němci nadhánějí české děti do svých škol. Českými plakáty, které se objevily na nárožích prostějovských ulic 11. září t. r., vyzývání byli čeští rodičové k zápisu svých dětí do »německých národních a měšťanských škol« v Prostějově. Pravdivost toho dokázána soudem, kdež plakáty tyto byly předloženy v tiskové při. —ch—

Opět jeptiškám dána okresní nově otevřená nemocnice na Kladně. Když již přestane libovůle zemského výboru a okresu, aby ústavy pro lid byly svěřovány ženám beze vší schopnosti pro tuto práci. Tak napsal »Ženský list«. K tomu netřeba poznámky. Nesmyslem to čpí. —ch.

Ve Švýcarsku ku vzdělání pro domácínost a určitý obor zřízeno 214 dívčích pokračovacích, kuchařských a hospodářských

škol, nákladem 1 milionu franků, na kterýžto výdaj přispěly obce a kantony 700.000 franky. Od r. 1896—1902 stoupl počet těchto škol na 214, tedy o celé 100. *ch.*

Konfesijská škola v Německu. Prof. dr. W. Frieše, ředitel Franckeových ústavů v Halle a redaktor časopisu »Lehrproben und Lehrgänge« (tamže sešit 77. pod titulem »Die religiöse Bildung unserer Jugend«), libuje si, že bohudíky v Němcích je ještě škola konfesijská, že ve škole nekonfesijské mlčelo se o veledůležitých otázkách a celé vyučování by stalo se plochým (ein konfessionsloser Unterricht würde sich ins Allgemeine verflachen müssen). Musí se energicky čeliti přívalu »naturalismu« do školy: Vystoupiti se všim důrazem i proti Haecklovi — Delitzschovi. Slepým a hluchým by musil býti každý, kdo by nechtěl uznati energické obrany. Kdyby jen část učitelstva, jehož vliv na vzdělání našeho lidu ani doceniti nelze, dala se získati pro naturalistický názor světový, již to byla by škoda, kterou nelze odhadnouti. Raduje se proto, že spor o bibli a Babel objevil potěšující shodu všech theologů proti Delitzschovi vzhledem k otázce zjevenosti starého zákona. Přál by si, aby také na universitách šířily se studentské spolky náboženské, jak už na 26 vysokých školách německých přípravy k nim se dějí. Doporučí proto následovati příkladu církve katolické, která od let chce svůj vliv zesílit tím, že nadané mladé duchovní nabádá k tomu, aby si opatřovali approbaci též z různých vědeckých předmětů světských. Již v tom, že studující i na universitě navykou si zachovávat jisté náboženské zvyky a úkony, jest pro něho veliký zisk. Učitel náboženství podporován jsa ředitelem ústavu, má zachovati si ve sboru dominující postavení svým důkladným věděním theologickým i vzděláním obecným, křesťanským charakterem a vzorným životem. Kollegové i žáci nechtějí vědět o něm, že z upřímného přesvědčení a s plným vědomím své zodpovědnosti a s oddaností svaté věci plní své povolání.

—r.

* * LITERATURA. * *

»Naše Listy«. Organ křesťansko-socialní strany československé. Ročník XII. Majitel a vydavatel družstvo Vlasť. Odpovědný redaktor Tom. Jiroušek. Hlavní spolupracovník Dr. Rudolf Horský, Tiskem knihtiskárny družstva Vlasť v Praze. — Statečně a neohroženě kráčeji »Naše Listy« cestou, jižto jim svého času naznačily »Dělnické Noviny«,

jejichž jsou pokračováním. Výborně jsouce vedeny, přinášejí v každém čísle krásné články úvodní a jiná časová pojednání obsahu socialního, dělnického, národního, hospodářského a pod. od předních našich sociologů, kteří dovedou vždy tít do živého a postaví vše do pravého světla, což odpůrcům pravdy bývá velice nemilým, přátelům však světla a pravdy veliváným! Proti četným útokům jak slovem, tak zvláště písemem v četných časopisech nepřátelských, jsou »N. L.« výbornou zbrojnicí, i bylo by si jen vše přát, by hojně byly odebírány a čteny, by tak každý četbou jich obrnil se dovedl proti zavilým nepřítelům a drzým útočníkům na věci každému katoliku a Čechu nejdražší — na náboženství, vlast a všechno, co s tím souvisí. Týdeník tento vychází každý pátek, takže v neděli již každý může mít číslo v ruce a tak nejlépe volnou chvíli v ten den ztrávit a sebe i jiné poučiti a vzdělati. Předplatné (na celý rok toliko 4 K) jest zajiště nepatrné! Doporučujeme co nejlépe. *Prokop Zatléřl.*

Světlo v temnotách. Rozhledy po nejdůležitějších časových otázkách. Napsal Jan Pauly, kandidát doktorátu bohosloví a kaplan na Smíchově. Cena 2 K 96 h. V časovém a praktickém dile tomto, jež vyplňuje v »Lidové knihovně«, vydávané »Zemským sdružením katolických spolků v království Českém« číslo 1., oprávněně stěžuje si p. spisovatel do pohodlnosti a lehkomyšlnosti nynější společnosti ohledně nejdůležitějších otázek časových, poukazuje zároveň na příčinu tohoto povážlivého zjevu, již — právem zajiště — shledává ve špatné výchově, pochodící ze špatných názorů, které z bezbožeckých škol různých filosofů vyšly a mysle lidské zatemnily. Nemá-li lidstvo těmito bludickami úplně být zavedeno, musí se z převrácených názorů, jež je zaslepují, vymaniti, což možno nejlépe dobrými, zdravými spisy. Počátek učiněn spisem tímto, v němž pan spisovatel velmi jasně a dosti důkladně pojednává v 16. odděleních o věcech pro každého důležitých, jak vidno již z nadpisů: Cesta rozumu, Clověk, Náboženství, Světové drama, Kniha knih, Církev katolická, Armáda cti, Knež a svět, Církev a kultura, Jesuité a pravda, Církev a stát, Škola, Pohledy z chrámu krásného umění, Svobodné zednářství, Odkaz revoluce. Vraťme se k praktickému křesťanství! Bylo by žádoucnou, by spis tento co nejvíce se rozšířil a ty temnoty, jež tak mnohého obklíčily, všude zaplašil! K přednáškám mají tu řečníci hojnost výborné látky! *Prokop Zatléřl.*

Vychovatelka. Divčí román, napsal A. B. Štastný, ilustroval ak. malíř H. Němeček. V naší české literatuře máme posud málo knih pro divčí dorost a protož mile vždy vítáme každý spis bezvadný, který mladistvým divčím rozumná matka i vychovatelka pečlivě bez obavy může dáti ku čtení. Kniha výše jmenovaná patří mezi ony, které v poslední době měrou utěšenou vyplňují tuto literární potřebu. Nejen že svým obsahem pohnání, ale mravním, národním a hlavně náboženským směrem značně přispěje ku sličtění divčích povah. Tuto okolnost nelze podceňovati an neustále se ozývají stesky na povrchnost a bezmyšlenkovitost mládeže divčí, kteréž jsou bohužel oprávněny. Nebudeme uvádět pestrý a bohatý obsah knihy, jejíž četbou každý mile se pobaví, zvláště v oddílu, kdy tovarník-odrodilec bleskem zasažen je do svědomí vroucně přednášenou českou modlitbou, již tajně vyslechl, když vychovatelka

Jiřina učila ji dcerušku jeho Emu. Rodinný život ve skrovné domácnosti Vrbovic i přepych v domě bohatého továrníka, blahodárné působení Jiřiny, její statečné jednání a konečné vítězství podáno s plastikou dokonalostí rovněž jako přečtené jiné postavy věrně jsou životu odpozorovány. Nakladatel K. Storch v Karlíně nešetřil na skvostné úpravě, takže cena 2 K za brož. a skvostné váz. knihu K 3-40 je levná. Doporučujeme.

L. G. B.

Několik vynikajících katolických povah XIX. století. Z Hammersteinova spisu: »Charakterbilder aus dem Leben der Kirche«. Vybral a přeložil prof. Jan Kosina. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. »Vzdělávací knihovna katolická« pořádaná pp. Dr. Jos. Tumpachem a Dr. Ant. Podlahou, přinesla již slušnou řadu opravdu výborných prací, jako na př.: »Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české od r. 1740—1898« od Dr. Fr. Kryštůfky; »Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelií« od Dr. Jana Sýkory; »Pravost, neporušenost, věrohodnost a příslušná zážnost knih novozákonních vůbec, evangelií pak vlašť« od téhož; »O původu tvorstva dle zpráv biblických« od Dr. Eug. Kadeřávka a m. j. K dílům těchto druží se jakožto svazek XXIII. svrchu jmenovaný spis, v němž nastíněn životopis sedmnácti vynikajících mužů, kteří, ač patřili různým stavům, v jednom všichni úplně se shodovali, totiž

ve své vroucí víře; jmenujeme zde hraběte Lva Thuma, Don Bosca, Daniela O'Connella, papeže Pia IX., knížete Diu itříje Goliceyna, prof. Dr. Eduarda Heise, hvězdáře, Dona Gabr. Garcia Marone, presidenta republiky ecuadorské a j. Doporučujeme co nejvřeleji. *Prokop Zatléřl.*

Kalendář sv. Vojtěch ročník III. (1904). — Stojí velký 1 K, malý 60 h; tučet velkého 8 K, malého 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se třináctý nádvakem. Přítele své prosíme, aby tento kalendář hojně rozšířili. — Objednávky přijímá admin. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Novinka!**Novinka!**

Vánoční zpěvohra o 4 obrazech.

„Vonný dech vánoc“.

Verše napsal **Dr. M. Kovář**, jež v hudbu uvedl **Jan Ev. Zelinka**. (Op. 26.) Nákladem družstva Vlast. Kde se na jevišti v rozkošné době vánoční představuje narození Páně, tam neopomenou objednat si tuto velezdařilou operu k provozování. Zvčetně, plyně verše, hudba překrásná a snadná. Cena partitury o 64 str. 7 K, pro členy družstva Vlast 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecenstvo 30 hal.

Objednávky vyřizuje obraťem pošty: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

Koleda dítek.

Veršem napsal

Dr. M. Kovář.

Hudbu složil

Jan Ev. Zelinka.

Cena 16 hal.

Objednávky vyřizuje

administrace družstva Vlast v Praze.

Vánoční novinka!**Vánoční novinka!****Uvítání Ježíška.**

Vánoční činohra se zpěvy o dvou dějích a s dohrou.

Veršem napsal **Dr. M. Kovář**. — Nářevy (s prřívodem harmonia nebo klaviru) složil **Jan Evang. Zelinka**. Vydání dvoje pro hochy a pro řívky. Cena každého vydání 60 hal. — Objednávky vyřizuje:

administrace družstva Vlast v Praze,
— čp. 570-II. —

Vánoční! v papírnickém závodě družstva Vlast v Praze

prodávají se tyto vánoční věci:

Jesle v arších po 4 až 24 h, jesle hotové od 12 h do 2 K 40 h; krásné obrázky: narození Páně a Sv. vánoční andělé od 14—46 h; papír na jesle: skálový, brokátový arch po 10 h, skálový obyč. po 6 hal; skálový piskový po 12 h; vánoční gratulační listky po 12, 16, 18, 20, 24, 36, 44 a 50 h; ozdoby na vánoční stromek: papírové quirlandy, třísne vánoční, andělské vlasy, třísne zubov; patentní hvězdy, florentinské perly, zvony, svítící koule, perly, barevný papír na řetězy, různobarevný hedvábný papír, gratulační listky na nový rok 10—90 h, a novoroční dopisnice kus 10—12 h — vše v hojném výběru. — **Alba na podobizny a památníky.**

Objednávky vyřizuje administrace DRUŽSTVA VLAST V PRAZE 570-II.

VYCHOVATEL

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ

ORGÁN KATECHETSKÉHO SPOLKU
A JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XVIII.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
Th. Dr. RUDOLF HORSKÝ.

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY:
JOS. FLEKÁČEK.

REDAKTOR KATECHETSKÉ PŘÍLOHY
FR. ŽUNDÁLEK.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA „DRUŽSTVA VLAST“.

NAKLADATELSTVÍ.

1903.

OBSAH:

- Beznáboženské školy ve Francii. Podává Em. Š. 243, 253.
Činnost Riegrova ve prospěch osvěty. Podává Fr. Ž. 62.
Dětské modely. Napsal G. M. Achian 125.
Dvě pravdy. Napsal r. 1.
Idee dítky o štěstí. — Měřitko štěstí. Podává Fr. Neliba 147.
Jak se dařilo »staré škole« v letech 1847, 1848 a 1849. Podává Ant. Vetešík 151, 180, 195, 216, 233, 241, 277.
Jednoduchá frekvence školy. Posuzuje Fr. Žundálek 5, 17.
Kárná škola. Podává Fr. Ž. 145, 161.
Kdo má právo na školu? Podává er. 136.
K papežskému jubileu J. Sv. Lva XIII. Napsal r. 49.
Láska ku práci u dítek. Uvažuje Fr. Žundálek 45.
Lev XIII. dokonál. Napsal J. Thir 169.
Láska synovská. Podává Fr. Neliba 115.
Lenost a její léčení. Podává Fr. Žundálek 126.
Náboženské vyučování ve škole buď v souhlasu s rokem církevním. Podává B. Čenský 175.
Národní školství v království Českém v r. 1901—1902. Podává Fr. Ž. 121, 133.
Nesprávné posuzování — očeňování. Podává Fr. Neliba 103.
Nová hesla. Napsal G. M. Achian 31.
Nové boje? Napsal r. 25.
Nové vychování!? Podává Fr. Neliba 90.
Od srdce k srdci. G. M. Achian 56.
Od zkoušky nebo od vysvědčení způsoblosti? Podává F. K. 29.
Okresní konference učitelská v Praze Podává F. Ž. 149, 158.
Optimismus. Uvažuje J. Neliba 128.
O reformě středních škol. Píše duch. profesor Fr. Horáček 3, 15, 27, 41.
Památce kněze-buditele a vychovatele Karla Al. Vinařického. Napsal r. 37.
Paralela mezi láskou otcovskou a mateřskou. Podává Fr. Neliba 53.
Pathologické zjevy ve škole. Podává ř. 177, 194, 204.
Pius X., dříve kardinál Josef Sarto. Napsal Jos. Thir 189.
Počátek reformy měšťanské školy. Napsal Fr. Hanuš 205.
Práva otceva a úkol státu ve vyučování. Podává Fr. Neliba 43.
Protestant o katolických universitách. Podává Fr. Žundálek 266, 275.
Požadavky pražského učitelstva. Podává ř. 255.
Reforma měšťanských škol. Podává Fr. Ž. 85, 97, 109.
Sjezd učitelstva v Praze. Podává —ch. 192, 202, 215.
Stejná ozvěna ode dvou protivných polů. Podává Fr. Neliba 73.
Studentský konvikt v Mladé Boleslavi. Podává 208.
Školská otázka na katolickém sjezdu v Brně. Podává Fr. Hanuš 217, 230.
Učitelské choroby. Podává G. M. Achian 77.
Ukázka ze školní praxe 67.
Umění a škola. Píše G. M. Achian 8.
Úprava platů a katecheta školy obecné. Podává J. K. 113, 123, 139.
V prudším boji. Napsal r. 13.
Základové »vědecké« paedagogiky. Píše prof. Fr. Horáček 157, 170, 190, 201, 213, 225, 237, 249, 261, 273.
Zákon o odměnách za vyučování náboženství školách obecných 99.
Zákon o platech učitelských. Výkladem opatřil J. K. 39, 50, 64.
Zámožnost — pravá chudoba. Podává Fr. Neliba 138.
Zasláno redaktora »Vlasti« 223.
Zásady šetření ve školství a katecheté. Podává F. K. 227, 239, 252, 263.
Znovu čistí! Napsal Fr. Neliba.
- Feuilleton:**
- Hostina 9, 20, 32.
Škola v budoucnosti 57.
Program výstavy pro uměleckou výchovu 69.
Bible a Babylon. Napsal Dr. Ign. Steinocher 81, 92, 106, 117, 129, 142, 153, 164, 182, 197, 209, 220, 234.
Dr. Inrocenc Frencl. Napsal Vlastimil Hálek 258, 269, 279.
- Směs**
- na stránce 10, 21, 33, 47, 58, 70, 83, 95, 108, 119, 130, 143, 155, 166, 185, 198, 210, 221, 235, 246, 259, 270, 280.
- Literatura**
- na stránce 12, 24, 35, 48, 60, 72, 84, 96, 108, 120, 132, 144, 156, 168, 187, 200, 212, 222, 236, 248, 260, 271, 283.
- Dopisy**
- na stránce 154, 167.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

K naší činnosti.

Kritická doba, nepřátelská náboženství katolickému i duchovenstvu, vyžaduje pevné organisace všech dobře smýšlejících k pevné obraně vlastních zájmů. Také katecheté uznávají potřebu spojení a sdružení svých sil v nerozborný šik, aby mohli s úspěchem čeliti nájezdu nepřátel a pracovati o duševním i hmotném prospěchu stavu svého. Tento účel měl na mysli výbor Katechetského spolku i v VI. správním roce a pracoval ze všech sil, aby tužby tyto byly uskutečněny.

Valná hromada, která se konala 8. prosince 1902, byla přehlídkou této činnosti, která se může vykáhati utěšeným výsledkem. Zahájil ji o půl 3. hod. odp. předseda koll. *Emanuel Žák*, c. k. gymnas. professor na Smíchově, jenž uvítal srdečně přítomné a vyslovil svůj povděk, že máme nové stanovy, že bude širší výbor, že můžeme rozvinouti větší činnost než dosavad. Staré stanovy byly spíše pohodlnou záminkou nevstupovati do našeho spolku než podstatným důvodem. Pěkné stanovy nemluví o pěkném spolku. Hlavní věci jest rozvinouti činnost a stanovy ne vždy k tomu přispívají. Po té ohlásil předseda, že J. M. světící biskup dr. Fr. *Krásel* se omluvil církevní funkcí; zasilá přítomným srdečný pozdrav a slibuje, že bude upřímným přítelem katechetů, jako byl dosud. J. M. světící biskup a probošt msgr. *Ferd. Kalous* zasilá požehnaní valné hromadě a píše, že s rokujícími bude duchem; prosí Boha, aby důležitému spolku katechetskému v plné míře žehnal, aby v bratrské lásce pracovali. Oba vroucí pozdravy byly s pochvalou přijaty.

Jednatel Frant. *Žundálek* z Prahy přednesl zprávy o minulé valné hromadě a o uplynulém správním roku, které byly schváleny. Vyjímáme z ní některá data.

Spolek pozdravil zákon o úpravě učitelských platů, který sice nevyhovuje předběžným studiím katechetů, ale je zajisté krokem ku předu. Neustane pracovati na dráze započaté, až se katecheté domohou přiměřeného postavení. Zvláště vytknouti dlužno nemalý úspěch, který byl dokázán *naším spolkem*, že totiž kvinkvenálky se nepočítají *od definitivního jmenování*, nýbrž *od zkoušky způsobilosti*. Bylo si ve výboru dále stěžováno na nesrovnalost služného katechetů škol měšfanských a obecných, ač i tito mají většinou též zkoušky pro školy měšfanské. Bude se pracovati k tomu, aby tento nepoměr byl náležitě upraven. Následkem okolnosti, že katecheté již svými studii a v některých diecesích i třemi zkoušeb-

ními roky v duchovní správě strávenými později nastupují svůj úřad, jsou značně pozadu co do kvinkvenálek vůči učitelům v týchž letech. Za to ovšem vymožeností lze nazvat, že služební doba pro katechety byla snížena ze 40 na 35 let, což je zcela spravedlivě vzhledem k namahavé činnosti katechetův. Taktéž zákonný příplatek 20—40 proc. jeví pro naše kollegy nemalou výhodu. Není to sice ideál našich tužeb, ale je třeba kráčetí poznenáhlu.

Spolek zasadil se rázně proti novému vyměřování remuneratione za přebytné hodiny systemisovaným katechetům, podav v té příčině petici c. k. zemské školní radě. Jeden člen byl spolkem dožádán, aby provedl stížnost k nejvyšší instanci za podpory spolkové. Výbor uvažoval o otázce, zda katecheta jest oprávněn žádati o místo ředitele nebo správce školy, o zastoupení katechetů v zemské konferenci učitelské dvěma členy, o dozoru při službách Božích, o zvyku dítek rozsvěcovati svíčky při prvním sv. přijímání, o pomůckách k vyučování náboženství, křesťanských cvičeních a o jiných právních otázkách, které se týkají našeho stavu.

Výbor pořádal pět schůzí, členských schůzí bylo pak devět. Bylo doporučováno pořádati takovéto porady i v Plzni, na Kladně, v Českých Budějovicích a ostatních střediskách katechetů; k tomu konci jest ovšem potřebí, aby všichni kollegové se stali členy spolku.

Pokladní zprávu přednesl koll. Fr. *Halbich* ze Smíchova, který přijal 382 K 93 h, vydal 381 K 13 h. V záložně Svatováclavské jest uloženo 1243 K 19 h. Revisoři kollegové Václav *Janota* a Fr. *Loukota* z Prahy shledali, že účty souhlasí, a proto bylo pokladníkovi uděleno absolutorium. S politováním bylo vzato na vědomí, že celá řada členů nezaplatila svých příspěvků, ač byli upomínáni. Kollegové byli vyzváni, aby u svých známých pro spolek agitovali.

Knihovnu prozkoumal koll. Fr. *Strnad* z Prahy a shledal ji v pořádku. Vyslovil přání, aby členové dále vypůjčené knihy v brzce vrátili. Seznam knih spolkových byl uveřejněn v naší příloze. Z pozůstalosti probošta M. Lenze bylo koupeno knih za 10 K. Knihovna zesnulého kollegy Šmejkalova byla pro spolek získána za 60 K.

Dle pořadí vystoupili z výboru kollegové: Emil Balcar, Jos. Kobosil a Jindř. Rotta. Koll. Šmejkal zemřel, koll. Jan Královec nekandidoval a kollega Václav Sedlák, dosavadní zástupce česko-budějovické diecése, přešel do pražské arcidiecése. Zbyli tedy ve výboru pouze kollegové Fr. Halbich, Emanuel Žák a Fr. Žundálek. Byli pak zvoleni do rozšířeného výboru kollegové: Josef Kobosil z Plzně, Emil Balcar z Přelouče, Jindřich Rotta z Mnichova Hradiště, Karel Iserle z Tábora, Ludvík Kulháněk z Karlína, Emanuel Pešek a Antonín Provazník ze Žižkova, František Strnad z Prahy, Jaroslav Slaviček ze Smíchova; za náhradníky kollegové: Bedřich Stamfest z Vysočan, Frant. Loukota z Prahy, Frant. Suchomel z Vršovic, Jaroslav Pihler ze Smíchova; za revisory knihovny koll. Fr. Suchomel a Frant. Čurda z Vršovic; za revisory účtů koll.: Václav Janota z Prahy a Bohumil Jiráček z Král. Vinohrad.

Volný návrh zaslal dp. farář Tom. Coufal z Veltrus, aby byla pořádána přednáška o methodě vyučování náboženství. Navrhovatel bude požádán, aby sám se uvázal v přednášku nebo příslušné thema vypracoval.

Předseda koll. Žák oznamuje, že došlo několik návrhů od nečlenů; bude se o nich rokovati ve výborové schůzi. Po té předseda poděkoval za účast a vy-

slovil naději, že nový výbor přiloží ruku k dílu, abychom si ke konci nebyli nuceni stěžovati: »Quid ultra debui facere vineae meae et non feci.« Schůze byla o půl 5. hod. zakončena.

Po této hromadě konala se první schůze výborová, v níž ustanoveno bylo, aby dosavadní funkcionáři podrželi svůj úřad do příští výborové schůze, až také venkovským členům bude možno se dostavit.

Vyměřování katechetských remunerací.

Podává FR. STRNAD.

Nemilého překvapení dostalo se letos příliš nízkým vyměřením remunerace za nadpovinné vyučování mnohým kolegům katechetům (některým již loni), kteří totiž na začátku školního roku dobrovolně se přihlásivše, vyučovali náboženství v t. zv. »přespočetných« třídách, t. j. buďto ve třídách jiné školy (v *těže* obci), jež nemá pro malý počet tříd svého zvláštního katechety pro tu školu systemizovaného, nebo ve třídách vlastní školy, na niž jsou dotčení katecheté ustanoveni, ale v nichž nebyli povinni vyučovati, ježto náboženské vyučování v plném zákonném počtu 25 (resp. 22) hodin týdních v jiných třídách *těže* školy již obstarávali. — Následující řádky mají přispěti k vysvětlení této záležitosti a zároveň vyložit stanovisko, na jakém stojí v této příčině »Spolek katechetů v král. českém.«

Náboženské vyučování v takových »přespočetných« třídách může obstarávat buďto některý zvláštní učitel náboženství (čili některý kněz) nebo některý světský učitel.

Remunerace za takové nábož. vyučování přísluší zvláštnímu učiteli náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelského v *těže* obci a světskému učiteli 10 zl. = 20 K ročně za 1 týdenní hodinu vyučovací dle § 7. odst. 2. »katechetského zákona« pro král. české ze dne 14. prosince 1888, jenž zní: »Při tom budiž roční remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženskému $\frac{1}{25}$ platu učitelského příslušné obce školní, světskému učiteli však 10 zl. ročně.«

Takovým způsobem bývaly také remunerace zvláštním učitelům náboženství vyměřovány, až teprve v posledních letech katechetům se stálým platem na školách v *těže* obci ustanoveným, kteří ono nadpovinné nábož. vyučování zastávali, byly vyměřovány remunerace dle zv. osmičkového »substitučního« (!) normálu (ač o nějaké »substituci« nemůže tu býti řeči), což ve skutečnosti bylo o 12 $\frac{0}{10}$ méně než $\frac{1}{25}$ platu učitelského. (Remunerace $\frac{1}{25}$ platu učitel. ponechána byla na dále pouze katechetům v *jiné* školní obci ustanoveným a jiným kněžím na př. z duchovní správy, — vyjma katechetů na školách v *těže* školní obci ustanovených.)

Než od listopadu r. 1901 nevyměřují se již remunerace katechetům v takových případech ani dle osmičkového »substitučního« normálu, nýbrž dle nového zem. zákona ve příčině **zastupování** (!) definitivních a zatímních osob učitelských ze dne 8. září 1899, což má za následek, že ona remunerace za řádné celoroční vyučování náboženské stává se **příliš nepatrnou, skoro o třetinu menší než jakou by dostal učitel světský, kdyby též je byl obstarával, ač tento dostává pouze 10 zl. za 1 týdenní hodinu ročně.**

Tak na př. katecheta v L. vyučoval v r. 1900/1901 v I přespočetné třídě celý rok náboženství 2 hodiny týdně, a ačkoli vyučoval v té třídě 77 hodin (nevpočítaje v to hodin k vůli svátkům odpadlých), byla mu vyměřena remunerace pouze za 26 hodin v obnosu 29 K 12 h, tedy vlastně **37 h** za 1 vyučovanou hod.

C. k. zem. šk. rada vykládá totiž tento § 7 zákona ze dne 14. prosince 1888 tak, jakoby $\frac{1}{25}$ platu učitelského náležela toliko zvláštnímu učiteli náboženství zřízenému za remuneraci (jímž jest na př. kněz z duchovní správy neb jiný kněz vyjma katechetů v téže obci na školách systemisovaných) a nikoli zvláštnímu učiteli náboženství zřízenému se stálým platem, kterýžto rozdíl se čí i v § 1. téhož zákona, jenž zní:

„Zvláštní učitelé náboženství na veřejných školách obecných zřizují se buď s remuneracemi aneb se stálými platy. Zvláštní učitel náboženství může se stálým platem zřízen býti toliko tehdy, jestliže vyučování náboženství, které udělovati má, vyžaduje nejméně šestnáct hodin týdně.“

Avšak proti tomuto výkladu c. k. zem. škol. rady nutno namítnouti, že v § 7 odst. 1. i 2. rozdílu toho mezi zvláštním učitelem nábož. za remuneraci a se stálým platem se nečiní, stojí tam pouze »zvláštní učitel náboženství« bez dalšího omezení, *sice by při slovech těchto musil státi dodatek »s remunerací« nebo »za remunerací«, zvláštním pak učitelem náboženství vůbec jest i zvláštní učitel náboženství se stálým platem i zvláštní učitel za remunerací.* Proti zvláštnímu učiteli náboženství, čímž se jinými slovy rozumí kněz nebo duchovní k vyučování nábož. ustanovený, staví se v § 7. jen učitel světský, a tedy § 7. vztahuje se i na zvláštního učitele náboženství se stálým platem a remunerace řečená tudíž má býti také jemu vyměřována $\frac{1}{25}$ nou platu učitelského za 1 týdenní hodinu, ročně

Není pranic sporno, že když se k takovému nepovinnému náboženskému vyučování přihlásí některý jiný kněz vyjma zvláštních učitelů náboženství se stálým platem, že mu c. k. zem. škol. rada poukáže remuneraci $\frac{1}{25}$ platu učitelského za 1 týdenní hodinu. Z jakého důvodu má zvláštní učitel náboženství se stálým platem za stejnou práci dostati mnohem menší remuneraci, kdyžž v první řadě jest k dotčenému vyučování kvalifikován?

Ba i když se k takovému nepovinnému náboženskému vyučování přihlásí některý světský učitel, dostane remuneraci 10 zl. ročně za 1 týdenní hodinu, tedy za 2 hodiny týd. 20 zl. = 40 K t. j. o **11 K** více nežli obdržel zvláštní učitel nábož. ve svrchu uvedeném případě. Na jakém důvodu záleží toto mnohem nižší vyměření? Je snad zvláštní učitel náboženství se stálým platem k vyučování boženskému *méně* kvalifikován než světský učitel?

Než c. k. zem. škol. rada nechce uznati, že katecheté nebo-li zvláštní učitelé náboženství se stálým platem jsou také zvláštními učiteli náboženství vůbec a že tedy § 7. tohoto zákona se také na ně vztahuje, nýbrž vyměřuje jim nyní remunerace za nadpovinné vyučování dle zákona zem. pro král. české ze dne 8. září 1899 o zastupování (!) definitivních a zatímních osob učitelských, jehož § 1. zní takto:

„Není-li některé síle učitelské možná vyučovati, a dlužno-li předpokládati, že nemožnost ta bude déle tří dnů trvati, budiž o tom ihned učiněno oznámení příslušné okresní školní radě.“

Jak z § tohoto, jakož i následujících je patrné, jedná se tu o takové případy, kdy některá síla učitelská onemocní aneb pro jinou příčinu dostane dovo-

lenou, při čemž běře substitovaný své služné dále, a kdy tedy za vyučování platí se vlastně dvakrát: služné substituovanému a remuneratione substitujícímu. Proto jest asi intencí toho zákona, aby remuneratione byla pokud možno nejmenší.

(Dokončení.)

Promluva na I. neděli po Zjevení Páně.

Napsal FR. JANOVSKEÝ, professor c. k. dívčího paedagogia v Brně.

»Ježíš *prospíval moudrostí a věkem a milostí*
u Boha i u lidí.« Luk. 2, 52.

Mezi zástupy, jež se ubírají ze všech končin palestinských do Jerusalema na slavnost velikonoční, vidíme dnes i přesličného pacholíka, vroucně se modlícího. Jeho zářivé oko co chvíle se zadívá v tu stranu, odkud se má vynořiti velebný obraz města Hospodinova. Svatou radostí naplnilo se srdce jeho, když konečně spatřil krásný chrám na hoře Morii; a což teprve když tam stanul!

Znáte to přesličné pachole? Jestliť to dvanáctiletý Ježíš, jenž poprvé podrobuje se zákonu Mojžíšovu.

Spěchá poklonit se Otci svému nebeskému, aby požil beránka velikonočního, jímž se po čase sám měl státi. Kdo vypíše, kdo vyličí, jak pozorně, uctivě a nábožně vedl si Pán Ježíš v té svatyni Boží? Jak drahým mu bylo místo ono, ukázal tím, že tam ještě zůstal, když se již Panna Maria a sv. Josef po osmi dnech vraceli, ukázal tím, když pravil své matce: »Zdaliž jste nevěděli, že já v tom, co jest Otce mého, musím býti?« Potom ovšem vrátil se s rodiči svými do Nazareta a byl jim *poddán*.

1. Pln úžasu, volá zde sv. Bernard: »Kdo byl poddán? Komu byl poddán? Bůh lidem! Bůh, jehož svatí andělé poslouchají, jehož vůli knížetstva i mocnosti jsou podrobeny, poslouchal Marie, ba netoliko Marie, nýbrž i Josefa pro Marii! Uč se, člověče, poslouchati; uč se, ó země, pokořovati se; uč se, prachu, poslušnosti!«

»*Byl jim poddán.*« Tato poslušnost Pána Ježíše přebíleně působila v církvi svaté po všechny časy. Přechetní řádové od sv. Basilia, Augustina a Benedikta až po naše časy se jí řídili.

»Poslušnost stojí výše, než oběť,« praví sám Duch Boží ve Starém zákoně (I. Král. 15 22.) a sv. Bernard volá: »Váháš-li následovati příkladu *lidského* v poslušnosti, jistě nebude tobě neslušno následovati příkladu *Božího*«, t. j. příkladu poslušného Ježíše Krista.

Ó, jak vám, drazí v Kristu, usnadňuje a posvěcuje Pán Ježíš žádoucí vaši poslušnost k rodičům a učitelům. Bez poslušnosti nikterak neprospějete, v ničem nepokročíte; a jaké pak to učení *bez pokračování a bez prospěchu*? Ó, všimněte si dobře slov sv. evangelia: »A Ježíš *prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí.*« Míni sv. Lukáš, že na Pánu Ježíši s přibývajícím věkem ukazovala se těm, kdož ho pozorovali, vždy více a více jeho moudrost, svatost a spravedlnost. Ó, by se mohlo i o vás vydati podobné svědectví!

2. Máte zdárně prospívati *věkem*, vážiti si *drahého času*, jehož vám Pán Bůh dopřává. Je-li která věc drahocenna, pozná se z její řídkosti či vzácnosti, z toho, jak o ni soudí lidská i božská moudrost. Čím řidší, čím *vzácnější* která věc, tím cennější jest. Možno i o *čase* říci, že jest *vzácným, řídkým statkem*? Což

pak nemáme *všichni* času? Ovšem; ale jest nám ho naměřeno jenom praskrovnou měrou. Nenamítej nikdo: Člověk žije 40, 60, 70 a více let; není to slušná lhůta? Nenamítej tak, milý příteli, ale pomni, že nikdo na světě nemá *zabezpečena* ani jedinkého dne; naším majetkem jest jenom přítomný okamžik. A nad to *rychle*, velmi rychle plynou léta, jako horské bystřiny; ty mizí v horských hlubinách — jezerech — a naše léta mizí v moři minulosti a nikdy, nikdy se nevrátí. To uznávali i pohanští mudrci. Tak praví Seneka, že čas je statek tak vzácný, že mu nelze přirovnati sebe dražšího klenotu, a nařiká bolestně na jeho maření.

Sv. Bernard pak tvrdí: »Není nad čas. Času jest si nám jistou měrou tak vážit, jako Boha, poněvadž blaženosti v Bohu lze dojíti jenom poctivým a svědomitým použitím času.« O ceně času poučuje i Písmo sv. »Synu, šetři času!« Kaz. 4, 23. »Čas krátký jest.« Kor. 7, 29. »Pokud čas máme, číňme dobře.« Gal. 6, 10. Tentýž sv. apoštol napomíná nás, abychom čas takorůzka vykupovali.

Tak tedy zdravý rozum lidský i zjevení Boží hlásají nám, jak *drahý* jest čas, a vybízejí nás, abychom každé chvíle užili ke slávě Boží, k svému blahu časnému i věčnému.

3. Jak toho želíme, že i mnohému dítěti možno činiti výtku, kterou káral Seneka mládež své doby: »Velikou část života máří tím, že *zle* či druhou část že *nic* nečiní, a ostatek, že činí *cos jiného*, než co jí uloženo.« Ó, byste, drazí v Kristu, byli ušetřeni výtky takovéto! Vězte, že jednou bude všem *přísný počet učiniti*, jak jste použili drahého času. Pomněte příběhu o neužitečném, lenošném služebniku, jak jej vypravoval božský Spasitel.

Což tu rozumnějšího a užitečnějšího než učiniti na počátku nového roku *pevně předsevzetí*: Poctivé, svědomité a bohumile užijí drahého času v tomto roce. Abyste pak předsevzetí to zdárně vyplnili, dávám vám otcovskou radu: *Modlete se, pracujte, odpočiňte si a zotavte se* — ale vše v pravý čas.

Ano, milí přátelé v Kristu, *modlete se*, plňte věrně své křesťanské povinnosti, denní modlitby, docházejte pilně na služby Boží, přijímejte rádi svaté svátosti, chraňte se hříchu, prospívejte milostí, svatostí, spravedlností, Pán Ježíš bude vám nejen vzorem, ale i přelaskavým pomocníkem. Vizte, jak mocnou oporou byl útlé dívce sv. Anežce, kteráž bylo ve 13. roce hroznou, strašnou smrtí mučnickou s tohoto světa se bráti, a kteráž přechoťně smrt tu podstoupila. Na srdci Páně pohrdl sv. Kamíl světem a zahořel touhou po nebi. Na srdci Páně naučil se sv. Jan Berchmans něžnosti a přívětivosti, že byl pak každému milým a vítaným. Na srdci Páně prospívala sv. Cita netoliko věkem, ale též moudrostí a milostí u Boha i u lidí; pravíme s důrazem »u lidí«; neboť věru hospodáři takřka závodili, aby u nich sv. Cita sloužila; věděliť, jak hojné požehnání zavítá do domu, kde ona slouží.

Pracujte, plňte věrně své povinnosti školské, prospívejte moudrostí, vědomostmi; uče se pilně, horlivě, vytrvale; chraňte se nejhoršího nepřitele, nepozornosti a zahálky; pomněte svých rodičů, co se napracují, vizte jejich ustaranou tvář, jejich mozolovitě ruce.

Odpočiňte si, zotavte se slušnou procházkou, zdravým spánkem, vše podle řádu, pevného řádu; pravíť tak krásně sv. Augustín: »Co jest od Boha, *spořádáno* jest, a kdo miluje pořádek, k Bohu se dostane; a po tom zajisté všichni toužíme, toho z té duše si přejeme, aby si nás nejmilostivější Bůh po časném, poctivém putování přijal do své nebeské slávy. — Amen.

Promluva na slavnost nejsvětějšího jména Ježíš.

Napsal dr. IGNÁC STEINÖCHER, c. k. professor v Žižkově.

»Nazváno jest jméno jeho Ježíš.« Luk. 21.

Bylo temno v lidstvu veškerém, tma v duši i v srdci lidském. Na blankytné obloze dějin vyšlo slunce, jehož jasné i teplé paprsky rozlétly se po všech krajích širého světa. A lidstvo žasne; někteří, nemohouce snést jasu a záře jeho, zakrývají slabé zraky svoje a klesají na tváře své, avšak jiní, jimž tma byla sídlem milým, prchají v úkryt.

Tak bylo po narození Ježíše Krista. Mnozí, vidouce jasný a vznešený jeho zjev, slyšíce slova jeho a žasnouce nad jeho neobyčejnými zázraky, padali na kolena před ním, Bohem svým, kdežlo jiní pozorující, že neohrožený hlasatel pravdy božské kárá hříchy jejich a neúprosně volá po nápravě a polepšení, utíkají před světlem ve tmou, v níž dosud žili, aby z úkrytu svého snažili se shasnouti světlo nemilé skutkům, jež činili. Avšak staví pouze nepatrné jen mraky před jasnou zář slunce, již s větším ještě jasem opět a opět vysílá blahodárné paprsky svoje do nejzazších končin světa.

»A nazváno jméno jeho Ježíš,« což znamená »Spasitel, Vykupitel«. Kdo byl ten Ježíš Nazaretský? Muž, vychovaný v městě Nazaretu, dospělý v domě chudého tesaře Josefa; muž, jenž nikde se neučil moudrosti ve školách doby své a najednou počal činnost svoji prorockou v krajích jordaných, shromažďuje kolem sebe zástup posluchačů. A ten že má být Spasitelem očekávaným, zaslíbeným Mesiášem, jenž založil království nové na světě celém? Kde je moc? Vždyť v chudobě se narodil, z darů žije, ba sám vyznává, že »nemá, kde by hlavy své položil.« Kde jeho učení, jímž dokázati má moudrost svoji a božské svoje poslání? Nenapsal ni jediného spisu učeného, neučil ve školách věhlasných a znamenitých mistrů, ale jen učí lid, posluchače nejprostší si vybírá; za to však shromažďuje kolem sebe jen hlavy upřímné, srdce dobrá a pro vše vznešené nadšená. Jim hlásá pokoru pravou, jež základem je budoucího povýšení, je učí pravé lásce, která má býti hlavním znakem přívrženců jeho; slovy nadšenými mluví o povinnosti konati dobrodiní každému, odpouštětí křivdy a protivenství sebe větší, ba milovati i nepřátely své. Proto žasne duše každého posluchače, září jasnou osvětluje ji toto slunce oslňující, a lid spěchá za ním, za Spasitelem svým, opouští všechno a jen uspokojení svého hledá v jasu i milém teple světla jeho.

»A nazváno jméno jeho Ježíš« — Spasitel. Vykonav úkol svůj prorocký, sám sebe za nás obětoval na potupném kříži ve smrti bolestné, usmířil Otce nebeského nesmírnou cenou oběti své a nám zavřenou bránu nebes opět otevřel. »Ponižilť sebe samého, učiněn jsa poslušným až k smrti a to k smrti kříže.« (Filip II., 8.) A na oltáři kříže jako pravý velebně z Nového zákona rozhněvanému Otci nebeskému přinesl za hříchy naše oběť ceny nejvyšší, své tělo a krev svoji. Kristus velikou obětí pozemského života svého i svojí potupné smrti zaplatil nejvyšší výkupné za nás, v otroctví hříchův úpící, a proto jest pravým naším Vykupitelem a Spasitelem duší našich nesmrtelných.

Ovoce, jež přinesl nám Kristův kříž na Golgotě, do dnes dostává se duší naší jako posily v dobrém a ochrana ode hříchu na cestě, po které všickni za ním kráčet máme v slávu, k níž povýšil ho Otec a kterouž připravil i všem, kteříž ho milují. Tam je králem naším, jenž své království, zde zřízené, církev

svoji, jako hlava neviditelná řídí a spravuje, sám jsa stále našim prostředníkem. Vede nás k sobě a lidstvo veškeré stále spiná poutem lásky k Bohu i svazkem lásky k bližnímu, jež z veškerého lidstva učiniti má jeden jediný ovčinec, jehož pastýřem Ježíš sám. náš Vykupitel. Toť je vznešený význam tohoto jména, jehož památku slaví dnes s námi církev jeho svatá.

Co nalezlo toto svaté jméno přátel horlivých, co nadšených hlasatelů a vyznavačů, kteří je nesli do celého světa, hotovi jsouce za ně dáti životy své; a co nalezlo totéž jméno svaté odpůrců a nepřátel, kteří neměli jiné snahy, nežli zničiti a smazati památku jeho z okršku zemskeho. Jak krutý byl to boj, vedený po několik století, boj světla se tmou, a zvítězilo světlo, jako když po bouři jasné slunko vysvítí.

Jinoši draží, nahlédněte v srdce svoje, v ten svůj vlastní vnitřní svět, pozorujte své myšlenky, tužby a přání, všimněte si dobře také skutků svých a pak tažte se sami sebe, do kterého z těchto dvou táborů náleží duše vaše; zda celým nitrem jste přívrženci toho Spasitele svého, či snad jen jménem? A uvidíte-li, že v životě vašem jest ještě mnoho, co nesrovnává se s naukou Ježíše Krista a jeho vznešeným příkladem, všemožně přičiňte se odkliditi vše to z duše svojí, aby ten Ježíš, jehož jméno zvítězilo ve světě a naplnilo jej celý, zvítězilo i v nitru vašem a opanovalo celou vaši duši. Amen.

Promluva na slavnost svaté Rodiny.

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

Domov! Krb rodinný. Žádné jiné slovo snad nepůsobí tak mocně na srdce lidské! Vzpomínám, jak Heyduk ve své básnické sbírce »Cymbál a husle« líčí loučení Slováčkovo s drahou domovinou: »Ach kdo tebe našel, pěšino k cizině, ten nebyl vychován na slovenském klíně!«

A matka znamená syna svého křížkem na čele, líbá ho ještě jednou v slzách a praví: »Na mamku, co v chudé chovala tě plně, vzpomínej jak ona storáz každodenně!« A již tam matička zmizela dole ve vesnici, jako když hvězdička zapadne v oblaka. V cizině bude na ni vzpomínati, a vzpomínka ta mu bude andělem strážným.

»Cti otce svého i matku svou!« zavznívalo to v oblacích na hoře Sinai k lidu israelskému. Ach to nebylo dosti v Novém zákoně. K účtě měla se přidružiti láska, Synem Božím posvěcená. *Chudíčká chata nazaretská*, ozářená něžným světlem mateřské lásky Rodičky Boží a synovské lásky Spasitelovy, *jest obrazem křesťanské rodiny*.

1. Kolik hlav zamyslílo se nad dnešním sv. evangeliem, kde tak dojemně líčena láska Rodičky Boží a srdečná oddanost Syna Božího k matce pozemské. Matka, jak posvátné to slovo, již vždy ozývati se bude v srdci tvém. Již dávno snad pod rovem hřbitovním bude spočívati hlava její, dávno pod zemí tlítí bude srdce, které na světě tě milovalo nejvíce — a ve snách budeš viděti její tvář, slyšeti její laskavá slova! V bolesti a opuštěnosti zaletí duše tvá na její rov, pod kříž nachýlený a v srdce padati bude útěcha jako rosa nebes: »Neplač, mé dítě!« A vzorem mateřské lásky nejčistší, nejoddanější byla zajisté Panna Maria.

Viz, branou bolesti ubírá se ku Golgotě smutný průvod. »Ukřižuj ho!« znívají výkřiky vášnivého davu. »Všichni mne opustili!« stěžuje si Spasitel sám. Všichni? O Spasiteli, jedno srdce krvácející jde za tebou cestou bolestnou — matka — matka bolesti plná! A bylo pak okolo hodiny třetí. Kristus zvolal hlasem velikým: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?« Země i nebesa opouštějí Pána svého, ale tam pod křížem stála matka, když Syn její na něm pněl.

2. A láska Syna Božího k matce pozemské? Ve chvíli té, kdy na prsou jeho zkrvácených, na skráních rozbodaných spočívá spása milionů, přemáhá utrpení bolest — v očích jeho hasnoucích rodí se záře, světlo, jež pronikati bude srdce dětí pozemských, láska k matce. Spasitel nemá, kam by hlavy položil, ale matka nemá býti opuštěna! Doporučí ji sv. Janovi: »Hle, matka tvá!« Kde vysloví se jméno Maria, tam jméno to volati bude k synům lidským: »Hle, tak miloval Spasitel matku svou!«

Klečíváš večer pod křížem, zdvíháš oči svoje k Ukřižovanému! Vzpomeň si na otce i matku, že po celodenní námaze chýlí také hlavu svou pod křížem a modlí se za tebe. Otec, matka dají to poslední, jen aby děti netrpěly hladu a nouze, aby jim lepší budoucnost zaopatřili. Perlící se pot na skráních jejich ozařuje naděje, až sestárnou, že dítě jejich bude jim podporou v slabosti, berlou v stáří.

O Korneliovi se vypravuje, že slepého otce vodíval s něžnou láskou — a otec staříčků nazýval jej svou berlou, od čehož dostal slavné příjmení: Scipio! Berla otcova! — Kimon athenský běže na sebe pouta otce svého, šlechtěná Ruth opouští vlasti, aby druhou matku svou v cizině živila prací rukou svých. — A o Spasiteli čteme: Byl jim poddán. Komu byl poddán? Matce pozemské a chudému pěstounovi.

3. Milé dítky! Bývaly u nás doby, kdy děti z chudých českých chat, když se ve světě vyšinuly, styděly se pak za původ svůj, za matku svou, za svou vlast i za to poctivé jméno české, jež měnily až k nepoznání. A Syn Boží? Přicházejí na svět, volí si chudou matku a jest jí poddán. »Od té chvíle blahoslavenou ji nazývati budou všichni národové.« Po bok svůj vyvyšuje Syn matku svou. Kde jméno Ježíš bude zaznívati, zníti bude i jméno jeho matky. Lidstvo bude se k ní modliti: Zdravas, královno, matko milosrdenství! Žebrák i král budou k ní volati: Matko!

Vzpomínám šlechtěného Jana de Verd. Na jeho počest dávána stkvělá hostina. Vynikající společnost byla shromážděna. Pojednou přichází do domu prostinká stařenka venkovská, matka oslavencova. Nechce jíti dovnitř, aby syn se za ni nestydl. Ale šlechtěný Jan de Verd sotva že doslechne, že venku čeká matka, spěchá jí v ústřety, objímá ji a uvádí do společnosti, kde s velikou úctou ji představuje. Komu by na mysl nepřipadla slova našeho pěvce: »Kdybys byla matičko má, jak na cestě oblázek, přece bych tě v srdci nosil jako svatý obrázek!«

Noste i vy, milené dítky, vždy v srdci svém obraz otce i matky jako svatý obrázek. Z každé slzy otcovy, matčiny, které zavinilo dítě, trní a hloží roste na cestě životní; z každého paprsku štěstí, jímž prohřejete duši svých rodičů, zrodí se vám steré požehnání. A největší odměnou již zde v životě bude vám, když ve chvíli poslední spočine na skráni vaší chvějící se ruka otcova, matčina v požehnání, a ústa umírající šeptati budou slova matky Tobiašovy: »Tys byl radostí očí našich, tys byl berlou našeho stáří, tys byl útěchou našeho života.« Amen.

Promluva na IV. neděli po Zjevení Páně.

Napsal EM. ŽÁK.

»Pane, zachovej nás, hyneme.« Mat. 8.

Památná událost, kterou dnešní sv. evangelium nám vypravuje, jako jest dějem svým velkolepá, ukazujíc nám Ježíše jako neobmezeného vládce vší přírody. »kterého větrové i moře poslouchají,« — tak jest i hluboká svým významem pro každého, kdo nad ní jen poněkud uvažuje. Vždyť ta vratká lodička, kterou Ježíš zázrakem od záhuby chrání, jest *obrazem církve sv. a spolu obrazem života lidského.*

Neznámá ruka prvního křesťana-malíře již na temné stěny katakomb kreslí lodičku jako znak církve Kristovy. A v obraze tom naznačiti chce, že Ježíš nedá zaniknouti církvi své, jako nedopustil záhuby nepatrné lodičky na rozbořeném moři genezaretském, ale že v této své lodi-církvi bezpečně provodí nás skrze všechna úskalí tohoto života až k neznámým břehům věčnosti.

Spolu však lodička bouří zmitaná *jest obrazem našeho života* na zemi. Byť mnohý člověk nikdy ani pevnou půdu zemskou neopustil a nevstoupil na loď z té bázně, »že voda nemá trámů,« tož přece nalézáme se všickni v proudu dravém, rychle plynoucím a proti vůli své nesení jsme jím stále ku předu. A proud tento zove se *čas*. Každá vteřina, hodina, každý den, toť vlna rychlá, jež vzdaluje nás víc a více od krásné země bezstarostného mládí a odnáší každého k tichým břehům onoho života, o němž jedině víra neklamných zpráv nám podává.

Moře genezaretské, na němž apoštolové se spícím Ježíšem se plaví, polohou svou bylo častým větrům a mnohým bouřím zhusta vysazeno. A tak i život lidský v každé době mnohými starostmi, nehodami, svízeli jest obtížen. — A jako apoštolové, nemohouce silou vlastní vzdorovati bouři a vidouce jistou smrt před sebou, k Pánu svému se utíkají, tak i my ve všech protivenstvích a nesnázích tohoto života k Hospodinu máme se obracet. U slov těchto prodleme a vízme, *kteřak Hospodin sám jest ochoten pomoci ve všeliké nehodě lidské.* —

Na poušti egyptské, blíž starého města Memfis, stála za dávných dob veliká kovová socha, zvaná socha *Memnonova*. Jako němý obr vypínala se uprostřed širé, pusté planiny a budila posvátnou hrůzu všech, kdož přišli obdivovat velikého tohoto díla. Bylať to socha egyptského boha, který jako němý velikan celému okolí s trůnu svého tu vládl. — Přicházeli často za dne ctitelé modly, prosili a volali vzhůru — leč brvy její se nepohnuly, ústa její se neotevřela. Ale záhy na úsvitě, když červánky ranní barvily obzor a slunce počalo vycházeti, tu slyšeti bylo — jak praví pověst — z nitra kovové sochy tajemné a vážné zvuky. A zvuky ty slyšeti prý bylo daleko po širém okolí.

Tajemná ona socha jest případným obrazem lidské duše. Dokud člověku dobře se daří a slunce štěstí a spokojenosti plným světlem jemu září — duše člověka zhusta jest něma, k Bohu se neobrací, ni jediného slova Tvůrci svému nevěnuje. Ale když nehoda člověka stihne a smutek jako noc naplní jeho nitro, tu v duši počíná svítati první paprsek naděje v Hospodína a slova modlitby zvučí z jeho nitra. V štěstí a spokojenosti často na Hospodína zapomínáme, teprve nehoda, zármutek učí nás obracet se k Bohu.

Toť jest ovšem vada, ba veliká chyba lidská, že člověk nezná se k Bohu svému dříve, až když nějaké zlo jej stihlo. Leč dobrotivý Tvůrce i tu se ukazuje ve své lásce. Zapomíná rád netečnosti a nedbalosti lidské a ochoten jest vyslyšeti a pomoci ubohému. On volá k nám ústy proroka Isaiáše: *»Zda může matka opustiti dítko své? A byť i ona je opustila, já vás neopustím.«* (Is. 49. 15.) A královský žalmista David dí: *»Kdo obývá v pomoci Nejvyššího, v ochraně Boha nebeského přebývati bude On vysvobodí tě z osídla lovců a od slova přísného. Jako štítem obestře tě pravda jeho, nebudeš se báti přistrachu nočního, ani střely létající ve dne, ani outoku.«* (Žalm. 90.) Jen důvěřuj v Hospodina, a on nedá tobě zahynouti.

Když jednou sv. apoštolové za bouře dleli na lodičce na jezeře genezaretském, zjevil se jim Ježíš a kráčel k nim po vlnách mořských. Vida to sv. Petr, volal: *»Pane, jsi-li ty to, rozkaž, abych k Tobě jíti mohl po vodě.«* A hned k slovu Ježíšovu vstoupá na moře a klidně kráčí po hladině vodní. A dokavad důvěřuje pevně v Ježíše, bezpečně kráčí po vodě tak, jako by stoupal po tvrdě půdě. Jakmile však důvěra v Pána mizí, již sv. Petr kolísá, klesá pod vodu a tone. — Sv. apoštol Pavel Duchem sv. povzbuzen vypočítává v listě svém ke Korinthským (II. 11.) řadu svých útrap a nebezpečí. Na cestách apoštolských třikrátě zakusil na moři rozbouřeném ztroskotání loď. Ba jako tonoucí, břevna se drže, celý den a celou jednu noc, vlnami zmítán, plovat po vodách. A hle i když dopustil Hospodin, že loď byla zničena, přece zas poskytl jemu záchranného prkna, s nímž šťastně ku břehu se dostal. Jak podivuhodně osvědčuje se tu pravda slov: *»Když je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší.«*

Sv. František Xaverský, pluje na veliké lodi do Východní Indie, aby tam pohanům evangelium hlásal, postižen byl velikou bouří mořskou. Ohnivě blesky prorážely vzduch, hromobití strašlivě se rozléhalo a vítr pozdvihoval vlny jako nebetyčné hory. Všichni, kteří pluli, brzo se modlili, brzo zas plakali a naříkali hrůzou. I ti nejsmělejší lodníci pochybovali, že šťastně životem vyvážnou. Jen šestiletý synáček kormidelníkův, pohlížeje stále na otce s kormidlem zápolícího nelekal se, ale byl klidný a pokojný. Vida to světec, podivil se a tázal se hochá: *»Proč jsi v největším nebezpečí tak klidný a veselý?«* A tento odvětil: *»Nebojím se, dokud otec můj řídí veslo, on jistě ví, jak má je řídit, aby nám ničeho se nestalo.«*

A takovou důvěru pevnou musíme míti i my v toho Otce všemocného, jenž osudy naše řídí, v jehož ruce slzy naše tekou, bez jehož vůle ni vlás s hlavy naší nespadá. Když nehoda nás stihne, když v duši temno jako noc, a světlo pomoci lidské nesvíti, když zdá se nám, že hyneme — bdí nad námi oko vševídnoucí a ruka Hospodinova nás vede. Nám netřeba dále viděti, nežli na své povinnosti. Prozřetelnost Boží nedá nám zahynouti, když jen v protivnostech svých vzhůru obrátíme oči svých a zvoláme s apoštoly: *»Pane, zachovej nás, hyneme!«* Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Osobní. Jmenování byli kolegové skutečným učitelem náboženství na státním gymnasiu v Přerově dr. Methoděj Kubiček, kooperátor ve Svitavách, Jindřich Herrmann, katecheta měšťanské školy ve Smržovce, katechetou měšť. školy v Ústí nad Labem, Josef Krause, katech. obecné školy v Jablonci nad Nisou, katechetou realného gymnasia tamtéž, Ant. Bittner, katech. měšť. škol, katechetou na realce v Trutnově, P. Pavel Chudáček ř. Praem., katech. ve Stoděch, zat. administrátorem tamní fary, Jarosl. Přítel, neomysta, výp. katechetou na Král. Vinohradech, Ant. Špale, katech. v Berouně, kaplanem v Malešicích, V. Paukert, katech. v Nechanicích, katechetou v Hořicích, Fr. Dostál, kaplan solnický, katechetou v Nechanicích, P. B. Kahler O. S. B., katechetou v Broumově, Fr. Lavička, katech. v Břeclavě, katechetou měšť. dívčí školy v Hodoníně, Kar. Zouhar, kooperátor ve Znojmě, zat. katechetou měšť. školy v Břeclavě. Definitivními katechety se stali: Ant. Benda v Kralupech, Boh. Peška v Černém Kostelci, Antonín Vančura v Hořicích, Frant. Honický v Berouně, Antonín Procházka ve Slaném, Jan Lounský v Ledči, Josef Rybička, katecheta c. k. gymnasia v Třeboni, katechetou cis. kr. gymnasia v Písku, Karel Iserle, katecheta obecné a měšť. školy v Táboře, zatímním katechetou c. k. realky v Táboře, dr. Antonín Mráz, kooperátor v Třeboni, zatímním katechetou c. k. gymnasia v Třeboni, Jan Petr, kaplan v Husinci, zatímním katechetou v Chýnově, dr. Karel Petersilka, katechetou obecné německé školy v Českých Budějovicích. Konkurs byl vypsan na místo katechety měšť. chlap. školy v Hořicích (c. k. okr. školní rada v Hradci Králové) a dvě místa katechetská na měšť. školách v Rumburce. Synodalie obdrželi Jos. Rodlberger a Ludvík Kolarsch, katecheté v Krumlově, Jos. Šťastný, gymnasijsní katecheta ve Dvoře Králové, Jindřich Rotta, katecheta v Mnich. Hradišti, Frant. Pachalitschka, katecheta v Krásné Lípě, a Jos. Sabitzer, katecheta v Č. Kamenici. Felix Faschingbauer, katecheta c. k. gymn. v Krumlově, dostal expositorium canonicale, kterým vyznamenán též Hugo Schwertner, katecheta v Krásné Lípě.

Vystoupení ze školy bez znalosti náboženské. Do jisté 5třídní školy docházel žák velmi nepravdělně, tak že pro špatný

prospěch byl zapsán pouze do druhé třídy. Poslední léta vůbec nedal se přinutiti k docházce do školy; zabýval se spíše žebrotou, která mu vynášela některý den až 3 K, poněvadž vzbuzoval útrpnost, an byl chromý a belhal se o berle. Vydržoval si hochy; kteří dávali pozor na policejní orgány, těmto dozorcům platil až 1 K. Když hochovi bylo 14 let, chtěl propouštěcí vysvědčení; to však mu nemohlo býti na zakročení katechetovo vydáno, poněvadž dle § 21. ř. zák. ze dne 2. května 1883 nemůže vystoupiti žák ze školy, nemá-li nejpočetnějších vědomostí náboženských. Těchto vědomostí se mu nedostává, když nebyl ještě u sv. zpovědi a sv. přijímání.

Místní školní rada o službách Božích. Před vánoceci usnesla se místní školní rada v Žižkově, aby školní dítky byly sprostěny povinnosti docházeti na služby Boží v neděli a ve svátek za krutých mrazů, což rozhodne správce školy nebo říditel, který pak toto faktum *oznámí* katechetovi. Tímto usnesením překročila místní školní rada obor své pravomoci, a její usnesení nemá platnosti. Byla proti němu podána stížnost nejd. kníž. arcib. konsistoři v Praze. Právo rozhodovati o náboženských úkonech školní mládeže dle výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 24. prosince 1872 č. 11.764 náleží příslušným církevním úřadům, tedy konsistořím, které je zařídí dle vůle své buď pro celý okres školní nebo pro rozličné druhy veřejných škol nebo pro jednotlivé školy a oznámí je okr. škol. úřadu. Jsou-li se školním řádem shodna, oznámí je okr. školní rada místním školním radám, aby je ohlásily správcům dotčených škol. Dle výnosu c. k. ministerstva kultu ze dne 21. dubna 1870 č. 3662 jest nejmenším požadavkem stran úkonů náboženských, aby katolické žactvo účastnilo se služeb Božích na počátku a na konci školního roku, *v neděli a ve svátek*, a aby na počátku a na konci školního roku a o velikonočních sv. svátosti přijalo. Ostatně bohoslužebný řád, vydaný loni nejd. k. a. konsistoři pražskou, nařizuje pravidelnou docházku dítek na mši sv. ve školním roce. Dle výnosu c. k. ministerstva kultu ze dne 16. května 1880 č. 6205 může uděliti dispense od návštěvy služeb Božích správce školy, dorozumí-li se o tom s katechetou.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Vyměřování katechetských remunerací.

Podává FR. STRNAD.

(Dokončení).

Vysvětlení aplikace tohoto zákona při vyměřování katechetských remunerací za nadpovinné vyučování ve třídách přespočetných hledati dlužno asi v tom, se tu neprávem směšují dva různé případy:

1. případ. Onemocní-li katecheta, aneb pro jinou příčinu dostane-li dovolenou (při čemž běře své služné dále) a *zastupuje-li* ho po čas nemoci neb dovolené jiný katecheta, pak právem byl v takovém případě aplikován dříve t. zv. osmičkový »*substituční*« normál a nyní místo něho zákon ze dne 8. září 1899 o *zastupování* osob učitelských.

Neboť v takovém případě platí se za vyučování ono vlastně dvakrát: *služ* nemocnému katechetovi a *remunerace* jeho zástupci.

2. případ. *Nezastupuje-li* katecheta žádného jiného katechety, nýbrž učí-li na škole, jež pro malý počet tříd nemá svého zvláštního systemisovaného katechety nebo v přespočetných třídách své školy, pak je jaksí »částečným zvláštním katechetou té školy a náleží mu remunerace poměrná k počtu vyučovacích týdenních hodin — je-li povinen zvláštní systemisovaný katecheta vyučovati až do 25 týdenních hodin, náleží částečnému katechetovi remunerace $\frac{1}{25}$ platu za jednu týdenní hodinu ročně, čili náleží mu remunerace dle § 7 odst. 2. zákona ze dne 14./XII. 1888, jak svrchu bylo uvedeno.

V tomto případě platí se za vyučování jen jednou a to jen remunerace $= \frac{1}{25}$ platu učitelského.

Není tedy spravedlivě, aby v tomto 2. případě byla vyměřována stejná remunerace jako v případě 1. ve kterém skutečně se jedná o »substituci« (proto: »substituční« normál) čili o »zastupování« (proto: zákon z 8. září 1899 o »zastupování«), ježto v případě 2. o substituci neb o zastupování nemůže býti řeči.

A konečně dle tohoto nového způsobu vyměřování, jak svrchu uvedený případ dosvědčuje, katecheta není ani remunerován za všechny vyučované hodiny (v onom případě 77 hodin), nýbrž jen za hodiny (v onom případě 26 hodin), jež

zбудou po odečtení hodin k vůli svátkům nebo jiným zákonným prázdninám v roce z jeho povinnosti vyučovací ve třídách na jeho vlastní škole odpadlých, v nichž, byť i sám chtěl, nebyl by mohl vyučovati, ježto zákon předpisuje v ty dny prázdno.

Není při žádném úřadě té praxe, aby úředníkovi, jenž vykonal nějakou práci nad svou povinnost, od remuneratione za tuto nadpovinnou práci neb úřadování, resp. od diét, jež mu za to úřadování náležejí, byly odpočteny hodiny úřadování, jež mu odpadly, poněvadž v některé dni (na př. velké svátky) má dle zákona od úřadování volno aneb o několik hodin úřadování méně. Tím by se ovšem ušetřila jedna, někde i více úřednických sil, kdyby povinnost jejich rozvrhla se na ostatní úředníky a remuneratione za tuto nadpovinnou práci se jim strhovala na jejich zákonných prázdninách. To však se bohudík nikde neprovádí, jen katecheté obecných škol mají ten osud, zakoušeti příjemnosti této nové praxe.

Stačí jen uvést analogii ze středních škol. Skuteční katecheté (professoři náboženství) středních škol, vyučují-li na své škole nad svou povinnost (18, resp. 20 hodin), dostávají za vyučování v takových »přespočetných« třídách roční remunerationi právě tak velkou, jakou dostává jiný výpomocný učitel náboženství, a neodpočítávají se jim nikterak hodiny k vůli svátkům nebo jiným prázdninám v roce připadajícím odpadlé.

Proti tomuto »novému« způsobu vyměřování katechetských remunerationi podán byl rekurs k c. k. ministeriu osvěty a vyučování, jenž v případě jeho zamítnutí za podpory »Spolku katechetů v král. českém« proveden bude až k poslední i stanci, ke správnímu soudu. Také obrátil se v té příčině »Spolek katechetů« písemně i jako deputace na zemský výbor král. českého.

Zatím, dokud nebude otázka ta definitivně vyřízena, dobře rozmyslí si zajisté každý katecheta, aby vyučoval nad svou povinnost v přespočetných třídách za tak nepatrnou odměnu, považuje svou práci za cennější než 37 h za vyučovanou hodinu. Vždyť, jak již uvedeno, i světský učitel dostává za vyučování náboženství v 1 třídě čili za 2 týdenní hodiny ročně 40 K, kterážto remuneratione po schválení nového učitelského zákona pro král. české bude zvýšena na 80 K (kdežto katecheta dle tohoto nového způsobu vyměřování nedostává ani 30 K za 2 týdenní hodiny — v uvedeném případě katechetovi byla vyměřena remuneratione za 1 třídu čili 2 týdenní hodiny 29 K 12 h!) A vůbec dle vynesení c. k. zem. šk. rady ze dne 15. března 1890 č. 4270 mají učitelé zajištěnou remunerationi za vyučování předmětům nepovinným — 34 K, a dle výnosu ze dne 16. listopadu 1894 číslo 29.815 učitelky za vyučování ženským ručním pracím 40 K za každou hodinu vyučovací v témdni, za 2 týdenní hodiny tedy 68 K, resp. 80 K! — Náboženství je předmět povinný. Je tedy zajisté spravedливо, aby vyučování předmětu povinnému bylo aspoň stejně remunеровáno jako vyučování předmětům nepovinným nebo ženským ručním pracím.

Nejlepší vzor.

Vychovatelské orgány přinašejí vznešené vzory nadšených paedagogů, kteří mohou zdárně působiti na mysl učitelovu; neboť možno z nich vážiti hojně poučení. Ale při tom více méně se zapomíná na nejlepší vzor, na Ježíše Krista samého, který bez odporu náleží k nejlepším paedagogům. A k tomuto vzneše-

němu příkladu máme se ve svých tísních a obtížích utíkat, abychom od něho se naučili, kterak by nám bylo s úspěchem ve škole vyučovati.

I učedníci i lid zval jej nejraději učitelem, což Spasitel sám potvrdil slovy: »Nazýváte mne učitelem a pánem, a také právě činíte, neboť tím i jsem« (Jan 13, 13.). Tak ukázal se již ve 12 letech, když v chrámu jerusalémském seděl mezi zákonníky poslouchaje a otazuje se jich i odpovídaje jim, takže všichni, kdož jej slyšeli, divili se moudrosti, kterouž dával na jevo v otázkách a odpovědech svých. Byloť neobvyklým zjevem, když nepatrný mládeneček četl a vykládal nejtěžší místa starozákonních knih. Zřejmě pak káral Saducee: »Bloudíte a nerozumíte ani písmu ani bytosti Boží« (Mat. 22., 26.). Fariseu Nikodémovi vytýká hned na počátku svého veřejného působení: »Ty jsi učitel v Izraeli a tomu nerozumíš?« (Jan 3., 10.). Nikodém dokazuje převahu Spasitelovu, an volá: »Mistře, víme, že jsi učitel, kterýž od Boha přišel«.

Celá autorita božského učitele se nám zrcadlí v kázání na hoře, kdy prohlásil o sobě, že přišel, aby dovršil úkol vychování lidu. Jeho učitelský úřad uznávali i jeho nepřátelé, kteří ho poslouchali, aby jej polapili v řeči; ale nepodařilo se jim, neboť vznešený vychovatel byl bez chyby: »Kdo z vás mne může vinit z hříchu?«

Na Spasiteli nacházíme dle slov sv. Pavla všecko bohatství moudrosti a vědění (Kol. 2., 3.), což sám přiznává: »Já jsem světlo světa« (Jan 8, 12.). Který paedagog by tak mohl býti sobě přesvědčen a tuto pravdu hlásati, aby nebyl usvědčen ze lži?

Kristus Pán jest absolutní pravda a moudrost, jeho duch je absolutní dobro i láska. A proto jen spojením s ním a duchem jeho možno se zdokonaliti jako výborný učitel. U Spasitele nalézáme všecko dovršeno, hotovo, nikde tápání ve tmách, všude vede cesta jistá, bezpečná. A který vychovatel nepracuje za pravým cílem, jímž jest Ježíš Kristus, nadarmo staví budovu výchovy, poněvadž je založena na písku. I nastal přívál, přišly větry a válí větrové a obořili se na ten dům, i padl, a pád jeho byl strašlivý. »Kmen nezasazený podle mého Otce, bude vytažen« (Mat. 15., 13.). Tak i vyučování, nenese-li se v duchu Kristově, nebude provázeno zdárným výsledkem.

Jak sám velice vážil si Pán Ježíš dítek i mládeže, dokázal již tím, že stal se sám dítětem, ač to nebylo nevyhnutelně potřebno pro naši spásu. A když rostl, prospíval moudrostí a milostí u Boha i u lidí. Od 30. roku vystupuje jako veřejný učitel a svou působností posvětil povolání učitelské, vyvrátiv nesprávné rčení: »Quem dii odere, paedagogum fecere«, dokázav opak toho, totiž: »Quem Deus diligit, paedagogum fecit.« Všude ukazoval se jako přítel dítek, vzkládal na ně ruce, uzdravoval je a modlil se za ně. »Nechte maličkých ke mně přijíti a nebraňte jim; neboť jejich je království nebeské.«

Hlavním podkladem všeho pokroku a dobra je poslušnost, která se jeví tak významně v životě Spasitelově a stává se tak největším zázrakem, poněvadž pán všehomíra podkládá se svým tvorům.

Jako nejlepší vychovatel byl si vědom zásady, že příklad působí nejvíce na mysl lidskou. Seneka tento zjev potvrzuje, an je přesvědčen, že dlouhá je cesta učení, ale krátká příkladu, poněvadž lidé více věří očím než uším. »Verba movent, exempla trahunt.« Proto nejraději učil v podobenstvích. Všecky pravdy tak lidsky znázornil, že nebylo možno je přirozeněji vykládati. Ničeho nepřeceňoval ani

nepodceňoval, tak že jeho paedagogický charakter byl úplně dokonalým. I Rousseau, ač nikterak není jeho přívržencem, jej zřejmě chválí, že nemůže vyjádřiti, zdali se mu více líbí Kristova láskyplnost v učení nebo uctivost v jednání. Bylť Spasitel sám živým příkladem na potvrzení pravdivosti své nauky, kterou dříve dokazoval svým životem, než ji vyjádřil slovy. A proto láskyplně napomíná svoje učedníky: »Příklad dal jsem vám, a jak jsem činil, i vy činite. (Jan 13., 15).

Proto je třeba následovati tohoto vlídného rozkazu, choditi v jeho šlépějích, a tak se stanou vychovatelé dokonalými učiteli mládeže. Jako Spasitel učil více příkladem než slovem, tak také katecheta má považovati za přední povinnost, aby byl ditkám vždy vzorem, na němž se uplatňuje učení jím hlásané. Tím bude položen pevný základ ke zdaru náboženské výchovy ve škole.

Aby pak účta ke Spasiteli jako vychovateli a příteli dítek ještě více zevšeobecněla, bylo by záhodno na některou neděli školního roku ustanoviti slavnost církevní při mši sv. a v kněžských hodinkách: »Ježíš, přítel dítek.« Lev XIII. jako horlitel pro všechno dobré, zvláště pro křesťanskou výchovu, zajisté by zařídil podobné officium, kdyby povoláné kruhy o to žádaly.

Promluva na neděli Devítník.

Napsal JOSEF THIR.

»Jděte i vy na vi

Mat. 20., 4.

Smutný je pohled na vinici, kdy po dlouhé, úmorné zimě začne jarních větrů vání. Tiché a opuštěné stojí místo, kde jindy bylo tolik krásy svěží, tolik života. Ztuhlá země zakrývá vinný kmen, trní a hloží objímá vše, kamení a bláto zanechaly tu příválů jarních, a zdá se, že neoživne již štávnatou zelení místo to. Avšak jarní slunko, které k životu budí celou přírodu, probouzí i vinaře z jeho odpočinku, a práce jeho nastává. Pilná ruka jeho vyčistí vinici od kamení a trní, odhrne zemi, zakrývající vinný kmen, zkyprí a urovná půdu kolkolem, dá oporu ratolestem na pohled suchým a k slunci a světlu obrátí větvičky révy. A vlahý jarní vánek probudí život, který dřímal v lůně země, jarní déšť svlaží, občerství vše, a teplé paprsky slunce povzbudí vše k novému máji, k novému vzrůstu. Jakoby kouzlem nějakým tisícere listky zazelenají se na suchém dřevě, v nových a nových výhonech do výše vinou se stonky bujné révy, a v zelení svěží uprostřed květů jara nový život začíná vinice. Co tu opět nové práce, nových starostí. Jarní slunko přechází v úpalý letní, rychleji a bujněji vzrůstá vinice, rychleji vzrůstají i práce i nebezpečí. Tu třeba často a často odřezávati výhony škodné, znova na tyče upevňovati révu; tu třeba chrániti, aby přívály nezničily celou práci, aby zvěř neporouchala toho, co ruka lidská pracně upevnila; tu třeba se starati, aby nákaza hrozná nerozšířila kolem zkázy a smrti. Snášeti tu musí opravdu vinař břímě dne i horka, horký jeho pot často při práci skropí tu půdu, kde tolik kolem roste požehnání. Jaký div, že dělník na vinici ani nepozoruje, jak rychle plynou kolem něho dny i měsíce, že teplé léto vystřídalo jaro snivé, že v jasů slunce v bohatých hroznech dozrávají plody révy a nastává vinobraní. A teprve když skončeny všechny práce, s radostí usedá vinař k sladkému odpočinku v tichém podzimu na vinici své, aby posilnil se a občerstvil sladkým vínem, tu po běžné, úmorné práci nastane radost a veselí.

Drazí moji. Ta vinice, toť obraz vaší duše, ta práce v ní — toť vaše starost o věčnost. Věru nemohl Pán Ježíš krásnějšího zvoliti obrazu. I vaše duše byla kdys krásnou, však hřích v ní působil tak, jak ta smutná zima, která zničila vše, avšak vaší prací, vaší snahou má opět v ní vzejíti nové jaro, rozkvétati nový

A proto ruku k dílu a srdce obraťte k Pánu Bohu; on chce, abyste duši tu jako onu vinici vzdělali k obrazu Božímu, a proto každý rok často a často volá vás z tržiště tohoto světa, z jeho ruchu a spěchu, z jeho starostí a prací časných k tomu, abyste šli na vinici duše a pracovali tam pro věčnost.

Jste všickni ratolestmi na živém kmenu révy, a tím je sám Pán Ježíš, z něho vychází síla života, jen ve spojení s ním přinesete hojné ovoce pro věčnost. Avšak co tu práce, co tu námahy třeba. I ve vaší duši snad bují trní, půda její je pustá, kamenitá, hříchy, zlé návyky, a náchylnosti se tam usadily, ty se musí nejdříve vypleniti, očistiti několikráte do roka upřímnou svatou zpovědí. Vinná réva musí se přivázati na pevné koly, duše ta má se opíratí stále a stále o pevnou oporu víry a naděje. Půdu duše má stále zkypřovati pokorná, upřímná modlitba a výše k nebi, k světlu má často se povznášeti z této všednosti, onomu světlu má býti stále vysazena, jako ony ratolesti révy, a pak světlo svaté víry a rosa milosti Boží, vzbudí jako ono vlahé jarních větrů vání nový život, nové jaro blaha a šťastného klidu duše, nové květy a plody skutků dobrých, dozrávajících pro věčnost.

A jako přes tu vinici tak mnohá bouře se přenese, kdy hrozné mraky ženou se nesouce zmar a hrůzu, tak i duši tvou ohrožovati bude mnohá bouře křížů, strastí a pokušení, přijdou přivaly zhoubné nevěry a hříchu, náказа zlých příkladů příležitostí bude číhati všady, tenkrát chraň a opatruj duše své, tenkrát důvěrně povznášej zraku svého a srdce k nebesům, tam sídlí ten, jenž poroučí větrům a bouři, a nastává utišení. A tak v stále práci a bdělosti ubíhati bude tobě rychle čas, až i tobě dozraje sladký plod na vinici duše tvé a nastane i tobě klidný podzim, podvečer tvého žití, kdy těšiti se budeš z ovoce práce své, z toho požehnání, které jsi šířil, a z toho dobrého, co jsi vykonal. Bude to tichý svatvečer před velkým dnem věčnosti. A na tu věčnost pamatuj, na tu duši nezapomínej, vždyť co platno člověku, kdyby celý svět získal, — ale na své duši škodu utrpěl; jakou dá náhradu za duši svou?

Když naše zvěčnělá císařovna Alžběta odevzdávala dcerušku svou Marii Valerii biskupovi Ronayovi k výchování, napsala mu: »Nechci svěřiti výchovu svého dítěte mnohým učitelům, ale toliko jedné osobě chci svěřiti výchování i vyučování její, a proto jsem si vyvolila vás. Dejte mému dítěti především pravou zbožnost, nebo všichni v životě potřebujeme náboženství.«

Ano pravá zbožnost, ta nejvíce podporuje práci na vinici duše tvé, tedy ji nezanedbávej. V potu tváře své Spasitel světa pěstoval vinici svou od hory Olivetské až ku Golgotě, vzdělal ji modlitbou a prací svou, na ní vypěstoval ten drahocenný plod révy, v níž skryl tu nejsvětější svoji krev: ten kalich spásy stále máš ve svatostánku, nuže splň to velké slovo pisma: »Čím odplatím se Hospodinu za vše to, co učinil pro mne. Kalich spasení vezmu a jméno Páně vzývati budu.« To mocné jméno Páně bude ti silou, útěchou, ochranou v životě, a ten kalich spásy stane se tobě kalichem požehnání, pramenem živým, který plyne do života věčného, do toho moře blaha a štěstí, kde denár mzdy věčné dá tobě Pán za práci tvou, abys na vinici Boží tam na věky odpočinul v klidu a pokoji. — Amen.

Promluva na I. neděli po Devětníku.

Napsal EM. ŽÁK.

»Vysel rozsevač, aby rozsival sítě své.«
Luk. 8. 5.

Slavný jeden křesťanský řečník, uvažuje hluboký smysl učení Spasitelova, překrásně napsal: »Pravda, která jest v Kristu jest, tak prostá, že žvatlající dítě na klíně matky své může poznávati její smysl, a jest zároveň tak hluboká, že ani archanděl nevystihne myslí svou tajuplné její bezedno.« (John Caird). Slova velikého myslitele věru vším právem platí o dnešním sv. čtení. Neboť podobenstv o rozsevači, jako jest prosté svým dějem, tak jest jedno z nejhlubších a nejvýznamnějších svým obsahem.

Ježíš sedě na lodičce učí lid na břehu genezaretského jezera stojící. Sítě, o němž mluví, jest mu *slovo Boží* a každá pravda, každá nauka z klínu božské moudrosti pocházející. Půdou, ve které sítě ukládá, *jsou lidské duše*, různé svými schopnostmi a svými náklonnostmi. Jedny tvrdé, nepřístupné, nepoddajné jako skála, jiné opět každému přístupné, vše přijímající jako veřejná cesta, po níž každý kráčí, jiné náruživostem oddané a vášnivé, jako půda, ve které trní bujně vzrůstá, a jiné konečně ušlechtilé, pro dobro nadšené jako úrodná prst polní, jež vydává užitek stonásobný.

1. Když jednou slavný přírodopysmec Leibnitz tvrdil, že v přírodě panuje taká rozmanitost, že není na zemi dvou věcí, které by zcela shodny byly, chtěli mu někteří posluchači dokázati, že výrok jeho jest přehnaný. Uminili si jej usvědčit z nepravdy. I jali se sbíratí lípové listy a z nich chtěli vybrati dva zcela shodné. Ale marně se namáhali. Ani dvou prostých listů zcela stejných nenalezli. A není-li v přírodě neživé dvou věcí shodných, marně bychom hledali dvou lidí, kteří by zcela podobni si byli. A což teprve v říši duchové! Jaká tu rozmanitost povah, snah i činů! A jako v každé půdě semeni buď lépe či hůře se daří, tak i v duši člověka poučení, vědy, rady, přímluvy i prosby učitelů jiný mají výsledek. Kolik žáků ve škole, tolik různých duší, různých půd, do nichž učitel-rozsevač zrna pravdy a dobrých naučení klade.

Sítě, které padlo na cestu, na skálu a mezi trní, nevzrostlo a nevydalo užitku. A není rovněž mezi žáky takových, u nichž všechna rada a napomínání bez užitku se jeví? Kolik jest těch, kteří přidružující se k jiným, volíce si za přátele a soudruhy beze všeho rozmyslu ty, kteří v cestu se jim namanou, zcela bezstarostně přivolují, aby nohama šlapali a zničili v nich to dobré, k čemu po leta je naváděli jich, učitelové?

K mudrci athenskému Sokratovi přišel kdysi jakýs zhýralec a posměšně mu pravil: »Hleď, co se s žáky svými napracuješ, co se namluviš a napobádaš k ctnosti! A já za chvíli odvrátím je od tebe, že na vše, k čemu je navádíš, zapomenou.« A mudrc na to klidně odvětil. »Toť zcela přirozeno. Já vedu žáky k dokonalosti, k ctnosti, k vrcholu důstojnosti lidské a tam je cesta obtížná a daleká. Ty však vrháš je v zkázu, v propast záhuby a tam ovšem v okamžiku možno se sřítiti.

2. I sítě, které padlo na skálu, nevydalo užitku. *Uvadlo, protože nemělo vláhy*. A nepodobá se tvrdé skále žák svéhlavý, zarputilý, tvrdohlavý, u něhož každé slovo, každá rada má taký výsledek, jako když hrách na stěnu hází? Zatvrditi

se ve zlém, k spasitelnému napominání srdce zarputilé míti, jest jeden ze šesti hříchů proti Duchu sv. Kdo tak činí, podobá se oněm nešťastným duchům a poslům Božím, kteří hříchem ve zlém se zatvrdili a od zdroje pravdy se uchýlivše, lásku změnili v nenávisť, pravdu vyměnili za lež. A zkáza, záhuba časná i věčná kyne i jim. »Tvrdošijný člověk podobá se poutniku, jenž neustále cestou svojí jde, nedá si nic říci od zkušeného vůdce, až zbloudí a z cíle cesty své sejde.« Kam dospěl Farao, kam Saul ve své zarputilosti? Nespokojený život následovala jen nečestná, hrozná smrt.

3. *Jiné símě padlo mezi trní a trní spolu vzrostlé udusilo je.*« Trním, jež rostouc, každé símě užitečné dusí, zajisté trefně jest naznačena každá vášeň, každá náruživost člověka. Na dně duše lidské spočívá mnoho koukole a trní. Jest to dědictví všelidské, odkaz prarodičů. A běda jestli člověk od mládí nedovede sebe přemáhati, zlé žádosti krotiti!

Pohanský spisovatel Lucius vypravuje o jistém muži, který posadiv se na divokého koně, nechal se jím unášeti v divokém trysku přes hory a doly až střemhlav spadl a zabil se. Divoký kůň, jenž nedá se ovládati, ale sám člověka nese kam chce, jest vášeň, jest *náruživost člověka*. Každý z lidí nakloněn jest k té či oné chybě. Jeden k pýše, jiný k lakomství, k hněvu, k lenosti, nestydatostem a jak všechny ony hříchy hlavní se jmenují. Kdo v mládí již nenavyl chyb své odkládati, své choutky přemáhati, ten hořce jednou toho bude želeti. Rady a naučení učitelů v něm pohynou, udušeny jeho vlastní náruživostí. Stane se obětí svých vlastních chyb k žalosti všech, kdo snažili se na lepší cestu jej přivést.

4. *Jediné símě, jež padlo v zemi dobrou, uzešlo a přineslo užitek stonásobný.* Zemí dobrou, kyprou a úrodnou rozumí Spasitel duši vnímavou, ušlechtilou, po pravdě prahnoucí. A to jest právě cíl všeho vychování, ať domácího, ať školního, aby všechna mládež byla povahy šlechetné, aby duše vaše byly zaníceny pro pravdu, právo a ctnost. *Ušlechtilost duševní, toť největší poklad člověka.* Toť ono nejvzácnější šlechtictví, jemuž žádný zděděný erb a starobylost rodu se nevyrovná. A šťasten ten, kdo nejsa otrokem vlastních svých náruživostí, jest služebníkem pravdy, práva a ctnosti. Šťastný žák, který přichází takto připraven do síně učebné. V jeho duši učitelé uloží símě, které vydá užitek stonásobný. Ten připravuje si budoucnost klidnou a šťastnou, stane se radostí svých rodičů, chloubou svých přátel, platným, užitečným členem svého národu.

Spasitel vypravuje podobenství o rozsevači, mluvil jako největší prorok, vidoucí až na konec časů. *Předpověďť tu osudy slova Božího, osudy pravdy v duších lidských.* S bolestí znamenal, že u mnohých všechno jeho přimlouvání, všechno jeho působení, nebude míti pražádných výsledků. Věděl, že jeden z přátel nejbližších jej zradí, že mnozí, kteří nyní pozorně naslouchají, jednou budou volati: »Ukřizuji! Ukřizuji« — a připraví smrt svému Učiteli. Ale nezdar ten jej nezaráží. Ježíš jako rozsevač seje dále, učil neunavně.

I my pod patou kříže Spasitelova a ve jménu jeho učice, nejsme více než rozsevači slova Božího, pravd a nauk, jež všechny z Boha, pramene vši pravdy, pocházejí. Radujeme se, kdekoli spatřujeme, že slova naše padají v duši vnímavou, a hořce želíme, kde znamenáme, že všechny naše přimlavy a rady zůstávají bez užitku a bez výsledku. A dej jen Bůh, bez jehož požehnání všechna práce naše byla by marna, jako práce rozsevače, když pohody aby bylo

nejméně těch, kterým slova naše byla bez užítku, ale nejvíce těch, kteří slyšše slovo, v srdci dobrém a výborném je zachovají, a užitek *přinesou v trpělivosti*.« Ovoce dobrého a šťastného života jednou sami sklízeti budou. Amen.

Promluva na II. neděli po Devětníku.

Napsal FR. JANOVSÝ, c. k. professor v Brně.

Poutnickou společnost spatřujeme v dnešním sv. evangeliu — Pána Ježíše i sv. apoštoly. Konáš svou poslední cestu do Jerusalema. Jasnými slovy své vše-vědoucnosti oznamuje božský Spasitel své nastávající umučení, svou smrt i vzkríšení a odvolává se na proroky Starého zákona, aby celý svět věděl, že jako nikde a nikdy a u nikoho neděje se nic *náhodou*, tak ani v životě Páně není účinkem náhody, nýbrž vše se děje, jak bylo uloženo v radě nejsv. Trojice, jak bylo oznámeno už v dávných dobách svatými proroky — aby znova celý svět věděl: *Kristus — toť zaslíbený Mesiáš!* Aj, vstupujeme do Jerusalema, a dokonají se všechny věci, které jsou psány skrze proroky o Synu člověka. Luk. 18, 31.

Velevhodně a důmyslně, draží v Kristu, klade církev svatá toto evangelium *na dnešní neděli*, kdy stojíme již na prahu svaté postní doby, kteráž všechna jest zasvěcena umučenému, ukřižovanému Spasiteli. Evangelium ono jest takorč předehrou k světovému dramatu, takorč předmluvou k světové, události smrti Páně; avšak též mateřským voláním všem katolickým křesťanům, aby pomníce přehlubokého sebezapření, ponížení Kristova až k smrti kříže, také ochotně podjali se onoho nepatrného sebezapření, jež se nám ukládá ve čtyřicetidenní půst. Známo vám, draží v Kristu, jak církev půst onen zmírnila. Nuže, nebudiž nikoho z vás, kdož by přikázání to svévolně přestupoval. Lásku za lásku.

V tuto však chvíli, kterak rozjímání o utrpení Páně, k němuž pozývá dnešní evangelium, *jest božskému Spasiteli velemilo, nám pak veleužitečno*.

1. Uzdravil jednou Pán Ježíš deset malomocných, že ho úpěnlivě prosili, volajíce »Ježíši, mistře, smiluj se nad námi!« Řekl jim Pán: »Jděte, ukažte se kněžím!« I stalo se, když šli, že všichni očištěni jsou. Jeden pak z nich když uzřel, že očištěn jest, navrátil se, hlasem velikým velebě Boha a padl na tvář k nohám Páně díky čině: a ten byl Samaritán. Odpověděv pak Ježíš, řekl: »Zdaliž jich není deset očištěno? A kdež jest jich devět? Není nalezen, jenž by se byl navrátil a vzdal chválu Bohu, jedině cizozemec tento.« Luk. 17.

Ejhle, jak *káral* Pán Ježíš *nevděčnost* oněch devíti uzdravenců a jak *byl potěšen* vděčností onoho Samaritána! Co však bylo ono uzdravení od malomocnosti proti uzdravení od hříchův a věčné smrti, jež vykonal Pán Ježíš na kříži! Ó pomněte, jak se té štědrosti a lásky Pána Ježíše divil už sv. prorok *Isaiáš*, jenž Duchem sv. osvícen, viděl téměř 800 let dříve Krista ukřižovaného: »V pravdě neduhy naše on nesl, bolesti naše on snášel — — — raněn jest pro nepravosti naše, potřín jest pro hříchy naše, kázeň pokoje našeho leží na něm a zsinalosti jeho uzdravení jsme.« Is. 53. 45. Požadoval-li Pán vděčnosti za dobrodiní prokázané malomocným, za dobrodiní jež ho stálo jen pokyn vůle, jak by neměl požadovati vděčnosti za dobrodiní prokázané všemu lidstvu, za dobrodiní, jež ho stálo život.

Ó věru velemilo jest Pánu Ježíši, vděčně-li vzpomeneme jeho umučení a smrti; však sám často o tom *rozmlouval* se svými učedníky, jakož na př.

dosvědčuje dnešní sv. evangelium, i na ustavičnou, věčnou památku smrti té ustanovil předrahou *obětí mše svaté*. Než tedy i vy, drazí v Kristu, pokorně a vděčně povždy vzpomínáte lásky ukřižovaného Spasitele, kdykoliv spatříte sv. kříž, kdykoliv obcujete mši svaté — povždy, ale zvláště ve svatopostní čas, jenž nám nastane popeleční středou. Vděčnost a lásku za lásku! Pánu Ježíši jest to velemilo, *nám pak velenožitečno*.

2. Dobře praví sv. Augustin, že kříž byl Pánu Ježíši nejenom smrtelným lůžkem, nýbrž též kazatelnou. A o čem pak tam káže jednorozený Syn Boží, jaké naučení slyšíme u sv. kříže? Aj, nejenom slyšíme, nýbrž *vidíme* neskonalou lásku Boží k nám ubohým hříšníkům; opět volá sv. Augustin: »Pozoruj Pána Ježíše na kříži; vše tu dýše jeho láskou: hlava nakloněna, aby tě políbila; ruce rozpjaty, aby tě objaly; srdce otevřeno, aby tě v sobě skrylo! U sv. kříže poznáváme, jak ohavný jest hřích, kdyžtě na vykoupení z něho nebylo jiného prostředku, leč smrt nejčistšího, nejnevinějšího Beránka Božího. Poznáváme, jak drahá je duše lidská, kdyžtě pro spásu její neobtěžoval si Syn Otce nebeského podstoupiti tak ohromné bolesti, celé moře bolesti; opět a opět volá sv. Augustin: »Viz, člověče, jak drahý jsi!« U sv. kříže *žasneme nad tichostí, trpělivostí Pána Ježíše*, nad jeho láskou k nepřátelům a poznáváme, jak daleci jsme toho příkladu jeho, jestliže při sebe menším dopuštění Božím reptáme, hněvame se, mstíví jsme a nesnáseliví. Rozjímání o umučení a smrti Páně *ničí v nás panství hříchu a dopomáhá nám ke krásným ctnostem*, jak toho zkusilo už tisíce, ba miliony nejšlechtnějších duší, vzaly si k srdci slova Spasitelova: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne.« Mat. 16, 24. O těch přezračných slov Ježíšových! Zubožené pokolení lidské bylo jimi proměněno, to pokolení, u něhož před Kristem chlipnost a smyslnost měly své chrámy a oltáře, u něhož bouřlivé žádosti tělesné byly uchovány jako božstva. Křesťanství vstúpilo mezi pobloudilé a nepravostmi zotročené pohany kříž s Kristem ukřižovaným a pravilo — ne jako Pilát: Ejhle člověk! — nýbrž: »Ejhle, jak nás Bůh miloval, že Syna svého jednorozeného vydal, aby nikdo, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný!« A lidstvo padlo na kolena před ukřižovaným Beránkem Božím, klanělo se bezměrné lásce jeho, zříkalo se hříšného světa, zříkalo se rozkoší tělesných, zapřelo sebe samo, vzalo trpělivě kříž svých povinností i všelikých strastí, následovalo Krista a dostoupilo s ním slávy nebeské, jež i nám kyne, i nám jest uchystána, ač-li i my pozvání Kristova poslechneme. Amen.

Promluva na I. neděli postní.

Napsal VÁCLAV MÜLLER, c. k. professor v Praze.

Dnešním dnem uvádí nás církev sv. na poušť, kam odebral se Spasitel náš, aby se připravil na velkolepé dílo vykoupení člověčenstva. Sv. evangelium ukazuje nám, kterak ďábel odvážil se pokoušeti samého Syna Božího. Tím více hledí svěsti nás, slabé a křehké tvory, ku hříchu. Bůh sám tak oznámil Mojžíšem (V kn., 13, 3.) lidu israelskému: »Zkouší vás Hospodin Bůh váš, aby známo bylo, milujete-li ho z celého srdce svého a z celé duše své čili Mezi prostředky, kterými můžeme odolati pokušení, doporučuji se nám nejvíce vzpomínka na smrt, o níž chceme dnešního dne rozjímati.

1. Že jest nám všem zemřítí, všem bez výjimky, to ví každý. Jméno každého člověka, které zaznamenáno bylo v knize křestní, zaznamenáno bude i v knize úmrtní. Proto moudře dí Sirach (14, 12) »Pamatuj, žeť smrt nemešká a že smlouva s hrobem ukázána je tobě: nebo smlouva tohoto světa jest, že každý smrti umře.«

Jistě tvrdí to zákon a hrozný a přec neodporuje milosrdenství a lásce Boží. Člověk sám přinutil Boha, aby zákon smrti ustanovil. Bůh stvořil člověka nesmrtelného, postavil ho do ráje, předložil mu život a smrt. I vybral člověk, sveden byv zlým duchem, zlo a tím i smrt. »Nebo Bůh neučinil smrti, aniž se veselí ze zahynutí živých.« (Sir. 1., 13.) Smrt podobá se dluhu, který přirozenost naše již od doby ráje zaplatiti musí, dle sv. Pavla: »Skrze jednoho člověka hřích na tento svět vešel a skrze hřích smrt, tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všichni zhřešili.« (Řím 5., 12.)

2. Jistě nás smrt očekává, ale kdy? Umřeme v mládí nebo staří? Můžeme se tohoto dohadovati, můžeme snad z nějakých známek na život anebo na smrt souditi, ale s jistotou nemůžeme tvrditi ničeho. Hodiny smrti Bůh ukryl před zrakem naším. Proto jest nám na pozoru býti, aby nás smrt nepřekvapila. Radíť božský Spasitel: »Vizte a bděte, nebo nevíte dne ani hodiny.« (Mat. 25., 13.) »Bděte, aby, když by Pán nenadále přišel, nenalezl vás spících.« (Mar. 13., 33.)

Byla by to zvláštní veliká milost od Hospodina, kdyby zjevil nám, kdy zemřeme. To stalo se jen největším světcům, jako sv. Benediktu, který na několik měsíců napřed oznámil svým učedníkům, kdy zemře. Touto milostí obdařen byl patron mládeže sv. Alois, dále sv. Pavel z kříže, sv. Jan Nepomucký, jenž předvídaje smrt, putoval do Staré Boleslavi, vyprosit si tam síly a milosti potřebné ke smrti mučednické. Však to jsou jen výjimky. O tom nepochybuje nikdo. Největším učencům nepodařilo se určití hodinu smrti. Jistě pravdiva jsou slova francouzského lékaře a učence dr. Tessiera, jenž dí: »Smrt překvapí každého člověka, jehož život zastavuje jako jezdec, který přitahuje uzdu, zastaviti chť koně.« Chtíce tuto pravdu vysloviti, vymyslíli staří bajku o sudičkách, které se svého vřetená nit života našeho předou, krátkou nebo dlouhou, a svými nůžkami přestřihují dle úsudku osudu.

3. K této nejistotě přicházejí pak ještě i otázky jiné. Kde a jak zemřeme. Jakub skončil na loži, vrstevníci Noémovi ve vodách, Sodomští v ohni, synové Jobovi pod sutinami domu, synové Heliho na bojišti. A které místo nám určeno pro smrt? Očekává nás smrt v milé domovině, mezi přáteli a příbuznými? Či zemřeme v daleké cizině opuštění? Smrt nás ustavičně pronásleduje, a kde Bůh pokyne, tam nás zkosí. Pravdiva jsou jistě slova Ciceronova: »Smrt, jako skála Tantalovi, vždy hrozí.« Celý tedy život náš nejistý jest. Nikdy není smrt od nás daleko, jak to dobře vyjadřuje žalmista Páně David: »Jedním toliko krokem já a smrt dělíme se.« (I. král 30., 3.)

Jakou smrti zemřeme? přirozenou, násilnou? Kdo to může říci? Anakreon, znamenitý básník řecký, zadusil se zrnem hroznu, Diagoras vypustil ducha radostí, dověděl se, že tři jeho synové při olympských hrách zvítězili. Alban Stolz dí následovně: »Smrt všade jako světem jdoucí řemeslník, který se teprve psátí naučil, jméno své napsala. Na tom jen záležeti bude, abychom rukopis čísti dovedli.«

V pravdě slova tato poslední jsou velmi důležitá.

4. Nevíme-li, kdy, kde a jak zemřeme, jest nám tak žítí, abychom na smrt byli vždy připraveni. Proto často na ni vzpomínejme; tato vzpomínka jistě nás bude chrániti zlého. Vždyť důležitě jest, jak zemřeme; písmo sv. dí: »Smrt hříšníků nejhorší, ale vzácnou jest smrt spravedlivých před obličejem Páně.«

Již staří pohanští mudrci pamatovali na odchod se světa. Seneka radil: »Nejisto jest, na kterém místě tě smrt očekává, proto očekávej ty ji na každém místě.« Když římský vůdce v triumfu vracel se do vlasti, volal prý vždy jeden ze sluhů časem v zadu: »Nezapomeň, že jsi člověk smrtelný.« A tak i Horác varuje: »Věř, že každý den zasvitl ti jako poslední.« Hle, kterak pamatováno bylo na slova Hospodinova v ráji: »Prach jsi a v prach se navrátiš.«

Na tom, jak zemřeme, záležeti bude celá naše budoucnost; kdo zlou smrtí skoná, do bídý veliké se uvrhne, v bídě na věky zůstane. Proto volá Písmo sv.: »Padne-li strom na poledne anebo na půlnoc, na kterézkoliv místo padne, tam bude.« (Kaz. 11., 3.) Dokud stojí, může směr svůj změnit, jakmile však padne, již nikoliv. A tak i člověk. Dokud mu srdce bije v těle, může se dáti cestou do nebe aneb do pekla, jak chce, může i cestu svou změnit, kdykoliv mu libo; když však zemře, konec jest, kam padne, tam zůstane ležeti.

Proto tedy máme se na smrt připravovati, aby smrt naše byla šťastná. Ví-li vojevůdce, že nepřítel se blíží, že jistě přijde, tu zdvojnásobňuje strážu na všech stranách, pořádá šiky, dodává jim odvahy. A tak i s námi. Po celý život máme se na smrt připravovati. Již Cicero je přesvědčen: »Celý život filosofů je výklad smrti.« V pravdě, přípravou na smrt je celý život náš. »Kupujte čas, neboť dnové jsou zlí,« tak napomíná sv. Pavel Efeské (Ef. 5, 16.) a v pravdě pracujme, dokud čas, dokud světlý den, neboť přijde noc, kdy více nebudeme moci pracovati. Co uplynulo, nevrátí se nám, co bylo zameškáno, nedá se již nahraditi. »Všemu blíží se konec, protož buďte opatrní a bděte na modlitbách.« (I. Petr. 4., 7.)

Jistý mudrc prohlásil, že má moudrost na prodej. Uslyšev to král Dionysius a žádosťv jsa věděti, co by tím mínil, vypravil k němu dvořenina, aby tu moudrost koupil. I dal mu mudrc lístek, na kterém napsáno bylo: »Cokoli činiš, opatrně čiň a pomni na konec.« Pamatuji na smrt, tak nechť také napsáno jest ustavičně před očima vašima. Pamatujte na ni každé chvíle, a jistě vás nepřekvapí, nýbrž nalezne vás připraveny. Pamatuji na smrt. a pak jistě bude a vzácnou smrt tvá před tváří Hospodina. — Amen.

—❖— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❖—

Pozdrav ve škole. Dle výnosu c. k. ministerstva kultu ze dne 30. června 1874 č. 4429 má zůstati ve škole při obvyklém pozdravu: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus.« Zaváděti tedy jiné pozdravy, jako »dobrý den«, »dobré jitro«, »má úcta«, nebo vzdáti čest pouze povstáním není dle tohoto nařízení dovoleno.

Vliv katechetův na známku z mravů. Katechetovi bez odporu přísluší vliv na známku z mravů. Kdyby porada jeho

názoru nedbala, má právo dle § 40. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna 1870 diktovati své námitky do protokolu a žádati, aby protokol byl zaslán c. k. okresní školní radě.

Nový způsob boje proti katolické věrouce. Mnozí osvícenci naší doby, nemohouce vznešenost křesťanské mravouky popřítí, jali se jiným způsobem na křesťanství útočit. Kristus Pán prý vlastně žádné věrouce neučil. Byl jen velikým hlasatelem vše-

obecně lásky k bližnímu, již vyzdvihl až k naprostému a nejdokonalejšímu altruismu. Námitka tato patrně jest jen vypočítána na ty, kdo Písma sv. nikdy nečetli. Kdo pak mluvil o sobě jako o Bohu, o Nejsvětější Trojici, o milosti Boží, o nebi, pekle atd.? Či to vše není žádná věrouka? r.

Vysvědčení propouštěcí. Dle výnosu c. k. ministerstva kultu ze dne 22. června 1885 č. 1857 mají býti propouštěcí vysvědčení podepsána katechetou té třídy, do které žáci posledně docházeli.

Odsouzení Spasitelovo. Roku 1280 našli v městě Aguileji v bývalém neapolském království starou mramorovou vásu, ve které byla kovová deska, v níž poznal učený professor Stribani votivní tabulku s Kristovým or telem smrti v řeči chaldejské. Výrok na desce, jehož pravost byla nedávno francouzskou kommisí uznána, zněl v překladě takto: »Soudobný výrok Pontského Piláta, zemského správce dolnogalilejského, obsahu toho, že Ježíš Nazaretský podstoupiti má trest smrti ukřižováním. Roku 17. vlády Tiberiovy, dne 25. měsíce března ve svatém městě Jerusalemě, když Annáš a Kaifáš byli velekněžími a obětníky Božími, odsuzuje Pontský Pilát, zemský správce dolnogalilejský, se soudné stolice své jako pretor Ježíše Nazaretského na smrt ukřižováním mezi dvěma vražednickými lotry. Dle velkého, důrazného svědectví lidu Ježíš: 1. vydával se nepravě za Syna Božího; 2. vydával se nepravě za krále israelského; 3. rouhavě vnikl do chrámu v průvodu všelikých zástupův, kteréž nesly v rukou palmové ratolesti. Následkem toho jest Ježíš Nazaretský: 1. nepřítelům zákona; 2. buřičem; 3. svůdcem. Pontský Pilát rozkazuje jménem velkého císaře Tiberia prvému centurionovi Quirilovi Corneliovi, aby odsouzeného Ježíše Nazaretského dovedl na popravíště a dal vykonati rozsudek, ale zakazuje lidu, bohatým i chudobným, smrt Ježíšovou překaziti pod pokutou podobného trestu, jaký je vyměřen jemu.« Svědkové, kteří tento výrok podepsali, tedy přisedící soudu nad Spasitelem, jsou: 1. Daniel Robani, farisej, 2. Jan Zorobabel, 3. Rafael Robani, 4. Eliáš Kapel, učenec písma. Na spodním kraji desky je poznámka, že takováto tabulka byla zaslána každému zemskému kmeni israelskému.

Modlitba ve škole. C. k. ministerstvo kultu nařídilo výnosem ze dne 8. října 1902 č. 8759, aby žáci se na počátku vyučování

dopoledne a na konci vyučování odpoledne modlili; tím ovšem se nevylučuje, aby se nemodlili na konci vyučování dopoledne a začátku vyučování odpoledne. Modlitby tyto má právo ustanovovati učitelský sbor, a to jen ty, které jsou v katechismu obsaženy. Povšechných modliteb pro všechny konfessee uzpůsobených nelze dle výkladu zákona zavést. Kdyby sbor se usnesl, aby po Otčenáši se nepřidávalo Zdravas, katecheta může se proti tomu ohraditi, diktovati ohrazení do protokolu a žádati, aby protokol byl zaslán okr. školní radě. Výnosem c. k. ministerstva kultu ze dne 21. dubna 1870 č. 3662 ve smyslu výnosu c. k. zemské šk. rady ze dne 29. dubna 1870 č. 2485, jde na jevo, že toliko sbor měšťanské a obecné školy jest oprávněn ve smyslu zákona modlitby ustanovovati, ne však sbor jen obecných škol, kde je k tomu oprávněn jen katecheta.

Palestina s ptačího pohledu od B. Javůrka, vydána byla též barvotiskem ve formátě školní bible. Jest to umělecký obrázek, vystihující v malém veškeré detaily mapy velké a výborný pro děti školní, an měrou značnou podporuje vyučování školní. Rády mají děti mapku tuto v ruce, neboť jest jim zcela srozumitelná a mohou tedy hravě nalézt si ona posvátná místa, o nichž právě ve škole byla zmínka při výkladech náboženských, ba za krátko znají všechna vlastním hledáním ze zábavy. Doporučujeme mapku tuto vřele pozornosti všeho duchovenstva a přáli bychom si, aby do chystané nové bible školní též vřaděna byla. Budeť nejen mocnou podporou vyučování samého, ale i okrasou bible. Cena na obyč. papíře 16 h, na velin. 24 h jest levná. Nezapomínejte při zakupování pomůcek na velkou!

Česká modlitba v cizině. V kapli otčenáš na hoře Olivetské v Jerusalemě, na místě, kde Kristus Pán apoštoly modlitbě té učil, jest vyryt na mramorových deskách otčenáš ve 32 řečech. Dosud chyběl tam český text pouze líknavosti putujících tam Čechů, kteří obyčejně s německými poutníky na posvátné ono místo dojíždějí. Aby i našemu jazyku zjednáno na památném onom místě platnosti, zakoupil princ Karel Schwarzenberg ml., jenž ve východních zemích cestoval, za 1000 franků místo a dal nákladem 700 franků pořídit nádhernou desku mramorovou s českým Otčenášem.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Uprava učitelského služného a katecheté.

Bylo potřebí téměř čtyř let, než byly upraveny platy učitelské v nynější podobě; neboť již od 12. května 1899 zemský sněm království Českého zabýval se tou otázkou.

Teprve když zemský sněm 30. prosince 1902 podrobil se žádosti vlády stran snížení daně z piva na 1·7 K místo 2 K, Jeho Veličenstvo schválilo 27 ledna 1903 tento zákon, který jest uveřejněn v zákonníku zemském části III. ze dne 5 února 1903, čís. 16.

Hlavní přednost této úpravy záleží v tom, že založena jest na soustavě osobního platu místo dřívějších místních tříd.

§ 20. určuje jednotné služné na obecných školách na místech II. třídy 1200 K a I. třídy 1600 K, na měšťanských školách pak 2000 K.

Pro katechety má platnost 3. odstavce: »Zvláštním učitelům náboženství se stálými platy ustanoveným náleží, nechť jsou ustanoveni zatímne nebo definitivně, na obecných školách základní služné 1600 K, pro místa učitelská I. třídy stanovené, na školách měšťanských základní služné 2000 K.«

O kvinkvenálkách jedná § 26 »Všem definitivně ustanoveným osobám učitelským (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem), které dle povinnosti a nepřetržitě působily na některé škole obecné nebo měšťanské v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených, náleží, čítajíc *od doby, kdy nabyly vysvědčení učitelské způsobilosti*, od pěti do pěti let šest zvýšení služného, a to na školách obecných po 200 K a na školách měšťanských po 250 K. Toto zvýšení náleží jim od prvního dne měsíce po datování vysvědčení o učitelské způsobilosti následujícího.«

5., 6., 7 a 8. odstavce zní: »Ustanoví-li se učitel (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) obecné školy národní definitivně na škole měšťanské, nabývá za týchž podmínek zvýšení služného, která by mu příslušela, kdyby byl působil na škole měšťanské stejně dlouhou dobu jako učitel. Zvýšení služného, kterých nabyl jako učitel na obecné škole národní, počítají se do celkového počtu šesti vůbec možných zvýšení služného.

Učitelská osoba nepůsobí dle povinnosti po smyslu prvního odstavce tohoto paragrafu toliko tehdy, jestliže se jí za porušení povinnosti, udávši se v době,

ku které se přihlíží při přiznání zvýšení služného, dostalo od úřadu školního buď písemní domluvy aneb disciplinárního trestu.

Písemní domluva odkládá přiznání zvýšení služného nejvýš na rok, disciplinární trest na 3 roky.

Zadržení některého zvýšení služného, jež se stalo ve smyslu předcházejícího odstavce na celé tříletí anebo na kratší dobu, nemá žádného vlivu na den nápadu následujícího zvýšení služného.»

O aktivních přídavcích a příbytečném jedná § 30., jenž ustanovuje aktivní přídávky: »Osobám učitelským s vysvědčením učitelské způsobilosti na obecných školách národních a měšťanských (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem) náleží aktivní přídávky *do výslužného neupočítatelné* v místních obcích, majících přes 8000 až do 16.000 obyvatelů 15 proc., v místních obcích, majících přes 16.000 až do 30.000 obyvatelů 20 procent, a v Karlíně, Smíchově, Král. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech, Teplicích-Šanově, Marian. Lázních a ve Františkových Lázních, jakož i v obcích Košířích, Vršovcích, Nuslích, Fischern (školní okres Karlovy Vary), Podmoklech, Děčíně, Škvřanech, pak v místních obcích čítajících přes 30.000 obyvatelů 30 proc., v Praze 40 proc. základního služného; přídávky tyto budtež ve stejných lhůtách se základním služným vypláceny.

Tyto aktivní přídávky hradí okres školní (§ 15. a 32. zákona ze dne 24. února 1873, č. 16. z. z.).

V příčině počtu obyvatelstva, ustanoveného tomto paragrafu a v § 28. a čl. II. je rozhodný výsledek toho kterého všeobecného sčítání lidu.

Zastupitelstvo místní obce, ve které jest škola, po případě zastupitelství obcí přiškolených mohou se svolením c. k. zemské rady školní povolit učitelským osobám na školách své školní obce přídávky drahotní nebo příbytečné, v takových případech musí však příspěvky ty pro všechny školy, a to veškerým osobám učitelským stejné kategorie ve stejné výši býti uděleny.»

§ 50. určuje dobu služební: »Všechny definitivně ustanovené osoby učitelské, počítajíc v to definitivně ustanovené zvláštní učitele náboženství, jakož i definitivně ustanovené učitelky ženských ručních prací, tyto poslední s omezením, obsaženým v čl. II. zákona ze dne 8. září 1899, č. 67 zem. zák. mají právo na výslužné.

Osoby učitelské mají býti dány na odpočinek, když pro přílišnou pokročilost věku, pro těžké vady tělesné nebo duševní anebo pro jisté pozoruhodné poměry k vykonávání povinností jim náležejících nejví se býti způsobilými.

Po dokonaném 40., pokud se týče v případě stanoveném v § 58. odstavce 2., po dokonaném 35. roce služebním má každá osoba učitelská právní nárok, aby dána byla na odpočinek.

Osoby učitelské mohou dány býti na odpočinek buď ku své žádosti neb z moci úřední.»

§ 51.: »Vzdá-li se člen učitelstva služby své dobrovolně aneb opustí-li ji o své ujmě, pozbude tím práva, aby dán byl na odpočinek. Za dobrovolné vzdání se služby pokládá se také, když se ženská osoba učitelská provdá anebo když bez svolení okresní školní rady (§ 32.) se ožení zatímní učitel, který má toliko vysvědčení dospělosti.»

§ 54.: »Vpočítatelné služné jest to, kterého požívala osoba učitelská v posledním definitivním postavení před tím, než byla dána na odpočinek (§§ 20., 26., 33., 34.).

Funkční přídávky (t. j. správcův škol a ředitelů škol. Pozn. red.) pokládají se za části tohoto ročního služného.»

§ 55.: »Vpočítatelná jest doba služební, po kterou osoba učitelská po odbyté zkoušce učitelské způsobilosti působila bez přerušení při některé škole veřejné. Byla-li doba služební přerušena, nemůže se doba služby již vykonané vpočítati, ač lze-li dokázati, že služba ani vinou ani přičiněním učitelovým nebyla přerušena.

Zvláštním učitelům náboženství definitivně zřízeným počítá se doba služební, kterou strávili v postavení zatímním, pojí-li se doba ta bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.»

Odstavec 3.: »Osobám učitelským, které byly definitivně ustanoveny před platností zákona ze dne 21. ledna 1870, čís. 14 z. z., počítá se čas služební od jejich definitivního ustanovení.»

V § 57 mluví se o odbytném: »Osoby učitelské, které ještě nedokonalý desítiletý vpočítatelný služební doby, obdrží, pakli ze školní služby nevystoupily, dobrovolně se jí zřeknuvše, nebo byvše cestou disciplinární ze služby propuštěny, jednou pro vždy odbytné, které se vyměří za služební dobu až do pěti let jedno-ročním, za služební dobu více než pětiletou dvojnásobným vpočítatelným ročním služným. (§ 54.)

§ 58. jedná o výslužném: »Učitelé, kteří budou dáni na odpočinek po dokonání 10. vpočítatelném roce služebním (§ 55, 56.), obdrží výslužné, které po dokonání desíti letech služebních činí 40 proc., za každý další rok služební 2 proc. vpočítatelných důchodů. Po čtyřicetileté vpočítatelné době služební náležejí tudíž plné vpočítatelné důchody jako výslužné.

Zvláštní učitelé náboženství definitivně zřízení mají po dokonání 35. *roce služebním* právní nárok, aby byli dáni na odpočinek.

Výslužné zvláštních učitelů náboženství vyměřuje se tím způsobem, že za prvních 10 let ve službě bez přerušení strávených připadá kvota 40 proc. platu ročního, do pense vpočítatelného, kterého ve službě činné posléz na penězích brali. Každým dalším rokem služebním pak kvota tato vzrůstá o 2/4 proc.

Učitelské osoby, které následkem nemoci nebo tělesného úrazu, jimi úmyslně nepřivoděného, staly se k službě nezpůsobilými, obdrží, byť i nedokonalý ještě deset let, ale dokonalý-li alespoň pět let služebních, takové výslužné a jejich pozůstalí obdrží takové zaopatření, jako by byly skutečně dovršily deset vpočítatelných let služebních.

Při počítání služební doby, deset let převyšující, počítají se zlomky jednoho roku za plný rok služební, převyšují-li šest měsíců.»

§ 59.: »Osoby učitelské mohou býti dány na odpočinek buď trvalý neb dočasný. Na dočasný odpočinek může býti dána osoba učitelská také tehdy, když není více třeba služebního místa, které zastává, a při tom není dána možnost, aby mohla býti povolána na jiné místo služební.

Odpadne-li překážka, pro kterou byla osoba učitelská dána na dočasný odpočinek, jest tato osoba povinna k nařízení zemské školní rady nastoupiti opět službu školní s těmitož požitky, které jí vedle §§ 20., 26. a 27. tohoto zákona náležely, než byla dána na dočasný odpočinek; jinak přestane nárok na odpočivné, které užívala.»

Co se týče úhrady výloh s nemocí a pohřbem, ustanovuje § 73.: »Vdova po učiteli, v činné službě neb na odpočinku zemřelém, aneb není-li vdovy, děti jeho, a není-li ani děti, jeho příbuzní neb sešvakření až do čtvrtého stupně, po případě dědicové, mají právo žádati, aby jim k uhrazení výloh, spojených s nemocí a pohřbem, byla vyplacena čtvrtina vpočitatelného ročního služného, jehož zemřelý naposledy požíval.

Totéž platí za stejných pomínek i o příbuzných, sešvakřených a dědicích ženských osob učitelských.

Není-li tu příbuzných neb sešvakřených, po případě dědiců, a mohou-li jiné osoby prokázati, že zemřelého před smrtí ošetřovaly aneb že pohřební útraty hradily ze svého, může zemskou školní radou, souhlasí-li zemský výbor, i těmto osobám pohřebné býti povoleno.

§ 3. a 6. říšského zákona z 21. dubna 1882, čís. 113 na pohřebné použití nelze.«

§ 75. jedná o příspěvku pensijním: »Všechny osoby učitelské, které vykonávše zkoušku způsobilosti učitelské, nabudou definitivního neb zatímního postavení služebního, jsou povinny, by splácely do pensijní pokladny v prvním roce 10 procent svého ročního do výslužného vpočitatelného služného, které jim bylo nejprve výkázáno, a právě tolik, aby také splácely z každého pozdějšího zvýšení služného nebo z přídavku funkčního; mimo to mají v každém dalším roce odváděti do pensijní pokladny 3 procenta svých ročních příjmů do výslužného vpočitatelných.

Osoby učitelské, které v době, kdy tento zákon částečně vstoupí v platnost, jsou již definitivně ustanoveny, mají shora uvedený roční příspěvek zapravovati toliko ve výši 2 procent dotud, pokud nenabudou služného dle této úpravy zvýšeného.

Stane-li se ke službě neschopnou aneb zemře-li osoba učitelská, která nejsou v definitivním postavení, nemá práva na výslužné (§ 50. odst. 1), aneb na odbytné (§ 57.), vrátí se příspěvky, placené do pensijní pokladny, jí neb jejím dědicům.«

§ 80.: »Pětiletá zvýšení služného dle dosavadního zákona již nabytá zůstávají, ač-li dle tohoto zákona počet jejich by nebyl větší, v platnosti počtem a pořadím s tou změnou, že požívala-li definitivně ustavená osoba učitelská (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) nižšího zvýšení služného anebo menšího počtu zvýšení služného, mají se tato zvýšení vyměřiti od doby platnosti tohoto zákona vyšší sumou anebo počtem v tomto zákoně stanoveným.

Další zvýšení služného budou splatna v době tímto novým zákonem stanovené.«

K těmto paragrafům, jež týkají se výslovně katechetů, neb jichž možno případně použití, dlužno podotknouti, že zvýšené služné nastoupilo 1. lednem 1903, nové kvinkvenálky pak 1. lednem 1904. budou míti platnost.

(Dokončení.)

Promluva na II. neděli postní.

Napsal VLADIMÍR HORNOV, katecheta v N. Bydžově.

*Vedl je na horu vysokou soukromí a
proměnil se před nimi. (M. 17, 1.)*

Zářnými stopami své velikosti, slávy a všemohoucnosti pokryl Bůh tvář země, světlem svých myšlének naplnil nekonečné prostory světů a v nezměrné dálky, jež unikají zrakům lidským, prohlásil »Já jsem začátek i konec!«

1. Veliký myslitel, jehož mravní svoboda zachvívala se před poznatkem osobního Boha, zíraje ze skalných velikánů do světelných vln vycházejícího slunce, zvolal »Bože, Ty jsi!« — Duše jeho zaletěla, jakoby zachvácená byvší silou nadpozemskou k tomu, jehož existence obávalo se srdce, obával se rozum, a jemuž se kořil.

Nezahleděl jsi se někdy u večer ke končinám nadhvězdám, necítil's jak duši rostou křídla, jak zdáš se sám sobě lepším, jak pohled ve vznešený kraj světél očisťuje tvé myšlenky, tužbv, povznáší tvé srdce a plní je láskou, touhou po nesmrtelnosti, očistě — jak rozpíná tvou náruč, jakoby zachytiti měla bytost, jež jediná může ukojiti vše, co chvěje hlubinami srdce, nitrem duše? O rozpomeň se! V okamžicích takových tichnou vášně v srdci člověka, zapadají do hlubin, jež zdají se býti nedozírnými, cítíme jen křídla duše rozpínající se k nebesům, ke končinám tajemným, kde tuší domov svůj. Řekl bych s velikým mudrcem řeckým, že myšlenky dávno zapomenuté a nyní se opět probouzející líbají tvář člověka, střásají s něho prach života a šeptají mu Obraze Boží!

Zdá se, že silou tou veden jsa, vystupuje duch náš na tajemnou horu Tábor, vybavuje se z pout těla smrtelného a tuší velikost proměny, která nastane, až uzří tváří v tvář, co vidí nyní v zrcadle.

2. Vzpomínám slov dnešního sv. evangelia: I vyvedl je na horu vysokou v soukromí! »I zastkvěla se jeho tvář jako slunce, a roucho jeho učiněno jest bílé jako sníh!« Z boku rozkošné roviny Esdrelonské vystupuje hora Tábor, pokrytá zelenými háji dubin a pestrými koberci květů. Jako královna Galilee zvedá svůj trůn k nebesům a v podnoží jejím chvějí se údolí, modrají se výšiny, vynořují se řeky, bleskotají se modravá jezera v malebném souladu, kam jen oko dohlédne. Z jejího vrcholu duše odtržena byvší ode všeho pozemského, vznáší se k jasnému blankytu, jenž klene se nad místy věkopamátnými, po nichž kráčel Spasitel světa se svými učedníky. Ve výroční den proměnění Páně celá hora pokryta je bílými stany poutníků a v jazycích nejrůznějších zaznívají tu slova dnešního sv. evangelia.

3. Památná a významná je tato proměna Kristova, osvětlující trojí hluboké tajemství našeho vykoupení, trvání církve a duchovního života dítek Kristových! Právím tajemství našeho vykoupení! Za nedlouho učedníci mají viděti božského Mistra v proměně, již schopna byla jen láska Boha člověka, kterou předpovídali proroci, a jejíž svědkem měl býti svatý Sion, chvějící se po staletí žalmy mesiánskými. Za křiku luzy, za posměchu lidu půjde ku bráně Efraimské ten, jemuž zástupy před nedávnem volaly »Hosanna,« když v bráně Naimské, jež proběhlává uprostřed sadů na úpatí Tábořském, řekl mrtvému mládenci: »Právím tobě, vstaň!« Tvář jeho pokryta bude krví a prachem, zbičovaná jeho ramena zardívati se budou pod tíží kříže, hlava jeho trním ověčená klesne v prach, a ústa jeho vyschlá, zkrvavělá šeptati budou »Já pak červ jsem a ne člověk,

pohrdání obce a povrhel lidí; všichni vidouce mne — posmívají se mi!« — Golgota zaburácí bouří rouhání, a tělo jeho na kříži vzepjaté zachvěje se v útrapách smrtelných, ústa jeho vyprahlá volati budou: »Žízním!«, srdce jeho v křečovitě bolesti každou krůpěj, která vytryskne z něho do ran vznícených, vzdychati bude: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?« —

O Spasiteli, zda víra slabých rybářů Galilejských snese tuto proměnu tvé slávy, snížení tvého božství? Andělé plesali, když sestoupil jsi do chudičkových jeslí betlemských, ale u tvých jeslí smrtelných státi budou lidé! Hora Tábor jest nám odpovědí! Utrpením a ponížením přirozeností lidské jako jas jitra prokmitati bude sláva božství, jež zastkvěla se před zraky apoštolů na hoře Tábor. — »Zdaž Kristus neměl těch věcí trpěti a tak vejíti do slávy své?« zaznívati bude vítězný hlas Kristův dušemi těch, kteří půjdou za ním cestou bolesti.

Proměna Kristova osvětluje i tajemné trvání církve. Jako temnoty Golgoty rozestírají se před námi doby katakomb, podzemních to míst služeb Božích, doby živých pochodní Neronových, obětí Domitiánových a Trajanových — a jako tábor jasný vystupují korouhve Konstantinovy s nápisem: »V tomto znamení zvítězíš!« Bolestnými výjevy cesty křížové zjevuje se před námi doba, kdy synové světa snížili nevěstu Kristovu — a zářící proměnou Tábora zastkvívají se listy dějin, kdy nadšená druž sv. Bernarda, Norberta, Františka a Dominika slzami lásky a bílými květy svého čistého srdce okrášlila nevěstu Kristovu. — Obklopena jsouc posměchem a rouháním rozumářských století, šla církev na Golgotu; u oltářů zhasla lampa věčná, a znesvěcovatelé se rouhali »Hádej Kriste, kdo tebe udeřil!« A hle, za papežem Piem umírajícím ve vyhnanství, za Piem trpícím již jásalo světlo proměny — světlo světa, Lev XIII. Vedle Golgoty Tábor! Vedle toho, co lidského, blesk božské síly a moci Ježíšovy.

A v životě našem? Dnes duše tvá naplněna snad vírou něžnou, vírou pevnou a odhodlanou jako byla v duši Petrově, když zvolal: »Pane, i na smrt s tebou půjdu!« Ale kdo silným je v proměnách života, v němž s bílým květem čistoty tak snadno i padá bílý květ víry Kristovy! Mnohý projde šťastně s květnou ratolestí čistého srdce a věřící duše, jako Jan apoštol prošel cestou křížovou vedle Spasitele rouhajícími se zástupy. Jeho vírou a láskou neotřásl se ponížení Kristovo; nezachvělo rouhání lidu. Kdo však slabým jsa ve víře a v lásce, pozbude světla tvého, nechť prosí Spasitele svého, aby, prve než přijde jeho Golgota, než srdce jeho cítiti bude valící se vlny věčnosti a soudu, zastkvělo se v duši jeho světlo Tábora; aby Krista Pána poznal jako svého Spasitele, než uzří jej jako svého soudce tváří v tvář. Amen.

Promluva na III. neděli postní.

Upravil J. KALNÝ, kaplan.

*»Jsou poslední věci toho člověka horší než první!«
Luk. 11, 27.*

Za času, když panoval ve Francii Jindřich IV., náležel k předním dvorním hodnostářům kníže z Bironu. Pro svoji statečnost byl velmi slavný, a král jej vyznamenal nejvyššími říšskými poctami. Tento miláček králův měl jednou za to, že s ním král nespravedlivě jednal, proto zosnoval proti králi tajné spiknutí. Spojil se k tomu konci s nepřáteli říše, zvláště s králem španělským a vévodou

savojským a silně si s ním dopisoval. Ale listy byly zachyceny a odevzdány králi. Král byl nejvýše překvapen věrolomností svého nejmilejšího ministra, zavolal jej k sobě, vzal jej přívětivě za ruku a mluvil k němu: »Milý kníže! Jest mně všechno známo, co proti mně podnikáš; avšak přece bych si přál, abys přiznal celou věc zjevně. Dávám ti v zástavu svou čest, že všechny pocty a moje přátelství ti budou zachovány.« Spiklenec nemohl sice pochybovati o věrnosti svého krále, poněvadž znal jeho velkomyslnost dobře. Avšak přece zapíral tvrdošíjně. Když král pozoroval, že takto s ním nic nepořídí, vyňal osudné dopisy a listiny, usvědčil takto zrádce o jeho vině a odsoudil jej k smrti.

Možno-li malé s velkým srovnávati, nalezneme ve hlubokém zahanbení knížete obraz nesnesitelné hanby, kterou bude zastížen hříšník u posledního soudu, jenž náleží k posledním věcem člověka; a ty budou dle svědectví písna sv. horší než první. Proto o tomto soudu chceme několika slovy uvažovati v této posvátné době postní.

1. Všecky hříchy jsou hanebný a ošklivý. Proto každý se hrozí, kdo nepozbyl všeho studu, je-li přistižen při nějakém hanebném skutku. Proto dosud všichni hříšníci na světě vyhledávali pro své hříchy samoty. Jen nesměle páchají hříchy, poněvadž se bojí každé chvíle, že při tom budou překvapeni. Mají-li se však za bezpečny, vrhají se takřka beze studu do hříchu. Dejme tomu, že někdo ze žáků spáchal tajně zlý skutek, kterým se hrubě porušuje školní řád. Onen žák má se za úplně bezpečna, poněvadž ho nikdo neviděl a nikomu o tom nic neřekl. Ale za nedlouho si začne něco šeptati, dávati podezření na něj a všichni spolužáci se od něho odvracejí. Pověst stále roste, vinník bývá vyšetřován. Ach, jak se chvěje na celém těle, krev se zastavuje, jídlo a pití mu nechutná, i v noci bývá trápen hroznou úzkostí.

Nyní, pokud žijeme, nevidí nikdo do tajností našeho srdce. Člověk zakrývá ohavnost hříchu, skrývá svoje vášně, jako Rachel ukryla svoje modly mezi příkrývkami velbloudími. Hříšník utíká se za stěny se svými ohavnostmi jako Izraelité, které viděl Ezechiel tajně obětovati modlám. — Avšak soudný den je dnem zjevení, kdy myšlenky, řeči, skutky budou vyneseny na světlo. Vy zdi, temné světnice, stinné lesy, zámky a závory, vy budete ještě jen krátký čas poskytovat útočiště. Vy pečete, dopisy, záhyby srdce, skrývejte jen ještě na čas hříchy lidí. Přejde zajisté den, který objasní dle slov sv. Pavla také věci skryté v temnosti.

2. O císaři římském Augustovi se vypravuje, že jeho oči byly podobny blýskavým hvězdám; zářila z nich taková vznešenost, že každý se zalekl, kdo poprvé do nich hleděl. Proto svěřil oči jistý vznešený muž k zemi, když byl u císaře ve slyšení. Když se ho tázal císař po důvodu, odpověděl: »Nemohu snést blesku tvých očí.« Tak tedy třásl se člověk nevinný před smrtelným člověkem. Ach, jak snese hříšník pohled vševědoucího a spravedlivého soudce, když bude seděti na svém trůně jako král plný hrozné vznešenosti. Jaká to bude hanba pro hříšníka, když spatří svého Vykupitele a uzná všechna dobrodíní, které jemu uděluje a srovná s tím svou nevděčnost.

Bol a hanba bude pro hříšníka ještě větší, když bude mu vyslechnouti výčitky, kterak zneužíval dobrodíní sobě Bohem daných. »Bídniče,« tak asi promluví soudce; »tak jsi věrně vyplnil slib křestní? Umínil jsi tehdy, že bídňěji chceš zahynouti než pohané? Proto jsem ti dal ve spasitelné víře lehčí cestu spásy,

abys volil dalekou a pohodlnou cestu k záhubě? Proto jsem ti dal své tělo a svou krev ve svátosti oltářní za pokrm duše, abys jej šlapal nohama? Dal jsem ti proto příklad každé ctnosti, abys ve svém životě konal právě opak toho? Proto jsem žil v nízkosti a pohrdání, aby sis honil po marnivosti a počtách? Proto jsem sestoupil s nebe, aby sis přivlastnil cizí majetek? Proto jsem vytrpěl na kříži přehořké smrti, aby sis přivodil věčnou smrt? O hanba! Všecka pouta se mnou jsi přetrhal, všech slibů zapomněl, svého přátelství pozbyl. Proto pryč, pryč ode mne. Přijmi odměnu od zlého ducha, kterému jsi sloužil. Tys mne nechtěl mít za přítele; nuže, pryč, já budu tvým nepřitelem!»

Tento spravedlivý rozsudek soudcův dojde pochvaly u celého shromáždění. Především zlí duchové pohrdlivě pozdraví nešťastníka jako svého soudruha muk a hanby. Budou mu spílati pohané a bludaři a konečně dokonce odvrátí se od něho obyvatelé nebes. I svatý anděl strážce, ano sama královna milosrdenství bude jím opovrhovati, za něj se hanbiti, odpudí ho.

Co bude nešťastník činiti, poněvadž nikoho nevidí, kdo by s ním měl útrpnost nebo mu chtěl pomoci? Zoufalost, hrozná zoufalost zmocní se ho; bude zuřiti sám proti sobě, sám si bude rváti vlasy a zoufalý křik bude zaznívati z jeho pěnících se a skřípajících úst: »Vy hory a skály, padněte na nás, skryjte nás před tváří toho, kterýž sedí na trůnu a před hněvem toho beránka, neboť přišel den veliký hněvu jeho, i kdo bude moci obstáti?« (Zjev. 6. 16.)

Jak ti bude, milé dítě, když budeš slyšeti tyto věci. Netřeseš se již nyní na celém těle? Kdo má za to, že onu hroznou potupu před soudcem a celým světem vydrží? Bude ti asi tak, jako Šavlovi na cestě do Damašku, když slyšel z oblaků slova: »Já jsem Kristus, kterému se ty protiviš.« Šavel padl na svou tvář jako mrtev, a jinak bude i tobě, když uslyšíš slova: »Já jsem Kristus, kterému se ty protiviš.« O křesťanské dítě! Zapřisahám vás při lásce k vaší ubohé duši, buďte vždy pamětlivi onoho hrozného dne. Myšlénka na něj má vám býti otěží spasitelnou zvláště v pokušení, a zajisté nebudete na věky hřešiti. Amen.

Promluva na IV neděli postní.

Napsal EM. ŽÁK.

»Odešel Pán Ježíš z moře galilejské, i šel za ním zástup veliký.« Jan 6. 1.

Bylo to nedlouho po mučednické smrti sv. Jana Křtitele, po jeho stěti v žaláři, když Ježíš prodléval v Kafarnaum. Lid hrnul se za Ježíšem jako za svým Vykupitelem. Jedni odcházeli, druzí přicházeli v dům, který Ježíše hostil, tak že Spasitel a učedníci jeho neměli ani času, aby pojedli. (Mar. 6. 31.) Zpráva o smrti Janově bolestně se ho dotkla. Připomínalať mu jasně smrt jeho vlastní. I touže po samotě a klidu, vstoupil Ježíš do lodičky a poručil apoštolům, jeti k východnímu břehu. Chtěl vyprostiti se na čas ze zástupů, stále jej obklopujících.

Ale sotva lid znamenal, že Ježíš odchází z města, dal se podél břehu na pochod, aby jej dohonil. Lid byl okouzlen jeho výmluvností a učením, byl unesen jeho zázraky; proto všude, kam Ježíš jde, následují ho, zástupové *valí se za ním*. — »*Šel za ním zástup veliký*,« praví dnešní sv. evangelium.

Jak veliká byla přízeň a láska lidu k Ježíšovi! Jak lichotící a jak nebezpečná tomu, kdo po ní touží! Spasitele však nepřivedla nikdy z klidu, nesvedla k tomu, aby za ní se honil. Znal nestálost a vrtkavost lásky a přízně lidské. Neodmítal lid, ale nikdy mu těž nehověl. Pohlížel na zástupy okem soustrastným, poznával prázdnotu jejich duše; zdály se mu stádem bez pastýře. Proto je těšil, blahoslovil, kdo strasti a břemena vezdejšího života trpělivě nesli, poukazoval na slasti života budoucího, a léčil jejich neduhy.

A co činí lid? Nadšen jeho učením a jeho zázraky, *chce jej provolati za krále*. Chce se ho zmocnit, jak dnešní sv. evangelium vypravuje. Chtí Ježíše vzít do Jerusalema a uvést na trůn, na němž cizinec Herodes si hová, a berlu královskou, odňatou od Júdy, vtisknouti v ruce jeho. Ale Ježíš nepoddává se lidu. Poroučí apoštolům, aby sednouce na lodičku odjeli, a sám jediný uchyluje se na horu k modlitbě. — A ještě jednou, po roce, vítá jej lid jako krále a uvádí jej do Jerusalema. Když totiž Ježíš na oslátku v neděli před svým utrpením tam se běře, lid metá ratolesti se stromů na cestu a provolává mu »Hosanna«. Ale hned na to v několika dnech týž lid umlká ve svých chválách a ve svém nadšení a Farisey sveden volá: »*Ukřižuj, ukřižuj ho!*«

1. Drazí přátelé! V dějinách lidstva není příkladu většího, jak *lidská přízeň jest nestálá, jak proměnlivá*. Lid volá: »Hosanna,« a brzo na to »Ukřižuj;« zástupy valí se za Ježíšem, aby jej provolaly králem a hned na to svého největšího dobrodince opouštějí, a není nikoho, kdo by se ho proti zlobě nepřátel zastal. Jako v několika málo okamžicích jasná obloha černými mraky se zachmuří, a odkud slunce svítilo, odtud brzo ničící blesk se mihne a stráví vše, co teplem slunečním tak utěšeně rostlo, tak jest i s přízní a láskou lidskou. *Nic nestálějšího, nic proměnlivějšího nad lidskou přízeň*. —

Znám jest z dějin výborný vojevůdce císaře Justiniana, Belisar Podrobil a k poslušnosti svého panovníka přinutil všechny blízké národy tří dílů světa: Afriky, Asie i Evropy. A císař uznáváje služby jeho, povýšil ho k důstojenstvím nejvyšším a dal na počest jeho raziti pamětný peníz s jeho obrazem a nápisem: *Decus caesaris* — chlouba císařova. Ale brzo na to závistníky osočen, upadl slavný Belisar v nemilost svého pána. Císař, popráv sluchu jeho nepřátelům, že prý Belisar po koruně baží, zbavil svého věrného vojevůdce úřadu, uvrhl jej v žalář a kázal jej oslepit. Tu Belisar propuštěn konečně ze žaláře, bydlil v nepatrné chatrči a sedával podél cesty, jako onen slepec u Jericha, žebrol o almužnu, volaje: »Lidé ustrňte se a darujte halíř Belisarovi, ježž vlastní udatnost povýšila, ale cizí závist zbavila zraku.« —

A znám jen jednu přízeň lidskou, jen jednu lásku na světě, která se nemění, která provází člověka stále na pouti života. Ba i když mn. hý nehoden jí se stává, když si jí neváží, ona přec stále mu svítí na cestu života. Jest to *láska rodičů k dítkám*. Slunce zapadá za obzor, ale nepřestává tím svítiti. Své světlo posílá nám měsícem a hvězdami, jimž světlo své propůjčuje. I rodiče naši nám odejdou v onen svět věčný Ale láska jich neuhasíná. Znovu a znovu se jeví ve všech darech a dobrodincích, jež Bůh nám na modlitbu snad zapomínající, na jich prosby a přímluvy uděluje. Láska jich trvá zde, svítí i z hrobů jejich. A když všechna přízeň lidská se mění, jen láska jako to Boží slunce stále trvá.

2. A když všechna láska na světě tak jest nestálá a přízeň lidská prchavá a proměnlivá, co z toho následuje? *Abychom na ní si nezakládali*. Abychom

okamžitou příí nedali se nikdy svěsti od konání svých povinností, abychom po lásce lidské nezřízeně nebažili a pro lidskou přízeň nikdy nečinili, co by proti svědomí a proti přikázáním Božím bylo.

Když Anglický král Jindřich VIII. vypověděl poslušnost papeži jako hlavě církve a sám za hlavu anglikánské církve se prohlásil, kardinál Welsey, chtěje si uchovati přízeň královu, mu to schvaloval. Ale brzo i on upadl v nemilost. A tu zoufale volal: »Že jsem hledal přízeň královu místo přízně Boží, ztratil jsem přízeň Boží i královu.« — Pravdě a lži zároveň sloužiti nelze, a kdo chce zavděčiti se lidem, často zpronevěřuje se Bohu. Kdo na lidskou přízeň staví, podobá se člověku, jenž dům svůj zakládá na písku. Přijdou větrové, zaduají bouře, a příbytek jeho leží v sutinách. Kdo však na lásku Boží, na jeho přikázáních svůj celý život založí, ten staví bezpečně; klid svědomí, jež svědčí o vykonané povinnosti, jest nejlepší jeho odměnou.

V životě pozemském nad všechno bohatství, všechny práce u člověka nejvyšše se cení šlechetná povaha. A čem ona záleží? Že člověk ni přízni lidskou ni zlobou nedá se svěsti od konání svých povinností tak, jak Bůh je ukládá a svědomí prohlašuje. Člověk šlechetný a povznešený nezakládá si na chvále lidské, ale zakládá si na vědomí, že konal svou povinnost. Kdo po přízni lidské se honí, příliš prchavý majetek si shromažďuje, sladká manna její může se za den obrátiti v odporný pelyněk. Ale kdo po lásce a přízni Boží touží, ten bytí i jako spravedlivý Job od nejbližších přátel opuštěn a podezříván byl, shromažďuje si zásluhu u Boha a uznání Toho, jenž jest soudce všech nejspravedlivější. Amen.

Promluva na smrtelnou neděli.

Napsal JAN PRIEHER, katecheta.

Dnešní evangelium vypravuje, jak židé tupili Pána Ježíše a spílali mu, že je Samaritán a zlého ducha má: a zaští jejich dostoupilo až stupně, že sbírali kameny, aby jej usmrtili. Poněvadž však nepřišel ještě den, kdy Syn Boží měl trpěti, skryl se a odešel z chrámu. Na památku události té jsou dnes v našich chrámech všechny kříže zahaleny fialovou záclonou, čímž církev sv. dává na jevo zármutek, v nějž pohroužena je v posledních dvou týdnech času postního. Sdílejme s ní tento zármutek, připomínající si utrpení a bolestnou smrt Spasitele svého. Rozjímání takové rozníti v nás vroucí lásku k Pánu Ježíši a zároveň bude nám pohnutkou, abychom byli trpělivi ve zkouškách a protivenstvích života. Nemáme nařikati nebo docela reptati, když věci trpké a bolestné v životě na nás doléhají; máme kříž svůj ochotně z ruky Boží přijmouti a z lásky k svému Spasiteli trpělivě jej nésti, věduce, že Bůh dosti mocný jest, aby i kříže a protivenství k našemu prospěchu obrátil. Pravda ta má velkou důležitost pro každého křesťana; a proto zvolil jsem ji za předmět dnešního rozjímání.

Rozličné jsou příčiny, proč Bůh sesílá na lidi kříže a protivenství. Jednou jedná se o obrácení hříšníka, po druhé záleží na tom, aby člověk zbožný upevnil se v životě ctnostném; a opět jindy chce Bůh, abychom si tím způsobem zásluh pro život věčný zjednali. Kdyby nebylo utrpení a křížů, dal by se málokterý

hříšník na pokání. Dokud svítí mu slunce pozemského štěstí, dokud oplývá silou a zdravím, nevzpomíná na Boha a na spasení duše své, vyhledává jen smyslné rozkoše a shání se po statcích tohoto světa, jakoby byly nejvyšším jeho cílem. Avšak nenadále zastihne jej nebezpečná nemoc a upoutá jej delší čas na lůžko bolestné. Tu dostaví se poprvé vzpomínka na smrt, a při té vzpomínce vtírá se neodolatelně otázka: Jak by s tebou bylo, kdyby ti bylo lůžko nemoci zaměnit s rakví? Jaký byl by tvůj osud, kdybys hříchů obtížený předstoupil před věčného Soudce? Myšlenky takové naplní jej svatou bázni a probudí v něm úmysl polepšiti hříšný život.

Avšak nejen hříšníky, nýbrž i spravedlivé lidi navštěvuje Bůh křížem a protivenstvím. Činí tak buď proto, aby zkusil ctností jejich anebo proto, aby poskytl jim příležitosti zjednati si zásluh pro život věčný. Ctnost, která nepřestala žádného protivenství, není ještě pravou ctností a nemá velké ceny před Bohem; obyčejně vychází jen z přirozené náklonnosti, od Boha samého vštípené, nebo je zásluhou dobrého vychování. Teprve v boji a protivenství ukáže se, je-li to ctnost pravá, jejíž pohnutkou není ani tížádost ani časný prospěch, ale čistá láska k Bohu. Vytrvá-li člověk i tentokráte v ctnosti své, když vyžaduje od něho práce a sebezapření, když nedostává se mu za to cti a pochvaly, ale posměchu a pronásledování, tenkrát stává se ctnost jeho Bohu milou a nabývá práva na odměnu nebeskou. A odměna tato je druhou příčinou, proč Bůh i spravedlivé lidi utrpením navštěvuje.

Jako Kristus utrpením vešel do slávy své, tak i nám je trpěti, abychom došli blaženosti věčné; vždyť zvolal sám Pán Ježíš: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne.« A sv. Pavel poučuje nás, že »musíme skrze mnohá soužení vcházeti do království Božího.« Snášíme-li trpělivě kříže, jež život vezdejší přináší, stává se utrpení naše dobrým skutkem, který před Bohem má větší cenu než množství jiných kajících a pobožných skutků. Jediná hodina, již strávili jsme v utrpení, zjednává nám pro život věčný více zásluh, než celý den, věnovaný modlitbám a rozjímání. Trpělivým snášením křížů, od Boha seslaných zasloužíme si blaženosti, o níž napsal sv. Pavel »Utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, která se zjeví v nás.« A na jiném místě opět píše: »Čeho oko nevidalo, ani ucho neslychalo, co ani na srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteříž jej milují.

Pomyšlením na tuto blaženost těšival se sv. Ludvík, syn krále sicilského, když ve 14. roce věku svého přišel jako zastavenec ke dvoru Jakuba, krále aragonského, kdež sedm let držán byl v tuhém zajetí. Ačkoliv v době té velmi mnoho trpěl, přece zachoval vždy mysl klidné a spokojené. Když dvořané královští se nad tím pozastavovali, řekl jim sv. Ludvík: »Soužení a protivenství jsou bezpečnější cestou ke spasení nežli dnové dobří a pohodlí života; toto odnímá od nás památky a bázně Boží, soužení pak skloňuje nás a zachovává v milosti Boží.« Nejinak smýšlel sv. František Xaverský, jenž v největším utrpení volal: »Pane nebež kříže toho ode mne, leda bys mi seslal ještě větší.« A sv. Augustin prosil Boha: »Pane, zde na zemi řež a pal, toliko na věčnosti mne ušetří!«

Vy, milé dívky, žijete ve věku, který se pokládá za nejšťastnější v životě lidském. A přece mohu směle tvrditi, že ani vy nejste prosty všeho utrpení. Některý z vás snad pozbyl dobrého otce neb milé matky; jinému bylo přestáti

bolestnou nemoc, a opět jiný sklíčen chudobou, takže nedostává se mu věci nej potřebnějších. Přijměte tyto kříže ochotně z ruky Boží, vědouce, že Bůh nejvyšší mocný a dobrotivý obrátí je ku prospěchu vašemu! Kdyby však někdy zdály se vám nesnesitelnými, vzpomeňte na ten těžký kříž, který Pán Ježíš nesl na horu Kalvarii, a pomyslete si »Z lásky k tobě, o Ježíši, chci trpět.« Tak spojte kříž svůj s křížem Kristovým; stanete se následovníky Spasitele svého, budete mítí účastenství na zásluhách jeho utrpení a zasloužíte si, aby jednou uskutečnila se na vás ona potěšitelná slova božského trpitele: »Blahoslavení, kteří protivnosti trpí pro spravedlnost, neboť jejich jest království nebeské.« Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Ze Spolku katechetů pro království České. Spolek náš konal výborovou schůzi v místnostech spolkových dne 2. února o 2. hod. odp. za účasti všech členův a tří náhradníků. Předseda prof. Eman. Zák uvítal srdečně přítomné, zvláště nové členy a vyjádřil přání i naději, že za nového složení výboru a nových stanov bude činnost spolková tím účinnější. K tomu směřovalo také jednání schůze, aby organizace spolková byla prohloubena. Za tím účelem bude důrazně appellováno na liknavé členy, aby svým povinností dostáli, a na nečleny, aby ke spolku přistoupili, poněvadž jen soustavnou prací domůžeme se zlepšení svého postavení. Po té jednáno o některých interních věcech, načež bylo přikročeno k volbě. Předsedou zvolen byl prof. Em. Žák ze Smíchova, místopředsedou Jos. Kobosil z Plzně, jednatelem Frant. Strnad z Prahy VII., pokladníkem Fr. Halbich ze Smíchova, knihovníkem Em. Pešek ze Žižkova a redaktorem Katechetské přílohy »Vychovatele« Fr. Žundálek z Prahy VII. První členská schůze byla pořádána ve středu dne 18. února o 5. hod. odpol. za účastenství 26 kolegů. Jednáno bylo o schválené úpravě platův učitelských vzhledem ke katechetům. Referentem byl jednatel Frant. Strnad, který vysvětlil také dotazy některých kolegů v té věci podaných. Bylo konstatováno, že nový zákon jest jakýmsi zlepšením, ale pro katechety třeba dále se domáhati výhodnějších ustanovení, jak toho jich předběžné studium vyžaduje. Byly také učiněny příslušné návrhy, o jichž uskutečnění organizace bude pracovati. Ke konci schůze vyzval předseda Em. Žák přítomné

nečleny, aby přistoupili k našemu spolku a pilně docházeli na měsíční členské schůze, jež stanoveny byly vždy na první středu v měsíci.

Osobní. Koll. Vavřínek Hojsa, který je nejstarším katechetou v Praze, kde sloužil od 29. ledna 1885, tedy plných 18 let, stal se farářem na pražském patronátě v Proseku, k čemuž mu ze srdce gratulujeme. Je to první případ, že katecheta měšť. škol jmenován byl farářem král. hl. města.

Nový biskup. ThDr. Josef Doubrava, kanovník vždy věrně kapitoly na Král. Hradčanech, byl jmenován biskupem v Král. Hradci. Narodil se 29. února 1852 v Mníšku, na kněze byl vysvěcen 16. července 1876, působil jako kaplan v Petrovicích u Selčan, jako administrátor in spir. v Dublovicích, načež byl adjunktem boh. fakulty, subprefektem k. a. konviktu, od r. 1883 - vice-rektorem k. a. semináře v Praze, od r. 1884 docentem kanon. práva na boh. fakultě, r. 1890 rektorem téhož semináře, r. 1897 metropolitním kanovníkem. Napsal celou řadu učených pojednání. Gratulujeme nejdp. biskupovi k jeho jmenování a doufáme, že bude příznivcem stavu katechetského a jeho snah.

Úmrtí. Dne 15. února t. r. zemřel Vil. Ambrož, konsist. rada, katecheta německé vyšší dívčí školy v Brně, inspektor náboženského vyučování, redaktor »Anděla Strážného«. Z jeho péra vyšla celá řada uslechtilých prací vlasteneckých, náboženských a cestopisných. Narodil se v Brně 28. prosince 1846, kdež konal studie gymnasiální i bohoslovecké. Na kněze vysvěcen byl r. 1869. Vydal též pro mládež básně »Pestré kvítí« a »Nebeský vůdce«. R. p.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Uprava učitelského služného a katecheté.

(DOKONČENÍ.)

A nyní podáme ještě několik poznámek. Nelze upřít, že tento zákon znamená velký krok ku předu v úpravě služného našeho stavu. Jsou to hlavně dvě vymoženosti, totiž 35letá doba služební a platnost kvinkvenálek od vysvědčení učitelské způsobilosti. Toto má zvláště pro katechety obecných škol nemalý význam, poněvadž se stávají způsobilými vyučovati již absolvováním bohosloveckých studií. Obou těchto vymožeností dopracoval se Katechetský spolek svými peticemi a intervencemi. Výmluvným a rozhodným obrancem naší věci byl J. M. dr. Fr. Krásl, jehož jméno zůstane v dějinách úpravy vždy pamětihodno. Poukážeme tu na jeho rozvahu při poradách školské komise, na jeho břítkou odpověď posl. Sokolovi v plenu sněmovním, kdy rázně zastal se petice katechetů, jakož i na jeho zakročení v klubu konservativních velkostatkářův, aby výhody katechetů byly považovány za juncim s úpravou platů učitelských. Nechápeme, proč učitelstvo proti těmto výhodám našim brojí, jak učinila loni jednota »Komenský pro Prahu a okolí« na své schůzi, jakož i »Naše Doba« roč. X., č. 4., která si stěžovala, že prý zemský sněm měřil dvojím loktem. Naši nepřátelé zapomínají na delší, akademické studium kněžovo, na okolnost, že v diecési česko-budějovické, králové-hradecké a litoměřické možno se státi katechetou po tříletém kaplanování, tak že je učitel před katechetou o 5, případně o 8 let.

Než přihlídneme-li zevrubněji k této osnově, nemůžeme být s ní úplně spokojeni. Při stejné většinou kvalifikaci katechetův obecných i měšťanských škol jeví se nápadný rozdíl v platu o 400 K. Bylo by záhodno, aby tento nepoměr byl vyrovnán osobním přídavkem 200 K pro katechety obecných škol. Dále třeba žádati, aby kvinkvenálky byly počítány i katechetům měšťanských škol od jich ustanovení, poněvadž i oni jsou svými předběžnými studii způsobilými k zastávání svého úřadu a nikoliv teprve v definitivním svém ustanovení po zkoušce způsobilosti.

Taktéž lze viděti pozoruhodné zlepšení pro katechety aktivními přídávky; ale i tu je nesrovnalost. Přídávky se vyplácejí v 54 větších městech, avšak asi v 3000 obcích se tak neděje. Na jedné straně bylo zavedeno jednotné služné, na druhé se zavádí přece nerovnost.

15 procentní přídávky budou mít tato místa: Beroun, Čáslav, Česká Lípa, Duchcov, St. Georgswalde, H. Litvínov, Chomutov, Chrudim, Jičín, Jindř. Hradec, Klatovy, Kolin, Králové Dvůr, Král. Hradec, Kraslice, Krumlov, Kutná Hora, Litoměřice, Litomyšl, Louny, Mladá Boleslav, Náchod, N. Osek, Písek, Příbram, Rumburk, Slaný, Tábor, Trnovany, Trutnov, Vysoké Mýto, Výprty; 20 proc.: Aš, Cheb, Jablonec n. N., Kladno, Most, Pardubice, Warnsdorf a Žatec; 30 proc. Č. Budějovice, Děčín, Fischern, Františkovy Lázně, Karlín, Karlovy Vary, Košíře, Král. Vinohrady, Liberec, Mar. Lázně, Nusle, Plzeň, Podmokly, Smíchov, Škvřany, Teplice-Šanov, Vršovice, Ústí nad Labem, Žižkov; 40 proc.: Praha.

Nepoměr se jeví na př., srovnáme-li, že v Litomyšli s 8070 obyvateli má katecheta měšť. školy 300 K přídávku, ale v Nymburce, kde jest o 200 obyv. méně, nemá ničeho. Tu potřebí učiniti nějaké vyrovnání.

Přes úspěch, kterého jsme nabyli úsilovnou organizací, neustane »Spolek katechetů v království českém« i nadále pracovati, aby se domohl služného, jež by odpovídalo jeho předběžným studiím, aby snížen byl počet hodin na 22, exhortu v to počítaje, aby zvýšeny byly kvinkvenálky pro katechety, aby započítána byla doba, strávená v duchovní správě nejvýše do 5 let, aby po odchodu katechetové do duchovní správy, případně po jeho úmrtí příbuzným dáno bylo obytné, aby katechetovi bylo přirčeno právo jmenování býti správcem nebo řiditelem školy neb aby dána mu byla v případě nemožnosti příslušná náhrada. Spolek bude o to usilovati, ale je potřebí, aby všichni kolegové přidružili se k naší organizaci, neboť jenom spojenými silami se domůžeme splnění svých požadavků.

R.

Promluva na neděli květnou.

Napsal J. HORÁK, farář.

Hosanna synu Davidovu. Mat. 21, 9.

Jistý boháč ruský pozval svoje přátele a známé k velkolepé hostině. Nejznamenitější a nejlahodnější pokrmy byly tu předloženy, nejdražší vína podávána. Přimyslíme-li si ještě k tomu nádherný palác a skvostně vystrojenou hodovní síň, nedivíme se, že přátelé velebili boháče a také mu jeho štěstí záviděli. Hostitel neodporoval, vzal však do ruky nejkrásnější jablko, rozkrojil je, a co se objevilo zrakům přítomných? Červ, který hlodal na něm a kazil je. »Tak závidíte i mně, přátelé milí, ale bez příčiny. Mám sice všeho hojnost, ale jedna okolnost mi kalí štěstí — je to vnitřní nemoc, kterou trpím, zvaná rakem. Proto nemohu ničeho požívatí a přál bych si, abych mohl jísti pokrm chudého dělníka, což by mne v pravdě učinilo šťastným.«

Tato příhoda mi tane na mysli, když v duchu pohlížím na velkou slavnost ku počtě Pána Ježíše v Jerusalemě. Spasitel náš přijímá sice tuto poctu, poněvadž mu náleží jako králi, ale k této radosti je přimísen pelyněk hořkosti; vždyť Pán náš jede vlastně na smrt, kterou vidí svým vševíduoucím okem na dřevě kříže. A dalším pelyňkem je nevědomost lidu israelského, který za nedlouho bude hlučně žádati, aby byl vydán na smrt. Abyste podobné *nevědomosti se varovali*, k tomu chci několika slovy přispěti.

Velmi chvalitebný zvyk měl onen král, který zapisoval si pilně každé sobě prokázané dobrodiní do svých zápisků, které stále s sebou nosil. Vykonal-li mu některý poddaný jeho dobrou službu, zapsal ji hned a odplatil ji při nejbližší

příležitosti příslušnou odměnou. Tento šlechetný kníže totiž věděl, že není lepšího prostředku, aby získal srdce lidí, nežli vděčnost.

A měl pravdu. Již přirozený cit nutí nás, abychom milovali právě vděčného člověka, poněvadž na dobrodiní vzpomíná. Nevděčnost pak je hříchem nejodpornějším. Proto máme v ošklivosti dítky, které rodičům svým za všechno vychování, za všechnu pomoc a podporu se špatně odvděčily. Proto odvracíme se od přátel, kteří nás zrádně opustili, od těch, kteří nás pronásledují, haní, ačkoli jsme je podporovali v nouzi a bídě, jimž jsme pomohli k jejich nynějšímu slušnému postavení. »V tísních,« tak dosvědčuje sv. Bernard, »prosíme zcela urputně o to, co za potřebné pro sebe uznáváme; avšak jen málo je těch, o kterých se vidí, že činí důstojný dík za prokázané dobrodiní.«

Tuto nevděčnost káral božský Mistr svým učením a životem. Nikdo se ne-nalezne, který by se vrátil a vzdal čest Bohu, než tento cizozemec! tak stěžoval si, když z uzdravených málomocných domácích nikdo neuznal za vhodno poděkovati za vrácené zdraví. Proto též plakal božský Učitel nad městem Jerusalemem, když předvídal, jak hanebně se mu vrtkavý lid odmění. Za námahu, kterou dával na jevo pro jejich spásu. Jako kvočna ukrývá kuřátka pod křídla svoje, tak chtěl i Spasitel všechny syny israelské přijmouti pod svou ochranu, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř.

Bohu budiž žalováno, že člověk tak brzo zapomíná na dobrá předsevzetí a úmysly svoje. Velký trpitel Job (13, 25) srovnává člověka s listem, který bývá větrem zachvácen, sv. Řehoř veliký pak dodává k tomu: »Co jiného je člověk, než jako list, jenž každým větrem pokušení pohnut bývá a dechem žádosti se pozdvihuje.« A dobře znám je výrok, že člověk je jako třtina větrem se klátící. Proto má býti každý i nejspravedlivější na pozoru, aby neupadl ve hřích; vždyť máme výstražné příklady nevděčnosti vůči Kristu Pánu v písmě sv. vyličený. Dopusťte se jí jeho učedníci, kteří s ním tři leta chodili, jsouce svědky jeho vznešeného učení, jeho zázraků a dobrodiní, po celé zemi konaných. A když měli skutkem dokázati, že jsou jeho hodnými následovníky, když žoldnéři svázali jich Mistra a vedli svázaného před veleradu židovskou, rozprchli se na všechny strany, bojíce se o vlastní život. Jidáš, který byl almužníkem Spasitelovým, a Petr, jehož víra byla tak živá, zřekli se svého Mistra, jeden z lakotnosti, druhý z bázně před posměchem vojáků a lidí služebných.

Nestačí tedy jen dobré předsevzetí, nýbrž dlužno je uvéstí ve skutek. Co prospívá dobrý úmysl, když při nejbližším pokušení dítko ho neplní. »Mnohem více záleží na konci a na začátku,« tvrdí právem sv. Jeroným. »Pavel ničím začal, ale dobře skončil; Jidáš měl dobrý počátek, ale zlý konec.« Pamatujte, milé dítky, na výstrahu Spasitelovu: »Ne ten, kdo mně říká pane, pane, nýbrž ten, kdo plní vůli otce mého, vejde do království nebeského.«

Cokoli činíte, konejte vždy tak, aby Kristus Pán nebyl nucen jednou splakati nad vaším nevděkem, jako nad národem vyvoleným: »Lide můj, co jsem ti učinil?« Především prostě pokorně za posilu ve svých dobrých úmyslech a za vytrvalost v dobrém; nechť život váš je neustálou chválou všemocného Boha, nechť modlitba a práce, horlivost a trpělivost jej posvěcuje. Vděčnost ke Spasiteli budiž vodítkem všeho vašeho jednání, a proto vždy pamatujte na slova sv. Augustina: »Dobré skutky chci, nikoli tvoje slova; chval Boha svým životem a nikoli jen svým zpěvem.« Amen.

Promluva na I. neděli po velikonocích.

Napsal EM. ŽÁK.

»Viděli jsme Pána.« Jan 20, 25.

Kdo v těchto dnech ve volnou, Boží přírodu si vyjde, všude znamená nový život, teplý dech nastávajícího jara. Ruka Páně píše v přírodu tajuplné slovo: »*Vzkříšení*«; radostné »Alleluja«, jež církve ve svých chrámech pje, zní ozvěnou z lesů, sadů a rolí. — A v tutéž dobu konáme i památku z mrtvých vstání Páně. Ježíš, nenávisť nepřátel sklácen v temno hrobu, vstává, aby utvrdil ve svých apoštolicích víru, že jest pravý Bůh a spolu aby posilnil naději naší, že i my jednou po odpočinutí svém v hrobě, po spánku poslední vrátíme se k novému, lepšímu životu v říši věčnosti.

Spasitel, vstávaje z mrtvých, osvětluje největší záhadu našeho života, budoucí naše vzkříšení. Ale Ježíš, vstávaje z mrtvých, volá též k nám, abychom i my z temna hříchů, v nichž bloudíme, povstali k životu novému, abychom svlékli hříšného člověka a chodili v svatosti, čistotě a poctivosti, abychom, odstraníce z duše své starý kvas hříšnosti, »*spravedlnosti živi byli*.« (Petr 2, 23.) *Vzkříšení Páně má nám býti obrazem mravního, duchovního vzkříšení našeho.* A o tom dnes krátce uvažujeme.

1. Dějiny světa čítají mezi největší muže všech věků Šavla Tarsenského. Svým božským nadšením, svou horlivostí a mocí slova svého patří on mezi největší výbojce a podmaňovatele duší. A čím se stal věkopamátným? Jak se stal onen největší nepřítel křesťanství nejhorlivějším apoštolem křesťanství? Svým *duchovním vzkříšením*, jež jako blesk zasáhlo náhle duši jeho. Šavel, poznává ono nebezpečí, jež hrozilo víře otců jeho z křesťanství, pronásleduje křesťany. Prahne žízni po jich krvi, jímá je a vodí k odsouzení před vysokou radu židovskou. Tu náhle na cestě do Damašku světlo nebeské obklíčilo jej. Oslepen září padá k zemi. Zjevuje se mu Ježíš s nebe. A to jest okamžik jeho duchovního vzkříšení, počátek nového života, začátek jeho slávy. Šavel stává se Pavlem, nepřítel Kristův jeho nejhorlivějším hlasatelem.

Šavel, na výši vši vzdělanosti a vědy doby své stojící, budiž i nám příkladem k následování. Šavel jakmile poznává ducha víry Kristovy, stává se nejnadšenějším jejím vyznavačem. Čím dříve pohrdal, to stalo se mu chloubou; čeho nedovedl oceniti, čeho dříve nenáviděl, bylo mu nejdrazším pokladem jeho duše. — Nám svítí již od dob nejútlejšího mládí slunce křesťanství. Chtěl by se snad někdo podobati člověku, jenž pohrdaje světlem, v temnostech chce kráčet? Mnohý byl oslepen: ale dějiny nevypravují nám případ, že by někdo dobrovolně zraku se zbavil. Proto važme si světla víry křesťanské, odložme již všechnu lhostejnost a netečnost k sv. víře Kristově, a to bude nejlepší vzkříšení mdlé duše k novému, lepšímu životu.

2. Ve sv. evangeliích vypravuje se nám o veliké kající Marii Magdaleně. Pocházela z bohaté rodiny. Měla bratra Lazara a sestru Marii, kteří spravovali statek svůj v Bethanii, ona pak v Magdale hospodařila s dědictvím svých rodičů. Byla marnotratná, lehkomyšlná. Patřila k těm, jež dají se unášeti vášní a rozmařilostí a které těmto obětují vše, i svoji čest. Tu jednou byla přítomna kázání Ježíšovu. Slova jeho mírná, laskavá dotkla se přímo jejího svědomí a srdce. I vrhá se k nohám Ježíšovým, hořkými slzami je smáčí, bohatým vlasem

je stírá. Nikdy lítost nad hříchy neprolévala upřímnějších slz, nikdy kající láska neměla více vroucnosti, pláč a vůle nebyly znamením větší víry a dokonalejší úcty. Veřejná hřišnice stává se náhle veřejnou kajnicí. Od té chvíle Maria Magdalena následuje Ježíše na cestách jeho, aby obstarávala s jinými ženami skromnou domácnost jeho a apoštolů.

Jak veliký to obraz duchovního vzkříšení! Slzy Magdaleniny tekou po věky z očí těch, kdo z marnotratnosti a lehkomyšlnosti vracejí se k spořádanému životu a probouzejí se ke cti. A jest to právě doba mladosti, jež k marnotratnosti a lehkomyšlnosti svádí. Kdo zmitán jsi těmito žádostmi srdce, hleď je potlačit a vytrhnouti z duše svojí. Marnotratný syn, kající Magdalena buďiž tobě výstrahou před poblouzením i příkladem v kajcnosti. Zapuď zlou žádost, abys i ty v duši své slaviti mohl své vzkříšení a návrat k životu lepšímu.

3. A ještě jiný vznešený příklad duchovního vzkříšení zachovalo nám sv. evangelium. Jest to známý příběh o celníku Zacheovi. Vybíráním velikého cla, vykořisťováním jiných zbohatl. velice. Bohatství neprávem nabyté vyvolalo mu mnoho nepřátel. Byl nenáviděn jako necitelný vyděrač lidí. Když jednou Ježíš Jerichem se bral, Zacheus toužil jej spatřiti. Že však byl malé postavy a nemohl viděti přes zástup, předběhl jej a vylezl na strom. Ale okamžik, ve které zvědavost svoji chtěl jen upokojiti, byl též chvílí jeho spasení. Ježíš, přišed k onomu místu, pohleděl vzhůru a zvolal: *»Zachee, sestup spěšně dolů, neboť dnes v domě tvém musím zůstatí.«* A přítomnost Ježíšova pod střechou Zacheovou změnila náhle celý život jeho. Svědomí se v něm probouzí, vidí, že většina majetku v rukou jeho nashromážděného, nabyta jest nespravedlivě, a hotov jsa nahraditi, volá: *»Aj, polovici statku svého, Pane, dám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvrtásob.«* (Luk. 19, 8.) Toť opět jasný obraz mravního vzkříšení. Zacheus dává se na cestu poctivosti, vrací majetek nespravedlivě nabytý.

Drazí přátelé! Obohatiti se na úkor druhého podvodem, úskokem a lstí, která se ani kradeže neštítí, jest tak lákavé a svůdné! Nepoctivost byla svůdkyně lidí, kteří nejpoctivějšími se zdáli. V okamžiku rozhodném opustila je všechna rozvaha a mravní síla. Kéž nikoho z vás hořký ten los nestihne! Zvykejte poctivosti! Buďte úzkostlivi před cizím majetkem. A kdo jsi v malém poklesl, povstaň, vzmuž se, abys aspoň tak slaviti mohl duchovní své vzkříšení, mravní vítězství nad svojí chybou.

Slavíme dnes neděli bílou či provodní. Za dávných časů v tento den ti, kdož na bílou sobotu pokřtěni byli, oblékali naposled bílé roucho křestní, kráčeli v slavném průvodě do kostela, u křtitelnice křestní slib obnovovali a pak svlékali roucho, které jako zástava a doklad jich slibu v chrámě se ukládalo. Dávná legenda vypravuje, kterak jinoch jeden zapomněv slibu křestního, oddal se nepravostem. Kněz, který jej křtil, vida to, pospíšil do chrámu, vzal roucho jeho křestní a okázal mu je. Pohled na sněhobílé roucho pohnul bloudícího až k slzám. Polepšil se.

Pomněme i my dnes onoho roucha nevinnosti, které kněz na křtu svatém položil na hlavu naši. Máme je donéstí bílé až před soudnou stolicí Ježíšovu. Ale bez duchovního vzkříšení, bez slz, lítosti a opravdového polepšení státi se to nemůže. Všechna příroda volá k nám slovy velepisně Šalomounovy (2. 11.—12):

»Zima pominula a přestala, kvítí ukázalo se na zemi, hlas hrdličky slyšán jest v zemi naší.« Vše vrací se k životu. Vrať se i duše má! Povstaň k životu novému, aby jednou i tělo dočkalo se slavného z mrtvých vstání. Amen.

Promluva na II. neděli po velikonocích.

Napsal EM. CÍVKA, c. k. professor ve Slaném.

Ovčincem, o kterém mluví Spasitel v dnešním sv. evangeliu, rozumí se církev sv., kterou Pán Ježíš ku spáse lidí založil. Do tohoto ovčince, do církve své, chce božský zakladatel nejen národ židovský, ale i ostatní národy přivést, poněvadž zemřel za všechny lidi a chce, aby jeho nauka a milost všem lidem byla zprostředkována. Proto praví: »Mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince, i ty sluší přivést, a hlas můj slyšeti budou.« Toto dílo záslužné, přiváděti lidi do církve a tím schopnými je činiti spásy, svěřil Pán Ježíš sv. apoštolům a jejich nástupcům slovy: »Jako mne poslal otec, i já posílám vás. Proto jdouce do celého světa, učte všechny národy, učíce je zachovávatí všecko, cokoliv jsem přikázal vám.« Šířiti a hlásati nauku Kristovu ve všech zemích a všem národům pokládala církev sv. vždy za hlavní svoji povinnost a dosud pomocí kněží, missionářů ve všech dílech světa rozsévá símě víry křesťanské a přivádí stále nové a nové členy do ovčince Kristova.

Vzdělaný svět náš o missionářích a missiích málo ví. Nestará se o ně a časopisy nenamáhají se příliš, aby zájem pro ně budily. Nanejvýš některý cestovatel napíše někdy, že tam a tam byl missionáři přijat, a připojí snad nějakou krátkou zprávu o jejich životě a působení. Celkem však je zpráv o missiích mimo časopisy náboženské a odborné velice málo. A přece září tu před zraky našimi veliké dílo kulturní, osvětové, dílo záslužné, jakého schopna je toliko vroucí a obětovná láska k bližnímu.

Abyste si, moji drazí, učinili jakýsi obraz o záslužné činnosti missionářů, vyličím vám dnes krátce *rozvoj a působení missií katolických*.

1. Missie, od lat. missio, posláni, jsou tak staré jako křesťanství. Sv. apoštolé byli pravzory missionářů, byli poslání samým Pánem Ježíšem, aby hlásali a šířili jeho božské učení. Dle příkladu sv. apoštolů ve staro- i středověku horliví věrozvěstové konali dílo missionářské jak doma tak i v cizině. Sv. Patrik, opat Augustin, sv. Bonifác, sv. Cyrill a Methoděj a později sv. František Xaverský, ti všichni byli hlasateli víry Kristovy a horlivými missionáři.

Soustavná činnost missijní upravena však teprve době novější. R. 1627 založen papežem Urbanem VIII. v Římě ústav nazvaný »de propaganda fide«, jehož jméno naznačuje šířiti křesťanství. K ústavu tomu druží se papežský seminář sv. apoštolů Petra a Pavla, zvláště papežem Piem IX. hojně nadaný. Do obou ústavů přijímají se mladíci ze všech národů, aby tam k úřadu missionářskému se připravovali. Dojemná jest slavnost, jež koná se v těchto ústavech vždy 6. ledna na den Zjevení Páně. Toho dne chovanci z různých zemí konají ve své řeči mateřské veřejné přednášky. Tu lze slyšeti řeči všech končin země a posluchači se zdá, jakoby se nalézal v Jerusalemě v onu neděli svatodušní, kdy apoštolové osvěceni Duchem sv. mluvili ku přítomným tam cizincům vlastní jejich řeči.

Kromě těchto hlavních missijních ústavů jsou ještě zvláštní společnosti, jejichž členové o katolické missie se starají. Jsou to ústavy kněží světských i řeholních na př. v Římě, Miláně, Paříži, Luvani, v Baltimore a jinde. Také různé řádové vysílají sami missionáře do zemí pohanských. Veliký podíl na tomto díle záslužném mají Benediktini, Františkáni, Lazaristé a Jesuité.

Abyste missionářům nutné podpory nechybělo, byly založeny rozličné spolky, které missie dílem modlitbou, dílem penězi podporují. V čele stojí spolek Lyonský, jenž v Lyoně a v Paříži má své ústřední sídlo. Roční jeho příjmy činí 3—4 mil. franků. Ve Vídni působí týmž způsobem spolek sv. Leopolda, založený r. 1829. Účelem jeho jest podpora misíí severoamerických. Důležitý jest též spolek sv. dětství Ježíšova, který i v Čechách a na Moravě má hojně členy a dobrodince. Z jejich darů kupují missionáři sirotky pohanské, je živí a ve víře křesťanské vychovávají. V době nejnovější přidružila se k těmto spolkům »družina sv. Petra Klavera« pro missie africké, jež i v Praze má filiálku a vydává zvláštní časopis missijní.

2. A kterak působí katoličtí missionáři v zemích pohanských? — Zaleťte v duchu, moji drazí, do daleké Ameriky, do krajin obydlených divokými Indiány, kteří sevržení jsou pouty pohanství. Ti lidé nemají pravého pojmu o důstojnosti lidské, lační jen po pomstě a krvi nepřátel, mravy jejich jsou surové a pusté, o vzdělání a ušlechtnění mysli nemají péče žádné. A k lidem takovým zavítají kněží-missionáři. Zbraní jejich jest kříž, bohatstvím nesmírná láska k Bohu a k dušem nesmrtelným. Začnou hlásati víru Kristovu, snášejí trpělivě žízeň i hlad, zimu i vedro, nedbají únavy i útrap, posměchu a urážek, vše podnikají, vše podstupují, aby získali Kristu duše nesmrtelné. S křížem v ruce krácejí statečně dále a dále a za krátkou dobu, za několik let, jak se změní divoký lid a celá krajina, ve které tito apoštolé působí! Slyšte, jak ličí protestant záslužnou činnost katolických missionářů!

R. 1865 svolala vláda Spojených států severoamerických schůzi senatorů a členů kongressu a uložila jim, aby podali dobré zdání o Indiánech, soustátí obývajících. I byla jim též dána otázka: Jaký účinek mají missie na život Indiánů a co by v té příčině bylo třeba činiti? První, jenž na otázku odpověděl byl generál Carleton, protestant. Právil: »Pokud jsem pozoroval, s největším úspěchem učí pravdám křesťanským missionáři katoličtí. Nechci posuzovati tu neb onu víru, ale odvolávám se toliko na skutky a přiznávám se, kdyby mně byla moc dána, že bych jenom katolíky za učitele a duchovní správce Indiánů divokých i krotkých ustanovil.« S výrokem Carletona souhlasil úplně i generál Alfred Sully, jenž pravil: »Abych ukázal, jak mnoho dobrého lze mezi Indiány způsobiti a jak mohou se státi užitečnými členy společnosti lidské, upozorňuji vás na katolické missie v Mexiku a Kalifornii. Cestujete-li těmito zeměmi, žasnete nad krásnými osadami, jež se uprostřed pustin a samot zrakům našim objevují. Jsou to missionářské stanice, označené jménem některého svatého. Tyto osady, kvetoucí pole, četná stáda, úhledné domky jsou dílem několika kněží a divokých Indiánů. Nejsem katolik, ale vyznávám, že jenom missionáři katoličtí jsou upřímní přátelé divochů a nemají žádných osobních neb sobeckých úmyslů. Divoši poznávají to záhy a váží si jich. Doporučuji proto, aby se missie mezi Indiány odevzdaly katolíkům.« A s tímto usnesením vlády americké souhlasili sami rudokožci. Když 1875 vyjednávala vláda Spojených států s Indiány v Dakotě o uzavření míru a tázala

se jich, jakých missionářů by si přáli, usnesli se všichni pohlaváři, že budou žádati kněží katolických. (»Hlídko«, 1897.) Můžeme-li si přát krásnějšího svědectví o blahodárné činnosti katolických missionářů?

Jaká chvála a jaké díky příslušejí oněm horlivým hlasatelům, kteří z lásky ke Kristu opouštějí svou rodnou zemi, své přátele a známé a ubírají se do krajín neznámých, nehostinných, nelekají se žádných strastí, žádných obětí, ano i smrti, aby pomáhali ubohým pohanům k spáse věčné i k blahu časnému. Kdekoliv vztýčí vítězné znamení kříže, tam vyučují též mládež, zakládají školy, přispívají radou i skutkem k zúrodnění země, poskytují léky nemocným, zařizují nemocnice a sirotčince, jsou zkrátka pravými dobrodinci celé krajiny.

Nuže vzpomínejte vždy s úctou našich missionářů, mužů o lidstvo tak zasloužilých! A važte si upřímně sv. víry své, jež tak mocně a blahodárně působí na duše lidské, která zjemňuje mysle divoké, obměkčuje a k ctnostem nakloňuje i tvrdá srdce, nepravostem oddaná. Važte si také své církve katolické, která dosud tak věrně plní poslání Kristovo, šíří jeho nauku po celém světě a stará se o ušlechtnění a vzdělání národů. Až uslyšíte nebo čísti budete, že církev katolická zatemňuje a brání pokroku a vzdělání, vzpomeňte si na horlivé kněze missionáře a na jejich záslušnou kulturní činnost, jež ze lži trestá všechny hanobitele církve naší.

A ještě za něco vás, moji drazí, žádám. Můžete-li, přispějte ochotně dárkem, almužnou na podporu misii v zemích pohanských. Taková almužna dojde zvláštní odměny od Boha; vždyť jí vysvobozují se duše z otroctví nejhoršího, jí zachraňují se od záhuby věčné. »A kdo by jen jediné duše zachránil,« praví sv. František Sal., »nemůže zahynouti.« Nemůžete-li však přispěti dary, aspoň zbožnou modlitbou snažte se podporovati dílo tak vznešené! Nuže prostě již dnes vroucně nebeského zakladatele naší církve, aby žehnal šlechtnému dílu věrozvěstů, aby s jeho pomocí stále nové a nové členy přiváděli do ovčince Kristova, do církve sv. katolické. Amen.

Promluva na III. neděli po velikonocích.

Napsal EM. PEŠEK.

Život náš jest ustavičným loučením. Tu vidíme, kterak loučí se otec se synem jdoucím do světa, jindy opět matku, kterak se loučí se svou dcerou, tam zase bratra s bratrem, přítele s přítelem. Bolestné jest loučení takové, ale bolestnější bývá, jestliže se děje na loži smrtelném. Žalostný to pohled, když děti poklekají k lůžku umírajícího otce nebo matky, a tu rodiče žehnajíce dítka své sv. křížem, doporučují je pod ochranu Boží.

A tak, m. d., smutno bylo u srdce i našemu Spasiteli, když měl odpustiti apoštoly a vrátiti se k svému Otci nebeskému, tak teskně bylo i svatým apoštolům, když svého božského Mistra pozbyti měli. A čím asi, m. d., těšil božský Spasitel své apoštoly? Krátkými slovy, které nám též dnešní sv. evangelium uvádí: »Maličko a opět uzzíte mne« (Jan 16, 19.) Jaká to slova útěchy! Jaká to slova plná nejsladší naděje pro naše raněná a churavá srdce! M. d. maličko, krátký čas a pak 1. naše bolesti se skončí, toť útěcha pro nás, a 2. maličko radosti trvají, toť výstrahou pro nás.

1. Ve světě jest více žalostí než radostí, tak slycháváme naříkati mnohé. Proto také svět nazýván údolím slzavým. A čím pak má se člověk těšiti při tak mnohých křížích, které mnohdy na člověka dolehnou, při mnohých neštěstích, která jej stihnou, při mnohých protivenstvích, která jej pronásledují, slovem při všem, co člověka bolem a zármutkem naplňuje? Zajisté nejlépe tím, čím i Kristus těšil svaté apoštoly, právě k nim: Maličko. Ano maličko a všemu utrpení, vši bolesti bude konec. »Amen, pravím vám: že vy budete kvíleti a plakati, ale svět se bude radovati, vy pak se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost (Jan 16, 20.), tak volal Kristus Pán k sv. apoštolům.

A sv. apoštolé skutečně kvíleli mnoho, trpěli mnoho, jak jim Kristus Pán předpověděl. Nelze vylíčiti řadu všeho utrpení, žalařování, mrskání, muk, co vše apoštolům bylo vytrpěti. Všichni až na sv. Jana, miláčka Páně, ač i tento byl mučen, podstoupili pro Krista Pána smrt mučednickou. A v těchto krutých mukách v tom pronásledování těšili se jedině tím slovem, jež jim Mistr jejich na rozloučenou řekl: »Maličko a uzříte mne.« Při každém utrpení, při každé popravě bylo apoštolům útěchou, že maličko to trvati bude a pak užij svého Mistra.

Sv. Felicita vedena byvši se svými sedmi syny na popravu, ježto nechtěla se rouhati Bohu a obětovati modlám, napomínala je řkouc: »Dítky milé, popatřte k nebesům, tam nás očekává Kristus se svatými svými, ještě maličko jen, a již budeme u něho. A tu všichni statečně podstoupili smrt mučednickou. — Ještě maličko, tak těšili se všichni mučedníci ve svých mukách, a to dodalo jim síly, odvahy, a žalost jejich obrátila se v radost. Radují se nyní v království nebeském, patří tam na tvář svého Spasitele. Tak naplnilo se na nich to zaslíbení Kristovo: »Opět uzřím vás, a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší žádný neodejme od vás.« (Jan 16, 22.)

M. d., těšte se i vy slovem tímto maličko v životě svém a zvláště v životě pozdějším, kdy vám bude různé strasti snášeti, zvláště pak až budou se loučiti s vámi osoby vám milé, rodiče, vaši bratři a sestry; tu budou vám útěchou ta slova Kristova: »Opět uzřím vás, a radovati se bude srdce vaše.« Ano těšte se těmi slovy i v tom okamžiku, kdy i vám bude z toho světa odejiti, pak vzpomeňte sobě: »Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mne.«

2. Leč m. d., obraťme se nyní od smutných těchto věcí k radostem světským, ke štěstí pozemskému a tu spatříme, že i při těchto máme míti na mysli to slovo Kristovo maličko.

V životě člověka je to jako v přírodě, někdy jsou jasné dny, jindy pochmurné, a tak i v životě někdy jsou dny šťastné, jindy nešťastné, jednou dobré, jindy zlé. A tu, m. d., kdy snad v životě svém budete se cítiti nejvíce šťastnými, kdy snad největších radostí užívatí budete, vzpomeňte sobě na ono slovo »maličko«, to volá k vám mocně, jen maličko trvá všechna radost, jen maličko trvá štěstí proto stráž se, abys snad příliš na těch věcech sobě nezakládal.

Mnohý mladý člověk spoléhá na své zdraví, na svou sílu, mnohý boháč spoléhá na své peníze a statky, a tu ve své zaslepenosti jdou tak daleko, že zatvrzují své srdce proti Bohu, myslí, že Boha nepotřebují, na Boha celý čas nemyslí, jeho příkázání nedbají. Leč maličko trvá radost jejich, pojednou člověk, chladně zdraví mizí, síly ubývá, bohatství se rozplyne, a tak maličko, a obrací se radost v žalost, pak naříkají, slibují vše, leč bývá mnohdy pozdě.

Král Herodes byv napomínán pro pronásledování křesťanů, smál se, ano rouhal se, neboť spoléhal na svou sílu a moci. Leč maličko a obrátila se radost jeho v žalost. V Caesarei posadil se na trůně, jsa oblečen v roucho královské, aby cizí vyslance přijal. Avšak náhle při řeči jeho ranil jej anděl Páně. Červi počali jej hrýzti, až posléze v hrozných bolestech vypustil duši.

Hle, m. d., vidíte, že vše maličko na světě trvá, a proto při každé radosti na paměti mějte to slůvko maličko; to budiž vám výstrahou, abyste snad příliš na věci pomíjející nespoležali, v nich snad jedině svého štěstí nehledali. A tak zajisté, budete-li i při zármutku těšiti se tím slovem maličko, budete-li i v radostech i štěstí pamatovati na slovo to maličko, pak zajisté nepřilnete k věcem pozemským láskou přílišnou aneb snad láskou hříšnou, neboť pamatovati budete, že to vše maličko trvá, jedinou však a největší že cenu má to, co trvá na věky, totiž dobré skutky, ctnosti. A pak zajisté vyplní se i na vás slova Páně z dnešního sv. evangelia: »Opět uzmím vás, a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší žádný neodejme od nás.« Amen.

Promluva při prvním sv. přijímání dítek.

Napsal JAN PRIEHER, katecheta.

Když obyvatelé Jerusalemsťi uslyšeli, že Pán Ježíš přichází do Jerusalema na slavnost velikonoční, radovali se tak velice z jeho příchodu, že u velikém počtu vyšli mu vstříc až na horu olivetskou; a tu na znamení radosti lámali se stromů rozkvetlé ratolesti a házeli je na cestu, kudy se Pán Ježíš ubíral. V nadšení svým volali jakoby jedněmi ústy: »Hosanna Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně.« A tentýž Ježíš Kristus, nad jehož příchodem zaplesal téměř celý Jerusaleml, týž Spasitel světa přichází dnes k vám ve skrovnické způsobě chleba; a ya také, jak vidím, s tváří radostnou očekáváte onoho okamžiku, kdy bude vám možno jej uvítati a uvésti do příbytku, který jste mu uchystaly v utlém srdci svém.

Je však třeba, abyste jej přijaly s náležitou uctivostí. A proto uvažte ještě v této chvíli, kdo jest Ježíš, jenž dnes stane se pokrmem duše vaší? Je to jednorozený Syn Boží, jenž stal se člověkem, aby smrtí svou nás vykoupil. Je to pravý Bůh, jenž v lásce své sklání se do srdce našeho, aby v něm činil zázraky své moci a milosti. Uvažte, kdo jest Bůh? Je to nejdokonalejší duch, jehož nebe i země nemohou obsáhnouti, jehož vznešenosti rozumem svým ani pochopiti nemůžeme. Je to svrchovaný vládce všehomíra, jemuž poddáni jsou chudí i bohatí, nízci i vznešení, jehož vůli plniti mají všichni tvorové. Moc a bohatství jeho nemá konce: a proto ustavičně prozpěvují duchové nebeští: »Plna jsou nebesa i země slávy a velebnosti tvé.« Palác tohoto nebeského vládce, není zbudován lidskýma rukama a není opatřen pomíjející nádhrou — celý svět jest trůnem jeho a země slouží za podnoží jeho. A tento král nebeský zavítá dnes, m. d., do srdce vašeho, aby je posvětil a v dobrém posilnil. Toť opravdu událost, jež hodna jest, abyste vděčně na ni vzpomínaly po celý život svůj.

Avšak ten Ježíš, jehož nejsvětějšího těla dnes budete požívat, není pouze panovníkem a přísným soudcem vašim, jehož vznešenost posvátnou bází vás naplňuje; je také vašim nejdobrotivějším Vykupitelem, jenž krev svou prolil, aby

blaženosti věčné nám zasloužil. Jest to onen nebeský Učitel, jenž dítětem se stal, aby dětstvím svým vás poučil a potěšil, přelaskavý přítel mládeže, jenž kdysi pravil: »Nechte maličkých přijíti ke mně, neboť jejich jest království nebeské.« Z lásky k nám opustil slávy nebeské a stav se člověkem, zasvětil všechny své síly, celý svůj život spasení lidstva. S neúnavnou péčí hlásal lidem božské učení své a četnými zázraky dotvrzoval pravdivost jeho. Zarmoucené těšil, nemocné uzdravoval, ano i mrtvé křísil; konečně dal se k smrti odsouditi, trpěl velikých muk a umřel za nás na kříž. Vše to učinil z lásky k nám, aby spravedlnosti božské za hříchy naše dosti učinil a tak od věčného zavržení nás vysvobodil. A tohoto nebeského přítele, který život za nás obětoval, toho božského dobrodince přijmete, m. d., dnes do srdce svého! Není-liž to štěstí a čest, jež všechno převyšuje, co člověka na tomto světě potěšiti a oblažiti může?

A proč přijde k vám Pán Ježíš při sv. přijímání? Přijde k vám, aby vás častoval chlebem nebeským, z kteréhož kdo hodně přijímá, živ bude na věky; přijde k vám, aby vás silil v křehkosti a slabosti vaší. Hle, moji draží, nyní kvete vám krásný máj života, ještě kráčíte údolím útlé mladosti; ale čím většími a staršími budete, tím větší pro vás nastanou boje, tím větší pokušení ku hříchu, tím větší pokušení pro duši vaší. Až dorostete, seznámíte se s hříšným světem, který vás ku zlému mocně bude lákati. Kdož dovede vás lépe opatrovati, abyste ve víru tohoto světa na duši nezahynuli, kdo může vás více chrániti nežli sám Ježíš Kristus? A vizte, on chce býti ochráncem vašim, posílou a útočištěm; a proto dnes poprvé podá sebe sama za pokrm duše vaší. Vskutku šťastný to den, blahoslavený to okamžik, kdy beránek Boží sestoupí k vám!

Brzy již, moji dr. přistoupíte ku stolu Páně, brzy již zavítá k vám Pán Ježíš a spojí se nejužší s duši vaší, aby ji posvětil a v dobrém posilnil; a tak vyplní se na vás jeho vlastní slova: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.« Kéž byste v tom šťastném spojení setrvaly až do smrti, kéž byste nikdy těžkými hříchy nezapudily Pána Ježíše ze srdce svého!

Vynasnažte se, moji draží, abyste slib ten po celý svůj život svědomitě plnily. Odpírejte vždy a všude ďáblu a varujte se skutků jeho, jimiž jsou hříchové. Jako jedovatého hada bojte se každého hříchu a buďte odhodlány raději všeho pozbyti. ano i život obětovati, než abyste těžkým hříchem Boha urazily. Važte si také víry, již Bůh Synem svým zjevil a již církev sv. lidem hlásá. Buďte-li víra vaším vůdcem a rádcem, pak zajisté nezboudíte s cesty pravé, ale šťastně dospějete úskalími tohoto života do přístavu blaženosti věčné. Amen.

—❖— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❖—

První členská schůze spolku katechetů v král. Českém. Súčastnili se koll.: J. Čihák, J. Čurda, F. Dvořák, J. Flum, F. Halbich, J. Hofmann, V. Hrudka, F. Janáč, V. Janota, J. Jonák, F. Konopík, J. Kulháněk, F. Loukota, E. Maule, J. Nejedlo, E. Pešek, J. Pihler, Dr. J. Rath, Fr. Růžička, B. Schreiber, F. Strnad, F. Suchomel, B. Štamfest, P. Vávra, Em. Žák, Fr. Žundálek. Jednatel Frant. Strnad probíraje jednotlivé body nového zákona úpravy platů

katechetů se týkající a srovnáváje platy katechetů s platy učitelů, ukázal na bezpodstatnou závist se strany některých listů, jakoby katecheté novou úpravou získali nějakých výhod. Naopak, katecheté se musí teprve domáhati, aby vyrovnaly se některé nesrovnalosti, dle nichž jest katecheta co do služného za učitelem příslušné školy. Ačkoli katechetům na obecných i měšťan. školách se budou kvinkvenálky počítati od prvního nastoupení nepřerušené služby, přece bude

učitel o 4—5 let dříve získáváti všechny kvinkvenálky než katecheta v stejném věku, čímž katecheté jsou ve veliké nevýhodě proti učitelům. Katecheté mají sice 35 služebních let, ale do pense smí jíti teprve po dokonání 60. roce věku svého učitelé mají 40 let služebních a jdou do pense v 61. roce. Učitelé mají již několik let po zkoušce způsobilosti, když katecheté k vůli delším studiím mohou teprve nastoupiti službu. Není tedy v těch 35 letech viděti žádné zvláštní výhody pro katechety, nýbrž jen částečné odčinění staré křivdy, dle níž šel učitel do pense v 61 letech, katecheta však až po 65 letech. Podobně je ve výhodě učitel proti katechetovi, dostane-li stejně jako katecheta po 10 letech od zkoušky způsobilosti do pense 40 proc. a musí-li katecheta stejně s ním platiti 3 proc. příspěvek do pensijního fondu. — Dále ukázal na docela nepříznivé postavení katechetů obecných škol, jež má původ již v nynějším způsobu zřizování takových míst (dříve ustanovování byli katecheté jen při měšťan. školách aneb katecheté obecných škol dostávali poukazy na služné s osobním do pense nevpočítatelným přídatkem až do výše služného učitelů měšť. škol) a probrav stručně historii osobních přídatků, ukázal na oprávněnost jejich i při nynější úpravě a na stanovisko rozhodujících kruhů v té příčině. Při tom sneseno, jak se zachovati ve příčině žádostí za ponechání, resp. udělení osobních přídatků katechetům obecných škol. Vypracování návrhu dotyčných žádostí uloženo kol. Jonákovi, Rathovi a Strnadovi. Dále referoval jednatel o záležitosti remunerační za přespočetné hodiny a o krocích v této věci vykonaných. Jeden takový případ podán bude na útraty spolku k rozhodnutí nejvyššího správního soudu. Když zodpověděn jeden dotaz, kolik povinen je katecheta obecně a měšťanské školy suplovati za ostatní členy sboru učitelského a vyčteno, že nyní dokonce dostávají katecheté obecných škol dekrety s povinností vyučovati do zákonného počtu hodin na měšťanských školách, promluvil ještě na konec schůze předseda prof. Žák o potřebě řádné organizace, poukázav na úspěchy organizování se jednotlivých stavů a vyslovil naději, že nyní spolek získáním nových členů, z řady mladších katechetů a horlivou jich součinností bude zdárně plniti svůj úkol.

II. členská schůze konala se 11. března. Přítomni byli tito kollegové: J. Čihák, J.

Dvořák, F. Flum, F. Halbich, V. Hrudka, F. Janáč, V. Janota, J. Jonák, F. Loukóta, E. Pešek, J. Pihler, A. Provazník, Dr. J. Rath, V. Růžička, J. Slaviček, Dr. J. Steinochr, Fr. Strnad, J. Šprongl, Em. Žák, F. Žundálek. — Prof. Dr. J. Steinochr referoval o Delitzschově spisu »Bibel und Babel« a jiných spisech, otázky původnosti St. zákona se dotýkajících (referát uveřejněn bude ve »Vychovateli«). Potom pokračováno bylo v jednání o osob. přídatcích katechetů obec. škol a sneseno informovati se především u zem. výboru, jaké stanovisko zaujímá se ve příčině dalšího jich udělování, načež teprve budou učiněny další kroky v podávání žádostí k zem. škol. radě aneb petici na sněm. Na konec zodpověděny byly dotazy, týkající se účasti porad učitelských, kontroly služeb božích a j. — Za činné členy spolku přistoupili koll.: L. Novotný z Vys. Mýta, Prokop Vávra z Prahy-VIII., Josef Nejedlo ze Smíchova, Jan Čihák ze Žižkova, Josef Jonák z Nuslí, V. Růžička ze Žižkova, Václ. Hrudka ze Smíchova, Fr. Janáč z Košíř. Písemně přihlásil se za zakládajícího člena kol. Em. Taftl z Prahy-VIII.

Výstava pomůcek. Od 5.—26. dubna t. r. koná se v c. k. rak. museu pro umění a průmysl ve Vídni (I. Stubenring) výstava pomůcek názorného vyučování všech odvětví na středních školách, zvláště těch, kterých se užívá jako ozdob ve školních světnicích a které jsou schopny, aby v duši studujícího jinocha vzbudily estetický zájem. — Výstavy účastní se svými pomůckami katolické, protestantské a židovské náboženství. Zástupcem katolického oddělení jest prof. Dr. Fr. Berger ve Vídni IX. Budou tu zastoupeny tyto skupiny: obrazy, ilustrované pomocné knihy, mapy, církevní roucha (od podjáhna až po papeže), kostelní nářadí, devocionalie, mince, předměty ze sv. země, starobylé nálezy, modely (na př. různých řeholních krojů), poprsí, sochy a j.

Katolická aliance. V prvním pařížském arrondissementu založena byla za předsednictví poslance okresního Archdeacona »Alliance Catholique« a započala svoji činnost tím, že pečuje o znovuoctvení svobodné školy ve čtvrti sv. Rocha. »Soleil« pronáší přání, aby v brzce spolek se rozvětvil po celé Francii a pak se stal světovým spolkem »Alliance Catholique Universelle«. Bohužel tak nadšené myšlenky se rozbíjejí o nesvornost katolíků.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Názorné vyučování náboženské

ve výstavě novějších učebných a názorných pomůcek středních škol
ve Vídni 5.—26. dubna 1903.

Pojem jasný a dokonalý v duši žákově jest nejhlavnějším cílem výkladů náboženských, aby žák rozumem svým pravého Boha poznal, srdcem k němu přilnul a víru svojí se snažil podrobiti se jemu. Aby docíleno bylo pochopení a jasného pojmu, nutno použití všech prostředků a chopiti se všech způsobů výkladu. Přední pomůckou jest bez odporu názor, a proto i v hodinách náboženských má učitel náboženství snažiti se, pokud to jen možno, aby výkladem přesným, spojeným s názorným objasňováním, vzbudil v duši žákově pojem určitý. Není sice zajisté možno objasňovati a vysvětlovati názorným výkladem pravdy abstraktní, dogmatické, ač i zde namnoze s prospěchem bývá užito různých grafických znázornění a přehledů. Hlavním polem pro názorné vyučování náboženské jest výklad událostí biblických, některých oddílů liturgiky a dějin církve Kristovy.

Odbor náboženský na osmém sjezdu rakouských profesorů středních škol použil příležitosti, poskytnuté výstavou novějších pomůcek vyučovacích na středních školách rakouských, aby ukázal i hlavní názorné pomůcky vyučovací, jichž s prospěchem používáno při výkladech náboženských. Exposice je přehledná, zajímavá a velice poučná nejen pro laiky, ale i pro katechety; vždyť zde možno čerpati z bohatého pramene skutečných zkušeností, nabytých praktickým působením mnohdy mnoholetým.

Oddělení náboženské rozděleno je ve tři oddíly (katol., israel., evang.), oddíl katolický je první, největší (87 čísel) a nejpoutavější, avšak i druhé oddíly, ač menší (evang. 77 čísel, israel. 47 čísel), nejsou bez zajímavosti. S expozicí katolickou stýká se israel. na poli St. zák., evangelické pomůcky pak na poli bible vůbec.

Katolický oddíl obsahuje pět částí: I. liturgické předměty a obrazy, II. předměty pro biblické vyučování, III. dějiny církve a umění, IV. missie a statistika, V. obrazy skioptické.

Nejvíce zastoupeno vyučování biblické. Hlavně Palestina, jeviště dějů pro nás tak důležitých, její místa posvátná, křesťanu každému drahá, ovoce, rostlinstvo, nerosty, o nichž děje se zmínka při výkladech náboženských a vypravováních biblických, — vše to seřaděno zde v jediný ladný celek. Po stěnách zavěšeny:

mapy Palestiny; vedle starší sice, ale velice přesné a názorné reliéfové mapy rozměrů menších poutá zraky naše ihned česká mapa Javůrkova. Je sice zavěšena trochu vysoko, ale zvláštnost pojetí i provedení, neobyčejná perspektiva upoutá každého přichozího. Pro Nový zákon je zde mapa cest Ježíše Krista (Kom, Schulwandkarte der Reisen Jesu. Th. Hoffmann, Gera). Město *Jerusalem* vidíme na několika vyobrazeních značných rozměrů, jež poskytují skutečně žáků jasný názor jak na Jerusalema z dob biblických, tak na město nynější. Překrásná je panorama města Jerusalema s dějem umučení Páně; obraz úzký a dlouhý, zaujímající téměř celou stěnu, představuje v jednotlivých oddílech místa a děje cesty křížové. Pomůcka zajisté velice vhodná, ale jen pro vyšší stupeň, neboť obraz bez polychromie a přece trochu v menším měřítku provedený nebyl by v nižších třídách k prospěchu (Pighlein, Jerusalem und die Kreuzigung Christi. panorama. Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart). *Chrám jerusalemský* vidíme na několika obrazech různé velikosti, avšak v údivu zastavujeme se nad dvěma obrazy stejnými, dosti velikými (100 × 82 cm.), z nichž jeden ukazuje nám chrám Šalomounův, druhý chrám Herodův. Jsou to fotografované modely Schückových, jež dovedou zajisté podepřítí v každém ohledu výklad katechetův v tomto předmětu, jsou názorné, znamenitě perspektivně, podávající zřetelně vše, čeho pochopení posvátného místa tohoto potřebí (vyšlo ve sbírce »Lehmanns kulturgesch. Bilder). Někteří jiná místa palestinská zcela dobře dovede představit si žák pohledem na veliká vyobrazení jejich, jichž ukázkou zde pouze jezero Genesaretské a Mrtvé moře (Furrer, Wandbilder aus Palaestina. A. Pichler's Wittve und Sohn, Wien.)

Prof. Dr. Alois Hartl z Lince vystavuje sbírku obrazů, již sám si sestavil nalepováním menších obrazů, na větší kartony a spojováním jich v jeden celek. Sbírkou je velmi obsáhlá a zdařilá, nese název »Bibl. archaeol. Atlas«, a rozdělena prakticky na pět částí: I. Palestina (politické rozdělení, kultus, poměry domácí), II. Kraje sousední (Filistea, Edom, Arab., Moab., Syr., Fen.), III. Egypt, IV. Mesopotamie, V. Malá Asie, Řecko, Itálie. Hlavně zajímavé je srovnání krajů a pohledů nynějších s minulými. Celá sbírka je pěkným dokladem privátní pile jednotlivce. Nejpresnější pohledy na místa palestinská a na Jerusalema z doby naší jsou bez odporu barevné fotografie curišské, jichž je zde 12 vystaveno.

Výstava ukazuje nám nejen místa biblická, ale vidíme zde i celé herbáře a sbírky nerostů palestinských. Rostliny a plody jejich seřaděny dle spisu Fouckova, umístěny v uzavřených krabicích, opatřených nápisy. Je zde mandragora, pistacie, akácie, plody keře koruny Kristovy, žaludy t. zv. dubu Abrahamova, cypřiš, platan (javor), olej z Getsemanské zahrady, olivová ratolest, manna. Druhá sbírka botanická nemá tolik exemplářů na počet, ale za to exempláře krásnější a názornější, jako myrta, *Ficus sycomorus*, vnitřek sodomského jablka (*galotropis procera*) a hned vedle plod celý, plod rostliny *Cibullus Colocynthis* *Astragalus coluscoides*, *Pistacia lentiscus*, úřezek dubu v Mambre, olivové dřevo z Jerusalema, *Tamarix mannifera* atd. Četná je i sbírka minerálů palestinských, mezi nimiž na př. síra z Jordanu, asfalt z Mrtvého moře, nástroje, zhotovené z křemene, amethyst, granát, sardonix, rubín, tyrkys, diamant, achát, aquamarin, onyx, chrysopras, topas; také umístěny zde kameny z míst význačných a posvátných, jako z Kalvarie, chýše nazaretské. Ale nemohl jsem se nikterak nadchnouti při pohledu na kámen z místa, »kde David zabil Goliáše«, »kámen z Gázy«, z místa »kde Maria navštívila Ažbētu« atd. Ve větších exemplárech, zajisté velice platných

pro vyučování názorné, je zde sůl z Mrtvého moře, větev cedru libanonského s plody; pěknou rovněž pomůckou k výkladu o umučení Páně je úplně sdělaná koruna trnová z větví keře *Licium spinosissimum*, imitace hřebu z kříže Kristova, zlomek nápisu kříže. Zajímavá je sbírka peněz z doby Tiberia, Šimona makkab., Vespasiána, Nerona, Vitellia. Škoda, že není zde vystaveno více sbírek obrazů biblických, znázorňujících děje, jež předmětem jsou výkladů katechetových. Vystavená zde sbírka obrazů starozákonních (Römler und Jonas, 15 Biblische Bilder zum Alten Testament. Georg Wigand, Leipzig) je pomůckou velice vhodnou; obrazy jsou dosti veliké (68 × 68 cm.), provedené barvami jasnými, postav vyobrazeno málo, ale určitě a zřetelně, obličej osoby jsou neobyčejně výrazné.

Expozice biblická doplněna mimo uvedené celou řadou knih pomocných a atlasů biblických, jež ovšem každému katechetovi jsou známy a snadno přístupny. Totéž platí i o *sbírkách pomůcek k dějinám církevním*. Zde zvláště pozornost všeobecnou budí mapa dosti značných rozměrů (200 × 115 cm.), jednoduchá a průhledná, značící rozvoj křesťanství v prvních třech stoletích (Die Ausbreitung des Christentums bis zum Jahre 325. n. Ch. Von P. Joh. Wimmer, S. J., Direktor in Kalksburg); osady a města křesťanská z I. stol. podtržena zeleně, z II. stol. modře, ze III. stol. červeně. Pomůcka velmi praktická, dle níž mohly by sestaviti se mapy i pro doby pozdější a býti pak výtečnou pomůckou speciálně k výkladům dějin církevních. Umění církevní reprezentováno ukázkami staré mosaiky, celými sbírkami obrazů barevných, reprodukcí fotografických a sbírek ilustrovaných. Vidíme zde umělecké památky Říma, Benátek, Olomouce, atd., roucha liturgická i nádoby bohoslužebné ve zdařilých a názorných ilustracích. Liturgika zastoupena hlavně novou serií známých obrazů Svobodových (Liturgische Wandtaf. nach Svoboda-Reich. Heinr. Kirsch, Wien), jimiž k dosavadním, často v našich školách užívaným vyobrazením kostela, oltářů, rouch bohoslužebných připojují se zdařilá a velmi názorná vyobrazení jednotlivých svátostí, hlavních částí mše svaté, prací misionářů, působení církve sv. v nemocnicích atd. Z ostatních nástěnných obrazů v oddělení liturgickém zajímá nás Führichova Křížová cesta a tři králové.

Nynější stav křesťanství a rozšíření jeho na zemi ukazují nám tři mapy přehledné, z nichž jedna naznačuje činnost misí (V. Groffier), druhá rozšíření jednotlivých náboženských vyznání v Evropě (Hickmann), z třetí poznáváme činnost misí v Africe (Paumgarten).

Neméně zajímavý jsou velmi četné sbírky obrazů skioptických, nejmodernější to pomůcky názorné. Spolek Skioptikon ve Vídni vystavuje 18 obrazů ze života Kristova a 5 z dějin apoštolských, gymnasium kremsmünsterské 100 obrazů, a to návštěvu u sv. Otce, katakomby, obrazy slohů chrámových a obrazy k dějinám církve. Pěkná je sbírka 144 obrazů skioptických, obsahujících výjevy ze St. a Nov. zák., jež vystavuje neúnavný propagator myšlenky této prof. Dr. J. Neveužil z Uher. Hradiště.

Důkladnější prohlédnutí všech pomůcek zde vystavených přesvědčuje zajisté každého, kdo o učivo náboženské se zajímá, že katecheta, spojuje-li výklad svůj při příležitosti s použitím četných a vhodných těchto pomůcek, může nejen předmět svůj učiniti žákům zajímavým, ale pojmy a vědění i vědomí náboženské hluboko zasaditi v duši žáků svých, neboť četné z pomůcek zde vystavených, ač užíváno jich na školách středních, zajisté s prospěchem a vhodně posloužiti mohou i na školách obecných a měšťanských.

Dr. Ign. Steinochr.

Promluva na IV. neděli po velikonocích.

Upravil FR. HANUŠ.

*»Nyní však jdu k tomu, který mne poslal.«
Jan 16, 5.*

Cestující, kteří odcházejí do vzdálených zemí a končin, přinášejí vždy s sebou úřední vysvědčení a doporučení, dle kterých úřady v cizině se mohou přesvědčiti o původu a zaměstnání cestujících. Takové listy velmi vhodně doporučují cizince. Přes to však Říman Kato užíval k tomu konci jiného prostředku. Když spravoval totiž úřad censorský v Římě, neprohližel tak vysvědčení cizinců, kteří přišli z dalekých krajův a ucházeli se o římské občanství, nýbrž spíše ruce. Když se ruce leskly a byly měkky, odmrštil takového člověka, poněvadž byl zvyklý zahálce a obecnímu zřízení škodlivý; měl-li však ruce otužilé a mozolovité, považoval žadatele za hodna, aby mu bylo uděleno římské právo občanské.

Kristus, Syn Boží oznámil svým apoštolům po dokonané pouti smrtelným životem svůj odchod k Otci: »Jdu k tomu, který mne poslal.« Přinesl snad také ověřovací listinu do nebeského města? Ovšem! Přinesl onu listinu, která byla v domě v Nazaretě sestavena, přišla poprvé na denní světlo v Betlémě a na hoře Golgotě byla zpečetěna, totiž své vlastní tělo, které svědčilo o přesně vykonané úloze, pro kterou byl na svět poslán. Výrokem věčné pravdy mohl oznámiti, že ve své mladosti pomáhal svému pěstounu při pracích tesařských, ve svém mužném věku procházel krajiny, města, vesnice a při tom hlásal slovo Boží, konal zázraky, uzdravoval lidi na těle i na duši, zkrátka, že nebyl nečinný ani okamžik v celém svém životě.

Za tímto vznešeným příkladem chceme dnešního dne si umíniti, že i my budeme neustále pracovati, ale zároveň varovati se zahálky, poněvadž tato jest nejen pramenem mnoha hříchů, nýbrž hlavně proto, že *zahálčivý člověk protivi se Bohu i přírodě a ochabuje na duši.*

1. Zahaleč protivi se Bohu, poněvadž nikterak nepřispívá ke cti a chvále Boží a neplní tak jeho nejsvětější vůle. Je totiž výslovná vůle Boží, aby člověk nezhálel, nýbrž pracoval. Když jej Bůh z ničeho povolal v život, postavil jej do rozkošného ráje, k jakému konci? Aby pracoval. Adamu bylo tedy dle božského nařízení pracovati, pěstovati, orati, sít a sázeti.

Avšak nebyla země, dokud nebyla obtížena kletbou hříchu, tak úrodná, aby bez obdělávání přinášela plodiny všeho druhu v hojnosti? Zajisté! Proč tedy bylo Adamovi se namáhati? »Aby nebyl zahálčivý,« odpovídá krátce a správně starý spisovatel církevní a s ním celá řada svatých otců. K nim druží se i sv. Bernard, který tvrdí. Byl-li praotec pokolení lidského určen v ráji ku práci, kdo by měl za to, že jeho potomci v slzavém údolí jsou tu, aby nic nepracovali? Kdo tak myslí, mýlí se; člověk je ku práci narozen. Kdo na tomto světě vede lenivý život, jedná proti vlastnímu určení, proti rozkazu Božímu.

2. Zahaleč však protivi se nejen Bohu, nýbrž také odporuje celé přírodě; neboť vůli dobrotivého Boha nám dokazují svým příkladem všechny ostatní tvory: neníť jediného, který by neměl určitého zaměstnání. Jak podivuhodné pletivo utkávaří ze sebe pavouci; jak neumavně pilně připravuje včela med; jak dobře zřízenou společnost mají mravenci; do jak umělého tkaniva se zahaluje bourec; jak namáhavě staví ptáci svoje hnízdo a živí svoje mláďata! Ano, povznesme

se, drahé dívky, ještě více a vzývejme svatou vůli Boha nejvyššího moudrého, který miluje práci a má ošklivost před leností, vzývejme tuto svatou vůli i v neživé přírodě.

Všecky tvory, i neživé, učil Bůh k jistému účelu. Stvořil slunce, aby osvětlovalo i zahřívalo tuto zemi a dodávalo vzrůstu květinám. Stvořil hvězdy, aby svou krásou a svým souladem byly stálým chvalozpěvem všemohoucnosti Tvůrce. I nejmenší zvířátko, i nejmenší květinka na pohled tak nepatrná, má svůj účel ve světovém řádu; a kdyby neměly svého účelu, nebyl by jich Bůh stvořil. Všecko má úkol, aby spolupracovalo k Boží oslavě. Jenom lenivý žák by měl se vyhýbatí tomuto určení? Není zajisté hoden, aby byl jej Bůh povolal k životu z ničeho. Všecky tvory, živé i neživé, mají jej v ošklivosti jako netvora.

3. Takové dítě, které vyhýbá se práci tělesné, bývá obvykle též líné na duchu. Ptej se takového dítky na věci, které se týkají jeho vlastní spásy, a nalezneš je úplně nevědomé. Mnohdy neví ono, že jest jeden Bůh, že jsou tři božské osoby, která božská osoba se vtělila; neví, proč Kristus Pán stal se člověkem. Neznají desatera Božích přikázání, neumějí ani neobvyklejších modliteb, nevědí, kolik je svátostí a k čemu která svátost byla ustanovena. Takové dívky jsou lhostejny, jdou-li na mši sv. nebo se potulují venku a oddávají se hře v neděli a ve svátek. Nikterak se jim nekřivdí, že žijí jako nemá tvář, a nechybí mnoho, aby podobně neuměly, poněvadž jako zvíře nemají vědomosti o Stvořiteli. Takové dítě zapomíná na svou matku, která již záhy vštěpovala mu bázeň k Bohu a učila jej modliti se, zapomíná na otce, který v potu tváře pracuje a stará se, aby dítě mělo potřebný oděv, pokrm i knihy, aby mohlo v učení prospívat.

Lenivé dítě hřeší proti sobě, poněvadž neužívá prostředků příhodných, aby pokračovalo na cestě ctnosti a stávalo se vždy světlejším. Prohřešuje se proti své duši, poněvadž tak líknavě pečuje o svou spásu. Hniloba se v něm zahostila, poněvadž nežije pro Boha ani pro dobro. Je vlastně na duši mrtvo, jak významně poučuje písmo sv.: »Znám tvoje skutky; máš jméno, že žiješ, a jsi mrtve.« (Zjev. 3, 1.)

Když tedy, m. d., vidíte, jak zahálka se protiví Bohu i přírodě a jak sám škodíte si na duši, zajisté neklesnete na mysli, nýbrž vzmužíte se a budete rády se modliti i učit, abyste dokázaly, že jste tu ve škole na pravém místě.

Vypravuje v té věci jistý kazatel povznášející příklad také pro vás. Bylo to roku 79 po Kr., když sopka Vesuv v Itálii byla jako v plameni a chrlila žhavé kamení i popel v nevidaném množství. Obyvatelé měst Herkulana a Pompejí prchali zděšeně, aby zachránili alespoň svých životů; avšak vojín, který stál na stráži, nehýbal se s místa. Prchající naň volali: »Pojd s námi!« Avšak voják mlčel a krácel odměřeně na vyměřeném místě. Jiní jej zasypávali výčitkami: »Což pak jsi pozbyl rozumu? Brzy tě zachvátí žhavá láva a zahubí tě.« A co odpověděl voják: »Já musím zůstat, až budu vystřídán, neboť to je moje povinnost.« Ubohý muž! Osmnácte století trvalo, nežli jej vystřídali. Ale, co pravím: »Ubohý muž.« Byl podivuhodný ve svém úchvatném a prostém hrdinství, poněvadž ve službě neznal ničeho jiného než svou povinnost: »Já musím, nesmím, je to moje povinnost!«

Práce, učení a služba Boží tě bude těšiti, budeš-li je považovati za svou povinnost; po práci bude ti pak milo odpočinouti. Léta ubíhají, a než se nadáš, uplyne doba školní, a blaze tobě, až budeš kráčet z těchto bran školních do obtížného života, budeš-li ozbrojen pevnou věrou a potřebnými vědomostmi. Jen tak se můžeš nadíti, že Bůh bude tvým snahám žehnati. Amen.

Promluva na V. neděli po velikonocích.

Napsal EM. ŽÁK.

»Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám.«
Jan 16, 23.

Když král Franků Chlodvík pomocí Ježíše, kterého jako pohan v bitvě své proti Allemanům vzýval, r. 496 zvítězil, zavrhl své modly a stal se křesťanem. A tu jako na znamení svého obrácení, kázal svůj erb královský proměnit. Tři černé želvy, jež byly na jeho štítě, zaměnil za tři bílé lilie v modrém poli. Želvy — obrazy těžkomyslnosti a beznaděje, výrazy pohanského názoru světového, vyměnil za tři lilie, znamením tří božských ctností: víry, naděje a lásky. A blankytný jas štítu měl hlásati radost a naději života křesťanského.

Dnes vedle čtení sv. evangelia i Spasitel svým apoštolům a všem, kdož skrze ně k poznání věčné pravdy dojdou, dává znak víry, štít v bojích života, erb synovství Božího, a to jest: *modlitba*. »Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám.« (Jan 16, 23.) Modlitba má býti jejich štítem, Ježíš má zníti na tomto štítě nápis. Modlitba má je síliti v dobách protivenství, má jim vymoci darů nebes, má býti znamením jich duchovního života a stálého spojení s Ježíšem. Uvažujme proto dnes krátce o významu modlitby v životě lidském vůbec.

1. Jeden z největších darů, jež člověk z rukou stvořitelových byl obdržel, jest jistě dar řeči. Ona, jsouc projevem vyššího života duševního, projevem rozumné duše, tvoří nepřeklenutelnou propast mezi říší nerozumných zvířat a lidstvem. Ji takorčka přenášíme své city v soucitná srdce jiných, hojíme své strasti a zdvojnásobujeme své štěstí. A jako řeč jest znamením života lidského, tak *modlitba jest znamením života křesťanského*, jest projevem živé víry v Boha a rozmluva s ním.

Kdo se nemodlí, jest duchovně mrtev, nežije život vyšší, život křesťanský; a kdo k modlitbě se vrací, počíná též znovu žiti. *Modlitba jest všeobecný a první projev víry v Boha vyznání naší odvislosti a odevzdání se v jeho prozřetelnost.*

Řecký dějepisec Plinius vypravuje o slavicích, že tak si libují ve svém zpěvu, že mnohdy čtrnácte dní a nocí nepřestávali klokotati, jako by závodili jeden s druhým zpívati vždy lépe a lépe. A láskou ke zpěvu prý tak bývají jati, že často znaveni, hrdélka svá ke zpěvu otevírajíce, klesají a zmírají. Konec zpěvu je znamením jich skonu.

Modlitba jest sladkým zpěvem duše k Bohu. Kde modlitba dozněla, tam člověk přestává Bohu žiti, tam mizí vědomí náboženské. A člověk bez modlitby jako zmírající pták klesá níž a níže, zmocňuje se ho prázdnota duševní, nechut a rozmrzelost, ba mnohdy i zoufalost.

Nedím však, že každá naše modlitba jest již tak spořádaná, jak se sluší. Snad mnohý starostmi o věci pozemské jat, nemůže ve chvíli své večerní modlitby ochablé perutě duše své ihned tak napiati, aby zalétl až k trůnu Hospodinu. Říká nábožná slova, co za tím duch jeho nedovedl se odloučiti ještě od oněch záležitostí, jimiž se celý den zabýval. Modlí se pouze ze zvyku. Ale zvyk tento přece uchovává. Nedovedl by spočinouti na lůžku, dříve nežli by nesklonil kolena k modlitbě. A právě tento zvyk jednou snad uchová ho od malomyslnosti a zoufalství. V těžkých dobách života snad tento zvyk modlitby přivede ho k jiným myšlénkám, k novým nadějím. Modlitba bude mu jako onen tajemný žebřík Jakubův, po němž duše vystupuje k nebesům a po němž trpělivost, odevzdanost do vůle

Boží, naděje — dary nebeské — snášejí se do srdce člověka. A snad teprve v této chvíli, když bouře duševní modlitbou v člověku se tiší, přesvědčí, jaká síla a moc spočívá v modlitbě, která nás přes všechny strasti pozemské vysoko pozvedá z tohoto údolí slz a nářků k sídlům věčného pokoje v nebesích.

Často přes úrodné nivy věje jižní vítr, horký a suchý, že všechny byliny vysušuje, jejich stvol se kloní, listy vadnou a květ již již opodává. Ale Bůh sesílá za noci rosu. Jako čisté dýmky usazují se bohaté kapky vodní na uvadlé bylině; z nich ona čerpá potřebné životní síly, že zase mdlou hlavu svoji pozvedá a květ její ve vši své leposti znovu se otevírá. A podobně, draží přátelé, děje se i v životě člověka. Nastanou doby, kdy všechny radosti pomínou, naděje nejlepší se láskou a člověku zbývá jedině přání: zemřít, tiše shasnouti, jako když hyne uvadlý květ. Ale modlitba jest mu jako rosa jitřní. Ona člověka posílí a vlévá novou lásku k životu, jest mu *pramenem útěchy*.

2. Ale modlitba není jen lékem a jako štítem člověka v dobách zármutku neb nebezpečí, ona má býti *denní posilou duše, její chlebem*, aby křesťan povinnosti své rád a vytrvale konal. A jako ta matka země jen tomu skytá chléb, kdo ji neúnavně, rok co rok pluhem vzdělává a kypří, tak i Otec nebeský jen tomu žehná a tomu dává zdaru ve všech jeho pracech, kdo denně jej prosí, pravidelně, často se modlí.

Slavný židovský učitel Hillel měl velmi nadaného žáka, který pilně se učil a rychle ve vědomostech pokračoval. Ale nerad se modlil. Myslil si v duchu: »Nač a k čemu tak často se modliti? Potřebuje snad Bůh všemohoucí našich slov a proseb, když nám má pomoci? Vždyť i dobrý otec nečeká na prosby synovy, ale sám ve své lásce, nežádán a neprošen dává svému synu, čeho potřebuje.« Ale Hillel vyvedl brzo svého žáka z klamného náhledu. Kdysi usedl smuten do zahrady pod palmu a hlavu maje skloněnu tvářil se, jako by se rmoutil. A když se jej tázal jeho žák po příčině smutku, pravil: »Mám přítele, který vytrvale pracoval a role své osíval. A ono hojně dávalo mu úrody. Nyní však pohodil pluhem a nechce více půdu vzdělávati. Chce ponechati všechnu práci Bohu a přírodě. Napomínal jsem ho, chtěl jsem mu vymluviti, že jest jednání jeho pošetilé. Ale on nedá si říci; a tak lituji ho, že zchudne a bída jen bude u něho hostem.« —

»Ale to jest jen opovážlivé spoléhání na Boha,« odvětil žák. To jest všeho odsouzení hodno, když nechce sám pracovati a se přičiňovati.« A učitel na to: »Ty's sám ten, který tak jedná. Či nespoleháš ty opovážlivě na Boha, když modlitby zanedbáváš? Modlitby i práce jest potřebí, aby člověk prospíval, a kde jednoho se nedostává, tam práce se nedaří. Neboť ten, jenž přikázal nám: »*Modli se a pracuj*«, chce býti prošen, aby názor zachoval v pokoře a oddanosti. Nesmíme na zdárný výsledek práce pohlížeti jen jako na ovoce svého přičinění, ale též jako na ovoce požehnání Božího, které jsme modlitbou svolali na svoje dílo.«

A všimněme si v ruchu všedního života, že mnohý pracuje až do úpadu, od časného rána do pozdní noci, pracuje o všední dni právě tak jako v neděli a svátek. Klidu nedělního nezná. A přec jen nespokojeně živoří a jedva získá to, co k uhájení holého života jest nejnnutnější. V čem toho příčina? Nikoli poslední, ale první příčina toho tuším je v tom, že zapomíná se modliti. Nestrhuje požehnání Boží na svoji práci. Bůh chce býti prošen, máme-li se zdarem praco-

vati, chce, abychom uznali svoji nedostatečnost a sklonili se k pokorné modlitbě, volali nebe na pomoc k naší práci.

Kéž nikdy nezapomínáme modlitby! Jako mořská voda jediné solí, jež v ní jest obsažena, chráněna jest před rozkladem a hnilobou, tak modlitba zachovává člověka v pokojné náladě myslí, aby vesele povinnosti své konal. Modlitba udržuje v něm život duchovní, a spojení jeho s Bohem. V duši člověka, který se nemodlí počíná rozklad, nastává duchovní smrt. — Budiž i vám drazí přátelé modlitba chlebem duše a potřebou života. Ji zachováte si požehnání Boží na cestě tohoto života; modlitba bude vám klíčem, jímž jednou i brány věčného života si otevřete. Amen.

Promluva na VI. neděli po velikonocích.

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

»I vy svědectví vydávati budete, neboť od počátku se mnou jste.« Jan 15, 26.

Pán Ježíš stál před Pilátem a promluvil věkopamátná slova: »Já proto jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě!« A hle, za nedlouho po slovech těch vychází Kristus zbědovaný ze vrat paláce Pilátova, na šíji skloněné těžký kříž, na skráních korunu trnovou — a než večer chýlí se ku hradbám Jerusalemským, zpečetuje krví svou svědectví, jež vydal pravdě.

Síla božského svědectví, která na Kalvárii postavila kříž a třetího dne v Getsemaně zachvěla zemí a odvalila kámen náhrobní, neměla vyhynouti v církvi, jež vypučela a vyrostla z otevřeného boku Syna Božího! »I vy svědectví vydávati budete!« Slova ta řekl Spasitel apoštolům a dal je odkazem všem věkům budoucím.

1. Srdce naše se chvěje, čteme-li v řádcích sv. evangelia, co Bůh slibuje těm, kteří pravdu jeho hlásati budou. »Ven ze škol vyženou vás, ano přichází hodina, kdy každý, kdo vás zabije, domnívati se bude, že by Bohu sloužil!« V údivu tážeme se: Což pravda Kristova žádá i svědectví krve? — Ach, Bůh svědectví takového by nežádal, ale žádal je svět, aby vida apoštoly umíratí u kříže Kristova, zvolal jako setník pod křížem: »Jistě že ten, který poslal je, Synem Božím byl!« A toto svědectví krve dali téměř všichni apoštolové božskému učení Ježíše Krista. Petr na pahorku Vatikánském rozepial na kříži ruce své, aby v srdci Říma věčného utvrdil stolec pravdy Kristovy. Pavel krví svou posvětil cestu ošijskou, Jakub mladší umíraje u chrámu Jerusalemského, vyznával Krista Messiáše, Juda Tadeáš krví svou psal počátek dějin církve Páně v Persii. Sv. Matouš mučednictvím svým utvrdil v Arabii své evangelium, sv. Ondřej rozepial v Patrase na kříž olivový, až do dechu posledního hlásal zástupům dole stojícím božství Kristovo; sv. Tomáš proboden byv u Kalaminy kopím nevěřících, modlil se za obrácení vrahů svých; sv. Bartoloměj s kříže mluvil pln nadšení posvátného ke katanům o lásce Syna Božího, který umíral za nepřátele své. Sv. Filip zasypán byv kamením, zbudoval ve Frygii pomník věkovitý pravdě Kristova evangelia, sv. Šimon Horlitel vydal v Persii tělo své na rozřezání, aby Kristu získal duše nesmrtelné; sv. Matěj obrátil Hábeš mučednictvím svým; sv. Jakub stat byl v Jerusalemě na svědectví božské pravdy. Do posledního písmena splnili apoštolové závět Kristovu: »Vy svědectví vydávati budete!« Za pravdu,

ketrou hlásali, dali život svůj, na hroby své položili Kristovo evangelium, na němž písmem pravdy plamenná psána slova: »Nebesa a země pominou, ale slova má nepominou!«

2. M. j.! Výrok Kristův: »Vy svědectví vydávati budete!« platí i nám. Jsme učedníky Kristovými, na křtu sv. slíbili jsme věrnost, přísahali jsme na prapor jeho svatý. A povinnosti naší? Hlásiti se k němu vždy a všude až do posledního dechu!

Není možno mysliti si pevnou, vyjasněnou povahu bez určitého citu a přesvědčení náboženského. Vynikající myslitel de Molinari napsal, že hledal bezbožectví s největší pečlivostí u mudrců všech věků a že ho nenalezl. Kdo hledal pravdy, došel vždy k určitému poznatku bytosti vyšší, k určité víře, o níž pak podepřel život svůj mravní a společenský. Křesťan podepírá víru a život svůj mravní o evangelium, jež stvrzeno jest smrtí a z mrtvých vstáním Syna Božího. Šavel Tarsenský odložil knihy rabinů a spisy pohanských filosofů, když Kristus vzkříšený promluvil k duši jeho: »Šavle, poneseš jméno mé!« Od chvíle té celý život jeho jest prozářen světlem učení Kristova; proň trpí a umírá, vědom jsa toho, že Kristův býti znamená životem smrtí svědectví vydávati pravdě Kristově.

Když Varanes, král perský, všemožně usiloval sv. Benjaminu jáhna od víry katolické odvrátiti, tázal se ho jáhen: »Oznam mi, ó králi, jaký rozsudek bys vynesl nad vojínem, který by vojsko tvé opustil a k nepřátelskému by se připojil?« — »Odsoudil bych ho k nejukrutnější smrti!« odvětil král. — »Jak kruté smrti hoden by byl ten,« doložil sv. Benjamin, »jenž by Boha svého a Pána všech věcí se opovážil zapřiti pouze proto, aby chatrnému stvoření se zalíbil!«

Jako vladař žádá věrnosti od svých poddaných, tak i Pán Ježíš žádá věrnosti od nás. »Kdo mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích, a kdo mne zapře před lidmi, toho i já zapru před Otcem svým.« Ve slovech těch obsažen rozkaz, odměna i trest. Čteme v životopise sv. Vincence jáhna a mučedníka, že povolán byv za Diokletiana k soudu a nucen vyhrůžkami smrti k modlářství, zvolal odhodlaně k soudu: »Tys nám víru zapřiti radil; nuže věz, že mezi námi křesťany za ohavnost se pokládá zapřením víry rouhati se Bohu. A proto veřejně vyznávám, že ctitelové náboženství Kristova, jsme a služebníci jednoho Boha živého!«

A příklad věrnosti ku Kristu v srdcích mladistvých? Když Chios dobyt od Turků, jinoši z rodin nejvznešenějších odvedeni do Cařihradu. Určení jsouce pro službu sultánovu, měli se vzdáti víry Kristovy. Nejprve sliby, pak bičováním nuceni byli k odpadu. Marny však byly sliby, nadarmo bičování. Když po mnohém mučení již ani mluvit nemohli, měli vyzdvihnouti ruce na znamení, že od křesťanské víry odpadají. Ale nikdo tak neučinil, ba každý ze statečných vyznavačů Kristových tak pevně přitiskl ruce své k pršům krvácejícím, že ani za živa ani po smrti mu jich odtrhnouti nemohli.

A co příkladů hrdinného svědectví božského učení Kristova nalézáme v dějinách církve Boží u národů, kde učení Páně v dobách nejnovějších vydává první kvítí své.

Za pronásledování křesťanů v Tongkinu, zemi s Čínou sousedící, vydali mezi jinými svědectví Kristu mladiství mučedníci Dominik Thu a Dominik Thuan. Poslednější — téměř ještě dítě — snesl s neobyčejnou trpělivostí muka a bi-

čování, tak že všichni se divili. Po měsíčním žalářování, když marným byly všechny pokusy k odpadu je přivést, vedeni byli na popraviště. Cestou zářil obličej jejich radostí, že pravdu sv. víry mohou krví svou zpečetiti. Největší radost jevil mladíčký Thuan; zdálo se, že nemůže již dočkatí se ani chvíle, kdy život za Krista položí. Sotva že došli na místo popravni a soudce nařídil, aby poklekli a šiji obnažili, svlékl rychle Thuan roucho svrchní a první nastavil šiji pod meč popravčí.

3. Vydejme i my svědectví Kristu! A co je svědectvím nejjasnějším, že Krista Boha vyznáváme? To je život dle víry jeho. »Ne kdo mi říká: Pane, pane, ale kdo plní vůli Otce mého!«

Bohatý, rozmařilý Korint, když přijal víru Kristovu, stal se obcí svatých, tak že sv. Kliment ke křesťanům korintským napsal slova památná: »Každý se diví vaší skromnosti a důstojnému chování. Rodičům prokazujete povinnou úctu, mladším jste vzorem mravův a počestnosti. Jste poníženi bez pýchy; raději posloucháte, než poroučíte. U vás je nevinnost, upřímnost, milosrdnost zvláště k chybujícím. Jak krásné svědectví živé víry vydáváte svými skutky!«

M. j. Nebudme pouze křesťany katolickými dle jména; neboť povrchnost ubíjí povahu, ničí mrav, otravuje srdce, zabíjí duši. Budme však křesťany skutky: čistotou mravů, svědomitým plněním svých povinností, srdečnou zbožností a tím podána nejkrásnější svědectví Kristu a jeho božskému učení. Amen.

Náměstek Kristův o výchově a školství.

Rozhlédneme-li se ve všech zemích po veřejném životě, poznáváme správnost názoru, že hlavní boj ve společnosti lidské vede se o školu. Proto všechny politické strany ze všech sil usilují, aby do svých rukou dostaly školství; neboť pak určí si základy výchovy vládnoucí strana dle svých zásad. Mají tu katolíci zůstatí pozadu, když náměstek Kristův prohlásil, že škola je posledním bojištěm, na kterém se rozhodne o naši budoucnosti?

Zvláště katolická církev má právo i povinnost usilovati o organizaci školy ve smyslu náboženském, poněvadž je zakladatelkou školství. Ohler ve své učebnici o výchově a vyučování, líčí rázovitými slovy tuto pravdu: »Katolická církev je matkou školy vůbec a v nynějším smyslu národní — obecné školy zvláště; zakládala ji všude, opatřila jí příjmy a vydržovala ji mnoho století. Když jednotliví národové přijavše srdcem prostě věřícím víru Kristovu, poznávali jasněji důstojnost a určení člověka, zřetel obrácen býval zvláštní péčí k dítkám, přijatým sv. křtem v obcování křesťanské, aby v Kristu znovuzrozeny jsouce, též pro Krista byly vychovány. Touto péčí vznikly různé školy, které se staly brzo vnější známkou obcování věřících. Kde byly křesťané, tam byly i školy, jak v městech, tak v osadách venkovských, a prvními jejich zakladateli a učiteli byli duchovní — kněží. Při chrámech biskupských i klášterních zakládány jsou školy vyšší, tak církev pečovala opravdu a úsilovně, aby byla veškerá mládež vyučována a vychovávána. Později jednotliví panovníci zakládali vysoké školy, tak zvána lycea, university, avšak národní školu ponechali vždy církvi a kněžím.«

Právo církve je historicky zaručeno; nedivme se tedy, že Lev XIII., jehož 25letou památku papežské vlády jsme nedávno konali, ve všech fásích životních

tuto myšlenku šířil a jí hájil, ano prohlásil tuto otázku za životní úkol církve katolické, když již mnozí naši chtěli smířiti se s interkonfessní školou: »Otázka školská je pro křesťanství ve význačné části lidské společnosti otázkou na život a na smrt.«

Orgán vídeňského katechetského spolku »Christlich-pädagogische Blätter« uvádí v čísle 5. t. r. přehledná data o činnosti Lva XIII. v tomto oboru, z nichž vybíráme některé čelnější výroky papežovy o křesťanské výchově.

Lev XIII. již jako arcibiskup v Perugii v pastýřském listě postním r. 1864 obíral se jasně a důkladně základy a činiteli výchovy, ve své diecési všechna díla výchovy a vyučování ze všech sil podporoval. Tím větší měrou rozšířil tuto svou blahodárnou činnost jako náměstek Kristův na celý svět katolický.

V různých encyklikách vyložil zneuznávané nyní zásady, práva a povinnosti výchovy; dovozoval nadšenými slovy, že to právo záleží v rodině a že otec není mandatářem státu a že dítě není majetkem společnosti. Stát ani společnost nemá práva mísi se v náboženské vyučování dítěte a něco o tom ustanovovati; pouze církvi toto právo přísluší, poněvadž dítě křtem sv. se stalo údem jejím, poněvadž vystupuje vůči rodině ne v podobě státu jako dočasná společnost ku podpore pozemského blaha, nýbrž jako božské zřízení k dosažení věčné spásy. Naproti tomu má stát právo a povinnost chrániti práv rodiny a jejích členů, tedy též práva dítěte na výchovu. Proto mu přináležejí podporovati církev v jejích snahách ve příčině náboženské výchovy svou vážností a svými prostředky.

Dokud byl na stolci svém v Perugii, vystoupil ve zmíněném listě z r. 1864 proti tvrzení, že »výchova a vyučování má býti ve shodě s požadavky tohoto světa svobodna ode všech předsudků.« A táže se: »Porozuměli jste někdy skutečnému významu těchto slov, která plynou se rtů nerozvážných rodičův nebo příliš sebevědomých vychovatelů? Nikdo nepopírá, že také na všechny metody lidského umění vychovatelského nové světlo se šíří, že nové pokroky se ukazují. Než tito mužové, kteří tak tvrdí, mají zcela jiné pojetí, zcela jiné názory. Vyučováním a výchovou bez předsudků rozumí denní rozhovor takovou, která se hodí pro rodiny všech náboženských vyznání, zvyklé nejrozličnějším způsobům bohoslužby, stejnoměrně pro protestanty jako pro židy. Jedná se tu o výchovu, která nebere zřetele na všechny zevnější úkony a povinnosti křesťanské a která na to je vypočtena, aby obeznámila mládež se »svobodou svědomí« a lhostejností vůči každému náboženství. Taková výchova má mládež uvykat, aby náboženství odbývala způsobem, který sice je neslučiteln s neproměnlivostí katolického dogmatu a mravností evangelia, jehož však se žádá ve jménu »socialních požadavků« civilisace, převahy naší doby a podobných světských úvah. Taková výchova má konečně člověka k takovému »svobodnému« a radostnému životu uzpůsobiti, aby viděl v tomto poslední cíl vši jsoucnosti a svoje nejvyšší určení.«

Námitku, že interkonfessní výchova náboženského vzdělání nevylučuje, jak právě v Rakousku se zhusta tvrdí, vyvracel tehdejší kardinál perugijský slovy téhož listu: »Nevylučuje-li taková vychovávací soustava náboženského živlu zřejmě, jedná se s tímto přece tak povrchně a bez souvislosti, že nemůže naplniti duše mládeže dokonalým poznáním, pravou láskou, svědomitou poslušností, vyznáním katolické víry, vycházejícím ze srdce.«

(DOKONČENÍ.)

❧ RÚZNÉ ZPRÁVY. ❧

Úmrtí. Dne 21. dubna zemřel kolega Josef Janeček, katecheta v Lysé n. L., po po delší trapné nemoci. Pohřeb konal se ve čtvrtek 23. dubna za účasti 26 kněží. Zesnulý narodil se 8. dubna 1864 ve Třti u Turnova, na kněze byl vysvěcen dne 24. května 1891. Vydal vlastním nákladem sbírku obrazů ze Svaté země. R. i. p.

Osobní. Jmenování byli: Dr. Al. Soldát, mim. prof. cirk. práva čes. bohosl. fakulty v Praze, ord. komisaři farář Ant. Nepil na realce v Praze-VII., Jos. Smělý, far. v Ratencích, na gymnasiu v Kolíně, probošt V. Kotrch na gymnasiu v Roudnici a děkan Ed. Raus na gymnasiu v Rokycanech; Boh. Neumann, gymn. katech. v N. Brodě, bisk. notářem; Jos. Kepl, zat. katech. v Jaroměři, kaplanem v Něm. Bělé; K. Frydrych na měst. chl. šk. v Krnově; Ed. Ulrich zat. kat. na ob. šk. chl. ve Šternberku; definitivně: Fr. Hankowetz na měst. chlap. šk. v Chebu, Jos. Hofmann na ob. dívčí škole ve Vršovcích, Jan Konopík na ob. škole chlap. na Král. Vinohradech, Em. Mareš na měst. a obec. školách v Unhošti, Karel Schöniger na měst. chlap. škole v Schönbachu, J. Vřešťal na dívčí měst. šk. v Praze na Maninách, Fr. Žundálek na ob. dívčí škole v Praze-Holešovicích, Leon. Sychra na ob. šk. v Č. Třebové, J. Petr v Chýnově, Václ. Chalupský ve Volyni, Jos. Hladký v Jaroměři.

Akce vídeňských katechetů. Vídeňský katechetský spolek spojil se s katolickým učitelským spolkem dra. Vavřince Kellnera za příčinou volby zástupců učitelské rady do okresní školní rady. Tito zástupcové mají upravit dosud nepřátelský poměr k zastupitelstvu obecnímu; liberální učitelské nesympatizuje nikterak s katolickou většinou na vídeňské radnici a působí jí stále překážky. Zástupcové učitelské mají se v okr. školní radě starati, aby vídeňské školství bylo přiměřeně upraveno dle požadavků pedagogických. Tento vývoj souvisí s hmotným zaopatřením učitelské; proto zástupcové budou pečovat důrazně o zvýšení služného.

Nedostatek katechetů ve Vídni. V hlavním městě říše rakouské je letos 356 obecných a měšťanských škol se samostatnou správou a se 193.677 dětmi, a to 95.085 hochy a 98.583 dívkami. Z těch náležejí 171.403 dívky (84.634 + 86.769) římsko-katolické církvi. V náboženství je

vyučuje 267 duchovních osob, totiž 58 definitivních katechetů, 46 sjednaných učitelů náboženství a 163 z duchovní správy: Vyučují celkem 5549, světských učitelů pak 972 náboženské hodiny. Letošní náklad na katolické náboženství činí 377.700 K, z čehož dostávají definitivní katecheté 155.340 K, kněží z duchovní správy 73.154 K, zjednaní učitelé náboženství na měšťanských školách 44.360 K, na obeených 35.920 K, světských učitelů 47.520 K. Nedostatek duchovenstva zavinuje tyto poměry ve Vídni, tak že není možno ustanovit dostatečný počet katechetů samostatných.

Místní školní rada o službách Božích.

V čísle 1. tohoto ročníku uveřejnili jsme zprávu o místní školní radě žižkovské, která dala správám škol právo dispensovati veškerou žactvo od nedělních a svátečních služeb Božích za mrazivých dnů. Ukázali jsme, že tento nálezk byl nezákonný. Byl také zrušen výnosem c. k. okresní školní rady v Žižkově č. 127 ze dne 29. ledna 1903, který tuto uvádíme: »Dle učiněného sem oznámení nejd. kníž. arc. konsistoře v Praze ze dne 2. ledna 1903 č. 14565 vydala místní školní rada vynesemím ze dne 26. listopadu 1902 č. 6214 ředitelstvím a správám škol v Žižkově ve příčině náboženských cvičení školní mládeže zvláštní nařízení, jež odporuje platným nařízením o cvičení těchto a zasahuje neprávem do kompetence c. k. okresní školní rady. Ježto mimo to vůbec nejasná stylisace vynesemí tétož zavinila, že jednotlivé správy škol osobují si na jeho základě právo, aby samy o tom rozhodovaly, mají-li služby Boží býti konány čili nic, což ovšem přiči se zřejmě nařízení c. k. zemské školní rady ze dne 30. září 1893 č. 21783 z. š. r., jímž uveřejněno bylo vynesemí nejd. k. a. konsistoře v Praze ze dne 16. května 1870 č. 3633 ve příčině náboženských cvičení katolické mládeže školní vydané, nařizujeme ředitelství a správě školy, aby i dále ve příčině konání náboženských cvičení přísně řídila se toliko dotčeným nařízením c. k. zemské školní rady ze dne 30. září 1893 č. 21783 z. š. r., pokud se týče vynesemí nejd. kn. arc. konsistoře v Praze ze dne 16. května 1870 č. 3633 nařízením tím vyhlášeným. Tím vynesemím místní školní rady ze dne 26. listopadu 1902 č. 6214 pozbývá platnosti. Předseda c. k. okresní hejtmán: Smutný m. p.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

O přípravě k sv. zpovědi a k sv. přijímání.

Napsal EM. CÍVKA.

Nehodlám mluvit o řádné přípravě k první sv. zpovědi a k prvnímu sv. přijímání, anebo vybízeti, aby každý katecheta věnoval největší péči a pílí této přípravě. Doufám, že se tak děje všude, a že každý pokládá tuto práci za nejdůležitější a nejpotřebnější z celého působení svého ve škole. Na prvím přijetí těchto svátostí záleží jistě nejvíce. Dojmy z prvních úkonů posvátných bývají nejsilnější a působí mocně i v životě budoucím.

Než mýlil by se, kdo by se domníval, že učinil zadost úplně své povinnosti, když připravil žáky důkladně k první sv. zpovědi a k prvnímu sv. přijímání k následujícím však že není potřebí přípravy žádné. Snad si myslí, že stačí říci ve škole: Ve středu na druhý týden přistoupíte k sv. zpovědi. Vyzpytujte si dobře své svědomí, opakujte si »já bídny hříšník« a sejděte se svátečně oděni v tu a v tu hodinu. Ve čtvrtek přistoupíte k stolu Páně! — Tak asi zněla celá příprava k oběma svátostem, když jsem chodil do školy obecné i střední, tak prý dosud zní celá příprava na školách mnohých! Nechápu opravdu, jak to možno! Vždyť přece každému katechetovi, i kdyby nebylo žádných nařízení v synodách a v katechetice, již vlastní svědomí praví, že ta prázdná slova nestačí nikterak k řádné přípravě, nýbrž že jest potřeba vždy přípravy upřímnější, důkladnější.

Ale snad namítne někdo: Není třeba pokaždé delší přípravy; byl-li dán žákům důkladný návod k prvnímu přijetí obou svátostí, stačí později jen několik slov, aby známé věci v paměti se oživily a vhodné city v srdci roznítily. Takové tvrzení svědčí o velmi malé znalosti duše dětské. Jen ať zkusí katecheta a před druhou, třetí sv. zpovědí ať zkouší žáky, na př., co jest pokání, které podmínky náleží k hodnému přijetí této svátosti, co jest lítost nad hříchy, kterak svými slovy můžeme vzbudit lítost nadpřirozenou atd., a uvidí, kolik žáků mu správně odpoví. Ale to není všecko. Nezáleží jenom na zevrubné znalosti definic a ostatních částí, ale více ještě na tom, aby žáci s pravou zbožností a vážností na obě svátosti se připravovali. Jest zapotřebí, aby důkladně vyzpytovali své svědomí, aby vzbudili upřímnou lítost a pevné předsevzetí, aby zachovali si čisté srdce k sv. přijímání a ozdobili je božskými ctnostmi; a to vše dovedou, učiní žáci

sami, na pouhé připomenutí, bez návodu svého katechety? Jak se mylí, kdo se tak domnívá! A jestliže někteří lepší žáci by to dovedli, o všech jistě tak za to mítí nelze.

Návod v katechismu, modlitby i nevhodněji upravené, zůstávají vždy u dětí mrtvou literou, neoživují-li jich slova katechety.

Úkony přípravné k sv. zpovědi i k sv. přijímání jsou těkavé mysli dětské vždy poněkud vzdáleny, obtížny, a proto jest povinností katechety, aby znovu a znovu vše potřebné opakoval, vysvětloval, aby novými slovy i příklady probuzoval a rozněcoval již ve škole potřebné city k hodnému přijetí obou svátostí. Ať se neobává, že bude jen známé věci opakovati, vždy najde, čeho dříve ne-vysvětlil tak, jak si přál, vždy shledá u žáků při přijímání obou svátostí nějaké vady a nedostatky, na které třeba upozorniti, aby se neopakovaly.

Mluvíím ze zkušenosti. Jsem již několik let katechetou na střední škole a dříve působil jsem na školách měšťanských; a nikdy jsem nepozoroval, že by delší příprava byla zbytečná. A připravuji dosud pravidelně před každou sv. zpovědí v nižších třídách 2—3 hodiny, ve vyšších dvě a nejméně hodinu.

Než vyjdou žáci z gymnasia, slyší ode mne čtyřicetkrát návod k řádnému přijetí svátosti pokání a nejsvětější svátosti oltářní a poslouchají vždy tato slova ochotně a pozorně. Ano žáci se již těší na tuto přípravu. Variatio delectat. Tu hodinu se nezkouší, nemusí se doma připravovati, již to je dobře naladí, a pak poznávají, jak velikou váhu dává katecheta na tyto posvátné úkony, když není mu obtížno, celou hodinu mluvit. Tím vzniká v jejich srdci přesvědčení o důležitosti těchto úkonů a vzrůstá úcta i vážnost k svátostem samým.

Pro katechetu jsou pak tyto hodiny vhodnou příležitostí, kdy se může k žákům důvěrněji přiblížiti, kdy srdečněji než jindy k nim může promluvit i poskytnouti jim vhodných rad a užitečných pokynů. Tehdáž jest i jeho slovo působivější, poněvadž nestojí před žáky s katalogem v ruce jako učitel, nýbrž jako otcovský přítel, jemuž toliko na jejich blahu a ušlechťení mravním záleží. Že řádnou přípravou ve škole usnadňuje se velmi práce i zpovědníkům, kteří při velikém množství penitentů nemohou jednotlivci mnoho času věnovati, musí též uznati každý.

Netroufám si ovšem tvrditi, že touto důkladnou přípravou dokáže katecheta, aby všichni žáci, až školu opustí, vždy dle nařízení sv. církve obě svátosti přijímali. Ale toho aspoň dojdeme, že dokud jsou na ústavě, zpovídají se upřímně a vážně, dále že hluboko do srdce si vstípi a odnesou pro život úctu a vážnost k oběma svátostem a že dovedou vždy dobře a hodně tyto svátosti přijímati. A to je zajisté užitek pro život náboženský a mravní dosti veliký.

Ale snad ještě namítne někdo: Kde naberu času k této mimořádné přípravě? Náboženských hodin tak málo, někdy ještě svátek, a osnova musí býti probrána. Odpovídám: Obratný katecheta dovede snadno těch několik hodin nahraditi, a kdyby i nějaká mezera ve vědění z té příčiny povstala, užitek z řádného přijetí obou svátostí vyváží mnohonásobně onu škodu zdanlivou.

Opakuji znovu: *Považuji zvláštní, srdečnou přípravu před každou sv. zpovědí a sv. přijímáním žáků za nezbytně potřebnou a velice užitečnou.* Kdo jí zanedbává a opomíjí, ať z pohodlí neb z lehkomyšlnosti či z jiné příčiny, těžce se na žácích prohřešuje.

Promluva na den svaté a nerozdílné Trojice Boží.

Napsal EM. ŽÁK.

Židé za dávných dob z veliké úcty k slovu Božímu říkali, že v Písmě sv. není písmene, na němž by hory viseti nemohly. Chtěli zajisté tím naznačiti, že i jednotlivá slova, které oko letmo jen mívá, a jichž si čtenář nevšímá, hluboký smysl, nevystihlou pravdu často v sobě tají.

A tak zajisté tomu jest. Každá stránka Písma sv. jest nevyčerpatelnou studnicí vážných pravd, jest klenotnicí, v níž nejen zlatá zrnka moudrosti, ale často i tajemství, rozumem neproniknutelná, jsou uschována. A právě o dnešním sv. evangeliu, jež sotva počato hned též končí, slova ona platí v míře nejvyšší. »*Jeden Bůh — ve třech osobách: Otec, Syn a Duch sv.*« Toť krátká věta, již i malé děcko na klíně matky své se naučí a ji opětuje, a přec významem svým tak hluboká a neobstihlá, že pochopiti cele její obsah a rozumem jej proniknouti, ni veleduchové nedovedli.

1. Pohanského mudrce, jménem Simonida, otázal se kdysi král sicilský: »Kdo jest Bůh?« Simonides, nevěda hned na tuto otázku odpověděti, žádal krále, aby mu dal jeden den na rozmyšlenou. Když den uplynul, král opakoval otázku svoji. I žádal nyní mudrc, aby mu dovolil král ještě 2 dni, aby odpověď nalézti mohl. A po dvou dnech žádal 3 dni, až konečně vyznal: »Čím díle o bytosti Boží přemýšlím, tím méně ji pochupuji.« A pravdu děl. Hospodina, jenž přebývá ve světle nepřístupném, rozum náš obsáhnouti nedovede; jeho bytost poznati, pochopiti, toť duši naší, dokud ona na hmotné tělo upoutána jest, naprosto není možno. Člověk, tvor obmezený, přestal by býti člověkem, když by dovedl chápati Toho, jenž časem i prostorem neobmezen, věčný a všudy přítomný, vládne jako Tvůrce celému vesmíru a slovem moci své udržuje jeho síly a zákony.

Sv. Pavel dobře dí: »Nyní vidíme skrze zrcadlo a v podobenství, ale tehdaž (t. j. na onom světě) tváří v tvář.« (I. Kor. 13, 12.) — Že Bůh jest, že jest nejvyšší Tvůrce, Zachovávateľ a Ředitel světa, to rozum jasně poznává. Obdivuplný pořádek ve světě jasně dokazuje jsoucnost Boží. A dobře tudiž napsal Voltaire, říka: »Jako hodiny svědčí o hodináři, tak vesmír svědčí o Tvůrci svém.«

Za blázna bychom prohlásili člověka, který vida hodiny, upíral by, že jsou hodináři; a ještě pošetilejším jest člověk, který jen poněkud poznává zákony přírodní, pozoruje ten stalý běh hvězd, pohyb oběžnic, které v myriádách nekonečným prostorem krouží, a přec jedna druhé nepřekáží, jedna do druhé nevráží, ale v dráze pravidelné všechny se pohybují, — který vše to vida, přec by nepřiznal, že to není dílo slepé náhody, ale dílo bytosti nejmoudřejší, bytosti všemocné — Boha nejvyššího.

Ale jako jest jasno, že Bůh jest, tak nepochopitelno a zde na světě vždy tajemství zůstane: »Kdo jest Bůh?« Svě dílo nám ukázal, svoji bytost však před syny lidskými tu na světě na vždy tají. *Bytost Boží — toť první tajemství*, o něž všecken důvtip lidský jako vlna o skálu stále se rozbíjí.

2. Toto tajemství však spočívá na všech lidech společně, křesťanech, židech, pohanec, zkrátka na všech národech. Jako balvan neviditelný tísní rozum všech lidí každého věku. Jest však druhé ještě tajemství, jež bytost Boží halí a které jest jen údělem křesťanů, údělem těch, jimž Kristus, Syn Boží, světlo

víry pravé rozžehl, a to jest tajemství nejsvětější Trojice Boží. »*Jest jeden Bůh ve třech osobách.*« — Toto tajemství víry křesťanské lpí na rtech všech vyznavačů Kristových od té chvíle, co nejvyšší Učitel lidstva ve slávu Otce svého se odebral.

Neznámý ctitel jeho v temných prostorách katakomb rukou neumělou píše: »*Ve jménu Otce, Syna i Ducha sv.*« — a po půldruhém tisíciletí největší duchové v umění stavitelském a malířském: Michel Angelo a Rafael, s týmiž slovy na rtech dokonávají stavbu a zdobí stěny největšího chrámu křesťanského sv. Petra v Římě. Císař Karel Veliký uprostřed svých věrných umíraje, vzývá nejsvětější Trojici Boží, — a po tisíci letech císař Napoleon, na pustém ostrově sv. Heleny život svůj pozemský dokonáváje, rovněž v ruce Boha trojjediného se poroučí. A kamkoli křesťan sluchu nakloní, ať v dávnou minulost nebo přítomnost, z hlubi pouště i z výšin trůnů křesťanských, z úst teprv pokřtěného syna pohanství právě tak jako z úst nejvýmluvnějšího kazatele stejně zní věta: »*Ve jménu Otce, Syna i Ducha sv.*«

Učení o nejsvětější Trojici jest společno všem křesťanům všech věků. Všem stejně jednoduché slovy svými, a přec stejně nepochopitelné svým obsahem. My známe jen *osoby stvořené*, osoby lidské. A o těch platí ovšem pravda: Kolik tvorů, tolik osob; tři osoby tři — lidi a naopak. Leč Bůh není tvorem. Výše nežli nebe nad zemí, jest bytost a žití Hospodinovo nad bytost a žitím každého tvora, a sami Serafini, již trůnu jeho nejbliže stojí, nekonečně rozdílní svou bytostí jsou od bytostí Boží.

Tajemství nejsvětější Trojice! Proroci starozákonní marně tloukli na tajemné brány věčnosti, aby vypátrali podstatu Boží. Trojí skupenství hmot, plynné, tekuté a pevné, tři rozměry prostoru, délka, šířka a výška, a mnohé jiné zjevy řádu přirozeného jen matně ukazují a dávají tušiti trojí osobnost Boží. Dnes Ježíš jen jako na okamžik odhaluje tajemství věčnosti, vnitřní život samého Boha a dává nahlédnouti v říši, před níž proroci zahalili svoje tváře a do níž sami andělé touží nahlédnouti, aby chápali bytost naprostou, nekonečnou, aby chápali Toho, jenž oznámil se Mojžíši slovy: »*Jsem, který jsem.*«

Teprv v žití nadpozemském vyvoleným Božím, těm kteří životem a skutky svými toho si zaslouží, dopráno bude nahlédnouti v bytost Boží, zřítí Hospodina tváří v tvář. Tu pouhá víra přejde ve vidění; tu rouška tajemství bude sňata a pravda Boží v plném jasu se zaskvěje.

Nám pak nezbyvá, nežli v pokoře skloniti se před pravdou Boží a tak oslaviti významný svátek Nejsv. Trojice. Tajemství jsou všude, ve vědě i v přírodě. Protože však jsou stále kol nás, jsou všedními; málo kdo jich si všímá, a málokdo o nich uvažuje. Mnoho věcí na světě, ku kterým klíč rozumu našeho nestačí. Proto uznávajíce nedostatečnost a nezpůsobilost rozumu svého, skloňme se v pokoře před nejvyšším Tvůrcem svým v té blahé naději, že nám platí slova Spasitelova: »*Blahoslavení, kteří neviděli a přece uvěřili.*« Amen.

Promluva na II. neděli po sv. Duchu.

Napsal VÁCLAV MÜLLER, c. k. profesor.

»Za onoho času řekl Pán Ježíš k učedníkům svým: Člověk nějaký učinil večerí velikou a pozval mnohé.«
Luk. 14, 16.

Dnešní sv. evangelium hodí se do doby, kterou právě nyní slavíme, do oktávu slavnosti Božího Těla. I nás pozval Ježíš Kristus k hodům nebeským, kde nasycuje nás chlebem, všelikou líbeznost v sobě majícím, nejsvětější svátostí oltářní, svým tělem a krví. Veliká je to jistě milost od Boha, za kterou Pánu Bohu ustavičně máme děkovati, že nás nehodné k hodům svým zve. To chceme učiniti i my. Dnešní sv. rozjímání budiž věnováno nejsvětější svátosti oltářní: a při tom zároveň obnovme všechny dobré úmysly, které jsme při sv. přijímání byli učinili. Rozjímání *o hlavních názvech nejsvětější svátosti oltářní* poslouží nám nejlépe, abychom obnovili v mysli své vše, co máme o této přepodivné svátosti věděti.

1. Velmi zhusta nazývá se nejsv. svátost oltář. svatým tajemstvím, jako v známém chvalozpěvu sv. Tomáše Akvinského: »Zvěstuj, jazyku náš, vznešeného těla tajemství.« Příčina tohoto pojmenování jest dvojí. Po prvé bylo kdysi záhodno nejsv. svátost skrývati a tajiti před pohany, dokavad tito křesťanův a jejich bohoslužby nenáviděli a je krutě pronásledovali; tomu nasvědčují první tři století po Kristu, kdy krev křesťanů téměř bez ustání tekla, kdy nepřehledný zástup křesťanů za víru svou a její svatá tajemství hrdinnou smrt podstoupil.

Náleželo tehdy učení o nejsv. svátosti mezi svatá tajemství, o němž jen věřící věděli. Proto před katechumeny užívalo se tajemných výrazů, upozornění jako: »Vědí, znají věřící.« V katakombách římských zachován jest obraz z dob císaře Trajana. (2. stol.) Představuje rybu nesoucí na svém hřbetě koš chleba a číši vína. Co to znamená? Chléb i víno jsou pravá ryba, v čemž začáteční písmena znamenají v řeckém takto: »Ježíš Kristus, Syn Boží, Spasitel.«

Židé a pohané o této svátosti ničeho nevěděli; jen temné zprávy o ní zaslechli a ihned vymyslili o křesťanech pomluvy o hodech Thyestových, jakoby křesťané zabíjeli ve shromážděních svých dítky a maso jejich pojídali.

Již Plinius, místodržitel bithynský, křesťany proto vyšetřuje, ale poznává, že se křesťané scházejí ku požívání pokrmu neškodného. Proti těmto pomluvám hájil křesťany za času císaře Marka Aurelia již sv. Justin. Byla tedy nejsv. svátost skutečně křesťanům svatým tajemstvím a jest jím doposud.

Vždyť druhou příčinou, proč se tak nazývá, je tajemná proměna, která se při svátosti té děje. Proměňuje se podstata chleba a vína všemohoucí vůlí Ježíše Krista v jeho nejsvětější tělo a krev; toť div, který převyšuje všeliký lidský rozum. A tyto tajemné divy lásky Kristovy zároveň nás ustavičně pamatují, že povinnosti naší je všem, co se této svátosti týče, pokorně věřiti, ne však o tom všetečně hloubati. Skrývá jistě Ježíš Kristus slávu a velebu svého oslaveného těla ve svátosti oltářní pod nepatrnými způsobami chleba a vína, aby nám, jak praví sv. Terezie »obcování naše s ním usnadnil«; neboť kdybychom slávu jeho zrakem tělesným viděli, nesnesli bychom toho pohledu. Tají tedy Spasitel náš slávu svou ve svátosti oltářní, abychom bez přílišného strachu, ale se svatou bázni a dětinou důvěrou k němu se blížili.

2. Svátost tuto ze všech jedinou zoveme nejsvětější nebo velebnou a to pro neocenitelné dary, které v sobě kryje a světu skýtá.

Velebnou svátostí jest, protože v ní je přítomen sám božský Spasitel Ježíš Kristus, o němž píše sv. ap. Pavel (Žid 1, 3.), že jest: »oblesk slávy Otcovy a nese všechny věci slovem moci své a sedě na pravici velebnosti na výsostech.« A zajisté, co by zasluhovalo většího velebení, hojnější chvály a slávy nad svátost tuto, v níž přítomen jest opravdově, skutečně a podstatně ten, o němž dí apoštol národů: »Králi věků nesmrtelnému, neviditelnému, samému Bohu, čest a sláva na věky věkův.« (1. Tim. 1, 17.) Proto také církev sv. nic tak nevelebí jako tuto svátost. Na oslavu její staví se velkolepé chrámy, nádherné svatostánky, skvostné malby, umělé sochy a překrásné písně, jak toho důkazem i onen nadšený chvalozpěv sv. Tomáše Akvinského: »Rozezvuč se k chválám krále, nemůž' zpěv říci' dokonale, jak on velký, dobrý jest.«

Jak velebnou je tato svátost, toho důkazem jest nám i událost, že Bůh velebnost a důstojnost této svátosti dokázal mnohými zázraky. Chci jen jeden uvést. Znameníť biskup francouzský Bossuet nadarmo poučoval francouzského maršálka hraběte Turenna o pravosti víry katolické. Jednou rozmlouvali spolu o sv. víře a tu vznikl v královském paláci oheň. Turenne povolal ihned vojsko, ale všechno namáhání bylo marno; oheň se stále víc a více šířil. Tu Bossuet důvěřuje v Hospodina, přinesl nejsv. svátost oltářní k ohni a požehnal jí; oheň pak počal hasnouti, že brzy byl udušen. Bossuet i všichni přítomní padli na kolena svá a vroucně prozpěvovali: Tebe Boha chválíme. I Turenne tak učinil a brzy na to stal se katolíkem.

Nemůže tedy jistě býti svátosti velebnější nežli jest svátost nejsvětější.

3. Často zve se také nejsvětější svátost oltářní »stolem Páně, večeří Páně, chlebem andělským.«

Stolem Páně nazývají tuto velebnou svátost již sv. Ambrož a sv. Augustin, neboť dobře soudili, že touto svátostí plní se slova žalmisty Páně: »Připravil jsi před obličejem svým stůl proti těm, kteří sužují mne.« (Ž. 22, 5.) Také i sv. apoštol Pavel mluví o této svátosti jako o stolu, když křesťany v Korintě napomíná: »Nemůžeme býti účastní stolu Páně i stolu zlých duchů,« (1 Kor. 10, 21.), t. j. kdo křesťanem jest a svátost oltářní přijímá, nemůže zároveň účastniti se pohanských obětí, které se modlám a zlým duchům obětuji.

K tomu stolu, kde se člověku dostává tolika milostí, zve církev sv. věřící své častěji do roka, ba téměř ustavičně slovy žalmisty Páně: »Okuste a vizte, jak libý jest Hospodin.« (Ž. 33, 9.)

Nazývá se též nejsvětější svátost večeří Páně; neboť Kristus Pán, dříve nežli na smrt šel, slavil s apoštoly svými večeří velikou, při níž také tuto svátost a zároveň mši sv. ustanovil. Kdožkoliv tedy při mši sv. hodně přijímá, slaví vlastně znovu onu večeří Páně, která jest památkou umučení Páně, posilou pro duši a závdavkem budoucího z mrtvých vstání dle slov Spasitelových: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den nejposlednější.« (Jan 6, 55.)

Dále pak chlebem andělským sluje, poněvadž všechny hodně přijímající povahou andělskou ozdobuje, naplňuje a připravuje, aby jednou společností andělů důstojni byli.

Všecka tato jména a mnohá ještě jiná ukazují nám jak důstojná, velebná a vznešená jest nejsvětější svátost oltární.

Je tedy zajisté naší svatou povinností, abychom vždy a všude této svátosti náležitou úctu vzdávali, nezapomínajíce, že ji vzdáváme samému Ježíši Kristu, který v ní je skutečně přítomen. Čiňme svátosti té neskonale všude vroucí poklonu, abychom se stali účastnými účinků z této svátosti, aby i pro nás byla svátost ta chlebem andělským, všelikou líbeznost v sobě majícím. Amen.

Promluva na III. neděli po sv. Duchu (slavnost sv. Aloisa).

Napsal JAN PRIEHER, katecheta.

»Blahoslavení služebníci, kteréž, když přijde
Pán, nalezne, ani bdi.« (Luk. 12, 37.)

Na dnešní neděli připadá významná slavnost sv. Aloisa, kterého vyvolila církev katolická za ochránce a přímluvce mládeže. A to právem, poněvadž četné ctnosti shledáváme v jeho povaze. Veškeré snažení jeho směřovalo k tomu, aby ne světu, ale Bohu se zalíbil; a snažení to bylo korunováno skvělým výsledkem. Přihlédněmež dnes zvláště ke dvěma květům pestrého věnce ctností, jež zdobí hlavu oslavence našeho; pozorujeme *andělskou pokoru a poslušnost* sv. Aloisi

Pokorou svojí podoben jest sv. Alois andělům.

Andělé, ačkoliv tak vznešení a svatí jsou, přece považují sebe za nehodné tvory a služebníky Nejvyššího. Všechny své zásluhy a ctnosti, všechny schopnosti a síly, všechno své štěstí a blaženost, již požívají, patříce na tvář Boží — vše to uznávají za nezasloužený dar svého Tvůrce; a proto oslavují a velebí bez přestání jeho dobrotivost a koří se nesmírné jeho vznešenosti, v jejíž oslňující záři hasne lesk jejich ctností.

A ne méně pokorou skvěl se sv. Alois. Kdo měl více příčiny, aby pyšným byl na svůj rod, na vynikající schopnosti a zásluhy, než sv. jinoch náš?

Pocházeje z rodu knížecího, byl obdařen mnohoslibnými schopnostmi a vynikal myslí čilou, pro všechno dobré a šlechetné vnímavou. Proto kynula mu skvělá budoucnost, a čekaly naň nejvyšší hodnosti a úřady. Avšak Alois nedal se tím svést k pýše, váže si přednosti těch pouze potud, pokud napomáhaly ke cti a slávě Boží a ke spasení duše; v jeho očích byly to pouze nezasloužené dary, jež světil mu Bůh, aby jich dobře užíval, byly to hřivny, s nimiž měl dobře těžiti a jednou s hojným užítkem nebeskému Pánu svému odevzdati. Proto již od útlého mládí varoval se úzkostlivě všeho, co by přátelům a ctitelům jeho příležitosti poskytnouti mohlo k lichocení a vychvalování. Jsa prvorozeným synem, měl děditi rozsáhlé statky otcovské; avšak zřekl se dědictví toho ve prospěch svého mladšího bratra Rudolfa.

Opustil všechno a následoval Krista, který též opustil slávu nebeskou a ponížil sebe samého až k smrti kříže, kterýž nepřišel na svět poroučeti, ale sloužiti všem. S radostí zaměnil sv. Alois drahocenné roucho knížecí za chudý a jednoduchý šat řeholní; před skvostným palácem otcovským dal přednost cele klášterní a místo slávy světské přijal na sebe sladké jho Kristovo.

A pro tuto velikou pokoru povýšil ho Bůh. Nebo hned po jeho smrti děly se na jeho přímluvu mnohé zázraky, tak že za svatého v brzku byl prohlášen.

A nyní na nebi i na zemi celé ctí a chválí se jméno Aloisovo a slavi se památka jeho. Mnoho slavných lidí bylo již na světě, jichžto sláva již dávno pominula; avšak jeho jméno vyslovuje se s úctou a chválou velikou po celém světě již staletí.

Jak mocně vybízí vás, milé děti, příklad sv. Aloisa, abyste si oblíbily sv. pokoru. Bez pokory neobstojí žádná ctnost křesťanská: ona je základem všech ctností. Proto také žádá od nás Spasitel, abychom zvláště v pokoře jeho příkladu následovali, an dí: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« (Mat. 11, 29.)

Nevynášejte se nad jiné, ale jedni druhým v pokoře služby lásky prokazujte; a je-li co dobrého na vás, Bohu za to děkujte, jej chvalte, volající se žalmistou: »Ne nám, Hospodine, ne nám, ale jménu svému vzdej chválu.«

Pokora učiní vás Bohu i lidem příjemnými a zaslouží vám té blaženosti a slávy, jaké patron váš sv. Alois pro skvělé ctnosti své v nebesích požívá.

Avšak nejen pokorou svojí podoben jest Alois andělům, také poslušnost povznáší jej k těmto nebeským duchům. Andělé poslouchají rozkazů Nejvyššího. I v této ctnosti snažil se sv. Alois následovati andělů.

V sedmém roce věku svého uveden byl otcem svým do vojenského tábora, aby poznal a oblíbil si život vojenský. Zaslechnuv tam hříšná slova, opakoval je, nevěda, co znamenají. Ale když byl od zbožné matky své a pečlivého vychovatele napomenut, zalekl se velice, litoval přestupku svého a nikdy již podobného slova neproněsl. Ne méně poslušným byl i v letech pozdějších. Maje úmysl, oddati se životu řeholnímu, prosil rodičů svých, aby dali k tomu své svolení. Matka byla tím potěšena, ale nikoliv otec, který chtěl v synu svém vychovati udatného vojevůdce. I domlouval mu příkře, aby podobné vrtochy z mysli pustil a prohlásil, že k jeho žádosti nikdy svého svolení nedá. Poslušný Alois mlčel, poroučeje vše do vůle Boží a modle se, aby Bůh otce prosbám jeho naklonil. A že byl tak uctivým a poslušným k otci, vyslyšel Bůh modlitby jeho. Po mnoha marných pokusech uznal otec, že syn jeho pro svět se nehodí a svolil k tomu, aby vstoupil do řádu, nedlouho před tím od sv. Ignáce založeného. A jako byl poslušen v domě otcovském, tak i v domě klášterním, kdež slavným slibem řeholním na sebe vzal povinnost, spatřovati ve vůli představených vůli Boží a zcela se jí podrobiti.

Každé pokynutí představených bylo mu rozkazem, každé sebe menší pravidlo řeholní, každé znamení zvonkem, jež volalo jej ke zbožnému cvičení, bylo mu ohlasem vůle Boží.

Oblibte si, milé děti, tuto důležitou ctnost poslušnosti a pěstujte ji po celý svůj život! Sv. Alois budiž vám při tom vzorem a příkladem! Poslušnost vládne všude v tvorstvu a tak udržuje světový řád. Malá bylinka i věkovitý dub podrobuje se zákonu jim vykázanému; poslušna jsou i tělesa nebeská, pohybující se bez přerušení a beze změny v drahách, jež všemohoucí Tvůrce jim vykázal; i ryba ve vodě, pták v povětří a lev na širé poušti poslušně plní úkol, sobě vyčtený. »Založil jsi zemi, a trvá, zřízením tvým trvá den; nebo všechno slouží tobě,« tak volá žalmista Páně. Tvorové nerozumní plní vůli Nejvyššího nutně a nevědomky; u člověka však, rozumem a svobodnou vůlí obdařeného, má býti poslušnost vědomá a dobrovolná.

Vždy uznávána potřeba poslušnosti k Bohu a jeho zástupcům na zemi — duchovním i světským vrchnostem. Táže se: Může-liž prospívat dítě bez poslušnosti k rodičům? Může-liž býti vychován zdárně žák bez poslušnosti k učitelům? Může-liž obstát obec, spolek neb národ bez poslušnosti k svému náčelníku? Ony doby lidských dějin, kdy náruživosti a vášně rozpoutaly svazky povinné poslušnosti, ony doby psány jsou písmem krvavým. Proto napomíná sv. Pavel: »Každá duše vrchnostem vyšším poddána buď;« (Řím. 13. 1.) a na jiném místě praví: »Poslušni buďte správců svých a buďte jim poddáni; oni zajisté bdí jako ti, již mají počet vydati za duše vaše.«

Následujte tedy, milé dítky, sv. Aloisa v jeho pokoře a poslušnosti. Buďte vždy podobny lidem, očekávající Pána, až přijde, abyste počet vydaly. Blaze vám, budete-li náležeti k služebníkům, »kterěz, když přijde Pán, nalezne, ani bdí; i přepáše se, rozkáže jim sednouti a chodě, bude jim sloužiti,« t. j. učiní je účastnými blaženosti nebeské. Amen.

Promluva na IV. neděli po sv. Duchu.

*»Mistře, přes celou noc pracujice, nic jsme nepopadli.«
Luk.*

Do paměti vaší hluboko se zaryl obraz hrdinného Joba. Bůh ho krutě zkoušel a vzal mu vše: velická stáda ovec, velbloudů, volů, dům mu rozbořil, v jehož zříceninách byly pochovány všechny jeho dítky; i manželka ho opustila a přátelé se mu posmívali, když jako Lazar vředy jsa pokryt, odpočíval na smetišti, jsa opuštěn od celého světa. A přece Job nenaříkal na prozřetelnost Boží a vytrpěl vše. Proto mohl zvolati: »Zda-li jsem nebyl trpělivý?« (Job 3, 26.)

Podobně se vedlo galilejským rybářům při jejich práci. Ač se namáhali ze všech sil, přece vše bylo marno. A již vypírali sítě a pozbývali chuti k dalšímu lovu. Avšak přece si nestěžovali do svého neúspěchu, neproklínali noci a hluboké vody v jezeře. Očekávali Boží pomoci a dokonce Šimon, jinak dosti náhlý, se přemáhal. A nečekali nadarmo. Ježíš Kristus k nim zavítal a odměnil jejich trpělivost hoinou měrou.

Trpělivost, draží moji, doporučuji také vám po příkladě apoštolů, abyste zachránili svých duší, řídíce se vždy podle pravidel křesťanské moudrosti. Chci k vám proto dnes hovořiti o *potřebě a prospěchu trpělivosti*.

1. Trpělivost náleží k důležitým a potřebným ctnostem, kterými život křesťana se upravuje na zemi tak, aby byl milým Bohu; je to ctnost, vedoucí člověka k tomu, že s odevzdáním do vůle Boží snáší všechny nesnáze a odpornosti, kterékoli jej kdy potkávají. V té věci je trpělivost postavena proti hněvu. Abyste se nedali nikdy uchvátiti hříšným hněvem a nedopustili se i jiných nepravostí, máte mítí vždy na paměti, že nic na světě neděje se bez příčiny a bez vůle Boží. Bída, nouze, hlad, neštěstí, pronásledování, nemoci, bolesti, nehody, krupobití, neúroda — to vše posílá na nás nejvyšší moudrý Bůh; chce zajisté, abychom všechno to příkoří trpělivě snášeli, neboť jen tak můžeme nabýti nejvíce zásluh pro život věčný. Kristus Pán sám tak učinil a toto učení zpečetil svou bolestnou smrtí na kříži. »Zdali nemusil těch věcí trpěti Kristus a tak vjiti do slávy své?« Tak tázal se sám božský Mistr svých dvou učedníků, kteří šli do Emaus.

Snad se dáte zahanbiti příkladem pohanů, kteří této ctnosti nad jiné si vážili? Tak jednal trpělivě znamenitý státník Perikles v Athénách. Jedenkrát jistý člověk ho haněl celý den na náměstí a ještě večer šel za ním k jeho domu a ustavičně mu zlořečil. Perikles nedal se nikterak vyrušit ze svého klidu a trpělivě tuto pohanu snášel. Naopak prokázal mu ještě dobrodiní; neboť nařídil svému služebníkovi, aby tohoto člověka doprovodil se svítilnou až domů.

Podobně jednal král David, když vzbouřil se proti němu jeho vlastní syn Absolon. Byl nucen prchnouti ze svého sídla Jerusalema. Bosýma nohama odcházel s pláčem přes potok Cedron s hlavou zahalenou na horu Olivetskou. A když dále se ubíral, potkal jej muž z pokolení Saulova, jménem Semei. Ten házel naň kamením, zlořečil mu a volal: »Vyjdi ze země, vyjdi, muži krve.« A když Abisai, věrný průvodce králův, chtěl jej na místě ztrestati, nedovolil toho David, ale mírně odpověděl: »Nechť zlořečí; snad Hospodin popatří na moji bídu a odplatí mně dobrým za tuto kletbu.« A tak se také stalo, neboť z boje David vyšel vítězně.

2. Trpělivost jest tedy velmi potřebna; ale přec pozorujeme smutný úkaz, že valná část lidí nechce v trpělivosti se cvičiti, ač je nám také prospěšna. Zvláště u mládeže se jeví neochota v té příčině způsobem velmi zarmucujícím. Když otec zakáže dítěti zabývat se hrou, dokud nenaučí se školním úkolům a nenapiše svých úloh, mnohé nezdárné dítě hodí hračkami na zemi, až se poškodí, a vzdoruje rozkazu svého dobrého a starostlivého otce. Když matka ukrojí dítěti chleba, mnohý nespokojený hoch prohodí: Nechci ho, je příliš malý, nebo: Sestře dala jste více. Pečlivý učitel napomíná vliďnými slovy nepozorného a neposlušného žáka, a hle — ten se cítí uraženým, jako by se mu byla stala křivda a stěžuje si na to ještě rodičům! Lenivé dítě dostane špatné vysvědčení a pak pláče, že zasloužilo lepších známek. Bůh dopustí na dítě nemoc a místo aby ji přijalo trpělivě jako zkoušku neb jako zasloužený trest za hříchy, které spáchalo, tu ještě obrací se proti spravedlivému Bohu a lká, že je Bůh neprávem pronásleduje. Nepomýšlí na to, že »blaze tomu, koho Bůh tepe« (Job 5, 17) a »koho Bůh miluje, toho křížkem navštěvuje«. Vidí-li jiné, že se jim dobře vede, lépe než jemu, závidí jim a zapomíná tak na radu Hospodinovu: »Zda nemám píti kalicha, který mi poslal Bůh?«

Kdo se brání utrpení, podobá se nemocnému, který odmítá lék; ten je sice hořký, ale poslouží mu k jeho uzdravení. Takový člověk odporuje otci, který chce jen jeho dobré. Jen ten, kdo klidně snáší časné nehody, dostupuje prvního stupně trpělivosti, bez níž nemožno dojiti spasení. Na druhý stupeň se vyšínuje, kdo radostně trpí jako sv. apoštolové, kteří s jásotem odcházeli z velerady židovské, poněvadž byli hodnými učiněni trpěti za Krista Pána (Sk. ap. 5, 41). Třetího stupně dochází, kdo za utrpení Boha ještě chválí, jako nemocný lékař za to, že mu podává trpký lék nebo odnímá mu nohu, aby ho zachránil při životě. Tak smýšlel bohabojný David: »Dobře pro mne, že jsi mne ponižil.« (Ž. 118. 71.) Nejvyššího stupně trpělivosti však dojde, kdo se modlí za své nepřátele, kteří ho pronásledují, jak činil Pán Ježíš: »Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.« (Luk. 23, 34.)

Projděte v mysli, milé dítky, svůj život a najdete tam zajisté mnoho, bohužel přemnoho okamžiků, kde jste daly na jevo svoji netrpělivost. O na jak nízkém stupni trpělivosti stojíte dosud. A přece jest ji nám tak potřebí, jako každodenního chleba. »Ve své trpělivosti zachráníte svoje duše.« (Luk. 21, 19.)

Jedenkráté žil zbožný hrabě, jménem sv. Eleazar. Ač nikomu neubližil, přece jej pomlouvali a pronásledovali jeho bližní, ale vše přestál trpělivě. Jeho manželka, zbožná Delfina, se divila tomu nemálo, jak mu je možno tolik křivd tak trpělivě snášeti. »Jest mi to snadno,« odpověděl sv. Eleazar, našel jsem pomocníka trpělivosti, kterého také tobě doporučím následovati. Kdykoli se mi něco zlého přihodí, pohlédnu na Ježíše, jak nevinný stojí před Pilátem, byv obžalován křivými svědky, nepřáteli pomlouván, katany a nevzděčným lidem tupen. A tu si myslím: »Co je křivda, kterou já trpím, proti křivdě, kterou trpí Ježíš za mne. A tak rychle se spřátelím se svou nehodou.« Manželka jeho zapamatovala si tato slova a řídila se jimi ve svém životě. Zapamatujme si je také my, neboť cesta utrpení je královskou cestou do nebe. Amen.

Fr. Kalný.

Náměstek Kristův o výchově a školství.

(Dokončení.)

Za tou příčinou pečoval kardinál Pecci o reorganisaci university v Perugii a více studijních kolejí pro vyšší stavy, a založení denní školy pro dívky pracujících tříd, asylu Magdalenina pro padlé dívky, o zřízení pokračovacích a večerních škol, zahrad k osvěžení mládeže, sirotčince s průmyslovou a řemeslnickou školou pro učně v Perugii. Aby tyto ústavy byly uvedeny v život a vyhovovaly svému úkolu, sám účastnil se činně příslušných prací.

Svým veřejným i s ukromým působením dokázal Lev XIII., že není církev nikterak nepřítelkyní věd ani v nynějších dobách, když její vynikající údobí je pěstovali dlouhý čas téměř výlučně sami. Za tou příčinou vybavil z nezaslouženého staletého zapomenutí největšího křesťanského filosofa, sv. Tomáše Akvinského, an zavedl jeho soustavu do duchovních ústavů k dalšímu vzdělání vychovatelů lidu a hlasatelů slova Božího. Že našel pravou cestu v té věci, viděti mimo jiné i z prohlášení vynikajícího učence protestantského 19. stol. dra. Rudolfa z Iheringů, který nemohl se ubrániti bolestné výtce svých učitelů, že ho neznámili »s pracemi tohoto velikého ducha,« který již r. 1274 odešel s tohoto světa. Sv. Otec však nejen doporučoval pilné studium filosofie a theologie, do níž zařadovol též hlavně pilné badání písma sv. a jeho pomocných věd, nýbrž také literatura a především dějiny těší se zvláštní jeho péči.

Že církev nebojí se svědectví tohoto nejdůležitějšího učitele národů, dokázal nejlépe tím, že r. 1878 otevřel učencům světovým vatikánské archivy, čímž prokázal vědě neocenitelnou službu. A také praktickému úkolu dějin dobře porozuměl, jak v breve kardinálu Hergenrötherovi r. 1883 dovozoval: »Velmi často dávají se dětem k učení školní knihy, které jsou plny dějinných lží; zvláště propůjčí-li se k tomu zkaženost a lehkomyšlnost učitelů, bývají mladí čtenáři, seznámivše se s těmito vypravováními, naplnění ošklivostí ke ctihodné minulosti a ponižujícím pohrdáním nejsvětějších osob a věcí. Východem z elementárních tříd bývají nebezpečí nezřídka ještě závažnější. Neboť ve vyšších školách vede zpráva o událostech ke zkoumání příčin, a při tomto zkoumání staví se theorie na lehkomyšlných předsudcích, které jsou velmi zhusta v nejzřejmějším odporu s božským zjevením.

Stejně svědectví o lásce papežově k vědám vydává založení vatikánské hvězdárny, péče o katolické university, založení různých kolejí, mezi nimi i české

v Římě, missijních a jiných ústavů ke vzdělání duchovenstva. A kdyby byl dnes pánem v církevním státě, zajisté by se neozývaly nářky na smutné poměry obecných škol, jak ve svobodné a spojené Itálii se jeví, do nichž noha katolického kněze nesmí vkročit.

Svou vlastní hlubokou vzdělaností a svými vědeckými snahami dokazuje Lev XIII. pravdu slov Bakonových: »Věda, plnými doušky byvši vsáta, vede k Bohu,« kdežto mnozí tak zvaní přátelé osvěty a pokroku dotvrzují jen pravdu první části Bakonova výroku: »Mírně jsouc užívána, vede k bezbožnosti.«

Náměstek Kristův pochopil tedy dobře úlohu svoji a dal kalolickému světu příklad a obnovil rozkaz, za kterým mají pracovat, aby ve školách zahostil se duch křesťanský, jak již Komenský učil ve své didaktice (kap. XXIV., pravidlo 11): »Nechť pak se učí (mládež) od mladistvého věku co nejvíce zanáseti se tím, co přímo k Bohu vede, čítáním písem sv., cvičeními bohoslužebnými a zevnitřními dobrými skutky.«

F. K.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Osobní. Definitivně byli jmenováni na měšť. školách katecheté: Cyr. Bohata v Sedlčanech, Ant. Wagner na Horách Kašperských. A. Metka ve Falknově; zatím: Jos. Hladký v Jaroměři, Václ. Řepa v Táboře a Dr. Jan Růžička ve Slaném; na obecných školách trvale: J. Zíka v Nýranech. Prof. K. Tippmann, docent bohosl. fakulty v Praze, obdržel titul mimořádného profesora. Zesnuli: Fr. Kloversa a Rud. Krehan. Konkurs byl vypsan na tři místa zatímních katechetů obecných škol v Praze (do konce května), na místo katech. měšť. školách v Lysé n. L. (od 15. května do 6 neděl), podobně v Pečkách (od 3. května do 6 neděl).

Ze Spolku katechetů pro království české. Třetí členská schůze konala se za čtené účasti dne 29. dubna. Kol. Fr. Suchomel pojednával o invalidním a starobním pojišťování katechetů v Emeritenvereinu ve Vídni a jubilejního zem. fondu cis. Františka Josefa v Praze, prof. Em. Žák pak doplnil tyto vývody zprávou o Spolku sv. Josefa v Praze. Rozhovor vyzněl celkem odmítavě proti jakémukoli pojišťování u zmíněných spolků. Jednatel kol. Fr. Strnad referoval pak o psychologické metodě v katechesi. Přednáška tato bude uveřejněna v naší příloze. Po referátu následoval živý rozhovor o tomto důležitém předmětu. Jednatel podal ke konci zprávu o době vpočítání kvinkvenále dle nového zákona, týkající se vysvědčení katechetské způsobilosti pro obecné

školy, jakož i zprávou o naději na ponechání, resp. udílení osobních přídavek katechetských dle informací v zemském výboru. — Příspěvky svoje splatili kol.: Em. Taftl v Praze (40 K), prof. Fr. Pilný v Plzni (10 K), Josef Forman v Chotěboři (6 K), Jos. Jonák ve Vršovicích, Václav Růžička a Jan Čihák v Žižkově po 5 K, L. Novotný ve Vys. Mýtě a J. F. v Praze po 4 K, Em. Pešek a Ant. Provazník v Žižkově, prof. Jos. Šprongl na Král. Vinohradech, Václ. Hrudka na Smíchově a Karel Dušek v Dobříši po 3 K, dr. Ign. Rath v Nuslích, Fr. Janáč v Košířích a Fr. Neliba na Smíchově po 2 K. Kolegové se žádají, aby příspěvky své bezodkladně zaslali pokladníku Fr. Halbichovi na Smíchově č. 870, poněvadž pokladna spolková jest úplně vyčerpána.

Prodloužení bohosloveckých studií. Trýrský biskup dr. Korum zamýšlí rozšířit vzdělání svých kleriků v semináři a prodloužit studijní dobu o rok. Tři semestry mají být věnovány filosofii, ostatních 7 pak theologii.

Listárna redakční.

Kolegové se žádají, aby nám podali zprávu, zda někde povolené c. k. zemskou školní radou snížení hodin náboženských z 25 na 22 bylo opětně odvoláno. V jednom případě už se tak stalo.

Psychologická methoda v katechesi.

Jako jinde, tak i u nás paedagogická literatur vztahující se k vyučování světským předmětům, stává se různými teoriemi a methodickými návody stále bohatší, ale skoro chuda byla do nedávna na poli vyučování katechismu a biblické dějeprawy.

V posledním roce theologických studií každý posluchač seznámí se sice s analytickou a synthetickou methodou, vypravuje jednu nebo dvě vzorné katechese, ale jak vypadá vyučování potom v praxi? — Většina katechetů přidrží se dosud jen metody synthetické, a postačí jim, jen když se všecko »odříká« a do slova nadře. S tím jest takový katecheta spokojen, zkouška dopadne skvěle, má »dobré výsledky«. — Jiní mají sice nejlepší vůli něco řádného podati; za jedinou překážku nedostavujících se úspěchů piatí však jim školní katechismus. V jiném, lepším katechismu spatřují nutnou nápravu; jediným cílem práce, již třeba provésti, jest jim lepší spracování žakovského katechismu, na nějž nařikají a všechnu vinu svádějí. A poněvadž na důkladnou změnu katechismu není nyní naděje, skládají nečinně ruce v klín. — Málo asi jest těch katechetů, kteří dospěli k názoru, že jen zdokonalením katechese jest za nynějších poměrů možný pokrok. Cesta ta jest sice zdoluhavá a vyžaduje mnoho času, ale jest to nejjistější. Snaha po zdokonalení katechese zdá se skoro důležitější, neb aspoň právě tak důležitou, jako snaha po zlepšení katechismu; než nesmí se ovšem pro jednu věc na druhou zapomínati.

V posledních letech v německé katechetické literatuře nastala živá diskuse otázky: Zda analyse či synthese je správnou katechetickou methodou, a výsledek jest ten, že analyse nabývá vrchu. Plodem sporu toho jest t. zv. psychologická methoda, jež není nic nového a nic jiného než zdokonalená analytická methoda na základě Herbartovsko-Willmanovských stupňů formálních.

U nás vyšlo nedávno také několik methodických pomůcek k novému katechismu, na př. se stanoviska synthese spracovali je dr. Podlaha, Davídek a doc. Kalvoda, se stanoviska analyse pak dr. Poštulka a Lhotský. Nebude tedy snad od místa uvéstí aspoň něco z toho, jak se na obojí methodu se strany přívrženců psychologické metody pohlíží.

Jedná se tedy o sythesi a o analysi. Jak postupuje nejprve synthese? Přísný syntetik přečte nebo dá čísti text katechismu, rozebere otázku v její pojmy, vysvětlí je po řadě a shrne na konec části opět v celek. Hlavní body v postupu takové katechese lze tedy těmito činnostmi vytknouti:

1. Text katechismu se žáků přednese; ten činí východisko katechese a zároveň i cíl, ježto věta katechismu má být žáků v rozum vštípena.

2. Odpověď katechismu se rozdělí na části, aby se žáků jedna po druhé vysvětlila, poněvadž celku najednou pochopiti nemůže.

3. Každá jednotlivá část se vysvětlí, při čemž katecheta z pravidla vychází zase od slov katechismu a od vysvětlení slovního. — Katecheta chce na př. dětem vyložiti, co je církev? Definice se přečte nebo předříká; potom katecheta vysvětlí pojmy: společnost všech pravověřících křesťanů, nejvyšší viditelná hlava atd.; na konec shrne ty pojmy v celek a jest s otázkou tou u konce. Pak přejde k následující otázce a k malé radosti žáků opakuje se tentýž manévř znova. Tato metoda vyžaduje ovšem velmi málo studia a přípravy — trochu theologických vědomostí a několik dobrých myšlének — a katechese je hotova. Není tím řečeno, že tu není dostatek přípravného vzdělání, ale nepraktikují se často dosud takovýmto způsobem katechese? Facta loquuntur.

Tento syntetický postup jest především hrubou chybou psychologickou. Duch lidský dospívá od názoru k pojům, a ne obráceně. Pán Ježíš sám nestaví nikdy všeobecné věty v čelo svého kázání. Chce-li své posluchače seznámiti s nějakou novou pravdou, připojuje ji k věcem známým, na př. k zjevům přírodním anebo vypravuje podobnosti. Když mluví o milosrdenství Božím, nedává žádné definice, nýbrž vypravuje parabolou o marnotratném synu. Ličí-li muka pekelná, vypravuje podobnosti o boháči a Lazarovi. Již to zdá se býti zřejmým pokynem, která metoda jest psychologicky správná. Mnozí noví metodikové vyslovují se rozhodně proti sythesi. Tak Spirago dí: »Hrubé psychologické chyby dopouští se ten, kdo katechesi začíná čtením textu katechismu. Neboť kdo tak vyučuje, převrací Bohem ustanovený pořádek o osvojování si vědomostí. Děti v tomto případě pojmu nepochopí a jen prázdná slova si přisvojí. Důvod, proč katecheta má od vypravování vycházeti, záleží v tom: 1. Touto cestou pravdy věroučné snadněji jsou slabým rozumem dětským chápány. 2. Tento postup je přiměřen povaze našeho náboženství, jež jest zjevené a má základ v historických událostech. 3. Psychologické zákony vyžadují, aby se postupovalo od názoru k pojmu, od známého k neznámému, a nezačínalo se s abstraktními slovy a větami.« A Dr. Knecht, známá autorita v katechetských otázkách, tvrdí: »Katechismus jest, jak známo, veskrze spracován methodou syntetickou. Jestliže tedy katecheta ještě každou jednotlivou odpověď synteticky probírá, dá to sythesi synthese; žákům dělají se mžítky před očima pro samá vysvětlení a rozборы, ztrácejí přehled a nevidí pro stromy les. Není potom divu, že se dítky katechismu nerady učí a že, jak jest všeobecný stesk, výsledky vyučování katechismu neodpovídají času a námaze tomu věnované. Pochybená metoda nese toho velikou vinu. Zdá se býti snadnou a pohodlnou, ale není methodou vyučovací pro národní školy.« Dítěti musí býti pravda podána nejprve konkrétně. To jediné je přirozené a vede nejrychleji a nejbezpečněji k cíli.

Jak z toho vysvitá, jest syntetický postup také chybou paedagogickou, nesrovnává se nikterak s dětskou povahou. To ukazuje zkušenost. Jaký je vy-

sledek synthetické metody ve škole? Děti nemají zájmu a katecheta upadá často do mrzuté nálady, poněvadž nevidí žádného pokroku, všechno úsilí je marné, a to zvláště takové třídy, kde je nedostatek kázně. Ovšem svádí se vina vždy na děti a nerozváží se, že děti pro synthetickou metodu zkrátka nemají porozumění, poněvadž je neprirozená a nedětská. Místo aby hodina náboženská byla hodinou vzdělávací, stává se dosti často hodinou trýzně. Tak se ovšem snadno dětem, zvláště chlapcům, samo náboženství znechutí. Nedávejme jen vinu katechismu samému, nýbrž především katechesi. — Tím nemá býti nikterak řečeno, že methodou synthetickou nelze dokázati dobrých výsledků. Ale průměrně nadaný katecheta docílí methodou analytickou více než synthetickou, poněvadž ona právě přiléhá k povaze dětské. Budoucnost tedy náleží beze vší pochyby methodě analytické, čili jak ji v Bavořích nazvali, psychologické.

(Dokončení.)

Promluva na neděli V. po sv. Duchu.

Napsal VLADIMÍR HORNŮV.

»Nebude-li hojnější spravedlnost vaše, nežli zákoníků a fariseů, nevejdete do království nebeského.«
Mat. 5, 20.

Ve století patnáctém rozmohla se měrou podivuhodnou alchemie, tajemné to umění, jehož snahou bylo proměňovati kovy obyčejné ve zlato a naléztí všeobecný lék, který by nejen proti všem nemocem chránil, nýbrž i prodloužil věk lidský nad míru obyčejnou. Muži, zaměstnávaní se uměním tím, vítáni byli na hradech velmožů, v pracovnách učenců, v sídlech králů a císařů. Panovníci jim udělovali zvláštních výsad, hostili je na svých zámcích. Císař Rudolf II. zařídil v Praze i celou akademii alchemistickou. Ale muži ti při veškeré snaze nenalezli kamene mudrců, jímž by prostý kov ve zlato proměnit mohli. Alchemie zmizela jako blud lidského ducha, a od doby té lidské umění postoupilo tak, že vyrobí kovy zlatu podobné, mající snad jeho zevnější zdání, ale zlatem nejsou, ceny jeho nemají.

Vzpomínám slov Spasitelových: »Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli zákoníků a fariseů...«

Bůh vševědoucí zpytuje srdce i ledví člověka — a není umění na světě, jež by dovedlo ze skutků zlých učiniti dobré, z bezcenného pokrytectví zlato spravedlnosti, za něž kupuje se království Boží. Opravdovost, upřímnost, srdečná zbožnost jest oním kamenem mudrců, který činí všechny naše skutky Bohu milými, který nás samy činí před Bohem spravedlivými. A taková spravedlnost větší má cenu než všechna chvála světa; spravedlnost od Boha uznaná jest zlatem pravým, za které kupuje se jedině láska Boží.

Taková spravedlnost byla v srdci přecíste Panny, jejíž svátek Navštívení dnes slavíme. A k němu se druží slavnost její vroucných ctitelů, jichž jména jsou drahá nejen srdcím českým, nýbrž všem srdcím slovanským, sv. Cyrilla a Methoděje. V slzách otevírám knihy životopisů těchto světců, s nimiž spojeno několik slavných stránek naší minulosti.

1. Sv. Cyrill a Methoděj! Ozářeny neobyčejnými ctnostmi, ozdobeny zásluhami podivuhodnými, vyrůstají před námi z dějin velebné jejich postavy. Cyrill

pln moudrosti a darů Ducha sv., stkvějící se učeností a svatostí nade všechny vrstevníky. Methoděj, pln srdečně laskavosti, při tom však povaha jako ze skály tesaná, trpělivá v protivenstvích, neohrožená v hájení pravdy, věrná až k smrti.

O sv. Cyrillu se vypravuje, že v 7 letech měl podivný sen. Viděl sbor překrásných zjevů nebeských, jimiž jednotlivé ctnosti představovány byly, a uslyšel hlas: »Vyvol si!« Procitnuv, vypravoval matce své, že vyvolil si moudrost. I z radovali se rodičové jeho z volby té nad míru, tušíce, že k velikým věcem Bůh volá jejich syna. A v pravdě i moudrost, která jest prvním z darů Ducha sv., od chvíle té jest průvodkyní bohumilého jinocha. Cyrilla — téměř dítě — nalézala matka často pod křížem v jeho jizbě, zabývajíc se čtením spisů velikého a svatého učitele Řehoře z Nazianzu, kterého vyvolil si za svůj vzor ve vědách a zbožnosti. — Moudrost vede jej na dvůr císařský do Konstantinopole a jako matka chrání duše jeho uprostřed zkázy mravů, aby zachoval si čistoty a bezúhonnosti srdce, a jako orlice nese ho na křídlech svých vždy výš a výše ku poznání všeho krásného, co duch lidský snesl do pokladnice své. A jakoby připravovala jej k té veliké cestě, již vykonati má, jenom od břehů čarokrásné Byzance až k apoštolským prahům věčného Říma, vzbuzuje v srdci jeho podivuhodnou touhu poznati cizí řeči a osvěcuje duši jeho, aby rychle si je osvojil. A nebylo snad vrstevníka, který by tolik ovládal jazyků jako světec Soluňský.

Hrdý Omar, panovník mohamedanských Saracenů, vysílá poselství k Michalu, careviči: »Můžete-li vyložiti tajemství nejsv. Trojice, pošlete nám muže, jenž dovede nás přesvědčiti!« K prosbě carevičově ubírá se sv. Cyrill do Melity a v jazyku arabském obhazuje slavně základních pravd víry Kristovy, tak že nikdo mu odporovati nedovede.

Nedlouho potom Kagan Kozarský vypravuje stkvělé poselství ke dvoru Michalovu, prose za věrozvěsty kříže Kristova. A opět jasná stopa pravdy Kristovy znamená jest šlépějí velikého Soluňana. Po šťastně dokonaném díle sv. zástupy vysvobozených otroků, jichž vyžádal si místo zlata od Kagana Kozarského a s drahocennými ostatky sv. Klimenta, papeže, vrací se do Cařihradu.

Ó, světče, nebude ti přáno dlouho klidu! Z dalekých končin, od temnomrakých svahů Karpatských, od Nitry svatě přes Dunaj modrojasný ubírá se poselstvo. Tam sídlí lid dobrý, holubičí! Touží po Kristu — ale hlásají mu jej cizím jazykem, a k Bohu možno se nejvroucněji modliti jen v řeči, které matka naučila. Půjdeš s nimi a získáš Kristu lid, jenž bude třímati kříž Spasitelův nejvěrněji. Ztemní se jeho zář nad západem pro hříchy národů, ale nad východem slovanským hořeti bude požehnání. Z něho vyjde síla, obrození! — A hle, již přes svahy Balkánské pospíchají svatí věrozvěstové.

»Bratře, pospěš se mnou, abychom stejnou vzdělávali líchu,« prosil Cyrill mladšího bratra Methoděje. A Methoděj opouští tiché kobky sv. Basilia a spěchá k dálnému severu s bratrem svým. Do duše jeho zavznívají slova Kristova: »Učiním tě nádobou vyvolenou a poneseš jméno mé mezi národy!« — Zvěst jde před bratřími, že nesou knihy svaté, v jazyku slovanském napsané, že z krajin jdou, kde též zavznívají sladké zvuky slovanské, že ostatky nešou velikého biskupa římského Klimenta. Od Močonku před Nitrou až k staroslavnému Velehradu lid vítá je radostí dětinou. Plamenná řeč Cyrillova, srdečná slova Methodějova získávají duše Kristu. Bůh žehná dílu jejich. Ani zloba nepřátel nedovede zvrátiti dílo, jež má býti jednou páskou, spojující Slovany s apoštolskou stolicí Petrovou.

Překládají mešní knihu (zv. »Služebník«) do jazyka slovanského a v jazyku tom na svatém Velehradu na ostatcích sv. papeže Klimenta konají oběť nekrvavou. K jazyku latinskému a řeckému, které ovládaly svět, jichž zvukem moc, sláva a vzdělanost mluvily k lidstvu, přistoupil jazyk slovanský jako řeč církve Boží.

Zvěst o bratřích slovanských zalétá až ku branám věčného města. Papež Mikuláš povolává je. Cesta jejich jest cestou apoštolů. Staré podání vypravuje; že když sv. bratři vcházeli do bran římských v průvodu slovanských žáků svých, ostatky sv. Klimenta nesouce, stalo se mnoho uzdravení náhlých, zvláště pak jednoho mrtvici raněného, tak že rozléhaly se chvály Boží po celém městě. Hadrián II. tak dojat byl svatým zjevem obou bratří, že uznav důvody pro bohoslužbu slovanskou, posvětil a schválil knihy slovanské. Přijav je z rukou bratří, položil je jako oběť na oltář chrámu Panny Marie, který slove »v jesličkách«, a blahoslovil Cyrilla a Methoděje, nazýváje je žádoucími syny, vlastní svou rozkoší, věncem víry, korunou slávy i krásy církve katolické. Hned potom sloužil sv. Cyrill mši sv. před papežem a biskupy ve velechrámě sv. Petra. Nedlouho pak po té oba bratři posvěcení byli na biskupy, aby, vrátíce se ke svým, ukončili dílo započaté. Ale Bůh jinak rozhodl!

Přiblížil se 14. únor 869. Na prostém lůžku řeholním v klášteře u sv. Klimenta naposled rozmlouvá Cyrill s bratrem svým: »He, bratře, až dosud byli jsme spřeženi. jednu brázdou táhnouce, a já nyní padám na liše, den svůj ukončiv. Zůstaň u dobrého lidu a vyučuj ho pravdě Boží!« A pak cítě, že přibližuje se hodina poslední, zdvihá ruce k nebesům: »Hospodine, Bože můj, vyslyš modlitbu mou a chraň věrného stádce svého, k němuž jsi byl ustanovil mne, nehodného služebníka.« A pak vydychuje čistou duši svou. — Po boku papeže Klimenta ukládá Method s bratřími tělo světcovo, aby strážcem byl věrnosti slovanské ku stolci sv. Petra, loučí se s bratrem svým a vrací se k stádcí svému.

2. Měl-li sv. Cyrill dar moudrosti od Boha, měl Methoděj dar síly podivuhodné. Nadšen láskou k církvi a k národům slovanským a vida, že jedině bohoslužba slovanská zachrániti může národy slovanské před rozkolem církevním a záhubou národní, neděsí se pronásledování a prochází jako apoštol Pavel kraje daleké, milován svými a na smrt nenáviděn nepřáteli stádce svého. Neklesá ani tenkrát, když sám kníže Svatopluk vstává proti dílu jeho, když ze stádce jeho vlastního povstávají proradci. Ve chvílích těch těžkých opírá se o Řím, o velikého papeže Jana VIII., který ochrannou ruku drží nad dílem jeho.

A již blíží se podvečer jeho života. Pod kříž Kristův shromáždil národy křesťanské, tak že jméno Kristovo velebeno na Vltavě, Odře, Visle, daleko na východ a na jih až k temenům Balkánským. A této rodině slovanské chce ještě zanechat odkaz svůj: celé písmo svaté v jazyku slovanském jako základ jeho písemnictví a vzdělanosti. Slovan nebude již barbarem — v řeči jeho sladké bude veleben Kristus, řeč jeho bude svatou Bohu i lidem. A Bůh dopřává mu síly, aby dokončil dílo své.

Přibližuje se 4. dubna 885. »Schvácen nemocí, ubírá se na květnou neděli na svatý Velehrad, aby naposled sloužil tam oběť nejsvětější. Předvídaje konec svůj, loučí se se svými učeníky, žehná krajům slovanským, lidu svému: »Děti, střežte mne do třetího dne!« A třetího dne při ranních hodinách umírá tiše se slovy: »Otče, v ruce Tvé poroučím ducha svého!« I pohřben byl na Velehradě za oltářem Panny Marie a plakal ho všechen lid, kam přišla zpráva o smrti jeho.

A dnes, kdy slavíme svátek apoštolů svých, kdož nezáležel by ku hrobům jejich s duší vděčnou? Prozřetelnost Boží jedno srdce bratrské uložila v Římě a druhé na Velehradě, jakoby tím zvěčniti chtěla velikou lásku, jež planula v srdci věrozvěstů slovanských i k církvi a k vlastem slovanským.

M. d.! Duší mou neprochvívá jiné přání, než abychom následující apoštolů svých, zachovali v srdci svém věrnost i k své víře katolické a k svému národu. Obojí jest dar nebes, poklad Bohem nám svěřený. A chceme-li spravedlivými býti před Bohem, třeba nám s věrností stříci pokladů těch až do dechu posledního. Amen.

Promluva na VI. neděli po sv. Duchu.

Dle Ant. M. Slomšeka upravil Fr. ŽUNDÁLEK.

Vzav sedm chlebů, díky čině, lámal a dával učedníkům svým, aby předkládali.

Mark. 8, 6.

Pohledme dnes na zelenou planinu, jak nebeský Učitel mezi čtyřmi tisíci posluchačů laskavě sedí; napřed je sytí nebeským chlebem svého učení, jim podává též tělesnou potravu. Kdo na tento výjev pomyslí, zajisté radostí plesá

Než popatřme také po celém širém světě na miliony lidí; všechny nasycuje Otec nebeský rovněž tak, jak Pán Ježíš čtyři tisíce posluchačů na hoře. »Otevře svoji ruku a naplní vše, co žije.« (Žalm 144.) Miliony lidí užívají dobroty Boží, avšak jen málo jich Bohu náležitě děkuje. Dejme tomu, že několik lačných žebráků přijde k vašemu příbytku a vy je na rozkaz rodičů povoláte do vnitř a připravíte jim dobré jídlo, oni pak by místo poděkování vám vynadali a zbytky jídla vhodili do tváře; co byste asi učinili s takovými zlotřilci? Nevděčnost velmi bolí. Podobně však jednají mnozí z vás a snad toho ani nepozorují. Proto bych vám dnes rád podal výklad o dcerách naší nevděčnosti, totiž *o hříších, kterých se dívky dopouštějí při jídle*.

1. Prvním takovým nedopatřením jest, opomene-li dítko modliti se před jídlem i po jídle. Jednou byl pozván kněz na hostinu do zámku. Viděl tam krásný zvyk, že panské dívky, i dospělé, líbaly po jídle ruku šlechtnému otci i starostlivé matce. Tak jednají dívky dobře, že uznávají, co dobrého mají od svých rodičů; kéž by také u vás byl zaveden podobný zvyk, pak by zajisté dívky lépe se chovaly ke svým největším dobrodincům. Když však pozoruji u některých lidí, že dívky jdou k jídlu i od jídla bez modlitby, bolí mne vždy srdce. Jak pak je tomu u vás? Někteří se snad ještě modlí, jiní jen ledabylo modlitbu odříkají a opět jiní nepoznamenají se ani sv. křížem. »Když budeš jísti a se nasytíš, varuj se zapomenouti na svého Hospodina.« (V Mojž. 6, 12.) Proto neopomeňte nikdy před jídlem i po jídle vykonati krátkou modlitbu, abyste ukázaly svou vděčnost vůči tomu, který vám tolik hojnosti udělil. Podobně jednal Pán Ježíš v dnešním sv. evangeliu, vždyť sám díky činil. Jindy opět po večeři se svými učedníky zapěl píseň chvály. (Mat. 26, 30.) Pobožnost při jídle jest prvou ctností, která nejlépe krásí stůl, jak sv. Chrysostom tvrdí: »Stůl, který se počíná a končí modlitbou, nikdy nebude míti nouze.«

2. Dalším pokleskem při jídle bývají špatné řeči. V klášteře z pravidla po celý oběd a večeři se čtou pobožné knihy, aby též duše měla svůj pokrm; neboť člověk není živ samým chlebem, nýbrž slovem, které vychází z úst

Božích.« (Mat. 4, 4.) Jest ovšem těžko zavést čtení při jídle ve vaší domácnosti, ale přece je možno hovořit o posvátných věcech. Takové lidi pozoruje Hospodin při jídle rád.

Jaké však jsou vaše řeči? Ó, často ohavné: pomlouváte svoje spolužáky, učitele i jiné lidi, nebo dokonce i neslušně hovoříte. Zdali takové hovory nepřinášejí záhuby duši? Před časem přijali v osamělém domě v horách vojenského sběha, aby v zimě nezahynul; tento nepořádný člověk však za to jedné neděle zabil hospodyně i její dítě. Neušel ovšem zaslouženému trestu; nevďěčník byl oběšen. Co však učiní Bůh s těmi, kteří duši vrhají v záhubu věčnou? »Bylo by jim lépe, aby jim byl dán na hrdlo mlýnský kámen a uvrženi byli do hlubokosti mořské.« (Mat. 18, 6.)

3. Třetího hříchu dopouštějí se u stolu děti, když si příliš v jídlech vybírají. Když v letech 1814—1819 byla tak veliká nouze, že za měřici pšenice se platilo 40 zl. a mnoho lidí hladem umřelo, byla i sebe tvrdší kůrka chleba sladkou; předešlá léta však dělníci házeli po sobě kousky chleba. O nic lépe nechová se nyní tak mnohý z vás. Proto zaslouží takové děti, aby podobně se jim stalo, jako hochu, který nebyl spokojen, když mu matka podávala suchý chléb. Celý týden nedostal ničeho a byl tak za svoji vyběračnost citelně potrestán. Jako Pán Ježíš poručil, aby drobtý byly sebrány, tak také vy buďte spokojeni s chudobným jídlem, které se vám podává.

4. Neméně prohřešují se děti, které dopouštějí se nestřídmosti. O takových se tvrdí, že je to opravdová nemoc. A skutečně podléhají také záhy nemocem, ano i smrti. »Přílišně jídla, způsobuje nemoci,« jak moudrý Sirach (27, 32) nás varuje. Dobře také volá básník: »Střídmost (střídmy člověk) žije dlouho, kdežto nestřídmost přivádí předčasně k bílým vlasům.«

Turci mají tuto pověst: »Když se člověk narodí, Bůh mu dá určité množství jídla a pití. Jakmile je stráví, jest mu umřít.« Závisí tedy od něho zda dlouho či krátce žítí. Bude-li střídme jísti a pít, vystačí mu zásoba dlouho, kdežto je-li nestřídmy, stráví vše příliš rychle, a úloha na zemi jest dokonána. Tato pověst vyjadřuje velmi názorně výborné vlastnosti střídmeho života.

Některé nerozumné matky bohužel příliš pečlivě se starají o děti a dávají jim více pokrmu, než tyto snesou. Ale špatně jim prospívají. Takové děti jdou jistému neštěstí vstříc, protože si nedovedou odříci toho, co škodí jich zdraví, nebo nač stav jejich nestačí. Což kdyby matka stále žila; ale co se stane s tak zhýčkanými dětmi po její smrti? Známe blbého mladíka, který chodí po žebrotě. A kdo tak ubožáka vychoval? Matka v noci vstávala a synáčkovi dávala jísti, poněvadž se bála, aby neměl hlad. Rozmazlenost jest nejhorším trestem pro lidi. V mládí si člověk snadno přivykne trpěti a nemíti něčeho. Avšak také dospělí mají střídme žít, aby byli zdraví a veselí. Nežijte tedy tak, abyste jedli a pili, nybřž abyste dlouho žili a mohli Bohu sloužiti.

A ještě hůře jest, když děti požívají opojných nápojů, které jejich útlým vnitřním ústrojům vždy jsou škodlivy. Kdo z mládí pije, leje olej do ohně. Když na poušti najedlo se čtyři tisíce lidí chleba a ryb, byli spokojeni. Snad se šli ještě napít do blízkého pramene. Voda je nejstarší, nejzdravější a nejlepší nápoj.

Trojí stůl je každému křesťanu připraven. Prvním je země, Otec nebeský nám ji poskytl, všechny věci těší se bezmezně dobrotivosti Boží. Druhým je svatý pokrm Boží, nejsv. svátost oltářní, kterou přijímáme ve způsobě chleba, a které

jednou v nebesích budeme požívatí tváří v tvář. Tam, na nebi je nám připraven třetí stůl a všichni jsme k němu pozváni. Proto pečujme o to, abychom nezašli na nepravou cestu, nýbrž cestou strádání byli přijati jednou do radosti věčné. Amen.

Promluva na neděli VII. po sv. Duchu.

Napsal FR. KALNÝ.

»Ne každý, kdo mně říká: Pane, Pane! vejde' do království nebeského.«
Mat. 7, 21.

Jistý pán měl dva služebníky. Jednou jim rozkázal, aby šli zítra na jeho pole a pomáhali tam při sklizení! Jeden z nich s největší ochotou slíbil, že vykoná rozkaz svého velitele a prohlásil: »Vždyť jsi mým pánem, a já jsem povinen tebe ctít a poslouchati.« Než druhého dne nesplnil svého slibu a rozkazu pánova neuposlechl; nedal se při práci ani vidět. Druhý služebník však k rozkazu pánově ani nehlesl, ale za to byl první při práci.

Tato událost připadá mi na mysl, když čtu dnešní sv. evangelium. Nestačí zajisté mít Boha na jazyku, když skutky neodpovídají tomuto smýšlení. Svým životem máme ukazovati, že svého Tvůrce posloucháme. Při tom však nikdy nesmíme zapomenouti na to, jak velebné je jméno Boží. V klidné poušti na hoře Horeb dokázal to Hospodin nejlépe, když v hořícím keři zjevil se Mojžíšovi a nedovolil, aby se k němu přibližoval. »Já jsem, který jsem,« zněla velebná odpověď Boží na otázku Mojžíšovu. A za blesku a bouře zvěstoval Bůh velebnost svého jména na hoře Sinai, a přísně přikázal všem: »Nevezmeš jména Božího nadarmo.«

Než přes to nacházíme mnoho lidí, ano bohužel i dítek školních, které jméno Boží i svatých neuctivě vyslovují. Abyste se toho vyvarovali, chceme rozjímati o tom, že *máme svatá jména uctivě a nábožně vyslovovati a nikdy nezneuctivati jména Božího.*

1. Syn chudých rodičů stal se slavným a učeným mužem, ale nestyděl se za své rodiče, jako se nestyděl papež Benedikt za svou matku, která byla chudobnou pradelnou; naopak pozval otce svého dosud žijícího k sobě a svým známým jej představoval a děkoval mu veřejně, že syna svého tak dobře vychoval. A lidé vážili si tím více tohoto učence, poněvadž dobrým příkladem předcházel v úctě svých rodičů. Podobně má jednati též katolické dítě, poněvadž zasluhuje si toho Otec nebeský měrou srčovanou. Jméno Boží máme v uctivosti, když Boha před celým světem vyznáváme bez bázně i statečně a skutkem dokazujeme, že máme živou víru v Boha, že jsme pravými katolickými křesťany, že se nestydíme za svou víru, ano že jsme připraveni raději zemřít než Boha zapřít a rozhněvati. V té věci máme býti pámětlivi výslovného rozkazu Páně: »Kdo mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým v nebesích.«

Jednou stál jsem u lože umírající dívky asi desítileté. Tahy v obličejí byly strhány, bledost rozhostila se na lících; a když nastal smrtelný zápas, tu dívka napřáhla ruce svoje po své matce a neustále volala to sladké jméno »Matko, Matko!« Nemocná měla za to, že přítomnost matky ji ochrání ode všeho nebezpečení nebo alespoň že jí ulehčí v hodině poslední.

Rovněž tak má zbožné dítě vzývat Boha ve všech časných i věčných potřebách; tím dá nejlépe na jevo, že doufá pevně v Boha. K tomu nás napomíná také písmo sv., kde Duch Boží mluví ústy krále Davida: »Volej mne v čas nesnáze; chci tě vysvoboditi, a ty mne budeš ctítí.«

Když staříčky Tobiaš poslal syna svého do města Rages k příteli Gabelovi na dalekou cestu, dával mu příhodná naučení. Syn zbožně vyslechl tato slova, vždyť vycházela z tak drahých úst otcových. — Také vaší povinností jest, abyste naslouchali pilně a pozorně slovu Božímu, které vám hlásá kněz. Je to také přirozeno, neboť tím dáte nejlépe na jevo, že jméno Boží máte u veliké uctivosti. »Šťastní jsou,« volá Pán Ježíš, »kdo slovo Boží poslouchají a v srdci ho uchovávají;« tak velebí sám Spasitel náš ty, kteří řídí se slovem Božím. V té věci zárnou hvězdou jsou nám ony nesčetné zástupy obyvatelstva hornaté Galilee, kteří spěchali za Pánem Ježíšem až za jezero Genesaretské, aby mohli slyšeti slovo jeho nadšené, které pronikalo srdce i ledví!

2. Proti povinné úctě jména Božího prohřešují se děti různým způsobem. Často bývám toho svědkem, že zneužívají jména Božího, jména Pána Ježíše a svatých při každé sebe nepatrnější příležitosti; tak činí, když mezi sebou hovoří, když se něčeho lekají, když se něčemu diví, když známý známého nenadále potká — tu zloajná ústa jejich na stokrát vyslovují bez potřeby jména posvátná. Ale jejich počínání je velmi zpozdilé; neboť jako lepších šatů si ponecháváme na sváteční dni, tak máme svatá jména vyslovovati jen zbožně, tedy při modlitbě. A přece na to se zhusta zapomíná; »neboť je dosti takových,« tvrdí Cornelius a Lapide, »kteří za každým třetím slovem jmenují Boha, Krista a svátosti, a to není zajisté nepatrná neúcta k Bohu a svatým.«

Dále se prohřešují proti povinné úctě, kdo se namáhají, aby pošetilými prosbami vyžádali si na Bohu neužitečných, škodlivých, ano hříšných věcí, na př. když si přejí dítě mít velké bohatství, aby mohlo zahálet, užívat světa a dáti se ctíti od lidí; podobně chybuje dítě, které byvši uraženo, vyhledává příležitosti k pomstě nebo když touží lakomec po nespravedlivém majetku. Bláhově si počíná dítě, které užívá nejsvětějších jmen a slov písmo sv. k pověrečným věcem. Nechci se šířiti o tom, že zneuctívá jméno Boží ten, kdo kleje, křivě přísahá nebo slib učiněný Bohu ruší; chci jen ještě připomenouti, že rovněž hřeší, kdo mluví proti sv. víře, proti sv. svátostem nebo jich užívá k žertům a vtipům. K samému Bohu neúcta se dává na jevo, kdo hrozí proti papeži, biskupům a kněžím a pronásleduje ty, kteří slouží Hospodinu. Sám to prohlašuje Spasitel: »Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.«

A když slyšíte hovořiti jiné proti svatým věcem a jménu Božímu působiti nečest, pokárejte, je, možno-li vám, neposlouchejte jich bohaprázdných řečí. ale modlete se za ně; neboť takoví lidé potřebují slitování, poněvadž nevědí, co činí.

Jistá matka se odebrala se svou čtyřletou dcerou na cestu. Dceruška byla křesťansky vychována a proto chovala se velmi slušně a leccos dovedla již povídati o milém Bohu. Jednoho dne zašly obě do hostince, aby se jídlem posilnily. U dlouhého stolu sedělo mnoho hostů. Dva z nich začali velmi neuctivě mluvit o Bohu a svatých věcech. Dobrá dívka se obracela a rozhlížela, zdali nikdo jich nepokárá; než vše mlčelo. Dále to dívka tato nemohla snést; proto vstala a šla k oněm hostům a vážně promluvila: »To není pravda! Tak se nemluví o milém dobrém Bohu!« Oni dva mužové se začervenali studem, a všichni umkli. Teprve

pak prohodil jeden starý pán: »Ano, milá dívko, máš pravdu; tak se nemluví o milém, dobrém Bohu.«

Nyní víte, kterak máte mítí v uctivosti jméno Boží. Bůh všechny hříchy proti druhému přikázání krutě trestá. Poslyšte, co se r. 1873 přihodilo v Holandsku. Zlomyslní lidé tropili si posměch z posledního církevního sněmu. Jezdili v maskách po městě; jeden z nich představoval papeže, druzí kardinály, jiní opět biskupy, jedna žena dokonce Pannu Marii. Komédie začala se šťastně, ale špatně skončila. Člověk, který představoval papeže, umřel ještě téhož dne; dívka, která napodobovala Pannu Marii, se zbláznila; jeden kardinál si vzal hrozným způsobem život, a všichni, kteří tu vystupovali, těžce onemocněli. Mrtvého člověka, který si tropil posměch z papeže, báli se ostatní dotknouti, a proto byl tiše pochován. O vešm tom nevěrecké listy mlčely, katolické však tuto hroznou událost vylíčily dle pravdy.

Kéž vás Bůh všech podobných věcí chrání a pomáhá, abyste konali vše k slávě Boží, jak nás napomíná sv. Pavel: »Buď jíte nebo pijete nebo cožkoli jiného konáte, vše činite ke cti Boží.« Amen.

Promluva na konec školního roku.

Napsal EM. ŽÁK.

V životopise sv. Řehoře Nazianského, velikého arcibiskupa Cařihradského, se vypravuje, že když otec posílal jej do škol Athenských, zasadil v zahradě útlý strom jabloňový, na paměť dne i k poučení jinoch dospívajícímu. — Měl mladý Řehoř v tomto spanilém stromě, jeho vzrůstu a jeho osudech spatřovati takořka život svůj vlastní. A kdykoli jinoch Naziánský z Athen domů se vracel, zaměřil vždy v zahradu, aby shlédl strom, spatřil jeho nádherný květ, později okoušel lahodného ovoce, a tak v jeho rozvoji spatřoval i vývoj svůj duševní.

I vy, drazí přátelé, v několika dnech opustíte školu a rozejdete se každý do svého domova. Mnozí vrátíte se pod onu střechu, která jest člověku nejkrasší vzpomínkou z mládí, v dům rodný, v náruč svých rodičů a příbuzných. Užíte vůkol sebe tu či onde změnu, již nutně čas přináší. Mnohý stromek povyroslý, každého z mladších bratří neb sester dospívajícího. Ale co spatříte vůkol sebe, toho nesmíte neznamenati i na sobě. I vy jste opět o rok dospěli, o rok jste dále ze svého dětství do věku dospělého. *Uplynul rok vašich mladých let* a toho jest potřebí si uvědomiti.

A jak jste toho času použili ku svému vzdělání, k obohacení svých vědomostí a zušlechtnění srdce? Které jest to ovoce, jež jako onen jinoch Naziánský činil, máte okouseti za svoji práci? To jest především: *vlastní, radostné vědomí*, jež plní vaši mysl, když můžete říci, že jste konali své povinnosti svědomitě, že jste duševních hříven, jichž vám udělil Pán světa, nezakopali, ale že jste jimi hospodařili tak, jak síly vaše stačily a poměry dovozovaly. To vědomí blaživé jest tím nejkrásnějším ovocem a výsledkem práce. Kdo toho nemá, tomu zajisté chvíle, kdy zprávu školní do rukou dostane, bude trpká, hořká, plná výčitek.

Ale daleko lépe než vám bude *rodičům vašim* okouseti ovoce vaší práce. Ve vás oni kladou všechny své naděje, svá přání do budoucna. Pro vás nešetří obětí těch největších, jež možno jim přinést, jen aby viděli vás jednou v pravdě

ušlechtilé, v čestném, bezpečném, blahodárném povolání vašem. Okamžik, ve který odevzdáte jim svoji školní zprávu, čekají oni v rozdechvení. A příznivá a čestná zpráva vaše bude jim jedinou odplatou a odměnou za všechny jich starosti, namáhání a oběti. Bude to radostný okamžik pro ně, když vyčtou z vysvědčení, že jste svým úkolům řádně dostály. Bude to pro ně mohutnou vzpruhou životní, posílněním jich nadějí, jež do vás kladou, jich chloubou v celém jich okolí. — Za to však nechtěl by nikdo z vás, vašich učitelů, býti svědkem jich sklamaní, jich vnitřních bolestí, když jich syn přinese jim zprávu neuspokojující. Ale, že prvních, kteří čestně dostáli, jest celkem veliká většina, a jen malý počet nedostačujících, proto i my, když ve zdraví dočkali jsme se konce školního roku, můžeme s plným vědomím významu zapěti: *»Tebe Boha chválíme«*.

Ukazujte však vždy, celým svým chováním, že jste studující, vzdělání jinoši. Dokazujte toho nejen svými vědomostmi, ale hlavně ušlechtilým a příkladným jednáním. A koho jmenujeme ušlechtilým? Zajisté jen toho, kdo vždy slušně se chová, doma v soukromí i na veřejnosti, kdo má jemnou mysl pro poctivost a spravedlnost, mravnost a život bezúhonný, zkrátka, kdo ukazuje ve všem vše zušlechťující a posvěcující *křesťanskou láskou*. Ukazujte životní svoje vzdělání, abyste po oddechu, jež prázdniny poskytují, nepřišli zase v kázni a mrezech uvolnění, ale stykem společenským, který se vám otevírá, jen uhlazení a vyřízení.

Leč mnohé z vás tento dům do svých síní nebude více vítati. Jsou to ovšem hlavně ti, kteří svá studia zde končíte a kteří jste takorba již na odchodné z této budovy. — Osm let duševní práce a svého bezstarostného mládí jste prožili v této budově, jež vzdálena ruchu ulic vás zde hostila. Sem jste vstoupili kdys téměř jako děcka, a nyní vycházíte jako jinoši dospívající. Kus své duše a část své lásky zachovejte ústavu a těm, kteří vás zde vzdělávali.

V životě všech mužů zasloužilých ne neprávem jmenuje se též vždy ústav, kde svého vzdělání byli nabyli. A jméno ústavu spojeno jest s prací těch, kteří na něm působili. A tak životopisy mužů proslulých jsou ustavičnou chválou a cti ústavu, v němž ti, kteří vděčně paměti zasluhují, své mládí byli prožili. Kéž i vy, milí přátelé, jste ústavu našemu ke cti!

Zachovejte si vždy mysl ve službách oněch ideálů, jež vaši učitelé vám ukazovali. Mladá mysl jest vznětlivá. Předtucha síly, jež v duši dospívajících jinochů dřímá, často je pudí za novými hesly, lesklými, svědnými, jež s pravé cesty mnohdy svádějí. Nepřáli bychom vám, aby jen jediný z vás stal se jich obětí. A tou se nestanete, když zachováte si potřebnou všestrannost a klidnou rozvahu, jež velí ze všech stran zkoušeti co se mi podává, dle slov sv. Pavla: *»Vše zkoušejte, a co jest nejlepší, toho se držte.«* Zachovejte vždy mysl povznesenou, ideálně smýšlející! Život člověka nemůže zrát bez ideálů právě tak, jako víno bez slunce srpnového.

Chloubu vědy české, profesor fysiologie, Dr. Jan Purkyně, autorita světová, měl za své životní heslo, pod něž své jméno psával, významná slova:

»Dokud a kde Bůh žiti povelí,
buď věren vlasti, víře, příteli.«

Věrnost k Bohu a k národu; v těch slovech jest všecken obsah lidského ideálu obsažen. Bůh a národ, toť jsou dva sloupy, dva obrovské pilíře všech

vyšších snah každého vzdělaného člověka. V radostech i žalostech uchovejte si bylo ideály jako veliké svítící hvězdy do tmy života, a naleznete štěstí a klid ve svých pracech a svém povolání.

V nás všech naleznete vždy a všude upřímné přitele a rádce. Jsme s vámi poutáni nikoli krví, ale duchem, spojeni s vámi oněmi vlivy na ducha vašeho, jež čas nikdy nevyhladí a paměť nezapomene. Chceme vám přáteli zůstat i na dále. Uchovejte jen nám svoji důvěru a upřímnost, a v čas potřeby naleznete vždy u nás všech přátelské rady a pomoci. Není potřeba, aby cesta vaše k nám a ústavu zarostla travou zapomnění. A tak přeji vám, kdy naposled s tohoto místa k vám promlouvám: Pomáhej a provázej vás Bůh! Dej vám své požehnání na cestu do oné veliké školy, z níž nikdo z nás, co živ jest, neodchází, do školy vlastního života a zkušenosti. Amen.

—❁— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❁—

Osobní. Definitivně ustanoveni byli na měšťanských školách kol.: Jaroslav Zika v Nýranech a Emil Kaulich ve Cvikově. Konkurs byl vypsán na místo def. katechety měšť. škol v Nechanicích a v Kamenickém Šenově, místo zatímního katechety pak na obecné škole v Litomyšli.

Úmrtí. Dne 15. července t. zesnul v Pánu, zaopatřen byv svátostmi umírajících, kol. Frant. Holub, katecheta dívčí školy měšťanské v Žižkově. Narodil se 30. března 1866 v Mstěticích, vysvěcen byl 17. července 1892. Nejprve působil jako katecheta v Brandýse n. L., jako kaplan ve St. Boleslavi a v Č. Brodě, v Žižkově jako katecheta 8 let. Kromě zdárného působení ve škole konal kázání u P. Marie před Týnem v Praze, která se těšila četné návštěvě. Pohřeb konal se dne 18. června. Pohřební úkony vykonal J. M. nejdůstoj. p. biskup dr. Fr. Krásl za assistance četných kněží a za přítomnosti školní mládeže a nespočetných řad zbožného lidu. Mrtvola zesnulého byla převezena do Dřevčic. R. p.

Spolková činnost. Další schůze »Spolku katechetů pro království české« konala se v místnostech spolkových dne 10. června o 6. hod. odpo. Účastnili se jí tito kollegové: Čihák, Čurda, Hrudka, Pešek, Pihler,

Provazník. dr. Rath, Slavíček, Strnad, Štampfest, Žák a Žundálek. Předseda kol. Em. Žák zahájil schůzi, načež ujal se slova kol. Václav Hrudka ze Smíchova a konal delší, dobře promyšlenou přednášku o umění a umělecké výchově. Podal dějepisný nástin umění křesťanského a na jednotlivých památkách ukázal význačné rysy umění. Stěžoval si do malého porozumění pro umělecké snahy, které by zasloužily všestranné podpory. Praktické jeho návrhy o tom, kterak v náboženské hodině bylo by možno cit pro umění církevní pěstovati, by měly dojíti splnění. Po přednášce byly projednávány spolkové záležitosti.

Žáci jako ministranté. »Christlich-pädagogische Blätter« ve svém 6. čísle ze dne 30. března 1903 v této věci píší: C. k. okresní školní rada v Neunkirchenu v konkrétním případě, v němž učitel obecné školy odepřel propustiti žáky ze školního vyučování za příčinou ministrování, na zakročení příslušného farního úřadu (Prein, okres Neunkirchen) vydala tento výnos farnímu úřadu: »Se svolením zemské školní rady uděluje okresní školní rada dovolení, aby na přání důst. farního úřadu za příčinou zvonění zvony a spolupůsobení při pohřbech 4 až 5 hochů má býti od návštěvy posledních dopoledních vyučovacích hodin dotčeného dne sprostěno a jejich zameškání školy má býti za omluveno považováno. Okresní školní rada v Neunkirchenu. C. k. místodržitelství rada jako předseda: Hentl.«

Psychologická methoda v katechesi.

(Dokončení.)

Jak postupuje tedy *analyse*? Tato methoda naznačí nejprve krátce cíl katechese. Potom se nová katechese připraví, totiž pojmy, jež dítě již v paměti má pohotově, se ožíví, aby se k nim připojila nová pravda. Tento stupeň jest vždy opakováním a to často opakováním poslední lekce. Teprve nyní se předloží nová pravda, avšak nikoli v abstraktním rouchu katechismové otázky, nýbrž konkrétně, vtělená ve vypravování. Místo takového vypravování nebo příběhu ať z Pisma sv. nebo ze života svatých, nebo ze života církevního, může býti též něco jiného názorného (přirovnání, obraz, liturgický akt, líčení, událost ze života dětského atd.).

Potom se vypravované vysvětluje a tak nabývá se porozumění poučkám katechismovým. (Vysvětlení nevztahuje se tedy zase na text katechismu, nýbrž na vypravování. Vysvětlení aplikuje všeobecnou pravdu katechismu na speciální případ.) Hlavní body se na konci krátce shrnou a nacvičí. Jako poslední činnost následuje ještě aplikace. Nově získaná pravda uvede se ve spojení s ostatními již známými, ukáže se, jak tato pravda vystupuje v životě svatých nebo v životě církevním, aneb jak se jí je řídit v praktickém životě křesťana. — (Aplikace je něco docela jiného, než co se často tím míní. Nezáleží v nudných mravních naučeních, jež jako nevyhnutelný přídavek ukončívají krásné vypravování a jež bývají tím bezcennější, čím všeobecněji se podávají. Aplikace má podati dítěti příležitost, všeobecnou větu opět a opět vztahovati ke konkrétním případům. Katecheta může tedy opět několik příběhů vypravovati a místo aby sám činyl v nich se vyskytující posuzoval, přiměje žáky k tomu, aby na základě probrané otázky v katechismu sami úsudek podali. Může a musí také praktické případy ze života dětského přiblížit a ukázati, jak se tu poučky té dá užití. Z toho je vidno, že úkol aplikace v náboženském vyučování dá se krátce označiti jako »výcvik svědomí.«)

Analytická či psychologická methoda obsahuje tedy 3 hlavní stupně: 1. vypravování nebo názor, 2. vysvětlení čili tvoření pojmů a 3. užití a 2 vedlejší stupně: přípravu čili připojení a shrnutí.

Celé schema jest takové: Cíl. Příprava. I. Vypravování nebo názor. (Proposice.) II. Vysvětlení. (Explicace). Shrnutí. III. Užití (Applikace).

Na př.: Katecheta má pojednat o otázce: Které milosti působí v nás sv. přijímání? Vypravuje žákům nejprve několik črt ze života sv. Aloisa, jak se těšil na první sv. přijímání, jak se vši horlivostí k němu se připravoval, jak je přijal, jak vroucně P. Ježíši za tento vzácný nebeský dar děkoval, jak uprostřed nebezpečí života šlechtického svou čistotu zachoval zvláště milostí sv. přijímání, jak konečně po šťastné smrti se stal v nebi svatým. Celé vypravování se tak zařídí, milosti ty co možná jasně vynikají.

Anebo katecheta má vysvětliti následky těžkého hříchu. Abstraktní výrazy katechismu: láska Boží, zásluhy atd. nejsou dětem hned nijak srozumitelný. Kdyby hned s nimi začal operovati, nemohl by tím vzbuditi zájem žáků. Místo toho vypravuje příběh o Šalomounově slávě a pádu. Ten ukazuje celé neštěstí smrtelného hříchu názorným způsobem a činí na dítky hluboký dojem.

Postup analytický je tedy protivný postupu synthetickému. Synthese drží se zásady: Nejprve slovo (katechismu), potom věc, analyse drží se zásady: Nejprve věc — potom slovo (katechismus). Správnější pojmenování by bylo pro metodu analytickou — metoda induktivní a pro metodu synthetickou — metoda deduktivní.

Jako přednost metody analytické před synthetickou uvádí se zvl. toto:

1. Analytická metoda běře ohled na povahu a zákony lidské a usnadňuje tak žáku porozumění. 2. Anal. metoda počíná konkrétním vypravováním a vzbuzuje tím zájem a zároveň pozornost žáků. 3. Anal. metoda žádá nejprve porozumění pravdám a potom následuje memorování, jež pak u žáků jde snadněji. Memorování se jim činí snadnějším, příjemnějším a užitečnějším. A je důležité dětem učení z paměti katechismu usnadňovati. 4. Anal. meth. zajišťuje předem správné pochopení pravdy více než synthetická.

Hlavní námitka, jež proti této metodě, resp. proti těm, kteří hlásají, že ona jediné jest vhodná k vyučování náboženskému, se dá uvést, že stěží dá se vždy a ke každé látce najíti vhodný příběh nebo vypravování, jež by bylo základem takové katechese a že tedy sotva lze celý katechismus tímto způsobem probrati.

Přivrženci její tvrdí, že dá se to vše touto metodou provésti, a jako první takový pokus vydány byly Stieglitzovy »Vypracované katechese pro 6. školní rok o článcích víry (1. sv.) a o přikázáních Božích (2. sv. nákl. Jos. Kösel, Kempten, 1902, 1903).

V těchto katechesích při spracování prováděny jsou tyto 3 zásady: 1. Každá náboženská hodina má míti jednotné thema. 2. Každé thema má býti projednáno dle určité metody, zde analytické čili psychologické a 3. katechese má býti co do formy povzbuzující a zajímavá. Proto mluva budiž dětská, krátká a jadrná. Dlouhých vět a nesrozumitelných výrazů jest se pokud možno vystríhati. Zvláště co se týče posledního bodu, jsou katechese tyto většinou velmi zdařilé.

Při různých ještě nedokonalostech, jimiž se tyto katechese ještě vykazují, lze je přece zvláště pro I. roč. měšť. škol, kde možno již míti za to, že netřeba všecko učivo ve škole také nacvičiti, vřele doporučiti. Hodina nábož. skutečně touto metodou nabývá větší zajímavosti a možno říci, více stoupne v očích žáků její cena nežli při obyčejném katechisování ať již dle metody synthet. nebo analytické, kde otázka za otázkou se probírá. Jsou však na mnoze příliš dlouhé

a nutno je zkrátiti, mnohde příliš obšírné, kde by stačila krátká zmínka. Tomu se dá ovšem snadno odpomoci. V Německu těší se tyto katechese veliké oblibě. — Dá se očekávat, že při opravdové snaze a úsilí tuto metodu uplatnití skutečně časem v tomto směru učiněn bude v katechesi pokrok.

Každý katecheta a zvláště začátečník nemá ovšem vždy ani nadání ani času tolik, aby touto těžkou methodou mohl své katechese sám zpracovávat. Jsme odkázáni na pomůcky. Pokud těch není, musíme býti skromní a nezavrhovati jiné metody, dokud není prokázáno, že nová nahradí v každém ohledu starou. Analytická metoda jest rozhodně pro žactvo obecné i měšťanské školy vhodnější než syntetická, ale při mnohém učivu je příliš zdlouhavá, takže za nynějších poměrů při velikém množství předepsaného učiva jí katecheta někdy upotřebiti nemůže a užije s větším snad prospěchem v takovém případě metody syntetické. (Methody syntetické lze ovšem zvláště dobře užiti při zkoušení probraného učiva.) Doporučovala by se tedy v katechesi zatím zásada Willmanova: Kde možno analysu, a jen tam, kde nutno, synthesisu.

F. Strnad.

Kázání na den nanebevzetí blah. Panny Marie.

Napsal EM. ŽÁK.

»Maria nejlepší stránku vyvolila.«

Luk. 10. 42.

Kdo význam svátku dnešního srovná pozorně s evangeliem, jež se nám předčítá, znamená na prvý pohled zajisté mezi oběma jakýsi nesoulad, zjevnou nesrovnalost. Slavíme velký den nanebevzetí sv. Matky Boží, památku události, která celým svým dějem náleží říši nadpřirozené, již oko lidské prohlédnouti nemůže — a zatím čtení Písma sv. poutá nás k prostému výjevu, jenž udál se pod střechou skrovného domu v Bethanii, kde Lazar se sestrami svými Marií a Martou žili. Svátek dnešní obrací naši pozornost k blah. Matce Páně, co zatím evangelium svátku o ní ni slovem nemluví. Jak vysvětliti tuto neshodu sv. čtení s významem svátku, rozpor, který v radost dne nesmí dnes ni jediným nesouzvukem rušivě zaznívati? —

V Kristu shromáždění! Všimněme si nejprve výjevu, jež sv. evangelium nám připomíná. Na své cestě do Jerusalema zastavuje se Ježíš v nedalekém městečku Bethanii. Nejněžnější vzpomínky poutaly Spasitele k tomu místu. Žil zde Lazar a sestra jeho Marta, jež Ježíš ke svým nejpřímějším přátelům čítal. I Marie Magdalena jako zbloudilá holubička vrátila se zpět ve svůj dům rodný. Kdys hřišnice, životem se prohřešující, láskou Ježíšovou proměněna, vylilavonnou mast na nohy Spasitelovy a milostí jeho proměněna, obrátila se a stala se nejhorlivější následovnicí Ježíšovou. — Když vzácný host vstoupil v jich společný příbytek, sestry se rozcházejí tak, jak povaha vlastní po různu je vede. Marta, pečlivá hospodyně, chtěc náležitě pohostiti Ježíše, připravuje a shání, aby poskytla pokrmu příchozímu. Maria přemítává, hloubající, zatím však usedá u nohou odpočívajícího Ježíše, hledá u něho poučení, touží, aby Mistr prahnoucí duši její nasýtil pokrmem slova Božího. Marta jest v shonu a pilně připravě pohoštění, co zatím Maria, o to se nikterak nestarajíc, naslouchá řeči Ježíšově. Martu však

skoro uráží tato zdánlivá nečinnost sestry. Majíc jen pohoštění na mysli, nechápe její chování a vybízí samého Spasitele, aby domluvil sestře, by jí pomohla. A co činí Ježíš? Máje rozhodnouti, která z obou lépe činí, neváhá přednost dáti činnosti Mariině. Nevytýká, nekáře sice horlivost starostlivé Marty. Chválí její péči, její píli; ale horlivost Mariinu staví výše. »Ty dobře činiš,« dí k Martě, »*ale jedno jest nejpotřebnější*. Nikoli starost o tělo, *ale péče o duši*.« Proto dokládá: »*Maria nejlepší stránku vyvolila, která nebude odjata od ní*.«

A kterak se shoduje obsah slov s významem svátku? Zda sv. Matka Ježíšova, Maria Panna a sbor jeho apoštolů přítomni byli výjevu tomuto v domě Lazarově, Písmo sv. nevypráví. Ale že Matka Maria a apoštolé všude Ježíše provázeli, dá se souditi, že byli toho svědky. A při sladkém jméně *Maria* zda nevzpomněl as Ježíš svojí Matky, soujmenovkyně té, jež rozpačita spočívala u nohou jeho? Zda zrak jeho nespočinul na drahé Matce, a on slavnostně vychvaluje svoji horlivou učednici, chválu daleko větší nerozlil na hlavu té, jež byla mu nejdražší? A byt tak sám Ježíš nebyl učinil, tož církev sama slova jeho, promluvená k Marii Magdaleně obrací na Matku Ježíšovu, ženu Nazaretskou. »Vizte onu nejdokonalejší,« volá nám slovy evangelia, »skvoucí se všemi ctnostmi, Matku Páně! Vizte ji, beroucí se v slávu nebes, kde lesk její ctností potvrá a chvála její neustane. *Vizte, kořte se jí a vzývejte mocnou nebes královnu!*« Tak volá dnes k nám slovy evangelia, a vzdávajíc nejvyšší poctu mezi světci sv. Matce Páně, spojuje takto slova Písma s významem svátku.

Ta jest as souvislost, ona vnitřná spojitost mezi dnešním sv. čtením a připadajícím svátkem. Ale my vraťme se nejprv k oběma ženám, o nichž evangelium vypráví, a pozorujme jich různou činnost. Sv. Augustin, uvažuje smysl sv. čtení, praví krásně: »*V těchto dvou ženách dvoji život se nám ukazuje; oboji nevinny, oboji chvalitebný. Jeden dělný, druhý pokojný*.« Marta jest obrazem života činného, věnovaného práci tělesné. Marie skví se jako vzor života rozjímavého, věnovaného přemýšlení, rozjímání o pravdách věčných a modlitbě. A Matka Páně, jež oboji život tento v sobě tak krásně spojvala, stojí tu svým vážným příkladem nad oběma. A o tomto trojím způsobu života dnes jen krátce uvažujeme. 1. Velký dobyvatel starověku, král Alexandr Veliký, měl u nohou svých složený poklady celého světa, a přece měl za heslo svého života »*Pracovati je královské, ale lenošiti — otrocké*.« Ovšem viděl práci svého života jediné v bojích a vítězstvích. Ale již pozdější Římané ve své první síle a ctnosti jinak na práci pohlíželi. Práce, hlavně polní, orba, setba a žeň, byly u nich zaměstnání nad jiné čestné. Nejednen vojevůdce jich, po dobytých vítězstvích, čelo maje věncem slávy zdobené, vracel se ku svému pluhu. Neboť země, jak poznamenává Plinius, radovala se z rádlu vavřínem věnčeného a z orače proslaveného vítězstvím. Ovšem když poklesli v mravech, v bohatství rozkošem se oddávající, i práce stala se u nich předmětem neúcty, pohrdání, a zaměstnáním otroků.

Ale Spasitel náš práci tělesné, řemeslu vrátil jich vznešenost. Sám pracoval v dílně svého pěstouna, sám po svém poslání učitelském, práci tří posledních let života svého, vrací se k zaměstnání svého mládí, a nese dílo tesařské — kříž, jako lože své na místo smrti. A Martě, jež pečlivě se stará o jeho pohoštění, nevyčítá. Uznává její horlivost, snahu a starostlivost a prostředky, jimiž udržujeme život svůj tělesný. Však i apoštoly, rozséváče slova svého po tváři této země volil z lidí pracujících a vtiskl berlu pastýřskou v ruce, jež mozoly od práce byly pokryty.

Proto každý z nás práci tělesnou považuje za *čestnou a důstojnou*. Země, jež nevydává plodů leč za práci, musí býti vzdělána, zrosena často lidským potem a slzami, aby vydala čeho k životu vezdejšímu potřebujeme. A proto vy všickni, v Kristu shromáždění, kteří rukou svojí z nitra země plodů její dobýváte, konáte práci, již čest a dík ostatních náleží. —

Když jistý velký učenec s dospívajícím synem se procházel a viděl dělníky z práce se vracějící, v šatech od práce potřísněných neb břemena nesoucí, vždycky pravil k synu svému: »Cti toho, jenž důkaz práce své na šatě nosí a z úcty k práci učíň mu místo.« Práce jest znakem lidské důstojnosti. *Plác k letu a člověk ku práci je stvořen*, praví Písmo sv.

Ale kterak tuto práci, rok co rok se vracějící, tento těžký a tvrdý úděl člověka, učiniti příjemnou a snesitelnou? Kterak dodati jí vyšší ceny, ji posvětit, aby všednost její nevyvolala v nás netrpělivost, mrzutost a lhostejnost? »Naděje na nějaký prospěch má každý z nás; jinak práce stala by se mu trestem«, praví sv. Řehoř Veliký. »I ti nejslechetnější usnadňují sobě práci; a to *vzpomínkou na odplatu*. Světsky, pozemsky smýšlející pohledem na odměnu světa, duchovně smýšlející pohledem na odměnu v nebes končinách. Odměna však na světě, toť mnohdy hořké sklamaní; na to spoléhati, jest jako stavěti na písku. Proto opřeme se raději o naději odměny věčné. Doufejme, že ten Pán, jenž vidí naši práci, jenž patří na nás, kteří jako dělníci vytrvalí, každý ve svém povolání povinnosti stavu svého konáme, neseme břímě své, jak jen Bůh sil nám dopřává, kteří nemalomyslíme, i když nezdaru se dočkáme, doufejme, že on přijímá naši vůli dobrou, že přijímá tuto oběť sil našich, tak jako přijal oběť srdce Abrahamova, nežádaje smrti Isákovy, ale spokojuje se s ochotnou myslí, jež byla odhodlána tuto oběť přinésti.

Nehleď též nikdo na práci jako pouhý prostředek k výživě. Pracuj každý v tom potěšujícím vědomí, že práci dosti činiš, splácíš pokutu za své hříchy, že jí krotíš své vášně a získáš sílu býti pánem jejich. Viz tento velký význam svých všedních prací a lopot a pak můžeš volati: »Svatá práce, ty studnice zásluh, oporo klidného života, hojitelko všech strastí, buď vítána a požehnána!«

2. Leč jest ještě jiný způsob života, než život práce tělesné, *život zasvěcený modlitbě a rozjímání*. Maria Magdalena, sedící u nohou Spasitelových, jest jeho příkladem. Naslouchá slovům Ježíšovým, zahloubává se v pravdy Boží, aby jimi posílila svoji duši. Žije život vnitřní, život modlitby.

A příklad této světice následovalo vždy v církvi tisíce učedníků. Řady zbožných řeholníků a řeholnic, kteří daleci ruchu a shonu tohoto světa, spokojující se jedině nejnutnějším, Bohu obětmi a modlitbami sloužili a slouží, jsou oněmi vyvolenci Božími, kteří druhý způsob života vedouce, udržují tak vnitřní rovnováhu světa, soulad mezi prací a modlitbou. Co jedni na Boha zapomínajíce, hříchy svými vyzývají a svolávají trestající ruku Boží, Tito daleko od jeviště hříchů, modlitbami svými ji zadržují a vyprošují smilování. Co zatím lidé tohoto světa, vášním svým a choutkám povolují, oni, vyvolenci světa onoho, žádosti své potlačující a dusíce, zadržují svět, by osud Sodomy a Gomorhy jej nestihl. Snaží se vyrovnati, zasypati svými prosbami propast, jež hříchy jiných byla se otevřela. A Bůh světu na jich prosby dává dále jíti vyměřenou drahou a odkládá den soudu, odměny a hrůzy.

V jednom cisterciáckém klášteře francouzském žil věrný a upřímný sluha Boží, bratr Rudolf. Prostotu mysli jeho překonávala vroucnost jeho lásky k Bohu a Bůh sám, když se mu na modlitbách kořil, duši jeho jakoby pozvedal ve svoji říši a dal mu mnohdy nahlédnouti v tajemství svých věčných úradků. Stalo se kdys, že když ostatní řeholníci po nešporách opustili chrám, bratr Rudolf v modlitbě pohroužen, v chrámě samotén prodléval. Vroucí své oko pozdvihl ku kříži jenž vypínal se nad svatostánkem hlavního oltáře, — a jedva zdusil výkřik úžasu nad tím, co byl spatřil! Ježíš, jenž přibit byl na kříž, náhle zářil jako světlem slunečním. Jako by zjevení na hoře Tábor se opakovalo. Tělo Spasitelovo se skvělo oslňujícím leskem a kol kříže vidí jiných patnácte křížů, na nichž pni jeho zbožní spolubratři, kteří před chvílí svatyni byli opustili. Poznává je zcela určitě dle tváře. Jasnost, jež se šířila s hlavy ukřižovaného Spasitele, osvětlovala jich obličeje, a rty jich přes znamení muk na rukou a nohou prozrazovaly vniterné štěstí a blaženost. Bratra Rudolfa zmocnil se úžas. Nevěděl, co zjev ten znamená. A tu náhle patří, jak Ježíš skloněnou hlavu svoji pozvedá, a otevíraje shaslé oči, táže se ho: »Synu, víš kdo jsou ti vůkol?« »Vím, Pane,« odvětil bratr, »ale nerozumím, co zjevení to znamená.« »To jsou ti,« doložil Spasitel, »kteří touhy světské dobrovolně přibíli na kříž a život svůj spojili s mým utrpením. Oni jsou moji druhové, pomocníci ve vykoupení světa.« Po těch slovech vidění zmizelo a tma noci pohltila znovu prostory chrámu. Bratr Rudolf překvapen v hlubokém smutku opustil chrám. Byl poučen o významu a účelu vota rozjímavého pro celý náš svět.

Pokáním, odříkáním se světa, svými modlitbami udržovati onu rovnováhu mravní na soudu Hospodinově, toť vznešený úděl a poslání těch, kdož zvolili ve stínu domů duchovních vésti život rozjímavý. A pro nás, kteří tyto soudy Boží nemůžeme postihnouti, mají však ještě jiný význam. — Když velký světec sv. František s druhy svými chystal se vyjít z cely klášterní, říkával těm, již ho provázeli: »Bratři, pojďte kázat!« Jich celý zevnějšek, vnitřní pokora, zbožnost, mírnost, odříkání, jež prozrazovali, měly býti tichým kázáním, byť nikdo z nich ni úst neotevřel. — Tito bratři řeholní, kteří celým životem svým ku křesťanským povinnostem jiné pobádali, mlčky volají svým příkladem k ctnosti. Oni ukazují v sobě vtělenou ctnost křesťanskou, jako praví žáci Spasitelovi, vykonávají již tím *důležité poslání společenské*. Jsou *solí země*. Svítí svým příkladem, jako hvězdy, jež osvěčují za noci poutníku cestu, aby nezbloudil.

Proto jen ten, kdo význam života rozjímavého nezná, kdo nechápe tuto důležitou práci vnitřní, kterou tito plnitelé slova Božího vykonávají, může život rozjímavý podceňovati, neb dokonce za neúčinný prohlašovati. Ježíš slovy evangelia pochvalné svědectví dává Marii, rozjímavý život tento schválil, ba *přednějším a vznešenějším nazval, než život práce tělesné*. Marta pracující byla služkou, Marie přemítající byla však začkou Spasitelovou. —

3. Žádal však Spasitel, aby všichni, přednost dávající životu rozjímavému, opustili tento svět, aby ruch práce pominul, a lidé, žijíce na tomto světě, duši i tělem v život nadpřirozený, v druhý svět takorba se povznegli? Chtěl snad, abychoť majíce sladkou vidinu blaženosti věčné na mysl, lhotejní k práci a a záležitostem světa, skoro jako náměsíčníci na této zemi kráčeli? Jen rozjímat a zahloubati se v tajemné pravdy nebes a nedbati práce? Nikoliv! Toť nemožno.

Jest ještě třetí způsob života, způsob, jež sám Spasitel vedl, který má být údělem daleko největší části lidstva. Jest to život, v němž práce tělesná s modlitbou a rozjímáním se spojuje: »*Modli se a pracuj!*« — tot úkol většiny. Ježíš vyučil se řemeslu, a v domě nazaretském všude práce s modlitbou se spojuje. Sv. Matka Páně sledujíc Syna svého na cestách, všude oň pečuje, koná služby lásky, zastává práce domácí, ale při tom, jak poznamenává Písmo sv., všechna slova, jež od něho slyšela, skládala a hluboko uchovávala v srdci svém. Odtud veliký učitel sv. Tomáš Aquinský uvažuje o slovech dnešního evangelia a mluvě o přednostech života rozjímavého, praví: »Život rozjímavý jest lepší než život práce tělesné; spojení však obojího daleko lepší než život pouze rozjímavý.«

Kdo cestuje v dalekých zemích, bývá často unášen pohledem na obrovité hory, jichž pata upoutána k údolí, ale vrchol jich postříbřen věčným sněhem, v oblacích skoro se ztrácí. Tam nahoře není skoro žádného života, jen klid a věčné mlčení se rozkládá vřkol. Ale dole v údolí, tam ruch a práce, jež jsou znamením života. Těm velikánům horským podobní jsou ti, kteří hloubajíce v tajemstvích pravdy Boží, vedou výhradně život rozjímavý. Obyčejní lidé dovedou je snad obdivovati, ale nikoli jich cele následovati. My v údolí práce žijíce, máme konati povinnosti svého stavu, práci svoji modlitbou provázejíce. Oni jsou výjimky, kteří zasluhují naší úcty: my následujeme těch, kteří práci svoji s modlitbou spojují. Vždyť svědomitá práce a spolu modlitba jsou jako dvě křídla, jimiž duše lidská jako holubička z korábu tohoto života vypuštěná, s ratolestí olivovou, t. j. závdavkem věčného pokoje opatřená ke Kristu, jež spravedlivý Noe předobrazoval, šťastně jednou se dostane.

Povinnosti stavu našeho vyžadují od nás práce celého dne. Od časného rána do pozdní noci jest nám snad pracovati, ba i ve chvíli odpočinku, za ticha nočního starosti o živobytí jako černé mraky ruší nám zasloužený klid spánku. Péče o prostředky k tomuto životu cele hrozi zaujati naši mysl. Kdo jim jedine se oddá, na Boha, modlitbu a rozjímání zapomíná, ten vede věru život jednotvárný, úmorný, bez pravé, ušlechtilé radosti vnitřní. Tomu den za dnem ubíhá jeden jako druhý; jest mu lhotejný každý čas roku, život stává se mu břemenem. Jak krásně však církev zaplaňuje tuto jednotvárnost svým rokem církevním, významným střídáním svátků. Každý den zasvěcuje jinému světcí, každý čas roku posvěcuje jinému tajemství Božímu. A kdo se modlí a rozjímá, tomu každá část roku, každý den jest jiným, spatřuje vzácnou rozmanitost v této jednotě, každý den radostně vítá a práce, posvěcená modlitbou, radostně ubíhá. Kdo práci svoji s modlitbou spojuje, toho život těší, neboť ví, že ji učinil Bohu milou a záslužnou, ba ten zasedá radostně i k stolu svému, k jídlu dennímu, neboť nejkrásnější vzpomínkou jest mu tu myšlénka: Čím jsem sobě dnešního pokrmu zasloužil?

Draží přátelé! V Písmě sv. čteme poučnou událost ze života rybáře Galilejského, sv. Petra. Kdysi, když lovil ryby na jezeře, spatřil náhle Ježíše, který po vlnách klidně kol krácel. Tíha natáhla jej dolů, ale vlny propůjčily hlav svých, aby bral se po nich jako po tvrdé cestě. A vida to sv. Petr, prosil Pána, aby mohl též po lehkých vlnách bezpečně choditi. Pán mu kynul a sv. Petr opustiv loď, po vodě bral se k němu. Šel jistým a pevným krokem. Pevná víra a důvěra v Ježíše držela jej, že vlny ho nepohltily. Ale jedva počal pochybovati, a víra jeho ochabla, již kolísal a klesal; jezero otevíralo svůj jícen, aby ho pohltilo.

V této podivuhodné události jest vzácné poučení pro nás. Svět se svými starostmi, žaly a svízeli, jež připravuje, jest neméně nebezpečný, než hluboké tůň jezero. Kdo chceš klidně a bezpečně jím kráčet, spoj vřdy práci s důvěrou v Boha, s modlitbou. Spoj vř život činný s rozjímáním, své starosti podporuj živou vřrou v Boha Stvořitele, a vítězně dospěješ jako sv. Petr přes všechna nebezpečí k svému Pánu. Pracuj vytrvale, ale nezanedbávej modlitby! Vzpomeňme, že dělný život, práce přestane jednou s tělem. Neboť nebude třeba podávat chleba tam, kde nikdo nelační, ni číše vody, kde nikdo nežízni. Ale život rozjímání, poznávání Boha a zákonů jeho bude jedinou prací těch, kdo povinnosti své vřně plníce, stanuli, obtíženi zásluhami dobrých skutků, u brány nebeské. Amen.

Vřchova ke zdvořilosti.

Ve veřejném i soukromém životě slyšíme zhusta vřtky, že mnohé dítky jsou nezdvořily a neochotny. Nedivme se tomu přespřiliš. Mnohdy dítko není doma ke zdvořilosti vedeno, na ulici se jí nepřiučí, naopak zkazí se ještě více, škola pak zhusta nepůsobí vřdy v této přičině tak, jak by si bylo přáti. Připadá nám tu na mysl skutečná událost, která osvětluje nezdvořilost dítek velice dobře. Okresní inspektor přibyl do vesnické školy na inspekci, která nebyla ke vši spokojenosti. Při konferenci stěžoval si mezi jiným inspektor, že dítky jsou nezdvořily, neboť ani jediné z nich ho nepozdravilo, ač přece bývá zvykem, že dobře vychované dítky cizí přichozí pozdravují. »Co se divíte, pane inspektore,« omlouval dítky jich učitel, »ony nepozdravují ani mne!«

Tím ovšem škola sama nejvíce hřeší, když nepoloží základu ke zdvořilosti, laskavosti a úslužnosti. Münsterská »Katechetische Monatsschrift« poukazuje na tento nedostatek v delším článku a dovozuje potřebu, aby vřchova školní i v věci blahodárně působila.

Zdvořilost je magnet, který vábí srdce, tvrdí správně pisatel tohoto pojednání. Zdvořilý, laskavý, úslužný člověk nalézá všude důvěru, vyhoví se mu, nabývá jistého vlivu. Ovšem nesmí tato zdvořilost záležeti pouze ve vnřjších formách, nýbrž musí býti přirozeným výrazem blahosklonného srdce. Zdvořilost a laskavost má vyplývati z křesťanské lásky, mají býti konány jako křesťanské ctnosti.

Podle Overbergova katechismu záleží láska k bližnímu v tom, ~ím-li si ho jako sobě rovného a jemu všeho dobrého, co bych měl rád, nejen přejí, nýbrž také hledím prokázati, pokud mohu. Láska k bližnímu tedy obsahuje dva hlavní díly: Úctu a účinnou náklonnost. Vážnost k jiným projevuje se ve zdvořilosti, náklonnost v laskavosti, úslužnosti, dobročinnosti. Má-li býti láska k bližnímu křesťanskou, nezbytně vážnost a náklonnost musí vycházeti z náboženských důvodů. Vážím si bližního, poněvadž je dítkem a obrazem Božím, bratrem Spasitelovým, jeho krví, dědicem věčné blaženosti. Pohlížím-li na bližního s této stránky, snažím se mu býti nakloněn a prokazovati vše dobré, jinak mně Spasitel bude vytýkati: »Co jsi neučinil nejmenšimu z bratří mých, mně jsi neučinil.« Pozorujeme z toho, že láska k bližnímu se neobejde bez úcty k němu. Dává-li kdo almužnu proto, aby se zbavil obtížného žebráka, nebo proto, že mu na daru nezáleží nebo z přirozené měkkosti a dobromyslnosti, ten nekoná zajisté pravé kře-

sfanské lásky. Úcta k bližnímu posvěcuje dobročinnost a dodává jí důstojnosti, která zasluhuje důkův a uznání u lidí a odplaty u Boha. Jak velice chybí lidem této úcty k bližním a tedy také pravé dobročinnosti, pozorujeme nejlépe z časté pomluvy a lehkomyšlné hany. Proto je tím větší povinností rodičův i učitelů tomuto bodu zvláštní pozornost a péči věnovati.

Kdo ve svém bližním vidí dítko Boží, zachovává zajisté předpis apoštolův: »Jeden k druhému chovej se uctivě.« Ve vnější uctivosti záleží pravá křesťanská zdvořilost. Tuto křesťanskou zdvořilost, tuto vzájemnou úctu v dětech buditi s neustálým poukazem na vnitřní náboženský důvod, je důležitým úkolem výchovy, která v té věci dosud je nedoceněna. Vnější uctivé chování dítek vespolek a k dospělým sice ještě není jedno s vnitřní úctou, avšak vnějšek působí mocně na vnitřní smýšlení.

Dítka zřídka mohou býti dobročinnými k bližním, avšak mají vždy a všude příležitost plniti předpis apoštolův: »Jeden k druhému chovej se uctivě.« Jako u velkých lidí úcta k bližnímu bývá častěji porušena nežli dobročinnost, ačkoli tato bez oné nemá ceny, tak pohřešujeme velmi zhusta u dítek úcty k bližnímu. Přirozená živost a nenucenost svádí dítky k veřejné neúctě k jiným, zvláště ke spolužákům, služebníkům, nízkopostaveným osobám mnohem více nežli dospělě, kteří tento nedostatek zakrývají nucenou zdvořilostí.

Kdo dává si práci a pozoruje zevní neúctu dítek k jiným, přihlíží i k převráceným směrům duše dětské. Tu shledává, že důvodem neúcty bývá ješitnost, pýcha a vůbec sobectví nebo dokonce nenávisť, závist, žárlivost. Dosud byla bohužel malá pozornost této záležitosti věnována v domácím i školním vychování. Proto je potřebí, aby rodiče i učitelé potlačovali v dětech sobectví a sebelásku a nabádali k lásce k bližnímu. Nucením ovšem nedopracují se výsledků, ale tím spíše vhodným poučováním za daných příležitostí. Důvody lásky k bližnímu jsou jasné a jednoduché, že dítko jim rozumí, a tak působí, že i surové dítko jim sotva může odporovati. Nemůže se na př. účinkem minouti myšlenka: »Co činíš nejmenšímu z bratří svých, činíš Spasiteli samému, který dle toho tě vezme do nebe, nebo na věky odsoudí.«

Chování dítek k sobě navzájem může býti upraveno všeobecnými předpisy, kterým všechny se musí podrobiti. Než psané předpisy mnoho nepomohou, neboť musí býti živými, zapsány do srdce dítek a všeobecně zachovávány. Kdekoli při vyučování se vyskytne příležitost, má býti upozorněno na povinnou vnitřní úctu k bližnímu, která se i na venek projevuje. Pro vzdělání srdce dítek možno ovšem nejvíce očekávati od soukromého napominání a poučování, kdykoli dítko nezdvěřile a urážlivě se chovalo. Dobrý vychovatel pozná hned původ tohoto jednání a hledí v té věci k nápravě.

Má-li se dítě ke svým spolužákům chovati slušně, tím více má tak činiti vůči svým představeným a jiným výše postaveným nebo starším osobám, poněvadž k povinné lásce k bližnímu přistupuje též předpis Boží, vyjádřený čtvrtým přikázáním Božím. Dítko, které porušuje povinnou úctu k těmto osobám, prohřešuje se více a dává na jevo větší vnitřní zkázu. Lépe pak působí, když jiný dítko vede k zodpovědnosti, než ten, kdo byl uražen; avšak nutno řídit se dle okolností.

Že úcta k představeným a starším osobám u mládeže tím více mizí, je smutným znamením doby. Minulé zimy potkalo pět mladíků, kteří dle všeho byli cho-

vanci vyššího vzděl. ústavu, na procházce váženého staršího pána a postavili se vedle sebe tak těsně, že obsadili úplně úzkou a suchou pěší cestu, tak že onomu pánu nezbyvalo nic jiného, než aby šel po jízdě cestě blátivé. Úcta ke stáří byla již vzdělaným pohanským národům zákonem a posvátným mravem. Domýšlivost škodí mládeži nemálo a překáží, aby nabyla pravého vzdělání, které přece je znamenitým dědictvím po dřívějších pokoleních a má býti i ideálem zvláště mladší generace. Ubývá-li u mládeže úcta k představeným a starším, nemůžeme věřiti, že se tak děje bez viny rodičů a učitelů; je proto povinností všech, kteří nedostatek úcty u chovanců potvrzují, aby se v té věci sami zpytovali.

Také se zdvořilostí obvyklou v zemi a v místě mají býti dítky seznámeny a vedeny k jejímu zachovávaní; je k tomu třeba trpělivosti, aby dítko se nedalo zastrašiti, když se v té věci stává nešikovným. Stálým cvikem a poukazováním na náboženské důvody stane se tato zdvořilost nenucenou a obecnou tím více, čím více zevnější úcta bude výrazem vnitřního smýšlení.

Tato úcta a vážnost souvisí těsně s ochotou prokazovati bližnímu vše, čeho si sami přejeme, což u dítky hlavně se jeví laskavostí a úslužností. Křesťanská dobročinnost není tak ještě povinností dítek, poněvadž mnohými statky samovolně nemohou disponovati. Že nouze bližního dojde dítko a že z toho, co mu rodiče dají, s. jich svolením rádo trpícím pomůže, dostaví se samo sebou, je-li srdce jeho vychováno v lásce k bližnímu. Pak bude snadno vedeno k laskavosti a úslužnosti. Příležitost k tomu se nenaskytuje ve škole často; avšak nezáleží na tom, aby dítko druhému prokázalo mnoho důležitých služeb, nýbrž jen na tom, aby smysl pro to byl vypěstován, a k tomu naskytá se hojně příležitosti ve společném spoluzití dítek ve škole. Vůbec se musí záhy vstřípiti dětem přesvědčení, že službou, kterou jinému prokázaly, nevykonaly mu tolik dobrého, co sám mu prokázal tím, že dítku dal příležitost dobrou službu provésti; neboť dáti jest lépe než bráti. Kdo jinému dobře činí, má z toho sám největší užitek, poněvadž Bůh mu to odplatí. Všecko dobré pochází zajisté od Boha. Darů svých nám uděluje proto, abychom podporovali jiné právě tak, jako rodičové dávají almužnu do rukou dítek, aby tím, že ji podávají chudým, jim způsobili radost, dobročinnění a srdce jejich naladili k dobročinnosti. Nerozhoduje pak, zda-li laskavost je velká nebo malá, nýbrž láska, kterou se uděluje, jakož i pozornost i v malých věcech k jiným ukázkami se laskavými a úslužnými. U dítek má to ještě větší váhu, poněvadž nepatrné věci mají v jejich očích větší důležitost.

Přede vším dítky mají býti vedeny k tomu, aby mezi sebou byly vždy vlídnými a laskavými. Overberg praví: »Kdo svému bližnímu podá doušek studené vody ve jménu Spasitelově, obdrží za to mzdu od Spasitele. Neosvěží často spokojená tvář, přívětivý pohled bližního více než žíznivého doušek vody, a nemá býti také spokojená tvář, vlídný pohled, věnovaný bližnímu ve jménu Spasitelově, rovněž tak a ještě více odměněn?« Vyžaduje toho zajisté sebezapření býti neustále k jiným přívětivým; avšak dítky snad si navyknu přemáhati se v té příčině, a jejich přirozená veselost bude jim nápomocnou. Pak přináší toto sebe-přemáhání ovoce pro celý život, neboť udržuje vnitřní spokojenost a veselost a sprostředkuje stále dobrou shodu s jinými.

Co se pak týče vzájemné úslužnosti, je nutno dítky ve škole k tomu vésti, jako v rodině s četnými dětmi. Zde totiž starší sourozenci pečují o tělesné a duševní blaho svých mladších bratří sester, a tím se vzbuzuje v nich láska

k mladším sourozencům, která se často projevuje ještě živěji, než láska rodičů. Také ve škole najde se příležitost pro dívky, aby si prokázaly malé služby; větší menším pomáhají při různých cvičeních a zcela mechanických úkonech, jichž přesného provádění vyžaduje dobrý školní řád; závisí od učitele, aby dívky k tomu přiměřeně naváděl. Nesmí to ovšem považovati pro sebe za ulehčení, neboť mu to způsobí z počátku více námahy naváděti dívky k správné podpoře, než aby tyto úkony sám vykonal.

Dále zdá se býti nedostí pochopeno, že ony úkony, které jednotlivé dívky pro celou školu přejímají, na př. čištění a větrání školních světnic, sbírání a rozdávání školních sešitů a j. jsou skutky lásky, které všem spolužákům se prokazují. Jako člověk má považovati za čest, může-li pomoci jinému, tak i dívky mají si zvykati, aby považovaly za čestnou přednost působiti pro blaho celé školy; nechť považují tyto práce, které jim bývají uloženy, jako skutky lásky, které neprokazují jednomu, nýbrž mnohým najednou a které také Spasitel za takové bude považovati, jako by jemu samému byly prokázány.

Jak jsme ukázali, jest potřeba, aby chování dítek bylo upraveno dle předpisů sv. evangelia, aby vnitřní křesťanské smýšlení, založené na křesťanském vyučování, bylo případným zevnějším chováním upevněno a v život uvedeno. Pedagogika, v níž se nepřihlíží k předpisům evangelia, nezaslужuje jména křesťanské pedagogiky, podobně jako škola jen tím nebude křesťanského ducha, když výchova i vyučování stejnoměrně k tomu směřují, aby žáky vzdělaly ke smýšlení v pravdě křesťanskému a ke křesťanskému životu. Pouhé vyučování náboženství nemůže dáti škole rázu křesťanského. Jsme pevně přesvědčeni, že rodičům i dítkám, učitelům a žákům se dobře povede, když výchova se bude dít zcela přísně dle nauk a předpisů křesťanských; neboť i zde má platnost slovo: „Jest jen jedno jméno dáno lidem na zemi, v němž budeme spaseni.“ Ovšem rodičové a učitelé musí býti duchem křesťanským uvnitř proniknutí a oživovati jej denně modlitbou a sebepřemáháním; pak jim nebude těžko vychovávat dívky v tomto duchu, poněvadž jsou to dívky Boží, za něž jednou budou odpověditi při posledním soudu.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Uprázdněná místa. Na dívčí měšť. škole ve Vršovicích vypisuje se místo def. katechety, jakož i místo zatím. katechety II. obecné školy chlap. v Nuslích. Žádosti do 28. srpna zaslati dlužno c. k. okr. škol. radě na Král. Vinohradech.

Cestné Duchovenstvo farní chodí deset měsíců v dešti, mrazu a horku do škol, a když konečně c. k. okr. škol. rada poukáže těžce zasloužený peníz, katecheta radostně spěchá na berní úřad, aby mu byl vyplacen příslušný obnos, ale jaké jest jeho sklamaní! Uslyší zdrcující a úsečnou odpověď: »Nemáme peněz. Musíte počkati, až dostaneme.« Toto nešetné jednání vůči duchovenstvu

těžce pracujícímu roztrpčuje nemálo. Bylo by na čase, aby berní úřady ke konci školního roku vždy peníze v čas si zaopatřily, aby duchovní nebyli nuceni dvakrát konati často dosti vzdálenou cestu, která je s výlohami spojena. Tak se děje pravidelně na berním úřadě v Českém Dubě, kde nikdy v čas peníze nejsou připraveny.

Docházka na mši sv. školní. Píše se nám: Jeden katecheta se přesvědčil, že žačka druhé třídy na dvoutřídní škole nechodí do kostela. Vymlouvala se, že nemůže. Katecheta chtěl upozorniti rodiče na jejich povinnost a uložil žákyni, aby napsala 5krát: »V neděli a ve svátek musím

chodit do kostela« a aby to dala otci popdepsat. Otec tak učinil a připsal na otrhaný papír: »Když otec aneb matka v neděli dítě potřebuje, tak si ho může někam poslat. A abych jim řekl, skrz chrám Páně není nikde žádného trestu příkřnutého.« Ježto tím otec popíral povinnost dítky do kostela posílat, byl předvolán do školy a upozorněn na zákon, ale tomu nechtěl věřit. Katecheta udal věc okr. školní radě, která dotyčného otce předvolala a na zákon, jakož na tresty upozornila, a od té doby přichází žákyne ta pravidelně na školní mši sv.

Desatero přikázání školních bratří.

Sv. Jan Křtitel della Salle zanechal své kongregaci pro vyučování mládeže životní pravidla v krátkých větách, která se právem nazývají desaterem přikázání školních bratří: 1. Čtete ve svých představených Boha. 2. Milujte srdečně všechny bratry. 3. Vyučujte dítky dobře a bezplatně. 4. Čiňte všechno v duchu víry a jedně pro Boha. 5. Užívejte všeho času, který je předepsán k modlitbě, k tomu horlivě. 6. Myslete na vsudypřítomnost Boží. 7. Umrťvujte často ducha a smysl. 8. Zachovávejte úplně předepsaného mlčení. 9. Udržujte se čistými velkým vnitřním sebráním. 10. Milujte chudobu a nemějte majetku dobrovolně.

Slabě nadané dítky. Učitelé a katecheté si stěžují zhusta na málo nadané dítky, které zdržují vyučování. Ředitel Hildner naproti tomu ujímá se takových dítek a nazývá je pravým pozhénáním pro školu, poněvadž nutí učitele, aby učivo nejsrozumitelněji a nejdovedněji přednášel. Vyhledává k vůli nim nejlepších method, nejvhodnějších učebných prostředků, při čemž i nadanější mají z toho nemalý užitek. Ostatně slabě nadané dítky jsou obyčejně velmi vědeckými žáky a stávají se zhusta potřebnými údy společnosti lidské. Dále doporučuje, aby dobré výsledky jich námahy se odměnily lepší známkou; to je povznášá a posiluje k učení. Radí, aby se vůbec nedávaly příliš špatné známky, neboť je třeba pomýšlet, jak silně rány se tím zhusta zasazují rodičům a dítkám.

Domýšlivost místního inspektora.

Stále nás docházejí zprávy o tom, kterak místní školní inspektoři příliš mnoho si myslí o svém úřadě, překročující meze své působnosti. Uvádíme tu alespoň jeden případ, abychom ukázali, jak velkým dobrodiním

pro učitele tento úřad se stal. V obci R. okresu jabloneckého katecheta potrestal dítky pro notorické vyrušování a špatnou docházku na mši sv. tím, že celou třídu nechal po škole. Po 12. hodině však vtrhl do školy místní inspektor, který se nepředstavil, ale nařídil dítkám, aby šly domů. Katecheta se ho tázal, kdo je ten opovážlivec, načež teprve svůj úřad přiznal. Bylo mu ovšem odpověděno, že ho okresní školní úřad naučil, jak má svoje povinnosti vykonávat. Vrátil pak děti do lavic, načež je asi po 1/4 hodině propustil. Na odpoledne svolal řídící učitel konferenci, k níž pozval též místního inspektora. Tu byl teprve tento poučen, jaké povinnosti a jaká práva mu příslušejí. Vymlouval se, že prý ho lidé poslali do školy, aby přivedl děti, a přiznal, že se přenáhli. Následkem toho katecheta upustil od dalšího stíhání, naopak pozval místního dozorce, aby přišel do jeho náboženské hodi y, přesvědčil se o výsledku, napomenul výtržníky a nabádal je k docházce na mši sv. Ač tak učiniti slíbil, přece do konce roku se nedostavil. Podobný případ onen dozorce zavinil již jednou, an poslal hrubý dopis jednomu z učitelů, který však tuto věc dal si líbiti, tak že milému inspektoru narostl hřebínek. Teď si dá již pozor.

Hluchoněmí mohou nabyti odpustků, které jsou vázány na konání jistých modliteb slovy, když tyto modlitby v mysli vykonají nebo též čtou, nevyslovujíce jich. Tak rozhodl sv. Otec Lev XIII. 18. července 1902 na žádost kongregace odpustkové.

Židovští učitelé na středních školách.

K žádosti jednoty rabinů v Čechách za úpravu právních poměrů israelských učitelů náboženských na středních školách usnesl se zemský výbor král. českého ve schůzi koncem března konané, aby, pokud podmínkám vyhověli, jmenování byli skutečnými učiteli, respektive professory, a podle toho aby platy jejich byly zvýšeny a po-staráno o přiměřené zaopatření ve stáří. Podle toho by zasedali vedle katechetů i rabíni ve sborech professorských. Ale zpráva tato, uveřejněná ve Več. Listě, zdá se nám býti přes to nevěrohodnou, poněvadž zemský výbor se středními školami nemá co činiti. V té věci by byla kompetentní zemská školní rada a ministerstvo.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Dítko a jeho modlitební knížka.

Za dnešní doby škola má podati všechny nutné vědomosti, potřebné kdysi pro život. Tak tomu má býti i při náboženství, při čemž dlužno položiti trvalý základ k životu v pravdě křesťanskému. V té věci třeba hleděti, aby bylo využito všech momentů, které by napomáhaly k dosažení vytčeného účelu. Takovou výhodnou pomůckou je zajisté modlitební knížka, která vedle katechismu by měla býti důležitým prostředkem k uvedení do praktického života náboženského. Kempské Katechetské Listy promlouvají o této věci článku, z něhož některé myšlenky uvádíme.

Důležitým dílem katechese je praktické uvedení dítek do náboženského života. K tomu je třeba modlitební knížky, která obsahuje nejobyčejnější modlitby a pobožnosti v úplném a jednotném textě. U nás není příliš velký výběr podobných knih; zvláště bylo by uvážiti, zda diecesánní zpěvníčky a modlitební knížky vyhovují plně dětskému duchu; to má platnost tím větší o místních zpěvnících a modlitbách, které jsou zavedeny pro jednotlivé vikariáty, okresy nebo školy. Zavedením diecesních modliteb stal by se alespoň dobrý krok ku předu. A k tomu by se mělo pracovati v první řadě.

Kde toho není, katecheta se zajisté rozhodne pro modlitební knížku, kterou uznal pro dítky za vhodnou a postará se o to, aby si ji dítky opatřily. Dále hledí vysvětliti modlitby a nacvičí vše potřebné. Pisatel zmíněné stati uvádí ze zkušenosti, že slyšel již mnoho debat o dětských modlitebních knihách, avšak předsvědčil se, že mnozí, kteří velké návrhy v té věci činí, neuvědli svých dítek ani do jediné modlitební knihy. Řezenský učebný řád výslovně nařizuje: Dítky 5. školního roku mají (zavčas, před prvním sv. přijímáním) dostati novou, větší modlitební knihu, v jejíž užívání mají býti znenáhla uváděny.

Pisatel vyučoval na trojtřídní škole, ale svoje plány prováděl dříve i na jednotřídce. Z počátku nikterak neporoučel, aby si dítky opatřily modlitební knížky, nýbrž ukázal je dětem, pilným a chudým daroval po výtisku a vyjednal s kramářem toho místa, který prodával též sešity a jiné školní věci, aby ony knihy zaopatřil. Pak poradil dětem, aby požádaly rodičů právě o tuto knížku jako dárek k Ježíšku, při prvním sv. zpovědi nebo při prvním sv. přijímání. Některé dítky si ji koupily ze svých úspor. Co se týče sv. biřmování, kmotři chtějí dáti

svým svěřencům lepší dárek, a je-li to modlitební kniha, pak nezbytně musí být skvostně vázána. Proto se doporučí, aby podobné knížky také v té věci vyhovovaly, neboť snadno nakladatel upraví něco výtisků ve skvostném vydání.

Takovým způsobem měly skoro všechny dívky po čtvrt roce stejnou modlitební knížku, a to tím spíše, když za odměnu chudé dívky ji dostaly. Katecheta pak chválil výborný obsah této knížky, doporučil ji čistotě jejich a slavnostně ji prohlásil za součástku náboženského vyučování, kterou vždy k té hodi nutno vzít.

Ve shodě s učitelstvem rozdělil pak modlitby, které ve škole mají být nacvičeny a modleny, a to vždy střídavě po měsíci.

1. ráno před školou: ranní modlitba, později místo toho školní modlitba před vyučováním, též víra, naděje a láska. 2. Odpoledne před vyučováním: Anděl Páně, modlitby po jídle, memorare. 3. Po škole: Modlitba po vyučování, Zdrávas královno, večerní modlitba, Anděle Boží. Páteční modlitba v pátek po dopoledním vyučování, čtvrteční modlitba po odpoledním vyučování ve čtvrtek modlí se celý rok.

Po modlitbě před vyučováním lze v 3—4 minutách opakovat píseň, střídavě kostelní a světskou, z čehož dívky mají nemalou radost; při tom se hledí na stáří dítek. Na žádost katechetovu byli všichni učitelé ochotni s dětmi písně takto zpívat, a to tím více, poněvadž tím cvičili zároveň písně předepsané.

Co se týče mešních modliteb, bylo postaráno o střídání, takže dvakrát týdně byly konány modlitby mešní s složkami při vstupu, k obětování, po pozdvihování, po přijímání a při požehnání. Jednou týdně modlily se dívky celý růženec, jindy složeno bylo více modliteb ke mši sv. a to po znamení sv. kříže: 1. víra, naděje, láska, lítost, dobré předsevzetí, úmysl (společně), 2. veršiky a orace obvyklé po kázání (předříkavači), 3. veřejná zpověď (společně), 4. obnovení slibu křestního (společně), 5. memorare (předříkavači), 6. denní modlitba k sv. Rodině (společně). Po pozdvihování: 7. modlitba k velebné svátosti oltářní s veršikem a orací (společně), 8. Anima Christi (střídavě po verších), 9. en ego (společně), 10. duchovní přijímání (společně). Mezi jednotlivá čísla se vloží vždy Otčenáš.

Když se nacvičí s dětmi písně *mešní*, dívky zpívají jednou nebo dvakrát při mši sv., při čemž na žádost učitelé milerádi hrají na varhany.

Rozumí se samo sebou, že modlitby napřed ve škole se vysvětlují, čtou, čárkami nebo tečkami se určují přestávky, pak jednou po vyučování v kostele se cvičí společně. Jsou-li jednou nacvičeny, je třeba každý rok na počátku týden nebo dva k vysvětlení, než také nováčkové se do toho vpraví.

Pro *zpovědní vyučování*, když bylo započato, s dorozuměním učitelovým modlí se dívky místo školních modliteb o 8. hod. »Přijď, svatý Duše«, o 11. hod. lítost a dobrý úmysl, o 12. hod. modlitbu před sv. zpovědí, o 2. hod. modlitbu po sv. zpovědi vždy s Otčenášem, při čemž vedle jasného, zřetelného a snadného naučení též pořad modliteb se zapamatuje.

Před zpovědí samou, asi 8 dní, najde se v modlitební knize pobožnost zpovědní, po ní se opakuje přednesená látka, poznámky s příslušnými obrazy se vysvětlují, v kostele pak je praktické cvičení: vyzývání Ducha sv., lítost a dobrý úmysl koná se společně. Dívky rády poslechnou, když je katecheta vyzve, aby se modlily soukromě křížovou cestu, litanie a j.

Pro *sv. přijímání* modlí se předřikávači velmi pomalu tři božské ctnosti s lítostí a dobrým úmyslem, jakož i krátké úvahy o třech otázkách: 1. Kdo ke mně přichází? 2. Ke komu přichází Ježíš? 3. Proč přichází Ježíš? Po pozdvihování modlí se společně vzbuzení víry, vzývání svátosti oltářní a j. dle knížky, rovněž konfiteor. Až k *sv. přijímání* dívky konají střelné modlitby. Společně pak následuje díkyčinění: vzbuzení pokory, díkyčinění, prosba, odpustkové modlitby. Při tom shledáno bylo, že dívky takto nacvičené konaly tyto modlitby i tehdy, když šly soukromě k *sv. přijímání*.

Podobně má se konati příprava k *sv. biřmování*, k čemuž návod v mnohých modlitebních knihách pro dívky chybí.

Neméně důležitá a poučná prakticky děti učit o *zaopatřování*, což jim dlouho utkví v paměti, a v daném případě se dle toho řídí.

Jiné modlitby příležitostně se nacvičí a vysvětlí v čas potřeby ve školním roce, na př. jak se mají chovati v kostele, na hřbitově, když zvoní umíráček a j.

Z *odpoledních pobožností* zbývá vysvětliti a modlití se hlavně křížovou cestu, litanie ke všem svatým (o slavnosti všech svatých, v prosebném týdnu), litanie k nejsv. Srdci Ježíšovu o pátcích zasvěcených této poctě, litanie k nejsv. jménu Ježíšovu k věčnému vzývání, loretánské litanie v květnu a říjnu, pobožnost k sv. Aloisu o jeho slavnosti a tak zv. nedělích sv. Aloise, modlitby za duše v očistci v listopadu. Nešpory se vysvětlí před nějakým svátkem a doporučí se mezi tím modlití růženec nebo příslušné litanie.

Když při různých příležitostech kněz se modlí tiše »Tantum ergo«, modlí se rády dívky (a často i dospělí) českou modlitbu: »Panem de coelo« s modlitbou příslušnou.

Takovým způsobem dívky se vžijí do většiny náboženských úkonů velmi snadně a s trvalým užitekem pro pozdější život. Dle místních poměrů možno přidati nebo ubrati některé pobožnosti.

Tyto věci jsou ovšem líčeny dle poměru náboženské školy v Bavorsku, kde jest více hodin věnováno náboženství, avšak i za našich poměrů jest možno v té věci učiniti slibný počátek. Ovšem jest otázka, odkud vzíti čas na podobné věci, když nezbyvá času v některých třídách, zvláště ve čtvrté, ani na nejpotřebnější věci. Ale dlužno uvážiti, že právě k praktické stránce náboženského vyučování se má přihlížeti, a zde právě nejčastěji dožijeme se ovoce své namáhavé práce. Ostatně tato otázka je tak zajímavá a potřebná, že kollegové ze zkušenosti mohou v těchto listech podati nám svoje názory a pokyny, aby náprava v té věci se stala všeobecnou.

R.

Promluva na počátku školního roku.

Napsal EM. ŽÁK.

»Vstaň tedy a dělej, a bude Hospodin s tebou.«

I. Paralip 22. 16.

Když král David v letech svých sestarál, hodlaje břímež koruny sníti s hlavy své, zavolal k sobě mladistvého syna Šalomouna, aby odevzdal jemu žezlo vládařské. A když vyložil mu povinnosti vládařské, ukazuje mu poklady zlata a stříbra a drahokamů, jež snesl, aby nástupce jeho mohl Hospodinu vzdělati důstojný stánek, pravil významná slova: »Vstaň tedy a pracuj, a Hospodin bude s tebou.«

Draží přátelé! Když v těchto dnech vaši rodiče s vámi se loučili a posílali vás na studia v tuto budovu, zajisté i jim podobná slova tanula na mysli. I oni, když v plnosti lásky své mnohé z vás jen neradi z dohledu svého pouštěli, chovali v srdci svém ve chvíli loučení to vroucí, upřímné přání: *»Jdi tedy a pracuj, a Hospodin buď s tebou«*.

1. Nastala opětně doba práce, čas, v němž se máte vzdělávati, zušlechťovati a ve svém vlastním nitru stavěti takořka chrám vzdělanosti a umění, stánek klidného života budoucího, štěstí a spokojenosti.

Když císař římský Severus umíral, dalek svého města Říma a svých legií, které ho zbožňovaly, v Yorku, vzkázal vojsku jako poslední pozdrav, svoje životní heslo: *»Laboremus — pracujme«*. A významné slovo to jest i vaším heslem, vaším úkolem, jakmile jste překročili práh této budovy a vstoupili jako nadějný jinochové, abyste prací ducha svého připravovali se k budoucímu svému povolání.

Že schopnosti k této práci duševní máte, o tom my všichni jsme přesvědčeni. Tolik duševní síly, rozumu, soudnosti, paměti nebesa vám dala, že můžete čestně, k radosti své a k radosti rodičů dostáti úloze, která vás zde čeká. Buďte Bohu za tyto dary vděční a važte si jich!

A jedině na vás nyní jest, zda chcete povinností svým vždy řádně vyhověti čili nic. Neboť jen vaši přičinlivosti a vytrvalosti jest potřeba, abyste prospívali. — O dobrém úmyslu vašem, s kterým jste sem vstoupili, nepochybujeme. Ale od úmyslu k činu ještě tu velký krok; myšlénka ve vteřině zalétá v kraje nejbzdálenější, člověk v duchu přenesse se okamžikem až na sám konec světa, ale nežli člověk i tělem svým tam se ocitne, kolik mnohdy uplyne neděl ba i měsíců, a kolik obtíží a překážek musí překonati, než tam se dostane? Proto jen *za dar vytrvalosti prostě Boha*, abyste cíle svého, pro který jste přišli, ni na okamžik s očmi neztratili, a nedali se slákati příležitostmi neb špatnými druhy s pravé cesty. —

Když sv. Bernard dán byl na studia, ruch velkého města jej ohlušoval. Hlučné zábavy, divadla vábila ho silou, které téměř nebylo možno odolati, z ticha jeho studijní světničky ven v široký proud světa. Jinochové jeho let, kteří vrhli se v náruč oněch svůdných radostí, jej takořka strhovali, aby šel po jich příkladě. A co učinil pevný, vytrvalý jinoch? Ve chvíli největšího pokušení vzpomněl svých rodičů, jimž sliboval, že bude horlivě pracovati, vzpomínal Boha, jemuž se zasvětil, a opakoval si otázku: *»Bernarde, ad quid venisti? Bernarde, k čemu jsi přišel?«* A vzpomínka na studia vždy jej ochránila, že nedal se slákati od svých studií ven, pryč od svého cíle.

2. Milí přátelé! *»Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti; ale jednoho miluje, druhého nenávidí«*, pravil Pán Ježíš. Chcete-li řádně prospívat, pak zamilujte si studium, školu, vzdělávání, a vše ostatní budiž vám jen vedlejším, lhostejným. Ve chvíli odpočinku volte si zábavu ušlechtilou, jež by schopnosti vaše duševní přiměřeně rozvíjela, a tak vás jen podporovala, a nikoli odvracela d cíle, který jste si vyvolili. —

A druhé, čeho je potřeba, jest, abyste *řád školní vždy svědomitě zachovávali*. Všude vůkol sebe vidíme, že tu vládne jistý pořádek a kázeň. Od těles nebeských, jež kol slunce, jako svého středu, v přesných drahách krouží, až v tu velkou osadu drobných mravečků všude je pravidelnost, řád, pořádek, v němž žádný

z mezí svých nevybočí, ale plní svědomitě svůj úkol a své poslání. Na tomto řádě a sebekázní spočívá všecken souměr a krása světa. Proto i vy, jako rozumní lidé, zachovávejte bedlivě řád tohoto ústavu. *«Serva ordinem et ordo servabit te,»* říkal sv. Bernard. Zachovej řád, a řád zase zachová tebe! Proto když je čas školy a práce, pracujte a své úlohy svědomitě plňte, a vědomí, že tak činíte, sladký hlas vašeho nitra, že povinností svým dostáváte, bude vaší nejlepší odměnou za vaši práci. Pak bude vás blažiti i chvíle oddechu; pak usednete s myslí spokojenou i ke stolu, na němž občerstvení vám je připraveno, neboť nejkrásnějším sebevědomím jest ta myšlénka, že jsme si jídla opravdu zasloužili. A když tak jednati si uvyknete, nebudete nikdy v duchu reptati na obtíže a nesnadnost svojí práce. Uvyknete jí, a zvyk tento stane se vám přirozeností, a vy vždy rádi i po letech vzpomínati budete oněch dob, kdy v bezstarostnosti, plni nadějí a úmyslů, jaké jen mládí přináší, žili jste pod střechou této budovy.

Sv. Řehoř Nazianský ve svých listech znovu a znovu vzpomíná oněch krásných dob, kdy jako jinoch s přítelem svým sv. Basilem Velikým v Athenách na studiích dleli. A vracuje se k přátelství, jež tehdy již spolu uzavřeli, praví: *«Zdalo se, jako by v nás bydlila jenom jedna duše; neboť měli jsme jen jediný cíl, abychom ve vědách prospívali a v ctnostech se zdokonalovali.»* A dále v roz-toužení svých vzpomínek dojemně volá: *«Kdo mi vrátí zase ony blažené dny, kdy zaměstnán s tebou, můj druhu dávných let, ve společné práci štěstí jsem nacházel? Kdo mně vrátí ony chvíle krásných myšlének a přání, které nás vzdalovaly od země a povznášely k nebesům do onoho světa, jenž s tímto světem nemá nic společného? O zašlých dnové mého mládí, své šediny skláním před vámi!«*

To jsou vzácná a dojemná slova, jimiž tlumočil velký učitel církevní svoji radost i stesk po zašlých dobách mladého svého věku. A já prosím i vás, drazí přátelé, neutrácejte v nečinnosti a zahálce ty nejdražší a nejkrasší chvíle svého života! Pracujte, abyste jednou i vy s toužou čistou radostí mohli vzpomínati dob svého mládí a svých studií! Pracujte svědomitě! Vždyť zde kladete základ svojí budoucnosti. Vzchopte se, jako volal král David synu svému, pracujte a Bůh bude s vámi. Amen.

Promluva na slavnost jména Panny Marie.

«A jméno Panny bylo Maria.» Luk. 1, 17.

Hodné dívky celý rok se těší na den, kdy matka jejich slaví svůj svátek. Již dlouho před tím velebným okamžikem připravují se, aby tento den náležitě oslavily. A s jakou dětinou radostí, která září z jejich nevinných očí, odříkávají blahopřání, jemuž se naučily, s jak nevýslovnou láskou a úctou podávají drahé rodiče svojí nepatrný dárek, který samy útlýma ručkama spracovaly. Matka taji dech, aby ani jediné slovo jí neušlo; vždyť těší se, že si dívky dobře vychovala; doufá, že se na nich dočká radosti, poněvadž slibují, že budou pilnými, mravnými a zbožnými. Tato přání dětská jsou jí mnohem milejší, než kdyby jí některý zámožný příbuzný zaslal k svátku hojně peněz. Je přesvědčena, že hodné dítě je největším pokladem křesťanské matky.

I my sešli jsme se dnes na tomto posvátném místě, abychom oslavili svátek nebeské Matky svojí, Panny Marie. A čeho jí máme přát? Snad zdraví, štěstí,

dlouhého věku nebo bohatství? Rodička Boží vším tím oplývá a nepotřebuje toho. Než přece nemůžeme přijít k slavnosti té s prázdnýma rukama, poněvadž se často dožadujeme na Panně nebeské různých milostí. Proto jí přineseme jako dar sebe samy a slíbíme, že budeme jejími hodnými dětmi a že povinnosti pravých dětí Mariiných budeme správně vykonávat. Tyto povinnosti pak záleží hlavně v tom, že podobně jako Panna Maria *budeme se varovati hříchu a ctnostně žítí*.

1. Zbožná Blanka, pečlivá matka sv. Ludvíka, krále francouzského, za jeho mladistvých let zadívala se často na něho láskyplně a bolestně. Cítila radost v srdci svém, že dopřál jí Bůh tak nadějněho syna; ale brzo opět se zarosilo oko její slzou, když pomyslí, že by ten její zbožný syn mohl upadnouti do těžkého hříchu a v něm na věky zahynouti. A v této úzkosti své zvolala: »Můj synu, raději bych tě viděla mrtvého, než poskvrněného těžkým hříchem.« Matce věrně milující své dítě byla by zajisté ztráta jeho hrozná, těžká, ale upokojila by se, poněvadž je přesvědčena, že nevinné dítě její přijato bude mezi kůry andělské.

V právě uplynulých prázdninách pochoval jsem za velké účasti jediné dítě zbožných rodičů. Osmiletý hoch onen byl nejlepším a nejhodnějším žákem celé třídy, byl chlubou a radostí nejen rodičův, nýbrž i katechety a učitele. Utrápená matka plakala a naříkala, vždyť pozbyla své nejpěknější naděje. Ale utišila se, když jsem ji těšil a poukázal na to, že má nyní přímluvce v nebesích, kde raduje se její synáček se svatými a vyvolenými; kdyby ho byl však Pán Bůh dále zachoval, snad by přece upadl do špatné společnosti, urážel by svého Tvůrce a byl by na věky zavržen, kdyby ho Pán Bůh povolal ve stavu těžkého hříchu k sobě.

Každý z vás je pravým dítětem Mariiným, dokud nedopustil se těžké urážky Boží; do té doby jest oblečen nádherným rouchem milosti Boží, dotud je milý Bohu i Matce nebeské. Važte si tedy nemálo toho vyznamenání a mějte v oškli-vosti každý hřích, poněvadž vás odvádí od Rodičky Boží. A přece, Bohu budiž žalováno, mnohé děti lehkomyšlně špi i ten krásný šat milosti Boží, trhají jej a odhazují, neznajíce jeho ceny; tím způsobem pak jej ničí, když rodičů svých neposluhují, je svým chováním zarmucují, nerady se učí, nepomáhají svým rodičům, nemodlí se a zameškávají služeb Božích.

Jistý spisovatel vypravuje v knížce věnované poučení mládeže o vojínu, který nalezl po bitvě diamant. Poněvadž pak neznal jeho ceny, zahodil jej. Avšak přece si to rozmyslil, zdvihl jej a prodal za zlatku. Kupec však se takto stal bohatým mužem, poněvadž onen kámen měl cenu mnoha tisíc zlatých.

Tomuto lehkomyšlnému vojínu podobají se děti, které odvrhují od sebe roucho milosti Boží a upadají do hříchu. Mohly by se státi šťastnými a bohatými, a zatím vrhají se do časné a věčné záhuby.

Jest proto na nás, abychom se varovali hříchu jako Panna Maria. Nebeská Máti naše byla ochráněna od hříchu dědičného a nikdy ve svém životě ani v nejmenším neurazila Boha. Nikdy neozvala se v ní ani sebe nepatrnější ne-vážnost k Bohu, nikdy netoužila po slávě, bohatství a po radostech tohoto světa; nikdy lživé slovo nepřekročilo jejich úst, nikdy také nereptala proti prozře-telnosti Boží, i když nejvíc trpěla, i když stála pod křížem a viděla svého jedno-rozeného Syna umírajícího jako největšího zločince, ač byl bez viny jako be-

ránek; nikdy neosopila se na své bližní, nýbrž vždy s nimi laskavě nakládala a pomáhala jim dle možnosti. Duše její byla čistá jako čerstvě padlý sníh, jako nejkrásnější křišťál.

Podobně varovali se hříchu svatí a svěťice Boží. Sv. Stanislav Kostka upadl do mdlob, kdykoli v jeho přítomnosti někdo promluvil nestydaté slovo. Sv. Alois, rovněž patron studující mládeže, tak chránil se urazit Boha, že za svého celého života ani jediného těžkého hříchu se nedopustil. Sv. Prokop odešel z otcovského domu a vyvolil si pustou lesní samotu v lesích sázavských, aby umrtvoval svoje tělo a sloužil věrně Bohu až do smrti v chudobě, vzdav se dědictví otcovského. Svatí a svěťice dobře věděli, že každý těžký hřích je novým ukřižováním Syna Božího (Žid. 6., 6.) a že hříchem raní člověk láskyplné srdce Mariino. Měli stále před očima rozkazy a výstrahy Písma sv.: »Konejte svoji spásu s bázní a třesením«. — Varovali se i všedních hříchů, pamětlivi jsouce křehkosti své: »Kdo stojí, hleď, aby neupadl.« Právem považovali za největší neštěstí, když hříchem odloučili se od svého Tvůrce, jak prorok významně volá: »Viz, jak trpko a zle jest, že jsi pozbyl Pána, svého Boha.«

2. Panna Maria však také pěstovala různé ctnosti, aby pokračovala a prospívala v milosti, které jí udělila Prozřetelnost božská. Loretánská litanie, která ku počtě její byla složena, významným způsobem předvádí nám nebeskou Matku jako vzor všech ctností. Jestliť Maria matkou nejčistší, Pannou nejmoudřejší, milostivou, věrnou, zrcadlem spravedlnosti, stolicí moudrosti, nádobou vši pobožnosti.

Milé dítky! U Panny Marie se učte býti ctnostnými, abyste podobně jako ona dobře hospodařily s hřivnami, které vám dal Hospodin. Bude-li vám snad někdy obtížno poslechnouti rozkazu svých rodičů nebo učitelů, pohleďte jen na Matku Boží, která vůli svou podrobuje vůli Boží: »Aj, já dívka Páně, staniž mi se podle slova Tvého.« Když vás bude přemáhati zlost a netrpělivost, představte si pokornou Pannu Marii, která vše ráda trpí a kalich trpkosti pije až na dno beze všeho reptání, jako její syn činil, když volal k Otci svému: »Ne má, ale tvá vůle se staň.« Její nebeská čistota bude vám náponocna, abyste přemáhaly svoje vášně a v pokušení neklesly. Její živá víra bude vám neustále zářiti v dobách šťastných i nešťastných, abyste vždy zůstaly věrny svému slibu křestnímu, kde jste se staly dítkami Božími i Mariinými. Její neúnavná pilnost a pracovitost bude i vás nabádati k neustálé práci i k učení, neboť z ruky pilné naděje kvítne. Ve všech okolnostech svého života proto obraťte se vždy s důvěrou k svému nejlepšímu vzoru, abyste až do smrti zůstaly dobrými dítkami Mariinými.

Ale kterak můžete, dítky milé, žádati Panny Marie, aby vám pomohla v tělesné i duševní nouzi, když samy jí nectíte? Tak mnohé dítky volají k Panně Marii a prosí: »Ukaž, že jsi matkou mojí!« Mnohému však by mohla nebeská Paní odpověděti: »Chceš-li, abych byla tvojí matkou, ukaž dříve, že jsi mým synem, mou dcerou, a to především tím, když budeš nenáviděti hříchu a pokračovati na dráze ctností.«

Když tedy za svého života budete mít v ošklivosti hřích a očistíte svoje srdce ode vši nepravosti, když podle vzoru Panny Marie budete zbožnými, trpělivými a poslušnými, pak vás zajisté nebeská Matka přijme v hodince smrti do svého lůna jako pravé dítky Mariiny. Amen.

F. Ž.

Promluva na neděli XVI. po svatém Duchu.

Napsal JOSEF THIR, kaplan v Táboře.

»Nebo každý, kdo se povyšuje, bude ponížen a kdo se ponižuje, bude povýšen.« Luk. 14. 11.

Od lože bolesti vede nás dnešní svaté evangelium k místu radosti, od bolestného sténání v radostný kvas; vždyť často a často v životě souvisí spolu ona dvě místa, život hýřivý, plný přepychu a nestřídmosti často přivádí k lůžku bolesti a hrozná nemoc vodnatelnosti, o níž vypravuje dnešní svaté evangelium, je často a často následkem nezřízeného, zpustlého života. A Spasitel světa sklání se v den sváteční židovský k nebožáku trpícímu nemocí tou, která tolik znetvořuje tělo, vrací mu zdraví, život, při tom však ukazuje na daleko horší nemoc, hřích pýchy, který znetvořuje duši, a varuje těch, kteří prvních míst vyhledávají při bohatém kvasu a první v hrdosti své chtějí kráčet světem, varuje od hrozného pádu s té výše klamně a jako velká slova věčnosti celému světu zanechává onu pravdu: *»Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen a kdo se ponižuje, bude povýšen.«*

Pýcha — první hřích od stvoření nebe i země. V té říši duchů blažených ze světlého anděla učinila ďábla, stvořila říši zavržených, říši temnoty, kde pláč a skřípění zubů. A v blaženém a šťastném ráji zaznívá opět svůdný hlas pýchy: *»Budete jako bohové.«* Pýcha však předchází pád a štěstí ráje mění v kletbu a zlořečení, a přival hrozných béd a strastí řítí se na člověka, který první pyše podlehl a jde dále světem v slzách a trních. A po hrozném potopě ruka Boží opět shromažďuje národy země, ale pýcha lidská drzou rukou vztyčující cimbuří hrdé věže Babelu, která měla slávu lidí zanést až nad hvězdy, opět rozhání je v hrozném zmatení jazyků, aby jen jednou zase všichni se shromáždili k soudu poslednímu, kde na věky zlomena bude moc pýchy a zla.

Pýcha, hrdost, jak hrozný to hřích, když sám Syn Boží umírá, aby nám zasloužil milosti Boží, té síly, kterou jedině vítězití může člověk nad hrozným tím zlem. Chudičkou, pokornou pannu, volí si Bůh za matku svou, chudičkový chlév za svoji kolébku, nemá celý život svůj místa, kde by hlavy své složil, umývá sám nohy tvorů svých, aby za nedlouho smyl duše jejich krví svou, dává se spoutati, tlouci, bičovati, trním korunovati, posmívati — umír', aby v ponížení jeho smrti i pýcha lidská zemřela. Tak velké oběti žádala věčná spravedlnost, aby smířen byl tak velký hřích pýchy, ta Boží spravedlnost, která jednou k věčnému účtování bude volati pyšné, za něž na kříži marně tekla drahá krev poníženého Ježíše.

Ano zůstane vždy pravdou, čím výše někdo stojí, tím hroznější jest pád, blesk vyhledává vždy stromů vysokých a malého křoví ušetří. *»Učte se ode mne,«* volá věčná Moudrost, netvořiti světy, nečiniti divy, *»učte se ode mne, jsem tichý a pokorný srdcem,«* vraťte se k pokoře a skromnosti dítek a budete zde na světě kráčet šťastni a spokojeni, a jednou tam nahoře bude vaše království nebeské; neboť co je člověk, co ty jeho statky, co ta klamná mámivá sláva tohoto světa? Odpověď nejlepší ti dá — hrob. Snad jsi pyšný na krásu svou, na půvab svých lící a kouzlo svých očí. Za nedlouho krása zajde v prachu země, líce povadnou v hnílobě, a kde zářil jiskrný zrak, tam bude příbytek červů. Tvé silné rámě zetlí v prach a přes popel kostí tvých budou kráčet pokolení nová. A co bude z hedvábí a nádherných jiných látek, kterými odíval jsi tělo tvé — hedváb ten,

dílo červů, bude opět červy rozedrán, zlato a perly tvé ze země vzaty, vrátí se opět v prach.

Zakládáš si na bohatství zlata a stříbra. »Co jest zlato a co je stříbro?« táže se svatý Bernard a dobře odpovídá: »Žlutá a bílá zemina — prach«. Proto myslíš, že jsi více než bratr tvůj, který v potu tváře své poctivě dobývá svého chleba z hroudy země, jehož mozolné ruce nikdy neokrášlily drahokamy? Což nevíš, že jsi jen správcem tohoto jmění, a že jednou Bůh sám od tebe bude žádati počtu z vladařství tvého života, kterého ani o minutu neprodlouží tvé miliony. Zkoumej duši svou, otevři písmo svaté, v jeho řádcích najdeš napsáno, jak hrozný osud očekává těch bohatců, kteří v pýše své odvrátili se od chudých Lazarů.

Zda ovívá tě ten jásavý hlas slávy a chvály lidské? Ten hlas chvály lidské pomine, i ten jazyk, který tě velebil, zetlí, a mocní tohoto světa stejně klesají v chladný hrob, jako ti chudí, Bůh je to, který poníží častu hrdého a z prachu pozdvihuje ponížené. V ty zříceniny slavných měst, v ten popel hrdých hradů a zámků, zapadnou i jednou pomníky slávy, jež staví lidstvo a před Bohem bude oslaven jen ten, kdo pracoval o slávě synů Božích. A jestliže učenost tak mnohého svádí, že mní se býti velikánem doby své, proč nepovází, že všechny dary jak ducha, tak těla jsou dary Boží, Bůh že je to, který jako hřivny drahé dal člověku světlo jeho rozumu, oheň jeho srdci a sílu jeho pažím a že chce aby lidstvo používalo darů těch ne k chvále jedněch, ale k požehnání všem.

Ve válkách, které vedli křesťané, aby Svatou zemi vyrvali z rukou nevěřících, stalo se jednou, že císař Heraklius po velikém vítězství svém nad králem perským Chosroem, odňal tomuto nejvzácnější kořist, kterou Peršané ze svatého místa odnesli — svatý kříž Kristův. S jásotem a plesáním vracel se císař se svatým tímto ostatkem v osvobozený Jerusalema a sám v plném hávu královském nesl drahý skvost do chrámu svatého hrobu, posvátnému to místu umučení a vzkříšení Páně. Však náhle neviditelná jakási síla staví kroky jeho, sotva že se dotekly země posvěcené, a čím více se snaží jíti ku předu, tím více jej zdržuje. Když divil se tomu znamení, pravil mu biskup jerusalemský Zachariáš: »Viz, o vladaři, v tom skvělém pyšném hávu, málo následuješ ponížení Krista, který před tebou cestou touto těžký kříž svůj nesl.« Tu Heraklius sňal roucho nádherné, oblékl se pak v prostý čas a bosýma nohama kráčel nyní lehce a bez překážky, nesa svatý kříž, aby jej uložil ve svatý chrám.

Drazí moji! I my všickni kráčíme ku hrobu, každý nese kříž svůj na zemi té, po níž kráčela noha Syna Božího. On kráčel chudý, ponížený, nemaje krásy, neznaje bohatství, kráčel král slávy v největším pokoření, kráčel k smrti a vzkříšení. Následujme ho i my v poníženosti, chceme-li dojiti slávy věčné, a snadno lehce dojdeme k cíli svému.

A bude-li nás někdy sváděti pokušení ku hříchu tomu, zajdeme ku hrobům; hrob je to místo, kde pýcha může býti pochována. Jeden hrob bude mluvit k nám, jak krásný, jak mocný, jak kvetoucí byl ten, jenž zde zetel v prachu. U jiného budeme rozvažovati, kde je ta jeho sláva, ta nádhera, kde zůstaly ty poklady, které tak pracně hromadily jeho ruce — v prach a popel obráceno všecko. Konečně dojdeme k poslednímu odpočinku chudáka — bídného, pokorného. Sladký mír ovane nás, a hrob jeho jako by sám k nám šeptal: »Kryji jen tělo chudáka, duch jeho raduje se v nebesích. Tělo jeho rozpadává se zde v prach,

očekávajíc, až nad hroby zazní velké slovo: »Kosti zetlelé, slyšte hlas Boží, já sám dám ducha svého ve vás, budete žítí zase, probudte se všichni, kteří v prachu přebýváte a chvalte Boha, alleluja.«

Tenkrát vzejde světlo na temnostech smrti, nové jaro ozáří hroby, aby již nezašlo, tenkrát povstanou ponížení k šťastnému vzkříšení, aby z prachu země povýšil je Pán s knížaty nebes tam na věčnosti k věčnému plesání. Amen.

Promluva na XVII. neděli po velikonocích.

Upravil AD. BÍLÝ, kaplan.

*„Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce
svého.“* Mat. 22. 37.

Jsou-li někdy v oběhu padělané peníze, jsou lidé obvykle velmi pozorní a opatrní. Zkoušejí peníze, které přijímají, prohlížejí je důkladně, dávají pozor, zda mají dobrý zvuk. Proč pak jsou tak opatrní? Dostali by snadno padělané peníze, a kdyby chtěli za ně něco koupiti, nikdo by jim za ně nic nedal, naopak každý by se jim vysmál a mnohý by je snad i udal, a byli by potrestáni.

Jako s penězi, je to jedním způsobem i s láskou Boží. Touto máme si vykoupiti nebe; a kdo nemá lásky Boží, nemůže přijíti do nebe. Nařizuje to přísně Spasitel: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši mysli své a ze všech sil svých.« Toto je největší a nejprvnější přikázání. Avšak vedle pravé lásky k Bohu je také nepravá, smyšlená. Tak mnohé dítě má za to, že miluje Boha, přece má mosaz místo zlata, olovo místo stříbra — dává na jevo zcela nepravou lásku k Bohu. Abychom se varovali podobného omylu, chceme uvažovati známku pravé lásky k Bohu, a to jest *radost v Bohu*.

Radost v Bohu má dítě, které rádo na Boha myslí, rádo o Bohu mluví a slyší, rádo je u Boha a s Bohem obcuje.

Chci tuto vlastnost objasniti na příkladě. Jestliže dítě, které má svoje rodiče opravdově rádo, žije vzdáleno v cizí zemi, k čemu je bude nejdříve láska nabádati? Bude rádo a často na ně mysliti. Ani den neuplyne, kdy by si na ně nevzpomnělo a po nich netoužilo; ano bude mu dokonce smutno, dokud bude vzdáleno od nich. My však jsme všichni dětmi Božími, na této zemi žijeme pak jako v cizině. Ovšem Bůh, náš milý Otec je stále při nás, avšak my ho nevidíme. Spatříme ho teprve v nebesích.

1. Máme-li svého nebeského Otce rádi, budeme zajisté naň také rádi a často mysliti, již ráno, když vstaneme, budeme mu děkovati za to, že nám daroval nový den života. Při jídle vzbudíme svou vděčnost, že nám dopřál ve zdraví požívatí pokrmů. Je zajisté mnoho dítek, které trpí citelný hlad, a jiné zase jsou churavy a nesnesou jídla, ač tělo jejich posily nemálo potřebuje. Práci

školní počínáte modlitbou, ale zhusta snad pouze ústy prosíte Boha o přispění, kdežto srdce vaše je vzdáleno zbožných citů. Jsme-li dráždění k hříchu, pomyslíme si podobně, jako zbožný Josef Egyptský: »Kterak bych mohl učiniti něco takového před očima Boha, svého nebeského Otce.« Ó, jak záslužným, jak krásným a sladkým činí si mnohé zbožné dítky život tímto neustálým myšlením na Boha.

2. Hodné dítko v cizině bude se hned po svých rodičích tázati a rádo o nich mluvit, když přijdou do té země jeho krajané. Podobně bude také rád žák mluvit a slyšeti o Bohu, má-li pravou lásku k němu; neboť čeho srdce plno, tím ústa přetékají. Rozpomeňte si tedy, o čem rádi mluvíte; třeba často nemluvíte o Bohu, možno z toho přece vyvozovati, zda Boha v pravdě milujete. Nevysloví-li ústa tvoje celý den zbožného, křesťanského slova, nýbrž jen samé klení a nadávky, nestydáté a pomlouvačné řeči, nemožno očekávati, že Bůh sídlí v srdci takového dítky, když ďábel usadil se na jeho jazyku.

3. Dále o čem nejraději slyšíte vypravovati? Posloucháte nábožně a pozorně slovo Boží v exhortě a v náboženských hodinách? »Kdo z Boha jest, slyší slovo Boží,« dovozuje nebeský Učitel náš (Jan 8, 47). Či jsou snad někteří z vás neradi a posmívají se, mluví-li se o Bohu a svatých věcech, kdežto jest jim mnohem volněji, vypravuje-li se jim o hrách, lehkomyšlných kouscích, hádkách, neposlušnosti, krásných šatech, nebo když spolužák o jiném nelaskavě mluví, jej pomlouvá, jemu nadává? O čem rád slyšíš, ukazuje velmi jasně, co rád máš v srdci.

4. Kdo má radost v Bohu, bude také rád u Boha, bude rád s Bohem obcovati. Kdyby syn nebo dcera v témže místě byli jako rodičové a bydlili u svých příbuzných, kdyby k rodičům nezavítali nebo jen na krátko a mluvili na ně zlostně, zdali pak by podobné dítky milovaly své rodiče? Hleďte, milé dítky, váš Bůh a Pán vyvolil si příbytek svůj zcela blízko vás; zde v tomto chrámě, v této kapli dlí Spasitel váš ve dne v noci, aby v nejbližší blízkosti nepomocen byl vašemu učení, aby vás posilňoval a občerstvoval. Zdali pak rádi sem docházíte na mši sv., zda pobožně se chováte v této svatyni, zdali nevyrušujete své spolužáky smíchem nebo šeptáním z jich pobožnosti? Jdete-li mimo chrám Páně, kříž nebo sochu nějakého světce, zda vzdáte náležitou úctu, zda se nestydíte za to, že jste dítky katolické církve?

Spasitel by však dlel rád též u vás, ve vašem příbytku, rád by zavítal též do vašeho srdce. Ve velebné svátosti oltární chce král nebeské slávy u vás, ubohých hříšníků vyvoliti si příbytek, z lásky k vám, aby vám přinesl milost a spasil vás. Přijímáte jej rádi? Přicházíte ochotně k sv. přijímání a přijímáte Tělo Páně hodně? Nebo snad jeví se u některých neochota, když máte přistoupiti k sv. zpovědi a vyznati se ze svých poklesků? Zdali pak nereptáte, když vás vaši rodičové nebo vychovatelé napomínají, abyste konali svoje povinné pobožnosti, svoji ranní a večerní modlitbu? Kdybyste milovali Spasitele svého, zdali by vám bylo tak obtížno Bohu sloužiti? Zajisté, že nikoliv; avšak nemáte-li radosti v Bohu, nemůžete míti k němu ani pravé lásky.

Otažte se, drazí přátelé, samých sebe, zda máte pravou a účinnou lásku k Bohu? Co vám odpoví vaše svědomí? Kdo nemá pravé lásky k Bohu, žije ve velmi špatném stavu, poněvadž neplní největšího přikázání. Sv. apoštol Pavel

hrozí krátce a zřetelně: »Kdo našeho Pána Ježíše Krista nemiluje, budiž proklet.« (1. Kor. 16, 22.) Pozorujete, jak hrozné jest býti proklet Bohem? Proto, milé děti, přičiňte se, abyste si získaly tento drahocenný poklad lásky Boží. Není potřeba nic jiného, než mít pevně předsevzetí a dle něho jednati: Chci nejbližší svatou zpověď dobře se očistiti od svých pokleskův a jich v budoucnosti se úplně varovati. Od nynějška se vynasnažím sloužiti věrně Bohu a povinnosti svého stavu svědomitě plniti, abych byl jednou uveden do říše věčné lásky, do věčné blaženosti. Amen.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Církevní dozor ve škole. Podle úřední statistiky v lednovém čísle Ústředního listu bylo v Prusku celkem 1243 krajských inspektorů. Z těchto 927 jich úřad inspektorský zastává jako vedlejší úřad, totiž 74·58 procent, kdežto 316 čili 25·42% jich věnuje se pouze tomuto úřadu. Z 927 krajských inspektorů ve vedlejších zaměstnání je 859 kněží. Z toho viděti, že Prusáci nebojí se kněžského dozoru ve škole ani náboženské školy. A přece Prusko v kultuře stojí hodně vysoko.

Katecheté v Haliči. Počet samostatných míst katechetských v Haliči jest asi 294, která jsou roztríděna na čtyři platební třídy; z nich je v 1. třídě (město Krakov) 23, v 2. tř. 130, ve 3. tř. 103, ve 4. tř. 38. V poslední třídě mají plat 1200 K a 120 K příbytečného, kdežto nejvyšší plat světských učitelů téže třídy činí 1000+100=1100 K ročně, to jest o 220 K méně. Přes to, že v té věci si stojí lépe než učitelé, není tento obnos nikterak přiměřeným jich studiím, jich stavu a námaze; proto katecheté neustávají, aby si vymohli lepšího materiálního postavení. Rozpočet pro katechety v Haliči činil roku školního 1902—1903 celkem 448.800 K, od čehož se 20% srazí z uprázdněných míst, tak že zbývá vlastně jen 359.000 K. Že z celého obnosu bylo možno tolik odečísti, viděti z toho, že celá řada katechetských míst v Haliči jest uprázdněna jednak pro nedostatek duchovenstva, jednak pro špatné hmotné postavení. Remunerace za vyučování náboženství bylo rozpočteno na 110.000 K, o 10.000 K více než r. 1902.

Duchovenstvo a škola. Lublaňský biskup dr. Ant. Jeglič dle štyrského školního a učitelského časopisu zaslal na všechny

dekanáty své diecése tento přípis k náležitě úvaze: »Rozkazuji Vám, abyste na schůzích dekanátního duchovenstva jednali o těchto otázkách a mně do sv. Ducha stručnou a dobře odůvodněnou odpověď zaslali: 1. Které paragrafy školního zákona obecného mají býti opraveny? 2. Máte něco k namítání proti dosavadním školním inspektorům? 3. Kte.é překážky se naskytují při určování rozsahu náboženských úkonů? 4. Jak by mohlo býti vyučování ve světských předmětech na náboženském základě? 5. Vyhovují státně schválené knihy nábožensko-mravní výchově? Co by se mělo zlepšiti? 6. Kterak by bylo možno dozíratí církvi na vyučování světských předmětů. 7. Má se k tomu směřovati, aby každý duchovní pastýř eo ipso byl také místním školním dozorcem? 8. Jaké místo náleží katechetovi mezi učitelstvem? 9. Jak by se mohlo odpomoci nedostatkům ulehčení od školní docházky. 10. Co soudíte o nedělních školách? 11. Má býti užito zákonně dovolených trestů ve škole? 12. Jaké nedostatky v obecné škole v naší diecési jsou pozorovatelné? 13. Pokud by mohlo býti vyučování náboženství svěřeno světským učitelům? 14. Které návrhy byste podali při případné revisi obecného zákona školního? 15. Máte nějaké přání vzhledem ke změně a zlepšení školního zákona obecného?« Tyto otázky jsou zajisté velmi časové, tak že by bylo záhodno o nich rokovati také u nás na valných konferencích duchovenstev, které ze svého okruhu by nám zajisté zaslaly stručné referáty. Mnohde počínají si zvláště okresní a místní školní dozorci poněkud výbojně, a bylo by potřeba, aby jejich jednání bylo uvedeno do pravých mezí, což na schůzích duchovenských dobře možno vystihnouti.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Synoda o vyučování náboženství.

Letošní úřední list diecése Přemyšlu uveřejnil ustanovení diecéšní synody, pokud byla schválena apoštolskou Stolicí a stala se tak závaznými pro duchovenstvo i ostatní obyvatelstvo. Dne 19. srpna t. r. shromáždili se všichni děkani a místoděkani (vikáři), následujícího dne pak se konala konference katechetů diecésních, aby důležitější dekrety byly ihned uvedeny v život.

Druhá část těchto výnosů v kapitole VII. jedná o právu a povinnosti, aby mládež byla vyučována v náboženství, poněvadž náboženská výchova je základem křesťanského života. Církev právem poukazuje na Krista Pána, který maličké tolik miloval. Sněm tridentský (sess. 24., c. 4.) výslovně nařídil: »Biskupové se postarají, aby dítky v jednotlivých farnostech alespoň o nedělích a svátcích byly vyučovány základům víry těmi, jichž se dotýče, a je-li třeba, k tomu budou nabídati také církevními censurami.«

Za našich dnů katolické mládeži tím více péče jest věnovati, poněvadž nepřátelé ji chtějí odtrhnouti od Krista i jeho církve a uvést na bezcestí bludův a nepravostí. Je tedy slušno, aby dnešní doby kněží, zvláště však faráři a katecheté chránili a učili tím horlivěji mládež.

Právo vyučovati náboženství přísluší pouze církvi, poněvadž je dle ustanovení Kristova učitelkou národův a neomylnou ochránkyní víry zděděné po Pánu. Toto právo provozuje církev nejdříve křesťanskými rodiči, kteří ve svátosti stavu manželského nabývají povolení a milosti ke zbožné výchově svých dítek. Na rodičích tedy jest, aby svým dítkám vstúpili první základy náboženství a zvykali je zbožným úkonům a dobrým mravům. Duchovní správcové nechť rodičům často uvádějí na paměť tento úkol.

Povinnosti své zanedbávají oni rodičové, kteří posílají dítky své k výchově do škol nekatolických, buď k vůli nějaké časné výhodě nebo z neomluvitelné vlažnosti nebo pouze k vůli pohodlí, zapominajíce, že vydávají takto svoje rozenice v nebezpečí, že pozбудou víry a tím i věčné spásy. Proto v krajinách, kde podobné nebezpečí skutečně hrozí, nechť duchovní správcové pečlivě poučí rodiče o povinnosti, aby posílali dítky do škol katolických, a nechť užijí všeho přesvědčení a vlivu, aby je odvrátili od těžkého hříchu, kterého by se zajisté dopustili, kdyby se odvážili dítky posílati do nekatolické nebo jiné školy, kde se zanedbává,

náboženské výchovy. Přísně zapovídáme, aby podobný hřích v naší diecési nebyl nikdy spáchán.

Církev katolická toto vyučování koná dále trojím způsobem: nejdříve tím, že dává svým služebníkům povolení a rozkaz, aby vyučovali náboženství v kostele farním, ve vesnicích přífařených i ve školách a v jiných ústavech. Ukáže-li se toho potřeba a za příslušných podmínek, uděluje dovolení i učitelům-laikům, aby učili katechismu. Církevními dozorcí svými pečují, aby vyučování náboženské se nezanedbávalo a aby se ničemu neučilo, co nesouhlasí s články víry a příkázáními církevními. V oněch krajinách, kde na školách se nevyučuje náboženství, církev zřizuje vlastní školy.

Hlava VIII. pojednává o katechesi v kostele a při křesťanských cvičeních na vsi.

Duchovní správcové nebo jejich kooperatoři jsou povinni jak v kostele, tak v přífařených vsích vyučovati katechismu. V kostele má se konati katechese každou neděli a svátek celý rok, vyjímaje odpustkových slavností, čtyřicetihodnové pobožnosti a neděl postních; zdali se má přerušiti v zimní době, závisí od místních poměrů. Vyjíždky do vesnic mají se dít alespoň v neděli a ve svátek za teplejší doby. Ustanovujeme zároveň, aby ve farnostech, kde jsou dva kněží, jeden katechisoval z pravidla na vsích, druhý v kostele. Kde jest jeden kněz, nechť dojíždí alespoň o některých nedělích a svátcích do vesnic své farnosti, ke kterémuž účelu ať pečují, aby v nich byla vystavěna i sebe skrovnější kaplička.

Katechese nechť se účastní hoši a dívky do školy nechodící, jakož i mládež škoie odrostlá, která nepřekročila dosud 18. roku věku svého. Nechť však duchovní správce také pečují, aby se dostavili i dospělí; horlivé nabádání a příjemné vysvětlení nauky, protkané příběhy ze života svatých nebo z biblického a církevního dějepisu, je k tomu přínutí.

(Dokončení.)

Promluva na slavnost sv. růžence.

Napsal FR. HANUŠ.

Před několika lety dlel jsem první neděli v říjnu v osadě průmyslového kraje v uzavřeném území, kde símě zhoubného socialismu a lhotejnost náboženská zapustily hluboké kořeny, avšak jak jsem se podívil, když pozorovaly oči moje přes 5000 zbožných věřících, kteří s velebnou svátostí oltářní konali průvod po osadě, pějíce nadšeně velebné písně Mariánské. Tamní růžencové bratrstvo konalo svoji výroční slavnost způsobem velmi okázalým. Jeť první neděle v říjnu zasvěcena památce sv. růžence. Co bylo příčinou takového obrátu v nábožném smýšlení lidu oné osady? Byl to nepatrný růženec, který spojil všecky v pevné šiky, aby uctívali Rodičku Boží i jejího Syna. Dnes, o slavnosti sv. růžence, chceme několika slovy rozjímati o původu, jakož užitku modlitby růžencové.

1. Za nejstarších dob účastnili se všichni věřící každodenně modlitby 150 žalmů v chrámu Páně, nebo ve svých příbytcích, byvše k tomu konci šestkrát za den vyzýváni: za kuropění, když nastával den, při východu slunce na poděkování Bohu za nový den, o 9. hodině na památku odsouzení Krista Pána k smrti, o 12. hod., poněvadž té doby byl Kristus Pán na kříž přibit, o 3. hodině, kdy Spasitel náš na kříži umřel, a večer, aby lidé Bohu poděkovali za den šťastně

strávený. Na místo 150 žalmů nastoupilo 150 zdrávasů, které čítá trojí růženec radostný, bolestný a slavný. Tak možno jest katolickému křesťanu i nyní účasteniti se denní modlitby žalmů.

Jaký je původ této modlitby? Na počátku 13. století rozšířilo se v jižní Francii bludné učení Albigenců, které zachvátilo nejen celé osady, ale i celé kraje. Papežská Stolica snažila se vyplniti toto kacířství a povolala učeného muže, sv. Dominika, aby přivedl kacíře na pravou víru. Ač staral se všemožně, přece jeho dilo se nedařilo, tak že si nevěděl již rady. Proto se obrátil k osvědčené pomocnici křesťanů, Rodičce Boží, aby jej podporovala v jeho snahách. A tu dlel na modlitbách tři dni a tři noci. Po tak dlouhém bdění upadl do hlubokého spánku a měl vidění. Zjevila se mu P. Maria s třemi královnami, z nichž každou provázelo 50 panen. Prvá královna se svou družinou byla oblečena do bílého roucha, druhá do červeného a třetí do zlatého.

Poněvadž světec nerozuměl vidění, přistoupila k němu Panna Maria, aby mu tuto záhadu vysvětlila. Tři král vny znamenají trojí růženec, a to bílá označuje radostný, červená bolestný a zlatá slavný. 50 panen pak představuje 50 Zdrávasů tajemství vtělení, narození, života, umučení, smrti, z mrtvých vstání a oslavení mého nejmilejšího Syna, činí se Zdrávasy a Otčenáši milý mně růženec.

Toto jest modlitba, kterou máš hlásati národům; ona je mému božskému Synu a mně nejmilejší; je také nejpůsobivější prostředek potlačiti kacířství, zničiti nepravosti, rozšířiti ctnost, nabyti božského milosrdenství a mé ochrany.«

2. Těmilo slovy naznačila sama Matka Boží užitek této modlitby. O tom předsvědčil se sám sv. Dominik, ten jednal podle příkazu P. Marie, hlásal všude tuto novou modlitbu a zaváděl růžencová bratrstva, která pečovala o ustavičnou úctu P. Marie touto modlitbou. Účinek byl velkolepý; neboť v krátké době obrátilo se přes 100.000 Albigenkých, až tato sekta úplně vymizela. Růženec stal se od té doby mohutnou zbraní v rukou katolíků proti bludům i v neštěstí.

Sveřepý Turek sebral veškeru svoje loďstvo r. 1571 u Lepanta, aby potřel nenáviděné křesťany a zmocnil se Evropy. Počet křesťanských lodí za vedení Dona Juana byl proti této přesile nepatrný. Proto nařídil papež, aby růžencová bratrstva a křesťané celého světa 7 října konali prosebné průvody a modlitby k P. Marii. Téhož dne dobyli křesťané skvělého vítězství nad odvěkým nepřítelem, tak že toto vítězství právem bylo přičítáno ne tak světským zbráním, jako spíše duchovním zbráním sv. růžence. Proto papež Řehoř XIII. na vděčnou památku tohoto vítězství ustanovil slavnost růžencovou na první neděli v říjnu, načež Kliment XI. rozšířil ji na celou církev.

3. Tato krásná modlitba netěší se nikterak oblibě učené nebo vlastně polovzdělané společnosti, poněvadž mnozí ji považují za babský prostředek k ukrácení chvíle nebo jako zábavu lidí nemyslicích. A přece jsou velice na omylu poněvadž i nejučenější mužové ctíli tuto modlitbu a veřejně se jí modlili. Nestyděli se za ni ani vojevůdcové ani králové panující celým národům; i možno právem tvrditi, že růženec se stal modlitbou chudých i bohatých.

Tak čteme v životopise papežů Pia V. a IX., že ani dne nevynechali bez modlitby růžencové, aby dali tak vznešený příklad celému světu, třeba měli sebe více práce se svým obtížným úřadem. Na trůně rakouském vyznamenávali se svojí příchýlností k růženci Ferdinand II. a Marie Terezie. Rád modlil se růženec polský král Jan Sobieski, který osvobodil Vídeň od tureckého obležení, fran-

ccuzští králové Jindřich IV. a Ludvík XVI. Z vojevůdců, kteří se modlili růženec, jmenujeme Jana Hunyádyho, Karla Lotrinského, který osvobodil Pešt od tureckého pŕlměsíce, Eugena Savojského, který u Bělehradu potřel turecké pluky, maršálka Radeckého, který s růžencem na ruce šel do boje.

Modlitbou růžence bystřil ducha svého jeden z nejslavnějších sochařů a stavitelů, Michel Angelo, francouzští spisovatelé Bossuet a Fénélon, světoznámí skladatelé hudební Gluck a Mozart. Vůdce katolických Irů, Daniel O'Connell, když promluvil v anglickém parlamentě svoji proslavenou řeč na obranu Irska, uchýlil se v ústraní a modlil se růženec.

Hle, bohatýrové ducha rádi vzali růženec do ruky a modlili se za zdar svých prací. I vy, milí jinoši, neostýchejte se pomodlit denně alespoň 1 desátek růžence při večerní modlitbě. Nedejte se másti námitkou, že růženec náleží do kláštera. Radecký a Michel Angelo nebyli řeholníky a přece vyznávali tuto modlitbu. Když denně budete se poroučeti takto do ochrany P. Marie, zajisté Vám dopřeje, abyste šťastně dokončili svoje učení i život svůj. Amen.

Promluva na neděli XIX. po sv. Duchu.

Napsal EM. CÍVKA.

Jako prudká horská bystřina, jako rychlý pták letí stále náš pozemský čas. Sotva po dlouhé zimě usmálo se na nás líbezné jaro, sotva jsme se potěšili pohledem na kvetoucí stromy, omladlá luka, zkypraná pole a bujné osení, již nastalo zářivé, horké léto. Pod žhoucími paprsky slunečními rychle žloutla a uzrávala obilná zrna, klepání kos a veselý zpěv ženců rozléhal se polem i hájem. Letem uplynuli však i krásní dnové letní, a již zafícel s hor studený větřík, přeletěl ostrým strništěm, zalehl v stromoví a oznámil, že nastává pošmurný, mlhavý podzim.

A tak děje se každým rokem. Bůh sám tak ustanovil a pro časy budoucí nařídil: »Dokud země trvati bude« — řekl Hospodin po potopě Noemovi — »po všechen čas setí a žeň, studeno a vedro, léto a zima, noc a den nikdy nepřestanou.« (Gen. 8., 22.)

A v každé této době roční příroda jako otevřená kniha hlasitě mluví k nám. Hlásá nám moudrost, všemohoucnost a dobrotu našeho Stvořitele, vzbuzuje v nás mnohé spasitelné myšlenky a vybízí k vděčnosti k jiným vzácným ctnostem. I doba podzimní, ačkoliv tu příroda nejeví se nám v takovém půvabu a kráse jako na jaře nebo v létě, nepohřešuje přece zvláštního půvabu a jest zbožnému křesťanu zdrojem mnohého poučení a povzbuzení.

Nuže, slyšme dnes, co nám vypravuje a čemu nás učí příroda podzimní, jež ukazuje se nyní zrakům našim!

1. Šedivé mlhy nad lesem plynou, jako duchové

vlekouce se řadem, —

jeřáb ulétá v krajinu jinou — pusto a

nevlídnó ladem i sadem.

(Erben.)

Když vyjdeme si nyní do Boží přírody, přisvědčíme v duchu básníkovi; jakýsi bolný teskný cit proniká duši naši. My rozhlížíme se po prázdných nivách, po šedých stráních a bezděky sobě povzdychneme: Kde jsou ty pestré květy, svěží

zeleň, ty nádherné, syté barvy? Pole prázdná, přeoraná, stromy holé, zbavené plodů a tu i tam již zeleného šatu, bujného listí, stráně vyprahlé, posečené, bez květů, bez barev. Umlkl libý zpěv malého skřivánka, neozývá se již pěnice, ani křepelka nevolá známou svoji píseň. Není slyšení bzučení neunavné včelky, všude přírodě ticho, klidno. Jen vítr studený zašumí haluzemi stromů a slunce jen někdy vyhlédne ze šedých záslon mraků, ale rychle opět zakryje svoji tvář.

Jak rychle uplynuli krásní dnové jarní i letní! Kde se ukryly ty pestré květiny, jež oko naše tak vábily a zemi krásily? Kam odešli ti malí zpěváčkové, kteří bez učení a řízení nejsmělejší trylky z hrdélek svých kouzlili? Vše uplynulo — zaniklo rychle jako libý sen. Unavená matka země stele si již pokrývku z jemného listí a chystá se k dlouhému, zimnímu spánku.

Nic netrvá na světě věčně, vše pozemské rychle pomíjí — to nejprve nám hlásá příroda podzimní.

Padá lístek v jeseni
s vysokého stromu:
list to z knihy přírody,
co tam psáno komu?

Kráse psáno: jako já
za nedlouho zvadneš,
slávě psáno: jako já
s výše svojí spadneš.

(Vlad. Šťastný.)

Ano, jak bláhově smýšlí mnohý jinoch, mnohý křesťan! Hle, tu stojí v květu mládí, bujaré síle! Bůh žehná jeho práci, jeho učení, vše se mu daří dle jeho přání. I myslí si v srdci svém: Co se mně může státí, co mi chybí, čeho bych se obával? Pohled na růži v zahradě? Nedávno stkvěla se v nádherné kráse, rozšiřujíc vůkol libeznou vůni a dnes? Uvadlá, zničená visí na sežloutlém stonku! Proto nespolehej na svou mladost a sílu, nechlub se svým nadáním, svou slávou a bohatstvím! Vždyť vše jak nejisté, vždyť dnes nebo zítra může se tě dotknouti ruka Páně. Pros raději Boha o pomoc a ochranu, volaje se žalmistou Páně: »Bože ku pomoci mé vzezři, Hospodine k zpomožení mému pospěš! Já pak nuzný a slabý jsem, Bože neprodlévej.« (Žalm 69., 1., 6.)

2. Ačkoliv na podzim nestkví se příroda v nádherné kráse, přece pro rolníka a hospodáře jest jeseň dobou radostí. Z polí vybírá a odváží podzimní plody, se stromů trhá zralé ovoce, na vinici sbírá sladké hrozny. Ano, podzim jest doba plodů, ovoce, doba odměny za vykonanou práci. — Jak se raduje příčinlivý hospodář, když za příznivé pohody shromáždí a uzavře svou úrodu do pevných stodol, sýpek a sklepů! Již nevzpomíná dále namáhavé práce, mnohých útrap a starostí, jež mu bylo podstoupiti na jaře a v létě. Mysl jeho klidněji zírá v budoucnost a srdce jeho naplněno jest radostí i vděčností k Tvůrci všehomíra.

A co vidíme každoročně v přírodě, děje se i v životě lidském. Na jaře, v mládí cvičí a sbírá člověk své síly, připravuje se k svému životnímu povolání. V létě života, ve věku mužném a dospělém, kdy síla utvrzena a vůle upevněna, pracuje s chutí na své roli, ve svém povolání, ku kterému jej povolal Bůh. Pak přijde jeseň, stáří, kdy síly ochabují, mizí, a člověk ustává od namáhavé práce, zatouží po klidném odpočinku. I pohlíží nazpět na život uplynulý a těší se v klidu a pokoji z plodů práce své.

Šťastný, kdo v jeseni svého života s uspokojením může patřiti na dílo vykonané! Šťastný, kdo říci může s chloubou: Já jsem nežil nadarmo, nebyl jsem neužitečným členem společnosti lidské. Ovoce, výsledky práce mé i za hrobem budou o mně vydávati svědectví dobré.

Jaké výčitky svědomí snášeti však musí ten, kdo přiznati se musí: Promarnil jsem drahocenný čas svého jarého mládí a v létě života svého málo jsem prospěl bližnímu a vlasti své! — Hle, viz! Tam utrhl se svrcholu stromu zčernalý, uschlý list. Zakroužil, zavířil několikrát ve vzduchu a již snesl se na vychladlou zemi. Smutné by bylo, kdyby strom jenom tím uschlým listem svému hospodáři za práci se odměnil, smutné by bylo, kdyby někdo z vás byl takovým stromem, který by v jeseni svého života žádným ovocem, žádnou činností blahodárnou pochlubiti se nemohl. Takový minul by se úplně s cílem životním a z tohoto světa odešel by neoplakán, neoželen. Jeho památka zanikla by tak, jako zanikne svadlý, uschlý list, který vítr odvane a lidé pošlapou.

Kéž každý z vás, m. dr., umíní si dnes pevně Budu pracovati horlivě a svědomitě na jaře i v létě svého života, abych v jeseni pochlubiti se mohl ovocem sladkým, abych na konci svého života bez bázně a bez výčitek svědomí mohl vzpomínati na skutky a snahy své. Slyšte napomenutí sv. Pavla, který volá: »Protož, bratři milí, buďtež stáli a nepohnutelní v dobrém, rozhojňujte se v díle Páně vždycky, věduce, že píle a práce vaše nebude marná v Pánu.« (I. Kor 18., 58.)

Ejhle, jak příroda podzimní hlasitě mluví k vám! Jsouc zbavena svěží krásy a pestrých květů připomíná nestálost a pomíjitelnost všeho pozemského a jsouc bohata plodinami a ovocem, vybízí vás, abyste dobře užili času svého mládí, abyste v jeseni svého života — v stáří radovati se mohli z plodů práce své. Nuže slyšte rádi, čemu vás učí ta velká kniha Boží přírody, vždyť z knih k vám mluví jenom lidé, z přírody však mluví Bůh. Amen.

Promluva na XX. neděli po sv. Duchu.

(Posvěcení chrámu Páně.)

Napsal JOSEF THIR, kooperátor v Táboře.

»Aj, stánek Boží s lidmi, a přebývali
bude s nimi.«
(Zjev. 21., 3.)

»Neuzříte-li divů a zázraků, neuvěříte,« tak volá v dnešním evangeliu nedělním Spasitel náš, dříve než všemohoucím slovem svým uzdravil syna úředníka královského. A slova ta velká naznačují nám, že všechny ty divy a zázraky měly účel, aby hojily rány tělesné a zachraňovaly duše nesmrtelné. A kolik těch divů a zázraků viděla země? Všude, kam oko naše patří ve veliké přírodě, pozorujeme všemocnou ruku jeho. Nebe i země v pokoře sklání se před tím, jenž opouštíje svět, mohl jediný říci: »Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi.«

A právě dnes stanuli jsme s myslí povznešenou na posvátné půdě chrámu svého, kde opravdu ruka Boží stále divy tvoří; slavíme památku *posvěcení chrámu*, památku oné veliké chvíle, kdy dům tento, žehnáním biskupa stal se domem Božím, kdy ponejprv při první mši svaté sestoupil Bůh sám, jako druhdy v oblaku slávy na chrám Šalamounův, tak i nyní ve způsobách svátostných v tajemný svatostánek, aby zde oko jeho a srdce jeho přebývalo na věky.

Duch náš ve vzpomínkách svých zalétá v doby dávné národa israelského, kdy král Šalamoun za jásotu a plesání lidu posvětil chrám jerusalemský, kdy

splnilo se na něm ono slovo Zjevení: »Aj, stánek Boží s lidmi a přebývatí bude s nimi, a oni budou jeho lidem, a sám Bůh s nimi bude jejich Bohem.«

A skutečně! Nádherný, stkvostný chrám jerusalemský stal se stánkem Božím, stal se srdcem národa, tepnou živoucí, z níž plynul život duchovní do celého světa, kde rozptýleni bydleli synové israelští. Z celého světa nesčetní zástupové putovali, aby viděli město svaté, aby pomodlili se v posvátných klenbách chrámu jeho, touhy těch, kteří z daleka o velikých svátcích přicházeli do Jerusalema, nezadržely obtíže cesty; a šťastní vraceli se, když jim bylo popřáno, aby se aspoň jednou ve svém životě poklonili Bohu svému tam na Sionu a hoře Moria. A když chrám byl rozbořen, po návratu Israelitů do vlasti ze zajetí babylonského, první prací bylo obnoviti z rozvalin svatý chrám.

Přišla plnost času, kdy se stalo skutkem slovo Páně u studnice Jakubovy »Přichází hodina, kdežto oni na této hoře ani v Jerusalemě nebudete se klaněti Otci«; v duchu v pravdě na celém světě budou se klaněti Bohu. V zříceninách Jerusalema dohasla poslední oběť, nebo nastala doba, »kdy od východu slunce až na západ obětována bude Bohu oběť čistá«. Proto při smrti Páně roztrhla se opona chrámová, která velesvatyni zrakům lidu ukrývala, neboť Starý zákon byl ukončen. Za plesání nebe zazněl nad celou zemí výkřik jásavý: »Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.« Bůh, jenž v Starém zákoně byl lidu svému blízký, ale jen jako ve stínu a podobenství, sestoupil na zemi, žil mezi námi, zemřel za nás a vstav z mrtvých, již neumírá. Ukřižován byv v slabosti, žije v síle Boží ve způsobách svátostných; a církev po celém světě, ve svých chrámech, na svých oltářích chová jej, a svatostánek toho nejmenšího chrámečku stejně jako velebná kathedrála hostí toho, jehož nebesa nebes nemohou obsáhnouti.

A proto v den slavný posvěcení všech chrámů sůtou a radostí vstupujeme v posvátné prostory jejich, s chvěním kráčetí máme přes jejich prahy, vždyť »hrozně jest místo toto, zde dům Boží jest a brána nebes.« Bůh sestoupil zde na zemi, oko jeho a srdce jeho zůstává zde na věky, a chrám stává se středem a srdcem každé katolické obce.

Krásně praví Hettinger: »Tajemný oheň vychází od toho, jenž skryt jsa, ve svém stánku bydlí, a naše srdce uváděna bývají jím v žár, jako kdys hořela srdce učedníků jdoucích do Emaus u přítomnosti Páně. Zde při tomto zdroji svaté lásky rostou lilie panenství, zde nabývají srdce odvahy, aby s chudým Ježíšem v jeslích chudobu sdílela, zde učí se milovati bratry své, jak on je miloval, zde je studnice, do kteréž se duše pohrouží a se osvěžuje, kde napojena jsouc ze zdrojů věčného života, mladosti věčné nabývá. Zde uzdravují se všechny rány, zde uzrávají všechna velká rozhodnutí, odtud vycházejí veškeré činy svatého heroismu... Tak oddal se Pán církvi své s celou plností svých milostí. Jeho život a jeho utrpení, jeho smrt a jeho z mrtvých vstání, jeho ponížení a jeho sláva, to vše se opakuje a děje se na našich oltářích, ne ve vzpomínce, ne obrazně, ale skutečně a podstatně.

V těch krásných, snivých dětských povídkách vypravuje se o jednom zbožném děcku, které vždy tak rádo slýchalo z úst matičky vyprávěti, že na oltáři ve svatostánku přebývá Ježíšek. Jednou, když bylo samo ve chrámě, vystoupilo na oltář a prostou, nevinnou dětskou touhou vedeno vyšší, zaklepalo na dvěře svatostánku, volajíc: »Otevři«. A náhle svatá jasná zář naplňuje chrám, svatostánek se

otevívá, a Ježíš jako krásné nebeské dítě vine k srdci svému to dítě pozemské, které s takovou důvěrou ho hledalo.

Co nám povídá příběh ten? »Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou.« Přistupujme vždy s čistotou dítěte, s jeho pokorou, s jeho vírou a důvěrou k Nejsvětějšímu, on skloní se k nám a duše naše v blahu neskonalém pocítí ten plamen lásky Boží, ten tlukot Srdce Páně, které k sobě přivine to znavené srdce lidské, aby na chvíli poznalo blaho, jehož svět dáti nemůže.

»Zuj prve obuv s nohou svých, nebo místo, na kterém stojíš, je svaté,« tak volal Hospodin z keře hořícího k Mojžíšovi, tak volá i k tobě ze svatostánku, kde plane věčný oheň lásky, která nikdy neshoří. Odlož prach všednosti, odlož hříšnost svou a pak teprve vstupuj na místo, jež posvěceno přítomností Nejvyššího a modlitbami těch, kteří zde před tebou žili, trpěli a zde se modlili, povznes mysl svou; doufej a budeš vyslyšen. Pak odejdeš povznesen, posílněn na další cestu života, pak radostně zvoláš jako svatý Dominik: »Byl jsem šťasten, že jsem na okamžik mohl pobýti ve svatém chrámě, že jsem načerpal milost a požehnání Božího na další pout.«

A půjdeš šťastně cestou žití svého. Oko Boha tvého z chrámu bude provázeti, opatrovati cest tvých a srdce jeho tam přebývajícím bude je plniti svým požehnáním. Jednou doputuješ. V tichý hrob vedle svatého chrámu uloží tělo tvé, duše tvá, posvěcená modlitbou a milostí, vzlétne tam nad hvězdy, kde jednou ve slavném vzkříšení spojí ji Bůh opět s tělem, kde všechny spravedlivé shromáždí Bůh ve velký chrám věčnosti, aby tam šťastni a blaženi jsouce na věky velebiti mohli Boha ve chrámu věčné slávy jeho na věky. Amen.

Promluva na neděli XXI. po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK.

*»Tak i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte jedenkaždý bratru svému z srdci svých...«
Mat. 18., 25.*

O dvou věřitelích vypravuje nám dnes Spasitel ve sv. evangeliu. První, vladař, odpouští veliký dluh svému služebníkovi. Ale tento jsa opět věřitelem spoluslužebníka svého, jedva odchází od vladaře, hrdluje se služníkem svým, nedbá jeho proseb, ale dává jej vězniti, dokud by nezaplatil do posledního halěře. — Oba tito věřitelé vším svým jednáním jsou jako představitelé a zástupci dvou světů: pohanského a křesťanského. Služebník bezcitný jest tu případným obrazem pohanského smýšlení, které jen sobectví jsouc plno, neznalo slitování a odpouštění. Vladař pak odpouštějící dluh jest vzorem křesťansky smýšlejícího člověka, jenž s láskou spojuje též prominutí.

Služebník neznající milosrdenství jedná jen dle krutého zákona pohanského, který právo dával uvězniti dlužníka s celou rodinou, dokavad nezaplatil do posledního halěře. Velkomyslný pak vladař řídí se slovy starozákonnými, která teprve v učení Spasitelově nabyla svého plného významu: »*Přijčíš-li peněz chudému, nebudeš naň nastupovati jako dráč.*« (2. Mojž. 22.) — A tak Ježíš prostým ale hlubokým podobenstvím svým naznačuje tu onen veliký a nesrovnatelný rozdíl mezi duchem sobectví a tvrdě odplaty, a duchem lásky, která v odpouštění nalézá svého vrcholu. A slova poslední, jimiž řeč svou uzavírá volaje: »*Tak i Otec můj ne-*

beský učini vám, jestliže neodpustíte jeden každý bratru svému z srdci svých» jsou jako slova výstrahy. Zní jako přísná hrozba všem, kdo jménem křesťana se chlubit, přece jen cizími jsou v království lásky a odpuštění, které Ježíš byl založil. Prodlíme dnes u těchto slov a uvažujme krátce jejich význam.

1. Zlé zlým spláceti, nositi hněv v srdci svém a živiti v sobě touhu po pomstě, jest znamením pohanického smýšlení. A člověk, zdá se nám, jakoby se rodil již nesmiřitelným. Nemůže-li se pomstíti, chová v hloubi srdce svého hořkost a nenávisť, a nechťeje odpouštět, vře touhou po pomstě. Ale to jest vítězství člověka největší, zvítěziti nad divokými city duše, přemoci sebe a v plamen hněvu svého nalíti prameny odpuštění a lásky. Pravdu toho uznávali i sami pohané lépe smýšlející.

Alexandr Veliký otázel se kdysi indického mudrce, jak se může stát člověk Bohu nejvíce podobným. A tento odpověděl: »Když činí, co Bůh dělá.« »A co činí Bůh?«, tázal se na to král. »Odpouští těm, kdo jej urážejí«, odvětil mudrc. Tak vedle svědectví dávného mudrce nejšlechetnějším jednáním člověka jest odpuštění učiněné křivdy.

A mudrc athenský Sokrates, jenž odsouzen byl k smrti jako rušitel víry, protože učil žáky své věřiti v jednoho Boha a nikoli v množství jich, přikládaje ke rtům svým pohár prudkého jedu, přál blaha a štěstí těm, kdož jej na smrt byli odsoudili.

A co takto jednotliví, osvícení mužové tušili, to jako zákon naprostý a hlavní ukládá Ježíš všem svým učedníkům. Ve své nejdelší a nejvelikolepější řeči, kterou nám sv. evangelisté byli zaznamenali, ve svém kázání na hoře Spasitel výslovně volá: »Slyšeli jste, že řečeno bylo starým: Milovati budeš bližního svého a nenáviděti budeš nepřítele svého. Ale já pravím vám: Milujte nepřátele své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protivenství čini a utrhají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí vycházeti na dobré i zlé, a dešť dává na spravedlivé i nespravedlivé. Buďtež tedy dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest.« (Mat. 5., 43.).

A co Spasitel nakazoval, to všudy i vlastním příkladem provázel. S modlitbou za své nepřátele na rtech umírá na potupném dřevu kříže, a po něm všichni mučedníci křesťanští, kdož vražednou rukou svých nepřátel skonávají, počínajíce s prvním z nich, sv. jáhnem Štěpánem až do posledního věrozvěsta, který v krajinách divochů pod ranami jich klesá, s touž modlitbou a výkřikem odpuštění vrahům, následují vznešeného příkladu svého Mistra a Pána. *»Přátele své milovati, dovedou všichni, tak činí i pohané. Ale nepřátelům svým odpouštětí a je milovati, toť jest jediná věc křesťanů«*, dí církevní spisovatel Tertullián. Cesta lásky, milosrdenství, odpuštění, jest ta nejkratší a nejbezpečnější, jež vede do nebe. Kdo nepřátelům odpouští, kráčí ve stopách Ježíšových.

2. Nemine dne, ve kterém byste se nemodlili modlitby Páně, otčenáše. Vzpomínáte tu též oněch významných slov: *»Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům«*. Tak modliti se může a smí jen ten, kdo prve odpustil a všechn hněv v duši své potlačil proti těm, kteří mu snad ublížili. Odpuštění svým nepřátelům uvádíme zde za důvod, pro který hledáme i my odpuštění od Hospodina. A lži, tím těžší lži posvrňuje ústa svá ten, kdo říká slova této modlitby, přece ještě hněvem proti bližnímu svému plane. Lže v modlitbě, lže ve tvář svému Bohu.

Království Ježíšovo jest královstvím lásky. Kdo v něm se nalezá od chvíle křtu sv., tomu odpustil Bůh; a odtud jest i povinnost naší odpouštět bližnímu. Milosrdenství Boží jest neobmezené, i naše má býti bezměrné. A jen ten, kdo odpouštěl nepřátelům svým, dojde odpuštění u Boha, jen toho, jako svého učedníka uvítá Spasitel na soudě obecném, vtiskne políbení lásky a pokoje na jasné jeho čelo a uvede ve stánky věčné.

Pomněte vždycky tohoto zaslíbení Spasitelova. *»Soud bez milosrdenství bude vynesena nad tím, kdo neznal milosrdenství k bratru svému.«* Potlačujte každý hněv, svár a nepřátelství v duši své již od malička! Snášejte se vespolek ve svornosti a lásce! Neživte hněv a nepřátelství v duši své! Kdo v mládí jest nesnášlivý, hašteřivý a mstivý, i v životě dospělém všude jen nepřátele si dělá. A kde jest u něho, když každý přece křesťanem se zváti chce, stopy po zákonu lásky a odpuštění? Mílujte se vespolek, buďte smířlivými mezi sebou, a když jste si snad ublížili, odpouštějte si ze srdce, aby Bůh odpustil vám zde ve svátosti pokání i tam věčnosti. Amen.

Promluva na slavnost Všech Svatých.

Napsal VLADIMÍR HORNŮV.

»Potom jsem viděl záslup veliký, jehož žádný přecísti nemohl . . . , ani stojí před trůnem Beránka, jsouce oblečení v roucha bílá a palmy v rukou jejich.«
Zjev. 7, 9—10.

Každý národ s hrdostí oprávněnou vzpomíná těch, kteří životem blahodějným, činy nesmrtelnými vepsali se v paměť lidu a povznegli vlast svou před očima ciziny; v kámen vtěluje jejich podobu, na místech význačných staví jejich obrazy, aby mládež i odrostlí povzbuzovali se jejich příkladem, povznášeli jejich velikostí a sílili jejich nadšením. — Kdož z nás Čechů nezastavil by se v pohnutí u sochy Karla IV. na nábreží vltavském, jenž zbudoval velikost a slávu Prahy stověžaté, jenž příkladem lásky k vlasti horoucí jest. Jiní národové ještě více váží si památky těch, kteří založili jejich velikost.

Když r. 1870 vítězná vojska pruská vrátila se z Paříže do vlasti, s nadšením pojata myšlenka, aby mramorem zvěčněna byla památka těch velikánů, kteří založili slávu a velikost říše. Myšlenka stala se skutkem. A dnes cizinec v obdivu zastavuje se ve vítězném stromořadí berlínském, kde řadou nepřehlédnou tyčí se v loubí zeleně mramorové postavy markrabat, kurfiřtů, králů a císařů, kde s hrdostí zřetelnou prohlíží si syn krajů pobaltických tváře státníků, umělců, vojevůdců, kteří kladli základy velikosti jeho vlasti. A na konci řady zdvihá se k nebesům obrovská socha Vítězství, pod níž na piedestalu v kov vyryta jsou vítězná tažení, v nichž synové pomořanských písečí prošli od Krkonoš po Rýn a od břehu jeho až ku hradbám Paříže.

1. Spovahou lidskou tedy takměř srostlo vzdávati úctu těm, kteří činy svými vepsali se v paměť lidstva, jichž život zářícím vzorem pro všechny časy budoucí. Kdož divil by se, že i největší ústava v lidstvu — církev Kristova — korunou slávy ověncila jména těch, kteří jako hvězdy nebes snesli se do středu lidstva, aby mu byly jasnou pochodní lásky k Bohu i bližnímu a stali se vzorem všech ctností.

Na hradech velmožů v úctě chovají se obrazy předků, jichž řada jde zpět staletími. V kronikách rodinných zachovávají se rodokmeny, aby potomci mohli

poukázati na starobylost svého rodu. — Církev nepotřebovala bý k důkazu starobylosti své ani dějepis, v němž zaznamenány její děje od chvíle, kdy řekl božský Mistr apoštolům: »Jdouce, učte všechny národy!« Nepřehledná řada jejich světců, mučedníků — sv. Štěpánem a sv. apoštoly počínaje — jest její vítěznou alejí, kudy kráčela ona — veliká, svatá; nepřehledný počet svatých a světic ze všech stavů jest jejím nesmrtelným Slavinem, nad nímž napsána jsou slova žalmisty Páně: »Chvalte Pána všichni svatí jeho!«

2. M. j.! Již v této pravdě, byl by zajisté dostatečný důvod, aby církev Kristova oslavovala památku všech Svatých, aby jména jejich zaznamenávala ve svých letopisech, aby sochy a obrazy jejich stavěla na místech veřejných jako hlasatele svého poslání a své veliké minulosti. Ale důvod ten není rozhodujícím! Církev založil Bůh ke své slávě a ke spáse lidí. Ne sebe, nýbrž Pána chváliti chce církev ve svatých jeho! *Sláva Boží a spása lidí* jest důvodem závažným, proč církev svatá ctí a proč i zvláštním svátkem vybízí věřící k jejich uctění!

Sláva Hospodinova naplnila chrám, když syn Davidův poprvé pozdvihl hlas svůj před oltářem zápalným a jásavé zvuky harf a cymbálů rozezvučely se s hory Moria nad výšiny města svatého. Ale větší byla sláva Hospodinova, když Ananiáš, Azariáš a Mizael nechtějíce zraditi Boha otců svých, vcházelí před očima krále a svého porobeného lidu do bran sluje ohnivě, když Tobiaš neboje se smrti a hrozeb tyranových pochoval mrtvé, ujímal se vdov a sirotků.

Sláva Boží to byla, když Petr u dveří chrámových jménem Kristovým uzdravil chromého od narození, ale větší to byla sláva, když stál před veleradou volaje: »Více sluší poslouchati Boha než lidí!« — když schyloval bedra svá pod biče katanů, když z bratří volil sedm jáhnů, aby starali se o chudé, vdovy a sirotky.

Svatý život, plnění Božích přikázání, věrnost až k smrti — toť sláva Boží ve svatých jeho. Tu slávu viděl sv. Jan apoštol ve Zjevení svém, když psal: »Viděl jsem zástup veliký«. Palmy mučedníků, liliová roucha panen! Jak oslavili Boha! Kdo sečetl by zástupy těch, které z prachu hříchu pozdvihli, kdo sečetl by slzy nemocných a trpících, které setřeli, jdouce ve šlepějích svého božského Mistra! »Jak podivuhodný jest Bůh ve svatých svých!« V činech jejich oslavován jest, »jsa původem jejich svatosti.« —

3. Nejen však sláva Boží, nýbrž i spása lidí jest důvodem úcty svatých. Staré pořekadlo dí: »Slova zní, příklady hřmí!« Zdálo se ještě před nedávnem, že boj jihoslovanských bratří za zlatou svobodu jest nepatrnou jiskerkou, jež prošlehl z těžkých chmur kupících se nad porobenou domovinou. Ale první srdce, jež padlo krvácejíc na půdu oteckou, znamenalo více než povel vojevůdův. Po zbrani osvoboditele, jenž první padl za volnost domoviny, sáhlo tisíce rukou odhodlaných. Jejich nadšení nezadržely hrozby a násilí! Hrdinný příklad jest jako lavina, jež strhuje vše, co je v cestě, mohutným rozpětím své síly.

Příklad, obět nadšení jednotlivců činí divy v dějinách lidstva, jest základem celých slavných epoch jednotlivých národů. Příklad jest jako zářící maják uprostřed úskalí pokušení, a temnot vášní, jenž volá k nám slovy sv. Augustina: »Mohl ten — mohl onen! Proč ty ne?«

Dobře věděli naši předkové, jak úcta svatých a světic Božích působí na vychování člověka, na utužení povahy, na zocelení jeho vůle. Vedle bible životopisy svatých a světic Božích nechyběly v žádné domácnosti. Od století 13. co objevuje se legend ku vzdělání zbožných duší českých. A není divu, že vyrů-

staly potom povahy pevné jako žula, povahy neohrožené, jež schopny byly lásky a obětí největších?

»Řiďte se dle svatých«, píše sv. Petr (I., 1., 15.), »abyste sami svatými byli ve všem obcování!« Úcta svatých vede duši naši k následování jejich ctností, povznáší ji k vyšším tužbám a cílům. Ctíti svaté znamená: následovati jich především v životě, ctnostech, obětech.

»Svěsíme-li v boji chabou ruku — nechť dědové si laury věčné vili — nic neodvrátí zkázu kleslých vnuků — a lidstvo chladně řekne, že jsme byli!« volá básník náš (S. Čech) o těch, kteří horující o slavné minulosti zapominají sami života činorodého! To platí i o těch, kdož ctíce světce velikány, zároveň by ne-následovali jejich ctností, vynikajících vlastností!

M. j. Co velikých a vznešených postav světců září nám z dějin našeho národa, světců, jichž jména slavná jsou po světě širším. Sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Vojtěch, sv. Prokop, sv. Jan Nep., sv. Anežka — řada světců podivuhodná, jež i v ústa hlavy křesťanstva položila kdysi slova obdivu nad svatostí země a národa, který odchoval tolik duší svatých. — Laury slávy věčné vili si životem svým kol skráni svých i svého národa. Nevěsme chabě ruky, my potomci jejich, nýbrž následujme jich v životě, abychom následovali jich jednou do slávy dvorstva nebeského. Amen.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Spolkové zprávy. Dne 23. září konala se o 5. hod. odp. pátá členská schůze Spolku katechetů za účasti 23 kolegů. Předseda prof. Em. Žák přivítal srdečně přítomné, vybil je ke společné práci a přál další činnosti spolku hojného zdaru. Po té jednatel kol. Fr. Strnad probral některé časové otázky stavovské, mezi jinými o vyplnění tabulek ve příčině kvinkvenále a vyslovil mínění, že by měly býti požádány nejd. konsistoře, aby při ustanovovacích dekretch užívaly podobného formátu jako zemská šk. rada. Upozornil na nesprávné strhování 3% def. katechetům ob. škol, zastávajícím zatímné místo katech. měšť. škol, z vyššího služného, kdežto sluší strhnouti jen ze služného ob. školy. Taxa z aktivních příjvků se vyměřuje pouze ze trojnásobného obnosu, proti 10násobnému vyměření dlužno rekurrovati. S potěchou vzato na vědomí, že přepočtené hodiny katechetům budou počítány $\frac{1}{25}$ služného té školy. Srovnání počtu vyučovacích hodin katechety (25) s počtem hodin učitelův a učitelek ukázalo, že tito na obecné škole vyučují průměrně týdně $20\frac{4}{5}$ hod., na dívčích měšťanských školách 3třídnicích 17, na 4třídnicích 18, na 5třídnicích $18\frac{3}{5}$, na 6třídnicích 19 hod. týdně, na chl. měšť. školách $23-24\frac{1}{5}$ hod. týdně. Bylo

by žádoucí, aby z té věci byly učiněny důsledky, což zajisté v budoucnosti se stane. — Příspěvky svoje splatili: Taftl Em. (Praha) 20 K; Voříšek Fr. (Plzeň) 10 K; Dvořák G. (Kmetřov), Lonský Jan (Ledeč), Rubík A. (Rychnov) po 4 K; Hora Václ. (Plzeň), Hrubeš Fr. (Kaplice), Sedlák Václ. (Roky-cany), Tikal Václav (Karlín), Vaněk R. (Domažlice) po 3 K; Javorský A. (Hořovice), Maule Em. (Michle), Železný Václ. (Praha) po 2 K. — Kolegů žádáme, aby příspěvky své bezodkladně zaslali pokladníku Fr. Halbichovi na Smíchov č. 870, ana pokladna spolková vyčerpána jest.

Výborová schůze Spolku katechetů konala se dne 28. září o 2. hod. odp. Účastnili se jí kol. Balcar, Iserle, Kobosil, Pešek, Rotta, Strnad, Suchomel, Žák a Žundálek. Předseda kol. Žák po uvítání zvl. venkovských členů žádal všech za spolupracovníctví ve spolkových věcech. Kol. jednatel Strnad přečetl protokol minulé výborové schůze, který byl schválen, když byly probrány jednotlivé body. Dále usneseno, aby vypracována byla příslušná petice na zemský sněm. Do knihovní komise byli zvoleni kol. Pešek, Strnad a Suchomel k zakupování odborných knih. Valná hromada ustanovena na 6. ledna.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Synoda o vyučování náboženství.

(Dokončení.)

K vůli těm, kteří nechodí do školy vůbec, vyučování budiž jednoduché, snadné, zřetelné, aby se naučili základům víry; pro mládež dospělejší však, již vzdělané ve školách, nechť katechese jest opakováním a širším výkladem katechismu. S naukou podrobnou, avšak přizpůsobenou chápavosti posluchačů, buďtež spojena napomenutí ke křesťanskému životu, hlavně aby zachovávali přikázání Božích i církevních, plnili povinnosti stavovské, varovali se nepravostí, pěstovali ctnosti, rovněž aby mládež často přijímala svátosti, vykonávala pilně zbožné skutky a dala se zapsati do bratrstev ve farnosti existujících, zvláště však do bratrstva nejsv. Srdce Páně a živého růžence.

Forma budiž dotazovací, poněvadž jest dětskému věku způsobilejší; kde však jest potřebí, nechť se vplete souvislé vypravování.

Jakým řádem a způsobem se má katechese konati, je všem známo; zde pouze upozorňujeme, aby se nikdy nevynechávalo církevního zpěvu, aby po každé se opakovalo, čeho věděti třeba spolu s úkony víry, naděje a lásky, lítosti, aby v otázkách a odpovědích se pokračovalo dle diecesního katechismu a aby pilnější se odměňovali sv. obrázky, růženci a modlitebními knížkami.

Hlava IX. promlouvá o katechetech-laicích, kterými mohou býti milosrdné sestry, starší členové bratrstva růžencového a zbožné ženy; jim možno svěřiti menší počet malých dětí, avšak dozor vésti a instrukce dávatí přísluší duchovnímu správci. Také učitelé schopní se přibírají, ale jest jim vynikati bezúhonným životem, pevnou věrou a vrozenou láskou k církvi. Takoví učitelé nechť jsou si vědomi těžkého a posvátného úřadu, v němž se jedná o spásu dětí svěřených, v čemž společně mají působiti s duchovním správcem.

Hlava X. uvádí na paměť povinnosti katechetovy při vyučování náboženství.

Katecheta, jsa si vědom velkého úřadu, který obral si plniti, má se nejen těšiti nejlepší pověsti, nýbrž i vynikati vším druhem ctností, aby příkladem života svého doplňoval, čemu učí; má býti obdařen důkladnou vědomostí bohoslovnou a dobře znáti příruční knihy a diecesní předpisy: má míti velkou lásku k mládeži, velkou trpělivost a velkou čilost, plně obtížnější někdy povinnosti.

Při vyučování náboženství toto zachovávejž: Nechť se na každou lekci pilně připraví a zároveň vyprosí sobě i dítkám milosti. Vcházaje do třídy nebo potom vycházaje, pozdraví žáky křesťanským pozdravem: Pochválen buď Ježíš Kristus, aby svým příkladem mládež naváděl tomuto pozdravu. Žádáme, aby katecheta k náboženskému vyučování přicházel oděn talárem; vyučuje totiž náboženství, představuje se mládeži jako služebník církve. Nařizujeme, aby každá hodina náboženská se počínala a končila modlitbou a zpěvem, katecheta pak nechť dbá, jak mládež mezi modlitbou se chová, a nechť ji v té věci často poučí.

Při vyučování nechť užívá katechismu schváleného ordinariátem a pečuje, aby po předchozím vysvětlení slova katechismu byla důkladně vštípena v paměť, a nechť nespokojuje se vlastními odpověďmi žáků, nejčastěji chybnými.

Zavazujeme také katechety všech škol, aby přesně zachovávali učebné osnovy, předepsané ordinariátem k tomu konci — a tak aby vyučování náboženské ve všech školách bylo stejnoměrné, mládež pak, odstěhuje-li se snad do jiné farnosti, snadněji se naučila celému katechismu, což by se nemohlo státi, kdyby v každé škole byla jiná osnova.

Každý katecheta jest zavázán před počátkem školního roku pořídit zvláštní rozdělení podle počtu hodin náboženských a dle kvality školy, vloh mládeže a jiných místních poměrů. Katecheté obecných škol, když k jinému úřadu jsou přeloženi, nechť zanechají svému nástupci osnovy jimi vypracované, jsou povinni mimo to po každé lekci přednesenou část katechismu poznamenati v denníku, který dle našeho rozkazu v každé farnosti má býti. Aby pak tento předpis byl zachováván, nad tím bdětež faráři a děkani.

Jest povinností katechetovou, aby při učbě náboženské užíval nejlepší metody, které má nabyti v semináři; každá pak lekce náboženská má býti skončena povzbuzením mládeže k utvrzení v životě poznané pravdy. Katecheta, učí-li náboženství, nechť má zřetel i k dějinám biblickým a obřadům církevním, učí-li však dějinám biblickým nebo liturgice, nechť poukazuje na katechismus.

Nařizujeme mimo to katechetům učícím katechismu ve vyšších třídách obecných, průmyslových škol a v 1. a 2. třídě realky a gymnasia, aby vždy měli zřetel k látce podávané na nižších stupních, tak aby nauka na stupni přítomném byla i opakováním věcí poznaných a úplnějším i přesnějším vysvětlením jejich.

Vyučující nauce náboženské na školách obecných, v seminářích učitelských, gymnasiích, průmyslových a reálních školách, nechť dbají účelu školy, duchovních potřeb mládeže a jejich budoucího povolání, k tomu směřujíc, aby mládež, kterou učí, nabyla přesné znalosti náboženství a pevných zásad, které pozdějšími bouřemi životními nemohou býti vyvráceny.

R.

Druhé slovo o zpytování svědomí.

Napsal JAN PTÁČEK.

V květnovém a červnovém čísle t. l. napsal jsem krátkou stať: »Slovo o zpytování svědomí« nebo přesněji vzato o formě zpovědního zrcadla. Je-li prospěšna jednotnost formy v celém katechismu, byla by tím prospěšnější jednotná forma zpov. zrcadla. Zpytování svědomí v katechismu (i jen středním) nezamlouvá se mi, ač souhlasím v tom, že je sestaveno dle desatera. Mělo by býti toto zrcadlo

zp. jaksi negativem desatera, jak je obsaženo v katechismu ve výkladu, ale není; nepřiléhá k výkladu o desateru. Není ani úplně správně. (Záporka »ne«, kterou otázky počínají.) Je příliš obsírně pro děti. Navrhl jsem tedy formu z části jinou, bylo-li by možno, aby se všeobecně ustálila, a žádal zároveň za laskavou výměnu názorů. Odpověděl mi dp. V Oliva řadou článků ve »Vychovateli«. S důkladností a přesností, jaké jsme ve všech jeho pracích uvykli, vyslovuje se netoliko proti mé formulí, nýbrž i proti zpytování v pořadí desateru navrhuje vyznávati napřed hříchy těžké, potom lehké, při čemž chod desatera i patera celkem by byl zachován (ostatně cf. loňský »Vychovatel« str. 282, ročník XVII.)!

Oč tedy jde? Nebude nemístná krátká rekapitulace zmíněné stati. Na základě dosti dlouhé zkušenosti doporučuji vřele všem kolegům obecných a měšťanských škol, aby uniformiter s houževnatou vytrvalostí a neúmornou pílí naučili děti zpovídati se důsledně takto: Proti I. přikázání jsem hřešil atd. Proti II. atd. . Hlavní hříchy

Jak zřejmě, šlo a jde mi hlavně o formu zpovědního zrcadla, o to slovo »proti« a ještě více o řadovou číslici desatera a patera. (Z tohoto беру toliko III. a V. (»muziku« v zapovězený čas), protože I. a II. je obsaženo ve III.B. a IV. u dětí nemá významu.) A tato forma je hlavním předmětem mé odpovědi. P. Oliva postavil však diskussi na basi širší, probíraje také obsah a j., aby odůvodnil svůj způsob zpytování svědomí. Uvádí imponující řadu spisovatelů ne bez významných i vhodné citáty, zmiňuje se právem, že vlastně žádné zp. zrcadlo nemůže vyhovovati všem. Proto také já dovolím si několik poznámek mimo hlavní předmět. P. spisovatel cituje ze Spiraga: die Fragen: Habe ich falsch geschworen — wären gerade zu lächerlich (t. j. pro děti). Ano, byla by, kdybychom učili je zpovídati se toliko pro školu, pro přítomnost. Ale my je učíme i pro život, pro budoucnost, a proto souhlasím s Lindenem S. J., který tento hřích uvádí i ve zpovědním zrcadle pro děti jako já. Činím tak proto, že v naší době se vyskytuje přísaha krivá (lépe: hříšná, což je pojem širší) tak často, jako by ani hříchem nebyla. V tom moři kleteb a nestoudných lží ze zvyklosti a úžasného rouhání pozbývá tento hřích vši hrůzy, která jej dříve obklopovala, i všechen odpor, který vléval. A proto dávám do své formule i tento hřích, (Proti II.: kdo hříšně přísahá, nebo přísahy neplní, ač by ji splniti mohl), aby jej nepřeslechl, jak se může státi při výkladu II. přikázání nebo při kázání, když jsou nepřítomny, aby co nejdříve vdechovaly takřka svatou hrůzu před ním, aby tím úzkostlivěji se ho varovaly. Krátce, domnívám se, že zde, v tomto případě působí zp. zrcadlo také trochu praeventivně. Umísťuji jej tam také z té příčiny, aby mi zp. zrcadlo přiléhalo k výkladu desatera aspoň v nejširších obrysech. Učíce se mé formulí, učí se děti zároveň desateru a pateru a opakující toto, opakují i formulí zpovědní, tak že o ztrátě času nelze skoro ani mluvit.

Chťe pak radikálně zabrániti a bez dlouhých výkladů, aby se mi děti malé z nepochopení nezpovídaly z toho hříchu, řeknu jim krátce, že ony u soudu nebyly a tedy hříšně nepřísahaly. Větším později vysvětlím, že lze přísahati i mimo soud. Konečně v praxi veliké většiny lidu se vskutku přísahá obyčejně jen před soudem, odečteme-li přísahy amantium, které bez toho jsou konány ve stavu nepřítomnosti, tak že i tam vždycky ještě zbývá pochybnost, byly-li to přísahy vůbec.

Cituje faráře Ottu Bitschana, který v Theol. prakt. Quartalschrift se zastává zpytování dle desatera, podotýká P. Oliva, že prý »přijmeme-li toto stanovisko,

„je potřebí složitých operací logických, abychom poznali, ke kterému přikázání ten, který hřích dává, čehož děti schopny nejsou.“ Nevidím a neuznávám oněch *složitých* operací logických, neboť zní-li a bylo-li desatero původně jinak seřadeno, podkladem k našemu zpytování je desatero, jak je obsaženo v katechismu. Ba vidím právě v tom usuzování logickém prospěch, neboť se tím předmět jen oživuje a pozornost dětí napíná, soudnost cvičí. Vykládáje bibli (a příklady bible i katech. směřují skoro pořád k sv. zpovědi, abych konečnou přípravu k přijetí svátosti mohl věnovati spíše citové náladě a rozjímání nežli nezáživnému a unavujícímu výkladu a memorování), táží se při každém příběhu, proti kterému přikázání ten který člověk zhřešil, nebo které zachoval? A mohu říci, že děti velmi rády na tyto otázky odpovídají a velikou většinou dobře.

Plně a živě souhlasíme s p. Olivou, poukazuje-li na velikou obtíž při zp. zrcadle: Kam totiž zařaditi povinnost stavu. Jest apte dictum bohužel, že malé děti se u nás zpovídají jako velcí lidé, a velcí lidé jako malé děti. (A kdyby se zpovídali velcí vždy aspoň tak jako děti! Poznámka moje), t. j. hříchů proti povinnostem stavu pomíjejí.

Ale tato věc naplňuje sice obsah mého zpytování svědomí, nedokazuje však ničeho proti mé formulí zp. Přidám krátce tento hřích k poslednímu hříchu hlavnímu, totiž lenivosti jak to činí p. O. U dětí jsem zvláštní povinnost jejich (učení se) neuváděl, protože jen výjimkou může dostoupiti gravity. (Dokončení.)

Promluva na neděli XXIII. po sv. Duchu.

Napsal KAREL ISERLE, katecheta v Táboře.

„Doufej, dcero, víra tvá tě uzdravila.“ Mat. 9.

Při všech zázracích, jež Pán Ježíš konal, žádal od těch, jimž zázrakem nějaké dobrodiní měl prokázati, pevné víry; proto také po většině ty, jimž svou všemohoucnou a dobrotivou rukou zázrakem v bídě jejich pomohl, propouštěval slovy: »Doufej synu, dcero, víra tvá tě uzdravila.«

1. Slova ta platí každému křesťanu; i vám jich zde jako odkaz vzácný zanechal Pán Ježíš: »Bez víry nemožno Bohu se líbiti.« Cvičíte se v různých vědách, jimiž ducha svého obohacujete, ale všechna tato věda bez jedné vědy byla by jen skořápkou bez jádra, byla by jen pozlátkem, kdyby nebyla proniknuta a oživena vědou všech věd — pravým poznáním Boha, pravou věrou. Nebo, co by platno bylo, kdyby někdo z vás třeba dovedl zcela správně vypočítati dráhu slunce, hvězd, nebo jiných těles nebeských, kdyby znal dokonale všechny zákony přírodní, kdyby dovedl s jistotou nejsložitější úkoly početní řešeti, ale neznal by toho, kdo všechny ty zákony stanovil. Bez Boha, bez víry není pravé vědy; proto vidíme, že i veleduchové, kteří ve vědě vynikali, Bohu se kořili.

2. Pravé poznání Boha, jen od Boha může pocházeti. Ten pak dal pravou víru již prvním lidem, pak svatými muži lidu israelskému a naposledy Ježíšem Kristem všem národům. Církev katolická má tuto víru neporušenu zachovati a hlásati. Aby pak církev tomuto úkolu svému dostála, vykládá-li učení sv. víry, nebo mravů se týkající, přislíbil jí Pán Ježíš svou ustavičnou pomoc, věřícím pak poručil, aby církve poslouchali: »A já s vámi jsem po všechny dni až do sko-

nání světa.« »Na skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou.«
»Kdo církve neslyší, budiž tobě jako pohan a publikán.«

3. Ale, moji drazí, víra pravá musí se též dokazovati životem, musí se osvědčovati skutky. Co platno křesťanu, že zná dobře první tři Boží přikázání, avšak když modlitby zanedbává, když kletba, ano i rouhání časem z úst jeho zavznívá, službám Božím a svěcení dne svátečního se vyhýbá? Co platno, že zná všechna ostatní přikázání Boží, obsahující povinnosti k sobě samému a k bližnímu ale při tom povinností vzhledem k svému tělu a své duši zanedbává, rodiče a učitele nehodným chováním zarmucuje, bližnímu na cti, dobrém jménu a statku ubližuje. Co platno, že snad zná dle jména skutky tělesného milosrdenství, ale před nuzným a chudým bližním pomocnou ruku zavírá; co platno, že snad zná duchovní skutky milosrdné, ale bližnímu špatným příkladem sám předchází, jemu pohoršení dává, od hříchu ho nevaruje, ano ještě snad sám pádu bižního příčinou bývá. O takové víře křesťana platí napomenutí sv. apoštola Jakuba, jenž dí: »Co prospěje, bratří moji, praví-li kdo o sobě, že má víru, nemá-li skutků? Zda-li jej bude moci víra spasiti? Ze skutků bývá ospravedlněn člověk a ne z víry toliko. Nebo jako tělo bez ducha mrtvé jest, tak jest i víra beze skutků mrtvá.« (I. Jak. 14—26.)

Proto, moji drazí, nejen slovem, ale což hlavní jest, i skutkem musíme víru svou osvědčovati a dokazovati, aby lidé, vidouce skutky naše dobré, velebili Otce, který jest v nebesích.

4. Konečně víra naše musí nám býti tak drahá a vzácná, že hotovi jsme jako sv. mučedníci vše pro ni, ba i život obětovati, než abychom od ní odstoupili a ji zapřeli. Co se lidé napachtí a naplahočí pro vezdejší statky, často pracují se ztrátou zdraví, s nasazením vlastního života až do úpadu, nuže tím dražší musí nám býti naše víra, tím schopnější musíme býti všech obětí pro víru, ježto nám otvírá a zajišťuje poklady nehynoucí, poklady věčné, jichž ani mol nekazí, ani rez nestráví.

Krásným vzorem takové stále víry jest nám celý národ irský, krutě pronásledovaný protestantskou Anglií; koupil-li tam katolík pozemek, byl každý protestant zákonem oprávněn vzít mu ho beze vší náhrady, žádný katolík nesměl pronajmouti pozemky na déle než 31 roků a jakmile se mu podařilo výnos pozemku tak zvýšiti, že vynášel třetinu nad nájemné, směl jej každý protestant beze všeho z jeho majetku vyhnati. Žádný katolík nesměl mít koně, který by stál více než 5 liber šterlinků, každého cennějšího směl mu protestant za 5 liber náhrady odnít. Žádný katolík nesměl vyučovati pod trestem velezrady, každý katolík byl zbaven všech práv politických, všech státních úřadův a míst důstojnických. Učení, šíření a vykonávání povinností katol. náboženství trestáno vyhanstvím, v případě opětování nejkrutějšími tresty smrti. A to vše vedle mnoha jiných utrpení a pronásledování trvalo 80 let. A Irsko, jak dějiny potvrzují, i při těchto krutých, téměř neuvěřitelných zákonech, při jichž pouhém čtení člověk sotva slz dovede se zdržeti, kdy každý neúrodný rok tisíce ubohých jeho obyvatelův uvrhl do náručí kruté smrti hladem, toto Irsko zůstalo katolickým. Taková je stálá víra křesťana!

A tak i nám, moji drazí, musí naše víra býti dražší než statky celého světa, pro ni musíme býti hotovi vše obětovati. Avšak tato právě vyličená víra jest dar

od Boha — jest božskou ctností, jež od Boha bývá dána a k Bohu zase přivádí, nuže, prostě i vy Boha za tento dar pevně víry a zajisté, že nikdy, ale zvláště na smrtelné posteli, nebudete litovati, že jste pevně věřili a dle víry také živi byli Amen.

Promluva na neděli XXIV. po sv. Duchu.

(6. po Zjev. P.)

Napsal dr. JOSEF KAŠPAR, c. k. gymn. professor v Novém Bydžově.

Z malého stává se velké.

Dokladem k tomuto úsloví je dnešní evangelium. — Zrno horčičné, nejmenší mezi semeny, stává se stromem velikým. Podobenstvím tím chtěl naznačiti Pán rychlý vzrůst své církve z nepatrných počátků. Než úsloví toto má mnohonásobnou platnost i jinak v praktickém životě. Jak mnohý člověk, který dnes zámožností, štědrostí, lidumilností budí úžas, začal s málem a z toho mála stalo se mnoho jeho přičinlivostí, jeho šetrností. — Milení, vyslovil jsem tu jméno *šetrnost, spořivost*, o které dnešního dne chceme mluvit.

Šetrnost jest ctnost v životě veledůležitá. Vyžaduje sice sebezapření, avšak otužuje povahu, vůli a ducha, nabádá k střídmosti a činí opatrnost první vlastností povahy. Šetrnost vítězí nad nedbalostí, avšak především poskytuje klidu a spokojenosti, zahání starosti a odklízí mnohou mrzutost a bázlivost, která by nás soužití mohla. Spořivost je hlavním základem blahobytu, šťastné, samostatné, neodvislé budoucnosti, dává možnost konati skutky milosrdenství. Nelze stát se mecenášem, nemožno ani nejmenší obět přinést na oltář vlasti bez šetrnosti! Bez přemáhání, bez újmy jakés není možno této ctnosti přivyknouti, než pevně vůli, tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojit cíle. Slyšte několik pokynů v té příčině: První pravidlo jest: Vydej méně, nežli přijmeš! Četl jsem kdesi toto pěkné místo: Roční příjem 500 zl., roční výdej 501 zl., výsledek úzkost i nepokoj; roční příjem 500 zl., roční výdej 499 zl. 50 kr., výsledek štěstí a požehnání. Hle, tak různé city vzbudí v srdci lidském jediný buď přebývající nebo se nedostávající zlatý! Nuže, tedy již pro svůj vnitřní klid vydávejme méně, než přijmeme. Je pravda, že žádný z vás nemá velkého kapitálu, ale nějaké peníze dostanete občas od svých rodičů. Učíte si tedy zásadou: To, co máte, nikdy neutratíte úplně, hleďte, aby vám z toho vždy něco zbylo! Žel Bohu, že tak se dnes zhusta neděje. Zdá se mi, drazí, a odpustíte mi, jsem-li tu poněkud otevřenější a upřímnější, že i mezi vámi vzrůstá se poživavost, útratnost, nešetrnost; zdá se mi, že mnohé to i na scestí svádí, k lehkovážnému to děláni dluhů.

Zaslechl jsem již stížnosti rodičů, a to i méně majetných. Ptám se, jak možno je býti srdci synovskému tak bezcitným a utráceti těžce vydělaný groš rodičů na různé libůstky, za zbytečné cetky, ba snad dokonce marniti jej v ovzduší dýmem naplněného hostince a přestupovati k tomu i řád kázeňský? Rodiče tak mnohého studenta musí se uskrovniti, snad ani nejnnutnějšího nemohou sobě dopřáti, a syn svou lehkovážností skoro sousto od úst jim utrhuje, ba mnohdy i vlastního otce i matku zbaví marnotratník i rodného domku a přivede je na hůl žebráckou. Četli jste, m. dr., Kosmákova »Chrta«? Tam máte obraz takového studenta.

Proto vás prosím, přemáhejte požívavost v každé příčině! Vždyť nemusíte mítí vše a všeho zkusití, co vidíte! Nezvykejte si utrácetí vše, co máte! Pamatujte, dr., lidé, kteří vše, co vydělají, hned utratí, chodí povždy na pokraji nedostatku a budou vždy slábi, malomocní, otroci bohatších, času a okolností. Jsou chudi vlastní vinou. Pozbývají účty jiných, ba i účty k sobě samým a není možno, aby se stali svobodnými a neodvislými. Marnotratník stává se prodajným, bídným sketou.

Ale co je mně to platné, uloží-li několik krejcarů, něco jiného, kdybych mohl týdně uložití několik zlatých, namítne tu někdo z vás! Je pravda, že několik ušetřených krejcarů neznamená mnoho, ale to je při tom důležité, že se vyvíjí u člověka zvyk hospodárnosti. V životě člověka je málo tak radostných okamžiků, jako když učinil první úsporu, pak od první jde to k druhé, — a člověk stává se zámožným, že ani neví téměř, jak. A pak i na těch krejcarech záleží! Sklenice piva denně činí za rok as 22 zl., touto sumou možno život jedné osoby pojistiti na 1200 zl. Člověk, který zvykl denně pít 3 litry piva, utratí ve 20 letech 6000 zl., počítaje úrok z úroků v 50 letech 20.000 zl. Vizte, že z malého se stává velké.

Vám všem dobře známý Jiří Stephenson stal se z obyčejného šachtovního dělníka inženýrem. Jiří začal svůj život pilnou prací; co vydělal, dal na své vzdělání. Šťasten byl, jak sám píše, když mu zvýšili mzdu na 12 šilinků, 6 zl. týdně. S penězi těmi nejen že se uživil a učitele zaplatil, nýbrž podporoval i své rodiče. Když pak téhodně bral ještě více, totiž 1 libru šterlinků, 11 zl., začal jako rozumný a myslící člověk přebytek svůj ukládati a uspořiv gineu, náš dukát, chlubil se před svými soudruhy, že je teď už bohatcem. A měl pravdu, nebo člověk, který upokojiv své potřeby, může něco dátí stranou, není již chudým. Jisto je, že Stephenson od té chvíle nikdy nešel zpět, nýbrž výš a výše stoupal. Když později pomýšlel na stavbu své první lokomotivy, neměl k tomu peněz, avšak poctivost jeho a šetrnost byla tehdy po všem okolí jeho tak známa, že šlechtic Ravensworth, dovědév se o úmyslu Stephensonově, poskytl mu okamžitě potřebných prostředků peněžitých. Co se potom ze Stephensona stalo a jaký jest jeho význam, víte dojista sami. V dějinách vynálezů bude mu po věky příslušetí místo z nejčestnějších.

Hle, dr., toho všeho se dosahuje pilností a pak jmenovitě i šetrností. Řiďte se proto stkvělým tímto příkladem! Vydávejte i z mála ještě méně, než přijmete, pak nedělejte dluhů a všechny své výdaje a příjmy mějte náležitě zaznamenány! Vedte si o všem správnou bilanci! Tak zvyknete si pořádku a šetrnosti. Snad jste sami již pocítili, jaká to radost za uspořený peníz koupiti si knihu, nástroj. S rozkoší vždycky oko spočine na takovém předmětu, a člověk nejraději se s ním chlubívá. Neupřete, že milo to zvláště za nasrádaný peníz o prázdninách podniknouti malou cestu, poznati krásu našich krajů nebo zajeti si do země cizí a tak obohatiti své zkušenosti. Sám věru neznám radosti větší a lepší! Tak šetrnost je pramenem radostí mnohých, jež rozmařilci navždy zůstanou neznámy. Zamilujte si proto, m. dr., šetrnost; budete-li šetrní, nepronevříte se svým rodičům, a rozmnožíte čest a blahobyt rodného svého domu. — Jen šetrností budete moci naplniti vznešené příkázání o lásce k bližnímu, prospějete vlasti. S málem začali Hlávka, Schnell, Oliva, a dnes čítá je národ náš v řadu největších mecenášů svých. Jméno české akademie nerozlučně spojeno se jménem Hlávkovým, Schnel-

lovo s »Ústředni Maticí« a Olivovo s ústavy humanními. Jděte, draží, za tímto příkladem a budete věrnými učedníky Krista, jenž jest nám i v této ctnosti vzorem nehynoucím. Pak i vám jednou žehnati bude matka vlast a dobrořečiti všichni věrní Čechové. Amen.

Promluva na neděli XXV. a poslední po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK.

*»Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou.«
Mat. 24., 35.*

Když den schyluje se ke konci a slunce zapadajíc, vrhá své dlouhé stíny na zemi, tu s vrcholu věže zavzní hlas zvonu, vyzývající k modlitbě na klekání. Andělské: *»Ave — Buď zdráva«* nese se po kraji, nastává klid, a velebné ticho večera zve k odpočinku po celodenní práci.

I dnešní neděle jest poslední v této církevní době rok církevní dokonává. Ale hlas sv. evangelia, jež dnes čteme, není nikterak hlas vybízející k odpočinku, ale hlas volající na poplach. Slova jeho jako mocné úderý na obrovský zvon, nezvou ke spánku, ale budí předčasně usínající, a kreslice před očima zář požáru světového, vzbuzují hrůzu, působí strach.

Zkázu Jerusaléma, svatého chrámu, nad který nebylo nikdy slavnějšího, a zkázu tohoto světa, — poslední záchvěvy naší země v nynější této její podobě líčí tu Spasitel, prohledávající okem svým až na konec časů, slovy klidnými, ale přec pro nás významnými a výstražnými. A když byl vyličil všechnu hrůzu oněch dní posledních, kdy základové tohoto světa chvítí se budou, tu jako by po bouři nejkrutší rozklenul duhu míru nad proměněným světem, dokonává řeč svoji velebnými slovy: *»Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou.«* Vše, co jest nad námi, i ta tvrdá, jako nehybná země, i ty nesčetné hvězdy pomínou, ale jen pravda Kristova přetrvá a přechká všechny věky, potrvá věčně. Země a slunce, ona všeobecná měřítko změn a časů, zajdou, a nastane pak život bez míry, bez konce, *nadejde věčnost*.

Probleme dnes u tajuplného slova tohoto a uvažujme jen na krátko význam jeho.

1. V životě sv. Terezie se vypravuje, že veliká tato svěťice, stále rozjímající a uvažující, mívala zvláštní podivný dojem, kdykoli s kůru slyšela pěti slova: *»Jehož království nebude konce.«* Věčnost! Jak krátké to slovo, jak často člověk ho zneužívá, ani si neuvědomuje jeho významu! Moře času bez břehů a beze dna! *Čas bez konce*, říkáme obyčejně. Ale vidouce všude jen rychlý proud času, počátek i konec věcí, ano i my sami, jsouce koneční, *nedovedeme si nikdy v tomto životě věčnost představit*.

V Krkonoších vysoko k nebi ční tvrdá skála. Jednou za sto let přiletí na ni malý ptáček, na chvíli usedne a zobáčkem svým udeří v její stěnu. Nepatrné zrnko, skoro neviditelné, z ní ulomí a odletí. Zda skály ubylo? Řekli bychom, že nikoli. A přece se mýlíme. A teprv po sto letech přiletí znovu a znovu zrnko ulomí. A kdo nyní spočítá, kdy skálu onu všechnu odnese a se zemí srovná? Jak závrtné bylo by to číslo! A přece můžeme říci, že kdyby skal těch bylo milion, a ptáček jen jednou za milion let přilétl, přece jednou by skály ony odnesl — a konce věčnosti by přece nebylo.

Věčnost jest tolik jako *bezčasnost*; jest to stálé trvání bez minulosti, bez budoucnosti, *stálá přítomnost*. V tomto životě našem přítomnost jest *pouhý okamžik*, jako ostří nože nejlépe broušeného. Známe jen minulost svoji za námi a spějeme k neznámým časům budoucím. V životě věčném, který nás po tomto žití očekává, není minulosti, není budoucích časů; jest jen *stále trvajícím přítomnost*.

Až nadejde nám jednou hodina smrti, tu otevře se brána života věčného, staneme v této říši nové, bez konce a bez skonání.

2. Ale jest snad ona neznámá říše onoho života po smrti pouze našim domyslem a klamem? — Nuž tažme se, které slovo Spasitelovo bylo klamem a mýlkou? Hledejme v řečech Ježíšových jen jediného slova, abychom mohli říci, že se mylí!

Slova jeho prorocká všechna se vyplnila. Jerusaleme s výše slávy se sřítit, zdi jeho jako nedobytné skály srovnány se zemí, proroctví Páně po jediném věku lidském došlo vyplnění. Marně bychom hledali ve všech řečech Spasitelových omylu neb nevyplnění. A tak i jeho slova o *životě věčném* dojdou jednou svého splnění.

A kdyby i Spasitel tak jasnými a určitými slovy nikdy byl nemluvil o věčnosti, člověk sám v nitru svém ji tuší, vrozený cit mu dí, že smrtí život jeho se jen proměňuje, ale neukončuje. Vždyť i ten sebevrah, jenž sáhaje do práv Hospodinových, nit života svého vzpurně přestřihuje, v nitru svém cítí, že všechno žití své neukončuje, nýbrž chce se z života tohoto přenést do života jiný, v poměry lepší. A co všechny pochybovače a lidi bez pevné víry trápí a znovu a znovu na ně doléhá, není otázka: zda bude po smrti dále žítí, ale spíše ona otázka: jak bude žítí? Lepšímu, šťastnějšímu, či horšímu a strastnějšímu životu jdu vsťíc?

A jedině ten, komu vlastní svědomí hříchy vyčítá a dává tušiti zlou odplatu, trest v životě budoucím, znovu a znovu sám si namlouvá: »Vždyť není jiného života.« Nechce a nepřeje si, aby byl. Podobá se člověku, který chorý jsa na svůj zrak, zavírá oči a přeje si tmy, ač tím přec nikdy slunce s jeho dráhy nesvede a světla jeho neuhasí. Ale není ni jediného člověka mravného, počestného, spravedlivého, bohabojného, který by jen na okamžik nevěřil, že po pouti tohoto proměnlivého života nastane život stálý, život beze změny a bez konce, život věčný.

Věčnosti nechápeme, ač o ní všichni jsme přesvědčeni. A jako pevné a dobré základy jsou zárukou důkladného a bezpečného domu, tak život tento jest základem a podmínkou šťastného či nešťastného života na věčnosti. Země jest před-síní nebes, tento život časný jest přípravou k životu na věčnosti. Jak vznešená, jak veliká jest nauka Spasitelova, který takto naučil nás na tento svět patřiti. Kolik útěchy, posily a naděje vlévá ona v srdce zarmoucených, trpících a zou-fajících, a kolik výstrahy a hrůzy těm, kdo zákona Božího nedbají!

Ježíš mluvě o svém druhém přiští v slávě a velebnosti, praví »*Jako blesk vychází od východu a ukazuje se na západ, tak bude i příchod Syna člověka.*« Slova dnešního sv. evangelia jsou rovněž jako blesk, jenž osvětluje tajemné zá-hady budoucího života. Kéž všichni jen chápeme jich smysl! Kéž jimi učíme se dívati na svůj život, plný zodpovědnosti u Pána světů, dárce života! A v ruchu a shonu světa, ve víru hříšných rozkoší jako výstrahou, jež zdržuje nás, abychom nebyli uchvázeni a strženi s cesty ctností, kéž zní nám vždy výrok Spasitelův: »*Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.*« Amen.

Přomluva na I. neděli adventní.

Napsal prof. VÁCLAV MÜLLER.

Bratři, vězte, že hodina jest, abychom ze sna povstali.
Řím, 13. II,

V dobu, kdy zeměkoule naše každým dnem od slunce se vzdaluje, kdy na místě vábné zeleni bílý rubáš zatahuje krajiny, kdy dne ubývá a noci přibývá, dává církev počátek roku církevního, posvátný advent. Advent jest dobou očekávání toužebného, kdy konečně zasvitne slunko spásy, po kterém v Starém zákoně po 4000 let marně toužili, jejichž touha vyjádřena v našich staročeských zpěvech posvátných. Hned na počátku církev nás napomíná slovy sv. ap. Pavla »Bratři vězte, že hodina jest, abychom již ze sna povstali.« Proto také máme z netečnosti se probrati a nový, zbožný život začít. K tomu směřuji všechny obřady adventní. Přomluvíme tedy o tom, co jest advent a jak jej máme světit.

Adventus, slovo latinské, znamená příchod a připomíná nám tajemství příchodu Pána Ježíše na tento svět. Rozeznáváme trojí příchod Páně, jeden stal se, druhý jest příchod Páně milosti do srdcí našich, třetí stane se v den soudný.

1. První příchod Páně stal se před 19 sty lety, kdy jednorozený Syn Boží pro nás s nebe sstoupiv, vtělil se z Ducha sv. a v Betlémě narodil se z Marie Panny. Na tento příchod Páně od stvoření světa lidé čekali. Bůh již v ráji slíbil lidem Vykupitele, řka: »Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, mezi pokolením tvým a jejím, a ona potře hlavu tvou, ty pak úklady činiti budeš patě její.« Potomkem tím byl Ježíš Kristus. Víra, že zaslíbený Messiáš přijde, zachovala se od Adama po všechna pokolení až do Noema, od Noema přešla na Abrahama, po Abrahamovi zdědili ji patriarchové Isák i Jakub. Bůh sám v nich tuto víru utvrzoval. Abrahamovi slibuje Hospodin třikráte: »Učiním tebe v národ veliký a požehnám tobě a zvelebím jméno tvé a v potomstvu tvém požehnána budou všechna pokolení země.« Totéž zaslíbení sílí Isáka v jeho utrpení i Jakuba v žalosti. Jakub pak na smrtelném loži naplněn jsa duchem svatým, žehná Judovi a praví »Nebude odňata berla od Judy ani kníže s beder jeho, dokavad nepřijde ten, který poslán býti má, a on jest očekáváním národů.« Zaslíbení tato sílila lid israelský v Egyptě. Zde učí se jim Mojžiš, který je rozmnožuje novými. Z úst Hospodina slyší Mojžiš útěchuplná slova »Proroka z národa tvého a z bratří tvých vzbudí v tobě Hospodin, Bůh tvůj; jeho budeš poslouchati.« Proto dobře dí sv. Paulinus: »Od počátku světa Kristus Pán ve svojich trpí a vítězí; v Abelovi, jenž od bratra byl zabit; v Noemovi, jenž od svého syna byl potupen; v Abrahamovi, jenž z vlasti odejiti byl přinucen, v Josefu, jenž od bratří svých byl prodán, v Mojžišovi, jenž od matky na vodu řeky Nilu byl dán; v prorocích, kteří pronásledováni byli. A ve všech těchto obrazech vítězí Kristus, když souzen bývá, jako psáno v žalmu: »Často bojovali proti mně od mladosti mé, avšak mne nepřemohli; na šíji mé kovali hříšníci, prodloužili nepravost svou.«

Na všechny tyto události připomíná nás advent. Čtyři tisíce let trvala tato touha po Vykupiteli, čtyři neděle trvá advent. Časně z rána za tmy ozývá se zvonů hlas a volá křesťany na roráty, aby si připomínali trudný stav před Kristem Pánem.

2. V adventě však často slyšíme slova: »Spravte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho.« Jsou to slova předchůdce Páně sv. Jana Křtitele a připomínají nám,

že není advent jen památkou Starého zákona, nýbrž též obrazem přípravy naší na Vykupitele. »Bratří, vězte, že hodina jest, abychom ze sna hříchu povstali.« Hodinou tou jest advent, snem jsou hříchy naše. Z hříchů povstati máme, abychom připravili srdce své na příchod Vykupitelův. V adventě umlká veselá hudba církevní, radostné zpěvy mění se ve zpěvy touhy, barva bílá, barva radosti, se nahrazuje barvou fialovou, barvou kajícího, kněz vynechává radostného zpěvu Gloria, protože jest advent dobou smutku nad hříchy spáchanými.

Proto hlavně v adventě máme se všeho vystříhati, co by bylo hříchem, anebo k hříchu vésti mohlo. Jistě větším bude hřích, který se v této posvátné době spáchá, jež má býti naopak dobou naší očisty. Zpěvy naše rorátní ustavičně k tomu vybízejí: »Kriste při svém lidu stůj, v pokoře nás utvrzuj, lásku svou v nás roznécuj. Na pomoc nám spěj, odolati ďáblu dej, vítěziti pomáhej.«

Slova tato jistě jsou jasným obrazem toho, co jest povinností v adventě. Horlivou modlitbou prosme Boha o milost pravé kajícího, aby srdce naše bylo ozdobeno démantem víry, stříbrem naděje a zlatem svaté lásky ku přijetí Pána a Spasitele našeho. Šťasten, kdo srdce své v slzách očistí. »Blahoslavení jsou ti, jimžto odpuštěny jsou nepravosti a jichžto přikryti jsou hříchové.« Pamatujme na slova sv. Bernarda: »Duše křesťanská, příchod Vykupitelův blízko jest, vzpomeň často v těchto dnech na tento příchod a připravuj naň srdce své, neboť on půjde, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo. Přijmi jej nyní, a on tebe přijme laskavě, až přijde jako soudce, soudit živých a mrtvých.«

3. To pak jest třetí příchod Páně, na který v adventě máme vzpomínati. Kristus přijde opět v den soudný, aby nás soudil, jak jsme užili milostí, jimiž nás obdařil. Na tento příchod nás připomíná dnešní sv. evangelium, které jedná o posledním soudu.

Jak neměli bychom ze sna povstati, když vzpomeneme, že Pán Ježíš přijde opět v oblacích nebeských se slávou velikou a velebností soudit živých i mrtvých. Na tento den všichni světci jen s hrůzou pomýšleli. »Běda mně bíd-nému,« volá sv. Augustin, »když přijde soudný den a otevřeny budou knihy svědomí. Co počnu tehdy, když nebesa vypravovati budou nepravost mou a země proti mně povstane? Ach, nic nebudu moci odpovídati, se skloněnou hlavou pln isá hanby, státi budu, třesa se.« Den ten přijde, vždyť praví sv. Pavel: »Ale my všichni doista musíme se ukázati před soudnou stolicí Kristovou, abychom přijali každý odplatu podle toho, jak jsme činili dobré čili zlé.« (II. Kor. 5., 10.)

Na tento den vážný nás též upomíná advent. V tento čas zapovídá církev všechny obvyklé radovánky, aby tím na jevo dala, že jednou přijde doba, kdy všechno to nás opustí a jen dobří skutkové u nás zůstanou. Proto vybízí k modlitbě, almužně a předpisuje přísnější posty.

I nás týká se tento trojí příchod Páně. Co my máme činiti? Volám se sv. Janem Křtitelem »Čiňte pokání! Spravte cestu Páně a přímé čiňte stezky jeho.« Odvvrzme tedy oděnění tmy a oblecme se v roucho světla. Když předkové naši s horlivostí advent světili, jak jsou nám toho důkazem krásné zpěvy adventní, nezůstaňme ani my za nimi. To budiž naším cílem pro celý advent. Hodně připravujeme se na příchod Páně. Prosme Krista slovy, která čteme v rorátech: »Vyveď z pýchy pyšného, ctnosti nauč hříšného, k sobě volej každého. Kriste, pro své vtělení, dej nám hříchův zelení, přiveď k věčné radosti.« Amen.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Osobní. Ustanovení na obecných školách zat. katechety koll.: Václ. Kunz a Ot. Studnička v Praze VII., Jos. Dlouhý-Pokorný a Jos. Jonák v Praze VIII., Václav Bečvář, Ant. Beran a Ant. Špale na Žižkově, Jos. Beznekr na Březových Horách, Kar. Bica na Kladně, Fr. Gutwirth v Příbrami, Jan Hudek v Břevnově, Fr. Janáč na Smíchově, Fr. Karban v Mirošově, Jos. Krátký v Plzni, Jos. Kudrna na Král. Vinohradech (výp.), Václ. Kutina v Košířích, Jos. Matěja a Eman. Maule v Nuslích, Al. Roudnický na něm. škole v Žižkově, Václ. Silný v Plzenci, Ant. Tichý v Michli, Prok. Uher v Plzni (něm.), Tom. Vondrášek v Plzni, Jar. Zika v Kročehlavech, Mik. Koukl v Nýřanech; na měšťanských školách zatím: Fr. Komárek v Časlavi, Jan Stiebor v Rokycanech, Boh. Kacafírek v Litomyšli, Jos. Suchý v Radnicích; definitivně: Jos. Štella v Pečkách, Rudolf Rauwolf řádu Prám. v Teplé, St. Kosan v Chrudimi, Jan Pfrogner na ústavě učitelů u milosrd. sester v Chebu, Aug. Stránský, supl. katech. na pæd. v Trutnově, dr. Rich. Špaček řád. professorem dogm. na theol. fakultě v Olomouci, dr. Fr. Botek mimoř. prof. fund. theol. a křesť. fil. tamtéž, B. Holík v Žižkově na dívčí obecné.

Služby Boží. C. k. okr. škol. rada v Hořovicích vydala dne 4. června 1903 č. 322 ředitelstvím a správám škol tento výnos: Na základě výnosu c. k. zem. šk. rady v Praze, ze dne 31. ledna 1903 č. 3009 dáváme vědět, že po rozumu min. vynesení ze dne 30. června 1888 čís. 6042 proti zanedbání náboženských cvičení, jichž část jest návštěva kostela, jest v případech, kdy vina zanedbání leží v zachování se dítěte, když poučování a povzbuzování se minulo účinkem, zakročiti disciplinárními tresty, jež v § 24. řádu školního a vyučovacího jsou taxativně vyjmenovány. K tomu pak zvláště připomenula, že snížení známky z mravů dle ministerialního vynesení ze dne 30. září 1901 čís. 24.729 nikdy nelze pokládati za disciplinární trest, nýbrž toliko za jeho následek, stanovení známky z kteréhokoli předmětu vyučovacího zakládá se smí pouze na skutečném prospěchu školním, dítětem prokázaném. V případech však, kde příčinou zanedbávání náboženských cvičení jsou rodiče nebo jich zástupci, jest proti těmto zakročiti na základě zákonných ustanovení. Tato pak obsahuje zákon ze dne 19. února 1870 č. 22. zem. zák. v druhé části své,

jednající o veřejné docházce školy národní, jehož § 27. proměněn byl zákonem ze dne 8. září 1899 čl. 19. z. z. Bližší ustanovení, jak si tu jest věsti, lze najíti ve V. V. 1899 str. 3, 53, 125. Dle toho nechtě se ředitelstva a správy školy řídi. Předseda dr. Bláha. Výnos ten byl vydán zajisté v čas a jest nepohodlný zejména »Časopisu čes. učitelů«, který v č. 19. bouří proti němu. Jest viděti že v praxi též některé učitelky chtějí dokázati, jaké katoličky jsou, totiž dle matriky, ale nikoli v životě a přesvědčením. Starají se o věci, které do jejich pravomoci nikterak nezasahují a svými světobornými názory se činí směšnými. Každý ovšem bojuje, jak umí.

Pedagogicko-katechetský kurs bude se konati v Solnohradě od 10. do 23. listopadu t. r.; bude obsahovati cyklus přednášek z historické, praktické a theoretické pedagogiky, praktické výstupy a přednášky o jednotlivých zásadách vyučovacích. Předměty přednášek jsou: Hlavní body dějin výchovy (9), filosofie a pedagogika pokantovské doby se zřetelem k Herbartovi (7), vědecké uspořádání didaktiky (2), o sociální pedagogice a pedagogické sociologii (3), vztahy didaktiky k logice (4), staré a nové cesty v katechetském vyučování (4), hlavní směry katechetské praxe (3), výchovný význam liturgiky (3). Zápisné na celý kurs 10 K. Přihlášky přijímá: Paedag.-katech. kurs, Salzburger, Kapitelplatz 2, který zašle prospekty. K. a. ordinariát pražský a zajisté i ostatní poskytnou účastníkům milerády dovolené. Přáním našim by bylo, aby podobný kurs byl uspořádán v Praze, kde by se zajisté našlo dosti sil a posluchačů k podobnému podniku.

Špatná docházka na služby Boží. Někteří žáci svévolně zanedbávají předepsaných náboženských úkonů, jako školní mše sv. v neděli a ve svátek, ve všední dni, přijetí sv. svátostí. Když udání a trest nic nepomůže, nesmí katecheta tuto nedbalost pouštíti se zřetele, zvláště tehdy, jedná-li se o plnění druhého přikázání církevního. Tuto nedbalost lze v přední řadě považovati za mravní nedostatek (lenost), a jest proto na místě, snížiti žáku známku z mravů. Brání-li se proti tomu učitel nebo porada, a není-li vyhlídka na výsledek rekursu k vyšším úřadům, nezbyvá katechetovi nic jiného, než snížiti známku z náboženství; neboť slovo »náboženství« neznamená pouze vědomosti, nýbrž také život dle něho.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Druhé slovo o zpytování svědomí.

Napsal JAN PTÁČEK.

(Dokončení.)

Nesmíme také zapomenouti, že, třebaš bylo těžko říci proti kterému přikázání zanedbávání povinností stavovských*) vůbec jest, in *concreto* každý podobný hřích proti některému přikázání z desatera nebo patera nebo řadí se mezi hl. hříchy.

Tak na př.: Hlídač (vidím jej právě z okna a proto ten příklad volím, ač by snad jiný byl vhodnější), raději by spal, než aby hlídal, a stala by se škoda; byl tedy líný (tento hř. má i p. Ol. ve *svém* zpovědním zrcadle) a způsobil škodu na majetku (VII. — jak velikou?) A tak může se mnohý zpovídati z hříchů proti povinnostem svého stavu, nepotřebuje onoho slova ani užiti. Ostatně zde nezbývá vskutku jiné pomoci než kázání o povinnostech určitých stavů či lépe povolání, k nimž látku skýtati musí kraj, způsob výživy v něm atd., kázání, jež by se nehodilo stejně do Afriky jako do Austrálie, Paříže jako do Lhoty, nýbrž na *určitý* jeden kraj; ne na metaře jako na učence, nýbrž na jeden určitý stav. Ale tím jsem už daleko odbočil. Chtěl jsem říci jenom, že považuji zp. zrcadlo dle desatera pro děti za jakýsi zárodek, jenž se vzrůstem dětí i sám má vzrůstat, evolucí, za součinnosti kazatele, zpovědníka i posluchače, kajícího, nebo chcete-li kostru, k níž další život přidati musí maso a nervy, za jakýsi Archimédův pevný bod, odkud by bylo možno, ne-li všechny, tož aspoň valnou část obtíží zpovědi odkliditi, všechny hříchy na něj navěsiti. Co jsem řekl o povinnostech stavu, o nichž mluví p. O., platí skoro stejnou měrou o povinnostech sebelásky: 1. mé spasení, 2. má duše. Není-li každý hřích proti mé duši a mému spasení? 3. Mé tělo. Tedy zdraví, život. Nedají-li se zařaditi beze všech logických složitých operací do přikázání V. Proto také kladu sem ve *svém* zp. zrcadle: kdo kouří, pije kořalku, hledě ovšem, protože u dětí tyto hříchy sotva jsou kdy těžké, více k budoucnosti než přítomnosti. 4. Můj majetek. To je buď zanedbávání vlastního majetku a pak lze zařaditi je pod lenost nebo marnotratnost, jejíž konkrétní projev opět zřejmě spadá pod určité některé přikázání z desatera. Snad ne zcela přesně, ale dostatečně. Je to buď nestřídmé pití nebo hazardní karban (na ten se do-

*) Mám na mysli lid obecný, studování (pokud se zpovídají) mohou býti poučení snáze a přesněji.

spělých táži hned po opilství, ač by vlastně náležel tento hřích pod VII., protože ruka držící karty, bývá netoliko často rukou zloděje, jak praví W. Talmage, ale i opilce. Krátce: opilství a karban jsou v těsném spojení, nebo »cherchez la femme,« a pak je to proti VI. nebo IX. a p. A konečně 5. moje dobré jméno. Vím, že v »moderní« společnosti platí francouzská zásada: péché caché est tout à fait pardonné. (Tajný hřích se úplně odpouští.) Je pravda, že »to, co se mluví o lidech, ať je to pravdivo nebo ne, zaujímá někdy v jejich veřejném životě stejné místo jako to, co skutečně učinili.«*) Neupírám, že »ačkoli ctnost závisí na našich vlastních činech, závisí čest na mínění cizím.« Ale přes to dle křesťanského názoru čest beze ctnosti vlastně není cti, je pouhou hluchou skořápkou bez jádra. A proto myslím, že každý hřích, ten více, onen méně, je proti cti, arcif veřejné hříchy — pro spojené pohoršení — více než utajené. Či který hřích zvláštní by byl proti cti, jenž by nespadal do desatera a patera se 7 hl. hříchy? (Čest a dobré jméno pokládám po příkladu mnohých za synonyma, nevím, proč se v katechismu obě rozlišuje).

Budíž mi rozuměno! Přál bych si také, aby zrcadlo zp. bylo pokud možno dokonalé. všestranné, ideální, ale praktičnost vyžaduje, abychom hleděli dojíti, čeho dojíti lze a ne, čeho bychom si přáli. Dr. Sickenberger žádá, aby prohloubena byla otázka »povinnosti sebelásky«, p. Oliva totéž chce s otázkou »povinností stavu«, jiný máje na zřeteli socialismus, chtěl by vložit do zrcadla zp. tisk, spolky, já sám na př. srovnání a odmítnutí učení protestantského (jako to mají protestanté), akcentování a rozšíření některých článků proti monismu atd., ale pak bychom měli z katechismu foliant a ze zp. zrcadla katechismus. A ve stručnosti zp. zrcadla se s p. Olivou přece úplně srovnáváme, jak vysvítá z obou formulí zp., jež objemem skoro se neliší.

Cizí hříchy! Uvádím je též a to u prikázání V Myslím, že opět beze složitého usuzování. Je-li zakázáno zabít tělesně — exceptis excipiendis — tím více duchovně, hřichem. Odtud uvádím ve zp. zrcadle: Kdo jiného svádí ku hříchu. V tom zahrnuji první 4 cizí hříchy; soudím totiž takto buď jsou tyto cizí hříchy lehké, a pak netřeba jich vůbec uváděti a tím méně roztržďovati, nebo jsou těžké — a pak, protože kajícník vždycky musí mi říci, »k čemu« sváděl, samo vysvitne, který to vlastně cizí hřích je S dalšími 5 hříchy cizími je potíž, kterou vycífoval i p. Ol., neboť o cizích hříších nemluví skoro nic. Praví sice: »Nápadno mnohému bude, že zde není nic o cizích hříších. Okolnost tato se vysvětlí při oddílu, v němž jedná se o stylisaci zp. zrcadla« (str. 271.), ale při stylisaci uvádí jen značky pro cizí hříchy (+) a pak větu: »Častěji se vyskytující cizí hříchy« s poznámkou, že . cizí hříchy jen tehdy třeba vyznávati, když mají ráz těžkého hříchu.« To však platí o všech hříších, je tedy tato poznámka zbytečna.

Znaménka cizích hř. (+) pak položil k prvním 3 hříchům, jež bývají z pravidla těžkými, totiž: Zda moc zneuctil nebo urazil někoho vyššího? X (počet hříchů) a +++.

Zda byl moc nestydatý a nemravný? X+++ (Jaký činí vlastně p. spis. rozdíl mezi nestydatostí a nemravností? Obvyčejně považuje se obé za synonyma, leda že »nestydatost« je drsnější význam.) Zda svévolně v neděli a ve svátek zanedbal mši svatou? X+++.

*) L. Coloma S. J. »Maličkosti«.

Obávám se, že zde je třeba složitých logických operací. Je možná přece vychvalovati a hájiti každého hříchu! Kam dá 6. (ke hř. mlčeti) a 7. (hř. netrestati), 5., 9.? Arcif rozprava o ciz. hříších od 5.—9. je u dětí celkem bezpředmětná, protože sotva *zde* těžce hřeší, ale nikoli pro lidi dospělé. Kolik lidí na př. s plnou rozvahou schvaluje rozličné zločiny, těžké hříchy, jich hájí. K nim mlčí (ďábel němý), aby nepozbyl popularity! Kolik lidí i starých vychvaluje a nehájí na př. tanečních zabav v zapovězeném času! Kolik lidí mlčí k nevýslovným rouháním! A jsou to samé těžké hříchy. Nedá-li se (tak jako povinností stavu) zvláštní otázka i cizím hříchům, ony tři první hříchy těžké ve formuli p. Olivově nevyvažují plně obsahu všech 9 cizích hříchů pro budoucnost. A žádosti p. O. zvláštní zmínky o povinnostech, musí důsledně chtít i zvláštní zmínku o ciz. hříších. Abych se tomu vyhnul, dal jsem tyto hříchy do V př., neboť částečně radí se tyto hříchy samy sebou k desateru. Arcif přiznávám se, že ani toto mne neuspokojuje. Ale návrh p. Ol. těchto obtíží také neodklizuje.

A nyní konečně přecházím k tomu, co je vlastním důvodem mých článků i odpovědi této, t. j. k formě zp. zrcadla.

P. Ol. přiznává se, že »byl dříve téhož náhledu a téže praxe, ale výsledků valných se nedočkal a proto toho opět nechal.«

A tu si dovoluji ptáti: Jak dlouho p. spis. takto si počínal? Dle mého názoru je nutno vésti si tak nejméně 4—5 let, od první zpovědi počínajíc (neboť první příprava je rozhodná), s houževnatou důsledností i ve vyučování i ve zpovídání, v naprostém souhlase s ostatními zpovědníky-katechety týchž dětí a pak teprve ukáží se výsledky. Byly tu tyto všechny podmínky? A jakých výsledků se dopracoval, užívaje své praxe? Tam nebylo nedostatků?

Rád přiznávám p. spis., že někteří »vzdor« (sic!) ustavičnému opakování této formule »proti I., proti II. atd.« zpovídali se u prikázání I. z hříchů proti VI., a V proti VII. atd. Ba někteří (jako by znali Šamberkovo: Jedenácté prikázání a chtěli Š. překonat) zpovídají se docela i proti XI., XII., XIII., XIV prik. atd., dávajíce totiž ke každému hříchu pořadem jedno prikázání!

Ale to přece nedokazuje nic proti mé formulí (již jsem přejal vdp. Fr. Vaněčka, kanovníka). To dokazuje toliko, že v každé třídě jsou děti méně nadané. Mám vypočítávati podobné příklady, ať už se zpovídaly děti dle jakéhokoli návodu? Neshledal sám p. sp. cos podobného i při svém návodu? Každá věc má svoje světlo i stín, jde jenom o to, aby bylo více světla než stínu.

Snad je to také ztráta času opakovati 12krát (10 B. a 2 z cirk. př.) řici 2 slova: »proti Xtému,« ale domnívám se, že tato ztráta je daleko menší než ona, kterou způsobuje stále opakování a rozpominání těch, kdož neužívají mé formule.

P. O. nezmiňuje se o tanečních zábavách v zapovězeném čase. Nechápu toho dobře, věda, že je to těžký hřích i pro děti větší, hřích, nad nějž snad nic není pro ně lákavějšího, milovaného, což bývá počátkem konců tolika lidí. Mí im ovšem nebezpečnosti muzik vůbec. Divím se, že starý Julian Apostata chtěje svést křesťany k odpadu, nepomyslel na muziky se vším tím, co s nimi bývá spojeno. Všecko si dají řici s kazatelnou, jen nic proti muzice, třebaš jen v zapovězeném čase. A kdyby sebe více byli milovali kazatele, obratem ruky stanou se fanatiky nepřáteli jeho, jakmile slovo řekne proti tomu, co je modlou jejich života. Ale to nemůže býti dostatečným důvodem, aby ten hřích ve zp. zrcadle byl vynecháván. Neboť k bratrskému napomenutí nikdo není povinen, ví-li předem,

že by nebylo nic platno, ale zpovědník a kazatel (A. Scheicher: Theol. moralis) je bez podmínky zavázán mluvit o těchto věcech jako vůbec proti těžkým hříchům i tenkrát, kdyby věděl, že to pranic neprospěje.

Při výtce p. O oztráť času těmi slovy: proti I. atd. mi připadla jiná, větší ztráta času. I v přípravě zpovědi i ve zpovědi samé. Kajíníci hezky pěkně vyříkají celé Confiteor a vynechají, kdy byli naposled u zpovědi. A tak jste marně čekali, neboť stejně se musíte ptáti, kdy byli *naposled* u zpovědi. Nuže, nebylo-li by *velkou* úsporou času, kdyby kajíníci hned začali, když byli poprosili o požehnání, což bez toho činí nežli přikleknou: »Na posledy jsem byl u sv. zp. od té doby jsem zhřešil: Proti I. atd.; mohl by třebaš při tom nebo na konci udati svůj stav: Jsem rolník, lékař, učitel, professor, atd., otec, poručník a pod. Příslušná otázka zpovědníka o hříších proti povinnostem stavu by pak vyplynula sama sebou. Ale tu by mi mohl někdo namítnouti, že bych žádal celého národa. Vinil-li by mě kdo z lehkomyšlnosti pro vynechání »Confiteor«, odkazují ho na tuto praxi v Americe a zvláště v porýnských krajích, a tam jistě nejsou lehkomyšlnější v této věci než my.

Účelem tohoto článku nebyla mi forma zp. zrcadla, ta je mi toliko prostředkem k cíli, abych totiž na základě jejím došel jednotnosti ve zpovídání, pro níž mluví právě tolik a tak silných důvodů ne-li silnějších jako pro jednotu katechismu. Proto také, kdyby se přese vše většina chtěla rozhodnouti pro návrh p. O., neváhal bych ani já jej přijmouti. Ale formule má zdá se mi výhodnější z důvodů, jež opakuji a shrnuji (dodávaje toliko, že tomu, kdo proti některému přík. nezhřešil, je říci: proti Xtému př. js. s milostí B. nezhřešil.) 1. Poenitent hříchů neopakuje. 2. Tak snadno jich nezapomene, když všechna přikázání desatera po pořádku, výslovně jmenuje. 3. Tak snadno také nezamlčí. U některého stačí někdy dosti malý impuls s té neb oné strany, aby hřích buď vyznal nebo zamlčel. Kdyby nevyslovil některého přikázání, snad by hřích proti němu zamlčel. Ale když má výslovně říci na př. proti VI. př. js. s mil. B. nezhřešil — a zhřešil, vzepře se v něm přece svědomí, a tak snadno nezapře. 4. Snadno si tuto formuli pamatuje a snáze a rychleji se zpovídá z paměti. 5. Je to výhodou i pro zpovědníka, je-li už unaven, že netřeba mu upínati pozornost než ke hř. proti př. III. (mše sv.), VI., VII. B. a III. a V církevnímu, kdy mi děti vždycky musí udati počet.

Velikou výhodou návrhu p. O. je, že umísťuje hříchy těžké na počátek, neboť jsou-li ty vyznány, při nadpř. lítosti celá zpověď je zachráněna. Ale ony hříchy (IV., III., VI. a III. cír.) nemusí býti vždy těžkými a naopak ostatní lehké mohly by se státí smrtelnými, a tak se ona výhoda jednak zmenšuje, dílem pak se v mé formuli vyrovnává větší energií, již vynaložiti jest na udávání počtu. (Zřídka, často, velmi často; určitým číslovkám se vyhýbám, protože jich obyčejně děti sami nevědí, a uvádějí-li je, činí tak z pravidla na zdař Bůh.) A pak zrovna těžké hříchy kajíníci neradi napřed říkají. Také ona mnemotechnická pomůcka p. spisovatelova na prstech u ruky (5+5) nezdá se mi dosti silná, aby považovala výhodu, jakou podává zpytování desatera.

Promluva na II. neděli adventní.

Napsal VÁCLAV MÜLLER, c. k. professor v Praze.

»Ty-li jsi ten, který přijít má, aneb jiného čekati máme?«
Mat. 11, 3.

Sv. Jan úpěl v krutém žaláři, v pevnosti, která vystavěna byla na ochranu Palestiny na pomezí arabském. Jedinou útěchou byli mu učedníci jeho, kteří s dětinnou láskou naslouchali napomenutím Mistra svého. Když pak cítí Jan blížíci se konec, posílá učedníky své k Pánu Ježíši s otázkou: »Ty-li jsi ten, který přijít má, aneb jiného čekati máme?« Sv. Jan sice důkazu nepotřeboval, za to však tím více učedníci jeho.

Otázka, zda-li Ježíš Kristus jest pravým zaslíbeným Messiašem, jest otázkou světovou. Na ní záleží celé naše vykoupení, s ní stojí a klesají všechny ty nekonečné zásluhy Messiašovy. Proto zodpovězme si tuto otázku v dnešním sv. rozjímání důkazem, že *Ježíš Kristus je pravým zaslíbeným Messiašem*.

Smutně to vyhlíží v městě obleženém mocnějším nepřítelem. Jaká tu úzkost, jaký strach! Vždyť vědí, že sami se neosvobodí. Ale přece jim kyne paprsek naděje, že pomoc přijde z venku, že vévoda mocný porazí na hlavu nepřítele a osvobodí město sužované. To mají slíbeno, proto odporují nepříteli až do krajnosti. Avšak vysvoboditel nepřichází. Marně vyhlédají, marně doufají. Tu ptají se: »Kdy as přijde? Odkud, s které strany, kdo to as bude, zda bude dosti mocným, aby nepřítele přemohl?« Co značí podobnoství toto? Městem tím nepřítelem obklíčeným byl celý svět. Sám sobě pomoci nemohl, měl však slíbeno, že přijde ten, jenž potře hlavu hadovu. A skutečně přišel tento vysvoboditel, na něhož s toužebností pokolení lidské čekalo, je to Ježíš Kristus, na kterém vše se naplnilo, co předpověděno bylo ústy proroků.

Již v ráji Bůh slíbil Messiaše, který potře hlavu hadovu. Tu však první otázkou, která se ozývala lidstvem, bylo »Kdy přijde?« První, nadšen jsa duchem Božím, otevřel ústa svá patriarcha Jakub, který na smrtelném loži žehnaje Judovi, prohlásil: »Nebude odňata berla od Judy a kníže s beder jeho, pokud nepřijde, jenž poslán býti má, a on bude očekáváním národů.« (Gen. 49, 10.) Hle, jak to vše se vyplnilo na Kristu. Berla je znakem moci vladařské. A králové z domu Judova vládnou v Israeli, teprve 40 let před Kristem pozbývají své samostatnosti, když Římané se zmocnili Palestiny a Heroda idumejského učinili králem.

V zajetí prorok Daniel (9. 25) docela přesně odpovídá na otázku, kdy Messias přijde: »Od vyjití řeči, aby vzdělán byl Jerusálém, až do Krista vévody týdnů sedm a týdnů šedesáte dva budou a zase vzdělána bude ulice a zdi v úzkosti času. A po týdnech šedesáti a dvou zabit bude Kristus, a nebude lid jeho, který ho zapře.« I toto proroctví se vyplnilo na Kristu Pánu.

Než dále nastává nám otázka: »Odkud přijde Messias?« I na to jasně odpovídají proroci. Bude potomkem Semovým, Jakubovým, Abrahamovým i Davidovým, jak dokazují slova Hospodinova k Davidovi: »Vzbudím tobě potomka a upevním trůn jeho království až na věky. Já budu jemu za otce a on bude mi za syna.« (2. Král. 7, 11—16.) Matkou jeho bude čistá Panna, jak to naznačují slova Isaiáše proroka (7, 14) »Aj, Panna počne a porodí syna a nazve jméno jeho Emanuel.« V Betlémě pak uží světlo světla, neboť tak prorokuje Micheáš (5, 2) slovy: »Aj, ty Betléme Efrato, jakkoliv jsi nejmenší mezi městy judskými, z tebe vyjde ten, který má býti panovníkem v Israeli.« Vše na Kristu se

vyplnilo. Z domu Davidova se zrodil, neboť jest matka Maria, která byla z rodu Davidova, v Betlémě ve chlévě se narodil, jak Micheáš byl prorokoval.

David pak dí, že králové přijdou a budou se mu klaněti. »Králové Tharsis a ostrovů dary obětovati budou, králové sabbejšti a arabští dary přinesou, a klaněti se budou jemu všichni králové.« (Žalm 71, 10, 11.) Jeremiáš (31, 15) prorokuje o zabití dítek v Betlémě, když dí, že Rachel, t. j. matky betlémské, plačí synů svých. Oseáš předpovídá (11, 1) »Z Egypta povolal jsem syna svého.«

Kým bude, tak dále bychom se mohli tázati, a i na to zřejmě odpovídají proroci. Bude mít předchůdce podle proroka Malachiáše (3, 1): »Aj, já posílám anděla svého a připraví cestu před tváří tvou, a hned přijde do chrámu svého panovník, jehož vy hledáte.« Bude naplněn dary Ducha sv. bude prorokem jak Mojžíš již prorokuje: »Proroka jako mne vzbudí vám Hospodin«, bude učitelem »Aj za svědka národům dal jsem jej a za učitele.« Bude Vykupitelem. To prorokuje Isaiáš (61, 1): »Duch Hospodinův nade mnou, nebo Hospodin pomazal mne, k zvěstování tichým poslal mne, abych léčil zkroušené srdcem a kázal jatým propuštění a léto milostivé Hospodinovo.« Bude divotvorcem, neboť praví se o něm »Tehdáž otevrou se oči slepých a uši hluchých otevřeny budou. Tehdáž poskočí kulhavý jako jelen a rozvázán bude jazyk němých.« (Is. 35, 4—6.)

Hle, a vše to vyplnilo se na Kristu. Zdaž důkazem toho není nám ta odpověď, kterou dává Kristus učedníkům Janovým v dnešním sv. evangeliu. On dí: »Jdouce, zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli. Slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očisťují, hluší slyší mrtví vstávají z mrtvých.« Jistě slyšíme zde ohlas těch slov prorockých, že Messiáš bude divotvorcem velikým.

O něm prorokuje se dále, že bude knězem, neboť se praví: »Přisáhl Hospodin a nebude želeť: »Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova.« (Žalm 109.) O něm prorokováno, že bude králem, neboť čteme v St. z. »A panovati bude od moře do moře, až do končin okrásku země, a klaněti se budou jemu všichni králové země.« (Žalm. 72.)

Prorokují slavný vjezd jeho do Jerusalema: »Vesel se, dcero sionská, a plesej, dcero Jerusalemská, aj král tvůj přijde tobě, spravedlivý a spasitel sám chudý, sedě na oslici a oslátku mladém.« (Zach. 9, 9. 10.) Prorokují dále, že bude za třicet stříbrných prodán, bičován, uplván a posmíván. Žlučí i octem napájeti jej budou, ruce i nohy jeho zbodnou a o šat jeho metati budou los A vše to vytrpí Messiáš dobrovolně pro hříchy naše.

Jen slyšme slova proroků »Odvází mzdu mou třiceti stříbrných.« (Zach. 11, 12.) Tělo své dal jsem bijícím a líce své vroucím, tváří své neodvrátil jsem od lajících a plijících na mne.« (Is. 50, 6.) »Jazyk můj přilnul k dásním mým. Dávají za pokrm můj žluč a v žízni napájejí mne octem.« (Ž. 68, 22.) »Zbodli ruce i nohy mé a zčetli všechny kosti mé, rozdělili sobě roucho mé a o oděv můj metali los.« (Ž. 21.)

A vše vyplnilo se na Kristu, vždyť v slovech prorockých vidíme obraz Spasitele samého.

Však i oslavení Messiáše bylo nám prorokováno. Jeho zmrtvých vstání nalézáme ve slovech »Nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš Svatému svému viděti porušení« (Ž. 15, 10.); jeho nanebevstoupení: »Vstupuješ na výsost a jaté vedeš vězně« (Ž. 67.); seslání Ducha sv. »Vyleji Ducha svého na všeliké tělo a prorokovati budou.« A vše opět vidíme, že naplnilo se na Kristu. Vstává třetího

dne z mrtvých, on vstupuje na nebesa a sesílá Utěšitele Ducha sv., jak byl slíbil. Proto také volá i k Židům »Zpytujte písma, ta svědectví vydávají o mně.« (Jan 5, 39.) Jistě vydávají svědectví písma o Kr. Pánu že pravým jest Messiášem.

To budiž nám útěchou a zároveň i pevnou nadějí, že také staneme se účastnými vykoupení, jež za nás Ježíš Kristus vykonal. Amen.

Promluva na III. neděli adventní.

Napsal FERD. HALÍK, katecheta měšť. školy v Praze.

Pověst o sv. Janu Křtiteli, o jeho zbožnosti, přísném životě kajicném, sebezapř. kázáních, o jeho napomínání a povzbuzování k životu kajicnému, o přípravě na příštího Vykupitele byla se roznesla již po veškeré krajině judské. Se všech stran spěchali lidé, puze zvědavostí a zbožností, aby viděli na své oči zvláštní zjev poustevníka, muže přísných mravů. I členové vysoké rady židovské o něm se doslechli, ale nevěděli, kým by byl, co o něm mají souditi. Ze zpráv o jeho životě poznávali, že by mohl býti prorokem, ano i největším z proroků, totiž Eliášem, nebo konečně samým Vykupitelem. Nemohouce se rozhodnouti, poslali k němu posly, aby zvěděli z vlastních jeho úst pravdu. Tito přišedše otázali se ho: »Ty kdo jsi?« A sv. Jan Křtitel pravdomluvný jsa, vyznal a nezapřel, říka: »Já nejsem Kristus.« I otázali se ho: »Což tedy? Eliáš jsi ty?« I řekl: »Nejsem!« »Prorok jsi ty?« A odpověděl: »Ne.« — Na konec pak vyznává upřímně, že jest toliko předchůdcem Kristovým, aby upozornil lidi na blízký příchod jeho a dokládal, že Ježíš jest vskutku Bohem zaslíbený Vykupitel.

Draží žáci! Kolik otázek a odpovědí v dnešním sv. evangeliu se nám vyskytuje k rozjímání, ale ze všech těch učinme si dnes k úvaze jednu a to první: »Ty kdo jsi?«

Za starých dob žil na poloostrově balkánském národ vzdělaný, počtem sice malý, ale mužové, kteříž vyšli z něho, do dneška, ač pohané, slynou jako vzorové ctností občanských. Básně a spisy mužů těch do dneška vzbuzují obdiv úžasný, vykládají se na školách latinských i vysokých u všech národů vzdělaných na celém světě. Umění výtvarné, malířství, sochařství a stavitelství nemá dosud následovníků podobných. Ten národ se jmenoval Řekové. Byli to pohané, znali se ve všech oborech vědění lidského, jen o nejvyšší bytosti, o nejvznešenějším Tvůrci, o Bohu, neměli pravého pojmu. Modlařství u nich kvetlo, klaněli se sochám rukou lidskou učiněným. Ale my křesťané přec můžeme se učit od nich něčemu. Na školách jejich tak zvaných akademiích býval často nápis: »Poznej sebe sama!« Hleďte, draží, byli to pohané, víry v Boha trojjediného neznali a přec tak důležitou váhu dávali na to, aby člověk nejprve poznal sebe samého!

A nyní vraťme se k té otázce ve sv. evangeliu: »Ty kdo jsi?« A sv. Jan Křtitel vyznal a nezapřel, t. j. mluvil sv. pravdu. Zdalíž pak my křesťané, tážeme se samých sebe tak někdy: »Ty kdo jsi?« Snad mnohému z nás tato otázka nepřišla ještě za celý život uplynulý na mysli! Když pohané považovali za přední povinnost poznati sebe samy, co pak máme činiti my křesťané? My se tak často a často, tak rádi staráme o skutky svého bližního; mnohdy ten neb onen čin bližního ani nám spáti nedává, ale samy zapomínáme na sebe nejčastěji. Když

se tak tážeme samých sebe: »Ty kdo jsi?« Kdo pak nám může dáti nejspolehlivější odpověď? Snad bližní náš? Ten nejméně, neboť málo upřímných přátel nalezneme, kteří by s námi upřímně pravdu sdělili. Vždyť tajné záhyby srdce našeho jsou ukryty zrakům smrtelníků naprosto! Ano, kdo jediný může nám dáti opravdovou odpověď? Jest to vnitřní hlas, který nás nikdy neklame, který nám vždy poví pravdu, jest to naše svědomí. To je kniha živá, v níž jsou zaznamenány všechny skutky dobré i zlé, jichž jsme se za celý život náš dopustili. Svědomí jest nejspolehlivějším průvodcem našim, nejlepším svědkem našeho konání. Zdaliž pak člověk tak často neutlumí toho hlasu, který nás kárá, varuje, napomíná? Chodíme do roka několikrát ke sv. zpovědi. Zda-li pak zpytujeme pilně a opravdově dříve své svědomí? Snad přiklekáš k sv. zpovědi bez přemýšlení o svém životě minulém. Myslíš, že svědomí bude mlčeti, že snad usne — ne, ono bdí dnem i nocí v nitru tvém. Okem bystrým sleduje každého tvého činu, jednou povstane a tebe samého se otáže hlasem děsným, hlasem zdrcujícím: »Ty kdo jsi?« Jsi člověk hříšný a běda tobě, bude-li již pozdě, že ti nezbude času, abys opravdu sebe sama poznal, abys všechny poklesky své napravil, pak bude pozdě, pak bude duše tvá ztracena na vždy.

Dvě doby jsou v roce církevním, kdy doléhá na člověka otázka mocně, neodbytně: »Ty kdo jsi?« Jedna z těch dob jest advent! Jest to doba kajicná, abychom s čistým srdcem uvítali příchod Kristův! Jen ten, kdo pozná sebe sama, pozná svou hříšnost a napraví ji, pocítí pravou radost svátků vánočních!

A co ti odpoví dnes tvé svědomí na otázku: »Ty kdo jsi?« Nechci nikomu sahati k srdci, nechci nikomu se míchat do záležitostí jeho duše, já vás jen upozorňuji na slova, která v duchu pronášíte při pozdvihování při mši sv., když klaníte se Kristu Ježíši: »Bože, buď milostiv mně hříšnému!« Drazí žáci, těmito slovy každý vyznáváte hříšnost svou, těmito slovy poznáváte samy sebe. Sv. Jan Křtitel ke slovům: »Ty kdo jsi?« v nejhlubší pokoře, v úctě neskonale, v lásce horoucí vyznává: »Po mně přijde, kterýž mocnější jest nežli já, jemužto nejsem hoden rozvázati řeménků u obuvi jeho!« A co my zvoláme u vědomí své hříšnosti, zvláště v této době posvátné, tom čase adventním? S jakou pokorou my přistoupíme k tomu Ježíšku v jeslích položenému, k Vykupiteli a Spasiteli svému? Nejvhodněji dáme na jevo svou oddanost a pokoru, když zvoláme s pohanským setníkem římským: »Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má!« Amen.

Promluva na IV. neděli adventní. (O významu štědrého dne.)

Napsal Em. Žák.

Vzácné a dojemné vzpomínky poutají nás, kteří jsme u věku pokročili, k svátkům, jež nyní nastávají. Byly doby, kdy mnohý z nás, jenž daleko od svého domova byl na studiích, krajem sněhem zavátým, cestou necestou, přes hory a doly spěchal radostně domů, do svého rodného místa. Nic jej neodstrašovalo obtíže a nesnáze cesty, nic noc, jež zahalila krajinu. Spěchal ke svým rodičům, v kruh svých příbuzných, pod ten rodný krov, v němž každému nejblazeňji. A co takým kouzlem, touhou, již nelze odolati, vábí a nutí každého,

aby byl tyto dny doma, v rodině, mezi svými? Jest to *štědrý den*, svátek Božího narození, den nejkrásnější rodinné lásky a vzájemnosti. —

A o jeho významu dnes krátce uvažujme. —

1. Tajemná zvěst o světlém Bohu-člověku, Vykupiteli světa, nesla se ze svatých knih národu vyvoleného po celém světě. Veliké slovo, že »vyjde hvězda z Jakuba, v jejíž záři choditi budou národové,« přešlo na rty všeho lidstva. Sokrates volá po slově některého z bohů. Plato opakuje jeho touhu a prosí nebes, aby promluvila, by na jich pravdě jako na lodi bezpečné člověk plaviti se mohl po bouřném moři tohoto světa. A od Řeků přechází zvěst tato i na Římany. Z knih tajemné Sibylly čerpají zprávu o budoucím synu nebes i básníci římsští, Vergil, Horác a hledají mezi caesary toho, o němž prorokyně mluví. —

Ale mezi tím, co noc ve svém běhu byla uprostřed a mlčení padlo na zemi, v zemi židovské, v koutě opuštěném rodí se Ježíš Kristus. Přichází ten, jenž nese ve svém vínku tajemné pojmenování Isaiáše proroka: »*Kníže pokoje, Otec budoucího věku*«. Přichází, jenž rozumu zbloudilému rozžehne nové světlo, srdce vystydí naplní novou láskou, a kleslé pozvedne, posílí k novému, blaženému životu.

A narození velikého Boha-člověka, jenž proudům dějin dal jiný směr, jímž nová osvěta, nová doba lidstvu zasvitla, toť jest, co slavíme památnými svátky vánočními.

A v duši křtem sv. svlažená, v učení Ježíšově vychovaná památka narození Spasitelova od věku nejtělejšího tak hluboko je vštípena, že vždy o těchto svátcích bezděky pocituje radost, obestřenou kouzlem tajemství, spojenou s nejkrásnějšími upomínkami na doby šťastného dětství. — Tak prvý a hlavní význam svátků vánočních jest zajisté *ryze náboženský*. Vánoční píseň, věky posvěcená a z úst dávných předků na rty potomků přecházející: »*Narodil se Kristus Pán, radujme se*«, jasně nám význam svátků vánočních připomíná.

2. Ale štědrý den jest též *svátek rodinný*, den zasvěcený vzájemné lásce domácích.

V jedné staré kronice, v jejíž těžko čitelném písmě tak mnohá perla pravdy a poučení se skrývá, jest zachována tato událost: V polovině 14. století žil na hradu Zbirohu pan Markvart z Wartenberka se svojí chotí Alžbětou. Měli jediného syna Jana. Chovali jej jako zřítelnicí oka svého, a nebylo přání, kterého by mu nebyli vyplnili. A syn, jenž hrází lásky otcovské nikdy nepoznal, zbujněl a zdivočil. Vedl život pohoršlivý, ničemný, až otec, dobrých řádů a mravů přísný obhájce, synu zle domluvil a vyhoštěním z hradu otcovského pohrozil. A syn ve své divokosti z domu otcova — prchl.

Marné bylo všechno pátrání. Jako by se do země propadl. Matka po několika měsících umřela hořem. Markvart z Wartenberka, nesa němý bol v nitru svém, zamiloval si samotu. Nikdy se neobjevil mezi poddanými. Jen v neděli při službách Božích za umělým, ozdobným mřížovím bylo lze spatřiti stříbrem prokvetlou jeho hlavu. — A zeman, který vždy na štědrý den všechny dítky svých poddaných pohostil a zvlášť slavnou půlnoční dal sloužit, od té doby o svátcích vánočních nikdy se ani neukázal.

Nastaly vánoce r. 1387. Na Zbirohu bylo trudno jako o dni Božího umučení. Pán z Wartenberka, jako od let své osamělosti činil, o štědrý den se postil.

Opřel nachýlenou hlavu svoji o své třesoucí se lokty a vzpomínal dob, kdy i on kruhu rodinném se těšil a vítal Ježíška. V tom náhle, k 9. hodině večerní otevrou se dveře. Neznámý muž stane na prahu. Stařec diví se smělosti vetřelce; ale rysy tváře jeho zdají se mu známými a povědomými. Zahledí se v tmavé jeho oko — a již klesá na prsa příchozího. Spatřuje v něm svého syna, své oplakané dítě. A v ten den, když nadešla hodina půlnoční, hradní zvony opět radostně se rozzvučely a v presbytáři, u oltáře opět po dlouhé době usedl Markvart z Wartenberka se svým dědicem. Potud stará kronika.

Draží přátelé! Vánoce jsou svátky vzájemné, rodinné lásky. Ten den členové rodiny rádi pospolu zase dlí. Všechny hořkosti dřívější ze srdcí rodičů mizejí a jen láska, bezměrná láska v nich plane. — Vánoce jsou zasvěcené památce narození božského dítěte. A jako jeho narození mluvilo o nevýslovné lásce Hospodínově k lidskému pokolení, tak vánoce jsou vždy důkazem něžné, pečlivé, obětavé lásky rodičů, jež nezná mezí, k jich dítkám. Ale kéž jsou také osvědčením lásky vaší k rodičům! Kéž v těch dnech i srdce vaše znovu živí se upřímnou a sdílnou láskou k těm drahým, stárnoucím jich hlavám! —

Zasednete k stolu štědrovečernímu. Něco neskonale posvátného a povznášejícího spočívá na této chvíli. Je to doba tichého nehluchého štěstí všudy tam, kde všichni tak jako před rokem bylo, opět pospolu usednou. Mír a svatá spokojenost rozlévá se v takové domácnosti. Ale je to bolestná a teskná chvíle v té rodině, kde ten či onen člen již schází. Vidí ho všichni zřetelněji než jindy v duchu před sebou, a bolestně ohlédají se tam, kde před rokem byl a již ho tam není. —

Vy všichni, kteří opět usednete v onom počtu ke stolu štědrovečernímu jako rok minulý, važte si té vzácné a dojemné chvíle. Zahleďte se v tváře svých rodičů a vtiskněte si jich obraz hluboko do své paměti. Spatříte nich snad vráskou, kterou dříve jste neviděli, spatříte bílý vlas, kterého jste dříve nepozorovali. A těch bude přibývat rok od roku, až nadejde vám snad den, kdy jich ne spatříte, kdy usednete k večeři štědrovečerní sami, osiřelí.

Proste Pána, aby ten den smutku a teskných vzpomínek daleko od vás oddálil. Proste ho, aby vaše rodiče a příbuzné dlouho ve zdraví vám uchoval, abyste s nimi v svaté spokojenosti, míru a dětinné sdílnosti ještě mnoho štědrých večerů prožili. Proste Toho, jehož narození oslavujeme, aby i vám, vašim rodičům, vašemu domovu i našemu ústavu platila pozdravná slova andělova: *»Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle«*. Amen.

Promluva o vánočním stromku.

Napsal JAN PRIEHER.

Církev sv. vystavuje v době vánoční na oltářích jesličky. Činí tak proto, aby křesťanům uvedla význam doby té živě na mysl, a tak je k úvaze o narození Páně povzbudila. A zvláště vás, moji draží, zve církev sv. k radosti a slavnostem vánočním; máte rozjímati onu převelikou lásku, která pohnula Syna Božího, že stal se člověkem a v chlévě se narodil. Vy máte nejvíce příčiny Je-

žíškovi za laskavost jeho děkovati, o smilování ho prositi a tak jeho dětství uctívati. Nebude tedy od místa, když dnes jesliček blíže si povšímneme, když ve zbožném rozjímání si prohlédneme zvláště onu sošku, která milého Ježíška představuje.

Pohlédneme-li na jesličky, spatříme v nich dítě milostné a krásné, jemuž nemůžeme odepřiti své lásky a důvěry. Spatříme dítě, o němž pje král David v prorockém nadšení »Spanilý jsi tvářností nad syny lidské, rozlita jest milost ve rtech tvých.« A nemůže jinak býti. Dítě, v němž plnost božství tělesně přebývá, musí býti nejkrásnější ze všech dítek lidských; a tato krása jeho nutí nás, abychom je z celého srdce svého milovali.

Můžeme-liž lásky své odepřiti dítěti, jež z kolébky přívětivě na nás se usmívá a něžné ručky své k nám vzťahuje? Můžeme mu odepřiti své důvěry a oddanosti? Bázeň zmocní se člověka, má-li předstoupiti před vznešeného pána, aby ho za něco prosil, ostýchavě pohlíží na něho a s třesoucím se hlasem přednáší mu prosby své. Ale malého dítěte neleká se nikdo, třeba by to bylo dítě královské. S láskou a důvěrou blíží se k němu, aby se potěšil jeho krásou a nevinností. A právě to bylo příčinou, že Syn Boží stal se dítětem; chtěl lásku svou lidem osvědčiti, chtěl dokázati, aby všichni s důvěrou a oddaností k němu se utíkali.

Když anděl zvěstoval pastýřům betlémským narození Páně, řekl jim: »Naleznete nemluvnátko, plénkami ovinuté a v jeslích položené.« Uslyševše to pastýři, řekli vespek: »Pojďme do Betléma a vize tu věc, jež nám byla zvěstována;« a s plesáním pospíšili do chléva betlémského, kdež v hluboké pokoře klaněli se Ježíškovi. Kdyby však anděl byl zvěstoval pastýřům, že Spasitel jest mocným králem, jenž v ruce zlaté žezlo třímá, jehož hlavu skvostná koruna zdobí, kdyby jim byl zvěstoval, že uvidí jej, jak sedí na královském trůnu a udílí rozkazy nejvyšším hodnostářům říše, byli by asi prostí pastýři sotva se odvážili Spasitele svého navštívit i jemu oddanost a úctu svou projevit.

Staré podání vypravuje, že v Nazaretě všem lidem známa byla laskavost malého Ježíška, když dospěl věku chlapeckého. Byl-li někdo zármutkem a starostmi sklíčen, říkával: Půjdu k Ježíškovi, synu Panny Marie. A nevyhledávali marně společnosti božského dítěte; neboť přívětivost jeho zapuzovala všechen zármutek a zjednávala pokoje srdci rozbouřenému. A tak máme i my u Ježíška vyhledávati útěchy ve zkouškách a protivenstvích života. Ježíšek až posud volá z tvrdého lůžka svého. »Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím. Nebojte se ke mně přistoupiti, vždyť vidíte, že jsem útlé dítě, jež plno jest lásky k Bohu i k lidem.«

Zvolání to platí zvláště vám, dítky milé, jež zármutkem jste sklíčeny. Přistupte jen blíže k jesličkám a přednášejte s důvěrou prosby a stížnosti své! To milostné dítě, jež hned po svém narození chtělo za nás trpěti, neodepře vám své útěchy a pomoci; ono naučí vás kříže ochotně z ruky Boží přijímat; a posilní vás, abyste je z lásky k Bohu trpělivě snášely a tak zásluhy pro život věčný si zjednaly.

Nevzdaluj se jesliček ani ty, ubohé dítě, které těžkými hříchy Boha jsi uráželo. Ježíšek ani tebe nezamítá, ale naopak pozdvihuje ručinky své, aby ti je podal ku smíření. Pros ho za milost pravého poká slib mu, že chceš se kaž-

děho hříchu pečlivě vystříhati a tak před milými jesličkami učín počátek svého polepšení.

Že Ježíšek nezavrhuje hříšníků, to dokazuje následující událost: Lehkomyslný mladík, jenž dlouho vedl hříšný život a mnohými nepravostmi poskvrnil duši svou, nastoupil konečně cestu pokání a vstoupil do kláštera. Svědomitě zachovával předpisů řehole klášterní a rád podroboval se skutkům kajcnosti a sebezapření, aby dostiučnil za poklesky předešlého života svého. Ale ani v klášteře nenalezl úplného pokoje; stále děsily jej těžké hříchy, jimiž Pána Boha urážel. Když pohlédl k nebi, napadla mu ihned slova, »že nic nečistého do nebe nevejde.« Když rozjímal utrpení Páně, přišla mu myšlénka: »Ty náležíš mezi protivníky Kristovy.« a jestliže vzpomněl soudu Božího, zmocnila se ho nevýslovná úzkost a zármutek. V takovém rozčilení zastihla jej radostná noc vánoční. Klečel v postranním koutku chóru klášterního a plakal. Po chvíli pozdvihl oči svých a spatřil na oltáři obraz Panny Marie a v jejím náručí milostné děťátko, jež laskavě s oltáře naň pohlíželo. Tu zvolal pln touhy a důvěry: »Božské dítě, jež přišlo jsi hříšníků spasit, smiluj se nade mnou!« A prosba jeho nebyla oslyšena. Pominula úplně skříčenost myslí, jež mnohdy až k zoufalství jej doháněla, a v nitru jeho zahostil se trvalý mír a spokojenost.

Rozjímalí jste, moji drazí, o jesličkách a pozorovali jste milostné dítě, které v nich odpočívá? Aby však rozjímání to nežůstalo bez duchovního prospěchu, přičiňte se, aby srdce vaše stalo se jesličkami Syna Božího! Očistě je pravým pokáním od všelikého hříchu, aby Ježíšek mohl do něho zavítati a v něm se usídliti! Ozdobte je květem zbožných myšlének, ovocem dobrých skutků a křesťanských ctností; vypěstujte v něm zvláště fialku pokory, lilii čistoty a růži zbožnosti a lásky k Bohu.. Tak zalíbí se Ježíškovi v jesličkách vašeho srdce; zavítá k vám milostí svou, a tak vyplní se na vás slova písma sv.: »Miluje-li mne kdo a řeč mou zachovává, toho i Otec můj bude milovati; přijdeme k němu a příbytek u něho učiníme.« Ano, Ježíšek přijde k vám, a s ním zavítá i onen pokoj, jež andělé pastýřům betlémským zvěstovali; s ním zavítá i ona radost, již Panna Maria a sv. Josef u jestliček pocítili. A jestliže přijmete Ježíška do příbytku srdce svého, můžete doufati, že také on při posledním soudu vykáže vám příbytek v království nebeském. Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Spolek katechetů konal členskou schůzi 28. října. Předseda podal zprávu o usnesení poslední výborové schůze, načež přednesena kol. Suchomelem zpráva komise knihovní. Členům spolku doporučeny byly k rozšiřování spisy dp. Vrbý. Navrženo bylo, aby spolek si opatřil poštovní chekově konto. Důležitou bibl. dějpravu neobdržely pro pražskou arcidiecési konsistorního schválení, ježto neodpovídají zavedené vyučovací osnově, připravuje se však nový jednotný biblický dějepis pro všechny rakouské diecése. Stanovisko spolku katechetů k Zemské Jednotě duchovenstva jest zcela přátelské, ale o splnutí s ní nelze mluvit, ježto jsou mnohé

katechetské zájmy, jež by stěží došly v Jednotě, mající širší rozsah působnosti, takového zastání, jaké jest možno ve spolku speciálně katechetském.

Ponechání dítek z trestu v bytě katechetově se nikterak nedoporučuje ani nedovoluje. § 24. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna 1870, č. 7648 uvádí mezi dovolenými tresty jen ponechání ve třídě za příslušného dozoru a pokud možno s dorozuměním rodičů. Nepřijde-li dítě domů, pečliví rodiče se dotazují po něm ve škole. Kromě toho prohané dítky mohou pomluvit katechetu, ponechá-li je ve svém bytě za trest, což není možno, uzavře-li se žák ve škole.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

REDIGUJE

FR. ŽUNDÁLEK.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA „DRUŽSTVA VLASTĚ“. — NAKLADATELSTVÍ.
1903.

OBSAH:

I. Pojednání a články poučné.

1. K naší činnosti — Redakce 1.
2. Vyměřování katechetských remunerací — Fr. Strnad 3, 13.
3. Nejlepší vzor — Fr. Žundálek 14.
4. Úprava učitelského služného a katecheté — Fr. Žundálek 25, 37.
Názorné vyučování náboženství na výstavě ve Vidni — Dr. Ign. Steinochr 49.
6. Náměstek Kristův a školství — F. K. 57, 71.
7. O přípravě k sv. zpovědi a k sv. přijímání — Em. Cívka 61.
8. Psychologická metoda katechese — Fr. Strnad 73, 85.
9. Výchova ke zdvořilosti — Fr. Žundálek 92.
10. Dítě a jeho modlitební knížka — Redakce 97.
11. Synoda o vyučování náboženství — Fr. Žundálek 109, 121.
12. Druhé slovo o zpytování svědomí — Jan Ptáček 122, 133.

Promluvy nedělní a sváteční.

- I. neděle po Zjevení Páně — Fr. Janovský. (Poslušnost a duševní prospěch) 5.
- Slavnost jména Ježíš — Dr. Ign. Steinochr. (Význam jména Ježíš) 7.
- Slavnost sv. Rodiny — Vl. Hornov. (Obraz křesťanské rodiny) 8.
- IV. neděle po Zjevení Páně — Em. Žák. (Lodí obrazem života) 10.
- Neděle Devitník — Josef Thír. (Vinice obrazem života) 16.
- I. neděle po Devitníku — Em. Žák. (Símě — slovo Boží) 18.
- II. neděle po Devitníku — Fr. Janovský. (Vděčnost k Pánu Ježíši) 20.
- I. neděle postní — V. Müller. (Smrt) 21.
- II. neděle postní — Vl. Hornov. (Proměnění Krista Pána) 29.
- III. neděle postní — J. Kalný. (Zahanbení hříšníkovy) 30.
- IV. neděle postní — Em. Žák. (Lidská přízeň je nestálá) 32.
- Smrtečná neděle — Jan Prieher. (Utrpení) 34.
- Neděle květná — J. Horák. (Nevděčnost) 38.
- I. neděle po velikonicích — Em. Žák. (Duchovní vzkříšení) 40.
- II. neděle po velikonicích — Em. Cívka. (Katol. missie) 42.
- III. neděle po velikonicích — Em. Pešek. (Bolesti a radosti) 44.

- IV. neděle po velikonicích — Fr. Hanuš. (Zahálka) 52.
- V. neděle po velikonicích — Em. Žák. (Modlitba) 54.
- VI. neděle po velikonicích — Vl. Hornov. (Svědectví o Kristu) 56.
- Nejsv. Trojice — Em. Žák 63.
- II. neděle po sv. Duchu — V. Müller. (Názvy nejvyšší svátosti) 65.
- III. neděle po sv. Duchu — J. Prieher. (Sv. Alois vzor pokory a poslušnosti) 67.
- IV. neděle po sv. Duchu — Fr. Kalný. (Trpělivost) 69.
- V. neděle po sv. Duchu — Vl. Hornov. (Sv. Cyrill a Methoděj) 75.
- VI. neděle po sv. Duchu — Fr. Žundálek. (Hříchy při jídle) 78.
- VII. neděle po sv. Duchu — Fr. Kalný. (Úcta jména Božího) 80.
- Nanebevzetí Panny Marie — Em. Žák. (Práce a rozjímání) 87.
- Slavnost jména P. Marie — Fr. Žundálek. (Hřích a ctnost) 101.
- XVI. neděle po sv. Duchu — J. Thír. (Pýcha) 104.
- XVII. neděle po sv. Duchu — A. Bílý. (Radost v Bohu) 106.
- Slavnost sv. růžence — F. Hanuš. (Původ a užitek růžence) 110.
- XIX. neděle po sv. Duchu — Em. Cívka. (Pomíječnost) 112.
- XX. neděle po sv. Duchu — J. Thír. (Posvěcení chrámu) 114.
- XXI. neděle po sv. Duchu — Em. Žák. (Odpuštění) 116.
- Všech Svatých — V. Hornov. (Úcta k svatým) 118.
- XXIII. neděle po sv. Duchu — K. Iserle. (Věra) 124.
- XXIV. neděle po sv. Duchu (6. po Zjev.) — Dr. J. Kašpar. (Spořivost) 126.
- XXV. neděle po sv. Duchu — Em. Žák. (Věčnost) 128.
- I. neděle adventní — V. Müller. (Trojí příchod Páně) 130.
- II. neděle adventní — V. Müller. (Messiáš) 137.
- III. neděle adventní — F. Halík. (Poznání sebe sama) 139.
- IV. neděle adventní — Em. Žák. (Štědrý den) 140.

III. Promluvy příležitostné.

- Při 1. sv. přijímání — Jan Prieher 46.
Na konci školního roku — Em. Žák 82.
Na počátku školního roku — Em. Žák 99.
O vánočním stromku — Jan Prieher 142.

IV. Školské a různé zprávy.

Vystoupení ze školy beze znalostí náboženské 12.
Místní školní rada o službách Božích 12, 60.
Pozdrav ve škole 23.
Vliv katechetův na známku z mravů 23.
Nový způsob boje proti věrouce 23.
Vysvědčení propouštěcí 24.
Odsouzení Spasitelovo 24.
Modlitba ve škole 24.
Palestina s ptačího pohledu 24.
Česká modlitba v cí ině 24.
Nový biskup 36.
Výstava pomůcek 48.
Katolická aliance 48.
Akce vídeňských katechetů 60.
Nedostatek katechetů ve Vídni 60.
Prodloužení bohosloveckých studií 72.
Žáci jako ministranti 84.
Čestné 95.
Docházka na mši sv. 95.
Desatero přikázání školských bratří 96.

Slabě nadané dívky 96.
Domyšlivost místního inspektora 96.
Hluchoněmí 96.
Židovští učitelé na středních školách 96.
Církevní dozor ve škole 108.
Katecheté v Haliči 108.
Duchovenstvo a škola 108.
Služby Boží 132.
Paedagogicko-katechetský kurs 132.
Špatná docházka na služby Boží 132.
Ponechání dítěte z trestů 144.

IV. Spolkové zprávy

na stránce 36, 47, 72, 120, 144.

V. Osobní zprávy a konkursy

na stránce 12, 36, 60, 72, 84, 95, 132.

VI. Úmrtí na stránce 36, 60, 84.

UČITELSKÁ
PŘÍLOHA

K XVIII. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

REDIGUJE

KAREL SKULTÉTY.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA „DRUŽSTVA VLASTÍ“ NAKLADATELSTVÍ.
1903.

Několik slov o »umělecké výchově«.

Podává KAREL VRABEC.

Snad v žádném sdružení nevznikne a nerozléhá se tak často radostné »heureka« jak ve světě učitelském. Tam se najde elixir života a kámen mudrců každou chvíli. Starší pamětník ví, jaké to bylo v letech sedmdesátých nadšení z Grandauerova kreslení. »Teď to půjde,« »jest již dosaženo,« volalo se se všech stran. A potom, mnohem později, nastalo »strmé, stojaté písmo«. Vůně kadidla stoupala k nebesům, ody a dithyramby se pěly o překot, zdravotnictví slavilo nejdokonalejší triumfy. Konečně se na to káplo, že nemůže nikdo křivě seděti, ani kdyby chtěl. Ba, jednou byl též čas, kdy pěstovati tělocvik ve třídě v lavicích považovalo se za přirozenější než ve volném prostranství.

A o takových nadšených dobách slavných objevů a vynálezů mohli bychom psáti více. Skoro nikdy se to neodbylo bez jakéhosi buď zřejmého neb skrytého posměchu *škole staré* a glorifikace *školy moderní*, tak aby z toho vyznívalo »Stará škola, jak byla ubohá!«

Zatím však celý ten hluk, ať s tím neb oním netrval nikdy dlouho. Nadšení obdivovatelé chladli a chladli, až na konec se divili, jak mohli pro něco horovati, co nikterak toho hodno nebylo. A potom: přihlédneme-li ku všem těm zjevům, o nichž jsme se zmínili, nebyly vlastně nikdy ničím opravdu z *brusu novým*. »Nic nového pod sluncem« platí ve světě učitelském a školském snad mnohem více, nežli kdekoliv jinde.

»Oho,« slyším volati. »Což umělecká výchova, o níž se nyní všude píše a přednáší? To ti také není ničím novým neb snad málo důležitým?«

Tady to máme. Tedy »umělecká výchova« se jmenuje ta nejnovější horečka, která bude nějaký čas řádití a pak se uloží ad acta zaprášené minulosti, vedle svých četných bratří a sester.

Směr ten, který se vyhláшуje za nové jakési vítězství moderních reformatčních snah ve škole, přišel k nám z Německa. Ať to nikoho nepřekvapí; co se školství dotýká, plaveme až po uši v německých proudech.

Všecko, co dítě kolem sebe vidí, všecko musí býti *krásné a umělecké*. Těmi prostými slovy lze naznačiti, co znamená v paedagogice »umělecká výchova«.

Ptejte se filosofů a učenců, co je krása, co je umění, dostane se vám snad tisíců definic, z nichž jedna diametrálně odporuje druhé. Umělci toho sami nevědí. Je to asi tak, jako když ve starověku římský imperátor se tázal: »co jest

pravda«. Filosofové, kde jaký, odpověděli, jak mohli, ale všechny odpovědi vyznívaly v ten smysl, že toho sami nevědí.

Je to s tou krásou v umění trochu prožlукlé, opravdu.

Vezměte na př. obraz. Jeden divák bude nad jeho krasami všecek unesen, druhý nebude v něm nic zvláštního viděti, třetí snad jej i zhaní. A právě tak je tomu se sochou, literárním plodem, hudební komposicí, výtvořem stavitelským. Zeptejte se: »co jest krásné«, »co jest umělecké«? Tisíce vzdělanců pokrčí rameny, usměje se a odpoví: »To je těžko říci! To je náramně relativní a subjektivní, či, chcete-li, věc vkusu, vytríbenosti, vzdělání, gusta — neb pojmenujte si to už jakkoliv!

A teď vezměte věc s hlediska školského. Co jeden pan učitel bude vyhlásovat za krásné, ba překrásné, to druhý příkře odsoudí. A konečně: mají děti schopnost pojímati umění? Nebo snad dokonce: rozuměti umění? A zdaž tenkdo již od mládí — ve škole — nebyl si navykl nazířati na příklad na obrazy a malby výhradně umělecké — může mít v pozdějším věku smysl pro umění, Zdaž může býti dokonalým hudebníkem, kdo neslyšel nikdy klasické skladby, a zdaž může pojímati hudební umění?

Děti a mládí vůbec nazírá docela jinak na všechno nežli věk dospělý. Vzpomeňme si jen, my starší lidé, na jakém stupni bylo za našeho dětství *umění ilustrátorské a reprodukce ilustrací*. Věřu, že v některé knížce nebyla lepší vyobrazení, než jako vidíme v inkunábulech staré dřevorezby ještě za Jana Guttenberga. A jak se nám zdály být ty obrázky hezké! Jak rozhnily naši obraznost, jak dychtivě a s jakým zápalem jsme je prohlíželi!

Pisatel pamatuje se velmi dobře, jaký dojem na něho učinily obrázky k Vinohorského českému dějepisu v »Dědictví maličkých«. Po mnohých a dlouhých letech náhodou dostala se mu ta knížka do rukou a musil se usmáti primitivnosti provedení obrázků a naivnosti, s jakou ono dílko obdivoval.

Ale říci nám tehdy někdo, že to hezké není, nebyl by nalezl víry, kdyby to byl tisíckrát opakoval. A možno, kdyby nám byl okázal skutečně krásný obraz, že bychom na něm nebyli nic krásného viděli a sáhli přec jen dychtivě po — »Dědictví maličkých«.

Dítě nebude nikdy tak souditi jako dospělý. A také to nemůže a nesmí býti. Příroda nemiluje skoků a přejme dětem tak dlouho býti dětmi, jak to vůbec jen může býti.

Nesprávně by soudil, že bez tak zvané »umělecké výchovy« ve smyslu, jak se nyní rčení tomu příkládá, nemohl by býti někdo malířem neb umělcem. Jak mnohý spisovatel slavného jména četl na př. za svého dětství kroniky a pohádky docela chudé obsahem a nedokonalé formou, jak mnohý potomní malíř za svého mládí a věku školou povinném vůbec nespátril umělecky malovaný obraz a jak mnohý skladatel a hudebník slovutného jména učil se jako chlapec u obyčejného šumaře, který sám nic uměleckého neuměl a snad ani jakživ neslyšel!

Tím ovšem nechceme a nemíníme říci, že nepřijeme »umělecké výchově«. Věřu, že si ze srdce žádáme, aby vše, co děti vidí a slyší, je povznášelo. Ale rozhodně se ohražujeme proti tomu, že tak řečená »umělecká výchova« je něčím novým, že je to vymoženost nebo vynález nové školy, a snadně dokážeme, že »uměleckou výchovu« pěstovali v našich školách dávno a dávno zapomenutí dnes kantoři za starých již dob vikářských — »klerikálních«.

(Příště dále.)

Uvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřetelem ku appercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRYNYCH.

$$\text{Vývoj rovnic } 6 = 4 + 2, 4 + 2 = 6$$

podle patera formál. stupňů.

1. Z figurin výše vypsanych upevníme na hřebíčkovou tabuli 3 vojáky a 3 vojáky, aby tvořili obraz 6 ($\begin{smallmatrix} \square & \square & \square \\ \square & \square & \square \end{smallmatrix}$). Níže do jedné řady zavěsíme 6 koní ($\square\square\square\square\square\square$). Upotřebiti můžeme i 6 kuliček počítadla ruského, a na vypsáném prkénku zakreslíme v průčelí 4 *dm* v pravo, aby při dalším vývoji nazírala a rozkládala se délka 6 *dm*. Po ruce máme i ony napodobeniny *kg* *dkg* a *g* a různé peníze, jež způsobem již zmíněným na prkénko klásti budeme.

Po té zopakovavše krátce učivo předchozí o rozkladu 6 v $5 + 1$ ($6 = 5 + 1$, $5 + 1 = 6$) vytkneme povšechně *cíl učebný* (dnes číslo 6 budeme rozkládati jinak a poznáme příklady nové) a dítky na další vývoj *připravíme*:

Kolik vojáků vyvěsil jsem nahoře? — Dokaž čítáním, že jich je 6! — Kterého čísla je to obraz, protože jsou 3 nahoře a 3 níže? — Pozorujte, kterak rozdělím 6 vojáků! (Ráznou svislou čarou rozdělí se na 4 vojáky a 2 vojáky.) — Kterak jsem je rozdělil? — Kolik koní je vyvěseno v řadě dole? — Dokaž čítáním, že jich tolik! — Opět rozdělím svislou čarou 6 koní. — Kterak jsem je rozdělil? — Analogicky zjistí se počet připravených kuliček, načež se rozdělí na čtyři a dvě.

Takto skupiny a řady, jež jsou předmětem dalšího rozboru, v celku se nazírají, určí a rozloží. Vykon ten *při srovnání s osnovou dle patera formál. stupňů nazvali lze přípravou*. Po kratším opakování vytkli jsme *cíl učebný* a vybavili jsme určité ony představy, pomocí jichž nové vztahy číselné osvojit se mají, totiž představy o 6, 4 a 2.

2. Následuje rozbor sám, a jest vlastně jako čtením s názoru ku otázkám učitelovým:

Poznááme, že 6 vojáků = 4 vojáci + vojáků?

6 koní = 4 koně + koní?

6 kuliček = 4 kuličky + kuliček?

(Odpovědi všude násobné buďtež!)

Otázkami a odpověďmi těmi skupiny a řady způsobem, jež rovnice určuje, analysují se a pravda početní názorem a čísla pojmenovanými se vyvodí. Stupeň ten v podstatě kryje se se 2 stupněm výše označené osnovy Herbartovy a nazveme jej totožně podáváním, při němž dítky za řízení učitelova samočinně a názorem nové vztahy vnímají a slovně projevují.

3. Tak zvanými případy, jež následují, táž pravda přenáší se na případy sourodé, avšak nenazírané:

6 vozů = 4 vozy + vozů? — 6 krav = 4 krávy + krav?

6 koz = 4 kozy + koz? — 6 psů = 4 psi + psů?

6 vepřů = 4 vepři + vepřů? Pod dále.

V postupu upraveném dle patera formálních stupňů, členem třetím trvá *spojování*, dle něhož obsahem příbuzné spojujeme, různorodé odlišujeme atd. Zde název ten případným je také, protože poznatky nazírané (6 voj. = 4 voj. +

2 voj., 6 koní = 4 koně + 2 koně a p.) pouhým usuzováním spojují se u vědomí dítěte s obsahem příbuznými představami o věcech a osobách sice známých ale nenazíraných (6 vozů = 4 vozy + 2 vozy, 6 krav = 4 krávy + 2 krávy a p.) Že ona příbuznost obsahu v uvedených případech podmíněna je tímžte číselným vztahem $6 = 4 + 2$ je samozřejmo.

4. Upustíme dále od pojmenování a rovnici vyjádříme čísly pouhými $6 = 4 + 2$. A to je shrnut, iako člen postupu genetického další, jímž to, co v jednotlivostech je bytného, shrne se u vyšší pojem nebo pravidlo a p. Zde ovšem výplodem abstrakce je soud o pouhých číslech $6 = 4 + 2$.

5. Po plném osvojení konečné abstrakce tuto prostě *obrátime na tabuli napíšeme a čteme ve formě příkladu* $4 + 2 = 6$. Kteroukoli pravdu vyvozenou podle vzoru, psaného na tabuli, opisují řízeně i dítky, načež psaný příklad násobně čtou. Avšak při obratu toliko slovně nesetrváme, ale doložíme jej *případy a příkladem užitým*. Případy, jež nejdříve následují, vztahují se nejdříve ku mírák délkovým, penězům i závažím a řeší se názorem skutečným:

Ostrým kuželíkem (I) známé již délky o 6 dm a o 6 cm, rozložíme ve $4 \text{ dm} + 2 \text{ dm}$, pak ve $4 \text{ cm} + 2 \text{ cm}$ a tážeme se:

Kolik dm jsou $4 \text{ dm} + 2 \text{ dm}$?

Kolik cm jsou $4 \text{ cm} + 2 \text{ cm}$?

Vložíme do rýhy po jedné straně 4 K (h, 10 h, 20 h) — po druhé straně 2 K (h, 10 h, 20 h) — a tážeme se:

Kolik K jsou $4 \text{ K} + 2 \text{ K}$?

Kolik h jsou $4 \text{ h} + 2 \text{ h}$?

Kolik 10 h jsou $4_{10} \text{ h} + 2_{10} \text{ h}$?

Kolik 20 h jsou $4_{20} \text{ h} + 2_{20} \text{ h}$?

Položíme na prkno 4 kg + 2 kg (dřevěné), na ně 4 dkg + 2 dkg, 4 g + 2 g a jich součet ve formě p ípadu zjistíme. — Nevynecháme i případů bez názoru a konečně uvědomí, rozebeře, slovně v celku obnoví řeší se příklad užitý, čímž práce naše se ukončuje.

Zjevno z předchozího, že rovnice analýs čísla vyvozená obrátí se slovně, napiše a čte na tabuli; napodobou zapisuje a čte se v sešitech; konečně doloží případy i příkladem užitým. Práce »drobná«, ale nezbytná.

Užití v osnově Herbartů Zillerovské je rovněž členem ukončujícím. Ovšem nemohl příklad užitý ihned po abstrakci pouhé (shrnutí) následovati přímo, pokud pravda vyvozená slovně se neobrátila, písemně neoznačila a ve formě tak zvaných případů neupotřebila. Ale v podstatě u vývoji označené rovnice užili jsme přece postupu genetického, jakožto vzoru doporučeného. — Upravit podobně učivo vždy a všude i v jiných předmětech učebných holou nemožností trvá. Jenom *volné užití patera formálních stupňů* na jednotlivé učebné předměty jeví se správným; jinak bylo by ponětí o vyučovatelsví, jako *umění* zvláštním, zajisté neoprávněno.

Odmyslíme-li rozumování o postupu učebném, otázek a odpovědí vlastních mnoho nezbyvá, zvláště uvážíme-li, že řešen tu úkol složitý, za který pokládáme vývoj rovnice základní $6 = 4 + 2$ a její obrat $4 + 2 = 6$.

Příklady druhu onoho ($6 = 4 + 2$) po zamlčení sčítance druhého (zde dvou), tvoří podklad ku *doplňování čísel*. Při těchto ($4 + 2 = 6$) opět najíti jest vlastní

součet (6), tvoří tedy látku ku *sečítání vlastním*. — Činěny pokusy, aby doplňování čísel, důvodem tím, že méně snadným trvá, zvláště a v době pozdější probíráno bylo. Ale uvážiti jest, že příklady o doplňování a vlastním sečítání obsahem totožny jsou, a *a pro tuto vnitřnou souvislost jejich neradno, tuším, jich odličovat*. Velmi dobrý methodik, zemřelý prof. Martin Kuchynka, nejinak při vývoji rovnice vycházeti doporučoval, leč *rozbořem čísla poznaného*, a při jisté důslednosti sdružování příkladů uvedených velmi snadno se vykoná.

Při spracování úkolů dalších při totožnosti výkonům poukážeme ku členům abstrahované osnovy úkolu prvního a stručně rozvedeme body obsahem různé.

(Pokračoví)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Úprava učitelských platů. Ve všech zemích jeví se potěšitelný pokrok, že se uznává práce učitelova a jeví se snaha tuto práci také náležitě odměniti. Sněm haličský letošního roku odhlasoval návrh nového zákona, jímž se upravují platy učitelské. V Čechách veškerý strany loňského roku sjednotily se na značném zlepšení učitelského služného, které mělo novým občanským rokem vejíti v platnost. Učitelské organisace pečovaly o to, aby poslanci zasadili se u vlády o předložení zákona toho k sankci, avšak všechny kroky byly dosud marny. Vláda trestá učitelstvo za neutěšené poměry politické, jako by samo jimi bylo vinno. Místo stvrzení zákona stíhá vláda učitele, kteří na veřejných schůzích nebo ve veřejných listech domáhají se svého práva. Představené úřady zemské vydaly v té příčině nařízení, dle něhož má býti „každý pokus se strany učitelstva proti vládě směřující trestán. Toť smutná vánoční nadílka těžce zkoušeného učitelstva. —fž.“

Bez poznámky. C. k. cvičný učitel *Zakouřil* v Chebu s povolením c. k. místodržitelství změnil své jméno v *»Schill«*.

Byty pro učitelstvo. Učitel venkovský mívá krásný byt, často hned u chléva, nebo v místě školy nenajde vůbec bytu a často i více než hodinu cesty od školy musí bydleti. Neměli by občané na byty pro učitele pamatovati již při stavbě školy? Kolegové domluvte se s občanstvem a vysvětlete jim věc! Snadno pak mírným a sousedským jednáním více získáme, než tisícem protestů a rekursů! V Praze musí učitel bydleti buď u samé střechy ve 4. neb

v 5. patře a často hodně daleko od své školy. Příbytečné nestačí, v domech nových jsou byty nejvíce o 4 pokojích a domy staré s byty lacinými se bourají. Tu také snad by mohlo se jednat se staviteři, by stavěli a návrhy činili na byty menší, jichž by střední stav užil, k němuž přece učitel náleží. —ch.

Síla paměti u dětí. Zdravé děti jsou radostí rodičů, a jestliže ony projevují při tom své vlohy: chytrost, moudrost a neohroženost, je snadno vysvětlitelné, že rodiče se nad takými dětmi radují a jsou nad nimi přímo u vytržení. Totéž platí o výkonech paměti u dětí, které často v obdiv uvádějí a ukazují na t. zv. »zázračné« děti, jichž výkony paměti jsou pozoruhodny. Jistý hoch, na př. jenž slyšel jednou hráti aristonem 25 melodií, ihned dovedl je sám pak zpaměti na klavír přehrát. Jména těch »kousků« znal zcela dobře a noty si hlavně pamatoval dle způsobu výřezů předloh hracích. Samozřejmě se rozumí, že rodiče kladou si pro budoucnost veliké naděje v tuto zvláštní sílu svého dítěte, ovšem přílišné naděje si dělají, neboť je jisto, že v očekávání svém dožijí se mnohých sklamaní přemutných. Přesnými lékařskými pozorováními nabylo se pevného přesvědčení, že »zázračné« tyto výkony paměti nejsou zcela žádným zvláštním darem ducha, nýbrž chorobným a škodlivým zjevem pro dětský věk. Paměť taká stářím slábne a klesá v zcela normální, ne-li hloub. Jestliže rodiče přednosti dítěte svého přeceňují, nemají zapominati, že jejich dítko není žádnou výjimkou, a že takých »divotvorných« dětí je všude dost. —ch.

Úspěch vyučování. Je-li kde třeba svornosti, je to ve škole. Tato shoda má se jeviti mezi školou a domovem. Rodiče

mají účinně podporovati učitele a kněze v jeho úřadě, poněvadž jinak není možno dokázati úspěchu při vyučování. Rodičové nesmějí býti zaslepenými k chybám svých dětí a nesmějí také věřiti jich výmluvám, že učitel vinen špatným vysvědčením, poněvadž prý nemá žáka rád. Dítě zastírá rádo pravdu a svádí vinu na jiného. Rodiče mají se o tom přesvědčiti. Není zajisté dobře, když právě v té věci rodiče jsou lekkovážnými. Dítě stává se vítězem, když rodiče dají dítě do jiné školy, aby se zbavilo učitele, který prý ho nenávidí. Dítě má učitele svého milovati, jemu věřiti a důvěřovati — a k tomu má domov spolupůsobiti. Jinak nikdy nelze ručiti za vyučovací prospěch. *fž.*

Sen slepých. Lvovská »Szkola« podává zprávu o zajímavé otázce, zda slepí mají dar vidění ve snách. Nedávno jistý naučný spolek zkoumal 200 slepců. Šetřením bylo zjištěno, že ti, kteří neviděli v pátém roce věku svého, nemají nikdy ani ve snu ponětí o pojmech zrakových. Z těch, kteří pozbyli zraku mezi pátým a sedmým rokem, polovice mívá sny vidoucí, polovice pak nikoli. Teprve ti, kteří oslepli po sedmém roce svého života, mívají podobné sny jako dospělí lidé normální. Tento výsledek ankety má nemalou důležitost pro studie o paměti a vůbec pro psychologii zkušebnou. *fž.*

Zdravotní škola. V srpnu zesnulý dr. Forkiewicz odkázal dvě nemovitosti v Zakopaném a 40.000 rublů zemské vládě v Haliči, aby založila zdravotní školu v lázeňském místě Zakopaném. Ve škole té by nabývali chovanci vzdělání a zdraví. Těmž účelu věnoval všechny svoje knihy, atlasy a naučné sbírky. Kromě toho ustanovil 5000 rublů universitě žagelovské na stipendium katolickému Poláku, studujícímu lékařství nebo filosofii; dále daroval 3000 rublů pomocnému spolku naučnému Karla Marciskovského v Poznani a 2000 rublů museu tatarskému v Zakopaném.

Ochrana dítěte. Ve svazku rodičů ve Lvově založen byl komitét ochrany dítěte, jehož úkolem bude chrániti dítě od zneužití moci rodičů nebo poručníků neb osob, jichž péči je mládež svěřena. Spolek žádá všech, kdož o týrání dítěte se dovědí, aby jim to písemně neb ústně oznámili.

Spolek střídmosti. Ve Stanislavově založen byl spolek střídmosti s názvem Eleteria, přičiněním dra. Lutoslavského a kněze

Gedrojee. Členů přihlásilo se dosud 40, a ti se zavazují, že naprosto se vystříhají opojných nápojů. Po řeči zakladatele spolku byl zvolen předsedou p. Tvorovský.

Poměr váhy živého dobytka k váze masa. Na 100 kg váhy živého zvířete připadá průměrně u zvířat hubených 50 kg, polotučných 52 kg, úplně vykrmených 57 kg masa. Hlava, jazyk a nohy obnášejí $\frac{1}{10}$ »živé váhy«; kůže $\frac{1}{13}$. Váží-li tedy vykrmený vůl 500 kg, získá řezník

$$57\% \text{ masa} = 285 \text{ kg,}$$

$$13-20\% \text{ loje} = 35-100 \text{ kg.}$$

$$\frac{1}{12} \text{ kůže} = 40 \text{ kg,}$$

$$\frac{1}{20} \text{ hlava a rohy} = 25 \text{ kg,}$$

$$\text{celkem } 443\frac{1}{2} \text{ kg,}$$

ostatní připadá na krev a vnitřnosti. — *ch.*

Pro útlou mládež má, svým nákladem knihkupec p. Dr. Bačkovský vyloženu, ve výkladní skříni *Obrazárnu malých dětí*, kteráž byla před časem inserována, že je provedena »v deseti barvách« za náramně laciný peníz. Zatím však každá stránka byla jen jinou barvou tištěna. Knihu tu velmi »vřele« můžeme doporučiti mládeži, zvláště útlé; neboť při prohlížení knihy té našli jsme též obrázky »pikantní«. Kdo by chtěl snad tuto knihu svému dítěti koupiti, nechtěť tedy těch několik listů dříve vytrhne, jestli že už nejsou vytrženy knihkupcem samým. Kniha ta je vlastně snůškou nepotřebných štočků a tak »lacino« získáme něco pro »uměleckou« výchovu mládeže.

Učitelský život není nikterak závidění hodný, zvláště když představení a zlí lidé stěžují postavení učitelovo. Následky toho jsou nedozírné. Nespokojenost, ano i zoufalství chodí v zápětí za podobným stavem. Minulého měsíce zastřelil se v Gorlici v Haliči učitel v hotelu z neznámé příčiny. Zanechal několik listů svým známým, a na otevřeném listu stála výmluvná slova: »Byl jsem přes 15 let učitelem — to snad postačí.« Jest ovšem také potřebí více víry v učitelstvu, poněvadž jen tak bude snášení příkoří rádo s nadějí na lepší časy. Není zajisté žádného stavu, kde by byla úplná spokojenost v každé příčině. Každé povolání má svoje křížky, přes které nutno dále kráčet k vytčenému cíli. *fž.*

Blahobyť duchovních v Belgii. Uchazeči o seminární výchovu kněžskou v Belgii se rok od roku počtem menší a poslední dobou hlásí se jen ti nejslabší studenti, kteří snadno jsou přijati. Ovšem nesmíme se diviti tomu, neboť platy po vy-

stoupení počínají 1000 fi. a během 25 let stoupnou o 500—600 fr. pak snad obyčejně už nic. Po vystudování střední školy získá se u úřadů stát. drah a pošt (je v 18. roce resp. 19 r.) 1400 fr. a není potřeba k tomu čtyřletého pobytu v semináři a ve 24. roce dostati 1000 fr. To má již více četník, žalářník a pod. —*ch.*

Jednotě katol. učitelstva v král. Českém přispěli: Dp. Gerlach Dvořák, farář z Kmetřovsi, zaslal jako přisp. člen Jednotě katol. uč. 2 K, jubil. fondu 4 K; dp. Tomáš Coufal z Veltrus, zaklád. člen 10 K; p. Jan Kašpar z Křimic a jeho paní, přisp. č. 4 K.

Sněm království Českého zasedal dne 30. a 31. prosince m. r. a změnil známý zákon úhradový, který byl na překážce, že zákon o platech učitelských k Nejvyšší sankci předložen nebyl. Než toto číslo opustí tiskárnu, bude zajisté zákon již schválen a tak dlouholeté tužby učitelstva uskutečněny.

Česká Akademie a archaeologický sbor musea král. Českého oslavily sté výročí narozenin Jana Erazima Vocela dne 17. prosince m. r. v zasedací síni musejní. Slavnostními řečníky byli Dr. J. L. Pič. Dr. K. Chytil a Jaroslav Vrchlický.

Autority správ a říditelství škol dovolávají se často úřady školní a jiné mnohé korporace, ukazují-li k tomu, že na př. navštěvuje taneční zábavy, divadla a atrakce pochybné ceny atd. atd. Bylo by svrchovaně třeba, aby správám a říditelstvím škol dána byla větší moc výkonná; pak by skutečně mohli zasáhnouti velice blaho-

dárně do výchovy mládeže. Jestliže však se strany povolaných úřadů děje se málo nebo docela nic, aby se zamezilo chození dětí do tanečních zábav. hospod, prodávání sirek, řetkvičky atd. — Co se může žádati na správě školy, která nemá exekutivy pražádné?

Rozumní vychovatelé budou se starati, aby školní mládeži nedostaly se do rukou denní časopisy, aby je děti nejen nahlas nepředčítaly, ale i samy nečetly. Skoro každého dne uveřejňují časopisy různé věci, o nichž mládež vědět nemá, a které ji kazí. Není-li vůbec lze docílit, aby denní listy způsob svého psaní změnily, pak nechť se každý rozumný otec a matka stará o to, aby děti k denním časopisům přístupu neměly. Ve škole na př. podléhá každá kniha cenzuře učitelů, nežli se do žakovské knihovny smí zařaditi; denní list berou děti do ruky beze všeho opatření, čtou — otravují se.

Nové zákony školní nastaly, jak známo, r. 1869, tehdy panoval jasot veliký v celém učitelském světě nad slavným vykoupením učitelstva z poroby nevědomosti a klerikální tmy a nad blahobytem, jenž mu upravením »bohatého« služného nastal. Jaké to bylo »vykoupení« a jaký »blahobyt« o tom svědčí jeremiády všech listů, které unisono psaly, že »bída učitelská dostoupila nejvyššího stupně.« »Bes. Uč.« poznamenává, pišíc o usnesení sněmovním v příčině zákona o úhradě. »Třicet dva roky volali jsme po právu, dovolávali se spravedlnosti, prožívali cestu trním a hložími Třicet dva roky! Co tedy přinesla učitelstvu ta velebená éra 1869—1900?

Několik slov o »umělecké výchově«.

Podává KAREL VRABEC.

(Pokračování)

Jako bych slyšel ironický smích při zmínce o starých kantorech z vikářských dob. Z nynějších »mladých«, »pokrokových« a »nejpokrokovějších« ovšem jich žádný nepamatuje, jen tak co kdy o nich posměšného četl. Ale jako jest nyní mezi učitelem a učitelem nesmírný rozdíl, tak byl i tehdy v dobách »klerikálních«. I tehdy vedle lenochů a alkoholiků (právě jako dnes) byli lidé učení, příčinliví, bystří a horliví mezi učitelstvem. A ti daleko předstihovali svou dobu svým účtyhodným snažením.

Čemu se nyní chce říkati a říká »umělecká výchova« — ovšem s onim *plus* těch různých vymožeností moderního věku, tomu se prostě říkalo druhdy »*pěstování krasocit*«. Otevřeme-li velmi staré paedagogiky a všelijaké české časopisy

učitelské a vychovatelské z minulého století, všude nalezneme stati »o krasocitu«, »o pěstování krasocitu«, což jest mnohem přiměřenější pojmenování, než ne příliš šťastná naše »umělecká výchova«.

Vůbec bychom doporučovali našim »mladým«, aby se poněkud obeznámili se starými učitelskými a vychovatelskými časopisy. Mnozí by docela jinak soudili o minulých dobách a viděli by, že všechen ten elixír moudrosti nebyl vynalezen teprve tehdy, kdy oni vystoupili z ústavu a počali na výsost požehnané své působení.

Každý příčinlivý a opravdový učitel již ve staré době snažil se vykrášlit svou třídu, jak nejlépe dovedl. Tento způsob »umělecké výchovy« doporučoval již dávno a dávno Jan Amos Komenský, takto arciklerikál od kosti, svým často citovaným: »Škola má býti místo veselé, plné pastvy očím vnitř i zevnitř atd.

A třeba školy za starých dob byly chudé chaloupky, často až velmi bídné, přece dobrý genius jejich — pilný a uvědomělý učitel — snažil se třídu svou upravit tak ladně, jak jen mohl.

Jest v přirozené povaze člověka, že se mu krásné líbí a ošklivé nelíbí. Ale i tu bývá stanovisko různé dle gusta a individuality jednotlivce. I mezi lidmi jsou degenerovaní, jimž, jako Shakespearovým čarodějnicím z »Macbetha«, je »krása šeredou, šereda krásou«. A právě pěstování krasocitu neslo a nese se k tomu, aby děti vedeny byly, milovati vše dobré a sličné zároveň, vše sličné, co je též dobré. —

»Uměleckou výchovu«, která nestála místní ani okresní školní fond ani trojníku, pěstovali uvědomělí staří učitelé v hojné míře.

Starali se, aby žáci dbali svého zevnějšku a zevnějšku všech školních věcí: čítanek, sešitů atd.; aby mluva jejich byla ušlechtilá, aby se chránily užívati slov sprostých a podlých, pečovali o jejich četbu, která, byla-li tenkrát co se obsahu i formy týče, primitivnější, byla zajisté upřímnější a méně burská a indiánská a nebyla chápavosti dítek tak velice vzdálena, jako na mnoze nyní.

Ku pěstování krasocitu pomáhal i *zpěv*, kterému na mnohých školách výborně se dařilo, tak že daleko široko slynila znamenitou pověstí; že pak s krasocitem i *paměť* cvičena učením se básním a deklamacím, rovněž jest známo. Nechceme a nemíníme hájiti starou školu, jakoby ve všem všudy byla bývala výborná a dokonalejší nad nynější, ale nelze mlčeti k ustavičnému jejímu tupení se strany osob, které ji vůbec ani nepoznaly a tudíž nejsou s to, aby ji s nynější porovnávaly, tuto do nebe vynášely, a onu za nicoucí nic vyhlášovaly. Jestliže potomní paedagogové prohlásili, že paměť pěstována byla na úkor soudnosti, tu, připustíme-li to, z jedné chyby upadli do druhé, neboť začali pěstovati soudnost na úkor paměti; dávno stěžují si nynější učitelé, že mládež naše žádnou paměť nemá.

V »umělecké výchově« nynější doby jest skryto i značné procento kšeftovního ducha a tak se zdá, jakoby celý ten ruch s uměleckou výchovou — máme na zřeteli Německo, odkud to vše vyšlo — nebyl než velikánským inserátem knihkupecké reklamy. V Německu je zajisté mnoho až tuze mnoho knihkupců a nakladatelů uměleckých výrobků, jejichž hyperprodukce je již taková, že se neví, kam s nimi. A jako se i jindy a při jiných příležitostech školám řeklo »Samieli, pomozte!« tak volá se i nyní. Školy, kupujte, školy, ověřujte své síně a učebny výrobky z našich skladů, chcete-li státí na výši své doby — heslo nynějšího věku jest »umělecká výchova« — tak se číňte!»

Velmi se zapomíná, že, zač se chtějí veliké peníze a co při veškeré »uměleckosti« přece jen jest nedostatečnou a slabou kopií, lze mít docela zdarma, a to jsou vycházky do přírody a pozorování přírody. Kdo může viděti originál, nač mu třeba kopie. Starší paedagogika česká, (Jan Karel Škoda: Katechetika, Praha, 1874) praví: »Při pěstování krasocitu v dětech běháme se od smyslně krásného k duševně krásnému. Učme ho si všímát krás v přírodě. Země nemá nás jen živiti, ale její krásné tvary, milostné splývání barev, podivuhodná harmonie jednotlivých jejích částek má budit v nás zalíbení, naplňovat nás úctou k těmto dílům Hospodinovým, a těchto krás přírodních všímavý smysl bude pak vydatně pomáhat v povznášení našeho ducha i srdce k Stvořiteli. Leč toho bys nedocílil, kdybys jim jen povídal, jak se mají dívat: ale uč je na ně se dívat. Ukazuj jim krásu na jednotlivých květinách, ptácích, hvězdách, pak teprv souhrn krás dříve menší, později větší; duhu, louku, kvítky pestrými posetou, rozmanitý zpěv ptactva malebný východ neb západ slunce, hvězdnaté nebe: ale v sbírky uměleckých výrobků, v musea a podobné, z přerozmanitých částek složené sklady je nepovedeš, dokud k pojmutí takového velkolepého dojmu patřičně nedospěly.

Při všech těchto krásách na pěknou formu, souměrnost částek a podobné, pozornost dětí obracuj, ale mnohými slovy tyto krásné, dojímající celky nerozdrobuj. Komu nebyl takto smysl pro krásu otevřen, jde okolo ní, nevidá, neslyše, necítě, a o kolik něžných a ušlechťujících rozkoší je takový člověk připraven!

A jsme-li již u starší paedagogiky české — knihy Škodovy, jehož svorně *dosud* učitelé bez rozdílu za výborného vychovatele právem pokládají, tuť dovolíme si další citát, směřující k »umělecké výchově« či »pěstování krasocitu«. Jsme přesvědčeni, že se našim »pokrokovým« líbiti nebude, což ovšem pranic není na úkor jeho pravdivosti.

»Učme si děti všímati krásy ve svatyni Páně. Mnoho jest zajisté v každém chrámě Božím, což, umí-li si toho člověk povšimnout, mluví k jeho krasocitu řečí dojímající. Nádherné stavení, obrazy, sochy, světla, rozmanité okrasy, oltáře, obleky duchovního, hláhol zvonů, zvuk varhan, zpěvy — jakž nemá to vše platně přispívati k pěstování krasocitu v dítěti smyslném a všímavém, nemá povzbuzovat je k velmi pozornému, sličnému se tam chování, i dokud o hlubokém toho všeho významu ještě ničeho neví, tím mocněji pak, když ho s ním seznámíme?«

Moderní »umělecká výchova« snad by ovšem spíše chtěla, aby děti byly voděny do velikých divadel s operní hudbou a baletem než do svatyní, o nichž píše náš starý, zasloužilý paedagog; možno, že jednou k tomu dospějeme, že se bude žádati na místních školních radách, aby postavily všude vedle školy jakési »národní divadlo«, vždyť žijeme ve století »umělecké výchovy«, a horečka, aby každé malé okresní město mělo své divadlo, pomalu počíná již strašiti.

(DOKONČENÍ.)

Uvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřetelem ku appercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRYNYCH.

(Pokračování.)

Vývoj pravdy $7 - 4 = 3$.

(Učlenění zůstává týmž.)

1. Prvý člen osnovy, t. příprava, trvá nezměněn. Vycházíme však obměnou od jiných jedinců: Na př. dítky v celku nazírají, určí a rozloží skupinu o 7 trpaslicích, řady o 7 oslích a 7 dřívkách. — Budou nám po ruce i řady o 7 dm. a 7 cm., o 7 kg., 7 dkg. a 7 g.

2. Rozbor nazíraných skupin a řad — podávání — vykonáme ubírání Když od 7 trpaslíků 4 uberu, kolik jich zbude? — A proto kolik trpaslíků je 7 trpaslíků bez 4 trpaslíků? P. d. při řadě oslů, dřivek, decimetrů, centimetrů, kilogramů, dekagramů a gramů.

3. Případy, v nichž od názoru upouštíme a při číslech pojmenovaných setrváváme — spojováním —

4. abstrakcí o pouhých číslech — shrnutím ústním i písemným — a

5. příkladem užitým vývoj rovnice ukončíme.

Úkol tento oproti prvému jednoduším, ježto v onom obrat slovný a doložení téhož případy a příkladem užitým vykonáno.

Vývoj pravdy $8 = 4 \times 2$, $4 \times 2 = 8$.

(Učlenění totéž.)

Jako v úloze prvé i zde je thema složité a provede se na podobě onoho:

1. Po zopakování předchozího rozkladu a vytknutí cíle učebního skupiny a řady, z nichž máme rovnice abstrahovati, nazírají se, určí a rozloží: obrazec z 8 figurin podoby anděličků na $2 + 2 + 2 + 2$ anděličky, řada o 8 motýlech na $2 + 2 + 2 + 2$ motýle a obdobně řada jiná o kuličkách, dřívkách a p. Otázky, jimiž zde v přípravě operujeme, jsou totožny ku oněm při úloze 1. a proto netřeba jich uváděti.

2. Podávání. Tytéž skupiny a řady určitým způsobem analysují se a pravda početní vyvodí se názorem a čísly pojmenovanými: zjistili jsme, že je nahoře 8 anděličků. Rád bych věděl, kolikrát je to po 2 anděličkách. Proto ukazují a počítám:

$1 \times$ po 2 anděličkách, $2 \times$ po 2 anděličkách, $3 \times$ po 2 anděličkách, $4 \times$ po 2 anděličkách. Opakuje se rozbor ten tak, že učitel znovu ukazuje a dítky po čítají. — Kolikrát po 2 anděličkách je 8 anděličků? (Odpověď násobná.) — Podobně při řadě motýlů, kuliček a p.

3. Spojování. Pravda nazíráním a čísly pojmenovanými vyvozená přenáší se na případy sourodé, avšak nenazírané: Kolikrát po 2 žácích je 8 žáků? — Kolikrát po 2 děvčatech je 8 děvčat? — Kolikrát po 2 mužích je 8 mužů? — Kolikrát po 2 ženách je 8 žen? P. d.

4. Shrnutí ústní i písemné. Po té abstrahuj prostě, napiše a čte rovnice: $8 = 4 \times 2$.

5. Konečně rovnice vyvozená obrátí se ústně i písemně: $4 \times 2 = 8$ a doloží případy a příkladem užitým. Při řešení případů nazírají dítky na délku 8 dm., rozdělenou na 4×2 dm., na délku o 8 cm., rozdělenou na 4×2 cm.,

na řady o $4 \times$ po 2 K, h, 10 h, 20 h, v rýhy prkna střídavě kladené a na řady o $4 \times$ po 2 kg., dkg. a g., na prkně počítacím sestavené. Pak řeší se případy bez názoru a zakončí se příkladem užítým.

Vývoj pravdy 3 v 9 = 3.

(Učlenění totéž.)

Příklady o měření bývají u malých často a často kamenem úrazu jich dovednosti, kterou jinak uspokojivě projevují u sečítání a odčítání jakožto výkonů snadnějších. Proto dotknu se přímo rozboru skupin a řad, upravením se zřetelem ku vývoji rovnic o měření:

1. Příprava. Po krátké obnově rozkladu předchozího a povšechného určení nového učiva zjistíme skupinu o 9 kravách $\begin{smallmatrix} \square & \square & \square \\ \square & \square & \square \\ \square & \square & \square \end{smallmatrix}$, řadu o 9 telátkách nebo kozách a rozložíme je na $3 + 3 + 3$. Potom tážeme se: Co je více, 3 krávy nebo 9 krav?

Proto říkáme, že 3 krávy v 9 kravách jsou obsaženy. — Řčení to dobře vštípíme v paměť dítek; jest ono tlumem appercipujícím ku osvojení nadepsané rovnice, již vyvoditi máme. Tak učiniti jest vždy, kdykoliv měření vyvíjíme ze skupiny nebo řady předmětů kterýchkoliv.

2. Podávání. Pokračování: Ale já bych rád věděl, kolikrát jsou 3 krávy v 9 kravách obsaženy. — Proto ukazují a počítám: $1 \times$ po 3 kravách, $2 \times$ po 3 kravách, $3 \times$ po 3 kravách. — Ještě jednou budu ukazovati a počítejte všichni! Kolikrát jsou obsaženy 3 krávy v 9 kravách? (Odpověď násobná.) Týmž způsobem analyzujeme řady o 9 telátkách a dřívkách, o 9 dm. a cm., o 9 kg., dkg. a g. předem připravených.

3., 4. a 5. Spojování, shrnutí a užívání. Postup vedoucí od názoru k pojmu bude zde též jako u předchozím a vykoná se: upuštěním od názoru (3 stromy 9 stromech, 3 hnízda v 9 hnízdách, 3 keře v 9 keřích a p.), po té i od pojmenování a abstrakci pouhých čísel: $3 \text{ v } 9 = 3$ (ústní i písemní).

Závěrem řešiti jest tento úkol; Pán rozdal žebrákům 9 $\frac{1}{2}$ h. Každému dá po 3 $\frac{1}{2}$ h; kolik žebráků podělil?

Osnovu řešení představuji si takto:

a) Příklad v celku uvědomí se propovídaním učitele.

b) Ku otázkám rozebere a v celku obnoví: Kolik 2 h rozdal ten pán žebrákům? — Po kolika 2 h dal každému? — To vše je v příkladě dáno, a co máme vypočítati? (Kolik žebráků podělil.) — Kdo z vás dovede říci příklad celý? (Následují obnovy celku.)

c) Řeší se v mysli dítek samostatně: Každý z vás nyní v mysli počítá, kolik žebráků onen pán podělil, a kdo to vypočítá, slušně se přihlásí. — Když více dítek se hlásí a oznámí výpočet svůj, následuje

d) řešení společné: Přesvědčím se, kteří z vás dobře počítali: Kolikrát po 3 $\frac{1}{2}$ h je 9 $\frac{1}{2}$ h? — Kolikrát jsou obsaženy 3 $\frac{1}{2}$ h v 9 $\frac{1}{2}$ h. Když tedy onen pán rozdal 9 $\frac{1}{2}$ h, kolikrát po 3 $\frac{1}{2}$ h vydal? — Kolik žebráků mohl proto podělit? — Pozorujeme, že x, y dobře počítali.

Vývoj pravdy $\frac{1}{2}$ z 10 = 5.

(Učlenění totéž.)

Pojem o $\frac{1}{2}$ vpraven při počítání v oboru pěti a dvěma dělena již čísla sudá 4, 6, 8. Aby rozmanitost u vývoji rovnic větší byla, netřeba zde vycházeti od

figurin osoby a věci skutečně značící, ale možno počítí dělením peněz, ořechů, jablek, hrušek a p.; rovněž i dělením tužek, kamének a j. věcí.

1. Příprava. Předem o $\frac{1}{2}$ opakují a dělím rychle dvěma některá čísla předchozí. Pak dotknuv se cíle učebního, dítky ku vývoji dalšímu připravím:

Vyvolám 2 žáky před lavicí a drže v ruce 10 ořechů, táží se: Kolik žáků vyvolal jsem? — Čítej ořechy, jež v ruce držím! — Chci vyvolané 2 žáky desíti ořechy podělit tak, aby měl každý rovně mnoho; chci je podělit rovným dílem. Kterak je chci podělit? — Abych se nezmýlil, rozdávati budu po 1 ořechu

2. Podávání. Po té rozdělování po 1 ořechu koná se násobně za vhodné mluvy učitelovy až k úplnému rozdělení 10 ořechů. — Dále tážeme se: Kolik dílů udělal jsem z 10 ořechů? (Dva.) — Jaké to jsou díly? (Rovně veliké.) — Rozdělíme-li 10 ořechů ve 2 rovně veliké díly, kterak říkáme takovým dílům? (Poloviny.) — *A* drží $\frac{1}{2}$, *B* drží také $\frac{1}{2}$; kolik ořechů je v každé polovině? (5) Kolik ořechů je tedy $\frac{1}{2}$ z 10 ořechů?

Do prostřed rýhy početního prkna vložíme 10₂h. (Vykoná se za současného čítání.) Který z vás dovede těchto 10₂h tak rozdělit, aby po obou koncích rýhy bylo po jedné $\frac{1}{2}$? (Za pomoci učitele úloha se provede.) — Proč jsou to poloviny? (Jsou to díly 2 a rovně veliké.) — Kolik je tedy $\frac{1}{2}$ z 10₂h? — Podobným způsobem, a tudíž samočinně, určují dítky $\frac{1}{2}$ z nazírané délky o 10 dm. nebo 10 cm. (pomocí ostrého kuželíku, který nad bodem rozdělovacím postaví), z nazíraných řad o 10 kg., dkg. a g. a p.

3., 4. a 5. Spojování, shrnutí a užívání. Následují případy bez názoru a abstrakce pouhých $\frac{1}{2}$ z 10 = 5. Touž po osvojení a obnově písemné doložíme příkladem užitým. Na př. Strýc podělil svého synovce a neterě desíti „haléři. Když se rozdělili rovným dílem, kolik dostal každý z nich? — Postup řešení podobný onomu při měření: Příklad uvědomí se v celku, ku otázkám rozebere a v celku dítkami propoví, řeší se v myslích všech samostatně a po zjištění výsledků řadou otázek společně.

Z úkolů provedených zjevně, kterak snaženo tu popsanými již obrazy různých osob a věcí po vzbuzení zájmu a z něho vyplývající pozornosti; kterak vývoj kterékoli pravdy logicky učeně byl, aby od názoru ku pojmu povlovně se postupovalo; a kterak konečně vyvozené pravdy i písemně obnovily se četby.

Psaním vyvozených rovníc nacvičiti se má napísování vědomé, vyžadující, aby se značkami náležité představy se spojily; kromě toho i ruka napodobou vzoru učitelova, podaného na tabuli, dosíci má žádoucí zručnosti technické. A že i následujícím čtením příkladu opsaného osvojení pravdy početní podpora nová se podává, nelze popírati.

Možno ovšem namítnouti, že přechod ku pouhé abstrakci rychleji upravit lze. Ano, ale výhody, jež vypsaná metoda tu vhodnými odpověďmi ku otázkám jednotlivým, tu opět propovídaním mluvnických celků (obnovy příkladů užitých) skýtá učbě jazykové, u výsost oceniti se musí. Vždyť »není jazyk nahromaděnou kupou slov, která by paměti trpně byla přijímána a obnovována, ale jest živoucím organismem, který živě musí býti pojímán a může vzrůstati jen uvědomělým obnovováním. A v tom táji se nesnadnost u vyučování jazyku mateřskému, ježto vzdělávání jeho těsně souvisí se vzděláváním myšlenkového oboru vůbec.« (Praxe Krčková.)

Možno i namítnouti, že prostředky nazírací zjednodušiti třeba. Ale pak postrádáme tu podmínky potřebné ku vzbuzení zájmu osvojovacího a z něho vzrůstající pozornosti. A bez této trvalého osvojení nezjednáme!

Až osvojení obsáhlé řady rovnic pevně v paměti vštípeno bude, pak ovšem od názoru vnějšího více méně upustíme a pouhým myšlením číselné vztahy osob a věcí usuzovati budeme. Leč cíl ten vzdáleným, a nezbývá nám, po něm se snažícím, než uvažovati o druhé podmínce zdárného vyučování početního, totiž o nezbytném na stupni tom doučování.

(Pokračování.)

Několik slov o »umělecké výchově«.

Podává KAREL VRABEC.

(DOKONČENÍ.)

A máme po ruce ještě starší knihu o vychovatelství než od Jana Karla Škody: paedagogiku sepsanou od Vincence Eduarda Mildeho, professora na vídeňské universitě, potomního biskupa litoměřického; vyšla ve Vídni r. 1829 — tedy před 74 roky. Jako v jiných knihách potomních, tak i zde nazývá se *krasocit* citem *estetickým*, a autor rozepisuje se o jeho pěstování. Vzdělávati cit a mysl pro vnějšek, formu předmětů jest důležité, a to nejen pro lidi vyššího stavu, ale pro každého vůbec, byť i ne ve stejné míře. Pěstování citu estetického může se státi bohatým zdrojem mnohých radostí života, důležitým krokem od surové zvířeckosti k humanitě, ano obranou a podporovatelem mravnosti člověka. Člověk jemného vkusu nemusí býti ovšem již proto mravně dobrým a nemá též nikdy pravdu a dobro milovati jen pro formu, v jaké se jeví; ale každý vychovatel pozná důležitost výchovy citu estetického a bude se o ni starati. Výchova tohoto citu má své meze. Nikdy nesmí pro krásu chovanec zapomínati na *pravdu a mravnost*; úsudek jeho nemá býti nikdy podmíněn toliko *krásou* předmětu. Potom snadně vzniká ono plané a bezduché krasomilectví, jemuž Němci »Schöngesteister« říkají, a které se na *pravdu* dívá okem docela lhostejným, vrhajíce se v náručí krásy, a kde i docela mylné myšlenky docházejí obliby, jen jsou-li oděny rouchem estheticky krásným. Neméně nebezpečnou jest jednostranná esthetická výchova chovancova. Jestliže krasocit nabude převahy nad citem mravnosti, bude sice nemravný život ovládnán jakýmsi vkusem a vnější slušností, ale chovanec nikterak nebude mravně dobrým nebo snad lepším. Nemravnosti v estetickém rouchu jsou pro smyslného člověka mnohem nebezpečnější. Kdo hledí pouze na formu, nenajde zalíbení ve ctnosti, jestliže se mu objeví ve všedním, obnošeném šatě. Učelně pěstovaná esthetická výchova může se státi blahonosnou právě tak jako nebezpečnou, kdyby měla býti na úkor jiného a převládati.

Zvláště pečlivě jest dbáti na poměry a individualitu chovancovu. Ne všichni mají ve stejném stupni estheticky vychovávání býti; to by tvořilo příkrý, někdy až směšný kontrast s povoláním, zaměstnáním a stavem jednotlivců; ba, mnohý by se při tom cítil nešťastným a stal by se nezpůsobilým ku svému stavu nebo povolání!

O prostředcích jak pěstovati esthetickou výchovu, píše se dále: »Vnitřní smysl pro krásno netvoří se theoretickými systémy, ale skutečným nazíráním. Vychov-

vatel nechť odstraní vše, co by mohlo přirozený smysl pro krásno seslabiti nebo potlačiti. Pomalu zvyká si oko na vkusu prosté a protivné, a přirozené. často výborné nadání vezme za své. Kladně lze krasocit pěstovati tak, že se chovanci předvádějí nepozorovaně, promyšleně, u vhodném výběru knihy, které čte, soudruzi, s nimiž obcuje atd. a tak duch jeho přivyká kráse, jednoduchosti, harmonii a pod. tou měrou, že jest mu nesnesitelným vše, co se tomu protiví. Blaze tomu, kdo může a umí užiti u dospělejších děl krásných umění! Ale to není tak snadno a vždy možné; potom třeba čerpati z veliké výstavy krásna, dobra a vznešenosti — velikolepé přírody, která poklady své ukazuje králi jako žebráku. Příklad učitele a vychovatele všude a ve všem jest tu ovšem nemálo důležitý. Pěstování výchovy estetické úzce souvisí s veškerou ostatní výchovou. Musí se dít v kruzích vždy více a více rozšířených, neboť různé její stupně vyžadují jisté vyspělosti a zralosti duševní. Mohu smysl pro krásno v žáku *buditi* na jednoduchých předmětech v přírodě, ale nemohu jej *cvičiti* na mistrovských dílech uměleckých, ať již slovesných či výtvarných: dobré jest, jestliže chovanec má smysl pro krásno, ale může to přímo škoditi, když se *příliš brzy a u veliké míře* chce k tomu vésti předváděním všeho *velikého a nádherného*. Každému není *vysoký stupeň* této výchovy nejen přístupný, ale i nutný a doporučení hodn.

To jsou zajisté slova pravdivá a střizlivá a svědčí výmluvně o tom, že to, čemu se nyní říká »umělecká výchova«, nikterak není nějakým z brusu novým snažením, vyrostlým z dokonalé nynější moder školy, nebo nějakým nikdy nebývalým úkazem.

Přejeme ze srdce umělecké výchově, kter', rozumně pojata a prováděna, učiní člověka *mravným a dobrým*; umělecké výchově, která nebude na odpor tomu, aby dítky byly *mravné a nábožné*, jak přímo praví § 1. zákona říšského ze dne 14. května 1869 č. 62. ř. z., mluvě o účelu škol obecných vůbec. Obáváme se však, že učitel liberál a náboženské výchově nepřející neb dokonce nepřítel její bude v tak řečené umělecké výchově hledati prostředek všeho jiného, než toho, co by mělo býti účelem jakékoliv výchovy vůbec: *povznášení člověka k Bohu*.

Učiniti člověka rozervaným, blaseovaným — to je smutná práce. A zdá se nám, že takových lidí stále více a více přibývá, právě tak, čím více přibývá různých moderních »vymožeností« vedy a umění.

Jestliže »umělecká výchova«, o níž se nyní horečně píše a mluví, vnese do lidského srdce paprsek klidu, míru a spokojenosti, stane-li se bělostkvoucím andělem, jenž duši povznese nad ten prach pozemských svizelů k Bohu, jedinému zřidlu krása a pravdy, pak budiž nejvroucněji a nejpřímněji uvítána!

Učitel — strážce četby lidové.

Úvaha od FRANTIŠKA VALTRA.

Rádi se mnozí učitelé honosí, že jsou sloupy veřejného spolkového a společenského života. Vždyt — a není tomu tak dávno — hrozili v té věci přímou stávkou, když projednávala se otázka služného. A slyšeli jsme k tomu hrození posměšné glossy z učitelského tábora: »to to bude pěkně v Čechách vypadat,

až učitelé vypráhnou ze všech spolků, až vystoupí z ochotnických sdružení, hašičských jednot, literárních klubů, čtenářských besed a kroužků atd.»

Odpovídáme klidně: taková potopa, jako si mnozí z pánů učitelů tehdy mysleli, by to zajisté nebyla. Snad by byl český národ při tom mnohem zdravější, kdyby leckterý spolek třeba i s panem učitelem v čele úplně zašel. Máme těch spolků až Bůh brání a 90% je jich skoro — zbytečnými.

Leč nechme dlouhých introdukcí a přikročme k věci. Nadepsali-li jsme článek: »Učitel — strážce četby lidové«, máme na mysli apoštolský úkol učitele katolicky smýšlejícího, aby byl lidu, u prostřed něhož a s nímž žije, upřímným a spravedlivým rádcem, pokud se týče toho, co by mu čísti měl, a aby mu vysvětlil a na pravou míru uvedl, co četl.

A toho je — vzhledem k české historii, církvi a náboženství, svrchované třeba. A s tohoto stanoviska míníme článek tento napsati. Liberálních bojovníků je až příliš mnoho; každý pospíchá s mečem ostře nabroušeným jen aby rány zasazoval. Fráze, lež — vše je dobré, jen aby lid byl šálen a mámen.

Vizme, co je rozšířeno pomluv, falešných mínění a křivd o církvi, náboženství, kněžích a vynikajících katolících! Je jich na tisíce a tisíce. O dobách v dějinách českých nejdůležitějších, má lid mínění docela falešné a uplyne mnoho vody, než nastane v té věci náprava — alespoň částečně. Kde se to vše vzalo! Mnoho by se dalo o tom mluvit; jedna z nejdůležitějších a nejpodstatnějších příčin je *lidová četba*; knihy, které se lidu *půjčují*, *doporučují*, do lidových bibliotek kupují.

Náš lid rád čte, ovšem nikterak snad knihy vědecké, těm nerozumí; ale knihy zábavné, a z těch nejraději sahá po historických povídkách nebo románech; a tu lze z nejhlubšího přesvědčení říci, že ani nejliberálnější a církvi nepřátelský dějepis tolik neškodil, jako tak řečený »historický« román nebo »povídka« — ne snad naprosto každý, ale, bohužel, přemnohý. Neboť: v nižádném oboru písemnictví není tak mnoho špatného a tak málo dobrého zboží.

Význam četby za »historické« vydávaných románů a povídek nesmí býti nikterak podceňován ani vzhledem k minulosti a účinu, který vykonal, ani vzhledem k budoucnosti — co ještě vykoná. Řekněme si pravdu: dlouhá a dlouhá léta platilo za ryzí bernou minci, co »historický« román napsal. Ať dějepisné pravdě hrubě a křiklavě odporoval, ať ji předělával jak chtěl, ať živel romantický a příbějžený dovedl s troškou historie smísiti tak, že jedno od druhého nebylo lze rozeznati: přijímalo se vše za svatosvatou pravdu, jen když to bylo »vlastenecké«. A tak se stalo, že charakteristika nejdůležitějších dob a osob podávána zcela falešně a úmyslně, tendenčně falešně.

V našich lidových bibliotekách po léta byly a půjčovaly se knihy, které mlčky dosáhly aproby i jinak vroucích katolíků z přesvědčení; vždyť byly »vlastenecké«. Nedivme se tedy, že za dlouhá ta léta vykonaly knihy ty pořádný kus práce, že jsme nestačili a dosud nestačíme neblahý účín jejich zmírniti, ne-li zcela neškodným učiniti.

Pěkné, svůdné, namnoze i krásné podání formální, půvabné roucho povídky velice zde působilo; vždyť jsou lidé, kteří vydrží Herlošovy spisy čísti do dvou hodin do noci, a není divu. Baví to, napíná; vše běže za pravdu.

Učitel, jenž dle mínění našeho má býti mužem vzdělaným a soudcem nestanným, může a má ne snad ve formě vědeckých přednášek, ale u příležitosti

prostého rozhovoru ve svém styku s lidem ukázati k tomuto rozporu vážné pravdy s vymyšlenými, román a povídka kráslíci a šperkujiícími věcmi.

Zde jsme ovšem u různých lidských povah. Protiklerikálovi budou takové knihy a spisy nejmilejším spojencem. Žijeme v době, kdy každý, kdo chce býti »svobodomyslným«, »pokrokovým«, »organisovaným« atd. musí býti též protiklerikálním, a od takového ovšem nemůžeme čekati, aby byl »strážcem lidové četby« ve smyslu, jak si my to představujeme. A že je dnes v učitelstvu — alespoň na oko — takových »svobodomyslných« veliká většina, to jest jisto. Ti spíše dají lidu »protiklerikální« spisy do ruky. Vždyť by se mnohý octl na pranýři, kdyby se kdo o něm dověděl, že na př. odsoudil mínění, že Jesuité nebyli nejhoršími nepřáteli mučenika Jana Husa, již jen z toho důvodu, že za času Husova vůbec nebyli! Takové věci se lidu vyvracetí nesmí a nemají, jen aby se v něm živila zášť proti — klerikálům!

Kdyby jen na př. řádně a dle pravdy se lidu vysvětlilo, jak *reformace*, tak velebená a proti katolicismu vyvýšovaná, romány a povídkami hýčkaná, na celé čáře germanisovala!

Vezmeme-li některou mapu Čech, na které jsou naznačeny hranice obou národností, shledáme, že německé okresy k severu a západu až na malé odchylky se srovnávají s panskými statky, na kterých druhy luteránští pánové zaváděli totéž vyznání spolu s německou řečí. S luteránstvím nastalo německé jednání v úřadech, kostelích, školách, jména měst a vesnic přezděna jsou po německu. Za to však, co se toto rádo a ochotně umlčuje, hlásá se frázovitě do světa, že katolická církev užíváním cizí, mrtvé latiny odnárodňovala a odcizovala.

A právě náš český národ, pomyslí-li na to, kdo jej a českou vlast na pokraji propasti se nalézající zachránil, o výtce takové nemůže ani vážně mluvit. Jestliže při obřadech užívá se latiny, tedy na celém světě káže církev slovo Boží jazykem lidu srozumitelným. Řekněte jen lidu, jak misionáři, jdoucí do dalekých krajin mezi divoké kmeny, přebývající v pustinách, pralesích a na ostrovech, o jejichž existencích romanopisec, jenž na církev blátem stříká, ani tušení nemá: řekněte jen, jak tito nadšení hlasatelé evangelia vládnou dokonale jazykem oněch národů, mezi než se vydávají, opouštějíce pohodlný život uprostřed zemí blahobytem oplývajících. Vždyť právě misionáři prokázali vědě filologické nejznamenitější a v pravdě neocenitelné služby!

Jistý humorista, jak jsme jedenkrát četli, sestavil šprýmovný článek na ukázkou, jak naši moderní novináři píší pro lid. Bylo v tom sice něco přehnáno, ale velmi mnoho pravdy. To takový novinář, jehož článek hemží se hustě cizími slovy, mnohem více »odnárodňuje«, než kousek té latiny při obřadech. Ta latina v celých Čechách neudělala snad tolik zla, jako jedna německá nebo židovská škola, kam posílal své děti snad i mnohý veliký — protiklerikál před Haspodinem.

Řekněte dále lidu, že není pravda, co praví mnohé »historické« a »nehistorické« spisy? že kde vládl katolicismus, tam národ prý nebyl národem, nýbrž pokorným sluhou, ba i otrokem římského papeže. Řekněte pravdu: pokud český národ ostal věren své katolické víře, žil nejšťastnější své doby; o žádném otroctví k papeži římskému nebylo zde nic známo.

(Příště dále.)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Zákon o učitelských platech a o zemské dani z piva schválen! Při závěrce tohoto čísla dochází bezpečná zpráva, že zákon o učitelských platech byl J. V. císařem schválen. První zvěst přinesl večerní »Tagblatt« ze dne 23. ledna. Jak známo, má mít zákon ten platnost od 1. ledna r. 1903 a část, týkající se pětiletých zvýšení, od 1. ledna 1904. Těšíme se, že nyní, když po dlouhém snažení a úsilí konečně dosáhlo učitelstvo, čeho si přálo, nastane žádoucí uklidnění myslí a vášní, více plodné práce a méně neplodné a bouřlivé polemiky, která už po léta celý školní život ve všem všudy otravuje.

Spolek pro blaho epileptiků. V Praze ustavil se »Spolek pro blaho epileptiků«, jenž bude zřizovati výchovavací ústavy pro dívky padoucnici stížené a kolonie pro dospělé epileptiky. Zakládající člen složí jednou pro vždy 500 K, přispívající 2 K ročně. V čele podniku jest Jeho Milost kníže arcibiskup pražský, jemuž přináležejí schválení změn stanov a rozhodnutí o rozchodu spolku atd. Upozorňujeme ct. své čtenáře na nový lidumilný spolek tento, aby proň v kruzích, kde mají vliv, vzbuzovali zájem a získali mu příznivce, členy a dobrodince.

»Učitelské Noviny« se diví, že »klerikální orgán (»Katol. L.«) »nezakročil, aby ve mnohých výkladních skříních pražských nebyly vyvěšovány před oči mládeže necudné pohlednice a pod. předměty, které předčasně nízké pudy mládeže přímo vyvolávají a podpalují.« — Kdo »Katol. L.« čte, ví dobře, že neustále k tomuto zlu ukazují a za jeho odstranění žádají. Snad by se to spíše podařilo, kdyby o to zakročila učitelská organizace; nyní po vymožení platů nebude snad již chtít složití ruce v klín!

Sbírky na »potřebné«. Den dušiček. V kostele po kázání. V rukou kazatele archy popsaného papíru. — »Pomodelme se za nebožtíka N. N., jeho manželku a to celé přátelstvo!« A teď to jde chvatně dále. Půl hodiny i více — odřikávání spousty jmen, Pak řemeslné odřikávání tří Otčenášů — a pak 50. 60 K i více v kapse — farářově. Kolik asi stojí »modlení« jen lidu českého v Čechách a na Moravě v den dušiček? — Kolik za celý rok? — Na tisíce. Den dušiček — toť den veliké všeobecné sbírky

v kostelích, většinou těch širokých vrstev lidu, z nichž nejčastěji vycházejí stesky na neblahé poměry hmotné. Na koho? — Na ty, již po stech a tisících upisují na smazání viny svého soudruha a nemají, o koho by se starali, jen o to své »já«. Zamýšlím se nad tou neuvědomelostí lidu. Náš přední podnik národní, »Ú. M. Š.«, zápasíc s deficitem, volá po darech. Sta českých obcí jest k volání tomu hluch, kdežto na »modlení« jdou tisíce mnohé, jimiž by »Ú. M. Š.« měla potřebný příjem roční zabezpečený nejméně z třetiny. Tyhle řádky uveřejnil »Č. Uč.« Otiskujeme ukázkou tu bez poznamének, mluví až příliš sama. Čtenář zajisté že se pozastaví nad tonem, jakýmž se tu píše o »obětivostech nižšího kléru v neblahých záležitostech záložny Svatováclavské a uzná dojemnou přímo péči o Ústř. Mat. školskou. Jak se dovidáme, miní pání z učitelstva, jimž Ústř. Matice tak na srdci leží, pro první rok celý aktivitní přídavek nově upraveného služného věnovati »Ústřední Matici«. Ujišťujeme pány učitele, že by nikdo z nich své místo s kaplanem nevyměnil, kdyby jen měl dost malý pojem o těch slastech a radostech kaplanských.

»Učitelské Noviny« píší: »Ještě toho nemají dost. V haličském sněmu vyslovil se letos přemýšlský biskup J. Pelczar mimo jiné pro to, že by bylo žádoucí, aby výroční den volby papeže byl feriálním, a aby ve všech školách byl oslavován službami Božími, aby tak mládež učila se záhy ctít a milovati otce křesťanstva; dále, aby všichni katoličtí učitelé a učitelky účastnili se s mládeží všech pobožností a výkonů náboženských, aby mládež čtyřikrát do roka chodila ke zpovědi, aby za vyučování kostelnímu zpěvu dostávali učitelé odměnu a pod.« Souhlasíme úplně s biskupem Pelczarem a co se dotýká odměny za vyučování kostelnímu zpěvu — to myslíme, by podepsal každý učitel, který zpěvu vyučovati umí. Či snad již má učitelstvo těch remunerací tolik, že nadpis »Ještě toho nemají dost« vztahuje se k »odměnám?« Takovým výkladem by si »Uč. Nov.« zajisté rozlily ocet, bez toho nemají těch sympatií v učitelstvu nadbytek. Či toho *prázdná* ještě nemají dost, že by feriální den výroční volby papežovy již nesnesli? Velice pochybujeme!

Mimo »dobře« a »dostatečně« ještě »uspokojivě«. Oběžník okr. školních rad vybízí správy škol na základě vyzvání c. k. zemské školní rady o vyjádření, nebylo-li

by záhodno vsunouti mezi »dobře« a »dostatečně« ještě známku »uspokojivě«, tak že by místo pěti stupňů nynější klasifikace nastalo šest stupňů. Jaký význam měla by mít tato veledůležitá »oprava«, ovšem těžko je chápati. Nejspíše ten, aby té šesté — poslední známky — nížádnému žákovi se nedostalo, a tak aby postoupili v každé třídě všichni nebo skoro všichni, neboť, kdo by potom dal hodně »šestek«, napsal by sám sobě smutnou kvalifikaci. Nynějších pět známek úplně dostačí, a mělo-li by se již opravovati, bylo by to na místě v jiných směrech. Tak na př. nynější čtvrtletní školní zprávy se svými jedničkami až pětkami již sevesnědly, a bylo by radno pomýšleti na jinou jejich formu i text; klasifikace zé zpěvu a tělocviku mohla by zcela dobře býti vynechána a rozdávání zpráv žákům první třídy již v prvním čtvrtletí nemá docela žádného významu. Den, kdy se zprávy rozdávají, měl by býti dnem slavnostním a feriálním, žáci měli by se účastniti Služeb Božích a vážný význam dne jevil by se docela jinak nežli nyní, kde se zprávy školní rozdávají namnoze po řemeslníku, jako úkradkem »aby tím vyučování netrpělo a nebylo zkracováno.«

Klasobraní z »Č. Uč.« »Na učitele zraky všech jsou obráceny, každý jeho krok střehouce. Na něho zvláště platí slova, že »není totéž, činí-li dva totéž«. Co na př. od velebníčka přijme se jako žert, to od tebe je smlostí, někdy i urážkou na cti. Kdybys v některé výroční dny neobjevil se v kostele, máš disciplinárku na krku; z místních kněží přijde jen ten, který obřad koná.« Dnes lze říci pravý opak, milý »Č. Uč.«! Na *velebničky* jsou zraky všech obráceny, a právě na ně platí známé přísloví »Si duo faciunt idem« atd. Co od pana učitele se přijme, to by se roztahovalo, vysloveno jsouc od »velebnička«, po všech socialistických, liberálních a »pokrokově« učitelských listech do nekonečna. Měli i *jednolivi* učitelé — a dosti často — své smutné aféry a kolise s trestním soudem, ale nikdy nenastala proti veškerému učitelstvu tak bohoupustá štvánice, jako proti všemu kněžstvu pro jediného příslušníka jeho stavu, bývalého prof. Drozda. A tu zajímavou ukázkou jest, že největší randál dělali právě ti, kteří ve Svatováclavské záložně nikterak angažováni nebyli, ani jako členové, ani jako vkladatelé. Přišlo-li »z místních kněží jen — ten, který obřad koná« do kostela, tu každý by měl vědět, že je

třeba vždy jednoho duchovního doma, aby úřadoval, či »měl službu«, jak se říká. Přijdou pro něho, aby šel zaopatřit, přicházejí lidé pro úřední listiny a doklady, snoubenci, pohřebníci atd. atd. a jak dnes lidé jsou, tuze by si »ulehčovali«, kdyby na pana pátera musili čekat. A je-li i některý jiný doma, pak bývá v kostele, jindy když je doma pan učitel i s dětmi. — »Dostávám z různých stran ukázkové sešity, odebirám rozmanité publikace pro sebe i rodinu, jsem sběratelem periodických děl, knihovníkem v Besedě, Čtenářském spolku, ale při žádné příležitosti si neporovnám, že v takových případech dopisují *klerikálové jen a jen knihupectví Cyrillomethodějskému*«. Zde vyslovil pisatel naše *pium desiderium*, a jak vidět, je o činnosti »klerikálů« v této příčině velmi slabě informován. Právě mezi klerikály je až příliš veliké procento těch, kteří přímo a hojně veškeré katolictví nepřátelské podniky podporují. O tom mohlo by vyprávěti nejen cyrilomethodějské knihupectví, ale i — a ještě více — knihtiškárna družstva Vlast a jeho papírnický závod. Tento odkázán jest po většinu na objednávky z venkova; i jinak rozhodní pražští »klerikálové« opatřují si zboží toho druhu u firem, které pro »klerikály« jakživy ani prstem nehnuly; publikace, které jsou podniky »klerikálů«, dávají se tisknouti mnohdy tam, kde se tisknou protikatolické brožury, romány a pomflety. Slova »Č. Uč.« o podporování hesla »Svůj k svému« měli by si tedy i klerikálové vzít k srdci. — »Jak každému známo, bývají starší naši kolegové (obyčejně správcové škol) varhaníky v kostelích a zastávají zároveň všechny funkce s tím spojené. Již často bylo o tom psáno, že toto vedlejší zaměstnání mnoho cti stavu učitelskému nikdy neudělalo a přece jen učitelstvo zuby nehty drží se tohoto ponižujícího kostelníčení, jež nějaký ten groš mu vynese. Omluvou jedinou dosud je, že hmotné naše poměry jsou nesnesitelné a každý vydělaný halír velice potřebný. Bude ale lépe, uskuteční-li se časem naše žádoucí úprava platů? Pochybují. Starší přísluhovači farářů budou hrát v kostele a zpívat o pohřebch vesele dále.« — Nešťastná práce učitele v kostele! Ta mu odjakživa byla jen k necti; inu ovšem! kostel, farář a učitel — to jsou strašlivé »klerikální věci«. Proti »starým přísluhovačům farářů« jsou ti obecní písaři či »mladí přísluhovači« pánů představených, a ti různí »přísluhovači« pře-

různých obecních autorit a veličin ničím. Jsme žádostivi, bude-li lépe nyní, kdy již se stala skutkem ta »žádoucí úprava« platů, nechají-li páni učitelé všech svých vedlejších výdělků; »přisluhování« v obecních úřadech, pokudovaci večerní školy, houslí ve škole a doma, piana (to je něco, varhany — to už dávno není »královský«, nýbrž — ó hrůza! docela »klerikální« nástroj) a jiných a jiných »přisluhování«. Podle všeho se zdá, že rozhodně *ne*, neboť, jak v hovorově »Č. Uč.« čteme, »jsou mnozí pp. učitelé již prvý den po přijetí zákona o pivní přirážce tak nepatrní, že veřejně se chlubí, kolik příjmů budou mít, počítajíce v to i snad vedlejší příjmy své, aby »stoupili v ceně«. Jak nebezpečné a neprozíravé jest jednání to, mohou učitelé brzy ve veřejnosti velmi trpce zakusiti.«

Umělecká výchova. Výstava pro uměleckou výchovu pořádána bude od 26. července do 16. srpna na Horách Kutných. Výstavní výbor bude vydávati do té doby měsíčník informační a reklamní »Za uměleckou výchovu«; prvé číslo vyjde 15. února. Předplatné 2 K. — Pražské učitelstvo zvolilo zvláštní komisi pro uměleckou výchovu; má tři sekce: pro umění výtvarné, slovesné a hudební. Výchovu tu staví sekce na půdu svéráznosti národní a snaží se, by české dítě odchováváno bylo českým duchem a emancipováno od věčného němectví, jímž je veškeré naše školství prosáklé. Neopomeneme věci té věnovati náležitou pozornost.

Školní polévkové ústavy. Skoro po celých Čechách, jak patrně z dopisů do veřejných listů, zakládají se s nebyvalou horlivostí školní polévkové ústavy, mající za účel poskytovat mládeži v poledne teplou stravu — alespoň polévku. Snaha ta zajistě je ušlechtilá a lidumilná a zasluhuje nejúčinnější podpory se strany majetnějších. Zájem věci samé však vyžaduje, abychom v té věci byli upřímnými a otevřeně a přímo si řekli, kdy polévkové ústavy jsou skutečným dobrodiním a kdy jím být přestávají. Jestliže při stravování dítek běže se v první řadě zřetel k sirotkům, opuštěným, skutečně bídným a chudým a tito dostávají potravu vždy, když se vaří, tak že na tuto podporu spoléhati mohou, pak je to skutečným dobrodiním. Je-li však výběr dítek ledabylý, nepečlivý, nebo prohlásí-li se zásada, aby se dávalo všem nebo skoro všem (na malých školách) pak ústav ten dobrodiním být přestává a může mít na svědomí, že vypěstuje

mnoho lehkomyšlných lidí. Tady škodí přílišné citlivůstkářství a přemrštěná humanita. Od jakživa chodily přespolní děti do škol dosti vzdálených, kdež bývaly přes poledne a nosily si chléb neb něco ještě k němu, alespoň ty majetnější; stali se z nich doctři, radové, faráři, děkani, professoři, proslulí mužové — nic jim neublížilo, že jedli teplou stravu, až když přišli ze školy. Lidumilné ústavy ty tedy mají svou cenu, a to velikou, jedná-li se o děti chudé a potřebné. Škola jest ovšem nejprůhodnější místo, kde se dětem polední ta strava poskytuje, *ale zakládati ústavy ty a starati se o jejich vydržování* má být úkolem a péčí *všech stavů* a ne jediné a výhradně *stavu učitelského*, jak se to mnohde vykládá a jak se tomu rozumí. Aby se učitelstvo humaních snah těch účastnilo, není ovšem přílišný, ale docela spravedlivý požadavek, aby se však veškeré obstarávání těchto ústavů vkládalo na bedra učitelů a vařiti považovalo za povinnost manželek řídících a správců škol, to je požadavek veliký. Kdo zná byty správců škol a kuchyňky při nich, uzná, že nestačí na úkol ten, nehledě ani k námaze, práci a zodpovědnosti s ním spojené.

Ředitelství c. k. ústavu ku vzděl. učitelů v Hradci Králové přijímá náležitými doklady opatřené žádosti za připuštění ke zkoušce dospělosti učitelské nejdéle do dne 1. března 1903. C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové opatřené náležitými doklady do dne 1. dubna t. r. Žádosti za dispens podány buďtež nejdéle do dne 1. března 1903. Přihlášky ke zkouškám ze ženských ručních prací dodány buďtež témuž ředitelství do dne 1. května 1903.

Ubohá Halič. Z Haliče zaletí k nám ob čas Jobovy zprávy. Tato země alkoholu, židů a stanczyků má 987 obcí, v nichž není žádných škol; na haličských obecních školách působí 1113 učitelů vůbec nezkoušených a 285908 dítek škole povinných vyrůstá beze všeho vyučování. Kdyby Halič byla zemí klerikálů, to byste viděli poprask a slyšeli rámus; ale že je to vlast košeráků a rabínů, tak platí: »Buďte jen všichni tiši ...«

Úlohy písemné. V každé škole jsou uloženy sešity slohové, početní, do kterých se píší úlohy něsičně, dále sešity krasopisné a kreslicí. O těch dvou prvních. Učitel opravuje chyby obyčejně červeným inkoustem

dělaje znamínka: tečky, čárky vodorovně, svisle, vlnité kříže, klíny, kroužky, obloučky, a pod. Z opravování 30—50 úloh jdou na člověka mráčky, tomu přisvědčí každý učitel. Na to rozdává sešity zpět žákům. Tito dychtivě otvírají sešity, listy přebírají a nyní vidí pokrvácený papír. Myslí si asi: Kdybych to tak já udělal černě! Nastává oprava. Opravují se chyby na tabuli společně a správně psaná slova žáci zapisují za čáru vedle úlohy. Jaký dojem zůstane v dítěti z této procedury? Takový, jako když vidí pokrvácenou řeznickou zástěru, zmačká se a zahodí. Takový osud mívají sešity o prázninách. Na jisto řekneme, že estetický cit, krásochuf takto se nevzbuzuje při žácích. Není to praktické a děti spíše naučí se kaziti

a teprve z kazů napravovatí práci. A tím se špatně připravují děti pro praktický život, vždyť při každém řemesle, průmyslu vidíme snahu podati čistou, a řádnou práci a ne porýsovanou různými čarami. — Lépe by bylo, kdyby děti samostatně vypracovanou úlohu v denníku opravily, načež do čistého sešitu načisto napsaly docela bez chyby. To těšiti bude i toho nejhoršího škralaba. Nebudou to sešity pro parádu. Však prádlena nevyvěšuje prádlo z rozmazanou špínou na provaz, nýbrž běloskvoucí prádlo žehlené skládá nejen k chloubě ale především k užitku. — I pravdivější obraz dítěte bylo by lze znáti z takto psaných úloh. Ostatně i denníky žactva jsou každé chvíli připraveny pro inspekci.

Učitel — strážce četby lidové.

Úvaha od FRANTIŠKA VALTRA.

(Pokračování.)

Ovšem, mnohem zdárnější byla by *činnost preventivní*; brániti, aby se do lidových bibliotek nedostaly spisy, které lid kazí. A byly doby, že učitelé i kněží měli v té příčině veliký vliv, jen že, jak už se řeklo, pro samé vlastenectví se přehlédly stránky jiné, neméně důležité. Stránka vlastenecká byla první, vše ostatní bylo vedlejší. A když se bibliotéky lidové naplnily díly takovými, nesnadno bylo je potom vymýtit.

Stalo se, tuším, na jednom jen místě v Čechách, že katecheta jakýs byl zvolen knihovníkem »Čtenářské besedy«, a reviduje dosti bohatou knihovnu, podívil se, jaké v ní jsou otravné škváry. I jal se vykonávati důkladnou očistu a odstranil některé, alespoň nejhorší: to jste měli slyšeti rámus v Israeli! Od místního plátku ke krajinskému, od krajinského až k největšímu v Praze byl hned pranyřován jako Koniáš, jako biskup Zbyněk »Abeceda«. V té příčině katolíci velmi mnoho prospali, dovolili nadělat všude Augiášových chlívů a sami, nevědomky, většinou jen z »vlasteneckého nadšení« k tomu pomáhali.

Jest ještě dosti míst, kde se učitel stýká s lidem, aby mu byl rádcem, učitelem, přítelem. Tam lze, co se týče zlých účinků takové četby, ledacos napravit.

Slovanská mythologie, jak dosti známo, je i pro vědce něco záhadného: víme o ní pramálo; ale to nevadí mnohým knihám, aby slovanskou mythologií, pohanské rodinné a obecní zřízení, mravnost, poesii atd. neličily jako něco luzně a ideálně krásného, tak že pokřesťení lidu a zavedení katolicťví vyhlíží jako zmaření krásného háje a proměnění jeho ve skladiště rumu. S takovým líčením potkáváme se velmi zhusta; na jednom místě jsme četli, že »křesťanství se hodilo pro vyžilý a obrodu potřebný jih a východ, ne však pro čerstvé, zdravé národy.« Kdo ví, jak nesmírný účín mělo křesťanství v mravním obrození jednotlivého člověka, národa a lidstva, snadně na frázovitou lež tuto odpoví.

Jest mnoho lidových čtenářů, kteří vsáli z knihy do sebe názor, »že církev byla vždy a všude nepřitelem a utiskovatelem svobodné a volné myšlenky, telkou tmy, odpůrcem věd a umění.«

Věru, nesnadno ubrániti se ironickému úsměchu!

Kdo zrušil otroctví, kdo otroky vykupoval, nemohl býti utiskovatelem svobody, leda svobody otrokářů. Vizme naše chrámy! Ty jsou pravá musea krásných prací výtvarných, ať již malířských nebo sochařských, a tam, kde církev byla záštitou a mecenášem krásných umění, nelze mluvit o šíření tmy a nepřátelství k vědám a uměním. Byliť papežové, kteří tak milovali starožitnosti, vzácné rukopisy, knihy a výtvary umělecké, že věnovali na ně nesmírné sumy, jako na př. Lev X. a kdo chce viděti to nepřátelství ku svobodě a volnosti, vědám a umění, ať se jde podívat do rozsáhlých bibliotek a sbírek vatikánských, jež veškerému obecnstvu bez rozdílu národnosti, vyznání a politického smýšlení jsou otevřeny. A také učenci, filosofové, sochaři, malíři, historikové, přírodopysci atd. všech národů spěchají do Říma a vždy tam spěchati budou.

Věc má jiný háček. Vizme a stopujme, jaký život vedli nejkřtější nepřátelé církve, nabudme o tom poučení; stopujme, co bylo příčinou a pohnutkou jich odpadlivosti a nepřátelství k církvi a dospějeme ku zcela jiným poznáním, než jaká nám s prohnanou rafinovaností psané knihy podávají.

Tak na př. anglický král Jindřich VIII. také tvrdil, že církev katolická je »nepřítelkou svobody a volnosti«, poněvadž si tu *svobodu* a tu *volnost* definoval podle svých choutek a vášní. Ale církev spíše dopustila, aby se celá říše od ní odtrhla, než aby oťrásla nedotknutelností stavu manželského. Takové »svobody« byla církev ovšem — a je dosud — zásadním nepřítelem.

Velikou úlohu hrají v tak řečených »historických« povídkách a románech *kláštery*.

K jejich kulturnímu významu se nehledí; zamlčuje se, že byly prvními středisky vědy a umění, prvními universitami, že odtud proudila vzdělanost do celé země, a co byly v oboru charity, to vše je ničím. Klášterům přísluší zásluha, že se nás dochovaly slavné literární plody, které mniši obětavě a krásně opisovali. Nic nevadí! Proto přece se mniši skoro pořád líčí jako *leniví*, kteří nic nedělali, než jen svému tělu, jídlu a pití hověli; v klášterích líčí se i osoby vymyšlených šlechtických rodů, které by stály v cestě jiným ve příčině dědictví, a proto byly zavřeny do kláštera; — vůbec, podle mnohých povídek jsou tu kláštery z veliké části jen proto, aby do nich byl zavřen, kdo jinému je nepohodlný — ať už proto, že má dědit, nebo že se chce dle své vůle provdat, nebo pro něco jiného; nic není tak snadného, jako někoho zavřít do kláštera. Dle takových »spisů« úpí tam členové šlechtických rodů, *kteří nikdy nebyli*, a to buď pro svou »svobodomyšlnost« nebo pro ono »dědictví«. Není jednoho kláštera ve světle »*historické*« povídky nebo »románu«, aby se zde nebyly našly umučené, zazděné oběti v tajných, hrůzných sklepeních, strašlivé podzemní žaláře, aby zde nebyli pověstní šílenci, kteří jsou na věky ve tmách zavřeni, aby neprozradili hrozná klášterní tajemství. Ovšem nechybí i kostry mrtvol — a to, nota bene, *dětských*, je-li klášter ženský.

Klášter v takových literárních plodech namnoze bývá líčen jen z této stránky, a mnoho ještě mohli bychom přidati, jak jsme se sami dočetli. Co mají lidé o klášterích soudit, jestliže se o nich z jiné stránky nikdy nedovědí? Pak se divme, odkud tolik předsudků, tolik falešných představ, tolik nepřátel a jízlivosti! A k tomu sluší dodati, že knihy ty líčí kláštery, které jak živý nebyly; buď uvádějí pouze začáteční písmena nebo vymyšlená jména, uváděna pouze krajina, kde takový

klášter prý byl; — kde snad uvedeno jméno pravé, rádi bychom viděli, co by takový románopisec učinil, kdyby měl podati důkaz pravdy o tom, co o klášteře byl napsal!

Kdyby vše mělo jíti tak, jako se děje na př. před řádným soudem, podá-li kdo žalobu, tuť by — s odpuštěním! mnozí románopisci byli velmi ubozí a leželi by na břiše. Nezbyvalo by jim nic jiného, než sedět, platit, nebo napsat zkroušené odvolání, že neminili ublížit, že není pravda, co napsali, atd. atd.

Kdyby církev katolická, kláštery atd. měly podávati žaloby a prohlášení, když o nich románopisec něco napíše, nevíme, jestli by k tomu všechny soudy se svým úřednictvem stačily.

Proto je třeba, aby lidé dobré vůle uváděli tyto výstřelky zlomyslnosti nebo hlouposti sami na pravou míru; to učiní též inteligentní katolický učitel.

(Pokračování.)

Úvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřetelem ku appercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRYNYCH.

(Pokračování.)

Doučování

podle obsahu rozděleno výše; ale za nejdůležitější pokládáme doučování obsahem souběžné ku rozkladům čísel a z nich plynoucích pravd početních. — Nestačí ty ony rovnice geneticky vyvoditi a uvědomiti, ale státi jest důsledně po tom, aby nazírané vztahy číselné dokonale dítkami osvojily se měrou tou, aby i bez názoru podle potřeby představy o součtech, rozdílech, součinech a podílech se vybavovaly, kdykoli na vědomí vstoupí představy s nimi v řadě sdružené. Pokládáme totiž rovnice jednotlivé za psychologické řady trojčlenné, při kterých 2 členy jsou dány a třetí člen hlavní má se vybavit. Úkol to veliký!

Podle způsobu možno doučování to rozdělití blíže, jak následuje: a) Za současného řízení učitelova vzniká doučování přímé oproti nepřímému, majícímu platnost v $\frac{1}{2}$ hodině, kdy učitelé řídí jest vyučování v oddělení vyšším;

b) užitím názoru anebo bez něho je doučování názorem anebo bez názoru;

c) užitím čísel pojmenovaných anebo pouhých je doučování o číslech pojmenovaných nebo pouhých;

d) užitím číslic anebo bez nich je doučování písemné anebo ústní. Dle Dr. Kehra děje se toto pouhými představami, při čemž nepomýšlí se na znaménka nebo číslice, při onom přistupují ku představám i známky čísel, t. číslice. A pokládá-li týž autor metonymický název »počítání z hlavy« za lichý a neslušný, usuzuje methodik A. Böhm týž termín za nejprůpustnější. Se stanoviska praktického sporům o pouhé termíny nepřikládáme významu žádného a přidržujeme se názvů výše označených, zvykem ustálených.

K těmto uvedeným již dělidlům, totiž řízení učitelově, názoru, pojmenování a číslicím, připojití jest klad anebo zápor známosti výkonův, jimiž výpočet hledáme a postup učebný.

e) Jsou-li výkony, jimiž příklad řešíme, dány, doučujeme prostě, je-li třeba týtéž z daných poměrů usouditi, je to doučování užitě.

ť) Postup u doučování představuji si upravený geneticky, když z určité skupiny anebo řady a určitým pořádkem hledíme opět, avšak kratěji vyvoditi všechny pravdy, jež před tím toliko povlovně a za nazírání na různé věci vyvíjeny byly; za příklad ze skupiny $\begin{smallmatrix} + & + \\ + & + \end{smallmatrix}$ rovnice $4 = 3 + 1$, $3 + 1 = 4$, $4 = 1 + 3$, $1 + 3 = 4$, $4 - 1 = 3$, $4 - 3 = 1$, $4 = 1 \times 3 + 1$, $1 \times 3 + 1 = 4$, 3 ve $4 = 1$ (1). — Oproti tomu opakuji postupem logickým, když určité číslo a v určitém oboru přidávám, ubírám, když jím anebo je násobím, měřím nebo dělím; za příklad číslo (anebo číslem) 2 v oboru osmi: $2 + 2$, $4 + 2$, $6 + 2 = 8 - 2$, $6 - 2$, $4 - 2$, $2 - 2 = 1 + 2$, $3 + 2$, $5 + 2 = 7 - 2$, $5 - 2$, $3 - 2 = 1 \times 2$, 2×2 , 3×2 , $4 \times 2 = 2$ ve 2, ve 4, v 6, v 8 — 2×1 , 2×2 , 2×3 , $2 \times 4 = 1/2$ ze 2, ze 4, ze 6, z 8: v řadě posloupné, zpětné mimo pořádek.

Rozdělení předchozí naznačíme povšechně:

Doučování

a) podle řízení učitelova: přímé a nepřímé;	b) podle názoru: názorem vnějším a vnitřním;	c) podle pojmenování čísel: o číslech pojmenovaných a pouhých;	d) podle užití čísl: ústní a písemné;	e) podle známosti výkonů u řešení příkladů: prosté a užitě;	f) podle postupu: genetické a logické.
---	--	--	---------------------------------------	---	--

V uvážení, že tak zvaným případům při vývoji rovnic zřetel nejbědlivější věnován, doučování o číslech pojmenovaných samo o sobě vyloučíme. Ovšem při řešení příkladů užitých jako případ jednotlivý častěji se nám vyskytne. Jinak z načrtnutého rozdělení souběžného zjevno

1. že způsoby doučování, uvedené pod tímže dělidlím, jakožto pojmy souřadně navzájem se vylučují: doučování přímé nemůže býti současně doučováním nepřímým, doučování prosté, pokud trvá, vylučuje užitě, genetické opět logické a p.;

2. oproti tomu však ony způsoby, uvedené pod různými dělidy, jakožto členy dělení souběžných, v určitou jednotu sloučiti se dají, navzájem se nevylučují přímé doučování o názoru vnějším současně může se konati o číslech pojmenovaných nebo pouhých, ústně i písemně, prostě nebo užitě, postupem genetickým anebo logickým.

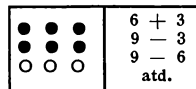
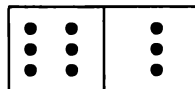
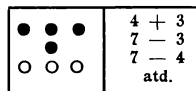
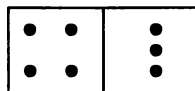
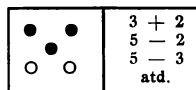
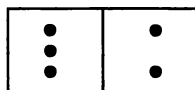
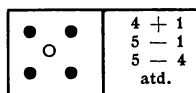
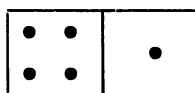
Slučování to — dle povahy dělení souběžného — trvá co nejvolnějším každý člen jednoho rozdělení spojití možno s každým členem kteréhokoliv rozdělení dalšího.

Avšak se stanoviska praktického navrhuje sloučení následující:

1. Nakreslíme-li 4 kroužky barevnými křídami tak, že v levo budou 2 modré a v pravo 2 žluté, tu celek nazíraný určuje součet a součin v příkladech $2 + 2 = 4$, $2 \times 2 = 4$ a různě zbarvené části jeho zjišťují opět rozdíl a podíl v rovnicích $4 - 2 = 2$, $1/2$ ze 4 = 2, usnadňující zároveň doplňování čísla a měření jeho ve příkladech: $4 = 2 + 2$, 2 ve $4 = 2$. Ve skupiny podobné, dvoj i více barevné kresliti mohou se čtverce, trojúhelníky, kroužky a j. tvary měřické, stoly, židlice, sudy a j. předměty skutečné. — Upravíme tedy skupiny číselné účelně tak, aby názor na celek vybavoval představy o součtu a součinu, názor pak na různě zbarvené části by reprodukoval představy o podílu a rozdílu, a doučovati budeme přímo, prostě, názorem, čísly pouhými, ústně a postupem genetickým. Způsob ten krátce označíme znaky hlavními

přímé doučování prosté, postupem genetickým, za tvoření a rozboru skupin účelně upravených. — Zájem ku opakování bude tu bez odporu větším oproti onomu, který upoutati se má ku pouhé řadě kuliček, dřevěk, čárek a p. prostředků učebních, vybavování čísel snadnějším a trvalé osvojení možnějším. Tu v modrou a žlutou, jindy v červenou a zelenou část celky dělíme, a proto i účel vedlejší zřítí jest v rozboru těchto skupin, totiž pěstování smyslu pro barvy.

Při uvažování podobném sama sebou naskytá se oprávněná výtka, proč i v užívaných početnicích rozborů čísel podobně upraveny nejsou. Či zvýšila by se nepoměrně jich cena? Porovnejme jen co do účelnosti znázornění rozborů číselných v početnici s oným výše vypsáným

A podobně.

Kterak si doučování to představuji, ozřejmiž tento příklad

Počátkem určité $\frac{1}{2}$ hodiny opakovati chci rozbořem skupiny $\bullet \bullet \bullet \bullet$ postupem genetickým.

Tutéž předem na př. modře a žlutě nakreslím a po té táži se: Kolik kroužků nakreslil jsem? — Dokaž čítáním, že jich je osm! — Kolik jich je modrých? — Kolik žlutých? — Které číslo značí tento obrazec? — Podle obrazu čísla osm budeme opakovati:

Poznááme, že $8 = 4 +$ (Při tom celek i části na tabuli ukazují.) Naopak, kolik je $4 + 4$? — Pokračováním vyvodíme další příklady $8 - 4 = 4$, $8 = 2 \times 4$, $2 \times 4 = 8$, $4 \vee 8 = 2$, $\frac{1}{2} \text{ z } 8 = 4$. (Odpovědi buďtež násobné.)

Skupiny podobné jsou tu jakoby článkem čítacím z oboru početního, který plně osvojit se musí. Proto vyvodiv příklady vytčené, vyvolávám jednotlivce, kteří ku daným otázkám obnoví rovnice předchozí v určitém pořádku i mimo něho v celku. Projevené uznání povzbuzuje i méně čilé a opakování to daří se uspokojivě. Poznamenati třeba, že obnovy celkové konají se již bez názoru, pouhou pamětí.

(Pokračování.)

Nervosa ve škole.

Píše BEN. BOŽEK.

Stalo se jaksi heslem hned na počátku mladého našeho století, že ono bude stoletím výchovy, stoletím dítěte. Je to možné. Všechno tomu nasvědčuje. Dnes kde kdo, ať povolaný nebo nepovolaný, všímá si školské výchovy; i listy, jejichž sloupce před lety plnily se jen politickými záležitostmi, ochotně dnes poprávají místo článkům týkajícím se výchovy dítěte a školního vyučování, tedy věci, nad níž před málo lety byl by každý pokrčil rameny, nebo by ji byl odbyl útrpným úsměvem — tak považovalo se to za malicherné. Je to jakýsi druh manie, mody, že století naše bude nejspíše eminentně stoletím paedagogů.

Je to přirozené. Není už o čem psát, a o čem se píše. nebaví; politických článků už dnes málo kdo čte, politice pomalu se každý vyhne, koho právě neživí, národohospodářské články bouří jen žluč a u čtenářů budí hrozné lamento, umění a vědy náležejí jen odborníkům, nadšencům a idealistům, to také už málo kdo by četl; došlo tedy na dítě. Výchova, ano to je ještě pole, na kterém možno pracovati, protože dosud veliká část jeho jednak ležela úhorem a je ještě dosti široké, aby každý svým pluhem mohl se po něm rozjet.

A je tu věcí tolik, jež potřebují objasnění, rad, oprav, že snad celé dvacáté století nestačí, aby všechno se napsalo, čeho potřebí je k výchově dítěte, té tajuplné bytosti, a bude tu různých receptů pro vychovatele, že pro ně zas se zapomene jako při všem jiném na zlatou cestu zkušenosti.

Je tolik věcí, které maří snahu vychovatelovu, že třeba jednu po druhé rozebíráti a hledati prostředků k jich odstranění. Bude-li století naše zváno stoletím *dítěte*, může právě tak býti zváno stoletím *nervosy*. Tu nechalo nám dědictvím století minulé. Nervosa jeví se dnes i u malých dětí a vychovatel s ní musí počítati.

U dětí jeví se ovšem jinak než u lidí dospělých. Nelze ovšem každý případ neposlušnosti jí na vrub přičítati, ale přece musí vychovatel výstřední chování svých žáků bedlivě dnes pozorovati a zkoumati, není-li následkem choroby čivní.

Je nutno předem se tázati, může-li dítě vůbec trpěti obyčejným oslabením nervů, neurasthenií? Lékaři uznávají jednohlasně, že ano. Děti dědí nervosu po rodičích. Je jisto, že děti alkoholistů trpí předrážděností nervů, nebo chceme-li to jinak nazvati, přirozenou dráždivostí. V mnohých rodinách nervovou popudlivostí stížený otec není ani sám schopen vychovávat své dítě, a ono vidouc v rodině časté výbuchy otcovy, stává se právě takovým.

S takovými dětmi má učitel potom ve škole hotové peklo. Co jest tu pak činiti, aby napravil, co zkazila rodina.

Je jisto, že za nemnoho let o této věci mnoho se bude psát, že najde se dostatek rad účinnějších a lepších, ale pro začátek snad dostačí, bude-li učitel ovládati jediný prostředek, kterým možno nervose u dětí čeliti.

Lékaři mají dnes množství léků proti všem nervovým chorobám, ani jediným však nepodařilo se vyléčiti nervosu hned, vždy vyžaduje léčení delší doby, někdy i kolika let, ale při každém léčení čivní choroby radí lékař *klid*. *Klidu* tedy bude třeba učiteli samému, aby ho jeho svěřenci neučinili nervosním.

Než vejde učitel do třídy, ozbroj se naprostým klidem, byť třeba jen strojeným. Proti nervosním dětem není jiné zbraně, než právě jen klid. Nešťastný učitel,

jehož klidem otřese popudlivost a dráždivost dětí, jehož žlučí hnou z nervosy pochodící výstřednosti žáků.

Je nutno rozeznávat, které přestupky dětí pochodí z nervosy a které jsou výstřelky pouhé dětské bujnosti nebo rozpustlosti. Někdy je to rozeznání velmi nesnadné, proto je nutno, aby se ve škole vyskytlo co možno nejméně přestupků, vůbec, což možno docílití jedině železnou a důslednou kázní. Politování hodný učitel, který dá se svést k povolnosti a slabosti výkřikem: »Železnou kázní vychováš ze svých svěřenců otroky! Vychovávej láskou!«

To je výkřik úzkostlivých a nezkušených lidí, lidí, kteří celý život svůj ztrávil ve školních síních a jichž nedotknul se život drsný a skutečný.

Jakoby učitel, který život zná ze skutečnosti a zkušenosti své čerpal v trpké škole jeho, nemiloval svých svěřenců, když jich navyká železnému pořádku a tuhé kázní, jichž třeba je pro život, aby člověk každé chvíle nenarazil na úskali skutečnosti a nemusil hned z počátku zřici se všech svých ideálů, jež v něm byl vzbudil vychovatel idealista!

Učitel musí už ve škole pamatovati, že žák, vystoupiv ze školy, shledá život býti docela jiným, než jakým si jej byl představoval, že bude se mu podřídit různým zákonům, předpisům a ustáleným obyčejům lidské společnosti, a že opravdu svobodným je jen ten, kdo to všechno dovede bez mnohých sebezapření, a kdo dovede své povinnosti konati tak, aby mu již nikdo nic nemusil poroučeti, a že každý bude se cítiti nešťastným, kdo nedovede podřídití svou vůli a konání všeobecným pravidlům a bude se cítiti vždy otrokem jiných, byť i *otrokem dobré placeným*.

Dokáže tedy právě ten učitel, který žáky své důsledné kázní a železnému pořádku navyká, že je miluje, že je připravuje na drsný skutečný život. Ve třídě takového učitele nervosa nebude mítí místa. Výbuchy nervosy dětí budou stále řídkými, rozbijí se o neochvějný klid učitelův. Tento klid je jediným prostředkem vyhojiti čivní choroby ve škole se objevující.

Oba druhy žáků nervosních i skutečně rozpustilých přesvědčí se hnedle, že musí výbuchy svoje krotiti na prospěch celé třídy, ve prospěch všeobecné ve třídě zavedené kázně, jakož i proto, aby neporušili pořádku učitelem zaváděného. A děti nervosou stížené hnedle naučí se přemáhati sebe samých.

Šťastní učitelé flegmatikové! Vyhojí tak mnohé dítě z počátků nervosy, mnohdy nevědouce ani o tom. Dědictví to matky nervosní nebo otce alkoholika nebo člověka prchlého, a vrátí mu klid a rozvahu.

To vše považuje ovšem jen za přípravu na skutečný život a snaží se žáky přesvědčiti, že je to nutností a nikoli snad libůstkou učitelovy přísnosti a bezohlednosti.

Musí pracovati k tomu, aby konečný úsudek žáků o učitelovi vyzněl v ta slova: »Náš učitel je přísný, ale má nás rád!« A žáci dospěvše, děkovati budou učitelí, že je navykl konati povinnosti s klidem a bez trpkosti.

Učitel požadující od žáků svých důsledné kázně a podrobení se všeobecným pravidlům pořádku ve škole, obětuje se skutečně žákům celý, a žáci to brzy poznají, a podrobí se pak rádi bez újmy lásky k učitelovi.

Je známo, že i v rodinách těší se přísný otec větší vážnosti a lásce dětí, než otec, který dětem všechno povolí, málo o ně dbá, obyčejně za otce laskavého

platí, ve skutečnosti však je pohodlný nedbalec. Je známo též, že právě přísní otcové jsou otci laskavými, milují své děti celou duší a jsou schopni největších obětí. Rozeznávejme tedy dobře učitelů obvykle »přísnými« nazývaných od učitelů *tyranů*, kteří přísnosti svojí zakrývají nedostatek vychovatelských schopností.

Učitel — strážce čety lidové.

Úvaha od FRANTIŠKA VALTRA. (Pokračování.)

Belletristické spisy, které se rády »historickými« nazývají, mluví často o *násilném* převracování na víru; jemného a účinného působení zpovědnice a kazatelny neznají, a líčí obě docela falešně, tak jakoby s kazatelny po většině zněla slova tvrdá a fanatická, sršící hněvem, malující živými barvami očištěc, peklo a jeho hrůzy, neboť, kdyby šlo podle přemnohých takových spisů, tak by kazatel skoro o ničem jiném nemluvil. Jakmile kněz vystoupí na kazatelnu, »hřímá,« to už je jaksi stálým významem; »hřímá« svým ovečkám do duše o věčném zatracení a líčí jim hrůznými barvami peklo. O vlídném poučování, vykládání písma sv., o výkladech katolické mravouky s kazatelny neví se nic! K tomu je též dobře ukázati.

Katoličtí duchovní dostávají v takových knihách skoro všude co proto. Jsou-li upřímní a mají-li vůbec dobré vlastnosti, pak je to jenom pokrytství, farijezství a přetvářka. Je-li duchovní hubený, žere ho fanatismus, ctižálost, mstivost, zášť, závisť a různé vášně, a výslovně bývá podotčeno, že to není z postů a asketismu; ten nehubený zas kromě svého břicha nezná jiného Boha. O církevních, liturgických, theologických věcech a pod. píše takový spis s přímou báječnou neznalostí.

Za výklad a vysvětlení lidu stojí též často citované fráze, že »husitské války byly dobou největší slávy naroda českého.«

Když dva, tři dny prudce prší, přicházejí hned Jobovy zprávy z oněch končin a nařiká se, že je úroda zničena; považuje se za neštěstí — a to právem — zničí-li krupobití úrodu rolníkovu, celou jeho naději, na niž pracoval ode tmy do tmy, na niž se těšil. Dále je známo, že už po delší dobu se ozývají hlasy, aby se v dějepisech školských na nejmenší míru omezilo líčení válek a poprálo raději místo dějinám kulturním; dále jsou známy hlasy, které horlí pro ustavičný mír a války jako největší ohavnost odsuzují.

Doba, kdy upadla vzdělanost, literatura, řemesla, orba, průmysl, rolnictví, zámožnost, kdy města, hrady, chrámy, kláštery, stavitelské památky, dědiny a vesnice rozpadly se v rumy a zříceniny, kdy bratr proléval krev bratra — ta doba nemůže se vyhlašovati za dobu »největší slávy!«

Pokládá-li někdo za »slávu,« musí-li polonahý jako žebrák ze stavení, které se mu nad hlavou rozf. dává, utíkat, takovou »slávu« nemusíme mu záviděti. A čím byl český národ v husitských dobách, než takovým nešťastníkem, kolem něhož celá kvetoucí a v pravdě slavná druhdy vlasť se měnila v pusté zříceniny?

O pravdách i nepravdách o mistru Janu Husovi bylo mnohde a často podrobně psáno a dnes již katolíci částečně napravili, co na literárním poli po dlouhá léta bylo zanedbáno. Kdo chce být opravdu historikem, nebude se obírat jednostrannými prameny, a přikloní se ku pravdě, která je zde na straně katolické.

Pokud se dotýká doby tak řečené reformace, vyhlašují a líčí se katolíci jako špatní, nekatolíci pak jako vzor dokonalosti a křesťanské čistoty. Mužové ne-

katoličtí nebo domnělí reformatoři jsou obléváni jasnou září glorioly, ale mužové katoličtí bývají buď ignorováni, nebo docela jinak líčeni, než jakými skutečně byli; reformace katolická úplně se zamlčuje. Jen poněkud dějin církve v Čechách znalý, nepředpokládá učitel může lidu uvést téměř biskupy a arcibiskupy na stolci sv. Vojtěcha a promluvit o jejich reformačních pracích a snahách.

O liechtenstejnských dragounech se mnoho mluví a píše, ale proč se nenapíše též jednou povídka nebo román o protestantském vojsku stavovském, které tak poddaný lid sužovalo, že sedláci po stech a tisících povstávali a na protestantské sbory vojenské se obořili, počínaje od Budějovic až k Táboru a od Žatce až k Unhošti a Praze. Vždyť sami protestanští stavové na sněmu veřejně nařikali, že důstojníci vojenští »toliko v ležení leží, hodují a panketují.« Mnoho se povídá o násilí, jakým se nutilo k víře katolické. K tomu dobře je si pamatovati výrok na slovo vzatého historika Gindelyho: »Kdo by byl násilně jednal, protestanté nejmenují; na morální nucení věříme, na žaloby však nic nevěříme, dokud se nám určité případy nepovědí,« a jinde praví, kde mluví o Jaroslavu z Martinic, že násilím železnými nástroji dal poddaným otvírati ústa a cpáti jim velebnou svátost: »Se vši určitostí svědčiti musíme, že každé to slovo je vymyšleno, že to je hana, která se nejenom vyznavačů katolické víry, ale charakteru celého národa dotýká. Nic, cokoliv jsme našli v pramenech — a ty jsou do tří čtvrtin protestantské — nic nám taková fakta nevypravuje.«

Stavové předbělohorskí, kteří národ náš do nesmírné bídy zavlekli, líčení pak nimbem slávy, mučednictví, a šlechtění katoličtí páni naproti nim líčení jsou jako černé, ohavné duše! Kde se o době předbělohorské frázovitě mluví, všude měl by býti jako nejlepší obrana znám spis Dr. Václava Řezníčka: »Bílá Hora.« Čtenář uvidí, jak hrstka povstálých pánů učinila si z povstání zlatodol, v němž těžili pro sebe a ještě se těšili, že osobní jejich zájmy zvítězí, že stanou se neomezenými pány situace v Čechách; jak při tom povstala šlechta, kdykoliv se jednalo o placení, držela na kapsáři obě ruce a všechny platy na města a vesnický lid hleděla uvaliti. Zaslepeně poslouchali cizí agenty a německé dobrodruhy, opustili svého zákonitého císaře a pána a světili osud svůj, osud českého lidu a staroslavné své vlasti, vůbec moc a slávu českou, smečce falckých a kalvínských dobrodruhů. K vůli cizímu německému knížeti přivedli čeští stavové svou vlast v nejtrpčí bídu.

Jeden z nejrozšířenějších falešných předsudků, nabytých z takového čtení, jest též, že po bitvě na Bílé Hoře přivalily se do Čech a nejvíce do Prahy rozličné mnišské řády, tak že si lid myslí, že před bitvou na Bílé Hoře nebylo v Praze viděti mnicha ani řeholníka. Přece je známo, že v Praze již od starodávna bylo množství kostelů. Tak proti nepravdivé frázi lze ukázati ku pravdě: Kapucíni byli na Hradčanech již r. 1600, Františkáni od r. 1233, Jesuité 64 léta před bitvou bělohorskou, Karmelitáni a Benediktini 1347, Servité 1341, Augustiniáni 1355, Premonstráti 1140, Dominikáni 1558, Křižovníci v osudný den bitvy bělohorské byli již v Praze 368 let, Minoriti 388, Johanité 461; — Milosrdní bratři ovšem přišli za 16 dní po bitvě na Bílé Hoře, právě na štědrý den, nejspíše proto, aby hojili rány přátel i nepřátel. Jiná věc ovšem jest, že mnozí tito řádové byli od protestantů vyhnáni, a nyní, po vítězství katolíků, se zase ku svému starému domovskému právu hlásili. Nepravda však je, že by před bitvou na Bílé Hoře v Čechách byli bývali neznámými.

S biblí, čtením bible. kancionálu atd. velice se koketuje. Vždyť i katolíci mají postily, bible, životy svatých a kancionály a mají ještě tu cenu, že jsou ještě mnohem starobylejší a cennější; jsou původní, byly dávno před tím, než vznikl protestantismus. Poukažte k tomu, katoličtí učitelé, jak modlíci se a zpívající, v biblí čtoucí katolíci bývá zván modlářem nebo »jezovitou,« ale totéž činící evangelík nebo český bratr je vznešený muž, horlivec, zkrátka, poloviční nebo celý světec. Rovněž i, kde se objevuje slovo »fanatik« nejraději bývá přisuzováno *katolíkům*, ač historická pravda má důkazy o fanatismu tábořským a husitským, kalvinském a pohanském, jenž celá tři století hájil bludy proti křesťanské pravdě a proměnil říši římskou v jediné popraviště. (Příště dále.)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Resignace. »Nár. Listy« ze dne 19. února oznamují: »V neděli 15. února konala se v Praze schůze užšího výboru Zemského Ústředního spolku jednot učitelských, ve které pan Viktor Rašín vzdal se hodnosti starosty a doložil resignaci svoji důvody přesvědčujícími. S ním resignovali též ostatní členové vedení zemské ústřední organizace českého národního učitelstva a sice pánové říšský poslanec Josef Černý, pořadatel »Českého Učitele,« Frant. Richter, pokladník a Boh. Skála, jednatel. V delších úvahách přijal užší výbor Zemské Ústřední Jednoty resignace všech členů vedení pod tou podmínkou, když s nezkrácenou horlivostí vykonávají budou funkce své až do rozhodnutí příští řádné valné hromady delegátů.«

Chytrrost nejsou žádné čary. Zemská dávka z hektolitrů piva, jak známo, jest 1·70 K. Páni hostinští však chtějí zvýšiti hektolitru hned o 4 K najednou, tedy o 2·30 K více než činí celá zemská dávka. Vyčepuje-li se 1000 hl piva, dostane se z toho na učitelské platy 1700 K a hostinským do kapsy 2300 K, a při tom hubuje se na učitele. Hostinští se vymlouvají, že je jejich stav v »úpadku« a »zubožený.« Je to ku podivu. Je-li kde hostinec k zadání, přepalci jeden druhého, jen aby jej najal a hostinců je tolik, že je jeden na druhém. Tak vyhledávají ten »zubožený« stav a hrnou se do něho, jako by to bylo eldorado a ne něco, co je v »úpadku«.

Dětské divadelní hry ve světě »Českého Uč.« Ve svém 20 č. rozepsal se »Č. Uč.« až tklivě o dětských předsta-

veních. Uznává, že vánoční doba, čas poesie a vzpomínek na prchlá léta v mnohem rozechvěje srdce, obnoví illuse mládí a naladí duši k práci, která — ó světe, slyš! »zvlášť tam se provozuje, kde škola s farou v tak zvané shodě jednu lichu brázdí. Tou poesii myslí »Č. Uč.« »pořádání vánočních a pastýřských her a dětských představení,« která by měla býti upřena tam, kde to slouží — farské politice! Pořádání těch her prý »zrovna láká a svádí tím, že se dostává učitelu při i mimo produkci nadšených diků; i pytel brambor v hmotném postavení našem třeba i po sankci bude vítaným díkem.« Jak to zná ten »Č. Uč. !« Člověk se té upřímnosti diví. Pan učitel volí prý děti herce jen mezi »zámožnými a mocnými.« Hned pod touto lokálkou v téměř čísle je variace na totéž thema, ale již trochu silnější tabák. »Klerikální chobotnice,« píše »Č. Uč.« s nesčetnými chapadly každé doby i příležitosti užije, aby získala pro své zájmy široké vrstvy lidové a volí k tomu zdánlivě nevinné, ve skutečnosti však velice chytré, raffinované prostředky. Zejména v čase vánočním, zdá se, že svou činnost rozmnoužnými chapadly zvyšuje, zabavující tendenci poesii vánoč. Z far vystrukuje svá chapadla, aby i venku i v hospodách v kleště sbírala a svírala ovečky. (Ubohé ovečky!) Mnozí třeba i »obrylení světlem organizace« ve službě klerikalismu k podobným představením své síly propůjčují — a »Č. Uč.« nařiká, že se to děje v době, »kdy pravé umění do školy vstoupiti usiluje.« Ubohé »pravé« umění, ono teď pro tyhle dětské hry, raffinované farskou politikou fedrované a provozované, ani do školy nemůže! Jací jsou to nepřátelé umění tihle prožluklí klerikalové! Vždy stejní protivníci osvěty, oni naposledy celou tu akci

umělecké výchovy ještě zkazí! Obyčejně prý bývá obsahem »dramatu« jednání osob úsvitu křesťanského i moderních ze všedního života spojeno v conglomerat protismyslný, přecpaný nechutnými frázemi. Básníčkami, braním jména Božího darmo, což obyčejně i hudba doprovází. Typické figury ve hře jsou vedle rodiny Páně, voják, učitel, cizinec, drotar a femeslník s volkem a oslem. Slavnost prý končí pravidelně hostinou herců, při níž děti jsou podělovány pivem, párky a pečivem. Facit všeho je pár zlatek chudým a hodný zisk hostinského. Na konec se praví: »Dětská divadelní představení jsou nezákonná, provozují se nedopatřením úřadů, jsou nemravná, protože pod pláštíkem humanity zneužívají se jich k stranickým zájmům, výchově dětí nebezpečné, protože budí a utvrzují v dětech ješitnost, pýchu, a uvádějí děti do styku s hospodským ovzduším.« Celou tuto expectoraci »Č. Uč.« považujeme za část jeho programu pracovního: »boj proti klerikalismu,« a proto — poněvadž repliku na tuto úvahu si snadně učiní každý sám — nebudeme ji dále rozbirati. A potom již také ne z toho důvodu, že to všechno »Č. Uč.« nemyslí ani vážně, nýbrž podle všeho — »jen tak«. Řeč se mluví, pivo se pije. Soudíme tak podle krátké zprávy, kterou přináší »Č. Uč.« hned v č. 22. ze dne 11. února. Zní takto: »Čistý výnos z vánoční zpěvohry »Budečské jesličky« (56 K 80 h) provozované ve Lhotě pod Libčany odevzdala tamní čtenářská jednota správě obecné školy ve Lhotě pod Libčany, aby ho užito bylo ku hromadné prohlídce školní mládeže Libčanské letošní hospodářsko-průmyslové a umělecké výstavy v Hořicích. Příklad tento jest zajištěn hoden následování.« Tak vida! Kde ostala »nezákonnost, nedopatření úřadů, nemravnost atd. atd.«? A což teprve kdyby se hrálo všude a jen a jen na prospěch organisace — to by teprve »příklad ten byl hoden následování!« Vždyť — účel světi prostředek, že ano?

—ý.

Nechodte na farské „hostiny.“ Trojtřídní škola »Sbor« v organisaci. Dva katolíci, jeden evangelík. Konference před zkouškou z náboženství. Řídící: »Pánové, jsme pozváni jako obyčejně na faru. Došud jsme chodili, ale teď je, jak víte vydáno heslo »Nechodte na fary.« Co budeme dělat?« — Mlčení — »Inu, je to na považenou. Nepůjdeme-li, bude to divné. Pan farář nám nic neudělal

a bude to nápadné nejen panu vikáři, nýbrž i panu inspektorovi a hejtmanovi, kteří sem chodí, bude to nápadné všem. Já bych byl proto, abychom šli.« Ozval se druhý katolik. — Řídící: »Ale považte, jaký to bude rámus, vrazí nás do novin. Nesmíme pak mezi kolegy ani hlavu vystrčit!« »Inu, je to pravda; tedy nechodme!« — »Ale pánové, jak bychom to mohli panu faráři, udělat, abychom pozvání jeho odmítli? Nechte být novin, však nás nesnědí! Jen pojďme! Vždyť by lidé mysleli, že se hněváme!!!« rozhodoval evangelík. »Nuže, půjdeme!« — A šli. »Organisace« se nerozpadla, svět se nezbořil a noviny se nezbláznily. J.

Cestovné industriálním učitelkám má se vypláceti od vzdálenosti půl druhého km. A tu někde, ač katechetům již cestovné na tutéž vzdálenost se po kolik let vyplácí, přece žádá se nově zjišťování vzdálenosti. Tu dotazuje se místní školní rada nebo správa školy, kam učitelka dochází, tu zase odkud dochází, ba někde prý i inženýra na to musí vzít, aby to přeměřil, a to i tam, kde se již cestovné katechetům vyplácí. Chtějí učitelkám přidat nebo katechetům ubrat? A odkud měřit? Od bytu, či od kraje osady? A pak kudy měřit? Leckde chodí se cestou, a třeba dvěma pěšinami podle okolnosti, jinudy za sucha, jinudy za deště, jinudy v zimě, je-li zaváto. A to rozhodnutí inženýrů bude stát možná víc než cestovné. Také »úprava« služného. J.

Sté narozeniny Karla Vinařického oslaveny byly v různých místech království Českého. Nejméně na zasloužilého buditele a výtečného paedagogického spisovatele vzpomněly spolky a jednoty učitelské. Pokud víme, ani jedna taková »organisace« nevěnovala vzácnému tomu nuží nejmenší vzpomínky. Jednota česk. katol. učitelstva upustila od oslavy slavného paedagoga, ježto literární sekce družstva Vlast pořádala již velmi animovaný večer Vinařického, který byl i členy jednoty navštíven. Dne 3. února bylo tomu 34 léta, co Vinařického uložili na posvátném Vyšehradě k věčnému odpočinku. Kdo dovede pochopiti význam Vinařického buditeleské práce národní, spisovatelské a paedagogické, konané po více než čtyřicet dvě léta v dobách nejtrudnějších, ten vždy vděčně vzpomene výborného českého kněze a ozdoby vlasteneckého kléru.

Politování a vyloučení. Schůze učitelské jednoty v X. Projednán program. —

Volné návrhy. — Pan učitel Rozumec se hlásí: »Pánové, dověděl jsem se, že i z našeho spolku někteří kollegové přistoupili za členy klerikální jednoty učitelské. Takové jednání řádného učitele nedůstojné, je zajisté třeba náležitě odsouditi. To protiví se zájmům organisovaného učitelstva a proto navrhuji, abychom jim vyslovili politování nad jejich jednáním aneb ještě lépe, abychom je z našeho spolku, jakožto zrádce stavu, kteří se dali koupiti od strany klerikální, vyloučili. Ti zajisté do řad organisovaného učitelstva nepatří!« Asi 3 učitelé a 2 učitelky se zardívají, jiní se usmívají. Na okamžik ticho. — »Prosím za slovo« ozval se hlas. — »Prosím, velectěný pan inspektor má slovo!« — Povstal pan inspektor: »Velectěné shromáždění! Nesouhlasím s návrhem pana učitele Rozumce. Jednejme opravdu svobodomyšlně. Nesmíme nikomu brániti, smí-li se státí členem spolku, pravím »katolického«. Prohlédl jsem stanovy toho spolku a neshledal jsem v nich nic, co by dle mého, zcela nestranného úsudku ani dle požadavků zákona, protivilo se zájmům učitelstva nebo pokroku vzdělání. Nejsem členem toho spolku, ale nemohu nic proti němu míti. Každý nechť jedná dle svého přesvědčení a omezovat někoho v jeho jednání, je terorismus mužů opravdu svobodomyšlných nedůstojný. Přijmete-li návrh ten, vystoupím z jednoty.« — »Přeje si ještě někdo slova?« — »Nikdo.« — »Kdo je tedy pro návrh pana Rozumce?« — »Nikdo!«

Podivná důslednost. Od pradávna oblíbená národní hra naší mládeže »špaček« čili »tyčkrle« byla před několika roky u nás zem. šk. radou zakázána z toho důvodu, že při ní někdy byl některý nešika poraněn, ale k smrti to nebylo. Nyní však cizí surová

hra anglická »football« je dovolena, ba na některých školách se i cvičí, ač dle novinařských zpráv bylo v Americe za čtvrt roku při ní zabito 17 osob, zmrazeno 40 a raněno přes 300 těžce. Také v Čechách již vícekrát stala se při tom nebezpečná ba i smrtelná zranění. Jaká v tom důslednost, malé nebezpečí zamezovat, velké trpět? a potom: »kopaňá« přispívá znamenitě k zjevnění mravů!

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Předseda Jednoty je již delší čas nebezpečně nemocen. Byly-li mu snad zaslány některé dopisy v příčině Jednoty, zůstaly proto nezodpověděny. Veškeré dopisy Jednoty se týkající buďtež nyní zasilány místopředsedovi Fr. Jelínkovi do Malotic. Na nemoci předsedy mají nemalou příčinu i osobní útoky nepřátel našich, kteří i v první jeho chorobě před rokem jej znepokojovali a podezřívali. Nemoc jeho tehdy na čas zažehnána, nyní znovu se vrátila a to tak prudce, že téměř není na úplné uzdravení ani naděje. — *Výbor Jednoty sejde se k nutné poradě dne 25. března t. r. po 10. hodině dopoledne v redakci »Vlasti« 570-II. Žitná ulice v Praze. Žádají se velectění páni a slečny z výboru, jakož i náhradníci, aby se všickni určitě dostavili.*

Pokladně Jednoty katolického učitelstva v král. Českém složili: p. Václ. Šimon, řídící učitel ve Střihově 2 K; p. Ant. Láska, řídící učitel v Polní Chrásti 4 K; kapitolní konsistorium v Hradci Králové od vikariátu německo-brodského 2 K. — Jednota katol. učitelstva v král. Českém vrátila dary od Svatováclavské záložny v obnosu 40 K ve prospěch nejmenších vkladatelů téže záložny.

Učitel — strážce četby lidové.

Úvaha od FRANTIŠKA VALTRA.

(Pokračování.)

Zajímavo jest též ukázati k tomu, že o *exulantech* — vystěhovalcích nebo vyhnancích — *katolických* veliká většina knih nikdy ničeho nepovídá, ač by se mohlo vypravovati dost a dost, neboť katolíci byli od protestantů vypuzováni dříve; nekatolíci to byli, kteří se jali konfiskovati statky. Ukažte k tomu, že vyhnan arcibiskup pražský Jan Lohelius, opat strahovský a broumovský, skoro všichni duchovní řádové, nejstarší a nejpřednější domácí rodové, kteří se věr přidrželi Ferdinanda II., vsazen do žaláře šlechtetný kardinál Dittrichstein, jenž pronesl věčně památná slova, když mu od Ferdinanda II. odpadlých stavů konfiskací statků hrozeno bylo: »že raději od domu k domu žebrotou půjde, než-li

by císaře opustil: vyhlášen za psance a statků zbaven Heřman Černín, konfiskaci propadly statky Martinicovy — a proč se nepíše nebo neukáže k šlechtě Lucii Ottilii, paní Viléma Slavaty, jak z Jindřichova Hradce prchá před direktory, kteří její jmění konfiskují, o Hendrychu Libstejnském, jenž vyhnán 1619 pro věrnost, kterou zachovával Ferdinandu II., a tak by mohl sečtělý muž, který se seznámil s prameny i druhé strany, uváděti řady katolických vyhnanců, exulantů, jimž statky od protestantských pánů jsou zabaveny. O těch se však buď vůbec nepíše, a když, tedy s příhanou. Za to exulanti nekatoličtí na úkor dějepisné pravdy těší se veliké přízni historických povídek a románů.

Bylo těch nekatolických exulantů ovšem dost a dost; spisy pro zábavu a poučení lidu praví, že žili v bídě a nedostatku, ale nebylo tomu docela tak. Kdo celé své jmění zachránil a s ním z Čech uprchnul, ten v bídě nežil; spíše lze říci, že v bídě a v zoufalství zde byli zanecháni ti svedenci, kteří slepě za svými vůdci šli, a ti pak pěkně »milovanému království Českému« ukázali paty. Poctivý náš kronikář František Martin Pelcl praví, že u Dánů a Švédů tito exulanti zastávali vysoké vojenské úřady a proti císaři Ferdinandu II. a svým krajanům bojovali. Byl to Thurn, Bubna, z Hodic, Belvic, Michalovic, Pfefferkorn, Rosengrün, Kinský, Sekerka, Mičan, Kapliř, Beřkovský a jiní, a to vše za tím účelem, aby zase Fridricha do Čech uvedli. Že byli v dorozumění s cizími agitátory a náčelníky, je zjištěno, kdo tuto jejich činnost a horlivost pochopí a ocení, nabude o nich trochu jiného mínění než se může naučiti z jednostranného stanoviska tendenční »dějepisné« povídky.

A konečně přicházíme k Jesuitům, kteří jsou nečinnějšími a nejhorlivějšími spolupracovníky takové četby, nebo kdyby těch nebylo, tak by skoro tři čtvrtiny všech »historických« a »nehistorických« románů nebyly nikdy spatřily světlo světa. Kdyby si někdo zvolil za thema napsati pojednání: »Jesuité v románu a povídce«, měl by s tím několik let co dělat a ještě by sotva objemnou tu látku vyčerpал.

Co se v povídkách a románech Jesuitům připisuje, v pravdě jest k neuvěření, je to něco — bez fráze řečeno — nevidaného a neslychaného. Snad všechny možné úklady, špatnosti a zločiny. Připisuje se jim věta »učel světi prostředek«, vypsána několikrátě cena tomu, kdo by dokázal, že to jejich učení; oni dle románu zaplétají celé rody do svých osidel, aby se jim dostalo dědictví a odkazů; dle románu byli tím vinni, že Stuartové ztratili anglickou korunu, že Portugalci podlehli Španělsku, že král francouzský Jindřich IV. byl zavražděn — a právě v dobách nynějších, k čemuž je ovšem třeba hodně porce hlouposti, připisována jim z jisté strany i vina na známé manželské aféře saské princezny. Oni — dle takové četby — měli či mají tajné stanovy, »aurea monita« či »monita secreta«, které jim dovolují největší hanebnosti. Dělalí zázraky a strašili, tak na př. jistý román uvádí, že ovdověl paní Harantové zjevoval se duch jejího manžela, že dříve nebude mít pokoje, dokud neodkáže své jmění chomutovské jezuitské koleji; ale kejkle ty byly odhaleny — strašili to Jesuité, ba oni byli příčinou, že Fridrich, zimní král, byl u lidu neoblíben, oni prý mu radili, aby si tak počínal — jen aby se učinil nemožným. Tento do nebe volající nesmysl jest též v jednom »historickém« románu. Týž román tvrdí proti tvrzení všech současníků — že Bělohorská bitva trvala celý den, od rána, a nikoliv hodinu, od 12. hod. v poledne do jedné, to prý je výmysl »jezovitský« na potupu českého jména.

Podle »historické« četby dovoluje se jim při svědectvích, smlouvách, přísahách a pod. *zatajení v mysli* či »reservatio mentalis«; na př. měl-li kdo přísahati, zdali nějaký čin spáchal nebo nespáchal, mohl říci: »Přisahám, že jsem to nespáchal« a k tomu si mysleti: »dneska ráno« nebo »před hodinou«. Přisahám slove latinsky »juro«; kdyby jemně vynechal to j a řekl »uro« — nemá přísaha ta platnosti.

Na »klerikály« vůbec všelicos se sveze. Pisatel tohoto slyšel výtku následující: »Tihle klerikálové jsou historikové, jen co je pravda; když si nevědí rady, jaký konec vzala kde jaká tvrz nebo hrad, napíší prostě: »Žižka to zbořil« nebo »hrad vzal za své v dobách husitských«. Tihle Husité, co se na jejich účet jiný nahřešil!« Možno, že mnohý ze čtenářů našich slyšel nebo ještě snad uslyší tutéž nebo podobnou výtku. Pak nechať docela pokojně odpoví: »Tihle liberálové, to jsou historikové, jen co je pravda; když si nevědí rady, proč se kde co stalo, a neumějí to vysvětliti, řeknou; »To udělali Jesuité.« »Piklům a pletichám jezovitským se podařilo, že« — atd. a už je to uděláno, už je to hotovo!

Nedivil bychom se pranic, kdyby ti přehorliví páni také objevili, že na př. Efialtes zradil Thermopyly návodem Jesuitů, že Catilina byl pokažen vychováním u Jesuitů, kam jej dal otec z mládí do kláštera, ba že i Caesar zavražděn byl následkem tajných piklů jezovitských, tak jakoby dávno a dávno před vzniknutím řádu Tovaryšstva Ježíšova nebyly se daly vraždy, královraždy a různé jiné zločiny! Inu, ukažte k tomu, že pisatelé tací jsou právě takoví »historikové« jako oni, kteří dali na pohledový lístek, dosud po celých Čechách vyvěšovaný, jak biskup Zbyněk — za časů M. Jana Husa žijící — pálí »Labyrint světa a ráj srdce« od Komenského, který napsal, jak ví každý školáček, »Labyrint« o více než 200 let později! Inu, je to proti klerikálům, a tu je dobrá každá lež — třeba jako věž!

Jeť věcí světoznámou, že Jesuité vynikali ode dávna velikou učeností a že řád jejich dal světu znamenité učence všech oborů; to nepopírá nikdo, jen právě ona tendenční, liberální četba.

Pak se divme těm předsudkům a těm rozličným představám lidu o Jesuitech!

Pokud se dotýká francouzské revoluce a zednářstva, líčí nám obé taková četba ve světle čarovně krásném.

Konvent a revoluce velebí se v různých toninách. Nazývá se i říší vzájemné lásky, spravedlnosti a rovnosti; vynáší se, že znovu probudila cit práva, svobody a rovnosti!

Ukažte, mužové dobré vůle a zdravé soudnosti, na cit práva a process královské rodiny a způsob její odsouzení a popravení, ukažte na cit svobody a plné žaláře nevinných a rozsáhlé-pronásledování každého, kdo nevráždil a nezuřil — cit rovnosti a řádění diktátorů, kteří se vyšinuli nad ostatní a před nimiž se třásla celá Paříž a celá Francie! Jest známo, že konvent odstranil kříž, náboženství a vše, co s ním souviselo, že zavřel v Paříži všechny chrámy a všechna bohoslužebná roucha i náčiní prohlásil za národní jmění a v někdejší katedrále slavena dne 10. listopadu 1792 slavnost rozumu místo bohoslužby, při kteréž slavnosti lidský rozum představovala — veřejná nevěstka — a byla předmětem šílených ovací!

(Dokončení.)

Může-li přírodopysce přisvědčiti tvrzení, že se zeměkoule na polech splošťuje?

Píše BEN. BOŽEK.

Mezi různými příčinami uváděnými, co jednou po mnohých a mnohých letech přivodí zkázu naší zeměkoule, je též tvrzení, že se stále na polech splošťuje. Je to ovšem zatím nesmělé tvrzení: poněvadž však ostatní příčiny konce naší zeměkoule zakládají se jen na domněnkách učenců a nikoli na přesvědčujících výpočtech, a tvrzení o splošťování zeměkoule zakládá se na vědeckém pozorování nepopíratelných fakt, lze mu alespoň náležité pozornosti věnovati, i když ne úplně mu věřiti. Jaký byl by asi konečný stav sferoidu, na němž žijeme, je-li pravda, že se na polech splošťuje? Rotací a s ní spojeným stálým splošťováním objem sferoidu na rovníku by se v tom směru zvětšoval, v jakém šířila by se plocha polů. Koněčně změnila by se zeměkoule ve veliký kotouč. A důsledky? Organický život byl by možným pouze na obvodu tohoto kotouče, na polových plochách pro naprostý nedostatek tepla a světla musil by všečen život zahynouti.

Splošťuje se tedy zeměkoule? Mathematický výpočet tohoto splošťování není možný; nevímeť, kde sploštění polu začíná, čára plochu omezující není tak markantně vyznačena, aby bylo možno ji přeměřiti, jsouť všechny rozměry na zeměkouli, ač dosti přesné, přece jen výsledkem přenášení malých měr do širších rozměrů, není tedy ani možno, aby byly rozumu lidskému představitelný.

Je tu však jiná povšimnutí hodná a u vysoké míře zajímavá okolnost.

Splošťuje-li se zeměkoule, pak jistě od polu k rovníku ubývá teploty. Tomu nasvědčuje změna lokalit jednotlivých druhů přírodnin, a lokality ty pohybují se skutečně směrem od točny k rovníku, ba možno říci, ony se stále posunují na jih; jednotlivé druhy jsou skorem v neustálém pochodu.

Známý pták z čeledi drozdovitých, kvičala (*Turdus pilaris*) před lety hnízdil se na Lüneburské planině a přilétal k nám jen v zimě. Živil se bobulemi a hmyzem a v zimě našel obživy u nás, když jí v německých planinách, křovínamí chudých, nebylo. Ještě před dvaceti lety, když jednalo se o upravení zemského zákona na ochranu ptactva, kvičala v zákon ten přijata nebyla. Důkaz, že nebyla tehdy ptákem našinským. Dnes je kvičala ptákem českým a hnízdí v létě v mnohých krajinách severních Čech.

Jiný pták, který lokalitu od severu na jih posunul, je hýl obecný (*Pyrrhula rubricilla minor*). V přírodopisech čteme, že hýl hnízdí jen v severních Čechách. Dnes je ten pták domovem však po celých Čechách, a hnízda hýlí najdete ve všech lesích. Jiný takový živočich je strnad zahradní čili hortulan (*Emberizza hortulana*). Teprve před nemnoho lety stal se naší tažným ptákem. Hnízdil se na severu a v Čechách na tahu býval pozorován. Dnes ze své zimní pouti již do krajín severních se nevrací a léto přebude u nás.

Za těchže okolností zaměnil svůj domov i špaček růžový. (*Pastor roseus*.)

Před lety říkali ptáčníci, že čečetka (*Fringilla linaria*) a sýkora mlynářik (*Arredula caudata*) jsou ruskými ptáky a přilétají k nám v zimě, když zima v Rusku je tak nesnesitelná, že se tam nemohou uživiti, což prý se opakuje vždy jednou za sedm let. Dnes oba tito ptáci jsou každoročně zimními hosty.

Není řídkým případ, že v zimě potáplice severní nebo jiný pták končín arktických až z ostrovů Faröorských k nám zaletí.

Několik těchto případů svědčí tedy o tom, že živočišstvo postupuje na jih, a dal by se takových příkladů uvést veliký počet. Než i rostliny postupují směrem k jihu.

Příkladem je vinná réva. Ve starých spisech čteme, že v Čechách pilo se víno v hojnosti a bylo též dosti laciné. Dnes réva v Čechách skoro ani se nepěstuje. Koniklec luční (*Pulsatilla pratensis*) býval u nás hojný, teď je vzácný, hojnější je jen v jižních Čechách. Některé horské byliny sestupují do údolí. Příkladem je tolie bahenní čili parnasie, význačná květina šumavské flory. Dnes roste i na nízko položených lukách. I hořec najdeme již v nížinách.

*

Uvedené případy vesměs by tedy svědčily domněnce, že zeměkoule na polech se splošťuje. Svědčily by ovšem, kdyby přírodopytci nedovedli jich vysvětliti jinými okolnostmi.

Skutečně pak dávno před tím, než ozvalo se mínění, že zeměkoule se splošťuje, přírodopytci všimli si postupu živočichů a rostlin a zaměstnávali se změnami jejich lokalit.

A tak u jednotlivých druhů přesně, u jiných alespoň přibližně příčiny ty zjištěny.

Poměrně snadno bylo lze zjistiti, proč ze severu ptáci stěhují se k nám. Ptáci zkrátka táhnou se za potravou. Krajiny, které jim druhy potravy poskytovaly, jsou dnes přelidněny, což platí zejména o krajích německých. Mnoho lesů tam vykáceno, pustá lada křovinami porostlá, skytající jindy kvícalám bydliště a potravu, proměněna v pole, husté zalidňování krajín pudí ptáky do krajín méně zalidněných. Přirozeným pudem vedeni, stěhují se tedy živočichové na jih. Snadně, vědouce, že tu naleznou hojněji potravin, si vysvětlíme, proč nestěhují se do lidopustých končin severních. Seznají, že čím dále na sever, tím obtížnější je sháněti potravu.

Že zalétají k nám ptáci až z arktických končin, i to lze snadno vysvětliti. Po staletí lidmi a živočichy vykořisťované moře skýtá za kruté zimy méně potravy než tomu bývalo dříve, a tak někteří ptáci zalétají za potravou na jih.

Ale proč se stěhují rostliny? Réva postupuje na jih, že pěstování její dnes ve chladných krajinách se nevyplácí, a ustoupilo pěstování rostlin podnebí jednotlivých krajín přiměřených. V mnohých krajích vykácením lesů, vysušením slatin a bahnišů uzmuty divokým bylinám prostředky k přirozenému jich vývoji, a rostliny ty daří se jen tam, kde nacházejí všechny životní podmínky. Těž případ je i u rostlin, které sestupují s hor do údolí. Ubýváním lesů na kopcích chladne na nich sporá půda a rostliny tedy zde znenáhla vyhynou, nacházejíce přirozených podmínek životních v nižších polohách.

Jediná tedy okolnost, která by splošťování se zeměkoule nasvědčovala, dá se vysvětliti se stanoviska přírodopisného nesčíslným počtem jiných okolností, než ubýváním teploty zeměkoule od točen k rovníku, a tudíž dokud pro splošťování nebude jiných důvodů, než stěhování živočichů a rostlin, zůstane ono nadále jen pouhou domněnkou.

Úvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřetelem ku appercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRYNYCH.

(Pokračování.)

2.) Rovně důležitým je *přímé doučování prosté, postupem logickým* za tvoření a rozboru číselných řad: Dle téhož, jak výše vypsáno, určité číslo *a* v určitém oboru posloupně i mimo pořádek přidávám, ubírám, jím anebo je násobím, měřím nebo dělím. Dvoji stránku vykazuje doučování označené:

a) Pokud rovnice — v době předchozí porůznu vyvozené — staví se v určité řady, je opakování více méně rázu mechanického. Avšak řady ty, zvláště při číslech menších, v paměti dítek pevně utkvěti musí; jinak nepoměrně ztížíme počítání ve vyšších oborech číselných, kde pouhou analogií počítati jest.

Řady, tvořící obsah doučování logického, jsou tyto:

$$1 + 1, 2 + 1, 3 + 1, 4 + 1, 5 + 1, 6 + 1, 7 + 1, 8 + 1, 9 + 1;$$

$$10 - 1, 9 - 1, 8 - 1, 7 - 1, 6 - 1, 5 - 1, 4 - 1, 3 - 1, 2 - 1, 1 - 1;$$

$$1 \times 1, 2 \times 1, 3 \times 1, 4 \times 1, 5 \times 1, 6 \times 1, 7 \times 1, 8 \times 1, 9 \times 1;$$

$$1 \text{ v } 1, \text{ ve } 2, \text{ ve } 3, \text{ ve } 4, \text{ v } 5, \text{ v } 6, \text{ v } 7, \text{ v } 8, \text{ v } 9;$$

$$1 \times 1, 1 \times 2, 1 \times 3, 1 \times 4, 1 \times 5, 1 \times 6, 1 \times 7, 1 \times 8, 1 \times 9, 1 \times 10;$$

$$1 + 2, 3 + 2, 5 + 2, 7 + 2;$$

$$9 - 2, 7 - 2, 5 - 2, 3 - 2;$$

$$2 + 2, 4 + 2, 6 + 2, 8 + 2;$$

$$10 - 2, 8 - 2, 6 - 2, 4 - 2, 2 - 2;$$

$$\left(\begin{array}{l} 1 \times 2, 2 \times 2, 3 \times 2, 4 \times 2, 5 \times 2; \\ 2 \text{ ve } 2, \text{ ve } 4, \text{ v } 6, \text{ v } 8, \text{ v } 10; \end{array} \right.$$

$$\left(\begin{array}{l} 2 \times 1, 2 \times 2, 2 \times 3, 2 \times 4, 2 \times 5; \\ 1/2 \text{ ze } 2, \text{ ze } 4, \text{ z } 6, \text{ z } 8, \text{ z } 10; \end{array} \right.$$

$$1 + 3, 4 + 3, 7 + 3;$$

$$10 - 3, 7 - 3, 4 - 3;$$

$$2 + 3, 5 + 3;$$

$$8 - 3, 5 - 3;$$

$$3 + 3, 6 + 3;$$

$$9 - 3, 6 - 3;$$

$$\left(\begin{array}{l} 1 \times 3, 2 \times 3, 3 \times 3; \\ 3 \text{ ve } 3, \text{ v } 6, \text{ v } 9; \end{array} \right.$$

$$\left(\begin{array}{l} 3 \times 1, 3 \times 2, 3 \times 3; \\ 1/3 \text{ ze } 3, \text{ ze } 6, \text{ z } 9; \end{array} \right.$$

$$1 + 4, 5 + 4; 9 - 4, 5 - 4;$$

$$2 + 4, 6 + 4; 10 - 4, 6 - 4;$$

$$1 \times 4, 2 \times 4; 4 \text{ ve } 4, \text{ v } 8;$$

$$4 \times 1, 4 \times 2; 1/4 \text{ ze } 4 \text{ z } 8;$$

$$1 \times 5, 2 \times 5; 5 \text{ v } 5, \text{ v } 10;$$

$$5 \times 1, 5 \times 2; 1/5 \text{ z } 5, \text{ z } 10.$$

Čísly dalšími (6, 7, 8 a 9) řad aspoň dvojčlenných vytvořiti nelze, ale rovnice o těchže číslech řeší se jako příklady jednotlivé. Za př. $1 + 6, 9 - 7$

a p. Zde dostačí nám vypsání doučování genetické, rozbořením určité skupiny konané, nikdy však při číslech menších 1, 2, 3 a z části i 4 a 5, pokud se jimi řady vypsání tvoří.

Mnohé z vypsání rovnic v době předchozí zvláště a povlovně abstrahovány byly; ale vývoj a posloupnost jejich původní oproti vývoji a posloupnosti jejich za doučování logického věci zcela rozdílné jsou. Onde krok za krokem na základě různých názorů pravda početní se odvozuje, zde však táž pravda z názoru jediného slovně se obnovuje a v určitou řadu příkladů podobných řadí; onde sled vyvozených pravd určuje kupíci metoda Grubeova, zde rozpojovací Hentschlova.

Avšak rovněž mnohé rovnice, které v určitou řadu se staví, teprve za doby pozdější vyvozeny budou; i ocitá se tu učitel v pokušení tytéž rovnice z řady vypustiti. Za př. V určitém měsíci rozkládám číslo 7 a přijde mi v téže době za doučování v řadu postavit rovnici $7 + 2$, nebo $8 + 2$. Soudím, že pochybenou byla by zde přílišná úzkostlivost, za které vyloučení oněch příkladů tvoření řad bylo by neúplným. Předchozími, a to důkladnými rozborů, podáno s dostatek tlumů osvojovacích, aby pravdy některé ihned a o pouhých číslech se abstrahovati mohly. Za normálních poměrů dosti času zbude, abychom i tyto mezery vyplnili při podrobných rozbořech čísel dalších.

Pro příbuznost obsahovou spojovati budeme za doučování logického měření s násobením čísla, rovněž i dělení s násobky číslem, čímž opět budujeme o základech apperpcijících pro stupeň další při počítání do 100. Za jisté důslednosti dosti snadno naučíme zde sdružovati pravdy:

$$\begin{aligned} 4 &= 2 \times 2 \text{ a proto } 2 \text{ ve } 4 = 2; \\ 6 &= 3 \times 2 \text{ a } 2 \text{ v } 6 = 3 \text{ atd.} \end{aligned}$$

Dříve však řadu 1×2 , 2×2 , 3×2 — — — — pevně v paměti ustálíme. Analogicky počínáme sobě při dělení dvěma. —

b) Vypsání řady paměti přiděliti je úkolem prvním; ale k témuž vytknouti jest ihned úkol druhý: aby obnova rovnic řad vícečlenných i mimo posloupnost, pokud možno rychle se konala. Důvodem tím po osvojení té oné řady sledem postupným řešiti je příklady jednotlivé i mimo pořádek, dokud v paměti trvale neutkví.

Pokud názoru se týče, dobře poslouží nám prsty u rukou. Řada $1 + 1$, $2 + 1$, $3 + 1$ atd. ožřejmí se posloupným vztyčováním a skláněním prstů jednotlivých řada $2 + 2$, $4 + 2$, $6 + 2$ atd. dotýkáním stejnojmenných prstů ve směru vstříčném (palec proti palci, ukazováček proti ukazováčku a p.); řada $1 + 2$, $3 + 2$, $5 + 2$ výkonem podobným: palec levé ruky zůstane volným a dotýkají se dále prsty nestejnojmenné, totiž palec pravé ruky s ukazováčkem ruky levé, ukazováček pravé ruky s prostředním prstem ruky levé atd.; řada $3 + 3$, $6 + 3$ dotýkáním dvou prstů jedné s jedním prstem ruky protější palce a ukazováčku levé ruky s palcem ruky pravé, ukazováčku a prostředníku pravé ruky s prostředníkem ruky levé atd.; řada 1×4 , 2×4 skupinami po 4 prstech stejnojmenných palce a ukazováčku levého s palcem a ukazováčkem pravým, prostředníku a mezence levého s prostředníkem a mezencem ruky pravé atd. řada 1×5 , 2×5 obdobně skupinami po 5 prstech téže ruky a p.

Názoru upotřebíme toliko při vývoji řady, kterou paměti zachytiti bude úkolcm dalším. Rovněž upustíme od názoru počítající příklady v řadě postavené mimo pořádek, a jenom u slabších jej upotřebíme.

P o z n a m e n á n í.

Vštepující v paměť určitou řadu, počítáme jenom číslu pouhými, neboť sbíráme tu vlastně v nový útvar poznatky pracně před tím vyvozené, totiž pravdy početní, z nichž každá zvláště v určité $\frac{1}{2}$ hodině s názorů mnohých se abstrahovala. Avšak, když dítky řadu onu trvale pojaly, přenášeti mohou pouhé vztahy číselné na osoby a věci, t. j. tvoří řady o číslech pojmenovaných, což uplatňuje se zase po stránce jazykové.

Podobně bude i při rovnicích mimo řadu.

(Pokračování.)

Učitel — strážce četby lidové.

Úvaha od FRANTIŠKA VALTRA.

(Pokračování.)

Z mnoha věcí naznačeno jen málo nejdůležitějších; thema samo je bohaté a poskytlo by látky na kolik stran. Všechny naše lidové knihovny zasloužily by důkladné a pronikavé revise, a vyšly by na jevo velice zajímavé věci. Jsouť mnohé z nich pravými chlěvy Augiášovými, kde velikou většinu tvoří krvavý román.

Byly doby, kde smutně proslulé krváky byly snad jedinou četbou našeho lidu. Kolporteři podávali si dveře, a v dobách prvního bujení krvavého románu byl tříarchový sešitek až i za 30 kr., takový román byl za 9, 12 zl. i dražší, a pořádná dobrá kniha ležela při tom nakladateli na půdě. Takové zboží bez milosti z lidových knihoven vyházet bylo by skutkem velice záslužným; jedině radikální tento prostředek by pomohl, aby konečně již lid nebyl otravován. Na druhé straně pak, kde svědomitý a lidu svého opravdu milovný učitel jen poněkud může, ať vysvětluje lidu cenu a účinky takových krváků a poučí lid, aby dotíravým roznášečům těchto jedů bez milosti ukázal dveře.

Nehledě ani ke krvavým románům, je v lidových bibliotékách velmi mnoho četby nelidové, t. j. četby, která se pro lid nehodí, protože jí lid nerozumí. Nestačí tu koupiti díla tak zvaných »nejlepších« spisovatelů, neboť ti bývají právě lidu nejméně srozumitelní. To platí zejména tam, kde různá studentská sdružení knihovny zakládají. Obyčejně děje se to dle vkusu a vzdělanosti jejich, a nikoliv dle povahy, vzdělání atd. lidu, pro něhož se to děje. Jestliže počínání podobné má býti dařeno dobrým výsledkem, musí býti promyšleno a organisováno: lidovou četbu třeba vésti, řídit, bibliotéky pro lid třeba zakládati a v život uváděti způsobem určitým, promyšleným, osvědčeným. Do četby lidové musí padnouti síla organisace a musí býti vedena rukou pevnou a energickou.

Nechť si nikdo nemyslí, že je k tomu třeba nějakého spolku se stanovami a celou přítěží těžkopádných aparátů, které spíše překážejí, než aby vedly k cíli.

Tane nám na mysli ta ctihodná dvojice mužů, v celé osadě kolikráte jen a jen na sebe odkázaných, povoláním a úřadem zbratřených: je to *kněz* a *učitel*.

Ať si kope mezi nimi jámu jakákoliv »organisace« a jakýkoliv tisk, ve *skutečnosti* je přece jen stále ještě velmi mnoho dobré a srdečné shody mezi knězem a učitelem, ba, nechceme zamlčeti, že máme oprávněnou naději, že shoda ta bude čím dále tím větší, tím upřímnější. Pokroková organisace učitelská má sice mnoho

členů, ale mezi těmi veliké procento těch, kteří zde trvají jen pro strach a jinak s počínáním organizace nikterak nesouhlasí. Blízká dobá nám to ukáže.

Učitel a kněz tedy, v bratrské shodě, mohli by celou tu organizaci lidové čteny provést sami — jak, o tom přišť.

(Dokončení.)

O zaokrouhlení učiva školy obecné ve třídě nejvyšší.

Napsal B. ZKOUMAL.

Škola obecná má poskytnouti žáku všechny vědomosti, jichž bude jednou v životě vezdejšími potřebovati při shánění potřeb k uhájení života. Toť hlavní účel obecné školy a teprve potom možno přihlížeti k účelu druhému, aby škola obecná žákovi poskytla základní vědomosti, jež by mu byly podkladem dalšího hlubšího vzdělání na školách jiných.

Zajisté jen nepatrné procento žactva věnuje se studiu, a většině žáků jest spokojiti se jen tím, čeho získalo na škole obecné, to musí mu dostačiti pro celý život.

Dlužno tu ovšem uvážiti, že člověk, který vlastně učí se od kolébky až po hrob, rozšíří vědomosti své též zkušenostmi životními i dalším sebevzděláním, ale s takovými možnostmi učitel nesmí počítati a musí dbáti, aby žák ve škole osvojil si skutečně všechno to, čeho pro život potřebuje. A je toho dost, ba úžasně mnoho. Jakých vědomostí žák má ve škole nabýti, je předepsáno osnovami z roku 1885. Pročítá-li svědomitý učitel těch několik potištěných listů, zdá se mu, že snadno bude žákům vpraviti za osm let tu trochu vědomostí, jež vlastně tvoří jen nepatrnou část fondu vlastního vědění učitelova a míní opravdově, že své žáky naučí více, mnohem více, než je v těch osnovách. Brzy však, poučen zkušenostmi, pozná, že je to obrovská práce naučiti jen, co osnovy předepisují a naučiti tomu tak, aby to žákům bylo průpravou pro život nebo další vzdělání. Nesčetná je řada nepříznivých okolností, které učiteli práci jeho sťažují.

Nezmíím se ani o nedostatečné zásobě učebních pomůcek, o nestejně vnímavosti žáků, o vrozené nesnadno překonatelné lenosti některých, o různých zevnějších činech na děti působících a práci učitelovu mařících a podobných věcech každému dostatečně známých, dostačí uvést jen dvě kardinální věci:

Střídání osob učitelských a různé kategorie škol. Nelze tvrditi, že by každý učitel mohl, přejav třídu po svém předchůdci, pokračovati s výhodou tam, kde jeho předchůdce přestal. Vždyť cesty k stejnému cíli mohou býti rozličné, třeba všechny dobré, ale nemusí býti stejné ani sobě podobné.

Padají tu na váhu hlavně rozličné ty vlastní zkušenosti, jichž druhý potom nechápe a jako zbytečné zavrhuje.

Právě tak nelze tvrditi, že práce učitelova na školách ménětřídních je téhož způsobu jako na školách vícetřídních. A přece ze všech škol různých kategorií mají si děti do života přinést stejné vědomosti. Z té příčiny největší zodpovědnost má učitel nejvyšší třídy. Jemu musí býti zvláště jasno, co děti ze školy vystupující mají věděti, jeho povinností je o tom se přesvědčiti, případné nedostatky doplniti, aby obrátil školy, na nichž vyučuje, výtky, že škola obecná neposkytuje dětem toho, čeho potřebují, a chránil tím čest školy i učitelstva. Je to těžká povinnost, ale možno ji provést, hledí-li učitel učivo zaokrouhliti tak, jak

osnovami předepsáno. Provést to možno jen častými zkouškami a hojným doplňováním.

Poměrně největší práce vyžaduje v nejvyšší třídě zaokrouhlení učiva z jazyka vyučovacím. Účel vyučování jemu vyčten osnovou. Děti poznejtež se v jazyce svým mateřským tou měrou, aby dobře mohly tomu rozuměti, co se tímto jazykem pronáší; aby dovedly řeči i písmem pronášeti své myšlenky správně a plyně; tolikéž vycvičte se ve čtení, aby uměly psané a tištěné čísti hbitě a pěkně náležitým přízvukem. Při četbě jedná se tedy o to, aby žáci opouštějící školu, uměli čísti psané i tištěné hbitě, náležitým přízvukem, aby dobře rozuměli tomu, co četli a dovedli osnovu i obsah čtených článků vytýkati. Poněvadž četbě v nejvyšší třídě vyhrazeny jsou v rozvrhu nejvýše jen dvě půlhodiny týdně, bude tu učiteli využití každé chvíle četbě vyhrazené, aby dosáhl účelu osnovou vytknutého, nebo se mu alespoň nejvíce přiblížil.

Abyste nabyli žáci hbitosti ve čtení, dobře poslouží na nižších stupních čtení ve sboru; nebude se však ani na stupni nejvyšším učitel ostýchati dáti ob čas některý kratší článek ve sboru přečísti, seznal-li, že mezi žáky jeho je několik chabých čtenářů. Při čtení nutno bude stále opravovati přízvuk a poklesky proti znaménkům. Recitace menších básní, přednášení kratších článků prosaických doplní dobře nedostatky shledané při četbě náležitým přízvukem. Vytýkání osnov článků podporou bude slohovým cvičením. Učení se článkům na paměť poskytne cviku čtenářům slabým.

I hojně používání knih ze žákovské knihovny podporovati bude snahu učitelovu.

K četbě těsně řadí se nauka a cvičba jazyková, vrcholící, pokud větosloví se týče, v důkladném poznávání souvětí.

Osvojili-li si žáci na stupni třetím rozbor věty jednoduché, a poznali na stupni čtvrtém rozdíl věty jednoduché a složené, jakož i rozdíl souvětí souřadného a podřadného, nebude nesnadným na stupni nejvyšším na základě tomto budovati dále a způsoby souvětí podřadného žákům vysvětliti. Nelze však předpokládati, že by ani tu učitel nenarazil na nedostatky. Čekati však, až nedostatky a mezery ve vědomostech žáků objeví se náhodou, bylo by chybou a vyžadovalo by více času než učitel je vyměřen a mohlo by se snadno státi, že vyšel by ze školy žák, o němž učitel nemohl by s dobrým svědomím tvrditi, že rozezná souvětí souřadné od podřadného. Rozborem složitějších celků v členy podružné přesvědčí se učitel o rozsahu vědomostí svých žáků. Najde-li kde mezeru, není zbylí než dotýcnou partii větosloví probrati hned důkladně a methodicky bez ohledu, zda-li snad dotýcná partie osnovou předepsána je pro ročník nižší.

O zaokrouhlenosti učiva přesvědčí se pak učitel souborným zopakováním o větě prosté a rozvitě, probrav postupně jednotlivé části rozvíjecí, postoupiv ku větě složené, přesvědčí se, že žáci dovedouce přesně určovati vedlejší členy jednoduché věty rozvitě, mají i náležitý pojem o druzích věty podřízené v souvětích a dovedou rozeznati větu hlavní od podřízené. Tím pak vrchol učiva o souvětí byl by dosažen.

Že věc v praxi neprovede se tak snadno, jako dá se návod k ní napsati, je samozřejmé

Poměrně složitější a obtížnější je zaokrouhlení učiva tvaroslovného. Osnovy v ohledu tom nařizují: Ohýbání slov budiž důkladně opakováno a doplňováno,

na konec v přehledný celek shrnuto. Tu bude nutno jednotlivé části řeči probíratí postupmo. Učitel, přesvědčiv se, že žáci na druhém stupni poznali, co jsou jména podstatná, na třetím stupni naučili se rozeznávatí rod, číslo a pád, na čtvrtém stupni naučili se roztržidovati podstatná jména od vzorů skloňovacích, proběře na nejvyšším stupni jednotlivá sklonění podstatných jmen poukazuje k výminkám a odchylkám, prováděje též skloňování skutečně prakticky a na schematu na tabuli provedeném předvede žákům úplný obraz sklonění dle rodů 2., 3., 4., naznačiv příslušné vzory a zkrácenými význaky objasniv výminky.

(Pokračování.)

❖ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❖

Komedie s resignací. Jak známo, podali předáci organizace resignaci. »Šk. Ob.« přináší o tom zajímavý článek, kde V. Beneš píše: »Tato resignace není podána do opravdy, není vážná, není upřímná« a za příčinu, proč tak učinili, uvádí: »Zákon byl již schválen 3 neděle, a ze 120 jednot ani jedna jediná se nesešla, aby jednohlasně nebo aspoň zdrcující většinou odhlasovala čestné členství, aby poslala telegram nebo říkání do novin«. — Dále hodlají předejítí překvapení, které by jevíli členové, že má organizace 11.000 K deficitu. V tom překvapení se prý lépe vymluví, že »obětováno« bylo na rekomandace každé hlouposti atd. tolik peněz. A hlavní — »resignace je chytře vymyšlená zbraň proti oposici«; neboť nebyla v menšině; oposičním duchem provanut kde kdo, ale s projevem oposičním nešel nikdo. Dále píše pan B., že oposici valně ubíjejí záložní učitelské, neboť každý druhý učitel je zadlužen a tím v něm volná, nesvázaná činnost poloviny učitelstva je ubita. Zajímavý je posudek p. B. o mladé generaci; píše: »Mladá generace je chudá duchem, má mezi sebou individua rekrutovaná z propadlého proletariátu nižších středních škol a proto slabá morálně.« — »Všichni, kdož resignovali, zase volbu přijmou« píše tu dále. — Také to mínění máme. Známe na př. školu s 5členným sborem, v němž nikdo důležitě požadavky organizace neschvaluje, a čtyři jsou v organizaci; pátý ji opustil k vyzvání jednoty, již náležel; jeť klerikál« a podobné poměry jsou, pokud nám známo, na většině škol. A to je to nejsmutnější, že nikdo nemá tolik smělosti, aby různým požadavkům a rozkazům, které pod jménem organizace se udílejí, se opřel, a podal-li někde něco,

utlumí se to a zdravá oposice se v zárodku potře. Sdílíme mínění pana Beneše, že resignace není upřímná, a jsme zvědaví, jak to skončí. Uznáváme důležitost a potřebu organizace učitelstva vůbec, ne ale učitelstva výstředně a nezdravě pokrokového, které chce chybnými zásadami veškeré učitelstvo ovládati a na scestí svést ku škodě celého stavu i ku škodě školy. J.

Universitní kursy učitelské. Letošního roku chodí na filosofický kurs učitelský 14—16 učitelů. Návštěva to nápadně malá. Mnozí z pražských a předměstských kolegů ani loni nevěděli o existenci kursu, ač to bylo v časopisech oznámeno. Někteří dali přednost sportu a *někteří svůj duševní obzor rozšířiti ani nechtějí*. Tak nařiká p. Fr. Kohlík ve »Šk. Ob.« J.

Lavici pro neposluchy, kteří stále chodí na fary, přeje si koupiti nějaký Rýpal na Litomyšlsku, který ve »Škol. Ob.« nařiká: »Co se napřikazuje, aby se to nečinilo. Vše málo platno.« — Divíme se, že »organisované« učitelstvo si takovou věc nechá *přikazovat*. Nebylo by radno, aby z organizačních peněz koupili lavici a položili na ni takové »pány france«, kteří jako za roboty sedlákům chtějí vyplácet učitelstvu a dalo jim na pamětnou, kam až smí, může a má organizace zasahovati? J.

Hlasování dětí. »Čes. Škola«, příloha to »Čes. Uč.« přináší zprávu, že ve francouzském městě Taremoutiersu hlasují děti každého roku, které z nich je nejhodnější a nejzpůsobnější. To pak dostane vkladní knížku na 25 fr, a dodává: Přihlízejíc k blahodárnému vlivu, jaký toto každoroční dětské hlasování má a mítí bude na zjevnění mravů mládeže, zajisté městská rada zřízením nadace (k tomu účelu) nechybila. J.

Tisková liga mnohé mrzí. To nám ovšem není nic nového. Ze »Šk. Ob.« (čís

8.) se dovídáme, že »je to« sdužení na výboj a odboj těch nejpravověrnějších fanatiků a nesmí býti podceňováno; ale je vroucím přáním všech pokrokových lidí, aby již jednou vžila se u nás potřeba antiligy, jež by rozpínavosti klerikální vydatně čelila. « To je špatné, naprosto špatné pochopení Tiskové ligy, která své účely docela jasně a nepokrytě celé veřejnosti sdělila a prohlásila. Učinil tak nejednou místopředseda ligy red. Tom. Škrdle se vzácnou upřímností. Liga je sdužení naprosto obranné, defenzivní, tedy nikoliv »na výboj« založené, a nějaká »antiliga« proti ní nemusí se teprve ustavovati, celá naše veřejnost až na docela nepatrné procento je takovou *antiligou*, kde kdo a jak jen může, buší do klerikálů, tak že není ani třeba se ptáti, »zda si také naši lidé všimají nájezdů klerikálních čím dál tím prudších a jak je odráží?« Klerikálové dostávají pořád rány, i když mlčí jako hrob! — Znamenitě vydařila se věta: »Dále byly zaslány 450 duchovním výstřižky z různých časopisů, aby dle § 19. nutili k opravám, co všechno není pravda. Je to slušný počet, 450 duchovních bylo třeba veřejně poučovati o křesťanské spravedlnosti, aby varovali se zlého a činili dobré.« — Každý si i bez § 19. opravi tento stylistický květ. Bylo třeba kolik redaktorů veřejně poučiti, aby se varovali uveřejňovati živé a překroucené zprávy, jak vzhledem k duchovním ve 450 případech učinili. To asi cítí »Šk. Ob.« sám, neb v patách za těmi řádky, puzen svědomím, píše: »Je také možno, že v některých případech dopisovatelé zprávu na úkor pravdy zbytečně vyšperkují a sami na sebe dávají tak protivníkům zbraň do rukou. Je nutno a jediné poctivo konstatovati vždy fakt dle skutečnosti. *Pravdomluvnost a poctivost* jest vůdčí zásadou svědomitého dopisovatele, dbalého o čest listu.« — Výborně! Tu větu v plném rozsahu podepisujeme. Kdyby dopisovatel byl *svědomitý, pravdomluvný a poctivý*, byla by Tisková liga *zbytečnou*, nebo ta založena je právě jako *obrana* proti dopisovatelům *nesvědomitým, nepravdomluvným a nepoctivým*. A nejen čest listu, ale i čest osoby, o níž dopisovatel píše, má mu býti svatou. Kéž by se všichni dopisovatelé dle moudré rady »Škol. Obz.« spravovali!

K.

»Žádáme pro učitelstvo úplnou svobodu občanskou!« tak napsaly v č. 2. moravské »Vychov. listy«. To zaznamenává

»Škol. Ob.« a jeho ligista Δ 27 »s povděkem« — aby to připomenuli pánům bratřím okolo »Kř. Šk.« a »Vychovatele«. Hned několik řádků níže je doklad k tomu »zaznamenání s povděkem«. Jistý »organiso- vaný« pan učitel, »aby ukázal, jak má kožené svědomí«, *súčasnil se opět vepřových hodů na faře staňkovské* a »Šk. Ob.« uvádí jeho jméno. Co prý tomu říká domazlická »Budeč«? — Inu, snad žádá také pro učitelstvo úplnou svobodu občanskou, ve které je též zahrnuto, chce-li jíti na faru a přijati pozvání farářova, aniž by si musil vyžádati poníženě dovolení od »organisa- ce«.

Bačkory. Na Milevsku-Bechyňsku jsou učitelé organizováni, kteří nechtějí poslouchat a přes organizační zákazy chodí na fary na hostiny, ano jsou tam i tací, kteří jiné plaší, aby nešli, a sami jdou a velebné pány baví. Dopisovatel »Č. Uč.« je nazývá falešnými proroky a ramenáři. Pan Černý píše, že jsou to bačkory, a volá: »Jen pryč s bačkorami!« — Výborně, jen ty bačkory vyházejte, ať máte jednu přece organizaci »čistou«.

J.

Háji vedlejší zaměstnání. »Čes. Uč.« v čís. 21. uvádí záslušnou činnost pana J. Kálala, učitele, proti němuž vystupuje harmonikář Kopecký v Telči na Moravě. Oba vydávají časopisy o chovu králíků a a p. Kopecký nechce, aby p. Kálal časopis dále vydával, a hrozi mu udáním, což ovšem »Č. U.« spravedlivě odsuzuje. — Divno však, že jindy brojí proti vedlejšímu zaměstnání, totiž proti varhanictví.

J.

Podmínky řádné učitelské práce a řádného rozvoje školy národní jsou dle »Česk. Uč.« tyto: 1. Náležitě (akademické) vzdělání učitele. — (Rozhodně, aby učitel nejdřív přestal nadávat učitelům a pak dětem, to dle mého mínění vzdělaným nesluší.) — 2. Přiměřený plat a zabezpečení slušných bytů. — 3. Možnost dalšího vzdělávání učitelstva knihami, cestováním, odbornými kursy. (Nu, ta možnost přece je!) — 4. Spravedlivé obsazování míst v celé české vlasti. (To absolutně vzato, nejde.) — 5. Volnost přesvědčení vědeckého, náboženského, politického i sociálního. (Tisíc kulí, to přestane »Č. Uč.« nadávat těm, kteří chodí do fary, hrají varhany atd. Nebo jaká by to byla volnost, aby směl v organizaci učitelské každý dělati jen to, co páni poroučí?) — 6. Zaručená nepřesaditelnost učitele, (Ani k vlastnímu jeho přání?) —

7. Svobodná práce ve škole. — 8. Stavovská samospráva. — 9. Vědecký, rozumný, lidský, svobodomyslný a odborně vzdělaný dozor. — 10. Spravedlivý disciplinární řád. — 11. Podpora od rodin: a) řádnou předpravou předškolskou, b) shodou se školou. — 12. Podpora od občanstva a veřejnosti. — 13. Podpora od úřadu. Ochrana proti tyranii a zákeřnictví. — 14. Veřejná kvalifikace. — 15. Odstranění příčin, proč lid školu a učitele nenávidí. — 16. Vyrovnání sociálních protiv. — 17. Řádně opatřené a vypravené školy. 7.

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Výbor Jednoty sešel se 25. března a za hojného účastenství porokovat o záležitostech spolkových. Z usnesení vyjímáme: 1. Do katolického spolku v Cuclavi vyšlou se 3 nebo 4 řečníci k pořádání cyklu přednášek 28. a 29. června. — 2. Vychovatelských letáků vydá se čís. 2. — 3. Valná hromada ustanovena na 5. a 6. srpna. Program oznámí se po podrobném pojednání posději. Jest naděje, že získán bude k přednášce slovatný učenec. — 4. Seznam knih a knihovní řád, jakož i vyzvání ke členům uveřejňují ze v dnešním čísle »Vychovatele«. — 6. Odbory Královéhradecký a Turnovský se žádají, aby se pokusily pořádati přednášky pro obecnstvo. Řečníci v příhodnou dobu budou jim vysláni. Rokování bylo velice čilé. Třeba, aby výbor byl ve své snaze členstvem podporován.

Pánům členům Jednoty katolického učitelstva v království Českém! — V poslední schůzi výborové, konané dne 25. března t. r., pokladník i místopředseda Jednoty pronesli stížnost, že se členské příspěvky velmi slabě scházejí, ba, že je mnoho členů, kteří i za několik let příspěvek nedali, někteří dokonce nedali jej dosud vůbec.

Když byla Jednota zakládána, dělo se tak s obavou. Že je doba příliš požívána proti všemu »klerikálnímu«, jak se katolictví vůbec říká, že pro terrorismus liberálů budou se přemnoží báti přistoupení za členy — ale mnohé obtíže šťastně se překonaly a za členy přihlásil se takový počet učitelů, učitelek i duchovních osob, že to vzbudilo náš obdiv.

Leč pouhým přistoupením za členy není ještě vše učiněno, co prospěch, rozkvět a další trvání Jednoty vyžaduje.

Má-li Jednota nejen trvati, ale i prospívati a něco znamenati, nějaký význam míti, musí státi na slušných finančních základech, musí býti finančně podepřena.

Jednota, jak známo, v kruzích, kde by právě podporována býti měla, se veliké přízni a láce netěší, a proto je mylný názor, že snad dostává nějaké dary nebo podpory, tak že *členské příspěvky jsou ji maličkosti, které snad nepotřebuje.*

Výbor prohlašuje s důrazem, že právě členské příspěvky mají tvořiti pevný základ finančního stavu jednoty, a co znamená tedy okolnost, že se velmi slabě scházejí a že někdo za kolik let příspěvek nedal a někdo vůbec ještě ne — k tomu odpoví si každý soudný člověk sám.

Jednota katol. učitelstva má plno nepřátel, ale ti ji neuškodili, existenci její neotřásl. Snad to učiní liknaví a neplaticí členové sami — »perditio ex te, Israel.«

Prosíme tedy pány členy Jednoty naší, aby se rozpomněli na účel Jednoty a význam její v dobách nynějších a zaslali příspěvek členský učitelu Karlu Jelínkovi do Starého Kolína, pokladníku.

Výbor Jednoty katol. učitelstva v král. Českém.

Seznam knih knihovny katolického učitelstva. — Bachtík: Nauka o hudbě. Díl I. Základy harmonie. — Beseda učitelská. Ročníky 9.—17., 21. a 30. — Brazda: Sylabus Jeho Svatosti Pia IX. — Bulla O věrohodnosti apoštolských skutků. — Cyrill, Časopis pro katolickou hudbu posvátnou. Ročníky 12.—14. a 17. — David: O začátcích učení zeměpisného. — Didon: Ježíš Kristus. Díl I. a II. — Dom in Svet. Ročníky 10. a 11. — Faktor: Návod k praktickým cvičením v chemické laboratoři žákovské. Pro gymnasia. — Fouard-Hulakovský: Svatý Petr. Svatý Pavel. — Franěk-Kuchynka: Návod k vyučování měřickému tvaroznalství ve škole obecné a v první třídě zvláště. — Hroník: Methodické výklady z přírodopytu. — Jablonský: Básně. — Klika: Silozpyt pomůcek vyučování jazykového. — Knittl: Nauka o skladbě homofonní. O skladbě jednohlasé. — Komenský: Informatorium školy mateřské. Labyrint světa a ráj srdce. Řeči potocké. Život a práce. — Krščanská škola. Díl I. a II. — Lepař: Obecná paedagogika. — Majer Vánoční hry. — Mašin-Herodes: Historky učitelské. — Nespor-Horčíčka: Rádce učitelův k přípravě na četbu čítankovou. Pro I. a II. třídu měšťanské školy. — Němcová: Sebrané spisy. Díl I.,—VI. — Památky archaeologické a místopisné (nevázané). Díl II. seš. 1.—4. — Památky.

Časopis musea král. Českého. Pro dějepis hlavně český. (Neváz.) Díl II., oddíl 2., seš. 1.—4. — Pisch Příruční kniha kreslení a jeho nauk pomocných. — Sýkora: Umčzení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelií. — Školník Časopis katolického učitelstva. Ročníky 27. a 28. — Tiray Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem. Cyklus dvanácti slavnostních řečí v paměť roku jubilej. 1898. — Vagner: Podrobné rozvrhy učiva všech předmětů školy jednotřídní. — Vigouroux: Bible. Díl I. a II. — Vlasf. Ročníky 1.—6., a 8.—14. — Vlk: Prvopočátečné vyučování počtům. — Vorovka Speciální metodika vyučování jazyku mateřskému. — Vrba: Povaha moderního kapitálu. Úvahy o klerikalismu a našem socialním a národnostním programu. Úvahy o zachování stavu rolnického. Boj proti klerikalismu. Národní sebeobrana. — Vychovatel. Ročníky 6.—9., 12. a 13. — Zvonář: Základy harmonie a zpěvu. — Spisy německé: Bolzano: Erbauungsreden. Christlich-Pädagogische

Blätter. Jahrgang 20. 1897. — Katholische Lehrerzeitung. Jahrgang 8. 1897. — Katholischer Schulfreund. Jahrgang 2. 1897. — Pädagogische Monatshefte. Jahrg. 3. 1897, Jahrg. 4. 1898. — Vrba: Die Palacký Feier und ihre Widersacher. — Knihy se půjčují každý týden v úterý od 4—5 h. Knihovnu Jednoty spravuje knihovník aneb jeho zástupce, volený z výboru, jenž sídlí v Praze nebo předměstích. Knihy vypůjčovat lze buď osobně nebo písemně; ovšem počestně hradí každý ze svého. Knihy vypůjčené lze podržeti nejdéle čtvrt roku, po té nutno o další lhůtu žádati, která bude povolena knihovníkem, není-li nikdo poznamenan, kdo by si knihu vypůjčiti chtěl. Jakékoli poškození knihy nahradí ten, kdo ji způsobil. Seznam knih bude postupně uveřejňován ve spolkovém orgáně »Vychovatel«. Každého roku nechť se zakoupí důležitá díla, kterých Jednota nedostane darem. Díla taková k zakoupení schválí výbor. Vypůjčka stane se na podaný lístek, na němž označena bude signatura i název knihy, lístek vloží se na místo knihy a vydán bude opět při vrácení.

Počínáme revisi. V Č. Učitel v č. 25. jest pezoruhodný článek pod tímto záhlavím, nejspíše z pera p. Černého, v němž praví »Nespál jsem, vymýšlel jsem články do různých žurnálů, číhal jsem zrakem kočky po hladině společenského života, aby mi ani jeden nepřítel neušel, a žádnému jsem ne-

odpustil.« — A za to nedostal žádných uznání, není oslavován ani od svých věrných, ani od spolupracovníků. My máme uznání pro práci pana Černého a odpouštíme mu i to, že on žádnému neodpustil. Počítal-li pan Černý na vděk a uznání liberálního učitelstva, to je špatně znal. A on asi počítal, stěžujíc si: »Často v největší práci, v největším zápalu zahlédl jsem za sebou řadu utrpných úšklebků, poznal jsem hojnost nesnázi od vlastních kolegů.« — My jsme se nesmáli, neušklíbali, nýbrž sháněli jsme podpisy na petice, sami za Jednotu českého katol. učitelstva petici podali, deputaci na vlivuplná místa vyslali, až z organizace většinou vyštvaní, pracovali jsme vedle organizace učitelstva liberálního ku prospěchu celku. — Pan Černý má ovšem špatnou radost, vidá, že »většina učitelstva trávila čas klácením se po promenádách, blažením při karbanu a pivě, koulením kuželek a vytloukáním posvicenských muzik« a pan Černý věnoval klidnou chvíli první »lenochům a neuvědomělcům« ze svých řad. — Nu, že by většina učitelstva byla takovou, tomu nevěříme! Jest pravda, že jsou takoví mnozí z organizovaných pánů, ne však většina. Kdybychom my napsali něco podobného, nedostali bychom pardon ani od Čes. Učitele, ani od učitelstva. Když to však napíše někdo jiný, musí učitelstvo mlčet, poněvadž je svobodomyslný, pracuje pro »svobodomyslnou« školu a proto jeho předák smí svobodně »svobodnému« učitelstvu vynadat. Nejen že nazývá učitelstvo lenochy a neuvědomělci, on píše: »I hovníval se zvedne a brání se, a někteří z nás by nedovedli ani toho hovnívala napodobiti.« — No, tohle to je přece jen trochu silný tabák, nezdá se Vám, organizovaní páni? Kdyby to napsal »Vychovatel«, hned by se objevil v Č. U. článek; »Klerikální sprostáctví« nebo něco podobného. Že však to píše Č. U., tu si to ve jménu organizace učitelstva *musí* nechat prostě líbit, a dost. A to jest, prosím, psáno ještě opatrně, aby se páni nerozhněvali: »Raději přestanu. Musíme s vámi zacházeti opatrně. Mohli byste se rozčílit a pohrozit nám vystoupením z organizace.« — Před krátkou dobou chtěli ty »bačkory« vyhazovat a teď se přece o ně bojí. Cítí patrně. Že ta organizace je slabá, že po úpravě služného silně praská. Nejspíš si o předácích myslí ono známé Mouřenín udělal svou povinnost, mouřenín může jít. J.

O zaokrouhlení učiva školy obecně ve třídě nejvyšší.

Napsal B. ZKOUMAL.

(v pokračování.)

Při jméně přídavném poslouží podobné schema, dle něhož potom provádějí se cvičení v roztřídování jmen přídavných, jež žáci provádějí na tabuli do učitelem naznačených rubrik. Sklonba provádí se postupmo dle rubrik, při čemž upozorňuje se na zvláštnosti pravopisné. Případné mezery ve vědomostech žáků nutno hned výkladem doplňovati. U náměstek vyžadovati bude koncentrace větší píle i delší doby, protože tu bude učiteli mnoho pravopisných zvláštností vysvětlovati. Postupmo ani by to snad možným nebylo, protože žák jedno pro druhé by zapomněl.

Při zaokrouhlení učiva tvaroslovného dobře poslouží uchystané diagramy. Kde jich není, tutéž službu vykonává schema učitelem na tabuli prováděné a případným výkladem provázené.

Nevýhoda spočívá jen v tom, že učitel má tu více práce, jsa nucen několik hodin po sobě schematický souborný obraz znovu načrtati na školní tabuli, kdežto dobrý diagram koná službu po léta.

Než ani námaha při sestavování přehledných obrazců nechť učitele neodstraňuje. Výsledek odmění jeho píli. Nedá se nikterak upříti, že učitel odhodlavší se koncentrovati a majore ad minorem souborem učiva oživí mnohé již pobledlé pojmy v paměti svých žáků, nýbrž pozná také snadněji případné nedostatky než jeho kolega, který pracně k cíli kráčí cestou opáchnou.

Že pak cvičení pravopisná rovnoběžně s cvičeními mluvnickými pokračují, nutno při zaokrouhlení učiva tvaroslovného stále pamatovati na pravopis a vyskytnuvší se nedostatky na obrazci souborném vysvětliti.

Vyvrcholení svého všeseka nauka o jazyku mateřském musí nalézt ve slohu. Žák naučiv se na nižších stupních již svými slovy podávati obsah článků a popisovati známé věci, má na nejvyšším stupni totéž prováděti rozšířeně, má cvičiti se v sestavování listů, písemnosti jednacích a živnostenských.

K poslednímu je nezbytně třeba, aby učitel měl potřebné odborné znalosti, je třeba, aby věděl i z kterých právních příčin listiny takové povstávají a příčiny ty žákům důkladným vypravováním objasnil. I tu pak nedodělá se učitel kýženeho a uspokojivého výsledku, nemají-li žáci potřebné čilosti myšlének, jež by pak dovedli vtělit ve slova.

Sezná-li učitel takový nedostatek myšlenkového fondu u svých žáků, marně by se namáhal postupuje dle nařízení osnov, a nezbyvá mu nic, než zasáhnouti zase hodně daleko zpět. A tu psaním ztratil by mnoho drahocenného času. Nutno tu přemýšlivost žáků cvičiti mluvením. Popisy, líčení provádějtež se ústně. Nechat vypravovati obsah článků čítanky, tu již nedostačí, že žáci články důkladně již znají a obor jejich myšlének se tu nerozšiřuje. Lépe bude něco neznámého žákům přečísti a nechat si to od několika úryvkovitě vypravovati. Je známo, že dobře tu poslouží i nechat si vypravovati stručně obsah povídek ze žakovské knihovny.

Po takové průpravě teprve možno přistoupiti k dopisu nebo listině.

A tu nejprve třeba objasniti, z jakého důvodu dopis povstal, nebo jaký právní důvod je podkladem listiny, kterou žáci mají napsati. Po důkladném vy-

světlení všech okolností a po ústním propracování může se teprve učitel odhodlati nechat žáky listinu nebo dopis napsati. Z odevzdaných prací potom sezná uspokojí-li ho hotová práce, pozná i vady a nedostatky a může přikročiti k jich nápravě.

Nebude zajisté učitel lpěti na tom, aby žáci osvojili si jako největší dovednost ve slohu psáti listiny a dopisy, jichž forma bez toho v praktickém životě mění se dle potřeby a okolností, a ponese se zajisté všechno jeho snažení k tomu, aby ve slohu přivedl žáka k té dokonalosti, by složitější myšlenky své bez velkých obtíží dovedl vtělití psané i mluvené v slovo, aby v obém dbal české fraseologie a neopomene užití každé příležitosti ku cvičením ústním i písemným, poskytuje žákům při tom k samostatnému tvoření tolik volnosti, kolik za vhodné uzná.

(Příště dále.)

Učitel — strážce četby lidové.

Úvaha od FRANTIŠKA VALTRA.

(Dokončení.)

Buď fara nebo škola ve vzájemném a obapolném dorozumění měla by býti místem, odkud by vcházela do lidu a rozšiřovala se v něm četba povznášející a dobrá. Bylo již leckde o tom psáno a uvažováno; farní knihovny kdysi velice kvetly — dokud nepřišly liberální proudy. Mráz zničí nejen útlý květ, ale i otužilou rostlinu. A liberalismus byl takovým mrazem.

Běda obci, kde obyvatelé její nic nečtou, běda, kde čtou, ale věci špatné. Pro kněze i učitele mnohem snadnější práce je působiti pro dobrou četbu tam, kde se dosud nečetlo nic nebo velmi málo.

Kněz má v kostele osadníky — na ty může působiti přímo, učitel má ve škole děti — jimi může působiti nepřímě na rodiče, a oba, kněz i učitel, stýkají se s lidem při různých příležitostech. Třeba jen zavéstí rozpravu o čtení, ať již s kazatelnou, ať ve škole a oznámiti: na faře nebo ve škole se půjčují pěkné knihy. Uvidíte, že lidé přijdou, přijdou hojně — a jak rádi! Jedná se jen o *začátek*. Praví-li přísloví, že každý začátek je těžký, nemusí to zde u této věci býti právě pravda.

Kdo má zaplatiti ty začátky, t. j. knihy, jež se mají půjčovati?

Není-li to jinak možno učiniti, objednájí se knihy, krátce řečeno, na úvěr, a zaplatí se z haléřů, které lid odvádí jako poplatek za půjčení. Každé knihkupectví i antikvariát rády svěří knihy tím způsobem; dnes se skoro ani jinak obchody nečiní, než na splátky. Za 40—50 K dobrých knih vybrati není docela nic nesešládného, a tam, kde lid rád čte, brzy se to zaplatí. A tak lze pomalu zásobu knih rozhojňovati, až v několika letech může tu býti po ruce bibliotheka bohatá a vybraná.

Na přemnohých místech rozšiřuje učitel různé zábavné čtení sešitové tak, že je prodává a knihkupci pak peníze posílá. Ale tu jest otázka, komu více slouží, zda-li lidu, nebo nakladateli, jehož se stává ochotným kolportérem. A jak víme ze zkušenosti, nebývají konce takové ochoty vždy dobré a příjemné. Lid zůstává panu učiteli dlužen, pan učitel knihkupci, učitel si na lidu nevezme nic, ale knih-

kupec na konec žaluje učitele, vede to až na exekuci atd. — to jsou právě ty nedobré konce. Máme nakladatele, že z takového praktikování *zbohatli*, pan učitel však z takových »obchodů« nezbohatl ani jeden. A když už jednou u knihkupce visí, pošle mu cokoliv, jen aby to lidu prodal a doporučil. A tak dluh roste jako lavina.

Půjčovati knihy je mnohem vděčnější a záslužnější. Když čtenář pěknou knihu přečte, rád za krejcar nebo dva si vypůjčí jinou. Prodáte-li mu ji, mrzí ho to platit, když ji přečetl.

Farní a školní knihovny měly by býti vzkříšeny k novému životu. Právě dnešní doba toho čím dále tím více vyžaduje. Proti knize kniha — zlatá slova nezapomenutelného biskupa Brynychy blahé paměti.

Tam, kde lid četl, ale věci špatné, je práce mnohem větší a namáhavější. Odvyknouti jednomu a zvykati druhému je dvojitá práce. A kdo rozséval četbu špatnou, nebude se dívat se založenýma rukama, jak někdo rozšiřuje četbu dobrou. Zmobilisuje kde koho do boje proti »klerikalismu«.

To nesmí nikoho odstrašiti. Co jsi, hleď vždy býti z plna srdce. Za slovo »klerikál« se nestyď, a jsi-li jím, pracuj, bojuj. Katolíci za pecí nám dnes nejsou nic platní.

Evangelisti učitelé jsou neohroženými zastanci svého vyznání. Jak je tomu u nás — je obecně známo.

Nemáme jiného přání, než aby tyto řádky alespoň někde způsobily, by katolicky smýšlející učitel byl opravdu — strážcem četby lidové, by alespoň někde podali si upřímně ku společné práci ruku dva bratři, kněz a učitel — a působili zakládáním lidových bibliothek ku pravému dobru lidu a své rodné vlasti.

O zaokrouhlení učiva školy obecné ve třídě nejvyšší.

Napsal B. ZKOUMAL.

(POKRAČOVÁNÍ.)

Z počtů a nauky o tvarech měřických předepisuje osnova: Žáci naučtež se jistě a obratně řešiti, a to ústně i písemně, praktické úkoly početní a měřiti i vypočítávati plochy a tělesa v obecném životě.

Žáci cvičíce ve čtyřech základních způsobech početních, rozšiřují znenáhla obor číselný na prvním stupni do 15, na druhém do 100, na třetím do tisíce a mají na stupni nejvyšším uměti čtyři způsoby početní čísla celistvými i zlomky, a to obyčejnými i desetinnými, čísla pojmenovanými i bezejmennými.

Učitel zaokrouhluje učivo početní v ročníku nejvyšším, musí předně hleděti k tomu, aby žáci dovedli vhodného početního způsobu užití při řešení praktických příkladů. Že to důležité, ukazuje loňský mistrovský kurs ve Vídni, kde jen nepatrné procento mistrů kurs navštěvujících dovedlo dobře vypočítati neobyčejnější příklady z živnostenského života. A hned tu bylo voláno po nápravě a škola obecná vyzývána, aby zanechala všeho počítání s výhodami a naučila správně sečítati, odčítati, násobiti a děliti obyčejným způsobem.

Dobrozdání ředitelstva mistrovského kursu vídeňského má mnoho pravdy. Nacvičiti počítání s výhodami dá učitelé mnoho práce, vyžaduje pamatovati si

mnoho pravidel, a než žák při počítání příkladu všechna pravidla si přemyslí jednotlivá čísla umístí, kam dle pravidel počítání s výhodou náleží, byl by týž příklad obyčejným způsobem již dávno vypočten. Pro slabší počtáře je tu výhoda nevýhodou.

Učitel přesvědčiv se, že žáci důkladně ovládají čtyři způsoby početní čísla celistvými, učiní týž pokus s čísla desetinnými. Doplniv pak případné mezery ve vědomostech žáků, přikročí k počítání s čísla vícejmennými, sleduje při tom stále týž cíl, aby žáci dovedli čísla tato proměňovati v čísla desetinná, jakož vůbec věnovati bude desetinným číslům největší pozornosti, protože tato čísla jediné mají důležitost pro život praktický, přiléhajíc soustavou svojí k soustavě měr a vah metrických i ku měně většiny států. Důkladného poznání měr a vah metrických docílí tu učitel předvedením žákům jednoduchého diagramu nebo nákresu na školní tabuli, jehož střed tvoří názvy metr, litr, gram, nahoru desetinné násobky: deka, hekto, kilo, dolů desetinné díly: deci, centi, mili. Nákres objasní důkladně výklad o původu metru, litru a kilogramu.

Při počítání zlomky obyčejnými užij učitel jen zlomků v praktických případech skutečně přicházejících. Nauč žáky své, že zlomky obyčejné lépe je proměnit ve zlomky desetinné a pak počítati. Jenom neobyčejnější zlomky nevymykající se rozumu obyčejného člověka, buďtež v příkladech praktických připuštěny. Počty úrokové na základě sousudku buďtež cvičeny. Věc půjde snadno, vpraví-li učitel žákům jasný pojem o tom, co je jistina, procento a úrok, a pak teprve přistoupí k počítání praktických příkladů. Na konec srovnalosti buďtež cvičeny písemně i sousudkem, ale na tento větší váha kladena. Sestavení srovnalosti třeba mnohý žák v životě zapomene, je-li však soudným počtářem, pomůže si důvtipem i při složitějších případech. Míru délkovou na nižším stupni žáci poznali, plochy na stupni středním a na stupni nejvyšším učitel zopakoval obě, předvede žákům před oči těleso, poukázav předem na všechny tři rozměry. Přesvědčiv se pak, že žáci jeho dobře chápou rozdíl mezi přímku, plochu a tělesem, přikročí k vypočítávání povrchu a obsahu těles pravidelných. Probrav pravidelná tělesa od krychle po kouli, provede zaokrouhlení tím způsobem, že na příkladech praktických vypočítávati nechá všechna tělesa probraná postupně, bera za základ, že u těles základnu při vypočítávání obsahu nutno násobiti výškou a necháváje si od žáků vysvětliti, kde třeba násobiti výškou celou a kde třetinou a proč? Při vypočítávání povrchů žáci kreslí oblity v plochu rozvinuté, obrazce základnen a vysvětlují pravidla o vypočítávání těchto ploch.

O přírodopisu nařizuje osnova: Žáci poznejtež nejdůležitější živočichy, rostliny a nerosty, zvláště co se týče jejich užitečnosti, jakož i úkolu jejich v ostatním tvorstvu; kromě toho poučení budtež o lidském těle a jeho ošetřování.

Dle osnovy započítí má se s realiiemi třetím školním rokem, a žáci mají tu poznávati přírodniny vynikající v hospodářství polním a domácím neb v průmyslu.

Poněvadž na škole obecné jiné vyučování přírodopisu není možným, než pojednati vždy jen o té přírodnině, která je po ruce, a osnova tu učiteli ponáhává úplně volné pole, bude zaokrouhlení učiva přírodopisného na stupni nejvyšším zvláštní důležitosti.

Zopakovav učitel stručně o všech ssavcích, jež žáci byli poznali, zaokrouhlí učení vytknutím význaků této třídy na některém nejznámějším jedinci a rozřídí ssavce v řady, rozřadí druhý, jež žáci znají.

Podobně třídu ptáků rozvede v řady jen ty, jichž význaky lze mu vytknouti na poznaných druzích. U hmyzu dostačí vytknouti rozdíl hlavnějších řádů a poukázati na úplnou a neúplnou proměnu, pak na škodlivost a vyjmouti druhý užitečné.

V třetí skupinu lze shrnouti ostatní poznané živočichy, z nichž rybám, obojživelníkům a plazům věnuje se zvláštní pozornost.

Shrnutí učiva o rostlinopisu lze provésti tímto vhodným způsobem:

Učitel věnovav alespoň jednu hodinu přírodopisnou výkladu o částech rostlin rozřídění jich, dokončí je na vycházce botanické, na níž nejlépe se přesvědčí, jak žáci jeho rostliny poznávají a určovati i zařaditi je dovedou. Případné doplňující výklady možno činiti na místě. Několik takových vycházek přírodnických poslouží lépe, než všechny výklady v školní světnici.

Soustředění učiva z tělovědy s výhodou lze provésti souborným opakováním na obrazech tělovědných.

Nerostopis zaokrouhlíme rozříděním nerostů v kovy, kameny, kapaliny a plyny, a necháme zařadovati žáky nerosty, které byli poznali.

Při zařadování tomto nejlépe možno mezery doplňovati a vady napravovati.

Účel přírodopysu naznačuje osnova: Poznání nejjednodušších a nejdůležitějších proměn silozpytných a lučebních, hledíc ku potřebám občanského života a ku zjevům přírodním.

(Pokračování.)

Uvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřetelem ku appercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRYNYCH.

(Pokračování.)

3. Za doučování logického v určitém oboru a určitým postupem týmž číslem operujeme, přihlédajíc ku obsahu číselných představ; odtud název d. logické se oprávnjuje.

Ale zručnost u řešení příkladů podobných nemůže nám býti cílem posledním. Potřeby životní vyžadují vybavování rovnic bez názoru a mimo udaný postup genetický a logický, v pořádku nahodilém a pokud možno různém. — Bude nám tudíž úkolem nejvyšším, abychom schopnost ku řešení příkladů pokud možno bez názoru a bez souvislosti vnitřní i na stupni dolním přiměřeně budili, řešice příklady ty

za přímého doučování prostého vůbec.

Ukázkou zřejmím, kterak doučování to v počátcích sobě představuji:

α) Na tabuli napíši příklady: $1 + \cdot = 5$ $2 \times 1 = \cdot$
a děti jich čtením vytýkají $2 + 2 = \cdot$ $2 \vee 6 = \cdot$
cíl učebný (Vypočítáme tyto $5 - 3 = \cdot$ $\frac{1}{2}$ ze 3 = $\cdot$

příklady: — — — — —)

β) Vědomé řešení: Které číslo znamená jednička? — Ukaž na prstech číslo jedna! — K čemu nás vybízí křížek? — (Abychom ku 1 přidali). — Které číslo

znamená pětka v pravo? — Ukaž na prstech číslo pět? — Avšak co znamená tečka a za ní dvě vodorovné čárky? Povím vám to. Tečka značí neznámé číslo, které k jedné máme přidati, a ony 2 čárky poučují nás, že obě čísla na levo tolik v celku značí jako číslo 5 v pravo. Opakov. — Příklad 1. můžeme srozumitelněji čísti takto *Kolik* (ukazují na tečku) *musím přidati* (ukazují na křížek) *ku jedné* (ukazují na jedničku), *abych obdržel* (nazírá se znaménko rovnosti) *pět* (dítka hledí na pětku)? — Opakuje se. —

Počítejme tedy v myslí: kolik musím ku 1 přidati, abych obdržel 5? — Kdo příklad vypočítal, slušně se přihlásí! — Po té výsledky jednotlivců se zjistí a provede se důkaz správnosti:

1. NáЗОrem: Pět prstů lze rozložit na 1 prst a kolik prstů? — Učíte tak podle mne všickni! — Proto $5 = 1 + 4$. Vidíme, že A a B počítali dobře.

2. Bez názoru, pouhým řaděním čísel: Příklad ten můžeme více v myslí počítati takto: Číslo 1 sobě myslíme a další čísla říkejme hlasitě až ku pěti. Při vyslovení každého čísla vztýčíme 1 prst. — Učiní se napodobou výkonu učitele. — Kolik prstů jsme vztýčili? — Proto $1 + = 5$?

Po té výsledek v příklad první se vepíše a rovnice celá přízvukně čte se.

Které číslo značí dvojka ve druhém příkladě? — Ukaž číslo dvě na prstech! — Co znamená křížek ve příkladě tom? — Co další dvojka? — Co znaménko rovnosti? — Co tečka v pravo? — Srozumitelněji lze čísti takto *Kolik obdržím* (ukazují tečku v pravo a znaménko rovnosti), *když ku dvěma přidám opět dvě* (opět příslušná znaménka postupně ukazují)? — Opakuje se.

Ku vyzvání následuje počítání v myslí a po zjištění výsledků důkaz správnosti o názoru a pouhým řaděním. Při tomto prvního sčítance sobě myslíme, druhého ozejmíme dvěma vztýčenými prsty a jmenujeme další dvě čísla (3, 4) ukazováčkem pravé ruky přiměřeně ukazující.

Výsledek vepíše se a zakončí čtením přízvukným.

Podobným bude řešení příkladu třetího $5 - 3 = 2$ a dalších. Postup určuje nám tudíž tato osnova:

α) cíl učebný čtením příkladů v celku;

β) jich vědomé řešení, při němž objasní se význam značek písemných — pak počítá se v myslí — provede důkaz o správnosti názorem vnějším a kde možno, i pouhým řaděním — výsledek vepíše se a rovnice přízvukně čte — k čemuž po vypočtení všech příkladů (zajisté nemnohých) připojí se

γ) čtení provedené úlohy celkové a počítání rychlé, při němž odpovídá se pouze číslem hledaným.

Možno namítnouti, proč vyučování zdrželo se výkladem značek písemných? Odpovídám. Polovina veškerého času počtům přiděleného tvoří vyučování nepřímé. Avšak, aby totéž nezvrhlo se v pouhé cviky písemné při dítkách slabších, aby tyto dítka, k nimž brátí třeba zřetel zvláštní, pokud možno úlohy písemné počítaly vědomě, v nesnázi své neopisující: uvedeny byly v umění to krůček za krůčkem ne nahodile, ale řízeně cvičením i ústním i písemným.

Dítka čilejší, nadanější, ale v počtu snad menším — protože bez názoru — řeší příklad ihned bez všeliké pomoci zvláštní a výsledek oznámí předem; ale máme v oddělení I. též více nebo méně dítek slabých, často i velmi tupých, a ku těmto, nikoliv ku oněm, pomoci označené se vztahují.

Jinak doufati jest, že ony podpory paměti slabých toliko dočasnými budou; důsledným probouzením samočinnosti vlastní a opětovanou obnovou rovnic jednotlivých pamětí slabá zmocní se měrou tou, že vůbec od názoru bude lze upustiti.

U dítek všech v 1. roce školním však nikdy!

P o z n a m e n á n í.

V $\frac{1}{2}$ hodině nepřímého vyučování řeši se označené příklady písemně. Tři příklady řešiti bude nám maximem! Čím jistěji způsob řešení osvojí se na prvních příkladech, tím rychleji dařiti se bude počítání další. Neboť i tu platí osvědčené pravidlo: »Bež před se málo, to málo ať je dobré, a to dobré objasni a nacvič, by vázlo najisto a trvale!«

4. Po vývoji kterékoliv rovnice — v souhlasu s 5. členem osnovy Herbartov-Zillerovské — řeši se příklad užitý. Postup řešení: příklad uvědomiti v celku, ku otázkám rozebrati a v celku obnoviti, počítati v mysli a konečně po zjištění výsledků řadou úsudků společně — abstrahován již na svém místě při vývoji rovnice $3 \text{ v } 9 = 3$.

Ale vyznati jest pravdu, že častěji i při nejlepší vůli k užití vyvozené rovnice pro nedostatek času nedospějem, a že nastanou jakési mezery u vyučování, jež vyplniti třeba počátkem určité $\frac{1}{2}$ hodiny:

přímým doučováním užitým vůbec.

Postarati se o vhodný výběr příkladův užitých nebude úkolem učitele vedlejším, ježto podané příklady v návodě Močnickově namnoze dobré snaze naší nevyhoví.

Vhodnější sbírku příkladů snažil se podati kollega V. Zálabský v jednom ročníku »Výchovatele« jako dodatek ku své rozpravě »Počítání v prvním školním roce« — a táž snůška dobře nám posloužiti může. — V rozpravě naší dotýkajíc se pouze stránky methodické a učlenění učiva vůbec za cílem řádného osvojení, na zmínce předchozí o příkladech užitých přestáváme. (Dokončení.)

Svoboda osobní.

Několik myšlének od B. N.

Snažení všech národů neslo se za všech věků k tomu cíli, aby utvářeno bylo státní zřízení tak, aby každý jednotlivec mohl ve státě žiti dle svých soukromých zásad, dle svých názorů a představ o životě vůbec, dle svých návyků a konečně snad i dle svých kapricí, nepřekážeje při tom svému spoluobčanu. Takový stát dodnes je však ideálem, nerčeme-li chimérou idealistů, ač od první republiky vůbec uplynula již tisíciletí.

Tento ideál nazývá se obyčejně osobní svoboda lidského života, dosud nikde na světě nedocílená, ač dosažení její je dosti snadné.

Obyčejně se myslí, že osobní svoboda je pouze ve státech republikánských; to se však každý velmi mylí, kdo tak myslí. Právě v těchto státech jsou všechny zákony přísnější než jinde, a »svobodou« nazývá se tu jen jiný způsob režimu, ostatní je stejné jako v jiných státech.

Osobní svobodu musí si každý člověk opatřit sám, ať již žije v státě kterémkoli.

Nutno tu ovšem rozeznávati život *soukromý* od života veřejného. Oproti tomuto má každý člověk přesně vymezené povinnosti, jež plniti musí, chce-li si zachovati osobní svobodu v soukromém životě.

Věc snadná. Co ode mne žádá veřejný život, povinnosti mého stavu, všeobecné zřízení zemské, to všechno vykonám tak, aby už nikdo nemusil mi nic poroučeti a vytýkati a mám záruku, že v soukromém životě mohu těšiti se naprosté svobodě, že venkovský život nebude v můj soukromý život míti ani přístupu. Musím se snažiti oba od sebe úplně izolovati.

Jediná skutečná svoboda je založená na poctivém plnění povinností svého stavu a čistém svědomí; tu může dosíci každý a v každém státě. Jiné svobody není v celém širém Božím světě.

Svědomitý učitel má na paměti, že z jeho žáků budou členové lidské společnosti, a že každý z nich, který práci nebude považovati za *povinnost*, nýbrž jen za *prostředek k uhájení živobyті*, bude se po celý svůj život cítiti *otrokem*.

Bude tedy jistě úkolem učitelovým připravit žáka v tomto směru pro skutečný život a u výchově pamatovati, aby žák, dospív, necítil se nešťastným hledaje svobody osobní dle vlastních pochybných zásad, tudíž něčeho, čeho ve skutečnosti není.

Bylo by ovšem učiteli těžko, ba nemožno, aby vysvětlil žákům své zásady, objasnil jim, v čem svoboda života kotví, a jakým způsobem lze jí dosíci.

Není jiného prostředku než žákům vpraviti zásady příštího způsobu života návykem, suggerovati takofka jim je.

Věc vyžaduje ovšem mnoho času, mnoho námahy a stálé evidence této části výchovy. Ale dá se provésti. Nesmí se ovšem přeháněti. Jak velice chybuje učitel upozorňující žáky skoro denně na těžké povinnosti, které je čekají, až dospějí, odhaluje před nimi drsnou skutečnost života se všemi zápasy, bídou a těžkou prací, a stíraje tak všechn pel poesie života dětského, olupuje je o radost a bezstarostnost mládí, vštěpuje jim strach před životem a budí k němu už ve škole nechuf. V tomto směru výchovy jest učiteli počínati si velmi opatrně.

Bylo by však stejnou chybou opomenouti jí, a poslati děti v drsný život nepřipravené.

Není nesnadno, vpraviti pozvolna dětem přesvědčení, že práce není kletbou člověka, nýbrž údělem Bohem mu určeným, povinností Bohem na něho vloženou, aby nejen živobyті svého uhájil, platným činitelem lidské společnosti, která jenom práci stojí, se stal, nýbrž, že práce je nutně potřebí i k zachování tělesné i duševní síly, jež obě bez pružnosti prací získanou, nutně musily by brzy zajíti. Takový začátek je dobrým základem, na němž možno dále s úspěchem budovati. Potom dlužno v žácích zvolna pěstovati cit pro povinnost a navykati jich, aby v přesném plnění povinnosti nalézali odměnu ve vnitřní spokojenosti a u vědomí, že nejsou sobě ani jinému ničím zavázáni. Taková spokojenost blaží.

Žák věda, že poctivě vykonal, co mu bylo uloženo, je na svou práci i na sebe sám hrdým. Naprostý blaživý klid, který naplní duši jeho po vykonané po-

vinnosti, stane se mu znenáhla potřebou, bude po něm stále toužiti, a věda, jakým způsobem této pravé duševní svobody lze dosáti, bude jednati vždy tak, aby sám se o tuto nezávislost nepřipravil a nastoupí v skutečný život s energií vojína důkladně vyzbrojeného; životní boj za svůj úkol bude považovati, a proto bude nebojácný.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Jak nynější mládež mravně prospívá. Napiše-li katolický nebo konservativní časopis něco o nynější mládeži, co se modernistům a »organisovaným« nelíbí, začínou korybantský křik proti *klerikálům*, to že je starý jejich způsob, haněti moderní školu, která prý nestojí za nic, protože nad ní nepanují — klerikálové. Není pravda, že mládež pustne, naopak, mravnost je větší, než bývala. V nestřežené chvíli však doznává »Č. Uč.«, že by byla akutní potřeba, dožadovati se na povolanych a schopných osobách o informativní článek — o fyziologii pohlavního pudu, dokládaje: »Či není třeba o té věci k dětem upřímně a otevřeně promluvit v době, kdy osmiletí onanisti mezi školáky nejsou žádnou zácností, a kdy desetiletí již hoši a dívky spolu souložívali?« Kdyby to takhle napsal »velebný« »Vychovatel« nebo jiný »klerikální« list, to by byla hned celá »organisace« vzhůru proti tě neslýchané lži a urážce českých paedagogů! To by se hned řeklo a napsalo, že je to staré, známé špinění moderní školy a jejich výsledků vychovávacích se strany »klerikálů«! Vždyť podle téhož »Č. Uč.« 90 procent dnešních našich šestiletých *junáků ví o daleko delikátnějších podrobnostech s plemením nižších zvířat a lidí souvisících*, než o kterých knížka »Odkud přišel bratříček« poučuje! Máme to tuze pokročilou mládež, když již šestiletí hoši vědí *delikátní podrobnosti o pohlavním životě!* A my je máme za taková nevinátka, že jim povídáme, která ruka je levá a pravá, kde je stěna přední i zadní atd. Hlavní cena knížky »Odkud přišel bratříček« spočívá dle »Č. Uč.« v tom, že *děcko se tu dovídá, že není potomkem vedle zvířat zvlášť vyrobeného hliněného panáka, který, věř, vdechnutím duše prvním člověkem se stal, nýbrž že je mládětem — nejdokonalejších zvířat, lidmi zvaných, a že tak*

za stejných podmínek a stejným postupem jako psi a koťata na svět přichází.« Mysl-li »Č. Uč.«, že takovým »poučováním« bude dítě mravnější a hodnější, velice se mylí. Možná, že pak budou onanisti již čtyřletí, a souložení že začne dříve než dítě přijde do školy. Zavrhuje všechny ohledy slušnosti i dočasné zatajení věci, jež dítě pochopiti nemůže a nedovede, právě proto, že jest ještě dítě, odkopnete bibli s její naukou o stvoření *prvního člověka* (odkud se vzal *ten první člověk*, Ethelnerova knížka ani její interpret »Č. Uč.« nevysvětlují) a spláčete nad pokolením, které vychováváte! Ale co konečně na tom — jen když bude větší slušné a větší aktivní přídavek!

Některé výroky nevelebného »Škol. Obzoru«: »Tak vypadají *sloupové* organisace, se kterými chceme bojovat proti klerikalismu.« — »Zvelebují chrámový zpěv a osvědčuje svým životem smýšlení *křesťanské, t. j. klerikální.*« (Teď se nepotřebuje ptát nikdo, co je klerikální, »Š. O.« je to jedno, křesťanské nebo klerikální.) — »Je vidět, že klerikalism prožírá těleso organisací od dola až ku hlavě. Funkcionáři všech spolků a okrsků jsou varhaníci, hlavní slovo mají vždy řídící-varhaníci, návštěva farských hostin, klerikální Beseda v organisaci atd.)« — A nebude prý lépe, »dokud nebude půl milionu dobrých šibeníček u našich visek, měst.« — Prach světe, to jsou chuti a recepty! Jen tak na to, šibenice, panečku, půl milionu, to budou mít tesaři výdělek, a což kati! A kde se nabrat katů a pacholků jejich, ti se budou muset vybírat z řady těch kritiků »pathologických zjevů« a koho pak udělat komandantem čili obrkatem? — »K organisaci je třeba více dobrých lidí než stanov!« — Také to přesvědčení máme a svého času jsme je nepokrytě s organisací sdělili. Jen šibenici na nepohodlné lidi, ať udělají opravdu »svobodomyšlní« konkurenci Albovi, až se hrobě obrátí!

Kostelní zpěv. Vídeňský katechetský spolek jednal v členské schůzi o otázce kostelního zpěvu, jenž je nemálo důležit pro výchovu školní a náboženskou výchovu lidu vůbec. To se však stane jen tehdy, když bude zpíváno, jak určeno je pro modlitbu breviře: *digne, attente et devote*. Proto je si přáti větší péče o církevní zpěv ve škole. Nacvičení mešní písně, zvláště vícehlasně, stojí mnoho práce, a té je se třeba podrobiti. Bylo by žádoucí po důkladné revizi textu po stránce dogmatické a gramaticko-stylistické upravit je jednolitě. Zavedení diecesního zpěvníka nevede vždy k cíli. Případná přání ve příčině nacvičení nových kostelních písní provede zajisté rychle okresní školní rada, bude-li tam učiněno podání. Bylo by potřeba též u nás věnovati této záležitosti pilnou pozornost.

Reforma gymnasií v Poznani. Denní listy oznamují, že po velikonocích tohoto roku nastoupí reforma poznaňských gymnasií ve smyslu, že v témže gymnasiu rozdělí se od třetí třídy ústav na třídy s jazyky klasickými a na oddíl s jazykem francouzským a anglickým.

Program »Škol. Obzoru«. Hlavní body programu »Škol. Obzoru« jsou: »Bojovati s vytrvalostí a neohrožeností za neodvislost učitelstva a svobodu školy. Potíratí všechny výstřelky klerikalismu a byrokratismu, jimiž moderní školství jest ve svém vývoji vážně ohroženo. Bezohledně kritisovati pathologické zjevy mezi učitelstvem; neboť učitelstvo důkladnou očistou svých řad musí se zhostiti různých příživníků, kteří jeho cti a vážnosti jsou na úkor. Přičiniti se o to, aby šosácké kastovníctví úplně zaniklo.« — Také my chceme chrániti neodvislost stavu učitelského a potřebnou svobodu školy. Naprostá svoboda je však nemožná tam, kde je pevný, určitý cíl. K tomu cíli musí býti jistá určitá doba; způsob, jakým se po cestě k cíli chceme ubírat, a volba prostředků budiž svobodná, ovšem cíli přiměřená. Nesmí přece učitel vésti mládež, kam chce, vytknouti si účel svého působení dle své libosti, leda by si vystavěl a vydržoval školu sám a ukázal: »Já to chci tak a tak; kdo chcete, dejte mi děti učit; jinak mluví o škole opravdu svobodně je holá fráze a povídání do větru. — Potíratí výstřelky klerikalismu a byrokratismu, jimiž moderní školství jest ve svém vývoji vážně ohroženo? Také my, učitelé katoličtí, chceme potíratí všechny a jakékoliv výstřelky, jimiž

účelná a dobrá působnost školy opravdu by byla ohrožena. O tom, co je klerikalismus, bychom mohli míti nedorozumění. Proto rádi bychom znali určitou definici pojmu a významu »klerikalismus«. Takto je to něco příliš neurčitého; každý si tím představuje něco jiného. — Výstřelky rozumíme neplodné, plané výhonky, které zdravému celku jsou na škodu, ubírajíce mu síl. Takové výstřelky nejčastěji asi vyražejí z nedostatečného pochopení úkolu školy vůbec a to obzvláště u mladých nerozvážených radikálních učitelů, nejvíce ovšem z jejich svůdců. O pojmu »moderní škola« bychom se možno těž neshodli, a proto bychom i tu rádi měli přesný výměr. Kritisováním »*pathologických*« zjevů se nedá nic docílit. Kdo by chtěl kritisovati pathologické zjevy, musil by je dříve pathognomicky rozeznati. Známoť v lékařství, že dle příznaků nelze za živá přesně chorobu zjistiti. Chorobu určuje jeden lékař tak, druhý jinak, ano v Americe vyskytla se jistá lékařka, která pokládá choroby za nepřirozenější zjevy zdraví. — A něco podobného stává se i v posuzování chorobných zjevů v učitelstvu; mnozí moderní páni to chorobné pokládají za důkaz zdraví. »Šk. Ob.« však věc tuto pojímá jinak; píšeť: »neboť učitelstvo důkladnou očistou svých řad musí se zhostiti různých *příživníků*, kteří jeho cti a vážnosti jsou na úkor.« Má tudíž jen jedinou chorobu na mysli, která leží více mimo staré učitelský, totiž příživníky, kteří ze řad učitelstva nepocházejí a s ním nic společného nemají, leda to, že v témž místě původ vzali a nyní síly a vážnosti stavu ubírají a z něho žijí. Takových příživníků by se ovšem učitelstvo mělo nejprve zhostiti. Proto voláme z plna srdce: »Učitelé, zbavte se příživníka, který na Vás chce jezdit, Vám poroučet, Vás vést, s Vámi orat i vládit a při tom z Vás žít a za poskozování vážnosti učitelstva od Vás platit si dává.« Kritisováním »chorobných« čili pathologických zjevů se toho nedocílí. Třeba tu řádného chorobozpytu a pak vyhledání příčin té které choroby, pak odstranění příčin těch, po případě vhodných léků a posilujících prostředků, aby následkem choroby obsáhlý organismus se posílil. Co se týče šosáckého kastovníctví, jež vinou některých ctižádostivých jednotlivců se mezi učitelstvem zahnízdilo, ovšem si přejeme také, aby úplně zaniklo, ale rádi bychom byli, kdyby to bylo určitěji označeno. Prosím, pane redaktore, abyste nebyl na roz-

pacích, co Š. O. na to odpoví (a on to bez odpovědi nenechá) — napíši Vám to hned sám; to bude asi tak: »Klerikální „Vychovatel“ opravdu má v hlavě povážlivou tmou a zabeđený mozek. Kritisuje náš program, píše, že chce hájiti svobodu a neodvislost stavu učitelského a svobodu školy a hned zase několik řádek dále, že mluví o škole opravdu svobodné je holá fráze a povídání do větru. Také »katoličtí«, rozuměj »klerikální« učitelé chtějí potírati všechny výstřelky atd. S obličejem svatouška tváří se nevinně, že neví, co je klerikalismus, naposled se ho ještě úplně odřekne! Také o pojmu »moderní« škola má nejisté ponětí a přeje si, abychom mu je objasnili a tak dále.« — Víte, to já chci usnadnit Škol. Obzoru práci. Potřebuje to jen trošku rozšířit, doplnit, omastit, opepřit a přát čtenářům svým dobré chutnání. J.

»C. Ůč.« o katolických spolcích.
»Č. Ůč.« rozepsal se o zásadách katolických spolků, a vývody, které uvádí, jsou zajímavé i charakteristické. Tak na př. »přední úkol katolicky organisovaného — třebas i učitele — jest pracovati ku větší cti a slávě Boží (dle Jesuitského hesla) a co hlavního ještě, pracovati ku blahu církve. Ono to zní dost nevinně, ale když tak člověk rozváží, co to vlastně ta církev a co její blaho jest, ihned napadá mu množství případů, jak církve, t. j. církevníci o své blaho pečují, pečovali a vždy pečovati chtějí. To církevní blaho: což jiného v praxi vlastně jest, nežli pojištění tělesného blahobytu?« A což organisované učitelstvo — nikoliv *katolicky* organisované — to nepracovalo a nepracuje k pojištění tělesného blahobytu? Co jiného byly ty všechny — upřímně řečeno — veškerého uznání hodné snahy a kroky za úpravu služného? A jestliže nyní za tytéž cíle bojuje a bojovati chce i duchovenstvo, zvláště nižší, kdož může mu to

míti za zlé? — »Ubozí prý mají býti příslušníky takového spolku, jenž řídí se zásadou poslušnosti církevním autoritám a přijímá úctu i poslušnost za svou povinnost, kam se poděje samostatnost, volný projev osobnosti, jejího názoru? Jak je tu možno volati po spravedlnosti, po zdokonalení v čemkoliv, když každé hnutí ve spolku podléhá nadřazenému názoru vyšší církevní autority?« A což organisace učitelská: nemá i ta své autority a není povinen člen organisace býti jí poslušen? Vždyť každou chvíli jsme četli, že ten neb onen »porušil kázeň organizační« a t. d., a nemá-li kdo ani tolik svobody, aby se směl a mohl účastniti oběda, když ho farář pozve, kde je tady samostatnost, volný projev osobnosti, jejího názoru? A což když některý nešťastník, který byl členem nějaké »Budče« nebo »Komenského«, stal se členem »klerikálního« spolku učitelského — ten rámus a to vylučování! Kde zůstala volnost »samostatně mysleti a pracovati?« — »Pan farář vždycky ví, co je dobré, co se má podniknouti, v čem veřejně vystoupit a v čem se uskrovnit; ví, co se má pochválit a podporovat, co ztratit a potírat.« To je velmi naivní tvrzení. *Tolik má vědět vedení každého spolku, a běda mu, neví-li, co je dobré, neví-li, co má pochválit, co potírat* atd. Jestli to ví organisace, pak je to právě tak správné, jako když to ví spolek katolický, a neztrácuje-li se to u organisace, nýbrž považuje-li se to za moudrou prozíravost, totéž ať platí i u spolku katolického beze všeho posměchu, že »pan farář vždycky ví, co je dobré« atd. Když to ví »pan předseda«, je to výborné, když to ví »pan farář« (také předseda), už je to *klerikální*, a pryč s tím! Ať žije samostatnost, volný projev osobnosti! Nezní to heslo pak jen jako pouhá hluchá — fráze? Š.

Úvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřetelem ku appercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRYNYCH.

(Dokončení.)

5. Dosud uvažováno o doučování přímém, jímž v $\frac{1}{2}$ hodinách přímého vyučování počtům počínáme.

V půlhodině takové přidělivše doučování genetickému nebo logickému, doučování prostému vůbec anebo užitému průměrem po 10 minutách, v době zbývajících, t. j. 20 minut, nové pravdy vyvíjíme a ve formě příkladu užitého upo-

třebujeme. Nechci ovšem tvrditi, že by uvedené rozdělení $\frac{1}{2}$ hodiny vyučování přímého pravidlem mělo býti pro všechny případy; o tom rozhodují často poměry mimo osobnost učitelovu jsoucí a těmto poměrům metodu uzpůsobiti bude nezbytným. Povaha věci nikterak nevylučuje v některých $\frac{1}{2}$ hodinách pouze doučovati, anebo pouze nové učivo vyvíjeti, a všeliké úzkoprsé škatulkování zájem ku předmětu by otupovalo. Tedy za poměrů normálních a nikoli vůbec rozdělení toho se přidržíme.

Třeba však uvážiti, že $\frac{1}{2}$ veškerého času počtům přiděleného ve třídách o 2 odděleních vyplňuje nepřímé doučování písemné, které, byť i nemohlo býti plně učitelem řízeno, přece nahodile a případ od případu konáno býti nemůže. V uvažování o *nepřímém doučování písemném* nutno usouditi předem, zdali žádoucí kontrola a oprava úkolu nepřímo pracovaného toliko zběžně anebo důkladněji vykonati se může.

Toliko na rychlo vypočtené příklady přehlédnouti u jednotlivců mohu tehdy, když vyučováním nepřímým hodina početní v oddělení I. se končí; následuje totiž přestávka oddechu a potřebám tělesným věnovaná, a té k cíli jinému upotřebiti nelze. — Oproti tomu poměrně důkladněji revisi úkolu samostatně pracovaného přičiniti mohu tehdy, když vyučováním nepřímým hodina početní v oddělení I. počíná, neboť v $\frac{1}{2}$ hodině druhé toto oddělení přímo zaměstnati jest a určitý čas žádoucí opravě přidělit se může. Důvody těmi výběr úkolů nepřímého doučování písemného dvojím bude:

a) Příklady snadné, v pouhém opisování číslic a kreslení číselných obrazů, později v pouhém opisování rovnic, jimiž se vyjadřují vztahy mezi penězi, měrami délkovými a závažími: přidělíme $\frac{1}{2}$ hodinám nepřímého zaměstnání, jimiž hodina početní končí. Cvičení podobná i přes to, že pouhým opisováním se konají, důležitá jsou velmi z příčiny té, že dotčené rozdělení měr, penězů i závaží — po jehož osvojení důsledně snažiti se musíme — opětovanou obnovou písemnou trvaleji v paměti utkví. — Zjevů podobných, kdy ve vyšších třídách ku otázkám o rozdělení m., kg. a p. žák buď mlčí anebo i hádá, tímto spíše se uvarujeme. Píší-li dítky v určité $\frac{1}{2}$ hodině a to násobně rovnicí 1 m. = 10 dm., a když zručnost jejich u psaní je poměrně větší, tutěž rovnici a další 1 dm. = 10 cm., nelze mysliti, že by vztahy uvedené pevněji neutkvěly. Podobně při rovnicích 1 K = 10₁₀ h, 1₁₀ h = 10 h, 1 dkg. = 10 g. a p.

b) Rovnice o zamlčeném sčítanci, součtu, rozdílu, součinu, podílu a p., obnovující rozklady čísel a z nich plynoucí pravdy početní; budou nám látkou učebnou v $\frac{1}{2}$ hodinách vyučování nepřímého, jimiž hodina početní počíná. — Že však jich žádoucí revise pro následující doučování řízené a vývoj nového učiva toliko po kratší čas konati se může, jde z toho pravidlo, aby úkoly podobné kratšími byly. Jinak časem, kterým v předmětu našem zvláště hospodařiti třeba, nevystačíme k úkolům dalším. — Ale i věci samé lépe prospěje, když 3 nebo 4 příklady dítky násobným napisováním řeší, a tím trvaleji tytéž v paměť vstípi, nežli aby v téže $\frac{1}{2}$ hodině pozornost rozplýtvaly ku příkladům mnohým a mnohým. — K úkolům těmto volím nejraději doučování logické mimo pořádek, ježto následující revisi rychleji vykonati lze. Za př. 2 + 2, 6 + 2, 4 + 2, 8 + 2, anebo 4 — 2, 8 — 2, 6 — 2, 10 — 2, 2 — 2 a p.

Přibližné určení časového rozvržení učiva nebudíž vykládáno v ten rozum, jakoby ono mělo býti platným za poměrů všech. Již pouhé odchýlení se od

postupu užívané Početnice Močnickovy přivodí přesmyknutí dob některých, by ovšem přehledu obsahového měnilo. Ale větší měrou v případné a odůvodněné změny časové působiti může dospělost anebo nedospělost dítek, časem vypuknuvší epidemie, nemoc učitelova a j. příčiny, jichž tušiti nelze. Nicméně pro kollegy mladší, anebo poprvé v povolání vstupující psychologicky a logicky odůvodněné, avšak i ze zkušenosti víceleté vážené rozvržení učiva po stránce obsahové a časové: pomoci vitanou povždy bude. Přihlížejíce tudíž ku normálním poměrům škol trojtřídních, navrhujeme plán učebný v oboru počítání do 10 v podobě následující:

Září: Vývoj čísel od 1—5 (při nazírání řad i skupin). Řadění prvních pěti čísel a úkoly toho druhu odvozené. Poznávání penízů: h, $10h$, $20h$, K (s vyloučením vztahů).

Říjen: Příležitostné doučování u předchozím. — Prvá cvičení v kreslení číselných obrazců a psaní číslic do 5. — Sečítání a odčítání v oboru dvou a tří. — Pojem o měření a míře délkové. — Poznání m., dm. a cm. (s vyloučením vztahů).

Listopad: Setrvalé doučování u předchozím, zvláště u rozboru 2 a 3. Sečítání a odčítání rozбором 4 a 5 při současném zapisování a čtení pravd početních. — Poznání závaží kg., g., dkg. (s vyloučením vztahů).

Prosinec: Setrvalé doučování u předchozím. — Doplnování rozkladů 2 a 3 násobením, měřením a dělením a zapisování těchže. — Vývoj čísel od 5—10. — Řadění všech čísel prvé desítky a úkoly toho druhu odvozené. — Kreslení číselných obrazců a psaní číslic. — Poznání měř. dutých l a dl. a doplnění učiva o penězích, měrách a závažích vývojem jich vztahů.

Leden: Setrvalé doučování u předchozím. — Doplnování rozhledů 4 a 4 násobením, měřením a dělením a současně zapisování rovnic.

Únor a měsíce další: Každému z těchto měsíců — vedle případného doučování — přidělíme po jednom z čísel dalších: únoru 6, březnu 7, dubnu 8, květnu 9, červnu 10, červenci opakování vůbec.

O zaokrouhlení učiva školy obecné ve třídě nejvyšší.

Napsal B. ZKOUMAL.

(DOKONČENÍ.)

V první řadě tedy učitel zaokrouhlí vědomosti žáků o výjevech v přírodě.

Tomu poslouží rozhovor o čtveru ročních počasí, poskytující žákům příležitosti, aby pochlubili se svými vědomostmi o účincích tepla, světla, vody, elektřiny, vzduchu atd.

Přobírajíce pak v hodinách přírodopisných postupně jednotlivé stati o vodě, o teple atd., klademe důraz na upotřebení v průmyslu a v práci lidské vůbec. Mluvice o sloučeninách a směsích, hledíme předem k chemii anorganické a seznamujeme žáky jen s látkami, s nimiž bude se jim v životě skutečně obírat.

Hochy seznámíme s látkami upotřebovanými v průmyslu a řemeslech, dívky obeznámíme s látkami kuchyňskými, potravinami a tkaninami. Výklad o půdě plodné, o konservování potravin, doprovázený poučkami o zákonech fyzických a chemických, žákům již známých, doplní vědomosti žáků.

Má vůbec učení přírodopytu poskytnouti žákům dovednosti, aby zákony přírodní a jednotlivé případy na nich se zakládající v životě praktickém přirozeným způsobem dovedli si vyložit, a proto učitel pominuv všech hlubších teorií, snažiti se bude, aby žáci rozuměli tomu, čemu v přírodě nebude lze se jim vyhnouti.

Ze zeměpisu má žák obecné školy vědět tolik, aby poznal domov, království České, mocnářství Rakousko-uherské, co nejdůležitějšího jest v Evropě i ostatních zemských dílech, hledíc zvláště k rázu půdy; nejdůležitější zjevy, zakládající se na podobě, postavení a pohybu zeměkoule.

Užší svůj domov mají poznati žáci třetího školního roku. Již na tomto stupni je třeba učivo zaokrouhliti, aby podkladem bylo k dalšímu. Nejlépe na zeměpisné vycházce. Vyhlédnuv si místo, odkud celou krajinu lze přehlédnouti, zavede sem učitel žáky a zopakuje tu, co o domově probráno. Žáci seznají jednotlivé termíny zeměpisné na předmětech skutečných, což bude pak dobrým základem dalšímu učení, zapamatují si názvy hor, lesů, měst, vesnic, samot atd., lépe než na mapě. Na mapě okresu pak ve třídě poznané se zopakuje. Právě tak strany světové nejlépe jest vysvětliti na této vycházce a potom teprve ukázati na mapě.

Poměrně rozsáhlé je potom učivo zeměpisné v ročníku nejvyšším a nemají-li žáci pojmů základních, ani učitel není s to, aby látku předepsanou probrali.

Úkolem učitele, zaokrouhlujícího učivo zeměpisné, bude vpraviti žákům celkový obraz o světě, jak je osnovou samou předepsán pro 6., 7. a 8. školní rok. Přesvědčiv se, že žáci mají dobrý pojem o zemi naší jako tělesu světovém i jako části soustavy sluneční, rozumějí jejímu pohybu, chápají jednotlivé její rozměry alespoň přibližně, poznávají pět dílů světa i pět moří světových, předvede jim ještě celkový obraz o poměrech klimatických a jejich příčinách. Ponechav si Evropu naposled, probírá světa díly postupně dle členitosti pobřeží, hlavní řeky a horstva a jednotlivé celky státní. U Evropy věnuje největší pozornost Evropě střední, ponechav si zase Rakousko-uherskou říši naposled, kde u jednotlivých říšských zemí zajímavé obrazy kulturní musí učivo opakovací zpřijemňovati. Zakończy užší vlastní naší Českou, o které žáci musí nabýti vědomostí pokud možno nejrozsáhlejších.

Učením dějepisu mají žáci vedeni býti k tomu, aby poznali a oceniti dovedli osoby a události, které vynikající měrou přispěly k rozvoji vlasti a člověčenstva vůbec; zároveň vzdělávána budiž tímto vyučováním mravní povaha žáků a pěstována jejich láska k vlasti. Tak nařizuje osnova.

Poněvadž učivo dějepisné rozkouskováno je na jednotlivé školní roky, koncentrace možná je zase jen v ročníku nejvyšším. Aby učitel shrnouti mohl učivo

přehledný celek chronologický, musí postupovati s dějinami jediné země a bude zajisté voliti dějiny naší vlasti. Jakási koncentrace dějin všesvětových není na škole obecné možná. Aby však žáci nabyli pojmu i o dějinách světových, jest nutno připojiti tyto k dějinám vlasti a žáci nabudou tu vědomostí nejen o vývoji říše, nýbrž i o vývoji kultury všeho lidstva.

Bude tu ovšem učiteli, vyprávějícímu o jednotlivých panovnících českých, vyhnouti se všemu bezúčelnému líčení vojen a výbojů, za to však předvede žákům kulturní obrázek doby líčené a připojí události světové za panování toho kterého českého panovníka mimo vlastní naši se sběhší. Takovým způsobem dovedí se žáci a také dobře si zapamatují, která událost světové důležitosti sběhla se za panování

některého českého panovníka a který vynález pro kulturu lidstva důležitý učiněn byl v té době. Žáci tímto způsobem poznají bezděčně a beze všeho zvláštního návodu, jak vytvořila se říše nynější a k celkovému zakončení tohoto přehledu užije se vysvětlení o státním zřízení říše, ovšem jen v rysech hlavních a poukázání na povinnosti občanů ze zřízení tohoto vyplývajících.

Dle osnovy mají se žáci na škole obecné naučiti zřetelně a pěkně psáti.

Je všeobecně známo, že žáci napodobují rukopis učitelův. Vystřídají-li žáci až do ročníku nejvyššího několik učitelův, mají pak rozličné rukopisy více méně úhledné a podnikal by učitel práci Herkulovu, kdyby chtěl v takovém případě docílití jednolitého rukopisu. A snad by toho ani při vši námaze nedocílil. Rukopis je žákům jaksi vrozený. Pak ani nemají všichni žáci stejných schopností krasopisných a stejné zručnosti. K pěknému písmu je skutečně třeba zručnosti, které možno, není-li vrozena, nabýti jen dlouholetým cvikem. Přišli-li žáci do nejvyššího ročníku se špatným rukopisem, možno neunavným cvičením a častým vysvětlováním tvarů písem mnoho napravit.

Čeho však učitel na nejvyšším stupni může ještě docílití, je zřetelný rychlopis, věc pro praktický život důležitější než kaligrafie. Časté cvičení ve psaní dle taktu, na povely početní, při nichž žáci psáti musí tak, jak učitel velí, jsou nejlepším prostředkem, jehož užívají i učiliště, jichž výhradním účelem je docílení úhledného a zřetelného, třeba ne právě krásného rukopisu.

V kreslení je žákům naučiti se správně pojímání měrické tvary, vycvičiti se měřiti okem a zobrazovati jednoduché předměty, jaké se naskytují v obecném životě.

Při zaokrouhlení učiva měrického rýsování ploch a těles možno provésti. Kreslení těles dle dřevěných nebo lepenkových modelů jednoduchými čarami působí žákům zábavu a nemálo prospívá. Učitel nechává žákům odhadovati rozměry ve školní světnici, podnikne potom vycházku, nechá žáky odměřiti skutečně v přírodě všechny míry délkové i plošné a vzdálenosti v přírodě nechává odhadovati, dotazuje se, jaký dojem působí zraku hoch postavený na 100, 200 m. atd. V přírodě nejlépe pak bude možno učiteli vysvětliti různé klamy zraku naskytující se při měření od oka.

Obyčejně kreslí žáci ve škole do stigmatů, a na tom pak se také přestává. Avšak kreslení takové nemá pro život nějaké důležitosti, neboť v praxi každý jistě použije pravítka, komu bude udělati přímou čáru. Proto bude učitel naváděti žáků ku kreslení křivočárnému a zakončí je kreslením dle předmětů skutečných, jemuž věnuje té největší péči. Počátek možno učiti kreslením dle listů rostlin sušených a napapírnalepených proto, že by žáci obrys listů volných snadno obkreslováním na papír přivedli. Později užijí žáci jako vzorků ku kreslení jiných částí rostlin, jako: šišek, plodů, květů atd. Pomůcky tyto snesou žáci sami. Jen musí učitel pamatovati, aby měl zásobu vzorků pro zimu, kdy nemožno žákům jich sehnati, a tu by musel sáhnout opět k předlohám, čímž by žákům způsobil žalost a byl by to zároveň pochod zpět.

Vrcholem kreslení od ruky je kreslení předmětů plastičtějších. Slabším kreslířům dobře to poslouží malá a levná »camera obscura«, pomocí již promítnuté kontury snad bude jim na papír kantrnouti.

Vycpaný pták nebo ssavec, haluz s listy a květy nebo plody, ozdobný předmět nějaký s jednodušší konturou, vyžadující trochu ozdoby kreselné, při

níž samostatná tvorba žákov by se uplatnila, jsou nejlepšími prostředky k zdo-
konání žáků v kreslení. A žáci kreslí tímto způsobem rádi, ba přímo se zápal-
em a provedou práce hezčí než při okreslování tištěných předloh, při nichž stálého
dozoru je třeba, aby žáci předloh neotiskovali. Ovšem při větší, žákům poskytnuté
volnosti je také třeba více vysvětlování a oprav ze strany učitele. Nalezne však
tento dostatečné odměny ve svém svědomí, zdařile prohlížíže zdařilé výkony
svých malých kreslířů.

Účel zpěvu: Buditi a vzdělávati hudební sluch, šlechtiti cit a oživovati mysl
vlasteneckou a náboženskou. Žáci naučtež se zpívati jednoduché, vlastenecké,
církevní a takové písně národní, které pro ně i na dobu budoucí co do slov
i co do nápěvu trvalou mají cenu.

Vrcholem výcviku jest, aby žáci dovedli zazpívati správně písně jednohlasé
i dvojhlasé.

K zazpívání písně je však nejen potřebí, aby žák píseň dobře znal co do
slov i co do nápěvu, nýbrž aby měl i dosti odvahy zpívati sám. Toho učitel
docílí, nechá-li jednotlivce zpívati samy, nebo píseň dvouhlasou nechť přednesou
jen dva žáci. Přednášení básní taktéž bude učiteli ve snaze této vydatnou podporou.

Tělocvik má buditi sílu, obratnost a jistotu, smysl pro pořádek, statečnost
a důvěru v sebe, mysl jarou a svěží tělo zachovati.

Má-li tělocvik účelu osnovou naznačenému vyhovovati, pak hodina tělocviku
nemůže ani učiteli ani žákům býti hodinou zotavení nebo odpočinku.

Při tělocviku pracuje tělo, ale i mysl na nejvyšší stupeň je napjata pozorností.
Poněvadž všechny školy nejmají tělocvičnu s náradím, bude se učiteli omeziti na
cvičení prostná. I tu však možno dosáhnouti účelu osnovou vytčeného. Kon-
centraci tělocvičných výkonů provede učitel, domáhaje se u cvičenců, aby při
cvičení zachovávali přísnou kázeň, dochvilnost, obratné, ladné a rychlé provádění
cviků na daný povel i aby uměli jmenovati jednoduché cviky, které provádějí.
Sestaví si pak buď dle vlastní dovednosti a zkušenosti nebo dle příruční knihy,
o tělocviku jednající, všechny cviky, sloužící ku výcviku končetin, trupu i hlavy,
utvoří z nich snadné sestavy prostocvičné, jimiž pak zábavným způsobem zopa-
kuje výcvik celého těla, přezkoušev při tom cvičení pořadová a vřadiv do sestav
prostných i obraty na místě.

Nalezne zajisté každý zkušený učitel jiné vhodné způsoby ku zaokrouhlení
učiva jednotlivých předmětů, přítomný článek však přece snad poskytne některému
kolegovi rady nebo uvede jej na jinou myšlenku, dá impuls k jednání promyšle-
nějšímu nebo bude podkladem ku práci podobné, prohloubenější, vyhoví zajisté
svému účelu, bude-li příčinou přemýšlení o vhodných způsobech koncentrace učiva.

O kázni mimo školu.

Podává JOSEF SLAVÍK.

Stále časové a více méně bolestné thema. Celému městu, celé osadě dává
, jak se mládež mimo školu chová; podle toho se posuzuje obec, škola,
učitelstvo. Přihlížeti k tomu, jaká je mládež mimo školu, je povinností každého pocti-
vého učitele a naprosto nelze se srovnati s miněním dosti často pronášeným: „Jsem
učitelem pouze ve škole; na ulici mně do žáků ničeho není.“ Jednostranně po-

chopil by výchovatelský svůj úkol učitel, kdyby mu stačilo zjednatí a udržovati kázeň toliko když vyučuje, a kdyby si pranic nevšímal, jak se děti chovají mimo školu.

Mají-li děti vzdělány býti na »přímý a šlechetný charakter« dle znění zákona samého, pak *výchovatelská* stránka úřadu učitelského má zajisté převládati nad *vyučovatelskou* a učitelé jest dbáti i kázně mimoškolní, byť i ta snaha byla obtížná a dala mnohem více práce než kázeň školní. Ukládá to ostatně i § 25. řádu šk. a vyuč.; slovy »pokud lze« ukazuje k četným obtížím, spojeným s touto výchovatelskou starostí. Přes veškeré obtíže, které se — zvláště ve velikých a větších městech — ve příčině té učitelé v cestu staví, *něco* a někdy i dosti vydatně i působivě, lze učitelé přece pracovati v tomto směru, a byla by chyba, nečiniti ničeho a opomenouti toho mála.

Lze to vyjádřiti málo slovy: »Všímejme si vždy a všude mládeže mimo školu!« Tím zajisté se alespoň něco napraví.

Všimneme-li si nejobyčejnějších stesků na chování dětí mimo školu a pozorujeme-li příčiny podobného chování, tuť seznáme:

1. pokud se týče prvního:

a) naše mládež neumí slušně choditi; utíká a divoce běhá, vrážejíc do malých i velkých, rukama nebo tím, co nese, se ohánějíc;

b) namnoze nemluví jinak, nežli že křičí i při obyčejném hovoru;

c) surově nadává slovy nejsprostšími a zpívá časové písničky buď sprosté nebo ceny velmi pochybné;

d) buď nepozdravuje, koho má pozdravovati, nebo to činí tak, že je to spíše výsměch než pozdrav;

e) hází kamením a pere se, poškozují rostliny, traviny, obilí atd.;

f) naše mládež již od útlého věku kouří — mnohdy i veřejně a okázale;

g) koná svou potřebu na ulici, čmárá po zdích, ohradách a chodnicích křídou a uhlím nemravné věty a nákresy;

h) v zimě dělají děti klouzačky na veřejných náměstích, ulicích a cestách, ohrožující tak veřejnou bezpečnost; na veřejných náměstích pak tropí na klouzačkách dlouho do noci neplechy;

i) ozve-li se kde hudba (i pohřební), bývá zvláště v městech veliký shluk dětí; je-li pohřeb právě ve chvíli, kdy jdou ze školy, střemhlav letí tam, kde se hudba ozývá, zapomínajíce veškeré kázně;

j) vůbec, pouličního shluknutí účastní se — zvláště ve velikých městech — většinou školní děti, které při nejmenší příležitosti ječí a vyskákají, až stydno poslouchati.

To jsou, abych tak řekl, všední hříchy proti kázni, objevily se však — ovšem výmínečně a jednotlivě — i mnohem smutnější a hrubší přestupky.

Příčiny podobného chování tkví v obyčejných, mládeži vlastních navyklостech; ale také je sluší hledati v celém nynějším zvráceném životě socialním, v neuznávání a kazení každé autority, v naprostém nedostatku náboženství a zlehčování jeho, v rodinných poměrech (konkubináty a pod.), v divokém a sesurovém tisku, jenž nešetří osobní cti a staví na pranýř ctnosti a nejzasloužilejší osoby, vynášeje lež, podvrácení všeho řádu a každé autority. Je to špatný příklad se strany celé veřejnosti, která mládež obklopuje. Mnohé nectnosti, surovosti a neřesti mají děti

jenom od dospělých; mnohé surovosti rozšiřují se slovem, obrazem i tiskem a přispívají ku zdivočení mládeže.

Obtíže, s nimiž se potkává učitel, chtěje ony poklesky odstraniti, jsou asi tyto :

1. přemnohé děti jsou celý skoro den na ulici bez dohledu; otec i matka jsou v práci. Ale i jinak, chtějí-li si pohrátí neb poskočiti, ve větších a velkých městech mají k tomu pouze ulici. Při některých domech není vůbec dvora, neb jsou to dvorečky jako dlaně, a kdyby si zde třeba i slušně chtěly pohrátí, netrpí toho majitel domu nebo domovník.

2. Na ulici vidí děti špatné příklady dospělých. Zahálčiví lidé obojího pohlaví baví se nenuceně, ošklivá slova, oplzlé řeči a posušky vidí a slyší mládež.

3. Na venkově obyčejně bdí nad chováním dětí celá takřka veřejnost, ve velkých městech dospělí lidé si dětí nevšímají a nechávají je tropit, co chtějí; jsou příklady, že se zastali darebných dětí a vynadali tomu, kdo je napomínal.

4. Chce-li se učitel domluvit s rodiči ve příčině chování jejich dítěte, stává se velmi často, že buď vůbec nepřijdou, neb přijdou nejvýš jednou a byla-li by potřeba přijíti po druhé, vzkážou hrubost.

5. Mládež ze školy vyšlá a nezaměstnaná svádí děti ku zlému; nejzhoubněji působí zlý příklad těch, kteří do školy sice choditi mají, ale přes veškeré udávání a hlášení nechodí — i po léta.

Nepomůže nic jiného než stále všímání si dětí ze strany učitele: domluva, upozorňování, napomenutí přísné, ale též slovo srdečné a laskavé, dovoňování se citů náboženských, pudu po cti atd. — to přece jen alespoň něco zmůže, užije-li se toho náležitě a s porozuměním.

Působme všemožně, aby žáci odvykali špatnému; mnohé špatné je pouhý návyk, který ještě nezakořenil tak hluboce, aby nemohl býti odstraněn. Když se učitel prochází po osadě, chování mládeže pozoruje a si všímá, hned na místě nebo ve škole zakročí — přesvědčí se brzy, že to není nadarmo a že se přece jen něco dobrého zmůže a vykonati dá.

Velikou vinu mají mnohdy dospělí, ale třeba tu opatrnosti a nepřipisovati šmahem, paušálně, souhrnem ve všem vinu dospělým. Styk s rodiči, poručníky a příbuznými dětí mnoho pomáhá. Mnohdy rodiče ani nevědí, jaké jejich dítě mimo domov jest a co dělá. Často se zhrozí, když jim učitel vypravuje, že jejich hoch kouří, že to neb ono na ulici provedl nebo provádí. Nelze tedy ani dosti doporučiti, aby učitel osobně si všímal chování dětí mimo školu; tady sám nejlépe o mnohém se přesvědčí, svěřence své s jiných stránek a tedy dokonaleji pozná a podle toho paedagogické řízení své opatřiti může.

To ovšem můžeme žádati od učitele, pro povolání své naprosté porozumění majícího — zkrátka, od pastýře, a nikoliv nájemníka. Takových učitelů není mnoho, ale, Bohu díky, jsou přece.

Dějepis ve škole.

Píše V. ZÁBORSKÝ.

Již dlouhou dobu ozývají se hlasy po reformě vyučování dějpisu. Nebude tuším asi nikoho, kdo by neuznal volání to za oprávněné a postavil se mu na odpor.

Proč se volá po reformě? Místo odpovědi poohlédněmež se po volajících a odpověď objeví se sama. Opravy ve vyučování dějepisu žádají lidé, kteří se přesvědčili, že dějiny v zemích jiných mají ve škole jiný účel než u nás, že se jim tu jinak vyučuje, že je tu pro ně jiného porozumění u učitelův i u žactva.

Je třeba si připomenouti, jak se učí u nás dějepisu. Mám na mysli obecnou školu, než i výše není patrnějšího rozdílu.

V podrobných osnovách škol obecných jsou buď jen jména jednotlivých panovníků nebo význačné události, které se staly za jejich panování.

Postupuje-li učitel svědomitě dle osnovy, je celková bilance na konci roku velmi chatrná. Takové učení dějepisu jsou vlastně jen vytrhané partie z dějin beze vší souvislosti.

Často slyšíme stesky učitelův, že látka nevystačí ani na hodinu.

Že žáci při takovém učení ani celkového obrazu dějin své vlasti nabýti nemohou, je zřejmé.

Některý učitel pozná tuto vadu osnov a věda, že dějinám třeba vyučovati chronologicky, pokračuje dle některé učebnice.

A teď sneste všechny ty učebnice na hromadu, vezměte si práci s jich pročtením, co tu najdete?

Jak dlouho nějaký panovník panoval, s kým vedl válku, kdo po něm nastoupil na trůn a jaké zas byly boje o ten trůn.

Jiného nic. Učebnice, udávající příčiny těch válek, je už výtečnou. A vojny táhnou se jako červená niť celým dějepisem.

Žákům neutkví z dějepisu v paměti nic než vojny a poslušnost panovníků, pamatují si podle bitev vyhraných nebo prohraných, panovník, který vojen nevedl, nezdá se jim ani znamenitým, a obyčejně ani v paměti jim neutkví.

A tak mnohý krásný list historie, mám tu na mysli zase dějiny naší vlasti, stává se dětem nečitelnou stránkou, protože tu není vojen.

A proto právě ty doby míru a panovníci vojnám se vyhýbající, skytají látku k zajímavým rozpravám. Neboť v dobách těch možno vždy učiteli ukázati na kulturní vývoj národa, na blahodárné účinky míru, na tichou, plodnou práci a látka ta je vděčnější než líčení bitev, válečných výbojův, zabírání cizích zemí, probírání politických zápletek, porobování sousedních národů.

Líčením surového hrdinství ve válkách osvědčeného líbí se snad dětem a zvláště hochům lépe než líčení klidné doby, za níž zkvétalo hmotné i duševní blaho národům, ale duch dětský ssaje z líčení takého náchylnost k surovým pudům násilnickým, počíná míti zálibu v surovém násilí, hrdina, který tolik a tolik lidí pobí, slává se mu vzorem, a ideál tichého pracujícího a vznešeného ducha zůstává mládeži stále dalekým.

Válka vždy bude kolidovati s názory o lidskosti a zůstane vždy surovostí, nechť si je popud její jakýkoli.

Obrazy dějepisné tohoto druhu hodí se snad pro člověka dospělého se soudností znaleckou, nikdy však pro děti.

Mnohem vděčnější látkou pro hodinu dějepisnou je pěkný kulturní obrázek doby toho kterého panovníka, neboť tu možno mluvit nejen o něm samém, nýbrž o celém národu, jeho blahobytu nebo bídě a v mnohém pak objasniti různé činy panovníkovy. A právě tato věc je nemalé důležitosti při vyučování dějepisném. Vzpomeňme jen posledních králů českých z dynastie Přemyslovců. Jakých pojmů

může o nich nabytí žák, slyší-li o nich pouze, že zaváděli Němce do Čech. Zdali nevznikne v něm ustálená představa, že to byli vlastně Němci, ohavní odrodilci a nepřátelé vlastního lidu svého? Skoro tak to vlastně vypadá v dějepisu, neposuzujeme-li okolnosti, které byly příčinou tohoto volání Němců do Čech. Takové pro náš národ osudné chyby panovníkovy osvětlí lčení doby a obraz života národa. Žák potom, třeba že s jednáním těch králů nesouhlasí a je odsoudí, přece pozná, že vedla je k činům těm snaha, aby lidu svému pomohli k blahobytu německým obchodem, aby získali silný stav měšťanský jako protiváhu proti šlechtě, a že zasáhli do ciziny, protože stav měšťanský a řemeslnický nedal se dosti rychle vytvořiti z poddaného lidu českého, příliš na šlechtě závislého.

Kulturním obrázkům dějepisným nemožno však učit bez pomůcek a náležité přípravy. Také látku k nim těžko shledávati. V té věci jsou Němci daleko před námi. Všimají si dějin po jiné stránce než my. Čítanky a učebnice německé mají hojnost historických článků, pojednávajících o jednotlivých dobách národa německého a jeho vývoje, jako na př. »Německé město ve středověku«, »Vznik cechů« atd. střídají se s episodními články z historie jednotlivých panovníků nebo ze života vynikajících Němců všech dob, a vždy mají zbarvení eminentně národní. My nemáme takových episod ani v dějinách, natož v školních čítankách. Snad nové čítanky přinesou nějakou nápravu.

Mimo nepatrnou sbírku dějepisných obrazů více méně historicky věrných není ve škole žádných pomůcek k učení dějepisnému.

Pomůcky musí si vyhledati učitel. Ale to je práce! Figuriny krojů a obrazy budov najde v knihách odborných i zábavných, ale je k tomu třeba hojné zásoby knih, velké trpělivosti a dobré znalosti věcí. Jinou pomůckou jsou mince a starožitnosti. Tu aby byl učitel numismatikem i archeologem. Kde je v místě museum, má učitel snadnou práci. Návštěva takového ústavu se třídou je nejlepší dějepisnou hodinou. Kde toho není, nezbyvá nic, než aby škola pořídila si sbírku mincí a každou starožitnost zařadila do sbírky školních pomůcek.

A tu očekávám ironickou otázku: »Jak byl by učitel s to, aby to všechno sehnal?«

Odpovídám zkrátka: Právě tak, jako učitelstvo sehnalo statisíce předmětů pro národopisnou výstavu.»

Není jediné české dědiny, která by byla bez historických památek. Jsou tu kostely, sochy, selské grunty, staré listiny, pamětní knihy, památná místa v okolí, v leckteré domácnosti mají starou minci nebo vykopaninu nebo jinou věc, jejíž ceny majitel nezná. Je tedy jen třeba s chutí dáti se do práce a učení dějepisné ve škole přestane býti suchopárným předmětem a ponese se docela jiným směrem.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

gram oznámí se později. Vyzýváme všechny členy, aby vzali zatím zprávu tuto k laskavému vědomí a do rozpočtu svého ve příčině času i peněz.

Valná hromada Jednoty českého katolického učitelstva a schůze její nebude, jak původně oznámeno, ve dnech 5. a 6. srpna, ale až 10. a 11. srpna. Změna tato stala se z důležitých příčin. Pro-

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Dodatečně ke zprávě v č. 8. »Vychovatele« oznamujeme, že slečna Augusta Rozsypalová vzdala se vůbec náhrady za cestné ke schůzi výborové. Slečna Rozsy-

palová je jedním z nejčinnějších a nejobětavějších členů. Kdybychom tak pracovali všichni, musili bychom za krátko způsobiti velmi mnoho. Ještě do prázdnin bude slečna přednáseti v Domažlicích a v Kostelci nad Orlicí. — Poněvadž vyzvání v č. 8., aby členové hleděli platiti příspěvky, vyznělo téměř na prázdno, budeme největší dlužníky upomínati písemně. Nebudiž proto nikdo uražen. Bez příspěvků nelze ničeho vydatnějšího podniknouti. Velké množství členů neplatí. Říkati, že se málo pracuje a na to se vymlouvati, jest nesprávné. Pracovníci, hlastež se! Žeň je hojná, avšak pracovníků málo, maloučko, tuze maloučko. Vybízíme k větší čilosti a činnosti. Kritisovati a odsuzovati je snadno, — snadněji než podati pomocné ruky k společnému cíli. Kde se mnoho kritikuje a málo pracuje, tam nastává »kritický« stav. A chcete, aby se mohlo vytknouti, že vinou členstva k němu došlo? Když jsme přestáli nepřátelské první silné útoky, strčili jste ruce do kapes? Přátelé, v době, kdy lid náš začíná se probouzeti, kdy začíná chápati rozdíl mezi učitelem a »učitelem«, a jej po zásluze oceňovati, v době té chcete nechat ruce v klínu složené? Či usnuli jste a třeba i Vám hřmíti u hlav, probouzeti Vás, kteří vlastně jiné máte buditi? K tomu nemáme mnoho chuti, ale bude-li toho třeba, učiníme tak! Milé by nám bylo, kdyby k tomu dojiti nemusilo. Učiníme tak, ale ustaneme, nepřihlásíte-li se k životu a ku práci. Ustaneme proto, ne abychom složili ruce v klín, ale abychom se obrátili na pole vděčnější, abychom silami svými, dokud jich popřeje Bůh, neplýtvali. — Z odboru Králové Hradeckého a Turnovského neozývá se žádná známka života. Máme již po ruce návrh pro valnou hromadu, aby odbory tyto byly zrušeny. Podobá se, nevzchopí-li se do té doby, že tak musíme učiniti, abychom předešli ostudě, že by odbory tyto pro nedostatek činnosti byly rozpuštěny úředně. Necháte k tomu dojít? Z pozůstalosti po † P. J. Kleinovi, děkanu ve Velešíně, dán Jednotě pro jubíl. fond státní dluhopis v ceně 100 korun. — Příspěvek zapravil pan Matěj Šedivý, říd. učitel ve Vřeskovcích 5 K. — Pan J. Bohdanecký, řídící učitel ve Václavících u Benešova; p. Jaroslav Pošmurný, učitel v Dol. Slivně 4 K a p. František Šimůnek, řídící učitel v Dol. Slivně 4 K. — Víc nikdo. Další příspěvky přijímá pan Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně!

J.

Správcům škol a učitelům k povšimnutí! Tiskárna družstva Vlast vydala tiskopisy, které se svou praktičností velmi doporučuji. Zjednoduší práci velice a mají účín větší, než pouhý vzkaz, ku př. jedná-li se o pozvání rodičů, aby se dostavili ke správci školy nebo třídnímu za příčinou jednání o jich dítěti. Dostanou-li tištěný blanket do rukou, opatřený číslem a razítkem, má takové předvolání docela jiný ráz, než pouhý vzkaz ústní, na nějž se mnohdy nepřilíš zdvořile odpovídá. A 100 takových »předvolání« je za 80 h. Rovněž i archy na přípravy k vyučování jsou velmi účelné, jakož i dopisy rodičům, oznamující důležité zprávy, jak se dítě jejich chová (poklesek atd.). Podivná věc. Pisatel těchto řádků objednal si několik set takových tiskopisů, všem kolegům se zamlouvají, chválí je, jak jsou úhledné a praktické — vyžádali si jich kolik »gratis«; ochotně jim bylo vyhověno, když pak jich vypočítávali a přišli zas — pro dar — odepřel jim toho pisatel, řka, aby si objednali přímo v tiskárně, když se jim věc líbí. A tu doslechl, že *tiskopisy ty jdou málo na odbyt*, a právě z těch, kteří chtěli »gratis« a chválili, neobjednal ani jeden. Raději dělají úmorné práce pisařské, na něž tolik hubují. Praví se, že jsme málo podnikavými. Není divu. Těžko být podnikavým, když je pak z podnikavosti škoda. Rovněž i pro místní šk. rady vydalo družstvo úhledné a levné tiskopisy. Obrácíme se ku svým pp. členům a přátelům, aby laskavě tiskopisů těch pamětliví byli a je doporučovali k zakupování a objednávání. Agituju tak, jako agituji liberální učitelé pro firmy, které v jejich orgánu inserují.

Vzdělávací četba katolické mládeže, redaktor Frant. Jelínek. Ročník II. č. 2. Sv. Prokop, zakladatel slovanského kláštera na Sázavě. Podává Ant. Mlynář. Úhledná knížka o 16 stranách obsahuje vyličení života a působení našeho v pravdě populárního světce Prokopa. 1. část: Jeho mládí. 2. Sv. Prokop členem slovanského duchovenstva. 3. Založení kláštera sázavského. 4. Sv. Prokop opatem kláštera. Jeho smrt. 5. Památky po sv. Prokopu. 6. Prokop za svatého prohlášen r. 1204. 7. Osudy slovanského kláštera na Sázavě. 8. Přenesení ostatků sv. Prokopa. 9. Úcta sv. Prokopa. Vyčerpává tedy ve formě stručné a mládeži přístupné vše nejdůležitější, co lze říci jak o osobě světce, tak o době, ve které žil. Brožurka je za 7 hal., to za peníz tak

nepatrný, že nelze si mysliti menší, aby zaň pořízen byl mládeži dárek vhodnější. Upozorňujeme přátele naše na »Vzdělávací četbu« vůbec. Vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách a předplácí se na celý rok 40 hal. Právě nesmírnou tou láci chtěli a chce nakladatelství (družstvo Vlast v Praze 570-II.) učiniti četbu všude přístupnou a rozšířiti ji. To lze jen pomocí dpp. katechetů a učitelstva nám příznivého, byť i přímo nebyli členy jednoty katol. učitelstva nebo v jakémkoliv jiném spojení s družstvem. Jsme přesvědčeni, že jest dosud veliká část učitelstva katolická, a tu neodstraší nadpis »Vzdělávací četba *katolické* mládeže«. Neopráteľé, zuřiví pokrokovci a liberálové — ti nám ovšem v té příčině nepomohou. Těm je všecko katolické »klerikální«, a třeba by nečetli ani jediné číslo vzdělávací četby, odsoudí ji šmahem jako klerikální a budou agitovati proti ní. Jsme tedy odkázáni jen ku svým, t. j. kteří se k nám buď veřejně hlásí a jdou s námi, neb kteří s námi sympatisují, ale pro různé ohledy, vzhledem k veřejnosti s námi nejdou, aby to každý viděl. A ty prosíme, aby se »Četby« povšimli, ji doporučili a rozšiřovali. Že nejde zde o hmotný zisk, vypočítá si každý, kdo uváží, že 6 úhledných knížek (spisovatelé jsou honorováni) je za 40 hal. i s poštou. Jedná se zde o dobrou věc a nakladatelstvo se spokojí, nebude-li podnik jen passivní. A to se snad přece jen nestane. Jsme upřímnými — a žádáme na vzájem také upřímnost. M.

Bakteriologické výzkumy dospěly opět nového stupně, v zdravotnictví velmi důležitého. I u osob zdánlivě zdravých, které však pravidelně ústa nečistí a nedesinfikují, shledány choroboplodné bakterie na hltanu a na patře. Dlouho však naplňovalo i lékaře obdivem, že tytéž bakterie nalezeny v podebraném prsu žen i v obsahu vývrátů žaludků dětských s porušeným zažíváním a ve výkalech takových dětí. Shledáno pak dalším pátráním, že jsou to tytéž bakterie, které dostávají se z úst matky nebo kojné na prsy i do zažívacího ústrojí kojenců; mají totiž některé matky a kojné zvyk nasliniti bradavku prsní před kojením, aby dítě ústy prs lépe uchopilo, a tak ze slin dostávají se bakterie ty do žaludku dítěte. Také i zánět prsu mohou přivoditi, vniknou-li do kůže škrábnutím neb jinak poraněné. Třeba tudíž upozorniti, aby matky a kojné ústa pravidelně desinfikovaly, sli-

nami prs nenavhlčovaly, jakož upustily od dělání žvanečků dětem ve vlastních ústech. Na to třeba upozorniti i děti ve škole, jimž zhusta bývá nemluvnata krmiti. Ať tedy žvanečky nedělají. J.

Poměr učitele francouzského k náboženství. Učitel světské školy ve Francii není nucen ve škole s dětmi se modliti: ovšem také do kostela s nimi choditi nemusí, neboť náboženství — zcela dle hesla červených soudruhů — pokládá se za věc soukromou. Jsou učitelé, kteří se ve veřejných listech chlubí, že ani nohou do kostela nevkróčí a vyhlašují, že jsou nepřátelé návštěvníků kostela. Modliti se se žáky, býti s nimi na mši sv. a jiných obřadech, přiči se jejich svědomí. Dopadne to hezky ve Francii, až to zase jednou k něčemu přijde. V protestantském Německu stát velice si zakládá na náboženství a náboženské — protestantské — výchově, a věru, že nikdo nemůže říci, že je Německo státem zpátečnickým. Francie podle okřídleného slova kráčí v čele civilisace, která bez náboženství a s revolucí proti němu přivede národ do záhuby, jak o tom příští věky poučí. M.

Organisace praská. Ve »Školském Obzoru« v č. 16. a 17. v čele listu je povolání následujícího obsahu: »*Pokrokovému učitelstvu!* — Nespokojené učitelstvo obecných i městanských škol ze společné organisace mimo ni účastní se *pracovní* schůze 17. května o 1 hod. odpol. v *Paradubicích* (Hotel Střebský, I. poschodí). Pořad jednání: 1. Každý účastník stručně podá *důvody* své nespokojenosti s nynějším stavem v učitelstvu. — 2. Opravné návrhy; *oposice* a její úkol. — 3. Požadavky její pro nejbližší dobu. — Společné prohlášení. Fr. Doležal, správce školy v Sedlici u Hradce Králové, člen výboru Z. Ú. S., Boh. Kučera, učitel v Strmečkách, člen výboru Budče pelhřimovské, A. Forst, učitel měst. školy v Dobrušce, předseda Budče opočenské, V. Beneš, učitel měst. školy ve Vršovicích, člen výboru učitelské jednoty Komenských pro Prahu a okolí. Redakce »Uč. Novin« a »Škol. Obzoru« přijímají přihlášky ke schůzi.« — Tak se na to podívejme! Což bychom jeli také? — My se též pokládáme za pokrokové učitelstvo a nemýlíme-li se, máme i v Jednotě členy pokrokové ve smyslu »Škol. Obzoru« a »Česk. Učitele«, ty budeme nuceni poslat tam, kam patří. Důvody k nespokojenosti s nynějším stavem

učitelstva máme těž; nebude to dlouho trvati a oznámíme je. Návrhů opravných máme dost a zdravou oposici v organizaci učitelské bychom rádi viděli. Zdá se však, že se pokrokovému nespokojenému učitelstvu jedná více o to, kdo má být v jeho čele, předákem, a že tam chce dostati jiné lidi a to ze svého středu. To ovšem by nebyla zdravá oposice. Docílí-li se něco, bude to asi změna osob. Směr zůstane celkem týž. J.

Kněžstvo ve vzdělávací práci národní. »Č. Uč.« píše: »Stavem největšího vlivu požívajícím je kněžstvo. Nelze říci, že by kněžstvo práce lidové napořád se vzdalovalo: kéž by jen pozadí činnosti té bylo také vždycky čisto, jasno!« O to *pozadí* můžeme býti celkem beze všeho strachu. Vyskytne-li se zde onde jednotlivec, který vyvíjí *činnost* z příčin *osobních a prospěchářských*, pak právě mezi kněžími je těchto jednotlivců velice málo, mnohem více se jich najde v učitelstvu. Vždyť je dnes veřejně známo, že mnohý tak dlouho je horlivým v práci mimoškolní — ve spolicích národních a jiných — pokud si tím k povýšení a místu nepomůže; pak jak by ufal. Najednou nemá na nic »kdy«. »Kněže vidáme ve čtenářských spolicích, v Besedách, kde dovedou vliv svůj tak uplatnit, že k vůli jednomu, dvěma kněžím předplácí se „Katolické Listy“ a „Obnova“.« Kéž by tomu tak bylo! To by nejlépe pověděly administrační archy »Katol. L.«, Těch besed, které by odebíraly »K. L.« by se každý dopočítal na prstech jedné ruky a ještě by snad mu 2—3 prsty zbyly. Spíše je pravda, že velebný pán »K. L.« sám odebírá a do besedy je dává; dle našich zkušeností pak je nám známo, že mnozí z »moderní« spíše přejí listům docela jiného směru, nežli jsou »Katol. Listy«. — »V pravidelných schůzkách večerních vedou hlavní slovo, k vůli nim nesúčastní se spolek oslav Husových, koncertuje na chrámové okno, sbírá na křížovou cestu.« — Nic o tom nevíme, že by v besedách, které jsou dnes z 90 procent rozhodně liberální, vedli kněží »hlavní slovo«. To vedou spíše páni doktoři, purkmistři, radové, sem tam i některý pan učitel, a jak spolky známe, každý má spíše raději »výšlap«, a proto jde na Husovu slavnost a má to právě takový význam jako když jde na výlet do městského háje nebo na svěcení praporu. Zvláště když nedal dlouho o sobě a své činnosti vědět, pak jde třeba na čertovu slavnost, aby se zas jednou ukázal. Koncertovat na chrámové okno není nic zlého,

na »organizaci« bylo by ovšem záslušnější.« »Také učitelé bývají členy besed, a to značným počtem. Ptejte se, která Beseda předplácí k vůli nim »Č. Uč.«, sbírá na učebné pomůcky, ač učitelé konají tam často i důležité služby činovnícké.« »Besedy nejspíše odebírají listy *politické a zábavné*, »Č. Uč.« není ani tím ani oním, nýbrž listem *odborným*, jež každý organisovaný má odebírat. Není tedy divu, že Besedy jej neodebírají. Ve spolicích *katolických* »Vychovatel« jsa listem učitelským a katechetským, také se neodebírá. Účelem Besed rovněž není sbírat na *učebné pomůcky*, a děje-li se to někdy, je to právě takovou řídkou výjimkou, jako *koučert na kostelní okno*. »Ve spolicích tělocvičných, hasičských a pod. kněží nebývá — tu je členství spojeno s prací, tu nelze provozovati »politiku u džbánu«. — Nevšimneme si zlovolné stylisace těchto řádků a odpovíme: »Tobolka kněze však o tom nejlíp ví, je-li *činným* u hasičů čili nic. Skoro každý farář a kaplan je přispívajícím, ne-li *zakládajícím* členem hasičských spolků. O tom mohli bychom posloužiti doklady statistickými. To znamená také něco, snad víc než to pít nebo nějaký spor, který často vyvolá v hasičské jednotě někdo docela jiný nežli — velebný pán. »Kněžstvo vyvíjí velikou činnost hlavně dvojím směrem: organisuje spolky katolických товарищů (a tovaryšek), v nichž šíří své názory slovem i tiskem a snaží se ovládati hmotné poměry lidu zakládáním Reiffeisenek. Je to činnost velice promyšlená, na jejíž nebezpečí nelze ani dosti důtklivě upozorňovati.« — K tomu lze odpovědět: budiž dopřáno kněžstvu (podle zásad svobodomyšlných) táž volnost, jako je dnes dopřána všem občanům bez rozdílu. Učitelstvo též vyvinulo v poslední době velikou činnost organizační a šíří své názory slovem i tiskem. Záložny také zakládá a agenda jejich je čilá. I to je »promyšlená« činnost — pro domo sua, za níž je duchovenstvo daleko pozadu.

Ve prospěch ubohých velkoměstských dětí. Jedenadvacet roků působí již záslušně spolek pro české feriální osady města Prahy a jeho předměstí. Kdo z vlastní zkušenosti zná veliký počet dětí stížených chlorosou, anaemií, a podobnými zárodky tuberkulosy, ten přisvědčí, že na tak značný počet dětí je dobrodinců a příznivců řečeného spolku velmi málo. Spolek může poskytnouti dobrodiní venkovského pobytu a zdravého vzduchu sotva jedné dvaceti

těch, kteří se hlásí, a již by toho byli svrchovaně hodni. Z našich velikých, kvetoucích osad a vesnic nedostává se spolku žádných příspěvků neb jen praskrových. A přece by tu vedle činnosti spolku mnoho, velice mnoho mohla působiti *soukromá dobročinnost*. Co je na venkově zámožných rodin, které by mohly beze všech obtíží přijati alespoň jedno dítě na dobu tří neděl, ne-li na celé prázdniny. Co by jim to ublížilo! A zvláště tam, kde jsou děti školáci, působilo by jim to radost a potěšení — vedle blahého vědomí, že vykonaly dobročinný skutek. Jsou bohatí rolníci, kteří mají krásné zahrady a lesy, jsou zámožní jednotlivci, jimž by bylo hračkou, poskytnouti chudokrevnému pražskému dítěti záživnou stravu a dopřáti mu čerstvého, zdravého vzduchu. Zde je rozsáhlé pole dobročinnosti — ležící ladem. Tichá dobročinnost je u nás velmi vzácnou věcí; co nekřičí, z čeho nehledí plno uznání v novinách neb nějaký jiný bombast, to nestojí za práci a namáhání. Věru, smutné to poměry.

Chorregentství a obecní písařství.

To nešťastné chorregentství pálí kde koho. Je prý učitele nedůstojné, dělá z něho klerikála, otroka od fary odvislého a škola tím rozhodně trpí. A proto se mlátí do učitelů-varhaníků a papírové pumy v podobě různých článků a úvah lítají do nich, do farářů a kaplanů až radost. Pokud by opravdu škola a vyučování *trpěly* chorregentstvím, pak ovšem nelze s tím souhlasiti, ale i zde platí, jako všude: »tolleatur abusus, maneat usus.« Odstraněno budiž *zneužívání*, ale zvyk ostaniž. Obyčejně největší randál proti učitelům, kteří jsou řediteli kůru, dělá právě jen *kollega*, a to takový, který sám *hudebníkem není*. A to ze závnosti, nepřaje mu ten bez tak *nevalný příjem*. Zde je kořen toho celého boje. Vždyť učitelstvo ví, kde má hledati své největší nepřátele: ve vlastních řadách. Chorregentství vytvoří snad jakýs pramen vedlejších příjmů pouze řídicím učitelům, vždyť víme, že mnohý ři-

dící na varhany hrátí neumí, a službu na kůru koná jiný kollega. Co by v tom bylo »*nedůstojného*«, věru nevíme. Zeptejte se lidu, který učitel jest mu milejší: kdo dovede v kostele zahrát, nebo ten, kdo toho *neumí*; rovněž i lid vám odpoví k otázce, co je nedůstojnější: zdali hrátí v kostele na varhany, nebo v hospodě do rána velusa nebo barvičku. Máme virtuosity ve hře na varhany, rovněž tak jako virtuosity na ferbla, — jedenáct panáků nebo zelenou louku. Sám »Č. Uč.« napsal, a to zajisté s veškerého uznání hodnou upřímností, že *karban a chlast* je to, který nás necítí. Učitelstvo, které rádo se ohání Flachsmannem, jimž je mu bez mála již skoro každý řídící, (i když má pravá a dobrá vysvědčení, a ne falešná, jako Flachsmann) nezmiňuje se nic o podařených figurkách v jeho sboru: ochlastovi a karbaníkovi. Ředitel kůru má časté styky s farou, to je ovšem kámen úrazu. A což když je učitel — ať už je to řídící nebo jiný — *obecním písařem*? Není tu jeho poměr k starostovi a jeho straně v obci rovněž »*utrocký*«, jako se vyčítá učiteli chorregentovi? Mohli bychom o tom psáti kroniky, které svědčí, že učitel-obecní písař má postavení prazvláštní, často velmi málo »důstojné«. A brojí-li se proti farským hostinám, co měli bychom říci o obvyklém pití při tak zvaných »litkupech«, kde učitel — obecní písař — má »úřední« funkci, která končí v hospodě důkladným trůnkem, často až do němoty? Hoj, sedláče, to není farská hostina — to je jiná! Říká se: »bojovní klerikálové«, »bojovní klerikální kohouti« atd. Hrozně málo jsou »bojovní« tihle klerikálové. Sta lidí táhne proti nim do boje — s máslem na hlavě. »Bojovní« klerikálové mnoho vědí — na př. právě o těch obecních písařích — ale — mlčí, aby jim a jejich rodinám neublížili. Tak jsou »bojovní«. Ale nadejde doba, kde i ta bezmezná trpělivost praskne.

Jeden z pozorovatelů »obecních písařů učitelů« z okresu K.

Vyučování v přírodě.

Napsal B. KOSINA.

Znám mnoho učitelův, kteří nemohou si dosti nachváliti vycházky se žáky do přírody, tvrdíce, jak snadno lze při takové vycházce naučiti mnohemu, čemu by v uzavřené školní světnici vůbec nebylo možno učit; a také znám mnoho těch, kteří vycházky odsuzují, tvrdíce, že o vycházce uvolní se kázeň a žáky

pak nemožno ovládati. Učitel o vycházce unaví se stálým napořádáním a voláním pořádku a zmaří jednu nebo dvě hodiny vyučovací, které potom musí nahražovati.

Kdo má pravdu? Snad oba. Záleží na tom, za jakým účelem učitel s žáky vycházku podnikl a jak si vše zařídil, aby vytčeného účelu dosáhl.

Vyváděti žáky ze třídy bez určitého účele je věc ovšem docela zbytečná, ba kázní škodlivá, a učitel by ji neměl nikdy podnikati.

Vycházka podniknutá s dobrým rozmyslem však je tak veliké didaktické ceny, že ji nelze ani dosti doporučiti.

Nelze popříti, že počátkům zeměpisu nejlépe a s velikou výhodou i jistým výsledkem lze vyučovati v Boží přírodě.

Marno jest mluviti dětem o obzoru, cestách, lesích, ba o celé krajině, když toho děti nevidí.

Právě tak učiti o stranách světových ve školní světnici znamená, že děti pamatují si v nejlepším případě, která stěna je severní, která jižní atd., ale ve volné přírodě se potom orientovati nedovedou.

Tu učiteli dobře poslouží vycházka třeba jen na hodinu. K vycházce takové je však třeba přípravy. Učitel vyhledá si příhodné místo, s něhož bylo by lze obzírati alespoň větší část krajiny, a aby tu také bylo všechno, o čem chce učiti.

Aby se mu kázeň nerozpoutala, je třeba učiti už cestou. Tu je cesta vozová čili úvoz, tam je mez, kráčíme po silnici. Porovnejme tyto tři cesty, čím se liší. Cestou vysvětlí se pojmy »pozemky«. Tu je pole, tu je louka, tu pastviště, tam les. Aby tu byly skutečně, o tom musí učitel věděti před vycházkou.

Konečně dojde se na místo vyhlédnuté, s něhož lze celou krajinu nebo alespoň velkou její část přehlédnouti.

Tu na skutečné věci může učitel velmi snadno žákům vysvětliti, co je obzor, a oni vidouce věc skutečnou, nabývají hravě správných a určitých pojmův. Tu také lze snadno vysvětliti, co je ves, město, jednotlivé pozemky i celá krajina. V přírodě má učitel práci poměrně snadnou, výklad jeho je vždycky zajímavý a úspěch vždy větší než po výkladu ve světnici, byť byl výklad sebe lepší a důkladnější.

Učitelí pomáhá okolnost, že vycházka zanechává v duši dítěte vždycky hlubší dojem než suchopárné vysvětlování základních pojmů geografických ve školní světnici, při němž stále žáků třeba napomínati k pozornosti.

* * *

Netřeba snad podotýkati, že též vyučování přírodopisu nejlépe daří se v přírodě.

Tu žáci poznají věc, jakou je ve skutečnosti, což má docela jiný účín, než nazírati na obraz mnohdy málo věrný nebo na přírodopisný preparát, často až k nepodobě zkomolený.

Než při vyučování přírodopisu může učitel jíti na vycházce za určitým cílem pouze, chce-li žáky poučiti o rostlinách a nerostech, jsou-li mu známy určité lokality v okolí, kde lze žádané rostliny nebo nerosty nalézt. Jinak je nucen cestou vykládati od případu k případu.

I tu je však učitel ve výhodě. Není i možno, aby v době letní nesetkal se na vycházce přes tu chvíli s některým živočichem, o němž mohl by žákům poskytnouti zajímavý výklad.

Neškodí ani, je-li to náhodou živočich, o němž již v zimě ve škole bylo učeno a na němž teď žáci poznají několik vlastností, kterých nebylo jim možno znázorniti na obraze nebo mrtvé přírodnině.

Ostatně je možno, vyučování přírodopisu na vycházce rozšířiti na všechny tři říše přírodní, což činí vlastně takovou vycházku nejúčelnější, ba možno i výklady přírodopysné vložit o vzduchu, oblacích, změnách v povětrnosti atd.

Záleží vše jen na snaze učitelově, aby potřebnou k výkladu látku dovedl si přírodě vyhledati.

Příští hodinu přírodopisnou ve škole vyplní pak opakování toho, co žáci byli z vlastního názoru poznali a podiví se učitel sám, jakých zkušeností žáci na vycházce nabyli a přesvědčí se, že jediná podařená přírodopisná exkurse více vydá než celoměsíční vyučování obyčejným způsobem.

Je ještě mnoho věcí, k jichž naučení možno užiti vycházky. Zkušený učitel pozná sám, kde by mu vycházka účelně posloužila.

Zmíím se jen o jedné věci, které ve školní světnici vůbec provésti nelze. Je to znázornění míry plošné.

Čtvereční metr může učitel žákům narysovat na tabuli, ale pak je hotov, všechno další povídání o aru a hektaru je úplně bezúčelné.

Za to, dovede-li žáky na nějaké pastviště a nechá je samy, aby dle jeho návodu odměřili si ar i hektar půdy, nabudou žáci o těchto plochách jasného pojmu, potřebného a důležitého pro celý život.

Při této příležitosti možno i odhadování vzdáleností provésti s výhodou. Třeba tu jen odměřené plochy v krajních bodech omeziti postavenými žáky a vysvětliti ostatním, jak jeví se nám člověk vzdálený sto metrů? Čeho rozeznáváme ještě na člověku vzdáleném na tisíc metrů?

To jsou snad maličkosti, které člověk pozná, až dospěje z vlastních zkušeností. Snad! Ale mnohý těch zkušeností nenabude.

Řeknu příčinu, proč to uvádím.

Díval jsem se jednou na Karlínském cvičišti, jak vojíni před střelbou do terče odhadovali vzdálenosti.

Prostý, nevzdělaný desátník postavil nováčky v různých vzdálenostech a ptal se pak ostatních na kolik set metrů stojí vzdálen první, druhý, co je na každém ještě viděti, co je neurčito zraku atd.

Odpovědi vypadly vesměs bídně, s pravdou nijak se nesrovnávaly a tu desátník zkrátka vyčetl svým cvičencům: »Ale lidé, tomuhle jste se přece měli naučiti ve škole! Tomu já se naučil už jako kluk.«

Desátník patrně měl dobrého učitele.

Tu jsem si vzpomněl, že v osnovách učebných je také měření od oka. Vzpomněl jsem si též, že při zkoušce dostal jsem podobnou otázku.

Bylo mi určiti rozměry okenní tabule v síni zkušební. Chybil jsem o celý decimetr, ale stačilo to. Co je však okenní tabule proti skutečnému životu člověka a rozsáhlým rozměrům, jichž je člověku měřiti okem?

Zastyděl jsem se a odešel z cvičiště, kde mezi nováčky byli i dva moji žáci, za něž nebyl bych se mohl zaručiti, že rozpoznají vzdálenost předmětu na dvě nebo tři sta metrů.

Maličkost, ale zaiisté vážná pro potřeby života.

Násobení a měření na prvním stupni.

Za své 23leté praxe učil jsem po 9 let v první třídě na škole trojtřídní, čtyřtřídní a pětítřídní. V prvních letech, chtěje vyhověti předepsaným požadavkům v počtech, potkával jsem se s mnohými obtížemi, a to nejvíce při násobení a měření. Časem radil jsem se se staršími kollegy, a ti podobně naříkali, jaké obtíže jim násobení na tomto stupni působí. A co se týče měření, to si usnadnili, že je jednoduše úplně vypustili.

Tak nouze mne naučila hledati cestu samostatnou.

Nikde zajisté zásada »vyučuj názorně« nedochází více upotřebení, nežli na prvním stupni. Platí to o všech předmětech vůbec, a tudíž i o počtech. Ale jak měl jsem si pomoci při násobení, máje knoflíkové počítadlo? Jak ukázat jednou dvě, nebo 2×3 , když musím zastrkovati knoflíky po jednom? Po mnohých nezdarech a obtížích chopil jsem se zcela jednoduchého prostředku. Vzal jsem křidu, udělal jsem na tabuli čárku. — Co jsem udělal? (Čárku.) Kolik čárek jsem udělal? (Jednu.) Kolikrát jsem udělal jednu čárku? (Jedenkrát, jednou.) Co jsem udělal jedenkrát? (Jedenkrát jednu čárku.) Kolik to je, jedenkrát jedna čárka? ($1 \times 1 = 1$.) Podobně 2×1 , 3×1 atd. Pak seříznul jsem část hrany křídového roubíku tak, abych jedním tahem na tabuli udělal dvě čárky. — Co jsem udělal teď? (Dvě čárky.) Kolikrát jsem udělal dvě čárky? (Jednou.) Žák skutečně vidí, že jsem jen jednou táhl a zří najednou dvě čárky. Kolik je to čárek? (2) Jedenkrát dvě čárky, kolik je to? ($1 \times 2 = 2$ čárky.) Pak udělám 1×2 čárky a ještě 1×2 čárky. Kolikrát dvě čárky jsem udělal? (2krát.) Kolik je to 2×2 čárky? (Jsou 4.) a tak dále.

$$\begin{array}{r} \text{||} + \text{||} = \text{||||} \\ 2 + 2 = 4 \\ \text{|||} + \text{|||} = \text{|||||} \\ 2 + 3 = 6 \end{array}$$

Tímto způsobem ukážeme násobení tři, když na roubíku křídvy vyřízneme na hraně dvě mezery, aby jedním tahem povstaly tři čárky. Podobně provede se i násobení čtyřmi a ostatními čísly. Není-li tak dlouhého roubíku křídvy po ruce, vezmeme dva a položíme je podle sebe, dříve je zkusivše, aby opravdu jedním tahem žádoucí počet čárek před očima žáků povstával. Tak vypomáhal jsem si při násobení a dařilo se mi mnohem lépe než jiným způsobem. Také lze motouzkem svázati i dvě držátka, dvě tužky, dva klíčky — tři držátka, tři tužky atd. a rovněž lze cvičiti: jednou dva, dvakrát dva atd.

A což při měření? Dal jsem si nařezat lišty, a to 1 dm. dlouhou, 2 dm., 3 dm., 4, 5, 6 — 10 dm. Dobře jest, jsou-li dvojí. Vyloživ jako předpravu pojem měření vůbec, třeba metrem na lavici, délky a šířky třídy a podobně, přikročím k měření početnímu. Vezmu lištu 1 dm. dlouhou a druhou též tak. Kolik dm. měří tato? (1) kolik tato? (též 1). Kolikrát mohu položit 1 dm. na 1 dm.? (jednou) Říkám, 1 dm. v 1 dm. jest obsažen jednou, čili jedna v jedné jest obsažena jednou. Pak vezmu 1 dm. dlouhou, druhou 2 dm. dlouhou a opět měřím; jedna ve dvou jest obsažena dvakrát, pak jedna ve třech atd. — (Jednotlivé decimetry jsou různě obarveny.) Pak měření dvěma. Dvě ve dvou jsou obsaženy jednou, to děti vidí, skutečně se jim před očima měří. — Dvě ve třech jsou obsaženy jednou a jedna zbude. Tak to jde názorně a pochopitelně skutečným měřením třemi a kterýmkoliv jiným číslem beze zbytku i se zbytkem, že lze způsobu toho

upotřebiti i na vyšším stupni jako vydatné pomůcky u slabších žáků, na příklad ve 2. třídě, je samozřejmo.

Není tudíž nutno pro nechápavost dětí měření z prvního stupně vypouštět. Lze je učiniti pochopitelným označeným způsobem. Na ménětridních školách, kde zbývá méně času k přímému vyučování, lze snad omeziti anebo i vypustiti měření z prvního školního roku pro nedostatek času. Vypouštět však měření z počtů vůbec, jak nejeden učitel míní, neschvaluji. Jeť měření vhodnou přípravou k dělení na stupni vyšším.

Frant. J.—

Plodná práce a polemika.

Uvažuje JOSEF VYSOKÝ.

Staří kantoři, oni, kteří zažili ještě ty hrozné doby vikářů, kdy vládla nad školou hierarchie, měli skromné služné, ale, jak pisatel sám jako starší pamětník velmi dobře ví, byli mnohem ideálnější nežli přemnohý nynější učitel, dle svého pyramidálního sebevědomí a dle suggestce časopisů nad míru vzdělaný a vysoko nad ty staré klerikální otroky povznesený. A přece z těch starých kantorů přes své malé příjmy skoro každý si pořídil velmi slušnou knihovnu, odebíral ochotně tehdejší školské časopisy, a kdo byl hudebník, měl obyčejně celý archiv různých kostelních i světských skladeb, které si buď sám opisoval nebo opisovati dával.

Ty knihovny starých učitelů v nejedné příčině jsou velmi zajímavé. Vezmeme tehdejší časopisy do rukou, čtème a studujme je a porovnejme je s většinou nynějších v posledních desíti, patnácti letech vycházejících, a uvidíme veliký, nesmírně veliký rozdíl.

Kdo zná jen nynější literární ruch učitelský ať již v časopisech, či jiný a nestudoval předchůdce, snad se útrpně usměje a pomyslí si: »Rád věřím, že je mezi tehdejskem a dneškem nesmírně veliký rozdíl. Tenkrát byli zpátečníci, duševní chudáčkové, jejich články byly naivní, chudokrevné, pravá žakovská slohová cvičení. Ale teď, teď jsou mezi učiteli výteční stylisté, spisovatelé, rození žurnalisté kde pak tenkrát a dnes!«

Neupíráme, že dnes je v učitelstvu mnoho dobrých spisovatelů a dobrých stylistů. Porovnejme však obsah tehdejšího časopisectva s nynějším a nebude nesnadno rozhodnouti, kterému přisouditi větší cenu vzhledem ke skutečnému prospěchu, jež vyučovatelsví a vychovatelsví přinášelo nebo přináší. Tehdejší časopisectvo sloužilo rozhodně upřímně věci, nynější pak méně věci a mnohem více osobám.

Prohlížíme-li články starých ročníků časopisů učitelských a paedagogických, co tu vroucí snahy povznést vyučování a zlepšiti výchovu mládeže! Co tu různých statí ze všech oborů učitelského umění, methodických náčrtků, podrobně propracovaných úvah! Co tu ukázek praktických výstupů ve škole a s mládeží vykonaných — a jen sem tam s jakousi ostýchavostí nějaký ten dopis nebo článkuček, týkající se osobních poměrů. Dnes? dnes je tomu právě naopak. Až zvědavý a poučení chtivý kollega jakýs po letech sahne po nynějších listech učitelských, upřímně řečeno, naučí se z nich buď pramálo nebo docela ničemu. Dnes plodná práce ze sloupců učitelského tisku jako by utekla, dnes je to samá řežba, samá

patálie, samá polemika, kam se jen člověk podívá. Budoucí pokolení spráskne ruce nad tou nynější učitelskou »prací«, a kdyby měla být jen podle tisku posuzována, byl by úsudek velice nelichotivý.

Polemika nynější je mnohotvárná a má kolikérý původ. Ona je to, která veškeru plodnou práci zabijí a celý učitelský život činí nechutným, ba protivným. Kdo dnes na př. mluví s farářem, už je bit, že je »klerikál«. Velikou část polemik v našich časopisech, jak známo, zabírá válečné tažení proti klerikalismu, ve kterém farská polévka hraje nemalou úlohu. Snad se jí ani tolik nenavařilo na těch pověstných »hostinách«, co už k vůli ní se vykecalo inkoustu. Ona je tak silná, že mnohé sloupce toho nynějšího tisku drží vůbec na nohách; nebýt jí, neměl by mnohý pan redaktor ani látku proti klerikálům.

Inspektoři také jsou příčinou a terčem různých polemik a planých statí, které nemají žádnou cenu dnes, natož až někdo vezme časopis po letech do rukou. Podle mnohých listů jsou to lidé naprosto zbyteční, ba instituce inspektorů učitelstvo ponižuje. Každý má *svědomí*, a to je ten nejlepší inspektor. Můj ty Bože, to by to tak na těch školách vyhlíželo, nebýti ani toho dozoru, jaký jest nyní! A hlavně u těch, kteří se odvolávají na své »svědomí«, které může být úzké nebo široké, mělké nebo hluboké — vůbec, jak kdo chce a jak si představuje; malé, veliké nebo žádné. Nemyslíme tím tvrditi, že okresní školní inspektoři jsou osobami, jichž tisk učitelský nebo jiný naprosto se nesmí dotknouti; nikoliv! Jestliže některý z nich dopustí se nespravedlivosti, bezpráví, krivdy atd. ať se o tom podle zásluhy a na základě přesných informací promluví; ostře i velmi ostře — podle povahy věci. Ale klademe zde váhu na slova: na základě přesných informací. Mnohdy líčí se jednání některého inspektora docela jinak, než jak se událo; různé věci se zamlčí a jiné se přidají, a tak vyhlíží věc k nepoznání. Jisto jest tolik, že některým lidem ani nejhodnější, nejpoctivější a nejspravedlivější inspektor se nezachová. V každém okrese najde se pár bezcharakterních lidí, kteří se mu do očí staví jako nejlepší a nejoddanější přátelé, a po straně o něm píší posměšné a často prolhané a překroucené zprávy do časopisů. A jsou listy, které sice hlásají, že shoda inspektora s učitelstvem je věc svrchované žádoucí, že inspektor nemá být jen představeným a úředníkem, ale též přítelem a rádcem učitelstva — kde však tomu tak jest, tam bývá jim ona »shoda« solí v očích a tak dlouho uveřejňují různé rýpavé články, až ji poruší. Kdo z učitelstva je k inspektoru uctivý, jako se sluší podřízenému, už je »otrok« »patolízal« atd. a běda, jestliže někde učitelstvo se opováží dáti inspektorovi projev uznání nebo diků — třeba i když odchází do jiného okresu! Hned tu bývá jízlivý článek anonymně psaný, kde z bezpečného zákeří zneuznaný některý genius — jichž bývá na každém okrese hodně — ulehčuje svému dopálenému srdci.

Tisk může být velikým ochrancem utlačovaných, ale také velikým krivditelem.

Články a inspektorech nejednou vzbudily dlouhé polemiky, které — konec konců — vyzněly na prázdno. Popsalo se mnoho papíru, potisklo se mnoho sloupců časopisů, vezměte ho do ruky po dvou třech měsících a je to bezvýznamné, bezpředmětné, potěšilo to jen toho, kdo to psal, že si »ulevil«, ulehčilo se několika jeho přátelům, ale pro ta sta nebo tisíce předplatitelů nebo odběratelů není to naprosto nic. A podobně má se to i s polemikami *lokálními*, které jsou skoro pro všechny čtenáře listu *nesrozumitelné*, ba ani kdo to čte v místě, o němž

se tu jedná, tomu *nerozumí*. A co je takových všelijakých dopisů z různých Lhot a pseudonymem pokřtěných měst a osad!

Tam strčí čtyři pět lidí hlavy dohromady a chechtají se, ostatní tomu nerozumějí neb jdou přes to k dennímu pořádku; co si pomyslí ten rozvážnější — a těch je většina — nebudeme zde ani naznačovatí. (Pokračování.)

Chemie organická ve škole obecné.

Píše M. B.

Vyučování přírodopytu působí obvykle učiteli mnoho starostí, nemá-li po ruce pomůcek k pokusům. I pokus sám je na mnoze věcí obtížnou a často dosti nákladnou. Fysikální přístroje bývají buď levné předměty chatrné konstrukce nebo obvyčejné dětské hračky. Jednou se pokus podaří, podruhé selže. Svědomitý učitel chtěje se takové možnosti vyhnouti, před vyučováním pokus zkouší.

Při zkoušce se to podaří, ale při demonstraci to selže. »Zde vám ukáži, uvidíte a přesvědčíte se na pokusu,« vykládá učitel.

Potom pomůcka vypoví službu, žáci nevidí nic, než zbytečným namáháním rozčileného učitele a nepřesvědčí se o ničem, než »že to nejde«. Příčina nezdaru připočte se potom učiteli, málo kdy fysikální pomůcce.

Selhávající pomůcka uloží se potom do skříně a stojí tu s množstvím sobě rovného nepotřebného a kovového braku pro »parádu«.

Parádou tou má se omráčiti inspektor, až přijde prohlížet školní inventář.

Pohledem do naplněných skříní nabude jistě přesvědčení: »Tady mají všechno, čeho potřebují.«

Učením přírodopytu není míněna jen fysika, nýbrž i chemie. Právě ta poskytuje hojně látky učiteli, který nemá po ruce dobré fysikální přístroje. A pro život praktický je nemalé důležitosti. Poskytuje i veliké výhody učiteli, že možno mu opatřiti si pomůcky k vyučování snadno a bez nákladu.

Jaká tu bohatá a vděčná látka pro vyučovací hodiny, jež učitel musel by jinak odbyti jalovým povídáním, nemaje pomůcek. Věc ta vyžaduje jakési evidence.

Zpočítám, kolik hodin přírodopytu budu v měsíci míti. Potom si vyběru pomůcky, jichž experimenty možno provázeti výkladem s výsledkem, beze strachu, že experiment selže. Na hodiny, pro které nedostává se mi dobrých fysikálních pomůcek, zařadím výklad z organické chemie. V podrobných osnách některých okresů nacházíme skutečně věc takto spořádanou.

Předmět je nadmíru vděčný a pro praktický život vysoce účelný.

Mnohý výkon fysikálního přístroje zůstane méně chápavým a méně pozorným žákům temným a nesrozumitelným; výkladu z chemie organické porozumějí všichni, protože je poutavým a vysvětluje věci všeobecně známé.

A pomůcky? Nejsou drahé. Všimněme si jich.

K zajímavé rozpravě o tucích nebude obtížno učiteli opatřiti si několik kousků různých tuků, několik lahviček s oleji a trochu různých olejnatých semen. Netřeba snad podotýkati, že poučení o užití těchto věcí v průmyslu a důležitosti v životě bude pro žáky zdrojem zkušeností a bohatého poučení. Několik špalíčků různých dřev, hlavně z mého okolí, je vděčnou pomůckou k rozpravě o průmyslu dřevařském a podkladem k výkladu o zpracování dřev.

Je tu ještě průmysl keramický, výroba papíru, zpracování kovů, škrob, kliš, řeznictví, mlékařství, mrvení polí, tvoření ornice, týření skal, výroba usní, jirch, zámyslí a kožišin a celá řada věcí.

A pomůcky jsou tu vesměs střepiny, odpadky, a věci, jež lze snadno si opatřiti.

Vidím už tak ty pohrdlivé pohledy a úsměšné krčení ramen.

Na odpadcích a věcech známých mám učit?

Je to obyčejná naše chyba, že pro neznámé zapomínáme na známé. Jinde je tomu jinak.

V Anglii reprezentuje zpracování národní kapitál mnoha milionů korun. Mnohá krásná hračka, již si naše děti pohrávají, vyrobena je v anglické továrně ze staré krabice od sardinek.

My pro takové malicherné, třeba cenné věci, nemáme smyslu, raději věci za drahé peníze kupujeme z odpadků vyrobené z ciziny.

Učme tomu alespoň svoje děti!

Stále jedna z nesčetných stran, v něž národ náš je nyní rozštěpen, volá: »Chceme národ svůj viděti hospodářsky silný«.

Ale volání toto zůstává stále jen chtěním a voláním, jen prvním bodem programu strany, protože každá strana program míti musí a bez něho přestala by býti stranou.

Ale jak ten národ hospodářsky silným se státi má, toho strana neví.

Poučme tím my, učitelé! Nechme politické strany honiti se za nesplnitelnými programy. Bude zajisté účelnějším výklad o některém odvětví výroby průmyslné, než povídání o Segnerově kolu, kterého dítě bez toho za celý svůj život neuvidí, a který z našich žáků stane se náhodou sladovnickým, sezná účel i zařízení Segnerova kola při chlazení piva i bez našeho výkladu. A tak tomu je i s mnohými jinými věcmi. Mluvíme tolik o zákonech fyzikálních, že nám pro samé výklady nezbude času k praktické výchově.

Nedbalá docházka školní.

Uvažuje G. M. ACHIAN.

Jest patrné, že prospěch a zdar školy závisí také od pravidelného školního vyučování a že pro nedbalou docházku školy pravidelnému vyučování všeobecné a velké zlo nastává; což zejména venkovské školy svírá.

Školní plán vyučovací staví v koncentračních kruzích vyučování na dřívější učivo přednesené. Proto chybí-li v řetěze školních cvičení jen jediný článek, již se žákovi nedostává látky a prostředků k náležitému pochopení učiva pokračujícího. Tím se práce veškerá v běhu svém staví a zdržuje.

Často se stává, že není možno s jednotlivcem se zdržovati, a z toho pak u takého vzniká snadno lenost; začíná ztráceti zájem a chuť k učení.

Zlo toto takměř odstraniti nelze, jelikož příčinou zdržení žáka bývá nemoc, chudoba šatu a obuvi, někdy dokonalý nedostatek téhož. Jiné případy zdižení žáka jsou poměry domácí, kdy žák doma posluhuje nemocnému atd. atd.

Tu tedy třeba bedlivě uvažovati, jak by se mezery také daly vyrovnati. Ovšem učitel sám může nejvíce tu působiti, umí-li svůj školní pořádek a své vy-

učování tou vnadou opatřiti, která pak dítě školu činí místem radosti a utěšeného dětského žití. Pak se zameškání školy ze svévolnosti a lenosti málokdy stane. Jsou přece časté případy, při učiteli výborném, že dítě velikým pláčem donutilo své rodiče, aby je do školy poslali, nechťeli-li tomu.

Jestli však učitel zjednává ve škole kázeň a ticho křikem a hrubostí, nemulí-li dětem hodiny vyučovací příjemniti, účinek jeho novým a novým bádáním a povzbuzováním oživití, pak není možno se diviti, že děti svoji učirnu mají za mučirnu, a pak jistě raději touží po rejdišti — po zábavě.

Proto, často příčinou zanedbání školy z lenosti leží na učiteli samém.

Jsou však velmi zhusta i v nejlepši škole děti, které sebe větší líbeznost školy nepřivábí. Tím zase jsou rodiče vinni, kteří doma dítě své vedou v surovosti, nedbalosti, sprostotě

I tu možno se učiteli pokusiti, v rozmluvě s rodiči po příčinách toho pátrati a pak lepší cesty ukazovati. Ovšem tu třeba veliké opatrnosti, aby se nikde nenarazilo.

Ještě jsou stále mnozí lidé, kteří si myslí, že jejich děti bez školy budou také živý jako oni, neboť tito nevědí ovšem, jaký užitek plyne z pilné docházky školní pro vychování a vzdělání dítěte.

O tom rodiče přesvědčiti, jest naší povinností a také musíme jim připraviti tu radost, by pěkný školní prospěch skutečně poznali na svých dětech, pilně školu navštěvujících.

To jsou prostředky duševní, cestou laskavou účinku se domáhající. Nepomáhá-li nic láska a dobrota, pak třeba přísného zakročení úředního. Pravíme přísného, protože úřady v záležitosti nedbalé docházky školní příliš pomalu si počínají a často malou přísnost ukazují.

Vada je také v tom, že pozorovati lze, že pouhé napomínání ku dbalé docházce počíná příštím rokem znova, chodil-li žák nedbale po celý rok minulý. Více přísnosti!

Seznají-li rodiče, že v tom ohledu nejsou žerty a že věc jde více do tuhého, zajisté se o své dítě také lépe postarají.

Kde působí učitel ruku v ruce s knězem, tu součinností obou dílu dobře se daří. Kde kněz jest horlivým přítelem školy a od osadníků je vážen, mnoho může působiti. Spojenými silami!

Jak by též blahodárně působilo, kdyby žáci, kteří školu řádně navštěvují a prospěchem znamenitě nad nedbalci vynikají, byli ku konci roku vyznamenáni chválou, dárkem, odměnou! Tím by se mnohý nedbalec povzbudil, vyučování školního více by si vážil a tak do školy by se zlákal k svému vlastnímu užitku.

Všecko to však mnohdy nepomáhá, když zatvrzelost a svod žáka zůstává neoblomný. Jindy značnou závadou jsou nedostatek šatu, obuvi a potravy. Tu ovšem potřebí jest ještě pomoci vnější, aby škola dosáhla svého účele.

Vzpomínejme vždy slov Spasitelových: »Kdožkoli přijímá jednoho z maličkých těchto ve jménu mém, mne přijímá.« (Mar. 9. 36.)

»Chudí nemají, odkud by odplatili tobě: ale buď odplaceno tobě při vzkříšení spravedlivých.« (Luk. 14. 14.)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Z »Jednoty českého katolického učitelstva. Dne 1. června, v pondělí Svatošusní uspořádala Jednota veřejnou přednášku ve Lhotkách u Kouřimi. Přednášel místopředseda Fr. Jelínek »O přirozeném způsobu života«. Přednáška byla hojně navštěvována dospělými i dorůstávající mládeží obojího pohlaví a sledována s napjatou pozorností až do konce. — Doporučujeme, aby ostatní členové, kteří uznávají za vhodné o něčem obecně poučiti, ve svém okolí podobně schůze pořádali. Třeba to ovšem oznámiti v čas místopředsedovi, aby schůze mohla být i v čas u hejtm. ohlášena. — Slč. Rozsypalova vážně ochuravěla a proto musí se na delší dobu veškeré mimoškolní práce vzdati. Proto nebude její přednáška »O umění ve škole«, kterou měla mít ve valné hromadě. — *Vyzývají se členové výboru, aby se laskavě vyslovili má-li se, za příčinou změny programu schůze a valné hromady o prázdninách svolati ještě výbor k poradě, či má-li místopředseda sám potřebné zaříditi, aby se ušetřilo vydání se schůzi spojené. Račte zprávy o tom podati místopředsedovi do Malotického korespondenčním listkem.* Prosíme, aby ti, jichž se to týče, místo stálého, neoprávněného vyčítání nedostatku činnosti, ustali podrývati důvěru ve spolek, když sami ruku k dílu přiložit nechtějí. Necht' jen každý sám, kdo výtky činí, přiloží ruku na srdce a ptá se, není-li též on vinen a snad dříve než kdo jiný, že to nejde, jak bychom si přáli. Vypráhnout z těžkého povozu a pak pokřikovat na jiné »to jste neměli dělat, tohle udejte, až to vytáhnete na rovinu, na sucho, já připáhnou zas,« to dovede ledakdo, táhnout však stále i tehdy, když dostávám za to bití a trpím, to je těžší. O takové přátelství nestojíme.

Členské příspěvky »Jednotě katol. učitelstva« zaslali: Veled. pan *P. Garlach Dvořák*, farář v Kmetňovsi 4 kor., slč. *Josefa Mrázová*, učitelka z Turnova 2 kor., slč. *Viktorie Sedláčková*, učitelka z Turnova 2 kor., pan *Jan Pelikán*, řídící učitel z Borovan 2 K.

A ještě učitelé — chorregenti a varhaníci. V poslední době horuje protiklerikální učitelstvo aby se všichni učitelé vzdali varhanictví a ponechali je, kde není

kaplan, kostelníkovi, a kde je kaplan má hrát on na varhany. Kněžstvo prý lid vydirá vybíráním štolý a učitel staví se také v řadu škůdců lidu; varhanictvím podporuje se klerikalismus, učitel je na faráři závislým a tak dále se zpívá známou notou. Varhanictví ujímá učitelé také z těch příčin potřebné vážnosti. — Dobrá, povídali, že mu hráli. Známé učitele-varhaníky, kteří žijí s knězem v dobré shodě, a jsou u lidu vážení a známe učitele pokrokaře, organizované protiklerikální, nevarhaníky, na které lid pohlíží s despektem. Učitelé-varhaníci vydirají lid štolou! Dobrá! Dnes štolu platí varhaníkovi jen ten, komu někdo umře a to zhusta z pozůstalého děditelství. Až se učitelstvo vzdá varhanictví, dojde k ustanovení zvláštních varhaníků. Kde toho jmění zádušní připouští, bude se platiti z toho; odhadne se mu štol a ostatní se mu zádušního jmění doplatí. Kde pak zádušní jmění nestačí, budou katoličtí osadníci celé farnosti nuceni platiti na výživu varhaníka všickni a ještě mimo to štolu. Nadobí tudíž učitelstvo lidu novou daň. Tím ovšem učitelstvo u lidu stoupne náramně ve vážnosti. Samo zbaví se vedlejšího příjmu peněžitého i vážnosti. Dle našeho mínění hodlají tím zasadiť církví ránu; ta však dopadne na hlavy těch, kteří se k tomu propůjčí. Církev na mnohých místech zvelebením zpěvu a hudby chrámové jen získá, dostane varhaníky z povolání, kteří budou vázání dbáti pokynů farářových více než učitelé, k nimž mnohdy farář musí míti různé ohledy. J.

Nejdražší knížka na světě je — poštovní knížka, kterou s úsměvem sladkým a hlubokou poklonou, s tím nejsrdčejším atd. blahopřáním vám listonoš podává. Podá — a čeká. Přejeme poslíčkům všeho dobrého, ale pravíme dojistá, že kdyby dal domácí pán (domu v ceně 300.000 zl.) desetihaléf — ještě je dosti drahá. Každá cedule oznamující představení loutkového divadla má větší cenu, nežli knížka jmenovaná; neboť cedule je aspoň na druhé straně prázdná, ale poštovní knížka je porýsovaná ohryznými karikaturami, mimo to obsah zapleskán osklivými vtipy. Kdo to čte? Děti to brzy dostanou do rukou a tam čtou o farářích, o ženichu, nevěště, o odpovědích prohnáných lumpů, opilců a pod. Když už chtějí něco listonoši podati, aby nešli jen tak s holým přáním — proč jejich spolek nepřikročí k tomu, aby byl obsah jiný, užitečný; na př. zehrál se na nevědomost dějin

českých se strany dorostlých. Knížka, za kterou by se dala 1 zl. zpropitného, přinesla by užitek, vyplněna by mohla být povídkou, ale ne takovou, jako přidávají k cikorce nádavkem! Konečně i jinými poučnými věcmi dražší náklad by nepovstal. Jedná se zde o školní děti. Ty až mílo zapominají na čtvrté přikázání Boží a čtením dvojsmyslných vtípů se nepolepší. —

Děti a různé »slavnosti«. V jistém časopise bylo nedávno zehráno do polévkových ústavů a školních kuchyní, že prý jsou děti nuceny pořádati ve prospěch těchto zařízení různé zábavy, a tak prý si vlastně samy platí to dobrodružství, které se jim poskytuje. Co se nás týče, jsme též rozhodně proti tomu, aby se děti vůbec užívalo jako materialu ku pořádání všelikých národních i nenárodních zábav a slavností, a to ať běží o účel jakýkoliv. V poslední době stalo se to takměř modou, že školní děti podnikům všech možných i nemožných spolků a společek můžou dělati stafáž. Tak si pomáhají k »slavnosti« téměř bez režie, neboť děvčátka i hoši v »národních krojích« jim už potřebnou dekoraci udeňají. Vězí v tom hodný kus ješitnosti marnivých a domýšlivých matinek, které rády ověšují své dcerušky různými cetkami a tetry, byť i kolikrát skutečně praktického a potřebného odvěu neměly. Věc má ještě jinou stránku. Kdo ví, jak drahé je vydržovati kuchyni pro školní mládež, kde se hojně děti podporuje, pozná, že taková »zábava« nikdy tolik nevynese, aby to bylo vydatné. Rodiče dětí pak, které na zábavě nebo »slavnosti« ve prospěch kuchyně účinkují, myslí, že děti svým účastenstvím kuchyni drží, a žádají za to, aby byly podporovány. Běda učitelí, který takové dítě zamítne. Co tu musí slyšeti, nebudeme ani opakovati. Často jsme četli a dosud se vyčítá, že děti musí dělati klerikům stafáž při všech slavnostech. Dnes je na tom velmi málo pravdy. Dnes využívají děti všechny vlastenecké i nevlastenecké spolky, často proti škole a učitelstvu značně zaujaté. Škola z toho nemá nic, nejvýš že nařídí školní úřady učitelstvu, aby tam, kde děti spolupůsobí, konalo dozor čili policajství. Ukazuje-li se tedy na působení dětí v zábavách ve prospěch polévkových ústavů,

dobrá, nenamítáme ničeho proti tomu, ale ať se také ukáže na využitkování školních dětí při »slavnostech« pořádaných různými spolky a jednotami na rozmanité účely jiné. Spravedlnost ke všemu a ve všem.

Pozornost ve škole. Mládež, jakž ani jinak není možno, jest těkavou a proto velice těžkou jest jí pozornost. Několik slov k této věci poznamenáme. Škola sama jest již obyčejně v místě tichém, pokud možno vzdálena všeho hluku zvenčí i uvnitř. Jest vždy potřeba, aby třídy byly prostranné, aby se děti mohly náležitě rozsaditi a nepřekážely sobě stísněností ku zvýšení roztržitosti. Světlost školní světnice má být vždy taká, aby nebylo snad špatné světlo příčinou nepozornosti i zkázy zraku. V zimě třeba tepla, v létě chladku, by nevznikla ospalost. Nepozornost zvyšují také nenáležitě věci ve třídě, zejména různé tetry a hračky, jimiž si tajně děti pod lavicí hrají. Zbytečný šat nechat mají děti na věšáku; ruce buďtež v klidu a knihy řádně uloženy nebo vyloženy. Vyučování samo nesmí dlouho trvati, taktéž ne bez oddechu; zajisté správné jest po každé hodině pět minut odpočinouti. Důležité je systematické střídání předmětů a v nich také vhodné a poutavé vyučování. Vyučování buď chutné, svobodno vší jednotvárnosti, bez mechanického cvičení, zábavné, živé a svou užitečností příjemné a radostné. Hleděno budiž vždy ku životní praxi! Učme pro život a ne pro školu! — Pozornost vycházej od učitele samého! Učitel tedy musí látku učebnou zcela ovládati, příjemně podávati, varovati se nadutého pedantství, ale také ukazovati stále svou methodou ovládání dětí. Dětem potřebí vyložiti užitek pozornosti, a škodu nepozornosti. Vyložme dětem, že život nám ukládá povinnosti, k nimž potřebí pozornosti! Ukažme a povězte, jak se vlastně pozornými staneme, či jak dáváme pozor! V té věci nejvíce může působiti náboženství, neboť ono nás vede ku poznání vášni, hříchů a nedostatečnosti. Modlitba nás posiluje v pozornosti k Bohu, lidem i k sobě. Pokání učí nás zavrhovati marnivosti, při stole Páně nabýváme posily a posvěcení k duševní dokonalosti. Ovládání vůle dobré, mravné a nábožné jen z Boha a z jeho mlosti pochází.

—ch

Plodná práce a polemika.

Uvažuje JOSEF VYSOKÝ.

(Pokračování.)

Staré přísloví: »inter arma musae silent« osvědčuje svou pravdivost i v životě učitelském. Tam, kde je mnoho hádek, svárů a sporů, mlčí to, co je při učitelství nejpodstatnějšího a nejdůležitějšího. Ale právě nyní valná část učitelstva nalézá v takových ustavičných patáliích veliké zalíbení. To je přece něco pikantního, něco docela jiného než nejlepší metodická úvaha nebo článek. Nad takové hlouposti jsou mnozí nyní páni vysoko a vysoko povzneseni. To dávno zapomněli. To je docela jiný pocit, čistí dopis, ve kterém je z bezpečného zákeří a pod záštitou »odpovědného redaktora« strhán farář, kaplan, biskup, starosta, hejtman, inspektor, nebo řidičí! A napíše to kolikrát člověk, který by na kolenou prosil, kdyby se o něm řeklo, že to psal, píše to obyčejně, co do učitelských výkonů, za něž je placen a z čeho je živ, pravý lilipután, ne s achilovou patou, ale se všech stran snadně chytitelný ignorant a snad jen v intrikánství veliký.

Mnoho zbytečného natiskne a napíše se, jde-li o obsazování míst. Jsou lidé, jimž je každé obsazení každého místa křiklavostí, nespravedlností atd. Nechceme tvrditi, že tato věc se koná tak, jak by si bylo přáti; ale na každém okrese jsou vášnivci nebo bolestínové, zneuznaní geniové, kteří zpustí korybantský křik, dostane-li místo někdo jiný nežli jejich velikost a neskonálá jejich zasloužilost. Ještě než se konkurs vypíše, dělají »náladu« a uveřejňují řadu dopisů o konkurentech, vzácné to čtení, které bude jednou dokladem, jak to vyhlíželo v učitelstvu, jak imposantně vyvinuta byla závisť, zášť a kolegiálnost v Čechách, zemi Husa, Žižky a demokratických Táborů. A co máme říci o hnusném boji, který zahájili domýšliví nadočkavci proti těm, kteří nejdou hned do výslužby, jak jim jejich chvíle padne, proti »přesloužilcům«, »dědouškům« atd.? Ústy hlásají samou svobodu, samou kolegiálnost, ale pomalu by každému rozkazovali, jak dlouho má učit a kdy má jít do pense — k vůli nim. Takového tyranisování, neurvalého a přímo hulvátského způsobu psaní dávno jsme neviděli a každý rozumný člověk to musí odsoudit. Ostatně i přes anonymní výpady a bezpečné zákeří přece jen na každém okrese se ví, kdo jsou to, kteří o starších svých soudruzích píší a mnohý mladší snad se dočká, jaký bude z takového člověka liberální řidičí a kdy on půjde do pense, až se jím stane. Nejspíše, až *bude chtít*, a to je také to nejlepší stanovisko, které i těm napadeným »dědouškům« doporučujeme. Ostatně ad vocem »dědoušek«: Mnohý je daleko čilejší, morálně i tělesně zachovalejší, než leckterý »mladoušek«, který přichází do školy všecek blaseovaný, s pleší a ospalým, omrzelým, vyflámovaným obličejem, s vyžilou duší a vyžilým srdcem. Takoví ovšem »do roztrhání« sloužit nebudou, poněvadž už mravně i tělesně roztrhaní sloužit začali, tak se dříve dotrhají.

Celé strany učitelských listů naplňuje nyní boj protistrany, organizace a osobní útoky na jednotlivce, otevřené dopisy a odpovědi k nim. O té věci nebudeme se rozepisovati, nám je to celkem Hekubou; mýlil by se však každý, kdo by se domníval, že z toho máme radost. Nikoliv. Jsme takoví idealisté, že pokládáme učitelstvo — a, honny soit qui mal y pense — s ním ve škole pracující duchovenstvo za *jednu bratrskou rodinu*, a bolestno jest hleděti na ty, kteří

neustále spor a svár vyvolávají a za žádnou cenu ruku v ruce společně pracovat nechťejí. Jsou jisté vlastnosti, které učitel i škola vždy mítí mají a mítí musí, a jestliže moderní agitace a štvance školu i učitelstvo oněch vlastností chce zbaviti, pak je to jen *přehánka*, a kdyby trvala i několik let, nepořídí nic. Bude se to zdáti tomu, kdo sleduje naši dobu a její zjevy, proudy a snahy docela absurdním, tvrdíme-li, že budoucnost náleží učitelstvu katolickému a škole katolické, ale jsme přesvědčeni, že přes veškeré úsilí protiklerikalistů, atheistů a kdo ví jakých ještě —istů, přes kalamitu Svatováclavské záložny, přes všechny oslavy Husovy a všechen neurvalý protináboženský tisk tomu přece jen tak bude. Konservatismus má nepopíratelnou budoucnost. Samo učitelstvo není ve svém nitru tak protiklerikální, jak to některý pan redaktor rád líčí. Víme to z vlastní zkušenosti, známe mnohé řvoucí lvy (proti klerikalismu), jejichž srdce však o tom neví a konečně, abychom řekli, hezky upřímně bije — po katolicku, ale nesm to nikdo slyšet! Co by řekli páni kolegové!

(Dokončení.)

Poesie ve službách školní výchovy.

Napsal Z. ŽĎÁRSKÝ.

Je nutno nejdříve si připomenouti, že za jistých okolností musí učitel duše žáků povznést k sobě, že musí snažiti se ducha svého spojití s dušemi dětí, ať už nutno duši dítěte povznést, nebo duši učitele snížití na úroveň duše dětské, ale taková sympathie duši je při jistých vyučovatelských výkonech nutnou.

Prostředku tohoto užívá jediné učitel idealista, materialista se upracuje, ale zůstane žákům povždy osobou cizí a nešympatickou.

V podobných případech učitel idealista nevyhne se poetickému naladění. A idealisty jsme vlastně všichni. Vždyť dokonalý člověk, kterého hledíme vychovati, je vlastně stálým naším idealem. Materialisté odcházejí po několika marných pokusech opuštějíce naše řady. Dětský věk je dětským jen potud, pokud obestřen poesí, bez ní přestal by jím býti, a vychovali bychom hrozný lid, kdybychom dětem poesii vzali.

Z té příčiny nemůže býti nazvána rozumnou výchovou ta, která dětem stále na oči staví drsnou, holou skutečnost, stírá s dětského života bezohledně pel poesie; výchova taková není ani rozumnou.

Je ovšem pravda, že dospělý člověk hledící na svět růžovými skly poety, dozná mnohých trpkých sklamaní, je možno, že života skutečného ani nikdy nepochopí, že snad bude se cítiti v lidské společnosti nešťastným, pokud ovšem v ní převládají materialisté, to však nevylučuje možnost, že jistou poetickou dávkou může si každý člověk zachovati po celý život, nebo že alespoň poesii může rozuměti, ji pochopovati, a nebude asi třeba, aby učitel dětem už bral poesii a zbavoval se tak sám dobré pomůcky výchovné.

Dobrá báseň působí na dítě mocným dojmem. Záleží však na tom, jakým způsobem žákům přednesena. Pouhé přečtení a učení na paměť nemá valného úspěchu. Žáci takto vedení nerozumí básni, nemajíce pro poesii vůbec porozumění. Jeví se to hned při vybírání knih ze žákovské knihovny. Milejší je jim třeba všelijak sláтанá povídka než sbírka dobrých básniček, a v povídkách pěkných

bez rozmyšlení přeskakují poetická ličení, sledující jen suchopárný děj povídky. Jedná se jim jen o obsah, ne o způsob jeho podání. Mnohý ušlechtilý cit zůstane v tomto případě neprobuzen.

To je chyba vyžadující se strany učitele nápravy. Básně musí učitel recitovati. K tomu zase je třeba, aby básni rozuměl a dovedl se pohroužit v hlubiny jejího obsahu a povznést alespoň částečně k výši její poetické ceny.

Úspěch bude tu jen tehdy, dovede-li učitel svoji poetickou náladu přenést na žáky. Jinak nejkrásnější a nejvzácnější báseň zůstane pouhou deklamací.

Než i jinde poesie prokazuje učiteli dobré služby.

Není možno, aby na př. při učení přírodopisu vypravování poeticky zbarvené už formou svojí lépe žákům se nezamlouvalo, než suchopárné popisování význaků přírodnin. Jak vděčným polem je dějepis, dokazuje okolnost, kolik krásné látky dějepisné zpracovali básníci všech věků a všech národů, a kolik jich dobylo si tím nesmrtelného jména.

A naše dějepisné pověsti bez poesie ani nejsou myslitelné. Samy vlastně učitele nabádají k poetické náladě.

Místní pověsti nemají tu také zůstatí nepovšimnuty.

Ani učení zeměpisného netřeba odbyvati prosaicky. Vzpomeňme jen čtvera ročních počasí. Zda-li nemá tu učitel dosti vděčné látky k poetickému vylíčení jara, léta, podzimu a zimy? Zda-li takové ličení lépe neutkví v paměti dětí než prosaické vypravování o těchto ročních dobách? Vždyť ličení tato jsou podkladem mnoha krásných básní i básnických článků. A konečně je poesie i dobrým prostředkem kázeňským.

Ji otupuje se ostří přirozené bujnosti mládeže, pěstuje se láska k přírodě. Jistě dítě pohlížející na přírodu okem poety neopovází se surově ničit krásné její výtvoř.

Poněvadž pak člověk poesii jemnou a přirozenou chápající a jí přístupnou je vždy člověkem zbožným, mravním a mírným, učitel, který by žáky své vedl tímto směrem, získal by duši všech svých svěřenců. Odměnou byla by mu láska a oddanost žáků, laskavé napomenutí bylo by z úst jeho mnohem účinnějším než přísný trest a bezohledná důtka z úst materialisty, sesurování mravů stalo by se, když ne nemožným, alespoň řídicím. Jak by národ z takových škol vyšlý vypadal, možno viděti na národě Švédském. Tu i prostý, málo vzdělaný a drsný rybář pojímá život z docela jiné stránky než lid náš. Nehleďme tedy poesii ze školy násilím vymýtit.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

† **KAREL SKULTÉTY,**

řídící učitel v Šestovicích, předseda Jednoty katol. učitelstva v král. Českém.

Dne 28. června 1893 došla nás zpráva, že zemřel náš upřímný přítel Karel Skultéty. Čekali jsme to sice denně, ale nicméně velmi bolestně jsme byli dojati a překva-

peni. — Narodil se 14. května 1857 v Brašově v Sedmíhradech.

Karel Skultéty nabyl předběžného vzdělání v Kardašově Řečici. Z Kardašovy Řečice odebral se Skultéty na gymnasium do Jindřichova Hradce a odbyl tam maturitu s vyznamenáním, Z Jindřichova Hradce odešel do Prahy na universitu a zde studoval tři roky filosofii.

Roku 1879 stal se K. Skultéty suplujícím profesorem na nižším reálním gymnasiu v Pelhřimově. Přednášel češtinu a němčinu a osvědčil se jako svědomitý, přičinnivý a

dobry učitel. Roku 1880 slavil sňatek s Dorotkou, rozenou Blažkovou, a tu se stal předmětem projevů lásky studujících gymnasia Pelhřimovského. Podali mu tenkrát darem z krejčárek svých úspor krásnou lampu. Jelikož tehdy bylo nižší reální gymnasium v Pelhřimově vydržováno obcí, a valných vyhlídek na postup zde ani jinde Skultétymu nekynulo, opustil tedy koncem roku 1880 gymnasium Pelhřimovské a stal se učitelem ve Vikově, okres Králové Dvůr, odkudž se dostal do Šestovic; zde působil 20 let, z prvu jako správce školy, pak jako řídící učitel. Škola v Šestovicích byla při jeho příchodu zanedbána, ale on ji přivedl k žádoucím rozkvětům. Byl přísný, ale vzorný učitel. Učil svědomitě a pořádek ve škole byl přesný. Na jeho radu mnoho žáků vystudovalo v učitele a úředníky a budou ho do smrti pamětlivi. Působilo mu velikou radost, zavítal-li takový bývalý žák jeho do Šestovic a navštívil-li jej. Za jeho působení přestavena byla škola, rozšířeny třídy a dosazen ještě jeden učitel. Při škole zřídil překrásnou zahradu, ve které hledával klidu po denním namáhání. Avšak když nejlepší stromy nesou ovoce, hospodář odešel.

Školní dítky vychovával zbožně, sám dobrým příkladem předcházeje, byl horlivý zastáncem a přítel sv. náboženství. Konala-li se nějaká sbírka na ozdobu chrámu Páně, daroval vždy značnější část a byl všemožně nápomocen, aby byla sbírka nejhojnější. K vůli němu daroval i každý jiný raději více, protože velmi mnozí osadníci byli mu zavázáni vděčností, že jim reklamací vy-máhal syny od vojny. Ještě ráno v den smrti řezal se svou chotí v zahrádce růže, určené pro okrasu oltáře ve chrámě Jesenickém.

Byl členem obecního zastupitelstva a jednalo-li se o nějakou dobrou věc v obci, stál vždy v čele a výmluvností svou v obecním zastupitelstvu všeho docílil. Jako příklad uvádíme, že v nejlitějším boji proti biskupu Ed. Jana Brynychovi obec Šestovice biskupa uvítala, když zavítal na gen. visitaci do V Jesenice. Pro obec pracoval vůbec mnoho a nezištně a kdo se k němu o radu obrátil, každému poradil, pomohl a kde bylo třeba, i potěšil.

Vynikaje všeobecným vzděláním, byl volen za učitele dítek maj. velkostatku »Nový dvůr« u Jesenice, kamž ze Šestovic docházel.

Roku 1901 převzal K. Skultétý redakci Učitelské přílohy »Vychovatele«. Zde vynikal jako statečný obrance víry, neohrožený odrážel útoky liberálního tisku učitelského. Asi rok byl také výborem družstva Vlast v Praze.

Roku 1898 založena byla Jednota katol. učitelstva v království Českém. Karel Skultétý postaven byl v její čelo a zde se nejlépe osvědčily jeho klasické vzdělání, jeho výmluvnost, nezištnost a obětavost.

Sídlo Jednoty bylo přeneseno z Hradce Králové do Prahy, a Skultétý, jenž měl ke schůzím nejdále a cestu nejobtížnější, do schůzí nejpilněji dojížděl. Zde, i v občasných schůzích, na valných hromadách horlivě pracoval pro rozkvět Jednoty; z téhož důvodu konal přednášky i na venkově, pro ten účel také horlivě psal a tím se stal nejdůležitějším členem a nejčinnějším fu kcionářem Jednoty katol. učitelstva království Českého. Nad to i jeho klasické vzdělání všude imponovalo a v katolických kruzích Jednotě čest působilo.

Ale již zde v Jednotě, při schůzích, bylo pozorovati, že zdraví K. Skultétého bylo ořeseno. Leckdy příliš a bez příčiny se rozčiloval, horlil, a horlivost ta jevila chorobnou, nervosní podrážděnost. Asi před rokem se těžce roznemohl a z té nemoci již se nezotavil.

Pohřeb zvěčnělého konán byl v den sv. Petra a Pavla odpoledne; kondukt vedl dp. farář ve Velké Jesenici Jos. Kovář za asistence dp. faráře Jana Horáka z Jesenného.

Pohřbuúčastnilo se domácí, okolní i vzdálenější učitelstvo Smiřické, Josefovské a Králové-Dvorské, školní mládež školy Šestovické, Jesenické, páni obecní starostové domácí a okolní, domácí hasiči, pokrevní přátelé zesnulého a veliký počet obecnstva, čímž byl podán skvělý důkaz, jak všeobecně oblíben a uctěn se zesnulý těšil. Lid plakal pro svého řídícího učitele a pravil: »toho nám nikdo nenahradí, to co on pro nás učinil, to druhý dělat nebude, škoda ho, Bůh mu vše odplác.«

Zesnulý byl přímý, ohnivý, vroucí povahy, a poslední léta jeho života ztrpčena byla útoky, jež od vlastních kolegů vytrpěl pro své náboženské přesvědčení a proto, že byl předsedou »klerikální« Jednoty učitelské. O tom víme mnoho — nebudeme se o tom rezeptisovati.

Věrný náš druhu v práci a zápasech *odpočínej v pokoji — po boji!*

Plodná práce a polemika.

Uvažuje JOSEF VYSOKÝ.

(Dokončení.)

Proti *jiným stavům* společnosti lidské vedena bývá mnohdy polemika až jízlivá, docela zbytečná, která je s to, aby učitelstvu všude jen nepřátely způsobila. Svatá pravda je, že učitelství je stav obtížný, namahavý, málo oceňovaný a teprve poslední úpravou služného trochu slušně placený: ale pohlédneme-li na jiné stavy, všude uvidíme různé obtíže; jiné stavy mají zase jiné svízele, o kterých učitel ani neví. Není dobře, popuzovati proti sobě kde koho; mnohem lépe jest, *získati* ostatní stavy pro sebe. A jako není na místě podlízavá skromnost, rovněž není na místě nadutá vypínavost a nafoukanost, jako by mimo učitele nebylo na světě důležitější a přednější osoby. Všichni jsme v celém tom Božím světě částečky ohromného stroje, jako kolečka v hodinách; každý stav je důležitý a nikdo se nemá vyhlašovati za *nejpřednějšího*, ať už je to kdokoliv.

Polemiky proti jiným stavům, posmívání se jim atd. neradi vidíme, dělají nám malou čest a škodí nejvíce nám samým.

Mnoho hluku nadělá též volba zástupce učitelstva do okresní školní rady. Někde ovšem se hladce odbude, ale bývá to dosti vzácné. Proč by byly »noviny«? Proč by se to neb ono nemělo tam »vrazit«? Učitelstvo rozstoupí se při té příležitosti obyčejně na dva tábory, lítají »zaslána« sem a tam, jako by šlo o věc nad míru důležitou. Snad se mnohý nad tím pozastaví a pomyslí si, že to snad nepovažujeme za důležité? Nikoliv, bylo by to opravdu nad míru důležité, kdyby měl takový zástupce učitelstva v okr. školní radě nějakou váhu. Ale jak věc známe, je příliš *odvislý*, než aby váhu tu mohl mít. Na jedné straně jsou autonomisté, na druhé inspektor. Neshodnou-li se — a to je dosti často — bývá učitel v okr. šk. radě zasedající jako mezi kladivem a kovadlinou. Známe případy, kdy si učitelstvo volilo jako svého zástupce muže bohatého, majetníka několika domů — »ten bude neodvislý!« A právě ten hlasoval ve všem všudy — s inspektorem. Proto polemiky, zanášené do sloupců učitelského neb denního tisku u příležitosti chystané volby do okr. školní rady, jsou prazbytečné. Takové bouře ve sklenici vody mají se odbýt v dotyčném okresu jako věc lokální, inter í; škoda pro ně místa, které může býti něčemu lepšímu věnováno. Ale když některé listy jsou jen z takových tahanic a pranic živý, to je to! Kdo zná učitelský život, ví, že to — nehledě ani k tomu, co přináší učitelský nebo denní list polemického — s tou »kollegialitou« a »svorností« do opravdu velice podivně vyhlíží. Kdo by soudil jen podle neustálého »kollegování«, hrozně by se mýlil. V málo kterém stavu je závist a nepřejčnost tak vyvinuta, jako v učitelském. Dotkneme se neblahých těch poměrů jen krátce. Každý ví, jaká panuje »kollegialita« mezi učitelstvem *obecných* a *městanských* škol. Či vinou, to zde souditi nebudeme. Rovněž i *městští* a *vesniční* na různé věci ukazují a to neb ono vzájemně si buď vyčítají nebo závidí. Kdo učí na škole pokračovací, má proti sobě ty, kteří tam nevyučují. Obyčejně ukazují k tomu, že toho »nepotřebuje«, když však se toho sami domohou, zle nastupují proti tomu, kdo by to řekl o nich.

Nebudeme o tom psát do podrobností, ač bychom mohli. Opětujeme jen to: Novinářské, vnější, i interní vnitřní polemiky o věcech malicherných právě

plodné práci učitelské škodí, snižují učitelstvo před celou veřejností, jsou pod jeho důstojnost a prospívají jen nepřátelům školy a *štváčským listům*, které z nich tyjí.

Tolik dle pravdy, ať se to komu líbí nebo ne.

Sbírka příkladů k vyučování větosloví.

Sestavil JOSEF PAŠEK.

Na přípravě učitelově mnoho záleží. Shledávati početní, mluvnické a jiné příklady teprve ve chvíli, kdy učitel stojí již u tabule, je velmi trapné. Snad mnohemu přijdou vhod příklady, z nichž nejeden lze vhodně vybrati při vyučování větosloví.

Přívlastek.

Nazírejte, čím je přívlastek vysloven!

a) v těchto větách:

Věrný přítel je obrana *mocná*. — *Stříbrné hory Kutnohorské* dávaly *veliké* užitky. — Rudolf *Habsburský* je praotec našeho císařského domu. — *Denní světlo* vniká až na dno Macochy. — *Pestrá louka* květem svým se honosí. — *Nejvyšší* hlavou každé země jest zeměpán. — Jabloň jest *zahradní* strom. — *Sluneční* paprsky jsou blahodárné. — *Mořská* voda je slaná a hořká. — *Severní záře* je *překrásný* úkaz přírodní. — *Šlechtné* srdce je lepší nežli *ryzí* zlato. — Člověk jest *nejušlechtlejší* tvor Boží. — *Rozumný* zahradník sází rostliny *užitečné*. — *Prudké* větry duly a zahučel hrom *strašný*.

Žáci poznávají, že přívlastek bývá často vyjádřen přidavnými jmény trojího i jednoho východu.

b) v těchto větách:

Libuše soud konal se na Vyšehradě. — Synové *Svatoplukovi* byli nesvorní. — *Karlův* most je slavná památka Prahy. — *Peři* slavíkovo je svrchu rezavě hnědé. — *Janův* syn Karel vychován byl ve Francii. — *Matčino* srdce je poklad bohatý. — Prameny *Vltaviny* jsou na Šumavě. — *Otcovo* požehnání dětem domy staví. — *Žalmy Davidovy* jsou velebné. — Nade všemi bdí ruka Hospodinova. — *Libuše* byla nejmladší dcera *Krokova*. — *Františkovo* nábřeží jest krásná část Prahy. — *Eliščina* třída v Praze vede na Letnou. — *Karlovo* náměstí v Praze je velmi rozsáhlé. — Pluky *Čechovy* překročily tři řeky.

Přívlastek bývá často vysloven i přidavným jménem přisvojovacím.

c) v těchto větách:

Světlo měsíce jest jasné. — Sen jest obraz *smrti*. (Spánek.) — Postava *čápa* je vážná a zpanštlá. — Ryby ožívují hlubiny *řek a jezer*. — Biskup Vojtěch byl muž *veliké zbožnosti*. — Slunce je hvězda *ohromné velikosti*. — Jen dítě *zlého srdce* neposlouchá rodičů. — Duše *člověka* jest nesmrtelná. — *Růže* je královna *květin*. — Komenský byl muž *veliké učenosti*. — Básně *Jablonského* jsou krásné. — Otec jest hlava *rodiny*. — Hlas *lva* je hrozný a mohutný. — I kmet má naději *delšího života*. — *Lilie* jest obraz *nevinnosti*. — Perun byl bůh *hromu a blesku*.

P. bývá vyjádřen i podst. jm. druhého pádu.

d) v těchto větách:

Kníže Břetislav osadil pomezí lesy lidem svým. — *Poustevník* Prokop bydlil ve skalní jeskyni. — *Král* Václav I. vypravil proti Tatarům vojsko. — *Cisář pán* často navštívil Prahu. — *Řeka* Haná teče pěknou rovinou. — *Hora* Radhošť má jméno od pohanského bůžka. — *Zvon* Zikmund je v Čechách největší. — *Hrad* Bezděz byl vězením prince Václava. — *Vrch* Hostýn je Moravanům posvátný. — Karel IV. vystavěl hrad Karlštejn. — *Apoštol* Petr byl v Římě ukřižován. — *Arcikníže* Karel porazil u Asprů Napoleona. — *Pan* učitel pilné žáky miluje. — *Kněz* František Doucha mnoho pěkného pro dívky sepsal. — *Arcibiskup* Arnošt z Pardubic pohřben jest v Kladsku. — *Kněžna* Libuše vzala si za manžela Přemysla. — Věřím v Boha *otce*, stvořitele nebe i země. — *Město* Vídeň leží na řece Dunaji.

P—em bývá často podst. jm. v prvním pádu, nebo v rovném pádu s tím, jemuž je př.

e) v těchto větách:

Není růže *bez trní*. — Pokrm *z mouky* jsou zdravé. — Smrt *pro vlast* je čestná. — Panovníci *rodu Přemyslova* vládli v Čechách přes 600 let. — V chrámech je mnoho ozdob *z ryzího zlata*. — Vítězství Jarostava *nad Tatary* bylo úplné. — Žáci pracovali úkol *z počtů*. — Štěstí *bez rozumu* nic není. — Pověst *o Čechovi* známa jest všude. — Ježíš Kristus měl na hlavě korunu *z trní*. Malba *na skle* jest nesnadná. — Pouhé čtení *pro zábavu* málo poučuje. — Pes měl na krku kroužek *z ocele*. — Mnozí plavci vykonali již cestu *kolem světa*. — Zahradník uvil vonnou kytici *z viol a růží*.

Poznáváme, že přívlastek bývá často též vyjádřen podst. jmény s předložkami.

f) v těchto větách:

Králům svěřena je moc *panovati*. — Bůh dal nám schopnost *učiti se*. — Vůdce dostal rozkaz *postoupiti* proti nepříteli. — Žádost *bohatnouti* oslepuje srdce mnohého člověka. — Naděje *zvítěziti* dodávala vojínům zmužilosti. — Syna zmocnila se touha *spatřiti* ještě otce starého.

Přívlastek vysloven bývá často i způsobem neurčitým slovesa.

g) v těchto větách

Květen jest *pátý* měsíc roční. — Skromnost je *první* ctnost. — V *jednom* těle mnohé údy máme. — *Tvůj* otec a *můj* otec jsou dobří přátelé. Dopis *od tebe* velmi mne potěšil.

Z vět těchto patrno, že př. bývá vysloven i číslovkou a náměstkou, nebo náměstkou s předložkou.

Doplňek druhého pádu.

a) nazírejte na věty:

Za knížete Křesomysla byli Čechové žádostiví *zlata a stříbra*. — Císař Ferdinand III. byl panovník *jazyka českého* znalý a milovný. — Žádný člověk není *hříchu* prost. — Synu, pamětliv buď *naučení otcových!* — Líný žák není hoden *chvály*. — Pocestný zbloudil; nebyl si vědom cesty. — Každý křesťan má býti v neděli *služeb Božích* účasten.

Všimněte si, po kterých přid. jmenech byl doplňek ve druhém pádu!

b) na tyto věty:

Zlý *Boha* se nebojí a *lidí* se nestydí. — Zlé svědomí leká se i *vlastního stínu*. Dítě strachuje se bouřky. — Mnohý člověk štítí se *myši* nebo *pavouka*. *Doplněk ve druhém pádu bývá po slovesech, která znamenají stud nebo bázeň.*

c) na tyto věty

Chlapec ulomil si *chleba*. — Zármutek ujímá *síly tělesné*. — Jezdec navázil *vody* koni. — Sadař natrhal *třešni* do košíku. — Staří Čechové přimísili *medu* k nápoji. V potu tváře *chleba svého* dobývati budeš! — Dočkej *času*, jako husa *klasu*. — Z lakomosti mnohý i *zločinu* se dopustil.

Slovesa složená s předložkami u, na, při, do, mívají doplněk ve 2. pádu.

d) na tyto věty:

Zlata rez se nechytí. — Chudoba *cti* netratí. — Vlk *zvonce* nenosí. — Nechovej *nenávisť* v srdci svém! — Palma nemá větví. — Pravé a věrné přátelství nezná *klamu*.

Pozorujme, že slovesa záporná, jež poznáme dle předpony »ne«, vyžadují doplněk ve 2. pádě.

e) na tyto věty:

Varuj se vždy *společnosti* zlých lidí! — Hodné dítě přeje rodičům *dobrého iitra*. — *Zahálky* se střez jako zrádce. — Pocestný ptal se *děti*, kudy jíti má. — Žák má šetřiti *všech svých věcí*. — Zajatý králevic Václav II. zkusil *zimy i hladu*. — Vzpomínej v modlitbách *otce svého i matky své*! — Vojíní chopili se *zbraně*. — Všimněte si *každého slova učitelova*! — Tonoucí i *břítvy* se chytá. — Ve škole potřebujeme *křídý a houby*.

Pozorujme, po kterých slovesech jest ve větách těchto doplněk v pádu druhém.

Doplněk ve třetím pádu:

a) pozorujte tyto věty:

Každý vítr není *plavcům* příznivý. — Syn bývá *otci* podoben. — Buď *slabším* ochotně nápomocen! — Vojíní jsou oddáni svým *vůdcům* a věrni *císaři pánu*. — *Zlým žádostem* nebuď nikdy povolný! — Sluneční teplo je *všemu tvorstvu* potřebné. — Požití jedovatých hub jest *životu* nebezpečno. — Milostiv *nám* buď, Hospodine! — Pilný a mravný žák jest *každému milý*. — Oběť Abelova byla *Bohu* příjemná. — Nestřídmost je *zdraví lidskému* záhubná. — Buď i ke *zvířatům* laskavý! — Ranní hodiny jsou *k učení* příhodné. — Slabý hoch není schopen *k řemeslu kovářskému*.

Všimněte si, po kterých příd. jm. je doplněk ve třetím pádu! Po některých s předložkou k, ke!

b) a tyto věty!

Bohu nejvyšší čest náleží. — Vojíní přísahali *císaři pánu* věnost. — Kníže Oldřich divil se *poustevníku Prokopovi*. — Moudří rodiče povolují *dítěm svým* jen neškodné zábavy. — Lékař pomáhá *nemocným*. — Zahálka škodí *tělu i duši*. — Čistota sluší *tělu i duši*. — Sytý *hladovému* nevěří. — Eliška Přemyslovna zasnoubila se *Janu Lucemburskému*. — Jen zlý člověk ubližuje *zvířatům*. — Pohané klaněli se *modlám*. — Učme se rádi *mateřskému jazyku*. — Ptáku křídla nepřekázejí. — Zvykejme *dobrému* a zlého se varujme! — Kněz žehná *veškerému lidu*. — Truhlář rozumí *dřevu*. — Pyšní andělé chtěli se rovnati

Pánu Bohu. — Noe zlořečil *nešlechetným synům svým.* — Posmívati se *starým lidem* svědčí o zlém srdci.

Pozorujme, po kterých slovesech jest ve větách těch doplněk ve třetím pádu!

Předmět v pádu čtvrtém

po slovesech přechodných velmi je častý. Zde uvedeny budtež

a) dva čtvrté pády:

Obrazková kniha stála *bratra dvě koruny.* — Prosíme *Pána Boha o (za) smilování.* — Chudý žádal *pana faráře za almužnu.*

Nazirajíce na tyto věty, poznávají žáčkové, že dva čtvrté pády řídí sloveso státi; že říkáme: prositi, žádati někoho o nebo za něco.

b) čtvrtý a třetí pád:

Farao dal *prsten Josefovi.* — Císař pán dal postaviti *padlým vojínům pomník.* — Abraham obětoval *syna svého Bohu.* — Hospodin odpouští *hříchy hříšníkovi.* — Hospodin slbil v ráji *prvním lidem Mesiáše.* — Obchodník svěřil *pokladníkovi značné peníze.* — Babička vypravuje *dětem pohádky.* — Otec učil *syna básniče.* — Syn přinesl nemocnému *otci víno.* — Dcera psala *matce obšírný dopis.* — Bůh ukázal *lidem duhu.* — Matka koupila *dětem ovoce.* — Bůh poslal *světu Syna Svého.*

Pozorujte, po kterých slovesech bývá dvoji doplněk: ve čtvrtém a třetím pádu!

c) čtvrtý a sedmý pád:

Farao ustanovil *Josefa vladařem* v Egyptě. — Císař pán jmenoval *hraběte Thuna místodržitelem.* — Svědek stvrdil *výpověď svou přísahou.* — Otec opatřil *syna oděvem a obuví.* — Císař Pán vyznamenal *Františka Palackého řádem (zlatým křížem).* — Lid český nazývá *Karla IV Otcem vlasti.* — Karel IV obdařil *Čechy mnohými památkami.* — V zimě posypávají lidé *chodníky pískem.* — Obkládáme *hroby svých milých zeleným drnem.* — Žoldnéři naplnili *houbu octem.*

Pozorujme, po kterých slovesech jsou tu doplňky ve čtvrtém a sedmém pádu!

(Dokončení.)

Status.

Uvažuje Jeden Starý.

Mezi organisovaným učitelstvem volá se nyní stále po zavedení určitého, ustáleného postupu dle stáří, totiž dle počtu služebních let.

Na první pohled zdá se věc úplně spravedlivou, vždyť postup dle počtu odsloužených let je zaveden i u jiných stavů a právě jen učitelstvo a kněžstvo stěžuje si do nespravedlivého postupu. Volání učitelstva zůstane ovšem na dlouho jen voláním, neboť nemá ku změně nynějšího způsobu obsazování míst ani vlivu ani moci. Autonomisté budou houževnatě vlivu svého na školu hájiti alespoň tak dlouho, dokud na ni budou platiti, což celkem vzato ani není nespravedlivé. Kam platím, tam chci míti také rozhodující slovo; vlivu na školu budou hájiti i zeměpanské úřady, což bude na tak dlouho dosti dobře odůvodněno, dokud bude v zákoně, že dozor na školu má stát.

Budou tedy ještě hezky dlouho místní školní rady sestavovati terna, okresní školní rady obsazovati místa a zemská školní rada schvalovati dosazené. Kdyby se to mělo díti jinak, na př. podle žádaného statu, musely by všechny zákonité předpisy týkající se obsazování míst ustoupiti novým.

Že by tu pomohla nějaká svépomoc učitelstva, je naprosto ilusorním. Stav náš sám sebou, svými zvláštnostmi, svým vlastním postavením v národě, kde každý náš jednotlivec je vlastně i svým životem i svou prací odkázán sám na sebe, kde jednotlivec nijak nemůže spoléhati na pomoc druhého a tudíž každý jednotlivec o sobě tvoří samostatný celek, je tak málo disciplinován, ba o stavovské disciplině nemůže tu býti ani řeči, protože hned potom by přestalo samostatné tvoření; a následkem toho svépomocné akce účastnilo by se jen několik idealistů, kteří by za myšlénku svou snad i se zakrváčeli, ale výsledek byl by nepatrný, a ještě jeho výhod užili by ti, kteří v boji pěkně stáli stranou.

Věc tato snad v líčení pěkně nevypadá, ale ve skutečnosti je nepopíratelnou pravdou. Bylo by tomu jistě tak. Než, všimněme si kolik spravedlnosti by učitelstvu přinesl status!

Předem však ještě malé vysvětlení. Aby snad nikdo mne neměl v podezření, že mluvím za sebe, oznamuji, že jsem z těch starých, a to hodně starých, a že jedná se mi opravdu jen o kolegy mladé, snaživé, kteří z různých příčin netroufají si promluvit. Kdo by mi snad vyčetl, že jsem šplhákem, tomu mohu s dobrým svědomím říci, že jím nejsem. Také jsem nedosáhl toho, čeho bych byl zasluhoval, často byl jsem odstrčen, ale nenaplnilo mne to trpkostí, aniž mne to zbavilo chuti k práci, nejsem ani klerikál, ani liberál, ale jsem přece učitelem pokrokovým. Že uveřejňuji článek ve »Vychovateli«, má svoji dobrou příčinu. Není listu učitelského, který by povznesen nad bojem stran uveřejnil klidnou věcnou kritiku, aniž by ji opepřil glossami a poznámkami. Pozoroval jsem po celý svůj život zimničné boje a hony, nedaje se strhnouti žádným proudem, z toho načerpal jsem hojně trpkých zkušeností životních a získal za to pevných zásad. Jedna z nich je, říci všechno tak, jak si to myslím.

Je to špatná zásada, která zbavila mne všech přátel, osamotnila mne úplně, ale naučila mne jedné věci: spoléhati na sebe sama. Už proto nestal jsem se jí nevěrným; a následující řádky jsou tedy jen dobrou radou, o které vím, že mnohý nad ní pokrčí rameny, nepřemýšleje ani o ní, jiný naprosto ji odsoudí a ten, kdo nad ní se zamyslí, nepovažuje mne za zpátečníka, nebude mítí síly, aby mi přisvědčil.

Ale po letech, až všichni zbytečně se vysílíme v marném boji, až hojně papíru se polískne zbytečnými slovy a mnoho těch zbytečných slov promluví se ve schůzích našich, někdo snad článku tohoto vzpomene a řekne: »Jednou to někdo povídal.«

To mi úplně dostačí.

Status je tedy věc velmi pěkná a spravedlivá, když to tak posloucháme, jak o tom nezkušenec mluví ve schůzích, chtějice na sebe uplésti nový bič a vstrčiti hlavu do nového chomoutu, nebo když to tak pěkně čteme tištěné nadšenými slovy a prošpikované bujnými frázemi.

Ale ve skutečnosti je status okovem tisknoucí jednotlivce těžkou váhou na jedno místo.

Řekněme zkrátka. Status hodí se pro některé stavy, ale stav učitelský není z těch, kterým by svědčil. Ukazuje se na jiné stavy, kde status je. Podívejme se na vojsko a porovnejme poměry jeho se svými.

Je to jedno, jsem-li poručíkem u šestého nebo sedmého pluku pěchoty. Vím jistě, že za sedm roků stanu se nadporučíkem, sloužím-li čestně a konám-li své povinnosti. Vím také, že nemohu výše na př. k jízdě nebo k dělostřelectvu a vím, že nemohu býti přesazen níže, na př. k vozatajstvu. A je to konečně jedno, sloužím-li v Pardubicích nebo ve Vídni, v Mostaru nebo Kološi. Poměry jsou všude tytéž a tytéž povinnosti. Cvičiti mužstvo, v zimě školy, na podzim manévry, výsledek musí býti tentýž, poměry služební nemění město ani ves, nestýkati se s obecnstvem, žiti kamaradsky se soudruhy a mimo službu hledět si ukrátit čas čímkoli, co s důstojností stavu se srovnává, ať už je to lov, nebo milostné plotky, knihy, nebo karty, jen když je to slušná zábava. Konečně vím, že i v nejzastrčenější garnisoně neshniji za těch sedm let, protože posádky se v málo letech střídají, o to stará se ministerstvo, a tak mohu denně očekávati, že budu zbaven místa, je-li nudné.

Konečně k postoupení mému stačí, napíše-li mi představený do »Grundbuchsblattu«, že jsem »ein schneidiger Offizier«, že sloužím »pfliggetreu« a že mimo službu chovám se »äusserst taktmässig«.

A teď bychom mohli si všimnouti stavu úřednického, na který se tolik ukazuje a s kterým stále jsme porovnáváni. V aparatu úřednickém je docela jedno, jak kdo pracuje; zde jedná se jen o výsledek. Pracuje-li kdo pohodlněji, je později hotov, kdo pracuje rychleji, má dříve »pohov«, docílí však téhož výsledku, jako jeho zdlouhavější kolega. Jeden pracuje do rukou druhého. Aby někdo zholal nic nepracoval, není možné. Celý aparát zůstal by státi a ti horější už by se postarali o to, aby přivedli v oběh kolečko, které ve stroji byrokratickém zůstalo státi. Proto mohou úředníci postupovati dle určité normy, když na stupni nižším nabyli protekce pro stupeň vyšší. A dostačí tu, když inspekční představený napíše jim do kvalifikační tabulky »mit Verständniss geführt«. Úředníkovi může tedy býti také jedno, slouží-li v Přelouči nebo v Dubrovnicích. Nestejnost drahotní při stejném služném hodnostních tříd, jako u důstojníků, vyrovná se vedlejšími přídávky: bytným, drahotným přídavkem a paušály.

(Dokončení.)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Z jednoty českého katolického učitelstva. Dne 28. a 29. června měli členové jednoty pp. Karel Jelínek ze St. Kolína a Fr. Jelínek přednášet v katolické jednotě v Cuclavi. Panu Karlu Jelínkovi však se náhle roznemohla matka a nemohl se

dostavit, proto o látce, o níž měl přednášet (O povznesení křesťanské rodiny) pojednal místopředseda sám. — Stav nynější rodiny je pokleslý. Rodina zakládá se manželstvím. Ta uzavírají se lehkomyslně nebo ze spekulace, na náboženství neběže se zřetele; pak to s vychováním špatně dopadá. O povznesení rodiny musí pečovati otec i matka. Láska vespolečná mezi nimi i k dětem je hlavním činitelem v povznesení ro-

diny k ideálu Svaté Rodiny. — Druhá přednáška byla: »Katolíci, probudte se!« Církev je bojující, trpící, vítězná a spící. Spí ti katolíci, kteří nevidí a neslyší, co se proti víře podniká, nepřijímají potravu duše, slovo Boží a svátosti, nebrání svůj nejdražší statek — víru. Ty třeba buditi. Nejvhodněji to učiní tiskem katolickým. Ten třeba šířiti. — Obě přednášky trvaly přes tři hodiny a byly s neobyčejnou napjatostí sledovány až do konce od četných posluchačů obojího pohlaví. — Po schůzi v Cuclavi odebral se místopředseda do nedalekého Koldína, farnosti Skorenické, a tu v řeči asi 2 hodiny trvající pojednal o Riegrově heslu »Nedejme se!« Provádí se u nás stále, avšak špatně. Jeť to heslem štváčů mezi mládeží, v rodině, obci i národě. Heslo Riegrovo rozumné a důsledné nám třeba prováděti jako Čechům a jako katolíkům. Předně třeba více zájmu v lidu probuditi, svornost stran docíliti a činněji práv se domáhati. Jako katolíkům třeba nejprve náboženské uvědomělosti, výcviku v boji; neboť boj je základem toho hesla. Zatím vedme boj obranný. Kdo není vycvičen, do boje se nedávej. Výcviku se docílí ve spolcích katolických. Potírejte nejdrže nepřitele nejbližšího, jež nosí každý v sobě samém, svou sešitost. I tato přednáška byla s povděkem vyslechnuta. Dne 29. června odpoledne přednášel opět ve farnosti cuclavské ve Lhotě »O vlastenectví«. Ukázal, že toto spočívá v účinné a obětavé lásce k vlasti a národu, kdo z toho těží, jedná nečestně. Katolíci jsou podezříváni z nelásky k vlasti. Řečník však ukázal, že sám Božský Učitel příklad vznešené lásky k vlasti nám podává, a sv. Otec vlast milovati prikazuje. Nám klerikálům jest vlastenectví nejen občanskou, ale i křesťanskou povinností. — Potom opět následovala přednáška o heslu Riegrově. Nemohla však pro pokročilost času, aby místopředseda nezmeškal vlak, úplně vyčerpana býti. I ve Lhotě byly obě řeči s pozorností velice napjatou sledovány. Na všech třech místech byli přednáškám přítomni též někteří místní páni učitelé. — Schůze Jednoty bude dne 10. srpna s přednáškou poučnou velect. pana prof. Jos. Šauera z Augenburku. Dne 11. srpna valná hromada. Podrobný program oznámí se později a členům dostane se písemných pozvání.

Členský příspěvek »Jednotě katol. učitelstva« zaslal vdp. Václav Železný, katecheta v Praze v obnosu 2 K.

Jednota českého katol. učitelstva pro král. České pořádá dne 10. srpna 1903 odpoledne o 4. hodině schůzi v sále Jednoty katolických tovaryšů v Praze, Anenské náměstí č. 209-I. s následujícím programem: 1. Zahájení schůze a sdělení předsednictva. — 2. Přednáška slovatného profesora, školního rady Jos. Šaura z Augenburku: »Kterak Pestalozzi smýšlel o vychování náboženském.« (Hosté z katolických kruhů pražských jsou k této přednášce vítáni. — 3. Volné návrhy. — Po schůzi bude společná porada výboru ústředního i odboru Mlado-Boleslavského a Králové-Hradeckého. Vyzývají se všichni členové výborů těchto i jejich náhradníci, aby se určitě účastnili. Porada tato jest nevyhnutelně nutná a nejvyšší důležitá. — Dne 11. srpna v 7 hodin ráno bude obětována mše svatá za v Pánu zesnulého předsedu Karla Skultětyho a ostatní členy v kapli Červeného Kříže v Žitné ulici. O půl deváté pak bude opět v sále Jednoty katol. tovaryšů valná hromada s následujícím programem: 1. Zahájení valné hromady. — Zpráva jednatele. — 3. Zpráva pokladniční. 4. Volba předsedy, výboru, náhradníků, revisorů účtů a knihovníka. — 5. Volné návrhy. — Rozhovor o organisaci Jednoty a pracovním programu s případným usnesením. — Odpoledne po 2. hodině vyjde se ku společné prohlídce památné knihovny Strahovské. — Volné návrhy, jež mají projednány býti, buďtež zaslány písemně k rukou místopředsedy Frant. Jelínka do Malotic. — Žádají se důtklivě všichni členové, aby se v plném počtu těchto schůzí účastnili. Rovněž prosíme všechny dlužníky, aby neprodleně příspěvky zaplatili. *Výbor.*

Divadelní biblioteka pro katolické spolky a jednoty. Mnozí učitelé jsou činovníky v katolických spolcích a jednotách a přemnozí, byť i pro strach před pranýřováním ve výboru nebo ani členy nebyli, přece radou i pomocí jednotám těm přispívají, hlavně kde běží o divadelní představení, zpěv atd. Těm kolegům oznamujeme, že družstvo Vlast bude vydávati pro jeviště katol. spolků a jednot divadelní biblioteku; první její číslo — vánoční hra — jest již v tisku. Každé číslo bude samo o sobě ukončeným celkem; cena bude levná a formát sličný. Hlavně přihlíženo bude k tomu, aby všechny hry daly se provozovati bez velkých obtíží a byly vděčné jak pro herce, tak pro obecenstvo. Redakci »Vlasti« i »Vy-

chovatele* docházejí často dopisy, v nichž se jednoty táží, jaký vhodný divadelní kus mohl by býti ku provozování doporučen. Bibliotheka vydávaná družstvem Vlast bude praktická; čísla, vydávaná velhůtách neurčitých, poskytnou v krátké době výběr her vánočních, velikonočních, veseloher, obrazů z dějin českých i církevních, solových výstupů, kupletů, činoher ze života atd. Objednávky na číslo prvé — »Uvítání Ježíška« lze již nyní činiti u družstva Vlast, Praha, Zitná ul. 570-II.

Z jednoty katol. učitelstva v král. Českém. — Vdp. Dr. *Josef Burian*, kanovník a farář, přistoupil za člena činného »Jednoty katol. uč.« s vkladem 2 K. — *Marie Strahlová*, učitelka v Praze, zaslala členský vklad 2 K. — *Vincenc Krátký*, děkan v Lovčicích, daroval Jednotě katol. učitelů 10 K. — *Karel Ludvík*, řídící uč. v Praze, zaslal členské příspěvky 6 K. — *Václav Bohdanecský*, řídící uč. ve Václavicích, zaslal 4 K. — *Frant. Tater*, učitel v Turnově 4 K. — Členské příspěvky Jednotě českého katol. učitelstva v král. Českém zapravili: *Karel Jelínek*, učitel v Starém Kolíně, zaslal 2 K. — *Eleonora Prošková*, indust. učitelka v Turnově 6 K. — *Václav*

Kafka, učitel v Radimi 5 K. — *Františka Verichová*, pěstounka v Kolíně 6 K. — *Jos. Roudnický*, řídící učitel v Jestřábí Lhotě s Marií Roudnickou 4 K. — *Jiljí Březina*, učitel měšťanských škol v Praze na Smíchově, zaslal 4 K. — Důst. pán *Jan Tyrychtř*, farář z Přepeři, zaslal jubilejnímu fondu 4 K a členského příspěvku 4 K. — *Vit Vašta*, říd. učitel z Milevska, zaslal 2 K. O další příspěvky prosí Karel Jelínek, t. č. pokladník Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Učitel žhářem. V obci Mocsaku vznikl před krátkým časem zhoubný oheň, který skoro celou osadu zničil. Jak se nyní dokázalo, založil tento oheň učitel Ondřej Bilcsik ze msty, protože byl propuštěn. Bilcsik uvázal několika vrabcům doutnající houbu na nohy a pustil je. Vrabci pak sedli si na doškové střechy, které se vzňaly, a v okamžiku stála celá osada v plamenech. Žhář se přiznal ke svému zločinu. — Nepřipadá nám ani ve snu, abychom stavu učitelskému připisovali vinu na tomto neštěstí, poněvadž není možno vinu jednotlivcovu přenášeti celý stav. Generalisovati dovedou jen které listy, jednali se o duchovenstvo.

Sbírka příkladů k vyučování větosloví.

Sestavil JOSEF PAŠEK.

(Dokončení.)

Doplňek v pádu šestém.

Nazírejte na tyto věty:

Dějiny vypravují o *minulosti* naší vlasti. — Přírodopis jedná o *zvířatech*, *rostlinách* a *nerostech*. — Kněz rozjímal o *utrpeních Krista Pána*. — Lakomec baží po *penězích*. — Unavený pocestný toužil po *odpočinku*. — Otec přemýšlel o *budoucnosti* svého dítěte. — Lékař soudil příznivě o *zdraví nemocného*. — Hodné dítě libuje si ve *čtení poučných knih*. — Vzdálený syn dychtí po *otci* a po *matce*. — Raněný vojin prahnul po *nápoji*. — V cizině stýská se nám po *vlasti*.
Pozorujme, po kterých slovesech je doplňek v pádu šestém!

Doplňek v pádu sedmém.

a) Pozorujte věty:

Nezdárný syn byl vinen *smrtí otcovou*. — Vojín ve válce není jist *životem*.
Po *příd. jmenech* jist a vinen bývá doplňek v sedmém pádu.

b) tyto věty:

Saul mrštil *kopím* po Davidovi. — Zimnice lomcovala *nemocným*. — Vitr zmítal *lodí*. — Sadař třásl *stromem*. — Házeti *kamením* je hrubý nemrav.

Všimněte si, že slovesa v těchto větách vesměs znamenají pohyb.

c) tyto věty:

Země česká oplývá *úrodou*. — Obrazy Karla Skrety vynikají *uzácnou krásou*. — V květnu páchne vzduch *libou vůní*. — Pestrá louka *květem svým* se honosí. — Nemilosrdný boháč pohrdal *chudým Lazarem*. Jen zpozdlý chlubí se *krásou a bohatstvím*. — Marnotratník plýtvá *penězi i zdravím*. — Bůh *štěstím* vládne. Obyvatelé měst zaměstnávají se *řemeslem, průmyslem, uměním a obchodem*.

Pozorujte, po kterých slovesech je ve větách těchto doplněk v pádu sedmém.

Určení místa.

a) nazírejte na tyto věty:

Všude jest koukol mezi pšenici. — *Zde* je místo posvátné. — *Všude* dobře, doma nejlépe. — V domě je *nahoře* půda a *dole* sklep. — *Nikde* není růže bez trní. — *Vedle* jest druhá třída. — *Venku* je dnes krutý mráz.

Příslovce místa k otázce kde? určují tu místo.

b) na tyto věty:

Přemysl Otakar zahynul *na Moravském poli*. — Vltava teče do Labe *u Mělníka*. — Sněžka je nejvyšší hora *v Čechách*. — V Budči byla první česká škola. Vltava se pramení *na Šumavě*. — Čech stanul *na Řípu* se svou družinou. — *V Příbrami* jsou světoznámé stříbrné doly. — *Na obloze* vídáme za jasného dne slunce. — Krok sidlil *na Vyšehradě*. — *V lese* rostou houby a zelený mech. — Orel hnízdí *na strmých skalách*. — Rady hledej *u moudrého člověka*.

Podst. jm. s předložkami k otázce kde? určují místo.

c) na tyto věty:

Z pralesň Šumavských plaví se dříví po Vltavě. — Bůh vyhnal Adama a Evu *z ráje*. — Čech přišel se svými pluky *od východu*. — Dnes věje vítr *od západu*. — Vrátili jsme se k večeru *z Prahy*. — Zajíc vybíhá *z lesa* na pole. Zlaté a stříbrné rudy dobývají se *ze země*. — Chlapec sklátil ovoce *se stromu*. — *Z lesa* ozývá se hlas kukačky. — Dítě neslo lahvičku *z lékárny*.

Podst. jm. s předložkami k otázce odkud? určují místo.

d) na tyto věty:

Řeka Sázava protéká *krásnými krajinami*. — Hustý dým valí se *komínem*. Krev v těle proudí *všemi žilami*. — Pocestný chodí *širým světem*. — Smutná zpráva rozletěla se *Prahou*. — Israelité přešli *Rudým Mořem*. — Světlo vniká *oknem* do světnice. — *Krajinou* zahučelo temné hřmání. — Potok vine se *bujnými lučinami*.

Podst. jm. v sedmém pádě k otázce kudy? určují místo (směr).

e) na tyto věty:

Dva rytíři jeli *podle Vltavy* ku Praze. — Blesk sjíždí *po hromosvodu*. — Smutek rozhostil se *po české zemi*. — Cestující jel *přes Brno* do Vídně. — Venkované chodí *po Praze všemi ulicemi*. — *V pravo* kolem lípy a *v levo* přes potok šli jsme do vesnice.

Podst. jm. s předložkami k otázce kudy? určují místo (směr).

f) na tyto věty:

Páry vystupují *nahoru*. — Vojíni odešli *daleko*. — »Pojď *sem*,« volal otec na dítě. — »Nechoď *ven*,« poručila matka synáčkovi. — Dnes nepůjdu *nikam*. — Bude-li hezky, půjdu *někam*.

Príslovce naznačují místo na otázku kam?

g) na tyto věty:

Ulož věci své vždy *na místo*! — Křižáci ubírali se *do svaté země*. — Přemysl přijel s posly Libušinými *na Vyšehrad*. — Žáci chodí denně *do školy*. — Mnozí ptáci odlétají na podzim *do teplejších krajín*. — Jezdec pádil *ke Karlštynu*. — Turci odvedli mnoho křesťanů *do zajetí*.

Podst. jm. s předložkami určují místo ku otázce kam?

Určení času.

a) nazírejte na tyto věty:

Opatrnosti *nikdy* nezbyvá. — *Večer* stíny stále rostou. — *Dnes* mně, *zejtra* tobě. — I starý tkadlec *někdy* přízi zmate. — Bůh byl *vždy* a bude *vždy*. — *Nyní* se učíme.

Príslovky určují čas k otázce kdy?

b) na tyto věty:

Prvního dne stvořil Bůh světlo. — *Čtyřicátého dne* vstoupil Pán Ježíš na nebesa. — *Roku 1848* počal náš císař pán panovati. — *Za Karla IV* byl v Čechách veliký hlad. — *Každého jara* přilétají k nám vlaštovky. — Smutné zprávy došly *této noci*.

Podst. jméno v druhém pádě určuje čas na otázku kdy?

c) na tyto věty

Pátým červencem končí se školní rok. — *Každou hodinu* přibývalo vody. — *Časem* i v zimě slunce zahřeje. — *Dnem i nocí* jezdí vlaky i parníky.

Podst. jméno v sedmém pádě určuje čas na otázku kdy?

d) na tyto věty:

Fialky kvetou *na jaře*. — *V noci* přiblížili se Švédové ku Praze. — *Po smrti Čechovů* byl Krok soudcem lidu českého. — *Za ranního šera* vyšli jsme z domova. — Pracuj *za živa*, *po smrti* času nebude. — *Při smrti* Kristově trásla se země a skály pukaly. — Vysoké hory bývají i *v létě* sněhem pokryty. — *Na podzim* nás mnozí ptáci opouštějí.

Podst. jm. s předložkou určují čas k otázce kdy?

e) na tyto věty:

Otec byl *dva roky* ve Vídni. — Rybáři *celou noc* lovili. — *Hodinu* máme mluvnici a *hodinu* počty. — Žluva v zajetí jen *krátký čas* vydrží. — Arcivévoda František Ferdinand *celý rok* cestoval. — Léto trvá *tři měsíce*.

Podst. jména ve čtvrtém pádu určují čas na otázku jak dlouho? (trvání).

f) na tyto věty

Zima trvá *od 21. prosince do 21. března*. — Jedle jsou *po celý rok* zelené. — Poctivost trvá *na věčnost*. — Po smrti Přemyslově *až do dne třetího* byl

pláč veliký. — Naučení přijímej *od mladosti až do šedin*. — Pravé přátelství *až do hrobu* trvá. — *Od ranního šera až do večera* otec plné ruce práce mívá.

Podst. jm. s předložkou určují čas na otázku jak dlouho? (trvání).

g) na tyto věty:

Hvězdy *ustavičně* na nebi svítí. — Země se *stále* točí. — Radosti nebeské *věčně* trvati budou.

Také některé příslovky označují čas na otázku jak dlouho? (trvání).

Status.

Uvažuje Jeden Starý.

(Dokončení.)

U nás je tomu jinak. Nejsou všechny školy pětileté ani jednotřídky. Na každé škole očekává učitele jiná práce, v každé obci jiné poměry. A teď hlavní věc. Inspektor má ku žádostem jednotlivých kompetentů připojiti dobrozdání, který z nich zejména je způsobilým pro vypsání místa.

Zase taková nespravedlnost! Ale rozeberme ji blíže! Hodí se opravdu každý učitel do každé obce? Úředník, důstojník hledí si svého, a jinak není mu třeba s lidem se stýkati. Ba snad i představení by to viděli neradi. To nesou s sebou tyto stavy. Ale u učitele je tomu jinak. U něho v první řadě ukazuje se na to, že musí »s lidem býti.« Snad nenajde se nikdo, kdo by tvrdil, že každý učitel je s to, aby obstál všude. Někde je třeba energie, již by učitel čelil zvláštním místním poměrům, někde třeba zvláštního jemného taktu, aby se vyhnul kolísání, což při nynější rozháranosti a roztržitém našem ubohém národu skutečně je nejtěžší povinností učitele a v pravdě eskamotérským uměním, jinde konečně je třeba zvláštní intenzivní práce, s níž také všichni nejsme. Tak co tedy? Kdo tu má podati dobrozdání? Organisační? Dejme tomu, že by tedy na to místo poslala učitele organisace, a že inspektor v této věci není stolicí kompetentní.

Přihlédneme k několika konkrétním případům. V obci je učitel, působí tam řadu let, zná poměry, je v občanstvu oblíben, vystihl za léta svého působení slabé i dobré stránky občanstva, dovede vyhověti všem, pracuje; tu uprázdnil se místo řídícího; občanstvo přeje si svého oblíbence, který o školu zdejší má nepopíratelné zásluhy a snad i zásluhy o pokrok v obci vůbec, a teď dostane místo učitel, dle počtu let organisací navržený. Zdali pak tento homo novus nebude na svém místě mučedníkem? Nebudou-li ho občané alespoň dlouho považovati za vetřelce? Jakých obtíží bude mu překonati, než vpraví se v nové poměry? A odstrčený kolega bude mu přítelem? Musel by to býti idealista bez žluče a beze vší osobní hrdosti, aby si nepomyslí: »Za mé zásluhy odměny dosáhl jiný.« Nebo opačný případ. Statem na řadě jsoucí kolega místa nepřijme, že se mu nehodí. Vždyť jsou případy, že někde místo učitelské je lepší než místo řídícího. Neměnil by jistě kolega učitel v okresním městě, kde bez výloh může dětem svým poskytnout i vzdělání s kolegou řídícím v zapadlé lesní dědině, který musí od úst si utrhovati, aby sehnal částku, již mu měsíčně třeba na vydržování dětí v studiích v městě okresním. Byl by tedy blázen, aby žádal z místa lepšího

na horší. Po čase vyskytne se výhodné místo a potrefený kolega o ně žádá. Tu by na základě staršinství byl okřiknut: »Kamaráde, teď není řada na tobě. Měl jsi bráti tehdy, když se ti dávalo. Místo dostane, kdo je na řadě!«

Myslí někdo, že by odstrčený nenapjal všechny síly, aby místa dosáhl?

Celkem vzato, status musel by počítati s tolika eventualitami, že když by je sestavil v přehledný celek, zůstala by vlastně věc právě takovou jako je teď.

Ale měl by status pro školství vůbec velmi škodlivé následky. Podryl by všechnu snaživost a příčinnost mladších kolegů. Celé školství octlo by se na suchopáru vyčkávací služební kariery, docela podobalo by se mechanickému výkonu povinnosti u vojska, u železnice, v úřadech. Zdali by to svědčilo rozkvětu školství, i nepředpojatý na prstech dovede si zpočítati.

Jen upravte učitelstvu zásadu, že dosáhne povýšení, až přijde na jeho řada, že není ničeho třeba než sloužiti dle povinnosti určitou řadu let, a potom přijde postup. Věc není tak nesnadná. Není ani tak nesnadná jak se zdá. Těch několik výstředníků, kteří by se vzpírali, ukřičíte snadno. Ale následků se zděsíte. A až je po letech budete chtít odstraňovati, až seznáte, že zásada staršinství byla vlastně jen velikou nespravedlností a ubíjení vši příčinnosti, pak bude pozdě.

Mladé kolegy ani nebude nesnadno vpraviti do toho nového chomoutu. Každý si pomyslí: »Když to musí býti, tedy s Pánem Bohem. Důstojnost našeho stavu toho vyžaduje.« Ale byl by potom každý blázen, aby dělal víc než musí. Bude každý vědět, že přijde na něho někdy řada, kdy to bude, to si vypočítá a hnedle bude dosti případů, že mladý snaživec řekne: »Kolega N. odsloužil patnáct let, dělal jen zrovna tak, aby se neřeklo, že leží; odležel svá léta, dostal místo, že byl na řadě. Dělejme to také tak, přijde čas, přijde místo.« Nebude-li naděje na odměnu za přičinění, nebude chuti ku práci, nebude snahy po vyniknutí. Jsme dnes už všichni sobci pracující v naději na odměnu, idealismus dávno prchl z našich řad.

A toto chystané seškatulkování má býti pokrok? Tak tomu bylo v Čechách přece už před sto lety!

Či má status jediné zabrániti učitelstvu, aby neobcházel členů místních a okresních školních rad? Status tomu nezabrání. I ten, kdo největší bude mít naději, že místo obdrží, neopomene závčas s členy místní školní rady se seznámiti, velí tomu rozhled životní takového kompetenta, aby nevlezl do nových poměrů jako cizinec a za svoji nevšímavost nepykal potom dlouhou řadu let všemožnými ústrky a nepříjemnostmi. I okresní školní rady budou učitelé vždy obcházet, už z té jediné příčiny, aby se přesvědčili, že třeba dosti pevně jejich naděje neshroutí se v posledním okamžiku.

Vůbec celé obsazování míst u nás podobá se velikému boji. Každý z diváků sympatizuje obyčejně s vítězem, je-li však vítězem učitel, kamenují ho všichni kolegové i na věci neinteresování a nikde není člověka, který by řekl: »Přeji mu toho ze srdce; je sice mladší než ostatní, ale pracoval poctivě, přičiňoval se, zasluhuje odměny spíše než ti, kteří jen seděli a čekali, až jim to přímo padne do klína.«

Trpké, ale pravda, kterou nezvrátí žádná sofistika a žádné předělávání frází v zásady.

A teď na konec ještě malou přehlídku. Ustanoví-li se v každém okrese komise organisovaných učitelů, kteří budou nad zachováváním snad dobrovolného statutu bdíti, vypadne věc takto:

Dosud obcházel učitel členy školních rad, což v jistých případech dalo se omluviti. Předně učitel neměl a snad ani teď po úpravě nemá peněz zbytečných, a každý hleděl se před podáním žádosti přesvědčiti, kolik má naděje, aby nevyhodil zbytečně peněz na kolky. Pak kdo o místo stojí, obejde si členy místní školní rady mnohdy jen ze strachu, aby nedostal snad místo proti jejich vůli a nebyl potom mučedníkem na těžce získaném místě. Myslí si mnohý: »Dostanu-li místo, budu nucen s těmi lidmi žiti a bude lépe, budou-li mysliti, že dostal jsem místo jejich zásluhou, než kdyby zaujali proti mně stanovisko nepřátelské a považovali mne za veřelce.« A to je pravda. Ani organisace, ani nadřízené úřady v takovém případě nemohly by od ubožáka odvrátiti hotový očištěc, který by si na své štaci za živa odbýval. Ani jediného šedivého vlasu organisace nedovede na hlavě tichého trpitele zbarviti zase na černo. A tak jako teď kompetenti obcházejí členy různých školních rad, budou potom obcházeti členy ustanovené komise s prosbou, aby byli dáni na řadu. Věc bude míti sice jiný kabát, ale zůstane táž a bude se opakovati při každém vypsání místa jako teď.

Končím, vida v duchu všechny ty sladkobolné a hněvivě vážné tváře a slyším spoustu poznámek: »Odřezanec, šplhák, zastává se pucování klik, ponižuje se, otrok,« a možno, že toho bude více. Na to všechno mohu s klidným svědomím odvěti »Ne«.

Nenávidím pucování klik, neudělal jsem to sám jakživ. Brzy načnu šestou desítku svého života a sedím stále na svém místě, nazadával jsem se (ovšem před lety), vyházel jsem peněz za kolky (z mých odmítnutých žádostí byl by už archiv) a nikdy nic jsem nedostal, protože jsem se nešel nikam představit, nepřišel jsem vůbec nikdy ani do tera a okresní školní rada mne také mimo tera nejmenovala, ale jsem člověk přímý a dožil jsem se zkušenosti, že u stavu našeho, kdo místo chce, musí si je opravdu vyběhati. Nebude ani, bude-li status zaveden, jinak. Kdo místo bude chtíti a pomocí organisace nebude moci ho dosíci, vystoupí zkrátka z ní a půjde svou cestou. A po každé bude to svědčiti o pevné vůli, neoblomné snaze a energii. A bude to stále, dokud organisace bude zástupce učitelů v okr. šk. radách považovati ne za pomocníka učitelů, nýbrž za stroj vůle mas, který každého ubožáka, snažícího se vlastní silou domoci místa, nemá podporovati, nýbrž honem za nohu ho tahati zpět a úspěch jeho zmařiti

Vycházky do Prahy

za účelem poznati Prahu a její památnosti.

Na poradě učitelské přednesl V. S.

Každý z nás ví, jak předměstské a i pražské děti málo znají Prahu. Můžeme skorem říci, že ji neznají. Je to s podivením, ale je to smutná pravda. Venkovští žáčkové přicházejí do Prahy se zápalem, s nadšením, vědí o našich slavných památkách, umějí o nich vypravovati; naše děti, ač žijí v samotné Praze, nevědí

ni, že kolem památných budov třeba denně chodí: některý náš žák, třeba již čtrnáctiletý, nebyl ještě na Hradčanech, nebyl na Karlově mostě; kdybychom se ho ptali, řekne nám, že tam netrefí. Nepřeháním; víte všichni, že je tomu tak.

A kdož má přece lepší, vhodnější příležitost, poznati Prahu, než její obyvatel, její rodák? Není-liž to hanba, nezná-li syn vlastní matku? Milujeme všichni naši krásnou, stověžatou Prahu, jest naší povinností, abychom ji znali sami a i naši mládež ji naučili znáti; je to věc nutná, vděčná, svrchovaně žádoucí; volá tak k nám náš český cit, žádá toho i paedagogická prozíravost: proč učití o Praze na mrtvém plánu Prahy, když máme do naší matičky tak blízko? Dívejme se na plán Prahy, srdce je chladné; hleďme na krásné Libušino město se starých zámeckých schodů, zírejme na ně, obestřené zlatou gloriolou slunečního třeptu, na jeho věže, bání, stavby, jeho velebnosti: vše k nám mluví, volá, jásá, srdce překypuje, zrak vlhne, život, skutečný život se tu na nás dívá, minulost mnohých století chápeme, poznáváme, cítíme mohutnost slov, napsaných Kolářem:

»To jest ona veleslavná Praha,
ono Čechů město královské!«

Odůvodňovati dále, že je třeba a nutno, vycházeti se žáky do Prahy, za účelem, aby ji a její památnosti poznali, myslíme, že by bylo již zbytečno.

Krásný celkový pohled na Prahu poskytne nám vycházka na Staré zámecké schody, na Letnou, na Petřín a na vrch Žižkov.

Dále: Žáci ať z vlastního názoru poznají Karlův most a jeho památnosti Hradčany, velechrám sv. Víta, kostel sv. Jiří a Všech Svatých; Malou Stranu vůbec i Hradčany: Loretánský chrám, Strahov, kostel sv. Mikuláše, zemské úřady, sněmovnu, zemské vojenské velitelství, pomník Radeckého, místodržitelství, Valdštejnův palác; Prašnou bránu, Staroměstské náměstí, Týnský chrám, Klementinum, Křižovnický kostel, pomník Karla IV., Rudolfinum (a některé sbírky jeho), nábřeží, pomník císaře Františka I., národní divadlo, mosty, ostrovy, Karlovo náměstí a humánní ústavy hořejšího Nového města, Vyšehrad, Smíchov, Karlín. To je pro obecnou školu úkol dosti veliký a značí poznati Prahu pouze zhruba asi ve 12—14 vycházkách.

Na školách měšťanských nechť se obor poznání toho co do obsahu i rozsahu zvětší, prohloubí. Pokud se dotýká učitele, vyžaduje každá vycházka ovšem zevrubné přípravy a dobrého promyslení. Z veliké látky, co by o té neb oné památnosti bylo lze říci, vybrati nejdůležitější, pro naši mládež nejprůpustnější a podati jí to způsobem nejprostším a nejsrozumitelnějším. A to snadné není.

Pomůcek je dosti: Průvodce po Praze, co se dotýká chrámů, neznám důkladnějšího díla, než dvousvazkový popis pražských svatých od Frant. Eckerta. Co jen na př. vzácných Skřetových a jiných obrazů je ve chrámech pražských; žáci měšť. školy mají o Skřetovi v čítance článek, ale sázím se, kdybych se tázal: »Hoši, ve kterém pražském kostele je nějaký obraz, malovaný od Skřety?« že by mně ostali odpověď dlužni.

Dobře pravil veliký básník, že šedá je všecka theorie, ale věčně zelený strom života. O Praze učme v Praze samé — názor ve vyučování král!

Ať si děti naše rozumějí plánu, — theorii — musí to též býti, ale nechť poznají zelený strom života dřívě, nežli šedou theorií!

O rozboru vět.

FRANTIŠEK STARÝ.

Žáci poznali ve II. a III. třídě:

a) rozkládání vět na log. podmět a výrok,

b) větu prostou.

Poznávání věty rozšířené děje se postupně i nejdříve žáci poznají: 1. přívlastek, 2. doplněk, 3. urč. času, 4. ur. místa, 5. urč. způsobu, 6. urč. příčiny.

Ve způsobu, jak tyto pojmy vyvíjíme, spočívá celý příští zdar větného rozboru.

Varujeme se nezáživných a duchamorných definic, a učme se všechny ty pojmy poznávat na základě otázek, které přirozeně, samy, bez násilí žákům se namanou.

houby jsou zdraví škodlivé. (Jaké?)

přítel je obrana mocná. (Jaký?)

voda k pití se nehodí. (Jaká?)

Není růže *bez trní*. (Jaké?)

Požehnání otcovo staví dětem domy atd. (Čí?)

Peří *slavíkov* je rezavě hnědé. (Čí?)

(Řeka) Haná teče úrodnou rovinou. Co je Haná?

(Hora) Radhošť poskytuje půvabný rozhled. (Co je R.!)

Dle těchto otázek učte se žáci poznávat přívlastek. Otázky pádů umějí žáci ve III. tř., pak snadně na příkladech se naučí, že část věty, na niž se ptáme otázkami koho čeho? komu čemu? koho co? o kom o čem? s kým, čím? je doplněk.

Mluvíme-li o určení místa, cvičíme je poznávat také jen vždy dle otázek? kde? odkud? kudy? kam? na vhodných příkladech; podobně při určení času: kdy? jak dlouho?; při určení způsobu: jak? kolikrát?; při určení příčiny: proč: co bylo příčinou?

Jsem přesvědčen, že to všichni tak děláme, a je to způsob nejpřirozenější; připomínám-li toho, činím to jen proto, abychom se střežili definic, jež mnohde ještě straší a činí mluvnicki fádni a obtížnější, než jest. Když žáci byli tak jednotlivé části poznali, doporučuji pro IV. a V. tř. as podobný diagram:

Věta jednoduchá

je buď

prostá	nebo:	rozšířená;
má pouze podmět a výrok,		má podmět a výrok, a ještě buď přívlastek, nebo doplněk, neb určení času, místa, způsobu nebo příčiny.

Samotný postup při rozboru představuji si a navrhuji takto:

Žák nazírá na větu, klidně ji přečte nebo opakuje a vysloví o ní soud:

To je věta prostá. — To je věta rozšířená! —

U věty prosté řekne: to je podmět, to je výrok.

U věty rozšířené jmenuje nejprve logický podmět a výrok, jak se tomu žáci učí od II. třídy.

Nyní řekne: x je hlavní či zákl. slovo podmětové;

y »

výrokové.

Pak zeptá se část, kterou je věta rozšířena a pozná, je-li to přívlastek, doplněk, atd.

Když usoudil zeptáme se:

proč je věta ta prostá? (protože má jen p. + výr.)

proč je rozšířená? (protože má p. + v + buď přív. nebo dopl. atd.)

Čím je ta věta rozšířena? přívlastkem, doplňkem, atd.

To je první část rozboru.

Část II.: Když už žáci vědí, že je věta rozšířena a čím, tedy: čím je přívlastek, doplněk atd. vysloven či vyjádřen?

Když takto při rozboru vět postupujeme, velmi si věc usnadníme.

Přírodopis ve škole obecné.

Píše Z. ŽĎÁRSKÝ.

Jistý politický krajinský list vypsál odměnu za radu, jak bylo by možno docílit, aby lid četl úvodní články, jednající o záležitostech sociálních a národohospodářských, jichž lid obyčejně nečte, a proto tak mnohá dobrá myšlenka v úvodních člancích obsažená zůstane nepovšimnuta. Rad sešlo se hojnost. Raděno tisknouti úvodníky vzhůru nohama. nebo rozkouskovati je mezi denní zprávy a podobně; povšimnutí zasluhovala z rad všech jen jediná, totiž: psáti úvodní články tak zajímavě, aby, kdo čísti počne, byl upoután, že by musel čísti až do konce. Ale tu právě je háček. Mnohou věc skoro ani nelze učiniti zajímavou. A tak jistý druh čtenářstva i na dále nebude čísti úvodních článků v denních listech.

V podobných rozpacích jako redaktor politického listu octne se učitel ve škole dosti často.

Není vůbec prostředku upoutati pozornost žáka, než podati učivo tak, aby žáků zajímalo, celé myšlení soustředilo na věc vypravovanou nepřipouštějíc roztržitosti, nepozornosti ani dosti malého tříštění myšlének.

Že podávání učebné látky způsobem zajímavým jediné na dovednosti učitelově záleží, že je tu třeba dobrého promyšlení, zkušenosti a především lásky k věci, že i dobrá, pracně nastudovaná příprava selže, není-li věc učiteli vrozena, není snad třeba vysvětlovati. Zdálo by se, že některý předmět školního vyučování je tak suchopárný, že nelze některou věc vůbec ani oživit, ale takové předpokládání bylo by velikým omylem.

Kdyby tomu tak bylo, nebylo by možno, aby někteří lidé celý svůj život věnovali studiu jazyků, jiní dějinám, jiní měřictví a opět jiní přírodopisu.

Ve škole obecné jedním takovým suchopárem je přírodopis.

Děti, jimž každý živočich je zkrátka »zvířetem«, rostlina »kytkou« a nerost »kamenem«, málo pozornosti věnují výkladu, neumí-li si učitel pomoci.

Rozvláčný a suchopárný popis těla, vyjmenování vlastností a nalezišť unaví posluchače a s hrůzou sezná učitel při svědomitém opakování na konci hodiny, že z pracně jím sehnanych dat, přesně naučených čísel a rozměrů neuvizlo dětem v hlavách ani tolik, co by stálo za tu celohodinovou řeč. A přece je přírodopis jedním z předmětů, jež možno podávati mládeži zajímavě a záživně.

Je i mocně působícím prostředkem k ušlechtnění mladých duší. Pěstujme v dětech lásku k přírodě a budeme v nich zároveň pěstovati lásku k Bohu a vtiskneme v duši svých svěřenců hlubokou pečeť umravněnosti. Příroda je duši dětské nejbližším, ba skoro jediným předmětem, na kterém možno ji poznati a obdivovati se všemohoucnosti Stvořitele.

Mladičká mysl dítěte nechápe ještě velkých příkladů z osudů lidí; ji je příroda bližší, než celý život člověka, jemuž dosud nerozumí, protože ho nepoznala se všemi starostmi, vášněmi, bédami a o jehož konci nedovede si učiniti představy.

A tuto lásku k přírodě vypěstujeme jediné zajímavým učením přírodopisu.

Tu ovšem třeba pominouti veškerých popisů a třídění a počínati si tak, aby popis a všechny podrobnosti vztahující se k poznání popisované přírodního uměle byly vetkány v zajímavé vypravování a malí posluchači popisovanou přírodu aby poznali nevědomky, aby k poznání tomu sami přivedeni byli vlastní zvědavostí.

Při popisování živočichů je věc poměrně dosti snadná. Co je tu biologických a psychologických výjevů v přírodě, jež možno v podobě zajímavých vypravování podati!

Němci a Angličané tento způsob přírodopisného vyučování již dávno provádějí. Učebnice jejich oplývají krásnými články, obsahujícími zajímavá líčení ze života zvířat, umělými koncentracemi, vždy podanými s nádechem poesie a psanými způsobem na duši dítěte mocně působícím.

I v rostlinopise netřeba báti se rozpaku. Není jediné rostliny, jejíž popisu nebylo by možno vetkati v zajímavý příběh, vmyslíme-li se jen ve stav dětské chápavosti, užijeme-li poetické výzdoby dětské duši přístupné a počínáme si tak obratně, abychom neunavovali, vkládajíc popis po malých dávkách do svého vypravování. Naposled můžeme zkusiti na živé rostlině, co si děti pamatovaly z popisu a budeme příjemně překvapeni poznáním, jak jednotlivé momenty našeho vypravování vybavují v paměti dětí představy o částech rostliny, o níž se jedná.

Nejněsnadnějším snad zdálo by se vyučování nerostopisu; než i tu lze učivo podati tak, aby záklům bylo přístupno. Skoro o každém nerostu lze více zajímavých věcí vypravovati, než o rostlině. Vzpomeňme jen zajímavých okolností při dobývání nerostů, líčení nalezišť, tavení kovů z rud, užití nerostu v průmyslu a jistě nalezneme dosti látky k sestavení zajímavého vypravování, jímž bychom posluchačů upoutali. Vepředeme-li obratným způsobem ve vypravování své popis významných vlastností nerostu, o němž vypravování jedná a ve vhodné chvíli nerost ukážeme žákům, aby na něm sami poznali, nač důležité momenty našeho vypravování se vztahují, není možno, aby námaha naše minula se žádoucím výsledkem.

Nebude snad od místa zmíniti se též o vyučování přírodopysu, když mluvíme o vyučování vědám přírodním.

Je všeobecně známo, že toto vyučování bez důkladné demonstrace toho, o čem se učí, je úplně bezúčelným, je však též známo, že i nákladné i před vyučováním třeba několikrát vyzkoušené přírodopysné pokusy právě při vyučování selhou.

Jenom předpoklatý člověk mohl by tu nezdar pokusu přičítati na účet neznalosti učitelovy. Zdar pokusu je obvykle závislý na velikém množství okolností, jimiž učitel nevládne, jako jsou: důkladné sestrojení pomůcky, přesnost

funkcí chemikálií a r. j. Električka, která učitelé dobře fungovala v jeho bytu, vypoví třeba službu ve školní světnici naplněné vlhkým vzduchem.

To všechno je ze zkušenosti známo. Proti podobným nezdarům je učitel bezmocným. Přece však máme věci, na nichž možno zákonům přírodním vyučovati se zdarem. Jsou to dětské hračky. Věc dětem tak blízká a sympatická.

V ohledu tom dobrým příkladem jsou nám Francouzi. Ve Francii vyrábí se ročně za mnoho milionů franků hraček, zakládajících se vesměs na zákonech přírodopisných. Na jediné mechanické hračky lze dětem vysvětliti více, než výkladem kolik hodin trvajícím, učenými poučkami prosyceným a třeba i nákresey provázeným. Maličký motorek líhem vytápěný, vysvětlí účinky páry lépe, než dlouhý výklad; dva panáčkové balancující na pomalovaném žebříce vysvětlí dětem zákony rovnováhy atd. Němci v poslední době následují příkladu Francouzů a fysikální hračky z Německa zaplavují náš trh. Následujeme příkladu ciziny, pochodíme dobře a nezůstaneme národem méně cenným.

Jak buditi mysl mládeže pro společenský řád.

Píše FRANT. VALTER.

Společenský řád je souhrn všech povinností člověka vůbec a nikoliv jen povinností některých.

Kdo povinnosti tyto plní a zachovává, plní a zachovává společenský řád.

Pro žádoucí přehled a odůvodnění výměru, jaký jsme tu o společenském řádu podali, stůjž zde schema:

Přehled povinností člověka

(souhrn jich = řád společenský.)

A) Povinnosti k Bohu 1. Pravá zbožnost	B) Povinnosti k sobě samému a) vzhledem k tělu a jeho zdraví atd. b) vzhledem k duši	C) Povinnosti k jiným lidem a) obecně: spravedlnost, přívětivost, poctivost, vděčnost, způsobilost atd. atd. b) z rodinných svazků vycházející: povin. k rodičům, dětem, bratrům, sestrám. c) k přátelům a známým d) k služebným nebo nadřízeným e) pov. stavu nebo povolání f) povin. vzhledem ku státu a vlasti g) pov. člověka jako světoobčana.	D) Povinnosti člověka k ostatním věcem stvořeným, zvláště k zvířatům.
---	--	--	---

Z rozdělení toho viděti lze, že výměr náš má smysl velmi široký, neboť zahrnuje v sobě mnoho. Mohli bychom se omeziti na př. pouze na odstavec f) odst. C). »Povinnosti vzhledem ku státu a vlasti«, a již byl by rozsah pojednání veliký.

A) Povinnosti k Bohu.

Ježto není na světě národa bez Boha a náboženství, jsou povinnosti, jež náboženství ukládá, velmi podstatnou, ba základní částí veškerého řádu společenského; ony jsou nejstarším zákonodárstvím vůbec, a kdyby je lidstvo plnilo, plnilo

by i celý řád společenský v úplném jeho rozsahu. Katolická věro a mravouka je nejdokonalejším návodem k plnění řádu společenského a k zachování jeho.

Z toho následuje:

Učení náboženství budiž pojato mezi předměty nejdůležitější; vykládáno budiž na všech stupních školy obecné katol. mravouka s hojnými příklady praktickými a povzbuzujícími; pěstován budiž cit zbožný, z něhož plynou citové jiní: uctivost, pokora, vděčnost, láska atd.

Dítka buďtež vedeny k tomu, aby v praktickém životě řídily se mravoukou katolickou a konaly, co ukládá a střežly se toho, co zapovídá. Tím položí se základ k plnění veškerého řádu společenského.

B) Povinnosti k sobě samému.

a) vzhledem k tělu.

Čistota, naváděti k ní a pěstovati ji;

střídmost „ „

zdravověda jednotlivých čidel a jednotlivých ústrojů tělesných (co škodí oku, plicím atd.)

b) vzhledem k duši.

Kromě náboženského hlediska v té věci směřuje sem veliký úkol, jež lze krátce vysloviti: vzdělání ducha a srdce, aby člověk byl charakterem. Zde má veliký úkol škola a vychovatel vůbec. Vzhledem k řádu společenskému nenáleží sem ani tak vyučování nýbrž spíše vychovávání, neboť budoucí život člověka, jak bude se chovati k jiným lidem, mnoho záleží na tomto vychování ducha a srdce, k němuž se ve škole základy dávají. Aby mládež proti řádu společenskému nejednala, ale jej zachovávala se učila, tomu musí připravovati se půda asi tímto způsobem:

1. Vychováváním, řízením a vedením pudů.

1. pudu k zachování života (střídmost, poznávání nebezpečí a jak se v nich chovati, opatrnost, cvičení těla);
2. pudu pohlavního (chránění brzkého vzniku a před onanií).
3. pudu k činnosti (nenechat lenošiti, přiměřeně zaměstnávat atd.).
4. společenského (zjednávatí dítěti dobré tovaryšství, zabraňovatí zlému). sdílnosti (pěstovatí prostosrdečnost, zaručovatí povinné mlčenlivosti, chránití prostorekosti a pod.).
6. k následování (dobré příklady a vzory).
7. po majetku (pěstuj skromnost, spokojenost, braň ziskosti, lakomosti, závisti, marnotratnosti, krádeží atd.).
8. po cti (jen šlechtnost dává trvalé cti, naváděj k plnění povinností, ješitnosti a pyšě vzniknouti nedej).
9. k rozkoši (zábavy, hry atd. dětem přiměřené, vzdalování od zábav a her škodlivých).

2. Omezováním a ničením náruživosti.

3. Navykáním rozličným ctnostem:

všímavosti, čistotnosti, správnosti, příčinnosti, poslušnosti, snášlivosti, pravdomluvnosti, vděčnosti, pozornosti, zdvořilosti, pořádku milovnosti, atd. atd.

Tolik všeobecně jako příprava duše a srdce dětského, aby snadněji porozuměly řádu společenskému a tím snadněji jej pak plnily.

O řádu společenském v užším smyslu.

Dítky budtež neustále vedeny k tomu, aby v srdci jejich žila uctivá, odaná a věrná láska k Jeho Veličenstvu císaři a Nejvyššímu domu panovnickému. Učí tomu nejen 4. přikázání Boží, ale je to takměř první požadavek řádu společenského a první povinnost vzhledem k státu a vlasti. Kdo miluje Jeho Veličenstvo císaře, kdo je Mu a Nejvyššímu domu panovnickému věrným poddaným, ten rád a ochotně plní veškeré zákony císařem pánem ku blahu národů vydané a k zachování řádu společenského směřující.

Pěstovati loyaltitu budiž tedy jedním z prvních našich úkolů.

U koho chceme vypěstovati úctu k zákonům, ten musí mít také úctu k osobám, družstvům a korporacím, které nad zákony bdí. Představení, nadřízení, úřadové atd. budtež u dítek u veliké vážnosti; vážnost a úcta k autoritě budiž sloupem a základem, na němž zachování řádu společenského záleží.

Úcta a vážnost k autoritě otce, učitele, řídícího učitele, dozorce školního, katechety, faráře, starosty obce atd. atd. budiž přiměřeně pěstována, žáci v tom směru poučováni. Často s nevážností k některé z těchto osob počíná i nevážnost k zákonům, nařízením a společenskému řádu vůbec.

Nejen k osobám, ale i k věcem a výkonům důležitým mějtež žáci úctu a vážnost.

Pokud se týče kázně školní i mimoškolní, obsahují mnoho pokynů školní pravidla, ve třídě vyvěšená za sklem; k nim často se vracíme, často je vykládáme a na ně upozorňujeme. Školní pravidla obsahují mnoho rad, výstrah, napomenutí a přímých nařízeních, týkajících se řádu společenského.

Tak s nejdůležitějšími zákonitými ustanoveními měla by mládež ve škole dle možnosti seznamována býti, a to z toho důvodu, že zákon má býti občanům znám, ježto neznalost jeho nikoho neomlouvá.

Promluvíme-li o posvátnosti zákona, jenž platí pro všechny stejnou měrou, vysvětlíme-li žákům jednotlivé odstavce jeho, proti nimž oni často se prohřešují neb při zvláštních příležitostech prohřešiti mohou, tím platně přispějeme k zachování a plnění řádu společenského.

Tyto odstavce, proti nimž mládež často se prohřešuje, neb při zvláštních příležitostech prohřešiti může a s nimiž bychom ji měli seznamovati, jsou dle mé zkušenosti asi tyto

Při modlitbě, procesí, veřejném průvodu, kdy jde kněz, neb když se ubírá s Nejsv. svátostí k umírajícímu a p., chovejte se slušně, nepokřikujte atd., tak toho žádá zákon (čl. 303.). Rozumí se samo sebou, že tak se chovati náleží v kostele (čl. 303., 122 b.).

Vykonává-li císařský strážník, četník, úředník, cestář, polní hlídač, hajný, lesník, železniční strážník atd. svou službu, nesmí mu v tom nikdo překážeti ani slovem, na př. přezdíváním, pokřikováním a podobně (312.).

Poslechni strážníka okamžitě, když se na ulici něco děje a lidi se shluknou a strážník je vyzývá, aby se rozešli (279, 284.).

Házeti kamením je vůbec hrubý přestupek, i když to není na lidi. Kamením házeti na telegrafní dráty neb jakkoliv telegraf poškoditi (čl. 89.), taktéž železniční trať, na př. klásti na koleje kameny, dřeva a p., choditi po trati, nedbati

napomenutí dozorce trati, pískání stroje a p., je trestný přestupek, rovněž rozhazování ze zlomyslnosti hromádky na silnicích (čl. 318.).

Trhati návěstí, oznámení z nárožních budov nebo odjinud, pohazovati je blátem (čl. 315.).

Ničiti neb úmyslně poškozovati výstražná znamení, vystavená aby se nehodám nebo neštěstím zabránilo (čl. 319.).

Znečišťovati potoky, studně, z nichž bere se voda k pití (čl. 398.).

Úmyslné rozbití neb poškození veřejné svítilny (317.).

Dráždití zvířata (psy, koně a p.) (392.).

Koupati se, bruslití nebo přecházeti přes led na místech zapovězených (338.).

Čmárati na zdích, ohradách atd. nemravné věty a obrazy (516.).

Práti se, tlouci se kamením, holí, pěstí, kopati se, vůbec způsobiti si poranění (152.—157.).

Rozdělavati ohniček v sousedství stodoly, stohu, pole, kde jsou snopy nebo zralé obilí, rozdělati v lese oheň nebo opustiti jej, pokud neuhasl (453.).

Stavěti na okna věci, jež mohou spadnouti, házeti s oken předměty (426.).

Tvořiti spolky bez povolení a vědomí úřadů (297.).

Opatruje-li dítě, nesmí je nechati na místě nebezpečném a utéci od něho nebo bez dozoru vůbec (376.).

Každá krádež, tedy i přelézání plotů u zahrad a krásti ovoce nebo květiny (175.).

Vyhrožovati někomu, že mu nabije, nebo si naň počíná a podob. (496.).

Ořezávati nožem zlatníky, koruny atd. (118. c.).

Žebrati na ulicích nebo místech veřejných (520., 521.).

Nalezené věci navrátit, nález nezatajovati a když není majitel znám, odevzdati na úřad (461.).

S nezakrytým světlem opatrně jednati (449., 450., 459.) rovněž se sirkami.

Tím ovšem není vše vyčerpáno, uvedl jsem jen tolik, mnoho-li zdá se mi pro naši mládež velkoměstskou nejdůležitější.

Máme-li jednati způsobem naznačeným, třeba veliké pečlivosti, stálého dozoru k dětem i mimo školu, poučování, styku s rodiči a pod.

Schůze Jednoty českého katolického učitelstva v království Českém.

Jednota českého katolického učitelstva pořádala dne 10. a 11. srpna 1903 v domě Katolických tovaryšů v Praze dvě schůze. V pondělí dne 10. srpna po 4. hodině odpoledne byla první schůze. Nebyla imponantní, nebyly tu tisíce účastníků, nevítal přítomné starosta měst pražských a přece jsme jisti, že každý z přítomných, přes nepříznivé okolnosti, v jakých u nás život katolický jest a v nichž se i Jednota octla, odcházel povzbuzen s nadějí a chutí k práci. Mimo členy Jednoty počtili schůzi návštěvou svou vzácní hosté, z nichž uvádíme vysoce důst. pana kanovníka Msgr. dr. Jos. Buriána, velezasloužilého spisovatele, oblíbeného, chefredaktora »Kat. Listů« vld. p. Petra Kopala, pana Vác. Kotrbu, majitele knih

tiskárny, p. Mat. Zahradnického, p. prof. Ant. Drápalíka, horlivého pracovníka na poli katolickém, redaktora p. Vác. Myslivce mimo jiné.

Schůzi zahájil místopředseda p. Fr. Jelínek případnou modlitbou k svatým patronům českým; potom uvítal srdečnými slovy shromážděné a věnoval vřelou vzpomínku v Pánu zesnulému předsedovi p. Karlu Skultétymu, který byl mužem hlubokého vzdělání, pevného křesťanského smýšlení a bezúhonného života, jehož váží si vysoce a želí bolestně celá osada Šestovická. Ztráty jeho želí Jednota tím více, ježto vedle čilé a úspěšné práce, již Jednotě věnoval, byl i mužem velice obětavým. Potom vzpomínal příznivce Jednoty v Pánu zesnulého biskupa královéhradeckého Ed. Brynychy a slavné paměti sv. Otce Lva XIII. Shromáždění vzdává jim čest povstáním.

Pak zmiňuje se o neutěšených poměrech katolíků vůbec a u nás zvlášť, což nezůstává bez účinků i na naši Jednotu. Musíme si říci, že dosavadní stav spolku našeho byl dobrou zkušební. Zkušenosti, jichž jsme nabyli, nejsou radostné: nejeden pracovník unaven a rozmrzen ustoupil z pole činnosti. My však vytrvejme, byť bychom i padnouti měli, jako jiní. Třeba ovšem provést mnohé, čím bychom své postavení upevnili. O tom nutno se poraditi. Stane se tak ve výboru po schůzi a zítra ve valné hromadě.

Na to požádal slov. pána školního radu prof. Jos. Šauera z Augenburgu, aby laskavě přednesl svou řeč: »Jak smýšlel Pestalozzi o náboženství u vychování.«

Poukázav k době, v níž Pestalozzi žil, připomenul, jaký vliv měl Rousseau-ův spis »Emil« na Pestalozze. Potom probral všechny spisy Pestalozzovy a vytkl všechna místa, kde Pestalozzi mluví o náboženství. Na konec přehledně vytkl Pestalozzovo stanovisko náboženské a ukázal, kterak Pestalozzi velikou váhu kladl na náboženství v rodině, ve škole, ve státě, ve společnosti lidské vůbec. Zakončil poukázáním k lásce, jakožto k ctnosti nejvyšší, k níž Pestalozzi povzbuzuje, a přál, aby láska u nás šířila se v rodině, ve škole i v životě vůbec za přispění »ukřizované Lásky«.

Pestalozzi byl reťormovaný protestant, o naší víře soudil leckdy bludně, ale byl ke katolíkům velice tolerantní. Jeho směr ve vychování zaváděli ve Švýcařích nejdříve katolíci.

Dlouhá, velice krásná řeč pana školního rady došla hojného i zasluženého potlesku.

Místopředseda pan učitel Fr. Jelínek, promluvil k ní těmito slovy: »Z řeči přednesené vysvítá, že Pestalozzi, ač protestant, jako všickni osvědčení a právě nejlepší paedagogové, náboženství u vychování stavěl za základ celého vychování a vzdělání a cituje výrok Pestalozziho, že náboženství s vývojem citu jest A a Ž přirozeného vzdělání člověka. A těch osvědčených paedagogů, Komen-ského a jiných, k nimž i liberální učitelstvo rádo se hlásí a za ně se schovává, nejdůležitější věci však, totiž náboženství, pomijí, nebo i listivě pod záminkou klerikalismu proti němu bojuje, chceme následovati, jsouce přesvědčeni, že bez náboženství pravého vychování docíliti nelze. »Prosím přítomné členy i milé pány hosty, aby i oni v duchu tom ve svém okolí pracovali a nám laskavě vypomáhali. Jest zajisté nutno dnes, kdy snahy po odkřesťanění školy i rodiny veřejně a drze již vystupují, nejen hlouček katolického učitelstva, nýbrž každý dobrý člověk na obranu zásad křesťanského vychování ruku v ruce s námi pracoval.

Vím, že slovnutný pan školní rada není cti a chvály žádostiv, a bylo by zbytečno tak krásnou práci chváliti; neboť dobré samo se chválí a proto prostě mu pravím z hloubi srdce: »Zaplať Pán Bůh!« a dej mu, aby dlouho ještě zaslouženého vyznamenání a odpočinku, na nějž se letos ubírá, ve zdraví užíval a připojují k tomu prosbu, aby celou práci svou laskavě v některém časopise uveřejnil.« —

Pan profesor slíbil, že tak milerád učiní. Prosí shromážděné, aby i svým okolí v duchu tom pracovali a snahy naše podporovali.

Bouři potlesku vyvolala řeč domácího pána, vldp. kanovníka Msgr. dr. Jos. Buriana. Uvedl, že základ Jednoty jest potřebný a domáhá-li se liberální učitelstvo ve školství pokroku a svobody, činí tak i katolické učitelstvo. Katolické učitelstvo vidí svůj pokrok v záři a ve světle kříže a co se svobody týká, chce i ono vykonávati své dílo paedagogické, svobodné a neodvislé ode všeho liberalismu, na půdě katolické. Řečník zmínil se o Nikodémech v učitelstvu a přál Jednotě, aby símě její činnosti vzrostlo v mohutný strom ku blahu církve a vlasti.

Pak místopředseda poděkoval Msgr. dr. Burianovi za nadšenou řeč jeho i za laskavost, s jakou nám místnosti, jakožto předseda Katol. tovaryšů, k jednání propůjčil. Pak poděkoval přítomným za laskavé účastenství a oznámil pořádek zítřejšího jednání; schůze potom skončena.

Po schůzi radili se členové Jednoty o programu zítřejší valné hromady; určili přesně program a navrhli kandidáty pro nový výbor.

V úterý ráno v 7 hodin sloužil člen výboru, dp. Tom. Škrdle, v útulné kapli Červeného kříže requiem za zemřelého předsedu K. Skultétyho a za ostatní zemřelé členy Jednoty. Po skončeném requiem konána byla za † předsedu a ostatní † členy modlitba, aby jim Bůh dal lehké odpočinutí. Této bohoslužby účastnili se členové Jednoty v čele se svým místopředsedou p. Frant. Jelínkem.

Hned potom konala se schůze výboru, při iž navržena kandidátní listina k volbám výboru; porokovavše o nečinnosti odborů usnesli se členové na vhodném návrhu k zítřejší valné hromadě; vzali na vědomí úmrtí dříve zemřelých členů, což dosud v seznamu označeno nebylo, jakož i vystoupení jednoho člena. Dále připraven zásadní návrh na reorganizaci Jednoty.

Dne 11. srpna sešli se členové v kapli Červeného kříže, kdež za † předsedu Karla Skultétyho a ostatní v Pánu zesnulé členy obětoval dp. P. Tomáš Škrdle zádušní mši svatou. Potom o půl deváté zahájena opět v sále Katolických tovaryšů valná hromada, již mimo členy přítomni byli vzácní hosté chefredaktor »Katol. Listů« vldp. P. Petr Kopal, slovnutný pan školní rada Josef Šauer z Augenburgu a dp. Karel Zimola, kooperátor z Hor. Dubňan na Moravě.

Místopředseda zahájil schůzi těmito slovy:

»Žijeme ve smutných dobách. Jsou smutné doby v říši, plodná práce vázne v říši. zastupitelstvu pro nedostatek dobré vůle a žádoucí křesť. lásky. Jsou smutné doby ve vlasti, kde dva národové spolu stále zápasí, jsouce štvání proti sobě tajnými živly cizorodými, nekřesťanskými, kteří ze svárů těch těží.

Jsou smutné doby v národě rozeštvaném některými svůdci a lidmi zbloudilými na mnoho stran, které síly své v boji mezi sebou vyčerpávají, kulturní, politický i hospodářský program zůstává zanedbán a málo práce se mu věnuje.

Jsou smutné poměry v církvi; mocné rány dopadly na katolíky české. Mnohé to naplňuje malomyslností, zdá se jim, že nemožno již dále pracovati, ustupují

malomyslně z bojiště a jen málo je těch, kteří dále se stejnou horlivostí pracují jako dříve.

Smutné jsou doby i ve spolku samém. I tu mnozí nemohou se probrati z ohromení, a v posledním roce stihla nás ztráta milého předsedy, za něhož byla dnes obětována mše sv., již jsme byli přítomni. Zdá se mi, že jasné vědomí, jehož nabyl v den své smrti, kdy trhal růže v zahrádce k ozdobě stánku Nejsvětějšího, byly jakousi zárukou, že i v království nebeském bude blízko trůnu božského.

Než, vidím některé jednotlivce, katolíky-laiky, kteří právě dnes, v tak smutných dobách s tím větší horlivostí a vzpruženými silami ku předu krácejí. Tím i rozhovory a poradami s několika vynikajícími bystrozrakými muži, které jsem včera měl, povzbuzen prohlašuji, že neustoupíme, že pole činnosti neopustíme, jak to i mnozí »přátelé« předpokládají; naopak, určité návrhy na organizaci a pracovní program, vlastně důkladnou reorganizaci, jež budou na konci podány, ukáží, že nastane mezi námi činnost mnohem vydatnější.

Pak přečten zápis o loňské valné hromadě. Místo nepřítomného jednatele podal jednatelskou zprávu místopředseda; uvádí, že mnoho členů dluhuje příspěvky, že místopředseda převzal redakci knihy, jež má podati obraz učitele a jeho činnosti. Mimo pokračování ve vydávání »Vzdělávací četby« vydá se druhý vychovatelský leták s názvem »Dobrá matka — dobrý otec«, jež se právě tiskne. Místopředseda měl v uplynulém roce 8 přednášek, a to v Kostelci nad Orlicí 1, v Skorenících 1, v Koldíně 1, v Cuclavě 2, ve Lhotě u Cuclavě 2, ve Lhotkách u Malotic 1. Výborové schůze byly 2.

Z pokladní zprávy, již podal pokladník pan Karel Jelinek, uvádíme, že celkový příjem byl 401 K 95 h a vydání 243 K 45 h. Zbývá tudíž výdejného jmění 258 K 50 h. Jubilejní fond vzrostl letos s dary a úroky na 3752 K 53 h. Účty zrevidovány p. Mazancem. Pan pokladník vede se vzornou, až úzkostlivou péčí účty, a proto vzdán mu místopředsedou dík a členové potleskem chválu.

Potom přikročeno ku volbě. K návrhu dp. P. Škrdle zvolen za předsedu Fr. Jelínek. Týž přijímá volbu s žádostí, aby byl všemi členy dle možnosti podporován, ježto zvláště letošní rok bude mnoho práce vyžadovati. Všichni přítomní pomoc slíbili. Dále po krátké debatě zvoleni do výboru: P. T. Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově (místopředseda), Antonín Jakuběš, učitel v Šárce (jednatel), Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolině (pokladník) a Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětině, Karel Ludvík, býv. říd. učitel a správce vychovatelny v Praze, Alois Brynych, učitel v Krakovanech, Albína Fortýnová, učitelka v Čakovicích a dp. P. Tomáš Škrdle, redaktor »Vlasti« v Praze. Za náhradníky pak: P. T. Václ. Bohdanecký, říd. učitel ve Václavcích, Václ. Kafka, učitel v Radimi, Marie Reneltová, učitelka v Blovicích a Marie Šarapatková, učitelka v Praze.

Volné návrhy a jednání o organizaci a příští činnosti splynulo bezděky v jedno. Všichni přítomní členové i hosté se zájmem velice živým sledovali jednání a téměř všichni účinně v rozhovor zasáhli. Vzácná byla shoda v tom, že uznávána nutnost rozšíření činnosti spolkovou, jakož i v tom, jakým směrem se to státi má. Důležitější usnesení uvádíme hned. Jiná oznámení později, až jak se plány vydaří.

Mezi členy je jich dosud 44, kteří vůbec žádného příspěvku nezaplatili. Prodlužuje se jim lhůta ku zaplacení a upomenou se v uzavřených dopisech po dvakrát, nedostojí-li své povinnosti, vyškrtnou se ze seznamu; totéž platí i o těch,

kteří dluhují příspěvky za více let. Před tím se zjistí, kteří zaplatili v odboru Králové Hradeckém.

Zřízené odbory se neosvědčily. Vyzvou se členové jejich, aby se letos postarali aspoň o pořádání nějaké schůze lidové. Ku příští valné hromadě zplnomocňuje se výbor podat návrh na definitivní rozpuštění odborů těchto. Nikdo se toho nelekej, je to jen ku prospěchu spolku. Dosavadní činnost musíme pokládati za zkušební, a proto pomýšlí se na vhodné a potřebné opravy dle nabytých zkušeností a potřeby času.

Dp. P. Škrdle vypracuje memorandum, jež zašle se po schválení výborem nejd. pánům biskupům a jiným hodnostářům církevním o mravní a dle možnosti i hmotnou podporu.

Také ku získání nových členů činných ze stavu učitelského podnikne se přiměřená agitace. O způsobu jejím nelze se rozepisovati. Výsledek její se časem oznámí.

V celku pak dle mnohých souhlasných názorů usneseno postavit celou činnost spolkovou na širší základ. Ježto dnes již drzou rukou sahá se nejen se stran politických, nýbrž i od učitelstva samého po odstranění křesťanství z veřejné výchovy, musí nejširší veřejnost na to býti upozorněna a k obraně základu výchovy křesťanské býti signalisována a zorganizována. Vynikající a chvalně známý žurnalista náš, vld. pan P. Kopál, bude snahy tyto fedrovati v »Katol. Listech« i »Kříži a Marii«, těchto od nepřátel obávovaných a nenáviděných harcovníků našich. Předseda pak pověřen posláním, aby za tím účelem navázal styky dle možnosti se všemi frakcemi a spolky katolickými, aby potřebných informací si zjednal a stanovy tomu přizpůsobil, pak je jednotlivým členům výboru ku posouzení dodal, dle dodatků s tříčlenným komitétem upravil, výboru předložil a hotové pak ve valné hromadě aby byly schváleny a k úřednímu potvrzení zaslány.

K valné hromadě zaslali pozdravy: učitelka sl. M. Rozsypalova a říd. učitelové pp.: Flekáček, Orel a Šimunek. — Řídící učitel p. J. M. Kadlčák z Frýdlantu na Moravě ve zvláštním dopise želi úmrtí milého druha a neohroženého bojovníka p. K. Skultétyho. Česť a sláva památce muže výborného a nadšeného pro dobro všeliké a slávu Boží. Katolická Morava upřímně želi ztráty vychovatele katolického nad jiné vynikajícího. — Vldp. děkan Č. Krátký z Loučic zaslal Jednotě 10 K se slibem, že odešle příští rok podobný obnos. K daru přiložil nadšený dopis, který byl ve valné hromadě celý přečten. Vldp. děkan vybízí v něm Jednotu ohnivými slovy, aby v práci vytrvala a statečně ku předu kráčela.

Tím byla valná hromada skončena. Projevy vldp. kanovníka Msgr. dr. Jos. Buriana, dp. notáře Petra Kopala a vldp. děkana Č. Krátkého a přítomnost slovut. paedagoga p. školního rady prof. Jos. Šauera z Augenburgu staly se Jednotě novou vzpružinou v práci.

Předseda provolal s přítomnými třikrátě sláva Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Jos. I., Jeho Svatosti papeži Piu X. a děkoval za přítomnost dp. notářů Petru Kopalovi, p. školnímu radovi Šauerovi, milému hostu z Moravy dp. Karlu Zimolovi.

Sesláblá Jednota vchází v nový, čilý a mnohoslibný život. Kéž by jen všickni povolání význam její chápali a buď mravně, buď hmotně ji podporovali. Znejme význam doby — nebo se blíží hodina dvanáctá!

O socialním postavení učitele.

Píše JAROSLAV MÁJ.

Pamatuji se, jakoby to dnes bylo na okamžik, kdy poprvé jako c. k. pěšák postavil jsem se s flintou na rameně do řady, abych cvičil rozličné hmaty na pušce a hned při prvním cvičení rozbil jsem si kotník o ostrý vizír na hlavni. Měli jsme tehdy ještě bílé, hlinkou natřené řemení. Puška se mi třásla v bolestí se chvějící ruce a krev řinula se crčkem po bílém řemenu. Tehdy přiskočil ke mně četař, který nás cvičil a hrubě se mne tázal: »Vy jste učitel? A přece ani nejjednodušší cvičení s puškou nedovedete, abyste si ruku nerozbil,« dodal, když jsem k otázce jeho přisvědčil.

»Tohle přece nepatří k úřadu učitelskému,« osmělil jsem se namítati. »Jako učitel nepotřebuji umět zacházeti s puškou.«

»Když jste učitel, máte umět všechno,« řekl mi zkrátka. »Já jsem vyučený kamenník a umím to, a vy učitel, toho nedovedete.«

Tenkrát, mladík nezkušený, pokládal jsem výrok četařův za velikou hloupost, ale dnes, poučen trpkou školou života, dávám mu za pravdu a víru, že učitel skutečně musí uměti všechno.

Musí učit děti, rozuměti hospodářství, štěpařství, včelařství, hudbě, účinkovati při hudebních produkcích, zábavách divadelních a deklamatorních, zastávati kteroukoli funkci v různých spolicích, cvičiti hasiče i Sokoly, obstarávati místní referáty do krajských listů, vypomáhati obecním starostům, na požádání vykonávati úřad různých komisařů po venkově při konskripcích, volbách atd., pořádati přednášky pro lid ze všech oborů zkrátka uměti a dělati všechno, čemu dává se zvučný titul »lidová výchova«.

A teď se všimněme jeho postavení. Státním úředníkem učitel není; škola je obecná, ale učitel není obecním služebníkem. Kdyby jím byl, vedlo by se mu zle. Dočkal by se tak mnohý, že by ho obec propustila, aby mohla obsaditi místo obecního pastýře.

Učitel je národním. Jak mu tento národní kabát sluší, ukázalo se nejlépe při poslední úpravě učitelských platů. Zkušenosti posledních měsíců poučily sdo-statek učitele o vděčnosti národa.

Přes tyto zkušenosti s úpravou neradili bychom učiteli, aby vzdal se všech veřejných prací. Je pochopitelné, že přestává všecken národnostní chauvinismus i všechna vděčnost, kde jedná se o peníze.

Ale při svém veřejném vystupování dozná učitel i v jiných směrech trpkého sklamání.

Je-li idealistou, jsou tím bolestnější. Na venkově je učitel stále zrnem drtěným mezi dvěma mlýnskými kameny. Je pro něho štěstím, jsou-li ty kameny jen dva; bývá jich obyčejně více.

Několik tragi-komických episod z mého života poslouží k objasnění.

Když jsem působil jako učitel v N., bývalo mým zvykem, že jsem po škole štípával dříví, uznávaje tento způsob tělesné námahy za léčivý pro choré svoje nervy. Jednoho dne nabídl mi obecní starosta, že mi denně dříví naštipá, když za něho vyřídím běžné úřední přípisy. Nebylo možno odřící žádosti v docela slušné formě přednesené.

Vyměnili jsme si funkce a zastávali je asi čtvrt roku. V té době stal jsem se jednatelem místní hospodářské besedy, a protože věc nedělám nikdy na polo, začal jsem opravdu také hospodařiti. Zařídil jsem si chov drůbeže. Z počátku šlo všechno dobře. Každý se mé snaze divil, chválil ji, ale to trvalo jen čtvrt léta. Potom byly obecní volby, starosta zvolen z oposice, a v obci zavanul jiný vítr. Ofoukl nejdříve mne. Nový starosta sice užíval mých služeb jako starý, ale mínění jeho dověděl jsem se hnedle od obecního hlídače. Faktotum toto vůbec platilo jaksi za veřejný orgán starostův. A člověk tento, alkoholik prvního stupně, zastavil se jednoho dne před mým bytem a počal tu několika zevlounům vykládati: »Že takový člověk, který má své měsíční jisté, neměl by nic chovati, protože si může všechno koupiti za hotové.« Pěstoval jsem také králíky chtěje chov jich zavésti v krajině, protože to bylo nadřízenými úřady doporučováno. Měl jsem i kus půdy najatý pro píci, ale hnedle počali mi tam pásti dobytek a hlídač, když jsem ho na to upozornil, zkrátka mi odsekl: »Pachtované půdy nehlídám.«

Poznal jsem odkud vítr vane a zařídil se dle toho. Králíky jsem pobil, vzal pušku a slepice na zahradě postřílel. Bylo z toho mnoho pláče mezi mojí drobotinou doma, ale také několik dobrých obědů, beztoho tak řídkých v domácnosti venkovského učitele, ale hlavního účele jsem dosáhl. Zbaviv se všeho, nechal jsem všech funkcí ve spolcích a měl jsem pokoj. O ten se mi hlavně jednalo. Af se o povznesení drobného domácího zvířectva stará kdo chce; učitelé to rozhodně není možno.

Potom přiblížil jsem se k našemu faráři. Byl to dobrý člověk, který mne úplně pochopoval, a proto jediná osoba v obci, s kterou mohl jsem důvěrně obcovati.

Žil jsem teď klidně, vyhýbaje se všemu vystupování na veřejnost, ale zase jsem se nezachoval.

Po letech ucházel jsem se o místo v sousední obci.

Místa jsem nedostal. Proč nemohl jsem se dlouho dovědět. Po dlouhém čase teprve bylo mi důvěrně sděleno, že jsem se nelíbil místní školní radě, protože prý jsem klerikál. Jsem prý na faře víc než v hospodě. V čem vlastně ten můj klerikalismus záležel, nevím podnes. Patrně dostačí mluvit někdy s farářem, jíti s ním na procházku do polí, sehráti s ním partii šachu, a už je člověk klerikálem.

Jak je tomu teď po úpravě našich platů, je známo z jeremiád učitelských listů.

Zase nepatrnou ukázkou z mého života. Když bylo zdraženo pivo, způsobilo to všude zlou krev. U nás mysliili, že jen pro učitele je pivo dražší a divili se, že to má platiti každý.

Následek toho byl hned: »svěpomoc«, slovo okřídlené, teď tak zhusta se ozývající.

Hospodáři zdražili v celé krajině mléko, máslo, vejce atd. Jeden to v schůzi odůvodňoval: »Učitelé mají přidáno, ať tedy platí!«

Že zdražením nejvíce postižen byl chudý, pracovní lid, je zřejmo, neboť učitel, jemuž ze služného nejmenší obnos zbude na stravu, neskoupí přece všechny potraviny sám.

Ale akce tato měla horších následků. Roztrpčenost proti učitelstvu stoupla. O to se snad dle všeho jednalo.

Mám souseda, jemuž jakživ jsem neublížil, naopak; mnoho dobrého jsem mu nezištně prokázal.

Dvě děti jsem mu vychoval, nejstaršího syna němčině učil, aby mohl vstoupit do služby, při níž němčina byla podmínkou, dobrou radou prospěl jsem mu bezpočtukrát, a člověk ten nenechá mne ani jednou projíti kolem své chalupy, aby za mnou neposlal jedovatou poznámku, jako: »Každý je blázen, kdo teď učiteli něco levně prodá, když mají takové příjmy,« nebo: »Ani do bytu by nikdo učitele vzít neměl a viděli bychom, co by jim byl přídavek platen.« A když jsem šel po škole odpoledne na pohřeb, slyšel jsem za sebou: »To já nemohu dělat, všedního dne chodit po funusech.«

A nejsměšnější při tom je, že člověk ten ani piva nepije.

Případy takové nejsou ojedinělé, napovídali by nám jich kolegové tisíce.

A teď čtete k tomu pendant v krajinských listech, v každém čísle je výzvání: »Intelligenti čeští, sestupte k lidu, vzdělávejte ho, pracujte s ním. V první řadě jsou k tomu povoláni naši národní učitelé!« atd.

K tomu dodávám: »Nechte si však napřed odstraniti žluč, aby se vám nebouřila, až budete v tomto svém apoštolování tupeni, uráženi a odkopáváni.«

Nad lidem naším musí upřímný vlastenec zoufati. Je to lid, který bije své učitele. Případu takového není u žádného jiného národa. Je to následek třídní politiky posledních let. Jenom všechno zorganizovat. Dnes celý národ je zorganizovaný, to jest rozštípený v nespočítatelné strany a frakce, které vzájemně se potírají, společných zájmův nemajíce, a mezi těmito stranami stojí dnes učitel jako hromosvod, po němž sjiždějí blesky nevěle všemi těmito stranami vysílané.

Jak se má ubožák teď v té všeobecné štvanci zachovati? Odpověď byla by snadnou, kdyby alespoň v této věci učitelstvo bylo jednosvorným. Je však i mezi námi mnoho stran vzájemně se potírajících. Kletba třídnosti zastihla i nás.

Jedno dalo by se provést, a to je teď nutno, nemá-li stav náš státi se nám zdrojem utrpení. Povznesme se nad všechny strany a nestýkajíce se se žádnou, hleďme si svého. Vychovejme generaci novou a snažme se, aby byla lepší než ta, která teď naplněna vášněmi strannickými potírá se v třídním boji a nazývá tuto chumelenici pokrokovostí. Nehleďme si ničeho, než školy a vychovávejme lid nový, který by miloval vlast jako naši otcové ji milovali, který by vážil si vzdělání a rozuměl pravému pokroku a nenazýval pokrokem dryačnictví, frázovitost, snahu po vynalezání prostředků k ubíjení protivníků, vlastní přeceňování se a jalové velikašství. Nemůže býti pravdou, aby století dvacáté bylo výhradně stoletím chleba, aby v století tomto zmizela láska k vlasti a vybledly všechny národnostní rozdíly a svět stal se jen velikým přeplněným zvěřincem. Věc ta není možná, nebudeme-li chtít my. Není k tomu třeba mnoho. Vychovávejme jen poctivé lidi, kteří by svědomitě dovedli oceňovati práci svých bližních a vážiti si ji. Učme jich lásce, a protivenství vymizí. Z takové výchovy vyšlý jedinec neodváží se hoditi po svém učiteli kamenem.

Nástupci naši v úřadech vychovatelských jednou uznají, že bylo nám přestáti těžký boj v této národní vlačnosti a bezohledné sobeckosti, a přiznají nám, že zachovali jsme lid podruhé.

Rada moje je upřímná, protože vytryskla ze srdce naplněného bolem nad neodvratným rozkladem svého národa a z upřímné lásky k němu. Viděl jsem

jak lid ten se vyvíjel, a vidím jak slábne. Potáci se jako opilec podporovaný dvěma strážlivými. Āasá se, křičí, ale až podporující pustí, padne jistě. Slova svoje adresují učitelům všech barev, ať už se jim říká liberální nebo klerikální, nebo i těm bezbarvým, ale poctiví mohli by si podat ruce všichni. V této předůležitě věci strannické odstíny mezi učiteli nejsou možné. Poctivci, podejte si ruce!

Jak působiti, aby děti milovaly přírodu.

Uvažuje JAR. RADOVIZKY.

Okresní školní rady ročně před jarem posílají správám škol výměry s nabádáním, aby školním dětem příležitostně připomenut byl zákon zemský na ochranu ptactva.

Tento zákon jest chatrnou ochranou našemu ptactvu. Neboť tažní ptáci, jak všeobecně známo, houfně chytají se v zemích alpských, kde podobného zákona není, zbytek pak zmizí v Itálii a Dalmacii, kde sní se všechno, co vůbec je z masa. V nejlepším případě poskytuje náš zemský zákon ochrany jen ptactvu u nás stálému čili přezimujícímu. Ale i tu musíme doznati, že přes zákon a přísné jeho šetření se strany úřadů i učitelstva ptactva očividně ubývá, a to zejména zpěvného. Příčina je na snadě. Jako u každého zákona jinak věc vypadá v theorii a jinak v praxi, i v Kocourkově větší zločince jen když ho chytí, nebo srozumitelněji: zákon tu je, a to zákon přísný, ale z desíti vinníků sotva jeden bývá dopaden, aby byl potrestán.

Není ani myslitelné, že by dospělý člověk svévolně zničil ptačí hnízdo, ač i takový případ není vyloučen, ovšem u lidí úplně sesurovělých; ale jsou to nejčastěji děti, které proti zákonu hřeší.

Řekněme nevědomky. Co pak takové malé pískle ví, co je zákon? Svědomitý učitel přečte třeba žákům zákon na ochranu ptactva, přísně jim nařídí, aby ptáků šetřili, hnízda nevybírali, ale malý takový mudrc najde hnízdo v křoví, nezničí je třeba sám, ale pochlubí se svým objevem soudruhům, a bylo by divem, kdyby mezi těmi nenašel se jeden, který ne ze zlomyslnosti, ani ne ze surovosti, než z pouhé zvědavosti zajde si k hnízdu, vajíčka nebo již vylíhlá písklata vybere, aby si s nimi pohrál nebo se podíval, co ve vajíčkách vlastně je, a zničí jedno hnízdní mlého a užitečného ptáčka.

Nic tu nepomáhají přísné zákony a poučování učitele, nehledí-li, aby vepsal svým žákům do srdce jediný zákon, proti němuž není možno dopustiti se přestupků: a to je láska k přírodě. Budiž jednou z nejsvětějších povinností učitelových, vštípti žákům lásku k přírodě!

Přestala by tím povinnost ukazovati na zákon psaný, a vychováli bychom lid s krásnou duší, ušlechtilým srdcem a poetickými, vznešenými city. Věc je možnou, jen chtíti. Co dítěti vpravíme, podrží i jako dospělý. Surovci zmizí. Je třeba jen si uvědomiti, že co člověk miluje, tomu nemůže ublížiti. A vštípti dítěti lásku k přírodě, není přece nemožností, ba dokonce není to ani věc nesnadnou.

Duše dítěte podobá se docela rozmělněné sádře. Ta jen krátký čas je tvárnou, potom rychle tvrdne. Jakou podobu z ní vytvoříme dokud je podajnou, takovou podobu potom podrží pro vždy. Tak je tomu i s dítětem. Ku vytváření

je tu poměrně velmi krátký čas, musíme se tedy velmi pospíšiti, chceme-li, aby duše dospělého člověka podržela rysy ušlechtilé naší práce.

Je tomu tak i s vštěpováním lásky k přírodě. Musíme ji velmi záhy v duši dítěte vetknouti, aby tam pro celý život zůstala. Záhy, dříve než srdce ztvrdne, sesuroví, a namáhání našemu na odpor staví tvrdé hrany otupených citů. Lásku ku ptactvu lze učiteli velmi snadno vypěstovati u dětí. Jen ukazujeme často k užtku ptactva, seznamujeme dívky se životem malých pěvců a hlavně nabádáme děti k ochraně těch milounek opeřenců.

Navádějme žáky, aby v zimě ptákům u nás přezimujícím dělali zásypy a poskytovali jim potravu u stavení. Činím tak už kolik let a vím z vlastní zkušenosti, že děti, živíce ptáky po celou zimu, považují je za své chráněnce, jaksi za svůj majetek, přilnou k nim upřímnou láskou a nedají jim ublížiti.

Je třeba jen, aby učitel dal žákům potřebný návod a zbudil náladu k ochraně ptactva. Uvedu příklad. Za sněhové vánice dvě pěnkavy a pět chocholoušek slétalo na dvůr školy, kde bylo umeteno. Ptáci doufali, že tu najdou potravu. Ukázal jsem je dětem oknem, vyličil jsem jim bídu ubohých ptáčků a porovnal, jak dobře je dětem v školní světnici v teple a bez hladu a zakončil: »Mohli by dva z vás v polední přestávce sebrati trochu drobtů a dáti na zeď u školy. Ptáčekové by pro dnes hladu neměli.«

Určil jsem dva žáky z mnoha dobrovolně se hlásivších a přesvědčil jsem se, že hoši ptákům poslali plné dvě čepice drobtů z chleba, buchet a dolků, a že každý z přespolních k tomu přispěl svým dílem.

A od toho dne i bez mého vybidnutí měli ptáci na zdi školní zahrady každého poledne tolik drobtů, že se sem slétali nejen pěnkavy a chocholouši, zvonci a sýkory, nýbrž i vrabci z celé vsi. A to trvalo celou zimu. Vybidl jsem pak žáky k děláni zásypů, a hned v příštích dnech děti mi hlásily, jak si to které zařídilo.

Jeden odmetl sníh na zahradě a házel tam denně zbytky z kuchyně, jiný měl zásyp pod okny, aby viděl, kteří ptáci si pro jeho milodary přilétují, nejchudší v nájmu bydlící alespoň na schody ptákům drobtů dávali, a všichni měli radost, když mi mohli hlásiti, že některý vzácnější pták na zásyp přiletěl, aby tu hlad ukojil.

Je ještě jiný způsob buditi u dětí lásku k ptactvu. Poskytuje ho výklad článků sem patřících a některých básní našich čítanek. Může se na př. cílem minouti krásná báseň Svatopluka Čecha »Vězeň na Bezdězi«.

Nepůsobí tu příklad mladičkého královce mocně na duši dítěte? Je třeba jen s citem vyložit dítěti, že uvězněný ptáček snášel týž osud jako uvězněný králevic a jak šlechtetně jednal královský vězeň, nechť je ptáčkovi připraviti stejných útrap, jakých snášeti bylo jemu samému.

(Pokračování.)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Kalendář »Sv. Vojtěch«. Kalendáře družstva Vlasť. »Sv. Vojtěch«, vyšel III. roč. na rok 1904. Upozorňujeme členy naší jednoty a čtenáře své vůbec na tuto publi-

kaci; račtež při koupi kalendáře pamatovati na heslo »Svoji k svým« a opatřiti si kalendář »Sv. Vojtěch« a i známým a přátelům svým jej doporučiti. »Havlíček« a »Palacký« vydává prý se *pro zlost klerikálům*; chtějí-li tomu, budiž. My nevydali kalendář družstva Vlasť *nikomu pro zlost*, ale našincům, aby jej kupovali a rozšiřovali. Ne-

závidíme »Havlíčkovi« ani »Palackému« hojný odbyť; toho si přeje každý, kdo něco svým nákladem vydal. Toho si též přejeme my a prosíme své přátele, abonenty a stoupence, aby náš kalendář odebírali a v kruhu svých známých proň agitovali. —

Jednotě katol. učitelstva zaslali členské příspěvky: po 4 K: Josef Bednář, správce školy ve Vlčkově a P. Václav Váchal na Strahově. O další příspěvky prosí Karel Jelínek, učitel v Starém Kolíně, t. č. pokladník Jednoty česk. katol. uč. v Čechách.

Jednotě česk. katol. duch. v král. Českém zaslali další příspěvky: Jan Duben, em. děkan v Sušici 10 K; Tomáš Škrdl, red. »Vlasti« 10 K; Fr. Bárta, kníže. arcib. vikář v Potvořově 4 K; Josef Ruml, duch. správce v Praze 4 K. — Další příspěvky přijímá: Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně nebo administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Dva různé nekrology. Dne 18. srpna 1903 zemřel prof. královéhradeckého ústavu učitelského *Jan Panýrek*. »Beseda Uč.« přinesla o něm tuto zprávu: Úmrtí. Dne 18. srpna t. r. zavřel oči znamenitý paedagog a spisovatel, professor královéhradeckého ústavu učitelského v. v. pan Jan Panýrek. Dnes málo kdo o tom ví, že zesnulý ve starší generaci literární měl svoje dobré jméno, čehož dokladem nejvýmluvnějším je kritické slovo Nerudovo. Tento spisovatel ocenil básnickou činnost Panýrkovu způsobem velice lichotivým. Dvě sbírky básní »Písně o hladu« a »Nová růže stolistá« jsou literární pozůstalostí zesnulého, která, třeba dnes byla zapomenuta a neznáma, hlásí se důrazně o uplatnění. Byl to v první řadě satirický ráz písní Panýrkových, jenž pohnul Nerudu k výroku o básnické činnosti jeho, která by byla Panýrka na Parnasse jistě pevně zakotvila, kdyby byl spisovatel nezabočil na jiné pole literární působnosti. Poesie ztratila v něm zdatného pracovníka; za to však získala literatura paedagogická, ve které zesnulý postavil svou výchovnou a spisovatelskou činností trvalý pomník. Panýrek vychoval nám řadu výborných učitelův a pro školu napsal knihu, jejíž úspěch nejlépe dokumentuje to, že se dočkala desáté edice. (Přírodopyt ve třech stupních.) Mimo to Panýrek napsal řadu školních knih, v nichž dovedl popularisovati přesně vědecky a mládeži přístupným učiti i takové vědecké partie, jichž populární výklad jest obtížný a choulostivý. Čin-

nost zesnulého byla neúmorná, byla prodchnutá čistým nadšením a zaslouží si proto jméno Panýrkovo čestné a vděčné paměti národa. *Máj*. — Také »Čes. Uč.« přinesl zprávu o † Panýrkovi. Professorský sbor c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Hradci Králové uveřejnil dne 26. září 1903 v časopisech následující »Zasláno« »Časopis »Český Učitel«, orgán to učitelstva tak řečeného pokrokového, přinesl v jednom z posledních svých čísel »pohrobní« vzpomínku na p. J. D. Panýrka, c. k. profesora při učitelském ústavu v Hradci Králové v. v., v měsíci srpnu t. r. zemřelého, ve které dotýká se zesnulého profesora způsobem tak nešetrným, že neváháme tento výpad jmenovaného časopisu prohlásiti za skutek ničemný a pisatele jeho za bídneho nevděčníka, který asi za dob studií svých na ústavě našem nedosti dbale pracoval a od nebožtíka profesora Panýrka po zásluze »oceněn« byl. Znali jsme činnost svého kolegy dobře a prohlašujeme se vším důrazem, že výroky pisálka v »Českém Učiteli« jsou výronem chabého vzteku a sprosté pomsty, která se hyenským svým způsobem ohlásila teprve tehdy, kdy pohaněný učitel nemohl se brániti. Vyslovujeme výtečníku v »Českém Učiteli«, jakožto ozdobe organizace učitelské, své úplné opovržení. Učitelský sbor c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Hradci Králové, dne 26. září 1903. — To jsou ovšem zprávy zcela se různící. »Zlatá Praha« v čís. 44. přinesla Panýrkovu podobiznu a životopis velmi pochvalný. Besedy »Času« (č. 37.) přikvapily »Čes. Uč.« na pomoc; otiskly zprávu »Č. Uč.« a dodávají: »To zní jinak, než nepravdivé chvalofčenství časopisu, jenž podlehl nějakému nátlaku příbuzného neb jinak interesovaného člověka. Ostatně není nás tak mnoho, abychom se neznali. Z Hradce Králové také není do Prahy daleko. Šetřme sami sebe, šetřme si svých národních řádů a titulů, národ má býti opatrnější než králové.« Uveřejňujeme bez poznámky.

Nové nadělení učitelstvu — zemská daň ze služného. Zemský výbor usnesl se předložiti sněmu osnovu zákona o zavedení zemské daně ze služného. Při té příležitosti bylo sděleno, že vláda nepřistoupila, aby také státní úředníci byli této dani podrobeni. Stihne tedy nová daň nejcitelněji stav učitelský, poněvadž každý haléř jeho služného je podrobně znám. Učitelstvo platí vůbec tax a dani snad nejvíce

ze všech úředníků a zřízců. Obchodvedoucí u Jajtelesa dostane 200 K novoročního daru, a na celém světě o tom nikdo neví, ale učitelský groš podroben je osobní dani z příjmů, taxe dle III. stupnice, příspěvku do pensijního fondu a nyní ještě snad »zemské dani«. Za nějaký rok snad bude učitel ještě ke služnému doplácet.

Nával do ústavů učitelských v Praze.

Na c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelů v Praze byly přijímací zkoušky od 10. do 17. září t. r. Do prvního ročníku přihlásilo se 297, do kursu industriálního 79, do kursu pro pěstounky 64 kandidátky. Celou zkoušku vykonalo do I. ročníku 277, (7 po čtvrté, 21 po třetí, 98 po druhé, 151 po prvé), do kursu industriálního 69, do kursu pěstounek 64 kandidátky. Přijato bylo do I. roč. 60 (2 z nich vykonaly zkoušku po čtvrté, 7 po třetí, 34 po druhé a 17 po prvé), do kursu industriálního 40, do kursu pro pěstounky 32 kandidátky. V ústavu učitelů u sv. Anny v Ječné ulici v Praze byl letos též otevřen I. ročník. Zápis konal se dne 9. září, přijímací zkoušky od 9. do 12. září. Zapsáno bylo přes 160 kandidátek, přijato bylo do I. r. 60. Mnohé konaly zkoušku po druhé i po třetí. Na mužském ústavu v Panské ulici zapsáno bylo přes 197 kandidátů do I. r., přijato 60, do jednorokého kursu (V. roč.) přihlásilo se více než 150 maturitů ze středních škol; přijato jich mohlo být pouze 50.

Z jednoty českého katol. učitelstva.

Vldp. Ant. Dvořák, děkan v Nebovidech, zaslal jubilejnímu fondu Jednoty česk. katol. učitelstva 10 korun. — O další příspěvky a milodary prosí K. Jelínek, pokladník v Starém Kolíně.

Uč. příloha »Vychovatele« zbytečnou. Nehněte pérem, zavřete učitelskou přílohu »Vychovatele«, škoda času. Nepotřebujeme ji. Já už odebírám »Č. U.« a tam se dočtu všech zpráv o spolku katolických — prosím bez uvozovky — učitelů. A divte se, je to sice v Hlídce »klerikální«, avšak nazývá nás *katolickými*. To už je pokrok. Už nejsme »klerikálními«. Pohlédte, na str. 83. »Č. U.« celý výbor uveřejněn. Loni ještě sám »Č. U.« nevěděl ani kdo je místopředsedou a vytýkal panu Špačkovi, jako místopředsedovi, že nešel na pohřeb předšedovi. Letos už všecičko ví do podrobnosti a i jiným to oznamuje. Inu, pokrok je pokrok!

»Č. U.« v č. 2. str. 43. »*Ieploučho?*« (Reflexe o schůzi Jednoty katolických učitelů

v Praze.) *V náručí něžných klerikálů, »katolickým« učitelům je tak útulno, tak milo.* A pánové nám závidí snad? Přejte nám toho! »Vždyť jsou to mocní ochránci zájmů učitelských. Schůzi jejich pocítili svoji přítomností a zasáhnutím v debatu uznají skálopevné přesvědčení náboženské, bystrost ducha a veliké zásluhy funkcionářů — a seslablá Jednota vchází v nový, čilý a mnohoslibný život. Pan kanovník je nadchnul tvrzením, jak základ Jednoty je potřebný, a domáhá-li se liberální učitelstvo ve školství pokroku a svobody, že činí tak (!?) i katolické učitelstvo«. (Tím vykičňníkem a otazníkem vyjadřují podiv nebo pochybnost.) »Katolické učitelstvo vidí prý svůj pokrok v záři a ve světle kříže, a co se svobody týká, chce i ono vykonávat své dílo pedagogické svobodně a neodvisle ode všeho liberalismu, na půdě katolické«. — »Ubozí Nikodemové! Pod tou plachtou příkulháte vždy, až ostatní učitelstvo vám cestu k výhodám proseká, také se svou chlouboou, jak jste se pro svobodu a pokrok udýchali!« Tu se dovidáme něco nového. Jsme Nikodemové, totiž lidé, kteří se ku snahám ve prospěch učitelstva a pokroku školy snad nechťejí veřejně znáti? Aj, aj! Vezměte si naši resoluci hned při ustavující valné hromadě přijatou a přečtěte si ji! »*Ostatní učitelstvo nám prý prosekalo cesty k výhodám*«. My je prosekali sami! Pisatel těchto řádků sám chodil s peticí za zvýšení služného a získal i podpisy studených klerikálů a tak činili i jiní, kdežto sám »Č. U.« přinašel ostré výtky těm organizovaným, kteří chodili po hospodách, nic nedělali, jen čekali, a tvrdil, že takových je mnoho, ne-li většina snad. Bylo to snad toto »ostatní učitelstvo«, které nám prosekávalo cesty?

A dále píše Č. U. »Honosíte se prací na půdě katolické a ohlašujete sraziti šik (!) svůj s jinými katolickými spolky a frakcemi, aby vás přece nepojal strach ze své samoty, až potáhnete (kdy to opravdu bude?) proti snahám školu odkřesťanujícím! Necítíte, jakou to stafáž ubohou, stafáž bosých průvodců tvoříte kolem pyšného kočáru klerikalismu! Nu, k vážné »práci« pro pokrok a svobodu — pomoz pán bůh!«

V té otázce zdá se nám skryto trochu strachu z možné osamocení nejpokročilejšího učitelstva liberálního.

Necítíme opravdu, že jsme ubohou stafáží bosých průvodců klerikálního pyšného kočáru. Klerikalismu ve špatném smyslu, po-

kud bude toho třeba, budeme vážnějšími a rozhodnějšími odpůrci než kdokoliv jiný, který pod tou plachtou zahrnuje vše, co má ráz a název katolický. Jsme-li my bosými průvodci klerikalismu, jsou jiní obutými a obrněnými jeho odpůrci, a přece ho ještě neporazili a nezničili, ač je jich snad tisíce.

Dělá-li si kdo posměch, volaje k vážné práci pro pokrok a svobodu »pomoz pán bůh«, odpovídáme upřímně a beze smíchu, jak se patří: »Dej to Pán Bůh!«

Liberální švindl. »Č. U.« čis. 3. píše: »Lourdy mají slavnější vodu (totiž nežli v Praskačce) a přece v učeném světě je známo, že je to švindl«. Honem, jen důkaz podat a lze vydělati velké peníze! V Paříži v rue de Hanovre č. 6. u p. M. Furqueta uloženo je 15.000 fr. pro toho, kdo dokáže, že se v Lourdech nedějí zázraky. A v celé Francii se o to nikdo nepokusil. Toť neomylným důkazem, že francouzský učený svět je na to tuze krátký. Snadněji ovšem se řekne, že učený svět ví, že je to švindl, a už je to. Kdo nechce být hloupým, musí tomu věřit, když je to »v učeném světě známo«.

Katolická »věda« má prý kuráže dost, »ale málo filosofické kompetence«. Mezi mnohou vědou a katolickou je ovšem rozdíl. Tato uznává možnost a schopnost dalšího rozvoje a vývoje ducha lidského ve všech směrech, a vidí u věřících ráda touhu po vědách a pokrok věd samých; nebere však každou novou domněnku za hotovou ukončenou »exaktní vědu«. Když se v některé hlavě následkem vědecké nevyspělosti anebo neuvědomělosti pojmy nemohou srovnat, hned se dokazuje nesrovnalost víry a vědy!

»Pověrou« prý se prohřešuje, kdo věcem obyčejným připisuje tajnou moc, které jim Bůh nedal. — Čím se prohřešuje, kdo si dává světití vejce, chléb, víno a připisuje jim potom moc, které jim Bůh nedal? Čím se prohřešuje, kdo si dává »dotýkati« trávu a krmí jí pak dobytek? A čím konečně se prohřešuje, kdo k takým věcem radí, je schvaluje a vykonává? Kaplan v B. odepřel o Božím Těle »dotýkati«, nazvav to pravým jménem; za to upadl v hroznou nemilost děkana a lidu věřícího, ano věřícího, a »nemyslicího«. — Nemilost lidu »nemyslicího«. Je pravda, že je dosti lidí vě-

řících a nemyslicích, nevěrci však jsou aspoň u věcech náboženských vždycky nemyslicí. Svěcení a žehnání jsou různé pojmy a pouhý zvyk. Kostely, oltáře a pod. se světi, pokrmu se žehnají, a věnečky se dotýkati monstrance je zbožný zvyk. Požehnaným pokrmům — ne svěceným! — nepřikládá církev žádné moci, které jim Bůh nedal. Čím se prohřešuje, kdo k takovým věcem radí? — Čím se prohřešuje, kdo úmyslně církvi podkládá čemu nikdy neučila, kdo úmyslně mate pojmy?

Výhoda — středním školám. Ministerstvo vyučování upravilo přestávky mezi vyučováním na středních školách takto: Přestávka pro oddech nechť je po každé hodině. Délku každé přestávky třeba tak vyměřiti, aby mohla býti školní světnice náležitě provětrána. Po každých dvou hodinách budiž přestávka delší. Přestávky všechny aneb aspoň delší nechť ztráví žáci, pokud možno, na volném vzduchu. Úhrnná doba pro zotavení budiž tak stanovena, aby na každou hodinu vyučování (povinného jako nepovinného) byla přestávka 10 minut. Rozvrh přestávek za souhlasu zemského úřadu školního stanoví konference učitelů. Kde by místní poměry činily to žádoucím, může na odůvodněnou žádost učitelského sboru zem. úřad šk. dovoliti, aby počet hodin povinného vyučování rozšířen byl na pět. Na středních školách, kde vánoční prázdniny zpravidla do 1. ledna trvají, může se svolením úřadu škol ještě také den 2. ledna za den prázdninový býti prohlášen. To platí pouze *středním školám*, ač velice žádoucí by byla podobná reforma též na školách obecných i měštanských, kde děti vysedí i *sedm* hodin denně v přeplněných třídách, nepřiměřených lavicích, v prachu, kouři a zápachu. Proto tolik nemocí a tolik zakrnělého vývoje vzrůstu mezi mládeží. Dle našeho mínění úplně dostačilo by vyučování toliko *dopoledne*; odpolední nemívá valnou cenu. Žáci bývají unaveni a vysíleni. Mohou-li mítí »jednoduchou frekvenci« střední školy a úřady, tím více by ji měli mítí ti nejmenší žáčkové a školáci vůbec. Jak neustálé sezení svědčí dívkám, budoucím matkám, o tom by nám mohli zkušení odborníci ženských nemocí podati velezajímavé doklady a zprávy.

Učitel pedant.

Uvažuje J. N.

Četl jsem jednou nekrolog vynikajícího paedagoga. Byly v něm vytčeny všechny jeho krásné vlastnosti. To se tak samo sebou rozumí dle pořekadla: »De mortuis nil nisi bene.« Ale něco v nekrologu mne přece zarazilo. Bylo tam »Ve škole býval náramným pedantem, na maličkosti lpěl houževnatě, pro nepatrnou věc hodinu se žáky opakoval, až to šlo podle jeho.«

Potom jsem dále četl, že vychovával národu našemu celou řadu vynikajících mužů a zdatných pracovníků. Tak vida — a pedant!

Těch nevýznamných několik vět přimělo mne k hlubokému přemýšlení.

Puntičkářství ve škole je věc dávno odsouzená, ale tu při čtení toho nekrologu mně napadlo, že snad odsouzení šmahem přece není na místě, že učitel pedant snad vychovává právě tak dobře jako učitel holdující volnému vyvíjení ducha mládeže a nahrazující puntičkářství umělými didaktickými a paedagogickými prostředky.

Z toho přemýšlení napadlo mi zas moje vlastní školní vychování a obrázky jako v kaleidoskopu defilovaly před mým duševním zrakem.

S podivením jsem seznal, že všichni moji učitelé byli pedanty a divil jsem se, že já sám se jím nestal, naopak po celý svůj život byl jsem nepřitelem pedanterie.

Vzpomněl jsem si nejprve na okolnost, jak na jisté farní škole pražské jako malý klouček poprvé jal jsem se studovati povahu svého učitele. Ať nikdo neříká, že dítě zapomene na svého učitele, že nepozná jeho vad a předností. Jsem dnes již skoro starcem, ale na tohoto svého prvního učitele pamatuji se lépe než na všechny ostatní, a vím, že ten jediný nebyl pedantem. Popřál nám mnoho volnosti. Byl, jak jsem se již jako dospělý dověděl, prvním z pražských učitelů, který opustiv starý system vyučovací, věděl, co je vychovatelství a vyučovatelsví. Miloval jsem ho jako otce, neboť jsa úplně osiřelým, neměl jsem nikoho na světě než jeho, kdo se mnou promluvil vážně. Miloval jsem ho přes to, že mne nenáviděl proto, že jsem byl kluk otrhaný, nemaje nikoho, kdo by mne šatil. Ta jeho nenávisť pro můj zevnějšek působila jako krůpěj jedu v moje láskyplné srdce, ale nezanevřel jsem proto přece na něho. Naopak, myslil jsem, že má právo nenáviděti mne, proto že jsem otrhán a tak podstatně se liším od ostatních žáků první třídy vesměs slušně oděných. A už tenkrát umínal jsem si, že se stanu učitelem a budu takovým jako on, s tou výminkou, že otrhaných žáků nenáviděti nebudu.

Potom vynořil se mi před duší druhý obraz učitele pedanta.

Pražští moji příbuzní poslali mne babičce do venkovského města, a ta poslala tetu, aby mne dala zapsati do školy.

»Ale do podružské ho nedávej!« výslovně jí nařídila.

Teprve později se mi vysvětlilo, co tím babička myslela.

Byly ve městě totiž dvě školy, česká a německá. Tato zvala se »Haupt und Bürgerschule« a byla šestitřídní, a vedle ní krněla česká trojtřídní obecná. Děti měšťanské chodily vesměs do školy německé a jenom nejnižší a nejchudší třída posílala děti své do školy české. Odtud název její »podružská«. Takové

poměry panovaly ve většině českých měst ještě v letech šedesátých, přes všecko národní probuzení.

Mne zavál osud na školu pro měšťany určenou a tedy německou. A teď už budu povídati o učitelích pedantech. Na této škole byli jimi všichni. Vypravovati jak nás učili bylo by příliš rozvláčné. Mimo několika židů, byli jsme všichni Češi, slova německy neznající, a němčinu po kolika letech lámali jsme ještě přes koleno. Pamatuji se, že ještě v šestém roce chtěje jíti vyprat houbu, hlásil jsem to panu učiteli slovy: »Ich gehe die Haube auswaschen.« Ale škola byla německou, to bylo to hlavní, ač s němčinou se tu mnoho švindlovalo. Nejvíce švindloval katecheta. Toho jsme měli rádi, hlavně k vůli tomu švindlu.

Je dnes vysokým hodnostářem církevním, patrně mu Bůh podvod jeho nepřipočetl za hřích. Město dosadilo ho na německou školu za katechetu a on, nemůže sám německy, učil nás náboženství česky po všechna ta léta.

Ve vyšších ročnících zavedeno bylo zvláštní vyučování. Ředitel vyučoval tu dopoledne a starý jeden učitel odpoledne. Pedanti byli oba. Zvláště ředitel. Lpěl na každé čarce a na každé tečce houževnatě, a metodu vyučovací měl jen jedinou a stále stejnou.

Býval desátníkem na vojně a z této hodnosti přestoupil přímo na úřad učitele hlavní školy, kde se později stal ředitelem. To vysvětluje jeho metodu. Vlákla se celý rok s malými jen změnami. První den vysvětlil pravidlo mluvnické, druhého dne dělali jsme na ně písemní práci. Všecko v ní muselo býti tak, jak on to chtěl míti. Běda tomu, kdo toho tak nedovedl. Nemesiis přišla třetího dne v podobě opravených sešitů. Kdo měl »sehr gut«, a »gut«, měl vyhráno. Kdo měl »genügend« dostal dvě na ruce. Hůře bylo těm, jimž osud v osobě pana ředitele uštědřil »minder genügend«, nebo »ungenügend«, ti dostali tři nebo pět rákoskou. Celá tato procedura opakovala se opět v nejbližších třech dnech.

(Pokračování.)

Jak působiti, aby děti milovaly přírodu.

Uvažuje JAR. RADOVIZKÝ.

(Dokončení.)

Tendenci pěstování lásky k přírodě sledují zejména německé, anglické i švédské čítanky, a učitel náš snadno dovede příkladů těch následovati.

Podánilo-li se učiteli takovým způsobem vzbuditi lásku dítek ku ptákům, nebude mu potom nesnadno přiměti jich, aby ji rozšířili i na zvířata čtyřnohá.

Nedostatečným prostředkem ovšem byly by tu deklamovánky jako: »Netrap zvířátek! Nedělej jim trampoty, cítí bolest jako ty!«

Podobných prostředků, jak známo, užívali jsme hodně dlouho s výsledkem docela nepatrným.

Menším prostředkem budou i biologické články, jakých slibují přinést nové čítanky.

Dokud ničeho není po ruce, musí učitel sám shledávati pomůcky pro svou práci.

Nedovede-li toho, nebo neučiní-li toho z jiných příčin, pouhým napomináním ničeho nedocílí. Jeť dítě vůbec náchylné neplniti toho, co se mu nařizuje a činiti

to, co se mu zakazuje. Je to mladý kůň, bránící se uzdě. Stopy trvalé zanechávají v duši dítěte jen dojmy mocné; slova, třeba krásná, nepůsobí-li dojmu trvalého, zmizí jako dešť padnuvší na vyprahlou půdu, beze stopy, bez užitku.

Pozornost bude učiteli také věnovati sbírání přírodnin. To týče se ovšem jen dospělejších žáků. Mnohdy při sbírání hmyzu dopouštějí se děti brutalností. Napichování živých brouků a motýlů na špendlíky provede dítě chladnokrevně, aniž by si pomyslilo, že tím živočicha trápí. Ovšem dítě nevidí a necítí bolesti trápeného tvora, nemajíc o nich vědomostí. Obvyčejné rýmovačky, jak shora naznačeno, nedovedou dítěti vysvětliti, že i ten nejmenší červík jest obdařen ústrojí pro vnímání bolestných pocitův.

Učitel musí v nejhorším případě odvážit se posledního experimentu. Snadno bude mu srdce citlivě naplniti soustrastí pro bolest malých tvorů než i u surovce věc není těžkou, ovšem obratnosti učitelovy vyžadující.

Nutno u nechápavého, otrlého a sesurovélého dítěte užiti posledního prostředku. Nechati je pocítiti bolest v celém rozsahu jejího působení a ukázati soustrast na sobě. Nemyslím ovšem nějaké zúmyslné týrání, ale bolest duševní. Té musí učitel výhradně užívati jako kázeňského a trestního prostředku. Prostředků je tu dosti; umí-li jich vhodně užiti, pak netřeba mu ani metly, po níž teď i věhlasní paedagogové zas volají.

Není možno trestati, aniž bychom nepůsobili bolest. I nejnepatrnější důtka, má-li býti, musí boleti v duši. Trestáme-li, užijme trestu účelně.

»Co sám rád nemáš, jinému nečiň.« To je zlato, které učitel stále musí zpracovávati a obráběti. Poraníš-li duši dítěte trestaje, přilož hned balsám léčivý na ránu. Neodpudíš pak dítěte od sebe, zavážeš si je díkem, získáš malého přítele a hned jeho přátelství využij, abys v srdce jeho vložil soucit pro trpící tvory. Událost pamatuje si dítě zase lépe než slova a budoucně bude jednati tak, jako ty jsi jednal s ním.

Rozumí se, že dobrý návod, jak hmyz nutno sbírat i ve sbírkách uchovávat, je kardinálním prostředkem proti týrání hmyzu, ale i tu poklesne dítě někdy z nedbalosti, někdy z pouhého pohodlí.

Než se tedy odhodláme trestním způsobem napravovati přestupek, přesvědčíme se dříve důkladně o příčině, proč se stal. Nestal-li se ze surovosti, pomůže obyčejně srdečnými slovy pronesené napomenutí a důkladné poučení.

Učitel, který by pro každý přestupek hned hněvnými slovy drásal duši dítěte, byl by surovcem. Děti až na malé výjimky jsou velmi citlivy. Jen u notoricky známých surovců nutno zakročiti s přísností.

Poměrně nejsnadněji bude učiteli vypěstovati u dětí lásku ku květinám.

A tu je možno, komu by se všecko předeslané zdálo příliš těžkým a kombinovaným, duševní námahy vyžadujícím, učitele o klid připravujícím, pokračovati cestou opačnou.

Naučiti děti, aby milovaly květiny, a pak lásku svou a zálibu svoji znenáhla přenášely i na ostatní věci v Boží přírodě.

Je mnoho kolegů, kteří nabádají svých žáků ku pěstování květin, udílejí jim potřebných návodů a poučení, učí je milovati květiny a sami jim dávají semena nebo sazeničky. Taci učitelé třeba úmyslu vypěstovati u dětí lásku k přírodě ne-

majíce a pěstování květin dětmi jako třeba jen svoji zvláštní libůstku nebo sport provozující, konají bezděčně práci Bohu milou, manipulují výtečným prostředkem výchovným, neboť pravdivým je německé přísloví: »Kdo miluje květiny, je dobrý člověk.«

Maně mi tu na mysl přichází poučná příhoda ze života mého žáka. Sloužil jako desátník u pěšího pluku v Praze. Jednoho dne bylo nařízeno čištění všech kasárních místností, protože si je přijde prohlédnout nejvyšší velitel posádky pražské, kterým byl tehdy teď již zemřelý hrabě Lützelhofen. Můj žák pro samý dozor na mytí a vymetání, oprašování a čištění zapomněl na asi dvacet kvetoucích petunií a fuksií, které měl rozestaveny po oknech a které nutno bylo ukrýti jako věc do kasáren nenáležící. Pro samý chvat se tedy stalo, že staříčký generál vstoupil do jizby a květiny ještě stály po oknech. Prohlédl všecko, zastavil se u okna a ptal se přísně: »Čí jsou tyto květiny?«

Nikdo neodpovídal. Mužstvo uleknuť hledělo na desátníka jako velitele čety, setník provázející generála zbledl a změřil ubohého hříšníka zničujícím pohledem, konečně desátník na celém těle se třesa, zmohl se na odpověď: »Jsou moje, Excelenci.«

»A víte, že takovou věc voják nemá míti?« tázal se generál.

»Vím, Excelenci, ale jsem květinám tak zvyklý, že jsem zapomněl je nechat odnésti,« řekl desátník.

»Tedy milujete květiny?« zase excelence se tázala.

»Už jako hoch jsem k nim přilnul,« nesměle řekl desátník.

A tu excelence vyslala k mladičkému desátníkovi pronikavý pohled z pod šedého obočí a řekla úsečným sice, ale srdečným hlasem: »Behalten sie die Blumen, Korporal! Wer Blumen liebt, ist ein guter Mensch. Ich liebe sie auch.« A prohlídka kasáren toho dne vypadla nad obyčej příznivě. Něžné květiny otupily nadobro přísnost starého generála.

A setník, bručivý starý sekavec, zacházel od těch dob s mladým desátníkem, takto tovaryšem truhlářským, jako s inteligentem.

Vždyť desátník měl stejné přesvědčení s divisionářem, to bylo něco neslýchaného.

Obyčejně užívá se květin k výzdobě oken ve školní světnici. Žáci po jaru snesou po květináči s květinami, určí se žák, který bude květiny zalévat a při tom zůstane. Ovšem jen tam, kde učitelé nezáleží na dětech a jejich poměru ku květinám, nýbrž jen na výzdobě.

Ostatně výzdoba netrvá dlouho. Uprostřed léta, jakmile nastanou parna, potáhnou se květiny za okny pavučinami, ztratí listy a jedna po druhé hyne. Příčinou této choroby je druh velmi malinkých pavoučků, jimiž listy květin bývají posety. Pavoučkové choroboplodní neobjevují se nikdy na rostlinách ve volné přírodě, nýbrž jen na květinách za okny, když trápí nedostatkem čerstvého vzduchu. A to bývá ve školní světnici pravidlem. Také prachem trpí tu květiny hrozně.

A právě tyto okolnosti poskytují učitelé příležitosti ku vzbuzení lásky ku květinám u žáků.

Je třeba uchopiti se jen vhodné příležitosti. Nutno vybrati si žáka citlivějšího.

»Hleď, květina tvoje churaví,« upozorní učitel žáka. »Nedostačí jenom denně ji zalévat, květinu nutno také ošetřovati, a to s láskou. Kdyby tebe rodiče jen živili a nemilovali tě zároveň, žil bys život smutný. Tomu rozumíš? Je to právě láska rodičů, která tě blaží, že víš jak oni všechno, co ti poskytují, dávají ti ze srdce plného lásky a všechny ty starosti, jež jim tvoje vychování působí, přijímají od Pána Boha jedině proto, že tě milují.« A neuškodí tu, dodá-li učitel: »Vidíš, i já jsem učitelem jedině proto, že miluji děti. A jako rodiče a učitelé denně laskavě pátrají po tom, čeho děti potřebují, tak musíš ty denně po své květině se ohlédnouti, čeho je jí třeba. Nutno vynést ji na dešť, aby s listů prach se opláchl, a ona volně mohla dýchat, tak jako já otvírám vám okna, abyste měly dostatek čerstvého vzduchu, a když dlouho neprší, musíš květinu vynést k pumpě nebo k potoku a tu ji postříkáním omýti. Květina ti ovšem nepoděkuje, jako ty za všechno rodičům a mně děkuješ, nemajíc řeči, ale poděkuje ti svěží svojí zelení, čerstvým vzhledem a svým květem. Květ její potěší tě i nás všechny a budeš mítí blahé vědomí, žeš ty jeho příčinou.« Jediný takový případ dostačí. I otrlejší žáci potom budou květin svých častěji si všimati a ujmou se jich s láskou.

Že bude častějšího upozornění po delších mezerách časových potřebí, to uzná každý učitel a zavčas upozorní. Ale rozumný připočte to vždy na účet těkavosti dětí a nikdy nebude třeba hned souditi na sesurování srdcí.

Zamiluje-li si dítě květiny, není ani možno, aby nemilovalo celou přírodu jenom když bylo po celý čas školní výchovy na krásy přírody upozorňováno a k lásce k ní nabádáno.

V místě, kde působím, a je to město průmyslové, převážná většina obyvatelstva přiznává se ku straně socialně demokratické, a přece ženy a dívky v létě po ukončení denní práce v polích pletou věnce z polního kvítí, aby jimi na cestě k domovu ozdobily kříže v polích a sochy na náměstí. Je to krásný, poetický zvyk, který dědictvím přechází z generace na generaci. Vyšel ze školy z podnětu učitelova a udrží se tu na vždy.

A teď mi někdo snad namítne: »Všechno to silně závání filanthropismem. Jsou ve škole děti, které sem chodí, jen aby učitele týraly. U takových všechno mine se účinkem.«

Ano, jsou takové děti. Ale není možno jich napravit?

»Není,« zní odpověď. »U některých dětí je všecko marné. Nepomáhají domluvy, ani tresty, ba ani rákoska. Některé děti jsou nadobro zkažené.«

Kdyby toto tvrzení bylo pravda, pak nesmělo by býti pravdou, že zkaženci tito jsou dětmi. I to srovnává se se skutečností, že některé takové dítě rafinovaností u vynalézání prostředků ku zlobení učitele předstihne dospělého člověka. Ale mohlo by dítě býti zlým, kdyby učitele svého dost málo mělo rádo?

Hleďme si tedy dítě nakloniti. Že to není vždycky možno? Je-li možno mezi dospělými učiniti si nejzuiřivějšího nepřítele přítelem, musí to býti tím více možným u dětí.

Děti jsou citlivější než dospělí, jichž srdce otupeno je ranami osudu.

Učitel musí s dětmi stále sympatisovati. Není takového dítěte, které by nemělo nějakou strunu citovou, již možno učiteli s výhodou rozechvěti. Je třeba jen důkladně prostudovati všechny záhyby srdce, i ty nejtajnější, u všech žáků dle jich duševní individuality, a tu najde se jistě místočko, třeba skrovňoučké, kam možno vtipně zasaditi zlaté seménko lásky.

Není člověka na světě, který by nebyl schopen lásky. Ovšem je třeba některý druh lidí učit milovat. A tu přicházíme k jediné v této věci smutné překážce, které nelze napravit: »Nešťastný učitel-chlebař!« On vychovává, považuje svůj úřad jen za zaopatřovací prebendu a ne za vznešený úkol životní, tolik lidí bez lásky, bez poesie, bez pravého pochopení života, tolik moderních otroků, že hlouček lidí takového kalibru v životě společenském později zkazí veliký zástup lidí, jež svědomití učitelé poslali do světa s dobrými názory a láskou v srdci.

Jako je snadnější vytrhnouti ze země květinu, kterou byl jiný s pílí vypěstoval a zničit ji pojednou, tak snadnější je někomu vyrvati lásku ze srdce, než ji v srdci člověka vypěstovati. Ničivému duchu je po ruce více prostředků než duchu budujícímu.

Světlem protřelý člověk snadněji svede poctivce k zlému, než tichý pracovník — učitel z uličníka vyvede svědomitého člověka.

Ale všechno to nesmí odstrašiti učitele; je-li tu možnost vzbuditi lásku v srdci každého dítěte. Snad nebude možno někomu nakloniti si žáka v lásce. Jsou lidé různých povah, a žádný učitel není anděl. Jsou i takové případy, že zlomyslný žák učitele hluboce urazí a přiznejme, že za našich dob učitel musí urážku trpělivě vstrčiti za límec, jsa oproti zlému dítěti bezbranným. Všecko to je pravda, znám to ze zkušenosti, osud naházel mi do mé učitelské dráhy notné procento uličníků. Připusťme tedy, že některé zlé dítě je učiteli antipatické a že by bylo obětí pro učitele, kdybychom žádali, aby i takového zlomyslníka hleděl pohnouti, aby učitele miloval. Než i tato okolnost nevylučuje možnost, že v srdci takového dítěte učitel může vypěstovati lásku k přírodě.

Tedy v zájmu ušlechtnění příští generace pěstujme u dětí úsilovně lásku k přírodě! Vzbudivše při vyučování přírodopisném, které dětem obyčejně nejvíce se zamlouvá, zájem pro přírodu vůbec, upozorňujme jich na krásy přírody a stavme tu člověka jako pána přírody na stupeň ochránitele, pomáhatel a zachovatele, a nikoli ničitele a vykořisťovatele. Lov, sbírání přírodnin, poľní hospodářství, lesnictví, zahradnictví, těžba nerostů, spracování různých přírodnin bez nádechu esthetického nebudíž líčeno, aby nevedlo k materialistickému vykořisťování přírody.

Naučí-li se děti naše milovati přírodu, přestane ničení ptačích hnízd, týrání zvířat, ušlehování květů poľních a lučních květin hůlkami výletníků městských, nářek našich zemědělců, kteří dnes tu otcovskou hroudu nepovažují již za Boží požehnání, nýbrž za pouto věžňovo a mnoho jiných věcí, které dnes ještě jsou ideálem moderní školy, ale ideálem splnitelným.

Základní podmínkou je tu ovšem: »Aby učitel u dětí dovedl vypěstovati lásku k přírodě, musí přírodu sám nadšeně milovati.« Materialista by se tu na svých žácích podvodu dopouštěl. V této věci nejvíce platí pravda: »Čemu učitel učí, aby sám cítil totéž.«

Učitel pedant.

Uvažuje J. N.

(Dokončení.)

Odpoledne přišel učitel Č. Ten učil realii a učil jim česky, snad proto, že věděl, že bychom německému výkladu nerozuměli. Ale rádi jsme ho neměli. Byl právě takovým puntíkářem jako ředitel. Chtěl, abychom všechno, co učil, doslovně po něm opakovali, při krasopisu přál si, abychom i péro drželi jako on a každé písmeno napsali právě tak jako on na tabuli, a byla ta písmena jeho podivná, mající stín v podobě paličky na dolní své části, a kdo tu paličku na svém předpisu zkomolil, býval bit.

Biti jsme byli vůbec dopoledne i odpoledne, že za šťastného se pokládal ten, kdo některý den bití ušel.

Mnoho jsme se nenaučili ani z češtiny ani z němčiny. Důkaz o tom podává epizoda, která se mi přihodila, když jsem z této školy přišel na české reálné gymnasium.

Hrdě předložil jsem při zápisu svoje vysvědčení. Byly na něm samé »sehr gut« a »gut«. A tu naplnilo mne podivením, když řekl mi ředitel: »O přijetí vašem rozhodne přijímací zkouška.«

Byly toho roku poprvé na středních školách přijímací zkoušky zavedeny.

Bylo mi tehdy již dvanáct let, jako sirotek byl jsem sám na sebe odkázán, a měl jsem tedy tolik energie, že mohl jsem si říci: »To by bylo, abych přijímací zkoušky neudělal. Přestál jsem už horší věci.«

Pamatuji se, že při zkoušce písemní psali jsme povídku »Lakomec a poklad«. Napsal jsem tam všechno o tom lakomci, zloději i kamenu za poklad vyměněném ale chybně tam asi bylo víc než slov, neboť při ústní zkoušce řekl mi zkoušející profesor: »Vás mám v podezření, že nemáte ponětí o pádech.«

Vypnul jsem se hrdě.

»Vy jste z německé školy?« tázal se profesor. Přisvědčil jsem, a profesor hned se ptal: »Kolik pádů má němčina?«

Na zdařbůh odvětil jsem »šest«.

»A kolik čeština?«

Ani tu nebyl jsem uveden v rozpaky. Pomyslel jsem si: »Němčina má všude přednost, není tedy možno, aby čeština měla více pádů než němčina. Toho by Němci, kteří vládli vlastně městem, ač tam byla česká většina, netrpěli, a řekl jsem tedy »pět«.

Přijat jsem byl, jakož i všichni moji soudruzi ze školy německé; po letech teprve se mi vysvětlilo proč. Reálné gymnasium bylo městské, a že ze školy podružské nikdo nešel studovat, vlastně jen škola německá a několik okolních vesnic dodávaly kádr studentů a nebylo tedy možno synků měšťanských odmítati z ohledu na měšťanstvo školu vydržující. Učili nás tedy raději celý rok češtině.

Profesoři byli všichni pedanti. Učili se vlastně na nás. Jeden chtěl zvláštní šmíčky při krasopisu, učili jsme se napaměť dlouhým mluvnickým pravidlům, profesor chemie odříkával dlouhé přednášky a my plnili sešity dlouhými poznámkami, jiný sešit plnili jsme poučkami měřickými, knihy měli jsme vlastně jen proto, abychom měli co nositi do školy. Každý profesor přednášel vše jinak, než

bylo v učebnicích a chtěl viděti sešity poznámkové. Z dějepisu a zeměpisu ukládány nám celé stránky k učení napaměť bez výkladu.

Dnes na všechno vzpomínám, nikoli však s hořkostí.

Přišel potom život skutečný se všemi svými drsnostmi a střízlivostmi. Vystřídalo se nade mnou mnoho představených různých povah a přesvědčil jsem se, že více méně byl z nich každý pedantem. A tu teprve jsem poznal, jak nešťastně nešťastným musí býti ten, kdo nedovede vyhověti rozličným zvyklostem lidí a nemůže se proto vpraviti ve skutečný život, který není vlastně ničím než dlouhou řadou všemožného puntičkářství. Jak často vděčně vzpomínal jsem některého svého učitele pedanta.

Všecky ty jejich podivné a začasté mi odporné manýry mne naučili jednomu: pořádku.

Zvykl jsem si prozkoumati povahu a zvyky svého představeného a konati vše tak, jak on si přeje.

Kdyby to někdo nazval ramenářstvím a nedostatkem svobodomyšlnosti nebo pevné vůle, musel bych mu říci, že není zkušený. Právě v tom je umění vůli svojí ovládati sama sebe i své okolí. Člověk musí býti méně sobcem a pomýšleti také na své podřízené.

Je-li můj představený pedantem nebo má-li svého oblíbeného koníčka, je mojí povinností jako člověka poctivého hrot této pedanterie otupiti, aby jí netrpěli lidé stojící za mnou, kteří snad nemají té dovednosti, aby věc náležitě pochopili a v patričním míru ji upravit dovedli.

Trvám, že to není leda umění.

A teď mohl bych vrátiti se k počátku. Musí býti učitel pedant špatným učitelem? Rozhodně nikoli. Přisvědčí mi zajisté každý, kdo si věc zrale promyslí. V jistých věcech jsme všichni pedanty. Jeden lpí na tom, druhý na onom. Ale jedné věci pedant-učitel přece žáky své naučí. Je to podrobovati se vůli cizí a hověti cizím zvyklostem. Toto jest největší kus paedagogického umění. Pedant-učitel učí tomu žáky nevědomky, ani sám nechťje.

Věc ta je vlastně psychologickou záhadou, jakýsi způsob duševní sugesce, ale pravdou a užitečnou skutečností.

Z rukou učitelů-pedantů vycházejí vždy lidé pevné duševní síly, lidé celí a otužilí a nikdy pedanti. Je to podivné, ale zkušenost učí, že tomu tak jest.

Tím není snad řečeno, že by učitel-pedant byl výborným učitelem, ale dobrým býti může. Žáci jeho musí pak doháněti, na čem vzali ujmu při svém vzdělání následkem jeho pedanterie. Je to dvojitá práce, a ovšem zbytečná. Musí doháněti, co na nich učitel zanedbal. Ale činí to houževnatě, navyknuvše úmorné práci. Bývají z nich ve všech oborech dobří pracovníci, kteří však pracující s nevšední energií, brzy sami sebe udrou. To je ovšem chyba, než život potřebuje takých lidí. Jsou zpruhou činnosti jiným, sami sebe ztravují. Ale musí tu býti. Bez nich šel by život krokem pomalým. Všude se s nimi v životě setkává. Jsou to hodinová péra ženoucí stroj tak dlouho, dokud stačí jejich životní energie. Usláblé péro nahradí se novým, pružným. Neodsuzujte tedy učitelů-pedantů! I oni jsou v jistých příčinách dobří.

„Volný sloh“.

Uvažuje J. R.

Naše školství je samý pokus. Ovšem, nelze činit pokusům žádné výtky; je to dobré znamení, znamení horlivosti, snahy, prospěti škole, žákům. Hledá se to nejlepší, hledají se cesty, kterými jest jíti, aby se našel toužený cíl, aby se došlo účele. Něco podobného snad najde se jen v lékařství. Tam je samý pokus, samá zkouška. Interní terapie zná několik osvědčených léků, účinku třeba jen paliativního; ostatní se stále hledá, zkouší. Ostaňme u porovnání. Nedávno bylo po světě ukrutně hluku s Kochovým tuberkulinem. Už se jávalo, že je kámen mudrců a elixír života nalezen, že jím tuberkule na hlavu poraženy. Ale jásoť byl předčasný; Kochův epochální vynález se neosvědčil. A před lety mnozí lékaři se radovali, že se našel účinný prostředek proti úplavici cukrové pilulky, zvané »Pilullae Myrtilli Jasper«. Vyráběly se v Berlíně, psalo se o nich dost a dost; zkoušeli je na klinikách — a výsledek? »Nestojí za nic, nemají pražádný účinek.« A byl pojednou konec celé slávě.

I ve školství dějí se podobné pokusy a rovněž se křičí plnými ústy »sláva« mnohem dříve, než se věc osvědčí, ba mnohem dříve, nežli se vůbec pokusy konati počnou. Když začala v kreslení stigmata a Grandauerova škola, jaký to byl poplach teď že to půjde na celé čáře! A dnes? »Vyhodte každé stigma, jsou to berličky, a nikdo se nenaučí chodit, bude-li míti stále berle!« tak se volá už kolik let. A což »strmé« písmo? Ještě než se vyzkoušelo, hřměly se všech stran salvy pochval, hygiena prý udělala hlavní výhru — »nikdy již křivá páteř!« »Nikdo nemůže při psaní křivě seděti« atd. — tak a jinak zaznívala ta různá »aleluja«. Zatím však celé strmé písmo a veškeré sny a naděje do něho kladené rozpadly se v nivec, rozplynuly se jako pára a dým, a zanechaly po sobě toliko — posměch.

Dnes ozývají se ve školství jiné hlasy. »Umělecká výchova« — »volné kreslení« — »volný sloh« atd.

Sloh jest jedním z nejnepřehlednějších předmětů na obecné škole (i na měšťanské) právě proto, že se neví, kudy a jak do toho. Vyšlo sice až dost knih, »methodických« návodů a ukázek, dle nichž se učí, ale každý skoro učitel je přesvědčen, že to ten pravý sloh není. Vytýká se učíme stále dle šablon, co žáci při slohu dělají, není samostatná práce, je to stále a stále více méně pouhé opisování a patvoření, thema opakuje se tak dlouho, až je skoro všichni umějí z paměti — zkrátka, sloh, jak se mu většinou učí, nic není, žák je tu sešněrován řadou otázek, které nepřipouštějí žádné jen poněkud samostatné tvoření, osnovou tak podrobnou, že vlastně sám nic nedělá, jen mechanicky píše, co už skoro celé hotové, uvařené a upečené se mu dalo do pera. Pryč s takovým slohem; ať žije volný sloh!»

Nuže, co jest volný sloh, a jak mu většina učitelstva rozumí?

Žák píše o daném thematicu docela volně, sám, přirozeně, jak v něm myšlenky vznikají a proudí, bez daných otázek, bez osnov, bez těch pověstných a hrozných šněrovaadel, které každé samostatné hnutí v něm ubíjejí. Tak na př. dá se thema: »Co jsem včera vykonal dobrého.« Nebo »Náš kanárek.« »Návštěva u babičky,« »Co se mi líbilo v lese.« »Moje panenka« atd. atd. Neupíráme, že toho někdo opravdu dovede, ale právě jen někdo, a neváháme říci ten nejlepší

ten nejnadanější. A kolik je takových žáků ve třídě? A co budou při tom dělati ti ostatní? Je-li ve třídě 60 žáků a dovede-li takto pracovati — řekneme počet dosti značný, — dvanáct, což bude dělati ostatních čtyřicet osm žáků?

S thematy při volném slohu je značná potíž. Tak na př. »Co jsem vykonal včera (nebo kdykoliv) dobrého?« je látka velice choulostivá. Neuvádíme ji jen tak na Bůh zdař, víme, že se objevila na několika školách. Látka ta může žáka snadno svést ku lži a pokrytectví. Dejte thema »Náš kanárek« a tři čtvrtiny ne-li devět desítn žactva vám řekne, že doma žádného kanárka nemají. Rovněž i polovina, ne-li více žáků babičky již nemá, nebyla v lese, nemá panenky a podobně.

Dáte-li látku, již chcete mít volně zpracovanou, pozorujete úkaz, jež jste již velmi často viděli sami na sobě a na jiných. Máte psáti někomu list, jenž vám právě nejde od srdce. Několik dní nebo týdnů váháte, konečně však nastane chvíle, že již k tomu zasednouti musíte. I obratný stylista, jemuž je hračkou napsati dopis, neví kolikrát jak do toho. Známe lidi, že sedí nad papírem, přemýšlí, namáčeji, dělají všeliké prostocviky s držátkem a povzdychnou: »Nevím, jak do toho.« A konec konců je, že buď dopis vůbec nenapiše, neb že je velice nucený, jako bys jej za vlasy přitáhl. Nebo i dobrý stylista požádá známého »prosím tě, poraď, jak to mám napsat, co mám říci« atd. atd. Taková je i situace žáků, dá-li se jim thema, aby je volně zpracovali. Thema ono ještě nejlépe se najde, vyhledá-li se dle individuality dětské, dle individuálních zkušeností dítěte, tedy o něčem, co dítě samo a dokonale zná, co samo vidělo, zkusilo, zažilo, o tom nejspíše ještě — ač nedělá-li mu správný spisovný jazyk a forma slohová značných obtíží — se volně prosloviti dovede. Ale opakujeme znovu: dovede to i potom jen dítě nejnadanější. Nejen poeta nascitur, ale také stylista nascitur. Býti výborným stylistou je věc nadání, je to, abychom nejsprávněji řekli, dar Boží, dar Ducha svatého, něco, co se pouhým chtěním se strany učitele, dovoláváním se nutnosti moderních forem a cest v učbě slohové způsobiti a vyvolati naprosto nedá.

Uvažme, může-li z pouhých školních styků učitel své svěřence tak dokonale znáti, aby věděl, co to které dítě samo prožilo, co zná, co umí, co ví, o čem volně psáti dovede, jak toho reformní myšlenky volného slohu žádají. K tomu je prostá odpověď, že učitel žáků svých tak nezná. Volným slohem psáti je intimní vnitřní pochod duše, založený na individualitě každého jednotlivce.

Již z toho je patrné, že dáti celé třídě *jediné* thema, aby bylo žáky vypracováno dle zásad volného slohu, je věc velice problematickou, leda by se napřed učitelem s nimi propracovalo, ale tu potom stojíme zase na starém stanovisku, jež přátelé a zastanci volného slohu docela zamítají. Jak jim naznačíš cestu, už jsou to pouta, už je to maršruta, už je to zase ono šňěrování, nepřítel a vrah kýžené »volnosti«.

(Dokončení.)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Školní mládež v pondělí. O tom kterýsi učitel napsal do »Köln. Volksztg«. Často čítáme v socialistických a jiných listech: dělník, jenž po všední dny musí od rána do večera býti mimo dům, může se svým

dítkám věnovati pouze v neděli. — Jak se tomuto *věnování se dětem* rozuměti má, lze poznati z následujícího: Působím po více let v bohatém průmyslovém kraji blíže Rýna. Zde právě učitelstvo má příčiny *do modrého pondělka u dítěte* si stěžovati. — Jedna holčička přijde v pondělí ráno do školy a sotva že si sedla, již dříme. — Kdy pak jsi včera šla do postýlky? — Teprve o půl

druhé. — zní odpověď. — A proč tolik pozdě? — Já a má sestra — 10 a 6letá — byly jsme s tatínkem a maminkou na svatbě. — Svatba byla přece již v sobotu? — Ano. — Kdy jsi šla spat? — V sobotu? — To jsem vůbec nespala. Šli jsme ze svatby hned ráno do kostela na mši. — V druhé řadě lavic vidím dřímající chlapce. — Kdy pak jsi ty včera šel spat? — Hošík mne si rukávem oči a tlačí ze sebe: Včera jsme byli na výletě a přijeli jsme domů až v 10 hodin, pak jsme šli ještě do hospody. Mne dnes z toho bolí hlava. — Mnoho-li jsi jich vypil? — Já nevím, tatínek mi pořád dával pít. — Slovem, skoro polovička dětí času letního koná s rodiči výlety, vrací se z nich pozdě domů a stěžuje si v pondělí ve škole na bolení hlavy a na spavost. — Jaké pak řeči od starých při výletě se vedou? Od koho učí se děti sprostáckým, nemravným slovům? Rodiče myslí, že s rodinou užijí na výletě čistého vzduchu, a zatím dětská duše do sebe vssává největší otravu mravní. Co při tom bývá nejhorší, že i rodičové jinak pořádní lichotí si, že vezmou-li s sebou děti na výlet, pod jejich dozorem ničemu zlému se ne naučí. Avšak co se na výletech děje u rodičů méně sporádaných? — V pondělí též pravidelně ve škole vyspávají hospodští stavěči kuzelek, často až do 3 hodin ráno. Nejedna z nich honosí se, mnoho-li vypil piva a vykouřil cigaret. Co tu bývá vždy v pondělí bleďých, nevyspalých tváří, zapadlých očí! A dokonce slávi-li se někde výroční památka založení spolku hasičů, veteránů atd. atd. Tu obyčejně vyrukuje s otcem celá rodina, jež vytrvá při jubileu až do půlnoci a děti pak přinášejí si do školy kocovinu. (Při těchto jubilejních slavnostech, hlavně v Čechách, děti často hrají hlavní roli. Dívky jsou přistrojeny do moravských krojů a chodí od hostů vybírat — prodávat koláčky, všelijaké lutrie a pod.) Na žebřinovém voze sedají 10—12leté děti a zpívají a křičí o závod. Stává se též často, že dětem při takových slavnostech dává se i kofalka. — Potud učitel z Německa. — Což by teprv u nás učitelové mohli si stěžovati na ospalé a vybledlé tváře mládeže o každém pondělí. Pravidelně schází též v pondělí dopoledne ve škole nejvíce dětí. Jednak vyspávají, jednak zaspaly, mnohé z nich se pak omlouvají, že chodily tatínkovi (a snad někdy i mamince) pro slanečka, pro okurky, rum atd. Děti účastní se též často schůzí lidu, v nichž slyší divné věci. Rodičové z lidu často diví se, odkud vzala se přílišná

vzdorovitost dorůstajících synů a dcer? Rodiče sami děti si zkazili. Ale běda učitelí, jenž by se opovážil jim do očí to říci. Ocitnul by se možná u soudu pro urážku na cti. — Byla by veliká kniha o tom, kterak se rodičové v neděli a ve svátek *dítčím svým věnují*.

Také tam jsou neplatové? Ve spolku katol. učitelů 44 členové nezaplátili vůbec žádného příspěvku, mnozí dluhují za více let. Myslili jsme, že tam je horlivost větší. Anebo jí ubývá, když se přesvědčili, že ne našli země zaslíbené? Tak se táže a diví »Č. U.« Je tomu tak v jednotě kat. učitelstva jako ve všech spolcích a jednotách vůbec. Neplatové jsou všude a byli vždy všude dávno před založením jednoty katolického učitelstva i před vycházením »Č. U.« Administrace každého listu klerikálního i socialistického, liberálního i konservativního má celý index svých neplatů a hrozí uveřejněním jejich jmen. Zeptejte se knihkupců a ti vám sdělí, co je mezi učitelstvem odběratelů-neplatů. V jednotě katol. učitelstva je zase dosti členů, kteří platí více, než jsou povinni, tak se to alespoň trochu urovná. V jednotě naší ubita je horlivost mnohých neustálým pranýřováním a insultováním; co pak se týče neplatů, alespoň mnohých, možno že má »Č. U.« úplně pravdu: přišli snad někteří v domněni, že jdou ke žlábků, kde se jim dostane hojně semence nebo kněžské protekce, a když vidí, že to nejde, neplatí.

Jakýsi Bassermann, prof. theologie a »církvní rada« v Heidelbergu, žádá za odstranění katechismu ze škol. Je prý to vychovatelský »přežitek«, psychologická nestvůra, která musí býti již jednou odstraněna. Teprve potom si učitelé, i žáci a rodiče oddechnou. Učením katechismu ve škole nebudíme zbožnost, ale ubíjeme ji. To je ovšem voda na mlýn mnohých našich učitelů, kteří sice katechismu neucí, ale jimž je solí v očích. Jen se nám zdá, že celé to prohlášení pana církevního rady týká se nejspíš — katechismu katolického, nebo aby chtěli odstranit ten *heidelbergský*, to by nám bylo s podivíním.

Paedagogia ve správě klášterních kongregací. V posledních 14 letech zřízeno v Rakousku 13 paedagogií, jež jsou ve správě klášterních kongregací a mají právo veřejnosti — oznamuje »Č. U.« a ptá se — »Nevidí naši »svobodomyšlníci« co se u nás děje? — Kdo to mají býti, ti »naši« svobodomyšlníci!? — A co mají ti »svobodomyšlníci« dělat? Patrně to zamezit,

zrušit, překazit a tak podat díky své »*svobodomyšlnosti!*« Miníme, že svobodomyšlnost má přáteli svobody každému, aspoň při nejmenším tomu, co je i zákonitě dovoleno. Ovšem, pány svobodomyšlníky páli právě to, že to ještě smí být. Přáli by si něco tak »francouzského«, nějakého Combesa, vyhánění kongregací a pod. Račte si zatím nechat zajít chuť na zavedení francouzských poměrů.

Oddělení pro mladistvé vězně v

trestnici na Pankráci. Na základě výnosu předsedy ministerstva zřízeno bude v mužské trestnici na Pankráci zvláštní oddělení pro mladistvé t. estance. Za to příčinou bude asi 100 trestanců z této trestnice dopraveno do trestnice v Borech, aby získalo se potřebné místo pro zřízení oddělení pro mladistvé vězně v trestnici pankrácké. Ovšem lépe bylo by, celou výchovu tak zaříditi, aby tohoto smutného opatření bylo co nejméně třeba. Preventivní péče, to je to hlavní.

„Volný sloh“.

Uvažuje J. R.

(Dokončení.)

Jakmile dá se thema, sedí žáci zaraženě, jeden dívá se na druhého, nikdo — mimo snad dva, tři — neví jak do toho, a tázavě patří na učitele se znatelným výkřikem na lici: »Samieli, pomoz!« A jestliže učitel dětem se nedostavující myšlenky suggeruje, nejen že už je po veškeré volnosti, ale už je i po onom individuálním zbarvení, na kterém si přátelé volného slohu tolik zakládají a jež tak vysoko vynášejí. A mělo-li by i bez onoho suggerování ono vyučování slohu býti individuelné a dle zkušeností žáků, pak by bylo učiteli dáti bezmála tolik látky, kolik je žáků samých; i odpovíme si sami, zda-li je to možné. A co tomu říká doba, cvičení takovému vyměřená? Někdo nenapiše za celou hodinu vůbec nic, protože neví jak do toho; jiný je hotov za deset minut, nejdéle za čtvrt hodiny; co si myslil a věděl, to napsal; dále vynutit se to nedá. Upřímní a zkušené učitelé, kteří s »volným slohem« začali, dozrávají, že četli převelike nesmysly, které žáci napsali, když byli úplně sami sobě ponecháni; věci směšné a podivuhodné, které k thematic nenáleží, ba věci úplně neslušné a neomalené. Dítě, které se učí hudbě, nemůže hráti samostatně skladby a jimi koncertovati; dítě, které zápasí s mluvnicí a pravopisem, ba i písmem, jehož myšlenkový fond je nepatrný a chudý, citový fond nevyvinutý, vědění téměř žádné, nemůže samostatně psáti souvislé a zdařile slohové celky. Škola učí všemu, má učit každého, má tedy učit i slohu a snažiti se, aby každý dovedl alespoň něco, a nikoliv jen ten nejnadanější; kdyby však tak řečený »volný sloh« měl býti jediným cílem naší školy, pak bychom učili či lépe řečeno vzdělávali ve slohu jen asi 3% nejnadanějších dětí a ostatní by seděli ve škole na plano. Kdyby psali jen *nejlepší* písaři, zpívali jen žáci *nejlepšího* hlasu a sluchu, počítali jen *nejlepší* počtáři atd., pak byla by škola ubohá, 90 a více procent dětí by tam chodilo nadarmo.

Stále se říká: neučíme se pro školu, ale pro život. Byť i všechno, co se slohu dotýká, nemohlo býti přímo pro život a jeho potřeby, přece se má stále hledět, aby škola tomu, čeho žáci nejnutněji pro život ze slohu potřebují, opravdu alespoň velikou většinu žáků naučila. A tu se obáváme, že by se to při pěstování volného slohu nedělo a nestalo, že by se tu snadno mnohdy, a dosti často, zabředlo do různých bezcenných pozlátkových titěrek pro *vnější efekt* a pro plané a lživé

pochlubení před ostatními »já jsem přívrženec volného slohu a daří se mi to ve škole velmi dobře.«

Odpovídáme klidně: »Nikoliv, nedaří se velmi dobře, ani dobře,« a vracíme se k tomu, co jsme řekli u tří, čtyř dětí, těch nejnadanějších.

Volný sloh stal se zde onde požadavkem na školách také jen proto, že některý okresní školní inspektor si toho přál nebo to snad přímo nařídil; víme, co se děje, když se vysloví takové přání. Málo kdo má tolik přimosti, aby vyslovil své zkušenosti a hájil své názory. Spíše se najdou lidé, kteří dovedou předkládati ukázky »volného slohu« a chválí se, že »to jde«, zamlčí ale, jak to manipulují. Jděte k takovým chlubičům do třídy, dejte sami thema volného slohu, o němž dříve nebylo řeči, nechte je »vypracovati«, buďte celou hodinu ve třídě a pak seberte výsledky a prohlédněte si je, pak nejlépe uvidíte, jak se tomu »výborně daří« a zplácete, jaké »práce« jste dostali do rukou. Nezbyvá nám než znovu opakovati snad čtyři, pět prací nás uspokojí.

Co tedy s osudným tím slohem dělati?

U nás ve školství ženeme vše hned do závratné výše a křičíme tuze předčasně »Victoria«, mnohem dříve, nežli se boj strhne a výsledky jeho jsou známy. Tak je tomu i s volným slohem. I u slohu platí zásada: »zlatá střední cesta«.

Úplné sešněrování je chyba, a úplná volnost je chyba druhá. Ale dobře lze věc přizpůsobiti tak, aby se alespoň poněkud vyhovělo oběma stranám. I při pečlivě vypracované osnově a postupu myšlenkovém lze některé věty i odstavce vypracovati dosti volně, ba zcela volně. Učni práce, učitelí řízení, a na tom nejvíce záleží. Nechť nikdo tak naprosto paušálně neodsuzuje osnovy, otázky a rozvrhy k slohovým cvičením. Vždyť i geniální básník a spisovatel, píše-li drama, veliké epos atd., učiní si podrobnou disposici děje, rozvrhne jej na dějství, dějství na výstupy. A naši maličtí, nezkušení žáčkové mají psáti »volně«, bez přispění.

Končice toto pojednání, již íme závěr: »učme slohu pomáhající žákům, ale tak, aby jim podána byla i příležitost alespoň poněkud vésti si samostatně, aby učba slohová se nestala naprostým opisováním nebo šablonovitým bezmyšlenkovitým zaměstnáním, majíce na mysli i život praktický, cvičme všechny žáky, i méně nadané, jichž bývá ve škole nejvíce, sloh pak řečený »volný« budiž spíše milým zaměstnáním z pilnosti žáků nejnadanějších, kterých bývá ve třídě vždy velmi málo.«

Školní hygiena.

Uvažuje BEN. BOŽEK.

Předem podotýkám, že nepiši »pro domo«, neboť věci, o nichž chci se zmíniti, přímo mne se netýkají, ale tak leckde jsem to viděl, a pozná-li člověk, že tak mnoho věcí jinak vyjímá se na papíře a jinak ve skutečnosti, pak těžko »nepsati satiry«. Není snad na celém širém Božím světě odvětví, kde theorie byla by tak krásná a praxe tak směšně ubohá, jako naše školství. Ze školství našeho strhl si pošklebky už kde kdo, každý mu něco vytýká, ale nikdo z vysměváčků nestará se o nápravu. Míním tu v první řadě školy obecné. Každá politická frakce chce, aby jí byla škola obecná kádrem, který by jí dodával stoupence a bojovníky. Žel Bohu, že k tomu došlo v našem národě! Jinde tomu tak není.

Požadavky hrnou se na obecnou školu odevšad, ale pomoci jí není odnikud. Potřebuje-li škola něčeho, každý říká: »Je tam učitel.«

A ten chudák je v obci figurov tak směšnou, o níž všichni se tahají, i sedrou poslední kabát, kterého mu potom nikdo z nich nenahradí.

Nejvíce přemílaným thematem je zdravotnictví ve škole obecné.

Člověk by se dal do smíchu, kdyby věc nebyla skutečně příliš vážná tak, že smích takový nebyl by ničím jiným, než, čemu Němci říkají »Galgenhumor«. Někde nařídili, aby ve školách umístěna byla plivátka. Má se tím zameziti šíření tuberkulosy. Ba ovšem, kdyby jen jiných věcí tuberkulosu podporujících nebylo.

Tu by bylo třeba náprav! Podívejme se na naše školní budovy.

Jsou čestné výminky, a obce, které škole věnují péči, jaká jí náleží, měly by býti zlatým písmem někde na veřejnosti zapsány. Ale těch je málo. Obvyčejně škola je obci břemenem.

Budova vystaví se co možno nejlevněji a náradí opatří se jen tak, aby to vyhovovalo předpisům; »aby se vlk nažral a koza zůstala celá.«

Vždyť všude skoro je jednomyslné přesvědčení, že je to pro učitele. A ten by si toho naporoučel, kdyby obec dávala! Ale ona na štěstí nedává, než co musí, a to ještě po několikerém úředním nařízení.

A učitel? Ten chudák, aby nepošival na sebe sousedy, fretuje se všelijak, ba ještě hledí ostří nařízení okresních školních rad všemožným způsobem otupiti. To je přirozené.

Bůh je vysoko, okresní školní rada daleko, a učitel měl by peklo na zemi, kdyby houževnatě trval na požadavcích předpisů a zákonů. Raději povolí a co může, opatří a udělá sám a mlčí.

Škola stojí na bažině, kolem tekou splašky ze dvorů širokou strouhou, nad školou na návsí je rybník naplněný hnojůvkou, kde brodí se dobytek naplňující nečistou vodu svými výkaly. Nádržka taková je občanům nezbytnou potřebou, škola ne.

Škola stojí jako na ostrově uprostřed louží, zdi její jsou nasáklé jako houba vlhkostí. Nechá-li dítě krajíc chleba přes noc v lavici, chléb do rána zplesniví.

Snad tomu pomůže plivátka, které místní školní rada ráda opatří; je laciné. Jen když se nežádá víc, aby děti měly ve škole zdrávo.

Okna jsou na capart. Učitel nemůže větrati. Kdyby okno otevřel, vypadne mu na náves. Bylo třeba zatmeliti tabule v oknech, ale sklenář žádal mnoho, tak se to nechalo zatím tak. Zatékalo potom za okna, rámce shnilý, a teď to teprve nespraví, stálo by to ještě víc.

Na dvoře jsou záchody a jeden nebo dva, přepychem bývá třetí, děti nechtějící čekati jedno na druhé, posedají na otevřeném mrvišti, hoši vedle dívek, jako králíci. Šťastná mládež ve své nevinnosti! A učitel vida to tak denně, chytá se zoufale za hlavu a střeže se upozorniti mládež na rozdíl pohlavní a na nešlušnost, s jakou po mrvišti posedají. Jinak nevěděl by si potom teprve rady.

Ještě dnes připomínám si komický výjev ostře charakterizující zdravotnictví v našich školách venkovských.

Byl jsem mladičkým podučitelem, když uprostřed zimy vstoupil do mé třídy době vyučování okresní lékař, aby tu vykonal inspekci.

»Tohle je mučirna,« řekl, podáváje mi ruku a rozhlížeje se udiveně po mé třídě.

Usmál jsem se. Co mi povídal, věděl jsem dávno. Třída těsná, osvětlení bídné, ventilace žádná, kamna chatrná. lavice bídné, děti plno, vzduch hrozný, zkrátka jedna z venkovských přeplněných tříd. »Tak to nesmí zůstat ani týden,« rozhorlil se starý pán.

Byl jsem tehdy ještě mladý zajíc a věřil jsem na slovo, že pan doktor okamžitě zjedná nápravu. Tehdy ovšem nebylo mně ještě známo, že ku každému rozkazu musí také býti někdo, kdo by ho poslechl. Na té škole učil jsem potom ještě deset let, a všechno zůstalo při starém.

Poznal jsem také venkovskou školu, pod jejímž dvorem vedly dva kanály, odvádějící vodu ze sklepů sousedních budov. Škola tím stále podmokala. Učitel si ztěžoval, přišlo nařízení, ale odpovědělo se, že nic se tu dělati nedá, protože sousedé jinam vody svých sklepů svésti nemohou, a bývalo tak, co škola stojí. Ve škole tedy vlhlo dál, plíseň šířila se celou budovou, a za rok rozsypaly se schody, zahnivše ve zdech. Obec dala schody spraviti a dovolila zároveň třetímu sousedu, aby ku starému kanálu ve školním dvoře připojil kanálec ze svého dvora a odváděl tudy přebytkovou hnojůvku ze svého mrviště.

Také jsem poznal školu, která neměla ani dvoru a pozemky až ku zdem školní budovy byly soukromým majetkem. Na jedné straně skládal si soused ke zdi školy popel, a druhý soused měl na opačné straně mrviště právě zas při zdi školy.

Tu si také učitel stěžoval, že hnojůvka sákně se do zdí a je ji cítiti i ve třídách a hromada popele ulehlá a vlhká na druhé straně vede vlhkost do zdí.

Chudá obec pozemků vykoupiti nemohla, nařízení místní školní radě bylo také bezvýsledným, neboť místní školní rada je také obec, a tak nezbylo učiteli nic jiného, než sáhnouti k svépomoci. Měl sousedovo mrviště pod okny svého bytu. Aby se tedy zbavil stálé té nepěkné vyhlídky, šel, a koupil potom od souseda šest metrů pozemku pod svým oknem a zařídil tu malou zahrádku. Měl potom pod okny zahrádku a sousedovo mrviště hned za plotem.

V takových případech musel by se o zdravotnictví ve škole starati někdo jiný než místní korporace; někdo, kdo by měl nejen právo naříditi, ale moc a prostředky takové závady vykoupením pozemků odstraniti.

Řekl jsem, že takové poměry nepanují všude, ale na venkovských školách našlo by se mnoho, čeho nelze odstraniti pouhým nařízením.

A dokud takové závady, jako jsem vyličil (a je jich leckde ještě všelijakých jiných dost) nebudou odstraněny, dokud zlo nebude potřebováno z kořene, dotud zdravotnictví ve školách našich nebude pokračovati paralelně se zeměmi jinými, dotud všeliké ty předpisy nařízení, týkající se hygieny ve škole, vyloudí ubohému čtoucímu učiteli na hubené tváři jen trpký úsměv. *)

*) Poz. red. Panu pisateli může býti útechou — ovšem jen slabou — že ani v městech mnohdy není lépe. Dávám se škole skoro obecně hrdý název »školní palác«, a skutečně, na mnohou školu je pěkný pohled, 200—300 kroků od ní z ulice, tedy zevně. Ve vnitřku však to bývají kasárna se špatnou ventilací, žactvem přeplněná, tak že člověku mimoděk napadne podobnost o »obílených hrobech«.

Jak působí sport na mládež.

Uvažuje VÁCLAV MARTIN.

Je třeba předem si uvědomiti, že všechno, co dnes sportem zveme, sportem sportu skutečného je několik druhů, podstatně se lišících.

Je druh sportu, při němž angažovány jsou jen jednotlivé končetiny lidského těla, druhý druh, kde působí jen hrubá síla fyzická a konečně třetí, při němž mimo síly tělesné je třeba i napjetí duševního.

Ku všem třem druhům má mládež přístup, všechny tři provozuje více méně vášnivě, pak je to sportem v pravém smyslu, provozuje-li se vášnivě.

A tu bychom byli již hotovi, mohli bychom říci: »Každý sport je mládeži záhubným, protože budí vášně, a mládež musíme stříci všech vášní.«

Ale věc ta je tak podivná a složitá, že třeba souditi a rozhodovati opatrně.

Přihlédneme k jednotlivým druhům sportů. Každý působí na mládež jinak, na duši i na tělo, a soudný paedagog utvoří si o sportech úsudek sám a rozhodne se, který z nich mládeži doporučí a který zakáže.

Rozhodně tu pozná, že každý sport, i nejnevinnější, je-li nemírně provozován, stává se hroznou vášní a je mládeži záhubným. Mírné provozování některých druhů sportu však je nemalé důležitosti pro vývoj těla i duše. Některý druh je i dobrým paedagogickým prostředkem.

Ale o tomto prostředku platí totéž pravidlo jako o jedech v medicíně.

Malá dávka působí jako lék, o něco málo více, a nastane smrt.

Sportu jako prostředku výchovného smí tedy užiti jen zkušený učitel, znaje potřebnou míru a jsa sám s druhem onoho sportu dokonale obeznámen.

Nejobyčejnějším sportem je dnešního dne jízda na kole.

Je bez odporu pěkným sportem a skytá jezdcí mnoho výhod. Nehledíme-li k tomu, že jezdec dosáhne zvláštní tělesné dovednosti, že nutně musí nabýti jistého stupně obratnosti, ba že i mnohé svoje povinnosti životní snadněji lze mu vykonati na kole než pěšky, je jízda na kole pro nás učitele už z té příčiny důležitou, že jezdec vůbec nervosou trpěti nemůže.

Cyklista, když jede na kole, nemůže na nic jiného mysliti, než aby neztratil rovnováhu, musí hleděti, aby udržel mathematický bod, jímž rovnováha kola je podmíněna, a tu je samozřejmo, že nemožno mu mysliti na své ochablé nervy.

Jsou nesčetné případy, že lidé chorých nervů brzy se vyhojili, když se stali cyklisty.

Byla by tedy jízda na kole prostředkem pro choroby čiv, pro naši skoro vesměs nervosní mládež.

Ovšem, byla by, kdyby jako skoro každý sport nevymykala se všemu doзору a všemu řízení lidí rozumných. Má jízda na kole mimo tuto jedinou paedagogickou výhodu mnoho vad. Výhodou je, pokud provozuje se účelně, jakmile stane se výstředním sportem, výhoda přestává.

Při jízdě na kole je celé tělo v klidu a pracuji jen dolejší končetiny, a to namáhavě. Práce taková, dle výroků lékařských autorit, působí silně na srdce. U všech cyklistů-sportsmanů vyvine se veliké srdce.

Než cyklista-sportsman vystaven je ještě jiným nebezpečím. Odečteme-li pády jako nahodilé nešťastné příhody, jsou plíce cyklistovy v stálém nebezpečí. Trochu rychlejší jízda proti chladnému větru, zapocení při jízdě a pak náhlé vychladnutí nebo neopatrné napití, bravurní vyšlapání vršku, namáhavější zašpurtování může přivoditi zápal plic.

Kdyby někdo sestavil statistiku mladých lidí, zemřelých chorobami plicními, seznal by, že velké procento lidí dojde ku hrobu na kole. Sama sebou dere se tu v popředí námitka, že u dětí a lidí mladých možno přece jízdu regulovati, může mladého ztřeštěnce někdo rozumný pamatovati, a dospělý cyklista má přece svůj vlastní rozum.

Tak se zdá, ale zkušenost učí, že tomu tak není, a právě při tomto sportu býti nemůže.

Znáte přece, že každý hoch, má-li jen trochu odvahy, a tu musí mít každý, kdo na kolo sedne, má také snahu vyniknouti a ukázati svou dovednost. Jak možno zabrániti, aby hoch-jezdec někdy přes svou sílu si nezašpurtoval a na zdraví si neublížil?

A hned tu bude odpověď: »Ale to je snadné. Mladý cyklista zkrátka bez dozoru staršího, zkušeného cyklisty nesmí vyjetí.«

Ano, to je jediný prostředek, aby mládež jízdu na kole neprovozovala bujně, totiž dle své náchylnosti k přepínání sil. Než i tento prostředek ukáže se ve své nedostatečnosti, prohlédneme-li si ho blíže.

O prázdninách vidíme tak mnohého otce-cyklistu, jedoucího zaprášenou silnicí a za ním na menším kole junácky šlape jeho synek, mnohdy hoch dvánáctiletý, někdy starší. Je to hezká podívaná. Otec je hrd na dítě, z jehož zardělé tvářinky vyzírá dvě oček plných odvahy a sebevědomí. A kolik krajin takový malý cyklista spatří, jak se jeho obor vědomostí zeměpisných rozšíří poznatky skutečnými! A nic se mu státi nemůže. Vždyť je stále pod ochranou starostlivého otce! Opravdu?

Pozorujme jen síly obou jezdců! Jistě hoch nevydrží tolik, jako otec. Z toho ovšem nenásleduje, že by otci v namáhání nestačil. Odvážný a hrdý na své umění, jistě hoch bude se nutiti, aby dokázal tolik, jako jeho silnější otec. Mládež je vůbec bujný oř, jemuž stále třeba udílo řeménky přitahovati. Přepínání sil je mládeži vrozeno. Je tím vina snaha po vyniknutí, žádost vyrovnati se dospělým a trochu hrdosti nezkušenců. Je otci skutečně možno posouditi, neškodí-li jízda malému synkovi?

Na otázku otcovu: »Jsi unaven?« bude malý cyklista vždycky odpovídati: »Ani trochu, tatínku,« třeba by únavou již sotva v sedle se držel.

Druhý oblíbený sport, kterému i mládež nedospělá holduje, je »kopaná«.

Je dosti nadšených doporučovatelů této zábavy, ale má i stejně velký počet odpůrců. Dalo by snad velkou práci vypočítávati, na které straně jsou hlasy vážnějších autorit. Lépe bude, prohlédneme-li si sport tootbalový sami.

Kopaná poskytuje hochům hojně volného pohybu na vzduchu, dosti osvětlení myslí; je pravda, že působí i na vývoj některých svalů, je také pravda, že nabádá hráče k pozornosti a nutí ho k samostatnému úsudku.

To všechno jsou výhody. Ale při kopané jsou také vady. Každý opravdový paedagog bude se rozmyšlet doporučovat dětem něco, co není bez vady a škodlivých účinků, kde vůbec zlo a dobro nutno paralyzovati.

Ředitel hry »kopané« nemá na hráče vůbec vlivu. Každý hráč jedná tu samostatně, ja jen a jen na sebe odkázán. V kopané není kázně. Avšak každá hra bez kázně přestává býti hrou, stává se surovým zápasem, a sesurování mládeže musíme se brániti zuby nehty. Už proto učitel musí kopanou zavrhnouti.

Ale jsou tu ještě jiné závažné věci. Při kopané je hráč vystaven nesčetnému nebezpečí úrazu a vychovatel, byť by hře dohlížel, nemůže svěřence svého nikterak před úrazem chrániti. Při kopané není možný nijaký návod, jaká rada, nijaká záchrana, nijaká pomoc.

Rvavost, šilené přímo zápolení o výhodu, naprosté nešetření protivníka, docílení úspěchu za každou cenu, — to jsou podmínky vítězství při fotbalu.

Tento sport, už proto, že při něm přiházejí se nejčastěji úrazy a nehody, poranění způsobená protivníkem, že nejlépe při něm dovede se uplatniti surová bezohlednost, že nemožno šetřiti slabosti soupeřovy, že je vlastně jen zápasem, při němž protivníka nemožno šanovati, zasluhuje se strany učitelovy úplného zavržení.

Potom přijde šerm. Podobá se trochu fotbalu. Také tu soupeři zápasí samostatně. Také šerm vyžaduje námahy tělesné a neobyčejného duševního napjetí. I on budí odvahu, spoléhání ve vlastní sílu, dovednost a obratnost. Ale tu je přece rozdíl. Silnější a obratnější šermíř může svého soupeře šetřiti, aniž by tím sobě zadal. Naopak, takovým nevyužitím slabosti soupeřovy ještě více vynikne zdatnost dovedného šermíře. Tím budí se velkomyslnost. A to je vlastnost, které hned tak jinými prostředky u mládeže dosáhnouti nelze. Jistě ne mluvením a přednáškami. Velkomyslnost manifestuje se jen skutky. Šerm je tedy krásný sport. Ale u nás ne. Nelíbí se nám. Je v něm mnoho středověké rytířskosti, a středověk vůbec nenávidíme. Líbí se nám jen, co je hodně surové, pro něco vyššího nemáme smyslu.

Románští národové pěstují místo fotbalu šerm. U nich se kopaná neujala. Vycitili hned, že nedovede šermu nahraditi. I na školách je tu šerm zaveden. Ve Švédsku také. Na středních školách vyučují mu důstojníci. U nás šerm považuje se za věc vojenskou; odtud nechuf k němu.

Fotbal přišel k nám z Anglie přes Německo. Doznal při tom mnohé poruchy. Nemáme my ku hře této klidného temperamentu jako Angličané, proto tento sport pro nás vůbec se nehodí.

Vzali jsme ho z druhé ruky od Němců, zapomněvše úplně zlatého přísloví, našich opatrnějších předkův, kteří říkali: »Vezdy nám sousedé Němci«. Co tím chtěli říci, ví každý.

Kdo chceš tedy v dětech vypěstovati odvahu a sílu duševní, uč je šermovati; footbalem docílíš toho také, ale vypěstuješ odvahu surovou, bezohlednou, beze vši ušlechtilosti myšlének.

Šerm je ovšem trochu kavalířským sportem. Což však není možno mládež naši navykati trochu kavalířským, abych tak řekl, způsobům? Musíme sáhnouti bez rozmyslu vždycky jen potom, co hodí se pro sluhy, a to snad jen z toho důvodu, že nás zovou národem čeledínů, muzikantů a lokajů?

Sami jsme vinni. Či by snad tím utrpěl demokratický ráz našeho národa, kdybychom nesáhali vždycky hned po tom sprostějším? Nemyslím. Francouzové, Belgičané, Italové jsou vesměs šermíři, ale špatnými tootbalisty, ale demokraty jsou lepšími než my. U nás demokratismus kryje se holým štítem a je vlastně jen pěkně napsanou firmou některých neurčitě zbarvených stran. Tedy šerm místo fotbalu. Nahradí ho úplně, a učitelé není tu odňata možnost dozoru a návodu.

Další moderní sport je atletika. Nemyslím, že by mládež nedospělá mohla z toho sportu něco jiného provozovati, co by jí prospívalo, vyjímaje zdvihání břemen a vrhání jich do dálky. A toto ještě musí zůstat jen cvičením tělocvičným a řízeno býti učitelem. Atletika ze všech sportu nejvíce svádí člověka, aby stal se ve své libůstce umělcem; u artistů tohoto druhu nejvíce produkuje se v různých místnostech určených zábavě lidí.

Naskytuje se tu samovolně otázka, je-li zábavou dívati se na člověka napínajícího k nemožnosti své síly, vystavujícího se těžkému poranění, a napínajícího i nervy diváků na nejvyšší stupeň. Vyhýbaje se všemu úsudku o tomto druhu zábavy, jak ji poskytují obecnstvu různí artisté athleti a akrobati, trouláme si tvrditi, že žádný učitel nebude pěstovati se svými žáky sportu, ba ani tělesných cvičení vůbec, která by v žácích jeho mohla vzbuditi žádost vyniknouti v tom až k takové dokonalosti, aby mu to vůbec zaopatřovalo chléb. Je pravda, všechno, čemu mládež učíme, má jí pomáhati k snažšímu přemáhání různých břemen, které nám ukládá život. Ale učitel musí žákův nabádati ku práci užitečné vší lidské společnosti, objeví-li u žáka vlohy k některému ušlechtilému umění, bude jistě velkou zásluhou učitelovou, vychová-li ze žáka svého umělce. Kdyby však vychoval akrobata nebo athleta až k výši umělecké, nikdo by mu za to neželhal. Umění toto slouží zábavě mas, ale nepovznáší jí, nezuschleťtí ducha.

Lid se na výkony podobných artistů rád dívá, ale neváží si jich, věda, že není takový produkující se artista umělcem rozeným, nýbrž že nabyt umělosti své dlouholetým cvičením nebo nahodilou silou svého těla, že je to vlastně všechno jen prostředkem k snadnému živobytí, dokud Bůh dá sílu a štěstí junácké.

Potom, když síly zmizejí, stává se takový artista buď milionářem nebo pobudou. K oběmu pomáhá mu lehkomyšlnost vlastní a lehkomyšlnost jistých tříd společnosti lidské.

Jako sport provozuje se také lov. O tom snad netřeba mnoho slov šířiti. Možno ho provozovati jen mládeži náležející zámožnějším třídám. Ale i tu nebylo by radno, přes to, že lov podmíněn je zvláštní dovedností ve střelbě a znalostí zákonů zemských i říšských, aby mládež lovila bez dohledu starších. I tu je třeba krotiti bujnost mládeže a nabádati k umírněnosti. I tento ušlechtilý sport mohl by z nezkušeného hochy vypěstovati surovce. Nehledě ani k tomu, že jako u každého sportu, mohla by mládež proto zanedbávatí ostatních svých povinností a pro samý sport vlastně zlenivěti. Na pohled zcela nevinný sport je chytání ryb na udici a přece ani toho nelze mládeži doporučiti, ač právě ten skýtá jí mnoho zábavy, ba i hmotného užitku.

Není tu příčinou zamítavého stanoviska snad strach před úrazem nebo ublížení si na zdraví. Při neopatrnosti může si mládež na zdraví ublížit, jak již řečeno bylo, při provozování každého sportu, ba i při docela nevinné hře.

Trochu jinak vypadá to s chytáním ryb na udici. Kdo čte některé německé pojednání s názvem: »Der Angelsport« je přesvědčen, že tento druh sportu skytající tolik zábavy a užitku, musí být dojista nejnevinnejší ze všech sportů.

Před dvaceti lety chytal v řekách na udici ryby, kdo chtěl. Nájemci řek lovili ryby sítí a do vrší. Byly to zejména děti, které jak přišly ze školy, odhodily knihy, popadly prut s udicí a hajdy k řece.

Chytáním ryb zmařila mládež mnoho času, dospělí k vůli rybám i svých zaměstnání a denní práce zanedbávali. Mnohý mistr hodil práci v okamžiku, když snesl se nad krajinou déšť a běžel k řece, protože po dešti ryby dobře berou.

Mladí i staří vystáli nebo vyseděli na břehu řek mnoho hodin, ba i celých dní, hledíce napjatě na brčko udice, brzo-li ryba zabere. Velmi mnoho lidí stalo se pro tento sport lenochy.

Úžasný úbytek ryb v našich řekách vyvolal zákon rybářský. Zemský výbor prohlásil řeky za majetek země, ustanovil zvláštní říční hlídače, a tím zamezeno chytání ryb na udici.

Kdo však sportu tomuto holdovati chce, najde přece zadní branku otevřenu. Koupi si za deset korun od nájemce řeky lístek, že je jeho rybářským pomocníkem, a může pak chytati na udici. Lístek platí rok, za deset korun ryb nechytí nikdo, kdyby seděl u řeky dnem i nocí, ale přes přísný zákon najdeme ještě dnes dosti mladých i starých lidí, kteří s prutem v ruce vysedí každého dne kolik hodin u řeky a nechytí nic nebo jen rybku, jejíž cena není v žádném poměru k ceně lístku a utraceného času.

Pro mládež je tedy tento nevinný sport jedním z nejzáhubnějších, sváděje k nečinnosti a lenivosti. Ostatně dozor ustanovenými zřízeními provádí se jen na řekách; na venkově na odlehlých potocích vesská mládež ponejvíce z bujnosti chytá na udice mnohdy dosti primitivní malé střevele, hrýzky a bělice, které potom leklé zahodí. V tom je dvojitý zlo.

Mimo lenivost cvičí se mládež ještě ničivosti a měla by od tohoto druhu sportu včasným napomenutím a poučováním být odvrácena. Mohli bychom tímto způsobem pojednati ještě o jiných druzích sportu; předemslané ukázky snad dostatečně naznačují, oč se jedná.

Účelem našeho článku je uplatniti zásadu, že každý sport, ať slouží zábavě, nebo tělesnému cvičení, nebo vývoji u některé duševní vlastnosti, je u mládeže nepřipustný, jestliže není možno prováděti ho za dozoru vychovatele. A okolnost tato v menší nebo větší míře naskytuje se u všech v naší době oblíbených sportů. Jako prostředku výchovného nelze žádného sportu doporučiti, leda šerm, který možno vřaditi do tělocviku.

Co jednotlivé druhy sportu jednostranně u mládeže vypěstují, toho lze docíliti tělocvikem souborně. Tu cvičenec podrobuje se tuhé kázni, musí systematicky cvičiti jednotlivé části těla i jednotlivé svaly za stálého dozoru a návodu vychovatele. Při tělocviku nelze konati více, než co žádá vůdčí duch zkušeného učitele. Tělocvik je jediným tělesným cvičením u mládeže přípustným, protože je

zároveň prací. Při tělocviku pracuje tělo pro svůj vývoj a duch nezahálí. Tělocvik vyžaduje bystrosti ducha, stálé pozornosti a při tom i tělesné námahy. Je řízen určitými pravidly, je tedy vědou a ne sportem.

Pro mládež tedy jen tělocvik, ale promyšlený, skutečný, na vědeckém podkladu spočívající, který by vyvinul silnou duši v silném těle. Tělocvik je krásnou výchovnou pomůckou k vypěstování silných charakterů. A to je vlastní účel školy. Více nic.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Vyznamenání. Blahorodému panu Jos. Kafkovi, řídícímu učiteli v Zdětině. Jeho Eminence nejdůstojnější pan kardinál a kníže-arcibiskup ráčil při generální letošní visitaci nabýti o Vás, blahorodý pane, milého přesvědčení, že mládež péčí Vaší svěřenou zdárně vychováváte, zásady sv. víry naši jí do srdce vštěpujete a svým příkladným životem jí předcházíte a tím spolu snahy duchovní správy podporujete. Za toto blahodárné působení Vaše vyslovujeme Vám tím zasloužené pochvalné uznání. — K. a. konsistoř. V Praze, dne 25. září 1903. — Frant. Brusák, gen. vikář. Ant. Wunsch, kancléř.

Z Jednoty katol. učitelstva. Slečna Marie Chabrová, učitelka v Praze, zaslala členský příspěvek v obnosu 4 K.

Divadelní představení pro děti pořádána budou v Národním divadle každé soboty odpoledne. Záležeti ovšem bude, jak upraveno bude vstupné. Přimlouváme se, aby bylo nízké, tak aby i rodiče méně zámožní mohli dětem svým ušlechtilého požitku dopřáti, a přiměřený počet vstupenek aby rozdán byl vždy hodným chudým dětem. — Tak píše »Č. Uč.« a divíme se, že se tu klade váha jen na vstupné a o obsahu chystaných her se vůbec nečiní zmínka. Jsme ovšem též pro nejnižší vstupné, ale rovněž i pro vybraný, promyšlený a pečlivě připravený repertoár. A to je věc velice důležitá a dosti nesnadná. Jestliže se některý kus upraví ad usum delfini, není to proto ještě žádné dětské představení.

Jak mluví sami o sobě. Jednou říkalo se: »uvědoměle a národní učitelstvo« a my jsme se za ten titul velké politické strany bili jako lvi a dobrovolně pálili své prsty pro horké cizí kaštaný z ohně. Dnes se říká: »pokrokové učitelstvo« a za tento titul pozdvíhujeme zase kde koho, zvláště toho, kdo nás hodně potřebuje a proto hodně tituluje.

A naše děvečka slouží dál! Panu fabrikantovi žitnou kávou, obchodům semenářským, štýrskými kosami, šicími stroji, Kremličkovu laku, závodům krejčovským, bicyklistickým a jiným a jiným. A mohlo by se k tomu ledacos dodat: na př. jak se svého času starali jednotlivci, aby rozšířili sýr, »výtečný Camembert«. Kdyby to tak řekl »klerikální list«! to by byl rámus! Každému tedy slouží »ta děvečka«, a ještě to jakž takž projde, ale když slouží na kůru a za plat — ne, to se nesmí dít, takový klerikalismus se musí na prášek umlátit!

»Č. Uč.« píše: *»Liga Vlasti potáhne proti P. Svozilovi.* Jeho projevy budí v klerikálech »úžas, a je prý s podivem, že proti nim dosud nikdo nevystoupil.« Už vystoupili. Zdali jen P. Svozil vydrží?« »Č. Uč.« má věru prazbytečné starosti o »Vlast« a její »ligu«. Vlast si jde svou cestou již dvacátý rok, dávno před tím, než se narodil a vybarvil »Č. Uč.«, a vydržela jiné útoky a rány, než jí papírovou svou šavlí s papírovou čákou na hlavě zasazuje »Č. Uč.«. A vydrží-li P. Svozil, o to se »Č. Uč.« na-prosto starati nemusí. Ať se raději stará o to, jestli při něm »vydrží« veliká část oněch »věrných«, jimž je po dosažené úpravě platů »Č. Uč.« vymačkaným citronem, He-kubou, a mouřenínem, který svou práci vykonal — a může jít.

Důslednost. »Č. Uč.« psal o vánočních hrách, pořádaných školními dětmi a odsoudil jejich provozování. Uč. příloha »Vych.« na str. 31. se o tom zmiňuje: »Klerikální chobotnice«, psal »Č. Uč.« s nescetnými chapadly každé doby i přiležitosti užije, aby získala pro své zájmy široké vrstvy lidové a volí k tomu zdánlivě nevinné, ve skutečnosti však velice chytré, raffinované prostředky. Zejména v čase vánočním, zdá se, že svou činnost rozmnoženými chapadly zvyšuje, zabavujíc tendenčně poesii vánoč.

Z far vystřkuje svá chapadla, aby i venku i v hospodách v kleště sbírala a svírala ovečky. (Ubohé ovečky!) Mnozí třeba i »obrylení světem organisace« ve službě klerikalismu k podobným představením své síly propůjčují — a »Č. Uč.« nařiká, že se to děje v době, »kdy právě umění do školy vstoupiti usiluje.« Tím větším podivením nás naplňuje nápadný inserát, jež »Č. Uč.« už delší dobu uveřejňuje: »Vánoce 1903. Nezapomínejte na český, umělecký provedený Alešův: Betlem. Tři archy, tvořící celek, 60 haléřů, poštou 65 haléřů. Vánoční hry, koledy a zpěvy. Flekáček Jos.: Čarovná noc. Vánoční hra ve 3 jedn. Zpěvy a průvod složil Ant. K. Knorr., kor. 2'40. Grossmanová-Brodská: Slavnosti vánočního stromku. kor. 2'40, váz. kor. 4'—. Hausmann V. V. Vánoční hra. Pro školu a dům. Česky upr. K. Křivý. kor. 1'—. Horák Lad.: Devět vánočních koled. Pro dva dětské hlasy s prův. harmonia neb varhan. kor. 2'—. — Národní koledy. Pro dětské hlasy s prův. harmonia. kor. 1'50. — Jos. Al.: Za matkou. Dětská hra se zpěvy. Partitura kor. 2'—. Chramosta Fr.: Tři stromy. Vánoční hra ve 3 obr. pro dosp. mládež. Hudbu složil Fr. Musil. Partitura kor. 3'20, text kor. —'40. Košťálek: U Jeslíček. Dětská zpěvohra ve dvou

dílech. kor. —'30. (Partituru bez průvodu obstaráváme v rukopise.) Kozánek: Zpěvy vánoční. S průvodem harmonia nebo varhan. kor. 2'—. Malát Jan Posvátný čas vánoční. Písně, hry a koledy pro 1 i více hlasů, s průvodem harmonia. Sešit I.—III. po kor. 3'—. Nejedlý R.: Čtyři zpěvy vánoční. Pro dva hlasy a bas s průvodem varhan neb harmonia kor. 2'40. Říhovský Mše vánoční. Partitura kor. 1'80, orch. hlasy kor. 3'—, zpěvní hlasy po 30 hal. Studničková-Tesařová: Vánoční písně a koledy kor. 4'—. Zavdil Ant. J.: Pastouškové. Hra jesličková pro žáky škol obec. 2. vydání. Průvod pro harmonium nebo piano. Partitura kor. —'80, text kor. —'40. — A. Vánoční květy. Sbírká koled a písní vánočních, kor. 1'12. Zelinka Jar. E. Narození Páně. Vánoční zpěvohra o 2 jedn. s předeherou a dohrou. Veršem napsal Dr. M. Kovář. Partitura kor. 8'—, úplný text s nápěvy kor. —'70. Na skladě má Ústřední nakladatelství, knižkupectví a papírnickví učitelstva českoslov. v Praze (Josef Rašín) Hořšovice-Bubna, Bělského třída čís. 769.« Dělá tedy reklamu vánočním hrám, koledám, a konečně i »slavnostem vánočního stromku« a nabízí světu spisy prononcovaných klerikálů. Jasnosti, to je »cu moc«!...

OBSAH:

Články:

- Karel Vrabec: Několik slov o umělecké výchově 3, 9, 15.
 Alojs Brynych. Úvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do desíti 5, 12, 24, 38, 51, 57, 73.
 Frant. Valter: Učitel-stražce četby lidové 16, 22, 29, 33, 40, 48.
 Jak buditi mysl mládeže pro společenský řád 103.
 B. Božek: Nervosa ve škole 27.
 Může-li přírodopyspec přisvědčiti tvrzení, že se zeměkoule na polích sploštuje? 36.
 Školní hygiena 131.
 B. Zkoumal: O zaokrouhlení učiva školy obecné ve třídě nejvyšší 41, 47, 49.
 B. N.: Svoboda osobní 53.
 Josef Slavík: O kázni mimo školu 62.
 V. Záborský: Dějepis ve škole 64.
 B. Kosina: Vyučování v přírodě 70.
 Frant. J.: Násobení a měření na prvním stupni 73.

- Josef Vysoký: Plodná práce a polemika 74, 81, 86.
 M. B.: Chemie organická ve škole obecné 76.
 G. M. Achian: Nedbalá docházka školní 77.
 Z. Žďárský: Poesie ve službách školní výchovy 82.
 Přírodopis ve škole obecné 101.
 Josef Pašek: Sbírká příkladů k vyučování větosloví 86, 93.
 »Jeden Starý«: Status 89, 96.
 V. S.: Vycházky do Prahy za účelem poznání Prahu a její památnosti 98.
 Frant. Starý: O rozboru vět 100.
 Schůze jednoty českého katolického učitelstva 106.
 Jaroslav Máj: O sociálním postavení učít. 111.
 Jar. Radovizký: Jak působiti, aby děti milovaly přírodu 119, 120.
 J. N.: Učitel pedant 119, 125.
 J. R.: »Volný sloh« 127, 130.
 W. Martin: Jak působí sport na mládež 134.

Různé zprávy

na stránce 7, 19, 31, 43, 55, 66, 79, 83, 91, 115, 128, 139.

